

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

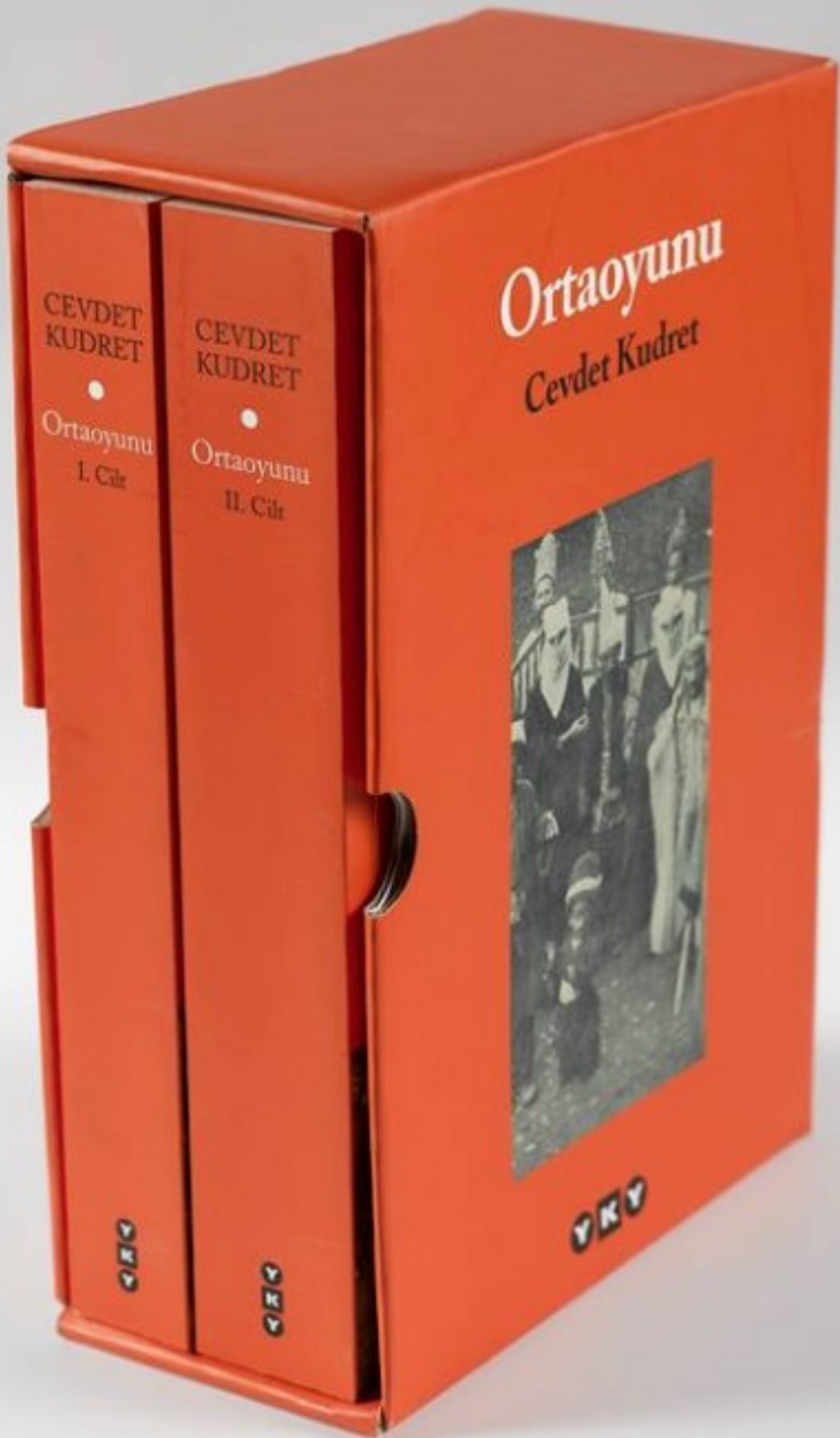
RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

ORTAOYUNU

II. CİLT

Cevdet Kudret 7 Şubat 1907'de İstanbul'da doğdu, 10 Temmuz 1992'de aynı yerde öldü. Birinci Dünya Savaşı'nda babası ölünce annesi tarafından okutuldu, 1933'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ni bitirdi. Kayseri ve Ankara Atatürk liselerinde ve Ankara Devlet Konservatuarı'nda edebiyat öğretmeni (1934-45), *Türk Ansiklopedisi* bürosunda edebiyat sekreteri (1945-50), Türk Dil Kurumu'nda redaktör (1963-65), Bilgi Yayınevi'nde danışman (1967-70), Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Basın-Yayın Yüksekokulu'nda okutman (1970-75) olarak çalıştı.

Yazı yaşamına 1927'de *Servet-i Fünûn* dergisinde başlayan Cevdet Kudret, *Meşale* dergisinde toplanan "Yedi Meşale"çilerden biridir. Grubun ortak kitabı *Yedi Meşale* (1928) ile kendi kitabı *Birinci Perde*'de (1928) yer alan şiirlerinde "bireysel duyguları, münzevi ve kötümser, ama orijinal açılardan arada hikâye ve balad imkânlarından da faydalanarak başarıyla yansıttı" (*Edebiyatımızda İsimler Sözlüğü*). Aynı yıllarda oyunlar da yazdı. 1952'den başlayarak önce "Abdurrahman Nisâri", "Nevzat Yesirgil" ve "Suat Hızarcı" gibi takma adlarla, sonra da kendi adıyla edebiyat tarihimizin önemli adları ve yapıtları üzerine tanıtma ve el kitapları ile başarılı, aranan ders kitapları, yardımcı kitaplar hazırladı.

1945'te hazırladığı *Türk Hikâye ve Roman Antolojisi*'ni sonradan *Türk Edebiyatında Hikâye ve Roman* adıyla genişletti ve yazarlar ve eserleri üzerine biyografi, tanıtım, çözümleme ve bibliyografya tespitleri içeren el kitabı biçimine soktu (3 cilt: 1987, 1987, 1990). *Karagöz*'de (3 cilt: 1968, 1969, 1970) 35 Karagöz oyununu ve *Ortaoyunu*'nda da (2 cilt: 1973, 1975) 24 ortaoyununu uzun girişler, açıklayıcı notlar ve dizinlerle bir araya getirip bu iki geleneksel sanat dalının bilinen tüm metinlerini değerlendirmiş oldu.

"TDK 1974 Bilim Ödülü"nü; "Dil Derneği Türk Dili Onur Ödülü"nü (1989); "1991 Sedat Simavi Edebiyat Büyük Ödülü"nü ve "Edebiyatçılar Derneği Onur Ödülü"nü (1992) kazandı.

Öteki Önemli Yapıtlar:

Öykü: *Sokak* (1974). **Roman:** "Süleyman'ın Dünyası": I. *Sınıf Arkadaşları* (1943, 1976), II. *Havada Bulut Yok* (1958, 1976), III. *Karınca'yı Tanırsınız* (1976). **Deneme:** *Dilleri Var Bizim Dile Benzemez* (1966), *Bir Bakıma* (1977), *Benim Oğlum Binâ Okur* (1983), *Kalemin Ucu* (1991). **İnceleme-Derleme:** "Divan Şiirinde Üç Büyükler": I. *Fuzulî* (1952), II. *Bakî* (1953), III. *Nedim* (1952); "Halk Şiirinde Üç Büyükler": I. *Yunus Emre* (1958), II. *Pîr Sultan Abdal* (1965), III. *Karacaoğlan* (1958); *Eşref: Hicvîyeler* (1953); *Şinasi: Şair Evlenmesi* (1959); *Teodor Kasap: İşkilli Memo* (1965); *Batı Edebiyatından Seçme Parçalar* (1973); *Ferâizci-zâde Mehmet Şakir: Evhâmî* (1974); *Abdülhamit Devrinde Sansür* (1977); *Örnekleriyle Edebiyat Bilgileri* (2 cilt, 1980), *Örnekli Türk Edebiyatı Tarihi* (1995), *Edebiyat Kapısı* (1997).

*Cevdet Kudret'in
YKY'deki kitapları*

Edebiyat Kapısı (1997)
Karagöz - I. Cilt (2004)
Karagöz - II. Cilt (2004)
Karagöz - III. Cilt (2004)
Ortaoyunu - I. Cilt (2007)
Ortaoyunu - II. Cilt (2007)

CEVDET KUDRET

ORTAOYUNU

II. CİLT

Yapı Kredi Yayınları

Yapı Kredi Yayınları - 2582
Sanat - 141

Ortaoyunu - II. Cilt / Cevdet Kudret

Kitap editörü: Nuri Akbayar
Düzeltili: İncilay Yilmazyurt

Kapak tasarımı: Nahide Dikel
Grafik uygulama: Gülçin Erol

Baskı: Mas Matbaacılık A.Ş.
Hamidiye Mah. Soğuksu Cad. No:3 Kağıthane / İstanbul

1. baskı : İstanbul, Kasım 2007
ISBN 978-975-08-1318-4
Takım ISBN 978-975-08-1316-0

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş. 2003
Sertifika No: 1206-34-003513
Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
Yapı Kredi Kültür Merkezi
İstiklal Caddesi No. 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0 212) 252 47 00 (pbx) Faks: (0 212) 293 07 23
<http://www.yapikrediyayinlari.com>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://yky.estore.com.tr>
<http://alisveris.yapikredi.com.tr>
<http://www.yapikredi.com.tr>

İçindekiler

Ortaoyunu Üzerine II • 7

OYUNLAR • 17

Hamam • 19

Çifte Hamamlar • 69

Kâğıthane Safâsı • 79

Kale (özet) • 123

Kanlı Nigâr • 125

Kızlar Ağası • 145

Kunduracı • 225

Mahalle Baskını • 245

Mandıra • 275

Ödüllü • 319

Pazarcılar • 369

Sandıklı • 413

Sünnet • 439

Tahir ile Zühre • 467

Telgrafçı • 505

Tireli • 563

Ek

Eskici Kasım • 593

Meyhane Âlemi • 603

Sonsöz • 641

Dizin

I. Özel Adlar • 645

II. Atasözleri ve Deyimler • 659

III. Şarkılar ,Türküler, Maniler, Ninniler ve Başka Şiirler • 688

Ortaoyunu Üzerine II

Ortaoyunu'nun Tanzimat, özellikle Abdülaziz (hük. 1861-1876) devrinde en parlak çağına ulaşmış olduğunu daha önce yazmıştım.¹ Bu gelişmede, halkın sevgisi yanında, sarayın koruyuculuğunun da büyük payı bulunduğu düşünmek yerinde olur. Bu yazımda, söz konusu sanatın padişahça sevildiğini ve oyuncuların korunduğunu bildiren birkaç belge üzerinde duracağım.

Bâbîâlî'nin baskılı yönetimine karşı kurulan “Yeni Osmanlılar Cemiyeti”nin önde gelen üyeleri, Mısırlı Mustafa Fâzıl Paşa'nın desteğiyle Londra'da çıkarmağa başladıkları *Hürriyet* (1968) gazetesiyle bir özgürlük savaşına girişmişlerdi. Mustafa Fâzıl Paşa'nın Bâbîâlî ile anlaşarak yayını durdurmak istemesi (1869) üzerine Cemiyet parçalanmış, sonra da dağılmıştı. Ziya Paşa, tek başına da kalsa, savaşı sürdürmeyi ve gazeteyi çıkarmayı yüklenmiş (1869-1870, no. 64-100), Londra'da basımevine el konunca, *Hürriyet*'i Cenevre'de taşbasmayla yayınlamaya (1870, no. 89-100) girişmişti. Ziya Paşa, daha önce olduğu gibi, Cenevre'de de savaşı düşünce yoluyla yürütmeye çalışıyordu. Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin dağılmasından sonra, yalnız düşünce savaşıyla sonuca ulaşamayacağı görüşüne varan birtakım fedâîler, hak ve özgürlüğü ayaklanma ve şiddet yoluyla elde etmek için, “Cemiyet-i Ahrâr” (Özgürler Derneği) diye bir örgüt kurmuşlar, bunun yayın organı olarak da, yine Cenevre'de *İnkılâb* adında bir gazete çıkarmışlardır.² On beş günde bir taşbasmayla çıkarılan ve “vatan arslanlarını murat alınacak günde yiğitlik ve fedakârlık göstermeğe” çağıran bu ilk ihtilâl gazetesini, Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin kurucularından olan Mehmet Bey (Necip Paşa'nın torunu ve Posta Telgraf nâzırı Sağır Ahmet Beyin oğlu Mehmet Emin Bey, 1843-1874) ile Cemiyet-i Ahrâr başkanı Hüseyin Vasfi Paşa yönetmiştir.

1 bk. Cevdet Kudret, *Ortaoyunu*, c. I.

2 *La Révolution, organ de la démocratie musulmane, Inkılâb*.

Benim gördüğüm sayılar: 1-5, 28 Nisan - 18 Temmuz 1870.

Gazetenin ilk sayısının birinci ve ikinci yazılarında, Abdülaziz'in çıldırdığı hainler elinde zulüm ve fesat âleti olduğu, o yüzden halifelikten ve tahttan indirilmesi gerektiği görüşü ileriye sürülmüş; padişahın “zuhûrî kolu oynatması”, “zuhûrî kolu maskaralarının boynuna nişan takması” da, onun çıldırdığını belirtmek için sayılan kanıtlar arasında yer almıştır.³

Gençliğinde Mabeyin'de kâtip olarak çalışırken Abdülaziz'den yakınlık gören Ziya Bey [Paşa], bu yazılara verdiği karşılıkta, padişahı suçlama yoluna gitmemiş, devlet yönetimindeki bozuklukların bütün suçunu Sadrazam Âli Paşa'ya yüklemiş, padişahın çıldırdığı yolundaki söylentileri de vaktiyle gözden düşüğü zaman onun yaydığını bildirdikten sonra, sözü ortaoyunu konusuna getirerek, “bizim Türk tiyatrosunun ortaoyunu” olduğunu, “Avrupa tiyatrolarının eski zamanlarda tıpkı bizim ortaoyunları yolunda iken onların hükümdarları ve şairleri ulusal ahlâkı eğitmek maksadıyla onları düzene soktuklarını, bizde ise böyle bir çaba gösterilmediği için ilk halinde kaldığını; Abdülaziz'in tahta çıkışının ilk zamanlarında bu oyunları ulusun ahlâkına hizmet edecek yolda düzenlemek istediğini; bu niyetinin dahi suç sayılmasının hakka uygun düşmediğini” bildirmiş; padişahın “zuhûrî kolu maskaralarına belki nişan vermiş” olabileceğini söylemiş, “lâkin Âli Paşa ve başka vekiller kendi dalkavuklarına, uşaklarına ve ayvazlarına kadar nişan verirken, Sultan Abdülaziz'in kendini eğlendirenlere nişan vermesinin neden garip görüldüğünü” sormuştur.⁴ Ziya Paşa'nın ortaoyununu “Türk tiyatrosu” sayması ve bunları işleyip düzene koyarak ulusa hizmet edecek ulusal tiyatronun kurulabileceğini Türkiye'de ilk kez ileriye sürmesi dikkate değer. Onun bu tutumu, iki yıl önce (1868) yine *Hürriyet* gazetesinde yayınlandığı

3 Bir hükûmetin mahvı zamanı gelince cenâb-ı Hak evvelâ reîsinin aklını alır. Onun için pâdişâh-ı zaman çıldırdı. İşî gücü pehlivan güreştirmek, zuhûrî kolu oynatmak, koç ve horoz dövüştürmek. Cedd-i âlâsının sandukasına astığı Osmânî nişanını (...) dövüşken keçilerin ve zarûrî kolu masharalarının boynuna, boynuzuna takmak. Zavalî deli, hâinler elinde zulüm ve fesâd âleti olmuş. Hilâfeti sâkit, hal'i vâcib... (Mehmet, [başyazı, başlıksız], “La Révolution, organ de la démocratie musulmane, İnkılâb”, gazetesı, Muharrem 1287 / 23 Avril 1870, no. 1)

Padişah Abdülâziz tarih okuyor, milletin selâmetini düşünüyor diye efendiliğinde bir kâzib şöhet kazandığından, bu inkılâbın bil-cümle feerrûatını cülûsunda icrâ edeceğini halk ümid ederdi. Meğer okuduğu tarih değîl masal kitapları imiş, düşündüğü dahi oynatıp durduğu zuhûrî kolu fasılları imiş. Ve birâderi merhûmun bağışladığı çiftlige sık sık gitmesi, pâdişâhlığında nişan takmak için dövüşken horozlar yetiştirmek için imiş. Bu kazıyyeler, üç anbarlı gemi başına tasvîr olunan arslan gibi taht-ı âlî-bahta kuruluşunda malûm oldu... (Hüseyn Vasfî, *Millîte Hitâb*, a.g. gazete, no. 1)

4 Zuhûrî kolu oynatmak eser-i cinnet ise, tiyatroya gitmek de bu kabilden olacağından, bütün imparatorlar ve krallar ve Avrupa'nın ukalâ, hukemâ, vükelâsı hep mecnunlardır demek çıkar. Zirâ bizim Türk tiyatrosu ortaoyunudur. Avrupa tiyatroları dahi ezmine-i atıkada aynıyle bizim ortaoyunları tarzında iken onların mülûkü ve şuarâsı terbiye-i ahlâk-ı millîye maksadıyla anları tanzîm eylediler. Bizde bu himmet olunmadığı için hâlet-i âlâsında kaldı. Yalnız sultan Aziz Han bidâyet-i cülûsunda bu oyunları milletin ahlâk-ı fıtrîyesine hizmet edecek yolda tanzîm etmek arzûsunda bulundu. Şimdi bu niyyet dahi kendine kabâhat şeklinde isnâd olunursa muvâfık-ı hakkaniyyet olur mu? (...) Evet, belki zuhûrî kolu masharalarına nişan vermiştir. Lâkin Âli Paşa ve sâir vükelâ kendi dalkavuklarına ve uşaklarına ve ayvazlarına kadar nişan verirlerse pâdişâh-ı zaman olan sultan Abdülâziz'e, kendini eğlendirenlere nişan vermesi neden garîb görünsün? ([Ziya], *İnkılâb*, “Hürriyet” gazetesı, 5 Safer 1287, no. 94)

ünlü *Şiir ve İnşâ* makalesinde ulusal şiirimizin halk şiirinden doğacağı yolundaki görüşüne⁵ uygun düşmektedir.

Ziya Beyin [Paşanın] bu yazısına, *İnkılâb*'ın 3. sayısında çok sert bir karşılık verilmiş; padişahın memleket yönetimindeki kötü tutumu, israfı, özel eğlenceleri anlatılırken Karagöz ve Ortaoyunu'yla uğraşması tekrar yerilmiş; “o edepsiz ortaoyunlarının tiyatro ile karşılaştırılmayacağı”, “ortaoyununun tiyatroya başlangıç sayılamayacağı”, sarayda “her gece oynatılan toramanlı karagözün kültür eğitimi için” kullanılmayacağı ileri sürülmüştür.⁶

Ebüzziya Tefvik de, bu tartışmadan 39 yıl sonra yazıp *Yeni Tasvir-i Ef-kâr* gazetesinde tefrika etmeğe başladığı (1909) *Yeni Osmanlılar Tarihi* adlı eserinde, Ziya Paşanın ortaoyunu konusundaki görüşüne karşı çıkmış; ondan aktardığı “bizim Türk tiyatrosu ortaoyunudur” cümlesinin sonuna ayaç içinde bir ünlem işareti (!) koymuş; “Avrupa tiyatrolarının dahi eski zamanlarda tıpkı bizim ortaoyunları tarzında olduğu” görüşüne katılmamış;⁷ Âli

5 ... Bizim tabîî olan şî'r ü inşâmız taşra halkıyla İstanbul ahâlisinin avâmı beyninde hâlâ durmaktadır. Bizim şiirimiz, hani şâirlerin nâ-mevzûn diye beğenmedikleri avâm şarkıları ve taşralarda ve çöğür şâirleri arasında deyiş ve üçleme ve şiir ve nazım ve bu inşâmız mütercim-i Kamûs'un itihâz ettiği şî'ce-i kitâbettir. Vâkiâ bu nazım ve bu kitâbet matlub olan derecede belîğ ve tumturaklı görünmezse de ümmet-i Osmaniyye ilerlediği sırada bunlara râğbet edilmediğinden oldukları hâlde kalmışlar, büyüyememişler. Hele bir kerre râğbet o cihete dönsün, az vakit içinde ne şâirler, ne kâtibler yetişir ki aklı hayret verir. ([Ziya], *Şiir ve İnşâ*, *Hürriyet* gazetesi, 20 Cumâd-el-ülâ 1285 / 7 Eylül 1868, no. 11)

6 ... Pala bıyıklı, torba sakallı, günde dört koç güleştirir, iki kuzu yer, (...) milletin hâlini asla düşünmez, hal-kın çiğnerini sökerek aldığı paralarından milyonlar sarfıyla aklı gelmedik sefâhatler eder, idâre-i memleketi bir iki zâlimin eline bırakıp izzet-i nefsiyle, karagözle, ortaoyunuyla meşgul olur bir budalayı o makamda görmekle bir nevi Hâlık gibi takdîs edemeyiz. (...) Hâkim-i âdil, milletin zabt-ı nizâm-ı dîn ü devlet için emânet ettiği paraları oğlanların süsüne, maskaralarının cücuna esvablarına... sarf etmez. (...) O edepsiz ortaoyunları tiyatroya nasıl kıyas kabul edebiliyor ki tiyatroya giden bütün imparatorlar ve krallar ve Avrupa'nın ukalâ, hükemâ, vükelâsı hep mecnunlardır demek çıksın? (...) Avrupa'da bulunan tiyatroların mebdî vâkiâ “fars” ta'bir olunan oyunlar olduğu malûm ise de bu farslar telâffuz ve evzâ taklîdinden ibâret olup yoksâ pâdişâh meclisinde değil, amele hûzûrunda dahi ana avrat söverek oyun oynatıldığı yoktur. Ve böylece oyunları filânları tergîb eden pâdişâhlar Fransa kralı On Dördüncü Louis gibi, bir kavmin zalâm-ı kemâline tesâdüf etmiş hükümdârlardır. Yoksa vükelâsı memleket memleket para dîlenen, ahâlîsi tuz parası bulamadığından frengi hastalığına uğrayan bir hükümdâra yakışmaz. Ortaoyunlarını tiyatroya mebdî itihâzıyla ma'zûr tutmak isteyenlerden “İnkılâb” şunu da sorar ki: Acabâ zât-ı şâhâne bunca yıllar her gece eğlence edindiği koca toramanıyla Karagöz'ü ne türlü mâdrîfin terbiyesine vâsıta etmiştir? (...) Kendi zuhûrî kolu masharalarına nişan vâriyor. Ne rezâlet; Âli Paşaya ve şâir vükelâyâ ayazlarına kadar nişan i'tâ etmek kudretini bırakıyor. ne hamâkat!.. (Mehmet, *Hürriyet Gazetesi*ne Cevâb, *İnkılâb* gazetesi, 29 Sefer 1287 / 28 Mai 1870, no. 3)

7 Ziya Bey, Sultan Abdülâzîz'i müdâfaa sadedinde bir hakikat-i târîhiyyeyi tahrîf ediyor; çünkü Avrupa'da bugüne kadar gördüğümüz tiyatrolar, “ezmine-i atıkada aynıyle bizim ortaoyunları tarzında” değildi. Ve çünkü tiyatro, ismi dahi nâtk olduğu üzere, Yunanistan'da ihdâs olunarak, oyunları ise Aristo ve emsâlî üdebâ-yi hükemâ tarafından tertib olunurdu. Çünkü cem'îyyet-i beşere fâideli eğlenceler de lâzım olduğuna kaail olan ukalâ-yi kavim, ahlâk-ı beşeri kâffe-i meâlî vü deniyâtıyla ma'raz-ı temâşaya koyarak vicdanın en kuvvetli hissi ve en mükemmel mürebbîsi olan meftûniyyet ü nefret-i beşeri münbasıt ve müteessir etmek için tiyatroyu en müessir ve hele en muteber bir eğlence addemişlerdir ki, ekser-i ulemâ indinde mürebbî-i ahlâk mezîyyetini hâizdir. Ya bizim zuhûrî kolları böyle midir? Husûsâ ortaoyunu, rivâyete nazaran bir vakit sevdâ-yi hükümetle çıldırmış olan bir dîvâne tarafından bîmârhânedeye tertib olunmuş ve anın üzerine Süleyman Kanunî tarafından, illet-i aslıyye-i cinneti olan tasavvurâtı her neden ibâret ise anı bil-fil icrâ etmek üzere dîvânelere verilmiş bir imtiyâzdan tevellüd etmiştir. İşte Ziya Beyin tiyatroya bizde bulunduğu misâlin aslı budur. Halbuki

Paşa, hizmetçilerine, dalkavuklarına nişan verdiği için nasıl eleştiriliyorsa, Abdülaziz'in de "zuhûrî kolu maskaralarına" nişan vermesinin eleştirilmesi gerektiğini söylemiştir.⁸ Ebüzziya Tevfik'in adı geçen eserinde ortaoyunuyla ilgili sözleri arasındaki en önemli nokta Abdülaziz'in tahta çıktığı yıl sarayda oynatılan ortaoyunlarının niteliği üzerine verdiği bilgidir. Yukarda da söylediğimiz üzere, Abdülaziz tahta çıktığında Mabeyin'de kâtip olan Ziya Bey [Paşa] padişahın yakınlık görmüş; "ke"leri "ka" biçiminde söyleyen ve "hukuk-ı hukümet sözünden başka bir şey bilmeyen" Kıbrıs'lı Mehmet, istibdat yanlısı Âli, devlet hazinesini kendi adamlarına dağıtmağa başlayan Ziver Paşaların sadrazamlıktan uzaklaştırılmalarında, onların yerine Fuat Paşanın sadrazamlığa getirilmesinde rol oynamış; Fuat Paşa kendisiyle işbirliği yapmayınca onun da aleyhinde bulunmağa başlaması üzerine saraydan uzaklaştırılmıştı (1861). "Bizim Türk tiyatrosu ortaoyunudur" görüşünde olan Ziya Paşanın padişahın karagöz ve ortaoyununu sevmesinden⁹ yararlanarak sanatçıların korunmasına, ortaoyununun düzene sokularak ulusal Türk tiyatrosunun o doğrultuda kurulmasına çalıştığı düşünülebilir. *İnkılâb* gazetesine verdiği karşılıklı, "sultan Aziz Han'ın tahta çıkışının ilk zamanlarında bu oyunları ulusun ahlâkına hizmet edecek yolda düzenlemek istediği" sözlerini bu açıdan ele almak yerinde olur; çünkü, belli-başlı birtakım aydınların (Namık Kemal, v.b.) dahi ortaoyununu sanattan saymadıkları, hattâ zararlı buldukları bir dönemde,¹⁰ üstünkörü bir öğrenim görmüş Abdülaziz'in söz konusu sanata, Batı kafalı bir aydın gibi, "Türk tiyatrosu" gözüyle bakması ve onu "ulusun ahlâkına hizmet edecek yolda düzenlemek istemesi" akla yakın gelmiyor; bu görüşü padişaha Ziya Beyin aşılamağa çalıştığını, ya da kendi düşüncelerini adı geçen yazıda ona mal ettiğini düşünmek daha doğru olur. Ortaoyunu'nu "tanzîm etmek" (düzenlemek) için Ziya Paşanın ne-

Mümkün mi Ebül-Alâ Ferezî'dak

Molière gibi bir tiyatro yazmak

beytinin kali olan Ziya Bey tiyatronun aslını ve illet ü hikmetini herkesten âlâ bilirdi. Fakat maksadı Abdülaziz'i teskiye ile berâber Âli Paşayı muâheze etmekti. (Ebüzziya Tevfik, "Yeni Osmanlılar Tarihi", *Yeni Tasvir-i Efkar* gazetesi, 21 Kânunuevvel 1909, no. 202, tefrika no. 135/n.1)

8 ... Âli Paşa, hizmetkârlarına, dalkavuklarına mebzûl tuttuğu nişanlardan dolayı muâheze olduğu hâlde sultan Abdülâziz'in cedd-i a'lâsı nâmına ihdâs ettiği nişanın, zuhûrî kolu maskaralarına i'tâsı neden kadrini tenzîl etmesin? (Ebüzziya, *age*, adı geçen gazete, 22 Kânunuevvel 1909, no. 203, tef. no. 136/n.1)

9 Annesi II. Mahmut'un hazinedarlarından, karısı da Abdülmecit'in cariyelerinden olan; Abdülaziz devrinde Mâbeyin'de kâtiplik, başkâtiplik, ek olarak da hazîne-i hâssa nâzırlığı görevlerinde çalıştığı (1871-1876) için sarayla çok yakın ilişkisi bulunan Mehmet Âtuf Bey ve kâfir taklitçilerini beğenmediğini anılarında belirtir:

Üç sene başkâtîbet hizmetlerinde ve dâim yanlarında bulundum. Ehl-i sünnet i'tikaadına muvâfıyir kendilerinde Hudâ alim bir söz mesmû-i fakîr olmadı. Yemek ve içmek husûsunda ve sair ahvâl-i beşerîyyelerinde âdât-ı ehl-i İslâm üzere harekete pek ziyâde i'tinâları ve Frengâne libâs giyenlere ve kefare mukallidlerine kerârâtla i'tirâzları meşhûd olmuştur. (İbnülemin Mahmut Kemal, *Hâtıra-i Âtuf*, "Türk Tarih Encümeni" Mecmuası, 1 Kânunusânî 1341, no. 7/84, s. 45)

Abdülaziz'in, "Frengâne" olmayan karagöz ile ortaoyununu sevmesini de, eski yaşayış biçimini sevmesiyle yorumlayabiliriz.

10 bk. C. Kudret, *age*, "Ortaoyununa Karşı Görüş ve Davranışlar", s. 94-98.

ler yaptığını bilmiyoruz; ancak Ebüzziya'nın eserinden öğrendiğimize göre, o devrin saraya alınan bazı ünlü sanatçıları Âli, Fuat ve Yusuf Kâmil Paşaların kılıklarına sokup oyun içinde onların taklitlerini yaptırdığı;¹¹ böylece, hem beğenmediği devlet adamlarını padişahın önünde yermek, hem de ortaoyununa siyasal bir yergi niteliği vermek istediğini biliyoruz. Bu olayın gerçekliğini ve birtakım hoşnutsuzluklara yol açtığını balıkhane nâzırı Ali Rıza Beyin yazısı da doğrulamaktadır.¹² Abdülaziz, Ziya Bey saraydan ayrıldıktan sonra da, ortaoyunuyla ilgisini ve kimi devlet adamlarını oyun içinde yerdirmeye işini sürdürmüştür. Namık Kemal'in saraydan bir kadınla evli olan, o yüzden de saraya girip çıkması olanağı bulunan üvey dayısı Mahir, Magosa'da mahpus yatan (Nisan 1873-Mayıs 1876) Namık Kemal'e gönderdiği (herhalde 1875'te) bir mektupta, padişahın "kaleme aldığı bir komedyâ"dan söz etmiş, bunda sadrazam Esat Paşanın yerildiğini ve oyunun Esat Paşa önünde oynatıldığını anlatmıştır.¹³ Abdülaziz devrinde aşırı harcamalar ve dış borçlanmalar yüzünden bozulan mâlî dengeyi elden geldiğince yeniden kurmak için harcamaları kısan Esat Paşa, o yüzden padişahın hoşuna gitmiyordu. "İstikrâz" konusunun ele alındığı bu oyunun sadrazama gösterilmesi dikkate değer (Hamlet'in yazdığı parçanın kral önünde oynatılması gibi). Burada, önemli olan bir başka nokta da, söz konusu oyunun Batı tiyatroları

11 ... Sultan Abdülaziz'in Yağcı İzzeret ve Kurban Oseb gibi masharaların kimini Âli Paşa ve kimini Fuat ve Yusuf Kâmil Paşa şekline koyarak icrâ ettirdiği taklîdleri, bir munsif nasıl olur da milletin ahlâk-ı fıtrîyesine hizmet etmek ile tefsîr eder? Vükelâ-yı devlet, usûl-i kadîmemiz hükümünce vekil-i saltanat olduklarından şahıslarında hükümdârları teşhîs olunuyordu. Bu hâlde zuhûrî kolu masharalarına onların taklîdini yaptırarak tahkîr ve terzîl etmek aybı, bizzat pâdişâha râci' olmak lâzım geleceğinde şüphe edilebilir mi? (Ebüzziya, age, adı geçen gazete, 22 Kânunuevvel 1909, tef. no. 136/n.1)

12 Sultan Asiz bidâyet-i cülûsunda ortaoyuncuların ma'rûf olanlarını Muzika-i Hümayûn'a aldı. Ol vakitler bunları milletin ahlâkına hizmet edecek yolda tanzîm ve islâh etmek arzâsında bulunduğunu rivâyet olunmuştu. Halbuki muahharen Mâbeyn kâtiplerinden Ziya Bey (Paşa) ve bahriye miralaylarından Mâbeyn-i Hümayûn'a memur Dilâver, Paşa-zâde Muhtar Bey gibi nüdemânın teşvîk ile tergîbiyle bunları Âli ve Fuat ve Mısır'lı Kâmil Paşalar ve sâir vükelânın şekline koyup ve meşhûr Vehbi Molla'nın bunların meclislerindeki evzâ' ve etvârının taklîdini yaptırıp eğlendiği rivâyet olunur. Vükelâ-yı devlet, hükümdârlarını taklîd eyledikleri cihetle, bu gibi eğlencelerin doğru olmadığı söylenirdi. (Ali Rıza, On Üçüncü Asr-ı Hicrîde İstanbul Hayatı, İstanbul Eğlenceleri 13, Ortaoyuncuları, "Peyâm-ı Sabâh" gazetesi, 30 Mayıs 1921)

13 Sana ufak bir havâdis vereyim: Posta tarihinden on, on iki gün akdem sadr-ı âlî-kadr hazretleri arasına gitmekte olduğu gibi yine Mâbeyn'e gider. Zât-ı şâhânenen, o akşam Mâbeyn'de kalıp o gece oynanacak oyunu dahî seyretmelerini beyân ile talîf buyururlar. Paşa da bu iltifâta milyonlarla teşekkür ederek kalır. Hüllâsa, gece oyun başlar. Bu oyun da zât-ı şâhânenin kaleme aldığı bir komedyâ imiş ki, birinci perde: Bâbîâlî'de sadrazamın odası. Sadrazam, köşeye oturmuş, kendi kendine söylenmekte iken "Mâliye nâzırı geliyor" diye haber verirler. Mâliye nâzırı gelir, ayaklarına kapanırcasına resm-i âdâbı icrâ ile elence divan durur. "Otur!" diye emreder. Oturur, İstikrâz hakkında birçok müzâkereden sonra, işin Meclis-i Hâss-ı Vükelâda müzâkeresine karar verilir. İkinci perde: Meclis-i Hâss-ı Vükelâ. Kâffe-i vükelâ oturmuştur. Yalnız sadrazam yok. Birkaç dakika sonra "Sadrazam geliyor!" diye bir telâş vuku bularak sadrazam gelir. Cümle-i vükelâ derece-i gayede tevâzu' ile istikbâl edip, mahalline oturur. Müzâkereye bed' olunur. Bir müddet müzâkere devam eder. O aralık bir yâver gelip Mahmut Paşanın (Mahmut Nedim Paşanın) sadrazam olduğu haberini verince vükelânın kimi masanın, kimi sandalyelerin altına kaçmaya başlayıp sıcan deliği bir paraya olur. Bunların cümlesini sadrazam seyrederek. Nasıl? artık ne demek olduğunu sen hallet. Kardeşin: Mahir. (Mithat Cemal Kuntay, Namık Kemal, c. II, kısım I, İstanbul 1949, s. 262-263.

yolunda düzenlenmiş bulunmasıdır (“birinci perde”, “ikinci perde” diye bölümlere ayrılması; masa, sandalye gibi “aksesuvar” kullanılması; geleneksel konular ve tipler yerine güncel konular ve karakterler ele alınması). Padişah, oyunun herhalde kanavasını yazmış, oyuncular da bunu “tuluât” olarak oynamış olsa gerek. Bu örnek ortaoyununu Ziya Paşanın ne yolda “tanzîm etmek” istediğini de biraz aydınlatır. Ne var ki, Abdülaziz, işine yaradığı için, oyunun yalnız devlet ileri gelenlerini yerme, bir de Batı tiyatrosuna benzetme yanını sürdürmüş, öbür alanlarda herhalde başka bir yenilik girişiminde bulunmamıştır. Saraydaki bu uygulamalardan sonra, saray dışında da perdeli ve sahneli ortaoyunu (“Hayalhâne-i Osmânî Kumpanyası”, 1876) denemesine girişilmiş, “tuluât tiyatrosu” da kurulmuştu.¹⁴ Mithat Cemal Kuntay, Namık Kemal’in üvey dayısı Mahir’in yazdığı mektuptaki bu oyun olayını “masal” ve “yalan” saymakta¹⁵ ise de, eldeki belgeler, Abdülaziz’in tahttan indirenlerin sonradan II. Abdülhamit’in emriyle yapılan yargılanmaları sırasında, Mithat Paşanın serasker Hüseyin Avni Paşa (1820-1876) ile ilgili sözleri de bunlardan biridir. Abdülâziz’e karşı kin besleyen ve onun tahttan indirilmesinde başrolü oynayan Hüseyin Avni Paşanın bu öfkesinin nedeni, haksız yere sürülmesi, başka görevlerle ikide bir İstanbul’dan uzaklaştırılması ve özellikle “geceleri ortaoyunlarında taklidinin gayet çirkin bir biçimde yaptırılması”dır.¹⁶ Sarayda en yakın görgü tanıklarından biri olan Âtîf Bey de, “vükelânın taklitlerinin yaptırıldığını” doğrulamıştır.¹⁷

Abdülaziz, ortaoyununa düşkünlüğünü ve bu oyunun sanatçılarını korumayı, hükümdarlığının sonuna kadar sürdürmüştür. Nitekim, Ahmet Rasim’in Kavuklu Hamdi ile konuşmasını anlattığı bir yazısından öğrendiğimize göre, Kavuklu Hamdi bir gün Kâğıthane’de, Silâhdarağa çayırında oynarken oradan geçen Abdülaziz ve adamları tarafından ilgi görmüş; “Zuhûrî Kolu” adlı bir kol kurması için kendisine ferman verilmiştir.¹⁸ Kavuklu Hamdi üzerine küçük bir kitap yazan başka bir yazar, sanatçının o raslantıdan sonra saraya alındığını, orada kendisine bir çalışma alanı açıldığını, sarayda se-

14 bk. C. Kudret, *age*

15 M. C. Kuntay, *age*, s. 262-263.

16 *Hüseyin Avni Paşa Abdülaziz hazretlerinin indinde memdûh iken Mahmut Nedim Paşanın ibtidâdaki sadâretinde bi-gayr-i hakkın nefy olunarak hakaret görmüş idi. Muahharen Mahmut Nedim Paşanın ikinci sadâretiyle berâber seraskerliğe gelmiş ise de vakit içinde Bursa vâililiğine teb’id olunarak feckalâde dîlgir olmuş idi. Hakan-ı merhûm, bunların hiçbirine ehemmiyet vermeyerek geceleri vükelânın ortaoyunlarında taklidleri yaptırılıp eğlenmeğe devâm olunduğu gibi, Hüseyin Avni Paşanın taklidi dahi gayet kubîh sûrette yapıldığını istihbâr etmesiyle gayz ü adâveti müşted olmuştu.* (İbnülemin Mahmut Kemal, *age*, s. 49)

17 *Vükelânın taklidleri yaptırıldığına dâir Âtîf Bey, “Hâtıra”larda bir şey yazmamıştır. Fakat beyn-en-nâs şâyi’ olan bu maddenin sıhhatini sorduğumda müşârün-ileyh, maat-teessüf sahîh olduğunu söylemişti.* (İbnülemin, *age*, s. 49/n.1)

18 — ... Bir gün Silâhdarağa’da ağaçlar altında oynuyorduk. (...) Biz orada oynarken padişah gelmiş.

— Hangisi?

— Abdülaziz... Mâbeyincileri mi seyretmiş de beğenmiş... Bizi İhlamur Köşki tarafına götürdüler. Orada da oynadık... Gel zaman git zaman, bana bir “Ferman verildi” denildi. Bizim kolun adı da “Zuhûrî Kolu” idi. (Ahmet Rasim, “Kavuklu Hamdi”, *Muharrir Bu ya!*, İstanbul 1926/1928, s. 60-61).

vilen ve sayılan bir kişi olduğunu bildirmiştir.¹⁹ Türkolog Kúnos, Kavuklu Hamdi ile yaptığı görüşmelerden de yararlanarak, ortaoyunu üzerine yazdığı eserlerinden ikisinde, sultanın doğum ve tahta çıktığı günlerle Ramazan gecelerinde zuhûrî kolu'nun oyun oynadığını belirtmiştir.²⁰ Kavuklu Hamdi, Abdülaziz'in hükümdarlığının sonlarına doğru (1875) bilinmeyen bir nedenle saraydan ayrılmış,²¹ bir süre sonra da "Hayalhâne-i Osmânî Kumpanyası" adını verdiği perdeli ortaoyunu ve tulûât tiyatrosunu kurmuştur (1876). Böylece, ilkin sarayda başlayan yeni düzenli ortaoyunu ile tulûât tiyatrosu saray dışında da sürdürülmüştür.

Bu arada, ortaoyunu ve oyuncularını konusunda Ebüzziya Tevfik'in çelişkili bir tutum içinde olduğu göze çarpmaktadır. Ziya Paşanın yazısına değinirken, *İnkılâb* gazetesinin görüşüne katılan ve –yukarda örneklerini verdiğimiz üzere (bk. n. 7, 8, 11)– ortaoyununun tımarhanede bir deli tarafından kurulmuş olup tiyatronun o yoldaki oyunlardan çıkmadığını, bunların tiyatro gibi ahlâkı eğitmediğini, Abdülaziz'in "zuhûrî kolu maskaralarına" nişan vermesinin padişah için değer düşürücü bir şey olduğunu, "Yağcı İzzet ve Kurban Oseb gibi maskaralar"ı sadrazamların taklidini yaptırmakla ulusun ahlâkına hizmet edilemeyeceğini söyleyen yazar; söz konusu eserden sekiz yıl önce (1901) yazdığı Ricâl-i Mensiyye (unutulan seçkinler) adlı yazısında,²² bu görüşün tam tersini savunmuş; meddahların birer "artist" olduğunu söylemiş, Batıda bunların benzerlerinin heykelleri dikilip mesleklerini gösteren

19 ... (Abdülaziz), Hamdi Efendi'yi seyretmiş ve çok memnun olarak onu saraya davet etmiş. O da, sarayda trupun hem kolbaşısı ve hem de Kavuklu'su olmak üzere "Zuhûrî Kolu" adıyla bir heyet kurdu.

Abdülaziz, Hamdi'ye "Zuhûrî Kolu"nun imtiyazını vermekle ona sarayda bir faaliyet sahası açmış oldu. (...) Küçük kızından, Hamdi Efendinin saraya girdiği zaman bekâr olduğunu (...) öğrenmekteyiz. Hamdi Efendi sarayda çok sevilen ve sayılan bir şahsiyetti. Abdülaziz, çocuğu dünyaya geldiği gün, Hamdi Efendiye sevgisini ifade etmek üzere ona en büyük iltifatı yapmış, yeni doğan oğlu Mehmed Seyfeddin'i onun kucağına vermişti. (Nurul-lah Tilgen, Ortaoyunu Üstadı Kavuklu Hamdi, İstanbul 1948, s. 14).

20 Ignaz [Ignacz] Kúnos, Das Türkische Volksschauspiel –Orta Ojnu–, Leipzig 1908, s. 1. Hamdi Efendinin re'jince, oyunların eskiden iki kolu vardı: biri, Zuhûrî Kolu; biri de, Han Kolu, yalnız sarayda, zât-ı şâhânenin mevlâdu, bir de tahta çıktığı günün sene-i devriyesinde oynanıyordu; halbuki Han Kolu, ya mekteplerde veya açık bir meydanda oynanıp öteki nevinden biraz düşkün idi. (Kúnos, Türk Halk Edebiyatı, İstanbul 1925, s. 90)

21 Tilgen, age, s. 16.

22 Ricâl-i mensiyyemiz sırasında nevileri şahıslarına münhasıran öyle zâtlar vardır ki akvâm-ı garbiyye arasında görülen emsalinin nâmlarına heykeller reks olunmuş ve ihtisâs etikleri mesleklerini gösterir levhalar tasvîr edilmiştir. Bizde ise bir karn sonra belki isimlerini bile yâd edecek adam bulunmayacaktır. Bugün Paris'te iki birâder vardır ki Küçük, Büyük "Coquelin" nâmıyla müteârifirler. Fakat zannolunmasın ki yalnız Paris'te müteârifirler; cihân-ı medeniyetin her köşesinde, akvâm-ı fâzılânın kâffesi içinde nâm ü şanlı mazar-ı tekkir olmuştur. Bu iki birâderin bize göre mâhiyetleri neden ibârettir bilir misiniz? Mukallid, masha-ra! (...)

Acaba bizde de Coquelin meziyyetinde adamlar zuhûr etmemiş midir? (...) Her kavmin kendine mahsûs hissiyât-ı zevkiyyesi vardır. İşte bu his ve bu hâssa itibâriyle bizim muâşeretimiz, âdât ve ahlâkımız dairesinde bizde de "Coquelin"ler gelmiştir ve hâlâ da vardır. Fakat Avrupa'lıların bu gibi "artist"lere ("Hüner-er" kelimesiyle "artist" beynindeki farkı bilenler bizim şu kelime-i ecnebiyyeyi istimâl etmekteki mazaretimizi tasdik buyururlar) verdiği ehemmiyeti vermemiştir, hâlâ vermiyoruz; anın ise birçok esbâbı olarak, cümleden biri bizde "tiyatro" denilen mekteb-i edebîn zâten mevcûd ve müteârif olmamasıdır.

Vaktiyle bir edibimiz şöyle bir suâl ve cevâb i'dâd ve îrâd etmişti:

— Tiyatro nedir?

— Âdetâ taklid.

tablolar yapıldığını bildirmiş, bizde ise bunlara “mukallid, maskara” gözüyle bakıldığını ve önem verilmediğini anlatmış; bunun nedenini bizde tiyatronun bilinmesine bağlamış; özellikle “Yağcı İzzet”in –sekiz yıl sonraki ese-

— Neyi taklid ediyor?

— Ahvâl-i beşeri.

Şu dört ibârecik tiyatronun en fâideli bir eğlence olduğunu meydana çıkarmağa kâfidir zannederim.

Bizim meddâhlarımız “Coquelin” kabilinden olan mukallidlerden başka bir şey değillerdir. Şunu tekrâr ve ihtâr ederiz ki her kâşım kendi muhiti itibâriyle birer “Coquelin”e mâlikdir. (...) Bundan kırk elli sene evvel “Kız Ahmet” ve anın şâkirlerinden “Camcı İsmail” nâmında iki meddâhımız olduğunu rivâyet eden bir hayli zevâtâ yetiştik. Camcı İsmail’i şahsen dahi tanıdık da nakl-i hikâyet ettiğini görmemiştik. Fakat dinleyenler taklid eşhâstaki, nakl-i hikâyâtta mahâret ü kemâlîne takdîr-hân olurlar idi. Acaba fîtratın böyle yüz binde bir kişiye mebzûl tutmadığı şu havâss-ı taklide mazhar olan bu zâtlar nasıl adamlardı? Nasıl yetişmişlerdi? Nasıl bir cür’et-i âdet-ber-endâzâ-ne ile sahne-i taklîdde arz-ı vücûd ederek havâss-ı kirâmdan efrâd-ı avâmâ kadar binlerce eşhâs ağzından çıkacak sözü tamamiyle istimâ ve zabt edebilmek için tepeden tırnağa kulak kesilecek bir hiss ü zevke müstağrak emişlerdi? Anlardaki bu hâssa ne idi? Anların sözlerinden hem havâs, hem de avâm neden bir sûrette mütelezzeş oluyordu? Bu nâdir-ül-vücûd olan aristlerimizi bize tanıttıracak kadir-şinâslar, mukaddîrlerimiz mi yoktu. Hayır! Hepsi vardı. Fakat ricâl-i kaleminiz içinde bu lâziminin bir lâzime-i hamîyyet olduğu taayyün etmemişti.

Yine nevileri şahıslarına münhasır zevâtın “Mürekkebi İzzet”, “Lülici Mehmet” isminde iki zât içitmekteyiz. Lülici Mehmet’e sinn-i hireminde yetiştik. Ayasofya câmiinde ser-müezzin idi. Bunların da mukallidlikteki, nekre-gülûktaki, udhûke-perdâzûktaki mahâretleri dillerde destan idi. Bu zâtlar kabilinden bir de “Yağcı İzzet” isminde bir zât tanıdık ki, daha yirmi beş sene mukaddeme kadar ber-hayât idi. Meselâ bu zât bir Köprü taklidi icrâ ederdi. Siz istirahat-gâhınızda oturduğunuz hâlde Köprü’nün resm-i mürûr alan memurlarından sâillerine, gelip geçenlerine, satıcılarına, hem de sizce âvâz ü âhengi ma’rûf ü mazbût olanlarına kadar her şahıs pîş-i hayâlinizde teecessüm eder. Kendinizi köprüden mürûr ediyor sanırsınız. Çünkü tanıdığınız ilâhî-hân bir sâilîn, anahtar hal-kası satan âmâ bir Ermeni’nin, mendil satan bir Acem’in, Fıstıkcı Arnavut’un, sigara kâğıdı, kâc kibrit satan çocukların, gözlükçü Mişon’un, hatavât-ı muntazama vü sulbeleriyle balya nakl eden sırık hammallarının, çocuğunu çiğnenmekten tahzîr için feryâd eden vâlidenden, dört nala koşan bir sürücü begirinin, bir konak arabasının, vel-hâsıl Köprü’den geçen her nevi insanın, eşyanın sesleri, tarrâkları, patırları kulaklarınıza aks eder. Nihâyet Boğaziçi vapurlarının ilân-i harekete mahsûs kaba ve acı sadâsı, istim gürültüleri, kaptanın, memurların cıvırcılara kumandaları, “Eyüb’e!... İleri’ye!... Kadüköyü’ne!... Harem’e!...” diye müştîri da’vet eden kayıkların enker-i aşvâtı birer birer hâdde-i simâhtan geçer. Bir hâlde ki, bu eşhâs her anda icrâ-yi fiil ediyor sanırsınız.

“İnsan için her ne hâsıl olursa sa’y ile olur, insan her neye vâsıl olursa sa’y ile olur” derler. Şübhesiz her şahıs nefsinde her neye istidâd görürse anın tevsiine, anın teâlisine çalışır. Biz Yağcı İzzet’i ahd-i tufiliyyetimizden nihâyet-i şebâbımızda kadar on beş yirmi sene tanıdık. Bu zât, taklîdini tasmiin ettiği eşhâs ve ef’âlin ardından ayrıl-mazdı. Kendi Eyüb’lü, kişi-zâde, Yağkapanı’nda mühim bir ticarethâne sahibi, aşhâb-ı yeşârdan, ricâl-i asrın bezmine müdâvîm (...) idi. Bu zât eğer bu asr-ı terakkîmizde dünyâyâ gelip de maârif-i hâzıradan hisse-yâb olmuş olsaydı, şübhesiz “Emile Zola”yı gölgede bırakacak mertebede ecille-i hakikriyyândan olurdu. Çünkü anın nazar-ı tedkîk ü idrâki önünde en ufak ve bîze nâ-kabil-i rü’yet hâlât ü eşyâ mâhiyyet-i hakikriyyesiyle münkeşif olurdu. Zola “Paris’in Karni” romanını yazmak için elinde kurşunkalemle defter olarak hallerde filânlarda sabahlar imiş. Bundan maadâ birçok erbâb-ı ihtisâsa da mürâcaat ederek yazmak istediği şeyler hakkında notalar aldırırmiş. İzzet merhûm ise size yangından çıkmış, vîrânelerden toplanmış çivi ve demir gibi hurdavat satan bir Yahudi’nin dükkânını vâsf eyleyecek olsa anın sigar-ı sinninden beri bu kâr altında dolaşmış olduğuna hüküm ederdimiz. Çünkü o nice büyütu bir ânda mübeddel-i remâd eden harikler sâyesinde nâil olduğu sermâiye ki, yamrı-yumru çivilerle baklaları paslanmış kuyu zincirleri, kovaları yanmış çenberler, et çengelleri, mum makasları, mutfak bıçakları, et satırları, keser, testere, rende, burgu gibi dülgêr âlât ü edevât; ütiye, sacayağına varıncaya kadar bir evde demir ma’mûlâtından olan her türlü edevât teşkîl etmekte; her köşesini fotoğrafla alınmış gibi pîş-i nazarınıza getirir, sonra da Yahudi ile alışveriş etmek isteyen Kayseriyye’li bir doğramacı kalfasını, yahud bir kasap çırağını her iki tarafın yekdiğeri içfâle masrûf olan kuvve-i zekâiyyelerinin yardımıyla ne kadar iknâ-ıyyâta mâlik iseler anları sarf ettirir. Fakat Yahudi’yi o “yaygara-i cihâdâne” style, cinâsıyla, filânıyla; Kayseriyye’liyi galat-ı ifâdesiyle, kurnazlığıyla; kasap çırağını Eğîn şfvesiyle söylettirir. Bu zât meselâ şehir halkınca ma’rûf bir dilencinin sesini, şfve vü âhengiyle iktisâb edinceye kadar lüzûmuna göre aylarca arkasında dolaşırdı. Hattâ Ayasofya’da meşhûr bir âmâ olan buhârcıyı taklid için nice günler ta’kib etmiş olduğu ve yine meşhûr-i müsikişinâsândan Küllanbeyi Mehmet’in âheng-i gnâsını fark olunmayacak raddede taklid maksadıyla birçok zaman Mehmet Paşa tekkesine devâm ettiği mevcûdîr.

Fîtratın bir hâssa-i harikûlâdesi demek olan bu isti’dâd-ı Hudâ-dâd her şahısta çehre-zen-i tecelli olamayacağı ve binâden-aleyh Fransızlar için “Coquelin birâderler” ne ise bizim için de Kız Ahmet’ler, Yağcı İzzet’i’ler, Kurban Oseb’ler, Muhsin’ler o olduğu ve aralarındaki fark ise bulundukları muhitin ihtivâ ettiği birçok esbâb ü vesâitin kasret ü killetinden ibâret bulunduğu şübhe götürmez hakikatlerdendir. (Ebüzziya Tefvik, “Ricâl-i Mensiyye”, Mecmûa-i Ebüzziyâ, c. IX, sene 1317, aded 93)

rinde küçümsediği “Yağcı İzzet”in– ve benzerlerinin (Kurban Oseb, v.b.) değerleri üzerinde uzun uzun durmuş, bunları Fransa’daki ünlü “Coquelin Kardeşler”²³ benzetmiş; her ulusun kendine göre duyguları ve zevkleri olduğunu, bizim görgülerimiz, âdetlerimiz ve ahlâkımız çerçevesinde Türkiye’de de Coquelin’ler yetiştiğini bildirmiş; aralarındaki ayrımın, yetiştikleri çevre ayrımından başka bir şey olmadığını belirtmiştir.

Türkolog Kúnos’un yayınladığı (1888) ilk oyundan bu yana, bütün dünyada yalnız 7 ortaoyunu yayınlanmıştı. Bu ulusal kültür kaynağımızın kaybolmak üzere olduğunu görerek giriştiğim derleme işinde bugüne değin 24 oyun topladım. Bunlardan 9 tanesini içine alan kitap, geniş bir inceleme yazısı ile birlikte, 1973’te çıkmış ve Türk Dil Kurumu’nun 1974 bilim ödülünü kazanmıştı. Bu II. ciltte 15 oyun toplanmıştır.

Halkımızın bu eşsiz sanat ve kültür hazinesini bütün aydın ve sanatçılarımızın ilgisine sunmaktan büyük mutluluk duyuyor; derleme, inceleme ve yayınlama işlerinde bana yardımcı olanlara teşekkür etmeği borç biliyorum.

Cevdet Kudret
Ankara, Kasım 1974

23 *Coquelin Kardeşler*: Fransız aktörleri. *Constans Coquelin* (Büyük Coquelin, 1841-1909), *Ernest Coquelin* (Küçük Coquelin, 1848-1909).

OYUNLAR

HAMAM

Kaynak:

Kavuklu Hamdi, *Hamam*, yazma; Behzat Butak özel arşivi; Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü arşivi.

KİŞİLER

ZURNACI

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

KAMBUR

ÇELEBİ

ŞALLI-NATIR (I. Zenne)

SALKIM-İNCİ (II. Zenne)

ANA-KADIN (III. Zenne)

USTA (IV. Zenne. Rabia. Çingene)

NATIR (V. Zenne. Güllü. Çingene)

KAYARTO (Hoşkadem Kalfa, Susamcı bacı)

ÇENGİ

VI. ZENNE (Anne)

VII. ZENNE (VI. Zenne'nin büyük kızı)

VIII. ZENNE (VI. Zenne'nin küçük kızı)

IX. ZENNE (Kavuklu'nun karısı)

I. ÇOCUK (Kavuklu'nun oğlu)

II. ÇOCUK (Kırk günlük bebek)

KÜLHANCI (Vanlı, Serkiz)

KAYSERİLİ

YAHUDİ (Usta Azarya)

ACEM (Cebbar Ağa. Halı tüccarı)

RUMELİLİ (Hüsmen Ağa, Pehlivan)

MATİZ

ARNAVUZ (Bayram Ağa)

TULUMBACILAR

HAMAM

GİRİŞ

(Zurna Pişekâr havası çalar. Pişekâr gelir, iki tarafı eliyle yerle beraber selâmlar.)

PİŞEKÂR: *(Zurnacı'ya)* Ammâ benim pehlivanım!

ZURNACI: De buyur benim pehlivanım!

PİŞEKÂR: “Hamam” oyununun taklidini aldım; çal usûl ü âheng¹ ile, oyun başlasın tenezzülen² teşrif buyuran zevât-i kirâm³ hazerâtı⁴ neş'e-yâb olsunlar.⁵

ARA FASIL

(Zurna Çelebi havası çalar. Çelebi meydana gelir.)

PİŞEKÂR: *(Karşılayarak.)* Maşallah ve te-

- 1 Usûl ü âheng: usul ve ahenk.
- 2 Tenezzülen: tenezzül ederek, alçakgönüllülükle.
- 3 Zevât-i kirâm: soylu zatlar.
- 4 Hazerâtı: hazretleri.
- 5 Neş'e-yâb olmak: neşelenmek.

bârekâllah!⁶ Gözümüz aydın! Efendim, çoktan beri şeref-i mülâkatınızdan⁷ bizi mahrum bıraktınız. Acaba bir seyahatte filân mıydınız?

ÇELEBİ: Hayır, İsmail Efendi. Malûm-i âlîleridir⁸ ki, Allah sizlere ömürler versin, pederin gaybûbet-i ebediyesinden⁹ sonra umûr ü husûsun¹⁰ üzerime kalması, birdenbire bendenizi çok meşgul etti. Bu kadar emvâl ve akarın¹¹ tedvîr-i umûru¹² bendenizi bir hayli şaşırttı. El'an da onlarla meşgulüm. Hattâ bugün zât-i âlînizi ziyaret de böyle bir iş için olmuştur.

PİŞEKÂR: Hayırdır inşallah! Arzularınızı emir telâkkî ederim;¹³ buyurunuz, efendim.

6 Tebârekâllah: Tanrı mübarek etsin.

7 Şeref-i mülâkat: buluşup görüşme şerefi.

8 Mâlûm-i âlîleri: yüce zatlarınca bilindiği üzere. (Nezaket sözü).

9 Gaybûbet-i ebediyye: ebedî olarak görünmez olma, ölme.

10 Umûr ü husûs: işler (Her iki sözcük de aynı anlamda).

11 Emvâl ve akar: mallar ve mülkler (Emvâl: mallar; Akar: kiraya verilerek gelir getiren han, hamam, dükkân v.b. gibi taşınmaz mal).

12 Tedvîr-i umûr: işleri döndürme, çevirme.

13 Telâkkî etmek: saymak.

ÇELEBİ: Efendim, emvâl ü akar arasında bir de erkekler ve kadınlar için, mahal-lenizde bir çift hamam da bizlere ait ol-duğu malûmunuzdur zannederim.

PİŞEKÂR: Evet, evet. Hattâ, tamiri daha iki gün akdem¹⁴ ikmâl edildi.

ÇELEBİ: Evet, efendim. Bendeniz bir ha-mam yapıcı ustasına götürü olarak ha-vâle etmiştim. Asıl sebeb-i ziyâretim¹⁵ de işte bu hamam olmuştur. Efendim, mukaddemce,¹⁶ her iki kısmı da, biliyor-sunuz, Şallı-Natır ile Salkım-İnci istîcâr ederek¹⁷ idare etmekte idiler. Belki siz daha iyi bilirsiniz, aralarında ne oldu-ğunu pek bilemiyorum, birdenbire ha-mamı terk ederek ortadan kayboldular. O zamandan beri hamam muattal¹⁸ olarak kalmıştı. Merhum peder bu hamama çok ehemmiyet verip, durup dururken böyle birdenbire terk edilmesinden pe-derin canı sıkıldı, o da öylece yüzüs-tü bıraktı. Bu defa verâseti hasebiyle¹⁹ bendeniz meşgul oldum ve hamamın yeniden küşâdı²⁰ için tamirini icrâ et-tirdim.²¹ Şimdi iş, bu eski müste’cirler²² mi olur, yoksa yeniden bir başka müs-te’cir mi bulunur, hamamı tekrar açmağa kaldı. Bunu da, sizden başka kimsenin üstesinden gelemeyeceğini düşünerek, şu işime vekâlet kabul buyurulmasını ri-caya geldim. Bilmem bu husustaki fikr-i âlîleri²³ ne merkezdedir?

PİŞEKÂR: Aman, efendim! Siz böyle bir hizmeti bendenizden beklersiniz de, bendeniz nasıl reddederim?

14 Akdem: önce.

15 Sebeb-i ziyâret: ziyaret sebebi.

16 Mukaddemce: daha önce.

17 İstîcâr etmek: kira ile tutmak, kiralamak.

18 Muattal: işlemez, kullanılmaz.

19 Verâseti hasebiyle: mirasçısı olmak dolayısıyla.

20 Küşâd: açma.

21 İcrâ etmek: yapmak.

22 Müste’cir: kiracı.

23 Fikr-i âlîleri: yüce düşünceniz (Nezaket sözü).

ÇELEBİ: Demek kabul buyuruldu. Pekâ-lâ. Eski müste’cirlerin tekrar hamamı açmalarını çok arzu ederim.

PİŞEKÂR: Baş üstüne, efendim. Şallı-Na-tır, Salkım-İnci ile daima beraber bu-lunmak istediğinden, bu hamamı Sal-kım-İnci için istîcâr ederek işletmekte idi. Araları açılınca, Şallı da hamamı terk etti. Bendeniz şimdi Şallı’ya bir mektup yazarak hemen celb edece-ğim²⁴, aynı zamanda Salkım-İnci’ye de bir haber uçurur, onu da getirir, aralarını bulur, hamamı da açtırırım. Siz hiç me-rak etmeyiniz.

ÇELEBİ: Öyleyse, İsmail Efendi, artık bendeniz râhat-i kalb²⁵ ile size vedâ edebilirim. Allahaismarladık! (Gider.)

PİŞEKÂR: Efendim, güle güle! (Meydanda, bir kenarda durur.)

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna Kavuklu havası çalar. Kavuklu, arkasında Kambur olduğu halde, meydana gelir. Kambur’un elinde muşamba fener, sırtında zembil vardır. Bir devir yaparlar, Pişekâr’ı görmeyerek önünde dururlar.)

KAVUKLU: (Arkasına dönerek, Kambur’a.) İnşallah anahtarı unutmadın.

KAMBUR: Yooo! O, senin tarif ettiğin kapı anahtarı değil mi?

KAVUKLU: Nasıl anahtar?

KAMBUR: Bayağı.

KAVUKLU: Ulan, ben sana tarif ettimse, “— Yerde bırak da gel.” demedim.

24 Celb etmek: getirmek, çekmek.

25 Râhat-i kalb: kalb rahatı, gönül rahatlığı.

KAMBUR: Ne bileyim. “— Al.” demedin, ben de almadım.

KAVUKLU: Hah, şimdi oldu işte! Eve nasıl gireceğiz? Gördün mü yaptığını?

KAMBUR: Korkma, ben bahçe duvarından fırlarım.

KAVUKLU: (*Yürüyerek.*) Tamam! Bulduk fırlayacak adamı.

KAMBUR: (*Takip ederek.*) Ne var? Bir sığıracıyıta içerdeyim.

KAVUKLU: Bu suratla mı?

KAMBUR: Hayır. Bu, gündelik suratımdı, bilmiyor musun? Bir de evde cumalık suratım var ya, onunla.

KAVUKLU: Demek, cumaya kadar kapının önünde bekleyecek miyiz? Hadi yürü! Boşboğazlık istemez. (*Kambur’dan yüzünü çevirir; Pişekâr dimdik, put gibi durduğundan, mezar taşı veyahut ona benzer bir şey zannederek fena halde ürker.*)

PİŞEKÂR: Efendim, hayr ola! Ürktün mü, korktun mu? Hangisi?

KAVUKLU: Neden sordun?

PİŞEKÂR: Efendim, ürkmeye tabirini hayvana kullanırlar da, siz de hayvan tabirinden hoşlanıyorsunuz galiba.

KAVUKLU: Ulan, buna da ne oluyor?

PİŞEKÂR: Ne demek efendim. Ben, min-gayri haddin,²⁶ bu mahallenin dîdebânıyım.²⁷ Mahallemize misafir suretiyle teşrif buyurmuşsunuz, nasıl olur da sizi ihmâl ederim. Buyurun söyleyin bakalım, burada ne arıyorsunuz?

KAVUKLU: Canım, sokaktan kendi işine giden bir adamı, böyle, “— Burada ne arıyorsunuz?” diye, yol kesenler gibi çevirmeğe ne hakkın var? Sen de kim oluyorsun?

PİŞEKÂR: Canım, ben kim olduğumu söyledim, şimdi de sizin söylemeniz lâzım.

KAVUKLU: Neden?

PİŞEKÂR: Efendim, sizi birine benzetiyorum da ondan.

KAVUKLU: Nasıl birine?

(*Yer değiştirirler.*)

PİŞEKÂR: Efendim, pek eski bir ahhâba. Hattâ, o kadar samimî ki, tarif edemem. Hadi, birader, hadî! Sıkılma. Çözül, çözül!

KAVUKLU: Anlamadım.

PİŞEKÂR: Efendim, “— Çözül.” derim, içyüzünü göster; çok merak ettim.

KAVUKLU: Ne yapayım? Yani sokak ortasında soyunayım mı? diyorsun.

PİŞEKÂR: Hayır, canım; içini boşalt, kim olduğunu şöyle meydan-i muhabbete²⁸ çıkarıver.

KAVUKLU: Sen tuhaf tuhaf şeyler söylüyorsun. Benim başımı belâya mı sokacaksın? Def ol. Bana yol ver.

PİŞEKÂR: Çok rica ederim, sen kimsin, nesin? Aman efendim, takmış takıştırılmış, sürmüş sürüştürmüş, iki dirhem bir çekirdek, bir edâ-yi mahsûs²⁹ ile salına salına ne tarafa teşrif?

KAVUKLU: (*Birdenbire sendeleyerek geri geri gider, tabîî olarak da Kambur’a çarpar; yıkılmak üzere iken Kambur’a sarılır, muvâzeneyi temin eder, fakat durmaz, Kambur’u da ite ite yürüyerek birkaç adım açıldıktan sonra.*) Hay Allah cezanı versin, be adam! Aklımı zıvanasından çıkardın.

KAMBUR: Tuuu! O kadar ürktüm ki, sorma gitsin.

28 **Meydân-i muhabbet:** muhabbet meydanı, dostluk meydanı, sohbet meydanı.

29 **Edâ-yi mahsûs:** kendine özgü eda.

26 **Min-gayri haddin:** haddim olmayarak

27 **Dide-bân:** bekçi, kolcu, (burada) muhtar.

KAVUKLU: Yaa! İşte şimdi iş fena oldu.

PİŞEKÂR: Aman efendim, neden?

KAVUKLU: Neden olacak! Onu ben de bilmiyorum da ondan.

PİŞEKÂR: Canım, efendim, bir insan kendinin ne olduğunu bilmez mi? Siz mutlaka lâtife buyuruyorsunuz. Rica ederim, çok merak ettim; daha doğrusu, sizi pek eski arkadaşlarımdan birine benzetiyorum da.

KAVUKLU: Baksan a bana! Sen yol kesici misin burada?

PİŞEKÂR: Estağfurullah, efendim. “— Ben bu mahallenin dîde-banıyım.” demiştim ya!

KAVUKLU: Tevekkeli değil, deminden beri hercümerc³⁰ olup duruyoruz.

PİŞEKÂR: Aman, efendim, o da neden?

KAVUKLU: Senin düztaban oluşundan.

PİŞEKÂR: Efendim, yanlış anladınız. “Bendeniz bu mahallenin umûr ü husûsâtına,³¹ girdisine çıkıtısına karışan muhtarıym” demek istedim.

KAVUKLU: Pekâlâ. Muhtarım diye, böyle gelene geçene mi karışırsın?

PİŞEKÂR: Estağfurullah, efendim. Müdâhale değil de, dürüst bir adam olduğunuzu nâsiyenizden³² anladım da, “Bu zât tanıdığım bir zâta benziyor, acaba kendisiyle bir münasebet peydâ edebilir miyim?”...

KAVUKLU: Hangi manastırda pide yiyeceksin?

PİŞEKÂR: Aman, birader, anlayamadınız galiba. Ne manastır? Ne pidesi? Böyle bir şeyden bahsetmedim.

KAVUKLU: Ulan ne inkâr ediyorsun? Şim-

di sen, “— manastırda pide yiyebilir miyim?” demedin mi?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim; “— Zât-i âlî-nizle³³ bir münasebet peydâ edebilir miyim?” dedim. Yani, zât-i âlî-nizle müşerref olmak³⁴ istedim.

KAVUKLU: Sen saçmalıyorsun. Allasen bizi bırak da, yolumuza gidelim.

PİŞEKÂR: Efendim, müsaade buyurunuz, huzûrunuzdan istifade etmedikçe şuradan şuraya gidemezsiniz. Haydi inâyet³⁵ buyurunuz da, kim olduğunuzu lütfen izah buyurunuz.

KAVUKLU: Eğer bu söylediklerinden bir tanesini anladımsa, ben de adam değilim.

PİŞEKÂR: Efendim, ben sizi sizden daha âlâ biliyorum. Siz âdetâ mahviyet³⁶ gösteriyorsunuz. İsm-i âlî-nizi³⁷ bağışlar mısınız?

KAVUKLU: İsmim Ali değil, Hamdi'dir.

PİŞEKÂR: Efendim, nasıl Hamdi?

KAVUKLU: Amma da tuhaf be! Nasıl olacak? Basbayağı Hamdi.

PİŞEKÂR: Efendim, sade³⁸ Hamdi mi?

KAVUKLU: Hayır, peynirli³⁸ Hamdi.

PİŞEKÂR: Acâyip. Peynirli Hamdi'yi de ilk defa olarak duyuyorum. Şimdi size “Peynirli Hamdi” mi diyeceğiz?

KAVUKLU: Allahtan başıma belâ mı geldin? Eğleniyor musun, be adam?

PİŞEKÂR: Efendim, ne oldu? Bir hatâ mı ettik? Zülf-i yâra³⁹ mı dokunduk yoksa?

33 Zât-i âlî-niz: yüce zatınız (Nezaket sözü).

34 Müşerref olmak: şereflenmek, tanışmak (Nezaket sözü).

35 İnâyet: lütuf.

36 Mahviyet: alçakgönüllülük.

37 İsm-i âlî-niz: yüce adınız (Nezaket sözü).

38 Sade, peynirli: börek için kullanılan sıfatlar burada insan için kullanılıyor.

39 Zülf-i yâra dokunmak: mevki sahibi bir kimseyi gücendirecek söz söylemek (zülf-i yâr: sevgilinin saçı).

KAVUKLU: Evet, Zülfikar'a⁴⁰ dokunduk. Haydi, Allahını seversen çekil de şuradan, bu tarafa gidelim.

PİŞEKÂR: Birader, ne darılıyorsun? Sen "Peynirli" dedin, ben de doğru olup olmadığını soruyorum. Bunda ne kusur var?

KAVUKLU: Canım, abdal mısın, "Peynirli Hamdi" olur mu?

PİŞEKÂR: O halde, Sade Hamdi demek.

KAVUKLU: (*Kambur'a dönerek.*) Billâhi ben bu herifi döverim. (*Pişekâr'a.*) — Sen adamı çıldırtırsın be yahu! İsim, "sade", "peynirli" olur mu? bayağı Hamdi, yahu, bayağı Hamdi. Anladın mı?

PİŞEKÂR: Yaaa! E, birader, deminden beri boş yere yorulduk deseniz e! Peki, bundan böyle, "Bayağı Hamdi Efendi" diye hitap ederiz, üzülme birader.

KAVUKLU: Vallahi belâ pek yaklaştı. Haydi haydi, def ol şuradan! "Bayağı" sensin.

PİŞEKÂR: Canım, birader, seni çağırırlarken ne derler?

KAVUKLU: Hamdi.

PİŞEKÂR: Aman, birader, gökte ararken yerde buldum. Hamd olsun! Gel bakayım, birader! Öpüşelim, kardeşim! (*Üzerine doğru yürür.*)

KAVUKLU: (*Geri geri çekilerek, korku ile.*) Aman! İşte şimdi çıldırdı. — Sokulma, bağlarım!

PİŞEKÂR: Aman, azizim, bu da neden icap ediyor? Hamd olsun çıldırmadım. Sana, "— Gel, sarmaş-dolaş olalım." diyorum.

KAVUKLU: Allah Allah! Her gördüğümüz

adamin deli gibi boğazına mı sarılalım? PİŞEKÂR: Aman, efendim, biz yabancı değiliz. Yüzüme dikkatli bak. (*Soku-*

lur.) Hamdi'ciğim, senin ben mektep arkadaşın değil miyim? Bir rahlede⁴¹ okuduk, a birader! Uzun saçlı Habibe Molla'nın oğlu Küçük İsmail'i nasıl olur da unutursun, kardeşim? (*Yürüyerek.*) Gel bakayım, tahassürle⁴² bir musâfaha edelim.⁴³

KAVUKLU: Vay! İsmail'ciğim, vallahi şimdi tanıdım! Gel. (*Sarırlılar.*) Ama deminden beri, diyorum, "Bu adam bana yabancı gelmiyor", lâkin bir türlü seçip çıkaramıyorum. (*Öpüşürler ve ayrılırlar.*) Yahu, günler ne çabuk geçiyor. Seni tamamen tanıdıktan sonra, aşağıyukarı kırk sene evveline dönüverdim. Hani bizim o çocukluk hayatı...

PİŞEKÂR: Yaa, birader! O ne şerefli günlermiş.

KAVUKLU: Elbette. Hiç hatırımdan çıkmaz.

PİŞEKÂR: Yaa, birader! "Geçmiş zaman olur ki hayâli cihan değer"⁴⁴ derler.

TEKERLEME

— Ey, şimdi nerelerdesin? Ne işle meşgulsün?

KAVUKLU: Oralarını hiç de açma, İsmail'ciğim. Ortalığın hali malûm. İşler ke-sat. Bilirsin ya, bende de okuma yazma olmadığı gibi, belli-başlı, elimde bir marifetim de yok. Bu sebeple, şöyle muvâfık bir iş sahibi değilim.

PİŞEKÂR: Peki ama, Hamdi'ciğim, nasıl geçiniyorsun? Demek ki pek müzâyaka⁴⁵ çekiyorsun. Tabii çoluk-çocuk da var.

42 Tahassür: özlem.

43 Musâfaha etmek: el sıkışmak, (burada) sarılıp öpüşmek.

44 Ölçek: Mef'ûlû fâilâtû mefâilû fâilûn

—, —, —, —, —

45 Müzâyaka: geçim sıkıntısı.

40 Zülfikar: Halife Ali'nin ünlü kılıcı.

KAVUKLU: Oralarını hiç açma. Okuyup yazmadığım için bir işe sahip olamadığım gibi, bir de üstelik evlendim, çoluğa çocuğa karıştım. — Sorma.” dedim ya.

PİŞEKÂR: Evet. Demek, büyük müzâyaka içindesin, öyle mi?

KAVUKLU: Yok canım, ne koza yıkıyorum, ne de salep.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi’ciğim, Allah iyiliğini versin, hâlâ çocuklukta olduğu gibi, boşboğazlıktan vazgeçmemişsin. Tuhaflik bâkî.⁴⁶

KAVUKLU: Onu hiç gördüğüm yok, İsmail. Senden nasıl ayrıldıksa, ondan da öyle ayrılalı seneler geçti. Ne bir tesadüf ettim, ne de bir haber alabildim.

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi’ciğim, kimden bahs ediyorsun?

KAVUKLU: Canım, tuhafiyeci Baki’yi sormadın mı?

PİŞEKÂR: Yok, birader. “Sağır işitmez, uydurur” derler. — Şimdi boştasın demek. O halde maîşetini⁴⁷ ne ile temin ediyorsun?

KAVUKLU: Evet, öyle yapıyorum.

PİŞEKÂR: Ne yapıyorsun?

KAVUKLU: İşte, boş şişeleri tamamlıyorum. İsmail, deli misin Allasen? Ne boş şişesi, ne tamamlaması? Saçma-sapan sözler.

PİŞEKÂR: Canım, öyle bir şeyler söylemedim, a birader. “Ne yiyip içiyorsun?” demek istedim.

KAVUKLU: İsmail, orasını hiç sorma.

PİŞEKÂR: “Çok mu müzâyaka içindesiniz?” derim.

KAVUKLU: İsmail, tepelerim. Şimdi de, “Mezarlık içinde misiniz?” diyorsun. Ben öyle anladım. Allasen benim anla-

yacağım gibi söyle. Dur da anlatayım. Yiyip içip aç yattığımız akşamlar az değildir.

PİŞEKÂR: Vah vah, kardeşim! Bakın da başına gelen felâkete! Canım, hiç de mi bir iş bulamadın? Bari borç morç etmesen bari.

KAVUKLU: Ah, İsmail, o da olmasa, birader, halimiz bütün bütün harap olacak.

PİŞEKÂR: Ne çare, birader! İnşallah yakında sana bir iş buluruz da, borcunu harcını öder, rahata varırsın. Merak etme.

KAVUKLU: İsmail’ciğim, bu yüzden başıma gelmedik kalmadı.

PİŞEKÂR: Öyledir, azizim. Ne gibi felâketlere maruz kaldın⁴⁸ bakayım?

KAVUKLU: Ulan, bir münasebetsizlik etmeyince rahat edemiyorsun. Sen zaten çocuklukta bile böyleydin.

PİŞEKÂR: Canım, efendim, şimdi güzel güzel sohbet ederken bu sözlerin ne lüzumu var? Neden hiddet ettin?

KAVUKLU: Hâlâ, “— Neden hiddet ettin?” diyorsun be! Doğru dürüst şurada dertleşiyorduk; usûletle⁴⁹ ara yere bir şey sokuşturdun.

PİŞEKÂR: Aman, birader, ne dedim? Zülf-i yâra mı dokundum yoksa?

KAVUKLU: Zülfikar’a değil, bana dokundun.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi Efendi, birader, nerene dokundum?

KAVUKLU: Ulan, nefes al be! Biraz kısakes. Lâfın arkasını unutturacaktın.

PİŞEKÂR: Peki, sonra? Haydi, canım, rasla.

KAVUKLU: Neye raslayım?

PİŞEKÂR: Canım, lâfın arkasını getir.

48 Maruz kalmak: (bir şeyin) etkisine uğramak, karşısında bulunmak.

49 Usûletle: usulca, biçimine getirerek.

KAVUKLU: Şimdi gidip gelemem.

PİŞEKÂR: Nereye?

KAVUKLU: Ne getirilecek?

PİŞEKÂR: Birader, “— Lâfın ardını getir.” derim.

KAVUKLU: Bırak da anlatayım. Meydan vermiyorsun ki.

[.....]⁵⁰

PİŞEKÂR: Oldu, canım, Şu Fatih’e çık da arkası yürüsün.

KAVUKLU: Kimin?

PİŞEKÂR: Canım, sözün.

KAVUKLU: Biri, arkamdan, “— Hamdi Efendi! Hamdi Efendi!” diye, kuvvetli kuvvetli bağılıyor. Döndüm, arkama baktım.

PİŞEKÂR: Kim o öyle?

KAVUKLU: Senin çenen durmayacak mı? Ulan, patlıyor musun? Sırayla işte söylüyorum.

PİŞEKÂR: Pek güzel. Devam, devam! Merak ediyorum.

KAVUKLU: Hangi damda merak ediyorsun?

PİŞEKÂR: Efendim, “dam” değil, “devam”; yani “lâfı kesme” demektir.

KAVUKLU: Bir de ne göreyim? Bodos değil mi? Görme, İsmail, bayağı ihtiyarlamış, fakat sîmâsı⁵¹ hiç bozulmamış, bildiğimiz o eski Bodos. “— Vay Bodos!” diye birbirimize bir sarmaş dolaş gitti.

PİŞEKÂR: Bodos orada ne yapıyormuş?

KAVUKLU: Sergiciler yok mu ya?

PİŞEKÂR: Ne sergisi?

KAVUKLU: Ufak-tefek bakkaliye.

PİŞEKÂR: Oh! Oh! Ne âlâ tesadüf. Eeey?

KAVUKLU: Tesadüf mesadüf, oturduk.

50 Arada birkaç cümle eksik

51 Sîmâ: yüz.

Zembili de o büyük şemsiyenin koca çivisine astım. Hoşbeşe giriştik. Birer kahve...

PİŞEKÂR: Kahve mi? Kahvede mi, sergide mi oturuyorsunuz?

KAVUKLU: Canım, herif sergiyi bırakıp da kahveye gider mi?

PİŞEKÂR: Peki, kahve nereden çıkıyor?

KAVUKLU: İyisi Yemen’den derler.

PİŞEKÂR: Ne Yemen’i?

KAVUKLU: Arabistan.

PİŞEKÂR: Saçmalıyorsun galiba, birader. Şimdi ne diyordun, şimdi de Yemen’den bahsediyorsun. Şaşırdım.

KAVUKLU: Canım, kahvenin nereden çıktığını sormadın mı? Ben de ona cevap verdim.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, “— Sergide kahveyi nereden buldunuz?” demek istedim.

KAVUKLU: Abdal mısın, İsmail? Omuzunda kahve dükkânı gezdiren kahveciler yok mu?

PİŞEKÂR: Haaa! Şimdi anladım. O ayak kahvecileri hakikaten öyle yerlerde eksik olmazlar. Kahveleri de fena değildir. Eeey, Bodos’un amcası mı neydi; bir de Karaman’lı, koca karınlı, kara kalın kaşlı kadın vardı aralarında. Onlar ne olmuşlar? Soraydın bari.

KAVUKLU: Elbette. Başka ne konuşulur? *(Yerlerini değiştirirler.)*

PİŞEKÂR: Eeey?

KAVUKLU: Fatih’e çıktığım vakit, hafif hafif bir poyraz esiyordu. Biz lâfa dalmışız, rüzgâr öyle şiddetlenmiş ki, baktım yerdeki kâğıt parçaları, talaş malaş, ne varsa sürüklüyor.

PİŞEKÂR: Bu gibi şeylerden tabii korkulmaz. Zîrâ bu gibi rüzgârlar, anafolar

memleketimizde eksik değildir. Malûm ya, İstanbul’umuz daima mütehavvil-ül-havâdır.⁵²

KAVUKLU: Kim?

PİŞEKÂR: Nasıl kim?

KAVUKLU: O mütevellînin⁵³ Havva Hanım.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Bu da nereden çıktı, a birader? Lâkırdının arasına öyle söz sokuşturuyorsun ki, karşında şaşırma-mak imkânı yok.

KAVUKLU: Ulan, İsmail, öyle dessâs⁵⁴ her-risin ki, değme keyfine! “Mütevellînin Havva Hanım” diye sormadın mı? Gö-reyim seni, şunu da inkâr edebilir misin?

PİŞEKÂR: Ben, “— Burada hava daima de-ğişir.” dedim, sen öyle anladın. Kabahat bende mi, a birader?

KAVUKLU: Elbette kabahatlisin. Benim cahil ve böyle lûgatlerden anlamadığımı bilmiyor musun?

PİŞEKÂR: Her ne hal ise. Şu vak’ayı anlat.

KAVUKLU: Derken, İsmail’ciğim, rüzgâr öyle bir hale geldi ki, yerden ufak taşları bile üstümüze süpürüyor. Çok geçmedi, toz, duman havalara bulut gibi kalkıyor, dükkânların tenteleri parçalanıyor, ha-valara uçuyor. Hâsılı, göz gözü görmez bir hale geldi.

PİŞEKÂR: Aman, birader, o şemsiye gibi olan çadırlar ne oldu? Kim bilir nasıl uçuşmuşlardır.

KAVUKLU: Sorma, İsmail’ciğim, aklım ba-şımdan çıktı. Ne de olsa, “mal canın yon-gasıdır” derler, aklıma zembil geldi, zem-bilin asılı olduğu koca çiviye sarıldım.

PİŞEKÂR: Uçmamak için mi?

KAVUKLU: Ben mi, çadır mı?

PİŞEKÂR: Sen de, çadır da.

KAVUKLU: Ben ondan ziyade zembili dü-şündüm. Gözlerimi bir aralık açtım, hemen zembile atıldım ve yakaladım.

PİŞEKÂR: Gözlerin kapalı mı?

KAVUKLU: Tabîî. Ne mümkün göz açmak. Ne diyorum sana, ufak taşları havalan-dırıyor. Yahu, tozdan, dumandan ne ben Bodos’u, ne de Bodos beni görmez olduk.

PİŞEKÂR: Tabîî, birbirinizi kaybettiniz demek.

KAVUKLU: Ben ne çadırın çivisini, ne zembili bırakmıyorum. O kadar esmeğe başladı ki, elimi bıraksam rüzgâr derhal beni uçuracak.

PİŞEKÂR: Aman, birader, sıkı tut!

KAVUKLU: Bu halde iken, çadırdır bir sa-ğa, bir sola, bir öne, bir de arkaya sallan-dı. Eyvah, yıkılıyor. Ayaklarımın yerden kesildiğini hissettim.

PİŞEKÂR: Aman, tevekkül ol!⁵⁵

KAVUKLU: Hamam mı olayım?

PİŞEKÂR: Canım, ne hamamı. Ben sana “Tevekkül hamamı” mı ol dedim? “Al-laha sığın” demek istedim.

KAVUKLU: Elbette, birader. Sen olsaydın başka bir şey mi yapardın? Korkudan gözümü açamıyorum. Bir aralık göz-lerimi aralık ettim, bir de ne göreyim, İsmail’ciğim, Fatih Camii minareleriyle beraber değil miyim?

PİŞEKÂR: Aman! Uçuş musun?

KAVUKLU: Amanı zamanı yok, birader. Dediğin oldu, hem de çadırla beraber.

52 Mütehavvil-ül-havâ: havası değişken.

53 Mütevellî: bir vakfın yönetimi kendisine verilmiş olan.

54 Dessâs: düzensiz, hileci.

55 Tevekkül ol: “mütevekkil ol” sözünün, halk ağzında bozulmuş biçimi; kadere boyun eğ, Tan-rıdan gelene razı ol (Tevekkül: işi Tanrıya bira-kıp kadere razı olma; Mütevekkil: işi Tanrıya bırakıp kadere razı olan).

PİŞEKÂR: Ne oldu?

KAVUKLU: İşte o zaman, “Kül oldum” demeye kalmadı, şöyle gözlerimi aralık ettim ki, meded Allah!

PİŞEKÂR: Ne oldu? Devrildiniz mi? Sürüklendiniz mi? Aman, çabuk anlat, meraktayım.

KAVUKLU: Ne devrildik, ne de sürükledik?

PİŞEKÂR: Peki, ne oldunuz? Yerde misiniz?

KAVUKLU: Hayır. Ne münasebet. Bir de gözümü açtım ki, ne göreyim, birader, Fatih minareleri alemin⁵⁶ ile bir hizada değil miyim?

PİŞEKÂR: Aman, birader, deme! Aman, azizim, direğe sarıl!

KAVUKLU: Sarıldım da söz mü? İsmail, aklım başımdan gitti, ödümlü kaptı, titremeğe başladım.

PİŞEKÂR: Olduğun yerde duruyor musun?

KAVUKLU: Abdal mısın, birader. Öyle şiddetli rüzgârda havada koca çadır durur mu?

PİŞEKÂR: Ne tarafa gidiyorsunuz?

KAVUKLU: Rüzgârın önüne katıldık.

PİŞEKÂR: Ey, birader, nasıl olur? Hesapça bir balona benzemiş. Şimdi onu kabil-i sevk⁵⁷ etmeli. Ne yaptın?

KAVUKLU: Canım, İsmail, havada sepet yapılır mı? Elimini bırakır bırakmaz haydi ben aşağıya!

PİŞEKÂR: “Sepet” değil, canım, “kabil-i sevk” dedim. Yani, balonu istediğin tarafa götürmeğe “kabil-i sevk” denir ya, ben de onu söyledim. Peki, ne yaptın? O, dümen ister, birader.

KAVUKLU: Öyle zamanlarda insanın ak-

56 **Alem:** minarelerin, kubbelerin ve bayrak direklerinin tepelerinde bulunan ve çoklukla sarı madenden yapılan ay.

57 **Kabil-i sevk:** istenilen yöne götürülebilir.

lına neler gelmiyor, İsmail. Ayağımdan pabucu çıkardım, arkama, kuşağımın arasına sıkıştırdım, oldu dümen. Sağa gitmek istersem pabucu sağa, sola istersem sola. Böylece gitmeğe başladık.

PİŞEKÂR: Peki, gittiğin yerin neresi olduğunu, nerede olduğunu nasıl biliyorsun? Harita var mı?

KAVUKLU: Elbette var.

PİŞEKÂR: Canım, havada haritayı nereden buldun?

KAVUKLU: Haniya, sigara kâğıtlarının kabında Boğaziçi haritası yok mu?

PİŞEKÂR: Evet. onu mu kullandın?

KAVUKLU: Öyle ya.

PİŞEKÂR: Peki, şimdi ne tarafa doğru gidiyorsun?

KAVUKLU: Edirnekapı'ya doğru gidiyoruz. Derken, sular kararmaya başladı, rüzgâr da ağır ağır kuvvetini kaybetmeye başladı.

PİŞEKÂR: Aman, birader, bir yere in. Gece havada kalırsan ne yaparsın?

KAVUKLU: İşte ben de ondan korktuğum için, hemen dümeni aşağıya kırdım. Doğruca, Yenibahçe'de bostanlardan birine yavaş yavaş indik.

PİŞEKÂR: İndiğin yeri görüyor musun bari?

KAVUKLU: Ne gezer, be birader. Hava tamamıyla karardı.

PİŞEKÂR: Aman, azizim, indiğin yer fena bir yer olmasın?

KAVUKLU: Vallahi, birader, ben çadırın altında kalmamak için, şemsiyeden evvel atladım. Yumuşak bir yere indim. Bir hıştırtıydı gitti.

PİŞEKÂR: Birader, nereye inmişsin?

KAVUKLU: Dinle. Onu sen de benim gibi sonradan anlarsın.

PİŞEKÂR: Ne oldu? Aman, meraktayım, çabuk söyle!

KAVUKLU: Korku bir yandan, soğuk bir yandan, yorgunluk, onu hiç sorma. Düş-tüğüm yerde uyuyakalmışım. Bir de gözümü açtım ki, üstüm müstüm, her tarafım kapalı. Karanlık bir yer. Elimle yoklaya yoklaya, nerede olduğumu ya-vaş yavaş kestirdim.

PİŞEKÂR: Birader, neresiymiş?

KAVUKLU: Neresi olacak? Koca bir lâha-nanın göbeği. Bir de etrafıma şöyle bir araştırma yaptım. Neyse, gözüme ufak bir aydınlık ilişti.

PİŞEKÂR: Peki, Hamdi Efendi, birader, lâ-hananın içine nasıl olup da giriyorsun? Malûm ya, lâhanalar bohça gibi sımsıkı kapalıdır.

KAVUKLU: Öyledir ama, İsmail, malûm ya, gündüz hava günlük güneşlik, lâhana sıcaktan kendini koyuvermiş, yaprakları açılmış, göbeğine kadar açılmış. Düş-tükten sonra ben de senin gibi hayretle düşündüm. Sonradan buldum ki: açıkken düşmüşüm, gecenin rutubetinden lâhana toparlanarak eski haline gelmiş, ben de tamam göbeğinde kalakalmışım.

PİŞEKÂR: Vah vah vah! Eey, şimdi, aydınlık ve havayı nereden alıyorsun?

KAVUKLU: İşte ben de orasını anlatacaktım, sen benden evvel sordun. Şöyle etrafı araştırmağa başladım. Sol taraftan bir aydınlık gözüme ilişince, dünyalar benim oldu. Derken, bir daha, bir daha, etrafımda aşağıyukarı ondan fazla böyle delikler gözüme ilişti. Baktım, aydınlık geliyor. Anladım ki sabah olmuş. Deliğin en büyüğüne gözümü uydurarak başladım etrafı tedkike. Etraftaki lâhanalardan istediğim gibi etrafı göremiyorsam da, aşağı yukarı bir büyük bostan olduğunu anladım. Derken, ayak sesleri, mırıl mırıl konuşmalar duymaya başladım.

(Yerlerini değiştirirler.)

PİŞEKÂR: Aman, birader, tamam sırası! Feryada başla.

KAVUKLU: Efendim?

PİŞEKÂR: “— Feryada başla.” derim.

KAVUKLU: Şimdi burada Ferhad’ın ne lüzumu, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım, yanlış anladın, birader. “Ferhad” demedim. Vak’anın helecanlı yerine geldik de, “— Sırasıdır, bağır da duysunlar.” diyorum.

KAVUKLU: Elbette düşündüm, azıcık daha yaklaşınlar diye bekledim. Dediğim gibi de oldu. Tamam benim lâhananın önünde durdular.

PİŞEKÂR: Bunlar kimlermiş, görebiliyor musun?

KAVUKLU: Tamam görmek mümkün mü, birader? En çok, dizkapaklarına kadar görebiliyorum.

PİŞEKÂR: Vah vah! Demek, seslensen de duyuramayacaksın.

KAVUKLU: İsmail, bir de baktım ki bizim evi pazarlık ediyorlar.

PİŞEKÂR: Birader, nereden nereye atladın? Şimdi bostandan bahs ediyordun, şimdi de Eyüp’teki evinden bahs ediyorsun. Anlayamadım. Sen, evi evvelce satılığa mı çıkarmıştın? Öyle de olsa, Yenibahçe bostanında mı ev pazarlık ediyorsun? Ne münasebet?

KAVUKLU: İsmail, senin anlaman kıtlatmış be! Ulan, “Bizim ev” dedimse, Eyüp’teki evi mi anladın?

PİŞEKÂR: Ya neredeki ev?

KAVUKLU: Oğlum, ben lâhananın içinde değil miyim? Şimdilik benim evim de lâhanadır. Düşün.

PİŞEKÂR: Haaa! Öyle söylesen e! Lâhanayı evin olarak kabul ediyorsun, öyle mi?

Şimdi anladım. Demek lâhanayı almak için müşteri gelmiş, öyle mi? Aman aman! İyi bir tesadüf, birader. Aşağı-yukarı, sana kurtuluş kapısı açılmış demektir. Derken efendim...

KAVUKLU: Derken efendim, pazarlık güçleşmeğe başladı; çünkü müşteri, koca tarlanın içinde bizim evden büyük lâhanaya tesadüf etmemiş olacak ki, “— Ben bu lâhanayı almadan gitmem.”, bahçıvan olacak “— Ben onu damızlık olarak alakoyacağım, nasıl satarım Hasan Ağa? Bak, yirmi otuz lâhana seçtin aldın, sesimi çıkardım mı? Bunu veremem. Tohumunu alacağım.” diyor.

PİŞEKÂR: Eyvah, birader! Demek ki, sen en aşağı bir buçuk iki ay lâhananın içinde kalacaksın. Sonra?

KAVUKLU: İsmail’ciğim, ben de senin gibi derhal orasını düşündüm. Şayet satılmayacak olursa, avazım çıktığı kadar bahıracağım. Duyuramazsam, ne de olsa körpe yapraklar arasında bulunuyorum, parmaklarımla, tırnaklarımla uğraşa uğraşa dış tarafa yaklaşarak, sesimi daha ziyade işittirebilme çarelerini düşünmeğe başladım. “Korkmadım” dersem yalan olur.

PİŞEKÂR: Öyle ya, birader! Sen yaprakları öyle kolaylıkla yolamayacaksın. Bir yerde, haydi yoldun farz edelim, o yoldukların ne olacak? Yine yerinde değil mi ya? Onları bir tarafa atarak kendine bir yol açmak imkânı yok.

KAVUKLU: Neyse, bunlara hâcet kalmadı. Zerzevatçı, “— Almadan gitmem. Eğer bu lâhanayı vermezsen, ben de seninle alışverişi keserim.” deyince, bahçıvan baktı ki pabuç pahalı, zorzar razı oldu. Bende ki sevinci sorma!

PİŞEKÂR: Acaba bu müşteri kimmiş, anlayabildin mi?

KAVUKLU: Anladım ama, çok sonra. Dinle bak, başıma neler geldi, birader.

PİŞEKÂR: Yaa, yaa, Hamdiciğim, dinliyorum! Hem de çok merakla. Derken...

KAVUKLU: Derken, ben olduğum yerden bir sağa, bir sola büyücek bir yalpa vurduktan sonra, çatır çatır bir sedâ oldu. Bu ara, bahçıvan, “— Ulan, Angele!⁵⁸ yardım etsen e! Orada kaz gibi ne duruyorsun? Kör müsün, şu lâhanaya bir kişinin gücü yeter mi be?” diye bağırdı. “— Yorgi, Mustafa! Oradan, kalın, haniya kantara kullandığımız sırtıklardan iki tane alın da, bir de ip, buraya gelin.” Biraz sonra, birkaç kere daha yalpadan sonra yaylanmağa başladık.

PİŞEKÂR: Nasıl yay? Anlayamadım.

KAVUKLU: Canım, haniya Ramazan geceleri ufacık kandillerin içine kırmızı su, biraz zeytinyağı, bir şamandıra, bir de fitil koyduktan sonra, kandili bir nargile marpuç telinin ucuna bağlayıp dükkânın görünür bir yerine asarlar da, bir kere kandilin dibinden tutup aşağıya doğru çekerler ve bırakırlar. Nasıl olur.

PİŞEKÂR: Evet, evet. Bir müddet kendi kendine aşağı iner, yukarı çıkar. Hatırladım. Hey gidi çocukluk hey! Biz de karşısında durur da saatlarca o kandili seyr ederdik.

KAVUKLU: İşte onun gibi. Fakat o kadar çok değil, âdeta yaylanmak. Ondan sonra, zıkkadak yere bırakıldığımızı anladım.

PİŞEKÂR: Demek, lâhananın sıkletine tahammül edemeyerek birdenbire yere atmışlar, öyle mi?

KAVUKLU: Zannetmem. Çünkü o kadar hızlı bırakmadılar. Neyse! Gürültü ziyadeleşti: “— Kaldırsan a, Mustafa!”,

58 **Angele:** Rum adı. Seslenme hâlinde Angelos denmesi gerekirdi.

“— Ulan, ne bakıyorsun, Yorgi? Şöyle altından doğru yakalasan a, canım!”,
“—Tutuyorum ama elim kayıyor, ne yapayım!”

PİŞEKÂR: Senin metrislerden⁵⁹ baksan a, ne olup bitiyor?

KAVUKLU: İsmail, sayıklıyor musun, kardeşim? Ben, “— Lâhananın içindeyim.” diyorum, sen bana medreseden bahs ediyorsun. Yoksa vak’ayı dinlemiyor musun?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, “medrese” demedim, “metris” dedim ki, kaleye benzettim.

KAVUKLU: Sallandığımız için gözümü bir yere uyduramıyorum. Şöyle bir aralık görür gibi oldum: yüksekteyim. Hem de daima ufak-tefek hareketler eksik değil; bundan anladım ki; bir beygirin sırtına yüklendik. Demeğe kalmadı, gacı gacı ederek yürümeğe başladık. Ne kadar sürdü bilemiyorum; çünkü delikten etrafı görmenin imkânı kalmadı, zîrâ fena halde sallanıyorum, delikte göz durur gibi değil, İsmail. Derken, bir ses geldi, beygir de durdu. Sonra, bir gürültüdür başladı. Hamallar, çıraklar olacak, birbirine geçiyorlar; “— Ne olurmuş, ulan! Onu ben yalnız başıma bile indiririm.”, “— Tut, Hüseyin, bana doğru gel.” “— Cemal, ulan, dikkat edin düşürmeyin, malı berbat ederseniz on para alamazsınız.”

PİŞEKÂR: Bu konuşanlar kimler? Eminönü’ne mi gelmişsiniz?

KAVUKLU: Hayır, canım, Eminönü filân değil, Aksaray’ın göbeği.

PİŞEKÂR: Nereden anladın Aksaray olduğunu?

59 **Metris:** savaşılan askeri düşman mermilerinden korunmak için yapılan toprak siper, eğreti tabya; (burada) “mazgal” anlamında kullanıldığı anlaşılıyor.

KAVUKLU: Canım, benim orada tanıdıklarım yok mu? ben her vakit Tomruk Hasan’ın kahvesinde oturmaz mıyım? Kimler gelir bilirim.

PİŞEKÂR: Oraya tulumbacı, hamal, vardacı, ıpsız sapsız, haylaz insanlar gelir.

KAVUKLU: Pekâlâ. Benim de ahbaplarım bunlardan başka değil ya. İşte o gün, iş bulamayanlardan bir ikisi lâhanayı görünce, birkaç para almak için derhal yarıdım koşmuşlar ki, seslerinden tanıdım.

PİŞEKÂR: Sonra?

KAVUKLU: Sonrası, dört beş kişi yardımıyla biz hayvandan indik; birkaç sarsıntıdan sonra mostraya oturduğumuzu anladık.

PİŞEKÂR: Deliklerden mi gördün?

KAVUKLU: Hayır. Delik melik artık fayda etmiyor. “— Şöyle biraz daha beriye al da görünsün.” diyorlar. biri de, avazı çıktığı kadar, “— Vay mal vay! Aman yarabbi, bunu övdün de mi yarattın? Hay yaradana kurban olayım, bu ne be? Lâhana mı, Ayasofya kubbesi mi? Ağalar, seyri değer. Buyurun görün, almazsanız da seyr edin, seyrine para yok!” diye bağıyor.

PİŞEKÂR: Aman, devam! Merak artırıyor, birader. Anlat, anlat, birader!

KAVUKLU: Çok sürmeden, bir müşteri çıktı, “— Dimitri, ben bu lâhanayı alacağım.” diyor. Dimitri dedi ki (bu, dükkânın sahibi olacak), “— Aman beyim, o, dükkânın mostrasıdır, onu satamam; o, dükkândaki diğer zerzevatları da sattıracaktır; daha da yeni geldi, hiç olmazsa bugün dükkânda kalmalıdır, veremem.” diyor

PİŞEKÂR: Vah vah! Bir an evvel kurtulacakken, aç bî-ilâç⁶⁰ akşama kadar kalacaksın. Eeey, sonra?

60 **Aç bî-ilâç:** sürekli olarak aç ve bakımsız, (Bî-ilâç: ilâçsız).

KAVUKLU: Neyse, öyle olmadı. Müşteri gayet kibar, zengin olacak ki, “— Dimitri, ne pahasına olursa olsun ben bu lâhanayı alacağım, katiyen burada bırakmam.” dedi ve etrafa seslendi: “— Bana bak, oğlum, koş şuradan iki sıruk hamalı bul da gel.”, “— Baş üstüne efendim.” Bir koşma. Bir müddet sonra sesler: “— Ne o? Kasa mı var gidecek?”, “— Nerde, haniya?”, “— Kasa değil, oğlum, şu lâhana bizim eve gidecek. Haydin bakayım, sizi göreyim, böylece bozmadan bizim eve götürün. Hamallıktan başka bahşişiniz de ayrı.”, “— Baş üstüne, efendim, siz hiç merak etmeyin, istediğin gibi incitmeden yerine teslim ederiz. Eviniz nerde?”, “— Sizi uşak eve götürür.” Birader, kuş gibi kaldırdılar. Vay köpoğulları vay! Deminden tarif ettiğim yaydaki kandil gibi gitmeğe başladık.

PİŞEKÂR: Acaba uzakta mı gideceğin ev?

KAVUKLU: Bilmem. Bir hayli gittik. Bir koşuntu oldu, galiba uşak koştu, hem de bağıyor: “— Bu tarafa! Bu tarafa!” hammallar da: “— Ne o? Bahçeye mi götürüceğiz”, “— Hayır, bahçeye değil; mutfağın bir kapısı da bahçededir.” Harrem kapılarından bu lâhana geçmez tabî. Nerelerden geçtiğimizi göremiyorum. Güm! diye yere konduk. Derken, acı acı bir kadın feryadı duyuldu: “— Aa! Ayol, o ne öyle? Dur, dur bakalım. Kaldır oradan onu ayol! Sonra ben bu lâhanayı nasıl kaldırır da kazana korum? Kaldır, kaldır! Bak, kapının arkasında kocaman kazan var, al onu oradan, büyük ocağın üstüne koy. Lâhanayı da içine koyun da bırakın, ben sonra suyunu korum. Siz bırakın da gidin. Anladınız mı? Aman yarabbi! Beyefendi de tuhaf. Nereden buldu bu koca şeyi? Ben şimdi bunu nasıl yaparım ayol?”

PİŞEKÂR: O da kim oluyor acaba?

KAVUKLU: Kim olacak. Ak Arap aşçı kaddın. Ama, İsmail, Arap’ı görme. Öyle kederli ki, anlatamam. Kazan alındı, ocağa oturtuldu.

PİŞEKÂR: Sen görebiliyorsun demek.

KAVUKLU: Canım, kaç defadır söylüyorum, o bizim ufak mazgallardan ne görünebilir. Benimki tahminden başka bir şey değil. Böyle derken, baktım, kapı kapanma sedâları, ayak sesleri. Anladım ki, hammallar da gitti. Şimdi ben ocakta ıstakoz gibi nasıl haşlanacağımı düşünmeğe başladım. Arap karısı, söylene söylene, altımıza odunları istife başladı. Derken, bir kibrit çakılma sesidir geldi.

PİŞEKÂR: Aman, birader, haşlanma elifbesi başladı desen e!

KAVUKLU: Evet, vaktiyle mektepte okumadığım için, elifbeye lâhananın içinde başladım. İsmail, sen galiba lâkırdılarıma kulak değil, omuz veriyorsun. Birader, mektebe değil, kazana girdim.

PİŞEKÂR: Evet, anladım, birader, anladım ya, “Haşlanma elifbesi” demekten maksadım, “haşlanma başlangıcındasın” demek istedim. Her ne ise! Vak’anın tamam helecanlı yerindesin. Kesme, devam.

KAVUKLU: Adam, sen de ne lâf anlamaz mışsın.

PİŞEKÂR: Efendim, o da neden?

KAVUKLU: Nedeni var mı? Ben mutfakta kazandan bahs ediyorum, sen “havlican⁶¹ kesme” diyorsun. Şu lâkırdının yeri var mı?

PİŞEKÂR: Canım, sözü anlamayan ben değil sensin. “Havlican”ı da nereden çıkardın? “Helecan” dedim. Yani, efendim, “—Meraklı yerine geldik, kesme.” dedim.

61 **Havlican:** zencefilgillerden ıtırılı bir bitki cinsi; kökleri baharat olarak kullanılır.

KAVUKLU: Böyle söylesen de, ben de sözüme devam etsem ne olur yahu!

PİŞEKÂR: Her ne ise! Derken...

KAVUKLU: Derken, İsmail'ciğim, böyle konuştuğumuz kadar vakit geçti geçmedi, oturduğum yerden yavaş yavaş sıcaklık başladı.

PİŞEKÂR: Birader, fırla!

KAVUKLU: Mümkün değil. Onu çoktan düşünüyorum, fakat lâhananın yaprakları yumuşamadıkça nasıl fırlarsın?

PİŞEKÂR: İyi ama, azizim, o koca lâhana kolay kolay yumuşamaz. Sen o hararete nasıl tahammül edeceksin?

KAVUKLU: Orasını hiç sorma. Çârnâçâr⁶² kenimi sıktım. Sıktım ama, sıcaklık fazlaştıkça ben de terlemeğe başladım. Yavaş yavaş yapraklar gevşiyor, arada bir Arap karısı beddua ederek boyuna kazanın altına odun tikiyor. Ateş arttıkça kazan kızıyor, tabîî su da sıcaklığını o derecede artırıyor. Nihayet, ayaklarım sıcağa tahammül edememeğe başladı.

PİŞEKÂR: Sen ne âlemdesin?

KAVUKLU: Kazanın ve lâhananın içindeyim.

PİŞEKÂR: Canım, onu biliyorum. Sordugum o değil. Sıcığın vücudundaki tesirini soruyorum.

KAVUKLU: İşte orası fena ya. Âdeta istakoz gibi kızardığımı zannediyorum.

PİŞEKÂR: Nihayet...

KAVUKLU: Nihayet can havliyle⁶³ fırladım. Yapraklar da gevşemiş ki, benim olanca kuvvetimle zorlayınca ne lâhana, ne kazanın kapağı, ne de kazan, her birisi bir tarafa gidip de, ben böyle kırmızı biniş, kavuk, sarık, mutfığın ortasına

fırlayınca, Arap'ın aklı başından gitti de, — Amanın, can kurtaran yok mu? A dostlar, yangın var! Ecinniler bastı!" diye bağırınca, yattığım yerden fırladım. Az kalsın terden de boğulacaktım.

PİŞEKÂR: Kazanda yatıyor muydun?

KAVUKLU: Yok canım! Ne kazanı? Uyku sersemliğiyle yorgan yüzümü örtmüş, yastık örtüsü de boynuma sarılmış, az kalsın boğulacaktım. O sırada bilmem nerede yangın zuhûr etmiş.⁶⁴ Malûm ya, iki odadan ibaret olan bizim evin önündeki bekçi — Yangın vaaar!" diye bağırınca, kulağımın dibinde haykırıyor gibi geldi. Yataktan fırladık ki, kan-ter içindeyim. Az kalsın boğuluyordum.

PİŞEKÂR: Anlayamadım. Söz değişti, birader. *(Diyerek Kavuklu'nun yanına yaklaşır.)* Kazanın hararetiyle boğulur gibi mi olmuşsun? Haydi, bu olur. Burada bekçinin bağırması, sizin evin tarifi ve kapının önü, saçma-sapan bir şey oldu. Anlat bakayım, ocağı muttasıl yakan Arap aşçı ne oldu? Bağırıp korkudan bayıldı mı?

KAVUKLU: Ne Arap'ı, ne aşçısı, İsmail! Züğürtlükten ne yapacağımı düşünene düşünene yatmışım. O sıkıntı ile işte böyle korkulu rüyalar görülür, Cenneti görmezsin ya!

PİŞEKÂR: Ay, deminden beri bana rüya mı dinlettin? *(Pastavla kavuğuna vurarak.)* Haydi şuradan, münasebetsiz sen de!

FASIL

KAVUKLU: *(Birkaç adım geri çekilerek.)* İsmail, bilmezsin ne kadar sıkıntı çekiyorum. Ne yapacağımı, ne iş tutacağımı

62 Çârnâçâr: "Çâr ü nâçâr" sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; ister istemez.

63 Havl [Hevl]: korku.

64 Zuhûr etmek: meydana çıkmak.

şasırmış bir halde giderken, Allahtan oldu sana rasladım. Senin bildiğin çoktur. Bana bir iş, yahut bir hizmet bul, birader, halim yaman.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi'ciğim, ne güzel tesadüf! Şurada, elimin altında, sana göre güzel bir dükkâncık var. Onu sana kiralayım, işte sana güzel bir iş.

KAVUKLU: Peki ama, İsmail, ben kuru dükkânda ne iş yaparım? Dükkân nerede?

PİŞEKÂR: Şurada, yakın, buyurun gidelim. Hem de, sana, dükkânda satılabilecek ne gibi şeylerdir, onları sayayım. Buyurun! (*Yürürler.*) Neden “kuru dükkân” oluyor, a canım? Pekâlâ ticaret yaparsın, çünkü dükkân hamamın karşısındadır. Orada bir mikdar aktâriye⁶⁵ zaten var, biraz da noksanlarını biz ikmâl ederiz,⁶⁶ yavaş yavaş müşteri alışır, ticarete başlarsın.

(*Yürüyerek, palangayı devre başlarlar.*)

KAVUKLU: Nasıl aktâriye?

PİŞEKÂR: Canım, aktâriye nasıl olur? Meselâ on on beş tahta kutu, kapaklı gaz tenekeleri, ufak bir terazi, bir huni filân.

KAVUKLU: Ay! “Aktâriye” dediğin bundan ibaret mi? Şimdi ben orada tahta kutu, kapaklı gaz tenekesi, terazi, huni mi satacağım?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, bunlar avadanlık demektir.

KAVUKLU: Ne avadanlığı?

PİŞEKÂR: Takım tezgâh bu kutular, tenekeler. Meselâ, ayrık kökü, ıhlamur, uluavrat yaprağı, kiraz çöpü, denizkadayıfı,⁶⁷ ebûcehil-karpuzu,⁶⁸ ayva yaprağı,

kavun karpuz çekirdeği, gelinfeneri⁶⁹ gibi şeyler doldurursun; ufak tahta kutulara da zencefil, tarçın, karnıyarık,⁷⁰ karahalile,⁷¹ baldırıkara,⁷² zırnık, sakız, beyaz balmumu, tatula,⁷³ yedi-dükkân-süprüntüsü,⁷⁴ safran gibi ufak, pahalı şeyler konur.

KAVUKLU: Hepsi bu kadar mı?

PİŞEKÂR: Yok, canım. Hepsi bu olur mu! Meselâ, kısımahmut,⁷⁵ çivit, soda, asitborik, hindistancevizi, kara-mazı, udülkakar,⁷⁶ darı, fülful,⁷⁷ sarı ve kırmızı kantaron çiçeği, papatya, ardıç katranı, yılan-cıktaşı,⁷⁸ çöretu, mahleb,⁷⁹ telli mürdesenk⁸⁰ gibi aktâriyeden başka, kocakarı-zimbirtısı, dümbelek, karagöz, hacivat, gıcır, nazarlık, katır-boncuğu, fırıldak gibi çocuk oyuncakları, vesâire vesâire.

KAVUKLU: Saydıklarının içinde anlayamadıklarım var ya, bir de, “vesâire vesâire” adında ben hiçbir ilâç duymadım.

PİŞEKÂR: “Vesâire” dediğim, “saydıklarım benzer” demektir. Daha pek çok aktâriyeler vardır ki, isimlerini hatırlayamıyorum. Meselâ, eczalı pamuk, vazelin, karabüken,⁸¹ sıçanotu, bitotu,

69 Gelifeneri: bir cins bitki.

70 Karnıyarık: ?

71 Karahalile: Doğu Hindistan'da yetişen bir bitkinin kurutulmuş siyah, sert, kokusuz küçük meyveleri

72 Baldırıkara: eğreltiotugillerden bir bitki, “adianthum”.

73 Tatula: patlıcangillerden, meyveleri dikenli bir bitki; kasların kasılmasını gidermekte kullanılır, “datura stramonium”.

74 Yedi-dükkân süprüntüsü: ?

75 Kısımahmut: ?

76 Udülkakar: Udülkarh, ilâç yapımında kullanılan bir kök.

77 Fülful: karabiber.

78 Yılan-cıktaşı: (belki) yılancağı.

79 Mahleb: gülgillerden bir ağaç ve bunun baharat gibi kullanılan nohut büyüklüğündeki yemişi, “prunus mahaleb”.

80 Telli-mürdesenk: ?

81 Karabüken: ?

65 Aktâriye: aktar dükkânında satılan nesneler.

66 İkmâl etmek: tamamlamak.

67 Denizkadayıfı: esmer su yosunlarından bir deniz bitkisi, “alaria esculenta”.

68 Ebûcehil-karpuzu: kabakgillerden bir bitki; elma büyüklüğündeki meyvesi çok acı ve iç sürdürücüdür, “citrus colocynthus”.

ufak kavanoz şişelerde olacak, şu şişelere muâlecât-i mâyia⁸² konacak.

KAVUKLU: Dur, canım, dur! Bunların hepsini anladım. Bunları, bu noksanları nereden, nasıl tedârik edeceğiz?

PİŞEKÂR: Canım, birader, Allah kerim. Kırar sarar, elbette bir çaresini bulur, tedarik ederiz.

KAVUKLU: Bu da iyi. Fakat ben kırık sarmasını bilmem.

PİŞEKÂR: Hayır, canım, kırık saracak de-ğilsin; yani, “kırıp sarıp” demek, biraz borç harç, noksanlarını tamamlarız. Kazanmaya başlayınca ödersin, böylece geçinir gidersin.

KAVUKLU: Olur ya, dükkâna ne vakit geleceğiz, İsmail? Ben yoruldum.

PİŞEKÂR: Efendim, geldik.

(Dükkâna gelirler. Dükkân, üzeri örtülü bir tahta masa olup, üç beş tane tahta kutu ve iki oyuncaktan ibarettir; altında bir iki gaz tenekesi, bir de sandalye vardır; masanın altında bir de asma merdiven.)

KAVUKLU: Bu mu “dükkân” dediğin? Ayol, deminden beri buradan belki otuz defa geçtik. Ulan, ne hiyantsin!

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, sana öyle gelmiş. Efendim, şu kutularda, saydığım muâlecatlar vardır, pek azı mevcuttur. Seni bunlar birkaç gün idare eder.

KAVUKLU: Pekâlâ. Bunun kirası filân yok mu?

PİŞEKÂR: Canım, şimdilik şöylece işe başla da, orasını sonra düşünürüz. Haydi. Allah hayırlı müşteri versin!

KAVUKLU: Eyvallah, İsmail’ciğim! Sen göz-kulak ol da, geleni gideni buraya yolla.

PİŞEKÂR: Merak etme, birader, aklımda.

82 Muâlecat-i mâyia: sıvı halindeki ilaçlar (Muâlecât: ilaç yapmalar, [burada] ilaçlar).

(Zurna Zenne havası çalar. Şallı-Natır kı-rita kırta meydana gelir.)

PİŞEKÂR: *(Karşılayarak.)*

⁸³ Maşâallah safâ geldin bu meydân-i suhandâne

Etvâr-i nâz ü refâtârın şîvekârım
hüveydâne

Sana insan değil gıpta-keş olmaktadır
melekler

Tavâfın kâr eylemiş gülmanlar sanki
pervâne

ŞALLI-NATIR: *(Gülerek.)*

⁸⁴ Huzûrun safâ-bahşâdır pek hoştur
safâ-yi kârın

Gören hayrân olur nedir bu câzib
etvârın

Seni bir an gören insan olur elbette
hayrânın

Harâb olmuşsa da câmi yerinde
hâla mihrabın

PİŞEKÂR: Efendim, bu ne tesadüf! Doğrusu çok sevindim.

ŞALLI-NATIR: Efendim, beni bu kadar göreceğiniz mi geldi de, müsta’cel⁸⁵ diye mektup yazmışsınız. Meraklandım. Mektubu alır almaz hemen yola çıktım. Hayr ola! Bir emriniz mi var?

PİŞEKÂR: Efendim, hem ticaret, hem ziyaret.

ŞALLI-NATIR: Buyurunuz, emrinizi dinliyorum.

83 Ölçek: Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün
---. ---. ---. ---.

(2., 3., 4. dizelerde ölçek bozuk).

Maşallah, bu güzel konuşanlar meydanına safâ geldin! (Ey) nazlım, nazlı davranışların ve salınarak yürüyüşün meydana; sana insanlar değil melekler (bile) imrenmektedir, delikanlılar pervane gibi (senin) etrafında dönmeyi iş edinmişler.

84 Ölçek: Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün
---. ---. ---. ---.

Huzurun safâ vericidir, (yaptığın) işlerin safâsı pek hoştur; seni bir an gören insan elbette hayran olur, cami harap olmuşsa da mihrabın yerindedir.

85 Müsta’cel: acele olan, ivedili.

PİŞEKÂR: Estağfurullah. Bir emir değil, bir emr-i hayır.⁸⁶

ŞALLI-NATIR: Ne gibi emr-i hayır, efendim?

PİŞEKÂR: Efendim, evvelce taht-i istîcârınızda iken⁸⁷ bilmediğim meçhul bir sebeple terk ettiğiniz mahallemizdeki ve daima muhtaç olduğumuz şu çifte hamamı, idare etmek üzere sahipleri bendenize hâvale ettiler. Bu hamamı yeniden ma'mûr etmek⁸⁸ ise ancak size düşer. Zîrâ, bil-umum⁸⁹ ahvâline vâkıfsınız.⁹⁰ Öyle ya, bu kadar zaman idare ettiniz, yine burasını ancak siz ihyâ edebilirsiniz.⁹¹

ŞALLI-NATIR: Aaa! İlâhi, İsmail Efendi, acaba buna imkân var mı? Efendim, gerçi sizin teveccühlerinize⁹² teşekkür ederim, fakat teklifinizi kabulde beni mazur görünüz.

PİŞEKÂR: Efendim, bu da neden? Bu kadar zaman sizin taht-i istîcârınızda bulunduğu halde zarar görmediğinizi haber aldım. Başka ne özrü var, efendim?

ŞALLI-NATIR: A iki gözüm, elbette haber almışsınızdır, ben o Salkım-İnci ile bozuştuktan sonra bir daha o hamamı bana Allah nasip etmesin.

PİŞEKÂR: Efendim, aranızın açılmasına sebep pek büyük bir şey midir?

ŞALLI-NATIR: Hem de o kadar ki, tarif olunmaz, İsmail Efendi. Bilmem ki nasıl anlatayım? Hattâ şurasını söylerken bile heyecandan fena oluyorum.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Demek artık yüz yüze gelmeyecek derecede büyük bir şey, öyle mi?

ŞALLI-NATIR: Bakınız, İsmail Efendi, size bir parçasını hikâye edeyim de, bana hak veriniz. Bilirsiniz ki, uzun senelerden beridir birbirimizden incinmedik. Her yere beraber gittik, beraber oturduk kalktık. Birbirimizden bir dakikacık bile ayrılmadık. İşte bu hamamı da bilhassa onun için tutmuş ve işletmeye başlamıştık ki, siz de biliyorsunuz.

PİŞEKÂR: Evet, öyle olmuştu. Ve öyle birbirinizden ayrılacağınıza bir mâna verilemezdi.

ŞALLI-NATIR: Efendim, hiç de mânasız değildir. İsmail Efendi, bak ne oldu: Bizi bir cemiyete davet ettiler. İşte, sohbetin tam tatlı yerinde bizim Salkım-İnci orada bulunan bir kadının elinden bir elma almasın mı?⁹³ Düşün, İsmail Efendiciğim, insan buna nasıl tahammül eder? İşte orada kendimden geçmiş, yerlere serilmiş, artık kıyametler kopmuştu. Oradan ayrıldık. İşte ayrılış o oldu. Artık allah rûzî⁹⁴ kılmasın yüz yüze gelmek. Ben de onun üzerine, "Salkım-İnci olmadıkça hamamın bana ne lüzumu var?" dedim, hamamı terk ettim.

PİŞEKÂR: Gerçi suç ağır, ağır ama, efendim, kabil-i af olmayacak gibi değildir. Müsaade ederseniz aranızı gireyim, aranızı bulayım.

ŞALLI-NATIR: Yoo! İsmail Efendiciğim. Allah göstermesin. Ben artık Salkım-İnci ile bir araya gelemem, hattâ mahşerde bile.

KAVUKLU: *(Bir müddet dükkânda dinlendikten sonra, tahammül edemeyerek, yanlarına gelir.)* İsmail Efendi, ben dükkânda akşama kadar müşteri bekliyorum,

86 Emr-i hayır: hayırlı iş (Emr: iş).

87 Taht-i istîcârınızda iken: siz kiralamışken. (Taht: alt; İstîcâr: kiralama, kira ile tutma).

88 Ma'mûr etmek: bayındır hale getirmek.

89 Bil-umûm: bütün.

90 Ahvâline vâkıf: hallerini bilen.

91 İhyâ etmek: yeniden canlandırmak.

92 Teveccüh: iyi gözle görme, yakınlık gösterme.

93 Karagöz'deki *Hamam* oyununda "portakal" alır. (bkz. Cevdet Kudret, *Karagöz*, C. II, *Hamam*, s. 211).

94 Rûzî: rızık, nasip.

sen burada incir pazarlığı edip duruyorsun. Bu, esnaflığa sığar mı ya?

PİŞEKÂR: Hadi şuradan def ol! Senin anladığın gibi değildir.

KAVUKLU: Ulan, anlaşılmayacak ne var? Salkım salkım incir pazarlığı meydanda.

PİŞEKÂR: “— Hadi def ol!” diyorum. Senin aklın ermez.

KAVUKLU: Ulan, sen meydanda olan bir şeyi de inkâr ediyorsun. Pekâlâ. Ben de sana on para dükkân kirası verirsem, bana da Hamdi demesinler. *(Gider.)*

PİŞEKÂR: Evet, Şallım. Ne diyorduk? Ben bu işin arasına girerek halledeceğim. Siz ne dersiniz deyin. Bak, efendim, sade bizim değil, beş altı mahalle bu hamama muhtaç. Sade ben değil, hiçbir kimse bu dargınlığa razı olmaz; zîrâ sizin bu ufak, kabil-i af küskünlüğünüz konuya komşuya zarar veriyor. İşte ben şimdi Salkım-İnci'ye haber yolluyorum. Siz bir kere buyurun hamama, içerisi ile meşgul olun da, o da gelir.

ŞALLI-NATIR: Vallahi, bilmem ki, İsmail Efendi, nasıl olur? Hiç de aklımın aldığı bir şey değil. Değil ama, mademki siz arzu ediyorsunuz, sizin hatırınızdan çıkmak da olmayacak. O halde peki.

PİŞEKÂR: Buyurun, efendim!

(Pişekâr götürür, hamama sokar.)

(Zurna Todi⁹⁵ havası çalar. Ana-kadın ile Usta, Natır kırtı kırtı gelirler.)

PİŞEKÂR: *(Karşılayarak.)* Ooo! Hoş geldiniz, gacolar!⁹⁶

ANA-KADIN: A be hoş bulduk, İsmail Efendi.

PİŞEKÂR: Ne o? Hayr ola! Yoksa koku mu aldınız?

USTA: A be agacım, ne kokusu alacakmı-şız? Ne oldu da geldik, Münzile söyle-sin. — Söyle be, Münzile karı!

ANA-KADIN: A be, ben ne söyleyecekmi-şim. — Güllü, söylesen e, a be ne oldu ki geldik!

PİŞEKÂR: Pek âlâ ettiniz. Salkım-İnci geliyor mu?

ANA-KADIN: A be İsmail Aga, ne diye gelmeyecekmiş. Fırsat bu fırsat. Onlar kibar. Topkapı'dan tramvaya bindiler, yoldalar. — Hadin, kızlar, gidelim hamama!

(Hamama girerler.)

(Zurna Arap havası çalar. Kayarto gelir. Çarşafıdır. Çarşafın üzerinden, başında beyaz bir bez, belinde de beyaz bir kuşak bağlıdır. Başında susam helvası sepeti vardır, sepetin üzerinde de beyaz bir bez örtülüdür; kolunda bir de sepet takılıdır. İki tarafa mütemâyil⁹⁷ bir surette meydana gelir, aktar dükkânının önünde durur.)

KAYARTO: Aaa! Ayol burada bir dükkân varmış. Huu! Dükkâncı, ayol! *(Kavuklu, olduğu yerden birdenbire kalkınca.)* Oo - oo - ooo! Lâ havle! Destur, ayol, destur! Üstüme iyilik sağlık! Destur! Bismillah!

KAVUKLU: *(Kabarak Kayarto'nun üzerine yürür, türlü türlü şekiller yapar.)* Puf! Puf! Puf!

KAYARTO: Amanın, can kurtaran yok mu? Üstüme iyilik sağlık! Galiba Kumru Bey bana darıldı. — Aman, Kumru Bey, vallahi ben yapmadım! *(Kaçar.)* — Amanın, dostlar, beni kurtarınız!

95 Todi: çingene.

96 Gaco: (oyun argosu) kadın, zenne.

97 Mütemâyil: eğilmiş.

PİŞEKÂR: (Karşılayarak.) Vay! Hoşkadem Kalfa, sen misin? Dur bakalım. Ne oluyorsun? Telâş etme. Korktuğun bir şey değil, bizim Aktar Hamdi Efendi. (Kavuklu'ya karşı.) — Canım, birader, bu zavallıdan başkasını bulamadın mı? Baksan a, zavallı iki susam satacak da, ekmek parası tedarik edecek.

KAVUKLU: Ben onu korkutmadım, a birader; o geldi bana çattı. (Aksırır.)

KAYARTO: (Acayip acayip horultular yaparak Kavuklu'nun üzerine yürür.) Nacakur nacakur taturki taturki nacakur asa taturki! (Zurna ile beraber söyler ve acayip şekiller alır; Kavuklu kaçır, Kayarto takip eder.) Nacakur nacakur asa taturki taturki taturki...

KAVUKLU: İsmail, yetiş! Arap azdı, babası tuttu. (Dükkâna kaçır.)

PİŞEKÂR: Hoşkadem Kalfa, şimdi onu bırak da bana gel. Bak, senin geldiğin çok iyi oldu. Tabî sen yine eskisi gibi hamamda susam satmak istersin ya!

KAYARTO: Aaa! Elbette, ayol! Hamamın açılacağını duydum da, koşa koşa geldim.

PİŞEKÂR: Tamam. İşte ben de onu söyleyeceğim. Hamamın açılması için herhalde Salkım-İnci'nin buraya gelmesi lâzımdır ki, Şallı ile barıştırılalım da, hamam açılmış olsun.

KAYARTO: Aaa, ayol İsmail Efendi, ben giderim. Salkım-İnci nerede oturuyor? Söyle de, gidip getireyim.

PİŞEKÂR: O kolay. Buradan bir tramvayla Topkapı, oradan Sulukule. Onu orada herkes tanır. Alır, beraberce tramvaya atlayınca buraya gel. Al, şu tramvay parası. (Verir.)

KAYARTO: Baş üstüne, efendim. Olur olur. (Gider.)

(Zurna Todi havası çalar. Ana-kadın, hamam Ustası, Natır —bu üç Todi gacosu—, ellerinde tef, keman, önlerinde bir çengi, çalarak, oynayarak meydana gelirler; oyun ve köçek havaları devam eder.)

KAVUKLU: (Hemen yerinden fırlayarak, Çengi ile karşılaşır.) Oooh! Oooh! Kekâ! Gel keyfim gel!

ANA-KADIN: Bir hecâlîm var, her kime?⁹⁸

DİĞERLERİ: Şu Kavuklu'nun göbeğine.

HEPSİ: Yaa hey! Yaa hey! Yaa hey! Aman da maşallah!

⁹⁹ İkimizi bir odaya koysalar

Üstümüze altın kilit vursalar

Seni de bana beni de sana verseler

İnsafa gel behey zalim insafa

Ben mâilim o kaşları kemana

ANA-KADIN: Bir hecâlîm var, her kime?

DİĞERLERİ: Göbeği şallı, başı kavuklu civana.

HEPSİ: Yaa hey! Yaa hey! Yaa hey! Aman da maşallah!

⁹⁸ Ali Rıza Beyin XIX. yüzyıldaki İstanbul yaşayışını anlatan yazı dizisinin “Kadın Çengiler” başlıklı bölümünde, düğün evlerinde çengilerin çıkardıkları oyun fasılları anlatılırken bir yerde şöyle denir: İkinci fasla parmaklara zil takılmak suretiyle çıkarlar. Bu fasıldan itibaren kolbaşı hanım ve muhibbesi oyuna çıkmazlar, rakısı oyuncubası idare eder. Göbek atmalar, topuktan çarpmalar, hoplamalar, kendini atmalar, omuzdan titremeler hep bu ikinci fasıldan itibaren icrâ olunur. Sıracılar [= çalgıcılar]ın:

Bir Hocalım* var ya kime?

Alı pulluya yaa hey!

diyerek yaptıkları pohpohlar neşelere bir kat daha revnak-bahş olur. (Ali Rıza, On Üçüncü Asr-ı Hicrîde İstanbul Hayatı, İstanbul Eğlenceleri, “Peyâm-ı Sabah” gazetesi, Haziran 1921, tefrika no. 20)

* Ayvansaray kurbünde bir Hoca Ali mescidi vardır. Bu mescidin merdiveni ittisâlinde de kendisi medfûndur.

⁹⁹ Ölçek: 11 (4+4+3) Karcıgar köçekçe. İlk mısraı “Bülbül olsam konabilsem dallere”.

¹⁰⁰Dayanamayacam selvi fidanım
Gümüş selvinin altın kozalağı
Tahta olayım da üstümde gez civanım
(*Zenneler hamama girerler.*)

(*Salkım-İnci ile Kayarto gelir.*)

KAVUKLU: Ulan, bu da kim? Arkadaki
marsığı tanırım.

SALKIM-İNCİ: Aman, Hoşkadem, galiba
yanlış geldik. Ben sana, “— Bilmediği-
miz sokağa sapmayalım.” dedim. Gör-
dün mü başımıza geleni şimdi?

KAYARTO: A civanım, ne olmuş? Ayol,
korkacak ne var? Bir şey mi gördün?

SALKIM-İNCİ: Aman, bacı, baksan a! Karşı-
mızda bir şey var. Ne olduğu belli değil.
Korkumdan küçük dilimi yutacaktım.

KAVUKLU: Damağını kaldır, yavrum.

SALKIM-İNCİ: Aaa! Ayol, bu adam gibi lâ-
kırđı söylüyor.

KAYARTO: Aaa! Ayol, onu ben bilirim.
Korkma, o bu mahallenin horozudur, o
beş vakti haber verir.

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Bak beni neye
benzetti.

SALKIM-İNCİ: Ayol, horozdan ziyade hin-
diye benziyor.

KAVUKLU: Evet, şimdi benzettiniz. Tam
kendisi. Kabarayım mı?

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Hamdi Efendi, ne ya-
pıyorsun?

KAVUKLU: Bana soracağına marsığa sor da
cevap versin.

KAYARTO: Şimdi yanına gelirsem seni el-
leme¹⁰¹ yaparım. Ördek herif!

100 Ölçek: 11

(3. dizede ölçek bozuk).

101 Elleme: seçme iri odun kömürü.

KAVUKLU: Ulan, burası çiftlik mi, kömür
kayığı?

KAYARTO: O kayığın yelkenleri başına,
halatları da boğazına dolansın inşallah!
Teneşir horozu, kâfir herif seni! Alim-
Allah babalarım tutarsa sen görürsün.
Hele dur!

KAVUKLU: Senin babaların tutarsa benim
de analarım tutar. (*Gider dükkâna.*)

PİŞEKÂR: (*Karşılayarak.*)

¹⁰² Cihânın kıymetli varı hoş geldin
kadem¹⁰³ getirdin
Güler vechinle¹⁰⁴ bizleri şâdmân¹⁰⁵
ettin de getirdin
[.... la] doldun bizleri şâdmân ettin
Lûtf edip cihan bâğını¹⁰⁶ nevâ-yi
defle¹⁰⁷ bitirdin

SALKIM-İNCİ:

¹⁰⁸ Safâ buldum be şebbâzım¹⁰⁹ senin
vechin her dem
Kılar şâdân¹¹⁰ bu bir haslet¹¹¹
devâ-pezir-i merhem¹¹²
Varlığın her derde devâdır yoktur
emsâlin senin
Kıymetin bulunmaz asla tartılsan da
dirhem dirhem¹¹³

PİŞEKÂR: Efendim, gözlerimiz yollarda
kaldı. Bizi leylek yavrusu gibi yuvadan
atıp gittiniz.

SALKIM-İNCİ: Estağfurullah, iki gözüm.
Bizler kim oluyor ki, sizi yakadan ata-

102 Ölçek: 16 (8+8)

103 Kadem: uğur.

104 Vech: yüz.

105 Şâdmân: sevinçli, neşeli.

106 Bâğ: bahçe.

107 Nevâ-yi def: tef sesi, tef ahengi.

108 Ölçek: 16

(1. ve 2. dizelerde ölçek bozuk).

109 Şebbâz [şahbâz]: doğan kuşu.

110 Şâdân: sevinçli, neşeli.

111 Haslet: tabiat, huy.

112 Devâ-pezir-i merhem: iyileştirici merhem.

113 Dirhem: eski bir ağırlık ölçüsü; 31 desigram.

lım? Biz değil, siz bizi attınız. Daha doğrusu, kader öyleymiş, iki gözüm.

PİŞEKÂR: Efendim, artık bu gibi şeylere inşallah bir nihayet verilir de, yine eskisi gibi şuracıkta hoş zaman geçiririz, olmaz mı elmasım?

SALKIM-İNCİ: Vallahi, iki gözüm, benim hiçbir kabahatim yoktur. Belki de duydunuz: Bir elma almam bu hale sebep olmuştur.

PİŞEKÂR: Her ne hal ise, efendim. “Geçmişe mazi” derler. Bunları unutalım da, şu hamamı ihyâ edelim.¹¹⁴ (*Kavuklu’ya hitâben.*) — Hamdi Efendi, birader, sen de bu mahallenin kudemâsından¹¹⁵ bulunuyorsun; haydi, Bacıyı al da git, Şallı’yı gör, Salkım-İnci’nin geldiğini haber ver ve aralarını bul. (*Gider.*)

KAVUKLU: Olur. Tamam benim işim. Haydi bakalım, susam helvası, yürü!

(*Hamama giderler. Kayarto ile içeri girer, kıyamet kopar.*) Aman, yahu, Şallı’yı göreceğim! (*Dışarı çıkarırlar.*)

ŞALLI-NATIR: (*İçeriden.*) Ne o? Hayr ola, aktar efendi?

KAVUKLU: Ne olacak. Salkım-İnci tarafından geliyorum.

ŞALLI-NATIR: Nasıl buldun? Barışacak gibi mi?

KAVUKLU: Barışmasına barışacak ama, biraz naz ediyorum.

ŞALLI-NATIR: Ne gibi naz acaba?

KAVUKLU: Nasıl söyleyeyim, bilmem.

ŞALLI-NATIR: Canım, çıkar ağzından baklayı.

KAVUKLU: Nasıl bakla? Ben yiyecek etmek bulamıyorum, sen bakladan bahs ediyorsun.

114 İhyâ etmek: bkz. n. 91.

115 Kudemâ: eskiler.

ŞALLI-NATIR: Aktar efendi, sen aramızı bulursan, şu boynumdaki pantantifi sana hediye eder, anamın ak sütü gibi de helâl ederim. Al bakayım sen şimdilik şu beş altını. Bu senin ayakterindir. Haydi seni göreyim, bu işi becer.

KAVUKLU: Olur. Biraz güç ama, çaresine bakarım. Malûm ya, komşuyuz.

(*Salkım-İnci’ye gelir, biraz muğber¹¹⁶ gibi durarak.*) Biraz müşkül gibi görünüyor ama dur bakalım.

SALKIM-İNCİ: Canım, aktar efendi, kendini gördün değil mi? Ne dedi? Barışacak gibi mi?

KAVUKLU: Pek aykırı görünmüyor ama nazlı.

SALKIM-İNCİ: Eyvah! Eyvah! Hiç mi gönlü yok?

KAVUKLU: Dedim ya, var, var ama, biraz okşanmak istiyorum.

SALKIM-İNCİ: Pekâlâ, canım. Eğer sen buna bir çare bulur da gönlünü yapabilirsen, şu göğsümdeki altın saati hediye ve anamın ak sütü gibi helâl ederim. Şu beşibiryerdeyi de al. Bu senin ayakterin olsun. Haydi şunun gönlünü yap da gel.

KAVUKLU: (*Gizlice*) Yavaş yavaş iş kolaylaşıyor. Dur bakalım!

(*Hamama gider, kaprıyı vurur.*) — Gel bakalım, Şallı-Natır!

ŞALLI-NATIR: (*İçeriden.*) Ne haber? Gönlü oldu mu inşallah?

KAVUKLU: Oldu olmadı. Yaptım. Haniya bizim hediye?

ŞALLI-NATIR: O her vakit senin. Bir kere gidelim, yüzünü göreyim, o anda gerdanlık senin, ayol. Ben sözümdeyim.

116 Muğber: kırgın, gücenik.

KAVUKLU: Dur bakalım, bir de öbür tarafı hazır edelim de, öyle.

(*Salkım-İnci'nin yanına gelir.*) — Haydi.

SALKIM-İNCİ: Ne o? Hayır ola? Gidiyor muyuz?

KAVUKLU: Yok, onu buraya getireceğim. Hani bizim altın saat?

SALKIM-İNCİ: A iki gözüm, yüzünü görür görmez hemen boynumdan kendi elinle çıkar al. O senin. Helâl olsun!

KAVUKLU: Dur öyleyse!

(*Gider, hamamın kapısını çalar*) — Gel bakalım, Şallı-Natır! (*Berber gelirler, Şallı-Natır'la Salkım-İnci birbirini görünce, her ikisi de — “Ay Allah!” diyerek düşerler, bayılırlar.*) Haydi, şimdi ne olacak? Bizim hediyeler kaynadı mı dersin? (*Birini kaldırır, avucunu koklatır, kezâ diğerine de öyle yapar; Zenneler doğrulurlar, tekrar — “Ah!” ederek bayılırlar.*) Aman, İsmail, yetiş! Ben bunlarla baş edemiyorum.

PİŞEKÂR: (*Koşarak gelir.*) Ne o? Hayır ola?

KAVUKLU: Baksan a, hayırı mayırı meydana. Birbirini görünce, ikisi de düştü bayıldı. Haydi, birini sen, birini de ben ayırtalım. (*Uğraşırlar, ayırtırlar.*) Haydi, İsmail, artık sen git, ben onların arasını bulurum.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi'ciğim, bir kabalık filân yapıp da belki aralarını yeni baştan bozarsın. Bırak da, ben işi hall ü fasl edeyim.¹¹⁷

KAVUKLU: Hayır hayır. Merak etme, ben bu helva ile fasulyenin aralarını bulurum. Haydi sen sizi bırak da git.

117 Hall ü fasl etmek: bir sorunu çözüp sona erdirmek.

PİŞEKÂR: Gidiyorum, fakat yanlış bir iş yaparsan sana da fena olur, bana da. (*Gider.*)

KAVUKLU: Ey, haydi bakalım, sözlerinizi yerine getirin! Yoksa aranıza bir fitil sokarım, eskisinden beter olursunuz.

SALKIM-İNCİ: Aaa, ilâhi aktar efendi, ben tükürdüğümü yalayanlardan değilim. (*Boynundan saati çıkarır, verir.*) Buyurun. Helâl hoş olsun. Güle güle kullanın.

ŞALLI-NATIR: Aaa, benim de ahdim var! (*Gerdanlığı çıkararak verir.*) Buyurun. Helâl olsun. Güle güle kullanın.

KAVUKLU: Eyvallah! Şimdi baş başa verin de, artık ne halt ederseniz edin.

(*Dükkâna gider.*)

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Efendim, her ikinizi de mübareklerim. Burada vakit geçirmeyelim de, buyurun hamama, hem görüşürsünüz, hem de hamamın tanzimi ile meşgul olursunuz. Vakıt azdır, şimdi nerdeyse müşteriler başgösterecektir. Zirâ bu tarafta, hamamın yeniden açılacağı duyulmuştur. (*Gider.*)

SALKIM-İNCİ: Seni hıyanet seni! Bu kadar zaman nasıl beni görmemeye tahammül ettin bakayım?

ŞALLI-NATIR: Ya sen beni? Ben miyim hıyanet, sen misin? Haydi gidelim de, kozumuzu içerde pay ederiz.

(*Gider, hamama girerler.*)

KAVUKLU: Ey canım, aktar verelim!

(*Zurna Vanlı havası çalar. Vanlı külhancı, sırtında kocaman küreği olduğu halde, oynayarak meydana gelir, şu şarkıya devam eder.*)

KÜLHANCE:

Bir ayağında mesti var
Bir ayağında mesti var

*(Kavuklu, yerinden fırlayarak Külhan-
cı'nın yanına sokulur, beraber oynarlar.)*

Bir ayağında mesti var
Bir ayağında mesti var
Bir ayağında mesti var
Bir ayağında mesti var

KAVUKLU: *(Durdurur.)* Ulan, bir saattir
“Bir ayağında mesti var” deyip oynuyor-
sun. Ya öbür ayağında nesi var?

KÜLHANCE: Öbür ayağında... *(Düşünür.)*
Öbür ayağında... *(Yine düşünür.)* Öbür
ayağında... *(Kavuklu'nun yüzüne bakar,
düşünür.)* Öbür ayağında...

KAVUKLU: Evet, Öbür ayağında nesi var?

KÜLHANCE:

Öbür ayağında da mesti var
(Kavuklu'yla tekrar oynarlar.)
Öbür ayağında da mesti var
Öbür ayağında da mesti var
Öbür ayağında da mesti var
Öbür ayağında da mesti var
(Zurna durur, oyun da durur.)

Ulan, sen kimsun ki? Vanlı misun ki ge-
lüp de oynuma garışırın?

KAVUKLU: Ben mi? Şurada aktarım.

KÜLHANCE: Aktör misen

KAVUKLU: Hayır, aktör değil, perdeciyim.

KÜLHANCE: Ulan, esnaf mısın, yorgancı
mısın, nesen dorgu söyle.

KAVUKLU: Vay gibi anlayış vay! Herif “ak-
tar”ı “aktör” anladı. Pekâlâ. Benim ne
olduğumu ters-türs anladın ya. Şimdi
sen söyle bakalım, sen necisin? Bu koca
kürek sırtında nedir?

KÜLHANCE: Ben mi neciyem? Ağa ne so-
risan? Görmir misan sırtımda ahan goca
küreği?

KAVUKLU: Eeey, gördüm, ben de onu
soruyorum. Nedir o öyle? Cehennem
zebanî'si misin?

KÜLHANCE: Zubani sensen, oğul. Ben
külhancıyam.

KAVUKLU: Haa, anladım. Sen külhanbe-
yisin.

KÜLHANCE: Beyliği nerede bulduh? Beni
külhana götürün.

PİŞEKÂR: *(Gelerek.)* Maşallah, Serkiz Ağa!
Hoş geldin, safâ geldin! Galiba hama-
mın yeniden ihyâsını¹¹⁸ duydun da gel-
din, öyle mi?

KÜLHANCE: Yoh canum, İsmail Efendi,
ben doğruca memleketten gelmişem,
efendime diyem, geldüm ki eski yerime
girem de çalışam.

PİŞEKÂR: Oh! Oh! Ne büyük tesadüf,
Serkiz Ağa! Senden sonra hamam ka-
panmıştı. Bugün yeniden ihyâ edildi.
Sen de rasgele çıkageldin. Pek hoş oldu.
Haydi git. Şallı içerdedir, geldiğini ha-
ber ver, o seni erkekler tarafına gönde-
recektir. Hem orayı idare edersin, hem
de külhanlara bakarsın.

KÜLHANCE: Canum, İsmail Efendi, nasıl
olur bir ben o yana, bu yana?

PİŞEKÂR: Canım, bir adam buluncaya ka-
dar. Elbette seni yalnız bırakmayacak-
lar ya. Şimdilik muvakkat.

KAVUKLU: İsmail, bir de muvakkıthâne¹¹⁹
mî açıyorsun? Ne âlâ. Vaktimizi biliriz.
Herif de, saat gibi, o yana, bu yana, ta-
mam!

PİŞEKÂR: Yok, canım? Sen dükkânına

¹¹⁸ İhyâ: bkz. n. 91.

¹¹⁹ Muvakkıthâne: eskiden, çoklukla büyük
camilerin yanında kurulmuş olan ve namaz
zamanını ayarlamak için, içinde türlü âlet ve
saatlerin bulunduğu yapı.

bak, her şeye karışma. — Haydi durma,
Serkiz Ağa, git işe başla.

KÜLHANCİ: Pekâlâ, İsmail Efendi, ahan
gidirem. (Gider.)

(Hamamın içinde muhâvvere başlar.)

KÜLHANCİ: A hanumlar!

I. SES: Bizim Serkiz Ağa gelmiş ayol.

II. SES: Amanın, bekletmeyin, çabuk erkek-
ler tarafına geçsin, külhânı uyandırın.

KÜLHANCİ: Peki, hanumcığım.

I. SES: Serkiz Ağa, duydun mu?

KÜLHANCİ: Evet, duydum.

(Zurna Kayserili havası çalar. Kayserili
meydana gelir, dükkânın önünde durur.)

KAYSERİLİ: (Elini şakağına koyar, kuvvetli
bir sedâ ile.) Hey hecey!

KAVUKLU: (Dalgın, olduğu yerden sıçraya-
rak.) Çüş, ulan, çüş!

KAYSERİLİ:

¹²⁰ Hiç aklımdan çıkmaz köyün hayatı
Hele ormanlarla yeşil alanın
Öküz sedâları sürü davarın
İlgın ilgın eser yeli silanın

(Zurna ile beraber okuyarak.)

¹²¹ Gapısı da gapıma bahar
Bahışı da yüreğim yahar
Gayseri'nin kızları
Yumurtaya gulp tahar
Hey!.. Of!.. Of!.. yâr hey!

(Kavuklu'nun yüzüne bakarak.)

¹²² Guzel değel sarılıp da yatayım
Eşek değel hergeleye gataayım
Gâvur değel derelere atayım
İlgın ilgın eser yeli silanın

(Kavuklu'nun elinden tutarak oyuna çeker
ve kendi gibi oynatmaya teşvikle.)

¹²³ Keklik düz ovada oynasır**

Yârim benim ile gaynasır

Gayseri'nin kızları

Gençler ile bağdasır

Gülüm hey! Yavrum hey!

KAVUKLU: (Yorgun bir halde dükkâna gel-
miştir.) Aman! Aman! Bu da ne böyle?
Galiba hamam müşterisi. — Aktar ve-
relim!

KAYSERİLİ: Ne didin? Ne didin?

KAVUKLU: “— Aktar verelim.” dedim.

KAYSERİLİ: Sen şunun şurasında necissün?

KAVUKLU: Vay köpoğlu! “Necissin”¹²⁴ di-
yor. — Necis senin babandır.

KAYSERİLİ: Yoh yoh! Şu tükkânı sordum.
Ne tükkânı ki?

KAVUKLU: Aktar.

KAYSERİLİ: (Dükkânı alt üst ederek.) Buyu-
run, ahtarduk.

KAVUKLU: Hay Allah cezayı versin! Dam
aktarı gibi dükkânı aktardı. Vay eşek vay!

KAYSERİLİ: “Eşek” didin de, dedeni hatır-
ladım. O da az it oğlu it değeldi haa!

KAVUKLU: Senin bir akrabalığın var mı?

KAYSERİLİ: Ne diye akraba oluyormu-
şum. İtle harara girilir mi heç?

KAVUKLU: Ulan, seni tepelerim. Aklını
başına topla. İt senin silsilendir, köpoğlu!

KAYSERİLİ: Beri bah! Gozünü neyini aç
da banğa bir yeğın bah! Benim heç
şaham yohdur. İki barnağımı gozüne
gahınca, ikisini bir delikten çıkarırım,
ağzını da paçavra gibi yırtarım.

KAVUKLU: Neyi kakınca?

KAYSERİLİ: Barnağımı.

120 Ölçek: 11 (6+5)

121 Ölçek: 1., 2. dizeler: 8
3., 4. dizeler: 7

122 Ölçek: 11 (4+4+3)

123 Ölçek: 1., 2. dizeler: 9
3., 4. dizeler: 7

124 Necis: pis, pislik, bok.

KAVUKLU: De hey meret! Ulan, ona “barnah” mı denir, meşebükten?

KAYSERİLİ: Ya, ni dinir ki?

KAVUKLU: Ulan, ona “barnah” değil, “parmak” derler, dangalak!

KAYSERİLİ: (*Büyük bir kahkaha ile güler.*) Ne didin, ne didin?

KAVUKLU: “Barnah” değil, “parmak” tır.

KAYSERİLİ: (*Bir kahkaha daha atarak.*) Amanın dostlar, şuna bah! Nezeket mi savurun, hey gulağına dürttüğüm? Hele bir daha di bahayım.

KAVUKLU: Ulan, yanlış diye gûya benimle alay ediyorsun ha! Vay eşşek vay! Ulan, al bir daha, beş daha, on daha: Parmak, parmak, parmak! Anladın mı, kaz oğlu?

KAYSERİLİ: Amanın, heç deşel ortamdan yarılacağım. Şu galdırım ireçeli herif kişiyi ikiye böler. Umum cihanın bildiği “barnah”ı “parmak” didi de, gubat¹²⁵ herif dayatdı.

KAVUKLU: Ulan, şuradan def ol, yoksa başımı belâya sokacaksın, musibet herif!

KAYSERİLİ: Amanın, başı belâya galacaktı. Söze bah, sıfata bah da saatını ayar it. Muvakkıt¹²⁶ sıfatlı cıdır!¹²⁷

KAVUKLU: Ulan, duyulmadık isimler buluyor be! Ne bulaşık şeymişsin. Durdum da sana abdal gibi cevap da veriyorum. Hadi, hıyar ağa, hamama mı gideceksin, yoluna mı gideceksin, çek arabanı! Boyunu göster.

KAYSERİLİ: Boyunu görüp de nidecen. Ölçüsünü mü alacan? Galdırım ireçeli, ne ürün¹²⁸ durun? Olduğun yirde gatıl

da gasgatı gal. Eşşek gibi sıfatıma gozü-nü dikdin ne bahıp durursun, herif? Sen de adam mısın?

KAVUKLU: Ulan, çenen pırtı! Ne boşboğaz herif — İsmail Efendi, gel şu herifi başımdan al, vallahi beni kaatil edecek — Def ol şuradan, çamsakızı herif!

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Vay, efendim, hayr ola! Bu taraflarda böyle?

KAYSERİLİ: Canım, İsmail Efendi, eski bildiğimiz hamamı canlandırmışsınız, azru itdim de geldim. Geldim emme, uğruma¹²⁹ bir guduz çıhdı, bir haylı dalaşdık.

KAVUKLU: (*Herife bakarak.*) Ulan, şuna bak, “arzu” diyor, İsmail. — Vay ayı vay!

PİŞEKÂR: Efendim, o Kayserilidir, tabî dili çalar, ayıplanmaz. — Evet, demek hamama geldiniz. Hoş geldiniz, safâ geldiniz! Erkekler tarafı henüz tamam değildi, siftahı da senden edeceğiz galiba, Buyurunuz, efendim, buyurunuz!

KAYSERİLİ: Gozünün bebeyini seveyim, İsmail Efendi, (*Kavuklu’yu göstererek.*) şu iti şuraya ne diye bağladınız? Ürümesinden geçilmez bir hale gelmiş şurası.

KAVUKLU: İsmail, şu herifi buradan def et, iş başka türlü olacak. — Ulan, it senin babandır.

KAYSERİLİ: Şurada ürüyeceğine, galh hamama neye gotürem, sanğa sabun çalam, güzel bir sürüştürem.

KAVUKLU: Ulan, ne sürüştüreceksin?

KAYSERİLİ: Sabunlu ilifi vücuduna çalam da, şu it gohuları savuşa.

KAVUKLU: Ulan, vay it oğlu it. Bak, beni nelere benzetiyor.

(*Kayserili ile Pişekâr gider.*)

125 Gubat: kubat, kaba, biçimsiz.

126 Muvakkıt: eskiden, güneşe göre, ya da saat vb. gibi âletlere bakarak namaz vaktini tayin eden kişi. (bkz. n. 119)

127 Cıdır: iflâs etmiş, meteliksiz, yoksul, baldırıçp-lak.

128 Ürün: ürüyorsun (Ürümek: ulumak).

129 Uğur: Ön, ön taraf.

(Zurna Yahudi havası çalar. Yahudi, palangaya dâhil olur.)

YAHUDİ: *(Kavuklu'yu görünce korkar; ileri geri giderek, okur gibi ağzını oynatır, mırıldanır, titrer.)* Aman, aman!

KAVUKLU: *(Yerinden fırlar.)* Ulan, Yahudi'ye bak! Amma da korktu. Dur, şunun ödünü patlatayım. *(Binişinin¹³⁰ eteklerini yelken gibi açarak başına kaldırır, çömelir, kurbağa gibi viyaklayarak Yahudi'ye doğru yürür ve suratını çarpıtır.)*

YAHUDİ: Aman, aman! Can kurtaran yok mu? Burayı ecinniler bastı be!

(Yahudi kaçmak ister, Kavuklu önler, Yahudi kaçamaz, titrer. Bağırarak.) Aman, aman! Yok mudur bir hayir sahibi beni kurtarsın? Nedir bu be?

KAVUKLU: *(Doğrularak.)* Ulan, ne korkuyorsun, be abdal? Ben de senin gibi insanım.

YAHUDİ: *(Biraz rahat nefes aldıktan sonra.)* Doru soyle be, sen adam misin?

KAVUKLU: Ulan, kör müsün? Elbette adamım.

YAHUDİ: Birinci defadır ki yorüyorum: sen adamsin?

KAVUKLU: Yahudi, ağzını topla, yoksa seni hamama giremeyecek hale sokarım.

YAHUDİ: Ne yapacaksın? Ben hamama yirermeyeceğim Allayı seversen?

KAVUKLU: Suratına bir yumruk. Olduğun yerde kaskatı bırakacağım. O kadar.

YAHUDİ: Yümrük. Yümrük ha! Anladım, anladım. Ama yümrükde benim malim yok.

KAVUKLU: Ulan “gümrük” değil, “yumruk”. *(Yumruğunu göstererek.)* İşte bu. Bu Avrupa malı değil, yerli mahsulü. Bir tane yedin mi, doğru hamama gidersin.

YAHUDİ: Vay vay vay! Bu, hamama yirmek için bilet mi?

KAVUKLU: Evet. Bu, hamama girmek için bilet. Bu, senin suratında olmazsa terleyemezsin.

YAHUDİ: Ne bu be? Ter ilâci mi?

KAVUKLU: Evet, ter ilâci. İstersen bir tecrübe edelim de gör. *(Üstüne yürür.)*

YAHUDİ: *(Geri geri kaçarak.)* Dur be! Ne yapıyorsun? Bende tecrübe istemez.

KAVUKLU: Ya kimin üstünde olacak?

YAHUDİ: Sen kendi suratına vur da, nasıl terliyor, ben yoreyim; eyer işime yelirse Alâh kerim.

KAVUKLU: Hay köpoğlu! Kendi kendimi dövdürecek. Babanın senden akıllı evlâdı yok muydu?

YAHUDİ: Var, nasıl yok. Benden başka se-kiz tane daha var.

KAVUKLU: Vay canına! Amma da mahsuldar baba. Ulan, bu kadar çok köpek yavrusu da yoktur. Babanın cinsi nedir?

YAHUDİ: Senin babanın cinsinden.

KAVUKLU: Ulan, çıfıt! Sen benim babamı ne karıştırıyorsun?

YAHUDİ: Ya sen de benim babamı ne ağzına alıyorsun?

KAVUKLU: Ulan, yutturmağa başladı. — Aklını başına al, çıfıt, külâhları değiştireceğiz.

YAHUDİ: Yuzel. Deyiştirelüm, ama benimki sana büyük yelir.

KAVUKLU: *(Üzerine yürüyerek.)* Ne o, ulan, büyük gelen?

YAHUDİ: Darılma be! Ne kızıyorsun? Sen demedin mi, “—Külâhlari deyişelum”. Ben de dedim, “— Benimki büyükdür, sana olmaz.”

KAVUKLU: Ulan, *(başına vurarak.)* bu kafa değil?

130 Biniş: cübbe.

YAHUDİ: Evet, kafadır. Onu ben de yorü-
yorum. Ama içinde bir şey yok.

KAVUKLU: Ulan, içini nerden gördün?

YAHUDİ: O yorünmez, anlaşılır be!

KAVUKLU: Ulan, Yahudi, şuradan def ol.
Beni belâya sokacaksın.

YAHUDİ: Aman be! Ben mi sana bela, sen
mi bana?

KAVUKLU: Ulan, git! Gözlerim kararıyor,
tepeleyeceğim.

YAHUDİ: Zahmet istemez, benim tepesi
var. İstersen sana başını yostereyim da
yor, o zaman anlarsın.

KAVUKLU: Sen onu babanın ölmüş eşek-
lerine göster.

YAHUDİ: Beni babasının ölmüş eşekleri
yok. Bir tane var, o da senin yibi yaşıyor.

KAVUKLU: E, artık sabrım tükendi! (*Üze-
rine yürür.*)

YAHUDİ: (*Bağırarak kaçır.*) Amanin, mor-
sovanlar,¹³¹ öldürüyorlar, yetişin!

KAVUKLU: (*Uzakta olduğu halde, yumruk-
ları ile birini dövüyormuş gibi yaparak.*)
Al öyleyse! Ulan, artık sen çok oldun.
Bari döve öldüreyim de, çenen kı-
sılsın, kerata!

YAHUDİ: (*Olduğu yerde, başını gözünü mu-
hafazaya uğraşarak, gûya dayak yiyormuş
gibi çabalayarak.*) Aman aman! Ne vu-
ruyorsun be! Ne yaptım? Vurmasan a!

KAVUKLU: (*Aynı harekette devam ederek.*)
Nasıl vurma? Artık sen fazla geldin. Al
ulan! (*Tekmeler gibi yapar.*) Al! Nedir bu
elinden çektiğim. Al! (*Tekme vurmuş,
yorulmuş gibi, koltuklarını kabartarak ve
geri dönerek dükkâna girer, oturur.*) Nedir
bu elinizden çektiğim!

YAHUDİ: (*Olduğu yerde, hakikaten dayak
yemiş gibi ovunarak.*) Aman kolum! Vay

131 Morsovanlar: "Müslümanlar" demek istiyor.

vay vay! Aman belim! Hayvan yibi tepi-
yor be! (*Belini tutarak.*) Bir tekme atmış
belimde, sandım oldüm.

PİŞEKÂR: (*Görünür.*) Maşallah, Usta Azar-
ya! Sen misin? Ne o? Ne oldun? Kıvrı-
nıyorsun. Geçmiş olsun!

YAHUDİ: Alah razi olsun, Simoyil efendi.
Oldüm oldüm.

PİŞEKÂR: Canım, ne oldunuz böyle? Vu-
ruştunuz mu? Hayr ola?

YAHUDİ: Yok be kuzum. Bir hayvan çık-
mış karşıma, bilmem neden ürkmüş,
bana rasladı, işte böyle tepmiş.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Buralarda öyle bir
hayvan yoktur. Acaba geçici, yabancı bir
hayvan mıydı dersin?

YAHUDİ: Yok be kuzum. Bu hayvan yer-
lidir. Ben burada yordüm, kırmızı bir
hayvandır.

PİŞEKÂR: Sübhânallah! Ben mahallemiz-
de böyle hiçbir hayvan hatırlamıyorum.
Ne demek oluyor acaba?

KAVUKLU: (*Koşarak gelir.*) Ulan, köpoğlu,
tekmeyi sen mi yedin, ben mi? — İsmail,
bu Yahudi'nin sözüne mi inanıyorsun?

PİŞEKÂR: Peki, öyleyse bu hayvan mese-
lesi nereden çıktı?

KAVUKLU: Senin anlayacağın, İsmail, bu
Yahudi ağzını bozdu, "— Ulan, vuru-
rum!" dedim; vuruyormuşum gibi yer-
lerde yuvarlandı, ağzını bozdu, bağır-
mağa başladı; hâsılı, dayak yeme, dayak
atma taklidi ile burada bir saat becelleş-
tik. Hayvan meselesi de, kerata kendi
cinsini söylüyor.

YAHUDİ: Neden yalan söylüyorsun be!
Tekme atan sen deyil misin?

KAVUKLU: Ulan ağzını topla! Bu seferki
dayak taklit olmaz haa! Yoksa def ol git!

YAHUDİ: Canin sikildiysen sen yit. Burası senin malin mi? Sen burada nesen be?

KAVUKLU: Ulan, ben burada aktarım. Buranın yerlisiyim.

YAHUDİ: Kuzum, sen burada bakkal misin?

KAVUKLU: Bakkal değil, aktarım.

YAHUDİ: Dam mı aktarıyorsun?

PİŞEKÂR: Hayır, canım, aktâriye ile iştigâ-
al ediyor.¹³²

KAVUKLU: Evet, aktarım ama şalgam da satıyorum.

YAHUDİ: Aferin be, şalgamcibaşı.

PİŞEKÂR: Efendim, hamama girecekse-
niz, tamam vaktidir, buyurunuz.

YAHUDİ: Tamam, tamam! Ama bu ha-
mamda batak var mı?

KAVUKLU: Var. Senin gibi murdarları o ba-
takta boğuyorlar.

YAHUDİ: Aman be! Sahi mi söylüyor bu,
Simoyil Efendi? Adami boyuyorlar mı?

PİŞEKÂR: Efendim, o lâufe ediyor. Hiç in-
sanı boğarlar mı?

KAVUKLU: Haydi git de görürsün.

YAHUDİ: Ben korkarım.

(Yahudi ile Pişekâr giderler. Kavuklu dükkâna çekilir.)

KÜLHANCİ: *(İçeriden.)* Ooo! Usta Azarya,
hoş gelmiş, safâ gelmişsin!

YAHUDİ: *(İçeriden.)* Hoş bulduk.

KÜLHANCİ: Buyur. Yuharı çıh!

(Zurna Zenne havası çalar. VI., VII., VIII. Zenneler gelir. VI. Zenne'nin kucağında II. çocuk vardır. Dükkânın önünde dururlar. Kavuklu, kutuları düzeltmekle meşguldür.)

VII. ZENNE: Aa! Anne, galiba yanlış geldik.

VIII. ZENNE: Abla, neden anladın?

VII. ZENNE: Ayol, baksan a, burada bir türbe, bir de türbedar var. Acaba burada hangi iki gözüm yatıyor dersin? Amanın, hamamdan sonra çocuğa burada bir nefes ettirelim, anne.

VI. ZENNE: İnşallah! İnan olsun bir velî,¹³³ ama iki gözümün sandukası görünmüyor. Sade türbedar var. Soralım da, aman adak adayalım. —Baksan a bana, türbedar baba!

KAVUKLU: Tamam, buldunuz türbedarı. — Buyurun. Ne istiyorsunuz?

VI. ZENNE: Acaba, efendim, burada hangi iki gözüm yatıyor?

KAVUKLU: Burada mı?

VII. ZENNE: Evet. Bir baba hazretleri yatıyor, o Hasırcılar'daki baba da ayrı.

VII. ZENNE: Nasıl Hasırcılar?

KAVUKLU: Bilmem. Siz söylediniz. O babayı görmek istiyorsanız, Zindankapısı'na.

VII. ZENNE: Aa, ayol, "Hasırcılar" değil, "hazretleri" dedim. Sen nasıl türbedar-sın böyle?

KAVUKLU: Ne türbedarı?

VIII. ZENNE: Aman abla, bu öyle bizim bildiğimiz türbedar mürbedar değil. Haydi bırak da, yolumza gidelim.

VII. ZENNE: Aa, kız, dur bakalım. Hiç olmazsa yeni açılan hamamı sorarız. Elbette bu bilir. — Baksan a bana, türbedar baba!

KAVUKLU: Ne âlâ! Bir de türbedar olduk. — Buyurun bakalım! Ne istiyorsunuz?

VII. ZENNE: Aaa! Üstüme iyilik sağlıkl! Sen türbedar baba değil misin, ayol?

KAVUKLU: Kuzum, burada türbedar yok, sade baba var.

132 İştigal etmek: uğraşmak.

133 Velî: ermiş, evliya.

VIII. ZENNE: Abla, gördün mü? Ben sana demedim mi? Böyle türbedar olur mu hiç? Baksan a, türbedardan başka her şeye benziyor.

VII. ZENNE: Pekâlâ. Öyleyse sen nesin?

KAVUKLU: Haydi siz söyleyiniz, ben neye benzerim? Yani, ben ne olabilirim?

VIII. ZENNE: Sen neye mi benzersin? Ayol, sen tepeli tavuğa benzersin.

KAVUKLU: İşte burada aldandınız.

VIII. ZENNE: Öyleyse sen söyle.

KAVUKLU: Olsa olsa, ben tepeli horoza benzerim.

VIII. ZENNE: Ay! Neden horoza benzersin bakayım?

KAVUKLU: Sizin gibi piliçleri kim görse hemen horoz olur, a yavrum! Bunu bilmeyecek ne var ya!

VII. ZENNE: Ay, sen şimdi horoz musun?

KAVUKLU: Elbette horozum.

VII. ZENNE: Öyleyse hani senin kümesin?

KAVUKLU: Benim kümesimin nerde olduğunu benden iyi bilirsiniz.

VII. ZENNE: Hay maskara hay! Bak neler de biliyor! İlâhi, ölme sen, e mi!

VI. ZENNE: A kızım, şimdi onların sırası değil. Gidelim de çocuğu kırklayalım. Çenemiz durmayacak, iş uzayacak, dönüşe geç kalacağız. Haydi, bırak şu tenişir horozunu. (*Gider.*)

VII. ZENNE: (*Kavuklu'ya.*) Ay, vallahi doğru söyledin. Öyleyse, söyle bakayım nesin? Merak ettim.

KAVUKLU: Olur, söyleyim: Ben burada aktarım, aktar. Anladınız mı?

VIII. ZENNE: Aman abla, ne güzel rasgeldi. — Aman aktar baba, canım aktar baba, sende sakız ile gıcır bulunur mu?

KAVUKLU: Sade sakız var.

VIII. ZENNE: Aaa! O da ne öyle? Siz tüccardan sakız alırken gıcır da beraber almaz mısınız ayol? Sizden sakız alanlar elbette gıcır da isterler.

KAVUKLU: İki gözüm, senin anlayacağın, ben malı İsmail Efendiden alıyorum. Onun da gıcırı bozukmuş, onun için gıcırsız kaldım.

VIII. ZENNE: Gördün mü, abla? Annem her vakit söylemez miydi, “— Gıcırı bozuk adamlarla görüşmeyiniz.” demez miydi? Haydi bırak şu mezar taşı kılıklı herifi de, nereye gideceksek gidelim. Zaten de geç kaldık.

VII. ZENNE: Aman kız! Sen de ne oluyorsun? Acelen ne? Daha benim anlayacak şeylerim var. Hem de bu adam benim hoşuma gitti. Baksan a, tuhaf tuhaf şeyler söylüyor. Ay! Vallahi hoşlandım! Buradan ayrılmayacağım vesselâm. Ne olursa olsun!

KAVUKLU: Aman, iki gözüm, civanım, bu iltifat bana mı? Aman, bayılırım billâhi. Dur bakayım, yanınıza geleyim. (*Dışarı çıkar ve VII. Zenne'ye sokularak, şöyle gıdıklar gibi uzaktan el uzatır.*) Aman da ne güzel şeymiş aman!

VII. ZENNE: (*Pek oynak bir vaziyette.*) Aman! Vallahi gıdıklanırım, yapma!

KAVUKLU: Öyleyse, al bir daha. (*Yine uzaktan, yani el sürmeden, parmakları ile gıdıklama taklidi yaparak.*) Aman da dodoş! Kaşa göze bak. Amanın, dayanamayacağım! Cilveye bak.

VII. ZENNE: (*Uzun gıdıklanma gülmesi ile, işvebazlık göstererek.*) Ay! Fena oluyorum! Allasen yapma!

KAVUKLU: (*Devamla.*) Ay! Vallahi çıldıracağım! Aman, canım, sen ne mal imişsin de, ben farkında değilmişim. Deminden beri acaba neye boş çene çaldık?

VII. ZENNE: Ay! “— Yapma!” diyorum. (*Kırtarak.*) İnan olsun, üstüme fenalık geliyor.

KAVUKLU: Ay! O fenalık benim üstüme de geliyor.

VII. ZENNE: Ay! Yapma Allah aşkına! Şimdi bayılacağım.

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) — Vay, maşallah, hanım kızım! Safâlar geldin!

VII. ZENNE: Safâda dâim olunuz, İsmail Efendi pederim.

PİŞEKÂR: O yanındaki konca da kim bakayım?

VII. ZENNE: Kız, koş İsmail Efendi amcanın elini öp. Sen onun elinde büyüdün. Ne duruyorsun? (*VIII. Zenne koşar gider, Pişekâr'ın elini öper.*)

PİŞEKÂR: Maşallah, efendim. Çok yaşa kızım. El öpenlerin çok olsun.

VII. ZENNE: Tanımadınız galiba.

PİŞEKÂR: Hayır. Nereden tanıyayım?

VII. ZENNE: Aman, İsmail Efendi, bizi görmeyeli şunun şurasında kaç sene oldu? Haydi haydi, pek bilemediniz, sekiz on sene. Bizim küçük hemşire de, o zaman beş altı yaşında bir şeydi.

PİŞEKÂR: Yaaa! Hay çapkın hay! Amma da çabuk serpmiş maşallah!

KAVUKLU: Yaa! Çapkın, işte öyle tavuklara yem serper gibi kendine yaş serpmiş.

PİŞEKÂR: Canım, birader, sen öyle bildiğin bilmediğin her işin içine karışma. Sen bu hanım kızlarımızı evvelden tanıır mısın?

KAVUKLU: Yooo!

PİŞEKÂR: Öyleyse haydi bakayım sen dükkâna!

(*Kavuklu, dükkâna gider.*)

VII. ZENNE: Aman, efendim, bu zat her kimse benim hoşuma gitti. Nekre bir zata benzer.

KAVUKLU: (*Dükkândan.*) İsmail, “nekre” ne demek?

PİŞEKÂR: Efendim, tuhaf tuhaf söz söylenlere “nekre” derler. — İnşallah, hamamın açıldığını duydunuz da geldiniz.

VII. ZENNE: Evet, İsmail Efendi, öyle oldu. Zannederim, hamam da sizin himmetinizle açılmış.

PİŞEKÂR: Evet, kızım, orası da öyle oldu. Haydi buyurun öyleyse!

VII. ZENNE: Eksik olmayınız, İsmail Efendi, gideriz efendim. Şuradaki ak-tardan bazı ufak-tefek ilâçlar almak lâzım. Onları alıp hamama gideceğiz.

PİŞEKÂR: Pekâlâ, kızım. (*Çekilir.*)

VII. ZENNE: Baksanız a bize, aktar efendi. Sizde baldırıkara¹³⁴ bulunur mu?

KAVUKLU: Onu siz ancak Araplar mahallesinde dolmacı Arap bacılarda, veyahut hamamdaki susamcı Hoşkadem bacıda bulabilirsiniz.

VIII. ZENNE: Aaa! Ayol, susamcı susam helvasından başka bir şey satmaz ki. Pekâlâ. Demek sizde yok. Denizkadayıfı?¹³⁵

KAVUKLU: O da yufkacılarda bulunur.

VIII. ZENNE: Anladım. Gelifeneri?¹³⁶

KAVUKLU: Haa! Bak, onu bulmak için cuma gecelerinden birini kollamak lâzım. Çünkü, güveyi yatsı namazına götürürlerken gelin fenerini önde mahalle bekçisi taşır.

VII. ZENNE: Aaa! İnan olsun, siz lâtife ediyorsunuz. Mutlaka, sizde hiç olmazsa havlican¹³⁷ vardır.

134 Baldırıkara: bkz. n. 72.

135 Denizkadayıfı: bkz. n. 67.

136 Gelifeneri: bkz. n. 69.

137 Havlican: bkz. n. 61.

KAVUKLU: Evet. O vardı. Geçen sene bizim akrabalarından biri İzmir'den bir haylı göndermişti. Birazını konu-komşuya hediyeye ettikten sonra, kalanı da biz yedik.

VII. ZENNE: Aaa! Ayol, öksürük için kaynatılır içilir, yenmez ki o.

KAVUKLU: Bizde öksürük için değil, karın doyurmak için yenir patlıcan.

VII. ZENNE: Hay Allah iyiliğini versin! Ben sana "havlican" dedim. Peki, anladım, o da yok. Bari yedi-dükkân-süprüntüsü¹³⁸ varsa, elli paralık ver.

KAVUKLU: İsmail'le birbirimize karıştırdığımızda dört oluruz. O da, elli altmış paralık bulunmaz. Ya beni, ya onu alabilirsiniz ki, yarısı demektir. Ne almaya para yeter, ne öylece yenir, ne de kaynatılırsa pişeriz. İkimiz de kart oğlu kartız.

VII. ZENNE: Hay! İlâhi, ne şakacı imişsin. — Haydi, kız, yürü, artık gidelim, geç kalacağız. Biraz da hamamdan sonra görüşürüz. — Öyle değil mi, efendim?

KAVUKLU: Evet, efendim. Hamamdan sonra görüşmek daha temiz olur, civanım. Güle güle gidiniz, efendim!

(Zenneler hamama girerler. İçeriden sesler gelir.)

NATIR: *(İçeriden.)* Ooo! Maşallah! Hoş geldiniz, safâ geldiniz, çifte pırlantalar!

USTA: *(İçeriden.)* Buyurun, kızlar, buyurun!

ANA-KADIN: *(İçeriden.)* Bir hecâlim var, her kime?

DİĞERLERİ: *(İçeriden.)* Çifte kumrulara.

HEPSİ: *(İçeriden.)* Yaa hey! Yaa hey! Aman da maşallah!

KAVUKLU: Gördün mü hamamı? Hamam dediğin de böyle olmalı.

138 Yedi-dükkân-süprüntüsü: bkz. n. 79.

(Zurna Acem havası çalar. Acem gelir, meydanı dolaşır. Zurna durur. Ağır ağır Fari-sî bir şiir okur. Dükkânın önünde durur.)

ACEM: Merhaba, ey attâr-i bî-hemtâ!¹³⁹

KAVUKLU: Anladığıma kalırsa, bu Türkçe değil. "Merhaba"yı anladım. Ne istiyorsan Türkçe söyle, be kuzum.

ACEM: Belî, belî.¹⁴⁰

KAVUKLU: Sen onu bostanda bulabilirsin. Bizde aktâriye bulunur.

ACEM: Ne mene bostan? Ne mene aktâriye?

KAVUKLU: Ne menesi, me menesi budur.

ACEM: Özün gurumsah¹⁴¹ kişiye benzirsen.

KAVUKLU: Kuru sarmısağa sen benzersin.

— Ulan, hep gelenler böyle mi olacak?

— Arkadaş, Türkçe bilmiyorsan yanında tercüman taşı. Ne istiyorsun?

ACEM: Özün buralısan?

KAVUKLU: Hayır, Moralı'yım.

ACEM: Mora'lısan? Oralısan?

KAVUKLU: Evet.

ACEM: Evet.

KAVUKLU: Evet.

ACEM: Belî. Evet.

KAVUKLU: Tarak, evet.

ACEM: Ne mene tarah?

KAVUKLU: Belî, evet.

ACEM: Belî.

KAVUKLU: Ne âlâ. Beli, beli, evet.

ACEM: Belî.

KAVUKLU: Bu da mı beli?

ACEM: Belî.

KAVUKLU: Sen başka söz bilmez misin?

ACEM: Belî.

139 Attâr-i bî-hemtâ: eşsiz aktar.

140 Belî: evet.

141 Gurumsah: kurumsak, deyyus, pezevenk.

KAVUKLU: Def ol şuradan, serseri!

ACEM: Mene diyersen “serseri”?

KAVUKLU: Beli.

ACEM: Esah¹⁴² diyersen?

KAVUKLU: Beli. Öğrendik ya, ne dersen “beli”.

ACEM: Doğrudur dediğin?

KAVUKLU: Beli.

ACEM: Fârisî bilürsen?

KAVUKLU: Beli.

ACEM: Men görürem ki, uzun müddetten öğrendiğin bellidir. Gayri Fârisî bilmirsen.

KAVUKLU: Beli.

ACEM: Sen harsen.¹⁴³

KAVUKLU: Beli.

ACEM: Hayvan oğlu hayvan, eşegin dedesisen?

KAVUKLU: Haaa! Bak, o senin babandır ki, hiç kurtulamazsın, köpoğlu. Bu, baban olursa, var hesap et sen ne olursun.

ACEM: Men dilerem ki, özün necissen,¹⁴⁴ anlayah.

KAVUKLU: Hani, beli, çapayı nasıl şaşırdın.

ACEM: Gardaşım, özünün ne olduğun anlamah dilerem.

KAVUKLU: Sen bıçak bileycisi misin, dadaş?

ACEM: Yoh, bileyci. Özüm halu tüccarıyam. Özün necissen, ne iş görürsen?

KAVUKLU: Ben aktarım.

ACEM: Dam ahtarırsan?

KAVUKLU: Evet. Kafes tamiri filân da yaparım.

ACEM: Yahşıdır.¹⁴⁵ Menem bir hânem var-

di. Dilerem ki, onu tamir edisen. Baki-sen, ahtarmak gerekse ahtarırsan?

KAVUKLU: Yahu, sen Türkçe bilmez misin? Ben sana “aktarım” dedim, “dülgerim” demedim.

ACEM: “Ahtar” ne demekdi, dadaş?

KAVUKLU: Senin anlayacağın, ben ilâç milâç satarım. Meselâ, ıhlamur, adaçayı, karanfil, tarçın gibi şeyler.

ACEM: İmdi anlamışam. Öyle ise mene yahşı kına yaparısın.

KAVUKLU: Bende bayağı kına var, senin istediğim yahşı kına yok. Bu bendeki kına da senin işini görür. Nerene koyacaksın?

ACEM: Sakkalıma koyıram.

KAVUKLU: Tamam. Benim kına da sakal boyamak içindir. İstersen içine de zerdeçal¹⁴⁶ katayım, çok güzel bir renk verir.

ACEM: Çoh yahşı. İmdi apar,¹⁴⁷ yirmi kurşluk kına.

KAVUKLU: Kına istemiyor musun?

ACEM — Ne mene istemirem? “Apar” deyirem, dadaş.

KAVUKLU: Anladım ya, ben de apar yok.

ACEM: Gardaşım, kına istirem kına. Koy görem. Koy o dediğinden, zerde çalır-sen, cilâv¹⁴⁸ alırsan, ne edirsən.

KAVUKLU: Biraz zerde, biraz pilâv çalarsın. Bir çalmadır gidiyor. (*Kâğıda sardığı tozları vererek.*) Al bakalım.

ACEM: Zerde çalmışsan?

KAVUKLU: Evet çaldım.

ACEM: Ne kadardi borcum?

146 **Zerdeçal:** zencefilgillerden bir bitki; kök saplarından boyalı bir madde çıkarılır; Hind safranı, “curcumalonga”.

147 **Aparmak:** (burada) vermek.

148 **Cilâv:** Acem pilâvı.

142 **Esah:** çok doğru.

143 **Har:** eşek.

144 **Necis:** bkz. n. 124.

145 **Yahşı [yahşî]:** iyi, güzel.

KAVUKLU: Onu sen bilirsin.

ACEM: Yirmi kuruş kına, on da zerde için,
otuz kuruş olsa gerekdi. Buyurunuz.
(*Verir.*)

KAVUKLU: Bereket versin.

ACEM: İmdi, mene germâbenin¹⁴⁹ yolun
gösterisen.

KAVUKLU: Sütçü kerhanesini mi soruyor-
sun?

ACEM: Yoh, kardaşım, germâbenin yolun
sorıram.

KAVUKLU: Beli.

ACEM: Ne mene beli? Hammam yohdi?
Onu sorıram.

KAVUKLU: Kör müsün koca hamamı?
(*Acem gider hamama.*)

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Birader, gördüm, gör-
düm! Allah hayırlı etsin! Bizim Cebbar
Ağa ile bir haylı alışveriş ettin. Allah
versin! İşin yoluna girdi demektir.

KÜLHanci: (*Gelir, Kavuklu'nun önünde
durur.*) Haydi, efendi, işin yolunda.

KAVUKLU: Ulan, sen de mi? Hangi iş yo-
luna girdi?

KÜLHanci: Canum uzun etme! Şimdi ha-
mama gelen Acem Cebbar Aga yok mi?

KAVUKLU: Eeey, var. Ne olacak?

KÜLHanci: Ne olacak. Seni görmüş, pek
beğenmiş, seni istiyor.

KAVUKLU: Nerde?

KÜLHanci: Hammamın halvetinde.

KAVUKLU: Ne ne ne? Haydi, oğlum,
haydi! Ulan, ben tellâk mıyım? İsmail
Efendiyi götür.

KÜLHanci: Bana eyle demedi. Seni be-
yenmiş, çağırdı.

KAVUKLU: Haydi, diyorum, işine!

149 Germâbe: hamam.

KÜLHanci: İsmail Efendi, bari bunun
yerine sen gel ki, para verecek, alırsın.

KAVUKLU: Haydi, oğlum, sen git de bu
işin erbabını bul. — İsmail, haydi sen
git, Acem para verecekmiş.

PİŞEKÂR: Ne münasebet efendim. Benim
de elimden gelmez.

KÜLHanci: Canum, bu adam eylence
arar, ahtar efendiyi görmüş, beyenmiş,
dedi ki, “— O adamı getir ki beni ey-
lendire.” O gitmedi, sen de gitmedin.
Bari ben eylendirem de bahşişimi alam.
Siz bilirsiniz. (*Gider.*)

(*Pişekâr gider. Kavuklu, dükkânına çekilir.*)

(*Zurna Rumelili havası çalar. Rumelili,
tavr-i mahsûs¹⁵⁰ ile meydana gelir ve Ru-
meli şarkısına başlar.*)

RUMELİLİ:

¹⁵¹Aliş'imın kaşları kare
Sen açtın sîneme yare
Bulamadım derdime çare
Görmedin mi o civan Aliş'imi
Tuna boyunda

(*Kavuklu'nun önünde durur.*)

A be susak¹⁵² kafalı be! Ne yaparsın te
oracazda böyle?

KAVUKLU: Sen kâhya mısın? Susak kafalı
da sensin.

RUMELİLİ: Kâyayım.

KAVUKLU: Ne kâhyası?

RUMELİLİ: Pelvanlar kâyası a be!

KAVUKLU: Öyleyse git de pehlivanlara karış.
Ben burada ne olursam olurum, sana ne?

RUMELİLİ: Söyle be ahretlik, ne yaparsın
bunun buracazında?

150 Tavr-i mahsûs: kendine özgü davranış.

151 Türkünün bütün için bkz. C. Kudret, *Ortaoyu-
nu*, C. I.

152 Susak: sukabağından yapılmış su kabı.

KAVUKLU: Kör müsün?

RUMELİLİ: A be ahretlik, ben kör değilim. Sen görmiyer misin bu gözceğizle-rimi de hepten bana sorarsın?

KAVUKLU: Görüyorsun da ne soruyorsun?

RUMELİLİ: Beri bak, be ahretlik, ben hepten meraklıyım. Haçan¹⁵³ görürüm te böyle senin gibi bir kalçın¹⁵⁴ ağızlıyı, anlamak isterim onu kökten.

KAVUKLU: Senin anlayacağın, ben buranın aktarıyım.

RUMELİLİ: Anladım, aktarsın be kızanım. Ne satarsın, te onu söyle. Yoksa neme lâzım aktarırsın, aktarmazsın; te ben onu sormiyerem be!

KAVUKLU: Bu da beni dam aktarıcısı sandı. — Ahretlik, ben burada aktâriye satarım.

RUMELİLİ: Ne satarsın, ne satarsın?

KAVUKLU: Aktâriye. Meselâ, gelin-feneri, kudret-helvası,¹⁵⁵ pehlivan-yakısı, dut şurubu, kınakına, ulu-avrat-yaprağı¹⁵⁶ gibi ilâçlar.

RUMELİLİ: Islah¹⁵⁷ be ahretlik. Var mı şimdi sende pelvan-yakısı?

KAVUKLU: Var. Ne olacak?

RUMELİLİ: Öyleyse te ver şimdi bana oncazdan, te bizim yakıdan.

KAVUKLU: Hangisi o sizin yakı?

RUMELİLİ: Te be ninesini koşaladığım, ne öküzmüşsün be! Te o bizim yakı, yok mu bir hangi pelvan-yakısı?

153 **Haçan** [**Kaçan**]: ne zaman ki.

154 **Kalçın**: üstüne başka bir şey giyilmek üzere abadan ya da meşinden yapılan çizme biçiminde ayak giyeceği.

155 **Kudret-helvası**: türlü bitkilerin özsuyu kurutularak elde edilen şekerli bir nesne; iç sürdürücü olarak kullanılır.

156 **Ulu-avrat-yaprağı** [=Ulu-avrat-otu]: geniş ve kalın yapraklı, keskin kokulu bir ot.

157 **Islah**: (burada) doğru.

KAVUKLU: Bana bak, pehlivan ağa, ağzını bozma. Belâya gireriz, anladın mı?

RUMELİLİ: Ne ağzımı bozmayacakmışım be! Senin belândan ne olurmuş?

KAVUKLU: Benim belâmdan pilâki olur. Anladın mı, enayi pilâkisi?

RUMELİLİ: Kime süylersin be pilâki diye? Te şimdi iş değişti. Sen bilir misin te bana kim derler? Te benim gözüme sivrisinek kadar görünmezsin.

KAVUKLU: Peki, ne olacak?

RUMELİLİ: (*Bağırarak.*) Kime süyledin sen o pilâkiyi, söyle bakayım? Aç gözlerini be susak kafalı! Ben adamı tuz komadan yutarım be ahretlik.

KAVUKLU: Dikkat et, susuz yutma, boğazında tıkanır kalırım.

RUMELİLİ: A be kaz çobanı, süyle diyerem sana, pilâki kim oluyor? Tübeler olsun, atarım sana bir el-ense, şaşırttırırım dünyanı, bileyir misin?

KAVUKLU: Sen baksan a bana! Buraya pilâkinin ne olduğunu anlamaya mı geldin, yoksa başka bir işin mi var?

RUMELİLİ: Sen ne karışırırsın ülen? Neye geldimse geldim. Süyle derim sana, pilâki kim be?

KAVUKLU: Ne yapacaksın?

RUMELİLİ: Ne mi yapacağım? Alacağım onu bir kurt-kapanına, getireceğim burundan te o anasından emdiği sütcazları.

KAVUKLU: Ulan, sana dedim. Yap bakalım ne yapacaksın görelim.

RUMELİLİ: Dur be ahretlik. Ben sandım başkasına süyledin de, ondan kızdım. Süylesen e deminden beri. Ne üzersin ortalığı be ahretlik!

KAVUKLU: Tuuu! Ben de bir şey yapacak sandım da korkumdu. Vay pehlivan vay! Amma da cesur adammışsın!

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Maşallah, Hüsmen

Ağa! Hoş geldin, safâ geldin! Hayr ola.
Buralarda böyle?

RUMELİLİ: A be İsmail Efendi, te bizim
eski amam.

KAVUKLU: Çüş! “Amam” değil, pehlivan,
“hamam, hamam”.

RUMELİLİ: Sen oradan ne avkırsın be
kalçın ağızlı?

KAVUKLU: “Avkırmak” nedir, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, havlamak.

KAVUKLU: Havlamanın adı mı değişti?

PİŞEKÂR: Canım, bilmez gibi söylüyorsun,
a birader. Rumeli ahalisi hep böyle ko-
nuşurlar.

USTA: (*Hamamın kapısından.*) A be ak-
tar amca! Gözünü seveyim, amcacığım,
oradan kırk paralık çöreotu, kırk paralık
zırnık getir huuu!

RUMELİLİ: A be amca aga be! Bak a, zı-
bırnık istediler, ne durursun be!

KAVUKLU: “Zıbırnık” değil, “zırnık”. Sen
mi istiyorsun?

RUMELİLİ: Te o senin yeğen kızan be.

KAVUKLU: Ulan, o Çingene. Benim neden
yeğen kızan oluyor?

RUMELİLİ: Ne bilecekmişim be ahretlik.
Te o üyle süyledi. “amca” dedi ya!

PİŞEKÂR: Hüsmen Ağa, onlar herkese
“amca” derler. Haydi siz hamama bu-
yurun da, biraz vücudunuzu ovdurur,
istirahat edersiniz.

RUMELİLİ: A be amca kızan, te ben gi-
deyrim. Hoşça kal. (*Hamama gider.*)

KAVUKLU: Safâ geldin. Haydi sana da
uğurlar olsun!

USTA: (*Gelir.*) A be aktar amca, şorolunu¹⁵⁸
sevsinler! Kırıtma öylecene karşımda,

158 Şorolo: (Çingenece) oğlan çocuk (Burada bu
anlam uygun düşmüyor).

şimdi “— Yangın var!” diye bağırırım.
Aman da gerdan kırışa bakınız, dostlar!
Boyunu bosunu seveyim, aktar amcacı-
ğım! Haydi bana kırk paralık çöreotu,
kırk paralık zırnıkağız ver ayol.

KAVUKLU: İsmail, bu da nesi?

PİŞEKÂR: Efendim, bu, hamamın kadınlar
tarafının Usta’sı.

KAVUKLU: Ay! Bir de kalfası var mı?

PİŞEKÂR: Canım, kalfası olmaz, Natır’ı
olur. Onun gelmesi lâzımdı. Zirâ içeri-
den verilen bu gibi siparişleri ekseriya
Natır alır.

KAVUKLU: Katır mı alır?

PİŞEKÂR: Hay Allah müstahakını versin!
Şimdi bunları bırak da, Usta’yı beklet-
me, istediklerini ver de götürsün.

KAVUKLU: Ne istedi, Usta?

USTA: A be civanım, ne olacak. Allah der-
dini alsın, kırk paralık çöreotu, kırk pa-
ralık zırnık. (*İki kuruşu verir.*) Al işte pa-
rasını da. Haydi bakayım, döktürüver.

KAVUKLU: Nereye? Yere mi dökeyim?
(*Elinde hazır ettiği külâh kâğıtları uzata-
rak.*) Al, sen döktür.

USTA: (*Kâğıtları alarak.*) Be canım, öyle
dökmek değil. (*Hamama gider.*)

KAVUKLU: İsmail, ben bir şey anlayamı-
yorum. Bu da nesi? Ulan, tuhaf tuhaf
şeyleri hamama doldurmuşsun be!

PİŞEKÂR: Sen karışma. Aklın ermez. Bu
kadınlar hamamı hep böyledir. (*Gider.*)

(*Zurna Zenne havası çalar. IX. Zenne,
yanında I. çocuk olduğu halde, meydana
gelir; doğrudan dükkânın önünde durur.*)

KAVUKLU: Hoppalaa! Sen de mi geldin?

IX. ZENNE: Aaa! Elbette. Ben insan değil
miyim? Mahalleli değil miyim? Mahal-

lemizde yeni hamam açılır, cihan âlem gider de ben gitmez miyim? Haydi bakalım, ben hamama gideceğim, para ver.

KAVUKLU: Dur bakalım be! Daha dükkândan siftah etmedim, parayı nereden bulayım?

IX. ZENNE: İnan olsun para isterim. Ben siftahta filân yıkanamam, benim de bir namusum var.

KAVUKLU: O da ne? Hamamda bir de siftah mı var?

IX. ZENNE: Aaa! Bilmiyor musun, ayol? Kadınlar hamamında “siftah” dedikleri bir yer vardır ki, orada hep fakir fıkara yıkanır.

KAVUKLU: Bedava ise ne âlâ. Sen de git orada yıkan çık.

IX. ZENNE: Aa, ayol, cihan âlemin sevdiği, bildiği Hamdi Efendinin karısı olayım da, hamamın siftahında yıkanayım. Alim-allah olmaz!

KAVUKLU: Canım, şu “siftah” dediğin neresi? Hamam ve hamamın içi değil mi?

IX. ZENNE: Değil ya. Kadınlar hamamında iki halvet vardır; biri sıcak, biri soğuk. İşte soğuk halvette fıkara saça saça, baş başa yıkanır, sıcak halvette doğru dürüst, vakti hali yerinde hanımefendiler yıkanır.

KAVUKLU: Sen de git onların yanında yıkan. Her kadının alnında “Filâncanın karısı, vakti hali yerinde hanımefendi” diye yazılı değil ya! Nerden bilecekler.

IX. ZENNE: Yağma yok, beyefendi. O Çingene karıları herkesin soyunu sopunu pekâlâ bilirler. Sıcak halvette herkes yıkanmaz, ayol; orada kurna parası alırlar.

KAVUKLU: Eey, demek şimdi biz de kurna parası vereceğiz. Peki, kaç kuruştur?

IX. ZENNE: Dur bakalım. Sade kurna parası mı ya!

KAVUKLU: Ya?

IX. ZENNE: Şimdi ben söyleyeyim, sen birer birer ver bakalım.

KAVUKLU: Buyurun, iki gözüm, sen hamamı, ben de paraları sayalım.

IX. ZENNE: Yaa, elbette! Dinle şimdi. Evvelâ benim için on kuruş, çocuk için de beş kuruş hamam parası.

KAVUKLU: On beşi al bakalım. (*Verir.*)

IX. ZENNE: On kuruş kurna hakkı, beş kuruş da çocuk için, on beş.

KAVUKLU: On beş, on beş daha, otuz. (*Verir.*) Buyurun.

IX. ZENNE: Usta bedava mı yıkar? Beş benim için, yüz para da çocuk için, eder yedi buçuk.

KAVUKLU: Yedi buçuk daha, eder otuz yedi buçuk. (*Vererek.*) Buyurun, efendim.

IX. ZENNE: Yedi buçuk da su hakkı.

KAVUKLU: Anladık. Eder kırk beş. (*Vererek.*) Buyurunuz.

IX. ZENNE: Eey, bir de Ana hakkı var ya.

KAVUKLU: O da kaç kuruş?

IX. ZENNE: Ona beş kuruş yeter. Ver bakayım.

KAVUKLU: Etti elli. (*Vererek.*) Al bakalım. Baba hakkı da var mı?

IX. ZENNE: Ayol, bu öyle bildiğin analardan değil; bu herkesin bildiği hamamanası ki, bunlar Çingene karısıdır. Yıkayıcılara hizmet eder.

KAVUKLU: Ey, daha?

IX. ZENNE: Dahası var. Bu hamam bildiğiniz gibi bayağı hamam değil. Bugün hamamda loğusa var.

KAVUKLU: Olur a! Bundan sana ne?

IX. ZENNE: Nasıl sana ne? Hamamda loğusa olunca, çengi çağanak da vardır.

Loğusa sahibi ister, çengilere para ya-
pıştırılır, ayol!

KAVUKLU: Vay! Desen e, biz sermayeyi
kediye yükleyeceğiz.

IX. ZENNE: Ben kedi köpek filân bilmem.
Böyle loğusa hamamına adam ömründe
bir veya iki kere rasgelir. Sen masraf
etmeyesin diye ben mahrum mu kala-
cağım? Yağma yok, beyim! Haydi sökül!

KAVUKLU: Karı bizi temel çivisine ben-
zettir. (*Vererek.*) — Buyurun, efendim,
elli kuruş daha.

IX. ZENNE: Dur, dahası var.

KAVUKLU: Ulan, hâlâ bitmedi mi? Dahası
da nedir?

IX. ZENNE: Biri yer biri bakar, kıyamet
ondan kopar. herkes hamamda susam
helvası alır yerler. Benim çocuğum on-
ların ağzına mı baksın? Hiç olmazsa beş
kuruş da ona lâzım değil mi?

KAVUKLU: Öyle ya. O da lâzım. (*Vere-
rek.*) Buyurun. Etti yüz beş. Daha?

IX. ZENNE: Canım, sen on beş kuruş daha
ver de, ne parası olduğunu sorma.

KAVUKLU: Neden?

IX. ZENNE: Ayıptır. Söylenmez. O, kadın-
ların bileceği şeydir. Onu sormak bile
ayıptır. Haydi ver, ver de gideyim. Vak-
ti geçti, geç bile kaldım. Şimdi loğusa
gelirse, artık hamamda soyunacak yer
kalmaz.

KAVUKLU: Vay canına! Hamamı satın alır
gibi. (*Vererek.*) Buyurun, efendim, sorul-
maz parası. Ulan, ben de bunları müş-
terilerden çıkarırım ya. Haydi uğurlar
olsun!

IX. ZENNE: Huu, bana bak! Bu söylenmez
iş için Natır'a ayrıca para verilecek. Az
kalsın unutacaktım da, Çingenelere re-
zil olacaktım. Haydi, beş kuruş da onun
için ver.

KAVUKLU: Hah! Tamam! Bende beş para
kalmadı. Bu, hamam değil, soyuculuk.

IX. ZENNE: Aaa! İyi ki söyledin. Yaaa! Az
kalsın unutacaktım. Öyle ya, soyucu da
var, o da para ister. En aşağı beş de ona
vermeliyim.

KAVUKLU: Ulan, senden âlâ soyucu mu
olur be! Bir hamama gitmen bana top
attırdı. Al da def ol. Şimdi “Yangın var!”
diye bağıracağım. (*Verir.*)

(*IX. Zenne ile oğlu giderler.*)

KAVUKLU: Bak köpoğluna, nasıl gidiyor.
— İsmail Efendi, birader, buraya gel!

PİŞEKÂR: (*Gelir.*) Hayr ola! Ne var?

KAVUKLU: Ne olacak? Ben iflâs ettim.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi'ciğim, maşallah
dükkân arı kovanı gibi işlerken iflâs
edilir mi, a birader? Ne oldu, anlat ba-
kayım.

KAVUKLU: Sen bu hamamı kapatır mısın,
yoksa ben kökünden yok edeyim mi?

PİŞEKÂR: Ne oldu ki? Hiddet, şiddet ne-
den icap ediyor? Halbuki sen hamam-
dan istifade ediyorsun.

KAVUKLU: Elbette. Ulan, sade ben değil,
kim olsa istifrâğ eder.¹⁵⁹

PİŞEKÂR: Canım, “istifrâğ” değil, “isti-
fade”, yani “sen hamam yüzünden ge-
çiniyorsun” demektir; hamama gelen
müşteriler senden alışveriş ediyorlar da,
sen de kazanıyorsun.

KAVUKLU: Evet, orası öyle ama, bir de
evde kadın hamama gitti mi, ne kadar
kazanırsan kazan, hep birden uğurlar
ola. Arkasından, iflâs.

PİŞEKÂR: Efendim, neden? Herkesin ai-
lesi de hamama gider, kimsenin de bu
yüzden iflâs ettiği duyulmamıştır.

159 İstifrâğ etmek: kusmak.

KAVUKLU: Nerden duyacaksın? Herkes benim gibi söyler mi? Ulan, bizim karı da hamama gitti, o gitti ben de bittim. Düşün bir: Hamam için tam yüz küsur¹⁶⁰ kuruş gitti. Ben buna dayanabilir miyim?

PİŞEKÂR: Haa, anladım! Hakkın var. Efendim, bugün hamamda loğusa var, onun için bugün hamam biraz masraflıca olur. Zarar yok, böylesi her vakit olmaz. Üzülme, biraz göz yum.

KAVUKLU: Ben göz yumma filân bilmem. Ya bu hamamı kapatırsın, yahut iş başka türlü olur.

PİŞEKÂR: Haydi canım! Senin canın sıkılmış. Zarar yok, bu da geçer. İşine bak, Allah kerimdir. (*Gider.*)

KAVUKLU: Ben sana Kerim'i, Hüseyin'i anlatırım. Fısk ü fücür¹⁶¹ herif!

USTA: (*Hamamın içerisinde.*) Ooo! Maşallah, efendim! Buyurun bakalım! Ayağınıza sıcak su mu, soğuk su mu dökelim? Yosmam, safâlar geldiniz! — Aaa! O ne?

IX. ZENNE: (*İçeriden.*) Bizim çocuk.

ANA-KADIN: (*İçeriden.*) A oğlum, babanı da getireydin.

I. ÇOCUK: (*İçeriden.*) Olur. Ben şimdi çağırırım. (*Fırlar, babasının dükkânına gelir.*)

— Baba!

KAVUKLU: Ulan, yine mi para? Ana-kadın bitti de, şimdi de Baba-efendi mi çıktı nedir? Paraysa, yok. Onluk kalmadı.

I. ÇOCUK: Yok, baba, para filân değil. Hamamdan seni istiyorlar.

160 **Kûsur**: artan parçalar, kesirler, yuvarlak bir sayıdan sonra gelen küçük rakamlar.

161 **Fısk ü fücür**: yapılması şeriatça günah sayılan iş, (burada) günah işleyen (Her iki sözcük de aynı anlamda).

KAVUKLU: İlâç mı lâzım?

I. ÇOCUK: Hayır. Ana-Kadın, “— Babanı da getir.” dedi. Seni almaya geldim.

KAVUKLU: Ulan, nasıl olur? Ben kadınlar hamamına nasıl giderim?

I. ÇOCUK: Baba, vallahi, billâhi çağırdılar.

KAVUKLU: Ulan, olmaz. Belki bir şey soracaklardır, sen yanlış anlamışsındır.

I. ÇOCUK: İki gözüm önüme aksın ki değil. Seni çağırdılar. “— Babanı da getir.” dediler. Hadi, bekliyorlar.

KAVUKLU: Ulan, bana ustalardan bir de dayak mı yedireceksin? Olmaz!

I. ÇOCUK: Baba, anamın babamın ölüsünü öpeyim ki çağırdılar.

KAVUKLU: Ulan, haydi sen git, ben sonra gelirim.

I. ÇOCUK: Yoo, olmaz! Bana, “— Getir.” dediler, mutlaka beraber gideceğiz.

KAVUKLU: Hay Allah müstahakını versin! Bu yanlış ya, hadi bir kere gidelim de bakalım; yalan, yanlış anlaşılır. Haydi yürü. (*Giderler.*)

(*Hamama girer girmez, kadınlar hep bir ağızdan feryâd ü figan ederler.*)

I. SES: Amanın, içeriye bir erkek girdi!

II. SES: Allahını seven vursun!

(*Vâveylâ.*¹⁶² *Dayak sedâları.*)

KAVUKLU: (*Omuzunu, arkasını ovarak çıkar.*) Ben dedim ya! Bir de kısımette dayak yemek varmış, onu da yedik. — İsmail, buraya gel!

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Yine ne oldu? Hayrola?

KAVUKLU: Ne olacak. Bu sefer de kadınlardan dayak yedik.

162 **Vâveylâ**: çılgılık, bağırtı.

PİŞEKÂR: Efendim, ne münasebet?

KAVUKLU: Münasebeti filânı yok. Dayak yedik vesselâm!

PİŞEKÂR: Durup dururken insanı dövmezler ya. Elbette bir sebep vardır. Buraya, dükkâna mı hücum ettiler, nasıl oldu?

KAVUKLU: Nasıl olacak. Bizim oğlan geldi, “— Baba, seni hamamdan çağırıyorlar.” dedi. Ben inanmadım. “— Olmaz.” dedim. İsrar etti, yemin etti; ben de, “acaba bir şey mi lâzım da çağırıyorlar” dedim, gittim. Mükemmel bir dayak yedim, çıktım.

PİŞEKÂR: Haaa! Anladım, birader. Malûm ya, senin oğlan biraz büyükçedir. Kadınlarda bu âdettir, çocuğun büyüklüğünden kinâye olarak “— Babamı da getireydin.” derler. Zannederim bu da öyle olmuştur. Çocuk da, “Babamı çağırıyorlar” diye inanmış, gelmiş, seni götürmüştür.

KAVUKLU: Ben onu bunu bilmem. Bu hamam buradan gitmeli. İsmail. Bu çekilir belâlardan değil. En son bir de dayak yedik.

PİŞEKÂR: Hadi sen de oradan! Hamamın kabahati ne? Sen kendini iyi idare et, vesselâm! (*Gider.*)

KAVUKLU: Ulan, ben de bunu senin yanında korsam bana da “Kavuklu Hamdi Efendi” demesinler. Dur sen, elbette bir fırsat geçer!

(*Zurna Matiz havası çalar. Matiz nâra atarak, meydana gelir.*)

MATİZ: Vay anam vay! Bu da ben miyim, kardeşim? Yaradana kurban, kabadayıya hayran. Hey Allahım hey! Ulan, sen nesen be! (*İki tarafa sallanır.*) Ulan, duruşa bak be! İşte adam dediğin böyle benim

gibi olur. Anamı kesip, tatlı yerlerinden kebab, mezesi ile şarap, her tarafı harap eden ben. Bir teneke gaz, ister kış ister yaz, dökünce biraz biraz, üzerine bir kibrit, koca bir mahalleyi yakıp kül eden ben. Alacaklılarının elinden kurtarmak için babamı kesip ortadan kaldıran da ben. Bu ne be? Bu ne iştir be? Hey yumurtaya can veren Allahım!

KAVUKLU: (*Hayretle dinledikten sonra.*) Gördün mü hayırlı evlâdı? İşte Allah verince böyle hayırlısını vermelidir. — Aferin, delikanlı!

MATİZ: Kulağıma derinden bir ses geliyor. Ulan, kim o?

KAVUKLU: Galiba beni soruyor. Herifin gözü dünyayı görmüyor, beni nerden görecek.

MATİZ: (*Eliyle sinek kovar gibi yapar.*) Ulan, kış! Sivri mi, yassı mı, bir sinek kulağımın dibinde vızırdar durur. Kış be hayvan! Def ol, yoksa yakarım!

KAVUKLU: Haa! Bana değil.

MATİZ: (*Kavuklu'yu görerek.*) Haaa! Tamam! Yakaladım. Ulan, ben de seni arıyordum.

KAVUKLU: Bu da bana mı, sarhoş ağa?

MATİZ: Ulan, aramızda başka biri var mı be? Elbette sana! Sen bu kadar zamandır nerdeydin bakayım? Bana bu dünyayı çerçevirttin. Haa? Söyle. Hesap ver bakalım!

KAVUKLU: Zavallı galiba sapıttı.

MATİZ: Ulan, ne sapıtması? Bana baksan a, oğlum, kara deden mandepsiye¹⁶³ gelmez. Sen beni çok iyi bilirsin. Ulan, ben faka basar mıyım, enayi? Haydi bakalım, düş önüme! Artık yakını kurtaramazsın.

KAVUKLU: Anladım ya. Evvelâ, sen beni nereden tanıyorsun? Ben seni tanımıyorum.

163 Mandepsi: (argo) tuzak, oyun.

MATİZ: Ulan, ben dolma yutmam, bilirsin. — Haydi!” diyorum, yoksa iş ekleme olur.

KAVUKLU: Ne diyorsun, ulan? Söylediklerinden bir şey anlamıyorum. Sade “Haydi”yi anladım. Nereye gidiyoruz, onu da söyle.

MATİZ: Vay hin oğlu hin vay! Ulan, ben dalavereye gelmem. Sen pekâlâ bilirsin. Haydi, çok tıraş lâzım değil, namusunla önüme düş de yürü. Benim ağzımı açtırıp da kendinin ne mal olduğunu âleme anlattırma. — Haydi!” diyorum?

KAVUKLU: Oğlum, bunda bir yanlışlık var. Sen aklını başına topla da, bana bir alıcı gözüyle bak. Ben senin bildiğin kimse değilim. Haydi yoluna!

MATİZ: Neee? Ben seni ele geçirinceye kadar neler çektim. Baksan a bana, ben dolma yer miyim be! — Haydi!” diyorum, düş önüme, yürü!

KAVUKLU: Allah Allah! Sen ne belâlı şeymişsin be! Çekil git işine, be adam!

MATİZ: Oğlum, karşıdaki enayi değil. Haydi, çok uzun etme, yürü!

KAVUKLU: Ulan, haydi yürüyelim, ama nereye gideceğiz?

MATİZ: Bilmiyormuş gibi bir de soruyorsun be! Ulan, beni hırbo mu sandın? — Haydi!” diyorum, yoksa dinim imanım hakkı için yakarım.

KAVUKLU: Hoppalaaa! Al sana püsküllü bir belâ ki, değme gitsin. — Oğlum, nereye gidiyoruz?

MATİZ: Hamama, ulan, hamama.

KAVUKLU: Benim canım yıkanmak istemiyor. Zorla mı?

MATİZ: Senin canın istesin istemesin, benim canım istiyor.

KAVUKLU: Pekâlâ. Gider yıkanırsın, ben-den ne istiyorsun?

MATİZ: Vay! Ben kendi kendime mi yıkanacağım? — Haydi yürü!” diyorum.

KAVUKLU: Seni ben mi yıkayacağım?

MATİZ: Elbette. Senin işin ne be? Ulan, sen beni kaç sene Şengül’de, birkaç sene de Kurubalık’ta az mı yıkadın? Şimdi nöbetçi oldun da nazlanıyorsan o başka. İşmar et¹⁶⁴ de manitaya basmayalım.¹⁶⁵

KAVUKLU: Eyvah! Herif beni hamam tellâğına benzetti. — Yanlış, evlâdım, yanlış. — Tevekkeli değil, deminden beri — Yürü!” diyor. — Ulan, bir sana bak, bir de bana. Hiç olmazsa sinnime¹⁶⁶ bak da, ondan sonra beni tellâk tanı. Haydi, arslanım, sen aradığını burada bulamazsın.

MATİZ: Bana da mı lololo?

KAVUKLU: Lolo molo, böyle. Sen boynunu bük de, hamamına git, civanım.

MATİZ: Demek benzettim, öyle mi? Pekâlâ! Sen burada ne yapıyorsun?

KAVUKLU: Ben bu mahallenin aktarıyım.

MATİZ: Nesin, nesin?

KAVUKLU: Aktar.

MATİZ: Hattat mısın?

KAVUKLU: Aktar, oğlum, aktar.

MATİZ: Ne doktoru?

KAVUKLU: Göz doktoru.

MATİZ: Öyleyse bak bakalım şu gözlerime. Yerinden oynuyor.

KAVUKLU: Sen böyle içersen, bu gözlerin oynama değil yerinden dışarı bile fırlar.

MATİZ: Eee! Bunun ilâcı nedir, doktor?

KAVUKLU: Bunun ilâcı, mükemmel bir uyku, ondan sonra da, loğusa şerbeti içme gibi içmemek.

MATİZ: Ulan, bu nasıl reçete be?

164 İşmar etmek: kaş gözle işaret etmek.

165 Manitaya basmak: (burada) tongaya basmak. (Manita: para sızdırma, yankesicilik).

166 Sinn: yaş.

KAVUKLU: Oğlum, bu Mısırçarşısı reçetesi.
MATİZ: Vay! Mısırçarşısı'ndan reçete veriyorlar mı?
KAVUKLU: Verirler.
MATİZ: Demek, sen oradan aldın haa?
KAVUKLU: Oğlum, ben sade reçete değil, her şeyi Mısırçarşısı'ndan alırım.
MATİZ: Demek sende daha hatırı sayılır birçok şeyler var, öyle mi?
KAVUKLU: Var ya.
MATİZ: Say bakayım neler var?
KAVUKLU: Bende olan şeylerin hepsi sayılamaz; lâkin birkaç tanesini söyleyeyim. Meselâ, karahaliile, baldırıkara...
MATİZ: Aman, aman! Ben baldırı karaya bayılırım.
KAVUKLU: Kudret-helvası.
MATİZ: Varsa biraz ver de yiyeyim. Helva'yı pek severim.
KAVUKLU: Seversin ama, bir kere yiyecek olursan pişman olursun.
MATİZ: Neden?
KAVUKLU: Neden olacak. Apteshane kapısından ayrılamazsın.
MATİZ: Orada nöbetçi olurum.
KAVUKLU: Ya öyle yahut da orasını kira ile tutar, güle güle oturursun.
MATİZ: Alayı bırak, imanım da, doğruyu söyle; yoksa aktar mısın?
KAVUKLU: Bir saattir söyledik. Anladın mı?
MATİZ: Kusura bakma, baba, dalgınlık; anlayamamışım. Öyleyse, hamama gideceğim, malûm ya, bana biraz ot ver bakayım.
KAVUKLU: Biraz dur.
MATİZ: O da neden?
KAVUKLU: Bende yok. Şurada arpacıdan alıp geleceğim.

MATİZ: Ben hayvan mıyım, be herif?
KAVUKLU: Bilmem. Ot istiyorsun.
MATİZ: Ulan, hayvanın yiyeceği ot değil be! Tutunmak için hamam otu.
KAVUKLU: O da bende yok. Hamamda bulursun.
MATİZ: Ben de seni adamakıllı aktar zannettim. Hiçbir şey değilmışsin. Öyleyse allahâısmarladık. Gidip de, hamamın şöyle göbeğine bir uzanayım da, aklım başıma gelsin.
(Bu arada, kadınlar tarafından çengi çağanak ve "Yâ hey!" sedâları ayyûka¹⁶⁷ çıkmaktadır.) Bak. Tamam benim istediğim Todi havaları. Yattığım yerde bal gibi eğlenirim. Yâ hey! Haydaa! *(Gider.)*

ANA-KADIN: *(Hamamın kapısından.)* Hu-u! A be amca, gözünü seveyim, canını yiyeyim, oradan on paralık üzerlik,¹⁶⁸ on paralık çöreotu getir. Şorolo¹⁶⁹ olsun, canını yiyeyim.

KAVUKLU: Ziftin pekini ye. Üzerlik'le çöreotu'nu anladık, o şorolo nedir?

ANA-KADIN: *(Dükkâna gelerek.)* Dikizleri¹⁷⁰ aynalı¹⁷¹ yosmam, piçiz etmek¹⁷² istemezsen, bana üzerlikle çöreotu ver bakayım. Al şu mangizleri¹⁷³ de. *(Verir.)*

KAVUKLU: Ulan, bir alay lâftan çöreotu ile üzerlik'ten başkasını anladım sa Arap olayım. Al bakayım. *(Verir.)* Hesap doğru mu?

ANA-KADIN: Yooo! Bak, anamdan doğduğum gibiyim. Anafor nedir bilmem.

167 Ayyûk: 1. Keçiyıldızı; 2. göğün en yüksek yeri.

168 Üzerlik: sedefotugillerden bir bitki, "peganum harmala".

169 Şorolo: (bkz. n. 158)

170 Dikiz: (argo) bakış, göz.

171 Aynalı: (argo) güzel.

172 Piçiz etmek: (argo) eve gitmek.

173 Mangiz: (argo) para.

Doğru, doğru. Sen kasvet çekme. Sana bir peniz¹⁷⁴ edeyim mi, çakırım?

KAVUKLU: Haydi, ulan, hamamına git. Şimdi seni ararlar.

ANA-KADIN: A civanım, elbette cızlam¹⁷⁵ edeceğim. Bak, şimdi içerde kiriz¹⁷⁶ var, peniz var.

KAVUKLU: Daha ne var?

ANA-KADIN: Daha, gacolar¹⁷⁷ var. Gacolarlardan da, sıpalı var. (*Göbek atarak ve şu şarkıyı söyleyerek.*)

¹⁷⁸ Sürü sürü cezveler kaynasın
Rabia'nın göbeği oynasın
Yarın da çarşıya varayım
Rabia'ya bir hotoz alayım
(*Yürür, hamama gider.*)

(*Hamamda ahenk, zil sedâları devam ederken, erkekler tarafından Matiz'in nâ-rası duyulur.*)

KAVUKLU: (*Kulak kabartarak.*) Ulan, bu sarhoşun sesi. İyi ama, kadınlar tarafından geliyor. Yooo! Ben buna dayanmam. Bizim karı da hamamda. Ben de kubbeden gözetlerim. (*Masanın altında duran merdiveni alır, hamama dayar, çıkar, kubbeden içeriye bakarak.*) Yaa hey! Vur patlasın, çek uzasın!¹⁷⁹ Aman da çengiye bak! Vay köpoğlu, amma da kıvrıyor. Bizim çoluk çocuk da çengiye hayran. Sanki onlar hayran da, ben değil miyim? Vay anam vay! Kıvrışa bak. — Haniya Matiz? Demek ki bana öyle geldi. Vay canına! Herifin günahını aldık, desen e! Neyse, bu sebeple çengiye de gördük.

174 **Peniz:** (Çingeneye) söz, lâf, sözcük.

175 **Cızlam:** (argo) kaçma, savuşma.

176 **Kiriz:** çalgı

177 **Gaco:** bkz. n. 96

178 **Ölçek:**10

(3. dizede ölçek bozuk).

179 ... **çek uzasın:** başka biçimi: ... çal oynasın.

I. ÇOCUK: (*İçeriden.*) Anneee! Babama bak!.. Vay!.. Vallah billah kubbeden bakıyor.

KAVUKLU: Eyvah! Bizim oğlan beni gördü. Onun bağırmasından, herkes yukarı bakıyor. Şimdi kıyamet kopar. Hapı yuttuk!

(*İçeriden kadınların feryadı duyulur. Bu vâveylâ arasında Kayarto hemen dışarı fırlamıştır.*)

KAYARTO: Tuuu! Utanıp arlanmaz. Bir de utanmadan merdiven dayamış da çıkmış. Seni yaşından başından, saçından sakalından utanıp arlanmaz koca kafalı herif seni! Ayol, sen kadınından da mı kormuyorsun. Seni gidi sümüklü mas-kara seni!

KAVUKLU: Ulan, bağırma, iniyorum, kör fellâh! Ne olmuş kubbeye çıkmışsam? Kıyamet kopmaz ya! (*İner, Kayarto'nun ağzını tutar; bir eliyle koynundan para çıkararak.*) Al şunu da, bizim çocuklara susam helvası ver, haydi Bacı.

KAYARTO: Öyle ya! Hakkı var, Adam-cıgız karısını kışkandı, "Acaba içerde erkek mi var?" diye kubbeden baktı. Kıyamet kopmadı ya! İçerdekileri de yemedi ya!

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Ossaat hava değişti. Haydi, Bacı, içeri git de, al şunu da, bizimkilere biraz turşu al; üst tarafı da senin olsun. Haydi, Bacı!

KAYARTO: Başüstüne olsun, efendim. Merak etme, şimdi alır götürürüm. (*Koca kıcını sallaya sallaya hamama doğru yürür.*)

PİŞEKÂR: (*Görünür.*) Birader, bir gürültü duydum, bizim susamcı ile mücâdele ediyordun.

KAVUKLU: Susamcı ile mübâdele ediyordum,¹⁸⁰ seni görünce o gitti.

PİŞEKÂR: Ne mübâdelesî?

KAVUKLU: Bilmem. Sen hamamdaki ahenge bak. Bizim sarhoş nereye gitti, onu göremedim. İsmail, doğrusunu söyleyeyim mi? Ben bu herifin erkekler tarafına girdiğini görmediğim için şüphelendim.

PİŞEKÂR: Canım, hiç öyle şey mi olur, a birader? Sen kadınları bilmez misin? Peki, şüpheni nasıl hallettin?

KAVUKLU: “Hallettin” nedir, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, “Şüpheni def edebildin mi?” demek. İçeri mi girdin? Bir dayak da öyle mi yedin?

KAVUKLU: Ben deli değilim. Başka çare buldum.

PİŞEKÂR: Nasıl?

KAVUKLU: Nasıl olacak. Kubbeye bizim merdivenle çıktım, hem herifi aradım, hem de çengiyi seyrettim. Ettim ama, yine şüpheliyim, İsmail.

PİŞEKÂR: Birader, bana söyleyeydin, ben onun çaresini bulurdum. Etraftan senin kubbeye çıktığını görmüşlerdir. Eyvahlar olsun, konu komşuya rezil olduk! Kıl ü kaali¹⁸¹ mûcib olacak.¹⁸² Hamama da zararı dokunur. Şimdi ne olacak? Bunu nasıl kapamalı?

KAVUKLU: Hamamı kaparsan hepsi de kapanır. Zaten biliyorsun ya, bu hamam yüzünden bin türlü belâya çattım.

PİŞEKÂR: Canım, o nasıl söz, birader. Bazı tesadüfün meydana getirdiği sû-i hâl¹⁸³ sebebiyle koca bir ticarethane ve

masârif ihtiyâr edilerek¹⁸⁴ meydana getirilmiş elzem¹⁸⁵ bir müessese kapanır mıymış?

KAVUKLU: İsmail, bu kadar lâkırdı, “bir hamam kapanamaz” demek midir?

PİŞEKÂR: İddia, esbâb-i mûcibesıyla¹⁸⁶ beraber dermiyan edilirse¹⁸⁷ elbette söz uzar.

KAVUKLU: Eshapla cübbe beraber olursa, elbette derde درمان, durma dayan olur. Onu kim bilmez!

PİŞEKÂR: Saçma sözleri bırak da sadede¹⁸⁸ gir.

KAVUKLU: Kime?

PİŞEKÂR: Nasıl kime?

KAVUKLU: “Sadaka verelim” demedin mi? Meydanda ikimizden başka dilenci görmedim de, onun için “— Kime?” dedim.

PİŞEKÂR: Birader, bizi sâillere¹⁸⁹ mi teşbih ediyorsun?

KAVUKLU: Bizi sallara tespih ediyorum. Bundan sonra sal çeken Arap’lar tespih çekerek sal çeceklermiş. Canım, onu bunu bırak da, şu sarhoş nerede?

PİŞEKÂR: Hamama girdi, görmedin mi?

KAVUKLU: Biliyorum, hamamda; ama hangi tarafta?

PİŞEKÂR: Hamdi’ciğim, üzülme. Şimdi seninle doğruca erkekler tarafına gider, gözümüzle görürüz; hem de, bu kadar yorgunluklarımızı, göbekteşinde biraz istirahatden sonra, güzalcene bir keşe, sabun sürdürmek suretiyle gideririz. Haydi yürü bakalım!

184 Masârif ihtiyâr etmek: masraflara katlanmak.

185 Elzem: çok gerekli.

186 Esbâb-î mûcibe: gerekçe.

187 Dermiyan etmek: ortaya sürmek, ileriye sürmek.

188 Saded: konu.

189 Sâil: dilenci.

180 Mübâdele etmek: alıp vermek, değiş-dokuş etmek.

181 Kıl ü kaal: dedikodu.

182 Mûcib olmak: gerektirmek.

183 Sû-î hâl: kötü hal.

KAVUKLU: Dükkân ne olacak, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, dükkâna ne olur? Şöylecene kepenklerini indiriver, tamam!

KAVUKLU: Olur. (*Dükkânın önüne gelir, iki elini yukarı kaldırır ve kepenk indirir vaziyette, ağzı ile de bir cazırtı yapar, aşağıya doğru sür'atle eğilir.*) Haydi, indirdim, İsmail, gidelim.

PİŞEKÂR: Âyet-ül-kürsî¹⁹⁰ okudun mu, birader?

KAVUKLU: Âletli kürsü nedir, İsmail? Bizim bildiğimiz, kürsüde hoca vaaz verir. Onun âleti olur mu?

PİŞEKÂR: Canım, öyle değil. O bir Arapça duadır. Neyse! Haydi buyurun gidelim. (*Yürürler.*) Canım, birader, sen çok müvesvissin.¹⁹¹

KAVUKLU: Tavuğum yok ki kümesim olsun. Ulan, durup dururken, “Kümesizsin” demenin mânası var mı? Bir de bana, “Münasebetsizsin” dersin. Hangimiz münasebetsiz bilmem.

PİŞEKÂR: Galiba hamama yaklaştık. (*Hamamı geçmiş bulunurlar. Büyücek bir daire resm eder şekilde yürümektedirler.*) Bak bak! Hamam kokuları mis gibi duyulmaya başladı. Aman yürüyelim, birader, pek yaklaştık.

KAVUKLU: İsmail, hangi yaklaşık? Biz hamamı iki yüz adımdan fazlasıyla geçtik.

PİŞEKÂR: İki yüz adım kaldık, evet; fakat geçmedik. Bak, (*Eliyle hamamı göstererek.*) İşte hamam göründü. Bak bak! Dikkat et, birader, sabunla karışık buhar kokularını duyuyor musun? (*Burnundan nefes alarak.*) Oh! Aman ne güzel! Hamam kokusuna bayılırım, birader, vesselâm! (*Hamamın önüne gelmiş-*

lerdir; Kavuklu, kadınlar tarafına doğru yürür; Pişekâr, kolundan tutarak çeker.) Birader, ne yapıyorsun? Bu taraf bizim, bu tarafa gel. Yoksa sırtın mı kaşındı?

KAVUKLU: Haa! Gerçek öyle. İsmail, haydi gir bakalım. (*Girerler.*)

(*Hamamın içinden sesler gelir:*)

KÜLHANCİ: Ooo! Maşallah, maşallah! Hoş geldiniz, safâlar geldiniz! Ne eyü ittin de, İsmail Efendi, bu uşağı getirdin. Ben dışarda kalınca, külhan söyler; külhana gidersem içerde tellâk yok, müşteriler bağırırlar, şey etmek için adam arırlar.

KAVUKLU: Ne etmek için?

PİŞEKÂR: O lâtife ediyor, “Hizmet etmek için adam lâzımdır” demek istiyor.

KAVUKLU: İsmail, herif beni tellâk sandı.

MATİZ: Vay, anam babam! Sen de mi geldin? Gel, gel bakalım, şöyle halvete gir de yüzünü görelim.

KAVUKLU: İsmail, ben bu herifle belâya gireceğim. Ya bunun ağzını tut, veyahut bir belâ çıkar.

MATİZ: Vay anam babam vay! Senden gelecek belâya her vakit boynum eğri. Eyvallah, yavrum! Senden çıkacak belâya girmek gül bahçesine girmeğe benzer, imanım astık!¹⁹²

ACEM: Mene bah, serhoş. O “astık” dediğin ne mene şeydir?

MATİZ: Vay, anam babam hal-oğlu! O dert de sana mı düştü be? Nene gerek, kart dümbelek.

ACEM: Beri bah, dadaş. Bana dersen “Kart dümbelek”?

MATİZ: Sana dersem ne çıkar?

YAHUDİ: Ha gayret! Ha kızıyıyor, ha ki-

190 Âyet-ül-Kürsî: Kur'an'ın Bakara sûresinin 255. âyeti.

191 Müvesvis: vesveseli, kuşkucu.

192 Astık: (Ermenice) pezevenk.

zişiyor. (Acem'e.) — Söylesen a be, bak ne diyor.

ACEM: Ne dediğin anlamışam. Bilürem ki hoş güftâr¹⁹³ deyildi, mene mi diyer, yohsa âhare¹⁹⁴ mi diyer, bilmirem.

KAYSERİLİ: Yoh, gozünün bebeyini sevem. Burada ahırı nerde bulacah ki gire.

MATİZ: Vay! Ulan, ahıra ben mi gireceğim? (Bir tas atılma sedâsı duyulur.) Yakarım vallah! Kimse yaklaşmasın. Şu Acem'in suratına bir ekleyeyim. Haydaa!

YAHUDİ: Aman, külhanci baba, ben çıkayım, kapi açık mı?

KÜLHANGİ: Durun ki görek, baba, ne olursız? Gavgayı dışarda edin be. Dur, gozüm!

ACEM: Bırak ki gele! Gele de gösterem cihanın kaç bucağı vardı.

PİŞEKÂR: Canım, rica ederim, burası maraza¹⁹⁵ mahalli değil, iki gözüüm! (Bir nahn atılma sedâsı duyulur.) Yapma, birader! Efendim, ayıptır yahu, yapmayın!

RUMELİLİ: A be koyver, şu susak kafalıya göstereyim hamamda boğuşmak ne demekmiş. Te gel de bak gör, cihanın kaç bucağı var.

(Bu defa boğuşurcasına dövüş sedâları duyulur.)

KÜLHANGİ: Ağalar, ne durursız, hamam yanır. Külhandan tutuşmuş.

ANA-KADIN: (Kadınlar tarafından dışarı fırlayarak.) Amanın, yanıyoruz! A dostlar, yetişin!

(Kadınlar hamamından feryatlar yükselir.)

PİŞEKÂR: (Yarı hamam halinde, sileceklerle

dışarı fırlayarak.) Baksan a, Ana-kadın! Aman koş, bahçe tarafındaki kapıyı aç da, kadınlar oradan kaçsınlar. (Bu arada dışarı çıkan Külhancı'ya.) — Serkiz Ağa, koş, tulumbacılar haber ver, hemen buraya gelsinler!

KÜLHANGİ: Aha şimdi gidirem. (Koşarak gider.)

(Hamamda ne kadar müşteri varsa, yarı hamam halinde, yarı giyinmiş, şaşkın bir halde dışarı fırlarlar; en son, Kavuklu da soyunuk bir halde gelir.)

KAVUKLU: İsmail, şimdi ne olacak? Ben sana. “— Şu hamamı kapa.” demedim miydi?

PİŞEKÂR: Eyvahlar olsun, dostlar! Şimdi ne yapacağız?

MATİZ: Üzülmeye, moruk, ızgara maşa yaparsın.

ACEM: (Sakalının bir kısmı yoktur. Kavuklu'ya hitâben.) Mene bah, dadaş. Men sakkalıma kına koymuşam, kınanın içinde zırnıh koymuşsan, imdi benim sakkalım görmüşsen nice olmuşdi.

MATİZ: Yuuu! Enayide sakala bak be! Vay hışır vay! Ulan, sakalın şarkına güve mi girdi, enayi pilâkisi?

ACEM: Get garşımdan, baş harabat!

(Tulumbacı nâraları duyulur. Tulumba ile tulumbacılar meydana gelirler. Birkaçı, kovalarla su getirerek tulumba sandığına boşaltır; bir taraftan da, hortum tulumba-ya bağlanır, su basılır, su işlenerek yangın bastırılır. Yine nâralar atarak tulumbacılar gider. Taklitler de birer birer giderler.)

ARNAVUT: (Elinde bulunan tabanca ile yangın arasından çıkarak.) Ho bre içerde uyumuş kalmışım. Az kalsın yanacak-

192 Astik: (Ermenice) pezevenk.

193 Güftâr: söz.

194 Âhar: başka, başkası.

195 Maraza: Arapça “muâraza” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; kavgâ, çekişme.

BİTİŞ

mışım. Ne için haber vermezsiniz çi yancın var.

KAVUKLU: Herife bak yahu! Bu kadar gü-rültü arasında nerede uyudun yahu?

ARNAVUT: Ho bre nerde uyudum. Yok mu hanci bir halva, işte orada.

KAVUKLU: “Helva” değil, “halvet”. Ulan, bu kadar gürültü içinde horul horul uyudun haa? Vay canına!

ARNAVUT: Haçan uyumuşum orada ben. Yok mu bir hanci âdem kaldırsın beni? Aldın mı sen benim potur, cemdân?¹⁹⁶ Haydi çabuk onları bana cetir.

KAVUKLU: Onları Külhancı çarşıya gö-türdü. “— Gelsin, beni Kapalıçarşı’da bulsun da, çamaşırlarını alsın.” dedi. Durma git, herif seni bekliyor.

ARNAVUT: Ho bre tamam! Şimdi cide-ceğim, haçan bulacayım bu Çülhancı, tamam! Allahısmarladık! (*Gider.*)

PİŞEKÂR: Gördün mü, birader, başımıza geleni? Şimdi ne olacak?

KAVUKLU: Onu sen düşün. Benim dükkân bana yeter.

PİŞEKÂR: Aman, birader, hamam olmayınca senin dükkân katiyen işlemez. Sen de başının çaresine bak.

KAVUKLU: İsmail, başımın çaresini yine sen bulacaksın. Haydi yürü de, başka bir iş tedarik edelim.

PİŞEKÂR: Birader, artık gelecek pazara vereceğimiz en güzel bir oyunda bu işi hallederiz.

— Her ne kadar sürç-i lisan ettikse af ola! Teşrifinizle ihyâ buyurduğunuz bizler büyük şükranlarımızı sunarak, önümüzdeki pazara Kadıköy Kuşdili palangasında verilecek “Gülme Kom-şuna Gelir başına” isimli oyunumuzun fevkalâdeliğini arz ederek teşriflerinizi rica ederim. (*İki eliyle iki tarafı selâmla-yarak çekilir.*)

(Zurna “ey gaziler” havasını çalar, herkes dağılır.)

¹⁹⁶ **Cemdân:** “câme” sözünden bozma; elbise, çamaşır.

N o t:

1 — Karagöz'deki *Hamam* oyunu ile bu oyun arasında, olayların örölüşü bakımından epey ayrılık vardır. Karagöz oyununda, her gelen müşteri ile birlikte hamama girmeğe çalışan Karagöz, her seferinde kovulur (bkz. Cevdet Kudret, *Karagöz*, C. II, İstanbul, 2004, s. 471-500); burada ise, Kavuklu ile hamam müşterileri arasında yalnız alışveriş bakımından ilişki kurulmuştur.

2 — Daha önce sözünü ettiğimiz (bkz. n. 98) Ali Rıza Beyin yazı dizisinin “Kadın Çengileri” başlıklı bölümünde, kadın toplantılarında oynayan çengilerin de “ortaoyuncuları gibi çeşitli kollara bölündüğü, bir kolun on iki kadından ibaret olup, yanlarında ikisi tef, birisi keman, birisi de çifte-nâra çalmak üzere dört de ‘sıracı’ denen çalgıları, birkaç da yordakçılar bulunduğı; bunlar tam kol olarak oyuna gittikleri zaman, ortaoyunlarında kullanılan menteşeli tahta edevât ve ona göre elbiseleri de birlikte götürdükleri” anlatıldıktan, ve toplantılardaki gösterilerin “dört fasıl” üzerine düzenlendiğı, bunlardan ilk üç faslın musiki ve raks olduğı, dördüncü fasıl da ise raks bulunmadığı, çengilerin güzel seslilerinin sıracılar yanında oturup hânendelik ederek “mükemmel bir küme faslı” meydana getirdikleri belirtildikten sonra (tefrika no. 19-20), aynı fasılda *Kalyoncu* veya *Hamam* oyunu gibi taklitli oyunlar çıkarıldığı açıklanmıştır. Konumuzla ilgili bulunan *Hamam* oyunu, şöyle anlatılmaktadır:

“*Hamam*” oyununda *Kilci*’nin merkebi yularından çekerek hamamın önünden geçerken maşûkası hamamda olduğı için meşhur “kuzu”yu yanık yanık okuyarak beyitler arasında “*Kilci geldi, kil alın kil!*” diyerek kil satması hoş a giderdi. (Ali Rıza, *On Üçüncü Asr-ı Hicrîde İstanbul Hayatı, İstanbul Eğlenceleri*, “Peyâm-ı Sabah” gazetesi, Haziran 1921, tefrika no. 21)

Çengilerin çıkardıkları bu oyunlarda, “ortaoyunlarında kullanılan menteşeli tahta edevât [herhalde “yenidünya” v.b.] ve ona göre elbiseler” kullanılması ayrıca dikkate değer.

ÇİFTE HAMAMLAR

Kaynak: Pişekâr Asım, *Çifte Hamamlar*, yazma; Raif Ogan özel arşivi.

KİŞİLER

PİŞEKÂR (Asım Efendi)
KAVUKLU (Hamdi Efendi)
KAMBUR (Sadi)
DENYO (Abdal Salih. Kavuklu'nun oğlu)
MEHMET AĞA (Hamamcı)
SERKİZ (Van'lı Ermeni. Hamam külhancısı)
TOP-İNCİ (I. Zenne. Hamamcı Hanım)
NAİLE (II. Zenne. Hamam Anası. Çingene)
ŞALLI-NATIR (III. Zenne. I. Zenne'nin evlâtlığı)
BİNNAZ (IV. Zenne. Kavuklu'nun karısı)
KAYARTO (Şetâret. Arap susamcı)
LÂZ (Hayreddin. Trabzon'lu. Odun kayıkçısı)
ACEM (Abbas Ağa. Şal tüccarı)
HIRBO (Himmet. Kastamonu'lu. Tahin helvacısı)
ÇELEBİ (Rezaki-zâde Fidan Bey)
KAYSERİLİ (Mayıs-oğlu. Pastırma tüccarı)
TUZSUZ
EMİN (Yangın kulesi köşklüsü)
KARABACAK (Tulumba reisi)
TULUMBACILAR (4 kişi)
YENİÇERİ AĞASI (Otuzbirin Hüseyin Ağa)
YENİÇERİLER (5-10 kişi)

ÇİFTE HAMAMLAR

(Meydanın görünüşü: Çitalardan yapılmış ve çita üzerine kâğıttan yapılmış hamam duvarları ve üzerinde yine kâğıttan yapılmış hamam kubbesi, diğer bir tarafta aktar dükkânı müşâhede olunur. Ve hamamın ön tarafında, kurutmak için ipe serilmiş hamam peştamalları vesâire; ve aktar dükkânında aktariye ve bir de ufak el terazisi dahi görünür.)

GİRİŞ

ARA FASIL

(Zurna, taksim eder; Pişekâr havasını çalar.)

PİŞEKÂR: (İçeriden gelerek ve hâzırûnu¹ selâmlayarak, meydanı dolaşarak ortada durur.) Muhterem zevât-ı kirâm!² Şimdi temâşâ edeceğiniz bu lû'biyyât,³ an'ane-i târîhiyyemizden⁴ olan millî eğlencelerimizden ve meşhur kâr-ı kadîm⁵ oyunlarımızdan olan "Çifte Hamamlar" namındaki taklitli lû'biyyâtı meydân-ı temâşâya⁶ vaz' ediyor.⁷ Öyle ümit ederim ki bu taklitli oyun mahzûziyyetinizi⁸ mûcib olarak⁹ pek zevkli bir vakit geçireceksiniz. (Temennâ ederek geri geri çekilir.)

10
.....
.....
.....

MUHÂVERE

ARZBÂR

11
.....
.....
.....

1 Hâzırûn: hazır bulunan kişiler.

2 Zevât-ı kirâm: soylu zâtlar.

3 Lû'biyyât: oyunlar.

4 An'ane-i târîhiyye: tarihsel gelenek.

5 Kâr-ı kadîm: eski zaman işi, klasik.

6 Meydân-ı temâşâ: oyun meydanı.

7 Vaz'etmek: koymak.

8 Mahzûziyyet: hoşlanma.

9 Mûcib olmak: gerektirmek; sebep, vesile olmak.

10 Bu bölümde, hamamcı Mehmet Ağa, erkekler hamamını Pişekâr'dan kiralar.

11 Bu sahnede Pişekâr'la Kavuk'lu tanışırlar.

TEKERLEME

KAVUKLU: Geçen gün kahvede oturdum. Ahbaplarımdan birkaç kişi konuşuyorlardı.

PİŞEKÂR: Neye dair, efendim?

KAVUKLU: Ölmüşlerine dair. Nihayet ben de dinliyordum. Kimisi babasının mezarına taş dikmiş, kimisi ölmüşlerine mevlût okutturmuş, bazıları kandil geceleri su dağıtmış; vel-hâsıl,¹² hepsi de peder ve validelerini unutmayıp bir hayır işlemişler. Ben de dalgın dalgın düşünüyordum. Bana da sual ettiler: “— Eee, sen anana, babana ne hayır işledin?” dediler. Parasızlıktan, hiçbir hayır işlemediğimi söyledim. Âdeta mahcup oldum. O arada aklıma bir şey geldi, hemen yola düzeldim,¹³ doğru kale kapısından çıktım, pederimin mezarına gittim. Kimseler yoktu. Düşündüm: Mahallede akşama kadar kahvede oturacağıma, pederimin mezarına taş yerine kendim dikilmeğe karar verdim. Mezarın baş tarafını iki karış kadar tırnaklarımla kazdım, hemen iki ayağımı çukura soktum, taş gibi dikildim. Uzak-tan bir kalabalığın gelmekte olduğunu gördüm. Korkmaktan öyle bir hâle geldim ki, nefes bile almıyordum.

PİŞEKÂR: Vah zavallı! Aman, sesini çıkarma sakın ha!

KAVUKLU: Deli miyim ben? Sesimi çıkarayım da beni hortlak mı zannetsinler de, adamakıllı dövsünler mi?

PİŞEKÂR: Eee, sonra?

KAVUKLU: Sonra, efendim, o adamlar da bir cenaze getirmişler. Defn edip¹⁴ gittiler. Giderlerken beni gördüler, “—

Aman ne güzel bir mezar taşı!” diyerek pederimin mezarını da ziyaret ettiler, geçip gittiler. Ben de, “— Oh!” diyerek geniş bir nefes aldım.

PİŞEKÂR: Sizi eski bir mezar taşı zannetmişler. Hem de ne iyi adamlarmış, babanızın, geçmişinizin ruhuna okumuşlar.

KAVUKLU: Onlar okurken ben de ne hal-ler geçirdim yahu bilsen!

PİŞEKÂR: Aman, efendim, nefes almadan durmak ne kadar güç şey.

KAVUKLU: Patlamadan nasıl durduğumu bana sor. Ağzımdan nefes almayım diye, nefese yol aradım ama bir türlü bulamadım. Allah kimseye nefes darlığı vermesin.

PİŞEKÂR: Âmin!.. Sonra, efendim?

KAVUKLU: O adamlar gider gitmez, arkasından birtakım adamlar daha kabristana girdiler. Kiminin omuzunda merdiven; kiminin elinde, omuzlarında telgraf telleri; kiminin elinde beyaz fincan gibi şeyler. Başladılar ağaçları muayene etmeğe. Bir de ne göreyim? Merdivenli herif yanıma gelerek arkamdan merdiveni omuzlarına dayamaz mı? Aman yarabbi! İşte şimdi pusulayı şaşırdım. Bağırısam, olmaz; bağırmasam, herifin altında tahammül etmek mümkün değil.

PİŞEKÂR: Aman, birader, sabırlı ol!

KAVUKLU: Sen ol da sabret bakalım! Ne çare, dişimi sıktım. Herif beni iyice muayene etti. “— Eski taşlardan. On, on beş sene dayanır.” dedi. elindeki beyaz fincanı alnıma mıhladı, selvi ağacından gelen telgraf telinin ucunu fincana sardı.

PİŞEKÂR: Eee, sonra?

KAVUKLU: Sonrası, ben orada Serez mandası gibi bağlandım. Kımıldamak mümkün değil.

¹² Vel-hâsıl: sözün kıyası, kısacası.

¹³ Yola düzelmek: yola düzölmek, yola koyulmak.

¹⁴ Defn etmek: gömmek.

PİŞEKÂR: Vah zavallı vah!

KAVUKLU: Pek güç şey! Bir taraftan, ensemden delik açtı; bir taraftan, mihladığı çivinin acısı dayanılır şey değil ves-selâm!¹⁵

PİŞEKÂR: Acaba bu ne imiş?

KAVUKLU: Ben de anlayamadım. Ortalık kararmağa başladı. Yavaş yavaş akşam oluyordu. O ara alnımda bir vızıltı peydah olmağa başladı. Her tarafım zıngır zıngır titriyordu. Âdeta ayaklarım yerinden kalkıyor, havalanıyorum gibi gelmeğe başladı. Biribiri arkasından gelen sedâlar beni o ince telin içine haddeden geçer gibi sokmağa başladı. Ellerim tutmuyor, telin içinden gidiyordum. Arkadan gelen lâkırdılar beni daima ileri sürüyordu. Gayr-i ihtiyâr¹⁶ bir sevkîyât.¹⁷ Nereye gittiğimi bilmiyordum. Yolculuğumun içinde bazı sesler duyuyordum: “— Vücudum sihattedir... — Serîan¹⁸ elli lira gönder... — Çarşambaya geliyorum... — Sihhat haberinizi aldım, memnun oldum...”

PİŞEKÂR: Aman, efendim, telgraf muhâberesi¹⁹ olmasın?

KAVUKLU: Yaa, öyle ya!.. Ben telin içinden, lâkırdıların tazyikıyla gidiyorum. Nihayet, bu gidiş beş dakika kadar sürdü. Birdenbire, birtakım makineler içinden geçtim, birdenbire bir adamın önüne çıktım. Kan ter içindeydim. Adam, ansızın beni görünce korktu, “— Aman, makineden kolera çıktı!” diye bağıırıyordu. Ben de korkumdan sokağa çıktım. Nereye gideceğimi bilmiyordum.

15 Ves-selâm: “işte bu kadar, artık bitti” anlamlarında, sözü kısa kesmek için kullanılan Arapça bir deyim.

16 Gayr-i ihtiyâr: ister istemez, elde olmadan.

17 Sevkîyât: sevk etmeler, göndermeler.

18 Serîan: sür’atle, acele olarak, çabuklukla.

19 Muhâbere: haberleşme.

Şaşkın bir halde dolaşmağa başladım. İlk karşıma çıkan bir zâta, nerede olduğumu sordum. Edirne’de olduğumu söyledi.

PİŞEKÂR: Aman efendim, bu ne gidiş!

KAVUKLU: Elinde ise gitme! Arkadan dürtüyorlar.

PİŞEKÂR: Sonra, efendim?

KAVUKLU: Sonra, alık alık dolaşırken, merdivenli, şadırvan gibi bir yere indim. Yirmiden fazla musluklu çeşmeler gördüm. Abdest alan bir adama sordum, “— Bunlara ne çeşmesi derler?” dedim. Efendim, bunlara “Kısmet çeşmesi” derlermiş; herkes niyet eder, muslukları açarmış, ismini söylediği adamın kısmetini anlarmış. Çeşme çok akarsa, adamın kısmeti çok olurmuş.

PİŞEKÂR: Aman, ne iyi şey! Eh, kısmetine baktın mı?

KAVUKLU: Durur muyum? Musluğun birine yapıştım, hemen ismini söyleyerek musluğun birini açtım. Aman, görmelisin, öyle çok akıyor ki!

PİŞEKÂR: Ah, birader, benim için de niyet edip benim musluğuma da baksaydın!

KAVUKLU: Baktım, baktım. Senin kısmetin kapalı. Âdeta, tıp tıp, damla damla, akıyordu.

PİŞEKÂR: Vah vah! Acaba musluk mu tıkanmış?

KAVUKLU: Yaa!.. Musluğu çevirdim, mümkün değil akıyor. Nihayet, kollarımı sıvadım, parmağımı musluğa sokar sokmaz... “— Aman, ne oluyor?” diye bir feryat duyar duymaz kan ter içinde yataktan kalktım. Bir de ne göreyim? Yanıbaşımındaki yatakta kayıvalide yatıyordu, parmağımı musluğa daldırırken, kayıinvalidemin burnuna sokmuşum.

PİŞEKÂR: (*Elindeki şakşağı Kavuklu'nun kavuğuna vurarak.*) Vay terbiyesiz! Evvelce, “— Bir rüya gördüm, hayırdır inşallah!” demezler mi?

KAVUKLU: Demedim mi? Unutmuşum, af edersiniz!

PİŞEKÂR: Hayırdır inşallah! Çok tuhaf bir rüya.

KAVUKLU: Ah, birader, hep bu acayip rüyalar işsizlik ve yoksulluk yüzünden oluyor. Akşamdan, zihnimde kuruntu ile yatıyorum, gece de rüyama giriyorlar.

FASIL

PİŞEKÂR: Evet, işsiz güçsüz olmak iyi bir şey değildir. Efendim, öyle, akşamlara kadar kahve köşelerinde oturmak iyi bir şey değildir. İnsana “Serseri” derler.

KAVUKLU: Evet, evet. Çok doğru!.. Geçen gün komşunun tavuğunu çalmışlardı. Herkes, kahvede dikkatli yüzüme bakıyorlardı. Biraz sonra, komşunun çocuğu eve gelmiş, “— Tavuk tüyü var mı? Babam sigara ağızlığını ayıklayacak.” diye bizim evde tavuk tüyü aramış. Pek doğru. Lâkin, ne yapayım, kendime göre bir iş bulamadım.

PİŞEKÂR: Birader, biraz okuyup yazar mısın?

KAVUKLU: Bazı, canım sıkıldığı vakit, içimden okuyorum.²⁰

PİŞEKÂR: Canım, yanlış anladınız. Yani, okuyup yazar mısınız?

KAVUKLU: Biraz okurum.

PİŞEKÂR: Öyleyse, sana münâsip bir iş buldum.

20 İçinden okumak: içinden küfretmek.

KAVUKLU: Aman, sahi mi?

PİŞEKÂR: Evet, evet! İsteddiğinden âlâ. Sana kazançlı bir iş. Oturduğun yerde, yorulmadan, rahat bir iş.

KAVUKLU: Aman, ne iyi be! Ne iş bu?

PİŞEKÂR: Kuyu kazmak.

KAVUKLU: Amma da kolay iş haa! Aşk olsun be! Beni diri diri yerin dibine mi sokacaksın?

PİŞEKÂR: Efendim, çalışmadan ekmeğin lezzeti anlaşılmaz.

KAVUKLU: Rica ederim, başka bir iş bulamaz mısınız?

PİŞEKÂR: (*Biraz düşünür. Birdenbire.*) Buldum, efendim, buldum! Hem de istediğinden âlâ! Aktar, aktar...

KAVUKLU: Aktar²¹ mı? Ulan, bir yerin dibine soktun, bir de kiremitliğe çıkarıyorsun!

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. Aktar dükkânı. Hem de burada hazır. Tekmil demirbaşı tamam. Kurulu düzen bir dükkân.

KAVUKLU: Aman nerede? Gidelim!

PİŞEKÂR: Hay hay! Gidelim!

KAVUKLU: Çok uzak mı?

PİŞEKÂR: Efendim, yarım saat kadar sürer.

KAVUKLU: Yarım saat kadar mı? Vay!.. Çok yorgunum.

PİŞEKÂR: Merak etme. Ben sizi hiç yayan yürütür müyüm?

KAVUKLU: Hay Allah razı olsun?

PİŞEKÂR: Efendim, şuradan Ayakapısı'na iner, Haliç vapuruna bineriz. Yemiş iskelesi on dakika sürmez. Hemen, iskeleye çıkar çıkmaz, beş dakika içinde dükkâna gideriz. (*Vapur düdüğü takli-diyle.*) —Düt... Düüt!..

21 Aktar: Kavuklu, “aktar” sözünü “damı aktar” anlamında alıyor (**Damı aktarmak**: damın kiremitlerini elden geçirip kırıklarını değiştirmek.)

KAVUKLU: Bu ne? Bu “Düt” nedir?

PİŞEKÂR: Efendim, vapur düdük çalıyor. Kasımpaşa’dan kalktı, şimdi buraya gelecek. Gel, gel haydi gişeye, bilet alalım. (*Meydanı dolaşırlar, bir noktada dururlar; Pişekâr, cebinden para verir gibi yaparak.*) — Bize Yemiş için iki bilet veriniz. Arkadaşım da Yemiş, ben de...

KAVUKLU: (*Alık alık bakarak.*) Allah Allah! Vah biçare Asım! Çıldırdı.

PİŞEKÂR: Niçin çıldırayım, a birader? Bak görmüyor musun? Bilet memuru içerde oturuyor. (*Kendi.*) — Çıt, pıt... Çıt, pıt... — İşte, biletlere makinede tarih koydu. Al, düşürme! (*Verir gibi yaparak.*) Düşürme, göreyim seni!

KAVUKLU: Ulan, ne tuhaf bilet alma! Biletin ismi var, cismi yok. Ne aldığı belli, ne verdiği!

PİŞEKÂR: Gel, iskeleye çıkalım. (*Üç defa olduğu yerde dönerek.*) — Al bileti, oğlum!.. — Tıkır!.. Tıkır!..

KAVUKLU: (*Aynı hâli yaparak.*) Ne o? Üç kere neye döndük? Uykuya mı yatacağız?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, turnikeden geçtik. Altında makine var, biletleri yazar, kaç kişi geçtiyse kaydeder.

KAVUKLU: Ne tuhaf şey be! Hiç böyle makineye gelmemiştim, hiç de böyle vapura binmemiştim.

PİŞEKÂR: Haydi, vapur geliyor!.. Düt!.. — Düüüt!.. — Duymuyor musun yahu? Haydi iskeleye çıkalım.

KAVUKLU: Haydi, iyi ya, ne duruyoruz? (*Yürürler.*)

PİŞEKÂR: (*Güya önünde simitçi varmış gibi.*) Bu ne bu? Simitçi, böyle dar bir iskelede koca tabla ile durmuş simit satıyorsun. Ahali nereden geçecek?

KAVUKLU: Öyle ya! Hemşeri, kaldır tab-

lanı!.. (*Ayağıyla vurur gibi yaparak, güya simitler dökülmüş tarzında yerden toplar halini göstererek.*) O ne? Bu simitler hem de bayat. Vapur iskelesinde böyle simit satılır mı?

PİŞEKÂR: Aman, hanımlar, çocukların elinden tutunuz. İskelede tamir var, denize düşerler... — Düt!.. Düüüt!..

KAVUKLU: Süt, süüüt!.. Halis süüüt!

PİŞEKÂR: Hah! Vapur geliyor. Hem de 4 numara. Taliimize, yollu vapur... — Düt... Düüüüt!..

KAVUKLU: Haydi, sütçü geldi! Binelim!

PİŞEKÂR: Dur, acele etme, yanaşmadı... — Ver, oğlum, çımayı ver! (*Halatı alır gibi yaparak.*) Haydi, babanın²² başına!.. (*Kavuklu’nun başına takar.*)

KAVUKLU: Aman be! Ne oluyor?

PİŞEKÂR: Halatı babaya taktım... — Ver iskeleyi!.. — Gır, gır, gırrr...

KAVUKLU: Ulan, senin ağzın tersane mi be? Hepsi ağzından çıkıyor.

PİŞEKÂR: Hanım, hanıım!.. Çocuğun elinden tut!..

KAVUKLU: Ver, oğlum, ver ikinci halatı!.. (*Alır gibi yapar, Pişekâr’ın başına takar.*)

PİŞEKÂR: Ne yaptın?

KAVUKLU: Ne mi yaptım? Ben de senin gibi: Sen babasına, ben de anasına...

PİŞEKÂR: (*Kavuklu’nun elinden tutar, ikisi bir adım atarak yürür, vapura girer.*) Eee, nerede oturalım?

KAVUKLU: Senin ağzında.

PİŞEKÂR: Olur mu, a canım!

KAVUKLU: Vapur nerede? Oturacak yer nerede? Hepsi senin ağzında.

PİŞEKÂR: Baş tarafta oturalım mı?

²² Baba: vapur iskelelerinde halatın ve çımaların takıldığı, demirden, ya da ağaçtan dikmeler.

KAVUKLU: (*Kaptan mahallini gösterir.*) Yukarıda oturalım.

PİŞEKÂR: Yukarı çıkılmaz. Orası kaptan mahalli. Bak, orada levha var: “Kaptanla konuşmak memnudur” diyor.

KAVUKLU: Bir münasebetli yer bulalım da oturalım.

PİŞEKÂR: Aman, ne âlâ! — Kurabiyeci, kurabiyeci!.. Gel, gel!.. Bunlar kaçır para?.. On para mı?.. Ver bize yirmi tane. Taze olsun.. (*Ağzı ile kurabiye kâğıdı yırtar gibi yaparak.*) — Cart... Cart... (*Yer gibi yaparak.*) — Sahi, taze imiş... — Al, sen de ye...

KAVUKLU: (*Alarak, yer gibi yapar.*) Oh, ne âlâ! Hem de taze... İnsan, yerken sanki ağzında hiçbir şey yokmuş gibi eriyip kayboluyor.

PİŞEKÂR: Aman, vapur kalkıyor!.. (*Köprü tahtasını çeker.*) — Gırrr... — Haydi, oğlum, babadan çımayı al!.. Kıç ipi çöz!..

KAVUKLU: Nasıl olur yahu?

PİŞEKÂR: Oğlum, kaptan tornistan edecek, başı aç!.. (*Kavuklu, başını açar.*) — Canım, sen ne yapıyorsun? Vapurun başı açılacak.

KAVUKLU: Ben ne bileyim be! Açılsın da neresi açılırsa açılsın be canım!..

PİŞEKÂR: Tornistan!.. (*Geri geri giderek.*) — Lâp... lâp... lâp...

KAVUKLU: Lâpalı vapur. Mutlaka pilâvda duracak galiba.

PİŞEKÂR: Canım, kaptanın işine karışma.

KAVUKLU: Neme lâzım benim!

PİŞEKÂR: Tornahid!..²³ (*Başlarlar meydanı dolaşmağa.*) — Lâp... lâp... lâp... Fıss!..

KAVUKLU: Bir fısıltı var. Kazanda galiba.

PİŞEKÂR: Merak etme. İslim borusu du-man kaçırıyor.

KAVUKLU: Yavaş yavaş ben de kaçıracağım.

PİŞEKÂR: Fil ispit!..²⁴ (*Seri yürümeğe başlarlar.*) — Lâp lâp lâp... Lâp lâp lâp... — Kır bacayı indiiir!.. — Köprü altından geçiyoruz. Görmüyor musun Köprü’yü?.. (*Kavuklu, kavuğunu çıkarır, iki kat eğilirler, Köprü’yü geçerler.*) Maşallah, ne gidiyoruz!..

KAVUKLU: Doğru tımarhaneye.

PİŞEKÂR: Sus! Sen hiç vapura binmemişsin. Haydi hazırlan, herkesten evvel çıkalım. — Yemiş’e çıkacak yolcular!..

KAVUKLU: Ne bağıırıyorsun be?

PİŞEKÂR: Uyuyan varsa uyansın, sonra Köprü’ye kadar gider. Onun için bağırıyorum. Haydi, kalk bakalım. Geldik.

KAVUKLU: Ne çabuk geldik be! Âdeta sanki vapura binmeden geldik.

PİŞEKÂR: Çok yollu vapur... (*Yürürler, meydanı dolaşırlar, bir iki defa dolaştıktan sonra, aktar dükkânının önüne gelirler.*) İşte dükkân, efendim.

KAVUKLU: Ne alık, ne müsrif²⁵ adammışsın. Bu kadar masrafa ne lüzum vardı? Deminden beri ben bunu görüyordum. Yüz kere bu dükkânın önünden geçtik yahu!

PİŞEKÂR: Hayır, dükkân dükkâna benzer. Sen yanılmışsın. Bak, işte dükkânın her edevâtı²⁶ tamam. Bakınız, terazi. İşte, efendim, itriyât²⁷ kutuları. (*Kutunun bir tanesinin üzerini okuyarak.*) Karanfil.

KAVUKLU: Karanfil mi? Hani bunun sak-sısı?

24 **Fil ispit:** (İngilizce *ful speed* sözünden bozma) tam yol, son hızla.

25 **Müsrif:** İsrâf eden, tutumsuz.

26 **Edevât:** aletler, avadanlık, takım.

27 **İtriyât:** güzel kokulu nesneler (**İtr:** güzel koku).

23 **Tornahid:** (İngilizce *turn the head* sözünden bozma) başı çevirmek; (burada) geminin başını çevir, yürüt.

PİŞEKÂR: Kuru karanfil.

KAVUKLU: Pekâlâ.

PİŞEKÂR: *(Diğer kutuyu okuyarak.)* İşte, efendim, kirli,mirli,kürklü-kirpi.

KAVUKLU: Ulan, ne uydurucu adamsın be! Kirpiye kürk de giydirdi.

PİŞEKÂR: *(Diğer kutuyu alarak okur.)* Diyaridon.²⁸

KAVUKLU: *(Diğer kutuyu okuyarak)* Diyâr-ı gömlek.²⁹

PİŞEKÂR: Diyarıgömlek olmaz.

KAVUKLU: Diyâr-ı don³⁰ oluyor a!

PİŞEKÂR: *(Diğer kutuları okuyarak.)* İhlamur... Hatmi... Ketentohumu... vesaire...

KAVUKLU: Çok iyi.

PİŞEKÂR: Eee! Nasıl, dükkânı beğendin mi?

KAVUKLU: İsteğimden âlâ... Eee, kirası ne kadar?

PİŞEKÂR: Canım, ne acele ediyorsun? Daha bu sanata yeni başladın. Biraz öğren de, sonra çocuğun adını koruz.

KAVUKLU: Ne o? Dükkânda çocuk da mı var?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. Yani, aylığına o vakit karar verimiz.

KAVUKLU: İyi, birader, iyi...

PİŞEKÂR: Eee, Allah hayırlı müşteri versin!

KAVUKLU: Allah razı olsun!

(Pişekâr, bir köşeye çekilir. Kavuklu, dükkânda kalır.)

31
.....
.....
.....
.....

28 Divaridon: bir ilâç adı.

29 Diyâr-ı gömlek: gömlek ülkesi.

30 Diyâr-ı don: don ülkesi.

31 Olay örgüsü, *Hamam* oyunundaki gibi gelişir.

N o t:

“Muhâvere” bölümünün “Tekerleme” sahnesi ile, “Fasıl” bölümünün başındaki “vapur” sahnesi öteki oyunlarda bulunmadığı için alınmış; buna karşılık, “Muhâvere” bölümünün “Arzbâr” sahnesi öteki oyunlardaki Arzbâr sahnelerinden ayrı bir özellik taşımadığı; “Ara Fasıl” bölümünün tamamı ile, “Fasıl” bölümünün geri kalan sahneleri de, olay örgüsü bakımından *Hamam* oyununa benzediği için alınmamıştır.

KÂĞITHANE SAFÂSI

Kaynak:

Kavuklu Hamdi, *Kâğıthane Safâsı*, yazma; Behzat Butak özel arşivi;
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro
Bölümü arşivi.

KİŞİLER

ZURNACI

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

KAMBUR

ÇELEBİ

KÜRT

KAYSERİLİ (Mayıs-oğlu. Pastırma tüccarı)

CÛD (Usta Azarya)

RUMELİLİ (Mestan Ağa)

KÜLHANBEYİ

KESTANECİ

ARAP

OYUNCAKÇI

ARNAVUT (Bayram Ağa. Celepler kâhyası)

SİMİTÇİ

LÂZ (Hayreddin)

BALAMA (Nikolaki)

MADAM (Balama'nın karısı)

ÇİNGENELER (Çalgıcılar)

DENYO

MATİZ

KÂĞITHANE SAFÂSI

(Palanga, ufak bir sandal yüzebilecek bir havuz kenarında olacaktır. Palangada kır kahvesi şeklinde tertibat vardır: bir masa üzerinde kahvesi, mangal, birkaç fincan, bir tepsi, bir iki cezve, bardak vesaire. On on iki işçi iskemlesi, havuzun karşı cihetinde ufak bir kayık veya bir sandal olacaktır.)

GİRİŞ

(Zurna Pişekâr havası çalar. Pişekâr gelir, iki eliyle dört tarafındaki hâzırânı¹ selâmlar.)

PİŞEKÂR: Efendim, safâ geldiniz. (Zurnacı'ya hitâben.) — Ammâ benim pehlivanım!

ZURNACI: Buyurun üstadım!

PİŞEKÂR: Bu da hesap değil.

ZURNACI — Nedir hesabın?

PİŞEKÂR: Oğlum, borcunu ver kasabın. — “Kâğıthane Safâsı” oyununun taklidini aldım, çal da oyunumuz başlasın; teşrif buyuran zevât-i kirâm² zevk-yâb olsunlar.³ (Bir kenara çekilir oturur.)

1 Hâzırân: Hazır bulunan kişiler.

2 Zevât-i kirâm: soylu zatlar.

3 Zevk-yâb olmak: zevk almak, tad almak.

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna Kavuklu havası çalar. Kavuklu, arkasında bir Kambur ile meydana gelir, zurna duruncaya kadar devir yapar. Pişekâr, Kavuklu'nun güzergâhına⁴ gelerek onların devrini seyr eder.)

KAVUKLU: (Ardına dönerek.) Haa! Almışsın.

KAMBUR: Neyi almışım?

KAVUKLU: Neyi al dediler evden sana, sersem!

KAMBUR: Haa! — Çok yoruldunsa dur da nefes al.” dediler. Onu mu soruyorsun?

KAVUKLU: Hay abdal hay! (Yürür.) Onu tenbih etmeğe ne hâcet, oğlum. Onu sen kendi kendine yaparsın. Ulan, sana

4 Güzergâh: geçilen yer, yol üstü.

“— Zembili al.” demediler mi?

KAMBUR: Haa! Sahi, annem öyle dedi. Aldım mı acaba?

KAVUKLU: (*Ardına dönerek.*) Ulan, benimle eğleniyor musun, eşek herif? Sırtındaki ne?

KAMBUR: (*Bir eliyle sırtını yoklayarak.*) Haa! Ulan, sahiden almışım.

PİŞEKÂR: (*Birdenbire.*) Aman da maşallah! Hak nazardan saklasın! O ne endam, o ne letâfet, o ne lâhurî üzerine sarılan şal, ya ayaktaki çedek pabuç*... Doğrusu görenler gıbtaya⁵ düşecekler. Yakışıklı ve zarif. Peh peh peh peh!

KAVUKLU: (*Birdenbire irkilerek.*) Ulan, İsmail, bunu sen her vakit yapıyorsun. İnsan dalgın dalgın yürürken, birdenbire bağırarak insanı ürkütüyorsun. Doğrusu, şu yaptığın...

PİŞEKÂR: Aman, birader, insanlar ürkmez. “Ürkme” tabiri hayvanlara kullanılır. Sen birdenbire irkildin.

KAVUKLU: Silkindim, milkindim, her ne hal ise. Adam gibi insanı karşılasan da adamı korkutmasan olmaz mı, be yahu?

PİŞEKÂR: Efendim senin bu lâtif tebesümün insanı hayrette bırakıyor, artık başka şeyler de düşünemiyor. Hele o binişin insanın ağzının suyunu akıtıyor.

KAVUKLU: Tabî. Sade senin değil ananın da ağzının suyu akardı. Birader, sen ne söylüyorsun!

PİŞEKÂR: Canım, efendim, bir kere gözden nihân oldun⁶ mu idi, aylarca kaybolur,

hepimizi meraka düşürürdün. Yine öyle oldu da, seni görünce sevindim, ne söyleyeceğimi şaşırdım. Arkadaki mahdum mu?

KAVUKLU: İsmail, eğleniyor musun?

PİŞEKÂR: Aman, birader, neden eğlendiğime hükmettin?

KAVUKLU: Ulan, sen beni görmeyeli haydi iki ay, bilemedin üç ay olsun. Üç ayda benim bu kadar çocuğum olur mu?

PİŞEKÂR: Canım, öyle deme, insan hali bu. Bir de bakarsın...

KAVUKLU: Bakar⁷ sensin.

PİŞEKÂR: Canım, sözümü ne kesiyorsun? Ne bileyim? Seni kaybettiğimiz müddet zarfında bir evlât sahibi olamaz mısın?

KAVUKLU: Ulan, üç ayda bu kadar evlât olur mu?

PİŞEKÂR: Peki, o halde kim o öyle?

KAVUKLU: O, bizim komşulardan birinin evlâtlığı. Benim çarşıya çıkacağımı anlayınca, yaşlı kadın öte-beri almasını beceremiyor, yalvardı, kendine lâzım birkaç şeyi “— Alıver.” dedi. İşte bu çocuk da onun, anladın mı?

PİŞEKÂR: Haa! Anladım: yanaşma.

KAVUKLU: Ne o? Hamamda mısın, İsmail, yoksa hamamcı mısın?

PİŞEKÂR: Ne münasebet?

KAVUKLU: Ulan, müşteri, pabucu giyip de gideceği vakit, hamam sahibi, müşterinin kunduralarını getirmesi için, “— Yanaşma!” diye bağırmasın mı?

PİŞEKÂR: Evet, ama, burası hamam mı, a birader? Haydi, haydi! Densizliğin lüzumu yok. Ne diyordum? Bu, sizin komşunun ahret evlâdı, öyle mi?

* Çedek pabuç: iç-edik sözcüğünden bozma çedik mest benzeri, yumuşak deriden yapılan ayakkabı üstüne genellikle aynı renkte deriden, tabanlı ayyakkabı ile birlikte kullanılırsa çedek-pabuç adını alırdı.

5 Gıbta: imrenme.

6 Gözden nihân olmak: göze görünmez olmak (*Nihân*: gizli, saklı, görünmeyen).

7 Bakar: öküç.

KAVUKLU: Öyle. Levâzımâtını⁸ aldım, sırtına yükledim, şimdi dönüp eve gidiyoruz, sana rasladık. İşte bu kadar.

PİŞEKÂR: Aman, birader, üç aya yakın bir zamanda seni yine kaybetmişken, fe-ni'mel-matlûb⁹ tesadüf ettim. Biraz sohbet edemez miyiz, dersin?

KAVUKLU: O pat-küt ne oluyor anlamadım.

PİŞEKÂR: Amma da cahilsin, be birader! Ben “pat-küt” demedim, “fe-ni'mel-matlub” ki, “çok istediğim bir şey” demek istedim.

KAVUKLU: Şunun doğrusu dururken, benim anlayamayacağım karmakarışık şeyleri söylemesen olmaz mı, be musûbet? Söyle, ne dedin?

PİŞEKÂR: Canım, “— Bu çocuğun işi bitmişse gönder de, beraber sohbet edelim.” dedim.

KAVUKLU: Haa! Anladım. Olur, savalım. Sen şimdi şuna beş kuruş ver de gitsin.

PİŞEKÂR: O da neden icap ediyor?

KAVUKLU: Ulan, sen vermezsen ben vereceğim. Bende ufaklık yok. Yolda ceviz falan alır da, o sevinçle eve gider, kadın da merakta kalmaz.

PİŞEKÂR: Peki. (*Koynundan para kesesini çıkarır, çocuğa para verir.*) Al da, oğlum, doğruca eve git, e mi!

KAMBUR: Peki, amca. (*Alır, giderken.*) — Hey, bana bak, Kavuklu amca! Sakın geç kalma, evden merak ederler. Sorarlarsa ne diyeyim?

KAVUKLU: Ulan, ne diyeceksin? Kör müsün? İşte, bir ahababama rasladım, biraz sohbet ettikten sonra dönerim.

KAMBUR: Olur, öyle derim.

KAVUKLU: Ne diyeceksin?

KAMBUR: Canım, işte dedin ya: “— Bir ahıra daldı, helva sohbetine gideceklermiş.” derim. Sen öyle demedin mi?

KAVUKLU: Hay Allah müstahakını versin! Ulan, öyle değil. “— Bir ahababa rasgeldi, biraz onunla dertleşmeye daldı, biraz sonra gelecek.” de, e mi!

KAMBUR: Haa! Şimdi anladım. “— Bir ahlata rasladı, onunla bir çeşmeye daldı, oradan çıkıp gelecek.” derim.

KAVUKLU: (*Üzerine hücum ederek.*) Seni it oğlu it! Senin kafanı patlatayım da aklın başına gelsin.

KAMBUR: (*Kaçarak*) Yuuu! Beni yutacak. (*Kaçar.*)

TEKERLEME

PİŞEKÂR: Canım, birader, bunun gibilerini sen de nereden peşine takarsın?

KAVUKLU: Anlattık ya, İsmail, ben takmadım, taktılar. Def oldu ya!

PİŞEKÂR: Evet. Ne diyorduk? Haa! Üç dört aydır meydandan kayboldun, biz de: “— Artık kendine bir uygun iş bulmuştur da, meydandan yok oldu.” dedik. İnşallah dediğim gibi yok oldun, birader.

KAVUKLU: Evet, öyle oldu. Ne yazık ki, arkası püf çıktı.

PİŞEKÂR: Vah vah vah! Ne gibi, arkası püf çıktı, birader? Bari yüz güldürecek bir iş mi, yoksa muvakkat bir vazife mi idi?

KAVUKLU: Sen de tuhafısın, İsmail. Ulan, ben muvakkıt¹⁰ olur muyum?

PİŞEKÂR: Canım, birader, ben “muvakkıt” demedim; yani “şöyle birkaç aylık

8 Levâzımât: gerekli şeyler.

9 Fe-ni'mel-matlûb: tam aradığımız.

10 Muvakkıt: eskiden, güneşe göre, ya da saat vb. gibi âletlere bakarak namaz vaktini tayin eden kişi.

veya haftalık bir iş mi?” demek istedim.

KAVUKLU: Haa! Şöyle söylesen e, a birader! Öyle değildi, İsmail. Bellibaşlı diye başladık da, arkası çıkmadı.

PİŞEKÂR: Aman, birader, o nasıl iş öyle?

KAVUKLU: Canım, sizden iyi olmasın, bizi sevenlerden bir ahabap benim boşta olduğumu anlayınca çok eseflendi, kendisinin tanıdığı bir kuyuculuk şerbeti mi ne varmış...

PİŞEKÂR: Birader, ben “kuyuculuk şerbeti” diye bir isim hiç duymadım. Nasıl şey o öyle?

KAVUKLU: Bilmem. O söyledi. Birkaç, paralı adam bir araya gelmişler, bir kuyuculuk şerbeti yapmışlar.

PİŞEKÂR: Hay Allah iyiliğini versin, birader! Şimdi anladım: Bu, “kuyuculuk şirketi” olmasın.

KAVUKLU: Haa, öyle bir şey! Ne ise, bir tezkere yazdı, gittim. Onların hanı Galata’da Kayarto hanı mıdır, Kaparto hanı mıdır, nedir...

PİŞEKÂR: Galata’da Kamanyo hanı vardır. O olmasın?

KAVUKLU: Öyle bir şey, İsmail, benim pek hatırımda kalmadı. Ne ise, sen doğrusunu söyledin, gittik bulduk, kâğıdı verdik. Sordular: “— Sen hiç böyle bir işde bulundun mu, becerebilir misin?”, ben de: “— Böyle bir işde hiç bulunmadım, fakat gözümlü açıktır, pek ağır bir iş değilse az zamanda öğrenirim.” dedim, “— Peki.” dediler, kabul ettiler ve beni bir kuyucunun yanına yamadılar.

PİŞEKÂR: O kuyucu ustasının yanında yırtık mı vardı da seni yamadılar? Anlayamadım.

KAVUKLU: İsmail, saçmalamaya başlama. Beni şalvar yamar gibi yamadılar, yani onun yanına çırak verdiler.

PİŞEKÂR: Desen e, birader, yamak oldun. Aman aman, yanaşma.

KAVUKLU: Neden yanaşmayayım? Hem yanaştım, hem de yamak oldum. Yeni başlamış bir iş varmış; Fatih’te, yeni yapılmakta olan kocaman bir binanın bahçesinde kuyu açılacaktı. Haydi biz oraya. Gösterdikleri yerden başladık.

PİŞEKÂR: Eşinmeye mi?

KAVUKLU: Evet, tavuk gibi.

PİŞEKÂR: Canım, nasıl tavuk gibi? Orada tavuklar mı vardı?

KAVUKLU: Öyle ya. Orası da bahçe değil mi? Birtakım tavuklar vardı. Hepsi de acemi. Onlara eşinmeyi göstermeye başladık.

PİŞEKÂR: Aman, birader, nasıl olur? O hayvanların eşinmek esâsen tabiatlarında vardır. Onlar yumurtadan çıkar çıkmaz eşinmeye başladılar. Öğretmek istemez.

KAVUKLU: Ulan, onu biliyorsun da, ne diye bizi eşinmeye benzetiyorsun ve bizi tavuklara hoca yapıyorsun?

PİŞEKÂR: Canım, sen öyle anladın. Yani, “kuyuyu derinleştirmeye başladınız mı?” demek istedim.

KAVUKLU: O başka, bu başka. O gün akşama kadar, İsmail, beş altı arşın derinleştirdik. Eve geldim, yorgunluktan öyle bir uyumuşum ki, sorma. Bir de gözümü açtım ki, sabah olmuş.

PİŞEKÂR: “Hâb-ı gaflet”¹¹ desen e, birader. Öyle olur.

KAVUKLU: Evet, öyle oldu, İsmail. Hamamı af ettim.

PİŞEKÂR: Nasıl? Hamama mı gidecektin de vazgeçtin?

KAVUKLU: Ne hamamı, birader? Erken-den iş başı.

11 Hâb-i gaflet: gaflet uykusu (Hâb: uyku).

PİŞEKÂR: Ne bileyim. — Hamamı af ettim.” dedin de.

KAVUKLU: Ben değil, onu sen söyledin.

PİŞEKÂR: Canım, öyle değil de, “dalgin uykuya dalmışın” demek istedim.

KAVUKLU: Halt etmişsin ulan sen onu. Şurada bizi dinleyenlere sor da bak, öyle mi dedin? Sen orada biraz dur da, ben anlatayım. Arada bir münasebetsizlik etme.

PİŞEKÂR: Eee, anlaşıldı. Sonra ne oldu?

KAVUKLU: Sonra, biz öyle on gün kadar devam ettik. O bir şey değil, İsmail, ben yavaş yavaş kuyu kazmasına alıştım. Evvelâ güç geldi, fakat sonradan o kadar alıştım ki, sabah olur olmaz aynı saatte gözüm açılıyor, hemen giyinip doğruca Fatih’e. Bir de bakıyorum, usta daha gelmemiş. Hemen ben işe başlıyorum. On gün sonra bir taş a rasladık.

PİŞEKÂR: Çıkan toprağı ne yapıyorsunuz? Taşı atacak mısınız?

KAVUKLU: Canım, yukarıya bir dolap kurdular. Biz aşağıdan küfeyi dolduruyoruz, — “Çek!” diye bağıyoruz, zincirle çekiliyor. Taşı nereye atalım? Ulan, orası açıklık mı? Hem, taş öyle atılır gibi değil, kocaman bir taş.

PİŞEKÂR: Demek, siz yalnız yerin dibine geçmeye uğraşıyorsunuz. Taşa raslayınca kaldınız.

KAVUKLU: Yerin dibine sen geç, musîbet sen de!

PİŞEKÂR: Yanlış mı söyledim? Yerin dibine doğru inmiyor musunuz? Onu söyledim. Tabîî, taşa raslayınca durdunuz. Sonra?

KAVUKLU: Sen dinleyecek misin, yoksa seni mi yerin dibine geçireyim?... “Tono” dedi usta.

PİŞEKÂR: Canım, yerin dibinde domuzu nerden buldu da yedi?

KAVUKLU: Beraber getirmiş. Koca bir domuz. Onu yedi.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi’ciğim, koca domuzu kendi kendine mi yedi?

KAVUKLU: Yok canım. O gün Hıristiyanların günü imiş, on beş kişi davet etmiş. Mükemmel bir sofr a hazırladılar. Şaraplar, rakılar. Oturdular yediler.

PİŞEKÂR: Anlayamadım, birader. Kuyunun genişliği ne kadar var? Çok mu geniş?

KAVUKLU: Öyle ya. Bir harman yeri kadar var.

PİŞEKÂR: Amma ettin, birader. Öyle geniş kuyu açılır mı? Bostan kuyusu bile o derece geniş açılmaz. Bunda bir yanlışlık olacak. Neye düşündün öyle?

KAVUKLU: Onu ben değil, sen iyi düşün de söyle. Ya sen, yahut da ben, birimiz kalın-kafalıyız, lâkırdıyı ters anlıyoruz.

PİŞEKÂR: Canım, neye öyle söylüyorsun, a birader? Ben yanlış anlamadım.

KAVUKLU: “Tono” dedi” nerde, “Domuz yedi” nerde? Kim yanlış anlamış, söyle bakalım.

PİŞEKÂR: Haaa! Af edersin, birader. Demek tonoz a tesadüf ettiniz.

KAVUKLU: Tono”muş, sonradan anladık. Kütükle mütükle, kazma ile tonoz u deldik. Bir su sesi duyduk.

PİŞEKÂR: Aman! Feveran¹² mı etti?

KAVUKLU: Öyle ya! Sade o mu? Ben de beraber, sigaraları yaktık, geçtik karşısına, seyr ettik durduk.

PİŞEKÂR: Canım, nasıl olur? Öyle feveranlar dar yerde sizi boğar. Nasıl seyr ettiniz?

KAVUKLU: Öyledir de, ulan, nasıl “Seyran etti” diyorsun.

PİŞEKÂR: Canım, “seyran” değil, “feveran”, yani “fışkırdı” demek istedim.

12 Feveran: 1. fışkıрма; 2. coşma, kabarma.

KAVUKLU: Patlama da anlatayım. Ben “Fıskırdı” dedim mi? Ne patlıyorsun? Dinle, anla da sonra ne edeceksen et. Fıskıran falan yok, büyük bir akıntı sesi geliyor.

PİŞEKÂR: Haa! Bir çay mı? İçip de tadına baktınız mı?

KAVUKLU: Öyle ya. Durulur mu? Hemen bir bardak içtik.

PİŞEKÂR: Aman, birader, nasıl buldunuz?

KAVUKLU: Biz bulmadık, o kendiliğinden çıktı karşımıza.

PİŞEKÂR: Hayır, hayır. Anladım ya. Tadını nasıl buldunuz?

KAVUKLU: Biraz şekeri azdı ama, fena bir çay da değildi.

PİŞEKÂR: Ne demek? İçilecek gibi değil de, acı mı idi? Hiç de öylesine tesadüf edilmiş değildir. Bu ne çayı imiş böyle?

KAVUKLU: Çin çayı imiş. Bu çaylar biraz acı olurmuş, Rus çayı böyle olmazmış. Bizim usta söyledi.

PİŞEKÂR: Canım, birader, pişirilip de içilen çayı mı söylüyorsun?

KAVUKLU: Sen hangi çayı söylüyorsun?

PİŞEKÂR: Canım, birader, ben akan çayları, dereleri, nehirleri söylüyorum.

KAVUKLU: Ben de içtiğimiz çayı söylüyorum. Ulan, yerin dibinde içilen çay ne gezer? Dinle, bal-kabağı: O taşın altından, dibi görünmez kocaman bir su akıyordu. Meraka düştük, o koca tonozda iki insan geçecek kadar bir delik deldik, ikimiz de oradan geçtik. Âdeta bir derenin kenarına geldik.

PİŞEKÂR: Peki ama, karanlık değil mi?

KAVUKLU: İşte biz de ona şaştık ya. Âdeta dışarıya kadar aydınlık. Bayağı büyük bir dere kenarında idik. Usta: “— Aman ne güzel! Biraz seyr edelim.” dedi. Yürüdük. İlerisi biraz karanlıkça idi, fakat

etraf görünüyordu. Aman, İsmail orada kocaman bir sal bağlı değil mi!

PİŞEKÂR: Peki. Hemen saldırınız.

KAVUKLU: Efendim, kime?

PİŞEKÂR: Sala.

KAVUKLU: Evet, sala saldırdık. Galiba ben şimdi sana saldıracağım. Ulan, patlama da anlatayım. Bak, şaşıracaksın.

PİŞEKÂR: Aman, birader, olur şey değil. Pek merak ettim. Devam, devam!

KAVUKLU: Dayanacak hal mi bırakıyorsun, be musîbet!... Baktım, usta fırladı.

PİŞEKÂR: Nereye?

KAVUKLU: Salın üstüne. Ardından ben de. Oh! Mükemmel bir sal. Aman, görülecek şey, İsmail. Bu salın üstünde, gemilerde olduğu gibi, kamaralar var: bir de kiler var.

PİŞEKÂR: Sizin kiler mi?

KAVUKLU: Hayır, bizimkiler, çoluk-çocuk... İsmail, şimdi yüzüne ineceğim, kimin kileri olduğunu anlayacaksın. Ulan, dur da anlatayım be!

PİŞEKÂR: Canım, ben bu kilerin ne olduğunu sormadım, sen acele ettin. Peki, bunun kiler olduğunu nereden anladın?

KAVUKLU: Bak nereden anladık. Burada bulduğumuz yiyecekler, bizi iki ay idare edecek ev harcı idi.

PİŞEKÂR: Ne gibi harc? Kireç, kum, tuğla, horasan mı?

KAVUKLU: Şimdi “gırtlığın budur” deyip sarılacağım. Ulan, yapı yeri yukarda kaldı, burası yerin dibi, sersem! Dinle bak: Tarhanadan tut da, pirincine kadar, reçeline kadar vardı.

PİŞEKÂR: Peki ama, birader, yerin altında böyle bir şeyin ne lüzumu var? Kimler tarafından hazırlanmış bu sal, anlayamadım. Birader, bu roman gibi bir şey.

KAVUKLU: Evet, ama ona sonradan rasladık.

PİŞEKÂR: Neye rasladınız?

KAVUKLU: Ormana.

PİŞEKÂR: Canım, “orman” değil, “roman”, yani hayali hikâye demek. Öyle mi?

KAVUKLU: Karıştıрма da, söyleyeyim.

PİŞEKÂR: Peki, sonra?

KAVUKLU: Sonrası... Usta dedi ki: “— Bu bizim için bir hazinedir. Biz kuyuculuğu bırakalım, hazır elimize böyle bir fırsat geçmişken kaçırmayalım, bu salı buradan çözüp çayın akıntısına bırakalım, elbette su bizi bir yere götürecektir. Zirâ bu salın sahibi buna hazırlanmış,” dedi. Ben de: “— Peki.” dedim. Biz salı çözdük, akıntıya uyduk.

PİŞEKÂR: Aman, birader, zifirî bir karanlıkta körü körüne takip ediyorsunuz öyle mi?

KAVUKLU: Anlamadım. Kazanı mı deviriyoruz?

PİŞEKÂR: Hayır, anlamadın. “— Zifirî karanlıkta mı gidiyorsunuz?” diyorum.

KAVUKLU: Haa! Evvelâ öyle oldu ama, salın kilerinde bir lâmbaya biraz gazyağı koyduk; bizim usta biliyormuş, ilerisini gösterir bir fener buldu, hemen salın üzerindeki kazığa feneri astı. Biz hemen hemen iki üç yüz adım ilerisini görüyoruz.

PİŞEKÂR: Güzel, ama etrafta veya önünüzde kaya veya çıkıntı falan varsa?

KAVUKLU: “— Fener var.” dedik ya! Böyle bir şey görünce hemen uzun sırtıklarla dayanıp kurtuluyoruz. Ne ise, o gün akşama kadar öyle karanlıkta gittik. Ertesi günü de karanlıkta gittik. Artık iş nöbete bindi: Ben yatıyorum, usta bekliyor; ben kalkıyorum, usta yatıyor. Saatlerimiz var ya. Biz böyle yirmi saat

gittik. Birdenbire bir feraha, bir aydınlığa çıktık. İsmail, görme, bahar günü gezmeye çıkmış gibi her taraf güzel ağaçlık, çimenlik, mis gibi kokulu çiçekler. Aman, ne gidiyoruz...

PİŞEKÂR: Aman, birader, pek meraklı bir şeyler. E, sonra?

KAVUKLU: Bir gün akşama kadar sal gitti. Akşam ortalık kararırken bir mağaraya geldik. Usta. “— Burada istirahat edelim.” dedi. Aman, İsmail, hamam halveti gibi buram buram terledik.

PİŞEKÂR: Tamam. Bu kadar zamandır terlemiş olacaksınız. Hemen bir tellâk çağırın, sizi güzelce bir yıkasın.

KAVUKLU: İsmail, saçmalamaya başladın. “Hamam” değil, “mağara gibi bir yer” dedim.

PİŞEKÂR: Haa! Şimdi anladım: Bir volkana tesadüf etmiş olacaksınız.

KAVUKLU: Ulan, orada ne palamut, ne uskumru, ne de kalkan var.

PİŞEKÂR: Canım, “kalkan balığı” dedim, “âteş-feşân”¹³ olacak dedim.

KAVUKLU: Öyle, etrafta ateş sıçan falan kimse yok, canım.

PİŞEKÂR: Yine anlamadın.

KAVUKLU: Öyleyse benim anlayacağım gibi söyle, yahut da sus da ben anlatayım.

PİŞEKÂR: Canım, bir yanardağ kurbundan¹⁴ geçiyorsunuz öyleyse.

KAVUKLU: O da değil. Etrafımızda öyle yanar kambur falan yok, sıcaklık var, o kadar.

PİŞEKÂR: Her ne hal ise! Sonra?

KAVUKLU: Sonrası, birader, on sekiz gün bazı dar, bazı geniş, biraz sıcak, biraz so-

13 Âteş-feşân: ateş saçan, yanardağ, volkan.

14 Kurb: yakın, yakınlık, yakın bulunma.

ğuk gittik; bir de bir gün akşama kadar karanlıkta gittikten sonra gayet büyük bir mağara ağzı gibi bir yerden dışarı fırladık. Gökyüzünde mehtap, yıldız görünce öyle sevindik, öyle sevindik ki sorma. Artık salı kendi haline bıraktık.

PİŞEKÂR: Pupa yelken gidiyorsunuz, öyle mi?

KAVUKLU: Yelken falan yok. O nehir bizi istediği gibi götürüyor.

PİŞEKÂR: Evet, işte ben de onu kasd ediyorum: Akıntı sizi sürüklüyor.

KAVUKLU: Öyle. Biz artık güzel bir uykuya daldık. Ne kadar uyumuşuz bilemiyorum, bir de beni usta dürterek uyandırdı; ne bakayım, İsmail, etrafta öyle ormanlar, öyle meyva ağaçları var ki, sorma.

PİŞEKÂR: Aman birader, o tarafa der-kenâr olun¹⁵ da, o meyvalardan istifade edin bari.

KAVUKLU: Dere kenarına gitmeğe ne hâcet, birader? Biz ortadayız, geniş bir su, istediğin kadar istifrâğ et. Deniz gibi bir su, dedim ya.

PİŞEKÂR: Canım, öyle değil. “O meyvalı ormana yanaşın da meyva toplayın” demek istedim.

KAVUKLU: O nasıl olur, İsmail? Kürek falan yok, su bizi istediği yere götürüyor, bizim sırtıklar da dibe yetmiyor, çok derin. Seyr ede ede gidiyoruz. O geceyi ve ertesi günü böylece geçirdik. Derken, yine akşam oldu. Usta dedi ki: “— Haydi nöbete başlayalım, belki bir uçuşuma falan raslarız; sen uyu, ben seni bir saat sonra uyandırırım, nöbete sen kalkarsın.” dedi. Böylece, o geceyi de geçirdik. Sabahleyin, birader, bir de baktık ki, bizim su yüksek bir yerden aşağı boşalmıyor mu!

PİŞEKÂR: Aman, birader, hemen demirleyiniz!

KAVUKLU: Nereye demirleyelim, birader? Demirimiz falan yok. Olsa da, ne kadar derin bilmiyoruz ki.

PİŞEKÂR: Canım, iskandil edersiniz.

KAVUKLU: Canım, lambalarımız var, kandili ne edeceğiz? Hem, kandilimiz de yok.

PİŞEKÂR: Anlamadın, birader. Gemicilerde bir ipin ucuna bağlanmış kocaman bir kurşun vardır; bunu, bir gemi limana girince, limanın derinliğini, yani derinliğin kaç kulaç olduğunu anlamak ve ondan sonra demiri atmak için, “iskandil” dedikleri aletle ölçerler. Sizde öyle bir şey yok muydu?

KAVUKLU: Öyle bir şey görmedim. Olsa da nereye atacaksın, birader? Mütema-diyen gidiyoruz. Durduğumuz yok ki, o dediğini yapalım.

PİŞEKÂR: Aman, birader, felâket! Sonra?

KAVUKLU: Sonrası... Gele gele o uçurumun kenarına geldik, su ile beraber evvelâ bizim sal havaya bir dikildi; demeye kalmadan, tepe-üstü, baş-aşağı dimdik olunca, usta ile ben elimize neresi geçtiyse oraya can havliyle sarıldık, âdetâ bir ağacın dalına sarılmış gibi olduk. “— Ulan, aman! Gidiyoruz!” demeye kalmadı, İsmail, bir düşüş düştük! Ne bileyim, Fatih minaresinden aşağı uçtuk zannettim.

PİŞEKÂR: Aman, birader, toprağa mı düştünüz?

KAVUKLU: Bereket versin toprak değil, İsmail, yine derin bir suyun içine düştük. Fakat ben de, usta da kendimizi kaybettik. Gözümüzü açtığımız zaman, kendimizi bir karyolanın içinde bulduk. Etrafımızda yabancı adamlar. Ben şaşkırdım. Meğerse bizim usta İngilizce

15 Der-kenâr olmak: kıyıya yanaşmak.

biliyormuş. Baktım, o fanfin diye konuşmuyor mu! Ne olduğumuzu, nerede olduğumuzu sordum.

PİŞEKÂR: Nerede imişsiniz, a birader?

KAVUKLU: Vallahi, İsmail, hatırımda kaldığına göre, “Yaygara Yaylası”¹⁶ dedi. Usta, bizim nereden geldiğimizi anlatıyor, onlar da dinliyorlardı; sonra da onlar söylemeye başladılar, usta bunları bana anlattı. Biz uçtuğumuz zaman onlar da orada imiş, can-kurtaranları varmış, kurtarmışlar, burası hastahane imiş. Buradan, hayvansız bir araba ile bizi şehre götürdüler, orada bizi bir hafta beslediler.

PİŞEKÂR: Demek, bir hafta beside kaldınız.

KAVUKLU: Bir hafta sonra, baktılar ki tam yağlanmışız, haydi bizi salhaneye.

PİŞEKÂR: Anlamadım. Nasıl? Şimdi sizi kesecekler mi?

KAVUKLU: Ulan, sen söyledin ya, “— Beşiye koydular.” diye.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, ben sizin tamamıyla kesb-i âfiyet ettiğinizi¹⁷ demek istedim.

KAVUKLU: Sordular: “— Geldiğiniz yere gitmek ister misiniz, yani memleketinize?”

PİŞEKÂR: Orası Nevyork değil mi?

KAVUKLU: Hayır, efendim, neden bombok olsun? Pis bir yer değil, misler gibi bir memleket.

PİŞEKÂR: Canım, senin anladığın gibi değil. Nevyork, Amerika’nın payitahtıdır.

KAVUKLU: Orası amerikan mı imiş?

PİŞEKÂR: Don gömlek yapmak için satılan amerikan mı?

KAVUKLU: Sen öyle söylemedin mi? Ben ne bileyim.

¹⁶ Yaygara yaylası: “Niagara Şelâlesi” demek istiyor.

¹⁷ Kesb-i âfiyet etmek: iyileşmek.

PİŞEKÂR: Efendim, “amerikan” değil, “Amerika”, yani dünyanın öbür yüzü.

KAVUKLU: Ben dünyanın kaç yüzü olduğunu bilmiyorum. Her ne ise! Bizim usta, “— İsteriz.” demiş, onlar da “— Buradan İstanbul’a gidecek vapur yoktur, isterseniz sizi balonla yollayalım.” demişler, bizim usta da “— Olur.” demiş. Bizi bir balona bindirdiler; kazıklardan ipleri çözünce, haydi biz havalandık!

PİŞEKÂR: Birader, korkmadan balona nasıl bindin? Hem de kaabil-i sevk¹⁸ değil.

KAVUKLU: Öyle, birader, ne kapısı, ne de zevki var. Usta kabul etmiş, işte ben de ona uydum.

PİŞEKÂR: Aman, birader, korkmadın mı?

KAVUKLU: Nasıl korkmadım. Kendimi kaybetmişim. Bir aralık aklım başıma gelir gibi oldu, usta beni teselli ediyor, “İşte şöyle edeceğiz, işte böyle gideceğiz” diyor. Bir ara, “— Bak, İstanbul’a giriyoruz, yarım saat sonra meydana ineriz.” dedi. Ben, “— Aman, birader, hiç olmazsa Fatih avlusuna inelim.” derken, bir top patlar gibi bir ses oldu.

PİŞEKÂR: Hanginiz patlamışsınız, birader?

KAVUKLU: Suratın budur deyip de bir indirsem, hangimizin patladığını görürsün. Balon patladı, balon!

PİŞEKÂR: Aman, birader, deme! Nereye düştünüz?

KAVUKLU: Ustanın nereye düştüğünden haberim yok ama, ben İstranca ormanına düştüm.

PİŞEKÂR: Öldün, öyleyse.

KAVUKLU: Yok canım, gayet sık ağaçların içine düştüm.

PİŞEKÂR: Bir sakatlık falan yok mu, birader?

¹⁸ Kaabil-i sevk: istenilen yöne götürülebilir.

KAVUKLU: Sakatlığa hâcet kalmadı, ossaat gözümü açtım.

PİŞEKÂR: Aman, birader, ne gördün?

KAVUKLU: Ne göreceğim. Sarhoşlukla nasıl yattığımı bilmiyorum; birdenbire, orada soba tutuşturmak için hazırlanmış çalı-çırpı üzerine yuvarlanmışım.

PİŞEKÂR: Nasıl soba? Ormanda soba mı kurmuşlar?

KAVUKLU: Ne ormanı, be İsmail? Bizim evde.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Ne evi? Şimdi İst-ranca ormanlarından bahs ediyordun, şimdi de “ev” diyorsun. Anlayamadım.

KAVUKLU: “— Rüyamda yataktan yuvarlandım.” diyorum sana. Anlamadın mı?

PİŞEKÂR: Ay! Bu anlattıkların ve benim deminden beri heyecanla dinlediklerim rüya mı idi?

KAVUKLU: Ulan, ne abdal olmuşsun! Yerin altından Amerika'ya gidilir mi? Ne kalın-kafalı imişsin.

PİŞEKÂR: Haydi, hey Allahın sersemi sen de! *(Elindeki şakşakla başına vurur, kavuğunu düşürür.)* Ben de bir saattir heyecanla, sahi, doğru diye dinledim.

KAVUKLU: Sersem birimiz ama, sen mi, ben mi, bilmem.

FASIL

PİŞEKÂR: Peki, şimdi buraya beni görmeye mi geldin?

KAVUKLU: Elbette. Malûm ya, iş yok güç yok. Okuyup yazma bilmediğim için, İsmail, her yerden almıyorlar. Sonra, sorma, çoluk-çocuk sefil bir haldeyiz.

PİŞEKÂR: İsbet oldu; tam zamanında geldin, birader. Şurada, elimin altında,

kiraya verilmesi için teknil takımı ile bir kahvehane var. İstersen onu sana kiralayalım. Gelen giden müşteriye kahve, çay satar, geçinir gidersin. Olmaz mı, birader?

KAVUKLU: Çok güzel, iyi ama, İsmail, bu işi kendi kendime beceremem.

PİŞEKÂR: Ne istiyorsun?

KAVUKLU: Bu işlere aklı eren bir arkadaş veyahut bir ortak lâzım.

PİŞEKÂR: Aman, birader, böyle bir zamanda sana emin bir arkadaş nerde bulalım?

KAVUKLU: Kuzum, İsmail, bu iş hiç de fena bir iş değil. Ama, dediğim gibi, bir candan arkadaş olmayınca ben yalnız beceremem.

PİŞEKÂR: Birader, kimi bulalım? Sen şimdi bir kere işe başla, bakalım, belki namuslu bir ortak buluruz.

KAVUKLU: Canım, İsmail, ne uzağa gidiyorsun? Senin ne işin var?

PİŞEKÂR: Hakikaten doğru söyledin, Hamdi Efendi. Birader, haydi buyurun, işe başlayalım! Mal sahibi ile de ben görüşürüm. Bu iş oldu. Şimdi gidip dükkânı açalım. Ben gelinceye kadar sen buralarını siler süpürürsün, Bismillâh işe başlarız. *(Yürümeğe başlarlar.)* Bak, birader, hakikaten bir kere buraya müşteri dadanırsa, artık arkası kesilmez.

KAVUKLU: İyi ama, İsmail, buranın kışı da var. O zaman ne yaparım?

PİŞEKÂR: Canım, birader, onun da kolayı var. Kışa kadar Allah kerim. Elbette beş on kuruş tedârik ederiz. O zaman, buranın etrafına ufak bir salaş kahvehanemsi bir şey yaparız.

KAVUKLU: İyi ama, birader, bu mal bizim değil. Mal sahibine bir de bina mı yapacağız?

PİŞEKÂR: Birader, onun da kolayı var.

KAVUKLU: Nasıl?

PİŞEKÂR: Nasıl olacak. Satın alırız.

KAVUKLU: O kadar paramız olur mu, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, müşteri bizim istediğimiz kadar olur da, biraz da iktisat edersek, bu kadar parayı tedârik etmiş oluruz.

KAVUKLU: Ya bizim düşündüğümüz kadar kıymet bulmaz da, müşteri az gelirse?

PİŞEKÂR: Adam, sen de! Onun da kolayı var.

KAVUKLU: Nedir o kolay olan?

PİŞEKÂR: Ne olacak. Dükkânı mal sahibinden on seneliğine konturatoya bağlarız.

KAVUKLU: İsmail, yine olmaz. Müşteri tutmazsa, on sene başımıza belâ olur kalır. İyi düşünelim.

PİŞEKÂR: Canım, uzun etme, kısa kes. Buralarını sonradan düşünürüz. Elbette bir orostopolluk buluruz. Evvelâ konturatsız yazı geçirelim de, sonrası allah kerim.

KAVUKLU: Haa, bak bu dediğin olur! Eğer işimiz uygun giderse, dediklerimizi yaparız; baktık ki bizim düşündüğümüz gibi olmadı, bırakır çekiliriz vesselâm!

PİŞEKÂR: Tabî, birader, ben demedim mi her şeyin bir çaresi vardır.

KAVUKLU: Daha gidecek miyiz, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, yaklaştık. İki yüz adım ya var, ya yok.

KAVUKLU: Eğleniyor musun, İsmail? İki yüz adım nereye kaldı?

PİŞEKÂR: Canım, dükkâna. Bak, biz konuşuncaya kadar geldik.

(Dükkânın önünde dururlar. Pişekâr, ağzıyla "çatır çatır çatır!" diye ses çıkarır, eliyle de kapıyı açar gibi yapar.)

KAVUKLU: İsmail, bu da nesi?

PİŞEKÂR: Efendim, hayli zamandır dükkânın

kânın kapısı açılmadı da, kapının çatırıtısı olacak.

KAVUKLU: *(Girer gibi yapar.)* Bunun bodrumu falan var mı?

PİŞEKÂR: Yalnız bodrumu mu ya! Üstünde iki oda, bir sofa, bir helâ, hattâ bir de taraçası var. Hele zemin katındaki bölmeleri görsen, ağzının suyu akar. Hele taşkömürü için ayrılmış yeri emsalsizdir,¹⁹ efendim.

KAVUKLU: Hakikaten senin dediğin gibi, İsmail. Bu dükkânın bir eşi daha varsa domino.

PİŞEKÂR: Elbette, efendim. Hem mevkii, hem de binâ-yi dil-firîbî²⁰ emsalsizdir, efendim.

KAVUKLU: Neme lâzım. Kimin olursa olsun. Sen önde olduktan sonra hiç de düşünmem. Mal sahibi ister Deli Ferit olsun, ister başkası olsun.

PİŞEKÂR: Deli Ferit de kim, birader?

KAVUKLU: Bilmem. Sen söyledin. Mal sahibi değil mi?

PİŞEKÂR: *(Kahkaha ile güler.)* Hay Allah iyiliğini versin! Ne uydurursun, a birader! Doğrusu, şu idrâkin kadar değil, nısfı derecesinde tahsilin olsaydı, yok mu, birader, karşında söz söylemek her âlimin harcı olmayacaktı.

KAVUKLU: Şimdi bize âlemin değil, bizim harçlığımız lâzım. Sen durma, git de buradaki eksikleri tamamla. Sen gelinceye kadar ben de buralarını siler süpürürüm; iskemleleri açar, çalı-çırpıdan da biraz ateş hazırlarım. Haydi, durma, İsmail.

PİŞEKÂR: Olur, ben gidiyorum. Sen de durma, hazırla, hazırla,²¹ e mi!

19 Emsalsiz: eşsiz, benzersiz.

20 Binâ-yi dil-firîb: gönül avutan yapı (Dil-firîb: gönül aldatıcı, gönül avutan).

21 Sözcük oyunu: 1. hazırla; 2. ha zırla.

KAVUKLU: Olur, birader, olur. Sen git de, alışverişte uyşamazsan hırlaşmayı ihmal etme. İş becerinceye kadar hırla, hırla! haydi, dersini aldın ya, durma, yürü!
(Pişekâr gider.)

(Zurna, Çelebi havası çalar. Çelebi, meydana gelir, kahvenin önünde durur, Kavuklu'yu tedkik eder. Kavuklu meşguldür, Kavuklu'yu ikaz²² için aşağıdaki beyti okur.)

ÇELEBİ:

^{23*}Bekledim râhın²⁴ efendim bî-mecâl²⁵
Anladım teşrîfine yok ihtimâl
Çağlayanlarla berâber çağladım
Tâli-i nâsâza²⁶ küstüm ağladım

KAVUKLU: (Birdenbire afallayarak.) Hah! Biri düştü. Vay canına! “— Buyurun!” desem olur mu acaba? Nasıl olur, a canım? Ne istese yok. Ne halt etmeli şimdi? Adam sen de! Elbet bir şeyler uydururum. — Buyurun, efendim! Buyurun, efendim!

ÇELEBİ: Doğrusu, pek hoşuma gitti. Hele şu leb-i deryânın²⁷ letâfeti! Hiçbir yerde bilinir eşi yoktur. Öyle değil mi, efendim?

KAVUKLU: Evet efendim, öyledir. (Kendi kendine.) Bir şey anlamadım ama, öyle görünmek lâzım. — Evet, efendim öyledir.

ÇELEBİ: Galiba bu mevki-i dil-firîbi²⁸ yeneden ihyâ²⁹ buyurdunuz, efendim.

²² İkaz: uyarma.

²³ Ölçek: Fâilâtün fâilâtün fâilün

- - - - -

* İlk mısraı “Sûy-i Kağıthanede mecnûn misâl”dir. Lavtacı Hristo tarafından segâh makamında şarkı olarak bestelenmiştir.

²⁴ Râh: yol.

²⁵ Bî-mecâl: mecalsiz, güçsüz, dermansız, takatsiz.

²⁶ Tâli-i nâsâz: uygunsuz talih.

²⁷ Leb-i deryâ: deniz kıyısı (Leb: dudak; Deryâ: deniz).

²⁸ Mevki-i dil-firîb: gönül avutan yer.

²⁹ İhyâ: canlandırma.

KAVUKLU: Evet, evlâdım, bu belki Deli Ferit'indir; fakat mal sahibiyle daha yüz yüze gelmedik, evlâdım.

ÇELEBİ: Efendim, yanlışlığınız var. Zehâbınızda³⁰ aldaniyorsunuz zannederim.

KAVUKLU: Hayır, evlâdım, daha sahibini görmedik ki, bizi aldatmış olduğunu anlayalım. Hele siz bir kere buyurunuz da, sonra konuşuruz.

ÇELEBİ: Efendim, deminden meramımı arz edememiştim. Demek istedim ki, “Buranın küşâdına³¹ henüz ibtidâr³² olundu.”

KAVUKLU: Evet, efendim, öyle oldu. Ne çare. Buranın kuşağına ip de dar oldu.

ÇELEBİ: Nasıl kuşak, canım? Yine anlamadım zannederim. Burayı yeni mi açtınız?

KAVUKLU: Bak, efendim, ne güzel, siftahı sizden edeceğim. İnşallah siftahınız uğurludur. Buyurun, efendim, ne içersiniz? Evvelâ şurasını da söyleyeyim de, sonra sen ne istersen iste...

ÇELEBİ: Durunuz, efendim, ibtidâ ben-deniz suallerimi itmâm edeyim³³ de, sonradan arzularımı arz ederim.

KAVUKLU: Olur, evlât. Evvelâ sen çuval-larını iple tamam et de, sonra ağzını büzersin.

ÇELEBİ: Ne söylüyorsun, baba? Benim söylediklerime tamamıyla kontr a tu.³⁴

KAVUKLU: Elbette, efendim, müşteri de-ğil misiniz, kondoktor getir, nâzır getir, ne getirirsen getir. Burası kır kahvesidir, her şeyi getirebilirsiniz. (Gizli.) — Ah,

³⁰ Zehâb: Sanı.

³¹ Küşâd: açma.

³² İbtidâr: başlama.

³³ İtmâm etmek: tamamlamak.

³⁴ Kontr a tu: (fr. Contre à tou) her şeye karşı. (Belki de Contre atout: [iskambil oyununda] kozuna kontr çekiyorum).

ulan, İsmail, nerde kaldın? Lâf bitiyor.
(Âşikâr.) — Evet...

PİŞEKÂR: (Elinde yazma mendil, içinde kâğıtlarla dolu bir şeyler olduğu halde görünüyor; Çelebi'yi görünce, elindekileri Kavuklu'ya bırakır.) Vay, efendim, Çelebim! Siz buralara teşrif buyurur musunuz?

KAVUKLU: (Pişekâr'dan eşyayı kaparcasına alır.) Haydi şimdi sen lâfa kuvvet ver de, ben de ocağı hazırlayayım. Hah! Şimdi, oğlum, ne istersen iste.

ÇELEBİ: Efendim, gönül arzusu. Dedim: “Şöyle bir Kâğıthane'ye doğru yollanayım, oranın gerek mesîresinden,³⁵ gerek âb u havâsından³⁶ istifade edeyim.” dedim.

PİŞEKÂR: Çok güzel ettiniz, efendim. Şu vesileyle de teşerrüf etmiş olduk.

ÇELEBİ: Af edersiniz, İsmail Efendi, geldiğiniz zaman yanımda gördüğünüz zat kimdi? Pek nekre³⁷ bir zata benzer de, merak ettim, efendim.

PİŞEKÂR: Evet, efendim, biraz cahildir, fakat nekre, hoş cocuktur.

KAVUKLU: (Tezgâh başında) İsmail, beni mi zemm ediyorsun?

PİŞEKÂR: Ne münasebet, be birader. Seni medh ü senâ ediyorum.³⁹

KAVUKLU: Medli⁴⁰ sahanda sen mi bulunursun, ben mi bulunurum.

PİŞEKÂR: İşte, efendim, gördünüz mü? Ben ne dedim, o ne anladı. Fakat pek sâftır.

ÇELEBİ: Efendim, kim bu? Burada kahvecilik mi ediyorsun?

PİŞEKÂR: Evet, efendim, şerîkimdir.⁴¹

ÇELEBİ: Yaa! Öyle mi? Çok memnun oldum. Demek, müşterek⁴² açtınız. Çok hoşuma gitti. Uğurlu olsun, iki gözüm. Bâdemâ,⁴³ inşallah böyle cuma, pazar değil de, âdî günlerde dahi ziyaretinizi vazife bilirim, efendim.

PİŞEKÂR: Efendim, var olunur. Sizi beklerim. Muâvenet⁴⁴ buyurulmazsa, halimiz nice olur, efendim. Çok teşekkür ederim, efendim. Bir şey emir buyuruldu muydu, efendim?

ÇELEBİ: Hayır, efendim. Hoş sohbetten meydan bulup da bir şey istemedim. Binaenaleyh, bir şekerli kahve çok güzel olur, efendim.

PİŞEKÂR: (Kavuklu'ya seslenir.) Aaal!.. Şekerli biiir!.. Pınar başını!..

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Sen evvelden de kahveci miydin? (Ocaktan kahveyi fincana koyarak tepsi ile getirir.) — Buyurun, efendim!

ÇELEBİ: (Kahveyi alarak.) Teşekkür ederim.

KAVUKLU: Evet, efendim, ben yapamam, ayıp değil ya!

ÇELEBİ: Ne yapamazsınız, efendim?

KAVUKLU: Eşeği kör edemem. (Gider.)

PİŞEKÂR: Gördünüz ya, efendim, işte bu böyle bir adamdır. Kusura bakmayınız, efendim. Müsaade buyurulursa, gidip yanında bulunayım, bazı hususlarda talim⁴⁵ icap ediyor, efendim.

ÇELEBİ: Hay hay, efendim! Bendeniz de şöyle bir etrafın letâfetinden istifade ederim.

35 Mesîre: gezme yeri.

36 Âb ü havâ: su ve hava

37 Nekre: nükteli konuşan.

38 Zemm etmek: kötülemek, yermek.

39 Medh ü senâ etmek: övmek (her iki sözcük de aynı anlamda).

40 Med [Medd]: uzatma.

41 Şerîk: ortak.

42 Müşterek: ortaklaşa.

43 Bâdemâ: bundan sonra.

44 Muâvenet: yardım.

45 Talim: öğretme.

PİŞEKÂR: Canım, birader, her kuşun eti yenmez. Biraz temkinli davranırsanız daha iyi olur. Meselâ, müşteri ile lâ-tife etmek doğru değildir. Neyse, bu zat yabancı değil de, hoş gördü. Fakat bundan sonra gelecek müşterilere böyle muamele etme. Sonra halimiz nice olur? *(Ocak başına gider.)*

(Zurna Kürt havası çalar. Kürt meydana gelir, dükkânın önünde durur, elini şakağına koyarak kürt telâffuzuyla bir beyit okur.)

KAVUKLU: *(Derhal karşılar.)* Buyurun, efendim!

KÜRT: Ula, nereye buyuracağım? Ortada yiyecek bir şey yok, sen beni buyur ediyorsun.

KAVUKLU: Oğlum, burası aşçı dükkânı değil, kahvehane.

KÜRT: Biliyorum. Sen necisen?

KAVUKLU: Necis⁴⁶ senin babandır.

KÜRT: Ula, sen benim babamı tanır mısın?

KAVUKLU: Evet, tanırım.

KÜRT: Oy, babo! Öyleyse gel seninle bir bar çekek.

KAVUKLU: Bar da bira'nın görümcesi mi?

KÜRT: De haydi gel! *(Zurnacı'ya hitâben.)* Ula, çal Kürt'ün havasını! *(Zurna Kürt oyun havası çalar.)* — De haydi! *(Kolundan tutarak meydana getirir, oynamağa başlarlar.)*

Bir ayağunda mesti var
Bir ayağunda mesti var
Bir ayağunda mesti var
Bir ayağunda mesti var

KAVUKLU: *(Durur.)* Allahını seversen, öbür ayağında nesi var?

KÜRT: *(Düşünerek.)* Öbür ayağunda... Öbür ayağunda... *(Oynamağa başlarlar.)*

46 Necis: pis, pislik, bok.

Öbür ayağunda da mesti var
Öbür ayağunda da mesti var
Öbür ayağunda da mesti var
Öbür ayağunda da mesti var
(Dururlar.) Ula, sen bardan başka oyun bilür misen?

KAVUKLU: Bilmem.

KÜRT: Ula, sen ne biçim Kürt'sen? Hiç Kürt olur da, bardan başka oyun bilmez mi?

KAVUKLU: Oğlum, ben acemi kaldım. İstanbul'a küçük gelmişim, anam da, babam da oyuna ehemmiyet vermemişler, ben de böyle cahil kalmışım işte.

KÜRT: Öyleyse sen çırpın'ı da bilmezsin, öyle mi?

KAVUKLU: Hayır, ne çırpını bilirim ne de çalanı.

KÜRT: Vay cohil vay! Ula, sen ne işe yararsın, deli düdük?

KAVUKLU: Ben başka bir işe yaramadığım için burada kahveci oldum ya.

KÜRT: Vay! Sen burada koveci misen, ağa?

KAVUKLU: Öyle ya.

KÜRT: Ne kovecisi?

KAVUKLU: Kır kovacısı.

KÜRT: Vay! Kır kovesi mi satarsun?

KAVUKLU: Evet, kırdan kova satarım.

KÜRT: Yani beyaza yakın, öyle mi?

KAVUKLU: Beyazı da var, siyahı da var. Bizde rengârenk kova bulunur. Buyurun, hemşeri, buyurun!

KÜRT: Ula, buraya mı? *(Bir iskemle alarak oturur.)* Aha, ula, ne güzelmış! Uyh! Uyh!

KAVUKLU: Efendim, şekerli mi, sade mi?

KÜRT: Sen nasul seversun?

KAVUKLU: Sen bana bakma, ben nasıl olursa olsun içerim.

KÜRT: Hah! Tamam! Ben de öyle içerem.

KAVUKLU: Nasıl?

KÜRT: Ula, şunu sen demedin mi: Nasul olursa olsun.

KAVUKLU: Şimdi sen nasıl olursa olsun kahve mi istiyorsun?

KÜRT: Belî.⁴⁷

KAVUKLU: Amma da tuhaf haa! Neresi belli? Söyleyeyim mi?

KÜRT: Ne söyleyecahsan, ağa?

KAVUKLU: Nasil olursa olsun.

KÜRT: Söyle, babo, söyle. Nasul olursa olsun.

KAVUKLU: (*Ocak başında duran Pişekâr'a.*) Aaa!.. Nasil olursa olsun biii!.. Çardak dibiii!..

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi Efendi, “nasil olursa olsun” olur mu?

KAVUKLU: İsmail, olmasa müşteri ister mi? Sen şimdi sür cezveyi.

PİŞEKÂR: O kolay. Kahve şekerli mi, sade mi, hafif şekerli mi?

KAVUKLU: Sen nasıl olursa olsun pişir, o kadar.

PİŞEKÂR: (*Biraz uğraştıktan sonra.*) Yanaş-maaa!

KAVUKLU: Bana mı söylüyorsun, İsmail?

PİŞEKÂR: Öyle ya!

KAVUKLU: Peki, kahveyi sen mi götüreceksin?

PİŞEKÂR: Canım, ben şimdi ocakçıyım; müşteriye kahveyi yanaşmalar götürür. Gelsen e, a birader!

KAVUKLU: Ulan, hem “yanaşma” diyor-sun, hem de “gelsen e” diyorsun. (*Gider alır, Kürt'e getirir.*) — Buyurun, efendim! (*Kürt'e verir. Kürt sigara sarar, Kavuklu koşarak gider, maşa ile ateş getirir, uzatır.*) Buyurun, gözüm!

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, birader, maşayı getir ayol!

KAVUKLU: (*Dalgın, Pişekâr'a bakarak.*) Kör müsün, birader. Müşteri ateş istedi, elimle getirecek değilim ya!

KÜRT: (*Sigarasını yakmağa uğraşır, fakat Kavuklu mütemadiyen yerinden oynadığı için yakamaz, başını ateşin etrafında dolaştırır durur; nihayet, hiddetle, Kavuklunun elindeki maşayı tutarak.*) Ula, ne edisen, ağa? (*Sigarasını yakmak için ateşe yaklaştırır, fakat maşa her ikisinin elinde fazla tazyik gördüğü için ateşler birdenbire dağılır, Kürt'ün üzerine dökülür; Kürt ayağa kalkar, ateşleri üzerinden silker, atmağa çalşır.*) Ula, görmir misen, ne yapmışsen?

KAVUKLU: (*Kürt'e yardım eder.*) Üzülme, birader, tazesini getiririm. (*Fırlar, ocağın başına gider, Pişekâr'a.*) — Birader, beni lâfa tutun, Kürt'ü az kaldı tutuşturu-yorduk. Çabuk, ateş ver, çabuk!

PİŞEKÂR: Aman, birader, şimdi herif yanı-yor mu? Al maşrapayı da, söndür.

KAVUKLU: Ben gelirken daha duman çıkmı-yordu ama belki de gidinceye kadar tutuşur. (*Bir eline ateşi, bir eline maşrapayı alır, koşarak gelir.*) — Aman, efendim, neresi tutuştu?

KÜRT: Yoh, babo, yoh tutuşan. Bir parça çamaşur yandı. (*Gösterir.*)

KAVUKLU: Aman, birader, kusura bakma, dalgınlık. (*Suyu Kürt'ün üzerine boşaltır; her ikisi de sıçrayarak.*) Söndü mü? Öyleyse, al ateşi de, sigaranı yak.

KÜRT: (*Eliyle ateşi iter, ateş tekrar fırlar.*) Dah! Hadi def ol! Üstümü ıslattın, be herif!

KAVUKLU: (*Kaçarak.*) Köpoğlu, öyle sigara mı yakılır? (*Ocağa gelir, maşayı bırakır.*) — Al şunu, İsmail. Bir daha beni müşteriye yollama, belâya gireceğiz.

47 Belî: evet.

PİŞEKÂR: Efendim, esnaflıkta biraz pişkin olmak icap eder.

(Zurna Kayserili havası çalar. Kayserili oynayarak gelir. Zurna durur. Kayserili, elini şakağına koyar, Kavuklu'nun yüzüne bakarak şu beyti okur.)

KAYSERİLİ:

⁴⁸Hey hey hey!

Keklik düz ovada oynasır
Al geyinmek gozellere yaraşır
Yârim de hamamdan çıkmış
Gohusu da burnuma ulaşır

Gulak verin hey ağalar sözüme
Yâr hayali yakın gelir gozüme

(Kavuklu'ya bakarak.)

Eşek gibi ne baharsın yüzüme
İlgın ilgın eser yeli silanın
Sılanın hey silanın

(Oynayarak.)

⁴⁹Gayseri Gayseri Gayseri
Tüter burnumda her yeri
Oynasan a it gibi serseri
Hey hey hey!

KAVUKLU: *(Durdurarak.)* Kekâ! Kâğıthane de böyle olur. Yaşa, hemşerim!

KAYSERİLİ: Sanğa ne oluyor, çakır bakışlım? Gıvırsan a! Ne duruyon? Gayret, iki gozüm, gayret!

KAVUKLU: Ne o? “Kıvırarak oyna” mı diyorsun?

KAYSERİLİ: Ya ne sandındı? Gıvırmasını bilmiyorsan burada ne işin var, gara gozlüm?

KAVUKLU: Kıvırmasını bilmezsem ne olacak?

48 Ölçek: 11 (4+4+3)

(1., 3., 4. dizelerde ölçek değişik).

49 Ölçek: yok.

KAYSERİLİ: Şuradan sıyrılır gidersen, ne olacak. Buraya herkes keyif etmeye gelmiyor mu?

KAVUKLU: O da doğru ya! Ama herkes oynar mı, yavrum?

KAYSERİLİ: Oynamazsa oynadırlar, iki gözümün bebeği, oynadırlar.

KAVUKLU: Zorla mı?

KAYSERİLİ: Öyle ya, zorla. Hele usta bir Çingene'nin eline düş de gör.

KAVUKLU: Bana bak. Buraya keyif etmeğe mi geldin, yoksa herkesi ayıya benzetmeğe mi?

KAYSERİLİ: Neden benzedecekmişim? Kendi cinsinde varsa ona bir şey denmez. Sen şimdi oynayacak mısın, yoksa oynamayacak mısın?

KAVUKLU: Sen ustası isen, hemşehrilerinden birini bul oyn. Burası Kâğıthane'dir, herkes eğlence arar. Haydi, şurada sana güzel bir yer vereyim de otur, bir de güzel kahve pişireyim, ağız tadıyla içersin.

KAYSERİLİ: Yoh, babam, yoh! Ben buraya sıcak değil soğuk, gara değil beyaz bir şey içmeğe geldim. Sizin gahvenizin rengi nice'dir ki? Ak mı, gara mı? Banğa onu di: Tatlı mı, kekrekimsi mi?

KAVUKLU: Ulan, bu herif başka şeyler arıyor. — Dur, ustaya sorayım. *(Gelir.)* — İsmail, yeni bir müşteri geldi. Herif rakı arıyor. Ne diyeyim?

PİŞEKÂR: Canım, efendim, bizde rakı var mı ya! Kahve içerse pekâlâ, yoksa rakı yok.

KAVUKLU: *(Gelerek.)* Ustaya sordum, “— Rakı yok.” diyor. Kahve istersen hemen geliyor.

KAYSERİLİ: Yoh, gardaşlık, yoh! Ben buraya cünbüşe geldim, gara gahveyi ni-decekmişim. Sizde yohsa bende var.

(*Koynundan rakı şişesini çıkarır, gösterir.*)
Bak, gordün mü, hey ağa? Bizde bunğa
“ak su”dirler. Anadolu’nun çevre yanın-
da var da sizde neden yoh? Şuraya ne
diye vardık ya?

KAVUKLU: Ağam, bunu burada içe de
buluta dönersen, safâyı da, cefâyı da
karmakarışık edersin; ne zevkinden bir
şey anlarsın, ne de cünbüşünden. Ser-
sem olursun serssem.

KAYSERİLİ: Serssem senin gibi olur, ağam.
Onğa “serssem”mi dirler? Dilini eşekarı-
sı soksun.

KAVUKLU: Eşekarısı buraya gelirse evvelâ
seni sokar, yavrum.

KAYSERİLİ: O da neden oluyor?

KAVUKLU: Neden olacak, senin cinsinden
de ondan.

KAYSERİLİ: Di babam di! Sen şimdi banğa
şuraya bir fincanla bir bardak su getir de
sanğa kahve parasını vereyim. (*Orada
bulunan bir iskemleye oturur.*) Di haydi,
ne durursun, gıl-guyruk herif!

KAVUKLU: Kıl-kuyruk senin gibi olur.
— Ulan, bu ne biçim müşteri be! (*Gi-
der.*) — İsmail, bu herif bir fincanla bir
bardak sudan başka bir şey istemiyor.
Ne yapalım?

PİŞEKÂR: Efendim, anladım. Biraz keyif
edecek. Galiba beraberinde rakısı da var.

KAVUKLU: Öyle olacak, İsmail. Koynun-
dan bir şişe çıkardı. Bizim nemize lâzım,
ne içerse içsin. (*Fincanı, bardağı alır, geti-
rir.*) — Al bakalım, kaba müşteri!

KAYSERİLİ: (*Alır.*) İşte zevk didiğin böyle
olur.

KAVUKLU: (*Kıçını kaşıyarak.*) Meze ister
misin?

KAYSERİLİ: Di haydi var get sen o mezeyi
babanğa ver, inek herif! Banğa mı yut-
turacaksın, tüyü bozuk herif!

KAVUKLU: Ulan, ağzını topla, yoksa zev-
ki burnundan getiririm. (*Ocağa gider.*)
— İsmail, gel allesen! Bu herifle başım
belâya girecek, burada ne müşteri kala-
cak, ne de ben.

PİŞEKÂR: Aman, birader, müşteriye karşı
çok hazımlı olacaksın, yoksa işi bo-
zarsın. Haydi, sen ocakta çalış da, ben
müşteriye bakayım. Hangisi o, göster
bakayım?

KAVUKLU: Canım, işte orada oturuyor. Kı-
lıksızın biri. (*Eliyle gösterir.*)

PİŞEKÂR: Haa! Gördüm. Ayol, o hiç de
yabancı değil. Ona “Mayıs-oğlu” derler.
Pastırma tüccarıdır.

KAVUKLU: Sen söylemesen de kokusun-
dan belli. Kokudan yanına varılmıyor.
Herif ağır ağır tezek kokuyor.

PİŞEKÂR: Canım, öylesi değil. Malûm ya,
Anadolu’da herkesin bir lâkabı vardır.
Hele sen burada bir bulun, ben gi-
dip bir görüşeyim. (*Gider.*) — Maşallah,
Mayısoğlu! Efendim, safâlar geldiniz!
Efendim, bizi haber mi alarak geldiniz,
yoksa bir tesadüf eseri olarak mı teşrif
buyuruldu?

KAYSERİLİ: Yoh, iki gozüm İsmail Efendi.
Rasgele. Çoh oldu mu ki buraya geldiği-
niz? Çoh gozel itmişsin. Uğurlu gademli
olsun. Bu herif nenin nesi oluyor?

PİŞEKÂR: Efendim, o bizim refik, ortaktır.
Biraz ebâdildir⁵⁰ ama, kusura bakmayı-
nız efendim.

KAYSERİLİ: Gozel. Fakat ağzından çıkanı
gulaqları duymuyor galiba.

PİŞEKÂR: Kusura bakmayınız, efendim.
Artık hizmetinize ben bakacağım. Bir
emriniz mi var, efendim.

KAYSERİLİ: Yoh, canım, ne istediğim olur

50 Ebâdildir: “abdallardandır, abdalcağıdır” demek
istiyor.

ki. Ben rızkımı beraberimde getirdim. İsmail Efendi, bir tane de sen içen mi?

PİŞEKÂR: Aman, efendim, nasıl olur! Gelen müşteri bakılmak ister. Hayır, efendim, çok teşekkür ederim. Bir emriniz olursa hemen seslenirsiniz, derhal gelirim, efendim. *(Ocağa gider.)*

(Zurna Cûd havası çalar. Cûd meydana gelir, etrafı tedkik ederek dolaşır, kahve dükkânının önünde durur, Kavuklu'yu tedkik eder ve hayretle yürür bir daha dolaşır tekrar gelir, ocağın önünde durur, Kavuklu'yu yukardan aşağı birkaç defa süzer. Bu aralık Pişekâr ocağın arkasında oturmuş olduğundan, Cûd'u göremez. Cûd iki tarafına sallanarak hayretle yürür.)

KAVUKLU: Bu da nesi? Bu da mı müşteri? *(Arkasından fırlar.)* — Buyurun, oturun! Şekerli mi sade mi içersiniz?

CÛD: *(Birdenbire ürkek.)* Aman be! Ödümü patlattın. Ne haber vermezsin, be kuzum!

KAVUKLU: Ne oldu? Ödün neden patladı? “— Buyurun!” dedim. Kahve mi içeceksin, su mu? Otur hele bir.

CÛD: Sana ne, be kuzum? Ne içersem içerim. Keyfimin kâhyası misin? Ne soruyorsun?

KAVUKLU: Elbette sorarım. Burası ağaç gölgesi değil. Görmüyor musun, burası kahve, kır kahvesi. Biz buraya gelenlere kahve satarız, anladın mı?

CÛD: Anladım ama, siz kahveyi zorla mi satarsınız? Müşteri ister içer, isterse içmez, be kuzum.

KAVUKLU: Biz kahveyi satarız. Müşteri ne zaman isterse o zaman içer.

CÛD: Anladım, be kuzum. Müşteri kahve istemezse o zaman ne yaparsınız? Sen onu bana soyle.

KAVUKLU: O zaman, müşteri oturmuşsa altından iskemleyi çeker alır, kendisine de ne taraftan gidileceğini gösteririz.

CÛD: Pekâlâ, be kuzum. Ya müşteri yitmek istemezse, ayakta duracak olursa ne yaparsınız?

KAVUKLU: İşte o zaman belâ çıkar.

CÛD: Pala mi çıkar?

KAVUKLU: Hayır, tabanca çıkar.

CÛD: Aferin, be kuzum! Burası kahve dükkânı mı, muharebe meydanı mı?

KAVUKLU: Sen buraya oturup kahve içecek misin, yoksa bizi istintak mı edeceksin?⁵¹ Ulan, on paraya bir fincan kahve içeceksin, bir saattir beni istintak ediyorsun. Biz her müşteri ile senin gibi bir sürü lâfa tutuşursak, bize de, dükkâna da, sana da uğurlar olsun! Çok gevezelik lâzım değil. Şimdi sen oturacak mısın, yoksa def olup gidecek misin?

CÛD: Ben def olayım, o zaman sen ne olursun?

KAVUKLU: Memnun.

CÛD: Aferim, be kuzum! Şaka mi söylüyorsun, yoksam sahi mi?

KAVUKLU: Bunun şakası olur mu?

CÛD: Demek şimdi ben buradan yidersem sen de maymun mi olacaksın?

KAVUKLU: Evet, sen buradan ayı gibi git, bak ben de nasıl maymun oluyorum. *(Pişekâr'a.)* — İsmail, galiba ben bu işi yapamayacağım.

PİŞEKÂR: Efendim, hangi işi?

KAVUKLU: Bu müşteriye meram anlatmak işini.

PİŞEKÂR: A birader, “— Sen ocakta pişirici kal, ben müşteriye bakarım.” demedim mi? Arkadaş, burası bir dükkândır, iyi de gelir, fena da; onları idare etmek

51 İstintâk etmek: sorguya çekmek.

güçtür, onun için işi ben yapabilirim, sen ocakta kal.

KAVUKLU: Canım, ben dalgınlıkla gittim, yoksa gider miydim? Haydi, Allahını seversen şimdi git de şu yeni gelen Yahudi'ye meram anlat.

PİŞEKÂR: Olur, birader, onlar biraz hesabı olurlar, kahveyi pazarlıksız içmezler. Sen şimdi uzaktan dinle, bak şimdi ben nelerle karşılaşacağım. (*Gider.*) — Safâ geldiniz, efendim! Niçin ayakta duruyorsunuz, efendim? Hem oldukça da yorgun görünüyorsunuz.

CÛD: Aşk olsun, bizim eski ahbap! Boyle antika adamları nerden buluyorsunuz? Adam bulamadin mi ki bu bal-kabağını aldın?

PİŞEKÂR: Ne var, efendim? Bir hatâ mı ettiler?

CÛD: Ne hatab,⁵² ne hatab! Bundan daha iyi hatab olmaz be?

KAVUKLU: İsmail, şu herifi sustur, gelirsem fena olacak.

CÛD: Ne diyor? “Susta mi lâzım” diyor?

KAVUKLU: Hayır, menteşe lâzım. Ulan, burası yapı yeri mi, köpoğlu?

CÛD: Dedin de, baban aklıma yeldi.

PİŞEKÂR: Canım, Azarya Efendi, onun kusuruna bakmayınız, o biraz şekerrenktir.⁵³

KAVUKLU: Haydi, geliyor! (*Ocağa döner, kahve pişirmeğe başlar.*) Geliyor!

PİŞEKÂR: Canım, ne geliyor, birader. Daha sana ne istediğini söylemedik. Sen kendi kendine yoksa şekerli kahve mi pişiriyorsun, ne yapıyorsun? Anladım.

KAVUKLU: “— Renkli şekerli.” demedin mi, İsmail?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. Senin biraz şeker-renk tabiatlı bir adam olduğunu bizim Azarya Efendiye anlatıyordum. Ne acele ediyorsun? Elbette bir şeyler içecekler, canım. — Usta Azarya Efendi, ne emir buyururlar, efendim?

CÛD: Lokum var mı lokum?

PİŞEKÂR: Efendim, maalesef lokumumuz yok; çay ve kahvemiz var.

CÛD: Bir limonata da mi yok?

PİŞEKÂR: Efendim, yok, fakat şimdi tedârik ederiz. Müsaade buyurun.

KAVUKLU: İsmail, bırak şu herifi, be birader!

PİŞEKÂR: “— Sen karışma.” dedim ya. Sen ocakta işine bak, be birader!

KAVUKLU: Olur, ben işime bakarım ama, şu herifi def et, sinirime dokunuyor.

PİŞEKÂR: Allah Allah! “— Biz esnaf adamlarız, böyle sinirlenmemiz olmaz.” dedim ya, sen hâlâ boşboğazlık ediyorsun.

CÛD: Yordün mi, İsmail Efendi. Ben demedim mi “— Bu adam deyil, bal-kabağı.” Kuzum, sen bir limonata yetir de içelim.

KAVUKLU: İsmail, sen şimdi bu herifin sözüyle çarşıya gidip de limon mu alacaksın?

PİŞEKÂR: Canım, birader, senin ne vazifen? Ben gitmem de, şuradan bir çocuğa aldırırım, müşteriye de memnun ederim. Böyle lâzım. Sen şöyle bir kenarda seyr et, be birader!

CÛD: Şimdi sen dur. Sen sonra lâzımlıksın.

KAVUKLU: İsmail, yavaş yavaş ben çileden çıkıyorum. Şu çıfıtın ağzını tut.

PİŞEKÂR: Aman, azizim, şimdi ne oldu? Yoksa fena bir söz mü söylediler?

52 Hatab: odun.

53 Şeker-renk: bozuşmuş, bozuşuk.

KAVUKLU: İsmail, ya anlamıyorsun, yahut da Yahudi'ye arka çıkıyorsun. Yooo! Bu da olmaz. Baksan a, birader, “— Sen sonradan lâzımlıksın.” diyor. Ben de bunu yutar mıyım, birader? — Ulan, lâzımlık sensin, anladın mı?

CÛD: Vay! Bana mi bu lâzımlık?

KAVUKLU: Ben sana değil, sen bana lâzımlıksın. — Vay köpoğlu müşteri!

CÛD: Öyle dedin de, aklına neler yeldi, biliyor musun?

KAVUKLU: Bana mı söylüyorsun? — İsmail, ben daha fazla dayanamayacağım. Allah aşkına şu herifi ya sustur, yahut da ben susturayım.

PİŞEKÂR: Birader, seninle mi uğraşacağız, müşteriye mi bakacağız? Dur, be birader!

KAVUKLU: Bana söyleyeceğine şu çıftı sustur.

PİŞEKÂR: (*Cûd'a.*) Efendim, şimdi siz limonata mı istiyorsunuz? Şimdi hazır ederim, efendim.

KAYSERİLİ: Limonatanız var mı? Banğa da getir e mi!

ÇELEBİ: Aman, monşer, cidden enfes olur. Şu letâfete karşı bir değil, hattâ beş tane de içilir. Eğer mümkünse, behemehal bendeniz de arzu ediyorum.

KAVUKLU: İsmail, bir şerbetçi dükkânı yaparsan fena olmayacak.

KÛRT: Ula, varsa ben de beyaz bir limonata içerim.

PİŞEKÂR: Efendim, cümlenizin arzularının başımızın üstünde yeri vardır, fakat biraz müsaadenizi rica edeceğim. — Hamdi Efendi, sen müşterilerin arzularını yerine getir, ben biraz çarşıya kadar gidip geleceğim. Öyle icap ediyor. (*Gider.*)

(*Zurna Rumeli havası çalar. Rumelili türkii okuyarak gelir.*)

RUMELİLİ:

^{54*}Dağlar dağlar yüce dağlar
Yüzüm güler gönlüm ağlar
Gönlümdeki yanardağlar
Olaydı yâr olaydı
O yâr benim olaydı

KAVUKLU: (*Karşılayarak.*) Buyurun, efendim, buyurun!

RUMELİLİ: A be bir şey mi yiyeceğiz, agam? Te ne yanda o be?

KAVUKLU: Hayır, bir şey yenecek değil, içilecek. Buyurun!

RUMELİLİ: Te ne yanda o zıkkımlanacak şey?

KAVUKLU: Siz buyurun, oturun da, ne içilecekse getireyim.

RUMELİLİ: Kızanım, bana getir te ondan bir bardak. (*Kayserili'nin içtiği rakıyı gösterir.*)

KAVUKLU: Sade o yok. Kahve, çay, limonata, nargile. Kahve şekerli mi, sade mi? Nasıl istersin?

RUMELİLİ: A be ahretlik, te bana öyle demediler.

KAVUKLU: Sana ne dediler?

RUMELİLİ: Ne diyecekler. Sizde te bu zıkkımdan varmış.

KAVUKLU: Zıpkın balıkçılarda bulunur, hemşerim. Burası kahve; burada çay, kahve, limonata var.

RUMELİLİ: Diil be, kalçın ağızlı. Te o zıkkım.

KAVUKLU: “Zıkkım” da ne? “Kızgın” olmasın?

54 Ölçek: 8 (4+4)

4., 5. dizeler: 7

* Hicaz Rumeli türküsü. İlk mısra daha çok “Dağlar dağlar viran dağlar” biçiminde söylenir.

RUMELİLİ: Yok be kızanım. Te onu içenler de kafaları dumanlanır; “arak” mı derler, “varak” mı derler, te onu zıkkımlanınca adamın başı dönüyor da keyfe geliyor ya. Hepten anlamadın mı, be koca kafa? Var mı o nesneden sende burada?

KAVUKLU: O senin dediğin meyhanede olur, burada yalnız kahve satılır, oğlum. Sen şimdi şekerli mi içersin, sade mi?

RUMELİLİ: Te üyle o.

KAVUKLU: Nasıl?

RUMELİLİ: Te üyle ya. Sade ben içeceğim, görmüyor musun te ben yapayalnızım.

KAVUKLU: Oğlum, sana “— Sade sen mi içeceksin?” diye sormadım, “— Kahve içecek misin?” diyorum sana. Sen de amma sersem kafalı imişsin. Şimdi anladın mı bari?

RUMELİLİ: Sen ne süylersin. Te ben süylirim, be ahretlik!

KAVUKLU: Sen rakı istiyorsun, ben de sana, “— Bizde kahve var,” diyorum. Bunda anlaşılmayacak ne var ki, iki gözüm?

RUMELİLİ: Sen şimdi bırak o sözleri de dinle beni, bak ben ne diyorum.

KAVUKLU: Anladık, rakı istiyorsun. O kadar. Bizde rakı yok.

PİŞEKÂR: (*Kucağında şişeler ve paketlerle meydana gelerek.*) Nasıl yok, efendim, ne isterseniz var. Bundan böyle bizim dükkânda ne ararsanız bulacaksınız. — Hamdi Efendi, birader, sen şunları al da ocak başına git, ben de geliyorum.

KAVUKLU: İsmail, bunlar da ne?

PİŞEKÂR: Birader, üzümünü ye de bağını sorma. Bunlara “Allah verdi” denir. Şimdi ben müşterilerle meşgul olacağım, sen de ocağa git. Haydi durma, be birader!

KAVUKLU: Pekâlâ. Sen de şu adama meram anlat.

PİŞEKÂR: Elbette. — Efendim, safalar geldiniz, Mestan Ağa? Ne içersiniz.

RUMELİLİ: Te be İsmail Ağa, kimdir bu susak kafalı lâf anlamaz.

PİŞEKÂR: Efendim, biraz ağır anlar. Kusura bakmayınız. Şimdi siz ne emr ediyorsunuz?

RUMELİLİ: Ne emr edecekmişim, be agam? Burada ne içilir, sen benden ıslah⁵⁵ bilirsın ya onu.

PİŞEKÂR: Öyledir, efendim, ama bir defa sizin fikrinizi de almak ve reynize göre hareket etmek icap etmez mi, efendim?

RUMELİLİ: (*Kayserili’nin açtığı rakıyı göstererek.*) Sen bana te ondan bulur musun, be agam?

PİŞEKÂR: Efendim, biraz sakız düzü⁵⁶ Ne dersiniz?

RUMELİLİ: Var mı, be İsmail Ağa?

PİŞEKÂR: Efendim, olmasa da yaratırız; müşterilerimizi memnun etmeğe çalışırız.

RUMELİLİ: Öyleyse ne durursun, be kızanım. Kuma itsen⁵⁷ e!

KAVUKLU: İsmail, herif “— Kuma gitsen e!” diyor. Burasını deniz hamamı mı zannetti dersin?

PİŞEKÂR: Canım, sen önündeki işinle meşgul ol. Ben onun ne demek istediğini anladım. — Peki, Mestan Ağa, şimdi hazırlar getiririm. (*Giderler.*) — Hamdi Efendi, birader, ne duruyorsun, be kuzum?

KAVUKLU: Ne yapayım? Kahve sade mi, şekerli mi? Gazoz mu, lokum mu? Hançisini hazırlayayım?

55 İslah: (burada) iyi.

56 Düz: içinde anason, sakız gibi kokulu maddeler bulunmayan üzüm rakısı.

57 Kuma itsen: (herhalde) getirmek.

PİŞEKÂR: Bir ufak şişe sakız mastikasından⁵⁸ doldur, yanına bir miktar pastırma, biraz peynir, bir miktar ekmek; bak, orada roka da var, ondan bir salata yap.

KAVUKLU: İsmail, çıldırdınsa haber ver. Biz kahve dükkânı mı, yoksa aşçı dükkânı mı açtık? Birader, neler söylüyorsun? Bunları nereden bulayım?

PİŞEKÂR: İki gözüm, demin sana paketler, şişeler verdim ya. İşte onların içinde bu saydıklarımın hepsi de var. Hemen bir ufak tepsiye hazırla da, bizim Mestan Ağaya götüreyim.

KAVUKLU: Desen e, meyhaneciliğe başladık. *(Tepsiyi hazırlar.)* Buyurun!

PİŞEKÂR: *(Tepsiyi götürür.)* Buyurun, Mestan Ağa! Âfiyetle içiniz.

RUMELİLİ: Eksik olma be aga, İsmail Efendi. *(İçmeğe başlar.)*

CÛD: *(Kavuklu'ya bakarak.)* Aferim be! Bizim mamzer oğlu mamzeri⁵⁹ meyhanecilik de biliyor.

KAVUKLU: İsmail, bu çiftin ağzını kapa, başımı belâya sokacak.

PİŞEKÂR: Birader, onun sana bir şey yaptığı yok ki. Olduğu yerde keyfine bakıyor.

KAVUKLU: Hangi keyif? Herif boyuna bana çatıyor.

PİŞEKÂR: Şimdi sana ne yaptı?

KAVUKLU: Ulan, “mamzer oğlu” diyor. Herif benim tüfek gibi patlayacağımı anladı da onu mu söylüyor ne halt ediyor.

CÛD: Patlasan da yorsek nasın patlayacaksın.

KAVUKLU: Buyurun haydi! Sen kahveci ol da böyle müşteriye sabırlı ol. — Ulan, musibet çift! Yanına gelirim,

ben müşteri filân tanımam. *(Cûd'a doğru hücum eder.)*

PİŞEKÂR: *(Karşılayarak.)* Canım, birader, aklını başına topla! Ne yapıyorsun? “Müşteri tanımam” olur mu hiç, be birader! *(Kavuklu'yu ocağın başına götürür.)*

(Zurna Külhanbeyi havası çalar. Külhanbeyi meydana gelir; kısmen sarhoştur; bir nâra atar.)

KÜLHANBEYİ: *(Kavuklu'ya bakarak.)* Anam babam kardeşim! Kime ne dedik? Kimin tavuğuna “kış!”, kimin kedisine “Pis!” dedik?

KAVUKLU: İsmail, müjde!

PİŞEKÂR: Hayr ola, birader?

KAVUKLU: Etrafına bak, hayrı şerri⁶⁰ anlarsın.

PİŞEKÂR: Evet, bir müşteri. Ne olmuş? *(Gider karşılar.)* — Maşallah, efendim! Safâlar geldiniz! Buyurunuz oturunuz. Size gayet güzel mastikamız var. Çok memnun olursunuz. Buyurun, oturun!

KÜLHANBEYİ: Vay! Canım yiyeyim, anam babam! Sen burda mıydın?

PİŞEKÂR: Evet, evlâdım. Burada böyle bir dükkân yapmayı münâsip gördük yavrum.

KÜLHANBEYİ: Vay, anam babam, iki gözüm! Hadi bakalım, bir piyiz⁶¹ uçlan,⁶² matiz olalım.

KAVUKLU: İsmail, uğurlu kademli olsun!

PİŞEKÂR: Efendim, hayr ola?

KAVUKLU: Hayırlı müşteriler başladı.

PİŞEKÂR: Elbette. Biz böyle müşteriler ararız. Haydi sen de icap eden işleri yap.

58 Mastika: sakızlı rakı.

59 Mamzer: pezevenk. (bkz. Cevdet Kudret, *Karagöz*, C. II, İstanbul, 2004, s. 776/n.116)

60 Şerr: kötülük.

61 Piyiz: (argo) rakı.

62 Uçlanmak: (argo) vermek.

KAVUKLU: Burası bitti de bir de İcadiye mi kaldı?

KÜLHANBEYİ: Ulan, moruk, orada ne kafa tütüslüyorsun? Ulan, yüreğin söylüyorsa işte meydan. Ulan, birader, Yaradan ya sana verir, ya bana.

KAVUKLU: İsmail, ne söylüyor anlayamadım. Bir şey mi istiyor?

PİŞEKÂR: Canım, efendim, sen vazifenle meşgul ol. Müşteridir, her şey söyleyebilir.

KAVUKLU: Onu anladım ya, dayağa kalksa da, müşteri istedi diye sesimizi çıkaramayacak mıyız?

PİŞEKÂR: Canım, şimdilik meydanda böyle bir şey yok. Vazifeni yap, o kadar.

KAVUKLU: Galiba benim vazifem savuşmak olacak.

KÜLHANBEYİ: (*Kavuklu'ya.*) Ulan, moruk, kır boynunu! Su salıverme, “— Kır boynunu!” dedik. Yanına gelirim hiç bakmaz inirim. Bana iyi dikiz et, karşında enayi yok.

KAVUKLU: İsmail, bu herif neler söylüyor? Ben anlayamıyorum. Sen farkında mısın?

PİŞEKÂR: Evlâdım, söyle bakayım, ne emrin var?

KÜLHANBEYİ: O da ne, Bey baba? Piyiz lâzım, piyiz. Bizi başka bir şey açmaz. Anam babam, elden gel! — Ulan, moruk, sen de dümen kır! Orada enayi gibi dırlanma.

KAVUKLU: İsmail, bu da müşteri değil mi? Galiba ben bu işten vazgeçeceğim.

PİŞEKÂR: Canım, birader, bunda hayret edilecek ne var? Müşteridir. Aynı zamanda keyif. Görmüyor musun?

KÜLHANBEYİ: Ne o, Bey baba? Moruk içerledi galiba. — Ulan, surata bak da saatini ayar et.

KAVUKLU: (*Yerinden fırlayarak Külhanbeyi'nin önüne gelir.*) Evlat, bu dediklerin hep bana mı?

KÜLHANBEYİ: Hangi enayi üzerine alırsa ona. Vay anam babam vay! Hadi ordan, moruk, çek arabanı, derde girmeyelim. Sana tınlayan yok.

KAVUKLU: Oğlum, bunları bana mı söylüyorsun?

KÜLHANBEYİ: Ya bana mı, havuç yapılı moruk?

KAVUKLU: Söyle, şalgam doğumlu evlât.

PİŞEKÂR: (*Kavuklu'ya.*) Canım, birader, sen fena sapıtmaya başladın.

KAVUKLU: İsmail, baksan a, neler söylüyor.

PİŞEKÂR: Peki ama, sen neler söylediğini biliyor musun?

KAVUKLU: Anlamıyorum ama, ya fena şeyler söylüyorsa.

PİŞEKÂR: Peki, öyle de olsa ne yapacaksın? Kavga mı edeceksin?

KAVUKLU: Orası meçhul, İsmail.

PİŞEKÂR: Haydi, canım, işinin başına git. Sen böyle müşterilerle meşgul olma, e mi!

KAVUKLU: Keşkül ben değil o oluyor. Âdetâ lâfa çanak tutuyor. Ben işimin başına gidiyorum. (*Gider.*)

KÜLHANBEYİ: Moruk cızdamı kırdı.⁶³ — Bey baba, haydi getir de çekelim.

KÜRT: Ula, bu ne biçim kayfe? Meyhane mi, demhane mi?

KÜLHANBEYİ: (*Kürt'e*) Enayiye bak. Ulan, Kazdağlı, böyle zevkli yeri kahve yapmak haa? Ulan, o kahveyi sen büyükanana içir. Bana bak, buraya Kâğıthane derler, buraya piyize gelinir. (*Beste ile.*)

⁶⁴Kadeh kırmak elin sarmak hovardaya pek şandır.

⁶³ Cızdamı kırmak: (argo) savuşmak.

⁶⁴ Ölçek: 15 (4+4+4+3)

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, birader, çabuk bir tepsi hazır et de götür.

KAVUKLU: Oriste!⁶⁵

PİŞEKÂR: O da nesi, birader?

KAVUKLU: Meyhane miçoluğu, ne olacak. *(Tepsiyi hazırlar ve götürür.)*

[.....]⁶⁶

PİŞEKÂR: Yok, canım, iş senin bildiğin gibi değil.

KAVUKLU: Nasıl değil, birader?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, onun “yumruk mezesi” dediği, rakıyı içtikten sonra elinin tersiyle ağzını silmesine “yumruk mezesi” tabir olunur da, o da onu söylemiştir. Sen tepsiye meze koymadın mıydı, birader?

KAVUKLU: Canım, kaşar peyniri vardı, koydum.

PİŞEKÂR: Ekmek?

KAVUKLU: Onu unuttum. İsmail, bu herif karın doyuracaksa aşçı dükkânına gitsin.

PİŞEKÂR: Olmaz, birader. Sen oradan biraz ekmek uydur.

KAVUKLU: Ekmek değil de, galiba ben bu külhanbeyini uyduracağım. Haydi, al da götür. *(Biraz ekmek verir.)*

PİŞEKÂR: *(Alır, götürür.)* Al, arslanım! Başka bir emriniz var mı?

KÜLHANBEYİ: Bey baba, eyvallah! Başka ne isterim. İşte şurada biraz da peynir var. Bak, oldu gitti işte. Şimdi de bir satıcı gelir, biraz da ondan uçlanırız, olur biter. Keyif tamam. Hadi, anam babam, git de işine bak.

(Pişekâr gider, diğer müşterilerle meşgul olur.)
(Zurna Anadolu havası çalar. Kestaneci,

sırtında küfe ile, kestane satarak meydanı bir dolaşır.)

KESTANECİ: Kuzu kuzu kestane! Kuzu kuzu kestane! Kuzu kuzu kestane! *(Gelir, ocağın önünde küfesini indirir, durur.)* Banğa bak, ulan kayfeci, banğa da şekerli bir kayfe yap! *(Bir iskemleye çöker.)* Hadi, ulan, bir yorgunluk kayfesi olsun, ama güzel olsun, anladın mı?

KAVUKLU: Hadi gelsin! *(Cezveyi sürer, fincanı doldurur.)* — İsmail, al!

PİŞEKÂR: *(Gelir, alır, Kestaneci'ye verir.)* Buyurun! *(Gider.)*

KESTANECİ: Kuzu kuzu, kestane!

KAVUKLU: Hemşeri, burası kahvehane. Kahveni iç de, sonra satışa çıkarsın. Müşteriler rahatsız olur, burada sokakta gibi bağırma.

KESTANECİ: Sanğa ne oluyor, ulan? Sen buranın kâyası mısın, kayfeci misin?

KAVUKLU: Dayı, ben hem kahveciyim, hem de bu yerin sahibiyim. Anladın mı?

KESTANECİ: Töbeler olsun! Susmamın da kâyası değilsin ya! Bağırırım da, çağırırım da. Sana ne oluyor, ayu?

KAVUKLU: “Ayu” derken aynaya bak, meşe-büken. Ağzını topla!

KESTANECİ: Hele şu ayuya bak! Ulan, benim ağzım torba mı? Eşek gibi ne anırıyon oradan?

KAVUKLU: Eşek senin babandır.

KESTANECİ: Ayu kim oluyor?

KAVUKLU: O da sen. Kahve parasını ver de, şuradan def ol git, meşe oğlu!

KESTANECİ: Kim, ulan, meşe? Banğa mı diyon?

KAVUKLU: Evet, sana diyorum.

PİŞEKÂR: *(Gelir.)* Canım, Hamdi Efendi, birader, yine mi? Canım, dedik ya,

65 Oriste: (Rumca) buyurun.

66 Kavuklu ile Külhanbeyi arasındaki konuşma eksik.

“Müşteriye hüsn-i muâmele et”⁶⁷ diye.
Sen “sabere zafer”⁶⁸ bilmez misin?

KAVUKLU: İsmail, ona mı dedin, bana mı? Bana dedinse, ben bu işin içinde yokum.

PİŞEKÂR: Birader, “müşteridir” dedik.
Bunu her vakit mi söylemek lâzım.
“Sabere zafer” demek, “sabr eden zafer bulur” demektir.

KAVUKLU: “Zafer” nedir?

PİŞEKÂR: Canım, muzaffer olmak.

KAVUKLU: İsmail, ben bundan da anlamadım.

PİŞEKÂR: Aman, birader, bunu küçük mahalle çocuğuna da söylesen bilir. Bunu da mı bilmiyorsun, a birader?

KAVUKLU: Durup dururken “bu sefer” ne olmuş?

PİŞEKÂR: Sağır işitmezse uydurur derler.
“Bu sefer” değil, “muzaffer”, yani bir işe sahip olmak; dahası var, galip gelmek.

KAVUKLU: İsmail, yine olmadı. Galip gelince ne olur?

PİŞEKÂR: Canım, “üste çıkar, hasmı yener” demektir. Yine mi anlamadın?

KAVUKLU: Şimdi anladım. Fakat camide ders okur gibi olduktan sonra, ister anlayayım, ister anlamayayım, ne çıkar! Haydi, birader, iş başına! Bak, müşteriler seni çağırıyorlar, haydi!

(Pişekâr müşterilere gider.)

(Zurna Arap havası çalar. Arap, meydana gelir, kahve ocağının önünde durur, Kavuklu'ya bakarak maval okumağa başlar.)

KAVUKLU: İsmail, herif bana maval okuyor. Gel bak. Sen de maval okumasını bilirsin, meram anlat.

67 Hüsn-i muâmele etmek: iyi davranmak.

68 Sabere zafer: sabreden yener.

PİŞEKÂR: Müşteridir, birader, sana okur.

ARAP: Be ganim,⁶⁹ kime söyledi bu kelâm?⁷⁰

KAVUKLU: Kendi kendime söyledim.

ARAP: Ganim, bir insan kendi kendine tekellüm.⁷¹

KAVUKLU: Evet, insan kendi kendine tekerlenir.

ARAP: Kendi kendine tekerlek? Tekellüm, tekellüm.

KAVUKLU: Evet, bazıları tek elle lüp yapar.

ARAP: Lâ tekellüp. Kelâm, kelâm.

KAVUKLU: Ve aleyküm-selâm.

ARAP: Merhabâ, merhabâ, ahabbâ! Keyfe keyfike?⁷²

KAVUKLU: Yediği halta bak. — İsmail, buraya gel. Ben bununla başa çıkamaya-cağım, gel yetiş!

PİŞEKÂR: *(Sür'atle yaklaşır.)* Hoş geldin, safâ geldin! Efendim, buyurunuz! Sizleri hangi rüzgâr attı böyle?

ARAP: İsmail Efendi, mâşâallah! Siz burada? İnşâallah müceddeden⁷³ inş. Hayren ve sa'den.⁷⁴ Lâtîf-ül-mavki⁷⁵ bir gahwa.

KAVUKLU: Ne dedi, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım birader, dur. Sohbeta karışıp yine berbat edeceksin. Sen işinle meşgul ol, her şeye karışma.

KAVUKLU: İyi ama, herif bana söylüyor.

PİŞEKÂR: Ne münasebet, canım. “Burayı yeni mi açtınız? Hayırlı uğurlu olsun. Yeri çok güzel bir kahve.” diyor.

69 Ganim: “canım” demek istiyor.

70 Kelâm: söz.

71 Tekellüm: konuşma.

72 Keyfe keyfike: nasılsın?

73 Müceddeden: yeni olarak, yeniden.

74 Hayren ve sa'den: hayırlı ve uğurlu olsun.

75 Lâtîf-ül-mevki: yeri güzel.

KAVUKLU: Ulan, ne de uyduruyorsun.
Karmakarışık bir şeyler söyledi.

PİŞEKÂR: Mademki bir şeyler anlamadın,
ne karışıyorsun, be birader!

ARAP: Yâ Efendi, bu adam bana soyler,
yoksa sana soyler?

PİŞEKÂR: Bana hitâb ediyor, efendim.

ARAP: Sizin muhâtıb⁷⁶ bu adam?

PİŞEKÂR: Buyurun, oturun da öyle anlatayım. Neden ayakta duruyorsunuz, efendim?

KAVUKLU: Aman, İsmail, sürükle götür. Bana sıkıntı basıyor. Ne dedi anlamadım, sinirleniyorum.

PİŞEKÂR: Canım, sana ne? Benimle konuşuyor.

KAVUKLU: Evet, seninle konuşuyor ama, benim için söylüyor.

PİŞEKÂR: Nerden anladın? Sana söz mü atıyor?

KAVUKLU: Ulan, ben kadın mıyım? Öylesi değil. “Mihla, tık” dedi. Onun için sordum. Benu mihlayıp tı kacaksın da ne olacak?

PİŞEKÂR: Hadi, canım, sen de! — Buyurun, efendim, oturun da, ne arzu ederseniz getireyim. Biraz havadan istifade ediniz. Bakınız, şu manzara-i dilârâ⁷⁷ nerede bulunur?

KAVUKLU: İsmail, herife hınzır deli mi arayacaksın? Ulan, duyan olur da sonra seni berbat ederler. Haydi, şu herifi sür.

PİŞEKÂR: Canım, gevezeliği bırak da önündeki işine bak.

KAVUKLU: Önümde ne işin var ki, İsmail?

PİŞEKÂR: (*Arap’a hitâben.*) Buyurunuz, efendim. (*Bir yere oturtur.*) Ne emr edersiniz?

ARAP: İsmail Efendi, bana mümessek⁷⁸ bir gahwa, bir de gulâm⁷⁹ lâzım.

PİŞEKÂR: Efendim, kahvenizi bizim yapmak getirsin, bendeniz de şimdi emirlerinizi yerine getiririm. (*Gider.*) Hamdi Efendi, birader, bir güzel şekerli kahve pişir de bizim hacıya götürüver.

KAVUKLU: İsmail, ben kahveyi sen söylemeden pişirdim, hazır ettim; fakat sen götür; ben herifin ne dediğini anlamıyorum, sonra ters bir halt ederim, bir de seninle uğraşmayalım. Al, işte hazır.

PİŞEKÂR: Canım, sen onun hoşuna gitmişsin, mutlaka seni istiyor adamcağız. Haydi, durma, kahveyi götür, birader, müşteridir.

KAVUKLU: İsmail, aklını başına al, bozuyoruz. Ulan, ben hamam tellâğı mıyım, kahveci miyim? Sen bana onu söyle.

PİŞEKÂR: A birader, sana da bir söz söylenmiyor ki. Her söze aksi mâna veriyorsun. Şimdi söylediğim sözün neresinde hamam tellâğına benzer bir şey var, anlayamadım.

KAVUKLU: Ulan. “— Seni beğenmiş, mutlaka seni istiyor.” diyorsun ya.

PİŞEKÂR: Hadi hadi, böyle saçmaları bırak da müşteriye bak. Durma, birader. (*Ocak başına geçer, Kavuklu’yu yollar.*)

KAVUKLU: İsmail, aramızda bir münasebetsizlik çıkarsa karışmam. İşte gidiyorum. (*Arap’ın yanına gider, kahvesini verir.*) — Buyurun, yâ Hacı Fıfış!

ARAP: Siz de kahwa benim gibi şok işer?

KAVUKLU: Çocukken işerdim ama, sonra anam kıcımlı yaktı, şimdi işemem.

ARAP: Kışın yakdı?

KAVUKLU: Hayır, yazın yaktı.

ARAP: Eywa, eywa.⁸⁰

78 Mümessek: mis kokulu.

79 Gulâm: oğlan.

80 Eywa: evet.

76 Muhâtıb: birine söz söyleyen.

77 Manzara-i dil-ârâ: gönül bezeyen manzara.

KAVUKLU: Meydanda bir şey yok. Hacı Fıfış.

ARAP: Meydan fış fış? Ne demek bu kelâm?

KAVUKLU: Meydan Fıfış, aleyküm-selâm!.. Canım, “Ayva” dedin de, “— Meydanda ayva yok.” dedim.

ARAP: Lâ eyvah! Eywa, eywa.

KAVUKLU: Hacı baba, ya eyvah, ya ayva. Hangisi?

ARAP: Lâ eyvah, lâ ayva! Eywa, eywa.

KAVUKLU: İsmail, buraya gel! Yine yanlış bir halt edeceğim. Bu Arap'ın dilinden ben hiçbir şey anlamıyorum.

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) — Ne o, birader, yine bir çıkmaza mı daldın?

KAVUKLU: İsmail, bu Arap bir “ayva”dır tutturdu. “— Ayva.” dedim, “— Lâ ayva.” dedi; “— Eyvah mı?” dedim, “— Lâ eyvah.” dedi. Ne ben ondan, ne de o benden bir şey anlamadı vesselâm.

PİŞEKÂR: Efendim, “ayva”, Arabî lisanında “evet” demektir.

KAVUKLU: Pekâlâ bilirsin ki, ben okumadığım için bunları anlayamıyorum.

PİŞEKÂR: Evet, birader, hakkın var. Sen okumadığın için, ne Arabîden, ne de Farasîden bî-behresin.⁸¹

KAVUKLU: Haydi, İsmail, şimdi ne biber, ne de tuza lüzum yok. Sen otur, bu Arap'a meram anlat. Ben gidiyorum. (*Gider, ocağın başına geçer.*)

KÜLHANBEYİ: Anam babam kardeşim, ki-me ne dedik? Kime yan baktık da bize fışek veriyorlar. Biz de müşteriyiz yahu!

KAVUKLU: Al yağlı müşteri. (*Koşarak yanına gelir.*) — Evlât, ne istiyorsun?

KÜLHANBEYİ: Moruk be, sen de mi at-

latıyorsun? Paramla be yahu! Ben de gönül eğlendirmeye geldim. Kötü mü ettik? Ne kötülük ettik? Ben kabadayı bir adamım, tükürdüğümü yalayanlardan değilim. Vay anam babam! Bak be kardeşim, burda ne meze kaldı, ne de su, be moruk.

KAYSERİLİ: Yoh yoh, gardaşım, banğa da bir su getiriver.

KAVUKLU: Bana mı söylüyorsun. Sen de mi su istiyorsun, hemşerim?

KAYSERİLİ: “— Sen de mi?” didiğin ne ola, iki gozüm? İçecek başka neniz var ki?

KAVUKLU: Oğlum, burası kahve. Kahve ama, sade lokum değil, bizde her şey bulunur.

KAYSERİLİ: Öyledir de, deminden beri ne diye tınmadındı? Gardaşım, di hadi var get, şunun istediğini neyini getir de, hele ben bir mülâhaza edeyim.⁸²

KAVUKLU: Olur. (*Gider.*) — İsmail, şu beni çağırın Külhan su istiyor, ver de götürüyim. Bak, İsmail, şurada oturan Kayserili midir nedir, o da bir şeyler isteyecek ama, ben suyu götürünceye kadar Molla Hasan edecekmiş.

PİŞEKÂR: Anlamadın mı, birader, “Molla Hasan” değil, düşünecekmiş. Haydi, suyu götür de, durma, hemen gel, birader.

KAVUKLU: Anladık! (*Suyu götürür.*)

(*Ocağa dönerken, yolda Oyuncakçı ile karşılaşır.*)

— Hah, tamam! Bir sen noksandın. Sen de gel de, bakalım burasını Eyüp camisine benzetebilir misin?

OYUNCAKÇI: Ne yapalım? Gelmeyelim mi?.. — Oyuncakçını!..

KAVUKLU: Burada çocuk yok, bunların hepsi de büyük adamlar, evlâdım. Hem

82 Mülâhaza etmek: iyice düşünmek.

81 Bî-behre: nasipsiz, yoksun. (Behre: 1. pay, hisse, 2. nasip, kismet).

burada oyuncak meraklısı da yok, hem de sen işinden kalırsın. Haydi, yavrum, ötelere çoluk-çocuk oynuyorlar, oraya gidersin.

KÜLHANBEYİ: Bana bak, moruk, onu bu-
raya gönder. — Bana bak, Oyunçakçı,
sende kaynanazırlıtısı var mı? Aman,
bir tane getir.

KAVUKLU: Haydi, oğlum, buradan sıvış!
İki müşterimiz var, onu da sen mi ka-
çıracaksın?

OYUNCAKÇI: (*Sepetinden bir kaynanazırlı-
tı çıkarır, koşarak götürür.*) Buyurunuz,
beyciğim.

KAVUKLU: (*Elinden oyuncakçı almak ister.*)
Ulan, başımıza belâ mı geldin? Al zırlı-
tını da, def ol buradan!

KÜLHANBEYİ: Ne o, moruk, kızdın mı?
Bir tane de sana alalım. Bırak, şu fıkâ-
ranın kısmetine mâni olma. — Sen ona
bakma, oğlum, ver bir tane daha zırlı.

KAVUKLU: Ulan, canın zırlıtlı istiyorsa bir
gece bize gel de sabaha kadar dinle.
Burada yapmayın, müşterilerimizi kaçı-
racaksınız.

KÜLHANBEYİ: Moruk, su salıverme. Ha-
di, dümen kır, herkesin zevkine karış-
ma. Ben buraya eğlenmeğe geldim.

KAVUKLU: Anladım ama, burada bu ol-
maz. Başka eğlence ara. (*Oyuncağcıyı
sürerek dışarı atar, ocağın başına gelir.*)

(*Zurna, Arnavut havası çalar. Arnavut
meydana gelir, devir yapar, Arnavutça bir
türkü söyler.*)

PİŞEKÂR: (*Hemen karşılayarak.*) Efendim,
safâlar geldiniz!

ARNAVUT: Ho bre İsmail Efendi! Siz bu-
rada ne arar? Yoksa siz de mi Çağırthane
eylencesine celmişsiniz?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, biz burasını
iki arkadaş tuttuk. Sizin gibi eğlenceyi
seven ahibbâmız⁸³ teşrif edecek, biz
de bu sayede beş on kuruş kazanacak,
bu vesile ile de, bizi sevenleri görmüş,
görülmüş olacağız. Güzel bir teşebbüs,
değil mi efendim?

ARNAVUT: Haaa! Öyle ise, dur şimdi anla-
dum efendim.

KAVUKLU: (*Koşarak gelir.*) İsmail, bu da mı
ahbap? Kim bu?

PİŞEKÂR: Efendim, bu celepler kâhyası,
çok zengin, meşhûr-i âlem⁸⁴ Bayram
Ağadır. Tanımadık adam azdır. Eğlence-
ye bayılır, birader. Para da dersin, gırla.

KAVUKLU: Oh, ne âlâ! Desen e, düdüğü
çaldık. Şimdi, İsmail, bu gelen bayram
mı?

PİŞEKÂR: Evet, Bayram.

KAVUKLU: Peki, ne duruyorsun?

PİŞEKÂR: Efendim, ne yapalım?

KAVUKLU: Bayramlaşalım, ne yapacağız?

PİŞEKÂR: Canım, gevezeliği bırak. Se-
nin anladığın, bildiğin bayramlardan
değil. Bunun ismi Bayram. Malûm ya,
Arnavut'lar ekseri⁸⁵ ayları isim olarak
kullanırlar.

KAVUKLU: Çok güzel ama, İsmail, bu
heriflerin hiçbirinde Ramazan ismine
raslamadım.

PİŞEKÂR: Canım, şimdi böyle şeylerle uğ-
raşmayalım. İhtilâs-ı vakte⁸⁶ lüzum yok.

KAVUKLU: Anlamadım. Ne dedin, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım, “Vaktin kıymeti var,
onu boşuna geçirmek doğru olmaz” de-
mek istedim.

83 Ahibbâ: ahbaplar, dostlar.

84 Meşhûr-i âlem: dünyaca meşhur, ünü dünyaya
yaygın, herkesçe bilinen.

85 Ekseri: çoğu.

86 İhtilâs-i vakt: vakit çalma, vakit kaybetme.

KAVUKLU: İsmail, ben elimden geldiği kadar çalışıyorum, birader.

PİŞEKÂR: Haydi, birader, sen ocağın başına; ben de müşterilerle meşgul olayım. Bak, müşteriler sökün etmeye başladı. Biraz daha kalabalık olursa, ikimiz de şaşıracağız galiba.

KAVUKLU: Sen ne yapacaksın?

PİŞEKÂR: Canım, ben şimdiye kadar ne yapıyorum? Müşteri istikbaline⁸⁷ ben bakacak değil miydim?

KAVUKLU: Ay! Burada iskambil de mi oynanacak? İşte bu fena, İsmail. (*Yürür, ocağa gider.*)

PİŞEKÂR: (*Arnavut'a.*) Efendim, ne emir buyurulur?

ARNAVUT: Ne var, efendim?

PİŞEKÂR: Ne emir ederseniz bulunur.

ARNAVUT: Efendim, var mı bir hancı iş-tum?⁸⁸

PİŞEKÂR: Efendim, o sizin istediğiniz erik rakısıdır. İstanbul'da pek kullanılmadığı için pek bulunmaz. Ama, güzel mastika, düz bulunur.

ARNAVUT: Cüzêl, bre İsmail Efendi.

PİŞEKÂR: Başüstüne, efendim! (*Ocağa gider.*) Aaal!.. Bir şişe düüüz!..

KAVUKLU: Benim işim var, İsmail. Hem de korkarım. Gel de sen yap.

PİŞEKÂR: Canım, ne yapıyorsun, birader? Müşteri, bizi alay ediyor zanneder de kızar, gider. Ben ne dersem, sen hemen “— Hazır efendim!” diye bağıracaksın. Haydi, şöyle yarım dilim ekmek, biraz peynir, bir ufak çatal, biraz su, bir tepsiye yerleştir de götürüyüm.

KAVUKLU: (*Orada bulunan bir tepsiyi verir.*) Al, ama, İsmail, yavaş yavaş lokantaya çevirmeyelim.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. Biz bir miktar meze olmak için bir şey veriyoruz, yoksa karın doyuracak bir şey değil. (*Arnavut'un önüne bir iskemle koyarak tepsiyi yerleştirir.*) — Buyurun, efendim! Hakikaten burada ne içilmez ki. Şu manzaraya bakın. Doyulmaz, efendim, doyulmaz!

KESTANECİ: Kuzu kuzu kestanece! Burada yenmez mi yaa! Irakıya iyi meze olur.

OYUNCAKÇI: (*Gelir.*) Oyuncaklarım. Çocuk eğlendiriyor. Fırıldaklarım, fıırıldaklarım! (*Gider.*)

KAVUKLU: Ulan, burada yalnız sen fıırıldaklarını çeviriyorsun.

ÇELEBİ: Buraya baksanız a, tâbi⁸⁹ efendi hazretleri! Efendim, bendeniz sesleniyorum! Lûtf eder misiniz?

KAVUKLU: (*Bir müddet Çelebi'yi dinledikten sonra, Pişekâr'a.*) İsmail, şurada oturan züppeyi dinledin mi? Bu söyledikleri ne ola? Bir şey mi istiyor, oyuncakçıya mı kızdı nedir, anlayamadım. Yoksa dua mı ediyor?

PİŞEKÂR: Efendim, “— Biraz bana bakar mısınız?” diyor. Galiba bir şey isteyecek.

KAVUKLU: İsmail, ben yine ocağın başına gidiyorum. Ona da sen bak.

PİŞEKÂR: (*Çelebi'ye.*) Buyurunuz, efendim!

ÇELEBİ: Bana bir limonata. Fakat o sizin ortakla yollamanızı rica edeceğim. Deminden beri sözlerinizi takip ediyorum, çok hoşuma gidiyor konuşması.

PİŞEKÂR: Efendim, bu zata “Kavuklu Hamdi Efendi” derler. Hakikaten, insanlara neşe verir. Şimdi emirlerinizi yerine getiririm, efendim. (*Seslenir.*) — Limonata biiir! Leb-i deryâ!.. Soğuk olsun!..

87 İstikbal: karşılama.

88 İştum: erik rakısı.

89 Tâbi: birine bağlı olan, onun emri altında bulunan, (burada) yamak, yanaşma, garson.

KAVUKLU: Anlamadım. “Limonata bir gemide derya” ne demek, İsmail? Şimdi de gemicilik mi oynuyoruz?

PİŞEKÂR: “Bir limonata, deniz kenarına” demek istedim.

KAVUKLU: Peki, bunu böyle söylesen e! Kim istiyor?

PİŞEKÂR: Çelebi’ye, deniz kenarına. (*Diğer müşterilerden birinin yanına gider.*) — Buyurun, efendim!

(*Kavuklu, limonatayı Çelebi’nin önüne koyar.*)

ÇELEBİ: (*Alır, bir yudum içer, yüzünü ekşirtir.*) Bu ne biçim limonata yahu?

KAVUKLU: Efendim, biraz çeşit olsun diye, dere suyu ile yapılmıştır.

ÇELEBİ: Aman, efendim, nasıl olur? Bu limonata değil, âdetâ dere suyu. Ve hem de kabil-i şürb⁹⁰ değil.

KAVUKLU: Anlamadım, efendim.

ÇELEBİ: Şürbe sâlih⁹¹ değil de, onu arz ediyorum.

KAVUKLU: Yok canım. Şerbetçi Salih’in burada ne işi var? Ben bunu kendi elimle yaptım.

ÇELEBİ: Haydi, efendim, şürbe sâlih lezîz⁹² bir limonatanız varsa getirin, yoksa böyle limonata diye hiçbir şeye teşbîh edilemeyen meşrûbatı⁹³ getirmeyiniz, efendim.

KAVUKLU: Benim her vakit söylediğim de bu ya!

ÇELEBİ: Efendim, ne gibi söylediniz?

KAVUKLU: “— Ne gibi?”si var mı, efendim? Söylediğinizi karşınızdaki adam anlamazsa ne olur?

90 **Kabil-i şürb:** içilmeğe elverişli, içilebilir. (**Şürb:** içme).

91 **Sâlih:** yarar, elverişli.

92 **Lezîz:** lezzetli.

93 **Meşrûbat:** içilecek şeyler.

ÇELEBİ: İki gözüm, şuraya geleli iki saate yakın bir zaman oluyor ki zât-ı âlînizden hiçbir şey taleb⁹⁴ olunmamıştır. Şuranın letâfetinden istifâde edeyim dedim ama, o da olmadı.

KAVUKLU: (*Bardağı alıp döner.*) İsmail!.. Al, birader, şu bardağı sen götür.

PİŞEKÂR: A canım, nasıl olur? O zât senden istedi. Sen neye götürmüyorsun?

KAVUKLU: Götürdük. Götürdük ama, herifin dediklerini anlamadıktan sonra ne işe yarar?

PİŞEKÂR: Peki, dur öyleyse, bir de ben götürreyim bakalım. (*Bardağı alır, gider.*) — Buyurunuz, Çelebi’m limonatanızı getirdim.

ÇELEBİ: Teşekkür ederim, ama ben o nekre zâtıtan istemiştim. Onun tuhaf tuhaf söylenmesinden istifâde etmek istedim. Size zahmet oldu.

PİŞEKÂR: Hayır, Çelebi’m, bizim vazifemizdir. O ne demek. Hamdi Efendiyi de şimdi gönderirim.

ÇELEBİ: Pek de fena olmaz.

PİŞEKÂR: Baş üstüne, efendim, şimdi yollarım. (*Gider, Kavuklu’ya hitâben.*) — Yahu, Çelebi seni bekliyor. Neden bıraktın geldin, birader?

ARNAVUT: Ho bre İsmail Efendi, neden bakmazsınız burda?

KAVUKLU: Sen ne zırlarsın orda? — İsmail, bunların hangisine sen, hangisine ben gideceğim?

PİŞEKÂR: Efendim, sen Çelebi’ye, ben de Bayram Ağaya.

KAYSERİLİ: Bize de bakın be! Hey gidi! Burada heç kimse yokmuş gibi, bize bakmıyorlar. Biz de müşteri değel miyiz?

KAVUKLU: Al birini daha! Ben sana bir şey söyleyeyim mi, İsmail, ben bunlara

94 **Taleb:** isteme, istek.

meram anlatamam. Sen bunların hepsine de git.

PİŞEKÂR: Peki, sen ne yapacaksın?

KAVUKLU: Ben de savuşacağım.

PİŞEKÂR: Aman, birader, tamam da işin kızıştığı zamanda münasebet alır mı, birader? Haydi işinin başına! Yürü bakayım, sen Çelebi'ye! Ben de öbürlerini idare ederim.

(Giderler.)

KAVUKLU: (Çelebi'ye.) Birader Bey, beni istemişsin, geldim. Ne istiyorsun?

ÇELEBİ: Canım efendim, sizden ve huzurunuzdan pek memnun oluyorum.

KAVUKLU: Siz bilirsiniz.

ÇELEBİ: Efendim, ifademi tamamıyla arz edemedim zannederim.

KAVUKLU: Efendim?

ÇELEBİ: Efendim, arz-i hâl ederim⁹⁵ ki, size karşı bendenizde bir sempati husûle geliyor da, onu arz etmek istiyorum.

KAVUKLU: Şimdi ben bunlara nasıl cevap vereceğim? Onu da söyle.

ÇELEBİ: Aman, canım efendim, bunlar cevaptan müstağnîdir,⁹⁶ efendim.

KAVUKLU: “Çoraptan mestânîdir” ne demek oluyor?

ÇELEBİ: Eyvah! Yine size karşı olan hissiyyât-i derûnumu⁹⁷ arz edemedim.

KAVUKLU: Sen bana baksan a, yavrum! Sen Türk müsün, değil misin? Evvelâ onu bana söyle.

ÇELEBİ: Efendim, Türk'üm.

KAVUKLU: Neye Türkçe söylemiyorsun?

ÇELEBİ: Efendim, lisân-i mâder-zâddır⁹⁸ benim bu söylediklerim.

95 Arz-i hâl etmek: halini bildirmek.

96 Müstağnî: (burada) gerekli olmayan, gereksiz.

97 Hissiyât-i derûn: içteki duygular. (Hissiyât: hisler, duygular; Derûn: iç).

KAVUKLU: Nisanda marul mu satarsın?

Hiç de fena değil. Baksan a bana, benimle sen alay mı ediyorsun, Çelebi? Deminden de limonataya bile bir bahane buldun, şimdi de beni karşına almış alay ediyorsun. Sen şu kahve parasını ver de, şuradan def ol git; yoksa temiz bir de dayak yer, öyle gidersin buradan.

KÜLHANBEYİ: Vay moruk vay! Amma da su saliverdin. — Beyim ayak uydur.

KAVUKLU: O uydurmazsa ben uyduracağım galiba.

ÇELEBİ: Aman, efendim, böyle bî-mânâ⁹⁹ sözlerle bendenizi rencîde ediyorsunuz.¹⁰⁰

KAVUKLU: Artık orasını sen düşün, incire mi, üzüme mi ettiğimi. Şurada çeneni tut da otur.

ÇELEBİ: (Gülerek.) İşte efendim, bendenizin fikirleri de, zât-i âlîlerinde tehevür¹⁰¹ husûle getirerek zât-i letâîf-perverânelerini¹⁰² söyletmek idi, efendim.

KAVUKLU: Amin, amin! Ben de bunu istemem. Ağzını tut da otur.

(Bu ara, başında simit tablasıyla, simitçi meydana gelir.)

SİMİTÇİ: Simit! Gevrek simit! (Sehpasını indirir, tablasını üzerine koyar.) Haniya, taze taze! Çıtır çıtır, gevrek simit!

KAVUKLU: Hah, tamam! Şimdi oldu. Bir sen eksiktin, sen geldin. Kâğıthane safası tamam oldu. Hemşeri, burası kahvedir; şöyle açığa çık da, simitini mimitini açıkta sat bakalım!

SİMİTÇİ: Hele şuna bak! Ulan, burası kır,

98 Lisân-i mâder-zâd: ana dili.

99 Bî-mânâ: anlamsız.

100 Rencîde etmek: kırmak, incitmek.

101 Tehevür: öfkelenme.

102 Zât-i letâîf-perverâneleri: latifesever zatınız.

cendirmeyelim, ne yapmak lâzımsa derhal yapalım.

KAVUKLU: İsmail, benim işim değil. Kavga çıkacak. Herifler bana yutturmağa kalkıyor.

PİŞEKÂR: Esnafılıkta böyle şeylere çok tesadüf edilir. Bir gözünü kör, bir kulağını sağır edeceksin; dilin de tutulsun.

KAVUKLU: Senin dilin tutulsun.Ulan, sen de mi müşteri oldun?

PİŞEKÂR: Efendim, sû-i tefehhüm¹⁰⁴ istemez.

ARNAVUT: (*Seslenerek.*) Yok mu orada herhangi biri? Celsin burada!

(Zurna Lâz havası çalar. Lâz oynayarak gelir, kahve ocağının önünde durur.)

LÂZ: Oy, uşagum! Yok mu ha purda bir hemşeri? Ha çalsun da edelüm horan. Oy, uşagum, ha purda adama benzer piri sensin. *(Kavuklu'nun yakasından tutar, meydana çeker, horana başlar. Zurna da Lâz oyun havası çalar.)*

105 Ha puradan aşağı
Pen inemem inemem
Küçücüksün sevdiğim
Sözüne inanamam

(Külhanbeyi, yerinden fırlar, Kavuklu'nun elinden tutar, hem oyuna, hem de şarkıya iştirak eder.)

KAVUKLU: Vay anam vay! Gördün mü
safâyı!

LÂZ: *(Oturanların önünden geçerken birer birer oyuna kaldırır, ortada yalnız Pişekâr kalır.)* Oy! Kurban olayum sana! *(Zurna durur. Hepsî de bîâtâb,¹⁰⁶ yerlerine geçer oturur. Lâz, Kavuklu'ya yaklaşarak.)* Oy, uşağum, ha purası nedir çi?

KAVUKLU: Burası dükk...

105 Ölçek: 7 (3+3, 3+4)

106 **Bitâb:** çok yorgun, güçsüz, dermansız.

104 **Sû-i tefekkür:** yanlış anlama, (burada) kötüye yorum.

106 **Bitâb:** çok yorgun, güçsüz, dermansız.

LÂZ: Pileyusun mu, pileyusun mu?

KAVUKLU: Bilmez olur muyum.

LÂZ: Şimdi te pana pakayum; sen puranın nesisun? Mahalleli misun, mahallesiz misun? Pana te pakayum, pen puranın yabancısiyum. Ha purası nedir? Payram yeri midur, horan yeri midur? Purda taha neler vardur? Rakı var midur?

KAVUKLU: Burası eğlence...

LÂZ: Sözüümü çesme de, tiyeceyümi tiyeyüm.

KAVUKLU: Ulan sözü...

LÂZ: Pen de onu tiyeceyüm. Ha pen söze paşlayrum, sen onu çeseysun. Pırak da pen de pır çift söz edeyum.

KAVUKLU: Hay Allah çe...

LÂZ: “— Pırak.” tedük ya! Sen ne lâf anlamaz herifsun.

KAVUKLU: Yahu, sen adamı çıldırtırsın. Ben söze...

LÂZ: Anladum. Haçan sen söze paşlaysun, penimçi yarıda kalayur. Pırak da tiyeceyümi tiyeyum.

KAVUKLU: Yahu, Allah rızası için bırak da, sözü ben mi, sen mi...

LÂZ: Pırak da pen tamam...

KAVUKLU: (*Kaçarak.*) Sen biraz başkasıyla görüş. Benim işim var.

LÂZ: (*Takip ederek.*) Ha puraya pak! Nereye cideysun? İçeceyum bir şey var midur. (*Âdetâ ona buna çarparcasına yürürler.*) Sana tiyorum, hemşerum, penimle eyleniyor misun? Sana tiyorum, anlamıyor misun? Ha puraya pak da söyle pana...

KAVUKLU: (*Birdenbire geriye dönerek, eliyle Lâzın ağzını tıkar.*) Ulan, köpoğlu, hem bana “— Söyle.” diyorsun, hem de bırakmıyorsun bir iki kelime de ben konuşayım. Haydi biraz da derdini buna

anlat. (*Sürüyerek Pişekâr'ın yanına götürür.*) — İsmail, hazır mısın?

PİŞEKÂR: Ne o, Hamdi Efendi, bir yere mi gidiyoruz?

KAVUKLU: Ben değil, sen gidersen çimen-diferi getirdim.

PİŞEKÂR: Birader, ne saçmalıyorsun? Bu adamın neden ağzını tıkadın, ayol?

KAVUKLU: İşte onun için “— Hazır mısın?” dedim ya, birader. Bırakır bırakmaz makine başlar. Bırakıyorum, hazır ol! (*Birdenbire bırakır ve kaçar.*)

PİŞEKÂR: Ooo! Hayreddin Ağa, hoş geldin! Nerelerdesiniz? Sizi âdetâ kaybettik.

LÂZ: Oy, İsmail Efendicüğüm! Ya sen nerelerdesun? Ha purada mi seni pulacaydum. Ha purası sizin midur?

PİŞEKÂR: Evet, böyle bir yer...

LÂZ: Oy, yiyeyum çözünün pebeyinu! Kurban olaydum sana, ha pana neden haber salmadun?

PİŞEKÂR: Efendim, sizi...

LÂZ: Pulamadun mi? Nasun olur da pulamazsun? Cörmeyir misun?

KAVUKLU: (*Uzaktan katıla katıla güler.*) Uğurlar ola!

LÂZ: Oy, pabacığum, kıyamam sana! Ha purası senun midur, yoksam çira midur? Ha purada ne sataysun? Kahve mi, lokum mu, çay mu?

PİŞEKÂR: Efendim, ne ister... (*Yürür.*)

LÂZ: Raki da var mi? (*Takip eder.*)

PİŞEKÂR: (*Yürüyerek.*) Canım, ne istersiniz...

LÂZ: Ha pana pır yer cöster de, raki cetür de, ha punu purda içeyum.

PİŞEKÂR: (*Bir yer gösterir.*) Buyurun, Hayreddin Ağa, oturun. (*Kavuklu'ya.*) — Aaa!.. Mastika biiir!.. Dere ağzını!..

KAVUKLU: Vallahi getirmem, İsmail. Gel de al. Lâf sepetine girmeye vaktim yok. *(Hazırlar, tezgâhın üzerine koyar.)* Gel de al, İsmail.

PİŞEKÂR: *(Koşarak gelir ve alır.)* Be bira-
der, orada müşteri bekliyor, sen burada
tirtir titriyorsun. *(Gider.)*

LÂZ: *(Gelir, Kavuklu'ya hitâben.)* Oy, uşa-
ğum! Sen pilirsin, raki çime cidiyor?
Pana mu, paşkasına mu?

KAVUKLU: *(Yerinden fırlayarak Lâz'ı yaka-
sından tutar, Pişekâr'ın arkasından götü-
rerek.)* Gitme, İsmail. Sen onu değil o
seni arıyor. *(Orada bulunan bir iskemleyi
çekerek Lâz'ı orada oturtur. Pişekâr'a.)* Al
müşterini. *(Der ve savuşur.)*

PİŞEKÂR: *(Boş bir iskemle çeker, rakıyı ko-
yar.)* Buyurun, Hayreddin Ağa! Hoş gel-
diniz!

LÂZ: Oy, uşağum, hoş pulduk! Ha purasu
sizin midur, yoksam çira midur?

PİŞEKÂR: Efendim, kira ile tuttuk. Nasıl
buldu...

LÂZ: Oy, kurban olayum sana! Purasu o
kadar cüzel çi, payuldum. Ha o kırmızı
adam necudur? Ortak midur, sana ya-
naşma mu?

KAVUKLU: İsmail, orada lâfa kulak verme,
akşamı edersin haa!

PİŞEKÂR: *(Lâfi bırakarak ocak başına yü-
rür.)* Efendim, müşteridir; biraz avut-
mak lâzım, iki gözüm.

*(Zurna alafranga polka çalar. Balama
ile karısı, oynayarak meydana gelir. Karı
koca Rumca şarkı söylerler. Etrafı gözden
geçirirler.)*

BALAMA: *(Kavuklu'ya hitâb ederek.)* Pu
ise,¹⁰⁷ garson?

KAVUKLU: İsmail, bu herif galiba polis arı-
107 Pu ise: (Rumca) neredesin?

yor. *(Balama'ya.)* — Karakola git, burası
hem kahve, hem de meyhanedir.

BALAMA: Yok, vre kaymene,¹⁰⁸ karakol.
Pos to lene...¹⁰⁹ garson.

KAVUKLU: *(Yaklaşarak.)* Oğlum, burası
kahvedir; burada yenilir, içilir; dediğin
gibi, burada kaymak maymak bulun-
maz.

BALAMA: Ohi vre,¹¹⁰ kaymakam. Garson,
garson.

KAVUKLU: Bizde kar suyu da yok. Rakı,
kahve, çay, lokum bulunur. Burada otu-
rursan, bu saydıklarımın herhangi birini
içersen, paranı verir gidersin. Anladın mı?

BALAMA: Vre sen anlamaz Rumdsa?¹¹¹

KAVUKLU: Hayır, anlamam.

BALAMA: Tsok¹¹² ğaydaros ise!¹¹³

KAVUKLU: Çok kaydırak sensin. Köpoğlu,
yutturuyor musun?

BALAMA: Vre kaymene, bu bizim madam;
ben ister burda oturmak.

KAVUKLU: Pekâlâ. İşte iki iskemle, al otur
şurada.

BALAMA: Na katsume.¹¹⁴

KAVUKLU: Ne kaçacaksın? Baksan a, her-
kes oturuyor.

BALAMA: Ne to ulepo.¹¹⁵ Pu na katsu-
me?¹¹⁶

KAVUKLU: İsmail, gel. Herif bir şeyler
söylüyor, anlayamadım. Yutturuyor mu
ne yapıyor? Gel de, şuna meram anlat,
birader.

108 Vre kaymene: be efendim, be yahu, be canım.

109 Pos to lene: nasıl denir.

110 Ohi vre: yok yahu.

111 Rumdsa: Rumca. (Balama'nın konuşmalarında
c sesi ds ile gösterilmiştir.)

112 Tsok: çok. (Balama'nın konuşmalarında ç sesi
ts ile gösterilmiştir.)

113 Ğaydaros ise: (Rumca) eşeksin sen.

114 Na katsume: oturalım.

115 Ne to ulepo: evet görüyorum.

116 Pu na katsume: nerede oturalım?

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Haydi, sen ocak başına. — Vay! Maşallah! Hoş geldin, Nikolaki! Safâlar geldiniz, efendim! Âlâ! Demek madamı da almışsınız. Buyurun, efendim, buyurun oturun. Efendim, ne içersiniz?

BALAMA: Ah vre İsmail Efendimu, kim bu esek adam? Bilmez Rumdsa.

PİŞEKÂR: Efendim, o bizim ortak.

BALAMA: Ortak. Ah vre sende tsok yazık! Bu yaramaz bir isde.

PİŞEKÂR: Efendim, öyle görünür ama, değildir. Pek eğlencelidir, şakacıdır. — Hamdi Efendi, birader! Bak, bizim çorbacı seni istiyor.

KAVUKLU: (*Gelerek.*) Canım, İsmail, için mi sıkıldı, birader? Bu çorbacı Türkçe bilmez, ben de Rumca bilmem; bizi çatıştırıp da eğlence mi çıkaracaksın, birader?

PİŞEKÂR: A birader, anlaşılmayacak ne var ki?

KAVUKLU: Anlaşılacak hiç de bir şeyleri yok.

BALAMA: Vre kaymene, yok vre sende kafa?

KAVUKLU: Kör müsün? (*Başını açarak bir iki defa vurur.*)

BALAMA: Yok vre ben kör; bende var göz, sen de öküz.

KAVUKLU: Öküz senin babandır, anladın mı? — İsmail!

PİŞEKÂR: Bırak. Müşteriyi eğlendirmek lâzımdır. (*Kulağına söyler.*) Esnaflık bu, birader. Her şeye “Eyvallah!” deyip geçeceğiz. Ne yaparsın, birader!

KAVUKLU: Anladım ama, İsmail, her gelen küfür ederse buna tahammül edilir mi, be birader? İşte ben bunu yapamam.

BALAMA: Yok vre dsanim, sen kız.

KAVUKLU: Ulan, baksan a, koca kart he-
riften kız olur mu? Çorbacı, sen galiba kaşınıyorsun?

BALAMA: Yok vre kuzum, saka yapdı saka.

KAVUKLU: Eğer bizim mahallede sakalık yaparsan yandın.

BALAMA: Siz mahale yandı?

KAVUKLU: İsmail, bu herifle belâya gireceğim. Saçma-sapan şeyler söylüyor. Gel de hallet.

PİŞEKÂR: Canım, hâlâ anlaşılmadınız galiba. Ne olmuş bakalım? — Çorbacı, Hamdi Efendinin anlayamayacağı şeyler mi söylüyorsunuz? Ne dediniz bakalım?

KAVUKLU: Ben söyleyeyim: “— Saka.” dedi; “— Bizim mahallede sakalık yaparsan yandın.” dedim; “— Sizin mahalle mi yandı?” dedi.

BALAMA: Yok vre “yandı”, “saka” dedim, darılmayasın.

PİŞEKÂR: Haa, anladım! — Efendim, sana “şaka ediyorum” demiş, sen de “saka” anlamışsın.

KAVUKLU: Haydi, İsmail, beni böyle dolambaçlı müşterilerle uğraştırma; ne yapacaksak onu yapalım.

BALAMA: Ne kapadsaksin vre?

PİŞEKÂR: Efendim, yanlış anladınız, “kapalım” demedi, “yapalım” dedi.

MADAM: Ne yapadsak bu antropo?¹¹⁷

KAVUKLU: Ben bayır turpunu bilirim ama, “an turpu” ne, İsmail?

BALAMA: Yok, vre hayvani! “Antropo” bizim madam demis.

KAVUKLU: Hayvan istemem; sen kahve parasını ver yeter.

PİŞEKÂR: Haydi, Hamdi Efendi, şimdi müşteri gelir; sen git de ocağın başında dur.

KAVUKLU: Sen meydan mı veriyorsun, birader? Şimdi bunlar ne içecek?

PİŞEKÂR: Efendim, ne içeceksiniz.

117 Antropo: insan, adam.

BALAMA: Var efendim sizde şarapi kalo?¹¹⁸

KAVUKLU: Hayır, bizde şarap Nikola yok; istersen rakı bulunur. İster misiniz?

BALAMA: Mastiha,¹¹⁹ sakiziko var?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, o da bulunmaz; fakat enfes düzümüz var. İsterseniz getirelim.

BALAMA: Duziko ben itsmez. Sende lokum var?

PİŞEKÂR: Var, efendim; isterseniz getirelim.

MADAM: Ne, ne.¹²⁰

KAVUKLU: Lokum, lokum.

BALAMA: Ne leyi.¹²¹

KAVUKLU: İsmail, bu herifle belâya gireceğim galiba.

PİŞEKÂR: Neden, canım?

KAVUKLU: Baksan a, a canım, ben ne diyorum, herif ne anlıyor.

PİŞEKÂR: Efendim, “Evet” dedi.

KAVUKLU: Hangi “evet”, birader. “— Lokum.” diyorum, o hâlâ “— Ne?” diyor.

PİŞEKÂR: Yanlış anladın. Rumca “ne” demek, “evet” demektir. “— Getir.” diyor.

KAVUKLU: Artık ne derse desin, ben gidiyorum. Biraz daha durursam, bunlarla belâya girmek hiçten değil. (*Gider.*)

PİŞEKÂR: Şimdi, efendim, lokum mu buyrulur?

BALAMA: Ne.

PİŞEKÂR: Baş üstüne. — Aaa!.. Lokum biiir!.. Dere ağzını!..

KAVUKLU: (*Ocak başından.*) Haydi, geliyooor!.. (*Tepsi, tabak içinde getirir.*) — Buyursunlar! (*Uzadır.*)

118 Kalo: iyi (Şarapi kalo: iyi şarap).

119 Mastiha: mastika (bkz. n. 58). Mastika, sakiziko: mastika, sakız rakısı).

120 Ne, ne: evet, evet.

121 Ne leyi: evet diyorum.

BALAMA: Ben yosun den droğö.¹²²

KAVUKLU: (*Tepsiyi Pişekâr'a bırakır.*) Al şunu, İsmail, belâya gireceğim. “Yosun” diyor.

PİŞEKÂR: Birader müşteridir, zarar yok. Senin anladığın gibi de değil; söylediğin sözü yanlış anladı, “— Ben yosun yemem.” diyor.

KAVUKLU: Bırak, canım! Yanlış, yanlış. Biz işe mi bakacağız, bu herife meram mı anlatacağız? Ben gidiyorum. (*Gider.*)

BALAMA: Kalo,¹²³ İsmail Efendi, ne leyi aftos?¹²⁴

PİŞEKÂR: Efendim, size göre değil. Malûm ya, biraz tuhaf söyler; sağı solu yoktur.

BALAMA: Kalo, kalo! Tsok memnun ben.

PİŞEKÂR: Efendim, başka bir emriniz var mı?

BALAMA: Efendim, burada ister bir tsalgi, latarna, oyun.

PİŞEKÂR: Efendim, o da olur. Biraz vakit erkendir de, onun için. Yoksa hepsini de düşündük. Burada çalar, oynar Kıbtîler¹²⁵ vardır; şimdi nerdeyse gelirler, sizi istediğinizden âlâ eğlendirirler. Bakın, işte onlar da sökün ettiler.

(*Bu ara bir ufak sandal içinde Çingene'ler çifte-nâra üç dört keman, ud, dayreler çalarak, oynayarak yavaşlar, dışarıya çıkarlar, çalmaya başlarlar.*) İşte, efendim, saz da başladı.

KAVUKLU: Oh! Kekâ!

KÜLHANBEYİ: Vay Allahım! Yaşayın bel! — Ulan, kabuklu nerdesin? Gel, ulan be, gel! Gel de seninle bir göbek atalım!

122 Den [= dhen] droğö: yemem.

123 Kalo: bkz. n. 118.

124 Ne leyi aftos: ne diyor bu?

125 Kıbtî: Çingene.

LÂZ: Oy anam oy! Adamın horan edeceyi
celiyor. — Çal, dayı, çal!

CÛD: A kuzum, tam bizim hava be! Aşk
olsun! Boyle yerde boyle lâzim. — Bana
bak be kuzum kaveci!

PİŞEKÂR: Buyurun, Azarya Efendi. *(Gelir.)*

CÛD: Şimdi yetirdiniz bu çalgıcıları?

PİŞEKÂR: Efendim, burası İstanbul'un en
maruf* eğlence yerlerinden olduğu için,
bu çalgıcılar her zaman böyle gezerler.

KÛLHANBEYİ: Anam babam, kahveci! İş-
te şimdi kır kahvesi oldu. — Ulan,
moruk, bir piyiz¹²⁶ daha getir be karde-
şim! Ulan, gördün mü dalgayı? Oğlum,
moruk, uzun etme, üçtür dedik “— Bir
karafâki¹²⁷ daha.”, yavrum! *(Nâra atar.)*

PİŞEKÂR: *(Gelerek.)* Ne emrederseniz,
efendim?

KÛLHANBEYİ: Karafe yok mu, iki gözü-
mün bebeği? Biz de bu denizin balığı-
yız. Bize de sormak yok mu, be karde-
şim, anam babam?

PİŞEKÂR: Meze ister misiniz?

KÛLHANBEYİ: Olursa fena mı olur, am-
cacığım?

PİŞEKÂR: Hay hay! *(Ocağa bağıırır.)* Karafe
biiir!.. Meze de olacak!..

KAVUKLU: Ulan, İsmail, mutlaka sen
meyhane miçoluğu yapmışsın. *(Elinde
tepsi ile gelir.)* Nereye, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım, birader, sözüme dikkat
edeceksin. Şurada oturan Külhanbeyi
yok mu, işte ona. Parasını da al haa!
Çünkü bunlar burada çaldıkça, bizim
tahsîlât¹²⁸ da suya düşer. Ben de bir ta-
raftan başlayacağım toplamaya.

* Maruf (ma'ruf): bilinen, tanınmış.

126 Piyiz: bkz. n. 61.

127 Karafâki: (fr. carafe sözünden bozma) rakı
konan küçük sürahi.

128 Tahsîlât: alacağı alma, toplama işleri.

KAVUKLU: *(Külhanbeyi'nin önüne gelir.)*
Delikanlı, sen mi ısmarladın?

KÛLHANBEYİ: Vay, moruk, sen misin?
Haydi bakayım şöyle bir kıvır. Bak,
ulan, bu kirizle¹²⁹ oynanmaz mı? Vallah
ağzımın suyu akıyor.

KAVUKLU: Öyledir de ne duruyorsun,
oğlum?

KÛLHANBEYİ: Ne olacak?

KAVUKLU: Nasıl “ne olacak?” Kalk oyna,
göbek at, kıvır kıvır oyna. Bak, ne kiriz,
ne kiriz.

KÛLHANBEYİ: Sen ne duruyorsun?

KAVUKLU: Hesabı almaya.

KÛLHANBEYİ: Ne hesabı, moruk?

KAVUKLU: Ne hesabı olur, oğlum? Şimdi-
ye kadar yediğin, içtiğinin hesabı.

KÛLHANBEYİ: Ben sana onu sormadım.
“— Neye kiriz etmiyorsun?” diyorum
sana, anam babam.

KAVUKLU: Sen evvelâ hesabı gör de, on-
dan sonra oyunu düşünelim.

KÛLHANBEYİ: Ne oluyoruz be, ağbici-
ğim? Kaçacak mıyız sanki?

KAVUKLU: Kaçak değil, çalgı var da, içi-
liyor, kara sarıya karışıyor, onun için
peşin alıyoruz, oğlum.

KÛLHANBEYİ: Can baş üstüne, tosu-
num... Ulan! *(Kıvrır.)* Aman, ağbi,
beni def-i hâcet¹³⁰ sıkıştırdı, gidip gele-
yim de hesabı görelim. Memşa¹³¹ neresi,
göster. *(Ayağa kalkar, iki tarafa sallana-
rak.)* Çabuk, ulan, şimdi kaçıracağım!
(Kıvrır.)

KAVUKLU: *(Bir ciheti göstererek.)* Bu cihete
git görürsün.

129 Kiriz: çalgı.

130 Def-i hâcet: büyük abdest (Sözlük anlamı: ihti-
yac giderme).

131 Memşa: ayak yolu, aptesane.

(*Külhanbeyi gösterilen tarafa koşarak gider.*)

— Ulan, köpoğlu kurnazlıkla sakın savuşmasın. (*Arkasından koşar.*) Ulan, hâlâ gidiyor. Vay köpoğlu, savuştu be! Bereket versin, ziftlenmeden cehennem oldu. (*Seslenir.*) — İsmail!

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Hayr ola! Tahsîl ettin¹³² mi?

KAVUKLU: Tahsîl etseydim¹³² böyle kahveci mi olurum, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım, senin anladığın tahsîl demek istemedim. Yani, “Kahve ve rakı parasını aldın mı?” demek istedim.

KAVUKLU: Aldım ya.

PİŞEKÂR: Sende mi?

KAVUKLU: İşte ulan. (*Ağzıyla havaya üfle-yerek.*) Al!

PİŞEKÂR: Canım, o da nesi oluyor?

KAVUKLU: Hava aldım da, onu gösteriyorum. Herif savuştu, ama (*Elindeki tepsiyi göstererek.*) bereket versin bunu yutturmadım.

PİŞEKÂR: Eski içtikleri?

KAVUKLU: Onlar gitti.

PİŞEKÂR: Nereye?

KAVUKLU: Bilmem.

PİŞEKÂR: Canım, neden takip etmedin, birader?

KAVUKLU: Ulan, elimde tepsi ile herifin arkasından mı koşayım? Hem de öyle gitmedi, memşayı sordu, gösterdim, gitti.

PİŞEKÂR: Bütün bütün mü gitti?

KAVUKLU: Ne münasebet! Yarım yarım gitti.

PİŞEKÂR: Haydi, canım, Allahını seversen, bunları bırak da, işimize bakalım.

132 Tahsîl etmek: 1. alacağı almak, toplamak (bkz. n. 128); 2. öğrenim görmek.

KAVUKLU: Hangi işimize?

PİŞEKÂR: Ne demek? Bu kahve bizim değil mi?

KAVUKLU: Evet, bizim. Fakat sade kahve dükkânı ile eşyası bizim.

PİŞEKÂR: Pekâlâ. İşte ben de onu söylüyorum. Başka nesi olur bir dükkânın?

KAVUKLU: Ulan, sermayesi olmaz mı?

PİŞEKÂR: Elbette olur.

KAVUKLU: Dükkânda sermaye kalmazsa, ne iş kalır, ne de güç.

PİŞEKÂR: Haydi, canım, saçmalama. Ne demek istediğini anlamadım.

KAVUKLU: Çok kalın-kafalı olmuşsun, İsmail. Ulan, böyle her müşteri yiyip içip giderse bizde sermaye kalır mı be? Vur patlasın çal oynasın devam ederken biz ne para kazanabiliriz, ne de mal sahibi oluruz.

PİŞEKÂR: Neden, canım? İşte pekâlâ da müşterimiz var, sermayemiz de.

KAVUKLU: Anladım, İsmail, her müşteri bir memşa deyip savuşur giderse, akşam üstü de bize uğurlar ola!

PİŞEKÂR: Evet, ben de onu düşündüm. Sen bir taraftan, ben bir taraftan tahsile koyulalım. (*Yürür, müşterilerden tahsile başlar.*)

KAVUKLU: Vay anasını! İş bize düştü be! (*Dolaşmağa başlar.*)

LÂZ: Oy, uşağum, kurban olayum sana. Söyle bu çalguya, yapsun pana pir horan havasu.

KAVUKLU: Ulan, kirizciler, bizim hemşeri bir horan havası istiyor.

(*Çalgı derhal bir Lâz havasına başlar. Lâz kalkar, Kavuklu'nun koluna girer, oynamağa başlarlar; birer birer taklitler horana iştirak ederler; Kavuklu'dan madası saz ile beraber meydanı terk ederler.*)

KAVUKLU: Ulan, hepsi de gitti be! İsmail, paraları topladığımıza ne iyi etmişiz. Eğer toplamasaydık da, hepsine uğurlar olaydı ne yapardık?

PİŞEKÂR: Tabîî. Ben onu bildiğim için hemen topladım.

KAVUKLU: Ulan, matiz bizi aldatmasaydı... Hangimizin aklına gelirdi?.. Neyse, ucuz kurtulduk!.. Haydi, gel bakalım hesap başına!

PİŞEKÂR: Ne hesabı?

KAVUKLU: Nasıl ne hesabı? Yoksa bir orostopolluk mu düşündün?

PİŞEKÂR: Ne münasebet, efendim. Malûm ya, rakı hesabı ayrı; kahve, lokum hesabı ayrı. Ben onu soruyorum.

KAVUKLU: Bana bak, İsmail, ben bir alay içilmemiş rakılar buldum. Bunların paraları alınmış mı?

PİŞEKÂR: Tabîî. Hepsinin parasını aldım.

KAVUKLU: Demek ki rakılar bize kaldı.

PİŞEKÂR: Öyle oldu. Bunları tekrar satarız, Hamdi Efendi.

KAVUKLU: Yok, canım. Onlar artık seninle bana kaldı. Gel şuraya oturalım, hem hesaba bakarız, hem de bir iki kadeh içeriz.

PİŞEKÂR: Haydi o da öyle olsun, Hamdi'ciğim!

(Yürürler. Simitçiye görürler.)

KAVUKLU: Ulan, sen hâlâ burda mısın?

SİMİTÇİ: Ne ideyim, ağam. Etrafta müşteri kalmadı, ben de şinci gidiyon.

PİŞEKÂR: Yoo! Acele yok. Sen de esnafsın, beraber gideriz. Daha vakitler erken. Biraz bize yardım edersin; burasını kapatır, hem beraber gideriz. — Hamdi Efendi, birader, sen de gel de şu hesaba bakalım, vaktiyle evimize dönelim. *(Sandalyenin birinin üzerine oturur,*

sofrayı kurarlar.) Şimdi sıra bize geldi. Buyurun, Hamdi Efendi, bir iki tane de biz çakalım.

KAVUKLU: Ben de sana onu söyleyecektim.

(Oturur, çakıştırmaya başlarlar.)

(Zurna Denyo havası çalar. Denyo meydana gelir, bir devir eder, oturanların yanına gider, durur.)

DENYO: Ulan, vay köpoğulları! Siz sarhoşluk içiyorsunuz. Sanki ben anlamadım mı? Bana yutturamazsınız.

PİŞEKÂR: Evlâdım, burada hesap yapıyoruz, başka bir şey yok.

DENYO: Yuh! Enayiye bak! İsmail Efendi amca, siz sarhoşluk içiyorsunuz. Ben abdal mıyım?

KAVUKLU: Haydi, ulan, def ol şuradan!

DENYO: Sen de dümbelek ol. Son turfanda, sen de!

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, onun meczûb¹³³ olduğunu bilmiyor musunuz? Bırak şu zavallıyı kendi haline. — Simitçi, hadi şu çocuğa bir simit ver de yesin.

SİMİTÇİ: Ulan, enik! *(Bir simit uzatarak.)* Hadi al da git.

DENYO: *(Kavuklu'ya.)* Yuuu! Enayiye bak! Ulan, ben yutar mıyım? Sarhoşluk içiyorsunuz işte. Ben de isterim. *(Kaçar.)*

SİMİTÇİ: *(Takip eder, fakat yakalayamaz; Pişekâr ile Kavuklu'nun yanına döner, elindeki simiti tepsiye koyar.)* Alın şunları. Bu domuzla ben uğraşamam. Ben gidiyom. *(Tablasını alır, gider.)*

KAVUKLU: İsmail, şu oğlanı def et şuradan, yoksa tepelerim şimdi onu burada. Birader, işimize bakalım, biraz kafa çekelim.

¹³³ Meczûb: deli.

PİŞEKÂR: Canım, o Allahın abdalı. Biz de ona uyup da başımızı belâya mı sokalım? Sen dur, ben şimdi onu yola getiririm. — Baksan a, oğlum, biraz buraya gel. Ne istiyorsun, bize onu söyle.

DENYO: Yaaa! Gelmem.

PİŞEKÂR: Niçin gelmezsin? Bak sana neler vereceğim.

DENYO: Yağma yok! Geleyim de tutar mısınız?

PİŞEKÂR: Peki, gelme de, ne istediğini oradan söyle bakalım.

DENYO: Siz ne yapıyorsanız, ben de ondan isterim.

KAVUKLU: Ulan, kör müsün, biz hesap yapıyoruz. Senin aklın erer mi, budala?

DENYO: Budala senin gibi olur. Baksan a, ben yutar mıyım? Siz orada hesap mesap değil, sarhoşluk içiyorsunuz. Ya bana da verirsiniz, ya avazım çıktığı kadar bağırır, mahalleyi başınıza toplarım.

KAVUKLU: İsmail, “— Bu belâyı def et.” diyorum sana. Kalkarsam ben bu oğlanı ezerim.

DENYO: Ulan, ne eziyorsun be? Ben domates miyim? Ulan, abdala bak be! Vay çinko kırığı herif! Süprüntü küfesi! Sen şimdi bana o içtiğiniz sarhoşluktan verecek misin, yoksa başlayayım mı?

KAVUKLU: Vay köpoğlu! — İsmail, baksan a, neler söylüyor bu abdal. — Ulan, neye başlayacaksın?

DENYO — Mektebe.

KAVUKLU: İsmail, şu abdalı allasen def eyle, başım belâya girecek.

PİŞEKÂR: Canım, böyle budala bir çocuktan ne belâ çıkar?

KAVUKLU: Bak ne belâ çıkar. *(Yerinden fırlar, Denyo'nun üzerine hücum eder.)* — Dur bakayım, köpoğlu! Şimdi alay etmenin ne demek olduğunu sana anlatayım.

DENYO: Sen beni zor yakalarsın. Dur, senin başını belâya sokayım da, sen görürsün. Sen içersin de bana sarhoşluk vermezsin, öyle mi? *(Kavuklunun hücumundan kaçır, kendini suya atar.)*

KAVUKLU: Ulan, eyvah! Bu abdal kendini suya attı, İsmail. Boğulacak. Demedim mi ben sana, bu “belâ-yi azım”¹³⁴ diye.

PİŞEKÂR: *(Telâşla.)* Ne duruyorsun, birader?

KAVUKLU: Ne yapayım?

PİŞEKÂR: Daha ne yapacağını bana soruyor. Dalsan a, birader!

KAVUKLU: Nereye yahu?

PİŞEKÂR: Mâlihulyâya¹³⁵ değil ya. Bak, divane göz göre göre boğulacak. Dal, dal! Durma, birader.

KAVUKLU: İsmail, bahçıvanlığa mı başlıyoruz?

PİŞEKÂR: O ne demek oluyor, birader? Biçare boğulacak. “Dal da kurtar” demek istedim.

KAVUKLU: İsmail, ben yüzme bilmem. Bilmiyor musun, a canım?

PİŞEKÂR: Öyleyse, can-kurtaran! Can-kurtaran!

KAVUKLU: O ne demek?

PİŞEKÂR: Denize düşenlere simit atarlar. Durma, aman, bir simit! *(Telâş gösterir.)* Durma, birader, buradan bir simit uydur.

KAVUKLU: *(Pür-telâş,¹³⁶ iskemlenin üzerinde duran simitleri alır, daltıp çıkmakta olan Denyo'ya fırlatır.)* Al, ulan!

PİŞEKÂR: Birader, ne yaptın? Öyle simit değil, can-kurtaran simidi var, ben ondan dedim sana.

DENYO: *(Daldığı suda simitleri yemeğe başlar.)* Aman aman, enayiler!

134 Belâ-yi azım: büyük belâ.

135 Mâlihulyâ: 1. karasevda; 2. kuruntu.

136 Pür-telâş: çok telâşlı (Pür: dolu, çok).

KAVUKLU: İsmail, köpoğlunu gördün mü?
Bunun neresi abdal? Abdal o değil, benim be!

(Zurna Matiz havası çalar. Matiz, meydana gelir.)

MATİZ: *(Sallana sallana.)* Vay imanım!
Burada neler yapıyorsunuz? *(Denyo'yu suda görerek.)* Burada adam mı yıkıyorsunuz?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. Bu zavallı meczûbdur; birdenbire suya atıldı, biz şaşırdık, ben arkadaş’a “— Can-kurtaran simidi atalım.” dedim, o da bildiğimiz simidi anlamış; iki simit vardı, onları attı. İşte, bakın, hâlâ elinde, kemiriyor.

MATİZ: *(Denyo'ya.)* Çık bakayım sudan dışarı!

DENYO: *(Yüzerek dere kenarına gelir, çıkarırlar.)* Şey... Efendim...

MATİZ: Ulan, söyle. Ne korkuyorsun?
Söyle bakayım, bunlar mı attı?

DENYO: *(Mütereddîd,¹³⁷ tedkik eder.)* Şey... sarhoş amca... şey oldu da...

KAVUKLU: Ulan, köpoğlu, söyle sen e! “— Ben daldım.” desen e!

DENYO: Sarhoş amca... bunlar beni...

MATİZ: Evet, bunlar seni?..

KAVUKLU: Ulan, söyle sen e!

DENYO: Nasıl söyleyim? Ay, söyleyemeyeceğim! Bunlar beni...

MATİZ: Oğlum, neden söylemiyorsun?

DENYO: Korkuyorum. Baksan a, sarhoş amca, bu hanım-amca fena fena bakıyor. Korkuyorum.

MATİZ: Ulan, anladım. Düş önüme bakayım! Doğruca karakola. Orada hepsini söylersin.

PİŞEKÂR: Efendim, müsaade buyurunuz da, bendeniz anlatayım. Karakola gitmeğe hâcet yok, efendim.

KAVUKLU: Gördün mü, İsmail? Merhametten maraz¹³⁸ hâsıl oldu.

PİŞEKÂR: Korkma, birader, hiçbir şey olmaz. Ne de olsa doğruyu söyleyecektir. Haydi, biz de şimdi ağanın sözünü kırmamak için gidelim de, öbür tarafını bana bırak. Buyurun, efendim, gidelim!

BİTİŞ¹³⁹

.....
.....
.....
.....

(Hep beraber çıkarlar. Zurna Cezayir havası çalar.)

¹³⁷ **Mütereddîd:** tereddütlü, karar veremeyen, kararsız.

¹³⁸ **Maraz:** hastalık.

¹³⁹ “Bitiş” bölümü yok; olması gerekirdi.

KALE

Kaynak:

Ign  cz K  nos, *Das Türkische Volksschauspiele –Orta Ojunu–*, Leipzig
1908, *Kale ojunu*, (  zet, s. 90-91; Alm.   ev. s. 91-93)

N o t:

Kale oyununun metni henüz bulunmamıştır. Eğer bulunabilirse, kitabın ilerdeki baskılarına konacaktır. Adının geçtiği en eski kaynak *Sûrnâme-i Lebîb*'dir (1836). Konusu Kúnos tarafından anlatılmıştır. Oradan yararlanarak şöyle özetleyebiliriz:

[Arnavut beylerinden Tahir Ağa, yanındaki adamlarıyla birlikte kırdan gezerken yolu bir köye raslar, Köy Ağası'nın kızını beğenir, babasından ister, Köy Ağası vermez. Tahir Ağa başka bir gün adamlarıyla gelip kızı kaçıtır, kendi çiftliğine götürür, kaleye (dört yanı kâğıtla örtülmüş yenedünyaya) kapatır. Kız tarafı, köy halkını toplar; köylüler, ellerinde kazmalar, kürekler, baltalar, satırlar, çapalar, tırpanlar, övendirler, dibek-elleriyle çiftliğe hücum ederler. Koruyucu Arnavutlar, ellerinde bıçak ve değirmi kalkanlarla kaleden dışarı çıkıp savaşırlar. Köylüler kaçır, köyün demircisi olan Kavuklu vurulup tutsak düşer, kaleye götürülür. Yarası iyi olduktan sonra kızı bir un çuvalına sokup kaçırmaya kalkışır, çiftlikten dışarı çıkarken Tahir Ağa'nın adamlarıyla karşılaşır:

ADAMLAR: Nereye götürüyorsun unları?

KAVUKLU: Ekmek yapmaya... yok, yok, satmaya... yok, şey, şey be... haniya, gözleme, pide yapacağız...

ADAMLAR: Getir bakayım, iyi un mu?

KAVUKLU: Sana yaramaz. Böcekli un.

ADAMLAR: Canım, bir kere bakayım.

KAVUKLU: Of! çok söylendin. Zaten yorgunum.

ADAMLAR: Peki, yorgunsan bana ne? Dur bakayım!

Kavuklu durur; Adamlar çuvalı açarlar, içinde kızı bulurlar.

TAHİR AĞA: (*Zenne'ye hitâben.*) Nereye gidiyordun?

ZENNE: Efendim, ben mi?

TAHİR AĞA: Evet, sen ya! Kime soruyorum?

ZENNE: (*Şaşırarak.*) Şeyden şeye... Bilmem, bu adama sorun.

TAHİR AĞA: (*Kavuklu'ya.*) Ulan budala, alçak yüksek, orta kat herif, seni çiğ çiğ yerim!

KAVUKLU: Efendim, tuzluyum, gırtlığında kalırım. Hekim perhiz ettirdi, “— Kimsenin gırtlığına girme.” dedi.

TAHİR AĞA: Doğru söyle, nereye gidecektiniz?

KAVUKLU: Efendim, bahçede azıcık oturacaktık.

TAHİR AĞA: Peki, kızı nereye götürüyorsun? Kimden izin aldın? Sen kimsin, ben kimim?

KAVUKLU: Ben benim, gene benim; sen sensin, kuyuya düşersin.

Kavuklu ile kız yine kaleye kapatılır. Arnavutlar köye ikinci kez saldırıp kızın babasını, anasını, kızkardeşini, erkek kardeşini zorla çiftliğe götürür ve düğün yaparlar. Köy Ağası, öç almak için Tahir Ağa'yı zehirler, kızını alıp köyüne döner. Tahir Ağa'nın adamları da çiftliği kapatıp memleketlerine giderler.]

KANLI NİGÂR

Kaynak:

Selim Nüzhet Gerçek, *Kanlı Nigâr*, “Yeni Sabah” gazetesi, 19-27
Ekim 1939, no. 527-535.

KİŞİLER

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Ali Efendi)

CÜCE

I. ZENNE (Kanlı Nigâr)

II. ZENNE

KAYARTO (Şetâret. Arap halayık)

ÇELEBÎ (Fağfurî-zâde)

RUMELİLÎ (Hüsmen Pehlivan)

KÛLHANBEYÎ (Tığlı Hasan. Tulumbacı)

BEKÇÎ (Haso. Kürt)

HELVACI MEHMET (Hırbo)

KANLI NİGÂR

GİRİŞ

(Zurna Pişekâr havası çalarken Pişekâr gelir ve meydanı bir defa dolaştıktan ve iki eliyle temennah ettikten sonra.)

PİŞEKÂR: “Kanlı Nigâr” oyununun taklidini aldım. Çalsın çalgılar, huzzâra¹ temâşâ ettireyim. *(Der ve meydanın bir kenarına çekilir.)*

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna Kavuklu havası çalmağa başlar. Kavuklu, arkasında Cüce, sendeleyerek gelir; o da bir defa sendeleyerek meydanı dolaştıktan sonra Cüce’ye hitâben söze başlar.)

KAVUKLU: Kapıyı kitledin mi?

CÜCE: Kitledim.

1 Huzzâr: hazır bulunanlar.

KAVUKLU: Öyleyse ver anahtarı.

CÜCE: Kitledim ama... anahtarı kapının üstüne bıraktım.

KAVUKLU: Anahtar kapı üstünde bırakılır mı, ayol?

CÜCE: Geçen akşam komşuya girenler kapıyı kırmışlar.

KAVUKLU: Onlar hırsızdırlar.

CÜCE: İyi ya. Ben, bizim kapıyı kırmasınlar diye anahtarı üstünde bıraktım işte.

KAVUKLU: Hay Allah müstahakını versin. Anahtar hırsız girmesin diyledir, hırsızlar kapıyı açsın diye değil.

PİŞEKÂR: *(Arkalarından)* Hey gidi aptallar hey! Anahtarlarını kaybetmişler. Kilitli kalmışlar galiba.

KAVUKLU: Senin çenen açık kalmış ya, ona bak. Sen çilingir misin?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, ben bu mahallenin ihtiyarım. Bir müşkülünüz mü var?

KAVUKLU: Burada müşkül değil püşkül var.

PİŞEKÂR: Ne püşkülü?

KAVUKLU: Belâ püşkülü, yahut püşküllü belâ.

PİŞEKÂR: Efendim, “Bir müşkülünüz mü var? Bir işiniz mi var?” demek istedim.

KAVUKLU: Benim yok, bakalım bunun var mı? *(Cüce’nin kulağına eğilir, bir şey sorar gibi yapar.)*

PİŞEKÂR: Bu ne biçim lâf? Hem siz kimsiniz? Ben sizi bir şeye benzetemedim.

KAVUKLU: Şimdi beni kızdırma ben seni adam-akıllı bir şeye benzetirim.

PİŞEKÂR: Canım, efendim, siz kimsiniz? Kimin nesisiniz? Nereden gelip nereye gidiyorsunuz? Ananız babanız kimdir? Onu öğrenmek istiyorum.

KAVUKLU: Müsaade et... Mahalle kütüğünden kayıtları çıkarayım.

PİŞEKÂR: Ne kayıtları çıkaracaksın?

KAVUKLU: Ne bileyim ben. Sinsilemi² soruyorsun.

PİŞEKÂR: Senin adın ne?

KAVUKLU: Ali.

PİŞEKÂR: Nasıl Ali?

KAVUKLU: Sade Ali.

PİŞEKÂR: Maşallah, Sade Ali Efendi.

KAVUKLU: Ulan, niçin bana “Sade Ali Efendi” diyorsun?

PİŞEKÂR: Şimdi öyle söylemediniz mi?

KAVUKLU: Öyle ama, “Sade”nin burada işi yok. Yalnız Ali Efendi.

PİŞEKÂR: Maşallah, Yalnız Ali Efendi.

KAVUKLU: Canım, “Yalnız”ı malnızı da yok. Bayağı Ali Efendi.

PİŞEKÂR: Bu sefer “Maşallah” diyemeyeceğim, Bayağı Ali Efendi.

KAVUKLU: Artık tepem atıyor. Ulan, benim nerem bayağı? İsmim Ali, vesse-lâm!

PİŞEKÂR: Vay! Ali Vesselâm Efendi.

2 **Sinsile:** “silsile” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; soyzinciri.

KAVUKLU: Haydi def ol oradan! Sen benimle alay mı ediyorsun?

PİŞEKÂR: Yok, Ali Efendi, yok. Ben seni tanıdım. Kendimi tanıttırmadan biraz üzeyim dedim de, ondan.

KAVUKLU: Ben seni tanıyamadım ki.

PİŞEKÂR: Mutlaka tanıyacaksın.

KAVUKLU: Tanımayacağım işte!

PİŞEKÂR: Bak, bak, biraz dikkatlice bak. Bana “İnsan sarrafı, lâkırdı kavafı, erkân gülü, meydan bülbülü Küçük İsmail Efendi” derler.

KAVUKLU: Aaa! İsmail Efendi. Ben de seni arıyordum. *(Sarmaş dolaş olurlar.)* Bir derdim var, şimdi anlatırım. Yalnız, şu çocuğa biraz harçlık ver de gitsin.

PİŞEKÂR: *(Cüce’ye.)* Al, oğlum, şu yirmi beş kuruşu.

KAVUKLU: *(Cüce’ye.)* Ver, oğlum şu yirmi beş kuruşu.

PİŞEKÂR: Sen de mi para veriyorsun?

KAVUKLU: Ne olur ne olmaz, o yirmi beş kuruş üstümde bulunsun. *(Cüce’ye.)* Haydi bakalım, doğruca eve git. *(Cüce gider.)*

TEKERLEME

PİŞEKÂR: Eeey, ne âlemdesin, Ali’ciğim? Çoktandır görüşemedik.

KAVUKLU: Ne âlemde olacağım. Hâlimi sorma, birader. Pederin vefâtından sonra çok sıkıntı çektim. Hangi işi tuttumsa muvaffak olamadım. Sefil oldum. Şu bizim yukarı semtteki muhtarın evinin bir odasına sığındım.

PİŞEKÂR: Vah vah!

KAVUKLU: Bu sabah erkence kalkmıştım; bir de baktım ki, ev sahibi giyinmiş kuşanmış, bir yere gidiyor.

PİŞEKÂR: Sonra, efendim?

KAVUKLU: “— Aman, efendim, böyle erkence nereye gidiyorsunuz?” dedim; muhtar Efendi, “— A kardeş, beni lâkırdaya tutma, dilenci vapuruna gidiyorum, geç kalırım.” dedi.

PİŞEKÂR: Eey, sonra?

KAVUKLU: Efendim, hâlimiz malûm, biraz sefillik çekiyoruz.

PİŞEKÂR: Yazıklar olsun.

KAVUKLU: “— Aman, öyleyse dur, beraber gidelim.” dedim. Çarçabuk hazırlandım. Her neyse, dilenci vapuruna yetiştik. Vapura girdik, ben etrafıma bakmağa başladım; öteye gittim süründüm, beriye gittim süründüm, çıkarıp kimse on para vermedi. Vapura binmemin sebebi sizce de malûm.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. Niçin bindinizdi bakayım?

KAVUKLU: “Dilenci vapurunda adama elbette para verirler” diye bindim. Halbuki, söyledim a, beş para bile veren olmadı.

PİŞEKÂR: Vah vah! Sen yanlış anlamışsın. Her ne ise! Sonra?

KAVUKLU: Derken, efendim, elindeki bir demirle tuhaf tuhaf sesler çıkaran biri geldi, “— Nereye çıkacaksınız.” dedi; ben ne cevap vereceğimi bilemedim, şaşırdım kaldım. Meğer bu sırada vapur Kanlıca iskelesine yanaşmış. Son iskele de orası imiş. Baktım, müşterilerin cümlesi çıktı, biz kaldık. Biletçi bu defa: “— Haydi, sen de bilet al çık; buradan başka iskele yok.” dedi. Ben: “— Bilet lâzımsa ver de çıkarayım.” dedim. O da bana: “— Öyleyse para ver de bilet vereyim.” demez mi? “— Ne parası istiyorsun ayol? dedim. Ben buraya dilenci vapuru diye dilenmeğe geldim. Parayı, varsa, sen bana ver.” dedim. Biletçinin yanında birtakım adamlar peyda oldu,

beni patır kütür, tekme tokat iskeleye attılar.

PİŞEKÂR: Aman, efendim, sonra? Büyük kazâ savuşturmuşsunuz.

KAVUKLU: Derken, İsmail’ciğim, iskeledekiler de “— Para, para.” diye tutturmazlar mı?

PİŞEKÂR: Aman Ali’ciğim, buradan çıkmanın kolayı? Ne yaptın bakalım?

KAVUKLU: Ne yapacağım. Hiç! Bu herfler de beni dövmeğe başladılar. Bereket versin, iskelenin yanında büyük bir yalı varmış; sahibi olan efendi bana yapılan eziyetleri görmüş, acımış, hizmetkârıyla bana birkaç kuruş gönderdi, bileti aldım, döndüm geldim.

PİŞEKÂR: Oh! Geçmişler olsun efendim!

FASIL

KAVUKLU: İşte, İsmail’ciğim, ne olursa senden olur. Seni gökte ararken yerde buldum. Allah seni karşıma çıkardı. Ne yap yap bana bir iş bul.

PİŞEKÂR: Hazır elimin altında küçük bir dükkân var. Seni oraya yerleştireyim. Biraz sermaye de tedârik ederiz, geçinip gidersin.

KAVUKLU: Hay Allah senden razı olsun, İsmail Efendi!

PİŞEKÂR: İşte dükkân burada. Sermayesi de benden, işletmesi senden. Şol³ şart ile ki, kazandığın paranın yarısı senin.

KAVUKLU: Yarısı benim.

PİŞEKÂR: Öteki yarısı senin olursa bana ne kalır. Şimdiden söyleyeyim: İleride “Para kazanamadım, şöyle oldu böyle oldu, hamhum şaralop” istemem.

3 Şol: şu.

KAVUKLU: Hayhay, birader. Ticaret edelim de, işte söylüyorum, yarısı senin, yarısı benim. *(Dükkâna girer.)*
(Pişekâr bir kenara çekilir.)

(Zurna Zenne havası çalar. Arkasında Kayarto, I. Zenne gelir ve meydanı bir defa doluştuktan sonra Pişekâr'ın önünde durur.)

PİŞEKÂR: Maşallah, hanım kızım! Böyle takmış takıştırmış, yapmış yakıştırmış, nereden gelip nereye gidiyorsunuz? Şimdiye kadar nerelerde idiniz?

I. ZENNE: Ah, İsmail Efendi'ciğim, hakikat-i hâlde⁴ bizi çoktan beri görmediniz, lâkin kabahat sizde; pederin vefâtından sonra bir defa olsun kapımızı çalmadınız.

PİŞEKÂR: Hakkınız var, kızım; pederinizin sağlığında sizi daimâ ta'ciz ederdim.⁵ Merhumla çok sevişirdik.

I. ZENNE: Ah, efendim! Pederin vefâtından sonra vâlîde ile yalnız kalınca umûr u husûsumuza⁶ nezâret etmek, üzerimize baskı olmak üzere bir erkeğe ihtiyaç hâsıl oldu. Tabî bu erkeği de hâriçten alamazdık ya! Vâlîde beni evlendirmek istedi. Birçok görücüler geldi, birçok tâlibler çıktı ise de, li-sebebe-il-esbâb⁷ arzusu olmadı. Nihayet bir kılavuz hanımın delâletiyle⁸ bir beyle teehhül ettim.⁹ Beyimden çok hoşnuddum. Kendisi emsalsiz güzel, ahlâkı da çok iyi idi.

PİŞEKÂR: Oh, oh!

I. ZENNE: Lâkin son zamanda birtakım aşifteler beyimi baştan çıkarmağa başladılar.

4 Hakikat-i hâlde: gerçekte.

5 Ta'ciz etmek: rahatsız etmek, tedirgin etmek.

6 Umûr u husûs: işler. (Her iki sözcük de aynı anlamda).

7 Li-sebebe-il-esbâb: bazı sebepler yüzünden.

8 Delâlet: kılavuzluk, yol gösterme, aracılık.

9 Teehhül etmek: evlenmek.

PİŞEKÂR: Bey, demek o kadar güzel ki...

I. ZENNE: "Güzel" demek söz mü? Efendim, dünyada bir eşi daha yoktur. O boy, o bos, o endam, o şîve,¹⁰ o reftâr,¹¹ o giyinme, âdetâ bir bebek.

KAVUKLU: Bey Bebek, hanım da Kandilli olacak. Karşı karşıya.

PİŞEKÂR: Eey, sonra, efendim?

I. ZENNE: Kendisi evvelâ hiç sokağa çıkmazdı. Bazen pencereyi açıp hava almak için oturduğu zaman bütün komşunun kadınları Beyimi görmek için kafesleri parçalarlardı. Nihayet nasılsa sokağa çıkmağa alıştı.

PİŞEKÂR: Eyvah! Felâket sokakta başlıyor galiba.

I. ZENNE: Ah, İsmail Efendi'ciğim! İşte o günden beri Bey de huyunu değiştirmeye başladı. Gider, gece gelmez; ertesi gün geldiği zaman arkasında yabancı çamaşırlar görmeğe başladım.

KAVUKLU: Bey sokakta çamaşır değiştiriyor galiba.

PİŞEKÂR: Ne gibi, Hanım kızım?

I. ZENNE: Ne gibi olacak. Türlü türlü markalı çamaşırlar. Bunları nereden aldığı sorarım, bana kaçamaklı cevaplar verir. Nihayet, bir hafta evvel tıraş olmak için çıkmıştı, hâlâ daha gelmedi. Ben de Beyimi elden kaçırdım diye evde oturamaz oldum. Sizi bunun için rahatsız ediyorum: burada birkaç odalı münasip bir ev varsa –gerek kiralık, gerek satılık– bize yاپiver.

PİŞEKÂR: Tam zamanında geldiniz, efendim. Sizin istediğinizden âlâ olmak üzere elimin altında dayalı döşeli bir konak yavrusu var.

KAYARTO: Yeni mi doğdu, İsmail Efendi?

10 Şîve: 1. tarz, üslûp; 2. naz, eda.

11 Reftâr: salınarak yürüme.

KAVUKLU: Evet, yeni doğdu; İsmail Efendi daha yalamadı bile.

PİŞEKÂR: Sen sus! Münasebetsiz herif!

I. ZENNE: Uzakta mı acaba?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, şuracıkta. Bu yurun, teşrif edin.

(Yenidünyaya giderler. Pişekâr, gürültü ile kapı açar gibi yapar. Kayarto ile I. Zenne eve girerlerken gürültüden korkarlar.)

KAYARTO: Aman, İsmail Efendi, ödüm patladı! Neydi o çatırtı?

PİŞEKÂR: Efendim, evin kapısını açtım. Kilit biraz paslanmış, gıcırdayıverdi.

I. ZENNE: Biraz yağlamak yok muydu?

PİŞEKÂR: Telâşla unuttum, Hanımefendi.

I. ZENNE: Şetâret, haydi evi bir gez baka-yım. Nasıl, beğenecek misin?

(Kayarto bir iskemlenin üstüne¹² çıkar.)

KAYARTO: Aman, gözüm kararıyor. Ne kadar yüksek bina bu. — Hanım, her şey ayak altında. Bak, Adalar, Bakırköy...

KAVUKLU: Tımarhaneye geldik.

KAYARTO: Hepsi ayaklar altında. Ay ay ay! Şimendifer az kaldı çocuğu çiğniyordu. Hanım, gel sen de bak.

I. ZENNE: *(İskemleye¹³ çıkar.)* Aaa, Şetâret! Bak, karşıda bir alçak adam oturuyor.

KAVUKLU: Siz yüksektesiniz, alttakileri alçak görüyorsunuz.

(Zenneler¹⁴ inerler.)

I. ZENNE: Ev güzel, münasip, İsmail Efendi. Kavilsiz¹⁵ giren haksız çıkar. Bir

aylığı ne sularda?

KAVUKLU: Fındıksuyu'nda. Senin gibi fındıkçılara tam münasip.

I. ZENNE: *(Kavuklu'ya.)* Siz her şeye ne karışıyorsunuz, Beyefendi?

KAVUKLU: Efendim, size yorgunluk olmasın diye lâkırdınıza yardım ediyorum.

I. ZENNE: *(Kendi kendine.)* Ah, ne güzel delikanlı imiş, maşallah! — O gözler sizin mi, beyefendi?

KAVUKLU: Hayır, iğreti aldım.

I. ZENNE: Ah, ne güzel, ne de güzel? Gözler badem, yanaklar elma, dudak kiraz, burun hurma.

KAVUKLU: Suratım yemişçi dükkânına döndü.

PİŞEKÂR: Haydi, Ali Efendi, pazarlığın arasına girme, çekil.

KAVUKLU: Bu pazarlıkta bir pey de ben süreyim.

PİŞEKÂR: *(I. Zenne'ye.)* Efendim, siz yabancı değilsiniz; ayda on beş mecrediye¹⁶ veriniz.

I. ZENNE: Şetâret, on beş mecrediye ne eder?

KAYARTO: On beş mecrediye on beş mecrediye eder.

I. ZENNE: Aaa! Sen de hesap bilmiyorsun. *(Pişekâr'a hitâben.)* — Af edersiniz, on beş mecrediye kaç kuruş eder?

PİŞEKÂR: Aman, Hanımefendi, üç yüz kuruş eder.

I. ZENNE: Haa! Evet, sahi. Bir kuruş, bir kuruş daha, bir kuruş kuruş; bir kuruş daha, bir kuruş kuruş kuruş; bir kuruş daha, bir kuruş kuruş kuruş kuruş...

KAVUKLU: Bu kuruşlarla sabahı bulursunuz.

16 **Mecidiye:** eskiden kullanılan, 20 kuruş değerinde gümüş para.

12 **Bir iskemlenin üstüne:** asıl metinde. Yukarı. (Yenidünya gerçek bir dekor olmadığı için yukarı sözü anlamsız kalıyor. Öteki oyunlardaki anlatıma uyularak, üst kata çıkma anlamında, Kayarto'nun bir iskemle üstüne çıktığı belirtilmiştir.)

13 **İskemleye:** bu söz asıl metinde yok. Tarafımızdan eklendi.

14 **Zenneler:** bu söz asıl metinde yok. Tarafımızdan eklendi.

15 **Kavil:** söz, (burada) sözleşme.

PİŞEKÂR: Hanımefendi, siz zahmet çekmeyiniz; ben ay başında gelir size hesabı yaparım.

I. ZENNE: Aman, sizden çok rica ederim, ay başında gelmeyin, birkaç gün geciktiriniz. Ne olur ne olmaz, para bulunmaz. Ama emin olunuz, biz îcârı¹⁷ geciktirmeyiz, toptan vermek güç olur.

PİŞEKÂR: Kavga etmeyiz. Nasıl olsa ben paranızı alırım.

I. ZENNE: Teşekkür ederim, İsmail Efendi. (*Yenidünyaya girer.*)¹⁸

PİŞEKÂR: Haydi Allah rahatlık versin! (*Gider.*)¹⁸

(*Zurna Çelebi havası çalar. Çelebi gelir; kendine fazla çeki-düzen vermiş, yaşlıca bir adamdır.*)

ÇELEBİ: Of!.. Dünyada servet, gençlik sadeti temine kâfi değilmiş. Hamd olsun emlâk¹⁹ ve akarım,²⁰ gençliğim var ama rahatım yok.

KAVUKLU: Beyefendi galiba sabahçı kahvesinde bu geceyi geçirmiş, “— Rahatım yok.” diyor. (*Çelebi’nin karşısına çıkar.*) — Maşallah, Beyefendi!

ÇELEBİ: Kiminle teşerrüf ediyorum?

KAVUKLU: Anlayamadım, efendim.

ÇELEBİ: Zât-ı âlîniz kimsiniz, efendim?

KAVUKLU: Efendim, ben ben’im.

ÇELEBİ: Bu da ne demek? Sen seeleden²¹ misin?

KAVUKLU: “Sen seele” mi dedin? Seele ne demek? Demin “siz” diyordun.

ÇELEBİ: Söz anlamayana “siz” denmez. “Fıkara mısın?” demek istedim.

17 İcâr: kira.

18 Ayraç içindeki sözler asıl metinde yok. Tarafımızdan eklendi.

19 Emlâk: mülkler.

20 Akar: kiraya verilecek gelir getiren ev, dükkân, hamam v.b. gibi mülkler.

21 Seele: dilenciler.

KAVUKLU: Fıkarayım, efendim.

ÇELEBİ: (*Telâşla ceplerini karıştırır.*) Maalesef yanımda altın gezdirmiyorum.

KAVUKLU: Neden, beyim?

ÇELEBİ: Sarılıktan korkarım.

KAVUKLU: Mecidiye verin, beyim.

ÇELEBİ: O da ağır, taşıyamıyorum.

KAVUKLU: Çeyrek²² verin, beyim.

ÇELEBİ: O da elimi kirletiyor.

KAVUKLU: Kuruş verin, beyim.

ÇELEBİ: Bakır taşımam.

KAVUKLU: Desen e ki, sen para tutmuyorsun.

ÇELEBİ: Af edersin, baba efendi, sen benim kim olduğumu anlamadın. Ben bir kahve içerim, bir mecidiye veririm; ayakkabımı boyatırım, elli kuruş veririm; bir yemek yerim, elli lira veririm. (*Üstünü araştırır.*) Bir sigara verir misiniz lütfen?

KAVUKLU: Oğlum, sen elli kuruşa ayakkabı boyatacağına on ikilik²³ bir tütün al da beş altı gün içmene bak.

ÇELEBİ: Hay şaşkın herif hay! Ben seninle eğlenmek istedim, sense beni hakikat parasız zannettin. Benim her tarafım para, para, para.

KAVUKLU: Oğlum, sen kısmetini başka yerde ara, ara, ara. Ben seni burada bozamam.

PİŞEKÂR: (*Gelir.*) Ali Efendi, kim o Bey, tanıyor musun?

KAVUKLU: Hayır. Ne olacak?

PİŞEKÂR: Öyle tanımadığın zevât-i muh-

22 Çeyrek: Farsça “çâr-yek” [= dörtte bir] sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; eskiden kullanılan, 5 kuruş değerinde para; mecidiyenin dörtte biri.

23 On ikilik: on iki kuruşluk; eskiden 12 kuruşa satılan bir tütün paketi için kullanılan deyim.

teremeyi²⁴ rahatsız etme. Haydi def ol oradan! (*Çelebi'ye hitâben.*) — Vay, efendim! Benim devletli sultanım! Safâlar getirdiniz, kademler²⁵ getirdiniz.

KAVUKLU: İsmail Efendi, bu kim Allahını seversen?

PİŞEKÂR: Efendim, bu zata adlan sanlan “Fağfurî-zâde” derler.

KAVUKLU: Eyvah! Birdenbire tanıyamadım, şimdi öğrendim. Gideyim, özürler dileyim. (*Çelebi'ye*) — Maşallah, Beyefendi! Peder, valde, hemşire, soy sop iyidir inşallah! İçinizde kırılmış dökülmüş yoktur?

ÇELEBİ: Siz bizim soyu sopu biliyor musunuz, efendim?

PİŞEKÂR: Sen Beyefendinin soyunu sopunu biliyor musun?

KAVUKLU: Nasıl bilmem. Taa büyük babasından en küçüklerine kadar hepsini ayrı ayrı tanırım.

PİŞEKÂR: Ali'ciğim, Beyin büyük pederi kimdi?

KAVUKLU: Kim olacak, hoşaf kâsesi. Annesi sürahi, kardeşi su bardağı.

PİŞEKÂR: Haydi oradan!²⁶ Senin bildiğin gibi değil.

ÇELEBİ: Kim bu zevzek, Allahı severseniz?

PİŞEKÂR: Efendim, kusuruna bakmayınız; abdalın birisidir.

ÇELEBİ: Sözlerinden abdal olduğu anlaşılıyor.

PİŞEKÂR: Hayr ola, Beyefendi! Burayı teşrif esbâbı²⁷

ÇELEBİ: Of! Of! İsmail Efendi. Hangi derdimi anlatayım? Hayatımın her da-

kikası ıztırabla geçiyor. Nereye gitsem eğlenemiyorum, hayattan bir zevk alamıyorum. Her yerde, karşıma çıkan bir kadının ilân-ı aşkına yahut sitemine ma'ruz kalıyorum;²⁸ hepsi de beni kendilerine bend etmek²⁹ istiyor.

PİŞEKÂR: Bir çiçekle yaz olmaz.

ÇELEBİ: İbtidâlarda uslu-akıllı, köşemde oturuyordum; öyle olduğu hâlde bile yaranamadım. Sonra kendimi kapıp koyuverdim.

PİŞEKÂR: Kabahat kimde? Sizi bu hâlde getirenlerde.

KAVUKLU: Akıntıya dikkat. Anafor olmasın. (*Bu sırada Pişekâr bir kenara çekilir.*)³⁰

I. ZENNE: (*Bu sözleri dinler ve nihayet Çelebi'yi karşılamağa çıkar.*) Aferin, Beyefendi! Bir hafta sonra size bir daha tesadüf edeceğimi hiç tahmin etmiyordum. Bir tıraş olmak bir hafta mı sürer? (*Çelebi bu vaziyette sıkılır, ânî bir yalan bulamaz, şaşırır, bekler.*)

KAVUKLU: (*Çelebi'ye yaklaşarak.*) “— Berberin usturası körleşmiş, çarkçıya gönderdi, sonra taşa sürdü, sonra kayışa çekti, onun için geç kaldım.” de.

ÇELEBİ: Evet, Hanımefendi; berberin usturası körleşmiş, çarkçıya gönderdi, sonra taşa sürdü, sonra kayışa çekti, onun için geç kaldım.

I. ZENNE: İlâhi, Beyefendi! Dediğiniz gibi de olsa yine bir hafta sürmez.

KAVUKLU: “— Araya bayram girdi.” de.

ÇELEBİ: Evet, evet; araya bayram girdi.

I. ZENNE: Bu hafta bayram yoktu.

24 Zevât-i muhtereme: sayın zatlar.

25 Kadem: uğur.

26 Oradan: bu söz asıl metinde yok. Tarafımızdan eklendi.

27 Esbâb: sebepler.

28 Maruz kalmak: karşılamak.

29 Bend etmek: bağlamak.

30 Ayraç içindeki cümle asıl metinde yok. Tarafımızdan eklendi. (Pişekâr'ın daha aşağıda yeniden meydana çıktığı belirtildiğine göre, burada meydana çıkıldığının de belirtilmesi gerekirdi.)

KAVUKLU: (*Zenne'ye.*) Bayram yok muydu? Bir haftadır buralarda dolaşıyor, zerzevat satıyor.

I. ZENNE: Sen de kırmızı domatese benziyorsun. Def ol buradan, sen de satılırsın! (*Çelebi'ye.*) — Ah, Beyefendi, niçin cariyenizi böyle ihmal ediyorsunuz? Bütün kabahatlerim size olan aşkımdır?

(*Bu sıralarda II. Zenne girer ve bu sözleri işitir.*)

II. ZENNE: (*Kendi kendine.*) Ah, başıma gelenler! Gözlerime inanamayacağım geliyor. Benim Beyim bana karşı göstermiş olduğu samimiyeti sû-i istimal etmez³¹ zannediyordum. Bak, bak! Aşıftenin birisiyle o kadar içli-dışlı konuşuyorlar ki, benim geldiğimin bile farkında değil. Ben buna nasıl tahammül edebilirim? (*Çelebi'nin yakasına yapışır, çeker.*) — Beyefendi, “— Şimdi gelirim.” diye beni aldatarak sokağa çıktın. Birtakım aşiflerle konuşuyorsun.

ÇELEBİ: Aman, efendim, rica ederim. Merhamet buyurun, beni mahcup etmeyin.

I. ZENNE: Aaa! Hanım, senin zorun ne? Benim beyimi elimden mi almak istiyorsun.

II. ZENNE: (*Çekerek.*) Sen onu dinleme, gel.

I. ZENNE: (*Çekerek.*) Aaa! Nereye gidiyorsun? “— Buraya gel!” diyorum! (*Bu hâl iki defa tekerrür eder.*) — Hanım, af edersiniz ama, siz kimsiniz?

II. ZENNE: Kim olacağım, onun karısıyım.

I. ZENNE: Üstüme iyilik sağlık! Onun haremi³² ben'im. Benden başka haremi yok.

II. ZENNE: Aaa! Ben onun beş senelik fa-

milyasıyım.³³ Sizin mevcûdiyetinizden haberdâr bile değilim.

I. ZENNE: Ben on senelik haremiyim. Benim de sizden haberim yok.

KAVUKLU: Oğlanı mezada mı çıkardılar? (*Kadınlara.*) — Hanımefendiler, sokak ortasında paylaşma olmaz. (*Çelebi'yi tutar, bir kenara götürür.*)

I. ZENNE: (*Kavuklu'ya.*) Aaa! Baksan a şu kadına ayol! Benim on senelik kocamı elimden almak istiyor.

II. ZENNE: (*Kavuklu'ya.*) Hayır, hayır, Efendi baba. O Bey asıl benim zevcimdir. Bu hanım desîse³⁴ ile kocama sahip olmak istiyor.

KAVUKLU: Canım, ne kavga ediyorsunuz? Mademki ikinizin de kocası imiş, siz de ona nisbet, ikiniz de benim karım olunuz vesselâm.

I. ZENNE: Haydi oradan, terbiyesiz!

II. ZENNE: Haydi oradan, musîbet!

I. ZENNE: Hemşire, ciddî mi söylüyorsun? Bu Bey sizin beş senelik zevciniz mi?

II. ZENNE: Aa, vallahi, kardeş, beş senedir karı kocayız. Siz sahi on senelik mi?

I. ZENNE: Evet, tam onuncu sene.

II. ZENNE: Öyleyse şu adam desîse ile ikimizi de iğfâl etmiş.³⁵ Bana, size söylediği gibi, “— Senden başka zevcem yok.” derdi.

I. ZENNE: Ah, külhani, ah!

II. ZENNE: Demek biz onun yalnız kulu kurbanı değil, âdetâ oyuncağı imişiz.

I. ZENNE: Düşündükçe çıldıracağım geliyor.

II. ZENNE: Buna karşı yapılacak bir şey var. Ondan adam-akıllı bir intikam almak. Ne dersiniz?

³³ **Famîlya:** nikâhlı karı, eş.

³⁴ **Desîse:** hiyle, dek.

³⁵ **İğfâl etmek:** 1. aldatmak, kandırmak; 2. ayartmak, baştan çıkarmak.

³¹ **Sû-i istimal etmek:** kötüye kullanmak.

³² **Harem:** nikâhlı karı, eş.

I. ZENNE: Olur mu, olur! Fakat ne yapalım?

II. ZENNE: Dur, biraz düşüneyim.

I. ZENNE: Geliniz, şurada bizim evde daha rahat görüşürüz.

II. ZENNE: Sizin ev burada mı?

I. ZENNE: Şuracıktı.

II. ZENNE: Öyleyse buldum. Onu, “İkimiz de beraber yaşamağa razı olduk” diye kandırarak eve götürelim, bir temiz pataklayalım.

I. ZENNE: Hattâ çırpıplak sokağa atalım.

II. ZENNE: Pekâlâ. O da olur. (*Deyip Zenneler Çelebi’ye hitâb etmeğe başlarlar.*) — Ah, Beyciğim, seni gördüm, yine yüreğimin yağı eridi. Ne yapayım, mademki benden başka haremim varmış, ben de ona katlanırım.

I. ZENNE: Aaa! Sizin gibi ortağa ben de tahammül ederim. Niçin etmeyecekmişim? El ele verip Beyimizi bahtiyar etmeğe çalışırız. Olmaz mı, kardeşim?

KAVUKLU: Siz el ele verirsiniz Beyi bahtiyar değil, ihtiyar edersiniz.

II. ZENNE: Gel, Beyim.

I. ZENNE: Haydi, bak, yeni evimiz şuracıktı. Çok da beğeneceksin. (*Üçü de eve girerler.*) — Şetâret, kız, vur kapının kol demirini, vur! Kimse gelmesin, Beye temiz bir ziyafet çekelim.

KAYARTO: Baş üstüne. Hem demirler, hem sürmelerim.

II. ZENNE: Aman, kuşu kafesten kaçıramayalım.

(*Çelebi’ye iki Zenne bir temiz dayak atarlar ve onu sokağa atarlar.*)

ÇELEBİ: (*Perişan bir hâlde.*) Of! Kısmette kadınlardan da dayak yemek varmış. Ben şimdi ne yapayım?

KAVUKLU: Oğlum, burada böyle soyulmuş sovana dönmüş, ne yanıp yakılıyorsun?

ÇELEBİ: Sorma babacığım, sorma. İki evliliğin seyyiesini³⁶ çekiyorum.

KAVUKLU: Anlayamadım.

ÇELEBİ: Demin gördüğün iki karım yok mu, onlar benden intikam almak için beni bu hâle getirdiler.

KAVUKLU: A yavrum, senin baban bile bir tanesiyle başa çıkamamış; senin nene gerek iki taneyi başına dolarsın.

ÇELEBİ: Hakkın var, babacığım.

KAVUKLU: Senin de alacağın varmış.

PİŞEKÂR: (*Çelebi’ye yaklaşarak.*) Vay, evlâdım, bu ne hâl?

ÇELEBİ: Sorma, İsmail Efendi babacığım. Bu kadınların şerrine³⁷ uğradım. Beni kandırıp eve götürdüler, bir temiz patakkladılar.

PİŞEKÂR: Vah, yavrum, vah! Ben şimdi gider evi onların başına yıkarım. Bir erkeğe hakaret etmenin ne demek olduğunu anlatayım da sen de gör.

KAVUKLU: İsmail’ciğim, meşhur kelâmdır:

El için yanma nâra³⁸

Yak çubuğunu safânı ara³⁹

Senin nene gerek? Karı koca kavga etmişler, birbirlerini dövmüşler. Ne hâller varsa görsünler.

PİŞEKÂR: Ali, senin aklın ermez. Ben bu hâle gözümü yumamam, bu mahallede böyle rezaletler olamaz. (*Çelebi’ye.*) — Sen merak etme, evlâdım. Ben şimdi

36 Seyyie: 1. suç, günah, kötülük; 2. kötülük karşılığı çekilen sıkıntı.

37 Şerr: kötülük.

38 Nâr: ateş (Nâra yanmak: birinin yüzünden büyük zarar görmek).

39 Bu cümlelerin başka biçimi: Yak çubuğunu bak safâna.

onlara hadlerini bildiririm ve esvaplarını getiririm.

ÇELEBİ: Çok teşekkürler ederim, İsmail Efendi.

PİŞEKÂR: (*Hiddetle kapıyı çalar.*) Baksanız a!

I. ZENNE: (*Kendi kendilerine telâşla.*) Aaa! İsmail Efendi geldi. Şimdi ne olacağız? Kör olası herif gitmiş, ona bizden şikâyet etmiş olacak.

II. ZENNE: Aman, sen de, hemşire, neden korkuyorsun? O da ileri varırsa, onun da haddini bildirmek işten mi? (*Kapıya gelir.*) — Vay, İsmail Efendi babacığım! Bir arzunuz mu var?

PİŞEKÂR: Evet. Size mahalle arasında yapılmayacak şeylerden sakınmanızı söylemeğe geldim. Fağfurî-zâde'nin esvaplarını verin, meseleyi ört-bas edelim. Fakat bir daha da böyle şeyler yapmayınız.

II. ZENNE: Aman efendim, bu da ne demek? Bizim bir kabahatimiz yok. Beyimiz güzelce eve geldi, soyundu, istirahatine baktı.

PİŞEKÂR: Sokakta böyle üryan püryan⁴⁰ istirahat olur mu?

II. ZENNE: Sokağa mı çıkmış?

PİŞEKÂR: Her ne ise! Esvaplarını veriniz de götürüyüm.

II. ZENNE: Aaa, buyurunuz, efendim. (*Pişekâr eve girer.*) — Şetâret, kız, vur kol demirini, vur! Aile işlerine karışan İsmail Efendinin de hatırını soralım.

(*Dayak başlar, sonra Pişekâr çırılçıplak dışarı atılır.*)

PİŞEKÂR: “Dayak Cennetten çıkmış” derler ama böylesi değil.

KAVUKLU: İsmail Efendi, geçmiş olsun!

40 Üryan püryan: çırılçıplak.

Ben sana demedim mi “Karı koca arasına girme” diye. Al payını, otur aşığıya.

ÇELEBİ: Efendi babacığım, benim elbiselerimi getirdin mi?

KAVUKLU: Daha ütünden çıkmamış; İsmail Efendininkiler de yanına gitti.

PİŞEKÂR: Ah, Ali'ciğim, benim çareme bak. (*Makamla.*) Benim başımın kalpağı, elimin patpatı, enfiye kutum, tönbeği kutum, afyon kutum, (*Kavuklu da ahenkle beraber söyler.*) râhat-ı hulkum⁴¹ kutum, hepsi orada kaldı. Ali'ciğim, sen bilirsin. Ne olursa senden olur. Benim intikamımı al.

KAVUKLU: Ben şimdi gider, esvaplarınızı da, intikamınızı da alırım.

ÇELEBİ: Babacığım, eğer esvaplarımı alırsan, yeleşin cebindeki yüz liralık altın saatim senin olsun. Anamın ak südü gibi helâl olsun.

KAVUKLU: Annenin südünü karıştırma, sonra bizimki de belki bozulur.

ÇELEBİ: Eğer elbiselerimi tamamen getirirsen para kesemdeki beşibirliklerin⁴² biri de senin olsun.

KAVUKLU: Sen merak etme, ben şimdi gider alırım.

(*Kavuklu gider, kapıyı çalar.*)

I. ZENNE: Hayr ola, efendim?

KAVUKLU: Hayır, şer ne olduysa oldu. Kocanızı dövdünüz, ona karışmam; lâkin benim kırk yıllık arkadaşımı dövmeğe ne hakkınız var? Sizi gidi utanmazlar sizi!

I. ZENNE: Aman, beyefendi, af edersiniz.

KAVUKLU: Hâlâ “— Af ediniz.” diyor.

41 Râhat-ı hulkum: (eskiden) “rahat lokum” denilen bir çeşit şekerleme (**Hulkum**: boğaz).

42 Beşibirlik: beş altın lira değerinde altın para.

I. ZENNE: Efendim, bizim kabahatimiz yok. Neden tekdîre⁴³ lâıyk görölüyoruz?

KAVUKLU: Ne olacak, İsmail Efendiı soyup sovana çevirmişsiniz; adamcağız kabuğundan çıkmış sümüklüböceğē dönmiş.

I. ZENNE: Efendim, biz İsmail Efendiye bir şey yapmadık. Yemek yemek üzere gelmişti, “rahat edeyim” diye soyundu, sofrā başında içine bir sıkıntı geldi, biraz hava almak üzere dışarı çıktı.

KAYARTO: Hanım, içeri gel; yemekler soğuyor.

KAVUKLU: Vay! İsmail Efendi “— Dayak yedim.” dedi, siz “— Yemek yedi.” di-yorsunuz.

I. ZENNE: Aaa! İnan olsun, dayaktan benim haberim yok.

KAVUKLU: Belki ben yanlış anlamışım, İsmail Efendiye ne ikram ediyordunuz?

I. ZENNE: Şetâret, koş gel. Ali Efendiye bakalım ne yemek vereceksin, söyle.

KAYARTO: Hindi dolması, piliç kızartması, imambayıldı, tepsi böreğē, hanım göbeğē.

KAVUKLU: Ağzımın suyu akmağā başladı. Sayma, yeter.

I. ZENNE: Allahı seversen buyur içeri!

KAVUKLU: Ben İsmail Efendi gibi değēlim; Arap’tan başlarım, hepinizi haşlarım. (*İçeri girer.*)

I. ZENNE: Kız, Şetâret, vur kapının kol demirini, vur! Kızılıık hoşafını da hazırla. (*Dayaktan sonra Kavuklu çırılçıplak dışarı atılır.*)

(*Pişekâr ve Çelebi telâşla Kavuklu’ya doğru koşarlar.*)

PİŞEKÂR: Aman, Ali’ciğim, hani benim esvaplarım?

ÇELEBİ: Benimkiler kırmızı bohçanın içindeydi.

KAVUKLU: Benimkiler de sizinkinin yanına gitti.

PİŞEKÂR: Eyvah! Şimdi hâlimiz ne olacak?

KAVUKLU: Şu hamamın duvarına gidip ısınalım bari.

PİŞEKÂR: Dur, benim bir bildiğim var: Hüsmen Pehlivana şimdi haber yollarım, onların aklını başına getirir.

(*Zurna Rumeli havası çalar. Rumelili, şarkı söyleyerek gelir.*)

RUMELİLİ: A be,⁴⁴ ne soyunmuşsunuz bu meydanda böyle? Adamı gafil avlayıp soymaya mı çıktınız? Erkekseniz ikişer ikişer çıkın karşıma.

KAVUKLU: Hemşerim, biz kendimiz soyulmuşuz.

RUMELİLİ: Ne oluyorsunuz siz? Adam mısınız?

KAVUKLU: Adamlıktan çıktık.

RUMELİLİ: Mutlak kirasını vermemişsinizdir; onuçtan çıkarmışlardır.

KAVUKLU: Yahu! Adamcağız adamlığı kira evine benzetiyor.

RUMELİLİ: A be sepet kafalı, ne olduğunu anlayamadım ben senin.

KAVUKLU: Anlayamayacak ne var? İşte senin gibi adamım.

RUMELİLİ: Hadi be sen de! Böyle şaman-dıra gibi hiç adam olur mu? Tübeler olsun, ben seni bizim Aliş Ağanın mandasına benzettim, ve lâkin rengini tutturamıyorum. Kızıla boyanmışsın... Neden?

KAVUKLU: Efendim, salhaneden kaçtım da onun için.

RUMELİLİ: Te şimdi düzeldi iş. Kaçarken boynuzunu da koparmışsın.

43 Tekdîr: azarlama, paylama.

44 A be: asıl metinde; Beyyy!

KAVUKLU: İsmail! Bak, herif meseleyi de-
ğiştiriyor, boynuzdan filân bahs ediyor.
Gel, sen de bu işten anlarsın.

PİŞEKÂR: Vay, Pehlivan! Safâ geldin, hoş
geldin!

RUMELİLİ: Safâ bulduk, İsmail Efendi. A
be ne hâl bu böyle? Hepden tanıyama-
dıydım. Kabından çıkmış sümüklübö-
ceğe dönmüşsün.

PİŞEKÂR: Ah, evlâdım! sorma başımıza ge-
leni.

RUMELİLİ: Ne geldi başınıza?

KAVUKLU: Komşunun çocuğu bir oturak
attı.

RUMELİLİ: Sen lâfa karışma, ulan! Çal-
larsam sıfatına yumruğu, kala-kalırsın
oracıkta.

KAVUKLU: Aman, kızma, ağa, sesimi çı-
karmam!

PİŞEKÂR: Evlâdım, şu karşiki evde iki
âlûfte⁴⁵ var; şu Bey de onların efendisi.

RUMELİLİ: Niye gitmez o, alüftelerin ya-
nına?

KAVUKLU: Herifin dili de dönmüyor, mâ-
nasını da anlamıyor.

RUMELİLİ: Ulan, ben onu söylemesini bi-
lirim, manasını da anlarım.

PİŞEKÂR: Canım, Ali'ciğim, şu adamı iyi-
lik için çağırdık. Rahat bırak da, derdi-
mize çare bulsun.

ÇELEBİ: Aman, Pehlivan Ağa! Bu kadın-
lardan intikamımızı al.

PİŞEKÂR: Evlâdım, bu âlüfteler bu çocuk-
cağızı dövdüler, soyup sokağa attılar.
Ben onun hâline acıdım, oraya gittim,
ben de o hakarete maruz kaldım.

RUMELİLİ: (*Kavuklu'ya.*) Sen ne oldun ya?

KAVUKLU: Benimkisi daha belli değil.

RUMELİLİ: Sen söylemiyorsun. Kazık gibi
herifsin de utancına gideyri.

KAVUKLU: Anladığın gibi.

RUMELİLİ: Ben gideyim, külbesini* onla-
rın başına yıkayım da görsünler âleme
madik oynamayı.

(*Eve gider.*) — Hey, bak bana be! Çıkın
dışarıya. Ne bu rezalet böyle?

I. ZENNE: (*İçeriden.*) Ah!.. Hüsmen Pehli-
van geldi, kızlar, şimdi ne yapalım?

KAYARTO: Eyvah! Ben korkudan yığıldım
kaldım. Kalkacak hâlim yok.

II. ZENNE: (*Çıkarak.*) Vay! Safâ gelsin,
Hüsmen Pehlivanı! Ayol, çoktan
beri gelmiyordun. Göreceğimiz gelmiş-
ti.

RUMELİLİ: Benim de üyle. Sizleri üzle-
dim ama ne yanı tıkaçtığınızdan habe-
rim yoktu.

KAVUKLU: Eyvah! Karıyı gördü, herifin
hiddeti sabun köpüğü gibi söndü.

RUMELİLİ: Ne hâle koymuşsunuz bunca-
ğızları? Böyle işler yaraşmaz.

II. ZENNE: Aaa! Onlar seni de mi aldat-
tılar? Eve geldiler, yediler, içtiler, para
vermediler, esvaplarını bıraktılar... kaç-
tılar.

RUMELİLİ: Ben de üyle olduğunu kes-
tirdim.

II. ZENNE: Aaa! Haydi, buyursanız a içeri.
Burada ne duruyorsunuz? Ev sizin. Siz-
den para alacak değiliz. Teklif mi var?

RUMELİLİ: İslah,⁴⁶ gidelim. (*İçeri girer.*)

II. ZENNE: Şetâret, vur kapının kol demi-
rini, vur!

RUMELİLİ: (*Dayak yiyip soyulduktan sonra*

* **Külbe:** Farsça küçük ev; Türkçeleşmiş biçimi:
kulûbe.

46 **İslâh:** (burada) doğru.

45 **Âlüfte:** uygunsuz kadın.

dışarda.) Hayyy!.. Koca Yusuf'lan altı saat güreş ettim, böyle hırlanmadıydım. Yaman şeylermiş, heyyy!..

KAVUKLU: Biz onun farkına daha evvelce varmıştık. Nasıl dayağın tadı?

ÇELEBİ: Aman, Pehlivan Ağa, esvaplarımı aldın mı? Saat kordonumu unutmayaydın.

PİŞEKÂR: Evlâdım Pehlivan, benim kürkümün cebinde enfiye mendili vardı.

RUMELİLİ: Haydin be! Nereden çattım size? Ben de sizden beter oldum. Um-madıydım böyle yapacaklarını; yoksa berbat ederdim onları ya!

KAVUKLU: Cart kaba kâğıt! Dayağı ye de sen, sonra ne dersin de.

RUMELİLİ: Ne olacak bizim hâlimiz böyle?

KAVUKLU: Ayaza idmanın varsa titremekten ölmezsin. Dur bakayım, bir de ben bir ahbap çağırayım.

(Tulumbacı Külhanbeyi, makamla okuyarak meydana gelir.)

KÜLHANBEYİ:

⁴⁷Adam aman der de gelmez
O yâr dâim va'd eder
Gelirim der de gelmez
Gelir ama derd verir
Kendisi derde gelmez

Of, of!.. Dünyada zevk etmeli, be imanım! Yaşamalı, sövmeli sövülmemeli, dövmele dövülmemeli, vurmali vurulmamalı. Erkek olmalı vesselâm!

KAVUKLU: Vay, Tığlı Hasan!

KÜLHANBEYİ: Vay, moruk!.. Ulan, bu ne be?

Tarara cif tara

Cif tarara cif tara

Bu ne kıyafet?.. Moruğa bak!..

Tarara cif tara

Cif tara cif tara

47 Öçek: 7

KAVUKLU: Oğlum, şimdi alayın sırası değil.

KÜLHANBEYİ: Ne alayı be? Vay enayi dayı!

KAVUKLU: Ağzını topla, enayi sensin.

KÜLHANBEYİ: Bana bak, moruk, ben adama lâf söyletmem. Hapishane benim için. Tığlarım haa! Hem öyle karşımdakinin vaziyetine göre tığlarım ki... *(Bıçağın ucunu göstererek.)* Bu kadar zula edersem⁴⁸ üç aydır, yarısına kadar zula edersem üç senelik iş, kabzaya kadar oturttum muydu dekapendidir.⁴⁹ Anlıyor musun?

KAVUKLU: Herif kitaba uydurup öyle vuracak.

KÜLHANBEYİ: Geçen akşam Kumkapı'da Karabacak'ın piyizhanesinde⁵⁰ Tırtıl Ahmet, Çolak Halil, Gebeş Hüsnü oturduk piyizleniyorduk;⁵¹ karşıkı masada Bıdık İbrahim, Yanbastı Tahir, kafesçi Tahsin oturuyorlardı. Bilmem neden bizim Tırtıl Ahmet'e Yürük Hasan aynasız⁵² bir peniz⁵³ attı. Oradan bir çingar⁵⁴ başladı. Morto⁵⁵ sirkafı⁵⁶ meydan aldı. Birbirimize işledik durduk. Baktım, iş aynasız gidiyor. Patburunlar⁵⁷ uçlandılar,⁵⁸ enselenmemek için cızlamı kırdım.⁵⁹

KAVUKLU: Oğlum, bu lâkırdılardan birini anladım sa Arap olayım.

KÜLHANBEYİ: Vallah da öyle, billâh da öyle.

48 Zula etmek: (argo) batırmak, saplamak.

49 Dekapendi: (Rumca. Doğrusu: Dekapende) on beş.

50 Piyizhane: (argo) meyhane (Piyiz: rakı).

51 Piyizlenmek: rakı içmek.

52 Aynasız: (argo) kötü.

53 Peniz: (argo) lâf, söz.

54 Çingar: (argo) kavga.

55 Morto: (argo) ölüm.

56 Sirkaf: (argo) imâlî söz.

57 Patburun: (argo) zâbita, polis.

58 Uçlanmak: (argo) 1. vermek, ödemek; 2. (burada) görünmek meydana çıkmak.

59 Cızlamı kırmak: (argo) kaçmak, savuşmak.

KAVUKLU: Öyle olsun. Şimdi sen beni dinle. Benim sözlerimi sen anlarsın.

KÜLHANBEYİ: Ulan, beni tıraş mı edeceksin, moruk? Ben mantar⁶⁰ yemem.

PİŞEKÂR: Vay! Tıgılı Hasan, oğlum.

KÜLHANBEYİ: Vay! Babacığım, canım ciğerim. Ay türâbıyım⁶¹ babacığım. Ne istersen emr et.

PİŞEKÂR: Seni Ali mi çağırttıydı?

KÜLHANBEYİ: Şimdi derdini anlatıyordu.

KAVUKLU: Evet, İsmail Efendi, ben çağırttım. Sen meseleyi anlativer.

PİŞEKÂR: Sözün kısası; şu karşıkı evde oturan iki kadın var, şu gördüğün hepimizi soyup sokağa attılar. Sen bizim hâlimize bir çare bul.

KÜLHANBEYİ: Sen, babacığım, merak etme; sen, Ali'ciğim korkma; sen, delikanlı, aldırış etme; sen, dayı, kasavet çekme. Ben şimdi o gacoları⁶² maymun gibi zıplatırım.

(Külhanbeyi sallanarak eve girer.)

I. ZENNE: Kız, Şetâret, vur kapının kol demirini, vur!

(Külhanbeyi de dayak yiyerek çıkar.)

KÜLHANBEYİ: Vay geçmişi kandilli be! Böyle torpitoya hiç basmamıştım. Öyle marizime uçlandılar⁶³ ki olursa böylesi olsun.

KAVUKLU: Şu kadar soktu mu üç ay, yarıya kadar oldu mu altı ay, kabzaya kadar oturdu mu dekapendi. Böyle dayağı yiyip sokağa atıldı mı esvaplardan da be-
raat. — Oğlum, atıp tutma para etmez, işin sonunu getirmeli.

60 **Mantar:** (argo) yalan (**Mantar yememek:** yalana kanmamak).

61 **Türâb:** toprak.

62 **Gaco:** (oyun argosu) kadın, zenne.

63 **Marizine uçlanmak:** (argo) çullanıp dövmek (**Mariz:** dayak).

PİŞEKÂR: Aman, evlâdım, esvaplarımı aldın mı?

ÇELEBİ: Portmenim ceketin cebindeydi, aldın mı?

RUMELİLİ: A be, cepkenimin cebindeki meteliği düşürmedin ya.

KAVUKLU: Merak etmeyin. Hepsini alacakmış ama, hovardalığı tutmuş, kendininkileri de üste vermiş.

KÜLHANBEYİ: Ulan, geçmişti tenekeli. Benimle alay etme, yakarım, ulan!

PİŞEKÂR: Eyvah! Bu ümidimiz de boşa çıktı. Ne yapacağız şimdi?

ÇELEBİ: Aman, Efendi babacığım, bizim mahalle bekçisi Haso'ya haber göndersek acaba bunun üstesinden gelebilir mi?

PİŞEKÂR: Hay aklınla yaşa, evlâdım! Şimdi ona haber göndereyim.

KAVUKLU: Buna hasır değil, çiğdene tahtası⁶⁴ da para etmez.

(Bekçi şarkı söyleyerek ve bir ayak oyunu oynayarak gelir; Kavuklu onunla birlikte oynamaya başlar.)

BEKÇİ: Bir ayağında mesti var

Bir ayağında mesti var

Bir ayağında mesti var

Bir ayağında mesti var

KAVUKLU: Bunu anladık; ya öteki ayağında nesi var?

BEKÇİ: Haaa! Öbür ayağında mı?

KAVUKLU: Evet, öbür ayağında.

BEKÇİ: *(Düşünerek.)* Haaa!.. *(Aradan epeyce bir müddet geçer.)* Öbür ayağında da mesti var.

KAVUKLU: Tuuu! Allah müstahakını versin! Bir saattir bunu mu düşünüydün?.. Merhaba, babo!

64 **Çiğdene tahtası:** ahşap yapıların dış yüzeylerini kaplamakta kullanılan çirali tahta çeşidi.

BEKÇİ: Merhaba, babo!

KAVUKLU: Hoş geldin, sakalı kabo! Nasılsın, iyi misin?

BEKÇİ: Vallah ben iyiyim. Sen nasılsın?

KAVUKLU: Hamd olsun, ben de iyiyim. Sen nasılsın?

BEKÇİ: Eee, ben iyiyim, sen nasılsın?

KAVUKLU: Hamd olsun, ben de iyiyim. Sen nasılsın?

BEKÇİ: Çok şükür Ellâha, ben iyiyim. Sen nasılsın?

KAVUKLU: Bu sabaha kadar “— Sen nasılsın? — Ben nasılım?” diye mi gidecek? İşte sen de iyisin, ben de iyiyim vesse-lâm! Nereden geliyorsun?

BEKÇİ: Efendim, sabahtan kalktım, bir kül-hanbey arirem. Dünyayı dolaştım. Yoh.

KAVUKLU: Nereleri aradın?

BEKÇİ: (*Makamla.*) Çatladı-kapı, Kumkapı, Yenikapı, Samatya-kapı, Yedikule-kapı, Belgrad-kapı, Silivrikapı, Mevlâ-nekapı, Topkapı, Edirnekapı, Eğrikapı, Ayvansaray-kapı, Balat-kapı, Ayakapı, Cibali-kapı, Azapkapı, Bahçekapı, Demirkapı, Ahırkapı...

KAVUKLU: Oradan içeri gir, seni bağlasınlar.

BEKÇİ: Egrendim, egrendim,⁶⁵ bulamadım. Yoh! Yoh, babom, yoh! Yoh, babom, yoh!

KAVUKLU: Sen onu bırak. Şimdi çaremize bak. Sopan nerede?

BEKÇİ: Şimdi sopa yoh. Bende altıpatlar⁶⁶ var, şişhane⁶⁷ var, yatağan var.

KAVUKLU: Bende de yorgan var, yastık var, şilte var.

BEKÇİ: Bunlar nedir ki, babo?

KAVUKLU: Senin söylediklerin nedir?

BEKÇİ: Benim dediklerim adam öldürür.

KAVUKLU: Benim dediğimin içinde de adam ölür.

BEKÇİ: Beni buraya kim çağırdı?

KAVUKLU: Efendim, seni buraya İsmail Efendi çağırdı.

PİŞEKÂR: Merhaba, Bekçi baba! Seni ben çağırttım.

BEKÇİ: Vay, İsmail Efendi, merhaba! Ne oldun? Derdun nedir? Ne oldun, babo?

PİŞEKÂR: Ah, sorma başımıza gelenleri, Haso dayı! Biz şu zavallı adamcağızı kurtaralım derken nihayet bu hâle düştük.

BEKÇİ: Ne oldu, anlamadım.

KAVUKLU: Ne olacak. Şu karşiki evdeki iki kadın onu bir temiz dövdüler, sonra İsmail Efendiyi dövdüler, sonra Pehlivan Hüsmen Ağayı patakladılar, arkasından Tıghı Hasan'ı ıslattılar.

BEKÇİ: Ya sana ne oldu?

KAVUKLU: Benimki malûm değil.

BEKÇİ: Desen e, seni de kazıkladılar.

KAVUKLU: Gözünü aç, seni de çarmıha germesinler.

BEKÇİ: Ben, değil iki kadın, elli tane kadabayı gelse hepsini birer yumrukta gebertirim.

KAVUKLU: Sen dediğini yap, ben mahcup olmağa razıyım.

BEKÇİ: (*Bağırarak kapıya gider.*) Bu mahallenin bekçisi ben olduktan kelli⁶⁸ burada böyle rezaletler istemem. Benim canımı sıkma. Bunların urubalarını ver.

KAYARTO: Ooo! Maşallah, ayol! Sen nasıl bekçisin böyle? Evimizi yerinden gö-

65 Egrenmek: (belki) dolaşmak.

66 Altıpatlar: toplu tabanca.

67 Şişhane: “şeşhane” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; namlusu altı yivli tüfek.

68 Kelli: sonra

türseler sen duymayacaksın. Böyle olur mu öyle?

BEKÇİ: Bacı Kalfa, ben burada bekçi oldukça dünyada hırız gelmez.

KAYARTO: Sen öyle söylüyorsun ama, bizim küçükhanım korkuniyo, korkuniyo, ödüsünü patliyo.

BEKÇİ: Sizin hanım hırızdan değil, Şeytandan korkmaz. Şeytan onun yanına salavatla⁶⁹ gelir. Korkmuş olsa bu adamları böyle sokağa atar mı?

KAYARTO: Biz onları sokağa atmadık. Onlar, hava sıcak, soyundular, çıktılar hava almağa. Bana inanmazsan gel Hanımefendiye sor.

BEKÇİ: Ben Hanımefendiyle ne konuşirem? Utanirem.

KAYARTO: Hem bizim küçükhanım seni arıyordu. “—Bekçi baba çoktan beri gelmedi, aylıklarını almadı.” diyordu. Gel, gel; hem paranı al, hem de bu işi güzelce anla. Bak, kırmızı kulaklı edepsizler ne yalanlar uyduruyorlar.

(Bekçi içeri girer.)

I. ZENNE: Kız, Şetâret, vursan a kapının kol demirini, vursan a!

(Bekçi de dayak yedikten sonra dışarı atılır.)

KAVUKLU: Ne o, Bekçi baba? Hava sıcak galiba. Hani kadından dayak yemedin sen?

BEKÇİ: Efendi, ben kadından dayak yemedim; onlar bana dayak atmak istedi.

KAVUKLU: İki bir kapıya çıkmaz mı? Sen yediğinin farkında değilsin.

BEKÇİ: Vallahi bilmem, işte böyle bir şey oldu.

⁶⁹ **Salavat:** peygamber Muhammed’e dua okumak.

⁷⁰ **Nârına** yannak: bkz. n. 38.

PİŞEKÂR: Haso, bizim esvaplar ne oldu?

BEKÇİ: Get, babo! Ben de sizin nârınıza yandım.⁷⁰

ÇELEBİ: Benim rugani ıskarpinlerimi unutmadın ya.

BEKÇİ: Hadi get! Hep fitnelik senin başından çıkar.

RUMELİLİ: Hey, Bekçi baba be! Benim çaputlarımı alıverdin mi?

BEKÇİ: Babo, ben canımı dar kurtardım.

KÜLHANBEYİ: Moruk, benim camadanı⁷¹ unutmayaydın.

KAVUKLU: Senin camekân değil, herifin beyin çerçevesi de kırılmış. Bizimkileri bırak, herif kendi esvaplarının ne olduğunun farkında değil.

PİŞEKÂR: Gelin, baş başa verelim, derdimize derman arayalım.

KÜLHANBEYİ: Moruk, benim hatırıma bak ne geldi: Helvacı Mehmet geçen gün dört kişiyi pastırmaya çevirdi. Onu çağıralım. Muhakkak başa çıkar.

PİŞEKÂR: İyi akıl ettin, evlâdım. O benim hatırımdan çıkmaz; şimdi ona haber yollarım, gelir.

KAVUKLU: Helvacı Mehmet mi? Tamam tamam! Deminden beri nâ-hak yere⁷² dayak yedik.

(Gelen Helvacı Mehmet’i Kavuklu karşılar.)

KAVUKLU: Vay! Maşallah, hemşeri ağa, hoş geldin!

HELVACI MEHMET: Hoş geldimse ben geldim, sanğa ne?

⁷¹ **Camadan:** eskiden, halktan kişilerin köçeklerin giydiği, ön tarafı çapraz kavuşan, çuhadan ya da kadifeden yapılan, ipek ya da sırma işlemeli bir çeşit yelek.

⁷² **Nâ-hak yere:** haksız yere, boş yere, boşuna (**Nâ-hak:** haksız).

KAVUKLU: Merhaba öyleyse.

HELVACI MEHMET: Merhaba'sa banğa, sanğa ne oluyo?

KAVUKLU: Efendim, bizim derdimiz çok.

HELVACI MEHMET: Kenduguni tohtora goster.

KAVUKLU: Efendim, doktorluk hastalığı-mız yok.

HELVACI MEHMET: Anladım. Nalbanda goster.

KAVUKLU: Efendim, biz hastalığa çare de-ğil, derdimize derman arıyoruz.

HELVACI MEHMET: Nedir o? Böyne cıs-cııldak ne duruyosun?

KAVUKLU: Efendim, bizi soydular.

HELVACI MEHMET: Pih!.. Miskin!.. İnsan sovan mı ki... Ne soyuluyosun?

KAVUKLU: Bazı adamlar adamı o senin dediğin sovan gibi soymasını biliyorlar.

HELVACI MEHMET: Benim bildüğüm, in-san dedüğün yatakene soyunu; ıscaktan soyunu; hülâsa kendülüğünden soyunu.

PİŞEKÂR: Ah, evlâdım, Mehmet Usta, se-nin dediğin doğru ama... bu, senin gibi kabadayılara mahsus. Bizim gibi âcizleri zorla da soyarlar.

KAVUKLU: Mosturalarımız meydanda.

HELVACI MEHMET: Vay! İsmail Efendi bubacuğum! Sen de burda mıydın? Nul-du sanğa?

PİŞEKÂR: Evlâdım, şu karşiki evde iki kadın var. Şu gördüğün hepimizi soyup sokağa attılar. Sen bizim hâlimize bir çare bul.

HELVACI MEHMET: Heydi, sen ihtiyarsın, neyse ne! Bu ayu gibi herif neden so-yuldu gariya?.. Hele şu, meşşe gibi bak. Gılığundan da mı utanmadı?.. Hele şu külhanbeyine de bak. Mahalleyi alt-üst ediyö, burada dayak yiyo... Hele şu paz-

vada⁷³ bak. Mahalle kendüye emanet olunmuş, herüf kendüyü koruyamamış, mahalleyi nidecek? Ben şimdi varırım, onların damını başına geçiririm.

(Şiddetli bir nâra atarak eve gider.)

II. ZENNE: *(İçerden.)* Eyvah! Şimdi kurtu-luş kalmadı... Gelen Helvacı Mehmet değil mi?

HELVACI MEHMET: Ulan, gancuklar!

I. ZENNE: Gelin, kızlar, bizim Helvacı'nın gönlünü alalım, başımızı kurtaralım.

II. ZENNE: Evet, evet. Ona yalvaralım da, kendimizi affettirelim.

(Her iki Zenne dışarı çıkar.)

I. ZENNE: Aaa! Mehmet Usta hoş geldin!

HELVACI MEHMET: Ulan, beri bakın.

II. ZENNE: Aman, elini öpeyim, amcacı-ğım!

HELVACI MEHMET: *(Elini çekerek.)* Bu re-zaletlik nedir? Böyne⁷⁴ şeyler mahalle arasında olu mu?

I. ZENNE: Aaa! Ne yaptık, ayol?

HELVACI MEHMET: Daha ne yapacaksınız, ulan? Herifleri cıs-cıplak etmişsünüz.

II. ZENNE: Aaa! Üstümüze iyilik sağlık! Allah insanı kuru iftiradan esirgesin.

KAVUKLU: Hay köpoğlular hay! Şimdi ne-dense yelkenleri suya indirdiler.

HELVACI MEHMET: Banğa bak, ben böy-ne⁷⁵ dolmalar yutmam.

KAVUKLU: Bir de dayak var. Başka yemek yok, aç kalırsın.

I. ZENNE: Aaa! Mehmet Ustacığım, biz onlara şaka yaptık. Senden ne saklaya-lım: Hepsi köşekapmaca oynamaya eve

73 Pazvad: Farsça "Pâzbân" sözünden bozma, bekçi, gece bekçisi.

74 Böyne: asıl metinde: böyle.

75 Böyne: asıl metinde: böyle.

BİTİŞ

geldiler; mızıkçılık ettiler, oyunu yarı bıraktılar; biz ısrar ettik, onlar da esvapları almadan kaçtılar.

KAVUKLU: Ortada oynanan bir oyun var ama, kim kime oynadı o belli değil.

HELVACI MEHMET: Ben böyne⁷⁶ şey anlamam. Mümkünü yok. Bunların çaputlarını almadan şuradan şuraya gitmem. Beni günaha sokmayın. Yaşınıza başınıza bakın. Bunların hepücüğü sizin babanız yerinde. İnsan babayla oynar mı?

I. ZENNE: Aaa! Bu da söz mü? Bir de onlara sor, babacığım.

II. ZENNE: (*Kavuklu'yu göstererek.*) Hele şu mıymıntıya bak. Kendi kendine horzlanıyor.

KAVUKLU: Şimdi sizin kuluçka zamanınız da, onun için.

HELVACI MEHMET: Hedi, hedi! Verün şunların çaputlarını, verün! Siz de böyne⁷⁷ bir kenara çekilün.

(*Zenneler kenara çekilirler. Dışardakiler birden eve hücum eder ve acele birbirlerinin esvaplarını giyerek meydana çıkarlar.*)

I. ZENNE: Aaa! Bunlara bak... Apukurya⁷⁸ maskarasına dönmüşler.

II. ZENNE: Sahi... sahi...

HELVACI MEHMET: İşte el âleme maskara oldunuz. Bir daha başınızdan büyük halt karıştırmayın. Şimdi varalım yerimize. Bunların cezalarını da, oynaya-cağımız gelecek “.....” oyununda tertip ederiz.⁷⁹

PİŞEKÂR: Eksik olma, Mehmet dayı!

KAVUKLU: Sen var ol be! Sen olmasaydın benim başım belâya girecekti. Kapıdan kovulduğum eve bacadan girecek, ama yüzümü karartacaktım. Bak, şimdi yüzümün akıyla işin içinden sıyrıldım.

76 Böyne: asıl metinde: böyle.

77 Şöyne: asıl metinde: şöyle.

78 Apukurya: Hristiyanların büyük perhize girmek üzere oldukları zaman (*Apukurya maskarası*: büyük perhize girmeden önce düzenlenen karnavallarda tuhaf kılıklara giren Hristiyanlar).

79 Bu yoldaki bitiş sözlerini, “kâr-ı kadîm” oyunlarda Pişekâr söyler.

KIZLAR AĞASI

Kaynak:

Kavuklu Hamdi, *Kızlar Ağası*, yazma; Behzat Butak özel arşivi;
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro
Bölümü arşivi.

KİŞİLER

ZURNACI

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

DENYO (Kavuklu-arkası)

I. ZENNE

II. ZENNE

III. ZENNE (Çerkes halayık. Kalfa)

KAYARTO (Arap Bacı. Cariye.)

KIZLAR AĞASI (Cafer Ağa. Zenci)

ÇELEBİ (Feyyûmî Bey. Kâtib-i hususî)

CÛD (Samuel Efendi. Sarraf)

HIRBO (Dursun Ağa. Koç bakıcısı)

LÂZ (Hayreddin. Hallaç)

BALAMA (Doktor Kırakidis. Rum)

ACEM (Ali Mirza Tebrizî. Halı ve antika tüccarı)

KÛRT (Ali Rıza. Külhancı. Aşçı yamağı)

ARNAVUT (Bayram Ağa. Celep)

RUMELİLİ (Hüsmen Pehlivan)

ERMENİ (Sarı Onnik Efendi. Ut ustası)

YENİÇERİ AĞASI

BOSTANCILAR (Dört kişi)

ÇALGICILAR

ÇENGİLER

KIZLAR AĞASI

(Palanganın bir cihetinde, yenedünyanın içinde, üç kişiyi istîâb edecek¹ kadar genişlikte tertîb edilmiş süslü, yani rengârenk uçurtma kâğıtlarının türlü türlü şekilleriyle süslenmiş, kerâmete benzer yüksekçe bir yer. Ortaya bir koltuk, iki sandalye yerleştirilmiş. Yenedünyanın dışarı iki cihetine birer sandalye konulmuştur.)

GİRİŞ

(Zurna Pişekâr havası çalar. Pişekâr edâ-yi mahsûsu² ile meydana gelir, alel-usûl³ dört ciheti iki eliyle selâmladıktan sonra.)

PİŞEKÂR: (Zurnacı'ya hitâben.) Ammâ benim pehlivanım!

ZURNACI: De buyur, benim pehlivanım!

PİŞEKÂR: “Kızlar Ağası” oyununun taklidini aldım, çal da oyunumuz başlasın; tenezzülen teşrif buyuran zevât-i muhtereme⁴ zevk-yâb olsunlar.⁵ (Bir kenar-da, ayakta durur.)

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna Kavuklu havası çalar. Kavuklu, arkasında Denyo olduğu halde, edâ-yi mahsûsu ile meydana gelir, âheste⁶ yürür. Düşünerek bir şeyler hesap etmektedir. Döner, ardına bakar. Denyo da, önüne bakarak, abdal abdal yürüdüğü için, birdenbire Kavuklu'ya suratını çarpar.)

KAVUKLU: Hah! Tamam. Ulan, önüne baksan a! Hayvan gibi yürüyorsun.

DENYO: Ya sen de, beni hayvanın yavrusu gibi ardından ayırıyor musun?

KAVUKLU: Vay terbiyesiz vay! Ulan, büyükler küçüklere söz söyledikleri vakit, küçüklere önüne bakar da cevap vermez.

DENYO: İşte ben de önüme bakıyordum da, sana tosladım ya!

6 Âheste: yavaş.

1 İstîâb etmek: kapsamak, içine almak.

2 Edâ-yi mahsûs: kendine özgü davranış.

3 Alel-usûl: usulüne göre, usulüne uygun olarak.

4 Zevât-i muhtereme: sayın zatlar.

5 Zevk-yâb olmak: zevk almak.

KAVUKLU: Haydi yürü. Her söze cevap verilmez. Ben sana sual sormayı...

(Döner, yürümek ister, tamam hizasına gelmiş olduğu Pişekâr'ı görünce fevkalâde korkar, sıçrayarak geriye fırlar, Denyo'nun üzerine yıkılır.) Ulan!.. Estağfurullah!.. (Kalkar, fakat Denyo da yıkıldığı yerden kalktığı için, yüz yüze çarpışırlar; her ikisi de, yıkılmamak için, arka arkaya sür'atle yürürler; Denyo'nun ayakları birbirine dolaşır, sırt-üstü düşer; Kavuklu da Pişekâr'a doğru arka arkaya sür'atle yürüdüğü için hızla Pişekâr'a çarpar, düşmemek için Pişekâr'ın beline sarılır.) Ulan, aman! Bu da ne? (Hemen döner, bakar.) — Aman, İsmail? Sen miydin, ayol? Aklım başımdan çıktı. Bu abdal oğlanla başım belâda, be birader. Nerde görse beni, hemen peşime takılır. Sen olmasan, ne kafam kalacaktı, ne suratım.

PİŞEKÂR: Efendim, bu ne dalgınlık bu! Tâ uzaktan beri sizi seyr ediyorum. Çok dalgınsın, be birader. Hayr ola!

KAVUKLU: Hiç sorma, İsmail. Yine boştayım, ne yapacağımı da bilemiyorum, bir sersemliktir gidiyor. Şimdi şurada göz önünde geçen halimi sen de gördün, birader.

PİŞEKÂR: Öyle olduğu pek âşikârdı, birader. Haydi dalgınlık neyse. Peşinde bir de mahallenin abdalı. O da nesi oluyor, mâna veremedim. Onu peşine ne takıyorsun, be birader? “Fare sığamadığı deliğe bir de peşine kabak takarmış” derler, sen de onun gibi: Kendinden âciz bir nâtüvan,⁷ bir de peşinde bir abdal.

KAVUKLU: O da ayrı mesele, İsmail, onu da sorma... Şey, İsmail, bu budalanın adı Hacı Natır mıdır allesen?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, ismini söylemedim, “âciz, nâtüvan” dedim ki “elinden

hiçbir iş gelmez, biçarenin biridir” demek istedim.

KAVUKLU: Pekâlâ. Ben anlamadım da, belki benim için bir şey söylüyorsun diye sordum.

PİŞEKÂR: Güzel ya, birader, bari bunu olsun peşine takma. Bunun insana faydası olmaz ki.

KAVUKLU: Onu ben de biliyorum.

(Bu arada Denyo düştüğü yerden kalkmıştır. Koşarak yanlarına gelir.)

DENYO: Yaa! İsmail Efendi Hanım-amca, bu Kabuklu Hanım-amca yalan söylüyor. Allah aşkına inanma. Olur mu, Hanım-amca!

KAVUKLU: Ulan, seni ben mi çağırdım? Abdal sen de!

DENYO: Ay! Hanım-efendi amca, iki gözüm önüne aksın ki yalan söylüyor.

KAVUKLU: Ulan, seni tepelerim, kerata! Sen peşime takılmadın mı, köpek?

DENYO: Ayyy! Vallahi de yalan, billahi de yalan! Ulan, “— Haydi, ben cami avlusuna gidiyorum, sen de gel de orada ceviz oynarız.” demedin mi? Yalancı! Neye yalan söylüyorsun? Abdal sen de!

PİŞEKÂR: Haydi, oğlum, sen o amcana bakma. (Koynundan kese çıkararak.) Al bakayım şunu. Haydi, bakkaldan ceviz alır da, cami avlusuna gider ceviz oynar-sın. Haydi bakayım!

DENYO: Yağma yok Hanım-amca! Bana on para da Kabuklu Hanım-amca vermezse ben bir yere gitmem, e mi!

KAVUKLU: Hay Allah müstahakını versin! Ulan, ne bulaşık belâ imişsin. Ulan, ben sana: “— Haydi, cami avlusunda ceviz oynayalım.” mı dedim? (Üzerine yürür.) Seni müsibet seni! (Denyo kaçır.) — Görüyorsun ya, İsmail, işte bu oğlan her vakit böyle.

7 Nâtüvan: güçsüz.

PİŞEKÂR: Öyle ama, birader, Allahın bir budalası. Ne çare? Aramızda o da yaşayacak. Her ne hal ise! On beş gündür görünmedin. Âdeta merak ettik. İnşallah mizâc-i dâîmenizde⁸ bir tebeddül⁹ yoktur.

KAVUKLU: Siz bilirsiniz, birader.

PİŞEKÂR: Efendim, neyi ben bilirim?

KAVUKLU: İsmail, onu da siz bilirsiniz.

PİŞEKÂR: Canım, eğleniyor musun, Hamdi Efendi? Birader, bir “Siz bilirsiniz” tutturdun; nedir o öyle, a canım?

KAVUKLU: Bunu da siz bilirsiniz... Ulan, benim anlayamayacağım lâkırdıları söylüyor, sonra ne demek olduğunu bana soruyorsun. Ulan, yüz defa, İsmail, benim okuyup yazmadığımı; böyle lûgatler paralarken hiçbir şey anlayamayacağımı bildiğin halde inadına mı söylüyorsun da beni cin atına bindiriyorsun, anlayamadım. Allasen, benimle eğleniyor musun, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, ne eğleneyim?

KAVUKLU: Bilmem. Diyeyim ki, yüz ke-re yalvardım, tenbih ettim. “— İsmail, bana böyle lûgatler söyleme.” dediğim halde, bir dalgınlığıma getirip hemen bir şey bulup sokuşturursun. Bir muziplik olsun da ne olursa olsun, değil mi?

PİŞEKÂR: Canım, birader, ne o, ne öbürü. Alışkanlık, be birader. İşte en ziyade kullandığım kelimeleri böyle önüme ardıma bakmadan bir nebze savurup gidiyorum. Kusuruma bakma, birader... Evet, ne buyurdunuz?

KAVUKLU: Ne eveti, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım, bir şey anlatıyordun, ve-yahut anlatmak üzere idin, birdenbire kestin, be canım.

8 Mizâc-i dâîme: (burada) her zamanki sağlık. (Mizâc: 1. tabiat, huy; 2. sağlık).

9 Tebeddül: değişiklik.

KAVUKLU: Ben mi, sen mi kestin? Ulan İsmail, hiç kabahati üzerine almazsın. (Yer değiştirirler.) Eeey! Ne olmuş, anlat bakalım.

TEKERLEME

PİŞEKÂR: Canım, sen anlatmağa başlamıştın, a birader, neden kestin? On beş yirmi günü geçti, meydandan kayboldun. Nerdeydin, ayol? merak ettik durduk.

KAVUKLU: Merak edilecek bir şey yok, İsmail. Senin de tanıdığın Rüstem Ağanın büyük oğlu, malûm...

PİŞEKÂR: Evet, bir ara yün ticaretine başlamıştı. Mustafa Ağa, malûm...

KAVUKLU: Hah! İşte o, Malûm ya, senin de, benim de sevdiğimiz ahabımız.

PİŞEKÂR: Evet, ahabamız, hem de candan. Eeey, sonra?

KAVUKLU: Sonrası... Geldi, beni buldu: “— Hamdi Efendi, keçi kılından anlarmışsın; tavsiye ettiler; haydi, bu keçi kılı nerede en iyisi bulunursa beraberce gidelim, toplayalım; satıştan ve alıştan sana yüzde on komisyon var.” dedi. Ben de ona uyarak yola çıktık.

PİŞEKÂR: Efendim, keçi kılının en iyisi nerede bulunur, biliyor musun?

KAVUKLU: Yok canım. Benim keçi kılından filân haberim olmadığını sen de bilirsın.

PİŞEKÂR: Peki, nasıl oluyor da sana böyle bir teklifte bulunuyor?

KAVUKLU: Canım, biz tanışırız ama, benim böyle şeylerden anlayıp anlamadığımı bilmez. Kim bilir kim, bir azizlik olsun diye, beni “— Bu işten anlar.” demiş. Şimdi ben de hazır ayağıma bir iştir gelmiş, abdal gibi, “— Ben bu işten anlamam.” mı diyeyim?

PİŞEKÂR: Evet, pek abdallık olurdu. Peki, ne yaptın?

KAVUKLU: Ne yapacağım. “— Evet, bilirim, anlarım” dedim. Kabul etti, ben de sevinerek, “— Hay hay!” dedim.

PİŞEKÂR: Sonradan caymasın. İyi, sağlam bir kazığa bağlayaydın.

KAVUKLU: Ben onu değil, İsmail, o beni sağlam kazığa bağladı. Ne ise! Artık bu işe, parası yani sermaye başkasının, ortak olduk demektir.

PİŞEKÂR: Derken, efendim...

KAVUKLU: Derken, efendim, kavl ü karâr,¹⁰ ver elini Mürefte, Payazlı, Şarköy, bilmem daha hatırıma gelmeyen...

PİŞEKÂR: Marmara sahilleri. Şarköy, Çınarcık, Armutlu, Gemlik, Mudanya... Sevâhil-i müteaddideyi¹¹ ve memâlik-i dâhiliyyeyi...¹²

KAVUKLU: *(İki elini açmıştır, dua eder vaziyettedir.)* Amin, efendim, amin!

PİŞEKÂR: Hayr ola, birader, sapıttın mı yoksa?

KAVUKLU: Sırası olmadığı halde dua etmedin mi, İsmail? Amin’i de bana düş-tü... Ulan, sana nerelere gittiğimi anlatırken duanın ne lüzumu var? Şunu ben yapsam söylemediğini bırakmazsın, İsmail. Benimle eğleniyor musun?

PİŞEKÂR: Hayır, canım, birader, Marmara havzasının¹³ ihtivâ etmekte¹⁴ olduğu mütecâvir¹⁵ köyler, kasabalar ve nevâhî...¹⁶

KAVUKLU: Anlamadım. Ne hi, ne hi?

10 Kavl ü karâr: sözleşme ve karar (Kavl: 1. söz; 2. sözleşme).

11 Sevâhil-i müteaddide: çeşitli kıyılar.

12 Memâlik-i dâhiliyye: iç memleketler.

13 Havza: belli bir sınırın içinde olan yer, bölge. (Marmara havzası: Marmara bölgesi).

14 İhtivâ etmek: içine almak, kapsamak.

15 Mütecâvir: civarda bulunan, komşu.

16 Nevâhî: nahiyeler, bucaklar.

PİŞEKÂR: Canım, mütecâvir nevâhî ve kurâ...¹⁷

KAVUKLU: Şimdi anladım. Yalnız sonunu anlayamadım: ne fukarası?

PİŞEKÂR: “Fukara” değil, karye¹⁸ ve nâhiyeler, yani “birbirine karîb nâhiyeler ve köyler” demek istedim.

KAVUKLU: Seninle konuşulmaz ki. *(Yürür.)*

PİŞEKÂR: Canım, birader, esbâb-i gaybûbetinizi¹⁹ hikâye ederken yarıda bırakılır da yürünür mü? Nereye gidiyorsun öyle hod-be-hod?²⁰

KAVUKLU: *(Ardına dönerek sert sert Pişekâr’a bakar.)* Haydi, haydi! Boşuna kavuk sallayacak değilim, İsmail. *(Yürür.)*

PİŞEKÂR: *(Şiddetle takip ederek önler, durdurur.)* Ne oluyorsun, birader? Fena bir şey söylemedim, “köyleri, nahiyeleri” filân dedim. Ne var kızacak?

KAVUKLU: *(Durarak.)* Öyle söyleseydin neyse ne! Ulan, öyle mi söyledin? Yetmiş lûgatın belini büktün. Sana yalvardım da, “— İsmail, benim lûgatten filân anlamadığımı bilirsin, bana söyleyeceğin lâkırdılar anamdan öğrendiklerimden başkası olursa anlamıyorum.” dedim. Sen hâlâ, bana, dua eder gibi lâkırdılar söylüyorsun. Nasıl kızmam? Bırak Allahını seversen gideyim.

PİŞEKÂR: Canım, ne hiddet ediyorsun? Kasden değil dalgınlıktan oluyor. Gel haydi, darılma. Ben artık dikkat ederim de, senin anlamayacağın hiç lûgat söylemem. Haydi, af edersin, birader!

(Dönerek beraberce yerlerine gelirler.)

KAVUKLU: Ama, birader, bir daha yaparsan derhal bırakır savuşurum.

17 Kurâ: köyler.

18 Karye: köy.

19 Esbâb-i gaybûbet: görünmez olma sebepleri.

20 Hod-be-hod: kendi kendine. (Hod: kendi).

PİŞEKÂR: Haydi, birader, haydi! Tatlı tatlı anlat da, kıssadan hisse alalım. Buyurun, efendim, sizi dinliyorum!

KAVUKLU: İyi ama, nerede kaldıktı? Orasını unutturdun. Acaba neydi?

PİŞEKÂR: Efendim, keçi kılı ticareti için Marmara civarına seyahata karar vermiştiniz. Yalnız, bahren mi²¹ berren mi?²² Orasını söylemediniz.

KAVUKLU: İsmail, yine sapıyorsun, dikkat et.

PİŞEKÂR: Canım, birader, bunda sapıtacak bir şey yok: “Denizden mi gideceksiniz, karadan mı?” dedim.

KAVUKLU: Yooo! Onu şimdi söyledin, “Berberlen mi, barbarlan mı?” gibi bir şey söyledin.

PİŞEKÂR: Evet, öyle oldu; af edersin, birader. Sonra hangi yolu tercih ettiniz?

KAVUKLU: Yaptı ise o yapmıştır; ben hiç oğlumu terzi etmedim.

PİŞEKÂR: Ne tarzı, a birader? Sapıyorsun.

KAVUKLU: Ulan, şimdi söyledin. “Hangi oğulu terzi ettiniz?” demedin mi?

PİŞEKÂR: Canım dalgınlıkla söyledim. “Denizden mi, karadan mı? Hangi yoldan gideceksiniz?” dedim.

KAVUKLU: Yooo! Onu şimdi söyledin. Benim anladığım, biz burada akşama kadar “— Anladın, — Anlamadın, — Yok, doğru söylemedin, — Yok, eğri söyledin.”le vakit geçireceğiz. Onun için, “— Haydi, bugünlük bu kadar görüşmek elverir.” diyelim de ayrılalım. Böylesi daha hayırlı olacak, İsmail. (*Yürür.*)

PİŞEKÂR: (*Koşarak, önleyerek.*) Vallahi, birader, dalgınlık. Af edersin. Gel de

vakayı anlat. Ben artık bir şey söylemeyeceğim, emin ol.

KAVUKLU: Bu sefer de peki! İsmail, bir kere daha sözümü kesersen, hiçbir şey söylemeden hemen savuşurum, haberin olsun. Nerede kaldık?

PİŞEKÂR: Efendim, yün aramağa yola çıkıyordunuz.

KAVUKLU: Haa! Gerçek, öyleydi. Ne ise! “— Aramaya deniz kıyısı olan yerlerden başlayalım.” dedik.

PİŞEKÂR: Sahili takibe karar verdiniz, öyle mi?

KAVUKLU: Evet, Salih’i taklide karar verdik. Bu sefer Salih’i aramaya başladık.

PİŞEKÂR: Canım, birader, anlayamadım. Bir yanlışlık var.

KAVUKLU: Ne yanlışlığı? Salih’i taklide karar vermedik mi? İşte onu aramaya başladık.

PİŞEKÂR: “Sahili takip” dedim; yani, “deniz kıyısında olan köy ve kasabalardan başladınız” demek istedim.

KAVUKLU: Ulan, sana “— Neye söyledin?” diyen yok. Benim anlayacağım gibi söyleyen veyahut sade dinlesen de tutulması çenen dursa olmaz mı? Ulan, kesiyorum, söylemeyeceğim, ne halt edersen et!

PİŞEKÂR: Canım, birader, beni merakta bırakma. Artık sükûta karar verdim. Pek merak ettiğim bir yer olursa, orasını sormama da müsaade yok mu, birader?

KAVUKLU: Hayır, yok! Ulan, ya sen, ya ben! Bak, canın hangisini isterse onu yap.

PİŞEKÂR: Hayır, birader, artık sükût ile seni dinleyeceğim. Buyurun, efendim buyurun!

KAVUKLU: Allasen bir lokma olsun al!

21 Bahren: deniz yoluyle.

22 Berren: kara yoluyle.

PİŞEKÂR: Canım, durup dururken bu sözlerin ne mânâsı var? Seyahatine devam edecek misin?

KAVUKLU: Senin pırtılası çenenden meydana bulabilirsem anlatacağım.

PİŞEKÂR: Efendim, müdâhale ettiğim var mı?

KAVUKLU: Başlıyorum. İsmail, kesersen ben de keserim.

PİŞEKÂR: Evet, devam.

KAVUKLU: Evvelâ deniz kıyılarından başlamaya karar verdik. Büyük bir yelkenli bulduk; Tophane açıklarında imiş, ne ise, bir sandala atladık, yelkenliye geldik.

PİŞEKÂR: “Yelkenli” dediğin, bombarta²³ mı, yoksa bir çektirme²⁴ mi?

KAVUKLU: Canım, onu kim soruyor ya.

PİŞEKÂR: Sormaya lüzum görmediniz.

KAVUKLU: İsmail, ne uzatıyorsun? Kocaman yelken gemisi be!

PİŞEKÂR: Tamam, birader, fora²⁵ yelken!

KAVUKLU: Haydi uğurlar ola! İsmail, gemiye binen ben miyim, sen misin allesen?

PİŞEKÂR: Canım, söz misali dedim.

KAVUKLU: Dersin ama, herkes dinlemez. Patlama da, lâfımı şaşırtma. Keserim haa, İsmail!

PİŞEKÂR: A birader, belki unuttuğun bir yeri vardır diye hatırlatmağa yardım ediyorum. Bak, birader, suç bende mi? Görüyorsun ya; bak, hâlâ gemiye yol vermediniz.

KAVUKLU: Peki, buyurun da siz yol veriniz beyim. Ulan, sen adamı deli edersin be!

PİŞEKÂR: Ne münasebet, efendim? Ben tımarhaneci miyim?

KAVUKLU: Sen değil de ben miyim? Sen duracak mısın? Keseyim mi, gırtlığına mı sarılayım? Sus ulan! Çenen pırtı be!

PİŞEKÂR: Darılma, be birader. Bilirsin ya, ben biraz aceleciyimdir. Evet, sizi dinliyorum. Nasıl yola çıktınız?

KAVUKLU: Evvelâ, o küçük vapurlar var ya.

PİŞEKÂR: Eee?

KAVUKLU: İşte onlar çektiler. (*Eliyle Pişekâr'ı göstererek.*) Ahırkapı açıklarına kadar leş sürür gibi sürüdüler.

PİŞEKÂR: Demek, siz leş gibi?

KAVUKLU: Evet, senin gibi sürüklendik gittik. Derken, “— Fora velâ!”²⁶ diye bir bağırta koptu. İsmail, gemide ne çok adam varmış, be birader!

PİŞEKÂR: Tırmandılar mı? Tırmandılar mı?

KAVUKLU: Öyle ya. Hep birden, İsmail, öyle tırmandılar ki, bir saniye içinde, ne kadar tayfa varsa.

PİŞEKÂR: Maymun gibi.

KAVUKLU: Evet, senin gibi tırmandılar. Aşağıdan biri “— Fora velâ!”²⁷ diye bağırta, arkadan bir de düdük çaldı. Aman, İsmail, görmeliydin, birader!

PİŞEKÂR: Öyledir. Gemiciler daima düdükle hareket ederler. İşte gördüğün gibi, bir düdüklemekle her şey hazırlanır.

KAVUKLU: Yaa, birader, hakikaten öyle oldu.

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, birader, bir ara senin de gemilerde teşehhüd²⁸ miktarı

23 **Bombarta:** (İt. **Bombarda**) iki direkli bir çeşit gemi.

24 **Çektirme:** bir direkli büyük odun vb. mavnası.

25 **Fora:** (İtalyanca. Doğrusu: **fuori**) aç, açıl (**Fora yelken:** yelkeni aç).

26 **Fora vela:** (doğrusu: **Fuori vela**) yelkeni aç.

27 **Fora vela:** bkz. n. 26.

28 **Teşehhüd:** namazda oturulduğu zaman “et-tehiyyât” duasını okuma (**Teşehhüd mikdârı:** et-tehiyyât duasını okuyacak kadar geçen kısa zaman).

çalıştığını hatırladım. Sizi de öyle dü-
düklediler mi?

KAVUKLU: Onu sen benden iyi bilirsin,
İsmail; o gemide beraber çalışmıştık.
Haydi, benim ağzımı açtırma da, vaka-
yı anlatayım. Ulan, kaşla göz arasında
bir muziplik etmesen rahatsız olursun
değil mi?

PİŞEKÂR: Efendim, yine bir sû-i tefeh-
hüm.²⁹

KAVUKLU: Anlamadım.

PİŞEKÂR: Sû-i tefehhüm.

KAVUKLU: Hangi suyu teprettin, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım, su, mu yok; “Senin
yanlış anlayışın” dedim. Evet, devam,
devam! Haydi, gemiyi hareket ettir,
birader!

KAVUKLU: Ne o? Pek mi acele lâzım?

PİŞEKÂR: Hayır, canım. Kaldır, birader,
kaldır!

KAVUKLU: Peki, İsmail, ben kaldırıyorum;
sen indirir misin?

PİŞEKÂR: Nedir, efendim, öyle tulumbay-
la su çeker gibi?

KAVUKLU: Sen benim dalgınlığımdan is-
tifade ederek yine yutturmaya başladın.
Alimallah, İsmail, bozuşacağız galiba.

PİŞEKÂR: Efendim, yine ne oldu? Yine bir
suç-i lisanda³⁰ mı bulunduk yoksa?

KAVUKLU: Sucu İhsan, Saka Mehmet fi-
lân bilmem, İsmail. O kadar söylüyo-
rum; susmazsan fena halda bozuşacağız.

PİŞEKÂR: Peki, birader, bak işte tekrar sü-
kût ediyorum. Bir şey söylemeğe ağzımı
açarsam...

KAVUKLU: İşte o zaman ben de yapaca-
ğımı bilirim. Birader, rüzgâr galiba uy-

gun geldi; aman, İsmail, öyle gitmeğe
başladık ki... Fakat şöyle böyle geceyi
yapmışız. Haydi bakalım, oralarda bir
yere demirledik.

PİŞEKÂR: Kaptan mı?

KAVUKLU: Hayır, ben demirledim.

PİŞEKÂR: Lâtifeyi ber-taraf et,³¹ birader.
O işi ancak kaptanlar yapabilir, sen nasıl
demirleyebilirsin, a birader?

KAVUKLU: Sen benim o marifetimi görme-
din, daha pek bilmezsin. Ne ise! Bir de
gözümüzü açalım ki, Boğaz’ı geçmiş, Ak-
deniz’e uzanmışız. Oldukça da deniz var.

PİŞEKÂR: Eyvah! Hamdiciğim, sen de-
nizden de korkarsın. Aman, birader,
demirle bari!

KAVUKLU: Ne söylüyorsun, İsmail. Öyle
demirlenecek gibi değil; biz çok açıl-
mışız, ayol. O bir şey değil, birader,
önümüze ada gibi bir balık çıktı. İşte o
zaman ben hapı yuttum.

PİŞEKÂR: Deniz tutmasın diye mi?

KAVUKLU: Ulan, amel hapı değil! Korku,
korku.

PİŞEKÂR: Canım, ne kadar cesîm³² olursa
olsun, neticede yine bir balıktır, birader.

KAVUKLU: İsmail, bu senin bildiğin balık-
lardan değil; bir küçük ada gibi bir şey,
birader.

PİŞEKÂR: Aman! Öyleyse, tehlike azîm,³³
desen e!

KAVUKLU: Ne tenekesi be! Koca alâmet,
“Bir küçük ada gibi” diyorum sana; ço-
cuk oyuncuğu değil, İsmail.

PİŞEKÂR: Geri dönün.

KAVUKLU: Onu düşündük, “— Zinhâr,³⁴
olmaz; zirâ takip eder, gemiyi devirir,

29 Sû-i tefehhüm: yanlış anlama (Sû: kötü).

30 Suç-i lisan: dil suçu; (Yaygın biçimi: Sûre-i
lisan: dil sürçmesi).

31 Ber-taraf etmek: bir yana bırakmak.

32 Cesîm: büyük.

33 Azîm: büyük.

34 Zinhâr: sakın, sakın ha, olmaya ki.

hepimiz ölüm tehlikesine uğrarız, olmaz.” dediler; “— Aman, çare?” dedik; “— Hamûle³⁵ ne varsa atmak suretiyle belki yakayı kurtarabiliriz.” dediler.

PİŞEKÂR: Öyle, balığı avutacak gibi ne yük var?

KAVUKLU: Varmış, birader; bizden evvel bir haylı yük almışlar; hattâ, bir de portakal tüccarı Yahudi'nin üç yüzden fazla portakal sandığı da vardı.

PİŞEKÂR: Peki, sonra? Sonra?

KAVUKLU: Sonrası, birader, bir haylı eşya atıldı.

PİŞEKÂR: O belâ def olmuyor mu?

KAVUKLU: Ne gezer, birader! “Canavar” dedikleri öyle senin zannettiğin gibi bir şey değil, birader.

PİŞEKÂR: Ay! Gördün mü?

KAVUKLU: Onun gizlisi yok, birader. Muşbet, balık değil, küçük bir ada. O ne ile doyar, İsmail? Ben gördüğüm vakit çıldıracaktım.

PİŞEKÂR: O da neden, Hamdi Efendi, birader?

KAVUKLU: Nedeni var mı, a birader! Ne diyorum sana: balık değil, ada, ada, birader. Düşün, o neyle doyar?

PİŞEKÂR: Pekâlâ. Ne yapıyorsunuz? O bir balık azmanı, desen e!

(Yer değiştirirler.)

KAVUKLU: Ne yapacağız! “Yiyecekler bitti, sıra eşyaya geldi” demeye kalmadı, birader, bilmem nasıl oldu, portakal tüccarı Yahudi: “— Eğer def olursa, benim portakal sandıklarımın da atınız da kurtulalım.” diye hem bağırıyor, hem acelesini görsen, birader.

PİŞEKÂR: Can korkusu, lâf değil, birader. Sonra?

35 Hamûle: yük.

KAVUKLU: Sonrası... Baktık olacak gibi değil, attık sandık sepet ne varsa.

PİŞEKÂR: O üç yüz sandık portakal ne oldu? Hepsini attınız mı?

KAVUKLU: Ne diyorum, a birader, eşya namına bir şey kalmadı. Baktık, tehlike gittikçe artıyor; ittifakla, Yahudi'yi yakalayınca yallah ettik denize.

PİŞEKÂR: Aman, birader, artık insanlara mı başladınız? Eyvahlar olsun!

KAVUKLU: Ne çare, birader! Hayvan onu bekliyormuş gibi, Yahudi'yi yutar yutmaz hızla bir daldı ve bir daha da meydana çıkmadı ama, biz de korkudan geri döndük. Tesadüf mü ne oldu, tamam biz pupa yelken Boğaz'ı tasarladık, rüzgâr zıngadak durmasını mı? Birader, şimdi bizi düşün. Bittik, bittik korkudan.

PİŞEKÂR: Eyvah! Aman, birader, sonra?

KAVUKLU: Öyle derken, birader, hafif bir rüzgâr çıktı; çıktı ama, bize aksi.

PİŞEKÂR: Peki, ne yaptınız? Aman! Aman, pek büyük tehlike!

KAVUKLU: Evet, biz de o tehlikeyi gördük de, bize yakın görünen (*Eliyle işaret ederek Pişekâr'ı gösterir.*) “Eşek-adası” diyorlar, küçük bir ada var...

PİŞEKÂR: (*O da Kavuklu'yu göstererek.*) Evet, birader, evet. Hemen, Boğaz'dan çıkar çıkmaz, oracıktadır. Evet?

KAVUKLU: Oraya siperlenmek için, bin müşkülâtla yaşadık. Bir de ne görelim, İsmail? O balık mı karaya vurmuş, yoksa adalılar mı avlamış, her ne hal ise, balık kıyıda yatıyor.

PİŞEKÂR: Efendim, anlamadınız mı? Bu canavar kendiliğinden mi böyle karaya vurmuş, anlaşıldı mı?

KAVUKLU: Canım, onu düşündüğümüz yok. Biz, canavarın yuttuğu eşya mera-

kına düştük, a birader. Görsen kaptan-
daki telâşi, hayret dersin.

PİŞEKÂR: Elbette, efendim. “Mal canın
yongasıdır” demişler ya. Peki, durma.

KAVUKLU: Ne yapayım?

PİŞEKÂR: Anlat, a canım, anlat. Merakta
kaldım. Haydi, durma!

KAVUKLU: Ne yapayım? Canavara hücum
mu edeyim?

PİŞEKÂR: Yok, be birader! Herhalde bir
şey yapıldı tabii. Derhal daldınız mı?

KAVUKLU: Denize mi? Öyle ya. Kim du-
rur? Hemen!

PİŞEKÂR: Daldınız demek.

KAVUKLU: Öyle ya. Hemen. Birbirimizin
ardı ardına daldık.

PİŞEKÂR: Efendim, nereye?

KAVUKLU: Bir şey daha söyle, “— Suratın
budur.” deyip bir inersem, o zaman ne-
reye daldığımı anlarsın. Ulan, vakanın
nasıl olduğunu unutturuyorsun be! Ne-
rede kaldık?

PİŞEKÂR: Canım, canavar karaya vurmuş.
Sonra?

KAVUKLU: Sonrası... “Ne yapalım?” di-
ye düşünüyorlar. Hemen bizim kaptan
atıldı. “— Bizim gemi levâzımâtı³⁶ eğer
erimediye, karnında olacak; herhalde
karnını açmak lâzımdır.” dedi. Adalılar,
“— Biz birkaç saat uğraştık, ne balta, ne
testere işletebildik.” dediler. Kaptan...

PİŞEKÂR: Hemen...

KAVUKLU: Ne yapsın?

PİŞEKÂR: Efendim, dalsın.

KAVUKLU: Nereye, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, balığın umk-i batnı-
na,³⁷ umk-i batnına.

KAVUKLU: Unkapanı’nda değiliz, İsmail,
Eşek-adası’ndayız.

PİŞEKÂR: Efendim, karnına dalsın, karnına.

KAVUKLU: İsmail, bağlarım alimallah.
Ulan, balığın karnı deniz mi? Bir kere,
herifler, “— Çok uğraştık, balta, tes-
tere işletemedik.” diyorlar. Kaptan ne
yapsın?

PİŞEKÂR: Peki, canım, öylece de bırak-
madınız ya.

KAVUKLU: Nasıl kalır, birader! Derhal
palangalar,³⁸ zincirler, makaralar, ağır
şeyleri kaldırmaya mahsus daha böyle
birçok şeyleri gemiden taşıdılar, direk-
ler diktiler.

PİŞEKÂR: Donattılar mı?

KAVUKLU: Evet. Görsen, İsmail, öyle fe-
nerler, öyle bayraklar, halılar, âvizelerle
öyle donattılar ki... Bir de bando vardı.

PİŞEKÂR: Ne oluyor, birader? Donanma
mı yapıyorsunuz, anlayamadım.

KAVUKLU: Ya ben senin söylediğini anla-
dım mı? Ben sana: “— Canavarın karnı-
nı açmak için âlet getirdiler gemiden.”
diyorum, sen donanmadan, çalgıdan
dem vuruyorsun.

PİŞEKÂR: Yanlış, a birader, yanlış anlı-
yorsun. Gemiciler böyle bocurgatlara³⁹
“donanım” derler, ismi “donanım”dır.
Ben onu söylüyorum. Her ne hal ise!
Sonra ne oldu? Canavarı donanıma mı
vurdunuz?

KAVUKLU: Ne donanımı, birader! Altın-
dan, üstünden bir şeyler yaptılar... Pa-
langalar, direkler, kazıklar... Hülâsa, ca-
navarın ağzına bin güçlülük takılan ip-
ler, zincirler... Orada bulunan ne kadar
adam varsa, İsmail, asıla asıla canavarın
ağzını açtık. Aman, İsmail, ağız değil,

36 Levâzımât: gerekli şeyler.

37 Umk-i batn: karnın derinliği (Umk: derinlik;
Batn, batın: karın).

38 Palanga: gemilerde ağır yük kaldırmak için, ha-
lat ve çok dilli çifte makaradan birleşik donatım.

39 Bucurgat: vinç.

ne bileyim, çok büyük bir mağara. Bereket versin, o kocaman gözlerinden gelen ışıkla içerisi o kadar aydınlık ki, sorma!

PİŞEKÂR: Aman, birader, en meraklı yerine geldin. Çok mu büyük içerisi, çok mu büyük?

KAVUKLU: Aman, İsmail, ne sen sor, ne de ben söyleyeyim! Kardeşim, o ne mide, ne kursak, ne işkembe. Ne bileyim, tarife sığmaz bir yer.

PİŞEKÂR: Bari yuttuğu eşyalar duruyor mu?

KAVUKLU: “Duruyor” da söz mü, birader! Bir çöp ziyan olmamış. Olmadığı gibi, bir pazar yerinden başka bir şey değil. Hem de, görseydin gülmekten kendini alamazdın.

PİŞEKÂR: Hayr ola? Canım, bir canavar kursağında hayret edecek ne gibi bir şey olur?

KAVUKLU: Bak, ne gibi bir şey oluyor. Mide değil mezat yeri. Bizim portakal tüccarı Yahudi, tanesi bir kuruşa portakal satmıyor mu? İsmail, şaştık kaldık.

PİŞEKÂR: Efendim, hiç de şaşılacak bir şey yok. Onlar ticaret ehlidir. Madem ki ne malı, ne de canı ziyan olmamıştır, derhal malını devre başlamış. Efendim, dünyanın en büyük sanatı satıcılıktır. Bilmiyorsan öğren: Bir millet mahsulünü satamazsa ne olur? Mahsul çürür, o millet de mahv olur. Onun için, ticarete ehemmiyet verilmektedir. Peki, sonra? Sonra ne oldu?

KAVUKLU: Ne olacak? Baktım, herkes eline ne geçerse alıyor, torbasına, kohnuna, koltuğuna dolduruyor; ben de yükte hafif, pahada ağır ne buldumsa koynuma doldurmağa başladım. Bir aralık, nasıl oldu bilmiyorum, karşıma biri

dikildi, benim topladığım şeyleri benden istemeye başladı.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Mal sahibi filân mı acaba?

KAVUKLU: Ne mal sahibi, ne de bir şey! O da herkes gibi çapulcunun biri.

PİŞEKÂR: Sonra? Sonra?

KAVUKLU: Sonra, aramızda çekişme başladı. Ağız dalaşı, derken iş sille tokada bindi. Baktım olmayacak. Hudâyâ⁴⁰ sığınıp herifin suratı budur diye bir şamar aşk ettim. Bir saniye bile geçmedi, benim tokadın dört ağırlığında, suratımın sol tarafına Hudâyî sille⁴¹ yapışınca yataktan dar fırladım. Gözümden ateş fişkırdı sandım.

PİŞEKÂR: Peki, senin elin armut mu devşiriyor, a birader? Sen de ona yapıştır-san a!

KAVUKLU: Tamam! Hem suçlu, hem güçlü öyle mi? Bu adam başka. Adamcağız misafir gelmiş. Sarhoşluk, uyku sersemliği, üstelik bir de durup dururken bir tokat yediği yetmiyor da, benden bir de ikinci tokat mı yesin?

PİŞEKÂR: Anlayamadım. Vaka biraz karıştı. Hamdi Efendi, birader, anlat ne oldu yahu?

KAVUKLU: Hâlâ anlayamadın mı, İsmail? Çok kalın-kafalı olmuşsun, birader.

PİŞEKÂR: Canım, neden kalın-kafalı oluyorum. Söyledin de anlamadım mı, be birader?

KAVUKLU: Ulan, bizim teyze-zâde kalkmış da İzmir’ten misafir gelmiş. İkram olsun diye, oğlanı o akşam bir Panayot’a götürdüm. Birkaç tek filân derken ipin ucunu kaçırmışız. Eve nasıl geldik, ne yedik, ne yaptık, farkında değiliz. İkimizin yatağı-

40 Hudâ: Tanrı

41 Hudâyî sille: Tanrısal tokat.

nı yan yana yapmışlar. Nasıl yattığının bile farkında değilim. İşte o tokat, bana tokat atana değil de bizim teyze-zâdeye kısmet olmuş. O da uyku sersemliğiyle neye uğradığını anlamamış, savurduğu tokat suratımda patlamış. Tokadın acısıyla fırladım. Zaten de sabah olmak üzereymiş. İkimiz de kalktık, sarhoşluğun şu musîbet haline bir hayli güldük durduk. İkimiz de artık yatmadık.

PİŞEKÂR: Anlayamadım, birader. Ben hâlâ Eşek-adası'ndaydım. Bir şeyler karıştırdın, anlayamadım. Allasen anlat, hikâye neden karıştı?

KAVUKLU: Hikâye değil karışan, senin kalın-kafan. Ulan, deminden beri anlayamadığın rüyayı tekrar mı ettirmek istiyorsun?

PİŞEKÂR: Canım, ne rüyası?

KAVUKLU: Canavar rüyası.

PİŞEKÂR: Aman! Bu hikâye ettiğin rüyayı mı idi, birader?

KAVUKLU: İsmail, sen benden abdalmışsın. Ulan, bir canavarın midesinde pazar kurulur, bir Yahudi portakal satar, sen de buna olmuş diye inanırsın, bir de “kurnazım” diye yaşar durursun değil mi? Haydi, hey sersem sen de!

PİŞEKÂR: Aman, birader, inanılmayacak gibi anlatmadın ki. Hay Allah iyiliğini versin! Ne ise! Bu da hoş olsun!

(Yer değiştirirler.)

FASIL

— Peki, hakikaten şu gaybûbetin hengâmında bir baltaya sap olmadın mı, birader? Halinden öyle istidlâl ettim.⁴² Öyle misin?

42 İstidlâl etmek: dolayısıyla anlamak.

KAVUKLU: İslî tellâl mı? Hayır, İsmail, ne tellâl oldum, ne de satıcı.

PİŞEKÂR: Canım, ne tellâlı? “İstidlâl”, yani “anlaşılmıştır” demek istedim. Anladığıma göre, bir işle meşgul değilsin.

KAVUKLU: Evet, birader, çok sıkıntıda-yım. Hiç sorma orasını. Aman, İsmail, şaka bir tarafa kalsın, pek fenayım.

PİŞEKÂR: Birader, okuyup yazmadın, nahiye kabul etmedin, cahil kaldın. Şimdi bu aklınla sana nasıl iş bulunur, a birader? Bilmem ki, canım, aramızda çok samimî ve sarsılmaz bir de hukuk-i kadîme⁴³ var. Vallahi şaşırdım kaldım, birader.

KAVUKLU: Hepsî güzel. Anladım. Fakat arada, bir “guguk kadınne” geçiyor, onu anlayamadım. Yoksa benimle alay mı ediyorsun? Doğru söyle, İsmail.

PİŞEKÂR: Hayır, canım, öyle bir şey yok birader. (Düşünür.) Haaa! Aklıma geldi: “aramızdaki hukuk-i kadîme” dedim.

KAVUKLU: Hah! İşte o “guguk kadınne”yi anlayamadım. Haniya çocukluğumuzda bir kadinnem vardı da, “guguk!” diye onu kızdırır, alay ederdik. “Acaba onu mu söylüyorsun?” dedim.

PİŞEKÂR: Hayır, birader. “Aramızda pek eski bir hukuk”, yani “çocukluk arkadaşlığı hakkı var” demek istedim. Nasıl edelim, birader? Gerçi elimin altında tamam da sana göre bir iş yok değil, fakat... Yaaa! “fakat”ı var.

KAVUKLU: Olsun, İsmail, zararı yok. Ben “fakat”ı da idare ederim be! Aman, İsmail, halim çok fena.

PİŞEKÂR: Anladım. Zaten de biliyorum, senin söylemene bile hâcet yok... Yok ama, dedim ya, “ama”sı var.

43 Hukuk-i kadîme: eski dostluk.

KAVUKLU: Yahu, olsun! Zararı yok be yahu, “ama”sı da olsun. Önümde sen olduktan sonra ben hiçbir şeyden korkmam. Söyle allasen, İsmail, ne işse o işi bana yap. Halim çok kötü, be İsmail.

PİŞEKÂR: Canım, ben senden ziyade arzu ediyorum. Ediyorum ama, Hamdi Efendi... Hele sen biraz daha sabret bakalım, sana hayırlı bir iş bulacağım, üzülme. Hele şimdilik git bizim kahvede otur, icap eder etmez ben gelir seni bulurum. Haydi, birader, sabûr⁴⁴ ol.

KAVUKLU: Pekâlâ. Ama o “samur ol” ne demek, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, “biraz sabırlı ol” demek istedim.

KAVUKLU: Peki. (Gider.)

(Pişekâr da bir kenara çekilir. Palanga boştur.)

(Zurna Zenne havası çalar. I. ve II. Zenne kırtarak meydana gelir; gayet şıktırlar; arkalarında Çerkes halayık III. Zenne ile siyahî cariye Kayarto vardır; bir devir yaparak dururlar. Kavuklu görünür.)

I. ZENNE: Ayol, çocuklar! Amanın, ben mi öyle görüyorum, yoksa var mı karşımda öyle bir şey? Amann, çocuklar, öyleyse yanımdan ayrılmayın... Ay! Bize doğru geliyor.

KAYARTO: Aaa! Hanımcığım, hiç de korkulmaz. Ona ben şimdi bir okurum, o hemen def olur gider. Sen merak etme, civanım. (III. Zenne'ye dönerek.) — Haydi, Kalfa, sen de gel! (Kavuklu'nun üzerine doğru yürürler.)

(Kavuklu derhal vaziyetini değiştirir; çömelir, göğsü ilerde, belden aşağısı oldukça geride, binişin etekleri yelken gibi açılmış, kavuk kulaklarına kadar geçmiştir; aynı

zamanda horlar, aksırır, başı ileri geri acayip şekilde hareket eder; o halde bir müddet dolaşır. Zenneler fena halde korkmuş olduklarından, âdeta birbirlerinin üzerine eğilmiş şekilde, büzülmüşlerdir.)

I. ZENNE: Lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh!⁴⁵

II. ZENNE: Aman, üstüme iyilik sağlık!

I. ZENNE: Amanın, çocuklar, ne yapalım? Şuradan bir yerden bir hoca, bir karakollukçu⁴⁶ mu çağırsak, ne yapsak çocuklar?

KAYARTO: (İki dizi üzerine gelmiş, yumruklarını sıkmıştır; dizleri üzerinde yürüyerek ve acayip sesler çıkararak Kavuklu'yu takip eder.) Ulahey yakamano! Ulahey şitano! Ulahey yakamano! Ulahey şitano!..

III. ZENNE: (Korkarak, titreyerek Kayarto'yu takip eder.) Aman, Bacı, ne yapıyorsun ayol? Korkuyorum, çarpılacağız.

KAYARTO: Ayol, senin aklın ermez. Böyle cinlerin kimisi kâfir olur, kimisi Sünnî⁴⁷. Bakalım bu hangisindendir.

KAVUKLU: (Vaziyeti bozarak.) Ulan, ben Sünnî cinlerdenim, size zararım dokunmaz, korkmayınız.

III. ZENNE: Aaa! Bak, Bacı, Müslüman cinmiş, bize zararı dokunmazmış. Haydi bırakalım. (Kayarto'yu çekerek, Zennelerin yanına gelirler.) — Hanımefendi, bu cin Müslümanmış, bize zararı dokunmazmış, korkmayalım.

I. ZENNE: Amanın, çocuklar, bunların sözlerine pek inanılmaz, ben korkarım.

KAVUKLU: (Vaziyetini düzeltmiştir; soku-larak.) Efendim, korkmayınız, benden size zarar gelmez.

45 Lâ-havle ve lâ-kuvvete illâ billâh: kudret ve kuvvet ancak Tanrıdır.

46 Karakollukçu: (eskiden) zâbıta.

47 Sünnî: Muhammed peygamberin söylediklerine ve yaptıklarına uyan kimse.

44 Sabûr: sabırlı.

II. ZENNE: Allasen doğru söyle, in misin, cin misin?

KAVUKLU: Canım, ne inim, ne de cinim.

II. ZENNE: Nesin? Doğru söyle allasen!

KAVUKLU: Canım, görmüyor musunuz? Ben de sizin gibi benî-âdemim.⁴⁸

I. ZENNE: Ay! Vallahi yalan söylüyorsun! Doğru söylesen e nesin?

KAVUKLU: Hiç size yalan söyler miyim, efendim? Bana inanmazsanız iki mahal-liden sorabilirsiniz.

I. ZENNE: İnan olsun, sana yan çıkarlar da doğruyu söylemezler. İnanamam. Hadi, sen doğrusunu söyle nesin?

KAVUKLU: Demek bana inanmıyorsunuz. Siz söyleyiniz bakalım.

KAYARTO: Eğer benden sorarsanız, bu herif horozdan başka bir şey değil, hanımcığım.

I. ZENNE: Öyle mi ayol? Bacının dediği gibi misin? Doğru söyle, ayol, çok merak ettim.

KAVUKLU: Haa, evet, horozum.

II. ZENNE: Öyleyse öt bakalım.

KAVUKLU: Yoo! İşte o olmaz.

I. ZENNE: Neden olmazmış? Horozlar öter, ayol.

KAVUKLU: Öyle ama, vakitsiz öten horozun başı gürültüye gider.

I. ZENNE: Öyleyse sen horoz da değilsin. Mola taşı desem, belki sen razı olmazsın. Ay, bayılacağım! Ayol, nesin? söyle sen e! Ne inatçı şeymişsin sen, ayol!

KAVUKLU: İnat ettim, söylemeyeceğim vesselâm!

III. ZENNE: Aaa! Şu terbiyesizin zoruna bak, ayol! Şimdi payını alır da buradan cehennem olursun. Köpek seni! Benim Çerkes damarlarımı ayaklandırmadan,

48 Benî-âdem: insanoğlu

“— Söyle.” diyorum sana! Hadisen e! Çabuk ol! “— Söyle.” diyorum sana!

KAVUKLU: (III. Zenne'ye.) Bunlar bilemedi, ben de bir şeye benzetemedim kendimi; haydi bakalım, sen bil, ben neyim?

III. ZENNE: Aaa! İki gözün kör olsun, ben ne bileyim, ayol! Sen benzesen benzesen, veyahut olsan olsan eski bir mezar taşı olursun.

KAVUKLU: Hah işte! Ben eski mezar taşıyım.

I. ZENNE: Aaa! Hiç de değil. Mezar taşı lâf eder mi, ayol?

KAVUKLU: Efendim, ben mezar taşlarının geveze soyundanım.

I. ZENNE: Ay! Vallahi de değilsin, billâhi de değilsin. Doğru söyle, nesin?

KAVUKLU: Canım, ben gördüğüm gibiyim, ayol.

II. ZENNE: Buldum, buldum! Ay, vallahi de buldum: Kızıl Şeytan. Ta da kendisi. Aman, ne uygun düştü! Hadi, Kızıl Şeytan, bize bir şeytanlık yap da görelim. Hadi, allasen, ne olur!

KAVUKLU: Hoppalaa! Al bundan da on paralık. (Düşünür.) Durun öyleyse, bir şeytanlık yapayım da aklınız başınıza gelsin. Şöyle ayrı ayrı dizilin bakayım.

I. ZENNE: Ne yapacaksın, ayol? Söyle bakayım.

KAVUKLU: Gayet tuhaf bir şey yapacağım. Meselâ, beyazların yüzünü, vücudunu, her tarafını simsiyah; siyah olanları da kıpkırmızı yapacağım. İşte o kadar.

KAYARTO: Aaa! İki gözün kör olsun inşallah! Bak, gördün mü pis şeytanın ne yapacağını? Haydi def ol, musibet şeytan seni! İki gözü kör olası seni! (Üzerine hücum eder.)

KAVUKLU: (Çömelerek acayip şekiller alır, üzerine hücum eden Kayarto'nun üzerine

yürür.) Ha geldim ha! Hayyaa! Hayyaa!
Huuu!

(Kayarto, korkarak geriler.)

I. ZENNE: Aman, Bacı, kaçalım! Bu sahi-
den cin midir nedir. Ben korkarım. Ha-
din, çocuklar! Amanın, kaçınız!

*(Zenneler hep beraber kaçarlar. Kavuklu
biraz takip eder, durur; Zennelerin birbir-
lerini çiğnercesine kaçmalarına, iki elini
dizlerine dayayarak katıla katıla güler.)*

KAVUKLU: Ulan, gidişe bak! Tuuu! Keşki
daha evvelden yapaydım.

PİŞEKÂR: *(Derhal zuhûr eder;⁴⁹ koşmak-
ta olan Zenneleri karşılayarak.)* Aman,
efendim, nedir bu hal? Maazallah Ağa
efendi hazretleri birdenbire zuhûr edi-
verseler ve bu halinizi görseler ben-
deniz, efendim, ne cevap veririm?
— Hamdi Efendi, birader, şu yaptığını
beğeniyor musun? Biz kaş yapalım der-
ken göz çıkaracağız galiba.

KAVUKLU: Ne var? Ne olmuş, birader?

PİŞEKÂR: Efendim, daha ne olsun? Korku-
ttuğunun kimler olduğunu biliyor mu-
sun, a canım?

KAVUKLU: Yooo! Ne bileyim. Güzel güzel
kadınlar. Ne olmuş? Ne var? İsmail, ben
onlara değil de, onlar bana çattılar. Ne
olmuş?

PİŞEKÂR: Efendim, “ne olmuş”u yok. Bal-
tayı taşla vurmuşsun, a birader.

KAVUKLU: Kazâ olmuştur, İsmail, biletirim.

PİŞEKÂR: Canım, neyi biletiyorsun yahu?

KAVUKLU: Baltayı.

PİŞEKÂR: Efendim, ne baltası, a canım?

KAVUKLU: Ulan, şimdi söyledin. Ben bilir
miyim ne baltasıdır.

PİŞEKÂR: Canım, öylesi değil. Bu kovala-
dığın zennelerin nenin nesi olduklarını
biliyor musun, a canım?

KAVUKLU: “— Hayır.” dedik ya. Güzel
güzel kadınlar.

PİŞEKÂR: Hah! İşte onlar...

KAVUKLU: Ne olmuş?

PİŞEKÂR: Canım, onlar Kızlar Ağası'nın
erkânı.⁵⁰

KAVUKLU: Ha?

PİŞEKÂR: “Erkânı” dedim, a canım!

KAVUKLU: Minderi⁵¹ de var mı?

PİŞEKÂR: Canım, ne minder yahu? Kızlar
Ağası'nın maiyeti erkânı.

KAVUKLU: Anlamadım.

PİŞEKÂR: Efendim, maiyeti erkânı.

KAVUKLU: “Mavi yelken iradı” ne demek,
İsmail? Saçmalama.

PİŞEKÂR: Hay Allah müstahakını versin!
Ne lâf anlamaz oldun, be yahu! Kızlar
Ağası yok mu?

KAVUKLU: Bilmem.

PİŞEKÂR: Canım, haniya saraylarda Kızlar
Ağası vardır ya.

KAVUKLU: Vardır ya.

PİŞEKÂR: Hah! İşte o.

KAVUKLU: Pekâlâ. Ne olmuş?

PİŞEKÂR: Canım, bu zenneler Kızlar Ağa-
sı'na mensup.

KAVUKLU: Pekâlâ. Ne olursa olsun, bana
ne, a birader? Burada ne işleri varmış?

PİŞEKÂR: Canım, sana anlatmadım mıydı?
Haniya, hacca gitmek üzere saraydan
izin almış; hac etmeden önce burada
beş on gün hoşça vakit geçirdikten son-
ra Mekke deyip geçecek yahu!

⁵⁰ Erkân: ileri gelenler, önemli kimseler.

⁵¹ Minder: “erkân minder” demek istiyor. (Er-
kân minder: eskiden, kerevetin yanına, yere serilip üzerine rahat oturuşu).

⁴⁹ Zuhûr etmek: meydana çıkmak, görünmek.

KAVUKLU: Anlamadım. Burada oturacak da sonra mı gidecek?

PİŞEKÂR: Öyle bir şey galiba. Dünyadan elini eteğini çekeceği için, son arzularını da yapacak, ondan sonra gidecekmiş galiba.

KAVUKLU: Sen nerden biliyorsun?

PİŞEKÂR: Efendim, eskiden beri beni tanır. Arasına gider, arz-ı ubûdiyet ederdim.⁵² Bana teveccühleri⁵³ vardır.

KAVUKLU: Deve çüşleri ne oluyor? Develerin önünde giden kılavuzlar vardır ya, “deve çüşleri” dediğin o mu?

PİŞEKÂR: Seninle böyle şeyler konuşulmaz ki. Haydi, bir kenara büzül de, berbâd ü perişân⁵⁴ ettiğin muameleyi tamir edeyim bari.

KAVUKLU: Aman, İsmail, bilirsin ya, tamir işlerinde olsun, yeni binada olsun, yapılarda çok çalıştım, elim ayağım uygundur, beni de bu tamirde kullan. Malûm ya, boştayım, birader, sevaba gidersin.

PİŞEKÂR: Canım, “tamir” dedimse, bina tamiri değil, birader; senin zennelere karşı ettiğin hatâları tamir edeceğim. Haydi şöyle bir kenara çekil de, uzaktan, bir bildik dilber nasıl karşılanır gör de öğren. (*Kavuklu’yu bir kenara bırakarak, Zennelere dönerek.*)

⁵⁵Cemâlin nûru aks etmiş
Gülistan sana saf-beste

52 **Arz-ı ubûdiyet etmek:** kulluğunu bildirmek (**Ubûdiyet:** kulluk, kölelik).

53 **Teveccüh:** büyük bir kimsenin kendinden küçüğüne iyi gözle bakması, sevgi göstermesi.

54 **Berbâd ü perişân:** berbat ve perişan.

55 **Ölçek:** *Mefâilün mefâilün*

. - - - . - - -

(3.-4., 6.-8. dizelerde ölçek bozuk)

(Senin) güzelliğinin ışığı aksetmiş, gül bahçesi sana saf bağlamış [= gül bahçesinin gülleri senin önünde sıra sıra dizilmiş], (sen) naz ve edâ sul-tanısın, (âşıklarının kalbini) yavaş yavaş feth et. — Eksiksiz güzelliğin âşıklarını hep hayran etmiş; hepsini kırıp geçirdiğin tutkunların durmuş, (senin) gelmeni bekliyor.

Sultân-i nâz ü edâsın
Teshîr et âheste âheste

Cemâl-i bâ-kemâlin hep
Kılmış uşşâkını hayran
Durmuş huzûrun diler
Meftûnan küllî şikeste

ZENNELER: (*Yer değiştirirler.*)

⁵⁶Ne hâlet ne saâdet nedir bu eltâf-kârın
Nedir bu hasletin âyâ nedendir bu
[intizârın]

Bilenler hasletin her dem nasıl
[takdîr-kârın olmaz]

Her gûşesinde dehrin çoktur
[takdîrkârın⁵⁷

PİŞEKÂR: Efendim, safâlar geldiniz! Ağa efendi hazretlerinin emirleri mûcibince⁵⁸ istediklerinden âlâ bir köşk hazırladım.

KAVUKLU: (*Söze karışarak.*) Evet, efendim, ben şahidim; emriniz üzere zırladı.

I. ZENNE: Aman, İsmail Efendi, bu da kim oluyor, ayol? Deminden beri bizi korkuta korkuta bir oldu. Kırk güne kadar bir şey olmazsak çok iyi.

PİŞEKÂR: Efendim, bu, mahallenin en sevgili komşularından saf-dil,⁵⁹ müstakîm-ül-etvâr⁶⁰ bir zattır. Fakat ileriye geriye hesap etmeden, ağzına geleni düşünmeden ölçmeden, ulu-orta lâf sarf

56 Ölçek: yok.

(Bu dörtlükte ölçeğin *Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün* olduğu seziliyor. Şiirin, zamanla çok aşınmış, ya da yazıya geçirilirken bozulmuş olduğu düşünülebilir.

Bu ne hâl, bu ne saadet! Bu lûtf ediciliğin nedir? Bu güzel huyun nedir? Acaba niçin bekliyorsun? Güzel huyunu bilenler (seni) her zaman nasıl beğenmez! Dünyanın her köşesinde (seni) beğenen çoktur.

57 Bu dizeyi karşılaştırınız:

Her gûşesinde dehrin nâm-ı beka-nisârn
(Abdülhak Hâmit, “*Merkad-i Fatih’i Ziyaret*”, *İlhâm-i Vatan*, İstanbul 1916)

58 **Mûcibince:** gereğince.

59 **Saf-dil:** saf yürekli, bön.

60 **Müstakîm-ül-etvâr:** doğru tavırlı, dürüst.

eder. Billûr gibi temizdir, efendim, hiç bir lekesi yoktur.

KAVUKLU: Çatlağı dahi yoktur. Eğer çürük, çatlak çıkarsa mal bizim; muhayyer⁶¹ veriyorum.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi Efendi, birader, ne yapıyorsun? Ben hanım saraylıya seni medh ediyorum, sen işi bozacaksın.

KAVUKLU: Korkma, İsmail, ben idare ediyorum.

PİŞEKÂR: (*Gizli.*) Hamdi'ciğim, sen göze girmişsin, ben öyle anlıyorum. Bari çeneni tut da, şuraya kapılandırıverelim.

KAVUKLU: Eksik olma, İsmail, artık hiç ses çıkarmam. Sen istediğin kadar medh et, ben bozmam merak etme. Fakat beni oraya kapılandırmak şartıyla haa!

PİŞEKÂR: Canım, dedim ya, biraz da dilini tut.

KAVUKLU: Yani hiç söz söylemeyim mi? Ağzımı hiç mi açmayacağım?

PİŞEKÂR: (*Bir kenara çekerek.*) Canım, öyle olur mu? Elbette söz söyleyeceksin. Fakat, birader, senin ağzının...

KAVUKLU: Ben senin ağzının... (*Üzerine yürür.*)

PİŞEKÂR: Canım, işte daha burdan başladın, a birader.

KAVUKLU: Ulan, meydan versem sen başlayacaksın; ne halt edeyim. Peki, canım, artık o kadarını beceririm, merak etme. Artık, İsmail, seni göreyim. Sen bizim halimizi biliyorsun.

I. ZENNE: Aaa! İsmail Efendi, bizi burada piç gibi bıraktınız, ayol!

PİŞEKÂR: Aman, civanım, estağfurullah! Haddim mi, efendim? Bu hareketim de efendimiz nâm ü hesâbınadır,⁶² efendim.

61 Muhayyer: seçmece, beğenmeğe bağlı, beğenmece.

62 Nâm ü hesâbına: (başkasının) adına ve hesabına.

I. ZENNE: Ne gibi, efendim?

PİŞEKÂR: Efendim, ne gibi olacak. Burada size herhalde emîn⁶³ ve tanınmış bir kimse olmak lâzım değil mi, civanım?

I. ZENNE: Aaa! Elbette, efendim. Kimi buldunuz, İsmail Efendi, görebilir miyim?

PİŞEKÂR: Efendim, bu husûsa daha vakit var, acele etmeyiniz. Şimdi siz buyurun, efendim, bir defa köşkü görünüz. Ötesini siz bana bırakınız ve merak buyurmayınız, efendim. Buyurun, köşkü teslim edeyim. Şâyet beğenilmeyen veyahut ilâve edilecek bir yeri varsa onu ikmal ettireyim,⁶⁴ ötesi kolay, efendim. Ağa hazretleri de o zamana kadar teşrif buyururlar ümit ederim. O zaman da Hamdi Efendiyi size getirir teslim ederim.

I. ZENNE: Hayhay, efendim. Haydi buyurun, efendim, gidelim! (*Maiyetine hitâben.*) — Haydin, kızlar! — Bacı, sen de beraber yürü, haydi! (*Hep beraber yürürler, bir iki defa yenedünyanın önünden geçtikten sonra dururlar; Pişekâr, yenedünyanın parmaklığına pastavî şiddetle sürer; Zenneler hep beraber sıçrayarak.*) — Ay! Korktuk, İsmail Efendi.

PİŞEKÂR: Efendim, kapılar yeni olduğundan, biraz alışık değildirler de, ondan çatırdadı. Buyurun, efendim, buyurun!

ZENNELER: (*İçeri girerek.*) — Amanın, ne güzel, ne şirin köşk, İsmail Efendi! — Aaa! Vallahi bu köşkü Ağa efendi de fevkalâde beğeneceklerdir. — Eksik olmayınız, efendim. (*Otururlar.*)

PİŞEKÂR: (*Kavuklu'nun yanına gelerek.*) Bak, birader, seninle şimdiden kavlı ü karâra⁶⁵ varıldı. Bak, azizim, bu iş başka

63 Emîn: güvenilir.

64 İkmâl ettirmek: tamamlatmak.

65 Kavlı ü karâr: bkz. n.10.

işe benzemez; gayet temkinli⁶⁶ olacak-
sın, en ufak bir kusur çok fena bir netice
verebilir.

KAVUKLU: Ne verir, ne verir? İsmail an-
lamadım.

PİŞEKÂR: Efendim, bir sû-i hareket⁶⁷ çok
vahîm⁶⁸ bir neticeye iktirân eder.⁶⁹

KAVUKLU: Amin, efendim, amin!

PİŞEKÂR: Canım, dua eden mi var? Ne
amini?

KAVUKLU: Ulan, şimdi dua eden sen de-
ğil misin be yahu? Ulan, İsmail, fırıldak
gibi dönersin, köpoğlu!

PİŞEKÂR: Canım, efendim, o dua değildi,
a canım! “Oradaki hizmet esnâsında
daima itinâlı olmalıdır” demek istedim.
Sen onu dua mı zannettin, a birader?

KAVUKLU: Ulan, şimdi böyle şeyler söyle-
me. Anlamadığımı bildiğin halde yine
biçimine getirip sokuşturuyorsun. Ney-
se! Sen beni oraya koy da, böyle muzip-
liklerine aldırمام, zararı yok.

(Bir kenara çekilirler.)

(Zurna bir beste çalar. Zenci olan Kız-
lar Ağası, kâr-i kadîm⁷⁰ Kızlar Ağası'na
mahsus kavuk ve elbiseyi lâbis⁷¹ olduğu
halde meydana gelir, şöyle bir devir yapar,
durur, etrafına bir bakınır.)

KAVUKLU: (Hemen meydana gelir ve Ağayı
karşılayarak.) Ooo! Hoş geldiniz, Ha-
cı-baba!

KIZLAR AĞASI: Hoş bulduk! Sen buranın
bekçisi misin, nöbetçisi misin? Haa?
Söyle bakayım!

KAVUKLU: Neden sordun, Hacı-baba?

66 Temkinli: ağırbaşlı.

67 Sû-i hareket: kötü hareket (Sû: kötü).

68 Vahim: çok tehlikeli.

69 İktirân etmek: yaklaşmak, ulaşmak, erişmek.

70 Kâr-i kadîm: eski zaman işi, klasik.

71 Lâbis: giyinmiş.

KIZLAR AĞASI: Nasıl neden sordun? Söyle
bakayım!

KAVUKLU: Bayağı neden sordun? Ne ya-
pacaksın?

KIZLAR AĞASI: “— Söylesen e!” diyorum.
Sen burada necisin? Haa?

KAVUKLU: Necis⁷² senin babandır, hacı
kabakçı!

KIZLAR AĞASI: Benim babamı neden söy-
ledin? Babam elbette benim babamdır.
Sana ne oluyor, a canım? Söylesen e, sen
kimsin?

KAVUKLU: (Kendi kendine.) Ulan, bu mar-
sık İsmail'in söylediği Arap olmasın! Dur
bakalım. (Âşikâr:) — Efendim, ben mi?

KIZLAR AĞASI: Evet, sen.

KAVUKLU: Ben, ben'im.

KIZLAR AĞASI: Nerede?

KAVUKLU: Burada.

KIZLAR AĞASI: Böyle, meydanda mı?

KAVUKLU: Öyle ya. Böyle meydanda.

KIZLAR AĞASI: Allah Allah! Senin dükkâ-
nın yok mu, a canım? Böyle, takımsız,
dükkânsız nasıl olur?

KAVUKLU: Ne demek “Nasıl olur?” İşte
gördüğün gibi olur. Neden olmasın?

KIZLAR AĞASI: Canım, bizim bildiğimiz,
berberlerin dükkânı, takımı, havlusu
filânı olur.

KAVUKLU: Haaa! Şimdi anladım. Ayol,
ben berber değilim. Yanlış anladın.

KIZLAR AĞASI: Ya nesen?

KAVUKLU: Adam.

KIZLAR AĞASI: Kim demiş?

KAVUKLU: Hoppalaaa! Al bundan da beş
paralık!

KIZLAR AĞASI: Haydi, söylesen e! Ne mı-
zırdanıyorsun? Haydi, söyle nesen?

72 Necis: pis, pislik, bok.

KAVUKLU: Canım, söyledik ya, adamım. (*Kendi kendine.*) — Ulan, ben sahidem adam değilim de, farkında değil miyim yoksa? Dur bakalım, şimdi işi hal ederim.

KIZLAR AĞASI: Söylesen e, ayol! Ne düşünüyorsun? Haydi söyle!

KAVUKLU: Peki, bağırma da düşünüyem.

KIZLAR AĞASI: Ayol, bir insan ne olduğunu bilmez mi?

KAVUKLU: Evet, bilir.

KIZLAR AĞASI: Öyleyse sen neden bilmiyorsun?

KAVUKLU: Canım, ben beni bildim; fakat sen benim bildiğimi kabul etmiyorsun. Onu düşünüyorum: acaba ben neyim? Dur öyleyse, sen bul bakalım. Uzak-tan daha iyi görürsün, sen söyle ben neyim?

KIZLAR AĞASI: Gördün mü şimdi?

KAVUKLU: Görmedim. Bir şey mi kaybettin?

KIZLAR AĞASI: Bir şey kaybetmedim. Sen nesin? Onu düşünüyorum.

KAVUKLU: Tevekkeli dememişler, “Kırk Arap’ın akıllı bir incir çekirdeğindeymiş, onu da kuş kapmış”. Tamam!

KIZLAR AĞASI: Söylesen e, şimdi ne olacak? Ben çok merak ederim.

KAVUKLU: Burada ikimiz baş başa kaldıkça bu işin içinden çıkamayacağız.

KIZLAR AĞASI: Eyvahlar olsun! Ben işi hal etmezsem uyuyamam.

KAVUKLU: Dur öyleyse. Şurada “Küçük İsmail” adında biri vardır, onu çağıralım, o bu işi hal eder.

KIZLAR AĞASI: Haa? Kim dedin, kim dedin?

KAVUKLU: “Küçük İsmail Efendi” dedim.

KIZLAR AĞASI: Tamam! İşte ben onu arıyorum. Nerde o? Çabuk, bul da getir bakalım. Haydu, durma! Koşsan a, ayol! ne duruyorsun?

(*Çifte-nâra bir tiryol yapar. Pişekâr meydana gelir.*)

PİŞEKÂR: Vay, efendim! Velî-nimetim⁷³ efendim, safâlar geldiniz, kademler⁷⁴ getirdiniz! Vah vah vah! Çok oldu mu, efendim, teşrif edeli?

KAVUKLU: İsmail, senin efendin bu muydu?

PİŞEKÂR: Öyle ya, efendim, elbette bul! Vah vah vah! Gördün mü, efendim kim bilir ne kadar üzüldü. — Efendim, emri âlîleri ile köşk hazır. Hattâ, saraylı ve huddâmınız⁷⁵ hepsi geldiler, efendim; zât-i devletlerinin⁷⁶ teşriflerine muntazırlar.⁷⁷ Ne emir buyurulur?

KIZLAR AĞASI: Siz bilirsiniz, İsmail Efendi. Eksik olmayınız, efendim, o bir şey değil, şu herifle iddia ettik, bir türlü ikimiz de içinden çıkamadık; sen bize akıl öğret bakalım.

PİŞEKÂR: Efendim, ne gibi akıl?

KIZLAR AĞASI: Efendim, bu herifin ne olduğunu ne o biliyor, ne de ben bilebiliyorum.

PİŞEKÂR: Efendim, kendine sormadınız mı?

KIZLAR AĞASI: Evet, o sordu, ben sordum.

KAVUKLU: İsmail, Arap yalan söylüyor. Sen geldiğin vakit bizden fena bir koku duydun mu?⁷⁸ Doğru söyle, İsmail?

PİŞEKÂR: Hay terbiyesiz, sen de!

⁷³ Velî-nimet: besleyen, koruyan.

⁷⁴ Kadem: uğur.

⁷⁵ Huddâm: hizmet edenler, hizmetçiler.

⁷⁶ Zât-i devletleri: yüce zatları. (Yüksek mevkide bulunanlara karşı söylenen nezaket sözü.)

⁷⁷ Muntazır: gözleyen, bekleyen.

⁷⁸ Kızlar Ağası’nın söylediği o sordu sözünü osurdu diye anlıyor.

KAVUKLU: Ne darılıyorsun, ayol? Arap öyle söylemedi mi?

PİŞEKÂR: Evet ama, senin anladığın gibi değil. O sana sual etmiş, sen de ona sual etmişsin.

KAVUKLU: Öyleyse ben yanlış anlamışım. Şimdi ne olacak? Senin bana medh ettiğin Arap...

PİŞEKÂR: (*Eliyle Kavuklu'nun ağzını tutarak.*) Sus, be sersem! Herif anlayacak, kızdıracaksın, benim uğraştıklarım hep ber-havâ olacak.⁷⁹

KAVUKLU: Neden, İsmail? Ne oluyor. Ayol, sersemledim. Bir şey anlayamadım. Yoksa beni kâhya diye yanına vereceğin Hacı-baba bu mu?

PİŞEKÂR: Efendim, öyle ya. İşleri bozacak. Sana sual sormayınca cevap verilmmez. Bunlar büyük adamlardır, idare etmek gerekir, ayol!

KAVUKLU: Ay! Şimdi bu marsık büyük adam mı oldu? Baksan a, tersini yemiş ispinoz gibi düşünüyor, İsmail.

PİŞEKÂR: Canım, birader, sen kendine acımıyorsun. Başımıza iş açacaksın korkarım ki. Haydi şuradan çekil, başımızı bir belâya sokmadan. (*Kızlar Ağası'nın yanına gelerek.*) — Efendim, emir buyurursa köşke gidelim.

KIZLAR AĞASI: Güzel. Gideriz ya, şu kırmızı adam pek hoşuma gitti, aman onu bana getir e mi, İsmail Efendi!

PİŞEKÂR: Efendim, emr edersiniz. Siz buyurun, onu da alır getiririm; merak buyurmayınız, efendim. Buyurun! (*Yürürler.*)

KAVUKLU: Şimdi kim bilir şu “köşk” dediği çalgılı kahvenin önünden Arap'ı kaç defa dolaştıracak da, — Buyurun

köşke.” diyecek. Ulan, bu İsmail kadar köpoğlu var mıdır acaba?

PİŞEKÂR: (*Yenidünyanın önüne gelince.*) Buyurun, efendim!

I. ZENNE: Aaa! Kızlar, ne duruyorsunuz? Efendi teşrif buyurdular, karşılayınız.

KAVUKLU: Vay köpoğulları vay! Sahiden şimdi görmüşler gibi. Onlar da İsmail'e uygun.

(*Zenneler, birer birer, Kızlar Ağası'nın eteğini öptükten sonra koltuğuna girerler; köşke sokar, koltuğa oturturlar.*)

I. ZENNE: Efendim, safâlar geldiniz, kademler getirdiniz, civanım!

KAVUKLU: (*Uzaktan.*) Vay civan vay! (*Pişekâr'a sokularak.*) — İsmail, şimdi bu marsık bu cânım pâlûze⁸⁰ gibi kadınlarla evli mi nedir? Bunlar burada ne kadar oturacaklar? Ben bunlara kâhya mı, vekilharç mı olacağım? Anlat allasen!

PİŞEKÂR: Canım, aceleye lüzum yok. O seni benden evvel görmüş ve beğenmiş. Hoşuna gittiğini sözlerinden anladım. Nasıl olsa senin başını oraya bağlayacağım. Sen merak etme, sabırlı ol.

KAVUKLU: Onu anladım, anladım ya; şu hayvan bağlar gibi benim başımı bağlamayı anlayamadım. O ne demek? Sen onu söyle.

PİŞEKÂR: Efendim, hâib ü hâsir⁸¹ orada burada sürtenlere böyle tabir kullanılır. Sen benim çocukluktan beri arkadaşımın, teklifsiz olduğumuz için öyle söyledim. Sakın deli-dolu ağzına geleni sarf edip de Arap'ı kızdırma. Haydi bakalım, düş önüme de, götürtüp seni takdim edeyim.

80 Pâlûze: bir çeşit pelte tatlısı. (Pâlûze gibi: beyaz, dolgun ve titrek tenli).

81 Hâib ü hâsir: dilediğini elde edemeyen, (Her iki sözcük de aynı anlamda).

79 Ber-havâ olmak: havaya gitmek, boşa gitmek.

KAVUKLU: Ne edeceksin?

PİŞEKÂR: Efendim, takdim; yani seni oraya kapılandıracağım. Haydi, buyurun gidelim! *(Yürürler.)* Şimdi anladın ya! Bak, birader, tekrar ediyorum: münasebetsizlik edip de Arap'ın babalarını başına toplama.

KAVUKLU: Bunlar Kızlar Ağası olduktan sonra mı babaları oluyor? İsmail, böyle olanların kaç babası olur?

PİŞEKÂR: Canım, öyle değil. Bu Kızlar Ağası Arap'lar hadımdırlar.

(Yürümeleri süratlenir. Bir iki defa yenisidünyanın önünden geçip palangayı devr ederler.)

KAVUKLU: *(Olduğu yerde durur.)* Offf! İsmail, artık ben buradan öteye gidemem.

PİŞEKÂR: Aman, birader, şurada ancak iki üç kilometre yolumuz kaldı. Biraz daha dişini sık.

KAVUKLU: Dışimde de sıkılacak kuvvet kaldı mı? Ter paçalarımдан akacak.

PİŞEKÂR: Efendim, ekmeek çiğnemeyince yutulmaz. Biraz zahmet çekeceğiz ama, sen de, ben de mesut olacağız.

KAVUKLU: Ne o? İsim mi değiştiriyoruz?

PİŞEKÂR: Ne münasebet?

KAVUKLU: Sen şimdi “— Mesut olacağız.” demedin mi?

PİŞEKÂR: Hay abdal hay! “— Mesut olacağız.” dedim, yani “sen iş bulduğundan, ben de senin işe kayırıldığından; sen de, ben de sevineceğiz, saadete ereceğiz” demek istedim; yani “mura-dımıza ereceğiz” demektir.

KAVUKLU: Peki, kardeşim, bunu böyle söylesen olmaz mı? Benim bilmediğim şeyleri her vakit söylersen, aklımı fikrimi allak-bullak edersen.

PİŞEKÂR: Efendim, maalesef, dilime vird

edilmiş⁸² birçok kelimeler vardır ki, bunları daima kullanırım. Şimdi bunları bırak da, haydi yürüyelim, menzili maksûda⁸³ erelim.

KAVUKLU: Zilli maksut da kim? Bir de o mu var?

PİŞEKÂR: Canım, haydi yürü! Şimdi bunlarla vakit geçirmeyelim. Bak, Ağa hazretleri, saraylılar köşkün üst katında dûrbînlerle⁸⁴ bizi takip ediyorlar. Burada böyle kazık gibi durmak doğru olmaz, haydi yürü!

KAVUKLU: Nereye bineceğiz?

PİŞEKÂR: Canım, ne binmesi?

KAVUKLU: Ulan, şimdi demedin mi, “Dur, binelim” diye?

PİŞEKÂR: Hay Allah iyiliğini versin! “Dûrbîn” dedim.

KAVUKLU: İyi ya işte. Ben de neye bineceğimi bekliyorum.

PİŞEKÂR: Haydi, canım, saçmalama! Hayatında güya hiç dûrbîn görmemiş gibi söylüyorsun. *(Yürür.)*

KAVUKLU: *(Takip ederek yürür.)* Nerede bineceğiz, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım, dûrbîn, “uzağı yakına getirir” demektir. *(Yenisidünyanın önüne gelirler.)* Dur! *(Birdenbire dururlar.)* Haydi!

KAVUKLU: Ne o? Nereye haydi?

PİŞEKÂR: Canım, geldik ya işte.

KAVUKLU: Peki, ne olacak?

PİŞEKÂR: Efendim, dakk-i bâb et.⁸⁵

KAVUKLU: Ne et, ne et?

PİŞEKÂR: *(Eliyle işaret ederek.)* Canım, dakk-i bâb etsen e!

82 **Diline vird edilmek:** diline dolanmak, dilinden düşmemek (**Vird:** belli zamanlarda okunan âyetler, dualar).

83 **Menzil-i maksûd:** varılmak istenen yer.

84 **Dûrbîn:** dürbün (Sözlük anlamı: uzağı götür).

85 **Dakk-i bâb etmek:** kapıyı çalmak.

KAVUKLU: İsmail, o ne demek?

PİŞEKÂR: Efendim, âdâb ü erkân⁸⁶ ile dakk-i bâb et.

KAVUKLU: Anladım sa Arap olayım.

PİŞEKÂR: Pencerelerden saraylılar ve Ağa efendi bizi seyr ediyor. “— Kapıyı çal.” diyorum.

KAVUKLU: İsmail, çıldırdınsa o başka. Ulan, hangi kapı, hangi pencere?

PİŞEKÂR: Aman, efendim, yerlere geçeceğim. Bizi seyr ediyorlar. Anladım, sen bir şey beceremeyeceksin; çekil oradan, bak ben bir dakk-i bâb edeyim de, sen de gör. (*Pastavla, yenidünyanın kapı farz edilen yerine üç defa vurarak.*) Gördün mü? İşte kapı böyle çalınır.

ZENNELER: (*İçeriden, beste ile.*) Kimdir kimdir kimdir o?

PİŞEKÂR: Efendim, köleleriniz geldi.

KAVUKLU: İsmail, ne oluyoruz? Körebe mi oynuyoruz?

PİŞEKÂR: Canım, ne münasebet, efendim.

KAVUKLU: Ulan, şimdi “Körebeniz geldi” demedin mi?

PİŞEKÂR: Hay Allah müstahakını versin! Dur, karışma! — Efendim, köleleriniz geldi.

I. ZENNE: (*Kızlar Ağası'na hitâben.*) Ağa efendi hazretleri, İsmail Efendi kulunuz gelmiş. Ne emir buyurulur, efendim?

KIZLAR AĞASI: Yaa! Öyle mi? Pek güzel! Buyursunlar, efendim, buyursunlar. Selâmlık dairesine alınız.

KAVUKLU: İsmail, “Selâmlıkta daire⁸⁷ çalınız” diyor. O ne demek o?

PİŞEKÂR: Efendim, “— Selâmlık dairesine alınız.” dedi, “Daire çalınız” demedi. Neler uyduruyorsun.

86 Âdâb ü erkân: yol yordam.

87 Daire: zilli tef.

III. ZENNE: Efendim, içeri buyurunuz. Ağa efendi sizi selâmlık dairesinde bekliyor.

KAVUKLU: İsmail, biz bir köşke mi geldik, tımarhaneye mi?

PİŞEKÂR: Canım, ne tımarhanesi? Ağa efendinin köşkün e geldik, görmüyor musun?

KAVUKLU: Ulan, hangi köşk?

PİŞEKÂR: Koca köşkü inkâr mı ediyorsun? Haydi şöyle kendini çek çevir, kavuğu bastır, göğsünü kavuşturun, vaziyet al.

KAVUKLU: Ne olacak?

PİŞEKÂR: Nasıl ne olacak? Duymuyor musun, Ağa efendi hazretleri bizi selâmlıkta bekleyip duruyor. Ayıptır, büyükler bekletilmez. Haydi, kendini çek çevir, arkam sıra gel, huzûr-i Ağaya⁸⁸ gireceğiz.

KAVUKLU: Ne demek? Anlamadım.

PİŞEKÂR: Anlamayacak ne var? “— Huzûr-i Ağaya gireceğiz.” dedim.

KAVUKLU: Kılıç ağı mı?

PİŞEKÂR: Haydi, münasebetsizliğin lüzumu yok, arkam sıra gel! (*Yürür, Kızlar Ağası'nın önüne gelir, etekleyerek geri geri çekilir; Kavuklu'ya işaretlerle, aynısını yapmasını söyler.*)

KAVUKLU: (*Şaşkın şaşkın bakarak.*) Ne yapayım?

PİŞEKÂR: Hımmm! (*Diyerek, eliyle işaret ederek, eteklemesini anlatır.*) Haydi, canım, ne duruyorsun? Görmedin mi ben ne yaptım?

[.....]⁸⁹

88 Huzûr-i Ağa: ağanın huzuru.

89 Eserin eldeki nüshasında bir sahife eksik (s. 45). Aşağıdaki konuşmadan anlaşıldığına göre; Pişekâr, Kızlar Ağası'nın önünde nasıl davranılması gerektiğini işaretlerle bir türlü anlatamadığı Kavuklu'yu dışarıya çıkarmış, orada öğretmeğe çalışmıştır.

PİŞEKÂR: Emr edersiniz, efendim. (*Gizli.*)
— Haydi, Hamdi Efendi, bizi çağırıyor.
(*Elinden tutarak sürükler, huzûra gelirler.*)
— Efendim, af buyurunuz, Hamdi Efendi biraderimize bazı husûsâtı⁹⁰ telkin ve tenbih ediyordum da, efendimizi rahatsız etmemek için selâmlık dairesinin sofasına doğru çıkmıştık.

KIZLAR AĞASI: Pek güzel. Bari tuttu mu?

KAVUKLU: (*Pişekâr'ın kulağına eğilerek.*)
İsmail, herif saçmalıyor.

PİŞEKÂR: Efendim, mûnistir;⁹¹ bugün tutmazsa yarın tutar.

KIZLAR AĞASI: Öyleyse pek memnun oldum. Demek, bugün tutmazsa yarın tutar. Pek memnun oldum.

KAVUKLU: (*Pişekâr'ın kulağına.*) İsmail, dayanamayacağım. Bu Arap hezeyan ediyor;⁹² bak, köpoğlu boyuna yutturuyor.

PİŞEKÂR: (*Kavuklu'yu kenara çekerek, kulağına söylercesine.*) Aman, birader, kendine gel! Ne yapıyorsun? Fena bir şey söylemedi, “nasihat tutar mı, tutmaz mı?” bahsindeyiz.

KAVUKLU: Ne baskındayız?

PİŞEKÂR: “Baskın” değil, “bahsindeyiz”. Hamdi, biraz kendini sıkı tut, bu senin ayağına gelmiş bir kısmettir, tepilir mi hiç? Ne çare, birader, bazı şeylere sabır etmek lâzım.

KIZLAR AĞASI: Ayol, İsmail Efendi, orada ne konuşuyorsunuz? Niçin gelmiyorsunuz bu tarafa?

PİŞEKÂR: Geliyoruz, efendim. (*Kavuklu'yu sürükleyerek.*) — Hamdi Efendi, bizi çağırıyor, haydi yürü. (*Kızlar Ağası'na yaklaşırlar.*) — Efendim, Hamdi Efendi

biraderimize zât-i asîlânelerinizin⁹³ husûsât-ı sâiresini⁹⁴ telkin ile meşguldüm.

KAVUKLU: İsmail, sen de saçmalıyorsun. Hangi tilkiyi kurşunladın?

KIZLAR AĞASI: Pek güzel! Memnun oldum! Kendilerine söyle, vazifelerini göstert. Ben de şöyle bir parça istirahat edeyim. O da işine başlasın, sen de. Biliyorsun, köşkün içinde, dışında her şey senden mes'ul,⁹⁵ Hamdi Efendi de size yardımcı. Haydi, işe başlayınız, göreyim sizi!

PİŞEKÂR: Emr edersiniz, efendim, biz zaten işe başlamış bulunuyoruz.

KIZLAR AĞASI: İsmail Efendi, ben haber yolladım, bizim sarraf Samuel Efendi gelecek, hemen beni görsün.

PİŞEKÂR: Baş üstüne, efendim; emr edersiniz.

KIZLAR AĞASI: Hamdi Efendi, sen de göz-kulak ol, bizim sarraf gelince bana getir.

KAVUKLU: (*Pişekâr'ın kulağına eğilerek.*) Anladın mı, İsmail, Arap ne dedi?

PİŞEKÂR: Canım, “— Sarraf Samuel gelirse al, bana getir.” diyor. “— Peki.” de, “— Peki.” de, “— Baş üstüne efendim.” de.

KAVUKLU: (*Kızlar Ağası'na.*) Peki de, peki de, baş üstüne efendim de.

KIZLAR AĞASI: (*Kahkahayla güler.*) Aman, çok memnûn oldum, mesrûr oldum.⁹⁶ Haydi, öyleyse, herkes işinin başına!

PİŞEKÂR: Haydi, birader, yürü bakalım! Sen de, ben de icap eden vazifelere başlayalım.

(*Bir kenara çekilip dururlar.*)

90 **Husûsât:** 1. hususlar, işler, konular; 2. özellikler.

91 **Mûnis:** insandan kaçmayan, alışık.

92 **Hezeyan etmek:** saçmalamak.

94 **Husûsât-i sâire:** başka özellikler. (bkz. n. 90)

95 **Mesul:** 1. sorulan, sorulur; 2. sorumlu.

96 **Mesrûr olmak:** sevinmek.

(Zurna, Çelebi havası çalar. Çelebi gayet nazik, kibar bir tavırla meydana gelir; zurna devam ettiği müddetçe meydanda ufak bir devir yapar ve kenarda oturan Kavuklu'nun karşısına gelerek durur.)

KAVUKLU: Hah! Biri düştü. Dur bakalım, siftahı uğurlu mu değil mi? — Hayr ola, evlât!

ÇELEBİ: (Hemen iki kat olup Kavuklu'nun eteğine doğru uzanarak, mütebasbîsâne⁹⁷ temenna eder.) Aman, efendim, Allah ömürler versin! Efendimizi görür görmez cihan benim oldu, sürûr ü zevk ü şevkimden⁹⁸ ne yapacağımı şaşırdım. Huzûr-i devletlerinde⁹⁹ belki bir suç-i lisan¹⁰⁰ vaki olur,¹⁰¹ hâk-i pâya¹⁰² yüz sürerek affımı temennî ederim.

KAVUKLU: Siz bilirsiniz, evlâdım. Sen azıcık burda dur bakayım, biz baş başa kalınca anlaşılamayacağız.

ÇELEBİ: Aman, efendim, mahviyet¹⁰³ gösteriyorsunuz.

KAVUKLU: Anlamadım.

ÇELEBİ: Efendim, mahviyet gösteriyorsunuz. İnâyet¹⁰⁴ buyurun.

KAVUKLU: Oğlum, yine anlamadım. Ne istediğini, kimi sorduğunu söyle.

ÇELEBİ: Aman, efendim, âcizlerini mahcup mevkide bırakıyorsunuz. İstirham ederim, mahviyet göstermeyiniz.

97 Mütebasbîsâne: yaltaklanırcasına (Mütebasbîs: yaltaklanan, yaltakçı).

98 Sürûr ü zevk ü şevkimden: sevinç, zevk ve neşemden.

99 Huzûr-i devletlerinde: yüce zatlarının huzurunda (Yüksek mevki sahibi kimselere karşı kullanılan nezaket sözü).

100 Suç-i lisan: bkz. n. 30.

101 Vâkî olmak: vuku bulmak, olmak (Vâkî: olan, olmuş).

102 Hâk-i pây: ayak toprağı, ayağınızın toprağı (Nezaket sözü).

103 Mahviyet: alçakgönüllülük.

104 İnâyet: yardım.

KAVUKLU: Evlâdım, ne marifet gösteriyorum?

ÇELEBİ: Bendenizle istihzâ buyurmayınız, efendim.

KAVUKLU: Evlâdım, böyle bir ne isim, ne de adam biliyorum.

ÇELEBİ: Aman, efendim, ne ismi? ne adamı?

KAVUKLU: İstekli Rıza isminde kimseyi tanımıyorum.

ÇELEBİ: Efendim, bendeleri bir şahs-i âharı,¹⁰⁵ gayr-i maruf¹⁰⁶ ve mechul bir kimseyi ne takip ediyor, ne de arıyorum.

KAVUKLU: Oğlum, benimle eğleniyor musun?

ÇELEBİ: Aman, efendim, sizinle istihzâ etmek haddim mi?

KAVUKLU: Tanımam, oğlum, tanımam.

ÇELEBİ: Efendim, bendeniz kimseyi sormuyorum; kimi tanımazsınız?

KAVUKLU: İstekli Rıza. Böyle bir adam ne var, ne de tanıyorum.

ÇELEBİ: Bendeniz öyle demedim, efendim. Kulunuzu mahcup mevkide bırakmayınız, efendim.

KAVUKLU: Olur, efendim, kolunuzu çerçöp mevkide bırakmam. Anladım, oğlum, ne sen derdini bana anlatabileceksin, ne de ben bu kafayla anlayacağım. Sen dur bakalım.

(Gider, Pişekâr'ı önüne katıp gelir.) — İsmail, bir saattir beynim patladı, bir şey anlamadım. Bu oğlan ne istiyor?

PİŞEKÂR: (Çelebi'ye.) Vay, Çelebim, safâ geldiniz, hoş geldiniz! Hayr ola? Teşrifinizin sebebini anlayabilir miyim?

105 Şahs-i âhar: başka bir kişi.

106 Gayr-i maruf: tanınmayan, bilinmeyen.

ÇELEBİ: Allah ömürler versin! Var olun. Teşekkür ederim. Efendim, Ağa hazretleri hususî bir kâtip istemişler, o zat da bendenizi intihâb etti, gönderdiler. Karşılaştığım efendi hazretleriyle bu meseleyi hal edemedik. Kendilerinden Ağa efendi hazretleri hakkında malûmat taleb edecektim, bir türlü anlaşılmadık, efendim.

KAVUKLU: İsmail, ne demek istiyor bu? “Bir türlü bulaşık, efendim” diyor. Ağa’nın yanına aşçı çırağı mı gelecek?

PİŞEKÂR: Canım, ne aşçı çırağı. Sen de saçmalama. Ağa efendiye hususî kâtip ve mahrem-i esrâr¹⁰⁷ olarak gelmiş. Onu soruyor.

KAVUKLU: Ne gelmiş?

PİŞEKÂR: Mahrem-i esrâr ve husûsât-ı âmmeyi¹⁰⁸ idareye memur olarak gelmiş.

KAVUKLU: Usuletle Amme¹⁰⁹ mi okuyacak?

PİŞEKÂR: Haydi, abdal, haydi git, Ağa efendiye haber ver.

KAVUKLU: Ne haberi?

PİŞEKÂR: Canım, “— İsteddiğiniz kâtib-i hususî¹¹⁰ geldi, ne yapalım?” de.

KAVUKLU: Olur. (*Gitme hareketi yapar.*)

PİŞEKÂR: Dur, acele etme, canım. Ne diyeceksin, söyle bakayım?

KAVUKLU: Anladık, canım, söylerim.

PİŞEKÂR: Ne dersin?

KAVUKLU: “Kâğıtçı Hüseyin gelmiş, sizi görmek istiyor” derim.

PİŞEKÂR: Gördün mü ettiğin hezeyânı.¹¹¹

KAVUKLU: Hayır, görmedim.

PİŞEKÂR: Canım, neyi görmedin?

107 Mahrem-i esrâr: sırdaş.

108 Husûsât-i âmme: genel işler.

109 Âmme: Kuran cüzlerinden biri.

110 Kâtib-i hususî: özel yazman.

111 Hezeyan: bkz. n. 92.

KAVUKLU: Etli kaz ayağını.

PİŞEKÂR: Hay Allah müstahakını versin!

Böyle şey söyleyen yok. Vaziyeti berbat edeceksin. “— Efendim, kâtib-i hususî emr etmişsiniz, Çelebi Feyyumî Bey geldi.” de.

KAVUKLU: (*Gitme hareketi yapar.*) Olur, söylerim; “— Efendim, bir delikanlı geldi, size yanaşmak istiyor.” derim.

PİŞEKÂR: Hay Allah müstahakını versin! Haydi gel benlen beraber.

(*Birlikte yürürler; Kızlar Ağası’nın huzuruna gelir, eteklerler.*)

KIZLAR AĞASI: (*Eteğini toplayarak.*) Estağfurullah, efendim, estağfurullah! Ne o? Bir şey mi var?

PİŞEKÂR: Efendim, hususî kâtip emir buyurulmuş; Feyyumî Bey isminde değerli kıymetli bir zat göndermişler, emir buyurulursa huzûra gelsin.

KAVUKLU: (*Pişekâr’ın kulağına.*) İsmail, bir de zurna mı gelecek?

KIZLAR AĞASI: Haaa! Evet, aklıma geldi, öyle bir şey söylemiştim. Geldi mi şimdi? Haydi, hemen getirin, gelsin.

PİŞEKÂR, KAVUKLU: Baş üstüne, efendim!

(*Çelebi’nin yanına gelirler.*)

KAVUKLU: Haydi, gel bakalım! Ağa efendi seni istiyor.

ÇELEBİ: Baş üstüne, efendim. Buyurun, iki gözüm, pîşdâr¹¹² olun.

KAVUKLU: Ben pişman olmam, belki Ağa pişman olur. Haydi gidelim, orada anlaşıyoruz.

PİŞEKÂR: (*Kavuklu’ya.*) Aferin! İşte böyle olmalı. Öğrendin ya, Feyyumî Beyi

112 Pişdâr: öncü, önden giden.

götür, “— Geldi, efendim.” de, sen çık gel.

KAVUKLU: Olur. — Haydi, Beyhuyî Bey, Ağa efendiye gidelim.

ÇELEBİ: Hayhay efendim. Buyurun, peyrev¹¹³ olun.

KAVUKLU: Aman, evlâdım, görüyorsun ki insanım, pire olur mu hiç?

ÇELEBİ: Efendim, yanlış telâkkî¹¹⁴ buyrulur; “önder olun” demek istedim.

KAVUKLU: Haydi haydi yürü! Döndere möndere gideceğiz.

ÇELEBİ: Evet, efendim, buyurun!

(Yürürler, yenedünyanın önüne gelirler.)

KAVUKLU: Sen dur bakayım burada. Ağa efendi haremde mi selâmlıkta mı, anlayıp geleyim.

(Kızlar Ağası'nın önüne gelir.) — Efendim, geldi, gelsin mi?

KIZLAR AĞASI: Kim geldi?

KAVUKLU: Efendim, Kâhya Hüseyin geldi.

KIZLAR AĞASI: Allah Allah! Canım, ben Kâhya Hüseyin falan istemedim. Sakın kâtib-i hususî olmasın?

KAVUKLU: Evet, efendim, işte o geldi.

KIZLAR AĞASI: Çabuk, al gel.

KAVUKLU: Peki, efendim. *(Döner, gelir, Çelebi'yi çekerek Kızlar Ağası'nın önüne getirir.)* Buyurun, efendim. *(Döner, gider.)*

KIZLAR AĞASI: Adın ne senin?

ÇELEBİ: Efendim, Feyyumî.

KIZLAR AĞASI: Allah Allah! Ne tuhaf isim öyle. Peki, bana kâtib-i hususî olacaksın. Söylediler mi?

ÇELEBİ: Evet, efendim, söylediler.

KIZLAR AĞASI: Sana iki altın aylık bağladım. Bana gelen mektupları okuyacaksın, benim istediğim mektupları yazacaksın, köşke ne geldi ne gitti onları deftere yazacaksın, bana her hafta hesap vereceksin, her gün bana gazete okuyacaksın. Anladın mı?

ÇELEBİ: Evet, efendim, baş üstüne! Arzularınız yerine gelip, emirleriniz derhal icrâ edilecektir.

KIZLAR AĞASI: Haydi öyleyse, git bizim kâhya İsmail Efendi'yi gör, senin daireni göstersiz, işe başla.

ÇELEBİ: Ferman efendimizin! *(Etekleyerek ayrılır.)*

(Pişekâr'ın yanına gelir.) — Efendim, kabul buyurdum. Yalnız bir mesele kaldı, o da, bendenize muhtas¹¹⁵ olan daireyi göstereceksiniz, vazifeye başlamış, olacağım.

PİŞEKÂR: Öyle mi ferman buyurdular Ağa hazretleri?

ÇELEBİ: Evet, efendim.

PİŞEKÂR: Öyleyse buyurun, efendim! — Hamdi Efendi, birader, sense buralardan bir yere ayrılma, belki Ağa efendinin bir fermanı olur. — Haydi, buyurun, efendim!

(Pişekâr'la Çelebi yürüyüp giderler.)

KAVUKLU: Ulan, bir saattir konuşuyorlar, bir lâkırdısını anladım Ağa gibi yüzün kara olsun... Dur bakalım kim gelecek? *(Kenara çekilip oturur.)*

(Zurna Cûd havası çalar. Cûd, elinde bir kitap veya bir defter, tedkik ve hesap yaparak meydana gelir, bir devir yapar, bu

113 **Peyrev:** artçı, ardı sıra giden.

114 **Telâkkî:** anlama.

115 **Muhtas:** bir kimse için ayrılmış, tahsis olunmuş.

esnada Kavuklu'yu görerek sıçrar, büyük korku gösterir, Kavuklu'ya bakar.)

KAVUKLU: Ulan, ne korkuyorsun?

CÛD: *(Dikkatle bakarak.)* Aman aman! Lâ-kirdi de biliyor, adam yibi soylüyor. Vay canına be! *(Titrer ve korkar, nereye kaçacağını şaşırır, etrafa bakar.)* Aman aman! Can kurtaran yok mu?

KAVUKLU: *(Cûd'un üzerine doğru yürüyerek.)* Ulan, kaçacak yer yok, çıft. Elimden kurtulamazsın. *(Cûd'un üzerine koşar.)*

CÛD: *(Bağırarak.)* Aman be, marsuvarlar!¹¹⁶ Yok mu bir can kurtaran? *(Kaçar.)* Aman aman!

KAVUKLU: *(Üzerine koşarak, gayet sert.)* Ulan, “— Dur!” diyorum sana! Yoksa işini orada bitiriyorum. Ha vardım ha!

CÛD: *(Fevkalâde korku ile, olduğu yerde titrer.)* Aman! Çoluk çocuyuma acimaz misin be?

KAVUKLU: Ulan, *(Yanına sokularak.)* ne kaçırıyorsun? Neden korktun?

CÛD: Senden korktum, senden.

KAVUKLU: Ulan, benim nemden korkuyorsun? Ben de senin gibi adam değil miyim?

CÛD: Evet, deyilsin.

KAVUKLU: Ulan, ben adam değil miyim?

CÛD: Evet. Sen oyle demedin mi?

KAVUKLU: Ulan, ben sana sordum.

CÛD: Ben de soyledim ya!

KAVUKLU: Ne soyledin?

CÛD: Demedin mi, “— Ben adam deyil miyim?” Ben de dedim: “— Evet.”

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Yutturuyorsun haa? Ulan, beni enayi yerine koyma. Billâh seni hap gibi yutarım.

¹¹⁶ **Marsuvarlar:** “Müslümanlar” demek istiyor; (Marsıvan eşeği sözünü hatırlatan sözcük oyunu).

CÛD: Aman, sakın haa oyle bir şey yapmaya kalkışma, sonra pişman olursun, sonu çok fena olur.

KAVUKLU: Ulan, ne olur? Haa? Söyle bana, ne yapabilirsin?

CÛD: *(Geri çekilerek.)* Ne var? Ne kızıyorsun? Ne olacak böyle?

KAVUKLU: Nasıl?

CÛD: Deyil mi sen beni yutacaksın.

KAVUKLU: Elbette.

CÛD: İşte o zaman çok fena olur.

KAVUKLU: Ulan, söylesen e, neden fena olur?

CÛD: Ne olacak. Her şeyin çıktığı yere ben de yidecek deyil miyim o pislikle beraber?

KAVUKLU: Güç hazm olursun ama yine gideceğin yer orasıdır.

CÛD: Oyle ama, ben oraya yidince ayaklarımı açacağım, dirseklerimi dışarı çıkaracağım, ne kadar ikinsan beni çıkarmıyacaksın be kuzum.

KAVUKLU: Daha fena ya. Ulan, içerde kalırsın.

CÛD: Anladım ama, sen ne olursun be, düşünsen e!

KAVUKLU: Düşünecek bir şey yok: Sen içerde top gibi patlırsın.

CÛD: Maşala maşala! Düşünsen e, evelâ sen patlırsın, içerde ne var dışarı çıkar, ben de beraber, kurtulurum. Vay yidi akilli vay! Sen kendi canına aci be! Hap yibi yutmak o kadar kolay mi be kuzum? Sen onu bırak da, burada sen necissin?

KAVUKLU: Ağzını topla, tepelerim, Yahudi!

(Burada bazı konuşmaların eksik olduğu anlaşılıyor.)

KAVUKLU: Ulan, çıft, şimdi canına geçe-

rim. Yutturuyor musun, köpoğlu? “Necis”¹¹⁷ senin babandır.

CÛD: Ne darılıyorsun? Haydi soylesen e!

KAVUKLU: Ne yapacaksın?

CÛD: Ne yapacayım oyle mi?

KAVUKLU: Öyle ya. Neye sordun?

CÛD: Neye osordum. Sana osoruyorum, sen burada nesin?

KAVUKLU: Ağzını topla, tepelerim, Yahudi!

CÛD: Teper misin?

KAVUKLU: Ulan, “— Ağzını topla!” diyorum. Burada ne dolaşıp duruyorsun? Ne arıyorsun? Kimi istiyorsun? Onu söyle.

CÛD: Ne osoruyorsun be? Nene lâzum? Sen kâhya misin?

KAVUKLU: Evet, ben buranın kâhyasıyım; her şey benden sorulur.

CÛD: Darılma, be kuzum. Mademki sen burada kâhyasin, ben de herkes yibi sana osoracayım.

KAVUKLU: Sen babana osur, kerata!

CÛD: Ne darılıyorsun? Mademki sen kâhyasin, senden başka kime osoralım?

KAVUKLU: Köpoğlu o, “osuralım” değil, “soralım”dır.

CÛD: Biliyorum oyledir, fakat beni dilisi donmez.

KAVUKLU: “Suratın budur” der, Hudâyî bir sille¹¹⁸ konarsam, dilin de döner, gözün de döner, kerata!

CÛD: Peki, be kuzum, darılma! Bizim Kızlar Aası Cafer Aa bu tarafa yelmiş, bir köşk yapmış. Bana haber etti, yeldim, onu arıyorum. Biliyor musun?

KAVUKLU: Kaldır ayağını, üstüne bastın.

CÛD: (*Sıçrayarak geri fırlar, eğilir, ayağını bastığı yere dikkatle bakarak aranır.*) Ne var be? Nereye bastım?

117 Necis: bkz. n. 72.

118 Hudâyî sille: bkz. n.41.

KAVUKLU: Hay abdal hay! Öylesi değil. Ben, aradığın adamın kâhyasıyım.

CÛD: Sayı mi?

KAVUKLU: Neden yalan söyleyim?

CÛD: Tamam oyleyse.

KAVUKLU: Nedir o tamam olan?

CÛD: Canım, bu Aa benim eski müşteri; benden faizle istikraz¹¹⁹ yapar.

KAVUKLU: Eski kaz mı yapar?

CÛD: Nasıl “eski kaz” be?

KAVUKLU: Bilmem. Sen demedin mi “Eski kaz yapar” diye?

CÛD: Haydi be kuzum! Demedim oyle. Benden ödünç para alır faiz ile, nasıl eski kaz be?

KAVUKLU: Evet.

CÛD: Tamam! Şimdi anladın mı? Belki yine para lâzum oldu da beni aradı. Haydi beni yotür oraya, Aa efendinin yanına.

KAVUKLU: Dur. Acele etmek yok. Bir kere İsmail Efendiden soralım. “— Götür.” derse, o zaman gidersin.

PİŞEKÂR: (*Zuhûr eder.*) Vay, Samuel Efendi! Efendim, safâlar geldiniz! Hayr ola! Siz buralara pek gelmezsiniz. Bir işiniz mi var?

CÛD: Eksik olma, Simoyil Efendi. Beni Kızlar Aası Cafer Aa çayirdi, ben de yeldim, ne bakalım.

PİŞEKÂR: Efendim, belki yeni bir istikraz akd etmek¹²⁰ istiyorlar. Orasını kendileri bileceğinden, bir defa soralım. — Haydi, Hamdi Efendi, birader, Ağa efendi hazretlerinden bir kere istifsâr ediniz,¹²¹ bakalım ne emir buyururlar?

119 İstikrâz: borç para alma.

120 Akd etmek: bir iş hakkında sözleşmek, bağlanmak.

121 İstifsâr etmek: sormak.

KAVUKLU: İsmail, herife beni kovdurttu-
racak mısın?

PİŞEKÂR: Neden, efendim?

KAVUKLU: Ulan, nedeni var mı? Herife
“— İstifrağ edin.”¹²² derim de, “— Ey-
vallah!” mı der?

PİŞEKÂR: Amma tuhafsin, birader! Hiç
böyle bir şey teklif olunur mu? A canım,
“istifsâr”, yani “bir kere kendinden so-
runuz” dedim.

KAVUKLU: Haaa! O başka. Zaten sen de-
mesen de, ben öyle yapacaktım.

PİŞEKÂR: Evet. Ben selâmlık dairesin-
den, Samuel Efendinin geldiğini gör-
düm de geldim, bir yanlışlık olmaması
için. Haydi öyleyse, artık böyle ufak bir
danışma işini de sen yap, beni yorma.

KAVUKLU: O halde, şimdi ben mi gidece-
ğim oraya?

PİŞEKÂR: Elbette.

KAVUKLU: Ne diyeceğim?

PİŞEKÂR: “— Efendim, çağırttığınız Sa-
mul Efendi geldi.” diyeceksin.

KAVUKLU: Ağa efendi onu çağırtmış mı?

PİŞEKÂR: Canım, deminden “— Bizim
sarraf gelecek, beni görsün.” demedi mi?

KAVUKLU: Haa! Gerçek, öyle bir söz geç-
mişti.

PİŞEKÂR: Tamam. Haydi koş, haber ver.

KAVUKLU: Dur öyleyse.

*(Koşarak Kızlar Ağası'nın önüne gelip du-
rur.)* — Efendim, haremde misiniz, se-
lâmlıkta mı? Yanınıza gelebilir miyim?

KIZLAR AĞASI: *(Kahkahayla güler.)* Hay
Allah iyilik versin! Selâmlıktayım se-
lâmlıkta! Ne var? Gel de haber ver
bakalım.

KAVUKLU: Efendim, samancı gelmiş, bu-
raya mı gelsin?

KIZLAR AĞASI: Ayol, saman lâzım değil.
Nasıl samancıymış o? Beraberinde sa-
man getirmiş mi?

KAVUKLU: Ben beraberinde bir şey gör-
medim. Hem de, o Yahudi öyle saman
filân satıcısına benzemiyor.

KIZLAR AĞASI: Haa! Şimdi anladım.
Aman! İsmail Efendiye söyle de, alın
buraya getirin. O Yahudi benim sarra-
fımdır.

KAVUKLU: Peki.

(Koşarak gelir.) — Haydi, İsmail, seni de
beraber istiyor. Haydi gidelim.

PİŞEKÂR: Haydi, Samuel Efendi, hepimizi
beraber istemiş. Yürüyün bakalım.

*(Hep beraber Kızlar Ağası'nın huzuruna
gelir, dururlar.)* — Efendim, emr-i âlîleri
vech ile¹²³ geldik.

KIZLAR AĞASI: İsmail Efendi, sen azıcık
bana gel.

PİŞEKÂR: *(Yaklaşır.)* Buyurun, efendim.

KIZLAR AĞASI: Sor bakalım, beraber para
getirmiş mi?

PİŞEKÂR: Peki, efendim *(Cûd'un yanına
gelir.)* “— Beraber nukud¹²⁴ getirmiş
mi?” diye Ağa hazretleri soruyorlar.

KAVUKLU: Ne o, İsmail? Bu Yahudi sarraf
mı, bakkal mı?

PİŞEKÂR: Ne münasebet, efendim. “—
Beraberinde para getirmiş mi?” diye
soruyorlar.

KAVUKLU: Ne bileyim, a birader, sizin
“para”ya “nohut” dediğinizi.

CÜD: Evet, yetirdim.

123 Emr-i âlîleri vech ile: yüce emrinize uyarak.

124 Nukud: nakitler, paralar.

122 İstifrağ etmek: kusmak.

PİŞEKÂR: Haydi, Hamdi Efendi, git de haber ver, getirmiş.

KAVUKLU: Olur. (*Kızlar Ağası'nın önüne gelir.*) — Geldim, efendim.

KIZLAR AĞASI: Ne var? Ne olmuş? Getirmiş mi?

KAVUKLU: Evet, getirmiş.

KIZLAR AĞASI: Acaba ne kadar?

KAVUKLU: Efendim, elinde bir şey görmedim. Bir hammala, bir hayvana veya çoksa arabaya filân yüklemiş olacak.

KIZLAR AĞASI: Haydi sor bakalım ne getirmiş?

KAVUKLU: Olur, efendim. (*Pişekâr'ın yanına gelir.*) — Ağa efendi ne kadar nohut getirdiğini soruyor.

CÛD: Aman be! Ne nohudu? O benden erzak istemez. Sor bakalım, anla da yel.

PİŞEKÂR: Canım, ben anladım: “nukud” dedimdi ya, o “nohut” anladı; mesele bu.

CÛD: Oyleyse yit soyle: Ne kadar isterse hazirdir. Haydi!

KAVUKLU: Haa! Şimdi anlaşıldı. Peki. (*Kızlar Ağası'na gider.*) — Evet, varmış; ne kadar isterseniz hazırmış.

KIZLAR AĞASI: Peki öyleyse, haydi getir; İsmail Efendi de beraber gelsin.

KAVUKLU: Peki. (*Pişekâr'ın yanına gelir.*) — Haydi, İsmail Efendi, seni de beraber istiyor.

(*Hep beraber yürürler.*)

KIZLAR AĞASI: Samuel Efendi, hepsini getirdin mi?

CÛD: Evet, efendim, yetirdim.

KIZLAR AĞASI: Peki öyleyse, çıkar bakalım.

CÛD: (*Koynundan büyücek bir kâğıt çıkarıp Kızlar Ağası'na göstererek.*) Efendim, bu ne olacak?

KIZLAR AĞASI: Ne imiş o?

CÛD: Efendim, eski borçtan kalma beş bin liralik senet.

KIZLAR AĞASI: Haa? Benim mi o borç?

CÛD: Evet, sizin eski borcunuz.

KIZLAR AĞASI: Aç bakalım.

CÛD: (*Kağıdı açar, uzaktan göstererek.*) İşte, efendim, sizin imzanızla yazılmış senet.

KIZLAR AĞASI: Haaa! Aklıma şimdi geldi. — İsmail Efendi, baksan a şu çıftın elindeki kâğıda; benim imzam mı o?

PİŞEKÂR: (*Cûd'daki kâğıdı tedkik eder.*) Evet, efendim, sizin imzanız.

KIZLAR AĞASI: Haaa! Aklıma geldi: Ulan, o çok eski bir senettir.

CÛD: Evet, efendim, altı aylık.

KAVUKLU: Gebe mi?

PİŞEKÂR: Canım, lâfa ne karışıyorsun, be birader?

KIZLAR AĞASI: Evet. Bana bak, çıftı, çabuk yırt o kâğıdı.

CÛD: Aman, Aa, nasıl olur?

KIZLAR AĞASI: (*Hiddetli olarak.*) “— Yırt!” diyorum sana.

CÛD: Aman be! Bu borcu vermeyecek misin?

KIZLAR AĞASI: Ne borcu? “— Yırt!” diyorum sana! Haydi çabuk!

CÛD: Yuzel ama borç ne olacak?

KIZLAR AĞASI: (*Hiddetle bağırarak.*) Daha duruyor! Yırt onu, çıftı!

CÛD: (*Korkuyla kâğıdı yırtar.*) Buyurun, yırttım.

KIZLAR AĞASI: O kâğıt parçalarını haydi yut.

CÛD: Ne? Yutayım mı?

KIZLAR AĞASI: (*Pür-hiddet.*) “— O kâğıt parçalarını yut.” diyorum!

CÛD: (*Titreyerek kâğıtları ağzına alır, geveledikten sonra boğulur gibi yutar.*) Oldu. Yutduk, efendim.

KIZLAR AĞASI: Ulan, kâfir, tamam yuttun mu?

CÛD: Evet, yutdum.

KIZLAR AĞASI: Aferin! Haydi bakalım, yeniden bin liralık bir senet yaz da imza edelim. Fakat evvelâ paraları say, senedi sonra imza ederiz. Haydi, durma!

CÛD: (*Titriyerek.*) Peki sultanım. (*Koynundan kırmızı bir kese çıkarıp Kızlar Ağası'na verir.*) Buyurun, efendim, tamam bin liradır.

KIZLAR AĞASI: Tamam mı? Saydın mı?

CÛD: Evet, saydım, tamamdır.

KIZLAR AĞASI: Peki öyleyse. — Haydi, İsmail Efendi, bir kâğıt al da, bin liralık bir senet yazın, imza edelim.

CÛD: Zahmet etme, bende kâat var. (*Koynundan gayet ince bir saman kâğıdı çıkarır, Pişekâr'a uzatarak.*) Buyurun, Simoyil Efendi, buna yazın.

KIZLAR AĞASI: Allah Allah! O ne öyle? O nasıl kâğıt? Ona yazı yazılırken yırtılır, ayol.

CÛD: Merak etme, yırtılmaz efendim, yazılır. Yırtılsa da zarar yok; nasıl olsa bir ay sonra onu ben yutacak deyil miyim.

KIZLAR AĞASI: Haydi yaz, Allah müstahakını versin! Hay kerata hay! — Haydi, İsmail Efendi, götür bizim kâtip efendiye, yazsın da, getir imza edelim.

CÛD: Zarar yok, be kuzum. Bizim Simoyil Efendi senin imzani koysun, o da olur be!

KIZLAR AĞASI: Haydi, İsmail Efendi, bu çifti götür de, öyle yapın.

PİŞEKÂR: Baş üstüne, efendim. (*Kavuklu'ya hitâben.*) — Haydi, Hamdi Efendi, sen de gel de, şahit olursun.

CÛD: Yazikdir, be kuzum; Simoyil Efendi, buna zahmet verme; seninle olur.

(*Pişekâr'la Cûd gider.*)

KIZLAR AĞASI: Haydi, Hamdi Efendi, sen de git istirahat et.

KAVUKLU: (*Gizli.*) Vay köpoğlu! Yahudi'yi dolandırdı ya, bana da rahat ettiriyor. (*Âşikâre.*) — Peki, efendim, gidiyorum. Eski senet yutturulacak bir alacaklı fi-lân gelirse size getireyim mi?

KIZLAR AĞASI: Kim gelirse?

KAVUKLU: Efendim, eski bir sarraf veya senetli biri gelirse getireyim mi huzurunuz? Yoksa size gelmeden orada ben yutturayım mı?

KIZLAR AĞASI: Elbette getireceksin. Onların hakkını vermek lâzım değil mi ya!

KAVUKLU: Elbette. Onu sizden başkası yapamaz.

KIZLAR AĞASI: Neyi yapamaz?

KAVUKLU: Eski senet yutturmayı. Bu iş herkesin harcı mı? Hem de bakalım, herkes Yahudi gibi yutar mı?

KIZLAR AĞASI: Haydi, çok söylenme! Göz-kulak ol gelen olursa.

KAVUKLU: Efendim, gelen olursa haber vereyim mi?

KIZLAR AĞASI: Öyle ya. Elbette haber vereceksin. Haydi, git, istirahat et.

KAVUKLU: Peki, efendim. (*Gider, bir kenarda oturur.*)

(*Zurna Hırbo havası çalar. Hırbo, ağalık elbisesi giymiş olduğu halde meydana gelir, bir çark eder, Kavuklu'nun karşısına dikilir; Kavuklu'yu süzerek taaccüb¹²⁵ alâmetleri gösterir; yürür, döner; yine yürür, döner, Kavuklu'ya bakar ve durur.*)

HIRBO: Ulan, Allah neler de yaratıyor!

125 Taaccüb: şaşma.

KAVUKLU: (*Karşılayarak.*) Hayr ola, efendim, birini mi aradınız?

HIRBO: (*Korkarak geriye fırlar.*) Sübhânal-lah! Emme de tuhaf şey yahu! Ne ola ki, dirsin? “İnsan” disen, insan dedüğün insana benzer, “hayvan” disen, o da değil. Ulan, böyle gavuklu savuklu gıpgızıl insan olmaz. Aceb ne ola?

KAVUKLU: Ne o, Ağa? Beni bir şeye benzetmedin galiba. Suratından öyle anladım.

HIRBO: Ulan, emme de zekâvetlü mah-lûkmışsın. Ağnaduk ya, cinsin ne cins olduğunu mümküni yoh kestiremedim.

KAVUKLU: Ha babam ha! Haydi bakalım, sen kestirinceye kadar bekleyeceğim. Kestir bakalım; fakat dikkat et, ağdalanmasın.

HIRBO: Ulan, öyle doğuz gibüsün ki, şu sufatının ne olduğunu ağnamak mümkün değil. Hedi bu işi de sanğa bira-halım. Doğru di, ulan! Müslüman dini âşikâre, hedi bahalım.

KAVUKLU: Evet, orası öyle, öyle ya, ben ne olduğumu söyledim, senin kalın-ka-fana girmedi. Haydi bakalım, ne olduğumu sen söyle.

HIRBO: Ulan, yarenlik hoflaz emme, ne olduğunu anlayamaduk. Di haydi, nesün, di?

KAVUKLU: Oğlum, dedik ya, adamım be adam!

HIRBO: (*Katılırcasına gülerek.*) Gardaşlık, şu yarenliği bira-h da doğru di, nesün?

KAVUKLU: Eğleniyor musun, ulan? Ne yarenliği? Bal gibi adamım. İsmim de Hamdi.

HIRBO: Haaa! Hinci ağnadım. Peki, sen burada ne işliyon?

KAVUKLU: Benim burada bir şey işlediğim yok. Kâhya yardımcısıyım. Neye sordun?

HIRBO: Bahdım, alanın ortalığında guyrugunu altına almış, duruyon. Merak itdimdi, hinci ağnaduk. Gözel. Kime hizmet idiyon?

KAVUKLU: Senin ya elinde bir ayna var, yahut da birikmiş suya bakıyorsun.

HIRBO: O ne demek, ulan?

KAVUKLU: “Sen her karşıdakini kendine benzetiyorsun” demektir. Anladın mı, dangalak? Sen onu bunu bırak da, buraya neye geldin? Onu söyle.

HIRBO: Ulan, nene gerek? Sen her şeye kâhya mısın?

KAVUKLU: Söyledik ya, “kâhya yardımcısıyım” diye.

PİŞEKÂR: (*Zuhûr ederek.*) Vay, maşallah, Dursun Ağa! Efendim, safâlar geldiniz! Hayr ola? Bu vakit buralarda böyle?

HIRBO: Heç sorma, İsmail Efendi, başıma geleni. Ağnatsam gatlırsın. Efendim, bizim Ağa hazretleri buralarda güzel bir köşke daşınmış. Bize haber itmedi. Köşkü araya araya buraya geldüm. Sen biliyon mu?

PİŞEKÂR: Kaldır ayağını, üstüne bastın.

HIRBO: (*Olduğu yerden sıçrar; yere bakar.*) Hani, ulan, İsmail Efendi? Bir şey yoh.

PİŞEKÂR: Efendim, ne arıyorsun?

KAVUKLU: (*Gülerek.*) İsmail, herif haki-katen ayı. Senin tabirini sahi zannıyla sıçradı, bastığı yere bakıyor.

PİŞEKÂR: Sahi, öyle oldu, birader, — Dursun Ağa, siz demek Ağa hazretlerini arıyorsunuz, öyle mi? Buradalar, merak etme. Pek müsta’cel¹²⁶ mi lâzımdı?

HIRBO: He! Bir yol görmek gerekiyor.

PİŞEKÂR: Pek güzel. Buyurun, gidelim. (*Yürürler.*) Buyurun, köşk burası. (*Yeni-*

126 Müsta’cel: acele olan, ivedili.

dünyaya yakın gelirler.) Fakat Ağa hazretleri selâmlıkta mı, haremde mi? bir kere onu anlayalım da, sonra kendilerine haber verelim.

KAVUKLU: İsmail, eğlenir gibi oluyor. Mahalle çocukları hani misafirlik oynarlar, ulan, ona benzedik be!

PİŞEKÂR: Canım, sen her şeye bir kulp bulursun. Elbette sormadan, anlamadan hareket edilmez.

KAVUKLU: Ulan, Ağa bizi seyr edip duruyor; sen daha hâlâ “harem, selâmlık” deyip duruyorsun. *(Kahkaha ile.)* Şu karşındaki eşek herifin biri olmasa, “Benimle eğleniyor musun?” diye gırtlığına sarılır.

KIZLAR AĞASI: *(Yenidünyadan çıkararak gelir.)* Vay, Dursun Ağa, maşallah! Hele gelebildin. Sen hiç düşünmedin mi, ben hayvanlarımı merak ederim. Neden böyle geç kaldın? Söyle bakalım, ne var, ne yok? Bizim koçlar nasıl. Ne yapıyorlar? Sana zorluk veriyorlar mı?

HIRBO: Ne söylüyon, efendim! Bundan kelli bizim goçlarla baş idilmez oldu.

KIZLAR AĞASI: Ne gibi baş edilmez oldu? Çok mu yiyorlar?

HIRBO: Yaa, efendim, çok yimesini yiyorlar, fakat çok yaramazlar.

KIZLAR AĞASI: Aman, Dursun, bizim İsmail Efendi koça meraklıdır. Anlat bakalım, nasıl tosluyorlar? O da dinlesin.

HIRBO: Aman, efendim, heç baş edilemiyorlar. Töbeler, olsun, konu gomşu öylesine yılmışlar ki, heç sorma.

KIZLAR AĞASI: Meselâ neler yapıyorlar? Anlatsan a!

HIRBO: Canım, efendim, ben ağnatmasam zaten konu gomşu size şikâyet edecekler.

KIZLAR AĞASI: Ne diye şikâyet edecekler?

HIRBO: Ne diye olacak. İki defa ahır yıhıldılar, yaptırdım, size haber itmedim. Gomşular size bunu şikâyet edecek, bunu sade onlar değil, bütün mahalleli söylüyor. Azdıkları vakit ahırda tosvurmaktan mahalleliyi ayaklandırıyorlar. Didim ya, efendim, ikidir yeniden yaptırdım.

KIZLAR AĞASI: *(Gülerek.)* Aman, çok memnun oldum. Şimdi ahır tamam mı?

HIRBO: Ne didim, efendim, ikidir yaptırdık.

KIZLAR AĞASI: Anladım ama, canım, ahırda bunların başı boş mu duruyor? Bağlı değil mi?

HIRBO: Efendim, bağısız olur mu heç! Fakat dinleyen mi var! Zenciri menci-ri gırıp, vura vura ahır yıhıyorlar. Baş idilmiyor.

KIZLAR AĞASI: *(Kahkahayla gülerek.)* Gördün mü, İsmail Efendi, bizim koçlar ne kabadayı olmuşlar. Memnun oldum. — Dursun, oğlum, ne kadar masraf ettinse onların puslalarını yaptırdın mı?

HIRBO: Yaptık, efendim. *(Koyundan bir pusula çıkarıp Ağa'ya uzatır.)* İşte, efendim, hepsi burada, bütün masraf.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ. Ver İsmail Efendiye, okusun.

PİŞEKÂR: *(Kâğıdı gözden geçirerek.)* Efendim, iki defa tamir edilmiş.

KIZLAR AĞASI: Ne masraf olmuş?

PİŞEKÂR: Efendim, iki yüz elli lira.

KAVUKLU: *(Pişekâr'ın kulağına.)* Vallahi yalan.

PİŞEKÂR: Canım, boşboğazlığın lüzumu yok. Ne karşıyorsun?

KAVUKLU: Pekâlâ. Neyime gerek!

KIZLAR AĞASI: *(Kesesini çıkararak, bir avuç altın alıp Pişekâr'a verir.)* İsmail Efendi, say da ver.

PİŞEKÂR: Baş üstüne, efendim! (*Sayıp Hirbo'ya verir.*) Verdim, efendim.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ. — Söyle, Dursun, başka marifetleri yok mu?

HIRBO: Yok olur mu heç! İki gün evvel gıra götürmüştüm. Gelirken, yokuşta bir gupa arabasına irasladık. Elimden nasıl gurtulduysa, getdi, arabaya öyne tosladı ki, ne araba, ne hayvanlar galdı; goşumları falan parçaladı bıraktı. Oradan gapdı goyverdi baş aşağı, gide gide Aksaray hamamına vardı.

KIZLAR AĞASI: Sen ne yaptın?

HIRBO: Ne yapacağım. Ardını bırakır mıyım heç! Yetişemedim, ben varıncaya gadar hamama bindirdi.

KIZLAR AĞASI: (*Gülerek.*) Zıyan falan yaptı mı bari? (*Para verir.*) Memnun oldum. Al şu bahşişi. Sonra ne yaptı?

HIRBO: Ne yapacak, efendim. Hamamı berbadı perişan¹²⁷ itdi.

KIZLAR AĞASI: Eee? Şimdi orada hamam yok mu?

HIRBO: Ne gezer, efendim! Bir yığın toprak oldu.

KIZLAR AĞASI: (*Gülerek.*) Al şu beş altını, hamama gidersin.

KAVUKLU: İsmail, bu herif bol para veriyor. Ben de bir yalan uyduracağım.

KAVUKLU: Ne münasebet, canım! Senin hiçbir münasebetin yok. Dursun Ağa usulünle yapıyor, sen böyle bir şey yapmaya kalkışsan inandırmayacağın gibi hiddetlendirip de bir kovarsa görürsün.

KIZLAR AĞASI: Peki, hamam sahipleri bir şey söylemedi mi?

HIRBO: Efendim, nasıl söylemedi.

KIZLAR AĞASI: Ne istediler?

HIRBO: Efendim, hamamın değerini.

¹²⁷ Berbadı perişan: (doğru biçimi) berbâd ü perişan: bkz. n. 45.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ. Mahkemeye müracaat ederler, koçtan parasını isterler neme lâzım! Yıktığı gibi ödesin.

KAVUKLU: Bu herifin aklı hakikaten bir incir çekirdeği değilmiş.

PİŞEKÂR: Canım, birader, ne karışıyorsun?

KIZLAR AĞASI: (*Para vererek.*) Al şunu. Haydi git, hayvanlara güzel bak.

HIRBO: (*Etekler.*) Allah ömürler virsün, efendim. (*Gider.*)

PİŞEKÂR: Efendim, bizlere bir emr-i âliniz¹²⁸ var mı?

KIZLAR AĞASI: Hayır, İsmail Efendi, şimdi hiçbir emrim filân yok. Haydi, gidip rahat ediniz. (*Kavuklu ile Pişekâr, Kızlar Ağası'nı etekleyerek ayrılırlar; Kavuklu bir kenara çekilir, Pişekâr meydandan da gider. Aynı zamanda, Kızlar Ağası yenedünyaya girer.*) — Haydin, kızlar, beni uyutun! (*Sandalyeye yaslanır, uyur.*)

(*Zurna Lâz havası çalar. Lâz, elinde kemençe olduğu halde, hem çalıp hem oynayarak meydana girer.*)

LÂZ: Ha puradan aşağı / Ha puradan aşağı
Pen inemem inemem / Pen inemem inemem

Küçücüksün sevdiğim / Küçücüksün sevdiğim

Sözüne inanmam / Sözüne inanmam

KAVUKLU: (*Hayretle Lâz'ı karşılayarak.*)
Vay canına! Bu da başka türlü. Dur bakalım bu da neci? (*Lâz'a hitâben.*) — Hey hemşerim, ne oluyor? Sokak ortasında oynanır mı be?

LÂZ: (*Oynayıp çalarak şarkısına devam edip Kavuklu'nun yanına gelir, koluna girer, Kavuklu'yu da oynatır.*)

¹²⁸ Emr-i âliniz: yüce buyruğunuz (Nezakat sözü).

Yüzdürdüm kayugumi
Ciderim yalı yalı
Hey kız neden sorarsun
Tanyalıyım tanyalı

(Bir müddet zurna ile oynadıktan sonra.)

KAVUKLU: Anladık, kuzum; ben senin gibi değilim, hem yaşıyım, hem bu oyunu bilmem. Elverir yahu! Beni zorla sıçratıyorsun.

LÂZ: Oy kurban olayım sana! Sen horon pilmez misun?

KAVUKLU: Söyledik ya, bilmem.

LÂZ: “Pilmem” deysun ama, haçan pen çaldım, horon ettum, sen de peraber etmedin mu? Oy kurban olayım sana.

KAVUKLU: Oğlum, benim oynadığım horon değil, sürüklenmekti. Sen beni oynuyor mu sandın?

LÂZ: Oy pabacığum. “Pilmem” dediğin pu mu? Penden taha pişkin edeysun; haçan pen cirdüm senin koluna, pak-tum pendin taha cüzel horon edeysun.

KAVUKLU: Hayır canım.

LÂZ: Oy!.. Caninu seveyum, cozunün pebeyini yiyeyum. Haçan puldum seni, oldu tünyalar penim. Pen şimdi sana horonun ne olduğunu anlatacayum, o zaman anlayacaksun ki horon dediğin püyük şeydir.

KAVUKLU: Anladık, canım, fakat...

LÂZ: He, fakat insan için horon lâzımdur, pabacığum, sen ne teyisun. Pak, haçan pen celdum puraya...

KAVUKLU: Anladık, oğlum, sen buraya...

LÂZ: (Sözünü keserek.) Piley misun nerden celdum, neye celdum? Ha purada tayım oğlu hallaçtur, haçan onun yanına celdum.

KAVUKLU: Gelmez olaydın da, çenen tutulaydı. Sana rasgelmez olaydım. (Yürür.)

LÂZ: (Takiben.) Oy, pabacığum, ha peni puraya pıraktun da nereye cideysun? Sana terdimi anlatacayum. Yoksa pendin mi kaçaysun? Te pana. Terdini temeyen terman pulamazmış.

KAVUKLU: (Sür'ati arttırarak yürümeğe başlar.) Anladım ama, oğlum, bu derece uzun derdi değil ben, hiç kimse...

LÂZ: (Kavuklu'yu takiben.) Oy, cözünün pebeyini seveyim!

KAVUKLU: (Daha hızlı yürür.) Hay, zıkkımın kökünü sev! Anladık be!

LÂZ: (Daha hızlı yürür, Kavuklu'yu takip için koluna girip meydan dönerler.) Efendum, ha purada pir kasıt yoktur. Pen ancak terdimi anlattıracayum. Pabacığum, pendin mi kaçaysun? Oy, canını seveyim, pabacığum, pana pir sözün var midur?

KAVUKLU: (Binişinin eteklerini toplar, ayağından pabuçlarını da çıkarıp koynuna yerleştirir ve hızla koşmaya yakın meydan-da döner.) Yok mu bir Müslüman yahu! Önümüze geçsin de beni kurtarsın.

LÂZ: (Kavuklu'ya muttasıl¹²⁹ vaziyette devamlı.) Oy, pabacığum, “— Penden mi kaçaysun?” dedim sana, vermedin cevap. Pak, sana şunu soracağum, evvelâ te pana: Çimsun? Purada ne iş yapaysun? Yerli misun, yabancı misun? Kaç yaşındasun? Evli misun, pekâr misun? Çocukların var midur? Oğlan midur kız midur? Kaçı kız, kaç oğlandı? Sade oğlan ve kız ise, onlar kaç tanedir? Amcan, tayun var midur? Kaynatan, kaynanan var midur? Kardaşların var midur? Oğlan midur, kız midur?

KAVUKLU: Şimdi ben senin sinsilenden başlayacağım. (Hemen koynundan mendi-li çıkarıp Lâz'ın ağzını tıkar.) Stoper!¹³⁰

¹²⁹ Muttasıl: bitişik.

¹³⁰ Stoper: (İngilizce) durduran; (burada) stop, dur.

PİŞEKÂR: (*Zuhûr ederek.*) Yahu, ne oluyor?
Yarış mı ediyorsunuz nedir?

KAVUKLU: (*Pişekâr'ın önüne geçer.*) İsmail,
hazır mısın?

PİŞEKÂR: Ne hazır?

KAVUKLU: Şimdi anlarsın. Geliyor, hazır
olun!

PİŞEKÂR: Efendim, ne geliyor?

KAVUKLU: İşte. (*Lâz'ın ağzından bezi açar,
Pişekâr'a doğru iter.*) Al! (*Kendi kaçar.*)

LÂZ: Oy, pabacığım, haçan celdim pura-
ya, istedim çi pir iş pulayım.

PİŞEKÂR: Nasıl iş arıyorsun, evlâdım?

LÂZ: Pabacığım, pen aslından hallacum.
Öyle hallacum çi, penim maharettime
ağzının suları akar da öylesine pakaka-
lırsun. “Hallacum ne kıymeti var?” teye-
ceksun. Yok, pabacığım, insan tediğün
pilir misun ne cins mahlûktur? Te pana
şimdi: Yerli misun, yabancı misun? Ya-
bancı isen, nerelisin? Akdeniz’li misun?
Sahilden misun, karadan misun?

PİŞEKÂR: Anlaşıldı, oğlum, sen iş aramı-
yorsun, boşbuğazlılığını dinletmek için
adam arıyorsun. (*Sür’atle yürür. Kavuk-
lu’nun yanına yaklaşır.*) — Bak, Hamdi
Efendi, birader, sen bu herifi bana mu-
sallat edip kaçtın.

(*İkisi beraber Lâz’dan kaçarlar.*)

LÂZ: (*İkisini de takip ederek.*) Oy, pabaci-
ğım, penden kaçaysun? Pöyle tostluk
olmaz. Tost tediğün kaçar mı? Pen size
ne eyleyüp ne söyledim de kaçaysuz?
(*Önlerine geçip durdurur.*) Ne kaçaysu-
nuz?

PİŞEKÂR: (*Lâz’ın arkasına siper alıp, onu
Kavuklu’yla karşılaştırır.*) Bak, derdini
buna anlat. Buranın meydan kâhyasıdır,
seni dinler.

LÂZ: (*Kavuklu’nun yakasından tutarak.*) Pa-
bacığım, toğru midur ha pu ettiğün?

Pen çi pu memleçetin hallaciyum, cel-
dim sizden iş ararım, a içi çözüm!

KAVUKLU: (*Elini ağzına boru gibi koyarak
önüne doğru eğilir ve sür’atle*) — Torne-
het¹³¹ (*der ve İsmail’in yakasından yaptı-
şarak sürüklemeye başlar.*)

LÂZ: (*Takip ederek.*) Ne kaçaysun? Penden
mi kaçaysun? Toğru mu pu ettiğünüz?
Oy, pabacığım...

KAVUKLU: (*Mendili tekrar tıkararak.*) Sto-
per! Başlama, derhal tıkarım. Sordu-
ğuma cevap vereceksin. Söyle baka-
yım: Sen buraya çene kavaflığına mı,
iş aramaya mı geldin?.. Dur, acele et-
me! (*Sürükleyerek Pişekâr’ın önüne geti-
rir.*) — Bak, İsmail, ben sordum; şimdi
açacağım, sen cevabını al, buraya niçin
gelmiş. (*Mendili Lâz’ın ağzından alır ve
uzaklaşır.*)

PİŞEKÂR: Haydi. Fakat, çok değil. Söyle
bakalım, neye geldin?

LÂZ: Yok, pabacığım, ne münasebet çi
pen uzun söz söyleyeyim. Penden taha
kıs pöyle terdini anlatan varsa çıksun
meydana. Pen tünyanın en kısa söz söy-
leyeniyim.

PİŞEKÂR: Sen sahiden geveze...

LÂZ: Pen mi cevezelik edeyrum, yoksa siz
mi edeysuz?

PİŞEKÂR: (*Bir eliyle Lâz’ın ensesini tutar ve
mendili tıkayıp sürüklemeye başlar.*) Anla-
dım. Hamdi Efendinin dediğinden de
beter olduğun anlaşıldı. Söyle bakayım
ne işin var? (*Mendili ağzından çeker.*)

LÂZ: (*Geniş bir nefes alıp.*) Oy pabacığım,
“Siz neden penüm terdimi anlamıyor-
sunuz, terdimi sormuyorsunuz?” Teme-
dim mi size, “Pen hallacum, atarum...”

131 Tornehet: (İngilizce turn the head sözünden
bozma) başı çevirmek; (burada) geminin başını
çevir, yürüt.

KAVUKLU: O attığını çoktan anladık. Şimdi sıra ver de biz de senin aradığın işi...

LÂZ: Tedüm size ya: “Benüm aradığım iş hallaçlıktur.”

PİŞEKÂR: İyi ama, yavrum, hallacın yayı, tokmağı filân olur. Sende bunların yerine...

LÂZ: “Kemençe var” teyeceksun, teğil mi? Toğru söyle nedir pu pöyle? Oynayalım, cülelim, pen çalayım sen söyle!

KAVUKLU: (*Lâz'ın ağzını tıkayarak.*) Haydi, İsmail, bohçanı, çantanı, ne varsa hazırla.

PİŞEKÂR: Canım, o da ne demek oluyor? Seyahata mı çıkacağız?

KAVUKLU: Öyle ya. İşte makine hazır. Sen de hazırlan. Çıma alıp, “Tornehet” diyeceğim, derhal hareket edecek. Vardaa!¹³² Geliyor; (*Lâz'ın ağzından mendili alıp, Pişekâr'la beraber kaçarlara.*) Geliyor, İsmail, yürü!

PİŞEKÂR: Canım, birader, neden kaçıyoruz? Gelen nedir?

KAVUKLU: Hallac-i Mansur! Hallac-i Mansur! (*Kaçar.*)

LÂZ: (*Arkalarından koşarak.*) Oy! Uşaklar, ne kaçaysunuz? Pen adam yemem. Size teyeceğim iki kelâmım var.

KAVUKLU: Aman, İsmail, gayret! Lâz yetiyecek. Yürü, birader, geliyor!

KIZLAR AĞASI: (*Yenidünyadan çıkar.*) Ne oluyor, ayol? Ne koşuyorsunuz? (*Pişekâr'la Kavuklu'yu takip ederek.*) Dursanız a, a canım! Ne oluyorsunuz?

KAVUKLU: İsmail, Arap da girdi sıraya. Koş, geliyorlar! (*Koşarlara.*)

PİŞEKÂR: Birader, ben yoruldum; artık koşamayacağım.

KIZLAR AĞASI: (*Bağırarak.*) Amanın, dostlar, bunlar çıldırmışlar mı? Bu ne koşmak, ayol! Size söylüyorum, ne kaçırıyorsunuz?

LÂZ: (*Geri döner, Kızlar Ağası ile karşılaşır.*) Oy, pabacığum, kurban olayım sana! Ha punları cörey misun çi durmuyorlar.

KIZLAR AĞASI: (*Durur, Lâz'ı dinler.*) Allah Allah! Acaba neden dinlemediler? Dur bakalım, anlarım. (*Yürür.*) — Huu! Ayol, bana baksanız a!

LÂZ: (*Kızlar Ağası'nın yanına yaklaşıp yakasından tutar.*) Oy, pabacığum, cörüyor musun ha pu hemşeriler tinlemediler peni. Terdimi anlatmaya paşladum...

KIZLAR AĞASI: Peki, ben şimdi anlarım neden seni...

LÂZ: Kurban olayım sana. Pırakma yakamı, tiyeceğum sana terdimi. Ha pu kaçanları cördün mi, pabacığum? Pen terdimi tedim onlara, ha onlar kaçtılar penden. Sen çi pabamsun, şimdi terdimi tiyeceğum sana.

KIZLAR AĞASI: Canım, anladım. Dur da, onları çağıralım. (*Yürür.*) — Ayol, baksanız a! Ne kaçırıyorsunuz? Bunun der...

LÂZ: Oy, pabacığum! Nasıl da pileysun insanın terdini.

KIZLAR AĞASI: (*Sür'ati arttırır, zirâ Pişekâr ve Kavuklu koşarcasına meydanı dönerler.*) Bana bak, ayol! Bu adam size bir söz...

LÂZ: (*Kızlar Ağası'nın koluna girip takip eder.*) Ha punlara terdimi anlatamadum. Kaybana¹³³ kalsunlar, tinlemiyorlar peni. Pen tedim onlara...

KIZLAR AĞASI: (*Koşarak.*) Canım, anladım! Artık yeter! Senin der...

LÂZ: Terdimi tinledun, fakat anlamadun.

KIZLAR AĞASI: (*Koşarak.*) Amanın, yahu, anladım senin ne geveze...

132 Varda: dikkat et, savul, yol ver.

133 Kaybana: sahipsiz.

LÂZ: Ceveze olduğumu mi anladun? Hayır, pen ceveze teğilüm. Ancak terdimi isterim anlatmak, fakat pırakmıyorsunuz çi...

KIZLAR AĞASI: *(Durup Lâz'ı karşılar.)* Bana baksan a sen! Ben senin derdini...

LÂZ: *(Sözü keserek.)* Evet, penim terdimi anlamak isteysun. Cel cör çi...

KIZLAR AĞASI: *(Sözünü keserek.)* Canım, anladım, sen benim...

LÂZ: Evet, işte pen de onu tiyecektum, haçan söze paşlarım, ha punlar pırakmazlar çi terdimi tiyeyum.

KIZLAR AĞASI: Canım, anladım ama...

LÂZ: Pabacığum. “— Anladum.” teyisun da anlamayısun.

KIZLAR AĞASI: Hay Allah müstahakını versin! Anladım, be herif!

LÂZ: Ne anladun? Te pakalum pana.

KIZLAR AĞASI: “— Anladım.” dedim ya! *(Yürür.)*

LÂZ: Ne pıraktun cideysun?

KIZLAR AĞASI: Aman, ne gevezeymişsin! *(Koşar.)*

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi efendi, ben bitim, birader!

LÂZ: *(Kızlar Ağası'nın kolunda, beraber koşarak.)* Pabacığum, penden mi kaçaysun? Pen sana ne eyledum? Pen terdimi...

KIZLAR AĞASI: *(Kaçar.)* Yahu, anladım! Oğlum, bırak yakamı!

LÂZ: Oy, pabacığum! *(Kızlar Ağası'nın koltuğuna kafasını sokar.)* Penden mi kaçaysun? Ne cevezelik ettum?

KIZLAR AĞASI: *(Lâz'ın boynunu koltuğuna kıştırıp, bir eliyle ağzını tıkar.)* Haydi, İsmail Efendi! *(Durarak.)* Gelin yahu, beni kurtarın! Amanın, şimdi babalarım tutacak da burada düşüp bayılacağım.

(Bağırır.)

(Pişekâr'la Kavuklu da durur.)

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi Efendi, Ağayı kızdıracağız. Haydi, gidip kurtaralım. Çok ayıp oluyor.

(Ağa'nın yanına gelirler.)

KAVUKLU: Aman, efendim, biz “— Bırak.” demeden sakın bırakmayınız.

KIZLAR AĞASI: Peki ama, bu ne belâlı imiş yahu!

(Bu aralık Lâz'ın ağzı açılır.)

LÂZ: Oy, pabacığum!

KAVUKLU: *(Mendiliyle Lâz'ın ağzını tıkar, Kızlar Ağası'nın koltuğundan kurtarır.)* Haydi, Ağa hazretleri, savuşun. Yoksa bırakıyorum haa!

KIZLAR AĞASI: Aman! Sakın bırakma!.. Allah Allah! Bu ne belâ şeymiş. Ne lâ-kırdı anlıyor, ne söz dinliyor, ne çenesi duruyor. Aman bırakma. Bak, zorluyor, söyleyecek. *(Kaçar, yenedünyaya girer, Zennelerin arkasına saklanır.)* — Aman, kızlar, beni saklayın! *(Büzülür.)*

KAVUKLU: İsmail, Ağa'yı görüyor musun?

PİŞEKÂR: Efendim, ne yapsın? Bu adamın dili bizi de, onu da âdeta korkuttu. Aman, Hamdi Efendi, bırakma; sonra başımızı kurtaramayız.

KAVUKLU: Peki ama, ne yapacağız? bırakır bırakmaz başlayacağına şüphe yok. İstersen bir prova edelim.

PİŞEKÂR: Aman, sakın bırakma!

KAVUKLU: Öyleyse, haydi sen savuş. Ben onu def etmenin yolunu biliyorum.

PİŞEKÂR: Dur bakayım. Ne yapacaksın?

KAVUKLU: Öyleyse bırakıyorum. *(Bir parça Lâz'ın ağzını açar.)* Al! Başlıyor.

LÂZ: *(Boğuk bir sesle.)* Oy, pabacığum! Pen size neyledum?

PİŞEKÂR: Aman, birader, tıka! Aralık kalmasın.

KAVUKLU: (*Tıkacı sıkıştırır.*) Dur, köpoğlu, daha ben sana “Fayrap”¹³⁴ demedim. — Haydi, İsmail, savuş; yoksa islimi açacağım.

PİŞEKÂR: Aman, sakın ha! Aksi bir muamele yaparsın diye korkuyorum, birader.

KAVUKLU: Haydi, sana “— Savuş.” diyorum. Bak, nasıl atlatacağım, gör.

PİŞEKÂR: Peki, ama, birader bir muamele-i nâ-lâyıkaya¹³⁵ heder etme.¹³⁶

KAVUKLU: Korkma, canım, ben muameleci Faik Ağaya haber etmeden atlatacağım.

PİŞEKÂR: Muameleci Faik Ağa da kim, birader?

KAVUKLU: Ulan, şimdi söylemedin mi “Muameleci Faik Ağaya haber etmedin mi?” diye?

PİŞEKÂR: Hay Allah iyiliğini versin! Birader, yanlış anladın, “Münasebetsiz bir muameleye heder etme” dedim.

KAVUKLU: Ulan, ne fitne fücursun. Hem “atlat” diyorsun, hem de “keder etme”. Ne demek yahu? Bir boşboğazlık olsun da, nasıl olursa olsun, değil mi?

PİŞEKÂR: Haydi, canım adamcağızı boğacaksın.

KAVUKLU: Ne münasebet. Burnundan nefes alması için arasını açık bıraktım. Haydi, sen arabayı çek. Karışma.

PİŞEKÂR: Aman, birader, korkuyorum. Ama, sen bilirsin.

KAVUKLU: (*Elini gevşeterek.*) Geliyor, İsmail. Ben de bırakıp savuşacağım. Artık fazla geldin.

134 **Fayrap:** (eskiden) gemilerde ateşçiye ateşin harlandırılması için verilen komut.

135 **Muamele-i nâ-lâyika:** uygunsuz iş.

136 **Heder etmek:** boş yere harcamak, boşa gitmek.

LÂZ: (*Tıkacın arasından, boğuk bir sesle.*) Oy, pabacığum, pen puraya...

KAVUKLU: (*Tıkacı tekrar tıkayarak.*) Nasıl? Bu aralığı bırakayım mı?

PİŞEKÂR: Aman, birader, zinhâr¹³⁷ (*Meydandan çıkar.*)

KAVUKLU: (*Zurnacı'ya hitâben.*) Oğlum, bir Lâz havası çal. Horon havası olsun. (*Zurna çalmağa başlar. Kavuklu, bir eliyle Lâz'ın ağzını, diğer eliyle başının arkasını tutarak oynamağa başlarlar; aynı zamanda Lâz kemençesini de çalmaktadır; oynayarak palangadan çıkıp giderler; zurna durur; Kavuklu tekrar palangaya girer.*) — Offf be! Allah cezasını versin. Bittik yahu! (*Bir eliyle terini siler.*)

KIZLAR AĞASI: (*Yenidünyadan çıkıp.*) Aman, yahu! Def ettin mi? Ne o öyle? Az kaldı çıldıracaktım.

KAVUKLU: Ondan, sade sen değil, ben de, İsmail de çıldıracaktık.

KIZLAR AĞASI: Yaa! Canım, hiç olmazsa söz dinlese. Ne ise! Ne yaptın?

KAVUKLU: Ne yapacağım: Eline iki lira sıkıştırarak atlattım.

KIZLAR AĞASI: Aman! Sahi mi?

KAVUKLU: Elbette sahi. Yalan olur mu?

KIZLAR AĞASI: Aman! Pek yüksek bir yerden atlatmasaydın bari. Vah vah! Bir şey olmadı ya?

KAVUKLU: Nasıl olmadı. Oldu.

KIZLAR AĞASI: Aman, Hamdi Efendi, çok fena bir şey olmasa bari.

KAVUKLU: Hayır, canım, merak edecek kadar bir şey değil. Yalnız, biraz ayağı sakatlandı.

KIZLAR AĞASI: Aman, sahi mi?

137 **Zinhâr:** bkz. n.34.

KAVUKLU: Efendim, neden yalan olsun?
Elbette sahi.

KIZLAR AĞASI: Peki, öyleyse ne yaptın?

KAVUKLU: İşte buraya, size geldim ki,
bir hekime filân, veya Vezir Hanı'nda
kırıkçı çıkıkçı Nezaret Usta var, ona
gösterelim.

KIZLAR AĞASI: Peki, o Rezalet Usta böyle
şeyleri biliyor mu imiş?

KAVUKLU: Elbette, efendim. Kırk senelik
kırık çıkıkçı Nezaret Usta nasıl bilmez?

KIZLAR AĞASI: Peki, şimdi ona mı götü-
receksin?

KAVUKLU: Elbette.

KIZLAR AĞASI: Peki, o kaç paraya bakı-
yor?

KAVUKLU: Ey ey ey! Sade muayene için
bir altın alıyor.

KIZLAR AĞASI: Allah Allah! Sade maya-
lanmak için mi bir altın alıyor?

KAVUKLU: Evet, sade mayalanmak için.
Fırına girip çıktıktan sonra, işine göre,
üç altından tut da yirmi altına kadar
yolu var.

KIZLAR AĞASI: Canım, anlayamadım. Yol-
da mı bakıyor? Bu adamın dükkânı filân
yok mu?

KAVUKLU: Var, efendim, yok olur mu?

KIZLAR AĞASI: Canım, sen “Yolda” dedin
de, onun için sordum.

KAVUKLU: Yolda değil, Vezir Hanı'nda
odası var, orada muayene ediyor.

KIZLAR AĞASI: Orada ne yapıyor dedin?

KAVUKLU: Efendim, orada muayene edi-
yor.

KIZLAR AĞASI: Nasıl mum yağı ediyor?
Balmumuna mı batırıyor? Anlayamadım.

KAVUKLU: Haydiii! Çattık. Ulan, nasıl an-
latacağız? Vakanın hepsi uydurma, ama
pek de saçma. Sırıtaçak, korkuyorum.

KIZLAR AĞASI: Canım, ne durdun? Ne
düşünüyorsun? Söylesen e!

KAVUKLU: Efendim, yanlış anladınız.
Banyo icap ederse suya sokup çıkaracak
galiba.

KIZLAR AĞASI: Ne ise! Bunun için kaç
para lâzım?

KAVUKLU: Efendim, ne bileyim. Nesi
var nesi yok, bu mesele Nezaret Us-
ta'da belli olacak. Siz isterseniz ihtiyatlı
davranınız; fazla para verirsiniz, artarsa
getiririm.

KIZLAR AĞASI: Vah vah! İnşallah bir şey
olmamıştır bir yerine. Sana bir şey söy-
lemedi mi?

KAVUKLU: Nasıl söylemedi. Doğru dürüst
yürüyemeyip inliyordu.

KIZLAR AĞASI: Peki, şimdi nerde?

KAVUKLU: Atlattığım yerde bir kahveye
oturttum, ben size haber vermeye geldim.

KIZLAR AĞASI: Canım, sen de ne tuhaf-
sın! Ne istedin adamdan da atlattın,
ayol?

KAVUKLU: Efendim, ben istemedim. O
çanak tuttu da.

KIZLAR AĞASI: Nasıl çanak? Çanakkale
çanağı mı?

KAVUKLU: Ben tanımam. Galiba Çanak-
kale çanağı idi.

KIZLAR AĞASI: Ağzı çok büyük, dibi siv-
ricene miydi?

KAVUKLU: Evet, ağzı, yani yukarısı çok
yayvan; aşağısı huni gibi, yani dibine
doğru ufak; içi de sırlıydı.

KIZLAR AĞASI: Tamam! Çanakkale çana-
ğı. Acaba nereden bulmuş?

KAVUKLU: Vallahi, efendim, onu bana sor-
mayın; bilemem, sormadım.

KIZLAR AĞASI: Peki, o çanakla beraber mi
bekliyor seni?

KAVUKLU: Evet, efendim, bir elinde çanak, bir elinde kemençesi, beni bekliyor.

KIZLAR AĞASI: Acaba ağrısı sızısı var mı? Kıvranıyor mu dersin?

KAVUKLU: Elbette, efendim. İki gözü iki çeşme ağlıyor, inliyor. Hemen oradan alıp Nezaret Usta'ya götüreceğim.

KIZLAR AĞASI: Peki, peki. Dur biraz öyleyse (*Gider, yenedünyada Zennelere.*) — Şu benim para kesesini verseniz e! (*Alır, döner, koşarak Kavuklu'nun yanına gelir.*) — Aç avucunu. Al bakalım! (*Keseden çıkardığı parayı Kavuklu'nun avucuna sayar.*) Buyur, sana elli altın. Aman, gecikme de, hemen götür. — Bu benim işim değil." derse, hemen oradan al, Yenibahçe'de bir hastahane varmış, ne hastahanesi o?

KAVUKLU: Efendim, Gurebâ-yi Müslimîn¹³⁸ hastahanesi.

KIZLAR AĞASI: Hah! İşte oraya götür. O Kurbağa hastahanesinde kurbağadan başka hastalar yok mu?

KAVUKLU: Nasıl yok, efendim, var. Sade kurbağalar için değil, orada insanlar da, daha başka birçok hayvanlar da tedavi ediliyor.

KIZLAR AĞASI: Yaaa! Maşallah! Demek birçok hekim var. Say bakayım, o hekimler, hademeler kimlerdir?

KAVUKLU: Efendim, ser-tabib¹³⁹ var, muavini var, hastahane müdürü var, el-hâsıl,¹⁴⁰ var oğlu var.

KIZLAR AĞASI: Tamam! İşte o sert hâlibe,¹⁴¹ mavisine, hastahane mühürüne, var oğlu vara benden selâm söyle; alsın-

lar, iyi baksınlar. Eğer para yetişmezse daha vereyim. Git, hemen götür. (*Tekrar para verir.*)

KAVUKLU: (*Verilen parayı koynuna koyar.*) Efendim, şimdi gider, hepsini yaparım.

KIZLAR AĞASI: Vah zavallı vah! Kim bilir ne kadar acı çekiyor. (*Yenedünyaya girer.*) — Kızlar, beni uyutun. (*Uzanır.*)

KAVUKLU: Ulan, bu herif ikide birde "Kızlar beni uyutun" deyip yatıyor. Acaba yalandan mı yapıyor? Her ne ise! Ben işimi becerdim ya, sen ona bak. Arap'ın hastahaneden, hastalıktan haberi yok. Haydi şimdi zuhûrâtı¹⁴² bekleyelim. (*Bir kenara çekilir.*)

(*Zurna polka çalar. Balama oynayarak meydana gelir. Balama'nın kıyafeti şöyledir; başında haddinden fazla uzun silindir; yirmi santimden aşağı olmamak üzere, yakalığın uçları ön tarafa fırlamış; kravat yarım metreye yakındır, kırmızı renktedir, fiyongları iki taraftan omuzlarını okşar; frak biçimindeki ceket muhtelif renkli yamalardan yapılmıştır; önü çok açıktır, beyaz yeleği kısmen örtmektedir; pantolonu muhtelif birkaç renkten yapılmıştır; ayaklarında haddinden fazla uzun burunlu iskarpinler vardır; beyaz eldivenli elinde bulunan ince bastonu parmakları arasında çevirmektedir. Kavuklu'yu görüp koşar, birlikte polka oynamaya zorlar.*)

KAVUKLU: (*Ürker, kurtulmak ister.*) Aman, yahu, ne yapıyorsun? Ben oyun bilmem, ayol!

BALAMA: (*Makamla.*) Zarar yok... Tralla lelli lam!

KAVUKLU: (*İki defa sürüklendikten sonra.*) Sen artık fazla geliyorsun. (*Balama'nın elinden kurtulur.*) Amma da sulu herifmişsin be!

¹⁴² Zuhûrât: hesapta olmayan raslayışlar, umulmadık işler.

¹³⁸ Gurebâ-yi Müslimîn: Müslüman kimsesizler (Şimdiki "Gureba" hastahanesi).

¹³⁹ Ser-tabib: başhekim.

¹⁴⁰ El-hâsıl: kısacası, sözün kısası.

¹⁴¹ Hâlib: 1. sidik borusu; 2. sütçü.

BALAMA: Var, vre kaymene, bir hasta buraya. Kutsu kutsu¹⁴³ İsmail bana söylemiş var bir arostos.¹⁴⁴ Bana tsarmış.

KAVUKLU: Dur. Bir kere ne istediğini anlatalayım. Teker teker söyle. Kimi arıyorsun? Evvelâ onu söyle.

BALAMA: Yok, vre kaymene,¹⁴⁵ ağnamak. Lâzim bir hasta görmek.

KAVUKLU: Ulan, bunlar nasıl lâkırdı? Ben sana “— Kimi arıyorsun?” dedim, sen “Ne ağlıyorsun?” anladın. Burada ne arıyorsun? Kimi görmek istiyorsun? Sen onu söyle.

BALAMA: Var, vre kaymene, burda bir arostos. Ben ister görmek onda.

KAVUKLU: Oğlum, her yerde olduğu gibi, burda da Ağustos var. Sen onu mu görmeğe geldin?

BALAMA: Yok, vre kaymene! Var burda bir malad,¹⁴⁶ ben ister bu maladı görmek.

PİŞEKÂR: (*Zuhûr ederek.*) Vay! Maşallah, doktor Kıryakidis! Efendim, safâlar gel-diniz. Gözlerimiz yollarda kaldı.

KAVUKLU: İsmail, bu herif kim?

PİŞEKÂR: Efendim, sen onu tanımazsın. O hârikulâde hâzık¹⁴⁷ doktordur.

KAVUKLU: Ben zaten onu görür görmez ne kazık olduğunu anlamıştım. Şu kılık kıyafete bak da süngüye davran.

BALAMA: Vre kaymene İsmail Efendi, bu gaydaros ti leyi?¹⁴⁸

143 Kutsu kutsu (kuçu kuçu): “küçük küçük” demek istiyor. (Balama’nın konuşmalarında ç sesi ts harfleriyle gösterilmiştir.) (Kuçu kuçu: köpek çağırırken kullanılan bir sesleniştir; burada, Balama’nın dilinin dönmemesinden yararlanarak, sözcük oyunu, yapıyor.)

144 Arostos: (Rumca) hasta.

145 Vre kaymene: be efendim.

146 Malad: (fr. Malade) hasta.

147 Hâzık: usta.

148 Gaydaros ti leyi: eşek ne diyor?

KAVUKLU: İsmail, galiba bu herif benim için “kayarto” falan diyor. Ağzını boz-masın, keratayı tepelerim.

PİŞEKÂR: Ne münasebet, efendim, o, ter-biyeli, nezaketli, hâzık doktordur. Öyle şeyler bilmez.

BALAMA: Vre İsmail Efendimu, aftos aros-tos ine?¹⁴⁹ (*Kavuklu’yu gösterir.*)

KAVUKLU: İsmail, herif beni Ağustosa benzetti galiba. Bunu buraya kim ça-ğırıldı?

PİŞEKÂR: Efendim, ben davet ettim.

KAVUKLU: Ne münasebet? Beni belâyâ sokmak için mi?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. Harem daire-sinden hâzık bir doktor istediler, ben de bunu çağırdım. Fena mı ettim?

BALAMA: Vre İsmail Efendi, aftos aros-tos ine? — Vre kaymene, gel burada! (*Kavuklu’yu yakalayarak ortaya gelirler.*) Vre esi arostos ise?¹⁵⁰ (*Gözlerini muayene eder.*) Vre vre kaymene! Sen stsok hasta var. Ats ağzında. (*Eliyle çenesine basarak ağzını açmaya uğraşır.*) Ats vre kuzum!

KAVUKLU: Herife merak oldu, İsmail; bende zorla hastalık bulacak galiba.

PİŞEKÂR: Aç, efendim, ağzını, muayene etsin.

KAVUKLU: İyi ama, ağzımda hastalık yok. Herif zorla hastalık bulacak galiba.

BALAMA: (*Ağzını açarak.*) Na böyle. Vre ats görelim ne var itserde.

KAVUKLU: (*Ağzını açarak.*) İsmail, bu herif böyle mi istiyor?

PİŞEKÂR: Evet. İçerisini muâyene-i tıbbiyyeden¹⁵¹ geçirecek.

KAVUKLU: Nereden geçirecek.

149 Aftos arostos ine: bu hasta mı?

150 Esi arostos ise: sen hasta mısın?

151 Muâyene-i tubbiyye: tıbbî muayene.

PİŞEKÂR: Efendim, hazâkat-i tabâbeti¹⁵² ile muâyene-i hârikulâdeden¹⁵³ geçirecek.

KAVUKLU: İsmail “muayene”den başkasını ben değil, kimse anlamadı.

PİŞEKÂR: Efendim, doktorun dediğini yap da, onun ne hâzik olduğunu sonra anlarsın.

KAVUKLU: Beklemeğe hacet yok, ne kazık olduğu herifin halinden belli. Bir kere şu kıyafete bak da...

BALAMA: (*Kavuklu’nun ağzının içine bakar bakmaz.*) Aman vre! (*Korku ile geri kaçıp.*) Oh vre kaymene, bu ne kalabalık! Tsok fena!

KAVUKLU: Evet, müsü, dün Bitpazarı’nı yuttum.

PİŞEKÂR: Canım, fena bir şey demedi. İçerde çok hastalık olduğunu anlatmak istiyor. İşte bu!

BALAMA: (*Kavuklu’ya sokularak.*) Dur vre kaymene, yapalım bir muayene. Tam ats vre ağzından.

KAVUKLU: Pencere mi?

BALAMA: Yok vre tendere. Ağzından ats.

KAVUKLU: Ne açayım? Delik mi, kapı mı? Ulan, ağızdan ne açılır be?

PİŞEKÂR: Canım, birader, doktorun Türkçesinin az olduğunu bilmiyor musun? “Ağzını aç” demek istiyor. Haydi aç da, muâyene-i tibbiyyeden geçirsin.

KAVUKLU: Deminden olmadı mı, ulan? İsmail, siz beni bu akşam çıldırtacaksınız. Söylediğin sözün ne olduğunu ne ben anladım, ne de başka dinleyen varsa onlar anlamıştır. Sen bu herifi çağırдың gibi buradan def eder misin, yoksa ben işe başlayayım mı?

152 Hazâkat-i tabâbet: doktorluk ustalığı. Hazâkat: ustalık.

153 Muâyene-i hârikulâde: olağanüstü muayene.

PİŞEKÂR: Canım, sen elinin hamuru ile erkek işine karışma. Ben onun hazâkatından emin olmasam çağırır mıydım? Haydi, birader, sen içeri gidip haber ver; istedikleri doktor gelmiştir, ne emir buyururlar?

KAVUKLU: Haa! Bak, o olur. Şimdi ben gidip ne diyeyim?

PİŞEKÂR: “— Efendim, arzu ettikleri hâzik doktor gelmiştir; harem dairesine gönderelim mi?”

KAVUKLU: Anladım. “Emir buyurdıkları kazık doktor gelmiştir; Haram deresine gönderelim mi?” derim.

PİŞEKÂR: Aman, birader, yanlış! “Haram deresi” değil, “harem dairesi”. Yanlış bir şey yapma sakın, “harem dairesi”. Unutma.

KAVUKLU: Anladım. “Harem iskelesi” değil mi?

PİŞEKÂR: Yok, Salacak iskelesi. Bizimle eğleniyor musun? Haydi sen dur da ben gideyim. (*Gitmek üzere davranır.*)

KAVUKLU: (*Karşılayarak.*) Canım, ben sana şaka yapıyorum. Artık, “harem dairesi” ile “Harem iskelesi”ni bilmeyecek kadar abdal mıyım? (*Yürür.*) Haydi, sen tatlısu Frenginin¹⁵⁴ yanında bulun da bir münasebetsizlik yapmasın.

PİŞEKÂR: Pekâlâ. Fakat o senin dediğin etibbâdan¹⁵⁵ değildir. Dedim ya, cidden hâzıktır. Sen ona öyle bakma.

KAVUKLU: Canım, onun hatabdan¹⁵⁶ kazık olduğunu anladık. Sen onu Ağa hazretlerine yutturursun. (*Gider, yeni dünyanın önünde durur.*)

154 Tatlısu frengi: yakınoğudan olduğu halde Avrupailik taslayan Hristiyan.

155 Etubbâ: tabipler, doktorlar.

156 Hatab: odun.

KIZLAR AĞASI: (*Yattığı yerden doğrularak.*)
Ne o, Hamdi Efendi? Biri mi geldi yine?

KAVUKLU: Efendim, siz böyle yumuşak yüzle davrandıktan sonra, burası bir dakika bile boş kalmaz.

KIZLAR AĞASI: Allah Allah! Neye öyle acab? Şimdi gelen kim bakalım?

KAVUKLU: Efendim, “kazıklı doktor” muymuş neymiş; İsmail Efendi bir şeyler söyledi ama ben anlamadım.

KIZLAR AĞASI: Canım, ben öyle kazıklı doktor istemem. Kim çağırmış onu? Haydi git sor da, anla gel bakalım.

KAVUKLU: Pekâlâ.

(*Pişekâr'ın yanına gelir.*) — İsmail, Ağa soruyor, “— Nasıl kazıklı doktormuş o? Kim çağırmış onu?” diye soruyor.

PİŞEKÂR: Aman, birader, galiba bir münasebetsizlik ettin. Ne dedin?

KAVUKLU: Ne diyeceğim. Senin dediğini dedim.

PİŞEKÂR: Ben ne dedim?

KAVUKLU: Ulan, “kazıklı doktor” demedin mi?

PİŞEKÂR: Hay Allah cezanı versin! Canım, ben “kazıklı doktor”mu dedim sana?

KAVUKLU: Ulan, ne inkâr ediyorsun? Öyle demedin mi? Hattâ bir de “hatab”ı vardı, ben onu söylemeyi unuttum.

PİŞEKÂR: Hay cahil! Kabahat benim ki, seni böyle nazik mevâkide¹⁵⁷ istihdam ediyorum.¹⁵⁸ Gidip işi düzeltmeli bari. Hay Allah müstahakını versin! (*Yeni-dünyaya gider.*)

KIZLAR AĞASI: (*Yenidünyadan çıkıp Pişe-*

kâr'ı karşılar.) Canım, İsmail Efendi, o kazıklı doktor da kim oluyor?

PİŞEKÂR: Aman, efendim, o hatâ bende oldu. “Kazıklı” değil, “hâzık doktordur” dedim, bizim Hamdi Efendi yanlış anlamış. Sizin eski doktorunuz, efendim.

KIZLAR AĞASI: Hangi eskici doktor bu?

PİŞEKÂR: Efendim, “eskici” değil, sizin eski tabîbiniz doktor Kıryakidis.

KIZLAR AĞASI: Haaa! Şimdi anladım. Bizim doktor Tıryakipis gelmiş.

PİŞEKÂR: Evet, efendim, sizin eski doktorunuz Kıryakidis.

KIZLAR AĞASI: Peki, ne gelmiş?

PİŞEKÂR: Efendim, siz istemişsiniz.

KIZLAR AĞASI: Aklıma geldi: Bizim kızların bir fino köpeği vardı, o hastalanmıştı. Belki kızlar çağırmıştır. Peki, şimdi nerde o? Haydi gidip görelim.

PİŞEKÂR: Efendim, ne hâcet! Emir buyurun da, huzûra gelsin.

KIZLAR AĞASI: Olmaz. Biz gidelim. Haydi yürü!

(*İkisi de Balama'nın yanına gelirler.*)

— Ooo! Hoş geldin, hekimbaşı Tıryakipis.

BALAMA: (*Yerlere kadar eğilip azîm¹⁵⁹ bir reveranstan sonra.*) Hos buldum, safalar buldum, efendim. Nasıl? Siz mi var malad,¹⁶⁰ yoksa harem?

KIZLAR AĞASI: Biz şimdi Balat'ta değil, köşkteyiz. Sen şimdi neye geldin? Misafir mi yoksa?

BALAMA: Yok misafir. Var malad, iste o zaman ben var.

KIZLAR AĞASI: Allah Allah! “— O zaman ben var.” ne demek? Anlayamadım.

157 *Mevâkî*: mevkiler.

158 *İstihdâm etmek*: kullanmak.

159 *Azîm*: bkz. n. 33.

160 *Malad*: bkz. n. 146.

BALAMA: Ne, vre kuzum; var malad, ben doktor yapar vizit.¹⁶¹

KIZLAR AĞASI: Canım, İsmail Efendi. Bu herif ne söylüyor? Ben bir şey anlayamıyorum.

PİŞEKÂR: Efendim, kendisinin doktor olup hasta tedavi edebileceğini ve misafir olmadığını söylüyor.

KIZLAR AĞASI: Bu herifi biz mi çağırmıştık?

PİŞEKÂR: Efendim, belki harem dairesinden celb etmişlerdir.

KIZLAR AĞASI: Ne demek? Benim haberim olmadan acaba kim becermiş? Ben böyle şeye kızarım.

PİŞEKÂR: Efendim, belki efendimize arz etmeyi unutmuşlardır. Emir buyurulursa, bir kere doktordan tahkik edelim.

KIZLAR AĞASI: Evet, evet. Bir kere tatbîk edelim de soralım, fena olmaz.

PİŞEKÂR: (*Balama'ya hitâben.*) Müsü doktor, sizi kim çağırdı?

BALAMA: Ben tsağırdı kim yok. Vre dsanım,¹⁶² ben öyle geldi, belki var bir malad.*

PİŞEKÂR: (*Kızlar Ağası'na.*) Efendim berây-i ziyâret¹⁶³ geldiğini söylüyor.

KIZLAR AĞASI: Pek güzel. Bizi hatırlamış, gelmiş. Memnun oldum. Mademki öyledir, Hamdi Efendiyi bir muayene etsin, bakalım hastalığı var mı? — Haydi, Hamdi Efendi!

KAVUKLU: Ne yapayım?

KIZLAR AĞASI: Canım, yapacak bir şey yok. Bu bizim doktor hazır gelmiş, seni muayene etsin bakalım, içerde ne var

ne yok. Belki bir hastalık var da sen bilmiyorsun. — Haydi, İsmail Efendi, söyle de başlasın.

KAVUKLU: Aman yahu, ben hasta filân değilim. Başıma iş çıkarmayın Allahınızı severseniz.

PİŞEKÂR: Canım, birader, öyle deme, “Hayvanın alacası dışında, insanın içindedir” derler. Belli olmaz. Hazır, doktor ayağına gelmiş, bir de Ağa hazretleri emir buyuruyorlar, ne duruyorsun?

KAVUKLU: Ne yapayım? doktorun gırtlığına mı sarılayım?

KIZLAR AĞASI: Nasıl ne yapayım? Haydi yat!

KAVUKLU: Efendim?

KIZLAR AĞASI: Yat! Yat!

KAVUKLU: Nereye? Hastahaneye mi?

KIZLAR AĞASI: Yok canım. Ne hastahanesi? Muayene yapacak. Hayvan gibi ayakta yapamaz ya? Elbette yatırıp da yapacak.

KAVUKLU: İş değişiyor, İsmail.

PİŞEKÂR: Efendim, ne gibi?

KAVUKLU: (*Usuletle.*) Arap usul usul tecâvüze başlıyor. Dayanamayacağım, “gırtlığı budur” deyip atlayacağım.

PİŞEKÂR: Aman, birader, ortada bir kasıt yok. Bilirsin ya, bunların Türkçesi biraz çetrefildir. Zarar yok, kasıt da yok.

KIZLAR AĞASI: Canım, baş başa vermiş orada ne konuşuyorsunuz? Hadiseniz el!

PİŞEKÂR: Efendim, hastalık meselesini müzâkere ediyoruz.

KIZLAR AĞASI: Peki, öyleyse ne duruyorsunuz?

KAVUKLU: Korkuyorum da, ondan.

BALAMA: Vre efendim, var bir konsültasyon bakmak yapadsak malad.

161 Vizit: (fr. Visite) 1. ziyaret; 2. hekimin ziyareti, vizita; 3. (burada) hekimin muayenesi.

162 Dsanım: canım. (Balama'nın konuşmalarında c sesi ds harfleriyle gösterilmiştir.)

* malad: (fr. malade) hasta.

163 Berây-i ziyâret: ziyaret için, ziyaret maksadıyla.

KAVUKLU: Aman, İsmail, bu herifin fikri başka. Ben bu herifi kovarım.

PİŞEKÂR: Canım, bahane mi arıyorsun? Bir doktorun başka ne fikri olabilir, a birader?

KAVUKLU: Nasıl ne fikri olabilir? Herif bana konsol taşıtmasını düşünüyor.

PİŞEKÂR: Bunu da nereden çıkardın?

KAVUKLU: İştmedin mi? “Konsol taşıta-cağım” diyor be!

PİŞEKÂR: Haa! Anladım. “Konsültasyon” dedi ki, “mühim surette muayene lâ-zım” demek oluyor.

KIZLAR AĞASI: Yahu ne duruyorsunuz? — Doktor, haydi, Hamdi Efendiden başla; sonra bunların hepsini sıraya çekersin. Haydi, durma.

BALAMA: Pekâlâ! (*Kavuklu’ya.*) — Siz gel!

KAVUKLU: İsmail, ben bu herifi tepele-rim.

PİŞEKÂR: Canım, deli misin? Durup du-rurken ne münasebetsizlik bu?

KAVUKLU: Nasıl durup dururken? Herif bana “Kelsin” diyor.

PİŞEKÂR: Hayır, “Sen gel de muayene edeyim” dedi.

KIZLAR AĞASI: Yine müzâkereye başladınız? Ne duruyorsunuz? Haydi!

BALAMA: Evet, evet! (*Kavuklu’nun yanına yaklaşır, gayet acaip bir vaziyette parma-ğı ile ağzını açmak ister.*) Evet, evet! Aç ağzına!

KAVUKLU: Ben de senin ağzına! Ulan, bu herif beni belâya sokacak. İsmail, söyle, zirâ ben başlarsam fena başlarım.

PİŞEKÂR: Canım, ne oluyorsun, be bira-der? — Aç ağzını.” diyor. Belli ki mu-ayene edecek.

KAVUKLU: Ulan, “Aç ağzına” mı denir?

PİŞEKÂR: Efendim, Türkçesi az; bilmiyor musun?

KAVUKLU: (*Ağzını açarak.*) Nah!

BALAMA: (*Ağzın içini muayene ederek.*) Vay vay vay! Tsok fena!

PİŞEKÂR: Efendim, ne buldunuz?

KIZLAR AĞASI: Gördün mü bir kere! — Çok fena.” diyor. — Ne var, doktor?

BALAMA: Ne var? Ne var? (*Bir uzun ıslık çalıp, yakalarını tutar, reveranstan sonra geri çekilir, bir ayağı üzerinde döndükten sonra şehadet parmağını şakağına koyup, başını havaya kaldırıp düşünür. Bir şeye karar verir gibi, birdenbire mihveri üze-rinde döner. Kavuklu’nun önünde durur; dikkatle süzdükten sonra omuzundan tu-tarak Kavuklu’ya yarım daire çevirtir, gözden geçirip düşünür.*) Var, var. Tsok fena var.

PİŞEKÂR: Müsü doktor, ne buldunuz?

BALAMA: Ben ne buldu? Tsok seyler buldu.

PİŞEKÂR: Ne gibi şeyler? Hastalık mı, efendim?

KIZLAR AĞASI: Öyle olmalı. Baksan a, herif dönüyor. — Doktor, ne buldunsa bize de söyle.

BALAMA: Ne buldum. Vre kaymene, bul-dum tsok seyler ama, itsine girip gör-mek lazim.

KAVUKLU: Aman, İsmail, bu herif içime girmeğe kalkıyor. Başım belâya girme-den şu herifi def et.

PİŞEKÂR: Dur be canım! Ne acele ediyor-sun? Adam adamın içine girer mi? Sen çocuk musun? Onun anlatmak istediği, muâyene-i dâhiliye¹⁶⁴ icap ettiğidir.

KAVUKLU: Anlamadım.

PİŞEKÂR: “Muâyene-i dâhiliye icap edi-yor” demek istiyor.

164 Muâyene-i dâhiliye: iç hastalıkları muayenesi.

KAVUKLU: Bu ay da Tahir'i muayene mi edecek? Yani herif bir ay muayene mi edecek, demek istiyorsun? İsmail, herifi bana dövdürsün. Ulan, insan bir ay hekime takılıp kalır mı be?

PİŞEKÂR: Efendim, yine yanlış anladın. Çok dikkatli bir muayeneye lüzum gösteriyor.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ. “— Yapsın.” dedik a! Daha ne istiyor?

PİŞEKÂR: Yapacak, hem de adamakıllı yapacak.

KAVUKLU: İsmail, ne yapacak?

PİŞEKÂR: “Muâyene-i dâhiliye” dedik ya, a birader!

KIZLAR AĞASI: Canım, ne olmuş?

PİŞEKÂR: Efendim, bir şey değil. Münâkaşa-i lisâniyye.¹⁶⁵

KIZLAR AĞASI: O ne demek öyle, İsmail Efendi?

PİŞEKÂR: Hangisi, efendim?

KIZLAR AĞASI: Ne bileyim, ayol! “Bu akşam kasabı ye” diyorsun. Şaşırdım. Kasap yenir mi hiç?

KAVUKLU: İsmail, görüyorsun ya, Arap seni anlamıyor.

PİŞEKÂR: Haydi, canım! Boş yere münâkaşaya lüzum yok. İkiniz de echelsiniz¹⁶⁶ vesselâm.

KAVUKLU: Öyle olsaydı, şimdiye kadar ne o kalmıştı, ne de ben; şimdiye kadar çoktan yenmiş gitmiştik.

PİŞEKÂR: Buyurun bakalım! “Echel”i “reçel” anladın değil mi? “Cahilsin” demek istedim.

BALAMA: (*Kavuklu'ya.*) Haydi vre malad!

KAVUKLU: Ay! Herif sapıttı. Galiba iske-

lede müşteri bekliyor, kayıkçı gibi “— Haydi, Balat!” diyor.

PİŞEKÂR: Canım, ne Balat'ı? “— Haydi, hasta!” diyor.

KIZLAR AĞASI: Öyle demedi, İsmail Efendi, ayol ben de duydum, “Haydi Balat!” dedi. Hem bu herif ikide birde “Balat” diyor.

BALAMA: (*Kavuklu'nun karşısına geçip.*) Dön arka.

KAVUKLU: (*Dönerek.*) Buyurun.

BALAMA: Masa ol.

KAVUKLU: İsmail, bu herif “— Masa ol.” diyor. Bu ne demek?

PİŞEKÂR: Aman, efendim, “iki büklüm ol” demek istiyor.

KAVUKLU: Keratanın kendisi olsun iki büklüm.

PİŞEKÂR: Hayır, canım; yanlış anlama, “eğil” diyor. Zannederim arkandan bir şey çıkacak.

KAVUKLU: Sen de mi başladın, İsmail? Hastalık diye galiba aramızda kavga çıkacak. Ulan, arkamda ne var? Yediği naneye bak!

KIZLAR AĞASI: Yooo! Öyle deme, Hamdi Efendi, belki içerde bir şey var, dur da onu çıkaracak.

PİŞEKÂR: Efendim, bilmez misiniz. Hamdi Efendi çok şeyleri kendi anlayışına göre tefsîr eder.¹⁶⁷

KIZLAR AĞASI: Peki, canım, öyle olsun! — Fakat ne duruyorsun, Hamdi Efendi? Haydi, masa gibi ol da, bakalım ne yapacak?

KAVUKLU: Ona da eyvallah! Peki. (*Eğile-rek durur.*) — Buyurun, doktor!

BALAMA: Tre biyen.¹⁶⁸

165 Münâkaşa-i lisâniyye: dil tartışması, sözlü tartışma.

166 Echel: çok cahil, çok bilgisiz.

167 Tefsîr etmek: yorumlamak.

168 Tre biyen: (fr. Très bien) çok iyi.

KAVUKLU: Hoppalaa! Bir de trene binen mi var? Buyurun, nereye gideceğiz?

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi Efendi, birader, her şeye bir kulp takıyorsun. O, Fransızca, “Çok güzel” dedi.

BALAMA: (*Kulağını dayayarak dinler.*) Biyen.¹⁶⁹

KAVUKLU: Ne o? Bir şey mi beğeneceğiz? Peki, beğendik.

BALAMA: Yok vre dsanim!.. Öhö, öhö!

PİŞEKÂR: Canım, birader, “öksür” diyor, anlamıyor musun?

KAVUKLU: Ulan, öyle söylesene! (*Öksürür.*) Oldu mu?

BALAMA: (*Kulağını gezdirerek.*) Öhö, öhö!

KAVUKLU: Boyuna böyle öksürecek miyiz yahu? (*Öksürür.*) Oldu mu?

BALAMA: Tamam! (*Doğrularak Kavuklu'nun doğrulmasını işaret eder.*) Haydi!

KAVUKLU: (*Doğrulur.*) Oldu mu?

BALAMA: Evet. (*Sokularak, eğilip kulağı ile göğsünü dinler; sonra başını kaldırarak, sıkı nefes almasını anlatmak için kendi yapar ve aynını yapmasını anlatır.*) Haydi!

KAVUKLU: Evet, anladım. (*Balama'yı taklit eder.*) Oldu mu?

BALAMA: Vıy.¹⁷⁰

KAVUKLU: Ne vıyı?

PİŞEKÂR: Canım, “evet” diyor; anlaşılmacak bir şey yok. (*Doktora dönüp.*) — Nasıl buldunuz?

BALAMA: Biyen, biyen, tre biyen.

KAVUKLU: Ulan, herif — Tarabya'yı beğen” diyor. — Beğendim.” de de, gönlü olsun.

PİŞEKÂR: Canım, senin anladığın gibi değil. “Çok güzel” dedi.

KIZLAR AĞASI: Peki, şimdi sıra kimde?

169 Biyen: (fr. Bien) iyi.

170 Vıy: (fr. Oui) evet.

Haydi, İsmail Efendi, seni de muayene etsin de, bakalım ne var.

PİŞEKÂR: Emir buyurursunuz, efendim. — Müsü doktor, beni de muayene edin; Ağa hazretleri emir buyurdu.

BALAMA: Biyen, se tre biyen, mösyö.¹⁷¹ (*Pişekâr'ı muayene edip memnuniyetle geri çekilir.*) Tralla lelli lam! Tralla lelli lam! (*Ağzı ile polka çalarak Kavuklu'nun beline sarılır; oynamaya başlar.*)

KAVUKLU: (*Balama ile sıçrarken.*) Ulan, dur! Ne yapıyorsun?

KIZLAR AĞASI: Aaa! Ayol, o öyle olmaz. (*Zurnacı'ya bağırır.*) — Ulan, kâfir, çalsan a! Baksan a, ağzınla¹⁷² söylüyor. Haydi! (*Zurna polka çalmağa başlar.*) — Ayol, ne duruyoruz? (*Pişekârın beline sarılır; onlar da sıçramağa başlarlar.*) — Yaşaa! Aferim sana? (*Zenneler yenedünyadan fırlayıp Kızlar Ağası'nı tutarlar.*)

ZENNELER: Aaa! Ayol, ne yapıyorsunuz?

I. ZENNE: İsmail Efendi, bari siz yapmayın. Böyle sokak ortasında maskaralar gibi zıp zıp sıçramayın, a efendim!

KAYARTO: (*Kavuklu'yu yakalar.*) Tuh sana, maskara! Senin Allhtan korkun, Peygamberden utanman yok mu? Haydi, bırak şu kâfiri!

KAVUKLU: Ulan, senin nene lâzım? Keyif bizim, köy Mehmet Ağanın. (*Bu ara zurna durur, Zenneler Kızlar Ağası'nı yenedünyaya sokarlar.*)

KIZLAR AĞASI: Durun, kızlar, doktorun vizitasını verelim de gitsin — Bana bak, İsmail Efendi! Gel, birader!

PİŞEKÂR: (*Koşarak yenedünyaya gider.*) Buyurun, Ağam!

171 Biyen, se tre biyen, mösyö: (fr. Bien, c'est très bien, monsieur), iyi, peki efendim.

172 Ağzıyla: ağzıyla.

KIZLAR AĞASI: (*Koynundan kese ile para çıkararak.*) Al şu beş altını, doktora ver.

PİŞEKÂR: (*Alarak.*) Baş üstüne, efendim.

I. ZENNE: Yazıklar olsun, İsmail Efendi size! Bizi mahalleye karşı rezil ettiniz. Size yakışır mıydı bu hal?

PİŞEKÂR: Efendim, inan olsun kabahatim yok; Ağa hazretleri zorla oynattılar.

KAVUKLU: (*Uzaktan bağırarak.*) Efendim Ağa hazretleri ayı oynatmasını çok iyi biliyor. Oynayanları görünce heveslendiler; yoksa İsmail Efendinin kabahati yoktur.

PİŞEKÂR: Yine edepsizliğe başladın. Birader, ağzından çıkanı kulağını duysa belki utanırsın.

(*Kavuklu'nun yanına gelir, elindeki parayı vererek.*) Al şu üç altını, doktora ver. Ağa, doktorun vizitasını ihsan¹⁷³ buyurdular.

KAVUKLU: (*Parayı alır.*) Ver bakalım. (*Sayar.*) Ulan, üç lira mı insan buyurdu?

PİŞEKÂR: Haydi, canım! Ne insanı? Doktora verilecek vizita yahu!

KAVUKLU: Ne vızıltısı, İsmail? Ben şimdi gidip Ağa'ya soracağım ne kadar vızıldadı.

PİŞEKÂR: Aman, sakın haa! (*Kulağına eğilerek.*) Sakın haa! Anladın mı?

KAVUKLU: Şimdi anladım: Vızıltının burununu kesmişsin, öyle mi? Dur öyleyse, ben de kulağını keseyim de öyle vızıldasın. (*Doktora sokularak.*) — Buyurun, (*Uzatar.*) bu bir altın sizin vızıltı. Üstündeki bu elbiseler uygunsuz duruyor, inşallah ben iyi olursam üstüne başına yaparım.

BALAMA: (*İki büklüm eğilip ellerini açarak.*) Mersi boku biyen.¹⁷⁴ (*Reverans ve gider.*)

173 İhsan: bağış.

174 Mersi boku biyen: (fr. *Merci beaucoup bien*) çok teşekkür ederim.

KAVUKLU: (*Balama'yı taklit ederek.*) İster boku beğen, ister idrârı.¹⁷⁵ Haydi, sana da uğurlar olsun! (*Pişekâr'ın yanına gelir.*)

PİŞEKÂR: Efendim, ne yaptınız? Oktruvasını¹⁷⁶ aldı mı?

KAVUKLU: Hem yem torbasını aldı, hem de yularını.

PİŞEKÂR: Anladım, canım. Bütün bütün budamadın ya?

KAVUKLU: Hayır, ufak bir filiz bıraktım.

PİŞEKÂR: Efendim, o, zamanla neşv ü nemâ¹⁷⁷ bulup sürer.

KAVUKLU: Evet, kuru üzümle maşrapa sürahide. Haydi yürü, zuhûrâta¹⁷⁸ bakalım!

(*Bir kenara çekilirler.*)

(*Zurna İsfahanî bir hava çalmaya başlar. Kaba Acem kılığı ile giyinmiş Acem meydana gelir, ufak bir devirden sonra elini şakağına koyarak, İsfahan bestesi ile şu beyti okur:*)

ACEM:

... ..

... ..

PİŞEKÂR: (*Karşılar.*) Vay! Maşallah, Ali Mirza Tebrizî hazretleri! Efendim, hangi rüzgârlar attı sizi buralara böyle? Hoş geldiniz, safâlar geldiniz, kademler¹⁷⁹ getirdiniz!

ACEM: Maşallah, Karadeniz'in hartası, Akdeniz'in martısı, sözler kavafı, insan

175 İdrâr: sidik.

176 Oktruva: (fr. *Octroi*) kimi şeylerden, şehre girerken alınan vergi, ayakbastı parası, toprakbastı parası.

177 Neşv ü nemâ: canlıların büyüüp gelişmesi.

178 Zuhûrât: bkz. n.142.

179 Kadem: bkz. n.74.

sarrafi, İsmail Efendi! Hoş bulmuşam, safâlarınızı bulmuşam, var olun!

PİŞEKÂR: Efendim, sizler de var ve sağ olun! Hayr ola! Ummadığımız bir zamanda kuyruklu yıldız gibi meydana çıkmanız bizi memnun etti. Zannederim ziyaret için teşif ettiniz?

ACEM: Belî,¹⁸⁰ İsmail Efendi. Bilürsüz ki, çâkeriniz¹⁸¹ halı ve antika üzerine ticaretle meşgulüm. İşte bu sebeple, hem ticaret, hem ziyaret olmuştur. Bilürem ki cenâbınızın¹⁸² tanıdık ve ahbâbı çoktur. Dilerem ki, özünü tanıştırasız, onlarla ahz ü itâ¹⁸³ eyleyem. Dileğim budur.

PİŞEKÂR: Hayhay, efendim! Can baş üstüne! Hattâ hizmetinde bulunduğum bir zat var ki, antika halı meraklısıdır.

KAVUKLU: (*Gelerek.*) Ulan, bu da kim, İsmail? Kuzgun leşe konar gibi, yine birini yakalamışsın.

ACEM: İsmail Efendi, nenin nesidir bu merdüm¹⁸⁴ kişi?

PİŞEKÂR: Efendim, yabancı değil; şerîk-i hâssımdır.¹⁸⁵

KAVUKLU: İsmail, beni herife “Şeritçi Âsım” diye mi tanıtıyorsun? Amma da tuhafısın.

ACEM: Mübârek kılaram. Hoş-sohbet kimesneye benzer.

PİŞEKÂR: Efendim, mudhike-perdâzdır,¹⁸⁶ meclisinden istifâde edilir.

KAVUKLU: İsmail, herife küfür mü ediyor-sun, beni mi tanıtıyorsun?

180 Belî: evet.

181 Çâker: kul, köle.

182 Cenâb: büyütmeye ve saygı gösterme sanı.

183 Ahz ü itâ: alışveriş, aksata.

184 Merdüm: insan.

185 Şerîk-i hâss: özel ortak. (Hâss: 1. özel; 2. katkısız, hâlis).

186 Mudhike-perdâz: güldürücü, komedyacı, komik.

ACEM: (*Kavuklu'ya.*) Belî. Özünüze tavsiye kılar.

KAVUKLU: Gözüne tasma mı takar?

PİŞEKÂR: Canım, neler saçmalıyorsun, a birader? Seni bana medh ediyor. Niçin karıştırıyorsun?

KAVUKLU: Ay! Bu şimdi medh mi ediyor?

PİŞEKÂR: Canım, nasıl söylenir... O kendi lisanına uygun cümlelerle anlatıyor, sen de alay ediyorsun. Dur bakalım! Adamcağızı daha yeni gördün.

ACEM: Görürem ki hoş-sohbet kimesnedir.

KAVUKLU: İsmail, bu ahbap galiba ağzını bozuyor.

PİŞEKÂR: Canım, efendim, öyle olduğuna nerden hükmettin?

KAVUKLU: Ulan, sağır değilsin ya. Duymanın mı? “Musibet kümeste” dedi. Bu da yanlış değil ya!

PİŞEKÂR: Elbette yanlış. “Musibet” değil, “hoş-sohbet”; “kümeste” değil, “kimesne” dedi ki, “meclis-ârâ,¹⁸⁷ güzel söz söyler kimse” mânasındadır. Neden uyduruyorsun?

KAVUKLU: Peki. Her ne ise! Bu herif bu-
raya neden gelmiş ve ne istiyor?

PİŞEKÂR: Efendim, maruf tüccarlardan ve antikacılardandır ve bâ-husûs¹⁸⁸ halı işlerinde büyük ihtisâsı vardır. İşte böyle, gördüğün gibi, erbâb-ı merâkî¹⁸⁹ bulup onunla ahz ü itâyâ girer.

KAVUKLU: Neye girer, neye girer?

PİŞEKÂR: Ahz ü itâyâ¹⁹⁰ girer.

KAVUKLU: O da kim? Başkası da mı var?

PİŞEKÂR: Canım, bunda anlayamayacak ne var?

187 Meclis-ârâ: meclis süsleyen, hoş-sohbet.

188 Bâ-husûs: özellikle.

189 Erbâb-i merâk: merak sahipleri, meraklı kimeseler.

190 Ahz ü itâ: bkz. n. 183.

KAVUKLU: Anladım ya, “Aksi Atâ” dediğin ortağı mı?

PİŞEKÂR: Haydi canım! Herkesin içini sıkma, çekil şuradan!

KAVUKLU: Neye be?

PİŞEKÂR: Neye olacak. “Sap” derken “saman” demeğe başladın.

KAVUKLU: Ulan, onu ben değil sen yapıyorsun. Sap değil saman yemeğe başladın. Ben sana doğru dürüst söz söylüyorum, sen anlaşılmasız lâkırdılar söylüyorsun. Hangimiz saman yiyoruz bilmem.

PİŞEKÂR: Haydi, işin yok mu? Bırak da şu zatla iki satır sohbet edelim. Bakalım niçin gelmiş? (*Kulağına eğilerek.*) Belki beş on kuruş istifade ederiz.

KAVUKLU: (*Geri çekilerek.*) Haaa! O başka. Ben gideyim mi?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, “Bizi yalnız bırak” demek istemiyorum; “boşboğazlık edip de şunun nazar-i nefretini celb etme”¹⁹¹ derim.

KAVUKLU: Mezarıcı Mefret’i çebebi etmem. Haydi konuş. (*Gitmek ister.*)

PİŞEKÂR: Yok, canım; bizi bırakıp gitme.

KAVUKLU: İyi ama, İsmail, boşboğazlık ederim.

PİŞEKÂR: Efendim, yolunda, usturubuyla olursa ne mutlu, a canım!

ACEM: Belî, İsmail Efendi. Gerekdi ki bu şahıs hoş-sohbet ola ve mencilisimizde buluna.

KAVUKLU: İsmail, galiba benim için söylüyor.

PİŞEKÂR: Evet, birader, senin için söylüyor. “— Hoş-sohbet bir zâta benziyor, meclisimizde bulunsun.” diyor.

191 **Nazar-i nefretini celb etmek:** nefretle bakmasına sebep olmak.

KAVUKLU: Gördün mü, ulan, yabancı adam bile beni meclisinde istiyor.

ACEM: Belî. Dilerem ki, hem-bezm-i ârâm olalım.¹⁹²

KAVUKLU: Bak, gördün mü? “Hem bizde bez arayalım” diyor.

PİŞEKÂR: Hayır, canım, “bez arayalım” filân dediği yok; “bir yerde beraber sohbet edelim” demek ister.

KAVUKLU: Pekâlâ. Şimdi bu antikacı ne ister. Burada antikacılık mı yapacaktı?

ACEM: Belî, gurumsah¹⁹³ kişi.

KAVUKLU: Yooo! Bak, öyle şakaya gelemem!

PİŞEKÂR: Efendim, ne şakası? Fena bir şey söylemedi ki.

KAVUKLU: Hangi söylemedi? Herif bana, “Beli kuru sarmısak” diyor da, sen hâlâ “Kötü bir şey söylemedi” diyorsun.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, öyle değil. “Kurumsak”, yani “cana yakın, mûnis insan” diyor. Ona darılınmaz. Haydi sen şimdi git de, Ağa hazretleri hâb-ı gaflette¹⁹⁴ iseler bî-huzûr etme,¹⁹⁵ şâyet bîdâr¹⁹⁶ iseler kendilerini “— Antikacı Ali Mirza Tebrizî teşrif buyurmuşlardır.” diye haberdâr kıl. Haydi bakalım, çabuk gel!

KAVUKLU: Bana bak, İsmail. Biliyorsun ki ben daha hıfzımı¹⁹⁷ dinletmedim. Ben Acem’le burada kalayım da, sen git Ağa hazretlerine Aşır mi okursun¹⁹⁸ ne halt edersen et de gel.

192 **Hem-bezm-i ârâm olmak:** aynı mecliste bulunmak.

193 **Gurumsah:** kurumsak, deyyus, pezevenk; (burada) cana-yakın, hoş-sohbet.

194 **Hâb-i gaflet:** gaflet uykusu.

195 **Bî-huzûr etmek:** rahatsız etmek.

196 **Bîdâr:** uyanık.

197 **Hıfz:** (burada) Kuran’ı ezberleme (**Hıfzımı dinletmek:** eskiden, Kuran’ı ezberleme işi sona erince, topluluk önünde Kuran’ı ezberden okuma).

198 **Aşır okumak:** din törenlerinde Kuran’dan on âyet okumak (**Aşer:** on).

PİŞEKÂR: Canım, birader, neden böyle her işte tas'îbât¹⁹⁹ gösteriyorsun acaba? Bu işin hangi cihetinde zorluk var?

KAVUKLU: Ulan, bu söylediklerinin hangisi kolay?

PİŞEKÂR: Efendim, ne kadar zor olursa olsun, hem senin, hem de benim vazifemizdir.

KAVUKLU: Hayır, değil.

PİŞEKÂR: Ne demek “değil”, a birader? İkimiz de bu kapıdan ekmek yiyoruz, bunu inkâr nankörlük olmaz mı?

KAVUKLU: Evet, olmaz.

PİŞEKÂR: Neden olmaz?

KAVUKLU: Eki ensiz gelir de onun için olmaz.

PİŞEKÂR: Canım, ne söylüyorsun? Neyin eki ensiz gelir?

KAVUKLU: Bilmem.

PİŞEKÂR: Saçmalamaya başladın. Mirza hazretleri de bizi dinliyor. — Öyle değil mi Mirza hazretleri.

ACEM: İsmail Efendi, hayır, öyle değildir. Aranızda âmed-şüd²⁰⁰ eden muhâbere²⁰¹ beni hayran kılmıştır. Ol kadar hoş-âyendedir²⁰² ki tarif kılamıram. Özünüzn sohbeti çok emsalsizdir.

PİŞEKÂR: Bak, birader, Mirza hazretleri bile aramızdaki muhâbereden hayran kalmışlar; sen hâlâ kıymet vermiyorsun.

KAVUKLU: (*Yürüyerek.*) Sen bunları Mirza hazretlerine anlat; lâkırdınız bitince haber ver, geleyim.

PİŞEKÂR: Canım, efendim, şimdi uhde-

nize tevdi edilen²⁰³ vazifeyi de sû-i isti'mâl ediyorsun.²⁰⁴

KAVUKLU: (*Acem'e.*) Mirza hazretleri, bak, İsmail Efendi size söylüyor. (*Pişekâr'a.*) — Anlat, İsmail, anlat. (*Yürür.*)

PİŞEKÂR: Birader, nereye gidiyorsun? Yapacağın işi tamamen anladın mı?

KAVUKLU: El-hamdü lillâhi Rabb-il-âlemin!²⁰⁵ (*Ellerini yüzüne sürer, yürür.*)

ACEM: (*Gülerek.*) İsmail Efendi, bu zât-i hoş-gûyu²⁰⁶ namaz kılar zanneylemi-şem.

PİŞEKÂR: Efendim, bu bir şey değil; bilseniz daha ne gûnâ²⁰⁷ lâtifeler bulur. Gayet mudhike-perdâzdır.²⁰⁸ — Hamdi Efendi, birader, nereye gidiyorsun burada vazifenize terettüb eden²⁰⁹ iş varken?

KAVUKLU: (*Durup döner.*) Ne dedin, İsmail? Bana mı söylüyorsun?

PİŞEKÂR: Evet, iki gözüm, sana söylüyorum.

KAVUKLU: Öyle ama, söylediğini anlamadım ki.

PİŞEKÂR: Canım, “— Uhdenize terettüb eden işi bırakıyorsunuz.” dedim.

KAVUKLU: Anladım ama, Akdeniz'e mürekkep dökken ben değilim.

PİŞEKÂR: Canım, ne mürekkebi, ne Akdeniz'i? Eğleniyor musun, a birader?

KAVUKLU: İsmail, şu yanında duran hal-oğluna da sor; söylediğin lâkırdıyı anladıysa kabahat benim.

203 Uhdenize tevdi edilen: üzerinize verilen.

204 Sû-i isti'mâl etmek: kötüye kullanmak.

205 El-hamdü lillâhi Rab-il-âlemin: dünyanın sahibi Tanrıya şükürler olsun (Duadan sonra söylenen kalıplaşmış söz).

206 Zât-i hoş-gû: tatlı-dilli zat.

207 Gûnâ: türlü.

208 Mudhike-perdâz: bkz. n. 186.

209 Terettüb etmek: ilgisi bulunmak, âit olmak, gerekmek.

199 Tas'îbât: güçleştirmeler, zorlaştırmalar.

200 Âmed-şüd: (doğrusu Âmed ü şüd) gelip gitme.

201 Muhâbere: haberleşme; (burada) muhâvere, görüşme, konuşma.

202 Hoş-âyende: gelişi güzel, güzel gelişli.

ACEM: (*Kavuklu'ya*) Ağam, siz âheng-i hayâtı bozmayınız; hakikaten hoş-sohbet kişisiniz.

KAVUKLU: Hal-oğlu, bana mı söylüyor-sun?

ACEM: Belî, merdüm-andelîb.²¹⁰

KAVUKLU: Al bundan da beş paralık!

PİŞEKÂR: Canım, hâlâ koyduğum yerde otluyorsun. Ne dediğini anlamadın mı?

KAVUKLU: Ulan, şunun söylediği lâkırdıyı sen de anladınsa yuh benim ervâhıma!

PİŞEKÂR: Elbette anladım. Ben senin gibi cahil miyim?

KAVUKLU: Peki, ulan, nedir? Söyle bakalım!

PİŞEKÂR: Nasıl anladın, evvelâ sen söyle.

KAVUKLU: “Beli mühdüm annemin” dedi. Sen söyle.

PİŞEKÂR: Haydi be hey cahil, sen de! O ne demek öyle? “İnsan bülbülü” dedi, a budala! Haydi, çok gevezeliği bırak da, git Ağa hazretlerine haber ver.

KAVUKLU: Ne haberi vereyim?

PİŞEKÂR: Canım, söyledim ya!

KAVUKLU: Evet, söyledin ama, sözü sen anladın.

PİŞEKÂR: Tekrar ediyorum. Git de Ağa hazretlerine haber ver: Eğer uyumuyorlarsa, antika tüccarı Ali Mirza Tebrizî teşrîf etmişler, kendileri ziyâret arzu ediyorlar; sor bakalım, ne emir buyuruyorlar.

KAVUKLU: İsmail, ben bu lâkırdıların bir çoğunu anlamadım, anladıklarımın da yarısını unuttum. Allasen, bunun kısa tarafı yok mu?

PİŞEKÂR: Hay Allah iyiliğini versin! Haydi, birader, git de ne söylersen söyle. Yalnız, “hal-oğlu” deme de, “Ali Mirza Tebrizî” de. Bunu da unutmazsın ya?

KAVUKLU: Ulan, o isim mi?

PİŞEKÂR: Evet, hem isim, hem de mahlası.

KAVUKLU: Nasıl mahalle Lâz'ı? Şimdi “Acem” diyordun be!

PİŞEKÂR: Amma da uzattın! Haydi git de, “— Tebriz'den Ali Mirza gelmiş.” de.

KAVUKLU: Olur, “Titizden Ali vızılı gelmiş” derim.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Hamdi Efendi, eğleniyor musun yahu? Haydi uzatma da git haber ver. Yanlış bir halt edersen beni çağır, düzelteyim bari.

KAVUKLU: Peki, gidiyorum.

(*Yenidünyaya gidip, Kızlar Ağası'na görmüyormuş gibi davranarak.*) — Hey, kızlar, bana bakın! Ağa hazretleri uyuyor mu?

ZENNELER: (*Hep bir ağızdan, beste ile.*) Hayır, efendim.

KAVUKLU: (*Beste ile.*) Öyleyse, deyiniz kendisine...

ZENNELER: (*Beste ile.*) Ne söyleyelim, efendim?

KAVUKLU: (*Kezâ beste ile.*) Bir antikacı Acem gelmiş, görmek ister kendisini. Ne buyururlar?.. Aman.. Aman.. Ne söyleyelim?

KIZLAR AĞASI: (*Beste ile.*) Çok memnun oldum.. Çok memnun oldum..

KAVUKLU: (*Beste ile.*) Öyle mi diyelim?.. Aman... Aman... Öyle mi diyelim?

KIZLAR AĞASI: (*Beste ile.*) Al da gel, efendim, sen bana gel.

KAVUKLU: (*Beste ile.*) Olur, efendim... Aman... Aman... Olur, efendim. Gideyim, haber vereyim... Aman... Aman... Haber vereyim.

(*Pişekâr'la Acem'in yanına gelir. Beste ile.*)

210 Merdüm-andelîb: insan bülbülü.

Al da gel, al da gel, efendim, sen bana gel; sakın kimse duymasın, akşama gel.

PİŞEKÂR: Canım, lâtifeyi ber-taraf et de, dürüst söyle. Ne buyurdular?

KAVUKLU: (*Beste ile.*) Al da gel, al da gel, efendim, sen bana gel.

PİŞEKÂR: Birader, lâtifeyi ber-taraf et. “Evet”mi, “hayır” mı? Doğru söyle. Ne- dir o, şarkı söyler gibi?

KAVUKLU: Ulan, ne kalın-kafalısın, İsmail. Ne aldım sa onu satıyorum. Onlar bana öyle söylediler, ben de sana öyle söylüyorum.

PİŞEKÂR: Ne buyurdular, a canım?

KAVUKLU: Ulan, söyledik ya!

PİŞEKÂR: Canım efendim, sen türkü söyledin, sadra şifâ-pâş olmadın.²¹¹

KAVUKLU: Ulan, “Satıra şifa baş” diyor- sun. Başa mı satır, satıra mı baş şifâ?

PİŞEKÂR: Sahi mi, birader? Böyle beste ile mi söyledi?

KAVUKLU: Canım, söyledim ya: Nasıl al- dımsa öyle söyledim.

PİŞEKÂR: (*Acem’e hitâbet.*) Öyleyse, kabul buyurmuşlar demektir. Buyurun gide- lim, efendim.

ACEM: Belî, emir buyurursuz.

(*Hep beraber yürürler.*)

KIZLAR AĞASI: (*Yenidünyanın önüne çı- kar.*) Buyurun, efendim, buyurun! Hoş geldiniz, safâ geldiniz! Hayr ola, efen- dim? Bir arzunuz mu var? Buyurunuz!

PİŞEKÂR: Efendim, evvel-emirde, müsaa- de buyurulursa merâsim-i takdimeyi²¹² ifâ edeyim.²¹³

211 *Sadra şifâ-pâş olmak*: gönlü inandırmak, işe yarama. (*Sadr*: göğüs; *Şifâ-pâş*: şifa saçan, iyileştiren. Belki de *şifâ-balış*: şifa veren).

212 *Merâsim-i takdime*: takdim töreni, tanıtma işi.

213 *İfâ etmek*: yapmak, yerine getirmek.

KIZLAR AĞASI: İsmail Efendi, bu adam Rasim’in takvimini mi getirmiş?

PİŞEKÂR: Efendim, “Ali Mirza Tebrizî” denen bu zat meşhur halı tüccarı ve an- tikacıdır. Tüccârân-i mu’tebereden²¹⁴ bir zât-i âlî-kadirdir.²¹⁵ Efendimizin medh ü senâlarını²¹⁶ duymuş, ziyâret-i âlînize²¹⁷ gelmiş.

KIZLAR AĞASI: Memnun oldum, memnun oldum! İnşallah kendileri de memnun olurlar. Peki, ne istiyorlar?

PİŞEKÂR: Efendim, maksat hem ziyaret, hem ticarettir.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ. Öyle olsun. Sordu- nuz mu, karnı aç mı?

ACEM: Yoh, aç değilim. Çoh teşekkür kılıram. Özünüzdün antikaya merakı var- dır? Özümde zâtınızı memnun edecek kıymetli antika meskûkat²¹⁸ mevcud- dur. Dilersen arz edem.

KIZLAR AĞASI: Bize tıkaç lâzım değil; biz- de öyle kendi kendine akar su filân yok.

PİŞEKÂR: Efendim, “kadîmî meskûkat”²¹⁹ demek ister. Yoksa, zannolunduğu gibi “tıkaç” değildir.

KIZLAR AĞASI: Ne demek o, İsmail Efendi?

PİŞEKÂR: Efendim, eski padişahların sik- keleri.

KIZLAR AĞASI: Aman, İsmail Efendi, on- lar çok kocaman olur. Ben onları ne ya- payım? İnsanın başını ağrıtır.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, kavuk sikke²²⁰ değil; “meskûkât”, yani “eski paralar”.

214 *Tüccârân-i mu’tebere*: itibarlı tüccarlar.

215 *Zât-i âlî-kadir*: yüksek değerli zat.

216 *Medh ü senâ*: övgü (Her iki sözcük de aynı anlamda).

217 *Ziyâret-i âlînize*: yüce zatınızın ziyaretine. (Yüksek makamdaki kişilere karşı kullanılan nezaket sözü).

218 *Meskûkât*: sikkeler, madenî paralar.

219 *Kadîmî meskûkât*: eski paralar.

220 *Sikke*: 1. madenî para; 2. (burada) mevlevî külâhı.

KIZLAR AĞASI: Anladım. Pekâlâ. Şimdi onlar geçiyor mu?

ACEM: Yoh. Bunlar geçer akçe değildir, bunlar antikadır; bunlardan erbâb-i merâk²²¹ istifâde ederler.

KIZLAR AĞASI: Ben istifrağ etmek²²² istemem. Başka ne var?

PİŞEKÂR: Efendim, gayet kıymetli halı seccadeleri vardır ki, emsâline nâdir te-sadûf edilir.

KIZLAR AĞASI: Güzel ama, İsmail Efendi, seccade camilere yakışır. Bizim işimize yarayan bir şey var mı?

PİŞEKÂR: Efendimizin ne arzu buyurdukla-rını bilmedikleri için çeşit getirmemişler.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ. O çeşidi getir de görelim. Belki alırız.

ACEM: Yahşıdır. İmdi müsâadenizle gidip alam gelem. Allahaismarladım. (*Yürür.*)

KIZLAR AĞASI: Haydi güle güle! Yine bu-yurun. (*Döner, yenedünyaya girer.*)

KAVUKLU: İsmail, herif gidiyor. Bundan bir şey koparamadık. Ne olacak? Dur, ulan, ben çaresini bulurum. (*Acem'i takip eder.*) — Hal-oğlu, bana baksan a!

ACEM: (*Döner.*) Beni dilersem?

KAVUKLU: Evet, seni bileyeceğim. Dur biraz.

ACEM: (*Durur.*) Buyurun. Ne dileğiniz vardır?

KAVUKLU: Ben bileyci değilim. Bizim bahşış?

ACEM: Özün bahşış aparam?²²³ Fakat alış-veriş olmamıştır, özüne ne aparam?

KAVUKLU: Öyleyse, bir daha geldiğin va-kit ben kapıyı kaparam.

ACEM: (*İleri bakarak.*) İsmail Efendi, özü-mü çağırırsan? Gelirem.

KAVUKLU: Kimi? Seni mi çağırıyor? (*Arka-sına döner.*) — Ne var, İsmail? Ben mi? (*Acem kaçır. Kavuklu, ardına dönerken.*) — Anladın mı, hal-oğlu? — Ulan! Herif savuşmuş. Vay köpoğlu!

(*Pişekâr'ın yanına gelir.*) — İsmail, gör-dün mü köpoğlu Acem'i?

PİŞEKÂR: Efendim, ne oldu?

KAVUKLU: Efendim, savuştu.

PİŞEKÂR: Tabî, birader. Herif on paralık alış-veriş etmeden bize zırnık vermez. Her ne ise! Senin hareketin doğru de-ğildi. Merak etme, birader, o yine bu-roya gelecektir. Haydi, şimdi zuhûrâta tâbi olalım.

(*Bir kenara çekilirler.*)

(*Zurna Kürt havası çalar. Kürt bar oyna-yarak meydana gelir; zurna durur, Kürt barı terk ederek bir elini şakağına koyup Kürtçe okumaya başlar.*)

KÜRT: (*Etrafına bakınır.*) Ula, bura nere-ola ki aceb? Ula, yanlış mı geldik der-sin?

KAVUKLU: (*Fırlayıp Kürt'ü karşılar.*) Mer-haba, hemşerim!

KÜRT: Ula, merhaba, babo!

KAVUKLU: Ulan, babo, burada kimi arı-yorsun? Ne işin var?

KÜRT: Ula, babo, sana kerek mi sorarsan?

KAVUKLU: Evet, bana kürek de, onun için soruyorum. Söyle bakalım, burada ne işin var?

KÜRT: Ula babo, bu yerin sen kâhyası mı-sen? Ne karışırırsen?

KAVUKLU: Ben buraların kâhyasıyım, onun için karışırım.

221 Erbâb-i merâk: bkz. n. 189.

222 İstifrağ etmek: bkz. n. 122.

223 Aparamak: (burada) vermek.

KÜRT: Yoh, babo, yoh! Senin kâhya olduğun nereden belli ki?

KAVUKLU: Sen buradaki adamları öğermeye mi geldin yoksa?

KÜRT: Yoh, babo, yoh! Sen bar bilir misen? (*Kavuklu'nun koluna girer; Zurnacı'ya hitâben.*) — De haydi çal ula! (*Önüne bakarak vaziyet alır.*) — De haydi, babo, de haydi!

KAVUKLU: Bu da nesi? Ne “haydi”si bu? Dur, kolumu bırak! (*Silkinir, Kürt bırakmaz.*) Ulan, zorla mı? Ayı mı oynatacaksın?

KÜRT: (*Kavuklu'ya zorla bar vaziyeti aldırıp, Zurnacı'ya bağırır.*) De haydi! De haydi, babo!
(*Oynamaya başlarlar.*)

KAVUKLU: Oğlum, görüyorsun ya, bilmiyorum; ne zorluyorsunuz?

KÜRT: (*Oynamakta devamla.*) Yoh, babo, yoh! Öyle güzel bar çekersen ki daha sorma.

(*Oyun kızıışmıştır.*)

PİŞEKÂR: (*Meydana gelip, hayretle.*) Bu ne bu? Yahu, Hamdi Efendi, sen de mi ona uydun, a birader?

KAVUKLU: Ne uyması, İsmail? Sen de sokul, uymayı görürsün. (*Oynarlar, zurna devam eder.*)

PİŞEKÂR: Canım, çocukluğu bırakın, birader! (*Kavuklu'yu kurtarmak ister; Kürt, koluna yapışarak zorla oyuna sokar.*) Yahu, bilmem! Beni bırakınız! (*Kurtulamaz, o da oynar.*)

KIZLAR AĞASI: (*Yenidünyadan fırlayarak gelir.*) Ayol, ne oluyor öyle? Nasıl da oynuyorsunuz. (*Kavuklu ile Pişekâr'ın arasına girip o da oynamağa başlar. Bir müd-*

det sonra.) Ay! Yoruldum, fena oldum. Elverir! (*Diye oyunu bozar.*) Allah Allah! (*Zurna durur.*)

KÜRT: (*Koşup Kızlar Ağası'nı etekler.*) Vay, can ağam! Ula, sana can kurban! Allah raslattı. Bu kölen senin uğruna kurban, babo. Ula, efendime diyem, nasıl haber almışam, attım tatlı canımı.

KIZLAR AĞASI: Aaa! Ayol, bu bizim Ali Rıza. Neredesin? Seni arattım.

KÜRT: Uy babo! Ben haber almışam ki burada bir köşk yaptırmışsan. Aha, efendime diyem, koştum keldim.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ, Ali Rıza, şimdi ne iş görüyorsun?

KÜRT: Uy, can kurban! Heç bir işim yoh. Efendimin koltuğuna sığınam.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ ettin ama, şimdi bizim köşkte hamam yok ki seni yine külhancı alalım. Başka ne iş görebilirsin?

KAVUKLU: (*Pişekâr'ın kulağına.*) Al sana bir yamak daha! Galiba yavaş yavaş yol göründü bize.

PİŞEKÂR: Yok canım. Ağa bizi bir yere bırakmaz, merak etme.

KIZLAR AĞASI: Peki, öyleyse mutfakta aşçıbaşının yanına verelim.

KÜRT: Can baş üstüne, babo. Ahan daha ne isterem ki.

KIZLAR AĞASI: İsmail Efendi, bu bizim eski emekdardır; bizim aşçıbaşıya götür, benim için söyle, yanında kullansın, olmaz mı?

PİŞEKÂR: Baş üstüne, efendim. (*Kürt'e.*) — Haydi gel benimle beraber.

KÜRT: Can baş üstüne. Sana can kurban, babo, can kurban!

(*Yürürler.*)

KIZLAR AĞASI: Haydi, Allah selâmet versin!

— Hamdi Efendi, sen de git bizim baş-kâtip efendiye, sarraf Yahudi'den iki yüz altın daha alsın. Eğer eksik verirse, almayıp Yahudi'yi huzuruma getirsin. Haydi git!

KAVUKLU: Peki efendim. Fakat bir şey unuttunuz: Yahudi senet isteyecektir, yine büyücek sigara kâğıdı mı getirsin, yoksa bayağı kâğıt mı?

KIZLAR AĞASI: (*Bağırarak.*) Senin ne vazifen? Haydi git, ne diyorsam sen onu yap!

KAVUKLU: Peki, efendim. Şayet Yahudi üç yüz lira verirse almasın mı?

KIZLAR AĞASI: Aaa! Niçin? Elbette alsın. Çabuk git. Parayı kâtip efendi bana getirsin.

KAVUKLU: Senedi de mi?

KIZLAR AĞASI: Öyle ya.

KAVUKLU: Yahudi kendi mi getirsin?

KIZLAR AĞASI: “— Uzatma!” diyorum. Kâtip efendi yapacağını bilir.

KAVUKLU: Peki. (*Gider.*)

KIZLAR AĞASI: (*Yenidünyaya girerek.*) Haydin, kızlar, beni uyutun! (*Yatar.*)

(*Zurna Arnavut havası çalar. Arnavut edâ-yı mahsûs²²⁴ ile meydana gelir, Arnavutça bir şey okuyup durur.*)

KAVUKLU: (*Karşılayarak.*) Al, malın biri daha! (*Arnavut, Kavuklu'yu görüp hayretle süzüp dudak bükerek düşünüyor.*) Hayrola! Ne süzüyorsun? Birine mi benzettin yoksa?

ARNAVUT: Ho bre, sen mi söyledin bu lâf?

KAVUKLU: Öyle ya. Burada benden başka kimse var mı?

ARNAVUT: Süpanallah! Demek sen söyledin bu lâf, öyle mi?

KAVUKLU: Vay canına! Benim lâf söylediğime taaccüb ediyor. — Ne sandın? Elbette ben söyledim.

ARNAVUT: Süpanallah! (*Dudak bükerek.*) Böyle de yarattın haa?

KAVUKLU: Ne oluyorsun be?

ARNAVUT: Ne olam. Şaşıyorum ki lâf söylüyorsun.

KAVUKLU: Ulan, ben adam değil miyim?

ARNAVUT: Töbe estağfurullah! Doğru söyle, şahiden adam mısın?

KAVUKLU: Hayır, yapma adamım.

ARNAVUT: Ha öyle söyle. O başka. Peçi ama, nasıl lâf söylüyorsun? Var mı maçine içerde?

KAVUKLU: Hoppalaa! Al bundan da beş paralık! Oğlum, yapma adam lâf söyler mi?

ARNAVUT: Ne bileyim çi. Yapmadıkları bir şey yok bu Avrupa. Doğru söyle, nesin bre?

KAVUKLU: Ulan, kör müsün? Adamım be!

ARNAVUT: Haydi bre yalancı! Beni mi aldattıracaksın? Doğru söyle nesin?

KAVUKLU: Mademki bana inanmıyorsun, sen bil ben neyim?

ARNAVUT: O da doğru. Peçâlâ. (*Kavuklu'yu döndürerek.*) Dön bakalım!

KAVUKLU: Peki, dönelim. (*Arkasını döner.*) Buyur.

ARNAVUT: Bre, “pırasa” desem yeşil de-yil, başta püskül yok.

KAVUKLU: Pırasa değil mi?

ARNAVUT: Deyil bre. “Lâhana” desem, o da deyil. Bir parça havuca benziyor, ille velâçin havuç da deyil, çünçü başta yeşil yaprak yok. Dön bakalım!

KAVUKLU: (*Dönerek.*) Buyurun, döndük.

ARNAVUT: Dön bre bir daha!

KAVUKLU: (*Yüzünü döner.*) Al bakalım!

ARNAVUT: “Hayvan” desem o da deyl, çünçi iççi ayaklısın. (*Düşünür, gezinir, bakar, düşünür; birdenbire.*) Buldum! Buldum, nesin!

KAVUKLU: Neymişim?

ARNAVUT: Hiçbir bok deylsin.

KAVUKLU: Herif beni kendine benzet-ti. — Peki, şimdi söyle bakalım burada kimi arıyorsun?

ARNAVUT: Ho bre sen çok tuhaf adam. Efendim, istedim yapmak biraz şaka.

KAVUKLU: Peki, anladım. Şimdi şaka bit-ti. Burada kimi arıyorsun?

ARNAVUT: Ho bre, ben mi?

KAVUKLU: Hayır, ben.

ARNAVUT: Ben bilmem bre sen ne ararsın. Lâcin ben ararım bir Harem ağası.

KAVUKLU: Anladım. Kızlar Ağası mı?

ARNAVUT: Evet, evet. Tamam!

KAVUKLU: Ne yapacaksın?

ARNAVUT: Cetirdim bir koç, çok cüz-el, istiyorum cörsün.

KAVUKLU: Ne olacak? Satacak mısın?

ARNAVUT: Elbette öyle.

KAVUKLU: Peki. O kolay. Kaça vereceksin?

ARNAVUT: Yok bre kaç. Ben söylemem fiyat.

KAVUKLU: Peki, bedava mı?

ARNAVUT: Yok bre beleş. O biliyor ne verecek.

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Maşallah, Bayram Ağa hazretleri! Hoş geldiniz, safâ geldiniz! Hayr ola! Bu vakit neden icap etti? Yok-sa sürüyle mi geldiniz?

KAVUKLU: Aman, İsmail, ne diyorsun? Bu herifler eğer sürüyle geldilerse iflâs et-tik demektir.

PİŞEKÂR: Yok, canım, “adam sürüsü” de-ğil, “koyun sürüsü” demek istedim.

KAVUKLU: Adam zannettim de ödüm koptu.

PİŞEKÂR: Eee, Bayram Ağa, bu defa Ağa hazretlerine ne getirdiniz?

ARNAVUT: Ne cetirdim. Bir koç, ama koç derim sana, İsmail Efendi.

PİŞEKÂR: Evet. Ağa hazretleri koça pek meraklıdır. Bari değerli para veriyorlar mı?

KAVUKLU: Ben sordum, değirmi para ver-miyormuş.

PİŞEKÂR: Canım, birader, ne değirmisi?

KAVUKLU: Bilmem. Sen kendine sor. Sen demedin mi?

PİŞEKÂR: Efendim, “değirmi” değil, de-ğerli” dedim; yani, “kıymeti takdir ede-rek para veriyor mu?” demek istedim.²²⁵

KAVUKLU: Evet, ben de sordum, “Kıyma-yı takırdatarak para veriyor mu?” diye.

PİŞEKÂR: Hay Allah müstahakını versin! Birader, ne uyduruyorsun. Haydi git de, Ağa hazretlerine haber ver.

KAVUKLU: Olur. Ne diyeyim?

PİŞEKÂR: Canım — Celep Bayram Ağa gelmiş, size bir koç getirmiş, ne emir buyrulur?” dersin.

KAVUKLU: Olur. Gidiyorum.

PİŞEKÂR: Saçmasapan bir halt etme sakın.

KAVUKLU: Ha! Tamam, buldum. İşim yok da, sapanla saçma mı atacağım. (*Gider ve dönerek.*) Bak, yine unuttum. Ne di-yecektim?

PİŞEKÂR: Canım, ne kadar çabuk unutu-yorsun. — Celep Bayram Ağa gelip,

²²⁵ Yani, “kıymeti takdir ederek para veri-yor mu?” demek isterim: eldeki nüshada bu cümle yok; aşağıda Kavuklu’nun verdiği cevap gözönünde bulundurularak, esere tarafımızdan eklendi.

size çok güzel bir koç getirmiş, emriniz nedir?” diyeceksin.

KAVUKLU: Olur. Gidiyorum.

(Yenidünyanın önüne gelir, içerisini görmüyormuş gibi, çingir çingir). — Efendim, Ağa hazretlerini görmek isterim. Acaba haremde mi, yoksa selâmlıkta mı?

ZENNELER: *(Hep beste ile.)*

Daha şimdi uyudu
Ninniii
Gürültü etme uyanır
Ninniii
Sonra başı dolandır
Eee eee eee eee
Şimdi git de sonra gel
Ninniii ninniii
Eee eee eee eee

KAVUKLU: *(Beste ile.)*

Aman uyandırmayın
Ninniii
Rahatını bozmayın
Ninniii
Gider sonra gelirim
Ninniii
Eee eee eee eee

(Dönerek meydana gelir.)

PİŞEKÂR: Aman, birader, hayır haber! Ne buyurdular.

KAVUKLU: *(Beste ile.)*

Aman şimdi uyudu
Eee eee eee eee
Uyandırma dediler
Eee eee eee eee
Bıraktım da geldim
Ninniii
Uyanınca giderim
Huuu huuu huuu huuu

PİŞEKÂR: Canım, birader, alay mı ediyorsun. Ne dedi? Söylesen e!

KAVUKLU: İsmail, sağır mısın? Bana ne söyledilerse ben de sana aynıını söylüyorum.

PİŞEKÂR: Canım, alay ederek söylediğine nasıl inanılır? Ne dediler? doğru dürüst söylesene!

KAVUKLU: Canım, söyledim ya. Birazdan gidip söyleyeceğim.

PİŞEKÂR: O defa da uyanmamışsa?

KAVUKLU: Boyuna gidip geleceğim.

PİŞEKÂR: Ya bugün uyanmazsa?

KAVUKLU: Orasını siz düşünürsünüz.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Ne yapalım?
— Bayram Ağa. Ağa hazretleri hâl-i istirâhatta²²⁶ bulunmakta imiş.

ARNAVUT: Anlamadım.

PİŞEKÂR: Efendim, Ağa hazretleri hâl-i istirâhatta imiş.

KAVUKLU: Bak, şimdi anladı işte! Ulan, deminden beri böyle söyledin. Eğer ben bu işe girmeseydim ben de bundan bir şey anlamayacaktım. Şu yaptığını beğeniyor musun?

PİŞEKÂR: Canım, efendim, usûl ü âdâba muvâfık²²⁷ söyledim de anlamadı.

KAVUKLU: Tamam işte. Uzun adama münâfık²²⁸ söyledin de anlamadı.

ARNAVUT: Ne var? Ne konuşuyorsunuz? Söyle, İsmail Efendi, ne olmuş?

PİŞEKÂR: Olan bir şey yok. Ağa hazretleri hâl-i istirâhattalmış?

ARNAVUT: Yok mu burada? Herhanci başka bir memleçette mi?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, bir yere gitmiş değiller.

KAVUKLU: İsmail, sen adamı patlatırsın. Dur ben anlatayım.

226 Hâl-i istirâhat: istirahat hâli, dinlenme, (burada) uyku.

227 Usûl ü âdâba muvâfık: usul ve kurala uygun.

228 Münâfık: arabozan.

ARNAVUT: Yok bre kuzum. İsmail Efendi bilmez Tre? Fespanallah!

KAVUKLU: Sen de saçmalamaya başladın. Aġa uyuyor. Anladın mı? Ne zaman uyanacaġını da Allah bilir.

ARNAVUT: Tamam. Kaldı mı bizim iş? Bu işi ne yapalım? Lâzım şimdi belemek, yoksa sonra bir daha celmeli?

PİşEKÂR: Efendim, bir mddetik beklersiniz; şâyet yine uyanmazsa, o zaman başka bir gün teşrif edersiniz.

ARNAVUT: Âlâ. Lâin o zaman da böyle uykuda ise ne olacak kuzum?

KAVUKLU: O zaman da böyle uykuda ise başka bir güne bırakırız.

ARNAVUT: Ya o zaman da uykuda olursa?

KAVUKLU: Başka bir güne bırakır; daha doġrusu, gide gele, ya Aġa'yı uyanık bulur, ya kou kasaba satarsın.

ARNAVUT: Tbe estaġfurullah! Ben bu kou nasıl besledim biliyor musen?

KAVUKLU: Hayır.

ARNAVUT: Ho bre, ben ona yedirmişim beli elli lira. Nasıl olur kasap?

KAVUKLU: Sen ver de bak. Öyle güzel olur ki, sen de şaşarsın.

PİşEKÂR: Efendim, sözü uzattınız. Dur bakalım, Hamdi Efendi bir defa daha gidip yoklasın, belki uyanmıştır.

ARNAVUT: Ho bre, beli doġru. — Hamdi Efendi, cit bak bre!

KAVUKLU: İyi ama, böyle beleşten gidip gelinmez.

ARNAVUT: Ne lâzım, bre kardaş, ne lâzum?

KAVUKLU: Ayakteri.

ARNAVUT: Ne bu ayak teri?

KAVUKLU: Bahşış.

ARNAVUT: Ho bre, yok bir şey ortada, ne bahşış?

KAVUKLU: Ay! Meydanda bir şey mi olacaktı? Arnavut'a bak be! Oġlum, ben senin ticaret ortaġın deġilim; bana bahşış verirsın, gider gelirim.

ARNAVUT: Ha babam ha! Peşin mi bu bahşış?

PİşEKÂR: Efendim, oradaki komisyoncu peřinen²²⁹ bir şey almayınca hizmetine cansipârâne²³⁰ bakmaz, kulak ardı yapar. Hamdi Efendi haklıdır.

ARNAVUT: Öyleyse ben cideyim endim.

KAVUKLU: Nereye?

ARNAVUT: Aġa hazretleri bakacayım uyuyor mu?

KAVUKLU: Haa! Bak, yalnız o olmaz.

ARNAVUT: Neden olmuyor bre?

KAVUKLU: Biz burada ne duruyoruz? Sen yle aġıla girer gibi giremezsin. Her yerin bir usulü var. Yaġma yok.

ARNAVUT: Pe âlâ. Nasıl olacak öyle ise?

PİşEKÂR: Efendim, ufak bir bahşış kâfi.

ARNAVUT: Öyle mi mori Hamdi Efendi?

KAVUKLU: Evet.

ARNAVUT: Bahşış satıştan sonra olmaz mı?

KAVUKLU: Oġlum, veresiyemiz yoktur. Sen peşin bir şey veriyor musun? Ona bakalım.

ARNAVUT: Ho bre, ne kadar bahşış lâzum?

KAVUKLU: Haa! Bak, orası biraz karışıktır.

ARNAVUT: Ne bu karışık?

KAVUKLU: Parasına göre hizmet.

ARNAVUT: Nasıl bre? Tartıyla mı?

KAVUKLU: Tartıyla deġil, lyledir.

ARNAVUT: Pei yleyse, bu bizim iş ka arşın?

229 Peşinen: peşin olarak, önceden.

230 Cansipârâne: canını verircesine.

KAVUKLU: İşte orası alışverişten sonra anlaşılır.

ARNAVUT: Şimdi kaç kuruş vermek lâzum?

KAVUKLU: Peşinen bir lira kâfi. İş bittikten sonra ölçer ve tartarız, ona göre verirsin.

ARNAVUT: Töbe estağfurullah! Zorla mı bu?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. Zorla bahşiş verilir mi?

ARNAVUT: Peçi ama, bak bu adam zorla ister almak.

KAVUKLU: Neye öyle söylüyorsun? Ben koynundan zorla mı alıyorum. İstersen ver, istersen verme.

ARNAVUT: Bu bir altın vermezsem ne olacak?

KAVUKLU: Söyledik ya. Ağa hazretleri aylarca uykuda kalır.

ARNAVUT: Yapma bre kuzum. Haydi öğren de cel, verelim bir altın.

KAVUKLU: Veresiye iş yok bizde.

ARNAVUT: Peçi, vereceyim, vereceyim ama, Ağa uyanmayıp yine burada beçleme olursa?

KAVUKLU: Haaa! Bak, bahşiş iki misli olursa, bekleme olmaz, Ağa derhal uyanır.

ARNAVUT: Ne bu iççi misli?

KAVUKLU: Yani, bir altın yerine iki altın verirsen, Ağa mutlaka uyanır.

ARNAVUT: Peçi. Taahhütlü mü bu?

KAVUKLU: Elbette.

ARNAVUT: Ya uyanmazsa?

KAVUKLU: O zaman bir lirayı geri alırsın.

ARNAVUT: Fesüpanallah! Bu nasıl hizmetçarlık, ben de şaştım. Peç âlâ! (*Koynundan keseği çıkarıp içinden iki altını verir.*) Buyurun bakalım. Haydi şiko!²³¹

KAVUKLU: Anlamadım. Kim bu şiko?

231 Şiko: git.

PİŞEKÂR: Efendim, Arnavutça “şiko”, “git” demektir, “— Haydi git!” diyor.

KAVUKLU: Zaten kim durur.

PİŞEKÂR: Güzel ama, Hamdi Efendi, bir pot kırıp da Ağa hazretlerini hiddetlendirmeyesin. Ama, dikkat et!

KAVUKLU: Ulan, sen abdal mısın? Arap’a köşkte anasına küfür et kızmaz. Baksan a, kaç tane uşak tutmuş besliyor be!

PİŞEKÂR: Olsun. Yine sen ihtiyatlı davran. (*Yaklaşarak, kulağına.*) Parmağım içinde. Hissemi isterim haa!

KAVUKLU: Dur, ulan. Hepsi toplansın da, sonra. (*Yürür.*)

ARNAVUT: İsmail Efendi, şimdi ağayı cörebilecek miyim?

PİŞEKÂR: Tabii, efendim. Bizim Hamdi Efendi beceriklidir, merak etmeyiniz.

KAVUKLU: (*Yenidiunyaya yaklaşırken ayakları dolaşıp düşer. Bağırarak.*) Ay! Amaaan!..

ZENNELER: Amanın! Hamdi Efendi düştü.

I. ZENNE: Koşun, kızlar, kaldırın! Bakın, bir yerine bir şey oldu mu?

KIZLAR AĞASI: (*Fırlayarak.*) Siz durun, ben bakayım. (*Hep beraber çıkıp yerden kaldırırlar.*) — Vah vah! Ne oldu ayol? Bir yerine bir şey olmadı ya inşallah!

KAVUKLU: Aman! Amaaan! (*Zorla ayakta durur. Kızlar Ağası koltuğuna girer.*) Amanın, çok fenayım!

KIZLAR AĞASI: Allah Allah! Ne vardı böyle koşacak? Bir yerinde kırık falan yok ya?

KAVUKLU: Galiba dizkapağım yerinden oynamış olacak ki, çok fena ağrıyor... Aman... Aman... (*Topallar.*) Aman, koltuğumu bırakmayınız, Ağa hazretleri.

KIZLAR AĞASI: Korkma, bırakmam.

— Haydi, kızlar, siz içeri giriniz; ben onun çaresine bakarım.

I. ZENNE: Baş üstüne, Ağam. (*Yenidünya'ya girerler.*)

II. ZENNE: Vah vah! İnşallah bir şey olmamıştır.

KIZLAR AĞASI: (*Kavuklu'nun koltuğunda.*) İsmail Efendi, gel bak, buna bir şey oldu.

KAVUKLU: Peki, ama, biraz yavaş. Ağam.

KIZLAR AĞASI: Korkma. Haydi, sen biraz gayret et bakalım.

(*Pişekâr'la Arnavut koşarlar.*)

PİŞEKÂR: (*Koluna girerek.*) Vah zavallı! İnşallah kırık falan yoktur. Çok ağrıyor mu?

KAVUKLU: Aman, yavaş!

PİŞEKÂR: Çok ağrıyor mu, birader?

KAVUKLU: (*Çok acı göstererek.*) Aman, birader, ne söylüyorsun! Ya kırıldı, ya çıktı. Aman! Dayanamıyorum.

KIZLAR AĞASI: İsmail Efendi, şimdi ne yapalım, ayol?

PİŞEKÂR: Efendim, müsaade buyurulursa, hemen şuradan bir arabaya atarak doğruca kırık çıkıkçı Usta Nezaret'e götürmeliyiz; yoksa vahîm²³² bir netice verebilir.

ARNAVUT: Yok lâzum, efendi. Ben bir ovmak yaparım, tamam!

KAVUKLU: Sakın haa! Ulan, herif beni kurbanlık koyun gibi kısıvrak yapacak. Aman, aman! Çok fena ağrıyor.

KIZLAR AĞASI: Dur sen, Bayram. Bu senin işin değil. — Haydi, İsmail Efendi, sen bir git de, bak bakalım ne olmuş? haber getir. (*Keseden bir avuç para alıp Pişekâr'a verir.*) Al bu on altını. Yetmezse yine veririm.

232 Vahîm: bkz. n. 68.

KAVUKLU: Aman, efendim, ne zahmet! Ben yalnız giderim. Siz yalnız kalmayınız.

KIZLAR AĞASI: Peki ama, sen yalnız nasıl gidersin, ayol?

KAVUKLU: Beni şuradan bir arabaya atar, ben giderim. Nezaret Usta beni tanır, ne lâzımsa yapar.

KIZLAR AĞASI: Peki. Mademki öyle istiyorsun, öyle olsun. — Haydi, İsmail Efendi, götür.

PİŞEKÂR: Baş üstüne! — Haydi, Hamdi Efendi, gel, koltuğuna gireyim de yavaş yavaş yürü bakalım. (*Topallayarak yürürler; Kızlar Ağası'ndan uzaklaşınca, yavaş sesle.*) Birader, öyle tahammül-fersâ²³³ bir halde misin?

KAVUKLU: Ulan, deli misin? Bunların hepsi uydurma. Korkma, bir şey yok.

(*Palangadan çıkarlar.*)

KIZLAR AĞASI: (*Arnavut'a dönerek.*) Vay! Bayram Ağa, hoş geldin! Telâşla seni göremedim. Ne haber?

ARNAVUT: Efendim, hoş bulmuşum! Cetirmişim bir koç, ama ne koç!

KIZLAR AĞASI: Peki. Hani nerede?

ARNAVUT: Efendim, handa. Ne zaman emir var, cetireceyim.

KIZLAR AĞASI: Koçu görelim, ona göre hesabı alırsın. Haydi git.

ARNAVUT: Baş üstüne, efendim. Şimdi cetireceyim. (*Temennâya gider.*)

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Efendim, emrinizi tamâmen icrâ ettim.

KIZLAR AĞASI: Pek güzel. Şimdi gitti mi?

PİŞEKÂR: Evet, efendim, derhal gönderdim.

233 Tahammül-fersâ: dayanılmaz.

KIZLAR AĞASI: Ağrısı hiç durmadı mı?

PİŞEKÂR: Zannederim biraz kıvranıyordu.

KIZLAR AĞASI: Vah vah! İyi olur inşallah.

Ben köşke gidiyorum; beni soran olursa haber getir, olur mu! (*Yürür.*)

PİŞEKÂR: Baş üstüne, efendim!

KIZLAR AĞASI: Allaha emanet ol! (*Gider.*)

KAVUKLU: (*Pişekâr'ın yanına gelir.*) Aman, aman!

PİŞEKÂR: Birader, geçmiş olsun!

KAVUKLU: Eyvallah! Ya Bayram nerede?

PİŞEKÂR: Koçu getirmeğe gitti.

KAVUKLU: Komisyon aldın mı?

PİŞEKÂR: Canım, nasıl olur? Ortada bir şey yok.

KAVUKLU: Zaten sen böylesin. Herife, ben olsaydım adım attırmazdım.

PİŞEKÂR: Her ne hal ise! Ağa'dan aldığın paranın da parmağım içinde.

KAVUKLU: Hesap başında belli olur. Haydi şimdi av bekleyelim.

(*Beraber bir kenara çekilirler.*)

(*Zurna Rumelili havası çalar. Rumelili meydana gelir; yarım çark yaparak durur; şu şarkıyı okumaya başlar.*)

RUMELİLİ:

²³⁴Dağlar dağlar yüce dağlar
Yüzüm güler göynüm ağlar
Göynümdeki yanardağlar

Olaydı yâr olaydı
O yâr benim olaydı

KAVUKLU: (*Karşılayarak.*) Bağırma, hemşerim; çocuk uyuyor.

RUMELİLİ: Ne kızanı imiş o, be ahretlik?

KAVUKLU: Bizim bir kara çocuğumuz var, uyuyor. Bağırma, uyandırırısın.

234 Ölçek: 1. - 3. dizeler: 8 (4+4)
4., 5. dizeler: 7 (4+3)

RUMELİLİ: Ne söylersin, be kızanım?

Ben memleket türküsü söylerim, sana ne oluyor?

KAVUKLU: Sen onu bunu bırak da, burada ne arıyorsun?

RUMELİLİ: Nene gerek, be ahretlik? Kimi ararsam ararım.

KAVUKLU: Benim vazifem, sorarım.

RUMELİLİ: Ne için sorarmışsın? Kâhya mısın, be kalçın²³⁵ ağızlı?

KAVUKLU: Kalçın ağızlı sensin. Söyle, kimi arıyorsun?

RUMELİLİ: Süylemicem, de işte ne olacakmış?

KAVUKLU: Oğlum, ben buranın kâhyasıyım; gelen geçen benden sorulur. Söyle bakalım, ne arıyorsun?

RUMELİLİ: Süylemicem vesselâm. De haydi!

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Bana bak, canımı sıkma, haydi söyle.

RUMELİLİ: Süylemicem. A be ne zorlarsın, ne karışırsın sen be?

KAVUKLU: Söyledik ya, ben buranın kâhyasıyım.

RUMELİLİ: Yüz keret süylesen, te ben gene süylemem. Kösnüğe²³⁶ bak.

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Vay! Maşallah, Hüsmen Pehlivan! Hoş geldin, safâlar getirdin! Hayr ola! Ne haber?

KAVUKLU: Aman, İsmail, bu ters bir herife benziyor. Ne söyledimse aksi cevap verdi.

PİŞEKÂR: Sen ona öyle bakma, herkesin sevdiği bir zattır.

235 **Kalçın**: üstüne başka bir şey giymek üzere abadan ya da meşinden yapılan çizme biçiminde ayak giyeceği.

236 **Kösnük**: çiftleşme zamanı gelmiş hayvan, kızışmış hayvan.

RUMELİLİ: A be İsmail aga, kim bu kalçın ağızlı?

PİŞEKÂR: Efendim, o burada vazifelidir. Gayet hoş-sohbettir. Bir kusuru varsa, o da, önünü ardını düşünmeden söyler.

RUMELİLİ: Güzel, be İsmail aga, güzel, amma velâkin hepten geveze o.

PİŞEKÂR: Canım, anlattım ya, biraz kabadır. Zararı yok... Sen yine Ağa hazretlerini görmeğe mi geldin?

RUMELİLİ: Te üylecene, be kardaşım, kara kazığı güreceğim.

PİŞEKÂR: Peki, niçin? Bir şey mi rica edeceksin?

RUMELİLİ: Hepten üyle. Hacca gidecekmiş, te ben de gitmek isterim.

KAVUKLU: Anladık ama götürür mü bakalım?

RUMELİLİ: Sen ne karışırın, be kalçın ağızlı? Götürür, götürmez, te onun oracığınızı o bilir.

KAVUKLU: Ulan, herife bak! Bayağı çıkışıyor be! Kime kafa tutuyorsun? Sersem, sen de!

RUMELİLİ: Onunla te benim bileceğim iş. Sen ne karışırın, be susak²³⁷ kafalı?

KAVUKLU: Ulan, ben onun kâhyasıyım be! Sen nesisin, küp kafalı?

PİŞEKÂR: Birader, münâzara²³⁸ icat etme; işi oluruna bağla. — Hüsmen Ağa, birader, şimdi sen ne istiyorsun. Ağa hazretlerini görmek mi?

RUMELİLİ: Te üylecene be baba!

PİŞEKÂR: Pekâlâ — Haydi, hamdi Efendi, git bak. Ağa hazretleri hâb-ı gafletten²³⁹ bîdâr iseler arz-ı malûmat edersin,²⁴⁰

yok eğer hâb-ı gaflette iseler zinhâr²⁴¹ rahatsız etme.

KAVUKLU: *(Bu ara, ellerini açar, dua eder vaziyette bulunur ve sözün nihayetinde iki elini yüzüne sürüp duanın bittiğini îmâ eder.)* El-hamdü lillâh!²⁴²

PİŞEKÂR: Ne duruyorsun? Gitsen e, a canım!

KAVUKLU: Nereye?

PİŞEKÂR: Söyledim ya.

KAVUKLU: Ulan, ne söyledin?

PİŞEKÂR: İki gözüm, git de bak, Ağa hazretleri uyumuyorsa, “— Hüsmen Pehlivan gelmiş.” dersin.

KAVUKLU: Deminden beri söylediğin bu muydu? Ben de dua ediyorsun sandım.

PİŞEKÂR: Haydi, canım! Gevezeliği bırak da, haber ver.

KAVUKLU: Ulan, ne muzip herifsin! Bunu böyle söylesen, Pehlivan'ı da, beni de sersemletmesen olmaz mı?

RUMELİLİ: Haydi, be ahretlik, git süyle. Te dua da bitti.

KAVUKLU: Görüyorsun ya, İsmail, herif de benim gibi dua dinledi.

PİŞEKÂR: Haydi canım! Seni gördü, o da sana uydu. Haydi git.

RUMELİLİ: Cehenneme kadar.

KAVUKLU: Sen git, köpoğlu! *(Yürür.)*

RUMELİLİ: Te baka, İsmail aga, hepten cahil bu kaz kâfalı.

PİŞEKÂR: Öyle görünür, fakat zekidir.

KAVUKLU: *(Köşke gelir.)* Hûlar! Ağa hasırskileri²⁴³ uyuyorlar mı?

KIZLAR AĞASI: Ne o, Hamdi Efendi?

237 **Susak**: su-kabağından yapılmış su kabı.

238 **Münâzara**: ağız kavgası.

239 **Hâb-i gaflet**: bkz. n. 194.

240 **Arz-i malûmat etmek**: bilgi vermek (Nezakat sözü).

241 **Zinhâr**: bkz. n. 34.

242 **El-hamdü lillâh**: Tanrıya şükürler olsun.

243 **Hasır-eskileri**: “hazretleri” demek istiyor (şaka).

Ayol, pencerenin önünde oturuyorum da, kızlara ne soruyorsun?

KAVUKLU: Evet ama, İsmail öyle tenbih etti.

KIZLAR AĞASI: Peki, ne haber?

KAVUKLU: Efendim, Hüsmen Pehlivan gelmiş, sizi görmek istiyormuş.

KIZLAR AĞASI — Pekâlâ. Nerde şimdi? Selâmlık dairesinde mi?

KAVUKLU: Evet, selâmlık meydanında.

KIZLAR AĞASI: İki pehlivan mı gelmiş?

KAVUKLU: Hayır, pehlivan taburu gelmiş.

KIZLAR AĞASI: Ayol, ben pehlivan taburu istemedim. Neden gelmişler?

KAVUKLU: (*Gizli.*) Anladım, bu Arap beni çileden çıkaracak. Ulan, İsmail'le pehlivanı görüyor da hâlâ saçmalıyor. (*Açık.*) — İstemediniz ama, işte gelmişler.

KIZLAR AĞASI: Yaa! Ben o kadar pehlivan istemem. Söyle de gitsinler.

KAVUKLU: Efendim, eğleniyor musunuz? Görmüyor musunuz, orada İsmail Efendiyle Pehlivan duruyorlar.

KIZLAR AĞASI: Yaaa! Öyle mi? Ayol, ne bileyim, benim gözlerim çok adam gördü.

KAVUKLU: Gözünü sil de bak.

KIZLAR AĞASI: Haydi git de söyle: Şimdi haremden çıktım, geceliğimi değiştirip geliyorum.

KAVUKLU: (*Gizli.*) Ulan, bu Arap da İsmail'den aşağı kalmıyor ya! (*Açık.*) — Peki, beklesinler.

(*Meydana gelir.*) — Şey...

PİŞEKÂR: Efendim, ne emir buyurdular?

KAVUKLU: “— Geliyorum.” dedi.

PİŞEKÂR: Müjde, Hüsmen Ağa. İstedğin oldu.

RUMELİLİ: Ne oldu? Ağa geliyor mu be?

PİŞEKÂR: Evet, geliyor. “— Beklesinler.” demiş.

KIZLAR AĞASI: (*Yanlarına gelerek.*) Aaa! Hoş geldin, Hüsmen Pehlivan!

RUMELİLİ: Hoş buldum, be Agam!

KIZLAR AĞASI: Ne haber? Ne geldin bakalım? Hayr ola?

RUMELİLİ: Hacca gidecekmışsin duydum, te ondan için geldim ki beni de beraber götüresin.

KIZLAR AĞASI: Canım, güzel ama, orada ne işin var, ayol?

RUMELİLİ: Te sana yolda muhâfız²⁴⁴ olurum be agam.

KIZLAR AĞASI: Bana hâfız mı olacaksın?

RUMELİLİ: Diil be, hâfız, te seni koruyacağım.

KIZLAR AĞASI: Beni koruya mı götüreceksin? Ne diyorsun, ayol?

PİŞEKÂR: Efendim, arz edemedi. Sizi muhafaza edecek, yani koruyacakmış.

KIZLAR AĞASI: Sahi öyle. Çölde eşkıyalar varmış, hep hacıları suya sokup soyarlarmış.

RUMELİLİ: Te ben korurum, be Agam!

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ. Memnun oldum. Fakat ben daha buradayım.

RUMELİLİ: Ne olacak, be Agam. Te sen ne zaman gidersen beraber giderim ben de.

KIZLAR AĞASI: Anladım, pehlivan, anladım; ama bakalım sen bizi soymak isteyen eşkıyalarla başa çıkabilecek misin?

RUMELİLİ: Ne süylersin, be agam! Ne kadar olursa olsun, te onları dağdan dağa üfürükle savururum.

KAVUKLU: Çüşüş! Vay köpoğlu! Savuracağı eşkıyalar gibi savuruyor.

244 Muhâfız: koruyucu.

PİŞEKÂR: Canım, birader, senin nene lâ-zım? Atan o, dinleyen de Ağa. Sana ne oluyor?

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ. Evvelâ burada bir tecrübe edip görelim, olmaz mı?

RUMELİLİ: Neden olmayacakmış? Kiminle tutuşacağım?

KIZLAR AĞASI: Bizim Hamdi Efendiyle bir tutuş, bakalım nasıl yapacaksın.

KAVUKLU: Aman! Ben bu herifle nasıl tutuşurum?

PİŞEKÂR: Efendim, kerâmet buyurdunuz.²⁴⁵ Bizim Hamdi Efendi eski pehlivanlardandır.

KAVUKLU: İsmail, ne halt ediyorsun? Gerçi ben güreş bilirim ama aradan seneler geçti. Bu herifin attığına inanılmaz ama, ne de olsa pehlivandır herif.

KIZLAR AĞASI: Hamdi Efendi, haydi tutuş da görelim bakalım.

KAVUKLU: Efendim, öyle ama ben yirmi seneden beri hiç güreşmedim; bilmem ki şimdi nasıl olur.

KIZLAR AĞASI: Haydi, canım, nazlanma! Eğer yenersen, sana yok yok.

RUMELİLİ: Te buncagızla mı tutuşacağız, be Agam? Tübeler olsun ki hiç!

KIZLAR AĞASI: Gördün mü, Hamdi Efendi, senin için “piç” dedi.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, “piç” değil, “hiç” dedi.

KIZLAR AĞASI: Canım, ne var korkuyorsun?

KAVUKLU: Hayır, kormuyorum. O yenerse hacca gidecek, dünyanın parasını alacak; ya ben yenersem ne olacak?

KIZLAR AĞASI: Haa! Bak, sahi öyle. Hak-

245 Kerâmet buyurdunuz: “çok doğru söylediniz” anlamında. (Eskiden çoklukla dalkavukların kullandığı yaranma sözü. Kerâmet: ermişlerin olağanüstü hâli.)

lısın. Haydi sana da yüz altın var. Oldu mu?

KAVUKLU: Senetli mi?

KIZLAR AĞASI: Ne senedi? Amma da yaptın, canım! Senet yok, bu bahşiş.

KAVUKLU: Öyle olur.

KIZLAR AĞASI: Hah! Gönlü oldu. — Haydi, Pehlivan, tutuşun bakayım! Haydi, canım, ne duruyorsunuz?

RUMELİLİ: (*Kavuklu’ya.*) Te haydi ulan hodri meydan!

KAVUKLU: (*Binişinin eteklerini arkaya top-layarak, el peşreviyle hücum eder.*) Haydin, korun, geliyorum!

RUMELİLİ: Te haydi, gele beri, kara babam! (*Hücum eder.*)

KAVUKLU: (*Rumelili’yi belinden yakalayıp döndürür, sırt-üstü yere serer.*) Al bakalım! (*Kabararak.*) — Buyurun, üfürükle eşkıyaları dağıtacak cihan pehlivanı.

KIZLAR AĞASI: (*Kahkaha ile gülerek.*) Amanın, pek memnun oldum! Gel, Hamdi Efendi! (*Keseyi çıkartır, yüz altın sayarak uzatır.*) Al bakalım, bu yüz altın; bu elli altın da bahşişin. Aşk olsun sana!

RUMELİLİ: Te ben yenilmedim, ayağım burkulandı da düştüm. Hem de anladım ki kispet olmayınca olmayacak. Te ben bunu saymam. Şimdi gidip kispeti alıp geleceğim, te o zaman esahtan²⁴⁶ güreşeceğiz. Vaktine hazır ol, susak kafalı!²⁴⁷ (*Gider.*)

KAVUKLU: (*Elini boru gibi yapıp ağzına dayar ve öttürür.*) Haydi, varıver, pabuç eskisi!

246 Esah: en gerçek.

247 Vaktine hazır ol, susak kafalı: bu sözü karşılaştırmaz:

Hazır ol vaktine Nemçe kırıla
(Karacaoğlan)

KIZLAR AĞASI: Haaa! Bak, aklıma geldi, ben bir ut ustası istiyorum. Hani sana da söylemiştim ya. Aramadınız mı?

PİŞEKÂR: Evet, efendim. Siz kendiniz için mi istiyorsunuz?

KIZLAR AĞASI: Canım, gelsin de, bakalım, düşünüyoruz.

PİŞEKÂR: Baş üstüne, efendim. Şimdi arattırır, buldururum.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ. Ama unutma e mi! (Gider.)

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, birader, malûm ya, parmağım içinde. Ortağız.

KAVUKLU: Neye ortakısın?

PİŞEKÂR: Canım, bunun neyesi meyesi yok. Her şeye ortak değil miyiz?

KAVUKLU: Ulan, zahmeti ben çektim. Sana ne oluyor? Seyir ettiğinden mi?

PİŞEKÂR: Sade o değil, sende hayli hissem birikti. Hiç olmazsa üçte biri.

KAVUKLU: Canım, ne acele ediyorsun? Elbette. Şimdi gelecek var mı? Sen onu söyle.

PİŞEKÂR: Var ama ondan hayır yok.

KAVUKLU: Neden? Kimdir gelecek?

PİŞEKÂR: Canım, Ağa bir ut ustası emretti.

KAVUKLU: Zararı yok, ben onu da sızdırırım. Haydi şimdi gidelim.

PİŞEKÂR: Hele şöyle sen bir kenarda bekle. Gidip bir adam yollayım, udî Sarı Onnik Ustayı buldurayım.

(Meydandan çıkarlar.)

(Zurna ağır şarkı bestesi çalar. Ermeni, koltuğunda siyah torbalı utla, meydana gelir, bir devir yaparak zurnayla birlikte durur.)

ERMENİ: Burasıdır acep? (Etrafa bakır.)

Hee! mutlak burası olacak. Şu karşıkı köşkü görörsün, Onnik? Adam onda olacaktır.

KAVUKLU: (Gelerek.) O ne be? Kendi kendine mi konuşuyorsun?

ERMENİ: He, burda laf edecek adam bulamayınca ne edersin? Hıp deyi sen karşıma çıkmasaydın ne halt edeceydim?

KAVUKLU: Peki, şimdi ne halt edeceğini biliyor musun?

ERMENİ: He ya, ahbar!²⁴⁸

KAVUKLU: Bana mı söylüyorsun? Ben aktar mıyım, be adam?

ERMENİ: Yok be, “akdar” dememişim. Ağnamayorsun.

KAVUKLU: Ulan, o ne biçim ağdalı lâkırdı?

ERMENİ: Lafin ağdalısı, macunlusu olur? Ne lafdır ki edoorsun?

KAVUKLU: Ulan, ne tuhaf lâflar buluyorsun. Sen kimsin? Burada neyi arıyorsun?

ERMENİ: Benim için deoorsun?

KAVUKLU: Senin için söylemiyorum, sana soruyorum. Sen Türkçe bilmez misin?

ERMENİ: Be evladım, söylediğim Türkçe değildir?

KAVUKLU: Necedir?

ERMENİ: Be yavrum, o ne biçim lafdır?

KAVUKLU: Ulan, lâfin biçimi olur mu?

ERMENİ: He ya. Lafin kibarcası vardır, düpedüz kabacası vardır, hımbılcası, külhancası vardır...

KAVUKLU: Bıraksam, böyle sayacaksın be! Elverir, anladık. Peki, bunların hepsi Türkçe midir?

ERMENİ: He ya, hepsi Türkçedir.

KAVUKLU: Ermenicede bunlar yok mu?

248 Ahbar: (Ermenice) arkadaş.

ERMENİ: Var. Hiç yok olur? Ermenice, bildiğimiz İstanbul Ermenicesi. Erivan ağzı, Kürt ağzı, Frenk ağzı var, bir de Karabağ²⁴⁹ vardır ki, işte o Ermenicenin en kibarı, en ağırdır.

KAVUKLU: Ulan, bir kelime sordum, bir araba lâf söyledin. Ya ben uzunca bir şey soraydım, var mıydı halimize?

ERMENİ: Ne darılıorsun, be kuzum? Cenabınız sual etmişse, ben de cevap etmişim.

KAVUKLU: Neyse. Sen buraya neye geldin? Onu söyle.

ERMENİ: Sen burda keyhasın?

KAVUKLU: “Keyha” nedir?

ERMENİ: Hani her işe karışır keyhalar vardır.

KAVUKLU: Dilini eşekarısı soksun. Ulan, ona “keyha” mı derler?

ERMENİ: Ya ne deoorlar? “Keyha” değil de nedir? Bu Türkçe değildir?

KAVUKLU: Onun Türkçesi “kâhya”dır.

ERMENİ: Peki canım, senin dediğin olsun. Darılma. Öyle derim bundan kelli. Şimdi bu lâfların sırası değildir.

KAVUKLU: Ya neyin sırasıdır?

ERMENİ: Ha şöyle yola gel. Bir kere bakalım ne deoorsam ona cevap ver: Sen bu mahallelisin? Yoksam sen de benim gibi yabancısın?

KAVUKLU: Hayır, yabancı değilim, buralıyım.

ERMENİ: Gördün, ne kıyak laftır.

KAVUKLU: Peki, ne olacak? Birini mi soracaksın?

ERMENİ: He yavrum, burda bir bızdık²⁵⁰ İsmail Efendi olacağıdı.

249 **Karabağ:** Azerbaycan ile Ermenistan arasında bir bölge.

250 **Bızdık:** (Ermenice) küçük.

KAVUKLU: Burada pısırik İsmail Efendi falan yok.

ERMENİ: Ne deoorsun?

KAVUKLU: Ne dursun?

ERMENİ: Canım, “dursun” demoorum. Yaniya ki, vardır, ya yokdur? Onu de.

KAVUKLU: Aradığımı anlayamadım ki. “Pısırik” dedin, bir şey anlaşılmadı.

ERMENİ: Canım, bunda anlaşılmayacak ne var ki be? Bızdık İsmail Efendiyi tanımıoorsun?

KAVUKLU: Burada bir İsmail Efendi var ama, “pısırik” değil, “Küçük İsmail Efendi” derler.

ERMENİ: He be kuzum, işte ben de onu sorarım.

KAVUKLU: Ulan, ona “Pısırik İsmail Efendi” mi derler?

ERMENİ: Ne isem. Bundadır?

KAVUKLU: Hayır, mundar değildir, tertemiz adamdır.

ERMENİ: Ben “mundar” dedim? “Bundadır?” demoorum.

KAVUKLU: İyi ya işte, ben de sana “mundar değildir” diyorum.

ERMENİ: Ne laf anlamaz adamsın be! Bu mahallededir? Onu söyle.

KAVUKLU: Sen bunu deminden beri söyleseydin olmaz mıydı? Senin Türkçen Ermeni Türkçesi. Ne ise, anladım. Ne yapacaksın? Burada.

ERMENİ: He işte o beni aramış, ben de geldim. Görebilirim?

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Vay! Maşallah, Onnik Efendi! Safâlar geldiniz!

ERMENİ: Cenabınız istemişsiniz. Haber ettilerse aldık. Durulur? Hemences yola düşdüm.

PİŞEKÂR: Çok âlâ ettiniz, efendim.

ERMENİ: Ne için çağırılmışsın? Dügün, eğ-
lence vardır ki?

PİŞEKÂR: Hayır efendim, düğün filân de-
ğil. Bizim Ağa hazretleri musikiye, daha
doğrusu saza merak buyurdular da.

KAVUKLU: Ne sazi? Ağa sepet mi örecek?

PİŞEKÂR: Haydi canım, alayı bırak! Daha
deminden konuşmadık mı, “Ağa musi-
kiye merak etmiş” diye?

KAVUKLU: Nasıl mum sıkıya?

PİŞEKÂR: Canım, gevezeliği bırak. “Mum
sıkmak” da ne demek? “Musiki” de-
dim.

KAVUKLU: Haaa! Bak, şimdi anladım...
Ulan, inadına mı söylüyorsun?

PİŞEKÂR: Amma da yaptın, birader. Dört
yaşında bir çocuğa sorsan, musikiyi bi-
lir.

KAVUKLU: Sen hâlâ dediğini de. O da ne
demek?

PİŞEKÂR: Efendim, haniya “Hey hey!”
diye türkü söylerler; meselâ “Vasfiye’m
Safiye’m kunduranı serbest bas”.²⁵¹

KAVUKLU: Haaa! Anladım. “Türkü” de-
sen e be canım. Eee! Ne olacakmış?

ERMENİ: Ağa hazretleri saz dersi almak
istiyorlar?

PİŞEKÂR: Evet. Bana emir buyurdular,
ben de haber saldırdım. Hem saz, hem
söz arzu ediyorlar.

ERMENİ: Bundan önce hiç sazla sözle uğ-
raşmışdır?

PİŞEKÂR: Hiç zannetmiyorum.

ERMENİ: Pekala. Ve lakin dersin neresin-
den başlayacağız?

KAVUKLU: Silsilesinden başlama da, nasıl
başlarsan başla.

PİŞEKÂR: Canım, birader, rahat ver de, işe
karar verelim. — Onnik Efendi, orasını
kendinden öğrenirsiniz.

ERMENİ: Heye, artık öylem olacak. Hay-
din gidelim.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, öyle sellemeh-
üs-selâm²⁵² olmaz. Evvelâ bir haber ve-
relim. O şimdi belki istediğini unuttu.

ERMENİ: Pekala.

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, Onnik Ağayı
köşkün yakın bir yerinde durdur, sen de
Ağa’ya haber verirsın.

KAVUKLU: Peki, ne diyeceğim?

PİŞEKÂR: “— Efendim, emir buyurulan
ut ustası Sarı Onnik Efendi gelmiş, ne
emir buyuruluyor?” dersin.

KAVUKLU: (*Ermeni’ye.*) Haydi yürü baka-
lım, onluk²⁵³ efendi.

(*Yürürler.*)

ERMENİ: Zo, ne onluğudur ki dersin?

KAVUKLU: Ne bileyim. Sen söyledin.

(*Yenidünyanın önünden geçerler.*)

ERMENİ: “Onluk” değil, “Onnik”dir zo.
Ne ise, zarar yok. Bu köşk daha mı
uzaktadır?

KAVUKLU: Pek de yakın değil. (*Yenidün-
yanın önünden iki defa geçtikten sonra,
uzak bir yerinde dururlar.*) Sen buradan
bir yere ayrılma, ben gidip haber vere-
yim. Buradan bir yere kıınıldama, e mi!

ERMENİ: Ben burada kazıklanmış gibi
olacağım?

KAVUKLU: Gidiyorum, sen kazık gibi kal.
(*Yürür gider, yenidünyanın önünde durur.*)

— Saraylılar? Hanımlar! Ağa hazretleri
uyuyorlar mı?

251 Ölçek: 13 (6+7).

252 Sellemeh-üs-selâm: selâmsız sabahsız.

253 Onluk: on para değerindeki madeni para.

Eğer uyuyorsa yatsın
Gül yastığa dayansın

I. ZENNE: Ay, aman, bakınız “cahil” dediğiniz Hamdi Efendiye, ne beyitler uyduruyor. Ay, vallahi hoşuma gidiyor! — Seni gidi yaramaz seni! Ayol, huu! Ne istiyorsun bakayım?

KAVUKLU: Efendim, Ağa hazretlerini görmek icap ediyor.

I. ZENNE: Peki, haber verelim. — Huu! Ağa hazretleri. Hamdi Efendi gelmiş, sizi görmek istiyormuş.

KIZLAR AĞASI: Peki, buyursun.

I. ZENNE: Hamdi Efendi, “— Buyursun.” dedi. Selâmlıkta bekliyor.

KAVUKLU: Peki. (*Yenidünyaya yaklaşıarak.*) — Efendim.

KIZLAR AĞASI: Ne o, Hamdi Efendi? Ne var, ne yok?

KAVUKLU: Efendim, siz bir ut ustası istemişsiniz. Geldi. Onu haber vermeğe geldim.

KIZLAR AĞASI: Haa! Öyle bir şey söylemiştim. Geldi mi?

KAVUKLU: Evet, efendim, geldi.

KIZLAR AĞASI: Anladım. Adı ne?

KAVUKLU: Efendim, Sarı Onnik Efendi.

KIZLAR AĞASI: Allah Allah! Nasıl sarı onluk? Haniya Köprüye verilen sarı onluklardan mı?

KAVUKLU: Hayır, efendim; bu, para değil.

KIZLAR AĞASI: Ya nedir?

KAVUKLU: Efendim, ut ustası istemişsiniz, ut öğrenecekmişsiniz.

KIZLAR AĞASI: Anladım. Evet evet, aklima geldi, öyle bir şey söylemiştim. O mu gelmiş?

KAVUKLU: Evet, o gelmiş.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ. Gutu yanında mı?

KAVUKLU: Öyle olacak.

KIZLAR AĞASI: Aaa! Ayol, sen görmedin mi?

KAVUKLU: Dikkat etmedim.

KIZLAR AĞASI: Haydi öyleyse, git sor bakalım, gutu yanında mı?

KAVUKLU: Efendim, herhalde yanında ol-
sa gerektir.

KIZLAR AĞASI: Ben öyle ezbere iş istemem. Haydi git sor, gutunu beraber getirmiş mi?

KAVUKLU: (*Gizli.*) Ulan, bu da tuhaf! O her yerde bırakılır mı?

KIZLAR AĞASI: Ne düşünüyorsun, ayol? Sen görmedin mi? Beraber değil mi?

KAVUKLU: Efendim, vallahi dikkat etmedim. Lâkin, herhalde yanında olsa gerek. Zaten bir yere bırakmanın imkânı yoktur ki.

KIZLAR AĞASI: Olmaz. Sen de şüpheli söylüyorsun. Haydi git de bak, bir yere mi bırakmış, getirmiş mi?

KAVUKLU: Peki, efendim. Ama bir yere bırakamaz ki. Mutlak yanındadır.

KIZLAR AĞASI: (*Bağırarak.*) Canım, sen görmemişsin. Belki yanında değil. Git sor bakalım.

KAVUKLU: Peki. (*Yürür.*)

(*Dudağını bükiüp, Ermeni'nin yanına yaklaşır.*) — Ağa hazretleri, “— Götü yanında mı?” diyor.

ERMENİ: (*Utanarak.*) Zo, o nasıl lafdır ki edoorsun? Ağa söyledi?

KAVUKLU: Ulan, ben mi sordum? Ağa hazretleri soruyor. Söylesene, yanında mı?

ERMENİ: Sayı söyloorsun, yoksam ki şaka edoorsun?

KAVUKLU: Ulan, ne şakası? Ben sormuyorum. Ağa soruyor. Ben niçin sorayım? Haydi söyle, ne diyeyim?

ERMENİ: Hay Allahım be! Bu ne biçim işdir anlamoorum. “— He, yanımdadır.” de.

KAVUKLU: Ha şöyle!

(*Pişekâr'ın yanına gelir.*) — İsmail, bir belâya girdik ki sorma.

PİŞEKÂR: Hayr ola! Ne oldu?

KAVUKLU: Ne sen sor, ne ben söyleyeyim. Yerlere geçtim.

PİŞEKÂR: Canım, ne oldu? Söylesen e!

KAVUKLU: Ne söyleyeyim, be canım! Gittim, “— Ut ustası gelmiş.” dedim, “— Git sor, götü yanında mı?” dedi. Yerlere geçtim. Ulan, “— Bir yere bırakılmaz.” dedim, dinlemedi, “— Git sor, beraber mi?” dedi. Ben de gittim sordum; herif utancından yerlere geçti, kıpkırmızı oldu.

PİŞEKÂR: Anladım. Ayol, sıkılacak bir şey yok; Ağa'nın dili çetrefil olduğu için, “ut” diyecek yerde “gut” demiştir. Haydi, sıkılacak bir şey yok; git de, “— Beraberinde.” de.

KAVUKLU: Ulan, vay canına! Sahi öyle.

(*Gider.*)

(*Kızlar Ağası'na*) — Efendim, beraberindeymiş.

KIZLAR AĞASI: Peki. Kılıarı var mı? Tamam mı? Sor bakalım.

KAVUKLU: (*Gizli.*) Buyurun bakalım. (*Açık.*) — Peki, soralım.

(*Ermeni'nin yanına gelir.*) “— Kılıarı var mı?” diyor.

ERMENİ: Zo, bu ne biçim lafdır ki edoor-sun? Utanmoorsun?

KAVUKLU: Ulan, bana ne? Ağa soruyor. Bana ne çıkışıyorsun?

ERMENİ: (*Sıkılarak.*) Bu düpedüz terbiyesizlik oloor ama be zo!²⁵⁴

KAVUKLU: Ben boza moza bilmem. Var mı? Onu söyle, haber vereyim. Tamam mı?

ERMENİ: Hay Mega Asvas!²⁵⁵ Sen bilirsin be kuzum. Olmasına var ama, ne bile-yim tamam mı? Sayılmaz ki sayalım. Haydi git de öyle söyle.

KAVUKLU: Pekâlâ.

(*Pişekâr'ın yanına gelir.*) — İsmail, Arap bir münasebetsizlik daha yaptı.

PİŞEKÂR: Kim bilir, bu da nasıl ters anlaşılmış şeydir. Ne dedi?

KAVUKLU: “— Kılıarı var mı? Varsa tamam mı?” diyor.

PİŞEKÂR: Pek güzel. Doğrudur. Fakat muntazam söyleyememiş de, siz yanlış anlamışsınız. Utun tellerini sormuş.

KAVUKLU: Ulan, “teller”e “kıl” mı denir be?

PİŞEKÂR: Canım, “Tamam mı?” diyor; ondan da, sözü beceremediğini anlayamadın mı? “— Çetrefildir.” dedim ya, birader. “Söyleyenden dinleyen ârif gerek”²⁵⁶ derler. Haydi git de, “— Evet.” de.

KAVUKLU: Sahi öyle, İsmail, ben de akıl edemedim. Ermeni'yi görseydin, herif utancından kıpkırmızı oldu.

PİŞEKÂR: Ne yaptı?

KAVUKLU: Ne yapacak. “— Bu ne biçim-

254 Zo: (Ermenice) yahu, ulan.

255 Mega Asvas: (Ermenice) Tanrım.

256 Ölçek: Fâilâtün fâilâtün fâilün

— . . . — . . . — . . .

siz lafdır ki edoorsun.” dedi. “— Ulan ben mi sordum? Ağa soruyor.” dedim, “— Mega Asvas! He, vardır ve tamamdır; ne bileyim, sayılmaz ki sayayım.” dedi.

PİŞEKÂR: Anladım ya, haydi git de, “— Efendim, tamammış.” de.

KAVUKLU: Olur ama, İsmail, bu sefer de başka bir münasebetsizlik ederse ben kaçırım.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, öyle yapma; evvelâ bana sor, sonra Onnik Efendiye söyle.

KAVUKLU: Haaa! Bak, o olur. Sen tercüme ettikten sonra ona söyleyeyim. Peki.

(Kızlar Ağası'nın yanına gelir.) — Evet, efendim, varmış, tamammış.

KIZLAR AĞASI: Kara²⁵⁷ donusu var mı gutunun?

KAVUKLU: Görmedim ama, belki vardır. *(Gizli.)* — Bu da mı yanlış, İsmail? *(Durur.)*

KIZLAR AĞASI: Ne duruyorsun, ayol? Gidip sorsan a!

KAVUKLU: Peki, efendim. Varsa hemen alıp gelsin mi?

KIZLAR AĞASI: Donu çıkarıp gutu çıplak mı getirecek, ayol? Tabîî, donunu burada çıkarır. Haydi git söyle.

KAVUKLU: Peki gidelim.

(Pişekâr'ın yanına gelir.) — Bu da mı yanlış, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, ne dediler?

KAVUKLU: “— Kara donu var mı?” diyor.

PİŞEKÂR: Peki, sen ne dedin?

257 **Kara:** eldeki nüshada bu söz yok. Aşağıda, Kavuklu ile Pişekâr arasındaki konuşma gözönünde bulundurularak, tarafımızdan eklendi.

KAVUKLU: “— Görmedim ama, kara mı, beyaz mı, elbette olacak.” dedim.

PİŞEKÂR: Peki, ne dedi?

KAVUKLU: “— Götü çıplak istemem, donunu çıkarmadan getirsin.” dedi.

PİŞEKÂR: Tamam söylemiş. Bunun neresinden utandın. Bunda ayıp bir söz yok ki.

KAVUKLU: Ulan, yoksa sen de Arap'a mı uydun? Bundan da daha kepaze lâf olur mu be?

PİŞEKÂR: Efendim, udun kılıfı olur, ona “torba” derler, o da torbasından bahs etmiş. “— Udu açıkta getirmesin.” demiş. Bunun neresi muayyebâtandır.²⁵⁸

KAVUKLU: Ulan, buna da bir kulp buldun ya. Aşk olsun sana!

PİŞEKÂR: Haydi, kaba cahil, git de vazifeni yap!

KAVUKLU: Bakalım bu sefer ne yumurtlayacak.

(Kızlar Ağası'nın yayına gider.)

— Evet, efendim, donu varmış, fakat dokuma bezdenmiş.

KIZLAR AĞASI: Zararı yok. Var ya, elverir. Açıkta olursa gutun sesi fena çıkar. Sen selâmlık odasını hazırla da, herifi getir.

KAVUKLU: Peki.

(Pişekâr'ın yanına gelir.) — İsmail. “— Göt açıkta olursa bozulup sesi fena çıkar.” dedi. Bu da benim anladığım dil mi?

PİŞEKÂR: Tabîî değil. Sen o sözün bir murdarlık olduğunu zannetmişsin. Onun fikri doğrudur: Bir ut havaya maruz kaldı mı, telleri gevşer, sesi fena çıkar. Her ne ise! Başka ne dedi?

258 **Muayyebât:** ayıp şeyler.

KAVUKLU: “— Selâmlığı hazırla.” dedi.
Hangi selâmlığı? Hem de ne yapacak-
mış?

PİŞEKÂR: Niçin ne yapacakmış?

KAVUKLU: Canım, “— Sarı Onnik’i se-
lâmlığa getir.” dedi.

PİŞEKÂR: Onun “selâmlık” dediği, bah-
çeyi kasd ediyor. Sen gidip iki sandalye
alıp, köşkün bahçesinde münasip bir
yere koyup, haber ver.

KAVUKLU: Ulan, ne diyorsun? Bunları ne-
reden uyduruyorsun? Dışarda biri duysa
sahi zanneder. Neyse, gidiyorum. Bir
şeyler becerelim. (*Palangadan çıkar ve
elinde iki sandalye ile meydana gelir.*) İs-
mail, şimdi bunları köşkün bahçesine
mi yerleştireceğim?

PİŞEKÂR: Canım, öyle ya!

KAVUKLU: Gölge yer olsun da, Arap’ın yü-
zü güneşten yanmasın, ha?

PİŞEKÂR: Elbette, efendim. Bak ne güzel
tahmin ettin.

KAVUKLU: Ulan, tahini nereden buldun?

PİŞEKÂR: Canım, “tahin” değil, “tahmin”.
Yanlış anladın. Haydi, köşkün önüne
götür de, haber ver.

KAVUKLU: Ulan, Arap kör değil; elbette
görüyor.

PİŞEKÂR: Olmaz. Sen koy da, haber ver.
O öyle ister.

KAVUKLU: Pekâlâ. Anladım.

(*Sandalyeleri yenedünyanın önüne koyar.
Kızlar Ağası’na*) — Efendim, sandalye-
ler hazır. Şimdi göt ustasını mı getire-
yim?

KIZLAR AĞASI: Elbette. Haydi getir.

KAVUKLU: Peki.

(*Ermeni’nin yanına gidip.*) — Seni isti-
yor. Götün donunu çıkarmadan götüre-
cekmişsin.

ERMENİ: Divanesin nesin? Donsuz, soka-
ğın ortasında gidilir hiç?

KAVUKLU: Ee, oğlum, dünya bu? Belki
yanlış anlar da donu çıkarmaya kalkarsın.

ERMENİ: Hadi zo! Divanesin nesin? Böy-
le lafı kelimelerin luzumu yok. Nereye
dek gideceysen gidelim.

KAVUKLU: Arkamdan gel. Sakın sesini
çıkarma haa!

ERMENİ: Ses çıkarmanın yeridir ki çıka-
rayım. Hadi yürü!

(*Birlikte yenedünyanın önüne gelirler.*)

KAVUKLU: Haydi, burada bekle de, Ağa
hazretleri gelince eteklersin. (*Yenedün-
yaya doğru.*) — Efendim, Sarı Onnik
geldi, sizi bekliyor.

KIZLAR AĞASI: Evet gördüm; ben de geli-
yorum. (*Çıkar.*) — Safâ geldin, Sarı On-
nik! (*Eğilerek udu muayene eder.*) Gutun
bu mu?

ERMENİ: He, evet efendim, budur.

(*Bu sırada Kavuklu, Pişekâr’ın yanına gi-
der.*)

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ! (*Ermeni’ye arkası-
nı dönerek oturur.*) Haydi, donunu çıkar
da, sen de otur. (*Ermeni şaşkın bir halde
ayakta durur.*) Çıkardın mı?

ERMENİ: (*Korkarak etrafına baka-
rak.*) Aman, efendim, nasıl olur? Böyle
yolun ortalık yerinde nasıl çıkarayım?

KIZLAR AĞASI: Allah Allah! Donla olmaz,
haydi çıkar. (*Ermeni korkup, etraftan im-
dat ister gibi bir vaziyette durur. Kızlar
Ağası, arkasına bakmadan.*) Çıkardın mı?

ERMENİ: Hayır, efendim. Nasıl çıkara-
yım? Utanırım.

KIZLAR AĞASI: (*Bağırarak.*) Ayol, donun içinde mi duracak gut? Ben bir kere göreyim bakayım, beğenecek miyim? Belki hoşuma gitmez. (*Hiddetle.*) Haydi çıkar! Durma!

ERMENİ: (*Korkarak pantolonunun kemerini çözer, udu iki bacağının arasına sıkıştırarak eteklerini toplar. Gizli.*) Hay Allahım! Nerden girdik bu belalara? Zo, bu ne maskaralıktır. Hay gelmez olaydım!

KIZLAR AĞASI: (*Biraz sonra dönerek.*) Hani, çıkardın mı? (*Ermeni'nin pantolonu yarıya inmiş, ceketle örterken, hayretle görerek.*) Aaa!.. Ne yapıyorsun, ayol?

ERMENİ: Siz öyle buyurmadınız?

KIZLAR AĞASI: Hay Allah müstahakını versin! Yanlış anladın. Tuu! Ayol, senin donunu demedim, haniya çalgın gutun yok mu, onun donunu çıkar dedim. (*Tekrar arkasını döner.*)

ERMENİ: (*Gizli.*) Hay Allah belanı versin! (*Derhal toplanır.*) Ne biçimsiz lafdır ki edoorsun. Ne bilirim ki udun torbasını söyloorsun.

(*Udu torbasından çıkarır.*) — Buyurun, efendim, hazırım.

KIZLAR AĞASI: (*Döner.*) Haydi, otur da başlayalım.

ERMENİ: Efendim, çalmağa mı başlayalım?

KIZLAR AĞASI: Dur, a canım? Evvelâ bana şarkıyı öğret de, sonra guta başlarız.

ERMENİ: Efendim, nasıl olur? Evvela udun tellerini, seslerini örgenmelisiniz ki, ondan sonra ıskalayı örgettireyim.

KIZLAR AĞASI: Ben iskele filân istemem, doğruca götür beni.

ERMENİ: Efendim, bir taraftan notayı ezber edecek, öte yandan da ut üzerinde sesleri örgeneceksiniz ki, yavaş yavaş şarkıları falan çalabilirsiniz.

KIZLAR AĞASI: Bana bak, ben öyle günlerce uğraşamam. Gutu elime alınca çalıp söyleyelim.

ERMENİ: O mümkün değildir, Ağa hazretleri. Hiç olmazsa altı aydan önce bir şey ne söyleyebilir, ne de çalabilirsiniz.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ. Öyleyse evvelâ ağızdan şarkılara başlayalım olur mu?

ERMENİ: Evet, efendim, öyle olur. Evvela bir iki şarkı meşk ederiz, ondan kelli uda başlarız, yavaş yavaş o da ileri gider.

KIZLAR AĞASI: Pek güzel. Haydi başlayalım.

ERMENİ: Evvela sorayım: usul-bendsiniz?²⁵⁹

KIZLAR AĞASI: Hay eşek herif! Ulan, müsîbet sensin, kerata!

ERMENİ: (*Şaşırarak.*) Efendim, yanlış anladınız zannederim. Estağfurullah! Efendim, zatınıza “Usul biloorsunuz?” dedim.

KIZLAR AĞASI: Peki, kerata, öyle söylesen e! Hayır. O ne demek öyle?

ERMENİ: (*İki dizine eliyle usul vurarak.*) Düm-tek, düm-tek biloorsunuz?

KIZLAR AĞASI: Hayır hayır. Ben öyle düm-tek falandan anlamam.

ERMENİ: Öyle ise, efendim, şimdi usulü ile bir şarkı okuruz.

KIZLAR AĞASI: Ben şarkı markı da bilmem.

ERMENİ: Zararı yok, efendim. Siz benim karşıma geçer, ben ne edersem siz de aynını yaparsınız ve söylersiniz, olur. Yavaş yavaş alışırsınız.

KIZLAR AĞASI: Çok mu sürer bu böyle?

ERMENİ: Efendim, pek de kısa bir zamanda olmaz, ama istidadınız fazladır, onun için çabuk örgenirsiniz.

259 Uslûb-bend: musiki usulünü bilen.

KIZLAR AĞASI: Pekâlâ! Öyleyse haydi başlayalım.

ERMENİ: Çok güzel, efendim. Şimdi... *(Kendi vaziyet alıp dizleri üzerine ellerini koyup.)* İşte siz de böyle yaparsınız.

KIZLAR AĞASI: Pek güzel. *(Aynı vaziyeti alıp.)* Oldu mu?

ERMENİ: Çok güzel olmuştur, efendim. Şimdi beraber söyleriz.

KIZLAR AĞASI: Peki, haydi başla.

ERMENİ: *(Elleri ile usul vurarak, şarkıya beste ile başlar.)*

²⁶⁰ *Sen serv-i nâzım ruhsâr-ı âlin

Buyurun, efendim, benilan beraber söyleyeceksiniz.

KIZLAR AĞASI: Ben de öyle makamla mı söyleyeceğim?

KAVUKLU: İsmail, iş azdı. Görüyor musun, herifi amma uğraştırıyor.

PİŞEKÂR: Canım, bizim nemize lâzım? Karışma, sade seyirci ol.

ERMENİ: Evet, efendim. Ben nasıl makam ilen söylersem siz de aynı edeceksiniz.

ERMENİ: *(Beste ile.)*

Sen serv-i nâzım ruhsâr-ı âlin

KIZLAR AĞASI: Anlamadım, bir daha söyle.

ERMENİ: He, bir değil belkim on defa dek tekrarlayacağız.

KIZLAR AĞASI: *(Beste ile.)*

Sansar mülâzım...

ERMENİ: “Sansar mülâzım” değildir, efendim.

260 Ölçek: Müstefîlâtün müstefîlâtün

---.--- ---.---

Nazlı servim [= servi boylum], (senin) al yanağın...

* “Sen serv-i nâzım ruhsâr-ı âli” biçimli mısra ile başlayan dörtlük Hacı Faik Bey tarafından muhayyer makamında şarkı olarak bestelenmiştir.

KIZLAR AĞASI: Ya nedir? Sen öyle söylemedin mi?

ERMENİ: Hayır, efendim. “Sen serv-i nâzım”dır.

KIZLAR AĞASI: İyi ya işte. Tamam. “Sansar mülâzım.”

ERMENİ: Hayır, efendim. Bu böyle olmayacak. Anlattıramayacağım. Bendeniz yazıp getireyim, ezber edersiniz, öbürünün derste makamın beraber geçeriz.

KIZLAR AĞASI: Peki, bugün bu kadar mı kalacak?

ERMENİ: He, bu kadar kâfidir.

KIZLAR AĞASI: Kim kâfidir?

ERMENİ: Hayır, efendim, “kâfir” değil, — Bugün bu kadar elverir.” dedim.

KIZLAR AĞASI: Peki, öyle olsun. — İsmail Efendiğ huuu! Buraya geliniz.

(Pişekâr ile Kavuklu yaklaşırlar.)

Bak, gutcu Sarı Onnik ne diyor.

PİŞEKÂR: Ne diyor, efendim?

KIZLAR AĞASI: Bu derste bir şey öğretemedi. Yazıp getirecek, burada çalışacakmış ve çalacakmış.

KAVUKLU: Efendim, ne çalacak? Ben adama zırnık çaldırmam. Hem de utanmadan çalacağını söylüyor haa?

PİŞEKÂR: Canım, çalgı çalacak. Sen ne anladın?

KAVUKLU: Sade kendi mi çalacak?

PİŞEKÂR: Öyle ya.

KAVUKLU: Pek tuhaf olur.

PİŞEKÂR: Neden, efendim?

KAVUKLU: Neden olacak. Bir tek adam çalgı çalarsa ondan ne olur?

KIZLAR AĞASI: Ya nasıl olmalı, Hamdi Efendi?

KAVUKLU: Bu yalnız olursa ne çalacak?

KIZLAR AĞASI: Gutunu beraber getirip sadece o çalacak, ben dinleyeceğim.

KAVUKLU: Ağa hazretleri, gördünüz mü, olmadı!

KIZLAR AĞASI: Peki, nasıl olmalı?

PİŞEKÂR: Efendim, müsaade buyurulursa ben arz edeyim.

KIZLAR AĞASI: Peki, buyur bakalım.

PİŞEKÂR: Efendim, madem Onnik Usta gelip çalacaktır, “Bu saz yalnız olursa zevki çıkmaz” demek istiyor.

KIZLAR AĞASI: Peki, nasıl olmalı, Hamdi Efendi? Sen söyle bakalım.

KAVUKLU: Efendim, onun yanında da bir keman...

PİŞEKÂR: “— Onunla beraber iki hânen-de, bir kanun, bir de tanbur olmalı.” diyor.

KAVUKLU: Hepsi iyi ama, İsmail, kanburun ne lüzumu var? Ne münasebetsizsin be!

PİŞEKÂR: Canım, “kanbur” değil, “tanbur”.

KIZLAR AĞASI: Anladım, anladım. Peki Bu kadar çalgı ve söyleyecekler olur da, bir çengi istemez mi?

PİŞEKÂR: Efendim, kerâmet buyurdunuz.²⁶¹ Hakikaten bir çengi ister.

KIZLAR AĞASI: Peki, öyleyse bu işi sabaha neden bırakalım? Şimdi gitsin Sarı Onnik, bunları toplayıp getirsin, olmaz mı?

ERMENİ: Efendim emir buyururlar. Öyleyse hemen gidip onları top-yekün edip geleyim. Öyledir deorsunuz?

KIZLAR AĞASI: Şimdi git, toparlak yap da getir.

ERMENİ: Peki paşam. Baş üstüne! (*Gider.*)

KIZLAR AĞASI: Haydi sen de, Hamdi

261 Kerâmet buyurdunuz: bkz. n. 245

Efendi, uşaklara söyle de hazırlıklı olsunlar. Belki gelen giden olur. Öyle ya, “hacca gidecek, veda eğlencesi yapıyor” diye gelirler.

KAVUKLU: Efendim, sizin Yahudi sarrafa da haber vereyim mi? Bir ince senet kâğıdı alıp gelsin.

KIZLAR AĞASI: Evet, ona da, bizim koç bakıcısı Dursun Ağaya da, hattâ celep Bayram ve Hüsmen ağlara da, ne kadar tanıdık varsa haber ver de gelsinler.

KAVUKLU: Efendim, ne diyeyim?

PİŞEKÂR: Canım, “— Ağa hazretleri hacca teşrif buyuracaklar, bir veda cemiyeti tertib ettiler, sizi de davet ediyor.” dersin.

KAVUKLU: Olur. Ya doktor?

KIZLAR AĞASI: Aman, iyi aklıma getirdin, elbette onu da. Hem de mutlaka gelsin.

KAVUKLU: Efendim, bir şey eksik.

KIZLAR AĞASI: Ne o eksik olan?

KAVUKLU: Efendim, kafa dumanlayıcı renksiz su.

KIZLAR AĞASI: Ne o öyle? Anlayamadım.

PİŞEKÂR: Efendim, mükeyyifâtan²⁶² ak su.

KIZLAR AĞASI: Rakı mı, rakı mı?

PİŞEKÂR: Evet, efendim. Malûm-ı âlî-niz,²⁶³ Kambersiz düğün olmaz da.

KIZLAR AĞASI: Aman, pek doğru söyledin, İsmail Efendi. Allah senden razı olsun! Peki öyleyse. — Hamdi Efendi, haydi sen onları ha...zırla.

KAVUKLU: Sen babanı zırlat.

PİŞEKÂR: Canım, sana öyle geliyor. Haydi sen şimdi git de, Ağa'nın emirlerini yerine getir.

262 Mükeyyifât: keyif veren, sarhoş eden şeyler (içki, esrar, vb.)

263 Malûm-i âlî-niz: yüce zatınızın bildiği üzere (Nezakat sözü).

KAVUKLU: Ulan gidiyorum. Kuyruğun elimde, her vakit bana muhtaçsın. (*Gider.*)

KIZLAR AĞASI: Haydin, gidip lâzım olanları yapın da, misafirlere mahcup olmayalım.

(*Hep birden palangadan çıkarlar. Kızlar Ağası yenidünyaya Zennelerin yanına gider.*)
(*Saz oyun havaları çalarak, çengiler oynayarak, teknil taklitlerle beraber meydana gelirler; taklitler evvelce hazırlanmış olan sandalyelere otururlar, saz da kenarda yer alıp durur ve çalmaya başlar; ahenk teknil kuvvetiyle devam eder.*)

KIZLAR AĞASI: (*Coşmuştur; nâra atarak.*) Yaşaaa! Yaşayın çocuklar, var olunuz!

KAVUKLU: İsmail, Arap'ı görüyor musun? Vay köpoğlu vay! Ulan, herif hacca mı gidecek, Avrupa'ya seyahata mı?

PİŞEKÂR: Canım, birader, sen de onlar gibi zevkine bak. Nene lâzım.

KAVUKLU: Öyle ama, İsmail, bu herif “Hacca gideceğim” diye saraydan bir hayli para çektikten sonra, duyduğuma göre, bu yanındaki saraylıları kandırarak saraydan kaçırmış.

PİŞEKÂR: Bu herif hâlâ koyduğum yerde otluyor! Canım, ben ne diyorum, sen ne söylüyorsun?

KAVUKLU: Dur, dahası var, ulan: Bu Arap'ın senet yutturduğu Yahudi...

PİŞEKÂR: Evet. Ne olmuş?

KAVUKLU: Yahudi'yi davete gittim ya. Orada yoktu. Kardeşi dedi ki: “— Nafile geldin; birader, Ağa'yı Yeniçeri Ağası'na şikâyet için gitti.” dedi.

PİŞEKÂR: Gitsin. Ne çıkar?

KAVUKLU: Öyle deme. İsmail; Yeniçeri Ağası'nın ne kadar nüfuzlu²⁶⁴ olduğunu

bilmiyor musun? Herif kızarsa, sarayı dolandıran Arap'ı berbat eder.

PİŞEKÂR: Haydi, canım, sen de! Bizim Ağa Yeniçeri Ağası'ndan nüfuzludur.

KAVUKLU: Bilmem. Belki öyledir.

(*Saz, çengi devam eder; davetliler pür-neş'e²⁶⁵ el çırpar; nâralar, “yâ hey!”ler ayyûka²⁶⁶ çıkar. Bu ara, Yeniçeri Ağası, arkasında maiyeti dört Bostancı ile birlikte, sert bir hareketle meydana gelir, saza “Dur!” emrini verir. Saz birdenbire durur. Umumî bir sükût. Korku ile herkes birbirine sokulup titreşir.*)

YENİÇERİ AĞASI: Hay bre utanmazlar! Nedir ki bu işleriniz? Halktan utanmaz, Allahtan korkmaz mısınız? Böyle sokak ortasında alâ-mele-in-nâs²⁶⁷ bu ne rezalet? Hele Ağa hazretleri, sen?

KIZLAR AĞASI: Ne olmuş, efendim? Ne varmış? Sen Yeniçeri Ağası isen ben de Kızlar Ağası'yım. Sen bana karışamazsın.

YENİÇERİ AĞASI: Evet, yalan söyleyerek sarayı dolandırmazdan evvel öyleydi, zirâ saray halkı senin ne dolandırıcı olduğunu bilmiyorlardı. Sarayı birbirine kattın, alçak!

KIZLAR AĞASI: (*Hiddetle.*) Dolandırıcı sensin, köpek!

YENİÇERİ AĞASI: Pekâlâ! Şimdi görürsün, ben miyim, sen misin? (*Arkasına döner.*) — Ne durursunuz? Alın şu köpek Arap'ı!

KIZLAR AĞASI: (*Hiddetle bağırtarak.*) Ne hadlerine! Hele bir kere sokulsunlar!

YENİÇERİ AĞASI: “— Yakalayın!” diyorum! Ne durursunuz? Sürüyün şu köpeği!

265 Pür-neş'e: çok neşeli. (Pür: dolu).

266 Ayyûk: 1. Keçiylıdız; 2. göğün en yüksek yeri.

267 Alâ-mele-in-nâs: herkesin önünde.

264 Nüfuzlu: sözü geçer, dilediğini yaptırır.

I. BOSTANCI: Baş üstüne, Ağamız. Aha vardık!

(Bostancılar hücum ederler, Kızlar Ağası'na çalyaka sürüyerek götürürler.)

KIZLAR AĞASI: Yarın size, beni yakalanın ne demek olduğunu öğretirim. Sürüme-yin, ben giderim.

(Götürürler. Bostancıların ikisi dönüp palangaya gelir.)

YENİÇERİ AĞASI: Şu Zenneleri de götürüp de saraya teslim edin.

I. BOSTANCI: Baş üstüne, Ağam!

(Bostancılar, Zenneleri önlerine katarak palangadan çıkarlar.)

YENİÇERİ AĞASI: *(Davetlilere.)* Haydin, sizler de def olun bakalım! *(Halkla beraber çalgıcılar da korkarak giderlerken, Kavuklu da aralarına karıştır.)* — Beri bak, Kavuklu, sen dur!

KAVUKLU: *(Korkarak döner.)* Efendim, bir emriniz mi var?

PİŞEKÂR: Efendim, biliyorsunuz, biz âcizleriz. Nafakamızı temin için Kızlar Ağası'nın hizmetinde bulunmuştuk. Af buyurun!

YENİÇERİ AĞASI: İsmail Efendi, sözüm sana değil; ben sizi pek iyi tanırım. Ben bu koca kavuklu herifi istiyorum.

KAVUKLU: *(Yeniçeri Ağası'nın huzuruna gelip temennâ eder.)* Buyurun, efendim!

YENİÇERİ AĞASI: Sen kimsin? Burada ne arıyorsun. O köpek fellâhın nesi oluyor-sun? Yerli misin, yabancı mısın? Çabuk söyle!

KAVUKLU: Efendim bunların hepsine birden cevap veremem. İzin verin de gidip bir künyemi çıkartayım.

YENİÇERİ AĞASI: *(Gülerek.)* Ulan, gözüme girdin. Nekre²⁶⁸ birine benziyorsun?

²⁶⁸ Nekre: beklenmedik gülünç cevaplar veren kimse.

KAVUKLU: Pek mi benziyorum?

YENİÇERİ AĞASI: Kime?

KAVUKLU: O dediğiniz Bekir'e.

YENİÇERİ AĞASI: “Bekir” değil, “nekre” dedim. Adın ne senin?

PİŞEKÂR: Efendim, meşhur “Eyyubî²⁶⁹ mudhike-perdâz²⁷⁰ Kavuklu Hamdi Efendi” derler.

YENİÇERİ AĞASI: Öyle mi, Hamdi Efendi? Bak, İsmail Efendi ne diyor.

KAVUKLU: Öyle olacak, efendim. Ne emriniz var? Benim kabahatim yok.

YENİÇERİ AĞASI: Pekâlâ. Sen bu davetliler arasında değil miydin?

KAVUKLU: Efendim, ben davetli değil, davetlilere hizmet ediyordum.

YENİÇERİ AĞASI: Demek sen Arap'ın huddâmı²⁷¹ idin, öyle mi?

KAVUKLU: Evet, efendim, Arap'ın Hütdağlı idim.

YENİÇERİ AĞASI: O ne demek oluyor öyle?

KAVUKLU: Bilmem. Siz söylediniz.

YENİÇERİ AĞASI: İsmail Efendi, bunu da bana kolları²⁷² getiriniz. Ben şimdi gidiyorum.

PİŞEKÂR: Baş üstüne, efendim. Fakat bu bî-günâh²⁷³ bir biçâredir. Katiyen bir cürmü yoktur, efendim.

YENİÇERİ AĞASI: Öyle mi, Hamdi Efendi?

KAVUKLU: Evet, efendim; bî-külâh²⁷⁴ paçavrayım, hiç katı çürüğüm yok.

²⁶⁹ Eyyubî: Eyüp'lü.

²⁷⁰ Mudhike-perdâz: bkz. n. 186.

²⁷¹ Huddâm: bkz. n. 75.

²⁷² Kolluk: karakol.

²⁷³ Bî-günâh: günahsız.

²⁷⁴ Bî-külâh: külâhsız.

BİTİŞ

YENİÇERİ AĞASI: (*Gülerek.*) Öyleyse, haydin siz de evlerinize gidiniz. Haftaya pazara kadar bir yere çıkmayınız. Önümüzdeki pazar günü fevkalâde mutantan²⁷⁵ ve çok gülünç eğlenceli olacak oyunumuza iştirâk edersiniz. Haydin, buyurun efendim!

(*Hep beraber etrafı selâmlayarak palangadan çıkarlar. Zurna “Ey gazîler” havası çalar. Ağır ağır herkes dağılır, palangada kimse kalmaz.*)

N o t:

Kızlar Ağası, “nev-icad” [= yeni icat olunmuş, sonradan uydurulmuş] oyunlardan biridir. Eserin başında (s. 1) şöyle bir not vardır:

Bu piyes Meşrutîyet’ten sonra oynanmıştır.

Oyunun başındaki “Eşhâslar” adlı listede *Tatar (Horoz taciri)*, *Karamanlı (Pastırmacı)* diye iki taklidin daha adı anılmakta ise de, oyunda bu kişiler yoktur.

275 **Mutantan:** tantanalı, gösterişli, görkemli.

KUNDURACI

Kaynak:

Dr. Ign  cz K  nos, *Das Türkische Volksschauspiel –Orta Ojnu–, Kundurazi ojunu* (Latin alfabesiyle, s. 39-63; Almanca  ev. *Das Schuhmacher-Spiel*, s. 63-85), Leipzig 1908

KİŞİLER

BİRİSİ (İçeriden sesi gelir)

PİŞEKÂR (Hüseyin Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

ZENNE (Aksaraylı Çilhoroz'un kızı Salkım-İnci Hanım)

BEY (Çelebi. Kınnap-zâde Bey)

TUZSUZ MUSTAFA

PEPEME TİRYAKİ

YAHUDİ

MAHALLELİ (8-10 kişi)

KUNDURACI

GİRİŞ

(Şarkı terennüm ettikten sonra mevk-i temâşaya¹ Pişekâr çıkar. Pişekâr kırmızı² cübbeli ve kırmızı² sıvri külâhlı olup, elinde şakşak yani yarık bir değnek bulunur.)

PİŞEKÂR: Ammâ benim pehlivanım!

İÇERDEN BİRİSİ: Buyur, benim pehlivanım!

PİŞEKÂR: O da hesap değildir.

İÇERDEN BİRİSİ: Nedir hesabın?

PİŞEKÂR: “Kunduracı” oyununun taklidi-ni aldım, çalsın çalgılar, huzzâra³ temâşâ ettireyim.

ARA FASIL

Çalgı Arap havası çalarak ve Zenne tabir olunan, üzerinde ferace bulunmayıp, yal-

1 Mevki-i temâşâ: oyun yeri.

2 Kırmızı: “sarı” ya da “mavi” olmak gerektir.

3 Huzzâr: hazır bulunanlar.

nız yaşmaklı ve müzeyyen⁴ surette kadın urubasını lâbis⁵ bir hanım ortada bir raks ettikten sonra çalgı sükût edip kemâl-i nezâketle⁶).

PİŞEKÂR: Ha... ha... hay!

⁷Gülme benim gamzekârım⁸

Tab'i⁹ güzel nazlı canım

Aman nâzenînim,¹⁰ bu gecenin nısfında¹¹ böyle takmış takıştırmış nereye gidiyorsunuz?

ZENNE: Aman, Hüseyin Efendi, halimi nasıl arz edeceğimi bilemiyorum.

PİŞEKÂR: Aman, hanım kızım, bir felâket geçirmiş olmalısınız.

ZENNE: Sorma, Hüseyin Efendi, sorma. Bizim vâlidenin hali malûm ya.

PİŞEKÂR: Hayr ola, canım! Bendenizi de merakta bıraktınız.

4 Müzeyyen: süslü.

5 Lâbis: giyinmiş.

6 Kemâl-i nezâketle: çok nazik olarak.

7 Ölçek: 8 (4+4)

8 Gamzekâr: süzgün bakışlı, göz kırparak bakan.

9 Tab': tabiat, huy.

10 Nâzenin: nazlı, oynak, cilveli.

11 Nısf [Nısıf]: yarım.

ZENNE: Efendim, ne olacak. Bizim ihtiyâre¹² vâlide sabah akşam komşu komşu dolaşır. Malûm ya, hânede¹³ benden başka kimse olmadığı için her bir işleri bendenize havâle eder.

PİŞEKÂR: Bir hizmetçi olsun tutsanız, olmaz mı?

ZENNE: Hüseyin'ciğim, bilmez gibi söylüyorsun. Bizim validenin dırdırına hangi hizmetçi katlanabilir.

PİŞEKÂR: Evet, evet, bendeniz orasını düşünememiştım. Her neyse, lûtuft etseniz de şu felâketin neticesini anlatsanız.

ZENNE: Her gün yalnız otura otura gönlüm ızırâb içinde kalıyor. Gençlik âlemi bu ya. Herkesin kızı gibi ben de biraz hava almak, etrafı görmek, komşu kızlarıyla eğlenmek arzu ediyorum. Halbuki vâlidem bunlara rû-yi rızâ göstermedikten¹⁴ başka, her gün de dırltıasına dayanamıyorum.

PİŞEKÂR: Evet, hanım kızım, doğrusu pek me'yussunuz. Keşki vâlideniz yakın vakitte dâr-i bekaaya azîmet buyursa¹⁵ da siz de istediğiniz gibi gülüp oynasanız.

ZENNE: Keşki, Hüseyin Efendi, keşki.

PİŞEKÂR: Her ne hal ise, hanım kızım, sonra?

ZENNE: Yine her günkü gibi geçen gün de evde hem işimi görmek, hem de etrafı temâşâ etmek üzere pencerenin önünde oturup dikiş dikmeğe başladım. Karşıdan da, küçükten beri mektepte ders okuduğumuz komşunun çocuğu, elinde bir çıkın, geldiğini görünce: “Ba-

ri şununla biraz görüseyim de ye'simi izâle edeyim¹⁶” diye, çocuğa pencereden ses verdim.

PİŞEKÂR: Aman, hanım kızım, korkarım ki çocuk, birdenbire, kapıyı açık bulup içeri girmiş olmalı.

ZENNE: Yok, a canım, yok. Öyle zannettiğiniz kadar arsız değildir.

PİŞEKÂR: Aferim¹⁷ çocuğa.

ZENNE: Her ne hal ise! Çocuk: “— Kapıya gel de, şu mendildeki yemişlerden hem sana verir, hem de biraz görüşürüz.” demesi üzerine cariyeniz¹⁸ derhal kapıya gittim. Çocuk da bize iki elma, armut verdikten sonra, çocuğun yanında mahcûbe¹⁹ kalmamak için: “— Bu verdiğin yemişlere mukabil ben de size ne takdim edeyim?” diye sual ettim.

PİŞEKÂR: Ne istedi bakalım, hanım kızım?

ZENNE: Ne isteyecek, “— İki tane şeftali verirsiniz kifâyet eder.”²⁰ cevabını verdi.

PİŞEKÂR: Hemen şeftalileri verdiniz mi?

ZENNE: Tuhafsın, Hüseyin'ciğim. Şeftaliler cebimde değil ya. Bizim bahçede bildiğin şeftali ağacı yok mu? Çocuğa dedim ki: “— İçeri gel de, ağaçtan koparıp vereyim.”

PİŞEKÂR: Eey, hanım kızım, demek ki çocuk şeftali koparmak üzere derhal hânedan içeriye girdi.

ZENNE: Öyle ya. Derken, Hüseyin'ciğim, şeftali ağacının yanına varır varmaz, çocuğa: “— Ben çıkarayım.”; çocuk: “— Yok ben çıkarayım.” diye, birbirimizi çekip sarsmağa başladık.

16 **Ye'sini izâle etmek:** umutsuzluktan doğan karamsarlığı gidermek.

17 **Aferim:** “aferin” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi.

18 **Cariyeniz:** kadın köleniz (Eskiden kullanılan nezaket sözü).

19 **Mahcûbe:** utanan kadın.

20 **Kifâyet etmek:** yetmek.

12 **İhtiyâre:** ihtiyar kadın.

13 **Hâne:** ev.

14 **Rû-yi rızâ göstermek:** razı olmak (Rû: yüz; Rıza: razı olma, peki demek).

15 **Dâr-i bekaaya azîmet buyurmak:** ölmek (Dâr-i bekaa: sonsuzluk yurdu, âhiret; Azîmet: gitmek).

KAVUKLU: Birbirinizi yere yatırmadınız ya, hanım kızım.

ZENNE: Hemen o raddelere²¹ geliyor-
du. O esnâda vâlidemle birlikte komşu
Haççe Molla içeri girmezler mi?

PİŞEKÂR: Ay! Korkarım ki münâzaayı²²
büyüttünüz.

ZENNE: Münâzaa büyümedi ama, eli kı-
rılınca vâlidem, zavallı çocuğa elindeki
değnekle haylıca vurduktan sonra, ço-
cuk güç hal ile dışarı kaçabildi.

PİŞEKÂR: Demek ki tehlikeyi savuştur-
dunuz.

ZENNE: Tehlikeyi savuşturduk ama, o bi-
zim Haçça Molla ötede beride: “— Bi-
zim komşunun kızı, Fahime Molla’nın
oğlunu içeri almış.” diye çan çan çan
etrafa yaymağa başlayınca, artık taham-
mül edemeyip başka bir mahallede is-
kân etmek²³ için size müracaat etmeğe
mecbur oldum.

PİŞEKÂR: Pek güzel etmişsiniz, hanım
kızım. Hazır şimdi de elimin altında bir
hâne mevcuddur, size o hâneyi istikrâ
edelim.²⁴ Lâkin hem hâne sahibinnen²⁵
görüştük, hem de vakit geçirmek üze-
re biraz raks edersiniz de, ben de şimdi
size anahtarı bulur getiririm. (Gider.)

(Çalgı oyun havası çaldıktan ve Zenne da-
hi biraz raks ettikten sonra Pişekâr gelip,
çalgı sükût eder.)

PİŞEKÂR: Buyurun, hanım kızım, işte hâ-
ne! (Deyip, yukarda tarif olunan iki ka-
natlı evi gösterir; Zenne, hânesine girer.)

21 Radde: derece, kerte.

22 Münâzaa: kavga, çekişme, tartışma.

23 İskân etmek: bir yerde yerleştirmek, oturtmak;
(burada) oturmak.

24 İstikrâ etmek: kiralamak, kira ile tutmak.

25 Sahibinnen: sahibiyile.

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Bu esnada çalgı terennüme başlar. İçer-
den, uzun ve üstüvânevî²⁶ ve dilimli, kırmızı
koca bir kavuğu, ve üzerinde kırmızı
cübbe ile kırmızı şalvar ve sarı mest pabu-
cu lâbis,²⁷ kısa boylu, gayet tuhaf tabiatlı
bir herif birkaç defa sendeleyerek etrafı
dolaşırken, Pişekâr elindeki şakşağı ka-
vuğuna vurur vurmaz, Kavuklu kemâl-i
taaccüb²⁸ Pişekâr’ın yüzüne bakar.)

PİŞEKÂR: Vay! Hoş geldin, safâ geldin,
derisi patlamış, ipi kasmağı kırılmış,
derûnu²⁹ tozla dolmuş, kenef aralarına
atılmış bekçi davulu.

KAVUKLU: Vay! Hoş bulduk, safâ bulduk,
kayıklarda kalmış, içini dışını sıçanlar
yemiş, pis pis kokmuş, her tarafı delik
deşik olmuş Lapseki kavunu.

PİŞEKÂR: Vay! Ulan, benim Lapseki ka-
vununa neremi benzettin?

KAVUKLU: Ya sen de benim bekçi davulu-
na neremi benzettin?

PİŞEKÂR: İlâhi, Hamdi! Öyle kırmızılı sa-
rılı, ortada gezindiğini görünce, bayram
gelmiş de üzeri vergilerle³⁰ setr olun-
muş³¹ bekçi davuluna benzetiverdim.

KAVUKLU: Yaa! Ben de seni sipsivri ortada
görünce, Lapseki kavununa benzettim.

26 Üstüvânevî: üstüvane biçiminde (Üstüvane:
silindir).

27 Lâbis: bkz. n. 5.

28 Kemâl-i taaccüb: çok şaşma, aşırı derecede şaş-
ma.

29 Derûn: iç.

30 Vergi: (burada) bağış, hediye.

31 Setr olunmak: örtülmek. (Vergilerle setr olun-
muş bekçi davulu: eskiden, bayramlarda davul
çalarak kapı kapı dolaşan bekçilere ev sahipli-
rinin armağan ettiği kumaşlar davulun üzerine
iliştirilirdi).

PİŞEKÂR: Her ne hal ise, canım! Zannederim siz beni tanıyamadınız.

KAVUKLU: Elbette, biraz güçlkle tanıdım, çünkü biraz tüylerin dökülmüş.

PİŞEKÂR: Ulan, haydi ordan! Ben köpek miyim?

KAVUKLU: Canım, hattâ siz yedi kardeşiniz de, senin gözlerin ötekilerden çabuk açıldı; biçâre kardeşlerinin gözleri henüz kapalı olduğu münasebetle,³² zavalılardan altısını da araba çiğnedi.

PİŞEKÂR: Sen âdeta edepsizleniyorsun. Ben seni eskiden dostlarımdan [bilirdim],³³ ve hattâ pederlerimiz dahi kardeş gibi geçinirlerdi.

KAVUKLU: Pekâlâ. Öyle olduğu halde, gelir gelmez, sille tokat, birtakım şeylere benzetmenin ne münasebeti var? Hiç hatır sormak yok mu?

TEKERLEME

PİŞEKÂR: Korkarım ki, Hamdi'ciğim, bir felâkete dūçâr oldun.³⁴

KAVUKLU: Sorma, bilâder,³⁵ sorma.

PİŞEKÂR: Aman, canım, hayr ola! Ne oldu?

KAVUKLU: Ne olacak? Bilirsin ya, bizim peder pek zengindi, hattâ ölürken “— Bir dilim ekmek!” diye bağırdı.

PİŞEKÂR: Evet evet, bilirim. Zannıma göre, pederden kalan mirasları ötede beride zevk âleminde yiyip içtiniz de, şimdi biraz yoksulluk çekiyorsunuz.

KAVUKLU: Nasıl da bilirsin. İşte, bu yoksulluk sebebiyle gece gündüz düşünüp

dururken, artık zihnimde, bâri bir yere çırak olmağa karar verdim.

PİŞEKÂR: Aferim,³⁶ Hamdi! İşte şimdi seni beğendim.

KAVUKLU: Zaten benim akıllı olduğum kıyafetimden anlaşılıyor. Her neyse! Bu kararın üzerine, bizim mahallede meşhur olan ve çok müşterisi bulunan kahveci Ahmet Ağa'yı görmekliğe niyet ettim. Derhal cübbeyi, şalvarı sırtıma, kavuğu başıma, pabuçlarımı da ayağıma geçirip kahveci Ahmet Ağa'nın dükkânına.

PİŞEKÂR: İşte, kararında durduğundan dolayı, seni şimdi pek beğendim.

KAVUKLU: Ahmet Ağa'nın dükkânına girer girmez, selâm kelâmdan³⁷ sonra halimizi kendisine anlattık. Ahmet Ağa da henüz çırağını def ettiğinden, benim şu fikrimi tahsîn etti.³⁸

PİŞEKÂR: Eee, sonra?

KAVUKLU: Sonrası, ne olacak? Biz derhal peştemalı belimize takıp öteye beriye kahve, ateş vermeğe³⁹ başladık.

PİŞEKÂR: Allah vere de, hizmette bir kusur etmeyeydin.

KAVUKLU: Yok, a canım, yok! Hiç bende kusur edecek surat var mı? Hattâ birisi: “— Hamdi, bir ateş al.” der demez, biz atikliğimizden ateşi herifin cıgarasına tutacakken burnuna tutup da zavallı adamcağızın burnunu yakmayalım mı?

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi, iyi bil ki kovuldun.

KAVUKLU: Yok, a canım, yok! Öyle ufak tefek kusurlarla hiç adam kovulur mu?

36 Aferim: bkz. n. 17.

37 Kelâm: söz (Selâm kelâmdan sonra: selâm sabahdan sonra, selâmlaşp hal hatır sorduktan sonra).

38 Tahsîn etmek: beğenmek.

39 Ateş vermek: müşterinin sigarasını ateşle yakmak. (Eskiden kahvehanelerde, çıraklar, kahve ocağından maşayla aldıkları ateş parçalarıyla müşterilerin sigaralarını yakarlardı.)

PİŞEKÂR: A canım, herifin burnunu yakmak ufak-tefek kusurlardan mıdır ya?

KAVUKLU: Teşekkür etsin ki suratını büt-bütün tutuşturmadık.

PİŞEKÂR: Aşk olsun, Hamdi!

KAVUKLU: Haa, malûm ya, ustamız evli olduğu için her gece evine gider, ben de sabahleyin öte-beri işleri görür ve ateşi yakıp sabah müşterilerini beklerim.

PİŞEKÂR: Eey, demek ki kahvenin hizmetlerini artık iyice öğrendin.

KAVUKLU: Adam sen de! Bir günde. Derken, bir sabah erkence uyanıp her bir işlerimi gördükten sonra başka işler aramağa başladım. Bir de düşünürken, öteden bir elmas-tıraşlı⁴⁰ bir nargile el etmeğe başlamasın mı?

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi, hiç nargile insana el eder mi?

KAVUKLU: Canım, işte bize etti ya!

PİŞEKÂR: Orası başka.

KAVUKLU: Derken, öteki nargile: “— Vay! Sen onu isteyip de beni istemiyorsun.” gibi, birtakım sitelere kalkınca, o nargilenin de elmas-tıraş kısmını; öteden beri çok rica ve niyâz eden⁴¹ çubukların kehribarlı parçalarını birer birer haydi cebe!

PİŞEKÂR: Hamdi, sen âdeta hırsızlık ediyorsun.

KAVUKLU: Yok, a canım, ne hırsızlığı? Onlar bana yalvardı, ben de onları gezmeğe götürceğim.

PİŞEKÂR: Ya cebinde iken ustan içeri girerse?

KAVUKLU: İşte, benim düşündüğüm de asıl orası ya! Derken, tamamdır kapıyı açtım, oradan dışarı çıkmak üzere idim; hemen ustamdır birdenbire karşılayın-

ca, biz haydi tekrar kahveden içeriye!

PİŞEKÂR: İşte burası pek müthiş.

KAVUKLU: Bereket versin ki, sabah keyfine, ustam nargile ve çubuklara dikkat etmezsiniz: “— Hamdi, bana bir kahve pişir!” diye emr edince, ben kahve kutusunun kapağını açıp, cezve indirmek üzere basamağa basarak yukarıya çıkmakta iken, korku ile ayaklarımın titremesinden dolayı, ayaklarım basamaktan kurtulur kurtulmaz, haydi kahve kutusunun içine!

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi, hiç insan kahve kutusunun içine sığar mı?

KAVUKLU: Canım, bizim kahve kutusu epey büyüktü, hattâ bir okka kahveyi birden alırdı.

PİŞEKÂR: Eee, sonra? Seni kahve kutusundan dışarı çıkarmadılar mı?

KAVUKLU: Nasıl çıkaracaklar? Ustam kutunun başına gelir gelmez, biz kutunun bir köşesine gizlendik. Artık, kaşığı ne tarafa salarsa, biz öbür tarafa, filân derken, kaşıktır bize tesadüf edince, haydi biz cezvenin içine!

PİŞEKÂR: Lâkin insanın da cezveye girdiğini senden işitiyorum. Bakalım bunun sonu nereye varacak?

KAVUKLU: Derken, üzerimize sıcak suyu döker dökmez, her ne kadar haylı haşlandımsa da, ustamın haberi olmamak için ses çıkaramadık.

PİŞEKÂR: Demek ki, âdeta cezvenin içinde müzmühâl oldunuz.⁴²

KAVUKLU: Hay hay! Oradan cop, koca tir-yaki filcanının⁴³ içine girip, ustamız bizi herife filcanla toka etmez⁴⁴ mi?

42 **Müzmühâl olmak:** perişan olmak, mahvolmak (**Müzmühâl:** “muzmahil” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; mahvolan, yok olan).

43 **Filcan:** “fincan” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi.

44 **Toka etmek:** (argo) vermek.

40 **Elmas-tıraşlı:** üzeri elmas gibi yontulmuş iyi cins billür.

41 **Niyâz etmek:** yalvarmak, yalvarıp yakarmak.

PİŞEKÂR: Vay başına gelenler!

KAVUKLU: Kahveyi bir yudum, iki yudum, derken üçüncü yudumda herifin ağzından ve buğazından aşağı, dar sokaktan geçerek, “mide mahallesi” dedikleri yere vâsıl olduk.⁴⁵ Ne dersin, orada birçok arkadaşlar.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi, bu ne biçim arkadaşlar?

KAVUKLU: Ne biçim olacak? Meselâ, bir tavuk budu, bakla, et parçaları ve bunlar gibi birtakım âdi adamlar gülüşüp oynarken, geridendir bir alay kuru fasulye: “— Vardaa!⁴⁶ İçerde kimse kalmasın, efendinin vecâsı⁴⁷ geldi.” diye bizi barsak sokağından ileri doğru itmeğe başlamazlar mı?

PİŞEKÂR: Öyleyse, hayli halecana uğradığınızı hissediyorum.

KAVUKLU: Sade biz mi ya! Diğer arkadaşlar da, can cana, baş başa, göz gözü görmez bir halde idiler. Aradan bir müddet geçer geçmez, bir gürültü, bir patırtı koptu ki, kendimizi kuburun içinde bulduk.

PİŞEKÂR: İşte hepsinden baskını, bu kura düşüşünüz.

KAVUKLU: Ne çare! Oradan da, büyük ve kemerli bir yerden sürüklenerek doğru deniz önüne çıktım.

PİŞEKÂR: Demek ki, kuburdan lâğama, lâğamdan denize çıkmış ve artık selâmete ermişsiniz,⁴⁸ zannederim.

KAVUKLU: Ne s.ktirir! Olacak bu ya, o esnada yanımızda bir yangın zuhûr ettiğinden,⁴⁹ sakalar su alalım derken ve ben de alık alık bakınırken, saka bizi

kırbaya, kırbadan da tulumbaya boşaltmasın mı?

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi, işte buradan kurtulması müşkül.

KAVUKLU: Her ne hal ise! Tulumba kollarını bir iki basar basmaz, hortumun içinden su kuvvetiyle haydi evin tepesine!

PİŞEKÂR: Sakın ev yanarken birlikte yanmayasın?

KAVUKLU: Hayır. Bereket versin ki yangından hâneyi kurtarmak için henüz yanmamış bir konağa sıkılan tulumba hortumundan çıktığımızdan, artık yanmak beliyesinden⁵⁰ kurtulduk.

PİŞEKÂR: Pek güzel ama, yangının hitâmından⁵¹ sonra nasıl damdan aşağı ineceksin?

KAVUKLU: Canım, vakit kalsaydı, bağırır çağırır, kendimizi ya merdiven veya bir iple aşağıda bulurduk. Lâkin bizi öyle kırmızı cübbe ve kavuklu, sırsıklam ıslanmış bir halde gören çaylağın ciğer zannetmesi, işi büsbütün fenalaştırdı.

PİŞEKÂR: Korkarım ki, karada seyahati bıraktınız da biraz da havada seyahat edeceksiniz.

KAVUKLU: Tam iyi söyledin. Mahut çaylak, cübbenin ense tarafından yakaladığı gibi, haydi biz havaya! Yüksel, yüksel, hemen beş on minare boyu yükseldik.

PİŞEKÂR: Maşallah! İyi ki aşağı baktıkça gözünüz kararıp mideniz bulanmıyor.

KAVUKLU: Nasıl bulanmıyor? Bir parça daha yükseldikten sonra bir gaysan, bir gürültü, bir kıyamet! Artık bar bar bağırmağa başladım da, çaylak ürkerek bizi aşağı bırakmasın mı? Bırakır bırak-

45 Vâsıl olmak: ulaşmak.

46 Varda: savul, yol ver.

47 Vecâ: ağrı.

48 Selâmete ermek: kurtulmak.

49 Zuhûr etmek: meydana çıkmak, görünmek.

49 Zuhûr etmek: meydana çıkmak, görünmek.

50 Belîye [Beliyye]: belâ, zorluk, sıkıntı.

51 Hitâm: son.

maz, bir de uyandım ki, henüz yatağın içinde sıçramış olduğumdan, kendimi yatağa düşer buldum.

PİŞEKÂR: Vay! Ulan, şimdiye kadar can kulağıyla dinlediğim şeylerin demek ki kâffesi⁵² rüyadan ibaretti.

KAVUKLU: A avanak! Senin hiç aklın yok mu ki, hiç insan kahve cezvesine ve oradan herifin boğazına ve kuburla denize ve hortumdan dama çıkabilmesi mümkün müdür?

PİŞEKÂR: Öyleyse, uzun uzadıya gördüğünüz bir rüyayı benden başka anlatacak bir adam bulamadınız mı?

KAVUKLU: Canım, senin evvelden beri akıllı olduğunu bildiğimden ve inşallah bu züğürtlük vaktinde bu rüyanın neticesi hayırlı bir şey olur diye, sana anlatmağa geldim.

PİŞEKÂR: Hayırdır inşallah!

FASIL

KAVUKLU: Yalnız “Hayırdır” olmaz. Bana bir iş bulmalı. Hattâ, geçenlerde kunduracı Ahmet Ağa’ya çırak olduk ve haylı kundura dikmesini öğrendikse de, zavallı adamcağız topu attı, yani müflüze çıktı.⁵³ Artık bizim de durmamız mümkün olmayacağından, belki başka bir kunduracı dükkânına çırak veyahut elinizin altında boş bir dükkân varsa, o dükkânı kendin işletmek üzere sana müracaat eyledim.

PİŞEKÂR: Pek güzel ama bakalım sen ustanın yanında söküçük potinleri, yahut altı yırtık pabuçları mı tamir ederdin, yoksa

doğrudan doğruya yeni kundura mı yapardın? Evvelce şurasını anlayalım.

KAVUKLU: Ben hepsini yaparım. Meselâ, yeni kundura oldu mu, çirişle potininin altına kalınca bir deri yapıştırdım mı, herif ayağını sokar sokmaz ayağı bir taraftan çıkar.

PİŞEKÂR: Doğrusu, kunduracılıkta mahâret-i fevkalâdeniz⁵⁴ olduğuna şimdi inandım.

KAVUKLU: Elbette, benim gibi açığöz bir adam böyle kunduracılık gibi ufak-tefek şeyleri çabucak öğrenir.

PİŞEKÂR: Neyse. Şurda elimin altında güzel bir dükkân vardır. Artık, sermayesi benden, işlemesi senden; şol⁵⁵ şartla ki, kazandığımız paranın yarısı senin...

KAVUKLU: Yarısı benim.

PİŞEKÂR: Bak, Hamdi’ciğim, dükkânı sana vereceğim ama ilerde: “— Para kazanmadım, şöyle oldu, böyle oldu, hamhum şaralop” istemem.

KAVUKLU: Hayhay, bilâder. Ticaret edelim, yarısı senin, yarısı benim, geçiniriz.

PİŞEKÂR: Aman, bilâder, az kalsın unuttuyordum, sizinkiler ne âlemde?

KAVUKLU: Bilâder, sen bu yalancılıktan ne vakit vazgeçeceksin?

PİŞEKÂR: Bilâder, ne vakit yalan söyledim sana?

KAVUKLU: Hâlâ, “— Yalan söylemedim.” diyorsun. Benim evim bile yok, benim gibi züğürt herifte kiler mutpak⁵⁶ ne arar?

PİŞEKÂR: A bilâder, ben sana kilerden, mutpaktan bahs etmiyorum, familyanızdan⁵⁷ bahs ediyorum.

52 Kâffesi: hepsi.

53 Müflüze çıkmak: iflâs etmek (Müflüz: “müflis” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; iflâs etmiş).

54 Mahâret-i fevkalâde: olağanüstü ustalık.

55 Şol: şu.

56 Mutpak: mutfak.

57 Familya: 1. aile; 2. (burada) karı, eş.

KAVUKLU: Elhamdü-lillâh iki senedir fanile giydiğim yok; kışı pamuklu hırka ile çıkarıyorum.

PİŞEKÂR: Canım, sana “fanila” diyen oldu mu? “Familya” dedim, yani karını sordum.

KAVUKLU: Sorma, bilâder. Geçen sene beş on okka almıştım, baktım ki havalar sıcak gidiyor, erimesinden korktum, dondurma yaptım.

PİŞEKÂR: Of, bilâder, canımı sıkmağa başladın! Ben sana karını dondurmanı sormuyorum; canım, sizin kaşık düşmanı yok mu?

KAVUKLU: Onları karıştırma, bilâder. Eve kaşık dayandıramıyorum. Bizim köroğlu biraz mundarcanadır;⁵⁸ kaşıkları yağlı bırakıyor, kaşık düşmanları da bizim evde pek çoktur, birer birer götürüyorlar.

PİŞEKÂR: Canım, bilâder, senin bugün sözlerin hep abuk-sabuk.

KAVUKLU: O benim pek ahabbımdır.

PİŞEKÂR: Kim?

KAVUKLU: Arnavut Sadık.

PİŞEKÂR: Canım, Arnavut Sadık'ı kim sordu? “Sözlerin setrepekidir”⁵⁹ demek isterim.

KAVUKLU: Ah şimdi şu ağaçların altında olsa da bir nargile doldursam içsem.

PİŞEKÂR: Canım, “nargile”nin burada münasebeti?

KAVUKLU: Canım, sen, bilâder, “sert tömbeki” demedin mi?

PİŞEKÂR: İnan olsun, bilâder, bugün senin edeb ile erkânın⁶⁰ yok.

KAVUKLU: Dün gördüm.

PİŞEKÂR: Neyi gördün?

KAVUKLU: O gebe dükkânı.

PİŞEKÂR: Ulan, köftehor, gebe dükkân olur mu? Sana “edeb ile erkân”dan bahs ediyorum.

KAVUKLU: Bir evle iki dükkândan mı bahs ediyorsun?

PİŞEKÂR: Artık canımı sıkmağa başladın, Hamdi. Bak, yavrum, akşam olunca eve gidersin, kapıyı çalarsın; kapıyı sana kim açar?

KAVUKLU: Ben açarım.

PİŞEKÂR: Demek ki anahtarı yanında gezdirirsin. Elindeki mendili veyahut çıkını senin elinden kim alır?

KAVUKLU: Ben alırım.

PİŞEKÂR: Ulan, seni kimse karşılamaz mı merdivende?

KAVUKLU: Karşılar.

PİŞEKÂR: Kim?

KAVUKLU: Ben karşılarım.

PİŞEKÂR: Pekâlâ. Akşam oldu mu yemeğini kim hazırlar?

KAVUKLU: Ben hazırlarım.

PİŞEKÂR: Yatağını kim yapar?

KAVUKLU: Ben yaparım.

PİŞEKÂR: Kim kaldırır?

KAVUKLU: Ben kaldırıyorum.

PİŞEKÂR: Ortalığı kim süpürür?

KAVUKLU: Ben süpürürüm.

PİŞEKÂR: Kim dedi?

KAVUKLU: Ben dedim.

PİŞEKÂR: Kime dedin?

KAVUKLU: Bana dedim.

PİŞEKÂR: Kim gördü?

KAVUKLU: Ben gördüm.

PİŞEKÂR: Kim bok yedi?

58 **Mundar**: “murdâr” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; kirli, pis.

59 **Setrepeki**: saçma-sapan (**Sidre-i Mekkî** [= Mekke kirazı] sözünden bozma).

60 **Edeb ile erkân**: yol yordam, törelere uygun davranış.

KAVUKLU: Ben bok... Hay köpoğlu, az kalsın bana bok yediri-yordun. — Gûya ben ne dediğini anlamıyorum şimdi. Bizim karıdan bahs ediyor. Her neyse. Neme lâzım benim! Şimdi şu dükkânı tutarak, işimle meşgul olayım.

PİŞEKÂR: Haydi, Hamdi'ciğim, seninle yavaş yavaş dükkâna kadar gidelim.

(Davul zurna oyun havası çalarak Pişekâr önde, Kavuklu arkada, meydanı bir kere dolaştıktan sonra kunduracı dükkânı —ki bu dükkân ince ince çitâlardan yapılmış iki parmaklıktan ibaret, önünde bir kunduracı tezgâhı, biraz çivi, bir iki çekiç, birkaç eski kunduradan ibarettir— önüne gelir gelmez Pişekâr elindeki şakşak denilen tahtadan mamûl,⁶¹ tahminen bir arşın uzunluğundaki değneği dükkânın parmaklığına sürterek ve dükkânı şöyle açar gibi yaparak.)

PİŞEKÂR: Bak, Hamdi'ciğim, işte dükkâna geldik. Bu dükkânın havası gayet iyi olduğu gibi, üstünde odaları ve altında sarnıcı ve pencereleri ise denize nâzırdır.

KAVUKLU: Sende yalan dendi miydi, artık senin üzerine yalan söyleyecek olmaz. Zirâ beni dükkân diye getirdiğin yer dükkân değil, âdeta sokaklarda köpek yavrularının yattıkları çalı-çırpıdan yapılmış kulübelere benziyor. Ben burada kunduracılık edemem, zirâ buraya ben sığmam. Bir de, “— Üstünde odalar ve havası gayet iyi, hattâ deniz gözükyor.” diyorsun. Ulan, insafsız herif, buradan deniz değil Göksu deresi bile gözükmüyor. Bunun üstünde oda değil, tavanın çatısı bile yok.

PİŞEKÂR: Aman, bilâder, ne söylüyorsun.

Bak, şu sağ taraftaki kapıdan girer girmez, tahminen on beş arşın⁶² ileriye

gidilir gidilmez, soldaki merdivenden yukarıya çıkmalı. Aman, bilâder, yavaş çık, zirâ merdivenler biraz yüksekçedir, ayağın ve gözün alışmamıştır; acele ile çıkarsan, sende acemilik var, belki düşersin, bir yerini ağrıtırsın.

KAVUKLU: Vallahi, bilâder, seni bir temiz tepelerim, ondan sonra da mahalleliden bir ilm-i haber⁶³ alınca seni tımarhaneye kadar gönderirim, yoksa adamakıllı konuş, öyle yalan yere dükkân odalarından ve merdivenlerinden bahs etme.

PİŞEKÂR: Her neyse, bilâder, hazırı meydana; işine gelirse otur, işine gelmezse oturma.

KAVUKLU: Benim işime gelir. Ben şimdi bugünden itibâren burada işe başlayacağım. Mademki ortağız, git biraz kösele, çivi, kalıp vesâire al getir de işimize başlayalım.

PİŞEKÂR: Baş üstüne, bilâder. İşte ben şimdi gider, ne lâzımsa alıp bir saate kadar gelirim. *(Der gider.)*

KAVUKLU: *(Kendi kendine.)* Bu abdal herif de beni buraya kunduracı diye bıraktı, halbuki eski yamamasını bile bilmem. Her neyse. Adaaam, bir vakit de böyle vakit geçiririz. *(Diyerek dükkâna girer oturur.)*

(Dükkânın karşısında Pişekâr'ın Zenne'ye tutmuş olduğu ev.)

ZENNE: *(Pencereden bakarak.)* Ah ilâhi, her nereye gitsem, karşıma bin türlü mânialar⁶⁴ tesadüf ediyor. Şurası tenhadır diye şu evi tuttum, rahat rahat oturup Kinnap-zâde Bey ilen⁶⁵ rahat rahat zevk ü safâ edeyim⁶⁶ diye. Bu sefer de

63 İlm-i haber: ilmühaber, birinin durumunu gösteren resmî belge, hal kâğıdı.

64 Mânia: engel.

65 İlen: ile.

66 Zevk ü safâ etmek: tadını çıkararak gönül eğlendirmek.

61 Mamûl: yapılmış.

62 Arşın: eskiden kullanılan bir uzunluk ölçüsü; aşağı yukarı 68 cm.

karşiki dükkânda yangın feneri gibi bir herif oturuyor. Galiba burada dükkân-cı olmalı. Her ne hal ise. Azıcık sokağa çıkayım da şu karşiki herifle biraz eğleneyim. (*Davul zurna çalar. Zenne sokağa çıkarak birkaç kere meydanı dolaşır; Kavuklu bunu görmez, nihayet dükkânın önüne gelerek.*)

ZENNE: Baksan a, huu! Siz burada necisiniz?

KAVUKLU: Necis⁶⁷ değilim, efendim, mayıs bokuyum.

ZENNE: Ah ilâhi, ne tuhaf adam! — Şey, baksanıza, siz adam mısınız kuzum?

KAVUKLU: Hayır, adam değilim; ecinni mecinni.

ZENNE: Aman, ecinni baba, beni çarpma.

KAVUKLU: Hiç tanımam, vallahi çarparım.

ZENNE: İlâhi, piç kurusu.

KAVUKLU: Safâ geldin, soba borusu.

ZENNE: Aman sen de! “—Eğlenme.” diyorum. Hele şu başını kaldır da bi kere yüzünü göreyim.

KAVUKLU: Kaldırırsam olmaz, kızım; görürsen korkarsın.

ZENNE: Aman sen de! “— Kaldır yüzünü.” diyorum.

KAVUKLU: (*Başını yukarıya kaldırarak ve Zenne'nin yüzüne bakarak.*) Vay kaymak vay! Ulan, ne güzelmış bu be! Şey, baksan a, bilâder ağa, ayağını öpeyim, otur da birer kahve içelim.

ZENNE: Ah ilâhi, ne tuhaf! Hiç de böyle maskara adam görmedim. Ayol, kadına öyle: “— Bilâder Ağa, otur da kahve içelim.” denir mi?

KAVUKLU: Ya ne demeli?

ZENNE: Aman ne kadar güzel, yakışıklı delikanlı! aman o gözler, o kaşlar, o kir-

pikler, inci dişler, çekme burun, süzme gerdan! Bayıldım bittim.

KAVUKLU: Hoppalaa! Al bundan da beş paralık. “Güzel” falan diye benimle eğleniyor. Hoş ben de pek çirkin değilim a! Evveli aynaya bakardım da kendimi ben bile beğenirdim. Şimdi ise, on senedir aynaya baktığım yok ki, güzel olduğumu bileyim. — Zannedersem, Hanımefendi, siz bana abayı yaktınız. Siz bana abayı yaktınız, ben de sizin için kebeği⁶⁸ tutuşturdum.

ZENNE: Ah ilâhi, benim neremi sevdiniz? Ben öyle âhım-şâhım güzellerden miyim? Şayet tenezzülen⁶⁹ böyle ara-sıra görüşmeğe muvâfakat ederseniz⁷⁰ görürsünüz; zirâ sizi canımdan, hayatımdan ziyade seviyorum.

KAVUKLU: Aman, sahi mi söylüyorsun? Senin kimsen yok mu? Anan, baban, kocan filan falan?

ZENNE: Hayır, efendim, benim ne anam var, ne babam var; Allahtan başka kimsem yok.

KAVUKLU: Tıpkı benimki de öyle be!

ZENNE: Çoluğunuz çocuğunuz vardır tabî.

KAVUKLU: Yok, yok, daha henüz benim kismetim çıkmadı.⁷¹ Kelepir bekliyoruz kelepir.

ZENNE: Şey... Aman, utanıyorum... Acaba söylesem mi?..

KAVUKLU: Söyle, yavrum, söyle; sıkılma, söyle.

ZENNE: Acaba açsam mı?.. Nereden başlasam?..

68 **Kebe**: çobanların ve köylülerin giydikleri ve yere serdikleri, yünden yapılmış kaba aba.

69 **Tenezzülen**: tenezzül ederek.

70 **Muvâfakat etmek**: uygun bulmak.

71 **Kismetî çıkmak**: evlenme çağına gelen kızı birisi istemek. (Kız ve dul kadınlar hakkında kullanılan bu deyim, burada, şaka olsun diye, erkek için kullanılıyor.)

67 **Necis**: kirli, pis; pislik, bok.

KAVUKLU: Sinsileden⁷² başlama da, nereden başlarsan başla. Hem senin ağzında bir şeyler dolaşıyor ama anlamıyorum.

ZENNE: Aman, ne olursa olsun, söylerim. Bak, kardeşim, benim de kısmetim çıkmadı da, onun için söylüyorum. Ayıp ama ne ise!

KAVUKLU: Allah Allah! Canım, böyle şeyler hiç ayıp olur mu? Her ne ise, sen şimdi git de birazdan bizim Hüseyin Efendi gelir, ona işi anlatırız; ne derse, ona göre bir çaresine bakarız. *(Der, Zenne gider.)*

(Zurna çalar. Gayet şık giyinmiş, elinde bir baston, gazel okuyarak meydana bir Bey gelir; birkaç kere dolaştıktan sonra, kendi kendine.)

BEY: Of! Sevgilimi, işittim ki bu semte gelmiş ve burada bir ev tutmuş, kendi kendine oturuyormuş. Evinin karşısında, rivâyete göre, bir de kunduracı dükkânı varmış. Evet, işte kunduracı şurada, karşıdaki bu ev olacak. Şimdi doğrudan doğruya kapıyı çalmak olmaz. Şu kunduracı da abdal bir herife benziyor; şuna giderim, göynünü yaparak, sevgilimin evine kadar gönderirim. *(Der, dükkânın önüne gider.)* — Baksan a, efendi baba, şurada oturuyorsunuz da, sizi adama benzettim, af edersiniz.

KAVUKLU: Hayır, efendim, adam değilim, mola taşıyım,⁷³ mola taşı.

BEY: Canım, baba, mola taşı lâkırdı söyler mi?

KAVUKLU: Vapurum, oğlum, vapur.

BEY: Pekâlâ. Haydi diyelim ki vapursunuz. Ne zaman kalkacaksınız?

KAVUKLU: Yavrum, bizim vapur sabaha karşı kalkar. İnanmazsan, gel de şu önümdeki pusulaya bak.

BEY: Hakikaten tuhafsiniz. Size bir şey sorsam cevap verir misiniz? ve göndereceğim bir yere gider misiniz? Şayet benim bu işlerimi görecek olursanız size birçok paralar veririm.

KAVUKLU: Para olduktan sonra vızır vızır görürüm.

BEY: Beni dinle. Sana istediğin kadar para. Şu karşıdaki evde kim oturuyor? Bana doğru söyle.

KAVUKLU: Oğlum, o evde oturanı karıştırma. Zirâ onun burada ve size en yakın bir yerde sevgilisi var.

BEY: Kimmiş onun sevgilisi, baba?

KAVUKLU: Kim olacak, hayvan oğlu, benim işte!

BEY: Allah bağışlasın, baba, benim gözüm yok. Lâkin benim kendisinnen⁷⁴ biraz işim vardır ve benim yabancım değil, akrabamdır.

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Bana “— Kimsem yok.” dedi, bak akrabası varmış. Her ne ise, para verirse bunun işini görürüm. — Baksan a, oğlum, delikanlı! İşin nedir ve kaç para veriyorsun?

BEY: Babacığım, işim pek kolay. Hele şu bir altını bahşiş olarak al, ve karşıdaki eve git, kapıyı çal. “— Kınnapzâde Bey gelmiş.” de.

KAVUKLU: Ulan, ben bu herifi tanıyacağım. — Baksan a, oğlum, senin bir de amcan olacak zannedersen ismi de Halat-zâde'dir; senin bir de Çamaşır-ıpi yengen, Kuyu-ıpi halan olacak.

BEY: Hayır, baba, hayır. Ben Kınnap-zâde isem, Kınnap-zâde'lik bize dedemizden mirastır. Anlayamadın mı?

⁷⁴ Kendisinnen: kendisiyle.

⁷² Sinsile: “silsile” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; soyzinciri.

⁷³ Mola taşı: eskiden, hamalların sırtlarındaki yükü taşıyarak dinlenmeleri için sokak kenarlarına konmuş yüksekçe taş.

KAVUKLU: Af edersin, oğlum, ben öyle zannettim.

BEY: Git karşıki eve kapıyı çal; kapı açılır açılmaz, “— Kınnap-zade Bey gelmiş.” de. Her ne derlerse, gel bana haber ver.

KAVUKLU: Peki Efendim. (*Der, gider. Kapıyı çalarak.*)

ZENNE: (*İçerden.*)

Kimdir o kimdir o?

Kimdir kimdir kimdir o?

KAVUKLU: Çamaşır ipi midir, kınnap mıdır, o gelmiş.

ZENNE: Ayol, çamaşır ipinin falan bize lüzumu yok.

KAVUKLU: (*Bey'e hitâben.*) Baksan a, Beyefendi, senin onlara lüzumun yokmuş.

BEY: Neden bildin, budala?

KAVUKLU: Öyle söylediler, ben ne bileyim?

BEY: Sen onlara ne dedin?

KAVUKLU: “— Çamaşır ipi mi, kınnap mı nedir, onu getirmişler, ister misiniz?” dedim. Onlar, “— Hayır, istemeyiz.” dediler.

BEY: Sen yanlış söylemişsin. Git onlara de ki:

⁷⁵Karanfilim suya düştü zümbülümün sen benim

İki kaşın arasında bir gülümsün sen benim

de de gel. (*Kavuklu'ya bu beyti birkaç kere tekrarlatır.*)

KAVUKLU: (*Giderek Zenne'nin kapısını çalar.*) Baksan a, huu! Şey, dedi.

ZENNE: Ne dedi, ayol?

75 Ölçek: 15 (4+4+4+3)

KAVUKLU:

Kara eşek suya düştü sümüğümü ye sen benim

İki kaşık işte al da götümü ye sen benim

ZENNE: Aaa, ilâhi! Öyle dememiştir, ayol.

KAVUKLU: Ya ne demiştir?

ZENNE:

Karanfilim suya düştü zümbülümün sen benim

İki kaşın arasında bir gülümsün sen benim
demiştir.

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Sen ne biliyorsun onun söylediğini.

ZENNE: Baksan a, kuzum; bu lâkırdıları sana kim söylediyse, sen de benim için de ki:

⁷⁶ Karanfilsin karârın yok

Konca gülsün morârın yok

Ben seni severdim amma

Senin ondan haberin yok.

KAVUKLU: Peki, efendim. (*Der, gider.*)

BEY: Ne dedi?

KAVUKLU: Şey, dedi.

BEY: Ne söyledi? Çabuk ol, söyle!

KAVUKLU:

Karanfilsin karârın yok

Boz eşeksin tımarın yok

Ben seni sevmem amma

Senin benden haberin yok

BEY: Haydi oradan, mundar⁷⁷ herif! Öyle dememiştir.

Karanfilsin karârın yok

Konca gülsün morârın yok

Ben seni severdim amma

Senin ondan haberin yok

demiştir.

76 Ölçek: 8 (4+4 ve duraksız).

77 Mundar: bkz. n. 58.

KAVUKLU: Vay köpoğlu köpekler vay!
Bunlar birbirlerinin lâkırdılarını biliyor-
lar be!

BEY: Git söyle, “— Kınnap-zâde gelecek-
miş.” de; ne söylerse, gel bana haber ver.

KAVUKLU: Peki, efendim. *(Der gider, ka-
pıyı çalar.)*

ZENNE: *(İçeriden, çocuk uyutur gibi ninni
söyleyerek.)*

⁷⁸ Eee eee eee eeee
Bol sovanlı börülce
Yesin yavrum doyunca
Karga seni tutarım
Kanadını yolarım
Yelpazeler yaparım
Kışın mangal yakarım
Yazın sinek kovarım
Ninni

KAVUKLU: Hay köpoğlu! Hani bunun kıs-
meti çıkmamıştı? Galiba bu da kısmeti
çıkmadan doğuranlardan olmalı. *(Tekrar
kapıyı çalar.)*

ZENNE: *(İçeriden.)* Ayol ne istiyorsunuz?
Çocuk uyutuyordum.

KAVUKLU: O Kınnap-zâde midir, Halat-
zâde midir, eşek-zâde midir nedir, bu-
raya gelmek istiyor, ne dersiniz? Baksan
a, buraya geldi. Bir şey değil, içerde
ayıplık falan yapmayasınız haa!

ZENNE: Haydi oradan, utanmaz! Söyle-
diği lâkırdıya bak. Ben senin bildiğin,
birtakım uygunsuz makulesi⁷⁹ gibi fena
kadınlardan değilim. Alim-allah, senin
ağzını tutunca yırtarım.

KAVUKLU: Ulan, benim ağzım mutpak
paçavarası mıdır?

ZENNE: Aman sen de, uzatma. Çabuk
söyle de gelsin.

KAVUKLU: Beyefendi, buyurun, çağırı-
yorlar.

BEY: Teşekkür ederim. Bu hizmetinizden
memnun oldum. Şu beş altını alınız da
harçlık ediniz. *(Diyerek Kavuklu'ya beş
altın vererek, evden içeriye girer.)*

*(Davul zurna çalar. Kavuklu'nun ustası
olan Pişekâr Hüseyin Efendi, elinde biraz
kösele vesâire olduğu halde meydana gelir;
birkaç kere dolaştıktan sonra dükkâna ge-
lererek ve Kavuklu'ya hitâben.)*

PİŞEKÂR: İşte geldim, istediğin kösele,
çivi ve sâir⁸⁰ şeyleri getirdim. Göreyim
seni, güzel güzel kunduralar ve fotinler
yap, camekâna koy; ben de sana müşteri
bulurum, birer birer satarız, senin⁸¹
geçiniriz.

KAVUKLU: Baksan a, Hüseyin Efendi, bi-
lâder, ben bu sanattan vazgeçtim.

PİŞEKÂR: Vazgeçmeniz vechi!⁸²

KAVUKLU: Burnuna sok kireçli üstübeci.

PİŞEKÂR: Ulan, “kireç” lâkırdısı falan
yok; yani, “Sebebi ne?” derim. Madem-
ki kunduracılık bilmiyorsun ve yapama-
yacaksın, bana bunları niçin aldirttın ve
niçin masraf ettirdin?

KAVUKLU: Bilâder, ben sana “— Kundu-
racılık etmem, bilmiyorum.” demedim.
Bugün sen kösele almağa gidince, şu
karşiki evden bir kadın çıktı, ilkönce
benimle bir müddet eğlendikten son-
ra, benim kimsem var mı yok mu diye
sordu; ben de tabîî “— Yoktur.” dedim;
sonra kendisi de bana kimsesi olma-
dığından bahs etti, gözümü kaşımı ve
sâir âzâlarımı ayrı ayrı medh ederek
ballandırdı; halbuki hesapça benim on
senedir aynaya baktığım yoktur, güzel

⁷⁸ Ölçek: 7 (4+3)

⁷⁹ Makule: takım, çeşit.

⁸⁰ Sâir: başka, öteki.

⁸¹ Seninnen: seninle.

⁸² Vech: sebep

miyim, çirkin miyim bilemem. Her ne hal ise, böyle birtakım lâkırdılarla benimle eğlenip alay ettikten sonra kalkıp evine gitti. Bu gittikten ve aradan beş dakika geçtikten sonra, uzunca boylu, kara kaş, kara göz, kara bıyıklı, gayet tenik⁸³ ve şık giyinmiş bir Bey geldi, geldi ve bizimle bir müddet alaydan sonra: “— Efendi baba, sana bir şey söyleyeceğim, eğer yaparsan sana birçok para veririm.” dedi. Ben de, ne yalan söyleyeyim, Hüseyin’ciğim, para bu, dayanamadım. Gittik kıza, herifin geldiğini haber verdik; o ona, o ona birtakım beyit lâkırdılar gönderdiler, nihayet hanımın izninden⁸⁴ Beyefendi evden içeriye girdi. Biz burada boynuz dikemeyiz. Herif evde rahat rahat kariyla muhabbet etsin, biz burada ağzımızın suyunu akıtalım. Kariya söylersin, arada sırada beni içeriye alır, yoksa ben burada kalmam, doğruca giderim, kapısını çerçevesini taşlarla kırarım.

PİŞEKÂR: Aman, bilâder, vazgeç! Maşa dururken ateş el inen⁸⁵ tutulmaz. Bu karının “Tuzsuz Mustafa” isminde gayet sarhoş, kestiği kestik, biçtiği biçtik, bir dostu vardır; gideyim ona haber vereyim, o gelsin, işi ona havâle edelim. Sen üst tarafına karışma.

KAVUKLU: Bilâder, doğru söylüyorsun ama bu sefer de o herif içeriye girer, onu hiç çıkartamayız. Yol yakinken, ateş saçağı sarmadan gideyim ben, şu içerdeki herifi çıkarıvereyim.

PİŞEKÂR: Hayır, hayır, bilâder, ilişme. Ben şimdi gider Tuzsuz’a haber veririm, o onun hakkından gelir. (*Der, gider.*)

(*Davul zurna sarhoş havası çalar. Pişekâr gelir; arkasında uzun boylu, siyah iri bıyıklı, başında kefiye sarılı, ayağında potin, üzerinde salta, belinde kuşak ve içinde büyük bir yatağan bıçağı, elinde dahi bir binlik şişe olduğu halde nâra atarak Tuzsuz Mustafa meydana gelir; bir iki kere dolaştıktan sonra Pişekâr’a hitâben.*)

TUZZSUZ MUSTAFA: Buraya bak, be, Hüseyin Efendi! Benim sevdiğime kim iftira atıyor? “— Eve yabancı erkek alıyormuş.” diye kim söylüyor?

PİŞEKÂR: Aman, efendim, bendenizin bu bâbda⁸⁶ isyanım yoktur. Bana malûmat veren, şu karşıda kunduracı dükkânındaki kunduracıdır, ismi de “Kavuklu Hamdi”dir. (*Gider.*)⁸⁷

TUZZSUZ MUSTAFA: (*Kavuklu’ya hitâben.*)
Buraya gel be, domates kafalı herif!

KAVUKLU: Ay anneciğim! Herifin belindeki bıçağı ve omuzundaki tüfeğı bak. Kerata rakı kunturaççısı⁸⁸ galiba. Elinde bir binlik dolu, ağzı da leş gibi rakı kokuyor.

TUZZSUZ MUSTAFA: Buraya bak be! Sen benim cânânımın⁸⁹ evine “— Kınnapzâde girdi.” demişsin. Ulan habîs,⁹⁰ benim evime değil kınnap, makara tiresi bile giremez be!

KAVUKLU: Öyle ama, bilâder ağa, herif içerde. Durdini ona anlat.

TUZZSUZ MUSTAFA: Vay! Demek sen benimle eğleniyorsun haa! Aç şu ağzını, tüfeğı bir patlatayım, karnını dumanla doyurayım.

86 Bâb: (burada) konu.

87 Gider: bu söz asıl metinde yok; tarafımızdan eklendi.

88 Kunturaççısı: kontratçısı.

89 Cânân: sevgili.

90 Hâbis: kötü, fesatçı.

83 Tenik: ? (Belki de tetik, titiz, v.b.)

84 İzninden: izniyle.

85 El inen: el ile.

KAVUKLU: Zahmet etme, bilâder ağa, şimdi karnımı doyurdum.

TUZSUZ MUSTAFA: Öyle değil be! Şu bıçağı yeni bilettim, eğ başını⁹¹ da, bakalım bir vuruşta kestirebilecek miyim, tecrübe edeyim.

KAVUKLU: Ay başı⁹¹ gelmedi daha, bilâder. Hem de, tecrübe edecek bir şey bulamadın da benim başımı mı buldun?

TUZSUZ MUSTAFA: Ulan, bana bak be! Senin başın kaç para eder be? Demek ki bir çatlak başı benden saklıyorsun haa! Ölümlerden ölüm beğen be!

KAVUKLU: Yavrum, oğlum, işine git işine! Çatlak matlak, ben bu kafayı elli sene-dir kullanıyorum, şimdi de benim işimi görüyor. “— Ölümlerden ölüm beğen.” diyorsun; daha benim gençliğim var, haydi yiğidim işine!

TUZSUZ MUSTAFA: Ulan, buraya bak be! Benim nâzenînîm⁹² Aksaraylı Çilho-roz’un kızı Salkım-İnci Hanım buraya gelmiş ve karşıdaki evde diyorsunuz. Söyle de gelsin.

KAVUKLU: Peki, efendim. (*Der, gider.*)

TUZSUZ MUSTAFA: Buraya gel! (*Kavuklu gelir.*) Benim aldığım küpeleri taksın da gelsin.

KAVUKLU: Peki. (*Der, gider.*)

TUZSUZ MUSTAFA: Buraya gel! (*Kavuklu gelir.*) Benim aldığım Lâhurî şalı bağla-sın da gelsin.

KAVUKLU: Peki, efendim. (*Der, gider.*)

TUZSUZ MUSTAFA: Buraya gel! (*Kavuklu gelir.*) Benim aldığım ipekli şalvarı giy-sin de gelsin. (*Kavuklu durur, gitmez.*) Ne duruyorsun be?

KAVUKLU: Ulan, kerata, Şirket⁹³ vapuru

91 *Eğ başını, ... Ay başı*: iki söz arasında sözcük oyunu yapılıyor.

92 *Nâzenin*: bkz. n. 10.

93 *Şirket*: Şirket-i Hayriye.

gibi beni seksen kere yoldan çevirdin. Daha başka söyleyeceğin varsa, hepsini birden söyle de, ona göre gideyim.

TUZSUZ MUSTAFA: Daha duruyorsun burada. Çabuk ol be!

KAVUKLU: (*Gider, Zenne’nin kapısını çala-rak.*) Buraya bak, huuu! Salkımlı inci misin nesin, Mandıralı Tuzsuz Bekri Mustafa gelmiş, seni meydanda bekli-yor. “— Taksın takıştırın, çaksın çakış-tırın da gelsin.” dedi.

ZENNE: (*İçerdeki Kınnap-zâde’ye hitâben.*) Aman beyim, rica ederim, bizim kör olası herif gelmiş; savuşunuz, size ziyanı dokunmasın, beyim.

BEY: (*İçeriden.*) Aman, öyleyse şu benim elbiselerimi getir de ben savuşayım.

KAVUKLU: Hay köpoğlu! Bak, zoru görün-ce nasıl savuşuyor. Kaçma da bak, Tuz-suz Mustafa senin hattını belli etsin.⁹⁴

ZENNE: (*Kavuklu’ya hitâben.*) Baksan a, Sen git selâm söyle, ben geliyorum.⁹⁵

KAVUKLU: (*Meydana gelir, Tuzsuz’a hita-ben.*) Selâm söyledi, geliyor. (*Der.*) (*Davul zurna çalar. Zenne gelir.*)

ZENNE: (*Tuzsuz’a hitâben.*) Vay, bî-vefâ!⁹⁶ Artık beni unuttun, öyle ya! Kim bi-lir hangi güzel kadınlarla zevk ü safâ edip⁹⁷ eğleniyorsun. Yazıklar olsun! Ben de seni bir vefâlı zannederdim. İnan ol-sun, sen bî-vefâ imişsin. Sizi hangi rüz-gâr buralara attı?

TUZSUZ MUSTAFA: Ah anacığım! Senin üzerine gül koklayanın gül kadar ömrü olsun. Ben senin için gece gündüz ağlı-

94 *Hattını belli etmek*: haddini bildirmek. (*Hat*: 1. çizgi; 2. yazı; burada “alinyazısı” anlamında kullanılmış olabilir).

95 *Geliyorum*: asıl metinde: gidiyorum.

96 *Bi-vefâ*: vefasız.

97 *Zevk ü safâ etmek*: bkz. n. 66.

yorum. Evden taşınmışsın, bir kere malûmat vermek yok mu? Bereket versin, Pişekâr Hüseyin Efendi senin benim dostum olduğunu bilir. Senin eve yabancı erkek aldığını haber verdi ve evi tarif etti. Onun üzerine geldim ve sana kavuştum.

ZENNE: Öyleyse buyurunuz, efendim. Burada uzun uzadıya görüşmek olmaz, eve gidelim de, muhabbetimizi orda ederiz. *(Der. Çalgı çalar, Tuzsuz Mustafa ile birlikte eve giderler.)*

KAVUKLU: *(Kendi kendine.)* Hay köpoğulları! Ben de size rahat verirsem, bana da Kavuklu Hamdi demesinler. Ben de şimdi mahalle kahvesine gider, mahalleyi getirir ve bu herifi buradan çıkarırım. *(Diyerek gider.)*

(Çalgı çalar. Pişekâr gelir.)

PİŞEKÂR: *(Kendi kendine.)* Acâyip! Bizim Hamdi Efendi nereye gitmiş? Dükkân-da yok. Her ne hal ise. Beklerim, şimdi nerede ise gelir.

(Davul zurna çalar. Kavuklu önde, arkasında Kınnap-zâde, daha arkasında Yahudi ve sâir mahalleli, sekiz on kişi gelirler.)

PİŞEKÂR: *(Kavuklu'ya hitâben.)* Bilâder, bunlar kim?

KAVUKLU: Sorma. Karşımdaki Salkım-İnci, Tuzsuz Mustafa'yı içeriye aldı, şimdi gidip mahalleliyle beraber evini basacağız, o herifi de ordan çıkartacağız.

PİŞEKÂR: Haydi, öyleyse ben de sizinle⁹⁸ beraber giderim.

(Çalgı çalar. Cümlesi birden türkü söyleyerek, meydanı dolaşarak kapının önüne giderler.)

BEY: *(Kapıyı çalar.)* Baksan a, Tuzsuz

98 Sizinnen: sizinle.

Mustafa! Mahalle arasında böyle şey olmaz. Çekersem hançerimi, sînende⁹⁹ alırım soluğu.

PEPEME TİRYAKİ: Baksan a, Tuzsuz Mustafa, huuu! Atarsam enfiye kutusunu, beyninde alırım soluğu.

YAHUDİ: Baksan a, Turşucu Mustafa! Alırsam pabuçları koltuğumun altına, Balat'ta alırım soluğu.

(Diyerek, cümlesi birden kapıyı çalar. Tuzsuz Mustafa, elinde bıçağı olduğu halde, dışarıya çıkar; mahalleli bundan korkarak, her biri bir tarafa koşarlar, meydan boş kalır.)

ZENNE: Aman, başıma bir belâ gelmeden ben de savuşup gideyim. *(Diyerek savuşur gider.)*

BİTİŞ

(Çalgı çalar. Kavuklu ile Pişekâr gelir.)

KAVUKLU: Bilâder, ben artık bu belâlı yerde kunduracılık etmem.

PİŞEKÂR: Doğru, bilâder, ben de artık bu dükkânı ucuz pahalı demeyip satıp şu mahalleden gideceğim.

KAVUKLU: Hoş olsun! Bugün elimden ucuz kurtuldun. Her ne kadar suç-i lisanda¹⁰⁰ bulunduksa da af ola. İnşallah cuma günü "Sandıklı Oyunu"nda yakan elime geçecek olursa, ben bilirim sana yapacağımı.

(Diyerek, her ikisi de yerden temennâ ederek meydandan çekilirler. Çalgı çalar, oyun da hitâm bulur.)¹⁰¹

99 Sine: göğüs.

100 Suç-i lisan: dil suçu (Yaygın biçimi: Sürç-i lisan [= dil sürçmesi]).

101 Hitâm bulmak: sona ermek.

N o t:

Kunduracı oyunu, “Fasıl” bölümünün ilk sahnelerinde (Kavuklu’ya bir kunduracı dükkânı tutulması, Zennelerin Kavuklu’yu güzel ve yakışıklı bulmaları) *Eskici Abdi* oyununun; daha sonraki sahnelerde ise (Çelebi’nin Zenne’ye haber gönderişi, Tuzsuz Mustafa’nın haber gönderişi ve eve girişi, mahallelinin baskını) *Mandıra* oyununun çeşitlemesi niteliğini göstermektedir.

MAHALLE BASKINI

Kaynak:

Mehmet Safer, *Mahalle Baskını yahut Şalgam Hoca, mufasssal ortaoyunu*, yazma; Raif Ogan özel arşivi.

KİŞİLER

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

KAMBUR (Kavuklu'nun kayınbiraderi)

I. ZENNE (Kart Zenne. Kavuklu'nun karısı)

II. ZENNE (Şekerpâre)

HIRBO [= TÜRİK] (Himmet Dayı. Kastamonu'lu. Mahalle bekçisi)

ÇELEBİ (Cenan. Şekerpâre'nin âşığı)

LÂZ (Temel. Of'lu)

KAYSERİLİ (Mayıs-oğlu)

ACEM

TATAR (Necmi)

SARHOŞ (Bekir)

KÜRT

DENYO

ŞALGAM HOCA

ÇÖMEZLER (Şalgam Hoca'nın çömezleri. Konuşmazlar)

MAHALLE BASKINI

(Karşılıklı iki yenedünya: Biri Kavuklu'ya, biri II. Zenne'ye ait.)

GİRİŞ

(Zurna, Bülbül havası çalar. Pişekâr, pastav elinde, çıkar, meydanı dolaşır. Zurna keser. Etrafa iki el ile selâm verir.)

KAVUKLU: (Huzzâra.¹) Beyler, efendiler! Oyunumuz “Mahalle Baskını veya Şalgam Hoca”. Çalsın çalgıcı ağalar, usûl ü âheng² ile, velî-nimetler³ temâşâ buyursunlar... (Zurnanın önüne gelir durur.)

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna, Rumeli gelin havası çalar. Kavuklu, zembili omuzunda bir Kambur'la meydana gelir, bir defa dolaşır ve vekar ü azametle Kambur'a döner.)

KAVUKLU: Ver şu zembili! Bir şey beceremedin.

KAMBUR: Herifin gözü bende idi.

KAVUKLU: Kantarı alırken bir lâhana olsun zembile...

PİŞEKÂR: Efendim, pazara mı, pazara mı?

KAVUKLU: (Ürkerek.) Acaba pazarcıların bağırması zembilde mi kaldı? (Zembile bakar.)

PİŞEKÂR: Maşallah! Maşallah! Kibarlık böyledir.

KAVUKLU: (Görerek, Kambur'a.) Tanıyor musun?

KAMBUR: Ben de şimdi görüyorum. Sakın dilenci olmasın.

KAVUKLU: Biz daha siftah etmedik. Ne verelim?

PİŞEKÂR: Efendim, zenâbîl⁴ derûnunda⁵ ne metâlar⁶ var?

KAVUKLU: Sözleriniz Türkçe mi?

PİŞEKÂR: Sırf Türkçedir, Beyim.

KAVUKLU: Neye ben anlayamıyorum?

1 Huzzâr: hazır bulunan kişiler.

2 Usûl ü âheng: usul ve ahenk.

3 Velî-nimet: nimet veren, besleyen, yedirip içiren.

4 Zenâbîl: zembiller.

5 Derûn: iç.

6 Metâ: mal.

PİŞEKÂR: Efendim, bugün pazarı kaldırı-
nınız demek?

KAVUKLU: İkimiz zorladık, ağır geldi, ora-
ya bıraktık.

PİŞEKÂR: Sebzelerden ne mübâyaa etti-
niz?⁷

KAVUKLU: Af edersiniz ama, neye bizi yo-
lumuzdan alakoyuyorsunuz?

PİŞEKÂR: Yooo, efendim, bendeniz tuz
ekmek yediğim adamı unutmam.

KAVUKLU: Siz her gün tuz eklemek mi yer-
siniz?

PİŞEKÂR: Söz misali. Sizinle ne papazlar
uçurduk.

KAVUKLU: Siz uçurtmacı mısınız?

PİŞEKÂR: Sâbikan⁸ çok koklaştık.

KAVUKLU: Yaylada mı?, yoksa sâbıkada⁹
mı?

PİŞEKÂR: Rica ederim, biraz meks edin¹⁰
de görüşelim.

KAVUKLU: Zorlan mı? Adam, bırak gide-
lim.

PİŞEKÂR: Efendim, bendeniz yemek me-
raklısıyım da, her kime tesadüf etsem
yemek tertibi sorarım.

KAVUKLU: Sor bakalım.

PİŞEKÂR: Pazardan patlıcan mı aldınız?

KAVUKLU: On tane kadar. Onu da bu
becerebildi. Sakın sen gitme, dayak
yersin.

PİŞEKÂR: Dayak yemek, ne münasebet?
Paramla mal alacağım.

KAVUKLU: Biz, görmeden aldık da.

PİŞEKÂR: Lâtifeyi bırakın. Ne yemeği ya-
pacaksınız? Karnıyarık mı?

KAVUKLU: Karnıyarığı sevmem. Hasta gi-
bi yatar.

PİŞEKÂR: Mutlak kızartma olacak.

KAVUKLU: Ona da çok yağ lâzım.

PİŞEKÂR: İmambayıldı da hoş olur.

KAVUKLU: Iskatta¹¹ bayılırsa helvayla tur-
şuya çok dalar.

PİŞEKÂR: Aman efendim, meraklıyım. Şu
patlıcanları mutlak oturtma yapacak-
sınız.

KAVUKLU: Oturtmayı pek severim, pişir-
mesi müşkül.

PİŞEKÂR: Efendim kolay. Ben size tarif
edeyim.

KAVUKLU: Sandalye filân tedarik edecek
miyiz?

PİŞEKÂR: Ne lüzumu var? Tepsiye otu-
racak.

KAVUKLU: Bağdaş filân kuracak mı?

PİŞEKÂR: Müsaade buyurun da tarif ede-
yim.

KAVUKLU: Anlat bakalım.

PİŞEKÂR: Evvelâ patlıcanları pârê pârê
doğrarsınız.

KAVUKLU: Doğradık.

PİŞEKÂR: Kemerse olmaz haal!

KAVUKLU: Kemer değil, sarnıç... Ne biçim
lâflar bunlar?

PİŞEKÂR: Her ne hâl ise... Yağla kıymayı
tavaya atar, kavurursunuz. Ba'dehû so-
vanı alır, evvelâ bıyığını kesersiniz.

KAVUKLU: Sakalını da tıraş ederiz, dım-
dızlak kalır.

PİŞEKÂR: Gömleğini de soyarsınız.

KAVUKLU: Hep çamaşırları çıkacak mı?

PİŞEKÂR: Yok efendim... Sovanı kıymaya
karıştırır, kardeş edersiniz.

11 **Iskat:** (burada) ölünün günahlarının
bağışlanması.

7 **Mübâyaa etmek:** satın almak.

8 **Sâbikan:** eskiden.

9 **Sâbika:** (burada, belki) cezaevi.

10 **Meks etmek:** durmak; dinlenmek ya da bekle-
mek için bir yerde kalmak.

KAVUKLU: Süt-kardeş mi olacaklar?

PİŞEKÂR: Yok efendim... Patlıcanları da kızartır, tepsiye dizer, üstüne harcını korsunuz. Bir taşım kaynar, olur oturtma.

KAVUKLU: Benim bildiğim, bu kadar teferruatlı oturtmayı gizli yapmalı.

PİŞEKÂR: Neden gizli olsun?

KAVUKLU: Her görenin gözü kalır, isâbet-i ayna¹² uğrar.

PİŞEKÂR: Böyle, arkadaşınızla ne tarafa gidiş?

KAVUKLU: Arkadaş değil, yakınım.

PİŞEKÂR: Karâbetiniz¹³ mi var?

KAVUKLU: Karabet'imiz de var, Kırkor'unuz da.

PİŞEKÂR: Yani akrabanız mı?

KAVUKLU: Kayınbirader.

PİŞEKÂR: Maşallah, çok güzel.

KAVUKLU: Evet, çok güzeldir. Bunu gördüm de, ablasını aldım. O da bön-göz. Yalnız, bir ayağı topal, biraz da kamburu var.

PİŞEKÂR: O hatâ sayılmaz. Af edersiniz, bu neye böyle çarpık kaldı? Kazâya mı uğradı?

KAVUKLU: Bildiğin gibi. Büyük bir tehlikeye geçirdi.

PİŞEKÂR: Ne gibi tehlike? Anlayabilir miyim?

KAVUKLU: Bu pek yaramazdır. Ablası kola kaynatmış, iş görürken, bu da koşar, ayağı kilime takılır, kola çanağına düşer. Dar yetiştim, çanaktan çıkardım. Her tarafı gevşemiş, kopacak. Ablası ütüledi, kola dondu, bu da böyle büzük kaldı.

PİŞEKÂR: Vah vah! Başka kardeşi var mı?

KAVUKLU: Bunlar yedi kardeş. Yedisi de böyle kambur. “Yedi kamburlar” diye namı var. Ben de asâletleri var diye ablasını aldım.

PİŞEKÂR: Geçinmeniz nasıl?

KAVUKLU: Eh, şöyle böyle! Yuvarlanıp gidiyoruz.

PİŞEKÂR: Kadının sana iyi bakar ya?

KAVUKLU: Ben zengin diye aldım, züğürt çıktı.

PİŞEKÂR: “— Akarı* var.” mı dediler?

KAVUKLU: Öyle dediler de, burnundan başka akarı yok.

PİŞEKÂR: Hiçbir şeysiz mi geldi?

KAVUKLU: Dediğin gibi... “— İki camcı dükkânıyla bir fırını var.” dediler. Ne çıkarsa beğenirsin? İki camcı gözleri: ne görse istiyor; bir fırın da ağız: ne versen yiyor.

PİŞEKÂR: Vah yavrum vah! Seni yakmışlar.

KAVUKLU: Bereket versin mahalle tulumbasına. Çabuk söndürdü.

PİŞEKÂR: Beni tanıyamadın mı?

KAVUKLU: Tanıyamadım.

PİŞEKÂR: Gözlüklerini bir tak bakayım.

KAVUKLU: Bostan dolabında kaldı.¹⁴

PİŞEKÂR: Macuncu'yu biliyor musun?

KAVUKLU: Bırak şu herifi! Geçende beni kandırdı: Fırıldak çevirdik, yüz paramı aldı.

PİŞEKÂR: O macuncu değil. Çapa'nın üstünde.

KAVUKLU: Kürekle kazma olur.

PİŞEKÂR: Canım, Topkapı'ya giderken, Yüksekaldırım'ın üst tarafında. Macuncu mahallesi, hamamı da var.

12 İsâbet-i ayn: göz değmesi, nazar.

13 Karâbet: yakınlık, akrabalık.

14 Kavuklu, “gözlük” sözcüğünü “bostan dolabına koşulan hayvanların başlarının dönmesi için gözlerine bağlanan bağ” anlamında alıyor.

* Akar: gelir getiren taşınmaz mal.

KAVUKLU: Şimdi anladım. Macuncu hamamı. Sen orada tellâktın galiba.

PİŞEKÂR: Benzettiğin şeye bak. Onun karşısında aktar...

KAVUKLU: Tanıdım, tanıdım! Nallıhoroz'un oğlu İsmail.

PİŞEKÂR: Kaldır ayağını, üstüne bastın.

KAVUKLU: (*Sıçrayarak.*) Yanılıp buraya yatma, sana basarım... Vay İsmail'ciğim vay! Seni ben çoktan kaybettim.

PİŞEKÂR: Zaman öyledir birader. Bazı ayrılır, bazı kavuşur.

KAVUKLU: Seni hakikaten kaybettim. Ki-me sorsam bilen yok. Nasılsa şurada tesadüf edebildim.

PİŞEKÂR: Ben sizi uzaktan görür görmez çıkardım.

KAVUKLU: Sinameki içmişsindir.

PİŞEKÂR: Şimdi nerelerde bulunuyorsun?

KAVUKLU: Şu oğlanı savalım da, öyle görüşelim. — Sen eve git, yavrum.

KAMBUR: Biraz para ver de, yolda simit alayım.

KAVUKLU: Aksiye bak, üzerimde bozuk da yok. — İsmail, sende on kuruş varsa ver de, ben sonra aklıma gelirse veririm.

PİŞEKÂR: (*Verir.*) Al, yavrum!

KAVUKLU: (*Kanbur'a.*) Gel buraya. Sen kuruşu al, o iki çeyreği düşürürsün, ver bana.

PİŞEKÂR: Ben fazla verdim, lüzumu yok.

KAVUKLU: Sen bilmezsin, çok para masraf eder; ben de verdim.

(*Kambur gider.*)

PİŞEKÂR: Gene o eski mahallede misin?

KAVUKLU: Ne yapayım? Cehaletle, babadan kalan üç buçuğu yedik, şimdi ona buna muhtaç olduk.

PİŞEKÂR: Yahu, baban epey bir kırıntı bıraktıydı. Hepsini de çarçur mu ettin?

KAVUKLU: Candan ahbap sandığım adamlar yüzüme güldüler, paramı sefâhette yediler. Şimdi hiçbir selâm bile vermiyor.

PİŞEKÂR: Dükkânları, evleri, hepsini sattın mı?

KAVUKLU: Dikili ağacım bile yok.

PİŞEKÂR: Vah Hamdi'm vah! Yazık sana! Haniya Divanyolu'nda bir konak yavrusu vardı. On odalı kadar bir şey. Onu da?

KAVUKLU: En evvelâ o gitti.

PİŞEKÂR: Kaça sattın? Ucuz vermeyeydin bari.

KAVUKLU: Sekiz yüz liraya veriverdim.

PİŞEKÂR: Pek ucuz satmışsın. Seni kandırmışlar, âdeta kazıklanmışsın.

KAVUKLU: Çok doğru söylüyorsun. Çok güzel bir evdi. Aldanışım sana bile dokanmış.

PİŞEKÂR: Ee, demek yine eski mahalledesin. Ne iş tutuyorsun?

KAVUKLU: Ona buna su taşıyorum. Biraz da mahalle hammallığı. Aksi gibi, evliyim de.

PİŞEKÂR: O da var ya! Ama, Hamdi'ciğim, oranın beyleri ve mahallelisi insan kıymeti bilirler. Arasıra sana da bakarlar zannederim.

KAVUKLU: Ne gezer! Ben kahveye gittim mi, her oturan, beş dakikada bir cebini yokluyor.

PİŞEKÂR: Neden?

KAVUKLU: Her akşam bir iki tütün tabakası kayboluyor da ondan.

PİŞEKÂR: Öyleyse kahvede bir açıkgöz var.

KAVUKLU: Bazı tabaka benim cebimde bulunuyor. Kendi kendine geliyor zâhir.

TEKERLEME

Geçende beş altı bey oturmuşlar, ertesi cuma günü gezme yeri kararlaştırıyorlar. Biri “— Fenerbahçe’ye gidelim.” dedi; diğeri Adalar’ı münasip gördü, içlerinden zengin bir yağlıkçı “— Boğaziçi’ne gitsek daha iyi olur.” diyor; derken biri “— Boğaziçi’ne gideriz ama hiç vapurdan dışarı çıkmayalım.” dedi; kâtiplerden biri de “— Gidip gelme alırız, dilenci vapuruyla gider geliriz.” diye karar verdiler... Ben bunu işittim a, vapur saat üçte hareket ediyormuş, sabahleyin onlardan evvel doğru Köprü.¹⁵ Geçebilirsene geç.

PİŞEKÂR: Çok kalabalık mı? Yoksa Köprü mü açık?

KAVUKLU: Bende Köprü parası metelik bile yok.

PİŞEKÂR: Nasıl geçtin?

KAVUKLU: Kulede işaret vardı tesadüf eseri. Tulumbacılara katıldım.

PİŞEKÂR: Aferin, Hamdi’ciğim! Bazı yerde açıkgozlülük edersin.

KAVUKLU: İskeleye geldim, dilenci vapurunu sordum; “— Üçüncü vapur.” dediler. Geçtim oturdum, ama kimseler yok.

PİŞEKÂR: Daha erken olacak.

KAVUKLU: Öyle imiş. Azar azar dilenciler gelmeğe başladı. Fakat hiç bana benzer dilenci yok.

PİŞEKÂR: Hep gelenler dilenci mi?

KAVUKLU: Dilenci ama, saat kordonlu.

PİŞEKÂR: Tuuu, Allah müstahakını versin! “Dilenci vapuru” deyince, sen de dilenenlere mahsus mu sandın?.. Her iskeleye uğrayan vapura “dilenci” derler, yani zikzak.

15 Köprü: İstanbul’da Karaköy köprüsü.

KAVUKLU: Zikzak mikzak, bir köşeye oturdum. Vapur hareket etti. Birçok iskeleye uğradı. Eli kutulu birisi geliyor, her defasında “— Nereye çıkacaksın?” diye soruyor. Bacanın yanına çıktım, halatların üstüne çıktım, olmadı. Gene geldi, “— Nereye çıkacaksın?” demesin mi? “— Bacanın üstüne mi çıkacağız?” dedim. Herif güldü, gitti.

[... ..]¹⁶

PİŞEKÂR: Onlar kapının topu. Hem de billûr.

KAVUKLU: Orada ne çocuk vardı, ne de top oynayan. Beni götüren uşak o toplardan birini çevirdi. Görme, İsmail, ne süslü oda. Bey bir sedire oturmuş, önüne bir ihram¹⁷ örtmüş, eline bir çingirak almış, sallayıp duruyor. Bey ya kızmıktan yeni kalkmış veya yeni sünnet olmuş olacak.

PİŞEKÂR: Beyin sünnetle ne münasebeti var?

KAVUKLU: Eline oyuncak vermişler ya.

PİŞEKÂR: O çingirakla etbâsını¹⁸ çağırır.

KAVUKLU: Bizde, Eyüp’te kurban payına çağırılmazlar; kim erken içeri girebilirse o payını alır... Selâm verdim, Bey yer gösterdi. On bir buçuk mangalı gibi erkân minderine¹⁹ çöktüm... Dur, dur, İsmail, Bey bana kibarca bir şey sordu.

16 İki sahife eksik. Söz konusu sahifeleri içine alan yaprağın koparılmış olduğu anlaşıyor. Başka oyunlarda da kullanılan Dilenci Vapuru tekerlemesinin (bkz. Cevdet Kudret, *Ortaoyunu*, c. I, “Büyücü; C. II, “Kanlı Nigâr”) bu sahifelere raslayan kısmında, Kavuklu’nun Boğaziçi iskelelerinden birine zar-zor çıktığı, bir yalı, ya da konağa girişi anlatılmış olmak gerekir.

17 İhram: yere, ya da sedire serilen yün yaygı.

18 Etbâsını (doğrusu: Etbâını): uşaklarını, hizmetçilerini.

19 Erkân minderleri: eskiden, ev, konak ve saraylarda bir kişinin oturabileceği, yuvarlak, küçük yer minderleri. (Aslı: *Ergen minderleri*: gençlerin oturmasına özgü küçük, yuvarlak minder.)

PİŞEKÂR: Ne sordu bakayım?

KAVUKLU: Mevlûdumu²⁰ sordu. “— Bu sene okutmadık.” dedim, güldü.

PİŞEKÂR: Çok hatâ etmişsin, Hamdi.

KAVUKLU: Aman! Pencere perdelerine bayıldım. Tükrük kâğıtlarını²¹ biribirine yapıştırmışlar, bir kız çocuğu toplu iğne ile çiçek işlemiş, perde diye pencereye asmışlar.

PİŞEKÂR: Ona “tül perde” derler.

KAVUKLU: Her ne hâl ise!.. Bey uzun bir sigara verdi, yaktım, gözlerimden yaş geldi. Meğer ters yakmışım. Bey: “— Ne ağlıyorsun?” dedi. “— Geçende büyük peder vefat etti de, o aklıma geldi.” dedim. Biraz oturduk. Beni getiren uşak geldi, “— Hazır, Beyim!” dedi, gitti. Bey hemen yerinden kalktı, sedirîn altından iki çiçekli pabuç çıkarıp ayaklarına giydi.

PİŞEKÂR: Pantufla.

KAVUKLU: Pantufla mantufla, ben eşek miyim? gelirken yemenileri kimse çalmanın diye koynuma koymuştum, ben de ayaklarıma çektim.

PİŞEKÂR: Çok ayıp etmişsin.

KAVUKLU: Beyin hoşuna gitmiş, katılıyor gülmeden. Bey önden, ben arkadan, gene o sofada bir kapı açtılar, içeri girdik. Tam dediğim çıktı.

PİŞEKÂR: Ne oldu?

KAVUKLU: Ne olacak! Mahmutpaşa’da, iki kişi sedye ile tabakalar, sürahiler, bardaklar, fincanlar satarlar: “— Ne alırsan beşer kuruşa, beşer kuruşa! Gümrüğün malları, beşer kuşura, beşer kuruşa!...” Beyin de sanatı o imiş.

20 Mevlûd (Mevlid anlamında): 1. doğulan yer; 2. doğulan zaman; 3. Süleyman Çelebi’nin ünlü eseri.

21 Tükrük kâğıdı: (belki) sigara kâğıdı. (Eskiden sigaralar elle sarılır, sigara kâğıtları tükrükle yapıştırılırdı.)

PİŞEKÂR: Nereden anladın?

KAVUKLU: Nereden anlayacağım! Uzun bir masa üzerinde sürahiler, tabaklar, bardaklar, kâseler, her şey var. Bu biraz zengincesi.

PİŞEKÂR: Ayol, orası alafranga sofrası.

KAVUKLU: Öyle imiş, ama benim aklım ermedi. Altı arşın uzun bir sofrası. Bey o başa oturdu, ben bu başa. Meselâ çorba geldi. Hortum mu atacağız, marpuçla mı içeceğiz, yoksa her defasında uzun bir kepçe ile mi yiyeceğiz?

PİŞEKÂR: A kuzum! Alafrangada herkese ayrıca tevzî ederler.²²

KAVUKLU: Öyle oldu ya. Beyaz takkeli birisi, çanak, kâse, tas bulamamış, bahçedeki saksıya çorbayı doldurmuş, getirdi.

PİŞEKÂR: O, saksı değil, ayaklı kâse.

KAVUKLU: Kâse yürümüyordu, herif yürüyordu be sen de! Beye iki kepçe, bana üç kepçe verdi, kâseyi de sofranın ortasına koydu. Dört kaşıkla benimki bitti. Sağa baktım, sola baktım, beni gözetleyen yok; hemen sandalyeye bastım, masanın üstüne bastım, çorba kâsesini kulaklarından yakaladım, lak lak lak içmeğe başladım.

PİŞEKÂR: Ah, ne yaptın? Kendini rezil etmişsin.

KAVUKLU: Ne rezili be! Beyin hoşuna gitti, kahkahayla gülüyor... Arkasından uzun bir tabak.

PİŞEKÂR: Kayık, kayık.

KAVUKLU: Yok, mavna. Dayak yer misin sen? Şu kibar kısmı hiç ağzının tadını bilmiyor.

PİŞEKÂR: Gene ne oldu?

KAVUKLU: Ne olacak! Çorbadan sonra pestil tatlısı yenir mi?

22 Tervî etmek: dağıtmak.

PİŞEKÂR: Ne pestil tatlısı?

KAVUKLU: Beye verdi, bana da iki tane verdi. Parmağımla salçasına baktım, tuzlu.

PİŞEKÂR: Biftek.

KAVUKLU: Onun et olduğunu anladım. Yan gözle Beye baktım. Önünde kahve kutusu gibi bir şey var. Az sürüp yiyor. Ben de yapayım, dedim. Sen misin yapan? O kutuyu açtım, tahin zannettim. Bir iki kaşık yedim. Bir dudak yerde, bir dudak gökte. Gözlerimden yaş boşandı. Ne acı şeymiş o!

PİŞEKÂR: Ona “hardal” derler.

KAVUKLU: Eti elimle koparayım dedim, kuru pastırma gibi kopmuyor. Gene yan gözle Beye baktım: Elindeki çatalı ete batırıyor, yuvarlak başlı bıçakla ufak ufak kesip ağzına atıyor.

PİŞEKÂR: Sen de öyle yapaydın.

KAVUKLU: Senin dediğin gibi, ben de Beyi taklit edeyim dedim, keşki etmez olaydım, İsmail, rezil oldum gitti.

PİŞEKÂR: Eti kesemedin mi?

KAVUKLU: Kestim, kestim ama, o hınzır cilâlı tabak... Ben keserken, çatalın altından et kaydı ve biraz da kaydırak oynar gibi doğru Beyin suratına gidip yapışmasın mı?

PİŞEKÂR: Vah vah vah! Sonra ne oldu?

KAVUKLU: Ne olacak? Kadınların ağda sökmesi gibi, eti suratından bir çekti. Ne görsem beğenirsin?

PİŞEKÂR: Ne gördün?

KAVUKLU: Beyin suratının bir tarafı beyaz, bir tarafı siyah. Âdeta şırpençe²³ çıkarmış gibi.

PİŞEKÂR: Bey hiddetlendi mi?

23 Şırpençe: çoklukla ensede, ya da sırtta çıkan öldürücü kan çıbanı.

KAVUKLU: Hiddetlenmez olur mu? Hemen: “— Pilâv, pilâv!” diye emretti. Pilâvı getirdiler, iki kepçe Beye, üç kepçe de bana verdiler. Yemeğe başladık. Ben de utançtan hiçbir tarafa bakamıyorum. Beylen beraber sofrayı terk etmek lâzım gelecek diye acele acele pilâvı bitirmeye çalışıyordum. Üç kaşık dolu pilâvı üst üste ağzıma attım. Yan gözle “Beye bir bakayım” dedim. Bakmaz olaydım. Ağzım dolu pilâvla güleceğim geldi. “Pufff!” der demez, ağzımda ne kadar piring tanesi varsa, İzmir saçması gibi, Beyin suratına yapışmasın mı? Çiçek çıkarmışa döndü.

PİŞEKÂR: Aman! Sonra iş ne vaziyet aldı?

KAVUKLU: Ne vaziyet alacak. “— Atın şunu!” dediğini işittim. Hemen dört kişi beni karga-tulumba gibi kaldırdılar, dönemeçli merdivenden aşağıya koyverdiler... Gözümü açtım. Yaz diye sedirde yatmışım. Uyku arası döneyim derken yere yuvarlanmışım. Bizim karı da yatağından fırlamış, “— Ne oluyorsun?” diyor. Ne olacak! Rüya bu! Belli olmaz. İnsan ne acayip şeyler görür.

PİŞEKÂR: Ay! Bu söylediğin rüya mı idi?

KAVUKLU: Ben sana: “— Hayırdır inşallah!” demedim miydi?

PİŞEKÂR: Ben de, başından geçmiş bir vaka diye dinliyorum.

KAVUKLU: Aklıma gelmedi. Bileydim, rüya olduğunu evvelden söyledim.

FASIL

PİŞEKÂR: Eee. Hamdi’ciğim, buralardan geçmenin elbet bir sebebi vardır.

KAVUKLU: Olmaz olur mu? Senin bu mahallede muhtar olduğunu haber aldım;

koşa koşa sana geldim, bana bir yardım olsun diye. Elbette bu mahallede bana münasip bir iş bulursun.

PİŞEKÂR: Sana münasip bir iş var ki, Hamdi'ciğim, senin için biçilmiş hırka.²⁴ Eğer giyebilirsen.

KAVUKLU: Ne gibi bir iş bu?

PİŞEKÂR: Bu mahallenin bir bekçisi noksan. Seni bekçi yapalım, arkadaşınla geçinir gidersiniz.

KAVUKLU: Dedğin güzel ama, ben bekçilikten anlamam.

PİŞEKÂR: Ben sana mühim yerlerini tarif ederim. Bir kere arkadaşın buralı değil, Kastamonu'lu. O ince işlerden anlamaz, sense İstanbul'lusun, her bir şey yapabilirsin. Dügün gibi, nikâh gibi şeylerden de para kazanırsın.

KAVUKLU: Ya geceleri gezmek?

PİŞEKÂR: O kolay bir şey. Yarı gece sen, yarı gece de arkadaşın gezecek.

KAVUKLU: Ya hırsız filân? Sonra iş fenalaşır.

PİŞEKÂR: Sen hırsız olduğunu anladın mı, öbür sokağa sapıver.

KAVUKLU: Bu ise, bir şey değil.

PİŞEKÂR: Hem, yarı hizmet senin, yarısı arkadaşının. Ağır işleri ona gördürürsün.

KAVUKLU: Benim hizmetlerim ne olacak?

PİŞEKÂR: Akşamdan sopayı alırsın, saat birden²⁵ başlarsın. Meselâ saat iki oldu mu: tak, tak! Saat iki buçukta: tak, tak, tıkırrr!

KAVUKLU: Saat dörtte?

PİŞEKÂR: Tak, tak, tak, tak!.. Gelelim, Ramazan geldi. Ne yapacaksın?

KAVUKLU: Ne yapacağım?

PİŞEKÂR: Davul çalacaksın, her akşam sahurda beyit söyleyeceksin.

KAVUKLU: Ben beyit bilmem.

PİŞEKÂR: Ben sana öğretirim. Meselâ, Ramazanın ilk gecesinden başlarsın; gece sahur oldu mu, davulu boynuna takarsın... Çalmasını biliyor musun?

KAVUKLU: Kimse görmezse.

PİŞEKÂR: Nasıl kimse görmezse?.. Evvelâ davulu alırsın, sağ eline tokmak, sol eline çırpı:

Dum dumudu dum dum!

Dum dumudu dum dum!..

KAVUKLU: Ben bu dum dum'u yapamam.

PİŞEKÂR: Canım, sana sözlüsünü öğreteyim.

KAVUKLU: Nasıl sözlü? Davul lâkırdı mı söyleyecek?

PİŞEKÂR: Bak dinle:

Kalk kadın, kalk kalk, gözleme yap!

Kalk kadın, kalk kalk, gözleme yap!

KAVUKLU: Ya kadın gözleme yapmaya caksa?

PİŞEKÂR: Yahu, ne söz anlamazsın! Davulun ezgisi... Gelelim beyit söylemeye.

KAVUKLU: Beyit nasıl olur?

PİŞEKÂR: Arkadaşın fener çeker, sen de söylersin. Beyit:

Tahtadan fener yaparım

Çıkma sokağa saparım

Arkadaşım ayı olmuş

Burnuna halka takarım

KAVUKLU: Çok muzip adamsın be! Ya arkadaşım kızar da, "— Pis Çingene!" diye kafama sopayı vurursa?

PİŞEKÂR: Bir başka beyit daha:

Halayıklar halayıklar

Ocak başında sayıklar

Davulun sesin işitince

Pirincin taşın ayıklar

24 Senin için biçilmiş hırka: "... biçilmiş kaftan" olmak gerekirdi.

25 Saat bir: ezânî saata göre bir. (Ezânî saat: güneşin batışında 12'yi göstermek üzere ayarlanan saat.)

KAVUKLU: Ya halayıklar kızar da, birer kızılıcık değneğiyle bizim abanın piresini ayıklarsa? O zaman iş fenalaşır.

PİŞEKÂR: Gelelim yatıp kalkacak yere. Mahallemizde birçok kiralık evler vardır. Boş olanlardan hangisinde olsa yatar kalkarsın. Şu arka tarafımdaki hâne sana münasip.

KAVUKLU: Bizim köroğlu gelirse, sakın burada olduğumu söyleme.

PİŞEKÂR: Neme lâzım! Hiç senin rahatını bozar mıyım? Bir kere de arkadaşını çağıralım da görüşün.

(Yenidünyaya otururlar.)

HIRBO: (Sopa elinde, gelir.)

²⁶ Eminem Eminem gayfe gavurıyo
Dumanını dumanını savurıyo
Eminem Eminem guduk Eminem
Gobeğinin altı çuhur eminem
Meriba, İmsayıl Efendü!

PİŞEKÂR: Merhaba, Himmet Dayı!

HIRBO: Beni yavuzlamışın,²⁷ gele-goydum.

PİŞEKÂR: Evet, size bir arkadaş buldum da.

HIRBO: Bağa arhadas olıcak zırzop nirede?

KAVUKLU: İsmail, bu arkadaş çok neza-ketli.

PİŞEKÂR: İşte, yanımda duran tam sana uysal bir adam.

HIRBO: (Kavuklu'ya.) Hemşüre, sen paz-mantcılık²⁸ ediyon mun?

KAVUKLU: Anlamadım ama, ediyon ves-selâm!

HIRBO: Nirede pazmantcılık ede-goydun?

²⁶ Ölçek: 11 (6 + 5)
(1. ve 2. dizelerde ölçek bozuk)

²⁷ Yavuzlamak (P): çağırarak.

²⁸ Pazmantcılık: bekçilik (Pazmant ya da Pazvant: Farsça pâsbân sözünün bozumuş biçimi).

KAVUKLU: Çook! Meselâ yatakta, sofrabaşında, kahve köşesinde.

HIRBO: Bağa arhadaşluk iden namuslu olmalıdır.

PİŞEKÂR: Himmet Dayı, ben bu arkadaşın her şeyine kefilim.

HIRBO: Sen olduktan kelim ben hiç gorkman. (Kavuklu'ya.) — Her dama tılılanı²⁹ batğa haber virmelidü. İnehterler bende duriyye. Ben hincuk varıyon, sonra görüşürük. (Gider.)

PİŞEKÂR: Her eve giren çıkanı buna haber vereceksin. Kira evlerinin anahtarları da bunda durur. Hamdi'ciğim, gözünü aç bu mahallede çok para sahibi olursun. Gel gidelim de, biraz istirahat edelim.

(Kavuklu, yenidünyaya girer; Pişekâr, bir kenara çekilir.)

I. ZENNE:

³⁰ Ne için geçmez aceb bir günüm

[âzâd-ı elem

Gam ile girye ile geçti hayatım ne

[desem

Bırakır mı bu yaşımda beni hiç

[mâder-i gam

Onun âğuş-i vefâsında yetiştim

[büyüdüm

PİŞEKÂR: Breh breh! Sizin etvârınız,³¹ ne güzel yakışmış, sîmânıza³² yaşmağınız! Ayakta başmak,³³ başınızda gaz yaş-

²⁹ Eserin aslında kimi yerde tıhlamak, kimi yerde tıklamak diye yazılmış; tıhlamak biçimi yeğlendi.

³⁰ Ölçek: Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

Acaba niçin (hiç) bir günüm elemden kurtulmuş (olarak) geçmez? Ne desem, hayatım gamla, ağlamakla geçti. Gam ana bu yaşımda beni hiç bırakır mı? (Ben) onun vefalı kucığında yetiştim, büyüdüm.

³¹ Etvâr: tavırlar, davranışlar.

³² Sîmâ: yüz.

³³ Başmak: ayakkabı.

mak, göz süzerek, gerdan kırarak, etrâf ü eknâf³⁴ temâşâ ederek ne cânibe³⁵ teşrif?

I. ZENNE: Bendenize mi sual buyuruyorsunuz?

PİŞEKÂR: Evet, zâhir sizlere sual ediyorum, hanım kızım.

I. ZENNE: Ah, İsmail Efendiciğim! Büyük felâkete düştüm. Kimsesizliğin sonu böyle olur.

PİŞEKÂR: Ne oldu, kızım? Sen benim sadık arkadaşımın kızıydın. Benim de evlâdım sayılırsın. Derdini söylemeyen derman bulamaz.

I. ZENNE: Aman, İsmail Efendiciğim, o kılavuz kadınların şerrinden³⁶ el-aman!³⁷ En nihayet, benim gibi biçareyi, köpek ağzına kemik atar gibi, hayırsız bir adama verdiler. Dünyam zindan oldu.

PİŞEKÂR: Vah vah! O kocan olacak, kimlerden? Tanıyabilir miyim?

I. ZENNE: Belki tanırırsınız. “— Boş gezzenler kâhyası Hamdi” diyorlar.

PİŞEKÂR: Mülâhhamca³⁸ bir adam mı?

I. ZENNE: Ta kendisi. Hiçbir iş güc sahibi değil. Ne getirmesi var, ne götürmesi.

PİŞEKÂR: Aranız açıldı galiba. Seni bırakıp kaçtı mı?

I. ZENNE: Ha şunu bileydin! Beş gündür eve gelmiyor. Buralarda, sizin yanınızda olduğunu işittim.

PİŞEKÂR: Evet, kızım. Burada ama, şimdi bir yere ayırlamaz; zîrâ bu mahallenin bekçisi oldu.

34 Etrâf ü eknâf: dört bir yan (Etrâf: taraflar, yanlar; Eknâf: taraflar, yanlar, yönler. Her iki sözcük de aynı anlamda).

35 Cânib: taraf, yan, yön.

36 Şerr: kötülük.

37 El-aman: “aman, imdat” anlamında kullanılan şikâyet sözü.

38 Mülâhham: şişman.

I. ZENNE: Pekâlâ! Kocam değil mi, o nerede, ben de orada.

PİŞEKÂR: Dur bir kere yoklayım. Sen ses çıkarma. Bir desîse³⁹ ile onu buraya getiririm. (Gider.)

(Kapı çalar gibi pastavı Kavuklu'nun kafasına vurur.) Hamdi Efendi, Hamdi Efendi!

KAVUKLU: Kapıyı yavaş çal be yahu! Âdeti beynimde ötüyor.

PİŞEKÂR: A kardeş, sen de insan yanına gelmezsin. Bak, seni arayan çoğaldı. Birisi memleketine gidiyormuş, borçlularıyla⁴⁰ helâllaşmış, sana da birkaç lira borcu varmış, hem helâllaşacak, hem de vedalaşacak.

KAVUKLU: Nerede?

PİŞEKÂR: Gel arkam sıra.

(Giderler, I. Zenne ile karşılaşır.)

KAVUKLU: Tam borçluyu getirdin, İsmail.

I. ZENNE: Seni hain seni! Beni bırakıp da nerelere kaçarsın bakayım?

KAVUKLU: Senin şerrinden el-aman! En nihayet buraya gelmeğe mecbur oldum.

I. ZENNE: Ayol, benden ne kötülük gördün?

PİŞEKÂR: Nedir dargınlığınıza sebep?

KAVUKLU: Akşamları evde biraz çilingir sofrası kurarım, onu çok görür, hiç çenesi durmaz.

I. ZENNE: Bak, İsmail Efendi, söylediği söz! Rakı takımını daha gündüzden hazırlarım.

KAVUKLU: O doğru. Ya içerken söylediğin münasebetsiz sözler.

I. ZENNE: Ne söylüyorum ki?

39 Desîse: oyun, düzen, dek, hiyle.

40 Borçlu: (burada) alacaklı.

KAVUKLU: Ne söylemiyorsun ki! Biraz meze yapıyorum; çocuk elini uzattı mı: “— A-ah! Bırak yeme, o kaka!” diyorsun.

I. ZENNE: Fena mı? Çocuk arsızlık edip mezeni bitirmez.

KAVUKLU: Bitirmez ama, biz meze yerine bu yüzden kaka yiyoruz.

PİŞEKÂR: Böyle şeyler fuzûlî⁴¹ şeylerdir. Barışın bakayım! Benim de hatırım yok mu? Sizi böyle görürsem kederlenirim.

I. ZENNE: Ah, İsmail Efendi, ilk gözümün ağrısı da, onun için peşinde gezerim.

PİŞEKÂR: Bak, Hamdi ilk gözünün ağrısı imişsin.

KAVUKLU: Ben de ayrılmak istemem, ilk burnumun nezlesi de o.

PİŞEKÂR: Haydi, eviniz de var, işiniz de yoluna girdi. Gidin istirahatinize bakın.

(Kavuklu ile I. Zenne eve giderler.)

II. ZENNE:

⁴² Niçin nâlendessin⁴³ böyle
Gönül derdin nedir söyle
Seni ben istemem böyle
Gönül derdin nedir söyle

PİŞEKÂR:

⁴⁴ Var mıdır gayrı güzellerde o mestâne
[bakış

41 Fuzûlî: boşuna, gereksiz.

42 Ölçek: Mefâilün mefâilün

-. - - - . - - - -

(Şarkının bütünü için bkz. Cevdet Kudret, **Karagöz**, c. I, İstanbul, 2004 s. 345)

Metin Ziya Paşa (1825-1880)

Beste: Nikogos Ağa (XIX. yy.)

43 Nâlende: inleyen.

44 Ölçek:

Feilâtün (fâilâtün) feilâtün feilâtün feilün

.. - - - (-. - -) .. - - - . - - - . - -

Başka güzellerde o süzgün bakış, öyle temiz [kusursuz] yürüyüş, böyle leventçe bakış var mıdır? – Deli gönlü Mecnun gibi çöle salar; naz ile kâh bana, kâh çöle bakar.

Öyle pâkîze revîş böyle levandâne
[bakış
Dil-i dîvâneyi Mecnun gibi sahrâya
[salar

Nâz ile kâh bana kâh beyâbâna bakış

II. ZENNE:

⁴⁵ Şiveme cilmeme reftârıma âh
Yanılıp da kapılıp da bana dil verme
[sakın

Sen gibi bir nice üftâdeleri yaktım
[ben

Ben gibi âfet-i dil-sûza sakın olma
[yakın

PİŞEKÂR: Teşekkür ederim, hanım kızım.
Beni minnetdar buyurdunuz.

KAVUKLU: *(Gelin.)* Ne o, İsmail, benden evvel davula sen mi çıkacaksın?

PİŞEKÂR: Ne davulu, birader?

KAVUKLU: Hanımla karşılıklı beyit.

PİŞEKÂR: Hanım kızım şairedir.

KAVUKLU: Şaire ne oluyor?

PİŞEKÂR: Edebî beyitler okur.

KAVUKLU: Beytin edeplisi olur mu?

PİŞEKÂR: Gazel, divan, koşma.

KAVUKLU: Çok tuhafısın. Kadın tulumbacı olur mu?⁴⁶

45 Ölçek:

1. dize: Fâilâtün feilâtün feilün

-. - - - . - - - - (-. -)

2. - 4. dizeler:

Feilâtün (fâilâtün) feilâtün feilâtün feilün
(fa'lün)

.. - - - (-. -) .. - - - . - - - . - - - (- -)

(Bu şarkı için ayrıca bkz. Cevdet Kudret, **Karagöz**, c. II, İstanbul, 2004, s. 486)

Nazıma, cilmeme, salınarak yürüyüşüme ah! Yanılıp da, kapılıp da bana gönül verme sakın! Ben, senin gibi bir nice âşıkları yaktım, sakın benim gibi gönül yakıcı âfete yakın olma.

46 Eskiden âşik kahvelerinde âşıklar “divan, koşma” v.b. adı verilen şiirlerini saz çalarak okurlar, kendi aralarında şiir yarışmaları yaparlardı. XIX. yüzyılla XX. yüzyılın ilk çeyreğinde tulumbacılar da tulumbacı kahvelerinde bu yolda şiirler söylerlerdi. Kavuklu, “gazel, divan, koşma” sözlerini bu anlamda alarak, “Kadın tulumbacı olur mu?” diye soruyor.

PİŞEKÂR: Sen zirvaladın. Bu hanımı tanı-
yor musun?

KAVUKLU: Yok.

PİŞEKÂR: Öyleyse avara, avara!⁴⁷

KAVUKLU: Şimdi de mavnacılığa başladın.

PİŞEKÂR: Git be yahu! İki lâkırdı edelim.

KAVUKLU: Bekçi değil miyim? Dinlemek
borcum.

PİŞEKÂR: Öyleyse kaba-kulaktan dinle.⁴⁸

KAVUKLU: Zırlasın o zaman.

PİŞEKÂR: A kızım, böyle telâşe ile bir yere
gidiyorsunuz zannederim.

II. ZENNE: Af edersiniz, efendi peder, ca-
riyeniz sizi tanıyamadım.

PİŞEKÂR: “Zenginin gözü perdeli olur”
derler, doğru imiş. Bak, siz kızımı uzak-
tan görür görmez tanıdım. Siz, dokuma-
cı Hasan Beyin kızı değil misiniz?

II. ZENNE: Ay! İnan olsun bildiniz. Sizlere
kim derler?

PİŞEKÂR: Hele bir dikkatli yüzüme bak
bakayım.

KAVUKLU: Ulan, ne dolapçı herifsin! Böy-
lelikle kızı kandıracak.

II. ZENNE: Yüzünüzü gördüm, gözleriniz
velfecri okuyor.

KAVUKLU: Ben olmasam, içi neler okur
kim bilir.

II. ZENNE: Doğru söylüyorsun, baba. Yaş-
lılar, kadınlara karşı pek cingöz olurlar.

PİŞEKÂR: A kızım, ben bu mahallenin
muhtarı İsmail değil miyim?

II. ZENNE: Aaa! Sahi öyle! Öpeyim, İsmail
Efendim.

PİŞEKÂR: Çok yaşa, hanım kızım! Maşal-
lah büyümüşsün.

47 **Avara**: sandal ve mavnaların kıyıdan uzaklaşması
için kürekçilere verilen komut.

48 **Kaba kulaktan dinlemek**: 1. uzaktan kulak
kabartmak; 2. **Kaba-kulak**: eşek.

II. ZENNE: Ömrünüze bereket, İsmail
Efendi. Bu yaşa gelinceye kadar pek
çok meşakkatler⁴⁹ çektim.

PİŞEKÂR: Peder, valide ne oldu? Epeyce
de hâliniz vaktiniz yerindeydi.

II. ZENNE: Ben sekiz yaşında iken her iki-
si de sizler bâkî.⁵⁰

PİŞEKÂR: Val vah! Demek bîkes⁵¹ kaldın?

II. ZENNE: Âdeta sokak ortasında kal-
dım. Nasılsa, merhametine, “Şalgam
Hoca” isminde birisi beni kendine evlât
edindi. Ben yaşta bir oğlu var, onunla
beraber büyüdük.

KAVUKLU: Vah vah! Demek, İsmail, bu
hanım şimdi kimsesiz.

PİŞEKÂR: Öyle ya! Âdeta felek-zede.⁵²

KAVUKLU: Pilâv, zerde olduğu halinden
belli.

PİŞEKÂR: Bari, o Şalgam Hoca denilen
adam size iyi baktı mı?

II. ZENNE: (*Sükût.*)

PİŞEKÂR: Ne sükût ediyorsunuz, hanım
kızım?

II. ZENNE: Söylemeğe cesaret edemiyo-
rum.

PİŞEKÂR: Utanma, kızım, söyle. Ben ya-
bancı mıyım?

II. ZENNE: Değil ama, bu adam yabancı
gibi.

PİŞEKÂR: Korkma, yabani değildir, insana
alışkındır.

KAVUKLU: İsmail de öyle. Hiç korkma,
ısırmaz.

II. ZENNE: Söyleyeyim bari... On sene ev-
lât gibi beni himâye etti.⁵³ Mahdumu⁵⁴

49 **Meşakkat**: sıkıntı.

50 **Bâkî**: kalan, artık; kalımlı, durucu.

51 **Bîkes (Bî-kes)**: kimsesiz.

52 **Felek-zede**: feleğin zulmüne uğramış, talihsiz.

53 **Himâye etmek**: korumak.

54 **Mahdûm**: erkek evlât.

da çok yakışıklı bir delikanlı. Görseniz, siz bile tahsîn edersiniz.⁵⁵ Kardeşâne⁵⁶ imrâr-ı hayât ederken⁵⁷ kardeşliğimiz muâşakaya⁵⁸ tahavvül etti.⁵⁹ Âdeta biri-birimizi son derece sevdik.

PİŞEKÂR: Gençliktir, kızım, ayıplanmaz. Sevmek, sevilmeğe gençlere mahsus.

KAVUKLU: Kiminle sevişiyormuş?

PİŞEKÂR: Evlâtlık ettiği hocanın oğlu ile. Sen de hak verirsin ya? Buna akar sular durur, ne dersin?

KAVUKLU: Sakalar boş, mahalle susuz kalır.

PİŞEKÂR: Eee, şimdi, kızım gene o adamın yanında mısın?

II. ZENNE: O hocanın yanında kalmak, istikbalimi mahvetmektir.

PİŞEKÂR: Oğlu ile sevişiyorsunuz diye sizi sokağa mı attı?

II. ZENNE: Öyle yapsaydı başımla beraberdi. Fakat, evvelâ sulbünden⁶⁰ hâsıl olan evlâdını tard⁶¹ ve evinden de kovdu.

PİŞEKÂR: Seni seviyor diye mi?

II. ZENNE: Hayır. Beni kendisi için büyüt-müş, nikâhla kendisi alacakmış.

PİŞEKÂR: Tuhaf şey. Altmış yaşındaki adam on sekiz yaşında taze kızı alacak. Yakışık alır mı, Hamdi'ciğim?

KAVUKLU: Doğrusu, ben de bu işe çok kederlendim.

PİŞEKÂR: Eee, şimdi o adamın gene yanında mı bulunuyorsunuz?

II. ZENNE: Çoktan o adamın zulmünden

55 Tahsîn etmek: beğenmek.

56 Kardeşâne: kardeşçesine.

57 İmrâr-ı hayât etmek: hayat geçirmek, yaşamak.

58 Muâşaka: sevişme.

59 Tahavvül etmek: bir halden başka bir hale geçmek dönüşmek.

60 Sulb: döl.

61 Tard: kovma, sürme, çıkarma.

kurtulmak için kaçtım. Biçare sevgili Cenân'ımı aradım, bulamadım. Siz aklıma geldiniz. Buraya kadar geldim, himâyenize sığındım.

PİŞEKÂR: Pekâlâ kızım, başım üstünde yerin var. Fakat sana bir mekân⁶² ister. Sen benim elimde büyüdüğün için, kimseye de emniyet etmem. Herhangi bildiğim kimseye de müracaat etsem, evlerine kabul etmezler. Zira kıskançlık vâki olur.⁶³ Seni ben ne yapayım?

KAVUKLU: Şimdilik bizim evde otursun.

PİŞEKÂR: Ya, karın olacak ne der?

KAVUKLU: Yaaa! Orası var.

PİŞEKÂR: Adam sen de! Onun ağzına da bir bal çalarız.

KAVUKLU: Aman, bizim karıya bal yedirme, arı olur da beni sokar.

PİŞEKÂR: Mademki sen de yardım etmek istiyorsun, birkaç gün sizin evde misafir kalsın. Himmet Dayı'dan şu karşıkî hâneyi îcâr ederiz,⁶⁴ orada ikamet eder.⁶⁵

KAVUKLU: Dur, gideyim, bizim karıyı bir yoklayım. (Gider.)

— Yahu

I. ZENNE: Ne var, kocacığım?

KAVUKLU: Sana bir şey söyleyeceğim, razı olursan.

I. ZENNE: Sen ne arzu edersin de razı olmam?

KAVUKLU: İsmail Efendinin ahabplarından birinin kızı kimsesiz kalmış, sokak ortalarında perişan olacak, şunu birkaç gün kendimize misafir edelim.

I. ZENNE: Çok gençse istemem.

62 Mekân: 1. yer; 2. (burada) mesken, konut.

63 Vâki olmak: vuku bulmak, olmak.

64 İcâr etmek: kiraya vermek. (Burada İsticâr etme [kira ile tutma] anlamında kullanılmış.)

65 İkamet etmek: bir yerde oturmak.

KAVUKLU: İffetli⁶⁶ bir kızcağız.

I. ZENNE: Buraya buyursun, bir göreyim.

KAVUKLU: Şimdi alır gelirim.

— Buyurun, kızım, birkaç gün ablanla bizde misafir ol. (*Kavuklu'nun evine gelirler. Pişekâr bir yana çekilir.*)

I. ZENNE: (*Görür görmez.*) Aaa! Şekerpâre kızım, sen misin?

KAVUKLU: Yahu, bu kim?

I. ZENNE: Kim olacak, mektep arkadaşım. İttiğimiz su ayrı gitmez.

KAVUKLU: Bu evde de ayrıran için.

I. ZENNE: A kızım, bu ne hal? Kimsesiz mi kaldın? Niçin bana gelmedin?

II. ZENNE: Ah, nasıl geleyim? Bu genç yaşımda beni kim evine kabul eder? Doğrusu cesaret edemedim.

I. ZENNE: Şimdiye kadar nerelerde idin?

KAVUKLU: Ben anlatayım: bir hocaya evlât olmuş, oğlu ile sevişmiş, büyük babası yerinde olan hoca kendine zevce edinmek istemiş, oğlunu kovmuş, bu da kaçmış.

I. ZENNE: Pek âlâ etmiş. — Eee, kızım, o çocuğu seviyor musun?

II. ZENNE: Canımdan ziyade.

I. ZENNE: Öyleyse, burada amcanla benim himâyemde bulun; o hocaya bir koz oynayım⁶⁷ ki, acısı tepesinden çıksın.

II. ZENNE: Eksik olma, ablacığım.

KAVUKLU: Siz şimdilik istirahat edin, ben de Himmet Dayı'dan şu evin anahtarını alayım. (*Evden çıkar.*)

(*Hirbo, sopa elinde, yere vurarak gelir.*)

66 İffet: namus.

67 Koz oynamak: oyun oynamak; elindeki olanağı kullanmak. (Koz: 1. ceviz; 2. iskambil oyununda üstün değerde kâğıt.)

KAVUKLU: Vay, arkadaş! Nereye?

HIRBO: Tuu! Allah musakkanu⁶⁸ visün! Niredesün, ülen?

KAVUKLU: Ben de seni arıyorum.

HIRBO: Dün akşam neye yangun boğurmadun?⁶⁹

KAVUKLU: Yangına burğu mu vuracağız?

HIRBO: Yangun olıcak ünleyeceksün.⁷⁰

KAVUKLU: Onu beceremem işte.

HIRBO: Ben incuk senün gafana sokarun.

KAVUKLU: Sok bakayım.

HIRBO: Ben hırladumun sen de zırlayacaksun.

KAVUKLU: Çok nazik adamsın be yahu! Hadi hırla bakalım.

HIRBO: Hanaş⁷¹ oldu mu, goncü⁷² gelür, sana tarafını ünler; sen zonpayı yere çalarsun, ayı kimün ünlemeye başlarsun.

KAVUKLU: Ne diye ünleyeceğiz?

HIRBO: Ben mırlarsam sen de mırla. He-men benim gibü olacah.

KAVUKLU: Mırla bakalım, tekir⁷³ dayı.

HIRBO: Gulağunu benim ağzıma tıha.

KAVUKLU: Benim kulağım fıcı tıpası mı?

HIRBO: Yaaaaan... guuuuun... Vaaaaa!

KAVUKLU: Yağın tortusu vaaar!

HIRBO: Ülen, “yangun va” olacah.

KAVUKLU: Yangın vaaar!

HIRBO: Beyoğluundaaaaa. Panga altunda-aaa!⁷⁴

68 Musakkanu: “müstahakını” demek istiyor.

69 Boğurmak: böğürmek, bağırarak.

70 Ünlemek: seslenmek, bağırarak.

71 Hanaş: (belki) yangın.

72 Goncü: (belki) köşklü. (Köşklü: eskiden, İstanbul'da yangın çıkınca koşup her tarafa bağırarak haber veren kişi.)

73 Tekir: postu kara çubuklu ve benekli kedi.

74 Panga altunda: Pangaltı'da.

KAVUKLU: Beyoğlu'ndaaa... mangal altın-daaa!

HIRBO: Höyle olacah.

KAVUKLU: Himmet Dayı, sende karşığı evin anahtarı varmış.

HIRBO: İnehter bendedü. Pazarlığa İmsayıl Efendü garışu.

KAVUKLU: İsmail, gel şu anahtarı alalım.

(*Pişekâr gelir.*)

PİŞEKÂR: Vay, Himmet Dayı! Şu anahtarı ver de, kiracıya evi gezdirelim.

HIRBO: Al bahalum emme, inehter parasunu alurun.

PİŞEKÂR: Hamdi'ciğim, çağır şu kız da evi gezsin.

(*Kavuklu gider.*)

KAVUKLU: Yahu, şu misafir hanıma söyle de karşığı evi gezsin.

II. ZENNE: Geliyorum, efendim.

(*Giderler.*)

HIRBO: (*Kızı görür görmez, taacüble*)⁷⁵ Emme yalabuh⁷⁶ gancuh!⁷⁷ Üşüşüş!

KAVUKLU: Herif küçük dilini yutacak.

PİŞEKÂR: (*II. Zenne'ye*) Gir içeri de bak, size yarar mı?

II. ZENNE: Teşekkür ederim. Ne olacak, ben bir oda da olsa barınırım. (*Yenidün-yaya girer.*)

HIRBO: Bu enüğün bubasu, anasu yoh mudu?

PİŞEKÂR: Bu kızcağız kimsesiz. Burada barınacak.

⁷⁵ Taaccüb: şaşma.

⁷⁶ Yalabuh: güzel. (Eserin aslında kimi yerde yalabuh, kimi yerde yalabuk diye yazılmış; yalabuh biçimi yeğlendi.)

⁷⁷ Gancuh: kancık, dişi. (Eserin aslında kimi yerde gancuh, kimi yerde gancuk diye yazılmış; gancuh biçimi yeğlendi.)

KAVUKLU: İsmail, Türk'ün gözleri parlıyor.

PİŞEKÂR: Güzel kız da gördü de ondan.

HIRBO: Dimek oluyo ki, bu enüğün gelen gideni yoh.

KAVUKLU: Yok ya. Kendi kendine burada oturacak.

HIRBO: Sorna garışman. Zira böyle yalabuh gancuh bu damda yek başına zıbarsa gelen giden çoh olıcak.

PİŞEKÂR: Sen merak etme, Himmet Dayı, onu gözleyen çok var.

HIRBO: Öyle olduktan kelim ben garışman.

KAVUKLU: Sen merak etme. Bir noksanını görürsen gel bana söyle. Bu kızcağıza boyumca kefilim. — Haydi, kızım, sen istirahatına bak; ben de, eşyaların neredede ise söyle, getirteyim.

II. ZENNE: Var olun, hayırlı babalar! (*Cümlesi dağılır. Hirbo oralardan ayrılmaz.*)

HIRBO: Ülen, bu yalabuh gancuğun sonunda bir zırvası çihacak.

ÇELEBİ:

⁷⁸ Nihansın dîdeden ey mest-i nâzım⁷⁹

Bana sensiz cihanda can ne lâzım

Beni sensiz felek her yana saldı

Bana sensiz cihanda can ne lâzım

Revâdır mâtemim tutsa felekler

Bana insan deyü ağlar melekler

Havâya gitti hep bunca emekler

Bana sensiz cihanda can ne lâzım

⁷⁸ Ölçek: Mefâilün mefâilün feülün

⁷⁹ Nihansın dîdeden ey mest-i nâzım: Ey naz sarhoşum; göze görünmüyorsun. (Mest-i nâz: naz sarhoşu, nazla süzüm süzüm süzülen.)

Haber aldığıma göre buralarda bir eve taşınmış. Acaba bulabilecek miyim?

II. ZENNE: (*Karşılar.*) Maşallah, sevgilim, burayı bulabildiniz.

KAVUKLU: (*Yenidünyanın tepesinden bakarak.*) Yahu kız siftah etti. Bir oğlanla konuşuyor.

I. ZENNE: Dur bakayım. (*O da yenidünyada bir sandalyeye çıkarak bakar.*) Tanıdım. Kızın tarif ettiği hocanın oğlu ve sevgilisi.

KAVUKLU: Şimdi ne yapacağız? Himmet de oralarda dolaşiyor. Biçare âşıklar da haldir haldir konuşuyorlar.

I. ZENNE: Adam sen de! Himmet ne karışır?

KAVUKLU: Ne yapacak. Mahalleyi ayağa kaldırır.

I. ZENNE: Yazık sana be adam! Şu iki biçare gencin hâtırası⁸⁰ için Himmet Dayı'ya bir oyun edemez misin?

KAVUKLU: Merak etme be karı! Ahbap sayesinde her bir müşkülü hallederim.

ÇELEBİ: İşidişime göre, burada kendini muhafaza ediyormuşsun.

II. ZENNE: Allah razı olsun, bir mektep refikam⁸¹ varmış, o da bu mahallenin bekçisinin karısı; beni himâye eden onlar.

ÇELEBİ: Sevgilim, böyle sokak ortasında görüşüyoruz. Kıl ü kalı⁸² mûcib olmasın.⁸³

II. ZENNE: Bu mahallede hiç çekinmeyin. Hem burada ne duralım? Buyurun, içerde görüşürüz.

ÇELEBİ: Bir tehlikeye ma'rûz kalmayalım!⁸⁴

80 **Hâtıra:** (burada) hatır.

81 **Refika:** kadın arkadaş (**Refik:** erkek arkadaş).

82 **Kıl ü kal:** dedikodu.

83 **Mûcib olmak:** sebep olmak.

84 **Ma'rûz kalmak:** (bir şeyle) karşılaşmak.

II. ZENNE: Buyurun, buyurun! Hiçbir tehlike yok.

(*İkisi de içeri girerler. Yenidünya, "Nigâr fashı"ndaki gibi örtülü olup, örtüleri kaparlar.*)

HIRBO: Amaniiin! Gancuh, goca eniğü dama gotürdü. Çaputları da gapatdı. Ben hincuk arkadaşına varur, mırların. İkisini de ya dışarı gaharun, yahut zonpa ile zıbardırın. (*Kavuklu'nun evine gider, kapıyı çalar.*) — Hamdi Ağa!

KAVUKLU: Ne o, Himmet Dayı?

HIRBO: Nirde galdun? Mahalleyi gezmiyon, tozmuyon. Dama tihılmışun⁸⁵ gadunun yancuğazuna, sohahtan habarın yoh.

KAVUKLU: Ne o? Bir kavga filân mı var?

HIRBO: Gavga yoh. Garşuki yalabuh gancuğun işü çatallaşdu. Hele hele bir goreydin.

KAVUKLU: Neyi göreydim?

HIRBO: Hele bir kez benimle o dama doğru vara-goy gel gorem.

KAVUKLU: Haydi gidelim.

(*II. Zenne'nin evinin önüne gelirler.*)

HIRBO: Hele gulağunu dama daya baham!

(*Her ikisi de içeriyi dinler. İçerden türkü ile oynama sesi gelir. Kavuklu ile Hirbo da beraber oynarlar.*)

II. ZENNE: (*İçeriden*)

*Pencere açıldı Bilâl oğlan piştov patladı
Varın bakın kanlı da Bilâl kimi kimi

[hakladı]

Ben sana varmam Bilâl oğlan ben

[sana varmam]

Yedi yıl karşımda da dursan gene gene

[yalvarmam.

85 Eserin aslında kimi yerlerde **tihılmak**, kimi yerde **tıkılmak** diye yazılmış; **tihılmak** biçimi yeğlendi.

* Hicaz makamında Rumeli türküsü.

HIRBO: Ülen ne zıplıyon, eşek?

KAVUKLU: Sen neye göbek atıyorsun?

HIRBO: Gancuğun avazı beni mincıklıyo.

KAVUKLU: Türkü söylemekle ne olur sanki?

HIRBO: Nolicah. Goca bir gızan dama tıhıla-goydu.

KAVUKLU: İçeri bir delikanlı mı girdi?

HIRBO: Gancuk garşu goydu, aldı dama iletdü. Namusdu bu.

KAVUKLU: Sen, girerken gördün mü?

HIRBO: Gordüm, ülen!

KAVUKLU: Şimdi ne yapalım?

HIRBO: Dama tıhılıruz. Gızanı zonpa⁸⁶ ile zıbarduruz. Enüğü de kapudan dışarı sipitirük.

KAVUKLU: Böyle kendi kendimize iş görürsek sonu fena olur. Başımıza belâ gelir.

HIRBO: Nideceuk?

KAVUKLU: Bir mahalleli çağırırız, o da evi dinler, şahit olur. Ondan sonra istediğimiz gibi muamele ederiz.

HIRBO: Ben varur incuk bir mahalle godamanı alur gelürün.

(Zurna, Lâz havası çalar. Lâz, türkü söyleyerek gelir.)

LÂZ:

⁸⁷ İndüm derelerine
Pilmem nerelerine
Elmas yüzük yaptırdım
O tombul ellerine

İndüm dere beklerüm
Zeytin dalı eklerüm
Yedi yıldır çalışdım
Vah penüm emeklerüm

⁸⁶ **Zonpa:** sopa. (Eserin aslında çoğu yerde **zonpa**, kimi yerde **zompa** diye yazılmış; **zonpa** biçimi yeğlendi.)

⁸⁷ Ölçek: 7.

Haçan ne turayisunuz purada? Penüm kapuyu kim zırvaladı? Teyün pana, yoksa paşumu pelâya sokacaksunuz. Pen sizin kim olduğunuzu pilmedüğüm halde ne celüp kapuyu zırva idersünüz? Yoksa kavgacı misunuz?

KAVUKLU: Ben seni ça...

LÂZ: Sen peni ne tiye çağırdın? Alacağın var mı? Sana porçlu miyum? Eğer porcum var ise ne timeye kapuma celirsün?

HIRBO: Hemşeri, ben sanğa...

LÂZ: Neden hemşerü olayum? Penüm memleketimden misün? Pen Of'luyum, yoksa sen de Hopa'lı misun?

KAVUKLU: *(Lâz'ın ağzını kavukla kapar.)*
Dur be! Ara ver. Bir lâkırdı söyleyemedik.

HIRBO: Ülen, na hadar çene atıyon? Değirmen dolabı mın?

LÂZ: Ne tiye çağırdınız peni puraya?

KAVUKLU: Himmet Dayı anlatsın.

HIRBO: Ho dama bir gızanla bir yalabuh gancuh tıhıldı.

LÂZ: Senün odanda mu?

HIRBO: Ne galun gafalisun ülen!

KAVUKLU: Arkadaşın "Ho dam" dediği, karşiki evi söylüyor.

LÂZ: Eve nitdüler? Ecinnü mü cirmüş?

KAVUKLU: Göya bir genç kızla bir delikanlı girmiş, bu da kederleniyor.

LÂZ: Sen cözünle cördün mi?

HIRBO: Gördüm ülen. Bah şimcuk gulgunu dama ver, ofun ofun yağırıyorlar. *(İçerden Lâz havası söylenir. Lâz, Kavuklu, Hirbo horon yaparlar.)*

II. ZENNE, ÇELEBİ: *(İçerden.)*

⁸⁸ Sandalumu boyatdım
Cezerum yalu yalu
Pen puralu teğilüm
Rizeli'yüm Rize'li

⁸⁸ Ölçek: 7.

Pir ok atdum tenüze
Vardu çıktı yüzüne
Selâm söyle reyüze
Yollasun kızı pize.

LÂZ: Pen havamı puldum. Haçan pu me-
kândan başka mekân olamaz. Pen pu-
radan citmeye⁸⁹ pir taha yemün iderim,
purda kalacağım.

HIRBO: Ülen, ha bu da bir şeycukdan an-
lamıyor.

KAVUKLU: Doğrusu, bir kişi ile ola-
maz. Bir mahalleli de ben çağırayım.

HIRBO: Haydi, ne duruyon. Ünle bahalum.

*(Zurna, Kayseri havası çalar. Kayserili,
türkü söyleyerek gelir.)*

KAYSERİLİ:

⁹⁰ Gozeller oturmuş yola bahınır
Âşık dediğin ma'sukun⁹¹ sahnır
Eser bâd-ı sabâ⁹² banğa dohanır
İlgıt ilgit eser yeli silanın
Silanın silanın ey
Merhaba, gozüm!

KAVUKLU: Merhaba, kaşım.

HIRBO: Hoş geldün, hemşerü.

KAYSERİLİ: Hoş bulduk emme, bu herifin
de nezeketi yok.

KAVUKLU: Ne dedin? Ona “nezeket” de-
mezler, “nezâket” derler.

KAYSERİLİ: Hay diline eşek dikenini batsın!
Banğa ifranlık mı örgeteceksin? Ben
nektebde ohudum.

KAVUKLU: Hepsi yanlış: “ifranlık” değil,
“irfanlık”; “örgeteceksin” değil, “öğre-
teceksin”; “nekteb” değil, “mekteb”;
“ohudum” değil, “okudum”.

⁸⁹ Citmeye: “citmemeye” olması gerekir.

⁹⁰ Ölçek: 11.

⁹¹ Ma'suk: sevilen, sevgili.

⁹² Bâd-ı sabâ: tan yeli.

KAYSERİLİ: *(Birçok gülererek.)* Sus söyleme.
Duyarlarsa eşekliğine verirler.

KAVUKLU: Hangimizin?

HIRBO: Çoh garman-garuş gafalu adam-
sunuz. Hele şu damın işinü bitürelim.
Ondan kelim ne olursa olsun.

KAYSERİLİ: Bu da ne hırlyı baham?

HIRBO: Ho dama bir enükle bir gancuk
tııldular.

KAYSERİLİ: Dilini pek tut, lâhırdılar gafa-
ma yer etmiyor. Hem sen ne diyon.

KAVUKLU: Şu karşıkı evde bir kızla bir
delikanlı eğleniyorlarmış. Bekçi değil
mi ya, mahalleyi toplayıp haber veriyor.

KAYSERİLİ: Aferin sanğa, Himmet Dayı!
Dimek bizim gapunun gotunu sen bar-
nahladun?

KAVUKLU: Amma da güzel teşbih! Zenbe-
leği çaldı, a birader.

HIRBO: Gordun mu adamı! Lahırdıları ga-
fasuna tıha-goydu. Sen mahalleli dağıl
min? Namusdur bu!

KAYSERİLİ: Çol gozel dedin, gardaş. Ma-
hallenin namusu var. İnci, gapuyı gur-
caların, içerden çıkarırın. *(Kavuklu'ya.)*
— Banğa bah, gıl-guyruh herif! Git
gapuyu çal, “— Mayıs-oğlu geldi.” de.
Def olup giderler.

KAVUKLU: Bir işaret ver de, kokusundan
anlasınlar.

KAYSERİLİ: Gohuya hacet yoh.

KAVUKLU: Doğru. Senin kokun bura-
dan da tesir eder. Af edersin, Mayıs
Ağa, ben böyle işlerde pek araya gir-
mem. Sen kendin git, kapıyı zorla.

KAYSERİLİ: Ne gorkah şeymişsin. Bah,
analar niler doğuruyor. *(Kapıyı çalar.)*
— Nedir baham mahalle arasında böyle
rezalet?

II. ZENNE, ÇELEBİ:

⁹³ Kaleden üç kız bahar
Sırmalı uçhur yapar
İkisi şöyle dursun
Vah biri beni yahar

Gınalı barnahların
Gumuşdur dırnahların
Geliver yanıma keklik
Gasdın canıma keklik

O kız baňa yan bahar
Bahışı beni yahar
Gayseri'nin kızları
Yumurtaya gulp tahar

Gınalı barnahların
Gumuşdur dırnahların
Geliver yanıma keklik
Gasdın canıma keklik

(Türkü söylenirken Kayserili oynar.)

KAYSERİLİ: Bu gozel Gayseri havası bur-
da iken ben buncağaz ne rahatsız idem?
Zevklerine bahsınlar.

HIRBO: Ülen, sen de zırtapozun birisisün.
Ne caya-goydun?

KAYSERİLİ: Banğa galursa, böyle gozel
ünleyen canları kendi havasına terk it-
mekdür.

KAVUKLU: Hay kokunu sevsinler!

HIRBO: Hincuk nolaçak? Ho kızla oğlanı
kendi havasına mı biragacayuk?

KAVUKLU: Senin de bir bildiğin varsa ça-
ğır.

HIRBO: Tezce bir adam ünleyim de gö-
rün. Hemme tam adam gibü adam.

(Zurna, Acem havası çalar. Acem, türkü
söyleyerek gelir.)

⁹³ Ölçek: 7.

ACEM:

⁹⁴ Hayriye camdan bahıyor
Şalvara uçhur tahıyor
Bütün âlemi yahıyor

Hayriye men istemenem
Billâhi men istemenem

⁹⁵ Sabahtan galhdım çeşme başında
Ayna elinde rastık başında
Men bir yâr gördüm on dört yaşında

Hayriye men istemenem
Billâhi men istemenem

Bu kadar kesan⁹⁶ garşuma çıhubdı. Ga-
badayılık varsa yek yek⁹⁷ gelesiniz.

KAVUKLU: Yahu, seni kavgaya çağırma-
dık.

ACEM: Ne mene top olmuşseniz munda?

KAVUKLU: Pişti⁹⁸ oynayacağız da ondan.

HIRBO: Hemşerü, senün gapuyu ben ker-
kitledim.

ACEM: Zingrofu çalan kişi sensen?

HIRBO: Banğa “zırzop” dime, eşek!

KAVUKLU: Mayıs-oğlu, kavga çıka-
cak. Şunlara sen tercümanlık et.

KAYSERİLİ: Himmet Dayı, gardaş, lahır-
dı anlamıyon. “— Gapunun çançanını
vurdu.” diyo.

HIRBO: Gapunun canına gusayım. Banğa
ne?

LÂZ: Lâf anlayan perü celsun. “— Pi-
züm kapuda kampanayı kim çaldı?”
diyor. Himmet Dayı, sen mi çaldun?

⁹⁴ Ölçek: 8.

⁹⁵ Ölçek: 10 (5 + 5)

⁹⁶ **Kesan**: kimseler (**Kes**: kimse).

⁹⁷ **Yek**: bir, tek.

⁹⁸ **Pişti**: bir çeşit iskambil oyunu. (Evin içindeki
kadınla erkeğin işi pişirmekte olduklarına işaret
ediyor.)

HIRBO: Ben hızlı mıyım? Bekçüyüm, pazmandum.

ACEM: İndi ne mene danışsınız, anlamırem.

HIRBO: Seni buraya çağırdıksa, şu adam için.

ACEM: O damda ne olupdi?

HIRBO: Ne olacah, iki kişi zevk çıkarıyo.

ACEM: Ol zât kişiler kimler olupdi?

HIRBO: Yalabuk gancuh, gocaman gızan.

KAVUKLU: Bir genç kızla bir delikanlı güya bu eve kapanmışlar.

ACEM: Püserle⁹⁹ zenan¹⁰⁰ kişi mundadi?

KAVUKLU: Mundadi.

ACEM: Bu mahallenin namusu olupdi. İndi men gelmişem, bu müşkil hellola.

KAVUKLU: Zaten biz de seni bekliyorduk.

ACEM: Kapunu çâk iderem,¹⁰¹ içerdekin cümlesin¹⁰² kellesin gıraram.

HIRBO: Goreyim senü Acemî buba. Kendini bir göstür.

KAVUKLU: Kelle kırarsan bizi unutma.

ACEM: Göresen indi. Gammani çekende saldırıram, hemî gammada ganlar ahubdi.

KAVUKLU: Kan Çeşmesi olacak.

ACEM: (*Kapıyı sert çalar.*) Mene bah, ropsu kişi! Çıh dışarı görüm ne menesiz? Yohsa çiğergâhın târmâr iderem.

HIRBO: Eferün sanğa Acemî buba! Gır gapuyu.

KAVUKLU: Bana kalırsa, Acem de kırılacak.

ACEM: (*Evin kapısını vurur.*) Mene bahın, zenan, püser kişiler! Çıhın dışarı, yohsa gammani çekende kellenizi çâk iderem.

99 Püser: erkek çocuk; (burada) delikanlı.

100 Zenan: kadınlar; (burada) kadın.

101 Çâk etmek: yırtmak, yarmak; (burada) kırmak.

102 Cümle: hep, hepsi.

(*Kavuklu'ya.*) — Yahşi demişem. İndi hemmisi gorkırlar, vücutları sarsalan¹⁰³ olupdi.

KAVUKLU: Çok korkmuşlardır. Sen de kulak verip dinle.

HIRBO: Aşk olsun, Acemî buba! İkisünün de birücük zarzalan¹⁰³ tutdu.

(*Acem, kapıyı dinler. İçeride Acem usulü oyun havası söylenir.*)

II. ZENNE, ÇELEBİ: (*İçeriden.*)

¹⁰⁴ Ahıska'dan daş gelir
Humar¹⁰⁵ gözden yaş gelir
Seni menne verseler
Allaha da hoş gelir

Can gara göz beri bah
Beri bah gülüm beri bah
Kurban olum beri bah
Kölen olum beri bah

¹⁰⁶ Gedende gücendim ben o sözünden
Humay humay¹⁰⁷ öpem elâ
[gözünden
Kurban olum kametine¹⁰⁸ boyuna
Demmi vurun¹⁰⁹ ağam girsin oyuna

Can gara göz beri bah
Beri bah gülüm beri bah
Kurban olum beri bah
Kölen olum beri bah

(*Acem oynar, taklitler de ona iştirâk eder.*)

ACEM: Böyle yahşi¹¹⁰ demmi urupdi, men ki bu hâneye sırnaşmıram.

KAVUKLU: Hoppalaa! Acem de gevşedi.

103 Sarsalan, zarzalan: (belki) titreme.

104 Ölçek: 7

105 Humar: içkiden sonra gelen sersemlik; (burada) sarhoş, süzgül.

106 Ölçek: 11

107 Humay humay: ?

108 Kamet: boy bos.

109 Demmi vurmak: şarkı söylemek.

110 Yahşi: güzel.

HIRBO: Hele bah! Sanğa: “— Gele-goy da eşek gibü zıpla.” mı dedük? Hınan olsun, hepicuğunuzun gafasuna birer zonpa çalmalı.

KAVUKLU: Himmet Dayı, bunlarda kaba-hat yok. İçerdekilerin sesi güzel.

HIRBO: Ho gelenlerin hepsi de gof. Odun gibi sert geliyorlar, sona kelim gimra-şup geliyorlar.

KAVUKLU: Benim bildiğim birisi var, bir kere de onu çağırırım.

HIRBO: O da böyle olursa gırarum gafasunu.

KAVUKLU: Bana kalırsa o biraz sertçedir.

HIRBO: Benüm gibü odun olmalıdu.

KAVUKLU: Nerdeeee! Senin gibisini ha-mam odunluğunda aramalı.

(Zurna, Tatar havası çalar. Tatar, türkü söyleyerek gelir.)

TATAR:

111
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..
... ..

Ne turkansız munda?

KAVUKLU: Derdimiz çok. Onun için seni çağırdık.

TATAR: Hepkınız da dertli min?

KAVUKLU: Dertli ya.

LÂZ: Pizüm terdimüz paşka, haçan punla-rın paşkadur haa.

KAYSERİLİ: İçerden şakrı başlayıncak,

111 Kimi sözler okunamadığı için, türkü alınama-mıştır.

hepcimüzün imüğü tıhanıyo, kablimiz yanıyo, gardaş.

ACEM: Mene gelince, süknânın¹¹² âvâzı çıhar, galbgâhım¹¹³ dil-hûn¹¹⁴ olubdi.

HIRBO: Dorgusu, damdan gayabaşı mırladı mu honların hepsü birden sümsüklüyo.

TATAR: Bu evde ejdekan¹¹⁵ mı var?

HIRBO: Sen de lâfcık anlamıyon. Yalabuh gancuh, goca gızan ho dama tıhıla-goy-muşlar, içerde debeleniyolar. Kime din-lettimse, hepsinin gırtlacağı yalak deliği gibü tıhanup gahıyo.

TATAR: Bengi sanga lağamcı diye kim ha-ber saldı?

HIRBO: Ben sanğa lağımıcı dimedüm.

KAVUKLU: Hemşerim, doğrusu, şu eve bir kız, bir oğlan girmiş; maksat, onu dışarı atmak. Seni onun için çağırdık.

TATAR: Desen kı böyle. Men kapını kır-gan, ıksısını da dışarga atkan.

HIRBO: İstersen zonpayı sana iletüm, iki-sünün de gafasunu gıra-goy.

TATAR: İçerde kaç apakan¹¹⁶ var?

KAVUKLU: Bir tane apakan, bir tane de-likanlı.

TATAR: Apakan arıg¹¹⁷ mı?

KAVUKLU: Neden sordun? Pazarlığı Him-met’le yap.

TATAR: Mengi bir çağırkan, bak gör patır-dı nasıl çıkar.

KAVUKLU: Asıl iş, evdekileri dışarı atmak.

TATAR: Sen bengi hiç ışıkmatsız mı?¹¹⁸
Benge “Tatar Necmi” derler. Ben Kız-gan’da adamın ciğerine dalarkım.

112 Süknâ: oturulan yer.

113 Galbgâh (Kalbgâh): canevi.

114 Dil-hûn: yüreği kanlı, içi kan ağlayan.

115 Ejdekan: (belki) ejderha.

116 Apakan: (herhalde) kız.

117 Arıg: arı, temiz, bakire.

118 Işıkmatsız mı: (herhalde) işitmedin mi?

KAVUKLU: Sakın mideye inme, kokudan duramazsın.

TATAR: (*Kapıyı vurur.*) Kımki varsa dışar-
ga çıksın. Yoksa kapuğu kırar kirerim,
sonra fena olurkan.

(*İçerden türkü başlar. Tatar da taklitler de
oynar. Hirbo, taaccüble¹¹⁹ hepsine bakar;
Kavuklu, gülmeden katılır.*)

II. ZENNE, ÇELEBİ: (*İçeriden.*)

¹²⁰ Akşam oldu gün sarkıldı tahtalarga ah
Babam bengi verecekdi softalarga ah
Babam verse ben varmam da

[softalarga ah

Özüm gördü könlüm sevdi

[perçemliyin ah

TATAR: Böyle çığırtgan olduktan kelim
ben buradan bir yerge kitmem, her dak-
ka munda kalgan.

HIRBO: Sende mü mıncuklaya-galdun?
Ülen, gelen dileniyo. Honların içinde
hiç yürekli yoh mudu?

KAVUKLU: Hepsı yürekli ama, içerdeki
ses gevşetiyor.

HIRBO: Sizün hiç bildüğünüz yoh mudu?
Çağırın gele-goysun.

LÂZ: Pizüm iskelede gayukçuların değ-
nekçüsü var, ona haber edeyüm, celsün.
Ha şimdü yoldadur.

(*Zurna, sarhoş havası çalar. Sarhoş, türkü
söyleyerek gelir.*)

SARHOŞ:

¹²¹ Nice sevmeyeyim (a) dostlar bir
[güzelce hali var

Yanağında gül açılmış (aman)

[etrafında hâlî¹²² var

Bugün bana cevri edersen (aman)

[yarın Hak divanı var

119 Taaccüb: bkz. n. 75.

120 Ölçek: 12 (4 + 4 + 4)

121 Ölçek: 15 (8 + 7 ve 4 + 4 + 4 + 3)

122 Hâl: ben.

İçtim aşkın dolusunu (aman) yâr

[bugün meclistedir

Ey gidi günler, de gidi günler! “— Merha-
bal!” diyenin gözünü oyuyorum.

KAVUKLU: Aşk olsun, kabadayı!

SARHOŞ: “— Necisin?” diyenin ciğerini
deşiyorum.

KAVUKLU: Bravo, işkembeci.¹²³

SARHOŞ: Selâm verenin karnını deşiyö-
rum.

KAVUKLU: . . .

SARHOŞ: Var mı bana yan bakan?

KAVUKLU: Nerede?

SARHOŞ: Ne duruyorsunuz burada? Kaba-
dayı iseniz birer birer gelin.

KAVUKLU: Haydi, üste kavga da çıkacak.

SARHOŞ: Yoksa, hepinizi bir bıçakta bi-
çerim.

KAVUKLU: (*Hirbo'ya.*) Himmet Dayı,
orakçı lâzım mı?

HIRBO: Ülen, bu zerhoş. Zarzalan tutmuş.
Sağa sola gımraşıyo. — Hemşerü, hoş
geldün!

SARHOŞ: Neden sordun? Ne vazifen?
Hem ne karışyorsun?

HIRBO: Lâf anlamıyo be!

KAVUKLU: Himmet Dayı, anlat, anlat!

LÂZ: Hoş celdün, Bekir dayı.

SARHOŞ: Vay! Sen burada mısın, Temel?

KAVUKLU: Burada ama, temeli yıkıldı kaldı.

LÂZ: Haçan saldum sana haber, celdün,
peni devindirdün.

SARHOŞ: Ne oldu sanki? Bir şey mi lâzım
oldu?

LÂZ: Sen pize lâzum geleceksun.

KAVUKLU: Senin lâzımlığın olmasa çağır-
mazdık.

123 Kavuklu, Sarhoş'un “necisin?” sözünü “necissin”
anlamında alıyor. (Necis: pislik, bok.)

SARHOŞ: Beni her yerde ararlar. Rakınız var mı?

HIRBO: Sen şu işü becer, ben sanğa çarmakur¹²⁴ bulurum.

SARHOŞ: Nedir efkârınız¹²⁵ bakayım?

HIRBO: Ho garşuku dama bir gızanla bir yalabuh gancuh tihıla-goymuş, bütün mahalle istemiyo.

SARHOŞ: Ben bu lâflardan bir şey anlamadım.

KAYSERİLİ: Şu hânedan ince ses çıkıyor da, onğu anladıyo.

SARHOŞ: Çıkar a! Bazı ses kalın olur, bazısı ince.

ACEM: Mene bah, hemşeri. Bu süknâda¹²⁶ zenan kişi, püser kişi cünbüş yapırlar. O ki bunları taşra salmalı.

SARHOŞ: Yazıklar olsun size! Altı kişi iki kişiyle başa çıkamadınız mı?

KAVUKLU: Her kim geldiyse mars kaldı.¹²⁷ Bir de sen yokla.

SARHOŞ: Ben böyle işe atılmağa tenezzül bile etmem. Benden bir selâm götürün, hemen dışarı çıkarlar.

KAVUKLU: Bana kalırsa, selâma hâcet yok. Kapıyı çal, arkasından dinle.

SARHOŞ: Ben kapıyı çalarım, açmadılar mı kırarım.

KAVUKLU: Sakın kollarını havaya kaldırma.

SARHOŞ: Bana “Sarhoş Bekir” derler. Ben hiçbir şeyden korkmam. Bak, seyret şimdi. Evi tuttuğum gibi alt-üst edip yere vuracağım.

KAVUKLU: Bir şey değil, kiremitler kırılacak.

124 Çarmakur: içki.

125 Efkar: fikirler, düşünceler.

126 Süknâ: bkz. n. 112

127 Mars kalmak: mars olmak (Mars: tavla oyununda hiç pul almadan yenilme).

SARHOŞ: (Sert bir nâra atar.) Aaaaayt!... — Bak nasıl? Beğendin mi?

KAVUKLU: Duymadılar bile.

SARHOŞ: Ulaan! Kim varsa dışarı çıkın, yoksa...

KAVUKLU: Yoksa hepimiz kaçarız.

SARHOŞ: Şimdi dolabını, yükünü, merdivenini, parmaklığını, camını, çerçevesini, kaplamasını, tavan tahtasını parça parça ederim haa!

KAVUKLU: Ocak maşasıyla ıskarayı unutun.

(İçerden ağırlama türküsü sesi gelir. Sarhoş oynar.)

II. ZENNE, ÇELEBİ: (İçeriden.)

¹²⁸ Selânîk kahbe Selânîk
Çok sular içtim bulanık
Urumellerin dolaştık

Akkerman’a varalım gel gel
Köçeğim gel gel
Şimdengerü haram olsun
Kaçalım gel gel

Akkerman’da giydik tacı
Erenler bize duacı/A leylim gel gel
İnşallah oluruz hacı

Akkerman’a varalım gel gel
Köçeğim gel gel
Şimdengerü haram olsun
Kaçalım gel gel

SARHOŞ: Şimdiye kadar ne haber vermiyorsunuz? Ben bir daha rakıyı meyhanede içmem, burada içerim.

KAVUKLU: Haydiii! Bunun da sinirleri gevşedi.

HIRBO: Yazuk senün yığütlüğüne! Ünlemeyi işitdün, sen de zıbara-goydun.

128 Ölçek: 8.

(Bu türkünün bütünü için bkz. Cevdet Kudret, Karagöz, c. III, s. 106-107.)

SARHOŞ: Bu sese sen de zıbarırsın.

HIRBO: Banğa dokanmayo. Her gelene dokana-goyir.

KAVUKLU: Senin miden sağlam da ondan.

HIRBO: Bu gidişle mahallede adam galma-yacak. Hoda bir gapu var, ben de onu çalarun.

KAVUKLU: Çal bakalım.

HIRBO: İşte varıyom.

(Zurna Kürt havası çalar. Kürt türkü söy-leyerek gelir.)

KÜRT:

¹²⁹ Karşıda Kürt evleri
Ah yele leylim vay vay vay
Asılmış perdeleri
Dilo dilo dilo vay

Oturmuş koyun sağar
Ah yele leylim vay vay vay
Terlemiş memeleri
Dilo dilo dilo vay

Aya bah yıldıza bah
Damda duran gıza bah
Kız açmış gerdanını
Gerdanda yıldıza bah

Hoy mandil mandil mandil
Kaldır kolların indir
Üç gündür içmemişem
Kaldır kadehin indir

Voy conuna! Bu kadar halabalıh burada.
Ne dirseniz baham?

KAVUKLU: Keyif için toplandık.

KÜRT: Keyif için toplandınız da, benim kapuyu ne dimeğe çalırısanız?

KAVUKLU: Sen de mahalleli değil misin?
Gel de bu işi hallet.

¹²⁹ Ölçek: 7.

KÜRT: Kavganız hangi başdan çıhdı?

KAVUKLU: Himmet Dayı'ya sor.

KÜRT: Vay behçi-boşı! Sen de burda mi-sen?

HIRBO: Avşamdan berü buracukda dine-le-goydum.

KÜRT: Mahalleyi ne gezmirsen? Bah, ben bütün memleketi gezmişem.

KAVUKLU: Nereleri gezdin bakayım?

KÜRT: Ergikapu,¹³⁰ Edirnekapu, Topka-pu, Silivrikapu, Mevlânekapu, Narlıka-pu, Yengikapu,¹³¹ Kumkapu, Temürka-pu, Ahırkapu, girdim içeri.

KAVUKLU: Yem torban da beraber miydi?

KÜRT: Derken, efendim, geldim bura-ya. Bahdım, hepsünüz sümsük.

KAVUKLU: Sen de bizim sümüklü olur-sun.

KÜRT: Benği ne diye çağırdınız?

LÂZ: A çözüm, bu evün derdünden.

KÜRT: Bu evin ne derdi vor ki?

KAYSERİLİ: Gardaş, gelen burda gayabaşı-na bağlanup galir.

KÜRT: Kayanun boşunda ne işiniz var?

ACEM: Süknânın derûnunda¹³² bir âvâz gelir, hemmi kesân¹³³ dil-hûn¹³⁴ olub-di.

KÜRT: Ulan, benim senin süt-ninenle ne alışverişim vor?

KAVUKLU: Bir oğlanla bir kız bu evde saklanmışlar. Bütün mahalleli toplandı, çıkaramıyorlar. Sen çıkarabilir misin?

KÜRT: Sen beni gördün mü? Ben bir kere kendimi sıhıladım mı, öyle elli kişi olsa çıkarıram.

¹³⁰ Ergikapu: Eğrikapı.

¹³¹ Yengikapu: Yenikapı.

¹³² Derûn: bkz. n. 5.

¹³³ Kesân: bkz. n. 96.

¹³⁴ Dil-hûn: bkz. n. 114.

KAVUKLU: Sinameki içtin galiba.

KÜRT: Ben rahı içmem; ayık, sarhoşdan
beter olirem.

KAVUKLU: Hele kapıyı çal da, anlarsın.

KÜRT: Gör beni bah, kapuyu parça parça
edem de, onları çıkaram. (*Sert, kapıyı
çalar.*) — Kadın misen, delikanlı misen,
çık dışarı görem!

(*İçerden türkü başlar, Kürt oynar.*)

II. ZENNE, ÇELEBİ: (*İçerden.*)

¹³⁵ Dere boyu düz gider (balam)
Bir kınalı kız gider / Vıy nereye
Ağam nereye paşam nereye
Nereye gidersin hanım kız / Vıy
[nereye
Evim yıhdın indirdin vıy dereye

Kız yolunu şaşırmış (balam)
İnşallah bize gider / Vıy nereye

Ağam nereye paşam nereye
Nereye gidersin hanım kız / Vıy
[nereye
Evim yıhdın indirdin vıy dereye

KÜRT: Zevk dediğin böyle olmalı. Ne için
iki saat evvel beni çağırmadınız baham?

KAVUKLU: Bu da bizim desteye dâhil.¹³⁶

HIRBO: Bir kişucuk daha var, onğa haber
iledirün.

(*Zurna, Denyo havası çalar. Denyo, türkü
söyleyerek gelir.*)

DENYO:

Fistanakisi biçim biçim
Ölüyorum kabadayı senin için
Bir busecik başın için
Ölüyorum kabadayı senin için.

— Merhaba, dayılar!... — Merhaba!...

¹³⁵ Ölçek: 7.

¹³⁶ Dâhil: iç.

— Nasılsınız, iyi misiniz?... — İyiyiz çok
şükür!... — Çoktan beri gözük müyorsu-
nuz... — Ne yapalım, meşguliyet.

KAVUKLU: Adam çağırmadı, tımarhane-
den deli çağırdı. — Ne haber, hemşeri?
Nereden böyle?

DENYO: O sen misin yahu? Af edersin,
tanıyamadım. Merhaba, tahtaperde! —
Nasılsın pilâv zerde?

KAVUKLU: Bu iyi. Hepimizi çıldırtacak.

DENYO: Vay, Himmet Dayı!

KAVUKLU: Ay! Tanıdı.

DENYO: Tanırım yaa! Hem Himmet Da-
yı, hem de ayı oğlu ayı.

KAVUKLU: (*Lâz'ı gösterir.*) Bunu da tanı-
r mısın?

DENYO: Tanırım ya! Düdüğüm Lâz Te-
mel. Hem Lâz, hem de senin gibi ka-
zoğlu kaz.

KAVUKLU: Ulan, ulan!

DENYO: Ne kızıyorsun be, hanım-amca?

KAVUKLU: Ben hanım-amca değilim,
efendi amcayım.

DENYO: Ne olursan ol. Ben evden geliyorum.

KAVUKLU: Senin evin nerede?

DENYO: Bizim mahallede. Hem de bizim
evin pencereleri duvarda.

KAVUKLU: Başka evinkiler duvarda değil
mi?

DENYO: Hem bizim ev bizim mahallede.

KAVUKLU: Hangi mahalle?

DENYO: Hay kalın-kafalı hay! Ulan, bizim
mahalle işte!

KAVUKLU: Sizin mahalle hangisi?

DENYO: Sizin mahalede cami yok mu?

KAVUKLU: Ne camisi?

DENYO: Var bizim mahallenin camisi.

KAVUKLU: Amma çattık be!

DENYO: Kime çatıyorsun! Ben kızarsam ne yaparım biliyor musun?

KAVUKLU: Ne yapabilirsin ki?

DENYO: Ne mi yaparım? Donuma işerim.

KAVUKLU: O doğru... Senin annen var mı?

DENYO: Var ya. Kibar konaklarını gezer.

KAVUKLU: Çamaşır mı yıkar?

DENYO: Sus, budala! Benim annem kibar.

Çamaşır yıkamaz, ölü yıkar.

KAVUKLU: O daha biçimsiz... Sen ne geldin buraya?

DENYO: Beni İsmail Efendi gönderdi.

KAVUKLU: Onu nerede gördün?

DENYO: Ne bileyim ben. Şimdi gelecek.
“— Beni beklesinler.” dedi.

PİŞEKÂR: (Geler.) Yahu, ne toplandınız buraya?

LÂZ: Hepimizü Himmet Dayı çağırdı, celdük. Bu evden de pir şey anlamaduk.

HIRBO: İmsayıl Efendü; gelen, gancuğun sesine yanıp yahılup hoda zıbarup galıyo.

PİŞEKÂR: Ona hâcet kalmadı. Mahallenin kodamanı var. Hepiniz bir olun, doğru, Şalgam Hoca'yı alın, gelin.

HIRBO: Haydi, galkun gidelüm.

(*Hepsi gider, Pişekâr'la Kavuklu kalır.*)

PİŞEKÂR: Nasıl, Hamdi'ciğim, tuzağımı beğendin mi? Hep gelenleri ben gönderdim. Hepsi de bir sahte hava ile Türk'ü kandırdılar. Senin de burada yardımın işe yaradı.

KAVUKLU: İşte geliyorlar.

(*Şalgam Hoca görünür. İki Çömez, eteklerini taşır. Mahalleli, arkasında, ilâhi söyleyerek gelirler. Şalgam Hoca'nın karnı gayet şişman olacak.*)

PİŞEKÂR: Aman, birader, hiç sezdirmel! Şimdi kapana düşer..

(*Zurna ilâhi havası çalar. Gelenler hep bir ağızdan söylerler.*)

GELENLER:

¹³⁷ Bir beşik yaptırdım hurma dalından
Yorganın işlettim sırma telinden
Ne çabuk usandın yeni gelinden

Söyle sandalcı oğlu yâr beni alsın
Eee eee çocuk ninni
Çocuk uyanırsa babası belli

Arayı arayı buldu belâyı
Akşamdan sonra efendim kollar
[yukarı]

... ..

Söyle sandalcı oğlu yâr beni alsın
Eee eee çocuk ninni
Çocuk uyanırsa babası belli

ŞALGAM HOCA: Köşe odasından iki pencere açtırılıp lodos poyrazının imtizâc¹³⁸ etmesiyçün baklavadan hâsıl olan illetten dolayı dolap kapısını delip boğazına takmayınca ısıtma'ya çare bulunmaz.

KAVUKLU: Aferin, şalgam tohumu!

ŞALGAM HOCA: Münâdiler¹³⁹ nidâ etmekte¹⁴⁰ olup dümeni eğri döndürerek Beyazıt meydanında lenger-endâz¹⁴¹ olup Akıntıburnu'nda tekerlek kırılıp terzi makası “— Ben paçamı ütüleyemem.” dediği zamanlar mısır buğdayı gibi sakal koy vermek olmaz, baba.

137 Ölçek: 11.

(Bu türkünün değişik ve daha geniş biçimi için bkz. Cevdet Kudret, *Karagöz*, c. II, İstanbul, 2004, s. 796; c. III, İstanbul, 2004 s. 1083).

138 İmtizâc: bağdaşmak, uyuşmak, kaynaşmak.

139 Münâdi: tellâl.

140 Nidâ etmek: seslenmek.

141 Lenger-endâz: demirlemiş, demir atmış (*Lenger*: gemi demiri).

KAVUKLU: İsmail, bu adam çok okumuş;
derin divane.

ŞALGAM HOCA: Vay, İsmail Efendi! Bu
kadar mahalleliyi ayaklandırmışsın. Be-
ni çağırdın. Bir emrin mi var?

PİŞEKÂR: Estağfurullah! Sizi davet edi-
şim, şu boş eve bir delikanlı ile bir genç
kız girmişler. Bu kadar kişi çıkaramadı.
Sizin himmetinize¹⁴² kalmış bir şey.

HIRBO: Sakın bu da zıplaya-goymasun?

ŞALGAM HOCA: Bu hâne benim kira
evimdi. Çoktan beri de boştu. Ne hak
selâhiyetle¹⁴³ benim boş evime bana
sormadan giriyorlar? (*Kapıyı vurur.*) —
Kim varsa çıksın dışarı!

(*Perde açılır, yenedünyadan II. Zenne ile
Çelebi çıkar.*)

— Vay! Biri Şekerpâre, biri de evlâdım.

LÂZ: (*Şalgam Hoca'nın suratına tükürerek.*)
Sen utanmaz misun? Çocuğun yerinde
kızı bu telükanluya vermeyüp de ken-
dün alacakdun.

KAYSERİLİ: (*Tükürür.*) Bu yaştan kelim
utanmıyon mu, goca kopek?

ACEM: (*Tükürür.*) Çocuğun kimi gızı ka-
dın ideceksen, gurumsah!¹⁴⁴

TATAR: (*Tükürür.*) Sengi keçki sakallı! Ya-
zık senin sarıkına!

SARHOŞ: (*Tükürür.*) Bana bıraksalar, ka-
vurmalığını bir tarafa, kıymalığını bir
tarafa...

KAVUKLU: Kaba tarafından külbastı kes.

KÜRT: (*Tükürür.*) Bana kalsa, seni benim
kireç kuyusunda zıbardırdım.

DENYO: (*Tükürür.*) Hah ha! Budala herif!
Sana bu az bile.

142 Himmet: çaba.

143 Selâhiyet: yetki.

144 Gurumsah: kurumsak, deyyus, pezevenk.

PİŞEKÂR: Eee, efendim, mademki iş bu
raddeleri¹⁴⁵ buldu, Şekerpâre'yi oğlunu-
za vereceksiniz.

KAVUKLU: Eğer hak ararsanız, ikisi de
birbirine lâyıık.

ŞALGAM HOCA: Olamaz, efendim, ola-
maz!

HIRBO: Bağa bah, yobaz! Hinciye gadar
senden tarafa çıhdım. Şimden gerü bu
gızı bu enüğe virmezsen hınan olsun
şu elimdeki zonpa ile gafanı gırar, seni
dünyadan ahrete gocertirün.

ŞALGAM HOCA: Mademki sen öyle arzu
ediyorsun, senin hâtıran¹⁴⁶ için ben de
verdim. Hep düğün masârifi¹⁴⁷ benim
üzerime olduğu gibi, bir de ev bağış-
ladım.

KAVUKLU: Düğünlerinde de her bir hiz-
meti üzerime alıyorum.

BİTİŞ

PİŞEKÂR: Gelecek faslımızda da cemiyet-
lerini¹⁴⁸ yaparız.

KAVUKLU: Her ne kadar suç-i lisan¹⁴⁹
ettikse af ola! İnşallah gelecek fasılda
cümleten¹⁵⁰ teşrîf buyururlar.

145 Radde: derece, kerte.

146 Hâtıra: bkz. n. 80.

147 Masârif: masraflar.

148 Cemiyet: düğün.

149 Suç-i lisan: dil suçu (Yaygın biçimi: Sürç-i
lisan: dil sürçmesi).

150 Cümleten: hep birlikte (Cümle: hep, hepsi).

N o t:

Oyunun başında şöyle bir açıklama var:

İşbu “Mahalle Baskını” oyunu çok eski olup, “Hırbo” denilen “Türk”, “Kavuklu” ile müsavi derecede rol yapar; tekmil oyun Türk’ün üstüne tahmil olunur, gelen taklitler Türk’le görüşür.

Mahalle Baskını, adı bilinen oyunların hem en eskilerinden (*Sûrnâme-ı Lebîb*’de adı anılan 7 oyundan) biridir hem de en ünlülerindendir. Tanzimat devrinde ortaoyununu kötülemek isteyenler, örnek olarak hep bu oyunun adını anmışlardır. *Büyücü/Büyücü Hoca* ile birlikte, türünün en güzel verimlerinden olan *Mahalle Baskını*, olay örgüsü bakımından öteki oyunlardan epey ayrılmış; onlarda görülen bir örneklikten kurtulmuştur.

MANDIRA

Kaynak:

Kavuklu Hamdi, *Mandıra*, yazma; Behzat Butak özel arşivi; Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü arşivi.

KİŞİLER

ZURNACI

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

KAMBUR

ZENNE (Natır kızı Râbia, ya da Natır kızı Seniye'nin Râbia)

ÇELEBİ (Üsküdarî Gelenbevî-zâde Fatin Çelebi)

KAYSERİLİ (Mayıs-oğlu. Yumurtacı)

BALAMA (Kiryakidis. Doktor)

RUMELİLİ (Hüsman Pehlivan)

ARNAVUT (Bayram. Celep)

HIRBO

ACEM (Hüseyin Mirza Tebrizî. Antikacı)

CÛD (Mişon Usta. Kuyumcu)

LÂZ (Hayreddin. Hemşinli. Hallaç)

DENYO

MATİZ

MANDIRA

GİRİŞ

(Zurna Pişekâr havası çalar. Pişekâr meydana gelir, iki eliyle iki tarafı selâmlar.)

PİŞEKÂR: Efendim, cümleten¹ safâlar geldiniz. (Zurnacı'ya hitâb ederek.) — Ammâ, benim pehlivanım!

ZURNACI: Buyur, benim pehlivanım!

PİŞEKÂR: Bu da hesap değil.

ZURNACI: Nedir hesabın?

PİŞEKÂR: Borcu sıkıyor kasabın. — “Mandırâ” oyununun taklidini aldım, çal da oyunumuz başlasın, tenezzülen² teşrif buyuran zevât-ı kirâm³ zevk-yâb olsunlar.⁴

1 Cümleten: hep birden.

2 Tenezzülen: alçakgönüllülük göstererek.

3 Zevât-ı kirâm: sayın zatlar.

4 Zevk-yâb olmak: zevk almak, tad almak.

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna Kavuklu havası çalar. Kavuklu, meydana vakaar ile gelir.)

KAVUKLU: (Arkasındaki Kavuklu-arkası'na hitâben.) Geliyor musun? Ayağının sesini işitemiyorum da merak ettim.

KAMBUR: Ben sana uydurdum da, duymuyorsun.

KAVUKLU: Ne halt ettin?

KAMBUR: Ben sana ayaklarımı uydurdum da, senin haberin yok.

KAVUKLU: Ulan, yutturuyor musun?

KAMBUR: Ne yutturması, a canım! Sen ayaklarını nasıl atıyorsan, ben de öyle yaparak gidiyorum. İşte bu!

KAVUKLU: Fener nerede?

KAMBUR: Buradan giderken Balat'tan evvel.

KAVUKLU: (Arkasına dönmeden yürür.) Ulan, ben sana o feneri mi sordum?

KAMBUR: Bilmem. Kılavuzum sen olduğun için öyle oluyor.

(Pişekâr, olduğu yeri muhafaza etmekte ve katiyen kımuldanmamaktadır. Aynı zamanda, gidişi ve muhâvereyi dikkatle seyr eder.)

KAVUKLU: *(Âni olarak ve hiddetle geri döner; aynı zamanda Pişekâr'ı görerek irkilir, bir iki adım geriler; Kambur derhal yerini değiştirerek Kavuklu'nun ardına geçer ve korku göstermektedir.)* Aman be! Ödüm koptu. Be adam, hiç olmazsa biraz ses çıkar. ne tuhafsin, İsmail.

PİŞEKÂR: İki gözüm; baktım, uzaktan dalgın dalgın geliyorsun; “Dur bakayım, ses çıkarmayayım da, beni göreceksin mi?” dedim, sükût ettim.

KAVUKLU: İyi halt ettin. Dalmış gidiyorum, bu köpoğlu da beni lâfa tuttu, bütün bütün etrafımı görmez oldum. Birdenbire seni görünce, aklım başımdan çıktı.

PİŞEKÂR: Zarar yok, birader, bazan böyle şeyler olur. Sen böyle kavuk sarık yolunda, belde lâhurî şal, yeni biniş,⁵ yeni şalvar, gıcır gıcır çedik pabuc, iki dirhem bir çekirdek, pür-edâ.⁶ Hele o binişin, hele o binişin! Canlar dayanmaz. Ağzımın suları aktı.

KAVUKLU: Öyledir, İsmail. *(Binişinin yeni ni tutup göstererek.)* Benim binişime sade senin değil, ananın ve tekmi mahallenin ağzının suları akardı. Sen ne söylüyorsun, birader!

PİŞEKÂR: Haber aldım. Hıyanet, sen haber vermezsin ama, “Yerin kulağı vardır” derler, biz uzun kulaktan haber aldık.

KAVUKLU: Ay! Eşek de haberciliğe mi başladı?

PİŞEKÂR: Nasıl eşek?

KAVUKLU: Bilmem. Sen söyledin. “Uzun kulak” diye eşeğe demezler mi?

PİŞEKÂR: Hayır, canım, ondan bundan duyulan şeylere öyle derler. Her ne hal ise! “Kibar gözü perdeli olur” derler, doğruymuş.

KAVUKLU: Anlayamadım, İsmail. Kibarın gözü kapalı ise, benim gibi fakir değil ya, göz hekimine gösterir, o da bir ilâç filân verir. İyi ya, birader, tasası sana mı düştü?

PİŞEKÂR: Canım, ne demek istediğimi anlayamadım. Sen artık küberâ⁷ sınıfına dâhil oldun⁸ da, bizi yan çiziyorsun, derim.

KAVUKLU: Ben gübreler sınıfına ne oldum?

PİŞEKÂR: Canım, kaba cahilliğe boğma. Haber aldık, Allah versin, celepliğe başlamışsın.

KAVUKLU: Ne çelebiliği, İsmail? Rüya mı görüyorsun, ayol?

PİŞEKÂR: Hadi hadi, birader, bize lolo olmaz.

KAVUKLU: Nargileye mi başladın, İsmail. Öyle de olsa, ben lüleci değilim. Canım, bir türlü anlayamıyorum, ağzının içinde bir şeyler yuvarlanıyor. Nedir, a canım? Dobra dobra söyle de, biz de anlayalım.

PİŞEKÂR: Sen hâlâ anlamamazlıktan gel. Efendim, seni ticarete başladı diye duyduk. Allah daha âlâ etsin. Yalan mı? “Komşuda pişer, bize de düşer” derler, elbette bizi de hayalden ferâmûş⁹ buyurmazsınız değil mi?

KAVUKLU: Evet, sizi de hayalden salaşpur buyurmayız.

5 Biniş: cübbe.

6 Pür-edâ: çok edalı. (Pür: dolu)

7 Küberâ: ulular, büyükler, yüksek tabaka.

8 Dâhil olmak: girmek.

9 Ferâmûş: unutmak, hatırdan çıkarmak.

PİŞEKÂR: Canım, şimdilik neyse, zarar yok.

KAVUKLU: İsmail, zihnine fenalık mı geldi? Ne oluyorsun? Saçma-sapan söylemeğe başladın. Ne demek istediğini hâlâ da anlayamadım.

PİŞEKÂR: Canım, ne saklıyorsun? Allah versin, daha âlâ olursun. Maksudım, koyun ticaretine başladığını haber aldık. Ne saklıyorsun? Gözümüz yok, birader.

KAVUKLU: Haaa! Şu mesele. Canım, tüccar müccar olduğum yok. Öyle bir rasgele bir şey oldu. Senin deminden beri karmakarışık sözlerin bunu mu anlatmaktı?

PİŞEKÂR: Öyle ya! Allahü a'lem,¹⁰ haber alınca öyle sevindim ki, tarif edemem.

KAVUKLU: Eksik olma, birader. O şöyle rasgele bir şey oldu, yoksa benim kendi kendime becereceğim iş değildi, İsmail. Haa, iyi aklıma getirdin, çiftlikten gelirken ağıldan seçtim, kara gözlü, gayet güzel iki kuzu getirdim. Bunun biri size, biri de bizeydi.

PİŞEKÂR: Haniya?

KAVUKLU: Canım, buralara taşıyacak değilim ya! Size uğrayarak eve bıraktım. Yalnız, dalgınlıkla söylemeğe unuttum, hayvanlar açtır; İsmail, sen eve gidince şöyle de, annen önüne ot¹¹ koysun.

PİŞEKÂR: Zarar yok. Ben şimdi gidince valideye söylerim, o ihmal etmez; sen sizinkilere bari söyleyeydin, hayvan aç kalmasın.

KAVUKLU: Canım, bizde ona lüzum yok. Biliyorsun ki, bizim bahçe adam boyu ot. Ben hemen bahçeye salma bıraktım.

PİŞEKÂR: Oh, oh! Ne âlâ! Artık bir hafta sabreyle. Teferrücler¹² yaparak kuzuları çeviririz. Haa! Ne dersin, birader?

10 Allahü a'lem: Tanrı daha iyi bilir; Allah bilir ya.

11 Ot: 1. hayvanlara yedirilen bitki; 2. kıl dökme ilacı.

12 Teferrüe: kır gezmesi.

KAVUKLU: Âlâ olur, İsmail. Zaten ben de öyle düşündüm. Artık çiftliğe de gitmeyeceğim, tamam da zamanı, fakat bu bir adama yüklenirse biraz ağır olmaz mı, İsmail?

PİŞEKÂR: Tabî, efendim. Kaç komşu iştirâk ederse masârif¹³ garâmeten¹⁴ taksim olunur.

KAVUKLU: Bir de krom madeni mi var? Olur a, neyse!

PİŞEKÂR: Efendim, bir cuma gününe tesadüf ettirerek, levâzimâtımızı¹⁵ bir arabaya yükler, küçüklerle kadınları arabaya yerleştirir, Edirnekapi'dan yola çıkarız. Kavasın bağı mı olur, Bayrampaşa mı olur, Şifa mı olur, yoksa, efendim, Kazıklı mı olur, elbette bir şeye karar verir, âheste beste¹⁶ oraya doğru âzim-i râh oluruz.¹⁷

KAVUKLU: Aman, İsmail, iyi. Orayı sen de seversin. Aman, Edirnekapi hârici¹⁸ olmasın da, kazıklı, zincirli, neresi olursa olsun!

PİŞEKÂR: Neden, birader? Edirnekapi hârici, bamyâ tarlası fena mıdır? Meselâ Tokmaktepe fena mıdır? Sen orayı seversin.

KAVUKLU: Çenen tutulsun!

PİŞEKÂR: Yalan mı? Yanlış mı? “— Her vakit gözüm oradadır.” demez misin, birader?

KAVUKLU: İsmail, orası yakında sana nasîb olur inşallah! Ulan, orası mezarlık. Gidilecek tükendi de orası mı kaldı?

PİŞEKÂR: Peki, canım, darılma. Edirne-

13 Masârif: masraflar.

14 Garâmeten: eşit olarak üstleştirerek.

15 Levâzimât: gerekli şeyler.

16 Aheste beste: ağır ağır, yavaş yavaş.

17 Âzim-i râh olmak: yola koyulmak (Âzim: giden; Râh: yol).

18 Hâric: dış.

kapı hârici, şöyle Topçular’a doğru ne dersin?

TEKERLEME

KAVUKLU: O Edirnekapısı’nı bir daha tekrarlama, zirâ aklıma fenalık geliyor.

PİŞEKÂR: Efendim, buradan da hoşlanmaz mısın?

KAVUKLU: Hoşlanmamaktan değil, birader, “Edirnekapı hârici” deyince, başıma gelen felâketi hatırlayarak üzüliyorum.

PİŞEKÂR: Aman, birader, geçmiş olsun! Hayırdır inşallah! Çok zararlı mı?

KAVUKLU: Elbette. Bize zararsız iş olur mu, a birader!

PİŞEKÂR: Yaa, azizim! O da bir keder, değil mi? Merak ettim. Evet?

KAVUKLU: Bundan dört beş ay evvel, senden iyi olmasın, ahibbâdan¹⁹ biri, ama pek candan bir ahibbâ bana geliyormuş, rasladım, “— Aman, ben de sana geliyordum, bu tesadüf çok iyi oldu, hadi şurada bir kahvede oturalım.” dedi. Hemen oracıkta bir kır kahvecisi, güzel çayırın üzerinde bir kaba hasır sermiş, birkaç da aşçı iskemlesi atmış, güzel bir gölge. Baktı da, “— Şurada ne güzel bir kır kahvesi var. Hadi orada oturalım! dedi.

PİŞEKÂR: (*Yer değiştirerek.*) Aman, birader, şimdi o şairane hayat, tabîî hakikaten çok sevimlidir. Otur, birader, aman kaçırma!

KAVUKLU: Ben değil, galiba sen kaçırdın, İsmail.

PİŞEKÂR: Efendim, o da neden icap etti şimdi söz arasında?

19 Ahibbâ: ahabplar.

KAVUKLU: Onu ben sana soracağım.

PİŞEKÂR: Efendim, neyi soracaksın?

KAVUKLU: Savurduğun saçmaları.

PİŞEKAR - Canım, ne saçması, birader?

KAVUKLU: Ulan, ben sana başımdan geçeni hikâye ederken, “O çayır çok sevimlidir” ne demek? Eğleniyor musun, be adam?

PİŞEKÂR: Hay Allah müstahakını versin! Ben de ne diyor diye şaşırdım. Canım, yanlış anladın. Ben, o çayırda manzarayı methettim. Her ne ise! Şu ahibbâyı hikâye et.

KAVUKLU: Adamın aklında vaka mı bırakıyorsun. Yüz kere söyledim, İsmail, benim anlayamayacağım lâkırdıyı söyleme. Girdik, oturduk. Güzel birer şekerli kahveden sonra dedi ki: “— Bir ahibbâım bana bir ticaret gösterdi. Bu da geçici bir fırsatmış. Benim işimi biliyorsun a, böyle düşünürken aklıma sen geldin, hemen sana bir iş için koştum. Allahtan oldu da sana rasladım, yoksa boyuna beni arayacaktır.

PİŞEKÂR: Aman, birader, merak ettim. neymiş o? Onu söyle.

KAVUKLU: Patlama. Onun da sırası var... Tabîî sevindik iş bulduk diye. Bilmem ne çiftliği sahibi bilâ-veled²⁰ vefat etmiş, beylik tarafından haraç mezat....

[.....]²¹

20 Bilâ-veled: çocuksuz.

21 Eserin eldeki nüshasında “Tekerleme”nin başlangıcı verilmiş (s. 5), gerisi eksik.

FASIL

[.....]²²

KAVUKLU: [.....] bir kere onu sor. Olsa bile, ulan, bu evin neresine taşınırım be?

PİŞEKÂR: Canım, her ne hal ise. Şimdilik şöyle bir sığın da, sonrasına Allah kerimdir, a canım. Haydi Allah rahatlık versin! (*Gider.*)

(*Zurna Zenne havası çalar. Etvâr-i dil-firîbâne²³ ile Zenne meydana gelir, hayretle Kavuklu'yu tedkik eder.*)

ZENNE: Fesühbânallah!... Böyle, mahalle arasında, hem de sokak ortasında... Ne tuhaf, ne tuhaf!... Amanın, renginin güzelliğine bakın!... Mantarın hiç de böylesine tesadüf edilmiş değildir... Hayret!... Kırmızı mantar... Amanın, tepesi de kurşuni... Aaa! Amanın, hiç de böylesine tesadüf edilmemiştir. (*Kavuklu yavaş yavaş başını kaldırarak Zenne'ye bakar.*) Ay! Kimildadı. Acaba havanın tesiriyle mi dersin? Amanın, adama benziyor. Bak bak! Yüzüme de bakıyor. Aman yarabbi! Kaşı, gözü, burnu, kulakları da var. Fesühbânallah! Ne tuhaf mantar bu?

KAVUKLU: Ay! Sen ne sandın, a yavrum? İnsanın kaşı, gözü olmaz mı?

ZENNE: Aaa! Ayol, sen mantar değil misin?

KAVUKLU: Allah Allah! Ne mantarı bu? Mantar lâkırdı eder mi? Yüzüme dik katlice baksan a, yavrum.

ZENNE: Aaa! Yanılmışım. Öyleyse sen bir piç²⁴ misin?

KAVUKLU: Yok, o da olmadı.

ZENNE: Neden olmasın? Hem de yaramaz piçsin.

KAVUKLU: Amanın, ne de güzel konuşuyorsun!... Hadi öyleyse, seninle piç oynayalım.

ZENNE: Aaa! Ayol, o nasıl oyun öyle?

KAVUKLU: Haniya, şey yok mu, şey...

(*Gülerek Zenne'ye sokulur.*) A canım, şey...

ZENNE: Ney, a canım?

KAVUKLU: Şey, be... Şey, yavrum, şey...

ZENNE: Aman sen de!... Canımı sıkıyor-sun... Bu şeyin adı yok mu?

KAVUKLU: Nasıl yok. Hiç adı olmaz olur mu?

ZENNE: Peki, madem vardır; söylesen e, a canım, nedir adı?

KAVUKLU: A iki gözüm, bilmem ki nasıl anlatayım? Canım, piç oyunu vardır ya. Ona “alıcengiz oyunu” derler.

ZENNE: Aman, canım! Sen yavaş yavaş canımı sıkmağa başladın. Ben öyle Ali, Cengiz filân bilmem.

PİŞEKÂR: (*Zuhur ederek.*)²⁵ Maşallah, hanım kızım! Efendim, safâlar geldiniz!

KAVUKLU: Ulan, İsmail, öyle aksisin ki, tarif edemem.

PİŞEKÂR: Efendim, ne oldu?

KAVUKLU: Ananın örekesi oldu.

PİŞEKÂR: Canım, ne yaptım?

KAVUKLU: Daha ne yapacaksın? Pişmiş aşı su kattın, bir çuval inciri berbat et-

22 Eserin eldeki nüshasında “Fasıl” bölümünün başı eksik (s. 6). Kavuklu ile Pişekâr’ın aşağıdaki konuşmalarından anladığımıza göre; Pişekâr Kavuklu’ya bir ev tutmuştur.

(Eserin eldeki nüshasında, 5. sahife ile 6. sahife arasında, –Tekerleme’nin sonu ile Fasil’in başını içine alan– bir, ya da birkaç sahifenin eksik olduğu anlaşılıyor.)

23 Etvâr-i dil-firîbâne: gönül aldatici tavırlar.

24 Piç: ağacın kökünden biten sürgün.

25 Zuhûr etmek: ortaya çıkmak, görünmek.

tin. Gelecek zaman bulamadın mı be?
(*Hiddetle gider, yenedünyaya girer, oturur.*)

PİŞEKÂR: (*Zenne'ye dönerek*)

²⁶ Gönül bağında gezersin gül müsün
[bülbul müsün
Dağılan bû-yi vefânın menbâ
[sünbül müsün
Nedir bu sendeki hâlet dağılmış da
[yine zulfün
Aşk ile mecnûna dönmüş Behlûl-i
[Dânâ mısın

ZENNE:

Ne hikmettir neden bilmem nedir
[bu câzib etvârın
Bülbüle âşiyân olmuş gülistan mıdır
[her yanın
Yok menendin bî-misilsin vafına
[yetmez gücüm
Harâb olmuş cami ammâ halâ
[yerinde mihrâbın

PİŞEKÂR: Efendim, böyle bî-vakit,²⁷ tek
ü tenhâ,²⁸ takmış takıştırmış, sürmüş
sürüştürmüş, bin nâz ü edâ²⁹ ile ne ta-
rafa teşrif?

ZENNE: Ah, İsmail Efendi, orasını hiç de
sormayın! Bilmem ki nasıl anlatayım.

PİŞEKÂR: Aman, güzelim, âdetâ beni kor-
kutuyorsunuz. Pek merak ettim. Anla-

tin bakalım, belki yaranıza bir merhem
buluruz.

ZENNE: Bilmem ki nasıl anlatayım, İsmail
Efendi. Gerçi merak edecek büyük bir
şey değil, ama artık tahammülüm tü-
kendi de, “Ne olursa olsun!” dedim de,
aldım yürüyüverdim. İşte bu!

PİŞEKÂR: Anlayamadım. Yoksa yuvayı mı
yıktın? Haa?

ZENNE: Maalesef öyle oldu, İsmail Efendi.
Sizden saklayacak değilim ya, artık ta-
hammülüm kalmadı, “Ne olursa olsun!”
dedim de, aldım yürüyüverdim. İşte bu!

PİŞEKÂR: Peki, sizinki ne oldu? Öylecene
yüz-üstü bırakı mı verdin yoksa?

ZENNE: İlâhi, İsmail Efendi, bu da soru-
lur mu? Efendim, “— Tahammülüm
kalmadı.” diyorum. Artık onun ne ola-
cağını nasıl düşünürüm, efendim?

PİŞEKÂR: Bu hali buluncaya kadar ne
huysuzluğu var? İşret mi?

ZENNE: Efendim, nasıl anlatayım? Sade
işret olsa ne mutlu!

PİŞEKÂR: Peki, şimdi neye karar verdiniz?
Bak, kızım, genç ve güzelsin; senin için
herhangi bir yer bulunması pek güçtür.
Ne yapacaksın bakayım?

ZENNE: İşte, efendim, ben de o ciheti dü-
şünerek size geldim ya!

PİŞEKÂR: Safâ geldin, hoş geldin ama, yav-
rum, seni nereye sığdırabilirim? Biliyor-
sun, bizim evde olmaz; zirâ seni muhâ-
faza edecek, yani yatıracak yerimiz yok.
Herkese emniyet edilmenin imkânı yok.
Ne yapalım? (*Düşünür.*) Dur bakalım,
biraz düşünelim, belki bir çare buluruz...
Vah vah vah!... Dur, dur!... Buldum, bul-
dum!... Tamam da münâsib...

(*Yenedünyanın önüne, yani Kavuklu'nun
önüne gelir, durur ve kapı çalar gibi, ka-
vuğuna vurarak.*)

26 Ölçek: 3. ve 5. dizelerde:

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

. — — — . — — — . — — — . — — —
(Öteki dizelerde ölçek bozuk.)

Gönül bahçesinde gezersin; gül müsün, bülbul
müsün? Dağılan vefa kokusunun kaynağı (olan)
sünbül müsün? Sendeki bu hal nedir? Yine
saçın dağılmış; aşk ile çıldırmış Behlûl-i dâna [=
Harunerreşid zamanında yaşamış bir akıllı-de-
li] mısın? — Bu çekici davranışlarının hikmeti
nedir bilmem; her yanın bülbüle yuva olmuş
gül bahçesi midir? Benzerin yok eşsizsin, (se-
nin) niteliğini (anlatmağa) gücüm yetmez, cami
harap olmuş ama mihrabın hâlâ yerinde.

27 Bî-vakit: vakitsiz.

28 Tek ü tenhâ: tek, yalnız. (Her iki sözcük de
aynı anlamda).

29 Nâz ü edâ: naz ve edâ.

— Hamdi Efendi!... Birader, kapıyı aç!... Yahu, uyuyor musun?

KAVUKLU:

PİŞEKÂR: *(Tekrar vurarak.)* Yahu, uyuyor musun? Açsan a kapıyı!... *(Vurur.)* — Eyvahlar olsun! Çok dalgın, bir türlü uyanmıyor galiba. Dur bakayım, kapıyı daha hızlı çalayım, belki uyandırırım. *(Pastavı kaldırır.)*

KAVUKLU: *(Yerinden fırlayarak Pîşekâr'ın bileğine sarılır.)* Dur ulan! İsmail, ne yapıyorsun? Kendine gel!

PİŞEKÂR: Ne bileyim, birader. Bir saattir kapıyı çalıyorum, cevap vermiyorsun. Anladım ki duyuramadım.

KAVUKLU: Aşk olsun sana be!

PİŞEKÂR: Ne var, birader? Kötü bir şey mi yaptık?

KAVUKLU: Yoook!... Ulan, sizin evin kapısı kafanızda mıdır?

PİŞEKÂR: Hayır, canım. Ne yazık ki, sizin eve kapı tokmağını her kim koydu ise tamam da tepenize koymuş. Bizim suçumuz ne, a birader?

KAVUKLU: Ulan, dur, elbette bir gün gelir sizin kapıyı çalarım... Ne var? Şimdi ne istiyorsun? Onu söyle.

PİŞEKÂR: Canım, efendim, hayırlı sevaplı bir iş için geldim. İnşallah muvâfakat edersin³⁰ de, her ikimiz de sevaba gireyiz, birader.

KAVUKLU: Ne o? Camiye mi gideceğiz? Birisine ilâç mı götüreceğiz? Ne var?

PİŞEKÂR: Efendim, öylesi değil. “— Hayırlı bir iş.” diyorum.

KAVUKLU: Söyle bakalım, hayırlı iş ne imiş o?

PİŞEKÂR: Efendim, buyurun gidelim de göstereyim.

KAVUKLU: Peki, efendim, buyurun gidelim de görelim.

(Beraberce yürürler, Zenne'nin yanına gelirler.)

PİŞEKÂR: *(Zenne'yi göstererek.)* Buyurun, size bir hayırlı iş.

KAVUKLU: Ne oluyoruz, İsmail?

PİŞEKÂR: Bir şey olduğu yok. Şu yalnız kızcağızı, kimi kimsesi olmayan zavallı genci gördün mü?

KAVUKLU: Evet, gördüm. Hayırlı iş bu mu?

PİŞEKÂR: Evet. Bu zavallı, kocasının iştret ve huysuzluğuna tahammül edemeyerek, evini barkını terk ederek firâr etmiş. Daha doğrusu, bana sığınmayı düşünmüş olacak ki, doğruca bana gelmiş. Halbuki, biliyorsun, bizde barınmanın imkânı yok. Düşündüm taşındım, seni hatırladım.

KAVUKLU: Peki, ben ne yapacağım?

PİŞEKÂR: Canım, söyledim ya, senden daha emin³¹ kimseyi bulamadım.

KAVUKLU: Emin'i bulamadın da bana mı getirdin?

PİŞEKÂR: Canım, ne Emin'i, a iki gözüm “Senden başkasına emniyet edemedim” demek isterim. Yani, sana Tanrı misafiri olacak.

KAVUKLU: Peki, sonra Tanrı mı gelip alacak?

PİŞEKÂR: Hayır, birader, onun sahibi var, elbette o gelip alacak.

KAVUKLU: İsmail, iyi düşün: Bizde eşya tavanlara kadar yığılı; ben bunu nereye sığdıracağım, a birader?

PİŞEKÂR: Haydi canım sen de! Nasıl olsa sende yıllanacak değil ya!

30 Muvâfakat etmek: razı olmak, peki demek.

31 Emin: güvenilir.

KAVUKLU: Pekâlâ! — Buyurun bakalım, küçükhani! (*Beraberce, yenedünyanın içinde bulunan sandalyalara gider otururlar.*) Buyurun!
(*Pişekâr gitmiştir.*)

(*Zurna Çelebi havası çalar. Çelebi meydana girer, ufak bir devir yaparak durur, etrafı tedkik eder, karşıki yenedünyaya bakarak.*)

ÇELEBİ: Sevgilimin bu tarafa geldiğini haber aldım. Acaba nerelerde barınmıştır? Nasıl haber alsam? (*Düşünür, etrafı tedkik eder.*) Şu karşıki evde mi acaba? Dur bakalım, bir işaret verelim de, anlatırız. (Yerden bir taş alır, atar.)

KAVUKLU: (*Dışarı fırlatarak.*) Ne o, evlât?

ÇELEBİ: Babalık, bu ev sizin mi, kiracı mısınız?

KAVUKLU: Ne olacak? Evin öşürünü³² mü alacaksınız?

ÇELEBİ: Hayır, efendim, öşür filân bir şey istemiyorum. Tanıdıklardan birisi bu tarafa nakl etmiş de, onu soracağım. Öyle bir kimse bu tarafa geldi mi?

KAVUKLU: Tanıdığın kim, evlât?

ÇELEBİ: Efendim, “Natır kızı Râbia” isminde bir genç kızcağız.

KAVUKLU: Evet, böyle bir genç kız bizde misafir ama, isminin Katır kızı mıdır, Hayvan oğlu mudur, ne olduğunu bilmiyorum. Dur bakalım, bir kere soralım.

(*Yenedünyaya gelir.*) — Bu yana baksan a! “Katır kızı Kurabiye” mi senin adın?

ZENNE: Aaa! Üstüme iyilik sağlık! Bugüne kadar hiç de mi merak etmedin?

32 Öşür: eskiden, onda bir oranında alınan vergi, ondalık (Çoğulu: Âşâr).

KAVUKLU: Dur, acele etme. Merak eden ben değilim, bir delikanlı gelmiş, soruyor.

ZENNE: Ne diye sordu?

KAVUKLU: Vayyy!

ZENNE: Ne o?

KAVUKLU: O bir şey söylemedi, sade sordu. Bir şey mi söylemesi lâzımdı?

ZENNE: Aman sen de! Elbette bir işareti vardır, haydi git sor da gel.

KAVUKLU: Olur, şimdi gider sorarım.

(*Çelebi'nin yanına gelir.*) — Baksan a, evlât! Sen kimsin? Sana kim derler?

ÇELEBİ: Efendim, bana “Üsküdarî Gelenbevî-zâde Fatin Çelebi” derler.

KAVUKLU: Anladım sa Arap olayım. Dur bakalım.

(*Zenne'nin yanına gelir.*)

ZENNE: Ne dedi? Kimmiş?

KAVUKLU: Vay canına! Unuttum be! Dur, bir daha sorayım.

(*Çelebi'nin yanına gelir.*) — Baksan a, evlât ne dedindi, ben unuttum.

ÇELEBİ: Canım, unutulacak bir şey değil ya, neyse! “Üsküdarî Gelenbevî-zâde Fatin Çelebi” dersin.

KAVUKLU: Olur. Öyle söylerim.

(*Zenne'nin yanına gelir.*)

ZENNE: Sordun mu, ayol? Ne dedi?

KAVUKLU: Haaa! Ne dedi bakayım. “Üsküdarî Gelenbevî-zâde Fatin Çelebi” dedi.

ZENNE: Haaa! Anladım. Ayol, öyle değil. “Üsküdarî Gelenbevî-zâde Fatin Çelebi” demiştir. Ama doğru mu bakalım.

KAVUKLU: Eğri mi doğru mu bilmem. Ben artık çulha mekiği gibi gidip gelemem.

ZENNE: Ben senin emeklerinin altında

kalacak değilim. Oh benim tonton civanım! Haydi benim hatırım için bir defa daha git de, iyicene anla gel.

KAVUKLU: Haddin varsa dayan. Ah o senin şeker sözlerin yok mu! Sade o değil haaa! Ben vadini isterim.

ZENNE: Canım, dedim ya, elbette senin beklediğin mükâfatı vereceğim.

KAVUKLU: Söz söz haa! Unutma vadini.

(*Çelebi'nin yanına gelir.*) — Evlât, söyledim ama, o da benim gibi bir şey anlamadı.

ÇELEBİ: Öyleyse git de ki:

³³Yasemin suya düştü sümbülümün
[sen benim

KAVUKLU: Ben bunu da beceremem. Söyleyecek başka bir şey yok mu, evlât?

ÇELEBİ: Dur, hepsini birden söyleyeyim de, belki hatırında kalır.

KAVUKLU: Hah! Tamam! Şimdi oldu! Söyle bakalım.

ÇELEBİ: Dinle. Birer birer söyleyeceğim, unutma.

KAVUKLU: Peki. Uğraşırım. Haydi, buyurun!

ÇELEBİ:

³³Yasemin suya düştü sümbülümün
[sen benim

İki kaşın arasında bir gülümün sen
[benim

El yanında düşmanımsın tenhalarda
[sen benimsin ben senin

KAVUKLU: Olur. Anladım.

(*Zenne'nin yanına gelir.*) — Geldim.

ZENNE: Ne dedi, ezberledin mi bari?

KAVUKLU: Elbette. Ezberlenmeyecek bir

şey değil ki. Değil ama, bu seferki fena, hem de o kadar fena ki, söyleyemeyeceğim.

ZENNE: Belki yine yanlış anlamış olabilirsin. Sen birazını söyle, ben ötesini anlarım.

KAVUKLU: Dinle “Söyleyenden dinleyen ârif gerek”³⁴ derler. Bak, ne dedi: Simitim suya düştü sümüğümü ye sen benim.

ZENNE: Anladım anladım:

Yasemin suya düştü sümbülümün
[sen benim

demiş. Şimdi sen gider dersin ki:

³⁵Bahçelerde çiçeksin
İnce eler eleksin
Gözlerim yolda kaldı
Ne zaman geleceksin

KAVUKLU: Hah şöyle! İşte böyle açık açık söyleyin de herkes de anlasın.

(*Çelebi'nin yanına gelir. Elinde pastav vardır.*) — Baksan a, oğlum!

ÇELEBİ: Efendim, söyledin mi?

KAVUKLU: Evet, söyledim.

ÇELEBİ: Ne dedi?

KAVUKLU: Bak ne dedi

Bahçelerde çiçeksin

ÇELEBİ: Evet.

KAVUKLU:

Eşek oğlu eşeksin
Sen buradan ne zaman

(*Pastayı hazırlayarak, Çelebi'nin kafasına indirerek.*)

Def olup gideceksin

(*Birkaç defa daha vurur, Çelebi kaçar.*)

³⁴ Ölçek:
Fâilâtün fâilâtün fâilün
- . - - - . - - - . -

³⁵ Ölçek: 7

³³ Ölçek: 15 (4 +4 +4 +3)

— Hay köpoğlu hay! Ulan, beni muhabbet tellalına döndürdü be!

(Zenne'nin yanına gelir.)

ZENNE: Söyledin mi?

KAVUKLU: Evet söyledim.

ZENNE: Ne dedi?

KAVUKLU: “— Doğru dürüst yerinde otursun, yoksa sonu fena olur.” dedi.

ZENNE: Ay! Vallahi bunu sen uydurdun! O böyle şeyler söylemez.

KAVUKLU: O söylemezse ben söyleyemez miyim?

(Zurna Kayserili havası çalar. Kayserili meydana gelir, bir yarım çark yaparak Kavuklu'nun karşısında durur, tedkik eder, iki tarafına döner bakar; geri çekilerek, bir elini şakağına koyarak, Kavuklu'nun yüzüne bakarak yüksek sedâ ile okumaya başlar.)

KAYSERİLİ: (Beste ile.)

³⁶ Garip bülbül ne ötersin yuvada

KAVUKLU: (Beste ile.) Yuvada.

KAYSERİLİ:

Kendim gurbet ilde gönül sılada

KAVUKLU: Sılada.

KAYSERİLİ:

Gezer âşık maşuk şurda burada

KAVUKLU: Burada.

KAYSERİLİ:

İlgın ilgın eser yeli silanın

(Derhal Kavuklu'nun bileğinden tutarak meydana sürükler; kuşağının arasından çıkardığı tahta kaşıkları parmaklarının arasına yerleştirir, zurnanın ahengine uyarak, Kavuklu'yu da oyuna zorlayarak oynar ve beste ile söyler.)

³⁶ Ölçek: 11 (4 + 4 + 3 ve 6 + 5)

³⁷ Gapısı da gapıma bahar
Bakışı da ciğerim yahar
Gayseri'nin kızları
Yumurtaya gulp tahar

(Oyun biter; Kavuklu'dan ayrılarak yukarıdan aşağıya müdekikane³⁸ süzer.)

— Amanın, heç değel yarılacağım! Şuna bah! Adam gibi oynıyor da.

KAVUKLU: Ne o? Beğenemedin mi, ağam?

KAYSERİLİ: Yoh, yeğenim, yoh! Sangâ can mı dayanır? (Beste ile.)

Yiğit değel er yanına atayım
Eşek değel hergeleye gataayım
Ben bu derdi kimlere anlatayım
İlgın ilgın eser yeli silanın
Sılanın heyyy

(Döner, tekrar Kavuklu'yu süzerek.)

— Amanın, gılığa gıyafata bah! — Hemşerim, sen burada necisin?

KAVUKLU: Necis³⁹ senin silsilendir. Kendine gel, ağam!

KAYSERİLİ: N'örüyon, ağam? Kötü mü didik? Burada ne iş yaparsın? Onu di banğa.

KAVUKLU: Anlamadın mı? Hiç, ulan, hiç be!

KAYSERİLİ: Amanın, sen piç misin?

KAVUKLU: Piç sensin, köpoğlu!

KAYSERİLİ: Canım, yarenliği bira da, banğa doğru cevap vir: Sen bu mahalleli misin?

KAVUKLU: Ne yapacaksın?

KAYSERİLİ: Ayağıma çizme edecek değelim, elbette birini sual ideceğim.

KAVUKLU: İt bakalım.

KAYSERİLİ: İt senin babandır, it oğlu it!

³⁷ Ölçek: 8

³⁸ Müdekkikane: İncelercesine.

³⁹ Necis: pis; (burada) pislik, bok.

KAVUKLU: Bana bak. Sabah sabah başıma belâ mı geldin, hayvan oğlu hayvan? Kafamı kızdırma, sonra fena ederim.

KAYSERİLİ: Ne idersin, ne idersin?

KAVUKLU: Kızarsam, iki parmağımı gözüne sokar patlatırım.

KAYSERİLİ: (*Bayılırcasına gülererek kısıklığını tutar.*) Amanın, şu itin didiğine bakın! — Dilini eşşekarısı soka, be herif!

KAVUKLU: Vay meşe odunu vay! Ne oldu? Yanlış mı söyledik?

KAYSERİLİ: Ulan bal-gabağı, daha ne diyeceksin? Ulan, onğa “parmak” mı dinir?

KAVUKLU: Vay! Demek yanlış mı söyledik?

KAYSERİLİ: Dorgusunu bilmiyon ki diyesin.

KAVUKLU: Peki, doğrusu nasıldır? Söyle de öğrenelim.

KAYSERİLİ: Dorgusunu mu örgeneceksin?

KAVUKLU: Evet, eğer “parmak”ın doğrusu da “dorgu”, “örgen” gibiyse, yazık olur emeğine, hiç yorulma, hemşerim.

KAYSERİLİ: Ne o, düdüğüm, beni maytaba mı alıyon guya?

KAVUKLU: Haydi söyle bakalım, “parmak”ın doğrusu nasılmış?

KAYSERİLİ: (*Bayılırcasına gülererek.*) Amanın, heç değel bayılacağım! Hadi, hey tekerin ikiye böldüğü⁴⁰ gubat⁴¹ herif, onğa “parmak” dimezler.

KAVUKLU: Anladık, odun ağa. Ne derler? Söyle bakalım!

KAYSERİLİ: Onğa “parmak” değel, “bar-nah” dirler, hey itin ite dürttüğü!

KAVUKLU: Hah! Bak şimdi doğrusunu bulduk. Anladım, seninle lâf edilmeye-

cek, zirâ bizim söz hep gubattır... Söyle bakalım, sen ne istiyorsun, yahut ne arıyorsun?

KAYSERİLİ: Ne soruyon? Nideceksin, hey ağa?

PİŞEKÂR: (*Zuhûr ederek.*) Vay! Maşallah, Mayıs-oğlu! Hoş geldin, safâlar geldin! Hayr ola? Böyle bî-vakit⁴² buralarda?

KAVUKLU: Ha şöyle! Bak, İsmail, sen bunu oynatmasını çok iyi bilirsin; artık istediğin gibi oynat.⁴³ (*Yürür, yenedün-yaya girer.*)

KAYSERİLİ: Gozum bebeği, şu “adamım” diye inat iden goca gavuklu kim ola ki?

PİŞEKÂR: Efendim, ne oldu? O öyle göründüğü gibi değildir. Biraz gevezedir de, insan aldanır. Ne oldu? Fena bir şey mi yaptı?

KAYSERİLİ: Yoh, iki gozum, Benim derdim başka.

PİŞEKÂR: Hayr ola, efendim?

KAYSERİLİ: Canım, gatır gızı mı, satır gızı mı, onu arıyorum.

PİŞEKÂR: Anladım. Natır kızı Râbia’yı arıyorsun. Ne yapacaksın?

KAYSERİLİ: Nideceğim, heç canım, obur mahallede beş yumurta aldı idi de, onun parası galmıştı, onu isteyeceğim.

PİŞEKÂR: Bak, Mayıs-oğlu, onlara “Natır kızı Seniye’nin Râbia” derler. (*Yenedün-yayı göstererek.*) İşte şu karşığı evdedir. (*Gider.*)

KAYSERİLİ: Hay babana irahmet! (*Gider, yenedün-yaya vurarak.*) — Beri bah! Hacı-sırcı gızı Gurabiye misin nesen, ha bir beni gor bahalım!

KAVUKLU: (*Karşılayarak.*) Ne haber, Mayıs-oğlu, fişkı?

42 Bî-vakit: bk. n. 27.

43 Kayserili’yi ayağa; dolayısıyla Pişekâr’ı da aya oynatıcı Çingene’ye benzetiyor.

40 Tekerin ikiye böldüğü: sığır pisliği.

41 Gubat [kubat]: kaba, biçimsiz.

KAYSERİLİ: (*İrkilerek.*) Amanın! Sen de nirden çıktın? Ben it aramıyorum, Gattır gızı Gurabiye midir nedir, bir gattı arıyorum.

KAVUKLU: Bana bak! Sen ağzını toplar, adam gibi konuşur musun, yoksa ben toplayayım mı?

KAYSERİLİ: Ne ideceksin, ne ideceksin? Benim ağzım torba mı ki büzeceksin? Di haydi, guzum, senin aradığın gantar Bursa'da kestane tartar. Sen şu evde nisin ki? Muhabbet tellâlı mısın, uşak mısın, nisin? Onu di de, onğa gore gonusak.

KAVUKLU: Ulan, sen bana belâ mı geldin? Ağzını burnunu çarşamba pazarına çevireceğim. Haydi şurdan def ol da, başımı belâdan kurtarayım.

KAYSERİLİ: Amanın, ne yeğin lâflar ediyon! Şunu geç hele! Sen şu hanede nisin ki? Onu banğa di de yeter. Hele di de bah, sen de memnun olursun, ben de. Sen şu işi onar da, sanğa bol bahşış verem. Di haydi!

KAVUKLU: Anladım. Sen burada bekle de, kimin kızı olduğunu haber getireyim.

(*Hızla gider, yenidiñyaya girer.*)

— Baksan a bana! Senin bir yere borcun var mı?

ZENNE: Aaa! Amma da tuhafsin. Erkek olsun, kadın olsun, ev bark sahibi olur da borçsuz olur mu, ayol? Elbette benim de borcum vardır. Ne o? Bir alacaklı mı geldi?

KAVUKLU: Ağzı bozuk bir yumurtacı mıdır, nedir, bir herif gelmiş, “— Katır kızında alacağım var.” diyor. O sen misin?

ZENNE: Aaa, ayol, katır kızı değil, “Natır kızı Râbia” mı dedi yoksa?

KAVUKLU: Yok canım, natır'dan filândan haber iyok, “satır, katır kızı” deyip du-

ruyor. Hakikaten borcun varsa ver de, herifi def edelim. Eğer böyle bir borç filân yoksa, ben herifi adamakıllı tepeleyeceğim.

ZENNE: Aman, iki gözüm, öyle damdan düşer gibi olmaz. Sen evvelâ onun adını sanını öğren de gel. Bakalım, belki alacaklıdır. Haydi benim kara gözlüm!

KAVUKLU: Allah Allah! Çattık belâya. Azıcık yüzümde asıklık görünce, derhal değişiyor.

(*Yürür.*) — Buyurun, Beyim, geldik!

KAYSERİLİ: Gonlü oldu mu? Gidecek mi-yik?

KAVUKLU: Evvelâ, sen kimsin? Sonra, kaç kuruş alacağın var? Onu söyle, yoksa alacak yerine dayak var.

KAYSERİLİ: Yoh canım, kötü söz söyleme. Şimdi get de, onğa di ki: “— Gayserili Mayıs-oğlu gelmiş, beş on gurusu hesabınız varmış, helâllaşmağa gelmiş” dirsın, o ağnar.

KAVUKLU: Ondan evvel senin mükemmel bir dayağa kaşındığını ben anladım ya; hele biraz bekle, ben şimdi gelirim.

(*Yenidiñyaya gider.*) — Bana bak, Kura-biye, ben herifi görür görmez, kokusundan Mayıs-oğlu olduğunu anladım ya, şimdi de etrafa bulaşmak istiyor. Şimdi sen ne diyeceksen de de, ben onu küreleyeceğim.

ZENNE: Aa, tanıdım: Yumurtacı Mayıs-oğlu. Aman, canım, benim ona borcum morcum yok. Atlat gitsin.

KAVUKLU: Ha şöyle yola gel. Ben şimdi gider, senin hesabını mesabını tertemiz eder gelirim.

(*Koşarak Kayserili'nin yanına gelir.*)

KAYSERİLİ: Nittin? Hayır haber ilettilmi? Hesaplaşacak mıyık?

KAVUKLU: Evet, hesaplaşacağız. Evvelâ sen, sade mayıs oğlu değil, eşşoğlu eşşek, hayvan oğlu hayvansın. Sen şuradan mü-kemmel bir sopa yemeden def olur gider misin, yoksa sırtını okşayacak bir sopa yer de, bağıra bağıra def olur musun?

KAYSERİLİ: Hele canım, sen işi bozuyon. Hele ben kendim gider meseleyi halliderim. (*Yürür.*)

KAVUKLU: (*Arkasından yakalayarak.*) Dur, acele etme. Hesap orada değil, burada görülecek. Şimdi sen ne istiyorsun?

KAYSERİLİ: Ne isteyeceğim. Beş on guruş alacak var, varup onunla helâllaşacağım. O gadar.

KAVUKLU: Anladım ya, biz o hesabı burada göreceğiz. Şimdi söyle: Ne alacağın var?

KAYSERİLİ: Canım, senin nine gerek? Ben varup Gatır Gızı ile hesaplaşacağım. Sen ne garşıyon? Di haydi işine get! (*Yürür.*)

KAVUKLU: (*Derhal önleyerek.*) Dur, evvelâ hesabını burada gör de, sonra görebilirsen orada görürsün.

KAYSERİLİ: (*Yakasını zorla kurtararak, gitmek ister.*) Bırak şu yakamı!

KAVUKLU: (*Elindeki pastayı kafasına vurarak.*) Al! Bu birinci hesap.

KAYSERİLİ: Ne vuruyon, it oğlu it! (*Yakasını kurtarmak ister.*)

KAVUKLU: (*Tekrar vurarak.*) İt oğlu it senin babandır. Mayıs oğlu seni!... (*Vurmaya devam eder; Kayserili kaçmak ister, fakat yakasını kurtaramaz; becelleşme esnasında Pişekâr zühûr ederek ayırmak ister; Kavuklu, yanlışlıkla Pişekâr'a vurur; bu arada Kayserili savunur; Kavuklu, tekrar Pişekâr'a vurarak.*) Al, ulan!

PİŞEKÂR: Birader, kendine gel! (*İki eliyle başını muhafaza ederek.*) Hamdi Efendi, birader, benim. Mayıs-oğlu gitti. A canım, ne yapıyorsun?

KAVUKLU: Kör müsün? (*Vurur.*) Al ulan hesabı!

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi Efendi, yanlış! Birader, benim ne kabahatim var? Yah, ben sizi ayırmak istedim. Başka bir suçum var mı?

KAVUKLU: Var ya! Ulan, bana emanet ettiğin o Natır kızı mıdır, Satır kızı mıdır, ne malmış o be!

PİŞEKÂR: Efendim, ne olmuş?

KAVUKLU: Daha ne olsun? Sağlam ayak kabı değilmiş.

PİŞEKÂR: Peki, buna neden üzülüyorsun? Baktın ki sağlam değildir, derhal aldığın mağazaya götürür, bir sağlamıyla değiştirirsin. Üzüldüğüne değmez.

KAVUKLU: Vay kalın-kafalı vay! Ulan, ben sana, “Kundura aldım, sağlam değilmiş” mi dedim? Ulan, bana namuslu, zavallı, kimsesiz diye emanet ettiğin katır kızı mıdır, satır kızı mıdır nedir, söylediğin gibi gayet namuslu filân çıkmadı.

PİŞEKÂR: Hadi hadi! Elin namuslu kızcağızına bühtân⁴⁴ ediyorsun. Ayıptır, günahtır, yavrum. Yumurtada leke var, onda leke yoktur. Sen şimdi evine git de, denize nâzir⁴⁵ pencerecağızını aç, şöyle Boğaziçi’ni, Büyük, Küçük Çamlıca’yı ferah ferah seyr ederek bir kendine gel de sonra konuşuruz. Haydi bakayım.

KAVUKLU: Ulan, ne uydurucu herifsin, İsmail! Ulan, hangi Boğaziçi, hangi Çamlıca? Şu bizim “ev” dediğimiz şeye bak, bir de söylediğin söze bak. Allâk⁴⁶

44 Bühtân: iftira.

45 Nâzir: bakan.

46 Allâk: sözüne güvenilmez.

kerata sen de! Ulan, işte lekesiz emanet de bunun gibi. Desen e, başıma bir belâ verdin.

PİŞEKÂR: Ne münasebet, efendim! Bunun azîm⁴⁷ ecîr⁴⁸ vardır. Haydi, sen himâyeni onun üzerinden eksik etme, elverir.

KAVUKLU: Hepsi bitti de bir de hamayıl⁴⁹ mı takacağız, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım, ne hamayılı o? Himâye, himâye, yani “Onu muhafaza et” demek isterim.

KAVUKLU: Anladım. Bu belâyı sonuna kadar bana çektireceksin. Haydi bunu da sîneye⁵⁰ çekelim. Haydi, oğlum, sen mahalle kahvesine, ben de yoktan var görünen eve. Zuhûrâtâ⁵¹ bakalım.

(Her ikisi de gider.)

(Zurna bir polka havası çalar. Balama oynayarak meydana girer, oyuna devam eder.

KAVUKLU: (Olduğu yerden fırlayarak.) Al sana oynak bir alacaklı daha! (Balama’ya yaklaşarak.) — Ne oluyoruz? Burası oyun yeri değil, kendine gel yahu!

BALAMA: (Oynayarak gelir, Kavuklu’nun beline sarılır, beraber oynamaya başlar; bir iki döndükten sonra zurna durur, bunlar da oyunu bırakır, ayrılırlar.) Nah, tamam vre!

KAVUKLU: Söyle bakalım, Frenk efendi, sen de mi alacaklısın?

BALAMA: Vre kim bu altsak?⁵² Sen bu altsak?

47 **Azîm:** büyük.

48 **Ecîr** [Eçir]: sevap.

49 **Hamayıl:** “hamâil” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; 1. omuzdan bele kadar çapraz inen bağ; 2. muska.

50 **Sîne:** göğüs.

51 **Zuhûrâtâ:** hesapta olmayan raslayışlar, umulmadık işler (**Zuhûr:** görünme, meydana çıkma).

52 **Altsak:** alçak (Balama’nın konuşmalarında ç sesi ts harfleriyle gösterilmiştir).

KAVUKLU: Galiba sen de kaşınıyorsun. Alçak sensin, köpoğlu.

BALAMA: Yok vre kaymene⁵³ altsak; ben “Boy altsak” demisim vre!

KAVUKLU: Ben Rumca bilmem, Türkçe söyle. Ne diyorsun?

BALAMA: Yok vre kuzum, ben Türktse biliyor, pos ta po rome-yika?⁵⁴

KAVUKLU: Ben Roma postasını bilmem, eğer çok lâzımsa, git, kahveden Küçük İsmail Efendi’yi bul; o bilir.

BALAMA: Ne söyledi sen? Ben anlamadı.

KAVUKLU: Ne yapayım? Sen Türkçe bilmez, ben Rumca bilmez. Tamam!

BALAMA: Vre ben biliyor Türktse, hem de elenika.

KAVUKLU: Paris’li Fransız mısın?

BALAMA: Yok vre dsanim.⁵⁵ Paris okudum, ben okudum Galika.⁵⁶ Tatavla, İstanbullu, Rummyos⁵⁷ doktor Kiryakidis.

KAVUKLU: Tamam! Seninle uyuştuk demektir. Sen istediğin kadar küfür et. Bu böyle olmaz. Ya sen Türkçe söyleyecek, ya ben Rumca söyleyecek. Nasıl?

BALAMA: Vre sen Rumdsa biliyor?

KAVUKLU: Yok. Ben daha Türkçeyi doğru söyleyemiyorum, nerde kaldı Rumca söyleyeyim. Senin adın ne?

BALAMA: Ben adisini söyledim vre. Anlamadı sen?

KAVUKLU: Yok. Ne gezer!

BALAMA: Vre sen kafa hondro.⁵⁸

KAVUKLU: Nasıl, kafa hayderî?⁵⁹

53 **Vre kaymene:** (Rumca) be efendim.

54 **Pos ta po rome-yika:** nasıl Rumca konuşurum.

55 **Dsanim:** canım (Balama’nın konuşmalarında c sesi ds harfleriyle gösterilmiştir).

56 **Galika:** Fransızca.

57 **Rummyos:** Rum.

58 **Hondro:** kalın.

59 **Hayderî:** eskiden ev içinde giyilen, kolsuz, kısa, aba hırka.

BALAMA: Yok vre kaymene, “hondro”, kalın, kalın, tsok kafa kalın; hondro, hondro.

KAVUKLU: Benim kafam mı kalın? Bu kalınlık Rumca bilmediğim için mi?

BALAMA: Sen Rumdsa biledecek.

KAVUKLU: Demek, bilsem de bilmesem de eşek oluyorum. Türkçeyi sen bilir misin? Bilsen de bilmesen de eşşeoğlu eşeksin.

BALAMA: Yok vre kaymene. Gaydaros⁶⁰ bilmeyedsek.

KAVUKLU: Haa! Bilmeyecek. Anladım. Demek, iş iddiaya bindi, desene!

BALAMA: Ne bu it? Diyedsek köpek?

KAVUKLU: Ulan, hani Türkçe bilmiyordun? Vay köpoğlu vay! Demek beni imtihan ediyorsun haa?

BALAMA: Yok vre kaymene! Tsok az biliyor Türktse, sen de Rumdsa az biledecek.

KAVUKLU: Eşek sensin! Bu haltı sen demin de ettin. Ben bunu yutmam.

BALAMA: Yok vre kaymene! Hesap vermedi ben, yutmaz sen.

KAVUKLU: Anlamadım. — İsmail, gel de bu herifin meramını sen anlarsın.

PİŞEKÂR: (*Gelecek.*) — Vay! Maşallah, doktor Kıryakidis! Safâ geldiniz! Hayr ola, efendim?

BALAMA: Hos hos⁶¹ buldum, İsmail Efendi. Nasil, iyi insallah? Ben ne zaman geldi burda, bu adam tsikmis karsimda, ben ne söyler bu anlamaz.

PİŞEKÂR: Evet, öyledir, efendim; bu zat biraz söylediklerinizi anlayamaz.

BALAMA: Simdi ben arar bir hasta, lâzım bulmak.

KAVUKLU: Buna hasta mı lâzımmış?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, öylesi değil. Bir hastası varmış, onu arıyor.

KAVUKLU: Haa! Bak, ben akşama kadar dinleseydim, vallahi bir şey anlamazdım. Eee! Şimdi hastanın nerde olduğunu bilmiyor mu imiş?

PİŞEKÂR: Bilmem. Soralım. — Doktor, hastanın nerde olduğunu bilmiyor musunuz?

BALAMA: Bu hasta benim tsok eski müsteri. Haber vermiş bende. Bu tsikmis ev. Söyledi komsular bu mahalle. Nerde bu simdi.

KAVUKLU: Anladın mı, İsmail?

PİŞEKÂR: Evet, anladım. Efendim, bu hasta eski müşterisi imiş, haber yollamış; kendi de evden çıkmış, fakat bu mahalleye naklettiğini oradaki komşulardan haber alarak buraya gelmiş.

BALAMA: Ne.⁶²

KAVUKLU: “Ne” diyor, İsmail. Anlamadı galiba.

PİŞEKÂR: Hayır, canım. Bizim sözümüzü tasdik ediyor ki, “evet” demektir.

KAVUKLU: Peki, bizden ne istiyor?

BALAMA: Ne.⁶² Simdi var burda bir hatun hasta, gelmiş yeni?

KAVUKLU: Ulan, biliyorsun da neye soruyorsun?

BALAMA: Yok, kuzum, bilmiş. Sizde o soruyorum ki var burda böyle bir hatun?

KAVUKLU: Vay terbiyesiz herif vay! Ulan, o nasıl lâkırdı be?⁶³

PİŞEKÂR: Hayır, birader, zannettiğin gibi değil; “soruyorum” dedi.

KAVUKLU: Sen istediğin kadar uydur. Ben bu herifi def edeceğim.

62 Ne: (Rumca) evet.

63 Balama'nın o soruyorum sözünü osuruyorum diye anlıyor.

60 Gaydaros: eşek.

61 Hos hos: 1. hoş; 2. hoşhoş [= köpek].

PİŞEKÂR: Aman, birader, bunlar doktor. Biz bunlara muhtacız. Bir kere soralım, anlayalım, belki bizim bildiğimiz biri çıkar. Acele etme.

KAVUKLU: Peki. Haydi sor bokalım.

PİŞEKÂR: Doktor, aradığın hastanın ismi nedir, biliyor musunuz?

BALAMA: Ne.⁶² Bu hasta adisi kırıye⁶⁴ Rabiye.

KAVUKLU: İsmail, “Kurabiye” diyor; galiba, söylediğini anlamadı.

PİŞEKÂR: Hayır, birader, anladı da, “Râbia” diyor.

KAVUKLU: Haaa! Desen e, lekesiz yumurtayı arıyor.

PİŞEKÂR: Dur, birader, ne acele ediyorsun? Râbia, sade bizde mahfuz⁶⁵ Râbia mı? Râbia isminde başka kadın yok mu? Biraz sabr et bakalım. — Müsü doktor, bu hastanın başka lâkabı yok mu?

BALAMA: Var. Nasıl yok. Bu hasta “Natir kizi” diyorlar.

KAVUKLU: Buyurun lekesiz yumurtanızı!

PİŞEKÂR: Canım, birader, neden öyle söylüyorsun? Her hasta bir doktorun mahremidir.⁶⁶ Yalnız odada bir genç kıyı çırılçıplak soyar da muayenesinden geçirir ve hiçbir vakit de bir fenalık olmaz. Sen ne söylüyorsun! Haydi, doktoru götür de zavallı kızcağızın, hakikaten hastaysa, tedavisine tevessül etsin.⁶⁷ Ben gidiyorum. (*Gider.*)

BALAMA: Eeey, siz şimdi götürüyor bu hasta beni?

KAVUKLU: Sen mi hastasın? Nereye götürüyüm? Sen kendini, buraya geldiğin gibi, bir hastaneye git.

64 Kırıye: hanım.

65 Mahfûz: saklı, korunmuş.

66 Mahrem: kadınların kendisinden kaçmadığı kimse; sırdaş.

67 Tevessül etmek: başlamak, girişmek.

BALAMA: Yok vre ben malad.⁶⁸ Var bir hatun hasta, ben bakar. Bu hasta hatun sen bilir nerde? Bu hasta hatun götürsek sen beni.

KAVUKLU: Anladım. Bu hasta hanım şimdi evde yok. Ben gidecek, bakacak, sonra gelecek, seni buradan def edecek.

BALAMA: Kim bu tef oynayadsak?

KAVUKLU: Ben çalarım, sen oynarsın. Ne ise! Sen beni burada bekle, ben gidip gelecek.

BALAMA: Bravo! Sen gidedsek, ben burada bekleyedsek.

KAVUKLU: Evet, eşşoğlu eşek. Ben şimdi gelir, senin canına mevlût okurum.

(*Gider, yenedünyaya girer.*) — Bana bak-san a, Kurabiye Hanım! Sende hastalık filân var mı?

ZENNE: Aaa! Ayol, bu da neden icap etti? Üstüme iyilik sağlık! Hiçbir şeyciğim yok. Maşallahım var. Elem tere fiş, kem gözlere fiş!

KAVUKLU: Anladım. Öyledir de, bu tatlısu Frenginin burada işi ne?

ZENNE: Aaa! O da kim öyle? Ne bileyim ben.

KAVUKLU: Nasıl “ben ne bileyim?” Herif seni isminle arıyor, bilmez olur musun?

ZENNE: Aaa! Canım, madem ki gelmiş ve beni arıyormuş, ne olur, getir de bir muayene olayım. Belki bir hastalığım var. Fena mı, tedavi ettiririz?

KAVUKLU: Ben ona da, sana da feneleri tedârik ettiririm. Ulan, beni “pezevenkbaşı” diye kim söyledi? Ben şimdi gider, ikinizi de tellâk ederim.

68 Malad: (fr. Malade) hasta.

(*Pastavı eline alarak Balama'nın yanına gelir.*) — Buyurun, geldim, hekim başı.

BALAMA: Tamam! Kiriye⁶⁹ istemis mi bende?

KAVUKLU: Evet, istemiş.

BALAMA: Ne istemis? Bende istemis?

KAVUKLU: Evet, senin canın (*Kafasına pastavla vurarak.*) dayak istemiş. (*Balama kaçır; Kavuklu durmaz, vurarak takip eder; palangayı bir defa devr ederler; Balama kaçır. Pişekâr zuhûr eder; Kavuklu, Balama diye, Pişekâr'a pastavı kaldırır.*)

PİŞEKÂR: Aman! Hamdi Efendi, birader, ne yapıyorsun? Kendine gel! (*Sakınır.*)

KAVUKLU: Ne yaptığımı görüyorsun da, ne soruyorsun?

PİŞEKÂR: Canım, az kaldı, beni de dövecektin.

KAVUKLU: Sen de hak ettin ama ne yapayım ki kafadarsın. Yoksa sen de az müsibet değilsin, hep bu belâları başıma getiren sensin.

PİŞEKÂR: Haydi canım! Bunlar hep mâlihulyâ.⁷⁰

KAVUKLU: Evet, bunların hepsi mavi boya, sen seyirci ol doya doya.

PİŞEKÂR: Haydi, bak şair bile olmuşsun. Git de evine, rahatına bak, birader. Haydi, Allah rahatlık versin! (*Gider.*)

KAVUKLU: Sen gidersin de, ben buraya mıhlı değilim ya! (*Gider, yenedünyaya girer.*)

(*Zurna Rumelili havası çalar. Rumelili meydana gelir, bir devir yapar; zurna durur, Rumelili elini şakağına koyarak şu şarkıyı okur.*)

69 Kiriye bk. n. 64.

70 Mâlihulyâ: kuruntu.

RUMELİLİ

⁷¹ Dağlar dağlar yüce dağlar
Yüzüm güler kalbim ağlar
Gönlümdeki ulu dağlar

N'olaydı yar n'olaydı
O yâr benim olaydı

KAVUKLU: (Karşılayarak.) Bu da kim ola? Dur bakalım. — Ne haber, hemşerim? Kimsin?

RUMELİLİ: Ne sorarsın, be susak⁷² kafalı?

KAVUKLU: Ne olduğunu anlamak istedim de.

RUMELİLİ: De haydi bal-kabağı! Görmüyor musun karşıda duranı? Kör müsün, be ahretlik? Adam be adam!

KAVUKLU: Bana bak, öyle bal-kabağı filân diye ağzını bozma, belâya gireriz haa!

RUMELİLİ: Te ben burada kakılı kaldım, de haydi söyle o dediğin kim ve neyse gelsin de girelim bakalım ne olacak.

KAVUKLU: Ay! Sen belânın ne olduğunu bilmiyorsun. Dediğim, senin zannettiğin gibi bir mağara, ne bir ahır. Hırboya bak!

RUMELİLİ: Te süyledik ya, a be kızan; git söyle de gelsin görelim. Te ben buradayım.

KAVUKLU: Ulan, sen ne kalın-kafalı imişsin! Peki, gider çağırırım; gelsin de, istediğin gibi girersin.

RUMELİLİ: Kimi çağıracaksın, be ahretlik?

KAVUKLU: Sen kimi çağır dedin? Gidip çağıracağım, sen burada bekle.

RUMELİLİ: Kimi bekleyecekmişim, be kızanım?

71 Ölçek: 1. - 3. dizeler: 8 (4 + 4)

4. - 5. dizeler: 7 (4 + 3)

72 Susak: su-kabağından yapılmış su kabı.

KAVUKLU: Anlaşıldı, biz burada akşam kadar “— Ne bekleyecekmişim?”, “— Ne beklemeyecekmişim?” deyip duracağız. Ben gideyim de, sen ister bekle, ister bekleme. Dur evvelâ şunu anlayalım? Sen burada birini mi arıyor-sun? Neye geldin? Onu söyle.

RUMELİLİ: Ne süyleyecekmişim, be ahretlik.

KAVUKLU: Şimdi de “— Ne söyleyecekmişim?” Ona mı başlayacağız? Uydurduk.

RUMELİLİ: Ne başlayacağız, be kalçın⁷³ ağzılı?

KAVUKLU: Anladım, bu herif ne söylersem tutturacak. Ben ona da çare bulurum. (*İşaretle, ne aradığını sorar.*)

RUMELİLİ: Ne o, be kızanım, karşıma geçmiş debelenirsin?

KAVUKLU: Hoppalaa! Uydurduk.

RUMELİLİ: Ne yana uydurdun, be ahretlik?

KAVUKLU: Ben farkında değilim; sen bir yokla bakalım, belki anlarsın.

RUMELİLİ: Ben ne yoklayacakmışım? Sen ne süylemezsin, be susak kafalı?

KAVUKLU: Bana bak! Senin adın ne?

RUMELİLİ: Ne sorarsın ya?

KAVUKLU: Ulan, senin adından şalvar yapılmaz ya. Anlamak istedim.

RUMELİLİ: Anladım, be gübre! Ne yapacaksın, bileyim?

KAVUKLU: Ulan, ne ağzını bozuyorsun? Gübre sensin, kaba herif! İsmi ni yiyecek değilim ya, merak ettim de sordum. İster söyle, ister söyleme, ne umurumda!

RUMELİLİ: Adım Hüsmen.

KAVUKLU: Ulan, o nasıl isim? Nerden geliyor bu Hüsmen.

RUMELİLİ: Ne yandan gelirse gelsin, senin nene gerek, be kalın-kafalı!

KAVUKLU: Ulan, ben sana “— Hangi memleketten geliyor?” demedim, “— Adın ne?” dedim.

RUMELİLİ: Adın nenesi olur mu, be kalın-kafalı?

KAVUKLU: Olmaz ya, sersem kafalı.

RUMELİLİ: Üyleyse ne sorarsın? Sen eğlenmeğe mi çıktın ortalığa, be kızan?

KAVUKLU: Peki, babası da yok mu?

RUMELİLİ: Adın anası babası olur mu? Ne sersemsin be! Te süyledim ya, adım Hüsmen.

KAVUKLU: Anladım ya, “Hüsmen” ne demek oluyor? Acaba “Hüseyn”den mi geliyor?

RUMELİLİ: Te üyle o.

KAVUKLU: Anlaşıldı. Şimdi, sen buraya neye geldin? Onu söyle.

RUMELİLİ: Te ben buraya bir hemşeri aramaya geldim. Ne sorarsın?

KAVUKLU: Ne sorarım, bilmiyorsan öğren: Ben bu mahallenin kethüdasıyım.

RUMELİLİ: Ne demek o kethüda?

KAVUKLU: Ne anlamışsın, aşk olsun! Oğlum, “kethüda”, kâhya demektir.

RUMELİLİ: Tamam! Üylecene süylesen e, be kızanım. Te ben de burasını arar dururum. Te sen o musun? Ne süylemezsin teminden beri?

KAVUKLU: O,⁷⁴ senin babandır, köpoğlu! Yutturuyor musun, dangalak?

RUMELİLİ: Bana mı söylüyorsun o sözü? Çabuk süyle! (*Üzerine yürür.*)

73 **Kalçın:** üstüne başka bir şey giyilmek üzere abadan ya da meşinden yapılan çizme biçiminde ayak giyeceği.

74 **O:** (Cinsel sapık, pezevenk, v.b. gibi bir anlamı olsa gerek.)

KAVUKLU: Ulan, herif bizi dövecek galiba. — Dur, düşüneyim, acele etme!

RUMELİLİ: (*Hücum ederek.*) Süyle, be susak kafalı, kime süyledin?

KAVUKLU: Ne olacak? Sana söyledim.

RUMELİLİ: Üyle süylesen e, be ahretlik. Teminden beri ne üzersin ortalığı?

KAVUKLU: Ne yaptık da üzüldün?

RUMELİLİ: Ben de başkasına süyledin sandım, canım sıkıldı idi. Ey, artık barış olduk ya, te artık uz konuşacağız. Süyle bakalım, sen burada pazband⁷⁵ mısın?

KAVUKLU: Pazband nedir?

RUMELİLİ: Yok mu bir hangi, geceleri uyumaz, hepten sokakları dolaşır; te ona “pazband” derler, be ahretlik.

KAVUKLU: Anladım, dünyalık.

RUMELİLİ: Ne dünyalıkmış o?

KAVUKLU: Ne ahretlikmiş o?

RUMELİLİ: Sen buralı mısın?

KAVUKLU: Evet, ben bu mahalleliyim. Ne yapacaksın?

RUMELİLİ: Soracam, te bir hangi karıyı. Kurabiye mi derler ne derler, te o nesneyi.

KAVUKLU: Ooo! Maşallah! Sen de mi Kurabiye’yi arıyorsun? Bulup da ne yapacaksın?

RUMELİLİ: Sen ne karışırırsın, be kızanım? Bilir misin? Süyle te onu.

KAVUKLU: Peki, söylersem oraya mı gideceksin?

RUMELİLİ: Te üyle olacak.

KAVUKLU: Peki ama, bakalım o seni isteyecek mi? Ya tanımiyorsa, ne yapacaksın?

RUMELİLİ: Nasıl tanımaz. Biz onunla az cümbüş mü yaptık?

KAVUKLU: Vay! Sen onunla cümbüş yaptın haa?

RUMELİLİ: Elbette.

KAVUKLU: Âlâ! Ya senin aradığın Kurabiye değilse ne olacak?

RUMELİLİ: Tübeler olsun, be ahretlik! Diil mi onun adı Kurabiye?

KAVUKLU: İyi ama, her kurabiye yenir mi?

RUMELİLİ: Süyletme beni, be canım! Benim aradığım Kurabiye’den ben çok yedim. Te onun lezzetini ben bilirim, be kalın-kafalı; sen ne anlarsın!

KAVUKLU: Tamam! Uydurduk! — Aferin, İsmail, öyle bir yumurta emanet ettin ki, hakikaten leke yok. Vay köpoğlu!

RUMELİLİ: Kime süylersin, be kızan, o lâfları?

KAVUKLU: Ben kendi kendime konuşuyorum, sana değil.

RUMELİLİ: Te ben de üyle anladım. Senin kafanda var bir hangi çatlak.

KAVUKLU: Evet, öyledir. Sen biraz burada beni bekle, gidip bakayım, Kurabiye yenecek gibi taze ise sana istediğinden âlâ bir ziyafet çekeyim.

RUMELİLİ: Ta ben onca beklerim ya!

KAVUKLU: Olur. Sen burada beni bekle, ben şimdi gider, gelir, sana mükemmel bir ziyafet çekerim ki, hayatında görmüş değilsin.

RUMELİLİ: Ne durursun? Tez gel.

KAVUKLU: Merak etme. Çok gecikmem. (*Gider yenidiñyaya.*) — Bana bak, Kurabiye Hanım!

ZENNE: Buyurun, iki gözüm! Bir emriniz mi var?

KAVUKLU: Hayır, efendim, bir سوال var.

ZENNE: Yine mi سوال? Nedir bakalım, benim nûr-i aynım⁷⁶ efendim?

76 Nûr-i aynım: gözümün nuru (Ayn: göz).

75 Pazband [Pazvand]: “pâsbân” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; bekçi, çarşı bekçisi.

KAVUKLU: Ha köpoğlu. Yemleme mi?

ZENNE: Ne münasebet, iki gözüm. Birlirsin ki ben senin meftununum, ayağı bağı esiririm. Emr et bakayım, ne emrin var, iki gözüm?

KAVUKLU: Emrim filân yok. Bir şey soracağım.

ZENNE: Buyurun. Sizi dinliyorum.

KAVUKLU: Sen “Hüsmen” isminde, pehlivan yapılı bir Rumelili tanır mısın?

ZENNE: Uzun boylu, iri yapılı. Anladım, Hüsmen Pehlivan. Ey, ne olmuş?

KAVUKLU: Şimdilik bir şey olduğu yok. Ben gözyumarsam belki bir şey olacak.

ZENNE: Aman, canım, şimdi şakayı bırak. Ne olmuş, allasen, onu söyle.

KAVUKLU: Sen bu herifi nereden tanırırsın?

ZENNE: Canım, benim değil, merhum babamın zamanında bize teklifsizce gelir giderdi. Çok namuslu ve cömert bir adamdır. O mu geldi?

KAVUKLU: Evet, hanımefendi, o geldi. Alıp geleyim mi? Ne emir buyurulur?

ZENNE: Aman, canım, sen de! Alay mı ediyorsun?

KAVUKLU: Hayır, selâmlık⁷⁷ ediyorum.

ZENNE: Tanrı misafiridir ve pek eski bir ahabtır. Demek, bizi hatırlamış da gelmiş. Getiriversen hiç de fena olmaz.

KAVUKLU: Emredersiniz, küçükhanım. Üzerimde bir o eksikti, sayenizde onu da yapalım, öyle mi?

ZENNE: Aman, canım, sen de her şeyden bir mâna çıkarırsın. Ne olurmuş Hüs-men Ağa bize gelirse?

KAVUKLU: Ne olacağını sen uzaktan seyr

et bak nasıl olur. Sen şu bizim pastavı ver bakayım.

ZENNE: Aaa, ayol, ne yapacaksın?

KAVUKLU: Toz içinde üstü başı. Şimdi onu biraz silkeler, öyle getiririm.

(*Pastavı alarak Rumelili'nin yanına gelir.*)

RUMELİLİ: Hazırlandı mı te o kızcaaz?

KAVUKLU: O değil, sen hazırlan. Sen buradan namusunla def olur gider misin, yoksa ben göndereyim mi?

RUMELİLİ: Ta ben o evi bilmiyerim, onuñtan sen götüreceksin.

KAVUKLU: Hah, şimdi oldu! (*Kafasına pastavla vurarak.*) Al sana kurabiye! (*Vurur.*) Al sana kurabiye! (*Vurur. Rumelili kaçır, palangada bir devir yaparlar, Kavuklu vura vura dışarı atar.*) Aldın mı kurabiyeyi? — Vay köpoğlu vay! onda değil, kabahat bizim İsmail'de.

PİŞEKÂR: (*Zâhur ederek.*) Aman, birader, feryadınızı bizim kahvede duydum da telâş ettim. Hayr ola? Yine bir şeye hiddetlenmiş görüyorum.

KAVUKLU: O aralık sen bulunmalıydın, İsmail. Ulan, bana ne garazın var?

PİŞEKÂR: Yine bir şeye hiddetlenmişsin. Ne o bakayım?

KAVUKLU: Ne olacak. Sizin lekesiz yumurta belâsı.

PİŞEKÂR: Ne oldu? Yine biri mi sordu?

KAVUKLU: Nasıl da bilirsin. Çüs-men midir, Dehmen midir nedir, o herif başımı belâyaya sokacaktı.

PİŞEKÂR: Efendim, ne yaptı? Kötü bir söz mü söyledi?

KAVUKLU: Haydi canım sen de! Herif beni bilmem ne yerine koydu da, senin

77 **Selâmlık:** İmparatorluk zamanında, padişahların cuma namazı kılmak üzere camiye giderken yapılan tören. (Bu törene katılan asker topluluğuna “Selâmlık alayı” denirdi.)

lekesiz yumurtayı görmek istedi. Aferim, İsmail! Doğrusu pek sevimli dostmuşsun da haberimiz yokmuş.

PİŞEKÂR: Efendim, seni rencîde edecek⁷⁸ bir harekât-i nâ-lâyıkta⁷⁹ mı bulundum?

KAVUKLU: Evet, beni rendeleyecek bir hergele halayık buldun.

PİŞEKÂR: Canım, ne saçmalıyorsun? Senin fenalığına mı çalıştım, a canım?

KAVUKLU: Ulan, daha ne yapacaksın? Her gelen senin emaneti soruyor, başım belâya giriyor. Daha ne yapacaksın? Bu karıyı başımdan al, yoksa elimden bir kazâ çıkacak.

PİŞEKÂR: Haydi, canım, sen de! Bunlar senin mâlihulyan,⁸⁰ be birader! Her vakit sözüm budur: Yumurtada leke var, Râbia'da leke yoktur. Öyle bir şey olsa, a birader, sana emanet eder miydim.

KAVUKLU: Şimdi bu gelenler, hepsi baba dostları mı, İsmail?

PİŞEKÂR: Tabî, efendim. Sade o değil, kocasının da ahababı var; elbette böyle kara haber alınca istifsâr-i hâtıra⁸¹ gelirler.

KAVUKLU: İşte ben de onun için gelene sopa çekiyorum.

PİŞEKÂR: Neden efendim?

KAVUKLU: Ulan, isirifrâğlı⁸² hazırları ben eve sokar mıyım?

PİŞEKÂR: Haydi haydi! Hepimizin bildiği, tanıdığı affe⁸³ kızcağıza bühtân⁸⁴ etme. O soranların hepsi de erbâb-i nâmus-tan⁸⁵ insanlardır.

78 Rencîde etmek: incitmek, kalbini kırmak.

79 Harekât-i nâ-lâyık: [doğrusu: Harekât-i nâ-lâyık]: uygunsuz davranışlar.

80 Mâlihulyâ: bk. n. 70.

81 İstifsâr-i hâtır: hatır sorma.

82 İstifrâğ: kusma.

83 Affe: namuslu kadın.

84 Bühtan etmek: bk. n. 44.

85 Erbâb-i namus: namus sahipleri, namuslu kim-seler.

KAVUKLU: Evet, biliyorum, onların hepsi Arnavut'la bostan.

PİŞEKÂR: Haydi, birader, şunlar barışınca-ya kadar bu affeyi muhâfaza et, mükâfaatını görürsün. (Gider.)

KAVUKLU: Ulan, herif yine beni kandırdı. Hadi bakalım, bunu da sîneye çekelim! (Yenidünyaya girer.)

(Zurna, Arnavut havası çalar. Arnavut, meydana edâ-yi mahsûs⁸⁶ ile gelir, bir devir yapar; zurna durur, Arnavut Arnavut-ça şarkıya başlar, şöyle okur:)

ARNAVUT:

İşkiptari işkiptari ha ha ha
Kim yemez yağlı bumbarı ha ha ha

KAVUKLU: (Derhal karşılayarak.) Al bir müşteri daha. Dur bakalım bu da nesi. (Durur.)

ARNAVUT: (Kavuklu'yu görerek hayretle süzer, müteaccibâne⁸⁷ bakar süzer, biraz ileri geri gittikten sonra hayretle tekrar süzer). Fesûpânallah! Çok şey! (Hayretle bakar.) Ho bre, sen mi söylemiş bu lâf?

KAVUKLU: Evet, ben söyledim. Yanlış mı?

ARNAVUT: Yok bre yanlış. Doğru söyledin. Duydum da şaştım.

KAVUKLU: Ulan, neden?

ARNAVUT: Yok bre neden. Adam cibi söylüyorsun. Fesûpânallah!

KAVUKLU: Ay! Ben adam değil miyim?

ARNAVUT: Töbe estaafurullah!

KAVUKLU: Haydi adama benzemedik; neyim öyleyse?

ARNAVUT: Ho bre, vallahi bir saattir ben de onu düşünüyorum. Allahi seversen sen söyle nesin?

86 Edâ-yî mahsûs: özel tavrı, kendine özgü davranış.

87 Müteaccibâne: şaşmışçasına, şaşarak, şaşkın şaşkın.

KAVUKLU: Bana soruyorsan, adamım.

ARNAVUT: Bırak şimdi şakayı. Bre allasen doğru söyle nesin? Merak var bende çok.

KAVUKLU: Ben “— Adamım.” dedim, inanmadın; “— Sen bil.” dedim, onu da bana soruyorsun. İşte sana şahit: bak, senin ağzın, burnun, gözün, kaşın, dişlerin, elin, ayağın var ya.

ARNAVUT: Evet, var efendim.

KAVUKLU: Hah! İşte bak, bende de var: el var, ayak var, pek daha zorlarsan dayak var, daha anlamadınsa (*Bağırarak.*) yangın vaaar!

ARNAVUT: Haaa! Şimdi anlamışım. Tamam, tamam! İllâ ve lâçin bir şey var, o yok bende.

KAVUKLU: Ne o, sende olmayan?

ARNAVUT: Demedin mi “— Yangın var?” İşte o yok bende.

KAVUKLU: O halde sen de adam değilsin.

ARNAVUT: Neden bre deyilim adam?

KAVUKLU: Sende yangın yokmuş.

ARNAVUT: Ho bre, söyle sen ne adamsın?

KAVUKLU: Söyledik ya, müslümanım.

ARNAVUT: Yok bre din. Ne iş yaparsın?

KAVUKLU: Ben mi?

ARNAVUT: Evet, sen.

KAVUKLU: İşimi mi soruyorsun?

ARNAVUT: Evet, iş.

KAVUKLU: Ben hazır yerim.

ARNAVUT: Aman deme! Öyle çok zaman var mı çi yersin?

KAVUKLU: Var ya. Sekiz on senedir hazır yıyorum.

ARNAVUT: Aşk olsun bre! Cuzel! Fakat nerden buluyorsun bu kadar hasır! Bari kaba hasır mı?

KAVUKLU: Ulan “hasır” değil, “hazır” öğlum, “hazır”. Hem sen bana baksana,

beni ne istintak ediyorsun?⁸⁸ Bir şey soracaksan sor, yoksa yoluna yürü git.

ARNAVUT: Ne lazım sana? Ben haçan istiyorum cidiyorum, istemiyorum citmeyeceyim.

KAVUKLU: Demek, istersen böyle sokak ortasında oturacaksın, öyle mi?

ARNAVUT: Nene lazım bre! Nerde isterim, oturacağım.

KAVUKLU: Ulan, bu herife iyilik de yaramıyor. — Yavrum, senin için söylüyorum. Nerde canın isterse orda otur, yoksa benim neme lâzım.

ARNAVUT: Mademçi öyledir, ne karışıyor-sun? Sen çahya mısın?

KAVUKLU: Haa, bak, orasını söylemeye unuttum: Evvelâ dilini düzelt de, sonra konuşuruz.

ARNAVUT: Sen nene lazım dil. Sen burada ne iş yaparsın?

KAVUKLU: Ben burada gelene gidene karışırım.

ARNAVUT: Sen karışık mısın bre?

KAVUKLU: Karışık sensin! Herife bak be! Kendi kabalığına bakmıyor da, bana yutturmaya uğraşıyor. Haydi şuradan def ol!

ARNAVUT: Ho bre, ben tef olayım?

KAVUKLU: Evet, sen def ol.

ARNAVUT: Sen davul mu olacaksın?

KAVUKLU: Haydi şuradan arabanı çek, yoksa belâya gireceğiz.

ARNAVUT: Belâ mı? Ho bre, ne belâ bu?

KAVUKLU: Senden iyi belâ mı olur, be sersem? “— Haydi!” diyorum!

ARNAVUT: Ne hadi? Bir yere mi cideceyiz?

KAVUKLU: Ulan, ne sırnaşık şeysin be!

88 İntintâk etmek: sorguya çekmek.

ARNAVUT: Ne demek bu sırkaşık?

KAVUKLU: Ulan, çattık bu herifle belâ-ya! — Ulan, “— Git buradan.” diyorum.

ARNAVUT: İt burada var mı?

KAVUKLU: Var ya.

ARNAVUT: Nerde bu it?

KAVUKLU: Karşımda.

ARNAVUT: (*Arkasına dönerek bakar.*) Valahi yalan söylüyorsun. — Haydi be kuzum, sen var ya burada çahya...

KAVUKLU: Evet, var ben burada kâhya. Ne olacak?

ARNAVUT: Tövbeler olsun, ararım ben bir hanım, dediler celmiş burada mahalle.

KAVUKLU: Buraya hiçbir mahalle gelmedi. Sen hangi mahalleyi arıyorsun?

ARNAVUT: Haaa! Ne söylüyorsun bre? Ne mahalle bu?

KAVUKLU: Ulan, lâfların karmakarışık. Adam mı arıyorsun, mahalle mi, belli değil.

KAVUKLU: Evet, haaa!

ARNAVUT: (*Beste ile.*) Anlattıracağım ne ararım haaa! Ararım bir hanım, var lazum haaa!

KAVUKLU: (*Beste ile.*) Nasıl hanım aradığın haaa?

ARNAVUT: (*Beste ile.*) İşkiptari işkiptari, kim yemez yağlı bumbari haaa!

KAVUKLU: Ay! Biz seninle sabaha kadar böyle bumbar, şirdenle⁸⁹ mi uğraşacağız? Söylesen e, ne istiyorsun?

ARNAVUT — Ho bre, söyledim ya ne istiyorum. Bir hanım var burda celdi, ararım onu.

KAVUKLU: Nasıl hanım?

ARNAVUT: Efendim, diyorlar bu hanıma Satır kız.

KAVUKLU: Râbia mı?

ARNAVUT: Tamam! Kurabiye.

KAVUKLU: Bizde kurabiye yok.

ARNAVUT: Ne var siz?

KAVUKLU: Ne yok biz?

ARNAVUT: Doru söyle bre koca kafa! Demişler bana burda celmiş.

KAVUKLU: Buraya Satır kızı Kurabiye de, Natır kızı Râbia da gelmiştir. Ne var? Sen de onu mu arıyorsun?

ARNAVUT: Tamam! İşte onu ararım. Şimdi burda bu?

KAVUKLU: Evet, burda. Ne yapacaksın?

ARNAVUT: Sen biliyor mu, nerde bu?

KAVUKLU: Evet, bizim evde.

ARNAVUT: Ho bre, sizde haaa?

KAVUKLU: Cüşüş! Bizde haaa!

ARNAVUT: Şimdi cideceksin sizde, diyeceksin bu hanım, “— Celmiş celep Bayram, ister seninle hesap yapmak.”

KAVUKLU: Haaa! Anladım. Sen de mi hesap yapacaksın?

ARNAVUT: Evet, var bir hesap, lazum cörmek.

KAVUKLU: Sen de mi hesap göreceksin? Ne hesabı?

ARNAVUT: Ne hesap var o biliyor. Cit sor ona bakalum, ne hesap; söyleyecek mi, ne var?

KAVUKLU: Ulan, bu nasıl Türkçe be?

ARNAVUT: Haydi cit.

KAVUKLU: Ulan, bize bir iş daha çıktı. Dur bakalım.

(*Yenidünyaya gelir.*) — Bana bak, Kurabiye Hanım!

ZENNE: Huuu! Emr et, iki gözüm!

KAVUKLU: Ulan, bu köpoğlu karı böyle

89 Şirden: geniş getiren hayvanlarda ikinci mide.

yüzüme gülerek canıma mevlût okuyacak ya, dur bakalım.

ZENNE: Emr et, benim tontonum, ne istiyorsun?

KAVUKLU: Ben bir şey istemiyorum, başka biri istiyor.

ZENNE: Aaa! İlâhi kimmiş o?

KAVUKLU: Yabancı değil, bir ciğerci.

ZENNE: Adı ne?

KAVUKLU: Ne o? Defterde kaydına mı bakacaksın?

ZENNE: Aman canım, sen de! O nasıl lâkirdi öyle. Ben sana adını soruyorum.

KAVUKLU: Dur, gidip sorayım.

ZENNE: Söylemedi mi?

KAVUKLU: Söyledi, şeker bayramı mı, kurban bayramı mı, onu söylemedi.

ZENNE: (*Kahkaha ile gülerek.*) Anladım anladım! Hiç de zahmet etme. Bizim eski ahbaplardan. “Koyun tüccarı Bayram” derler ona.

KAVUKLU: Hah! İşte o.

ZENNE: Ne dedi?

KAVUKLU: Malûm ya, ne diyecek, bundan evvel gelenler gibi, o da “— Hesap var.” diyor.

ZENNE: Evet, evet. Aramızda ufak bir hesap var. Onu mu istiyor?

KAVUKLU: Öyle ya.

ZENNE: Oh benim tontonum! Bu adamın bana çok iyiliği vardır.

KAVUKLU: Evet, küçükhanım, alıp getireyim mi?

ZENNE: Canım, ne olur? Kırk yılda bir kahvemizi içsin, ayol, ne olur?

KAVUKLU: Hiç. Ne olacak? Ulan, burası yol geçen hanı mı?

ZENNE: Aman, canım, sen de! Neden yol geçen hanı oluyormuş? Bir insana bir

misafir gelirse bir fincan kahve ikram edilmez mi?

KAVUKLU: Evet, edilir. Şimdi biz de o misafiri buraya getirelim de, hesabı görünceye kadar otursun, sonra yorgunluk kahvesi pişirelim.

ZENNE: Usul böyle değil midir?

KAVUKLU: Evet, öyledir. Hemen şimdi gidip ben ona mükemmel bir yorgunluk kahvesi içiririm. Şu benim davetiye pusulasını versen e!

ZENNE: Aaa! Nasıl davetiye pusulası o?

KAVUKLU: Şimdi anlarsın.

(*Elinde pastav olarak, Arnavut'un olduğu yere gelir.*) — Söyledim.

ARNAVUT: Ho bre, sahi mi? Ne dedi? Çaırıyor mu?

KAVUKLU: Evet, çağırıyor.

ARNAVUT: Haydi öyleyse, ne duruyoruz! (*Yürür.*)

KAVUKLU: (*Yakasına yapışarak.*) Dur, acele etme. Evvelâ buradaki hesabı görelim de, oradaki hesabı sonra görürüz.

ARNAVUT: Ne hesap var, sen biliyor mu?

KAVUKLU: Elbette. Ben onun hesap me-muruyum.

ARNAVUT: Ho bre, tamam! Haydi, ne hesap var? Kaç kuruş lazım? Vereceyim, söyle.

KAVUKLU: Olur. Evvelâ sen arkani dön, ben hesabı vereyim.

ARNAVUT: Pekâlâ! (*Sırtını döner, durur.*) Böyle mi?

KAVUKLU: (*Şiddetle sırtına vurarak.*) Evet, öyle.

ARNAVUT: (*Eğilerek büzülür.*) Ne yapıyorsun?

KAVUKLU: (*Şiddetle vurarak.*) Hesap.

ARNAVUT: (*Büzülerek.*) Ne hesap bu?

KAVUKLU: (*Şiddetle vurarak.*) Sizin hesap.
 ARNAVUT: (*Büzülerek.*) Vurma bre!
 KAVUKLU: (*Vurarak.*) Durma bre?
 ARNAVUT: (*Kaçarak.*) Ne vuruyorsun?
 KAVUKLU: (*Vurarak.*) Ne duruyorsun?
 ARNAVUT: (*Koşarak.*) Tuuu, bre çöpek!
 KAVUKLU: (*Koşarak yetişir, bir daha ya-
 pıştırır.*) Yürü eşşoğlu eşek! (*Arnavut,
 palangadan çıkar gider.*) Seni köpoğlu
 seni! Ulan, burası sığırlar ticarethanesi
 mi? Hay kerata hay! Ulan, ne belâya
 çattık be! (*Gider, yenedünyaya girer.*)

(*Zurna Hırbo havası çalar. Hırbo, iki ta-
 rafına sallanarak, meydana gelir, biraz
 yürür; zurna durur, Hırbo elini şakağına
 koyarak, aşağıdaki güfteyi Anadolu ağzı ile,
 nağmelerle okur.*)

HIRBO:

90

KAVUKLU: (*Meydana gelerek.*) Al bir tane
 daha!

HIRBO: Ulan, beri bah, emmim oğlu!
 Ulan, bu külü müsün?

KAVUKLU: Bana mı soruyorsun?

HIRBO: Ha ayu ha! Ulan, eşek, önümde
 dikülen senden kayırık kim var?

KAVUKLU: Ulan, bunlar nasıl lâf?

HIRBO: Hayvana bah! ulan, ünlediğim⁹¹
 ne idi, duymadın mı?

KAVUKLU: Al on paralık daha!

HIRBO: Ne satıyon, hemşerim?

KAVUKLU: Hava.

HIRBO: Ne halvası, ulan?

KAVUKLU: Arap havası.

HIRBO: Ulan, tahan halvası olur emme
 Arap halvası olur mu heç?

KAVUKLU: Ulan, evvelâ dilini düzelt. Bir
 kere “halva” değil, “helva”dır; sonra
 “helva” değil, “hava”dır.

HIRBO: Ulan, sen bangâ bir iyice bah. Ben
 “hevla” dimesini de bilürün, “halva”
 dimesini de, goca öküz.

KAVUKLU: Ne o? Babanı mı hatırladın,
 yarma?

HIRBO: Öyne olacak. Şinci sen bu külü
 müsün, onu di.

KAVUKLU: O da ne demek?

HIRBO: Ulan, sanğa “— Bu külü müsün?”
 diyom, ağnamıyon mu, eşek?

KAVUKLU: Hayır, bükülü değilim, daha
 kendir halindeyim, bükülmek için sıra
 bekliyorum.

HIRBO: Ne didün, ne didün?

KAVUKLU: Daha kendir, tiftik halinde-
 yim; tezgâha gidip bükülmek için sıra
 bekliyorum, hayvan.

HIRBO: Hele şunğa! Ulan, ben sanğa
 “Kendür müsün?” dimedüm, ben sanğa
 “— Bu külü müsün?” diyom, öküz.

KAVUKLU: Ulan, ben de sana, “— Daha bü-
 külmedim, kendir halindeyim.” dedim.

HIRBO: Hay galın-gafalı hay! Ulan, ip idi-
 lecek kendürü sormayom, “— Buralı
 mısın?” diyom ayu!

KAVUKLU: Babanı mı gördüğünü zannettin?

HIRBO: He ya. Babam da senün gibi ayu idi.
 Sen babamı biliyon mu? O ne ayu idi o!

KAVUKLU: Oğlundan belli. “Gülü tarife
 ne hâcet ne çiçektir bilinir.”⁹²

90 Eldeki nüshada şarkının metni yok.

91 **Ünlemek:** seslenmek; (burada) şarkı söylemek
 (Ün: ses).

92 Ölçek:

Feilâtün feilâtün feilâtün feilün

HIRBO: Yoh, gardaşlık, yo! O nirde, ben nirde! Onun yanuna varabilü miydik heç! Ah onu bi gormeliydün. Çok oflaz⁹³ ayuydu.

KAVUKLU: Anladık. Senden de belli ya. Sen onu bırak da, buralarda ne arıyorsun?

HIRBO: Nedeceksün? Ne soruyon? Senün nene gerek, be herif!

KAVUKLU: Fena mı ettim? Bilmediğin bir şey arıyorsan, sana salık vereceğim.

HIRBO: Sen sağlığı kendine vir, ben hasta musta değılüm.

KAVUKLU: Öylesi değıl, hemşerim. Sen ne iş yaparsın? Burada kimi arıyorsun?

HIRBO: Sanğa ne? Sen buranın kâhyası mısın?

KAVUKLU: Evet, kâhyasıyım.

HIRBO: Köşe kâhyası mu?

KAVUKLU: Hayır, orta kâhyasıyım.

HIRBO: O ne demek oluyor öyne?

KAVUKLU: Ben buranın her şeyine karışırım.

HIRBO: Goyu musun, sulu musun?

KAVUKLU: Bu da nesi ulan? Adamın koyusu, sulusu olur mu?

HIRBO: Olur ya.

KAVUKLU: Vay canına! Bunu da yeni duydum. Peki, sulusu ne işe yarar, koyusu ne işe yarar?

HIRBO: Ulan eşek, aklun yok mu heç? Sulusu kendiliğünden geder; koyusu şöyle guvatlu bi yağmurun yapacağı sel olmayınca sürülüp getmez, gasgatı olup galur.

KAVUKLU: Ulan, vay canına! Bak, herif ne halt ediyor, beni ana lağıma karıştırıyor. Vay köpoğlu vay! Kim demiş, “— Hemücük bir şey bilmez.” diye? —

Oğlum, o senin cinsinde olur. Ben öylesi değılim. Ben bu mahalleliyim, onun bunun yapamıyacağı işleri yapar, beş on kuruş alır, geçinirim. Anladın mı, meşe-büken? İşte sana da onun için soruyorum. “— Bir müskülün varsa, benim de elimden gelecek bir işse, yapayım da beş on kuruşunu alarak ekmek parasını çıkarayım.” dedim.

HIRBO: Ulan, sen güçlü guvatlu, ayu gibisün, daşı sıksan suyunu çıkarırsun, rızkını itin dibinden çıkarırsun, ne diye onun bunun gahrını çeker durursun?

KAVUKLU: Ulan, bilmemezlikten gelerek boyuna yutturuyor. — Sen bana baksana, ben öyle şeyleri yutmam. Sen onları başkasına yuttur. Seni ayı seni! Yarma, “— Ne arıyorsun?” dedik, kötü mü ettik? Sığır, haydi söyle, ne arıyorsun?

HIRBO: Kotü mü ya.⁹⁴

KAVUKLU: Ulan, yine mi? Pis herif, ağzını toplayacak mısın, yoksa ben toplayayım mı?

HIRBO: (*Dudaklarını büzerek ileriye doğru uzatır.*) Böyle mi olacak?

KAVUKLU: Evet, öyle olacak. Sen galiba kaşınıyorsun.

HIRBO: Töbeler olsun. Benim kehlelerim öyne her yerde her gün gaşındurmazlar. Uslu durur onlar.

KAVUKLU: Ulan, bitli herif, anlıyorum, sen beni belâya sokacaksın. Haydi bakayım, ya derdini söyle, veyahut def ol!

HIRBO: Şu ayuya bah hele! Ulan, ben seni “— Belâya gir.” diyu zorluyor muyum?

KAVUKLU: Ayının senden âlâsı olmaz, hem de ebenced⁹⁵ ayı.

94 Kotü mü ya: kötü mü ya (Kavuklu, bu sözü, götümü ye diye anlıyor).

95 Ebenced: “eben an-ceddin” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; babadan oğula, kuşaktan kuşağa.

93 Of laz: cesur, yiğit, kabadayı.

HIRBO: He, öynedir. Sen nirden belledün?

KAVUKLU: Bellemesi mellemeşi yok, gün gibi meydanda. Haydi söyle, ne arıyorsun?

HIRBO: Ulan, ne diye soruyon? Ne garı-şyon?

KAVUKLU: Anlattık ya, senin bilemediğin bir işin varsa ben yapacağım.

HIRBO: He, bir gancuk arıyorum. Bu taraflara gelmiş diye habar aldumdu da, onuçdan geldüm, hey gidi!⁹⁶

KAVUKLU: “Gancuk” dediğin bir kadın mı?

HIRBO: He, bir garu.

KAVUKLU: Çüş! Dehey!

HIRBO: Ne ulan? “Garu” didim de onğa mı darılıyon?

KAVUKLU: Ulan sığır, ona “garu” mı denir?

HIRBO: Ya ni dimeli? Oğlan mı?

KAVUKLU: “Kadın” denir, öküz.

HIRBO: Hayvana bah. Hele ulan, “garu” deyince anlaşılmaz mı ki “gadın” diyeyin? Şinci şu mahallebici gonuşmalarını bir yana biraş da, şöyne erkek gibi konuş. Di bahalum, buralada imiş deyü duydum da geldim. Doğru mu? Sen bilir misin?

KAVUKLU: Bunun ismi mismi yok mu?

HIRBO: Var.

KAVUKLU: Ne imiş ismi?

HIRBO: Efendüm, bunğa “Gatur gızı Gurabiye” dirler.

KAVUKLU: Hah! Tamam! Al bir tane daha. Uydurduk. Ulan, bu neymiş be! Aferim, İsmail! Tevekkeli başıma belâ etmedi. Dur ulan, İsmail, ben de bunu senin yanına korsam bana da Hamdi demesinler.

HIRBO: Ulan, ne düşünüyon? Desen e, ne durdun? Bilmiyon mu?

KAVUKLU: Hayır, onun için değil. Sen bu kadını nereden tanıyorsun?

HIRBO: Nerden mi tınırım?

KAVUKLU: Evet, ne zamandan beri ve nereden tanırsın?

HIRBO: Efendüm, bu garuyu bildirdan* berü danışuk olduk.

KAVUKLU: Peki, nasıl, neden tanıdın?

HIRBO: Efendüm, senin ağnayacağın, bu gancuk benden alışveriş iderdi, haftada bir de ben yanuna varur hesap görürdük. İşte bu.

KAVUKLU: Her hafta mı?

HIRBO: He.

KAVUKLU: Ne kadar borç ederdi de öderdi?

HIRBO: Ulan, senün neyüne gerek. Beni istingag** mı ediyon?

KAVUKLU: Evet, seni istingag ediyorum.

HIRBO: Nideceksin örgenip de?

KAVUKLU: Defterine kaydedeceğim.

HIRBO: Ne defteri bu?

KAVUKLU: Hesap defteri. Senin aklın ermez.

HIRBO: Hedi hedi. Senün neyüne gerek? Sen biliyon mu, bilmiyon mu? Onu di.

KAVUKLU: Biliyorum. Ne olacak?

HIRBO: Temün didik ya, hesap goreceyim. Hedi, ya bana tarif it, ya beni sen gotür. Seni boşlamam.

KAVUKLU: O, “boşlamam” ne demek?

HIRBO: Ne demek olacak. Sanğa bolcana ayak teri virirün.

KAVUKLU: Hah! Şimdi tamam oldu. Dur bakalım, bir düşüneyim. Sen biraz burda dur da, ben şimdi sana haber getiririm.

* Bildir: geçen yıl.

** İstingag: İstintak: sorgulama sözcüğünün bozuk biçimi.

(*Koşarak yenedünyaya gider.*) — Kurabiye Hanım!

ZENNE: Buyurun, iki gözümün bebeği! Cariyenize yeni bir emriniz mi var, efendim?

KAVUKLU: Evet, bir alacaklı daha geldi.

ZENNE: Aaa! Acaba hangisi?

KAVUKLU: Öyle ya. O kadar çok ki, acaba hangisi? Bu seferki koyu Türk.

ZENNE: Aaa! Acaba adı ne, sordun mu, benim yakışıklı tontonum?

KAVUKLU: Tonton kim? Ben miyim, o mu?

ZENNE: Aaa! Üstüme iyilik sağlık! İki gözüm, sen benim ruhum, hayatımsın. O nasıl lâkirdi o?

KAVUKLU: Peki, bu da kim bakalım? — Hesabım var.” diyor.

ZENNE: — Adını sordun mu?” dedim, cevap vermedin.

KAVUKLU: Haa! Sahi, sormağa ben de unuttum. Dur, gidip sorayım bari.

ZENNE: Dur, acele etme, a canım. Bir ke-re, aradığı bakalım ben miyim?

KAVUKLU: Yooo! Ona şüphe yok ya.

ZENNE: Nerden anladın?

KAVUKLU: Ulan, adını söylüyor.

ZENNE: Ne dedi?

KAVUKLU: — Katır kızı Kurabiye.” dedi.

ZENNE: Aaa! İki gözün kör olsun, herif! Ben katır kızı mıyım, ayol! Hem de Kurabiye haa? Seni gidi hayâsız herif seni! Ay, vallahi fena halde kızdım! — Oh, benim tontonum! Haydi şimdi durma, koşa koşa git, şu ayının ağzının payını ver de gel. Haydi benim tontonum! Dur, şu sopanı da al da, eşek sudan ge-linceye kadar tepele, haydi!

KAVUKLU: Ha şöyle!

(*Elinde pastav olduğu halde, Hirbo'nun yanına gelir.*)

HIRBO: (*Sevinçle.*) Nittin? O mu imiş, ağ-nadın mı, gara gozlü hemşerim?

KAVUKLU: Evet, öğrendim, Katır kızı Ku-rabiye imiş. Nasıl? Yer misin? İştihan var mı?

HIRBO: Ne diyon sen, hemşerim, yimek değel, hörpedek yutarun.

KAVUKLU: Olur, sen evvelâ bize yuttur da, sonra da sen yut, köpoğlu. Sen şura-dan ağzının tadıyla def olur gider misin, yoksa kurabiye yerine (*Pastavı göstere-rek.*) şu sopayı yer misin?

HIRBO: Hele şuna! Ulan, zopa yenür mü heç?

KAVUKLU: Benim âdetimdir, ziyafet verdi-ğim misafirlerle bu yemeği zorla yediririm.

HIRBO: Nasul yidürürmüşsün zorlu?

KAVUKLU: (*Pastavı Hirbo'nun kafasına vu-rarak.*) İşte böyle yediririm.

HIRBO: Ulan, ne vuruyon?

KAVUKLU: (*Vurarak.*) Ulan, ne duruyon? (*Birbiri arkasına vurarak.*) Çabuk def ol, yoksa bu sopa sebeb-i mevtin⁹⁷ olacak. (*Vurur.*)

HIRBO: (*İki eliyle başını muhafaza ederek ko-şar.*) Ulan ayu, vurma!

KAVUKLU: (*Vurmakta ve kovalamakta de-vamla.*) Ulan eşek, durma!

HIRBO: Vay anam vış! (*Dişerek kaçır, pa-langadan çıkar.*)

KAVUKLU: (*Azım⁹⁸ bir yorgunluk göstererek.*) Of! Bittim! Acaba herif ne oldu? Vay ca-nına! Ulan, bayağı sulandı be!

PİŞEKÂR: (*Zâhur ederek.*) Efendim, sizi çok yorgun görüyorum. Hayr ola! İnşal-lah yeni bir vazife buldunuz.

97 Sebeb-i mevt: ölüm sebebi (Mevt: ölüm).

98 Azım: bk. n. 47.

KAVUKLU: Evet, İsmail, senin başıma belâ ettiğin yeni vazife hakikaten çok yorucu imiş.

PİŞEKÂR: Efendim, nasıl vazife bu?

KAVUKLU: Haniya, muhâfızlık adı altında bekçiliğe benzer esnaflık.

PİŞEKÂR: Canım, nasıl esnaflık? Hangi bekçilik?

KAVUKLU: Ulan, başıma belâ ettiğin Natır kızı mı, Katır kızı mı, işte onun bekçiliği.

PİŞEKÂR: Anladım. A birader, ben sana bekçilik diye değil, muhâfızlık diye rica ettim.

KAVUKLU: Evet, ben de hâfız diye dua ettim. Ulan, hangi muhâfız, hangi bekçilik? Ulan, bu basbayağı pezevenklik be!

PİŞEKÂR: Aman, birader, ne diyorsun? Estağfurullah! Canım, bu münasebetsiz sözleri nerden uyduruyorsun? Onu ben sana Tanrı misafiri olarak himâyene verdim. Bundan ne çıkar, a birader?

KAVUKLU: Yaa, öyle oldu, İsmail. Bizim evi misafirhane diye duyan Arabı, çorabı bizim kapının önünde. Buna ne diyelim?

PİŞEKÂR: Olabilir a, birader. Söyledim ya, şârib-ül-leylü ven-nehâr⁹⁹ bir koca var, bu zavallı ezâ cefâyâ tahammül edemeyerek bırakıp çıkmış. Bize müracaat etti; ben de, berây-i insaniyet¹⁰⁰ senin taht-ı muhâfazana verdim.¹⁰¹ Olur ya evine iyi bakılmadığı için öteye beriye borç etmiştir. Şimdi haber alan alacaklılar buraya geliyor. Bundan ne çıkar, a birader?

KAVUKLU: Ne çıkacak? İki büyük boy-nuz.

99 Şârib-ül-leylü ven-nehâr: gece gündüz içen.

100 Berây-i insâniyet: insanlık için.

101 Taht-ı muhâfazana verdim: koruman için verdim (Taht: alt).

PİŞEKÂR: Haydi hey cahil sen de! Oğlum, bunun azîm¹⁰² ecir¹⁰³ var.

KAVUKLU: İsmail, ben aziz acı filân bilmem. Bu muhâfızlık filân değil, apaşıkâr dediğimdir. Sen bu belâyı başımdan alacak mısın, yoksa ben sepetleyeyim mi? Sen bana bir cevap ver. Elverir be!

PİŞEKÂR: Haydi, birader, haydi! Senin zehâbın¹⁰⁴ yanlıştır. Söyledim ya: Yumurtada leke var...

KAVUKLU: “Bunda leke yok” değil mi? Öyleyse biraz da sizin evde misafir et de, gör bakalım lekesiz yumurtayı. Eğer iki günde, yekesiz dediğin yumurtayı kahverenginde bulmazsan gel de yüzüme tükür.

PİŞEKÂR: Haydi bakayım! Sen biraz dimâgen¹⁰⁵ de yorulmuşsun; git biraz kâşânede¹⁰⁶ istirahat et de, yarın görüşürüz. (Gider.)

KAVUKLU: Ulan, İsmail, bugün de savuştun. Ben de bunu senin yanına korsam bana da Kavuklu Hamdi demesinler! (Gider, yenedünyaya girer.)

(Zurna Acem havası çalar. İranî Acem meydana gelir, ufak bir devir yapar, durur; bir elini şakağına koyarak, İsfahanî beste ile şu beyti okur.)

ACEM:

¹⁰⁷ Çün be-devr-i men resed sâkî dü

[sâgar dih merâ

Men peyâm-i an dü çeşm-i mest-i

[şehlâ mîküşed

102 Azîm: bk. n. 47.

103 Ecir: bk. n. 48.

104 Zehâb: sanı.

105 Dimâgen: dimağca.

106 Kâşâne: görkemli ev.

107 Ölçek:

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün

- . - - - . - - - . - . - - - . -

Mâdemki devir bana erişti, sâkî bana da iki kadeh sun; ben o iki şehllâ gözün haberini alıyorum.

KAVUKLU: (*Karşılayarak*) Al bir tane daha! Dur bakalım bu da kim? Ulan, bir keten-helvacı filân olabilir ya. Şimdi anlaşılır, bu da kurabiye alacaklısı mıdır nedir, meydana çıkar. (*Acem'e hitâben.*) — Acem baba, merhaba!

ACEM: Merhaba, can, babacan!

KAVUKLU: Ne alıp satarsın? Pazar ola! Yoksa yolcu musun?

ACEM: Yoh, balam,¹⁰⁸ heç bir şey alıp satmırem. Memlekete getmekliğe niyet itmişem, dolaşıram, alacakları dolaşıram.

KAVUKLU: Galiba bu da bizi arıyor. (*Âşî-kâre.*) — Demek ki bu taraflarda da he-sabın var, öyle mi?

ACEM: Evet, dolanıram mahallât-i muhtelifeyi.¹⁰⁹

KAVUKLU: Anlayamadım.

ACEM: Belî,¹¹⁰ diyerem, dolanıram mahallât-ı muhtelifeyi.

KAVUKLU: Demek dolandırıcısın. Adın ne senin?

ACEM: İsmim Hüseyin Mirza Tebrizî'dir. Dolandırmak ne kelimedî?

KAVUKLU: Bilmem. Sen demedin mi?

ACEM: Yoh. Diyerem. “— Dolanıram cihanı, berây-i ticaret.”¹¹¹

KAVUKLU: Haaa! O başka. Lâkin, bir ay ticaretten sonra ne yaparsın? İstirahat mı?

ACEM: “bir ay” değil, “berây-i ticaret” diyerem, yani ticaret kasdıyle dolanıram.

KAVUKLU: Demek ticarette kasap ortağın var, öyle mi? Pekâlâ. Şimdi bu tarafa neye geldin? Birini mi arıyorsun?

ACEM: Ortağım gassab yohdi. Men münhasıran¹¹² yalnızam.

108 Bala: yavru, çocuk.

109 Mahallât-i muhtelife: çeşitli mahalleler.

110 Belî: evet.

111 Berây-i ticaret: ticaret için, ticaret makdasıyla.

112 Munhasıran: sadece, yalnızca, başkaları katılmadan.

KAVUKLU: Demek mum hasırını da satıyorsun. Bu metâ¹¹³ nedir?

ACEM: Anlamışam, özün çoh galın-gaffalısan.

KAVUKLU: Kalın-kafalı sensin, hal-oğlu. ne ağzını bozuyorsun?

ACEM: Menim ağzım bozuhdi?

KAVUKLU: Evet, senin ağzın büzüktü.

ACEM: Görirem ki özün kelâmım¹¹⁴ anlamırsan. İmdi birahalım, bunlar gayr-i gerekdi.¹¹⁵

KAVUKLU: Evet, ben de anladım, kuru gevrekli.

ACEM: Özün bu mahallelisen?

KAVUKLU: Evet.

ACEM: Özüne birin danışsam aceb bilürsen?

KAVUKLU: Ben senin üzümlü danışını anlamadım. Ne demektir bu? Üzümcü Daniş mi, Uzun Tanaş mı? Şunu doğru söylesen de anlasak.

ACEM: Yoh. (*Parmağıyle göstererek.*) Özün bu mahalle sekenesindensen?¹¹⁶

KAVUKLU: Bilmem.

ACEM: Nasıl olur, özün kande sâkin¹¹⁷ olduğun bilmez?

KAVUKLU: Hele bunu hiç anlamadım.

ACEM: Ne mene?¹¹⁸

KAVUKLU: Yemen'e, memene, anlamadım vesselâm! Oğlum, sen benim anlayacağım gibi Türkçe bilmez misin?

ACEM: Fesühbânallah! Özün bu kadar cahilsen?

KAVUKLU: Anlamıyorum. Sen anlamıyor

113 Metâ: satılacak mal, eşya.

114 Kelâm: söz.

115 Gayr-i gerek: gereksiz.

116 Sekene: bir yerde yerleşip oturanlar.

117 Sâkin: bir yerde yerleşip oturan.

118 Ne mene: ne çeşit, ne türlü, nasıl.

musun, a canım? Türkçe söyle. Türkçe bilmez misin sen?

ACEM: Nice bilmem? Gönüşduğum Türkçe değildi de ne idi?

KAVUKLU: O da doğru. Aralarında Türkçe var, fakat hepsi değil. Şimdi sen ne istiyorsun? Sade onu söyle bana, elverir.

ACEM: Dileğim nedir, onu sorisan?

KAVUKLU: Bileğini soruyorum.

ACEM: Özün bu mahalle sekenesinden mi sen?

KAVUKLU: Deminden de söyledik ya, bu mahalle sektesindenim.

ACEM: Bu hafta zarfında nakl-i hâne¹¹⁹ eden hiçbir aile vardı?

KAVUKLU: Onu da anladım. — Dur bakalım, alt tarafı zannettiğim gibi mi çıkacak? Şüphem yok ya, neyse.

ACEM: Bulmuşsan vadi, yohdı?

KAVUKLU: Senin aradığın nasıl ailedir? Evvelâ onu söyle.

ACEM: Şârib-ül-leylü ven-nehâr¹²⁰ bir kimesnedi.

KAVUKLU: Şarapçı Bohor'la bir kümeste kimse yok burada.

ACEM: Yanlış anlamışsan. Yoh şarapçı Bohor ve kümes.

KAVUKLU: Ya ne?

ACEM: Bir hanımdı, kocası vardı, çoh içen bir adam.

KAVUKLU: Ulan, şunu kime söyleyen anlamaz. Nasıl lâkırdı bu be? Bir hanımda koca vardı, çok içen bir adam. Anlaşılan bir sarhoş arıyorsun.

ACEM: Belî, sarhoşdı. Fakat bu sarhoşun garısı vardı, onu araram.

KAVUKLU: Bu kadının adı ne?

119 Nakl-i hâne: ev taşıma.

120 Şârib-ül-leylü ven-nehâr: bk. n. 99.

ACEM: Râbiadi.

KAVUKLU: Anladım. Dur bakayım. Benim bildiğim böyle bir hanım var, sorayım.

(*Gider, yenedünyaya girer.*) — Bana bak, unlu kurabiye.

ZENNE: Geldin mi, ruhum, hayatım?

KAVUKLU: Evet, geldim, hem de boş değil.

ZENNE: Aaa! Ne getirdin bakayım?

KAVUKLU: Haber.

ZENNE: Ne haberi ayol? Bir mektup mu?

KAVUKLU: Hayır, bizimkinden.

ZENNE: Aaa! O ne demek öyle? Sizinki kim oluyormuş bakayım.

KAVUKLU: Sizinki kim?

ZENNE: Bizimki malûm.

KAVUKLU: Bizimki de malûm.

ZENNE: Aman, allasen canımı sıkıp durma! Doğru dürüst söyle, a canım!

KAVUKLU: Doğrusu, eğrisi, seninkilerden biri daha.

ZENNE: Kimmiş o?

KAVUKLU: Ulan, bilmediğin yok. Dünyayı dolandırdın mı ne yaptın? Kim bilir bu da ne istiyor.

ZENNE: Canım, bir kere beni aradığını ne biliyorsun? İsmimi cismimi söyledi mi?

KAVUKLU: Ne hacet. Buraya kim gelirse seni arıyor. Hepsi de alacaklı. Dur bakalım bunun alacağı ne kadar.

ZENNE: “Adı ne imiş?” diyorum, ayol! Sordun mu?

KAVUKLU: Elbette. Çünkü yevmiye defterine kaydedeceğim. Adını sormağa hâcet yok, o senin ismini söyleyerek arıyor. Hem de öbürleri gibi değil, bu doğrudan doğruya “— Sarhoşun karısı Râbia Hanım” dedi be! Ötesi var mı?

ZENNE: Haaa! Aklıma geldi. Çok zengin bir antikacıdır. “Hüseyn Mirza İsfahanî”¹²¹ derler ona. Çok iyi bir Acem’dir, bana birçok iyilikleri vardır. Pekâlâ. Haydi benim tontonum, al da getir. Tanrı misafiridir, bir kahve pişirelim, bir yorgunluk alsın. Boşa çıkarmaz, cömerttir. Haydi benim tontonum, haydi! Ne olur, a canım!

KAVUKLU: Ne olacak? Namus, haysiyet berbat olur. O kadar!

ZENNE: Aman sen de! Bunda namusa dokunacak ne var ki? Misafir bu. Herkese geldiği gibi bize de gelir.

KAVUKLU: Anladım ama, herkese gelen misafir gibi değil, bu misafir başka misafir ayol.

ZENNE: Aman canım! Sen de pek sofuluğa gidiyorsun. Hadi hadi, al da getir! Biraz yüzümüz gülsün, a canım!

KAVUKLU: Eee, biraz yüzümüz güler, birçok da konu-komşu güler, bir eğlencedir gider. Sen bana baksana! Ben öyle dolaplara girmem. Haydi sen yukarıki odanın köşe penceresinden Acem’in nasıl davet edileceğini seyr et. Ver şu benim davetiyeyi.

ZENNE: Aaa! Hangi davetiyeyi, ayol?

KAVUKLU: Haniya, Zülfikar¹²² gibi iki çatal, yarım arşın boyunda davetiyem var ya?

ZENNE: Hay Allah iyiliğini versin! Ayol, ona “pastav” derler, “davetiye”mi?

KAVUKLU: Her neyse. Anladın ya. Haydi ver.

ZENNE: Al, al. Ama sakın adamcağıza dokunma. O çok iyi bir adamdır.

KAVUKLU: Ben de “— Fena adam.” demedim ya. Gidip davetiye vereceğim.

121 **İsfahanî:** Acem’in sanı daha önce **Tebrizî** diye anıldı.

122 **Zülfikar:** halife Ali’nin ünlü kılıcı.

ZENNE: Aman, sahi mi söylüyorsun, ayol? Ayakların Kâbe’ye varsın.

KAVUKLU: Yaa, yaa! Ben şimdi davetiyeyi verir gelirim.

(Acem’in yanına gelir.)

ACEM: Çi¹²³ haber? Hoş âver?¹²⁴

KAVUKLU: Bende hoşaf filan yok, davetiye var davetiye.

ACEM: Hoş âmedî, safâ âmedî¹²⁵ Hâzıram.

KAVUKLU: Evet, hoşaf yedi, sopa yedi, hem haram. Sen buradan hoşaf değil, dayak yemeden def olur musun?

ACEM: Ne mene def olam? Men alacağım almağa gelmişem. Gerekdi ki alam da gidem.

KAVUKLU: Beni dinlersen, sarhoşu bekle, alacağını ondan alırsın.

ACEM: Belî, öyle gerekdi, illâ ve lâkin onun dînâr¹²⁶ yohdi.

KAVUKLU: Adamın duvarı olur mu? Haydi, kuzum, güzellikle buradan savuş, yoksa iş fenaya varacak. Alacağın varsa, mahkemeye gider, dâva edersin.

ACEM: Men emtiayı¹²⁷ mahkemeye vermemişem. Natır-zâde Râbia’ya vermişem, Gerekdi ki kıymetini ondan alam.

KAVUKLU: Ben onun vekiliyim. Öyleyse alacağını benden al. Ne kadar alacağın var?

ACEM: Beş dînâr aparmışam¹²⁸ nakdî, bir çift küpe bedeli vardı...

KAVUKLU: Dur, dur! Uzun uzadıya saymağa hâcet yok. Evvelâ şu beş dînâr

123 **Çi:** ne.

124 **Hoş âver:** hoş gelen; (burada, yanlış olarak) iyi haber getirdin mi?

125 **Hoş âmedî, safâ âmedî:** hoş geldin, safâ geldin.

126 **Dînâr:** altın para.

127 **Emtia:** mallar, eşyalar.

128 **Aparmak:** (burada) vermek.

al. Aç avucunu. (*Koynundan kese çıkarır gibi hareket yapar. Acem de avucunu açmıştır. Birdenbire pastavı Acem'in avucuna öyle kuvvetli indirir ki, Acem ne olduğunu şaşırır. Kavuklu, ara vermeden, mütemâdiyen, birbirini müteâkıs,*¹²⁹ *fevkalâde bir süratle vurmaya devam eder.*) Al sana duvar! Al sana dînâr! Al sana duvar! Al sana...

ACEM: (*Can-hırâşâne feryat ederek.*) Ne işlirsen? Kötü kişi. Men alacağım isterem. (*Kaçarak.*) Hayvan oğlu hayvanı! Ne vurursan? Men imdi giderem mahkemeye, özüne gösterirem bu ettiğin hakareti.

KAVUKLU: Haydi, sen git de özüme göster sendeki akareti. Daha duruyor! (*Üzerine hücum gösterir; Acem, palangayı süratle terk eder.*) Ha şöyle! — Ulan, herif o kadar yüz bulmuş ki, eve zorla girecek be! Vay köpoğlu vay!

PİŞEKÂR: (*Zuhûr ederek.*) Aman, birader, zât-i âlînizi¹³⁰ yine pür-hiddet¹³¹ görüyorum. Hayr ola?

KAVUKLU: Hayrının hepsi de onun gibi ola.

PİŞEKÂR: Birader, yine iğbirârın¹³² bana mı?

KAVUKLU: Evet, İsmail, sana idrar¹³³ değil ama, büyüğünü yapsam azdır.

PİŞEKÂR: Estağfurullah, birader! Ben öyle demedim, “— Bana muğber¹³⁴ görünüyorsun.” dedim.

KAVUKLU: Artık sen mundar,¹³⁵ minder, ne istersen söyle; şu benim başımı belâdan kurtar da, ne dersen de!

PİŞEKÂR: Canım, hangi belâdan?

KAVUKLU: Hâlâ “— Hangi belâdan?” diyor be! Gûya hiç o değilmiş gibi söylüyor. İsmail, ben senin bu derece ahmak olduğunu bilmezdim.

PİŞEKÂR: Canım, kabahatim, emin olduğum için, bir pırlantanın muhâfazasını sana emânet ettiğim midir, a birader?

KAVUKLU: Böyle pırlantalar kuyumcu çarşısında veyahut Sandal-bedesteni'nde durur, oğlum? Bizim ev ne çarşı, ne de Sandal-bedesteni.

PİŞEKÂR: Hadi canım hadi! Sen kendini Papucu-büyüğe okut. Yine söylerim, yine de söylerim: Ben sana nâmûs-i mücessem,¹³⁶ kâinâtın takdîrine mazhar olmuş¹³⁷ deliksiz bir inci emânet ettim, fakat sen onu takdirden âcizsin. Neye yarar!

KAVUKLU: Ulan, ben değil, sen git, Papucu-büyüğe okun. Senin emin olduğun lekesiz yumurta bu sefer de deliksiz inci mi oldu? Hangi deliksiz inci, be sersem? Unkapanı Valde Köprüsü geçidi deseydin belki yaklaşırdın.

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, birader, elin bîgünâh,¹³⁸ nâmûs-i mücessem hatununa bu derece hücum edilmez. Senin Allah-tan korkun yok mu?

KAVUKLU: Yok. Senin korkun olsaydı bu belâyı başıma sarmazdın. Ulan, ben sana ne fenalık ettim be?

PİŞEKÂR: Aman, birader, neden böyle söylüyorsun? Acele etme. Pek yakında her şey meydana çıkacak, sen de şüphelendiğine nâdim¹³⁹ olacaksın. Haydi, Allah rahatlık versin! (*Gider.*)

129 Müteâkıs: ardı sıra gelen, ard arda.

130 Zât-i âlî: yüce zat (Nezaket sözü).

131 Pür-hiddet: çok öfkeli (Pür: dolu).

132 İğbirâr: gücenme, güceniklik, kırgınlık.

133 İdrar: sidik.

134 Muğber: gücenik, kırgın (bk. n. 132).

135 Mundar: “murdar” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; pis, kirli.

136 Nâmûs-i mücessem: çok namuslu (Sözlük anlamı: cisimleşmiş namus).

137 Kâinâtın takdîrine mazhar olmak: dünyaca beğenilmek.

138 Bî-günâh: günahsız.

139 Nâdim: pişman.

KAVUKLU: (*Arkasından.*) Ulan, İsmail, elbette bu musibet bir gün olup def olacaktır, ben de seninle o zaman konuşurum. Köpoğlu seni! (*Gider, yenedünyaya girer.*)

(*Zurna Cûd havası çalar. Cûd etrafı korku ile tecessüs¹⁴⁰ ederek ve müteyakkız¹⁴¹ bir tavırla meydana gelir ve gayet ihtiyatlı olarak etrafı tedkik eder; yenedünyayı görerek sevinç emâreleri¹⁴² gösterir, mütereddît yaklaşıp, tedkik eder, kanaatkâr¹⁴³ evzâ¹⁴⁴ ile başını sallar, usul usul geri çekilir, düşünür, bir çare bulmuş gibi gülerken başını sallar, yerden ufak bir taş alarak yenedünyaya atar; yenedünyanın içinde bir cam kırılması sedası işitilir; Cûd, cam kırılma sedâsından korkarak yenedünyanın arkasına gizlenir.*)

KAVUKLU: (*İçeriden.*) Ulan! Vay canına! Hem cam kırıldı, hem de taş suratıma düştü. Vay canına! (*Dışarıya fırlatarak.*) — Kimdir o taşı atan köpoğlu? Ha, bakayım?

CÛD: (*Gizlendiği yerden çıkarak.*) Darılma, be kuzum! Çocuklar taşı bana atmışlar, ben korkumdan şu ev köşesine kaçtım, taş sizin cama yelmiş. Çocuktur, zarar yok.

KAVUKLU: Öyledir de, sen neye durup taşı kafana yemedin, köpoğlu?

CÛD: Taş yenir mi, be kuzum?

PİŞEKÂR: (*Zuhûr ederek.*) Vay! Maşallah, Usta Mişon! Efendim, hayr ola! Bu vakit, buralar?

CÛD: Eksik olma, Simoyil Efendi. Bu taraflarda ufak hesaplarım var da, onun için yeldim.

KAVUKLU: Al bir tane daha, İsmail.

PİŞEKÂR: Efendim, ne malûm size geldiği? Dur bakalım! Bir kere buraya sebebi ziyareti¹⁴⁵ tavazzuh etsin.¹⁴⁶ Hemen de mâna çıkarma.

KAVUKLU: Acele etme, şimdi tefessüh eder.¹⁴⁷ Haydi devam.

PİŞEKÂR: (*Cûd'a.*) Efendim, bu mahallede müşteriniz ve hesabınız var mı?

CÛD: Eh, ufak-tefek aksata yaptık; alacak verecek ufak bir hesap yok deyil.

KAVUKLU: İsmail, dikkat et, şimdi altından sizin deliksiz inci hesabı çıkacak.

PİŞEKÂR: Haydi canım, sen keyfine bak! Dur bakalım, senin zannettiğin gibi mi? — Efendim, kimlerden alacağınız var?

ZENNE: (*Yenedünyanın üzerinden görünür.*) Aaa! Usta Mişon Efendi! Efendim, safâlar geldiniz!

KAVUKLU: Buyurun, İsmail, sizin nâmûs-i mücessemi.¹⁴⁸

PİŞEKÂR: Aman, birader, bir kadın kadîm kuyumcusuna “— Safâ geldin.” demez mi?

CÛD: (*Sırtarak.*) Maşalla maşalla! Siz burada öyle mi?

KAVUKLU: (*Zenne'ye hitâben.*) Ulan, içeri! Başımı belâya sokacaksın.

ZENNE: Aaa! Ayol, ne darlıyorsun? Mişon Usta hiç de yabancımız değildir. Ne zararı var?

KAVUKLU: Sen şimdi içeri gir, zararı ziyanı sonra hesap ederiz.

ZENNE: Peki, benim tonton beyciğim, darılma. (*İçeri çekilir.*)

140 Tecessüs: gizlice gözetleme, bakma.

141 Müteyakkız: uyanık.

142 Emâre: belirti, iz.

143 Kanâatkâr: kanaat getirmiş, inanmış.

144 Evza: vaziyetler, haller, davranışlar.

145 Sebeb-i ziyâret: ziyaret sebebi.

146 Tavazzuh etmek: açıklanmak, aydınlanmak.

147 Tefessüh etmek: çürütüp kokmak.

148 Nâmûs-i mücessem: bk. n. 136.

KAVUKLU: İsmail, gördün ya deliksiz inciye.
PİŞEKÂR: Allah Allah! Efendim, deminden de söyledim: kırk yıllık kuyumcusu, elbette konuşur. Ne olmuş? Kuzu gibi kadın. Bundan ne fenalık beklenir.

KAVUKLU: Anladım. Biraz dur, İsmail, şu Yahudi'nin hesabını da göreyim de, sonra konuşuruz. (*Cûd'a hitâben.*) — Söyle bakalım, Mişon Efendi, sen bu hanımdan ne alacak, ne vereceksin?

CÛD: Ne darılıyorsun, be kuzum? Biz bu hanumla kaç sene var alış-veriş yaparız. Var şimdi bir ufak hesap, yeldim anlayayım o ne hesap yaptı, benim defterde ne hesap var, karşılaşacak. Hesapta varsa yanlış, onu düzeltereyim ve hesaba geçireceyim. O kadar.

PİŞEKÂR: Efendim, siz hesabı görünü; beni de bekleyen var, o işi görür, ben de gelirim.

KAVUKLU: Dur, İsmail, savuşma; seninle de benim hesabım var.

PİŞEKÂR: Efendim, ne hesabı, birader?

KAVUKLU: (*Bir anahtar uzatarak.*) Al şu anahtarı.

PİŞEKÂR: Efendim, ne anahtarı o?

KAVUKLU: Sizin mandıranın anahtarı. İçerdeki kuzuları biraz da sen idare et. Ben nöbeti savdım.

PİŞEKÂR: Canım, ne mandırası imiş o öyle?

KAVUKLU: Bilmem. Sen, “— Kuzular gibi.” demedin mi?

PİŞEKÂR: Haydi, a canım! Şakayı ber-teraf et, birader, evden mandıra olur mu?

KAVUKLU: Senin eline geçince mandıra da olur, meyhane ve insan kârhânesi de olur.

PİŞEKÂR: Haydi, haydi! Aklını başına topla. Öyle münasebetsiz sözlerin lüzumu yok. Bak, Usta Mişon seni bekliyor.

KAVUKLU: Usta Mişon beni değil, mandıradan kuzunun hesabını bekliyor. Ben de şimdi bu mandıranın hesabını vereceğim.

PİŞEKÂR: Haydi, hey cahil, sen de! Ben gidip şu işimi bitireyim, gelirim.

KAVUKLU: Olur. Sen o iş ne ise bitir, o zamana kadar da ben mandıranın hesabını temizlerim.

PİŞEKÂR: Haydi, canım! Münasebetsizliği ber-teraf et de, bak Usta Mişon'un istediği neyse, müşkülü hal et. (*Gider.*)

KAVUKLU: Gel bakalım, Usta Mişon.

CÛD: (*Biraz açılarak.*) Ne var be?

KAVUKLU: Kaçma, hesap göreceğiz.

CÛD: Yok be kuzum seninle hesap, var Kurabiye Hanım hesap.

KAVUKLU: Ben sana şimdi Kurabiye'nin hesabını vereceğim. (*Üzerine hücum eder, Cûd kaçır.*) Dur, ulan çıfit! (*Koşar.*)

CÛD: (*Koşarak, ardına bakarak.*) Ne vuruyorsun? Vurmasan a! (*Bağırarak palan-gadan çıkar.*)

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Dayak yemiş gibi bağılıyor, hem de kaçıyor. — Haydi mandıra bekçiliğine. (*Yenidünyaya girer.*)

(*Zurna Lâz havası çalar. Lâz oynayarak meydana gelir; Kavuklu yenidünyanın üzerinden bakar, aşağı iner ve dışarı çıkar; Lâz derhal Kavuklu'yu yakalayarak mec-burî horon ettirmeye başlar.*)

LÂZ: (*Oynayarak, Kavuklu ile kol kola.*)

¹⁴⁹ Ha puradan aşağı
Pen inemem inemem
Küçücüksün sevdiğim
Sözüne inanmam

149 Ölçek: 7

(Zurna devam eder, oyun kesb-i şiddet ederek devam.)

Yüzdürdüm kayuğumu

Ciderum yalu yalu

Ciderum yalu yalu

Ne sorarsun sevdiğim

Hopaluyum Hopalu

Hopaluyum Hopalu

KAVUKLU: (Silkinerek Lâz'ın koltuğundan kurtulur.) Of... Ulan, zorla oyun oynanır mı? (Zurna durmuştur.)

LÂZ: Oy, kurpan olayum sana, ne pıraktun ha pu horonî?

KAVUKLU: Oğlum, ben oyun bilmem ki.

LÂZ: Neden pilmeyisin? Haçan oyun pilmezsun, ne yaşayisin ha pöyle?

KAVUKLU: Ay! Horon bilmeyenler yaşamaz mı?

LÂZ: Ne münasebet? Haçan horon pilmez bir adam, ölmüştür.

KAVUKLU: Ay! Ben şimdi ölü müyüm?

LÂZ: Teyilsun. Haçan penimle ittun horon, ha pöyle yaşayacaksun. Pabacığum, sen Of'a cittun mi? Piley misun hiç?

KAVUKLU: Hayır, bilmem.

LÂZ: Tirapizun'u da pilmezsun, Hemşin'i de pilmezsun, Sürmene'yi de pilmezsun, Hopa'yı da pilmezsun...

KAVUKLU: Elverir, oğlum. Bana Karadeniz'i sayıp durma. Sen kalaycı mısın, hallaç mısın, kayıkçı mısın? Nesin, onu söyle.

LÂZ: (Sözünü keserek.) Oy, pabacığum, ne ideceksun sanatımı sorarsun? Pamuk mu atılacak, pakır mı var kalaylanacak, sandal mı var yüzdürülecek?..

KAVUKLU: Elverir, oğlum, elverir. Meydan ver de, ben de söyleyeyim.

LÂZ: Haçan sıra pana gelecek, sen de tiyeceksun acele etme taha. İşte pen la-

fumu pitirdum, sıra sendedir. Te pana, ne için sanatımı sorayisin? Ha pen hal-lacum, var mıdır pamuk atalum? (Kavuklu söze başlamak ister, aralık bulamaz, kaçır; Lâz takip eder.) Oy, pabacığum, ne kaçayisin? Celdim sana sormaya, sen kaçayisin oraya.

KAVUKLU: Kulak verme vakitsiz öten boruya. (Yürür.)

LÂZ: (Kavuklu'yu takip ederek.) Oy, pabacığum, nöpet porusi mudur, yat porusi mudur, ti pana.

KAVUKLU: (Ardına dönerek.) Kes borusu, oğlum, kes borusu. Çattık, desen e!

LÂZ: Oy, çattun, podoslamayı kırdun; pırak şimdi, podoslama lazım teyul. Haber aldum, sizde bir şilte varmış pamuk, cötür peni ha oraya, atacayum ha o şilteyi.

KAVUKLU: Ne şiltesi bu?

LÂZ: Katır midur, Satır midur, ha onun sizde bir şiltesi varmış, pen onu pırkaç tefa attımdı.

KAVUKLU: Haa, anladım. — Bu da bu tür-lü. — Sen de onun için mi dolaşıyorsun?

LÂZ: Ararum oni. Pileyi misun?

KAVUKLU: Hah! Tamam. — Peki, onu bulursan ne yapacaksın?

LÂZ: Ne ideceyüm. Oy, pabacığum, var onda biraz hesabım, pelki de paşka bir şey.

KAVUKLU: Anladım. Oğlum, bu senin aradığın hanım bir hafta önce buradan taşındı, Aksaray'da Sülüklü mahallesine taşındı; git, orada bulursun.

LÂZ: Oy, pabacığum, ha pu karı şimdi yok midur purda?

KAVUKLU: Vardı ama yok oldu.

LÂZ: Yok oldu öyle mi? Oy, pabacığum, nerdeydi o? Pir taha ti pana, cidüp arayacayum oni.

KAVUKLU: Aksaray'da Sülüklü'de.

LÂZ: Ha o Sümüklü, İstanbul'da midur, Çanakkale'de midur, İsmir'de midur? Ti pana oni.

KAVUKLU: “— İstanbul'da, Aksaray semtinde, Sülüklü mahallesinde.” dedim ya.

LÂZ: Oy, pabacığum, şimdi cideceyum ha böyle horon yaparak.

KAVUKLU: Haydi, oğlum, ne duruyorsun, hemen yola düş. Adın ne senin?

LÂZ: Ne ideceksun? Tefterine kayıt mı ideceksun? Ti pana.

KAVUKLU: Evet, buraya kim gelirse ben defterime kaydederim, âdetimdir.

LÂZ: Anladum. Ha pu karıdan mi kaldı sana miras?

KAVUKLU: Ulan, lâfa bak! Hay köpoğlu! — Ulan, ne karıdan kalıyor miras?

LÂZ: Ne pileyum. Haçan sordum sana pu karının nerde olduğunu, tidin pana. Sende olmasa kaydı ne pileceksun o neredur.

KAVUKLU: Ulan, bu köpoğlu beni muhabbet tellâli yerine mi koyuyor, ne halt ediyor. Dur bakayım. (Âşîkar.) — Haydi, sen adını söyle de, şuradan cehen-nem ol.

LÂZ: Adım Hemşinli Hayreddin'dur, sanatım da hallaçdur, anladun mı?

KAVUKLU: Anladım. Haydi, sen vakit geçirme de, Aksaray'ı boyla. Geç kalırsan bulamazsın.

LÂZ: Doğru dersun. Kurpan olayım sana. (Beste ile hem söyler, hem de oynayarak yürür.)

Pamuklar saçak saçak
Alçak poyluyum alçak
(Palangadan çıkar.)

KAVUKLU: Şu bizim deliksiz incinin amma da çok bildiği varmış. Dur bakayım. (Yenidünyaya gelir.) — Huu! Deliksiz inci!

ZENNE: Aman bu ben miyim? Buyurun iki gözüm!

KAVUKLU: Bir müşteri daha geldi, artık seni rahatsız etmemek için kapıdan savdım.

ZENNE: Aaa! Acaba kimdi? Ayol, bana söylemeden neden savdın?

KAVUKLU: Evet, efendim. Bunun için beş on kere gidip geleyim, öyle mi? İşte, kim olduğunu söyleyeyim: Lâz hallaç Hayreddin. Anladın mı?

ZENNE: Aaa! Ayol, pek ayıp etmişsin, benim ona bir hayli borcum vardı.

KAVUKLU: İyi ya işte! Borcunu helâl et, artık gelip seni aramayacak.

(Zurna Denyo için bir beste çalar. Denyo, bir elinde Karagöz, diğer elinde Hacivat, oynatarak meydana gelir; kıyafeti: başında yırtık fes, sırtında on onbeş parçadan mamul mintan, uçkurları ensesinden bağlanmıştır, ayağının birinde takunye, diğerinde eski terlik. Makyaj çok acayıptır. Meydanı bir devir eder, etrafı tedkik ederek Karagöz'ü oynatır.)

DENYO: Ulan, Karagöz! Ulan, Hacivat! Hay köpoğlu! Bak, Karagöz'ü ben nasıl oynatıyorum. Haa, nasıl? Gördün mü, ulan Hacivat?

KAVUKLU: (Yenidünyadan çıkarak karşılar.) Hah! Tamam. Bir bu eksikti. — Baksan a, oğlum, beni tanıyor musun?

DENYO: Ulan Hanım-amca be, sen bizim mahallede önümüzde oturmuyor musun? Nasıl tanımam? Sizin evde hanıya (Gülerek.) Bir Hanım-abla yok mu?

KAVUKLU: Vay canına! Mahalleye, bizde

misafir olduğu yayılmış da, haberim yok. — Eee, var. Ne olmuş? Sen onu tanıyor musun?

DENYO: Yaaa! Nasıl bilmem? Sen sokağa çıkınca, o Hanım-abla (*Gülerek.*) beni arka pencereden çağırır, ben de giderim.

KAVUKLU: Eve mi?

DENYO: Eve.

KAVUKLU: Ne yaparsınız?

DENYO: Yaa! Bana küp dibi kavurması yedirir.

KAVUKLU: Ulan, bu da nesi? Nedir o? Nasıl şey?

DENYO: (*Azını şapırdatarak.*) Ah, mah mah mah! Aman, ne güzel, ne güzel? Ben onu yerken bayılıyorum.

KAVUKLU: Vay canına! Bu da başka türlü.ü.

PİŞEKÂR: (*Zuhur ederek.*) Efendim, vakt-i şerifler hayır olsun!

KAVUKLU: İsmail, şu âşinâlık bana mı, ona mı?

PİŞEKÂR: İki gözüüm, o zavallı bir divanedir, selâmdan kelâmdan ne anlar? Elbette sana.

KAVUKLU: Öyleyse eyvallah! İsmail, bu oğlan bizim evin arka sokağında mı oturuyor allasen?

PİŞEKÂR: Efendim, size komşudur. Sizinle onları yalnız bir bahçe duvarı ayırır. — Öyle değil mi, oğlum?

DENYO: Hanım-amca İsmail Efendi, bu Hanım-amca beni bilmiyor ama, ben onu eşek gibi biliyorum.

KAVUKLU: İsmail görüyor musun zaval-lı abdalı? — Ulan, eşek kim? (*Üzerine yürür.*)

DENYO: (*Kaçarak.*) Yaa, Hanım-amca İsmail Efendi, baksan a, beni dövecek eşek.

KAVUKLU: (*Üzerine yürüyerek.*) Seni tebi-yesiz seni! Ulan, eşek kim?

DENYO: Ben, “— Sen değilsin.” demedim ya! Ne danlıyorsun? (*Korkarak ve kaçarak.*) — Yaaa! İsmail Efendi Hanım-amca, bu Hanım-amca beni eşek gibi dövecek. Yaaa! (*Ağlar.*)

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi Efendi, görüyorsun ki ebâdilden¹⁵⁰ biri. Ne dokunursun zavallıya? Mahallemizin bir biçaresidir.

KAVUKLU: İsmail, ben ebâdili filân bilmem. Bu köpoğlu sizi kandırıyor. Ben dolma yutmam. Bu öyle köpoğlu abdal ki, ikimizi de akan çaya götürür, susuz getirir.

DENYO: İnanma, İsmail Efendi Hanım-amca, vallahi ben çay içmedim. — Vay köpooğlu vay! Ulan, ne yalan söylüyor-sun? Ben çay içtim mi?

PİŞEKÂR: Buyurun bakalım. Beğendin mi, birader, bu zavallının köpoğluluğ-u nu? Nerde be canım!

KAVUKLU: Dur, acele etme. Bak, senin deliksiz inci bunu da eve dadandırmış.

PİŞEKÂR: Canım, “dadandırmış” diye bir rumuz takma. Ne olmuş?

KAVUKLU: Ne olmuş, sor da söylesin. — Ulan, bu Hanım-amcaya da anlat, seni Hanım-teyze komşu çağırıp ne yediri-yor? Haydi söyle!

DENYO: (*Kaçarak.*) Söyleyim de, Hanım-ablam bir daha kavurma vermesin. Yağ-ma yok!

KAVUKLU: Ne kavurması yediri-yor sana?

DENYO: (*Parmağıyla sağ gözünün alt kapa-ğın çekerek.*) Pışış! Yağma yok! Söyle-yeyim de, bana bir daha vermesin, öyle mi? Cu! Abdala bak!

150 Ebâdil: abdallar, budalalar.

PİŞEKÂR: Oğlum, dur. Bak, sana para vereceğim. Nereye gidiyorsun? Dur, beni bekle.

DENYO: (*Durarak.*) Durdum. Söyle bakalım.

PİŞEKÂR: Hanım-abla sana ne yedirdi? Söyle de, sana daha para verelim.

DENYO: Küp dibi kavurması. (*Gelerek avucunu açar.*) Hadi ver bakalım!

PİŞEKÂR: (*Koynundan kese çıkararak verir.*) Al bakalım. Başka bir şey yedirmemi mi?

DENYO: Yaaa! Bana her gün yemekler veriyor, ben de yiyorum. Yaaa!

PİŞEKÂR: Aferin, oğlum! Sakın Hanım-ablanı üzme, yaramazlık yapma, e mi?

DENYO: Üzer miyim hiç? Sonra bana ne kavurma verir, ne de beni koynuna alır da uyutur.

KAVUKLU: Nasıl, İsmail! Anlıyorsun ya.

PİŞEKÂR: Elbette doğru söylüyor. Bu zavallıdır. Elbette elinden geldiği kadar yardıma borçludur. Sade o değil, konukumşu bu biçareye daima bu suretle yardımda bulunurlar. — Oğlum, başka komşular çağırıyorlar mı?

DENYO: Nasıl çağırıyorlar! (*Karagöz sâretini uzatarak.*) — Ulan, Karagöz, sülesene e! Bak, soruyorlar. (*Sesini değiştirerek.*) — Yaa, elbette !Ulan, Hacivat, sen de söyle.

PİŞEKÂR: Gördün ya, birader, bunun hangisi sözünde bir rumuz olabilir? — Haydi, oğlum, annen seni evde bekler. Çabuk git de, bekletme. — Hamdi Efendi, bende ufaklık yok, şu çocuğa yirmi otuz para ver de, bakkaldan ceviz alsın da oynasın.

KAVUKLU: Demek, bu köpoğlu kumar da oynuyor haa? Ulan, buna para verilir mi?

PİŞEKÂR: Canım, onun kumardan filân

haberi var mı, birader? On paralık ceviz alır, işte onunla oynar, eğlenir, evde anasını filân meşgul etmez. Kumar kim, bu kim?

KAVUKLU: Ulan, İsmail, yok musun! İn-sana bakırı altın diye yutturursun ves-selâm! (*Koynundan çıkardığı parayı vererek.*) — Al bakalım, deli ağa! Haydi, artık burada durma!

DENYO: Yaaa! Ben şimdi gidip ceviz oynayacağım cami avlusunda. — Ulan, Karagöz, haydi camiye! Bak, Hanım-amcam para verdi. (*Yürür, oynayarak palangadan çıkar.*)

PİŞEKÂR: Gördün mü, birader. Bu zavallının neresinden, nesinden şüphe ediyorsun? Haydi sen de evine git de kısmet bekle.

KAVUKLU: Ne o? Yine alacaklı mı bekleyeceğiz?

PİŞEKÂR: Hayır, canım, ne alacaklı-sı? “Gün doğmadan meşîme-i şebden neler doğar.”¹⁵¹

KAVUKLU: Haydi bakalım, gidip şimdi de meşinci Şaban’ı bekleyelim. (*Gider, yenedünyaya girer.*)

(*Zurna Matiz havası çalar. Matiz, iki tarafta sallana sallana, nâra atarak meydana gelir.*)

MATİZ: Ulaaan! Var mı bana yan bakan? Yok mu bir kanına susamış dayanıklı biri? Burnuma mis gibi kan kokuyor. Hey heeey! (*Nâra atarak etrafı tedkik eder.*) Ulan mahalleliiii! Neredesiniz? Yok mu bir yüreği söyler, beni karşılasın? Ulan, ne korkak miskinlersiniz be!

151 Ölçek:

Mef’ûlû fâilâtü mefâilü failün

-- . -- . -- . -- . --

Gün doğmadan gecenin döl yatağından neler doğar.

Hey hecey! (*Bağırır.*) Anam babam, kavanoz dipli dünya, ulan daha sendeyim. Vay canına! Ulan, bu mahalle ölü mü?

KAVUKLU: (*Yenidünyanın üzerinden bakarak, korku ile içeri çekilir.*) Vay canına! Bu da kim?

PİŞEKÂR: (Matiz'i karşılayarak.) Vay, maşallah yiğidim, şahbazım!¹⁵² Efendim, safâlar geldiniz. Gözlerimizi yolda bıraktınız. Merakla hep sizi bekliyorduk.

MATİZ: Vay, İsmail Efendi babamız! Senin haal! Hoş buldum, safâ buldum! Nasılsınız, hoş musunuz?

PİŞEKÂR: Eksik olmayınız, efendim. Hamd olsun, sıhhatimiz yerinde; ancak, sizin şerefinizden mahrum yaşıyoruz. Artık siz de teşrif ettikten sonra, hiçbir kederimiz kalmadı. Efendim, sizin gaybûbetiniz¹⁵³ bizleri çok üzdü.

MATİZ: Zararı yok, İsmail Efendi. “Dağ dağa kavuşmaz, fakat insan insana kavuşur” derler. İşte biz de çıkageldik, fakat kederli olduk.

PİŞEKÂR: Efendim, hayr ola?

MATİZ: Hayrın çok ola, İsmail Efendi. Gözümün bebeği bizimkini evde bulamadım, meraklandım. Birkaç şişe yuvarlayarak soluğu burada aldım. Sen benim değil, herkesin derdine derman olursun diye geldim.

PİŞEKÂR: Aman, arslanım efendim, hayr ola! Nasıl müşküle tesadüf edildi?

MATİZ: Nasıl olacak. Biraz seyahat etmek icap etti. Malûm ya, dünya hali. Şöyle bir iki gün bizim yuvadan uzaklaştım. Şimdi döndüm, geldim ki, bizimki evde yok. “Belki bir komşuya gitmiştir” dedim, akşama kadar bekledim, gelen giden olmayınca aklım başımdan çıktı,

hemen evden fırladım, doğru demhâneye.¹⁵⁴ Birkaç şişe yuvarladıktan sonra hemen yola çıktım, her derde derman bulan sana geldim. İşte kederim bu.

PİŞEKÂR: Efendim, şahbazım, hiç üzülmeye. O senin kederlendiğin refikanız¹⁵⁵ doğruca bana geldi, ben de hemen kendinden emin olduğum sadık dostlarımdan birine emanet ederek şimdiye kadar dâire-i nâmûsta¹⁵⁶ muhâfaza ettim, hiç üzülmeye.

MATİZ: Demek bugüne kadar sen onu muhâfaza ettin, öyle mi? Var ol, baba dostu! Ama ben dedim ya, mutlak sana uğramıştır.

PİŞEKÂR: Evet, hiç merak etmeyiniz. Şimdi gider, emanet ettiğim yerden alır gelirim. Fakat emanet ettiğim kimse benim çocukluk arkadaşımdır ve gayet korkaktır; şu vasıta ile onu biraz korkutalım da bir alay olsun.

MATİZ: Hay Allah senden razı olsun, İsmail Efendi! Haydi, canını seveyim, baba dostu, durma!

PİŞEKÂR: Evet, şimdi.

(*Yenidünyaya gelir; pastavla, kapı çalar gibi, yenidünyaya vurarak.*) — Hamdi Efendi, birader, nerdesin yahu? Bir saattir kapıyı yıkarcasına çalışıyorum.

KAVUKLU: (*Yenidünyanın üzerinden görünerek.*) Hayr ola, İsmail? Sen beni böyle telâşlı aramazdın. Ne oldu? Ne var?

PİŞEKÂR: Aman, birader, iş sarpa sardı.

KAVUKLU: Ne oldu? İş nereye sardı, sapsarı oldu?

PİŞEKÂR: Yok canım, Râbia kızın sarhoş kocası çıkagelmez mi?

KAVUKLU: Eeey! Şimdi ne olacak?

152 Şahbaz: doğan kuşu.

153 Gaybûbet: meydana bulunmama, başka yerde olma.

154 Demhâne: meyhane.

155 Refika: karı eş.

156 Dâire-i nâmûs: namus dairesi, namus çemberi.

PİŞEKÂR: Vallahi bilmem. Birader, bu adam çok korkulu biridir. İki tane de attı mı, medet Allah, yanına varılmaz!

KAVUKLU: Yanına varılırsa ne yapar?

PİŞEKÂR: Aman, azizim, hiç sorma sual yok, hemen çeker vurur.

KAVUKLU: Neyi vurur?

PİŞEKÂR: Efendim, bir palada insanı ikiye böler de, duyulmaz bile. Eli öyle çabuktur.

KAVUKLU: Vay köpoğlu! İyi ya, İsmail, mademki duyulmaz, demek ki zararı yok.

PİŞEKÂR: Efendim, hangi zararı yok. İnsan ikiye biçilir de duyulmaz olur mu?

KAVUKLU: Anladım ya, şimdi bunu bana söylemekte kasdın ne? Onu söyle.

PİŞEKÂR: Efendim, ben şimdi karısının, yani Râbia'nın sende mahfûz olduğunu söyledim, kıyametler koptu. Hemen seni bulup icabına bakacaktı. Ben biraz teskîn ettim, aman dedim, zaman dedim, hiddetini biraz durdurdum. Şimdi seninle beraber Râbia'yı da alır gideriz, yalvarır yakarır, seni af ettiririz belki.

KAVUKLU: Vayyy! İsmail, ben korkarım. Haydi sen bu belâyı başımdan al da, isabet kocası da gelmiş, götür teslim et vesselâm!

PİŞEKÂR: Aman, birader, olmaz! Mutlaka seni görmek ister. Ben ne derim?

KAVUKLU: Şimdi mutlaka gidecek miyim?

PİŞEKÂR: Öyle ya! Haydi, Râbia'yı da al da, gidelim.

KAVUKLU: Heri nerede?

PİŞEKÂR: İşte bak, karşımızda duruyor. Denize tutulmuş hafif gemi gibi sallanıp duruyor.

KAVUKLU: Desene, hapı yuttuk.

PİŞEKÂR: Canım, ben beraberim. Korkma,

rica mica ederim, belki kurtarırsınız. Haydi, durma, yürü. Fazla beklemez, bulut gibi de sarhoş, hemen yürü, gidelim.

KAVUKLU: Olur ama, İsmail, allasen yarıdım et.

PİŞEKÂR: Merak etme. Haydi yürü.

(Pîşekâr, Kavuklu, Zenne, hep beraber Matîz'in yanına gelirler.)

MATÎZ: *(Zenne'ye)* Vay, canımın canı, gönümün sultanı, ömrüm karıcığım! Gel bakayım! Beni bırakıp da nelerere gittin sen?

ZENNE: Şahbazım, arslanım, senin üç günlük hasretine dayanamadım da, nelerere kendimi atacağımı bilemedim, efendim. İsmail Efendi amcamın himâyesi altında çok ferah yaşadım.

MATÎZ: Ulan şu koca kafalı kim oluyor? — Ulaa, buraya gel bakayım! Ölüm-lerden ölüm beğen.

KAVUKLU: Efendim, ben...

MATÎZ: Sus! Daha söylüyor. Beri gel de beni dinle.

KAVUKLU: *(Düşünür, korkar, titrer.)* Şey... efendim...

MATÎZ: Şey ne, şey? Titreme köpek gibi, erkek ol. Haydi söyle. Bak, ben sayayım da, sen beğen: Şöyle bir palada sağ koltuğunun altından çapraz olarak boynunla kelleyi bir mi çıkarayım? Yoksa tepeden, tepenin tam ortasından tutturarak apış arandan çıkmak suretiyle belkemiğini tamam ortasından mı ayırayım. Yoksa, senin de haberin olmamak şartıyla, tamam belkemiğinin ortasını şavullayıp da sağdan sola tamam olmak üzere ikiye mi böleyim? Yoksa içine barut doldurup, aşağıdan fitilleyip bir anda seni ber-havâ mı edeyim?¹⁵⁷ Hadi

¹⁵⁷ Ber-havâ etmek: havaya uçurmak, yok etmek.

BİTİŞ

çabuk söyle. Durma, beri gel. Yağlığın varsa çıkar da yere ser.

KAVUKLU: Ne olacak? Dilenecek miyiz?

MATİZ: Yok ulan! Kellen yere düşüp de, toz toprak olup da kirlenmesin.

KAVUKLU: Cürüm yok, efendim; sen işini bitir, toz toprak olursa ben sonra temizlerim. — İsmail, allasen beni kurtar. Ulan, biz bu adama iyilik ettik, bak bu bize neler yapacak.

MATİZ: Neler söylüyor, İsmail Efendi?

PİŞEKÂR: Efendim, “— Ben şahbaza muhâfızlık ederek bugüne kadar ırzını, namusunu muhâfaza ettim, şimdi bu hizmetin mükâfatı böyle mi olacak?” diyor.

MATİZ: Yaaa! Demek bana sadâkati dokundu öyle mi?

PİŞEKÂR: Evet, efendim, çok sâdıkane muhâfızlık etmiştir. Bendeniz de şahidim.

MATİZ: Dur bakalım, cânâna da soralım — Söyle, nâmûs-i mücessem, afife¹⁵⁸ karıcığım. İsmail Efendinin dediği doğru mu? Seni güzel mi muhâfaza etti?

ZENNE: Aaa! İki gözüm, süt dedim keçi oldu, neme lâzım. Kuş sütünden başkasını taşıdı, beni gözü gibi muhâfaza etti.

MATİZ: Haydi öyleyse, sen cezaya değil mükâfata lâyıkmışsın. Aferin! Öyleyse, şimdi Hamdi’yi de alarak doğruca bizim eve gider, yukardan aşağıya kadar Hamdi Efendinin üstüne başına yaparım.

KAVUKLU: İsmail, ne yapıyor? Mükâfat bu mu?

PİŞEKÂR: Yok, canım. Ne de ters anlıyorsun. Efendim, “Tependen tırnağına kadar” dediği, binişini, şalvarını, kavuktan pabuca kadar yenileyecek. Onu söylüyor.

MATİZ: Haydi, hep beraber gidelim, şerefli günü tes’id edelim.¹⁵⁹ Önümüzdeki pazara da Hamdi Efendinin düğününe başlarız.

PİŞEKÂR: Efendim, teşrife riâyet buyrulursa herhalde cümleyi¹⁶⁰ memnun edeceğimizi vaad ederek oyunumuza nihayet veriyoruz. Haydi, buyurun gidelim. (*Hep beraber palangadan çıkarlar. Zurna “Ey gaziler” havası çalar.*)

158 Afife: bk. n. 83.

159 Tes’id etmek: kutlamak.

160 Cümle: bütün, hep; (burada) herkes.

ÖDÜLLÜ

Kaynak:

Kavuklu Hamdi, *Ödüllü*, yazma; Behzat Butak özel arşivi; Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü arşivi.

KİŞİLER

ZURNACI

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

I. ZENNE (Hüveydâ)

II. ZENNE (I. Zenne'nin annesi)

KAYARTO (Şetaret. Arap halayık)

KÜRT (Hasso. Pehlivan)

ARNAVUT (Bayram. Pehlivan)

CÛD (Usta Azarya)

RUMELİLİ (Yadidağdeviren Gülsüzdereli Hüsmen Pehlivan)

DENYO

ACEM (Gaffar. Pehlivan)

LÂZ (Hayreddin. Kalaycı. Pehlivan)

KAYSERİLİ (Mayıs-oğlu. Pehlivan)

MATİZ (Manici Yavuz Kara Hasan. Pehlivan)

PEHLİVAN (Kara Arslan Halil Pehlivan)

ÖDÜLLÜ

GİRİŞ

(Zurna Pişekâr havası çalar. Pişekâr meydana gelir, iki tarafı iki eliyle selâmlar. Zurna durur.)

PİŞEKÂR: Efendim, cümleten¹ safâlar geldiniz. (Zurnacı'ya dönerek.) — Ammâ benim pehlivanım!

ZURNACI: Buyur, benim sultanım!

PİŞEKÂR: Bu da hesap değil.

ZURNACI: Nedir hesabın?

PİŞEKÂR: Burnunu ye kasabın. — “Ödüllü” oyununun taklidini aldım, çal da oyunumuz başlasın, temâşâgerân² hazerâtı³ zevk-yâb olsunlar.

1 Cümleten: hep birden (Cümle: hep, bütün).

2 Temâşâgerân: seyirciler.

3 Hazerât: hazretler.

ARA FASIL

(Zurna Zenne havası çalar. I. ve II. Zenneler, arkalarında Kayarto olduğu halde, meydana gelirler.)

PİŞEKÂR: (Karşılayarak.) Maşallah, iki gözüm! Takmış takıştırmış, sürmüş sürüş-türmüş, iki dirhem bir çekirdek, nâz ü reftâr⁴ serv-i hırâmân,⁵ meserret-keşânı⁶ hayrân ederek ne tarafı teşrif buyurdular, acaba sorabilir miyim, efendim?

II. ZENNE: Pek nazıksınız, İsmail Efendi. Âdeta insanı mahcup edersiniz doğrusu. Lâyık olmadığımız şeylere bizi teşbih edişiniz insanı şaşırtır vesselâm!

PİŞEKÂR: Aman, efendim, mübalâğa değil, hakikati söyledim.

II. ZENNE: İltifatınıza teşekkürler ederim, efendim.

PİŞEKÂR: Efendim, uzun senelerden beri sizleri kaybettik. Nerelerde idiniz, efendim?

4 Nâz ü reftâr: naz ve yürütiş.

5 Serv-i hırâmân: salınarak yürüyen servi.

6 Meserret-keşân: sevinenler; (burada) eğlenenler, eğlenmeye gelen seyirciler.

II. ZENNE: Ah, İsmail Efendi, gözden ırak olan gönülden de ırak olurmuş. Siz de bizi artık hâtır ü hayalden⁷ silmiş olacaksınız.

PİŞEKÂR: Gerçi öyle bir darb-ı mesel⁸ vardır, efendim ama, o herkese göre değildir. Bizler sizin çok iyiliklerinizi görmüş, nân ü ni'metlerinizle⁹ perverde olmuş¹⁰ kimseleriz. Sizi hâtırdan ferâmûş¹¹ bizim haddimiz mi, efendim? İşte çok şükür birbirimizi sağ selâmet gördük. Efendim, yalnız, bu hanım kızımızı tanıyamadım.

II. ZENNE: Gerçek, siz onu bilmezsiniz, İsmail Efendi. Ben sizlerden uzak düş-tükten sonra, beni cihan bahâdırı,¹² nâmdâr,¹³ vakti hali yerinde birine verdiler. Zaten de mahallenizden ayrılmama sebep de o olmuştu. İşte bu kızcağzımın babası o idi. — Haydi, kızım, amcan demektir, git İsmail Efendinin elini öp bakayım.

I. ZENNE: Öpeyim, amca. (*Gelir, öper.*)

PİŞEKÂR: Estağfurullah, yavrum! — Yaa! Demek o zattan bu kızınız dünyaya geldi, öyle mi? Allah başılsın, efendim. Maşallah, gelmiş, yetişmiş, arslanlar gibi. Allah bahtıyla güldürsün. Çok güzel. Şimdi bu taraflara teşrifinizin sebebi nedir, efendim?

II. ZENNE: Ah, İsmail Efendi, hiç sormayın. Hem kederliyiz, hem de — ne diyeyim, nasıl söyleyeyim? — “dertli” mi diyelim, ne diyelim?

PİŞEKÂR: Hayr ola, efendim! Derdini söylemeyen derman bulamazmış. Belki bu

âciz, yaranıza bir merhem olurum. Buyurun, efendim. Ne derdiniz var, derman arayalım. Acaba kızımıza hayırlı bir kısmet filân mı dersiniz?

II. ZENNE: Ah, keşki öyle olsa, İsmail Efendi.

I. ZENNE: Anne, dur da, İsmail Efendi amcama ben anlatayım.

PİŞEKÂR: Buyurun, evlâdım, seni dinliyorum. Hayırdır inşallah!

I. ZENNE: Ah, efendim, siz pederimi görmediniz, bilmezsiniz; belki duymuş olabilirsiniz. Pederim mallı mülklü, oldukça zengin; yani çift çubuk emlâk¹⁴ akar¹⁵ sahibi, ağniyâdan¹⁶ biri idi. Ancak, pehlivanlığa çok meraklı olduğu için, hemen maiyetindeki adamların yarısından fazlası pehlivandılar. Allah sizlere ömürler versin, geçenlerde ansızın vefat ediverince ne yapacağımızı şaşırdık kaldık. Bu kadar emlâk ve akarı idare etmek bizim haddimiz mi?

PİŞEKÂR: Allah sizlere ömürler versin, efendim.

II. ZENNE: Bunun için, “Bari kızımızı başgöz edelim de, evimizi idare edecek, aramıza bir erkek alalım” dedik.

PİŞEKÂR: Oh, oh! Hayırlısı olsun, efendim.

I. ZENNE: Ah, İsmail Efendi amca, dediğimiz gibi olmadı. Bir de pederin metrûkâtını¹⁷ araştırırken, elimize ufak bir çekmece geçti. Üzerinde “Kızım Hüveydâ'ya” diye yazılı. Tabii açtık, efendim.

KAYARTO: Ah, ah afandi, ne görelim, bilseniz!

PİŞEKÂR: Hayr ola, evlâdım, ne buldunuz?

7 Hâtır ü hayal: hatır ve hayal.

8 Darb-ı mesel: atasözü.

9 Nân ü nimet: ekmek ve nimet.

10 Perverde olmak: beslenmek.

11 Ferâmûş: unutma.

12 Bahâdır: yiğit, kahraman.

13 Nâmdâr: namlı, ünlü.

14 Emlâk: mülkler, taşınmaz mallar.

15 Akar: gelir getiren han, hamam, v.b. gibi taşınmaz mallar.

16 Ağniyâ: zenginler.

17 Metrûkât: bırakılan şeyler, miras.

II. ZENNE: Artık orasını hiç de sormayınız, İsmail Efendi. Bak, kız anlatsın da, siz de hayret ediniz.

PİŞEKÂR: Peki, yavrum, ne buldunuz?

I. ZENNE: Efendim, vasiyetnâme, bir de bâzû-bend.¹⁸

PİŞEKÂR: Vasiyetnâme güzel; o bâzû-bend ne oluyor? Ne yazmış?

I. ZENNE: Efendim, içinde yazmış ki: “Ben kızımı sağlığımda gelin edersem şu şartla damat alırım: bana damat olacak kimse kızımın kolunu bükecektir ki, kızımı beğenmiş olur; vefat eder de gelinliği benden sonraya kalacak olursa, çekmecedeki bâzû-bendi kızım koluna bağlayacak ve âleme ilân edilecek, kızımın kolunu bükten kızımı beğenmiş farz edilerek onunla evlenecek.”

KAYARTO: Yaa, afandim, gordunuz mu başımıza geleni.

PİŞEKÂR: Bacı, ne var, ne olmuş? Keder edecek bir şey yok.

KAYARTO: Aaa! Ayol öyle deme. Biz tamam bir senedir her tarafa haber yolladık, her yerlere gittik, bizim küçük hanumun kolunu bukamediler.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Demek tecrübe bile ettiniz, öyle mi?

II. ZENNE: Yaa, İsmail Efendi, öyle oldu. Kız, bâzû-bendi koluna bağlayınca, bu kadar adam geldi, hiç kimse kızın kolunu bükemediler. Şimdi efendim, diyar diyar gezip duruyoruz. Sizi hatırladık, “Belki kızımızın kolunu bükecek bir erkek tanır, bizi tanıtır, kızın gelin olmasına sebep olur, bunca malımıza mülkümüze âmir bir erkek bize damatlık eder” dedik. Ah, İsmail Efendi, biz bir evde üç kadın kaldık. Bizim aklımız

neye erer ki, bunca akarın hesabına ersin. Herhalde iyi kalpli bir erkeğe muhtacız. Onu da bulmak çok güç olduğunu görerek, belki siz buna bir çare bulursunuz diye size müracaat ettik. Bilmem ne dersiniz?

PİŞEKÂR: Aman, efendim, emredersiniz. Can baş üstüne! Şimdi işe başlarım. Fakat siz burada nerde oturacaksınız, efendim? Yoksa yine uzaklara mı gitmek arzu ediyorsunuz?

II. ZENNE: Aaa! İsmail Efendi, iki gözüm, nasıl olur. Biliyorsunuz, bizim evimiz dünyanın öbür ucunda. Burada bulacağınız adam nasıl olur da oralara gelir? Siz bize buralarda şöyle bize münâsip bir ev tedârik edebilirsiniz mesele halledilmiş olur.

PİŞEKÂR: O mümkün ve kolay. Hattâ, elimin altında size münâsip bir kira evi bile var. O kolay. Fakat bulacağımız pehlivanlara bir ödül ister, iki gözüm, ma'lûm-i âlîniniz,¹⁹ pehlivanlar ödüle ve başa göre güreşirler. Gerçi size damat olmaktan iyi ödül mü olur? Fakat galip gelen pehlivan evlenmek istemezse, sadece ödülü alır gider. Onun için, herhalde bir ödül lâzımdır.

II. ZENNE: Pekâlâ, İsmail Efendi, bu bizim şartımız olmaz ki. Çünkü, babasının vasiyeti, kolunu bükecek erkekle evlenecek. Bu, öyle ödülle olmaz. İsmail Efendi, ben ödülден kaçmıyorum; babasının vasiyeti, herhalde kızın kolunu bükecek pehlivanla evlenmektir. Evlenmek istemeyen pehlivanla güreş tutulmaz. O kadar.

PİŞEKÂR: Hakkınız var, efendim. Bu kadar mal mülk sahibi bir kızı ödül olarak kabul etmeyince, tabîî güreşilemez. Bu oldu demektir. Buyurun şimdi evi

18 **Bâzû-bend:** pazıbent, kolçak, kola geçirilen işaretli bağ.

19 **Ma'lûm-i âlîniniz:** yüce zatınızca bilindiği üzere.

görelim. Sizi oraya yerleştirdikten sonra, bendeniz etrafa mektuplar yazarak, adamlar göndererek ne kadar pehlivan varsa buraya davet ederim. Elbette biri bulunur. *(Giderler, yenedünyanın parmaklığına al-el-usul²⁰ pastavla sürerek kapı açma taklidinden sonra.)* Efendim, buyurunuz!

I. ZENNE: *(Fena halde korkarak.)* Ayyy! Aman, ödüm koptu. Efendim, neydi o?

PİŞEKÂR: İki gözüm, korkacak bir şey yok, kapının kilidini açtım. Buyurun. *(Girerler.)* İşte, efendim, bu alt kat. Avlu, şurada mutfak kapısı, uşak odası, bahçe kapısı ve sarnıç. Bahçeyi görmek ister misiniz?

KAYARTO: Aman, İsmail Afandi, bunun üstü de mi var?

PİŞEKÂR: Bacı, elbette var, efendim. Çık da bak. Deniz derya ayağının altındadır hep. Dünyayı görür.

KAYARTO: *(İskemlenin üzerine çıkarak.)* Allah Allah! Dünyayı koruyor ayol! ne guzel ne guzel! Aman, küçük hanum, hele bir kere sen de çık da bak. Ne guzel, ne guzel!

I. ZENNE: Bacı, şimdi sırası değil. Hele in aşağıya da, başımızı dinleyelim. *(Kayarto iner.)*

PİŞEKÂR: Efendim, güle güle oturunuz. Allah rahatlık versin. Kira için de sonra görüşürüz, efendim. *(Çıkar.)*

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna Kavuklu havası çalar. Bu defa, Kavuklu yalnız olarak meydana gelir.)

20 Al-el-usul: usulüne uygun olarak.

PİŞEKÂR: *(Karşılayarak.)* Efendim, uğurlar olsun! Selâmsız'dan mı gelişt?

KAVUKLU: *(İrkilerek.)* Sana ne? Selâmsız'dan, Üsküdar'dan, nereden gelirim. Senden mi sorarlar?

PİŞEKÂR: Aman, iki gözüm, galiba dalgınlıkla tanıyamadınız.

KAVUKLU: Evet, öyle oldu. Ama, sen beni tanıydın da mı âşinâlık ediyorsun?

PİŞEKÂR: Hakkınız var, iki gözüm. Aradan seneler geçti, her şey gibi biz de değişmiş olacağız ki, kendimizi tanıtmadık. Af edersiniz. Demek ki biz tebeddül etmiş²¹ bulunuyoruz.

KAVUKLU: Anlayamadım. Tebevvül mü etmişiz?²²

PİŞEKÂR: Estağfurullah. “Tebevvül” değil, “tebeddül”, yani “değişti” demek istedim.

KAVUKLU: Ne değişti?

PİŞEKÂR: Efendim, şahıslarımızda bir hayli değişiklikler olmuştur. Yirmi yirmi beş sene gibi bir zaman mürûr etti.²³ Tabii değil mi?

KAVUKLU: Kim bu yirmi beş sene oburluk eden?

PİŞEKÂR: Yanlış anladınız, birader. Aradan yirmi beş seneye yakın zaman geçti, âdetâ ihtiyarladık. Bu sebeple, tanıtmakta tereddüd edersiniz.

KAVUKLU: Evet, teberrüd ederim...²⁴ Ne söylüyorsun, be adam, Allasen? Sen burada, gelen geçene söz söylemek için mi duruyorsun?

PİŞEKÂR: Ne münasebet, a canım! Hiç, insan bilmediği bir kimseye âşinâlık eder mi? Sen bir kere alıcı gözüyle ba-

21 Tebeddül etmek: değişmek.

22 Tebevvül etmek: işlemek.

23 Mürûr etmek: geçmek.

24 Teberrüd etmek: soğumak.

na bak, derhal tanıyacaksın, birader.

KAVUKLU: (Dikkatle bakarak.) Buyurun, baktık!

PİŞEKÂR: Tanıyamadın mı?

KAVUKLU: Hayır.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi Efendi, birader, nasıl olur da tanımaz olursun? Zihnime dokunur.

KAVUKLU: Bir müşhil alırsın, geçer.

PİŞEKÂR: Midemden zorum yok, canım. Senin beni tanıyamayıpın âdetâ garâibi-mi mûcib oluyor.²⁵

KAVUKLU: Zorla mı kendini tanıtacaksın? Onu anlayalım da, ben de ona göre davranayım.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Birader, lüleci Hasan Ustanın oğlu. Dur, evi de tarif edeyim. Aksaray.

KAVUKLU: Evet, Aksaray.

PİŞEKÂR: Etmeydanı.

KAVUKLU: Etmeydanı.

PİŞEKÂR: Ortaçeşme.

KAVUKLU: Ortaçeşme.

PİŞEKÂR: Tamam!

KAVUKLU: Resîd!²⁶

PİŞEKÂR: Ne o? Bir şey mi mezat ediyorum, birader?

KAVUKLU: Bilmem. Sana sormalı. Bir sattır, haraç mezat, düdük, hâlâ arkası gelecek.

PİŞEKÂR: Şimdi, efendim, Ortaçeşme'yi bulduk.

KAVUKLU: Yorgunum, oraya kadar gide-mem. Sakalık mı edeceğiz?

PİŞEKÂR: Dur, be birader! Çeşmeden biraz ötede, yani solda dar bir sokak vardır ki, çıkmaz sokak gibidir; halbuki onun ilerisi çıkar. Sap oraya.

KAVUKLU: A birader, “— Yorgunum.” dedik ya, zorlama.

PİŞEKÂR: Sana, “— Oraya git.” demedim; zihninden orasını bir geçir.

KAVUKLU: Zihnimin gözü ufaktır, geçmez, efendim.

PİŞEKÂR: İğneye iplik geçirir gibi değil; şöyle hayalinde orasını bul bakayım.

KAVUKLU: Pekâlâ. (*Düşünür.*) Buldum, ne olacak?

PİŞEKÂR: Tahinî boyalı, iki kattan ibaret ev. Lüleci Hasan Ustanın oğlu Küçük İsmail. Nasıl olur, a birader? Senin mektep arkadaşın. Düşün.

KAVUKLU: (*Düşünür.*) Küçük İsmail... Küçük İsmail... Haaa! Şimdi hatırladım. Köpoğlu, ulan İsmail, amma da değişmişsin be! Vallahi tanıyamadım. Sen miydin ayol? Gel, gel bir hasretle sarmaş. Hay Allah iyilik versin, birader! (*Sarmaş dolaş olurlar.*) Tanıyamadım yahu! Ne dersin, İsmail, o kadar değişmişsin ki. Vay canına! Ey, ne hal ise! Nasılsın bakayım? Valide, peder sağdır-lar inşallah?

PİŞEKÂR: Ah, Hamdi'ciğim, onu hiç sorma. Valide de, peder de, pek az bira ile ikisi de irtihâl etti.²⁷

KAVUKLU: Aman, İsmail, olur şey değil! Zorları neydi?

PİŞEKÂR: Ne anladın, birader? Ecele zor ister mi ya?

KAVUKLU: Öyle ya! Acele, aceledir, zor olmaz ya.

PİŞEKÂR: A birader, neler söylüyorsun,

27 İrtihâl etmek: ölmek.

25 Garâibini mûcib olmak: garibine gitmek, şaşmak (Garâib: şaşılacak şeyler).

26 Resîd: 1. maliye hesaplarında kayıt silme; 2. (burada) açık artırmada, malın en yüksek fiyatı veren üzerinde kaldığını ve arttırmanın sona erdiğini bildiren ünlem.

anlayamıyorum. Yoksa yanlış mı anladın?

KAVUKLU: Yooo! “İntihar ettiler” dededin mi? Baban mı, annen mi evvel?

PİŞEKÂR: “İntihar” değil, “irtihâl”. Yani, âhirete rihlet ettiler.²⁸ Peder evvel göçtü.

KAVUKLU: Hiçbir akı eren ahhâbın yok muydu, İsmail? Haydi sen bilemedin.

PİŞEKÂR: İnsanın bin türlü ahhâbı olur ve bilmediğini öğrenir; fakat burada benim bilemediğim bir iş yok, birader.

KAVUKLU: Nasıl yok? Evvelâ, ana-direklerini sağlam koyaydın, hiç çökmezdi.

PİŞEKÂR: Haydi sen de, münasebetsiz! Ben pederden bahs ediyorum, sen bir çukur çökmüş farz ediyorsun.

KAVUKLU: Ulan, adam göçer mi?

PİŞEKÂR: Be canım, bilmez misin, “göçtü”, “yürüdü”, “çöktü” gibi tabirler daima kullanılır. Ben de sana “göçtü” dedim, yani “vefat etti”.

KAVUKLU: Akrabadan birini görmeğe mi, yoksa bir iş için mi Vefa’ya gitti!

PİŞEKÂR: Saçmalıyorsun, Hamdi. “Vefaya mı gitti” dedim? Sizlere ömür.

KAVUKLU: Yollayacak mısın? Evin nerede olduğunu bilmezsin. Doğru söyle de, tarif edeyim.

PİŞEKÂR: Evini ben soracaktım, ama şimdi bu sözün arasında ne münasebeti var, canım?

KAVUKLU: Kömür gönderecek değil misin?

PİŞEKÂR: Eee, artık fazla oldun. Sen âdetâ benimle istihzâ ediyorsun.²⁹ Eski çocukluk halinden vazgeçmemişsin.

KAVUKLU: Bu arada, bir “istida” geçti; o ne demek, İsmail?

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, eğleniyor musun, birader?

KAVUKLU: Sen benim ne mankafa olduğumu bilmez misin? Elifbeyi ezberleyemediğim için dayak yedim ve bu yüzden mektepten kaçtım. Yakaladılar, götürdüler, bütün bütün kaçtım, okumadım, bu hale geldim. Bende okuma yazma olmadığını bildiğin halde, benim gibi kabasaba adama lûgat paralayınca işte böyle olur. Her ne hal ise! Demek her ikisi de dünyayı değiştirdi ha? Vah vah! Çok acıdım, İsmail. Ben anneni çok severdim, o da beni öyle. Bilirsin ya, mektepten kaçar, dayak korkusundan eve gidemezdin de, annen beni muhâfaza ve şefâat ederdi. Vah zavallı nenecik vah! Çok oldu mu, İsmail?

PİŞEKÂR: Dört beş sene kadar oluyor. Ben de hâlâ unutamıyorum. Ne dersin, birader, babama daha ziyade bağlı imişim. Ona bir başka türlü acıdım. Hâlâ hatırıma geldikçe, onun acısı gözlerimi yaşartır, bugün ölmüş gibi acı duyarım. Ben böyle olacağını hiç ummazdım. Sen de öyle oldun muydu?

KAVUKLU: Öyledir, İsmail, “acısı hiçbir acıya benzemez” derler. Ben baba acısı görmedim; ben iki yaşındayken babam ölmüş de, beni amcam büyüttmüş.

PİŞEKÂR: Sahi, öyleydi, Hamdi’ciğim. Şimdi ne âlemdesin? Çoluk-çocuk filân var mı?

KAVUKLU: Ne münasebet, birader! Ben kendimi idareden âcizken bir de çoluk-çocuk belâsına mı girelim?

PİŞEKÂR: Yapayalnız mı yaşıyorsun?

KAVUKLU: Yok, canım! Akraba mı yok.

PİŞEKÂR: Ta’bîr-i mahsûsuyla,³⁰ “Köpek sürüsü kadar” desen e!

28 Rihlet etmek: göçmek.

29 İstihzâ etmek: alay etmek, eğlenmek.

30 Tabîr-i mahsûsuyla: özel deyimiyle.

KAVUKLU: Sen benden iyi bilirsin ya. Senin amcan da bizim sülâleden bir kız almıştı da, sürüye karıştıydı. Ne âlemde? Hâlâ afyona devam ediyor mu?

PİŞEKÂR: Ah, Hamdi’ciğim, onu da pederden sonra gömdük.

KAVUKLU: Çok iyi etmişsiniz. Eğer yerini sevdiyse, kim bilir şimdi ne dallanmış budaklanmış, hattâ kim bilir ne kadar mahsul vermiştir.

PİŞEKÂR: Birader, fidan mı bu? “Pederden biraz sonra vefat etti” demek istedim.

KAVUKLU: Vah vah! Çoluk-çocuğu ne oldu? Amcan evlendikten sonra, artık biz mahalleyi terk etmiştik malûm ya. Bir daha da görüşülmedi. Baksan a, birader, seni bile tanıyamadım.

PİŞEKÂR: Ne olacak, birader, onlar döldöş sahibi oldular. Tabî, vefat edince meydana bırakılmaz ya, onların hepsini de bizim sürüye kattık.

KAVUKLU: Anladım. Desen e, sizin it sürüsü çoğaldı, haa?

PİŞEKÂR: O nasıl lâf, Hamdi’ciğim? İnsana “it sürüsü” denir mi, canım? “Taallûkaat³¹ çoğaldı” denmez mi?

KAVUKLU: Onu sana ben soracağım. Ne ise! Demek öz amcan da gitti haa! Aşağı yukarı, tanıdıklardan bir haylisini kaybetmişiz desene, İsmail.

PİŞEKÂR: Evet. Allah bâkide kalanlara³² uzun ömürler versin. Ne çare, birader, sahîfe-i âlem³³ böyle. Mukadderât.³⁴

KAVUKLU: Ne kadar atayım? Göstermedin.

PİŞEKÂR: Ne atacaksın?

KAVUKLU: Bilmem. Sen, “— Bu kadar at.” dedin ya.

PİŞEKÂR: Canım, “Allahın kaderi” demek istedim, “Bu kadar at” değil.

TEKERLEME

Şimdi onları ber-taraf edelim³⁵ de, sen ne âlemdesin? Ne iş koyuyorsun. Senin valide, hemşire, onlar ne âlemde? Onları soralım, anlayalım. Bunlardan başka, ben ayrıldıktan sonra bu kadar uzun ayrılık senelerini nasıl geçirdin? Onlardan bahs edelim. Hayırlı iş sahibi olabildin mi bari?

KAVUKLU: İsmail’ciğim, onları hiç açmasak daha iyi olur sanırım. Çünkü, bu cahillik yüzünden çekmediğim meşakkat kalmadı. Malûm ya, bir insan ne kadar akıllı olursa olsun, en abdal tahsil görmüşten aşağıdır. Ah o tahsil, ah o tahsil! Şimdi bin pişmanım, fakat ne fâide!

PİŞEKÂR: Evet, öyledir, birader. Çi³⁶ fâide ki, uçan kuş, kaçan balık bir dahi ele geçmez.

KAVUKLU: Öyle deme, İsmail, benim bir sandıklanmış sakam vardı da, kazarâ uçurdum; alim-allah komşunun pence-resinden öte gidemedi, derhal yakaladım.

PİŞEKÂR: Zevzeklenme, Hamdi’ciğim. Ben misal olarak söyledim; yani, “Tahsil zamanı geçince, bir daha o zaman geri gelmez” demek istedim.

KAVUKLU: Öyle ya. O mektep zamanını kaybetmek kadar, hayatta kötü şey olamaz.

PİŞEKÂR: Öyledir, birader. Çünkü beyin

31 Taallûkaat: akraba, hısımlar, yakınlar.

32 Bâkide kalanlar: (burada) geride kalanlar (Bâkî: kalan duran).

33 Sahife-i âlem: dünya sahifesi.

34 Mukadderât: alınyazısı.

35 Ber-taraf etmek: bir yana bırakmak.

36 Çi: ne.

kartlaşır, sertleşir, hâriçten gelecek her türlü malûmat saplanıp kalamaz; şöyle bir gelir, pek az durur, gider.

KAVUKLU: Yaa! Âdetâ misafirlik oynar gibi, dışarıdan beyne bir geldi mi, bir kahve içip hemen gidiyor.

PİŞEKÂR: Canım, dimağa girecek malûmat adam mı? Misafir gibi bir kahve içer, gider mi yahu?

KAVUKLU: Bilmem. Sen söylüyor-sun. Ne ise, dediğim gibi, bu cahillik yüzünden başıma gelmedik kalmadı.

PİŞEKÂR: Vah vah, kardeşim! Anlat bakayım, ne gibi felâketlere maruz³⁷ kaldın?

KAVUKLU: Hangi feleklerde karpuz kaldı?

PİŞEKÂR: Hayır, “feleklerde karpuz” değil, canım; nasıl eziyetli hallere giriftâr oldun?³⁸

KAVUKLU: Haa! Onu hiç sorma. Bak, bir tanesini hikâye edeyim.

PİŞEKÂR: Buyurun, sizi dinliyorum.

KAVUKLU: Siz buyurun. Ben şimdi yedim de çıktım. Vallahi tokum, birader, beni hiç bekleme.

PİŞEKÂR: A birader, seni yemeğe mi davet ediyorum? “— Söze buyurun.” dedim.

KAVUKLU: Öyleyse dinle de ibret al; bak, bilmemezlik adamın başına ne hatıra gelmedik felâketler getiriyor.

PİŞEKÂR: Evet, getirir, birader, getirir.

KAVUKLU: Malûm ya, bizim evi bilirsin, Eyüp’te, Otakçılar’da.

PİŞEKÂR: Ay! O evi elden çıkarmadınız mıydı?

KAVUKLU: Elden değil, mezada çıkardık-

tı. Az fiyat verdiler de, satmadık, kiraya vermiştik. Siz o mahalleden bu tarafa nakl etmişsiniz, iki sene sonra biz yine evimize geldikti.

PİŞEKÂR: Canım, Allah rahmet eylesin, bizim büyüklerimiz de bir yerde duramazlardı, bilirsin ya.

KAVUKLU: Daha biz çocukken, siz Aksaray’a, Ortaçeşme’ye; bir müddet sonra biz de, neden bilmem, Üsküdar’a, Balaban’a taşındıktı ki, işte ondan sonra birbirimizi kaybettik.

PİŞEKÂR: Evet. Küçükken öyle oldu, Hamdi’ciğim.

KAVUKLU: Deminden demedin miydi “— Çocukların beyni körpe olduğu için, o zaman öğrendiklerini katiyen unutmazlar”.

PİŞEKÂR: Evet, evet. Öyle değil mi ya!

KAVUKLU: Ne ise! Sonradan, niçin bilmem, amcam evi tekrar Eyüp’e, kendi evimize nakl etmişti. Biçare amcam ancak boğazımızı vesâireyi tedârik edebiliyor. Bilirsin ya, mutaftı.³⁹ Akşama kadar keçi yününden iplik bukecek de yem torbası, gebre, palan, kolan örece, onun kazancıyla da bize bakacak. Bizden başka kimsesi yoktu; beni hemşire ile bağrına basarak evlât etmişti; tabîî, valideyi atacak değil ya! İşte bu yuva senelerce böyle devam etti. Bense, biliyorsun, mektebe gidip okumadım, oldum bir haylaz.

PİŞEKÂR: Tabîî, efendim, okumayınca ne olur? Evet.

KAVUKLU: Artık, kendime orada burada iş aramağa mecbur oldum. Devamlı bir iş de bulamadım. Dedim ya, bu cahillik her şeye mâni oluyor. Biz her gün

37 **Maruz:** bir şeyin karşısında bulunan.

38 **Giriftâr olmak:** tutulmak, yakalanmak.

39 **Mutaf:** keçi kılından hayvan çulu, yem torbası, v.b. gibi şeyler dokuyan esnaf.

Eyüp'ten kalkıp, artık gözümüz nereyi görürse, oraya buraya gidip iş arıyoruz. Tabî, gittiğim yerler. Topkapı, Edirnekapı, Fatih, Aksaray gibi yerler. Oralarda tanıdıklar var, onlara gidip derdimi yaşıyorum.

PİŞEKÂR: Ne çare, birader. Yine iyi aklını başına alıp bari bir iş olsun arayabiliyorsun.

KAVUKLU: Ne söylüyorsun İsmail, gitmediğim yer kalmıyor. Nereye gidip iş arasam, “— Okuma yazman var mı?” diye soruyorlar. Bu sebeple, birçok iş kaçırdım.

PİŞEKÂR: Sen yine aramakta devam ediyorsun ya?

KAVUKLU: Elbette. Koca adam oldum, artık amcama yük olmak istemiyorum. Gece gündüz azap içindeyim. O hale geldim ki, artık rüyalarımda hep işler buluyorum.

PİŞEKÂR: Bulabiliyor musun bari?

KAVUKLU: Orasını hiç sorma. Ne fabrikalar, ne değirmenler, neler de neler. Gözümü açınca, bildiğin gibi, yine yaktayız. Her ne ise! Bir sabah erkenden uyandırdılar. “— Acele giyin.”, “— Hayır ola?” Efendim, komşumuz dostumuz. Ragıp Bey acele beni istiyormuş. Hemen, “iş buldum” diye sevinçle, cübbe, kavuk, entari mentari, şalvar, derken fırladım. Gittim baktım, beni kapıda bekliyor.

PİŞEKÂR: Durma, hemen sarıl.

KAVUKLU: Ne yapayım? Gırtlığına mı?

PİŞEKÂR: Hayır, canım, etekle; eteğine saldır.

KAVUKLU: Herifi birdenbire devirmek için mi?

PİŞEKÂR: Hayır, canım! Her şeyi ters anlama; etmekle için.

KAVUKLU: Canım, onu derhal yaptım, hemen etekledim. “— Eşağfurullah, Hamdi Efendi, sizi sabah sabah rahatsız ettim, af edersiniz. Malûm ya, şafakla çiçeklerimi sulamak merakındayım. Aksi olacak, nasılsa kovayı kuyuya düşürdüm; bir saat uğraştım, çengel dipte bir yere takılıyor; bir türlü kovayı bulup çıkaramadım. Derhal siz hatırıma geldiniz, hemen adam saldırdım. Aman, bu işi ancak siz becerebilirsiniz. Görüyorsunuz ki, uşaklara emin değilim.

[.....]⁴⁰

KAVUKLU: Görseydin, bir vezir geçiyor gibiydi. Alışılmamış da, çok sıkıldım; çünkü, ne yapmak lâzım geldiğini bilemiyorum; ben de, iki tarafa başımı sallayarak yürürüm. Aman, İsmail, sileceklerden öyle bir döşek yapmışlar ki, görseydi hayret ederdin. Biz hemen oraya yaslandık. Yatmaya meydan yok. Birçok silecekler daha değişti, başım tekrar kurulandı ve sarıldı. Aman, İsmail, o silecekler öyle güzel kokuyor ki, ömrümde böyle koku duymadım. Arkama yastıklar kondu. Bu seferki

40 Eserin eldeki nüshasında birkaç sahife eksik “Kuyuya düşen kova tekerlemesi” yanında kalmış (bunun sonucunun ne olduğunu bilmiyoruz); arkadan, “Hamam tekerlemesi”ne geçilmiş (eldeki nüshada bunun da başlangıcı eksik). Karagöz oyunlarındaki “Hamam muhâveresi”ni (bk. Cevdet Kudret, **Karagöz**, c. III, İstanbul, 2004, **Hamam muhâveresi**, s. 1197-1202) gözönünde bulundurarak, “Hamam tekerlemesi”nin başlangıcını şöyle özetleyebiliriz: Yoksul Kavuklu efkârlanıp kırlara çıkar, rasladığı birkaç delikanlının verdiği sigarayı içer; derken, canı hamama gitmek ister, Küçük Karaman Hamamı'na gider; orada, tıpkı kendisine benzeyen zengin bir adama raslar; hamamcılar iki müşteriyi birbirine karıştırır, Kavuklu'yu zengin adamın soyunduğu odaya götürürler.

tezgâhtar bu işleri bitirdikten sonra, yerle beraber bir pata çakarak,⁴¹ “— Efendim, saatler olsun!” dedi. Bereket versin, tıraştan, hamamdan sonra ahibbâ⁴² tesadüf edince, “— Saatler olsun!” derlerdi de, kulağım alışık. “— Eyvallah!” dedim.

PİŞEKÂR: Canım, o “Saatler olsun” değildir, “Sıhhatler olsun”dur da, cühelâ⁴³ tabakası arasında “Saatler olsun” denir.

KAVUKLU: Her neyse. Saatler, dakikalar, ne olursa olsun. Sileceklerin, yastıkların arasında iyice bir gevşedim. Limonata-dan başlayan şerbetler uykumu kaçırdı, âdetâ alıklaştım. Derken, efendim, bir herif geldi, vücudumu hamur yoğurur gibi oğuşturmağa başladı. İsmail, insanın vücudu öyle rahat oluyor ki, sorma gitsin!

PİŞEKÂR: Evet, öyledir, birader. İşte o muâmeleye “masaj” derler ki, tek mil ağırları, sızıları giderir. Fennî ve sıhhîdir.

KAVUKLU: Evet, benli ve sıkıdır.

PİŞEKÂR: O da ne demek oluyor yahu?

KAVUKLU: Bilmem. Sen söyledin. Her ne ise. Vücudumda ağrı sızı kalmadı, kuş gibi hafifledim, İsmail. Bir müddet öyle yattım, giyinmek vakti gelinceye kadar.

PİŞEKÂR: Oh, ne âlâ! Yat, birader, keyfine bak. Sen yattıkça, Allah geride kalanlara uzun ömür versin.

KAVUKLU: Aman, İsmail, eline fırsat geçerse, öyle yatışı sen de bir dene... Neyse! Bir de baktım, giyinmiş bir adam oda kapısının önünde göründü, hemen yerlere kadar eğildi, bir pata da o çaktı. Bir elinde de atlas bir bohça

var. Derhal orada hizmet eden tezgâhtara uzattı. Aman, İsmail, müddet-i hayatımda⁴⁴ en büyük yağlıkçı dükkânlarında bile göremediğim iç çamaşırları. Ya o kokusu. İçime baygınlıklar veriyor. Ben giymesini bilmiyorum; bereket versin, herif sırasıyla giydirdi. Ulan, kibarlık, zenginlik ne âlâ şeymiş. Elimi bile sürmeden hepsini giydirdiler. Fakat bir bohçayı açtıkları zaman şaşkına döndüm.

PİŞEKÂR: Neden, efendim?

KAVUKLU: Ulan, “neden”i var mı? Bohça açılınca, baktım ki, şalvar, entari yerine setre pantaon, yelek, ceket, bilmem neler. Ne giymesini, ne de kullanmasını bilmem, değil mi ya. Bir frenkgömleği, kaskatı bir gömlek yakası. Neyse, yine onlar giydirdiler de... Bana kalsa berbat-tı halim.

PİŞEKÂR: Aman! Desen e, büyük bir dertten kurtuldun.

KAVUKLU: Elbette. Şimdi iş, para verilecek, oraya dayandı. Beni bir düşünce aldı. Öyle ya! Bizim gibi, aynaya⁴⁵ bir ikilik atarak çıkılmaz ya.

PİŞEKÂR: Aman, birader, hakikaten zor mevkide kalmışsın. Evet sonra?

KAVUKLU: Bir de elimi cebime attım... Aman, İsmail, elimi hazineye soktuğumu zannettim. Bir avuç çıkardım. Sade altın ve gümüş mecidiye karışık. Derken, bohçayı getiren adam geldi. Yine yerle beraber bir temannâ: “— Efendim, arabanız emrinize âmâde.⁴⁶ Ne emir buyurulur?” Vay! Bir de arabam varmış. İşte bak buna pek sevindim. Ne ise! Sonradan öğrendim, gelip

41 Pata çakmak: (argo) selâm vermek.

42 Ahibbâ: ahbaplar.

43 Cühelâ: cahiller, bilgisizler.

44 Müddet-i hayat: hayat süresi.

45 Ayna: (burada) hamamcının önündeki çekmece, tezgâh v.b.’nin üstü.

46 Âmâde: hazır.

giden beyefendi vekilharçmış. “— Bu-
yurun, efendim!” Önüme düştü. Artık
çıkarken beni görmeliydi. Yine iki
keçeli, hamamda ne kadar adam var-
sa, külhancısına kadar, dizilmiş, beni
selâmlıyorlar. Arabaya bindik ama, İsmail,
yine beni bir düşünce aldı.

PİŞEKÂR: Canım, artık korku kaldı mı
ya!

KAVUKLU: Nasıl kalmadı, birader? Asıl
korku bundan sonra.

PİŞEKÂR: O neden?

KAVUKLU: Hâlâ “— Neden?” diyorsun.

A birader, şimdi eve gider gitmez kar-
şıma, —hademe, uşak neyse— ya ha-
nımefendi çıkarsa, ki yüzde seksen
çıkacak; ben hanım ile beyin arasında
nasıl haller geçiyordu, ne bileyim? Bir-
birlerine ne gibi sözler söylerlerdi?
Belki bir siparişi vardı. Aralarında ge-
çen türlü şeyler olabilir. Onlardan bahs
ederken “— Haniya, bilirsiniz ya...”
diye başlar; ben ne bilirim ki “— Yaa!”
veyahut “— Evet.” diye cevap vere-
yim. Düşün, İsmail, asıl fırtına burada
başlıyor. Bir kere, eve girer girmez
hanıma edilecek muameleyi bilmiyo-
rum. Güler yüz mü gösteriyordu, sert
mi davranıyordu? Hâsılı, korkulu dü-
şüncelerle eve geldik. Araba durdu.
Vekilharç, ispirin⁴⁷ yanından atladı ve
derhal arabanın kapısını açtı. Artık du-
rulur mu? Fırladık. Konağın kapıları-
nın iki kanadı birden açılmış. İki uşak,
iki tarafta selâma durmuşlar. Burada
bir belâ daha var: Ben ne yapacağım?
Girdiğim yer neresi? Harem mi, selâm-
lık mı, ve ne tarafa gidilecek? Ondan
haberim yok. Bazı tesadüfler adama
yardım eder ya. Allahtan olacak, ve-
kilharç hemen orada bir dolap kapısını

açtı, pat pat vurdu. Arap halayık tiz bir
sesle içerden sordu: “— Ne var? Ne
istiyor?”, vekilharç: “— Zarafet Kalfa,
Beyefendi hamamdan teşrif buyurdular,
Hanımefendiye malûmat veriniz.”,
“— Haa, Beyefendi geldiler mi?”, “—
Evet.”, “— Peki, şimdi söylerim. Bu-
yursunlar!” Derken, uşaklardan biri,
“— Efendim, ahbablarınızdan bir zat
selâmlık odasında bekliyor.” der de-
mez aklımı başıma topladım. O beni
getiren vekilharcın ismini hamamda
tezgâhtardan öğrenmiştim; Mustafa
Efendi imiş. “— Mustafa, oğlum, git
bak bakalım beni bekleyen zat kim-
dir?” dedim.

PİŞEKÂR: Nasıl olur? Senin hemen git-
men lâzım değil mi?

KAVUKLU: Evet, ama, selâmlık odasının
nerede olduğunu biliyor muyum ya!

PİŞEKÂR: Haa, anladım. Vekilharcın gitti-
ği yeri göreceksin.

KAVUKLU: Elbette. Ben o kadar abdal
mıyım?

PİŞEKÂR: Peki, sonra?

KAVUKLU: Gitti, geldi. “— Buyrunuz,
efendim, sizin gayet teklifsiz ahbabınız
Nazima Beyefendi teşrif buyurmuşlar.”
deyince, “— Hangi Nazima Bey?” diye
sordum. “— Efendim, haniya bir akşam
verdiğiniz ziyafette bir lâdes tutuşmuş-
tunuz da, kim aldanırsa, aldatana iki
beygiri ile beraber bir fayton vereceğini
şart koymuştunuz.” der demez aklım
çileden çıktı.

PİŞEKÂR: Canım, iyi ya, işte o sırada öğ-
renmiş oldun, ona göre idare edersin.
Görülüyor ki, Nazima Bey de iki atlı
bir fayton hediye edebilecek bir zen-
gindir.

KAVUKLU: Öyle ama, ya aralarında uşak-

47 İspir: at ve arabaya bakan uşak; araba sürücüsü.

ların bilmediği başka kavi⁴⁸ filân varsa.
Beni o korkuttu.

PİŞEKÂR: Canım, o nasıl olsa idare edilir.
Öyle bir şey oldu mu, “— Haa!.. Sahi.
Unutmuşum.” filân denir, olur gider.

KAVUKLU: O da öyle oldu. “— Buyurun!”
diyerek, vekilharç önüme düştü, se-
lâmlığı bulduk. Ben ihtiyaten Mustafa
Efendiye sordum: “— Mustafa, oğlum,
benim birkaç kişi ile lâdesim var. Bu
hangisi?”, “— Canım, ‘Beyefendi, Bâ-
bîâlî Sadâret Müsteşarı’ diyorlar.” “—
Haa, anladım!” dedim, hapı yuttum.

PİŞEKÂR: Neden, birader?

KAVUKLU: İsmail, bunun nedeni var
mı? Herifin söylediği sözlerin hiçbirini
anlayamayacağım, bizim foya meydana
çıkacak. Ben bu korku ile merdivenler-
den çıkarken, bir de baktım, o da mer-
divenlerden aşağıya koşarcasına iniyor;
“— Amanın, bana çabuk bir araba!”
diye acı acı bağırıyor. Bana da döndü,
“— Aman, Beyim, af buyurunuz!” dedi.

PİŞEKÂR: Acaba neden? Sana mı kızmış?

KAVUKLU: Yok, canım. İşi Mustafa’dan
anladım: Herifin midesinde mi, bağır-
sağında mı bir hastalık varmış, bazan
böyle birdenbire tutar da, nerede olur-
sa olsun fırlar, evinde daimî doktoruna
baktırmış. Derhal Mustafa karşıladı,
ve bana döndü: “— Efendim, araba-
nız henüz ahıra alınmamıştır, emir
buyurulursa Nazima Beyi konaklarına
kadar götürsün.” Kim durur. “— Evet,
evet. Amanın çabuk!” dedim. Herif
selâm bile vermeden cehennem oldu
gitti. Ben de selâmlıkta hareme açılan
kapının önüne gelmişim. Haberim yok
ya, misafirlerle Mustafa gidince, bir de
baktım, kapkara bir şey önümde iki
kat olmuş, bir şeyler yapıyor. Ne olu-

yor? diye baktım, redingotun eteğini
öpüyor. “— Efendim, safâlar geldiniz!
Buyurunuz, efendim, Hanımefendi si-
zi merdiven başında bekliyor.” diyor.
“— Peki, haydi düş önüme!” dedim.
Arap, “— Efendim, estağfurullah!” fi-
lân dedi ama, ben, “— Hadi, hadi!”
deyince, Arap fırladı, koşarak merdi-
venleri çıktı. Ben de onun arkasından
fırladım.

PİŞEKÂR: Sofaya.

KAVUKLU: Ne sofası! Bizim Hanımefen-
dinin karşısına.

PİŞEKÂR: Görünce şaşırmışsındır.

KAVUKLU: Sen de olsan şaşırırsın, İsmail.
Aman, birader, kuyumcu dükkânına gi-
riyorum sandım.

PİŞEKÂR: Çok mu müzeyyen?⁴⁹

KAVUKLU: Bilmem adı ne.⁵⁰

PİŞEKÂR: Efendim, müstağrak-i cevâhir⁵¹
mi?

KAVUKLU: Evet, makaracı Tahir.

PİŞEKÂR: Nasıl makaracı Tahir?

KAVUKLU: Sen söyledin.

PİŞEKÂR: “Elmaslar içinde mi?” diye sor-
dum.

KAVUKLU: İsmail, ne tuhafsin be! Şöyle
apâşikâr, herkesin anlayabileceği söz
dururken, aklına geleni söylüyorsun,
insanı da şaşırtıyorsun. Dur da, sana,
hikâyeyinin tam tatlı yerine geldik,
anlatayım.

PİŞEKÂR: Evet, Hanım karşıladı.

KAVUKLU: Bereket versin, Hanım bana
meydan vermeden yerle beraber bir
temennâ savurduktan sonra, “— Efen-

48 Kavi: söz.

49 Müzeyyen: 1. süslü; 2. kadın adı.

50 Kavuklu, müzeyyen sözünü ikinci anlamda
alıyor.

51 Müstağrak-i cevâhir: mücevhere boğulmuş.

dim, sıhhat ü âfiyetler⁵² olsun! Buyurunuz, Beyim, hamam yorgunusunuz, biraz istirahat buyurunuz.” diyerek koluma girdi. Doğruca küçük bir odaya girdik. El çırpı, iki güzel kız girdi içeri. “— Kızlar, çabuk, Beyi soyunuz!” dedi, kendi de şöyle erkân minderinin⁵³ kenarına ilişti. Kimi pantolonu çekiyor, kimi saltayı çıkarıyor. Bir taraftan da, “— Beyim, hamamda sizi rahatsız edecek inşallah bir hâdise olmamıştır.”, “— Hayır, efendim, çok güzel yıkadılar.” dedim.

PİŞEKÂR: İyi söylemişsin.

KAVUKLU: Hama kumaşından hışır hışır bir gecelik entarisini başımdan geçirdiler; bir de, ipekten örülmüş kuşak bağladılar; onun üzerine, çiçek bozuğu ince bir hırka geçirdiler arkama.

PİŞEKÂR: O “çiçekbozuğu” dediğin hırkanı anlayamadım. O nedir öyle?

KAVUKLU: Canım, hani ya ipek kumaştır, Şam’da yaparlarmış, yüzü büzük büzük, bir astarla bir yüzden, bol kollu hırka vardır ya.

PİŞEKÂR: Evet, anladım. Canım, ona “çiçekbozuğu”mu denir?

KAVUKLU: Ne bileyim, İsmail; giydiğim bir şey değil, bazı kimselerin arkalarının da gördümdü. Ne derler ona?

PİŞEKÂR: Efendim, ona meşhur “Şam hırkası” derler ki, kibar evlerinde iyisi bulunur. Yazlık hırkadır. Evet.

KAVUKLU: Hanım kalktı, “— Buyurun, Beyim, biraz istirahat ediniz!” dedi. Girdiğimiz değil, onun karşısında bir kapı daha vardı, onu açtı. İçeri girer girmez ben abdallaştım.

PİŞEKÂR: Ne oldu da abdallaştın?

KAVUKLU: Bir şey olduğu yok. Odanın içindeki eşya müddet-i hayatımda⁵⁴ gördüğüm şey değil. Aman, İsmail, sen de olsaydın benden beter abdallaşırdın; çünkü öyle döşeme, öyle karyola görmemişsindir.

PİŞEKÂR: Aman, birader, benim görmediğim möble pek nadirdir. O nasıl şey öyle, tarif et bakayım.

KAVUKLU: Evvelâ, “möyle”mi, “böyle”mi, bir şey söyledin, onu anlat ne demektir?

PİŞEKÂR: Birader, sen de pek cahil kalmışsın ya. Canım, “möble” diye, üç yaşında bir çocuğa sorsan “döşeme” olduğunu söyler. Bu “möble” esâsen Türkçe değildir, fakat artık bizim malımız oldu, herkes kullanır.

KAVUKLU: Anladım. Nasıl tarif edeyim, İsmail, bir sarı altın yaldızlı karyola var ki, dört direği tavanlara doğru uzanmış. Gayet süslü türbeler gibi hem kubbeli, hem de ince tüllerle her tarafı örtülü.

PİŞEKÂR: Yani, cibinlik ile muhât.⁵⁵

KAVUKLU: Efendim?

PİŞEKÂR: “— Cibinlik ile muhât.” dedim.

KAVUKLU: Evet, cebine mat.

PİŞEKÂR: “Cebine mat” nedir, birader?

KAVUKLU: Mânasını sen bilirsin.

PİŞEKÂR: Ne de uyduruyorsun yahu! Artık, sivrisinekten korunmak için kullanılan tülde yapılmış cibinliği de bilmiyorsan yaşama. “Muhât” da, “kuşatılmış”, yani “etrafı çevrilmiş” demektir ki, “Cibinlikli karyola” dedim.

KAVUKLU: Sen zaten sözü uzatmak için olmadık şeyler söylersin. Dur da, başıma geleni anlatayım.

52 Sıhhat ü âfiyet: sağlık ve esenlik.

53 Erkân minder: kerevetin yanbaşına, yere serilip üzerine rahat oturan geniş minder.

54 Müddet-i hayat: bk.n. 44.

55 Muhât: kuşatılmış, çevrilmiş.

PİŞEKÂR: Peki. Artık, lâkırdının arasına girmeyeceğim.

KAVUKLU: İşte artık öbür tarafını sen hesap et. Benim görmediğim, bilmediğim bir alay şeyler. Bir de ufak çocuk iskemlesi var; ama bildiğimiz kamyat, hasırdan örölmüş değıl de, âdetâ ipekli kumaş kaplanmış ve üstü tümsek.

PİŞEKÂR: O da, karyolaya çıkmak için ayak iskemlesi.

KAVUKLU: Hakikaten de öyleymiş. Hemen o kızlardan biri o iskemleyi ayaklarımın önüne koydu, Hanım da koltuğumdan tutarak çıkardı. Oradan da karyolaya girer girmez, aklım da başımdan gitti. Hemen etrafa sarıldım.

PİŞEKÂR: Ne oldu da korktun?

KAVUKLU: Batakhaneye düşüyorum zannettim.

PİŞEKÂR: Neden?

KAVUKLU: Haniya, evvelce batakhaneler varmış, insanları götürür, orada yaylı yatağı yatırırlarmış da, birdenbire yatak dönerek veyahut aşağı doğru açılarak üzerindeki adamı batakhaneye düşürürmüş de, adam bir daha oradan çıkamazmış. Öyle zannettim.

PİŞEKÂR: Haa! Aldanmışsın. Öyle karyolalara “somya” tabir olunur. Bir nevi tellerle yay yapılmıştır, girince âdetâ insanı üzerinde hoplatır. Bilmeyenler tabîî korkar. Demek sen de ondan korktun, öyle mi?

KAVUKLU: Aman, İsmail, dedim ya, korkumdan küçük dilimi yutacaktım. Hanım gördü ise diye de ayrıca bir korku geçirdim. Bereket versin, o, kızlara, “— Dikkat ediniz, çıt olmayacak, Beyefendinin rahatını helâl edersiniz.” diyordu; beni görmedi.

PİŞEKÂR: Canım, “helâl” değıl, “ihlâl”

demıştır. “Bozmak” demektir. Sonra?

KAVUKLU: Ben, yüzümden bir şey anlaşılmaması diye, derhal yorganı başıma çektim; çektim ama, elimden bırakır bırakmaz cız diye ayak-ucuma gitti; başımın altındaki yastık da, yağlanmış gibi, İsmail, o yana bu yana başımdan kaçıp duruyor.

PİŞEKÂR: Efendim, yastık en güzel kuştüyü ile doldurulmuş, yorgan da safi ipek kumaştan yapılmış da, onun için koyduğun gibi durmaz.

KAVUKLU: Ben dalgınlıkla, onlarla uğraşmağı başlamışım. Hanım, “— Kız, Nadide, oradan tulumba⁵⁶ şişesini getir, galiba Bey rahatsız oldu.” diye seslendi. Bir de baktım, tuhaf bir şişe getirdi.

PİŞEKÂR: Nasıl tuhaf?

KAVUKLU: Canım, İsmail, anlatamam ki. Bizim bildiğimiz gibi şişe değıl.

PİŞEKÂR: Pek mi büyük?

KAVUKLU: Yok, canım, büyük değıl. Şöyle yüz dirhemlik bir şişe ama... Sana tarif edeyim: Boynu omuzların arasına çökmüş bir adam gibi acayıp, sonra tepesinden, yani şişenin ağzından çıkmış uzuncu bir hortum, hortumun öbür ucunda bir lâstik top, topu delmişler oraya geçirmişler.

PİŞEKÂR: Haaa! Evet, evet. Anladım. O, kolonya şişesidir. Lâstik dediğin top da borunun balonudur. Şişenin içinde, dibine doğru uzatılmış ince bir boru var mıydı?

KAVUKLU: Vay köpoğılu vay! Nasıl da biliyorsun be! Sen söyledin de, şimdi benim aklıma geldi. Gördüm, tele benzer bir şey, şişenin ağzından dibine kadar inmişti.

PİŞEKÂR: Evet, ta kendisi, kolonya şişesi.

56 Tulumba: “kolonya” demek istiyor.

KAVUKLU: Hanım başladı lâstik topu sıkmağa. O sıkıtkça, yüzüme doğru başladı ılık ılık bir su gelmeğe. Birdenbire ırkildim, hemen gözlerimi açtım. Aman birader, hâşâ huzurdan, koca bir kelb,⁵⁷ art ayağını kaldırmış, suratıma vermişti-riyor.

PİŞEKÂR: Anlayamadım.

KAVUKLU: Anlaşılmayacak bir şey yok. Bayağı sokak köpeklerinden biri suratıma işiyor. Şimdi anladın mı?

PİŞEKÂR: Anladım ama, müzeyyen karyolada kolonya, derken sokak köpeği... Ne münasebet? Oraya köpek mi geldi? Yani, karyolada bir ev köpeği filân mı varmış?

KAVUKLU: Ne karyolası? Ne ev köpeği? Galiba anlayamadın.

PİŞEKÂR: Evet, hikâye karıştı.

KAVUKLU: Karışacak ne var yahu! Ben ahbaplarla kahve, cıgara içmedim miydi karanlıkta.

PİŞEKÂR: Evet. Oradan da Küçük Karaman Hamamı'na gittin değil mi?

KAVUKLU: Yooo! Oradan ben kımıldamamışım bile.

PİŞEKÂR: Neden?

KAVUKLU: Bana cıgara vermediler miydi?

PİŞEKÂR: Evet.

KAVUKLU: İşte o cıgarada esrar varmış. Onu içtikten sonra sızmış, orada uyuya kalmışım.

PİŞEKÂR: Demek anlattığın rüya imiş öyle mi? (*Elindeki pastayı kavuğuna vurarak.*) Haydi, hey sersem, sen de! Bir saattir bana vak'a gibi dinlettin.

KAVUKLU: Öyle deme, İsmail. Uyandıktan sonra bile bir hayli zaman sahi imiş gibi durdum düşündüm. Dur canım,

şöyle misal yapalım da, bu da bir ibret olsun. Ben eğer mektepte okuyaydım bunlar olur muydu? Bir düşün birader! Tabii, bir mühim iş başında bulunurdum. Ne Edirnekapi mezarlığından geçmek mecburiyetinde kalırdım, ne de öyle esrarkeş ahbabım olurdu da, böyle rüya görmez, köpeğin murdarlığına uğramazdım.

PİŞEKÂR: Elbette. Cehil her türlü felâketin müsebbibi⁵⁸ olur. Hakkın var, birader.

KAVUKLU: Öyledir, İsmail. Şehir her türlü feleklerin sebili olur.

PİŞEKÂR: Canım, o da nasıl söz?

KAVUKLU: Sen söylemedin mi? Bana ne soruyorsun?

PİŞEKÂR: Sen cehâletinle daha çok şeylere uğrarsın. Bak, sözlerimi bile yanlış anlıyorsun.

FASIL

Ne ise! Şimdi ne iş sahibisin, yani ne iş görüyorsun, nasıl geçiniyorsun? Onu söyle

KAVUKLU: Orasını ne sen sor, ne de ben söyleyeyim, birader. Çok sıkıntı çekiyorum. Bereket versin, çoluk-çocuk yok başımda da, sade kendimi düşünüyorum. İsabet oldu da sana rasladım. Belki derdime derman olursun. Birader, ne de olsa pek eski bir çocukluk arkadaşısın, elbette bana yardım edersin.

PİŞEKÂR: Orası öyle ama, Hamdi'ciğim, öyle, "ha" deyince lâıylıklı bir iş bulmak pek zordur. Hele şöyle bekle bakalım da, belki sana göre bir iş bulunur. Hah,

57 Kelb: köpek.

58 Müsebbib: sebep olan.

aklıma geldi! Gayet uygun bir iş var, var ama, Hamdi’ciğim, sen beceremezsin. Ah o işi becerebilseydin, tamam senin için biçilmiş kaftandır.

KAVUKLU: Anlat bakayım nasıl iş, İsmail? Ne bilirsin, belki beceririm.

PİŞEKÂR: Ne gezer! Bu senin bildiğin gibi bir iş değil.

KAVUKLU: Canım, sen anlat bir kere de, olmazsa, ne çıkar!

PİŞEKÂR: Öyle “— Olmazsa ne çıkar!” dediğin pek doğru. Bu iş pehlivanlık işi. Senin de pehlivanlıkla alâkan yoktur, bilirim. Onun için, “— Beceremezsin.” dedim.

KAVUKLU: Nasıl pehlivanlık?

PİŞEKÂR: Büyük bir ödül var: Benim bildiğim bir kızcağız var; gayet zengin; babasının vasiyeti varmış, hangi pehlivan kolunu bükerse ona varacakmış. İşte bu!

KAVUKLU: Aaa! Oldu öyleyse. Tamam benim harcım.

PİŞEKÂR: Canım, nasıl senin harcın olur? Sen pehlivanlık yapabilir misin? O kadar kudret ve kuvvete malik misin?

KAVUKLU: Elbette.

PİŞEKÂR: Haydi canım! Ben seni çocukluktan bilirim, hiç de öyle şeylerle meşgul olmazdın. Pehlivanlık küçükten başlar, birader.

KAVUKLU: Bak, sahiden sen bilmezsin; çünkü ben sonradan oldum.

PİŞEKÂR: Aman! Sahi mi, Hamdi’ciğim? Anlat bakayım nasıl oldun?

KAVUKLU: Dinle öyleyse, anlatayım: Bundan birkaç ay evvel bir gün hamama gitmek istedim...

PİŞEKÂR: Küçük Karaman Hamamı’na ise hiç söyleme, onu bir saattir dinledik.

KAVUKLU: Hayır, birader, bu öyle rüya fi-

lân değil. Bildiğimiz gibi, bayağı hamama gittim. Göbektaşına şöyle sırtüstü uzandım. Bir müddet. Şöyle terler gibi olmuştum. Yıkanmak üzere doğrudum. Baktım, oturduğum yer çukurlaştı. Hemen nalınları giydim, ayağa kalkar kalkmaz ayağımdaki nalınlar parça parça oldu. Taşlara basmaya başladım. Hangi taşa bastımsa çöktü. Baktım, hamamı temelinden yıkacağım; hemen bir kurnaya sarıldım. Aman, birader, koca kurna elimde kalmasın mı? Tellâklar koltuklarıma girdiler, birkaç sabun, bir kurna su ile birkaç kişi beni yıkayıp dışarı öylece çıkardılar. Bin müşkülâtla giyindim ve hamamdan dışarı çıktım.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi’ciğim, demek sen kurna-koparan oldun haa?

KAVUKLU: Yaa! İsmail’ciğim, beni görme artık! Bastığım yer bir karış kadar çöküyor. Baktım ki bende güç kuvvet yerinde, artık kendimi verdim pehlivanlığa.

PİŞEKÂR: Demek pehlivan oldun, meydana çıktın, öyle mi?

KAVUKLU: Öyle ya.

PİŞEKÂR: Peki, oyunları biliyor musun bari?

KAVUKLU: Elbette. Hepsini bilirim.

PİŞEKÂR: Ne oyunları bilirsin, say bakalım!

KAVUKLU: Bir kere zeybek oyunu bilirim, Arap oyunu, köçek oyunları...

PİŞEKÂR: Canım, öyle oyun değil. Pehlivanların, hasmını yenmek için oyunları vardır: künde, kabak-atma, dikme, paça-çaprazı, sarma, kurt-kapanı gibi daha birçok isimleri vardır. Onlardan neler biliyorsun?

KAVUKLU: Bir kere, kurt kapanını benim gibi herkes bilir. Sansar kapanından biraz daha büyücek dişli, çelik yaylı bir kapandır.

PİŞEKÂR: Anlayamadın, canım. Oyun, oyun, pehlivan oyunu. Dur bakayım. “Kabak-atma” nasıldır? Onu tarif edebilir misin?

KAVUKLU: Elbette. Dinle: Bostanda mı olur, tarlada mı, nerde bulursan, içeri girer, kimse görmeden kabağı dışarı atarsın.

PİŞEKÂR: Öylesi değil.

KAVUKLU: Bir yerde kabağı pişirirsin, yenmez, ekşir, onu da atarsın.

PİŞEKÂR: Hayır, canım. Sen yine anlamadın, birader. Pehlivan oyunu diyorum, pehlivan oyunu. Meselâ, “göğüs-çaprazı”nı tarif edebilir misin?

KAVUKLU: Ederim. Efendim, o göğsü çaprazı ekseri askerlerde olur: Palaskanın iki tarafındaki ağırlık palaskayı aşağıya indirmesin diye, biri sağ, biri sol omuzdan iner, sağı sola, solu sağa bağlanırlar kayışlardır.

PİŞEKÂR: Ayol, senin hiçbir şeyden haberin yok. Nasıl pehlivan oldun bilmem.

KAVUKLU: İsmail, ben bu oyunların isimlerini bilmiyorum; yoksa bunların hepsini yaparım. Sen korkma. Bir kere meydana girelim de, o zaman benim ne olduğumu görürsün. Yoksa öyle uydurma dört kelime bilmekle adam pehlivan olmaz. İnsan iş başında belli olur, ak mı kara mı?

PİŞEKÂR: Bu derece pehlivan oldun haa? Bak, bunlardan mâlumatımız yok. Pekâlâ. Mademki kendine güveniyorsun, ben şimdi gider, onları haberdar⁵⁹ ederim, bu işe başlanır.

KAVUKLU: Haydi, neredeyse, koş haber ver de gelsinler.

PİŞEKÂR: O kolay. Şimdi gider yaparım. Fakat merak ettiğim bir yer kaldı, onu anlatır mısın?

KAVUKLU: Hangisi?

PİŞEKÂR: Dünyanın en büyük pehlivanlarına meydan okuyacak derecede kuvvet, mahâret kesb edivermen⁶⁰ nasıl oluyor? Orasını merak ettim.

KAVUKLU: Haaa! Bak, orasını anlatmağa unuttum. Benden evvel hamama müsterrilerden biri gelmiş; bu adamın bacağında pehlivan-yakısı varmış; göbektaşına yattığı vakit bu yakıyı nasılsa düşürmüş. O gitmiş, ben gelip oraya yatmışım, yakı da benim sırtıma yapışmış; işte o dakikadan sonra bana kuvvet gelmiş.

PİŞEKÂR: Böyle şeyler olmaz. Bu, mâlihulyâdan⁶¹ başka bir şey değil ama, haydi bakalım, belki de Allah muvaffak eder.

KAVUKLU: İsmail, Allah un-ufak etmez, benim gibi birini musallat eder de, ona yaptırır.

PİŞEKÂR: Ne un-ufağı, canım?

KAVUKLU: Şimdi sen söyledin. Ben bilir miyim?

PİŞEKÂR: “Un-ufak”ı da nereden çıkardın? “Muvaffak” dedim, yani belki bu işi başarırısın... Ben gidiyorum. Hayırlısı Allahtan. Eğer bu kızın kolunu bükebilirsen, Hamdi’ciğim, işte o zaman düğünü yaptın demektir.

(Gider, Zennelere malûmat verir.)

— Efendim, müjdeye geldim.

II. ZENNE: Aaa! Hayr ola, İsmail Efendi! İnşallah bir adam zuhûr etti.⁶²

PİŞEKÂR: Elbette, efendim. Hem de hiç ummadığımız biri. Bakalım ne çıkar. Haydi, buyurunuz, meydanda sizi bekliyor. (Bir kenara çekilir.)

60 Kesb etmek: kazanmak, edinmek.

61 Mâlihulyâ: kuruntu.

62 Zuhûr etmek: ortaya çıkmak, görünmek.

59 Haberdâr: haberi olan, haberli.

II. ZENNE: (*İçeriden.*) Haydin çocuklar, bir pehlivan gelmiş. Gidelim görelim, bakalım nasıl pehlivandır.

(*Hep beraber Kavuklu'nun karşısına gelirler.*)

I. ZENNE: Aaa! Anne, burada pehlivan mehlivan yok.

KAVUKLU: (*Koltuklarını, göğsünü kabartarak, kuvvetli yürüyüşlerle ağır ağır dolaşır ve arada bir de her taraftan duyulacak dercede öksürür.*) Ey, canım, yok mu karşı gelecek? Pehlivan verelim! (*Zenneleri görür.*) Hah! Galiba pehlivan kız bu? O iyi ama, o kocakarı ile arkadaki marsık kim oluyor?

II. ZENNE: Kız, hakikaten bir şey yok. Ama, Rumeli tarafında veyahut Boğaziçi'nde galiba yangın var. Nerede ise Allah def etsin!

I. ZENNE: Aman, anne, sen de ağzını hayıra aç! Yangını da nereden anladın?

KAYARTO: Aaa! Ayol, sen de gormiyor musun, baksan a, kulede bir tek sepet asılmış. O yangın işareti değil mi, ayol?

I. ZENNE: Aaa! Sahi öyle. Vah vah! Kim bilir kimin evi yanıyor.

KAVUKLU: Ay! Bunlar bana söylüyorlar galiba. Dur, şunlara bir görüneyim. (*Öksürür.*) Öhhööö!

I. ZENNE: Anne, o gördüğümüz yangın sepeti filân değil. Baksana, öksürüyor.

II. ZENNE: Aaa! İnan olsun sepet. O, rüzgârdan sallanıyor da, size öyle geliyor.

KAYARTO: Aaa! Hiç de öyle değil. Duymadın mı, oksurdu ayol!

KAVUKLU: Dur, şu Arap'ı cinlendireyim. (*Kuvvetlice aksırır.*) Hapşuuu! Hapşuuu! (*Kayarto, olduğu yerden fırlayarak, aca-*

ip evzâ⁶³ ile, Kavuklu'nun üzerine hücum eder; Kavuklu kaçır, Kayarto takip eder.)

I. ZENNE: Aman, anne, kalfanın babalarını tuttu. Amanın şimdi düşer, bayılır. Bak, ben sana “— O yangın sepeti değil.” demedim miydi? Şimdi ne yapacağız? Bacıyı çevirelim. (*Koşarlar, Kayarto'yu tutarlar.*)

KAYARTO: (*Acaip sesler çıkarır, hücum edemez.*) Aguhi manuka! Aguhi manuka!

I. ZENNE: Aaa! Anne, anladım anladım! O gördüğümüz horoz, ayol.

KAVUKLU: (*Horoz gibi evzâ ile Zennelerin üzerine yürür.*) Ha geldim ha! Benim de analarım tuttu.

I. ZENNE: Aaa! Amanın kaçın! O, horozmuş, ayol! (*Kaçarlar.*)

II. ZENNE: Kız, horoz değil, hindiye benziyor. O da adamın üzerine hücum eder. Amanın kaçın! (*Kaçarlar.*)

(*Kavuklu, cübbesinin eteklerini arkadan başına kaldırmak suretiyle, yelken gibi açar, ellerini gerer ve çömelerek üzerlerine doğru yürümeye başlar.*)

ZENNELER: Amanın, geliyor! (*Koşarlar.*)

II. ZENNE: Kızlar, bu hindi mindi değil, âdetâ cin.

KAVUKLU: (*Durarak.*) Cinim ya!

I. ZENNE: Aman cin! Canım cin! Ne olur, bizi çarpma!

KAVUKLU: Canım, siz çocuk musunuz? Hiç benim gibi cin, hindi, horoz gördünüz mü? Ben de sizin gibi insanım, ayol. Durun da, birbirimizi anlayalım.

I. ZENNE: Aaa! Anne, bu galiba adam. Baksanıza, bayağı lâkırdı söylüyor.

II. ZENNE: Öyleyse soralım. — Baksan a, ayol! Yalan mı söylüyorsun, sahi mi? Biz

63 Evzâ: hareketler, davranışlar.

inanamıyoruz. Allahını seversen doğruyu söyle! İnsan mısın?

KAVUKLU: Çok şey! — İki gözüm, siz hep-
piniz de kör müsünüz?

KAYARTO: Aaa! Utanmaza bak! Kör sen-
sin, ayol!

KAVUKLU: Ulan, bu Arap zorla adamı çi-
leden çıkarır.

PİŞEKÂR: *(Gelerek.)* Hah! Tam karşılaşmış-
sınız. İşte, efendim, size tarif ettiğim
pehlivan. Sizleri görecektir olan budur.

II. ZENNE: Üstüme iyilik sağlık! Canım,
böyle kıpkırmızı pehlivan mı olur? İs-
mail Efendi, sen de bizi aldatıyorsun.

KAVUKLU: İsmail, gördün mü? Bunlar
renksiz pehlivan arıyorlar.

PİŞEKÂR: Öyle değil. Ne de olsa kadın-
dırlar, ileri geri söylerler, onlara bakıl-
maz. Sen kendi işine bak. *(II. Zenne'ye.)*
— Efendim, o şimdi güreşmek için
soyununca tabîî hale gelir. Zararı yok,
o kırmızılık üzerindedir, onun içi baş-
kadır. *(Kavuklu'ya.)* — Haydi, Hamdi
Efendi, sen süyun.

I. ZENNE: Aaa! Anne, içi başka, dışı başka.
Sakin havuç olmasın.

KAVUKLU: *(Binişi, kavuğu çıkarır, ortada
bulunan bir iskemle üzerine kor, kollarını
sıvar ve bir pehlivanvari yürüyüşle ortaya
gelir, I. Zenne'nin karşısına geçerek.)* Hay-
daaaa!. *(Deyip I. Zenne'nin kollarından
tutup şöyle halkın önüne doğru sürükler.)*

PİŞEKÂR: Canım, ne yapıyorsun, Hamdi
Efendi?

KAVUKLU: Peşrev yapacağız.

PİŞEKÂR: Canım, kadın pehlivan peşrev
yapar mı? Bırak da, sen ne yapacaksan
yap.

KAVUKLU: Olur. *(I. Zenne'yi bırakarak.)*
Ulan, bu ne biçim pehlivan be! *(Halkın*

*önünde durur; bir dizi üzerine çökerek, ev-
velâ sağ tarafa, sonra sol tarafa, yerle be-
raber iki temennâ eder. Sonra peşrev yapar,
yani iki elini birbirine vurur, ondan sonra
sağ elini sağ, sol elini sol dizine eğilerek
vurur.)* Haydaaaa! *(Diyerek sol cihete gelir,
sağ tarafta yaptığı hareketleri solda dahi
tekrarlar; kalkar, çırpınarak ortaya gelir.)*

PİŞEKÂR: Aferin pehlivan be! Sen haki-
katen pehlivan olmuşsun. Haydi baka-
lım, bu güreşi de kazanabilirsen, işte
o zaman tamam bir pehlivan olduğun
anlaşılacak.

KAVUKLU: Şimdi ben hanıma sarılıp yere
yıkacak mıyım?

PİŞEKÂR: Yooo! O dediğin, bayağı pehli-
vanlara mahsustur. Onun sadece kolu-
nu bükeceksin. Sakın haa, bir şey yap-
yım deme, âleme rezil oluruz!

KAVUKLU: Ben de, sarılacağım diye sevi-
niyordum. Pekâlâ. Ben bunun kolunu
bükersem, bu hanım benim mi olacak?

II. ZENNE: Elbette. Şartımız öyle.

KAVUKLU: Haydi, buyurun!

PİŞEKÂR: Buyurun!

*(Zurna, ortaoyununda çalınan kısa bir peh-
livan havasını çalar. Bir tarafta I. Zenne,
diğer tarafta Kavuklu görünür. Oyun oynar
gibi, biri sağa, diğeri sola, ileri geri harekete
başlarlar. Tamam birbirlerine yaklaştıkla-
rı vakit, I. Zenne, elinde tuttuğu beyaz men-
dili Kavuklu'nun yüzüne tamamıyla örter.)*

KAVUKLU: Ay! Bu da nesi? *(Mendili yüzün-
den alarak.)* Ayol, neye örttün yüzümü?

I. ZENNE: Ayol, erkek değil misin? Nâ-
mahrem⁶⁴ bilmiyor musun?

KAVUKLU: Nâ-mahremsen güreşme. Yok-
sa öyle gözü kapalı körebe oynar gibi
güreşilmez, yavrum.

64 Nâ-mahrem: şeriat bakımından düşülüp-kal-
kılması yasak olan; yabancı.

PİŞEKÂR: Pekâlâ. — Kızım, müsaade et de, güreşsin.

I. ZENNE: Mademki siz arzu ediyorsunuz, peki, öyle olsun, efendim.

PİŞEKÂR: Haydi, buyurun!

(Zurna tekrar pehlivan havasına başlar.)

KAVUKLU: Haydaaa!...

(Yine evvelki gibi hareketler devam ederken, Kavuklu, I. Zenne'nin elini kavrır ve derhal bükür.)

I. ZENNE: Oldu. Yenildim.

PİŞEKÂR: Evet. Hamdi Efendi galiptir.

KAVUKLU: Öyleyse, haydi bakalım!

PİŞEKÂR: Ne olacak?

KAVUKLU: “Ne olacak?” nedir? Ben kolunu büksem, pehlivan hanım benim olmayacak mıydı? İşte kolunu da bük-tüm, ne olaksa olsun!

II. ZENNE: Öyle ama, ya senin sırtını yere getirecek biri bulunursa. Olur mu hiç!

KAVUKLU: Ay! Ben dünyayı yeneceğim de, ondan sonra mı benim olacak? Vay babam vay! Siz bana öyle demediniz. Ben hanımın kolunu büksem hanım benim olmayacak mıydı?

I. ZENNE: Benim kolumu bükten pehlivanın sırtı yere gelmeyecek ki, beni alabilsin. Yoksa, bir kadının kolunu bük-mekle, hiç adama ödül verilir mi?

KAVUKLU: Pekâlâ. Hodri meydan! Çağırın, kim varsa gelsin!

PİŞEKÂR: Efendim, şöyle bir kenarda oturdaki, ben etrafa, pehlivanlara mektup yazdım, şimdi neredeyse birer ikişer gelirler. Onlarla güreşir, yenersen o zaman hanım da senin olur.

(Bir kenara çekilirler.)

(Zurna Kürt havası çalar. Kürt meydana gelir. Zurna durur. Kürt, Kürtçe şarkı söylemeğe başlar.)

KÜRT: (Kavuklu'yu görerek üzerine yürür.)
Ha hu! Ha hu! Ha hu!

KAVUKLU: Bu da ne?

(Kürt bar çekmeğe başlar, Kavuklu iştirâk eder,⁶⁵ bir müddet oynarlar.)

KÜRT: Ula babo, sen de Gürdî misen?

KAVUKLU: Evet, gördüm.

KÜRT: Ula, bu senün adun mu?

KAVUKLU: Adım, evet, adım.

KÜRT: Ula, sana ne diyeceğüz? “Gördüm” diye mü senü çağırurlar?

KAVUKLU: Evet, “Gördüm” diye çağırır-lar.

KÜRT: Uy babo! Bu nasul ad böyle? Ben bu kadar memleket görmişem, ahan bunun kimin ad duymamışam: Gördüm, Gördüm... Hele bir daha de ki, eyi örgenek.

KAVUKLU: Gördüm. Bu iyi ya, “örgenek” dediğin nedir?

KÜRT: “Örgenek”mi sorarsen, babo?

KAVUKLU: Evet, “örgenek”i soruyorum.

KÜRT: Gör ki ağnadam. Bilmediğin bir şeyi komşına sorsan, o da sana örgetse ona ne diyirler?

KAVUKLU: Komşu bana örgedecek ha? Şimdi anladım. Oğlum, ona “örgetmek” denmez.

KÜRT: Ya ne diyirler?

KAVUKLU: O da yanlış: “Ne diyirler” değil, “ne derler”; öbürü de, “öğretmek”tir.

KÜRT: Ula, sen de bu gaffayla bana ders mi verecek, lugot mi örgedeceksen?

KAVUKLU: Anlaşıldı, sonu kötü olacak. Sözü burada bırakalım. Bana bak, hemşerim, senin adın ne? Nerelisin? Buraya neye geldin? Kimi arıyorsun?

65 İştirâk etmek: katılmak.

KÜRT: Uy babo! Ula, bunların hongisine cevap virek? Aklumda kalmadı. Ho bir bir söyle ki cevap virek.

KAVUKLU: Olur, bir bir söyleyeyim. Ulan senin adın ne?

KÜRT: Benim adum mi sorirsen, aga?

KAVUKLU: Elbette. Babanın adını soracak değilim ya?

KÜRT: Değilsün amma, o da özüm değil mü ki?

KAVUKLU: İcap ederse onu da sorarım. Şimdi sen kendi adını söyle kâfi.

KÜRT: Yoh, babo, yoh! Hele bir bah! Ben kâfir değilim.

KAVUKLU: Vayyy! Çattık.

KÜRT: Çottun mu? Neren kırıldı, babo?

KAVUKLU: Bir yerim kırılmadı, bir yere de çatmadım. Senin adın ne, onu söyle.

KÜRT: Benum adum mi örgermek istersen, babo?

KAVUKLU: Evet, evet, yüz kere evet. Anladın mı?

KÜRT: Anladum? Sade benüm adum mi ola?

KAVUKLU: Hayır, ananın, babanın...

KÜRT: Dur, babo. Ne istersen? Anami babami ne çağırırın?

KAVUKLU: Ulan, bu herifle belâya girmek işten bile değil. — Canım, senin adın yok mu? Seni çağıracakları vakit ne diye çağırırlar?

KÜRT: Benu mi çağırırler dedin? Beni “Hasso” diye çağırırler.

KAVUKLU: Hah şöyle! Şimdi sana “Hasso” mu derler? Buraya neye geldin?

KÜRT: Ben mi, babo?

KAVUKLU: Yok ben.

KÜRT: Seni bilmem. Burada bir görüş vomiş, ödülü almağa geldüm.

KAVUKLU: Haa! Pehlivansın galiba.

KÜRT: Elbet, babo. Benum nasul kıyak pelvan olduğumu bilür misen?

KAVUKLU: Yooo! Nereden bileyim.

KÜRT: Öyleysan şimdi göreceksin aga. Karşıma geleni aha böyle üfürüğümle yeneceğim.

KAVUKLU: Ne âlâ! Demek, sen hiç zahmet çekmeden, bir üfürükle yenersin?

KÜRT: Sen, babo, namumi duymamışsan mı?

KAVUKLU: Hayır. Nereden duyacağım? Seni şimdi gördüm.

KÜRT: Öyleysan, İsmoil Efendi yoh mi? Git ona sür ki, sana bu benum kim olduğum örgetsin.

KAVUKLU: Öğretsin. Dur bakalım, şimdi meydana çıkar. — İsmail! Gel, gel! Senin mektubunla davet ettiğin pehlivanlardan biri galiba. Yetiş! Şimdi herif dünyayı parmağında döndürecek.

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Hayr ola! Ne var?

KAVUKLU: Bende bir şey yok. “Hasköy” müdür, “Hasır” mıdır, bak şu herifi gör.

PİŞEKÂR: Vay! Maşallah, Hasso Ağa! Sa-fâlar geldiniz!

KÜRT: Safan arta, İsmoil Efendi. Beni çoğırmişsan, göldüm.

KAVUKLU: Yaa, İsmail, herif senin mektubuna gülmüş.

PİŞEKÂR: Hayır, canım, “geldim” diyor. Bunlar Türkçeyi Kürt lisanı gibi konuşurlar, onun için öyle olur. — Neye çağırdımı biliyorsunuz. Ödüle güreşceksiniz.

KÜRT: Evet, biliyorum, efendüm. Kiminle görüşeceğiz?

KAVUKLU: Benimle görüşeceksen, görüştüğümüz elverir. Bir saattir babanın adını öğrenecek vaktim yok.

PİŞEKÂR: Canım, birader, “görüŖecek” değil, “güreŖecek” pehlivanı soruyor.

KAVUKLU: Eee, ne duruyorsun? Bu herifi bir saattir söyleteceğine, beni gösteri- versen e yahu!

PİŞEKÂR: O da doğru ya! — Efendim, Ŗimdilik baŖpehlivanımız iŖte Hamdi Efendi. Onunla g r Ŗeceksiniz.

KÜRT: (*Uzun ve katılcıcasına bir kahkaha- dan sonra.*) Bu mi? Yoh, canum, yoh!

PİŞEKÂR: Efendim, neden?

KÜRT: Babo, hiç soyunma. Ahan,  f r - ğ me yazukdur.

KAVUKLU: Ay! Bu herif beni üfürükle ye- neceğini sanıyor da, ona da acıyor haa? — Bana bak, Hasso! Pehlivanlık mey- danda anlaŖılır, yoksa lâfla peynir gemi- si yürümez. Haydi, hodri meydan! Bu- yurun!

KÜRT: Yoh, babo, yoh. Ben  oluh  ocuh eğlencesi değilum. Benum karŖuma  ı- kakac kobodayu senin gibi değildir.

KAVUKLU: Ya nasıl olacak?

KÜRT: Dev kimun olacah.

KAVUKLU: Canım, bir kere dene bakalım. (*YaklaŖır, Kürt’  omuzundan tutar ve sar- sar.*) Haydi!

KÜRT: Ula, birah! Yoksa kötü olırsan.

KAVUKLU: (*Yine sarsar.*) Zarar yok, kötü olsun, sen dene.

KÜRT: Ula, sen bel ni arisan. Dur ki sene g sterem. (*Doğru, Kavuklu’ya hücum eder.*) Aha, sikk  dur kel rem.

KAVUKLU: Haydaa! Sıkı dur, ben de geli- yorum. (*Hücum eder ve derhal Kürt’ n ba- cağından tutunca sırt-üstü yere serer.*) Hangi- miz sıkı durmalı imiŖiz, anladın mı?

KÜRT: Babo, beni gaful avladun. Ben Ŗim- di gedirem, talum edüp yine geleceğum, o vakit g reŖeceęuz. (*Gider.*)

KAVUKLU: Haydi uğurlar olsun!

— İsmail, sayı oldu iki.

PİŞEKÂR: Efendim, yüzümüzü ak edi- yorsun. İnŖallah hep pehlivanları b y- le mağl p eder de, Hamdi’ciğim,  d - l  sen kazanırsın. Haydi seni göreyim! Meydan senin. Beni mahcup etme. Al- lah sırtını yere getirmesin, birader!

(*Bir kenara çekilirler.*)

(*Zurna Arnavut havası  alar. İri bıyıklı, g steriŖli bir Arnavut meydana gelir. Zur- na durur. Arnavut, Arnavutça bir türkü söyler; türkünün sonları “haa!” diye bittiği i in, Kavuklu’nun yüzüne “haa!” diye ba- ğırır. Kavuklu da beraber.*)

ARNAVUT: EŖkiptari, eŖkiptari! Mori  im yemez yağlı bumbarı!

KAVUKLU: Bulamadığım için ben yemem.

ARNAVUT:  yleysan ne zikkum yiyor- sun söyle.

KAVUKLU: Ooo! Bu da baŖka türlü kaba- dayı. Dur bakalım, senin de foyan mey- dana çıkar.

ARNAVUT: Ne foya mori? Nerde  ıkıyor?

KAVUKLU: Foya mı?

ARNAVUT: Evet, foya.

KAVUKLU: Bu meydanda çıkar.

ARNAVUT: Nasıl çıkar mori? Yenir mi yenmez mi?

KAVUKLU: Bazan yenir, bazan yenmez.

ARNAVUT: Nedir bu mori?

KAVUKLU: Dayak.

ARNAVUT: Nasıl dayak?

KAVUKLU: Sille, yumruk, bazan tekme filân karıŖık. Türlü türlü.

ARNAVUT: Nasıl türlü?

KAVUKLU: Bu türlüntün oturtması, mihlaması, ezmesi, burması, daha pek çok çeşidi olur.

ARNAVUT: Allah Allah! Bu nasıl şey mori? Şimdi var mı burda?

KAVUKLU: Ararsak buluruz.

ARNAVUT: Haydi mori!

KAVUKLU: Ne o?

ARNAVUT: Çabuk bul, cetir. İsterim mori onu cörmek.

KAVUKLU: Yiyecek misin, görecek misin?

ARNAVUT: Evvelâ cöreyim, haçan celmiş işime, yiyeceyim.

KAVUKLU: Peki, buyurun görün.

ARNAVUT: Haniya mori, nerde?

KAVUKLU: Kör müsün? İşte benim.

ARNAVUT: Ho bre, sen misin o? Bir kere sen yenmezsin, sen kartsın mori. Ne pişersin, ne çeser diş. Söyle nesin mori?

KAVUKLU: Adam.

ARNAVUT: Ho bre yalancı! Utanmaz mısın böyle cöz cöre cöre söylersin yalan.

KAVUKLU: Ulan, herif benim adam olduğuma inanmadı. Peki, sen söyle, ben neyim? Mademki adam değilim.

ARNAVUT: Ben mi söyleyeceyim? Ne söyleyeceyim bre?

KAVUKLU: Neyim ben?

ARNAVUT: Nesin sen. Hiçbir şey deylisin bre.

KAVUKLU: Öyleyse sen hiçbir şey bilmiyorsun. Oğlum, bana “Bu meydanın pehlivani” derler.

ARNAVUT: Töbe estağfurullah! Sen pelte bile deylisin mori.

KAVUKLU: Peki, ben pelte bile değilim, sen nesin?

ARNAVUT: Ho ho! bre ben, ben...

KAVUKLU: Evet, sen “Ho ho” musun?

ARNAVUT: Ben bre, cihan pehlivan Arnavut Bayram.

KAVUKLU: Bayram mı? Ben zaten Arnavut'larda Ramazan görmedim. Ne kadar Arnavut varsa, ya Recep, Şaban, veya hut Bayram. Orası doğru ama, pehlivanlık şüpheli.

ARNAVUT: Ne demek? Olmaz mı pehlivan Arnavut? Çör misun bre? Cörmiyor misun ben arslan cibi karşında duruyorum.

KAVUKLU: Kör sensin ki, beni bir şeye benzetemedin. Sen buraya neye geldin?

ARNAVUT: Ben mi? Ben buraya neye geldim ha? Varmış burda bir ödül. Haçan bir hanci pehlivan varmış, çim yenerse onu, alacakmış ödül.

KAVUKLU: Biraz karışık ama, anlaşıldı. Peki, sen güreşmeğe mi geldin?

ARNAVUT: Evet. Sen biliyor musun nerde bu pehlivan?

KAVUKLU: Evet, biliyorum. Sana kim haber verdi?

ARNAVUT: Yok mu bir hanci İsmail Efendi.

KAVUKLU: Var bir hangi İsmail Efendi. O mu haber verdi?

ARNAVUT: Evet. O cöndermiş haber, ben celeyim.

KAVUKLU: Ay! Daha gelmedin mi?

ARNAVUT: Ne celmedi mori? Cörmiyor misun ben neyim bre?

KAVUKLU: Hiçbir şey değılsin.

ARNAVUT: O sensin! Haydi düş önümde, cöstert nerde bu İsmail Efendi, çabuk!

KAVUKLU: Ne olacak?

ARNAVUT: Cöstersin bu bir hanci pehlivan nerde.

KAVUKLU: Ben göstereyim.

ARNAVUT: Olur, cöstert nerde bu herif, bu çöpek.

KAVUKLU: Güreşecek misin?

ARNAVUT: Ho bre ne münasebet! Yazık diil mi emek?

KAVUKLU: Ne olacak? Görüp de gidecek misin?

ARNAVUT: Ha ha! Bırakacayım sağ mı?

KAVUKLU: Ay! Öldürecek misin? Nasıl öldüreceksin?

ARNAVUT: Yazık diil mi ben yorulacayım. Bir kurşun. Tamam.

KAVUKLU: Ooo! Ooo! Sen güreşe değil, muharebeye gelmişsin. Oğlum öyle tüfek, tabanca ile güreş olmaz. Burası Arnavudistan değil.

ARNAVUT: Ya nasun olur?

KAVUKLU: İki kişi soyunur, göğüs göğüse gelir, kapışır! Kim kimin sırtını yere getirirse, yere gelen yenilir. O kadar.

ARNAVUT: Öyleysan kolay. Yok ona sarı-lacayım.

KAVUKLU: Uzaktan mı yere vuracaksın?

ARNAVUT: Yok bre uzaktan. Yakın celdi mi, bir üfleyeceyim, tamam. Cidecek cehenneme.

KAVUKLU: Üfleyeceksin, o da toz gibi havaya uçacak haa! Pekâlâ! İşte o aradığın pehlivan benim, haydi üfle.

ARNAVUT: Ne lâzum çıplak. İşte böyle. Haydi mori, sıkı dur. Üfleyeceyim, celiyorum. (*Kavuklu'nun üzerine yürür.*)

KAVUKLU:(*Şiddetle Arnavut'a tükürür.*) Tuuu!

ARNAVUT: (*Sırt-üstü düşer, iki de taklak atar.*) Ho bre, sana şimdi cöstereceyim. (*Gider.*)

KAVUKLU: İsmail, buraya gel! Pehlivanın biri daha gitti. Oldu üç.

PİŞEKÂR: (*Gelir.*) Ne o, Hamdi'ciğim, üç saydın? Bayram ile mi?

KAVUKLU: Öyle. Hem bayramın üçü, hem de pehlivanın.

PİŞEKÂR: Merak etme, ben birer birer hesaba geçiriyorum. Hemen Allah kuvvet versin de, şu gelenleri bir sıraya koy. Allah nazardan saklasın, birader, dediğinden de fazla imişsin.

KAVUKLU: Şimdi kaç tane kaldı, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım, sayısını ancak Allah bilir. Bekleyelim, bakalım kısmetimize ne çıkar.

(*Yerlerine giderler.*)

(*Zurna Cûd havası çalar. Cûd meydana gelir, mırıldana mırıldana bir devir yapar, Kavuklu'yu görür görmez geri döner, gözü Kavuklu'da olarak devri tamam eder, Kavuklu'nun sırasına gelince tekrar döner.*)

KAVUKLU: (*Cûd'u karşılayarak.*) Ulan, mumun etrafında dönen pervane gibi ne dolanıp duruyorsun? — Eyvah! Bu da mı güreşmeğe geldi dersin?

CÛD: (*Korkarak geri döner; Kavuklu'nun gelip gelmediğine bakmak için muttasıl başını arkaya çevirerek, koşarcasına yürür.*) Yelme! Allayini seversen yerinde kas-katı kal!

KAVUKLU: Ulan, köpoğlu, hem korkuyor kaçıyorsun, hem de yutturmaktan geri durmak yok haa!

CÛD: Ne var? Ne istiyorsun? Bir adam yoluna yidiyor, ne ayaklarına bulaşırsın be!

KAVUKLU: Ulan, beni neye benzetiyorsun? Senin nerene bulaştım, köpoğlu?

CÛD: Sensin diil mi bunu soyleyen. Zarar yok. Elbette sana da biri böyle soyleyecek.

KAVUKLU: Ulan, adamı durup dururken belâya sokacaksın. Dur da, kimi aradığını sorayım.

CÛD: (*Durur.*) Soyle, ne istiyorsun?

KAVUKLU: Ben bir şey istemiyorum. Sen kimi arıyorsun, onu soracağım.

CÛD: On osuracaksın. Bu nasıl şey be kuzum? Maşala maşala, on osuracaksın!

KAVUKLU: Ağzını topla, yoksa toplanım haa!

CÛD: Herkesin ağzi torba mi be? Nasıl toplarsın?

KAVUKLU: O, bu, bir tarafa; şu Yahudi'nin de pehlivan olduğunu anlasam, içim rahat edecek. — Ulan, söylesen e, kimi arıyorsun? Ne istiyorsun?

CÛD: Sana ne lâzim be? Kimi ararsam ararım. Sen kâya misin?

KAVUKLU: Kâhya filân değilim, birini bekliyorum da, sen o musun diye sordum.

CÛD: Beklediin adamı bilmezsen nasıl olur be kuzum? Bir insan ne bekler bilmezse o adam midir?

KAVUKLU: Bekleyen mi, beklediği mi?

CÛD: İkisi de.

KAVUKLU: Bana bak, haydi şuradan def ol git, yoksa belâya gireceğim.

CÛD: Ne yorulacaksın be canım! Yazık diil mi sana, zahmet edeceksin. Birak, belâ sana yirsin, fena mi?

KAVUKLU: Galiba sen buraya sırtın kaşındı da geldin.

CÛD: Ne çok soylüyorsun be! Adamin sirtı diil, hayvanın sirtı kaşınır. Kim dedi sana ben hayvanım?

KAVUKLU: İsmail, gel Allah aşkına! Bu çifit başıma belâ oldu.

PİŞEKÂR: (*Gelir.*) — Hayr ola! Ne var, bi-

rader? Yine neye beni çağırdın? (*Cûd'u görerek.*) — Ooo! Maşallah, Usta Azarya! Safâlar geldiniz.

CÛD: Safan artsın, Simoyil Efendi.

KAVUKLU: Tevekkeli değil, Yahudi kabarıyor.

PİŞEKÂR: Neden, canım? Bizim Usta Azarya öyle senin bildiğin gibi kimse-lerden değildir. Arada bir anlaşmazlık olabilir.

KAVUKLU: Canım, ben seni, bu belâdan beni kurtarasan diye çağırdım, sen de Yahudi'den tarafa çıkıp duruyorsun.

PİŞEKÂR: Neden, canım?

KAVUKLU: Nedeni var mı? — Azar ya!" diye, Yahudi'yi bütün bütün azdıracaksın.

PİŞEKÂR: Yanlış anladın, Hamdi'ciğim. Yahudi'nin ismi Azarya'dır.

KAVUKLU: Yaa! Ben de, beni haksız çıkarıp onu haklı çıkaracaksın da, Yahudi'yi büsbütün azdıracaksın diye kızdım. Ne ise! Bu da pehlivansa, ben hiç güreşmeden ödülü kazandım gitti desen e!

PİŞEKÂR: Malûm ya, "Yahudi'den pehlivan olmaz" derler. Onun için, bunu ben davet etmedim. Belki bir işi zuhûr etmiş de bu tarafa gelmiştir. Şimdi anlatınız, merak etme. — Usta Azarya, hayr ola! Bu taraflarda seni böyle...

CÛD: Efendim, bu tarafa yeldim, duydum bir meydan muharebe varmış, istedim yoreyim.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, muharebe değil, pehlivan müsabakası, yani ödüllü bir güreş.

CÛD: Simoyil Efendi, bu pehlivan meraki bende de var.

PİŞEKÂR: O halde siz de güreşirsiniz.

CÛD: Ben mi? Tamam!

PİŞEKÂR: Efendim, neden?

CÛD: Simoyil Efendi, hiç duydun mu Yahudi pehlivan?

PİŞEKÂR: Hakikaten öyle. Acaba bunun sebebi nedir, Azarya Efendi?

CÛD: Be kuzum, bir kere düşünsen e, pehlivanlık ne kâr var? Hem de bir işe yaramaz.

PİŞEKÂR: Canım, neden bir işe yaramaz? Büyük nam kazanır, herkes onu sayar, sever.

CÛD: Karnini doyururlar mı? Hangi pehlivan var ki olsun kasası, hesap defteri, alış-verişi? Var mı bir tüccar ki pehlivandır.

PİŞEKÂR: Doğru söylüyorsunuz, Usta Azarya. Lâkin merak insana her şeyi yaptırır.

CÛD: O da doru, doru ama bir insan bakar ki işde zarar var, oradan kaçır. Yoruyor ki sonu yok, neden o işe dalar? Bizim Yahudi'ler öyle biçimsiz bir iş yaparsa, ona aforoz yaparlar? Nerde alışveriş var, nerde mal para eder, oraya. Ama az kazanırmış, zarar yok. Yundelik dorulsun da, nasıl olursa olsun.

PİŞEKÂR: Canım, o da doğru; lâkin hayatta böyle şeyler de lâzım, değil mi?

CÛD: Belki öyledir. Bana neme lazım. Yapsın başkasi, ben uzaktan yorürüm. Var mı zarar?

PİŞEKÂR: İyi ama, Usta Azarya, bunda da kazanç yok değil. Bak, şimdi bu ödülü kazanan bir pehlivan, piyango gibi, birdenbire zengin olur gider.

CÛD: Yuzel, Simoyil Efendi, ama ya kazanamazsa? Yediği dayak yanına kâr. Başka ne var? Yeğir mi elinde bir şey?

PİŞEKÂR: Demek buraya pehlivanları seyr için geldiniz?

CÛD: Elbette öyle.

PİŞEKÂR: Peki öyleyse, buyurunuz. Bir kahvemizi içersiniz? Birazdan pehlivanlar gelir, güreş başlar, siz de seyr edersiniz.

CÛD: Olmaz. Şimdi olaydı zarar yok. Beklemek işime yelmez. Kalın salıktan! (Gider.)

PİŞEKÂR: Gördün mü hesabı? Merakını bile yendi, gitti. İşte insan, işine gücüne böyle sadık olursa, Hamdi'ciğim, hiçbir vakitte sırtı yere gelmez. Haydi bakalım, yerlerimize çekilelim de, gelecek pehlivana intizâr edelim.⁶⁶

KAVUKLU: Şimdi kim gelirse, "Allahtan bul! İnşallah sürünürsün!" gibi sözler mi söyleyeceğiz, İsmail?

PİŞEKÂR: Onu da nereden çıkardın, a iki gözüm? Öyle şey mi olur hiç?

KAVUKLU: Ne bileyim. Sen söyledin. "— Gelecek pehlivana intizâr edelim." demedin mi?

PİŞEKÂR: Canım, benim söylediğim "intizâr", "beklemek" demektir; senin bildiğin "inkisâr"dır ki, "bed-dua" demek. Haydi, haydi! Senin nene lâzım böyle sözler? Sen hazır ol da, kazanmaya bak.

(Giderler.)

(Zurna Rumeli havasını çalar. Rumelili ağır bir tavırla meydana gelir, bir devir yapar, şarkısını söyler.)

Aliş'imın kaşları kare
Sen açtın sîneme yare
Bulamadım derdime çare
Görmedin mi o civan Aliş'imi
Tuna boyunda

66 İntizâr etmek: beklemek, gözlemek.

KAVUKLU: Vayyy! Bu belâliya benziyor.
— Merhaba, hemşerim! Ne yapmaya
geldin buraya?

RUMELİLİ: Te be ahretlik, ne sorarsın ne
yapacakmışım be!

KAVUKLU: Fena mı ettik, hemşerim? Bel-
ki birini arıyorsun.

RUMELİLİ: Ararım be ahretlik, te isterim
gürmek.

KAVUKLU: Kimi arıyorsun, birader?

RUMELİLİ: Kime dersin ya “bilâder”?

KAVUKLU: Sana.

RUMELİLİ: Bak a sen susak⁶⁷ kafalıya be!
Sen kim olayırsın be koca öküz de, bana
“bilâder” dersin? Bileyir misin te o ana-
mı, tanıyır misin benim babamı be?

KAVUKLU: Tamam! Şimdi her şeyi bıra-
kıp da sicilden kaydını mı çıkaracağız?

RUMELİLİ: Ne kayd imiş o be sersem?

KAVUKLU: Sersem senin gibi olur. Sana
adam gibi âşinâlık ettik, günaha mı gir-
dik?

RUMELİLİ: Te elbette hepten girdin gü-
naha. Sen ortalığın ne karışırın işi-
ne? Bir de, efendime süleyeyim, bir de
“bilâder” dersin. Bak a sen şu kuduza!

KAVUKLU: Ulan, herif meydanı boş bul-
du, boyuna savuruyor. — Baksan a
bana, ahbap! Sen ağzını toplar mısın,
yoksa toplayayım mı? Öyle, sana yumu-
şak davrandık diye uluorta yürüyemez-
sin. Kendine gel!

RUMELİLİ: Ne darılırsın be ahretlik? Süy-
lemedik te sana aykırı söz, ne kişner
kabarırsın?

KAVUKLU: Nasıl darılmam! Sen evvelâ se-
lâm vermeden ağzını bozmaya başladın.

RUMELİLİ: Be ahretlik, nasıl verelim se-

lâm? Eşkiya gibi çıktın uğruma,⁶⁸ hep-
ten şaşırdım ne diyecektim.

KAVUKLU: Ben mi çıktım senin burnu-
na? Ulan, meydan versem, horoz gibi,
başına sen çıkacaktın.

RUMELİLİ: Tüvbeler olsun, sen adamı
hepten çileden çıkarırsın be! Sen bura-
nın pazvandı⁶⁹ mısın, nesin, süyle bana?

KAVUKLU: Neye sordun? Ulan, pazı-bend
dediğin, kola bağlanır bir muskadır.
Adamdan pazı-bend olur mu hiç?

RUMELİLİ: “Adam” dediğin kim o be
ahretlik?

KAVUKLU: Ben, kim olacak?

RUMELİLİ: Beri bak be kızan, doğru mu
süylersin?

KAVUKLU: Ulan, benim adam olduğum-
dan şüphe ediyor. Amma da tuhaf be!
— Ulan, ben adamım, sen de susaksın.

RUMELİLİ: Tüvbeler olsun yerim seni
be! Bana dersin susak. Sen bileyir mi-
sin ben kimim? Benim adımla salavatla
alırlar ağızlarına, a çulsuz döl.

KAVUKLU: Çulsuz döl de sensin. Bundan
başka bir adın var mı? Onu söyle.

RUMELİLİ: Var ya! Ne sanayırsın ya. Ba-
na derler “Yedidağdeviren Gülsüzdereli
Hüsman Pelvan”. Sen duymadın mı
hiç, be kopuk?

KAVUKLU: Sen mi “Gülsüzdereli Hüs-
men Pehlivan?” Güllüdereli olsaydın ne
olacaktı? — Buraya güreşmeye mi geldin?

RUMELİLİ: Te üyle. Bizim İsmail Aga
yazmış bir mektupcaz. Te o mektupta
der ki: “— A be Hüsman, seyirt gel,
güleş var.” Te ben de ondan için te
geldim şimdi. Ararım te İsmail Agayı,
bileyir misin ne yandadır te o kopuk?

68 Uğur: ön.

69 Pazvand: “pâsbân” sözünün halk ağzında
bozulmuş biçimi; bekçi.

67 Susak: su-kabağından yapılmış su kabı.

KAVUKLU: İsmail'in kaç ismi varmış be!
— İsmail Efendi, birader, gel! Seni arayan var.

RUMELİLİ: Ne yanda o çomar be ahretlik?

PİŞEKÂR: (*Gelir.*) Ooo! Maşallah, Hüsmen Pehlivan! Hoş geldin.

RUMELİLİ: Hoş bulduk be İsmail Aga? Te mektubunu aldım, okuttum onu bizim Hocaya, baktım çarırırsın beni, te ben de koştum geldim. Ne yanda o savaşı?

KAVUKLU: İsmail, bu herif salaş arıyor. Dükkân mı tutacak nedir?

PİŞEKÂR: Yok, canım, “salaş” demedi, “savaş” diyor ki, “güreş” soruyor. Efendim, nâmi anılmış sayılı pehlivanlarıdır. Hatırı sayılır. — Hüsmen Pehlivan, ödülümüz çok ehemmiyetli. Eğer muvaffak olabilirsen ihyâ olursun.⁷⁰

RUMELİLİ: Ne imiş ödül? Tosun* mu?

PİŞEKÂR: Efendim, daha büyük.

RUMELİLİ: (*Kavuklu'yu göstererek.*) Öküz mü?

KAVUKLU: Evet. Babanı ödül koydular, gör işte, kurtar.

RUMELİLİ: Ne söyler bu kopuk, be İsmail Aga? Süyle ona havkırmassın üyle av zağarı gibi.

KAVUKLU: O da senin babandır. — Vay köpoğlu, boyuna beni benzetiyor.

PİŞEKÂR: Hüsmen Ağa, işte tutuşacağın pehlivan karşında durandır.

RUMELİLİ: Te bu küpek mi be aga?

PİŞEKÂR: Evet.

RUMELİLİ: Te ben şimdi bu uyuzla mı tutuşacağım? Bilse idim gelmezdim, be

agam. Ne yazmazsın hepten önceden be!

KAVUKLU: Ay! Herif beni beğenmedi, ağzına geleni savuruyor. — Oğlum, hodri meydan! Burada söylemek para etmez, yüreğin söylerse çık meydana!

RUMELİLİ: Ne olacaktı be? Te buna ben kispet bile giymem. Bir el-ense yeter ona.

KAVUKLU: Şu herife karşı ben de soyunmayacağım.

RUMELİLİ: A be ahretlik, ne söylenirsin? Soyunsan ne yaparsın, be kuzgun?

KAVUKLU: Sen soyunsan ne yaparsın?

RUMELİLİ: Tüvbeler olsun, a be ahretlik, sükerim kükten te işkembeni.

KAVUKLU: Bir halt bile edemezsin ya! Bir kere ben hayvan değilim, insanım. Bende işkembe yok.

RUMELİLİ: İşkembe olsa ne olacaktı. Olmasın işkemben, ne varsa sükerim te onu. Satayım anasını!

KAVUKLU: Bu suratla mı?

RUMELİLİ: Başka surat mı ararsın be kalçın⁷¹ ağızlı?

KAVUKLU: “Evet” desem, şimdi suratı değiştirmeğe kalkarsın, iş uzar. Haydi, soyunma filân yok, hodri meydan!

RUMELİLİ: Ne durayırırsın ya! (*Gider, elinden tutar, ikisi beraber yürürler.*)

KAVUKLU: Ne oluyor? Gezecek miyiz?

RUMELİLİ: Ne gezmesi, be ahretlik? Peşrev yapacağız ya. Bilmeyir misin?

KAVUKLU: Haydi, buyurun! (*Peşrev yapılar, güreşe tutuşurlar; Kavuklu bir el-ense ederek Rumelili'yi yere düşürür.*) Al!

RUMELİLİ: (*Yerde iki taklak attıktan sonra sırt-üstü yere serilir.*) Aşk olsun, pelvan

70 İhyâ olmak: 1. yeniden canlanmak, dirilmek; 2. (burada) çok iyi duruma kavuşmak.

* Tosun: burulmuş erkek dana.

71 Kalçın: üstüne başka bir şey giymek üzere abadan ya da meşinden yapılan çizme biçiminde ayak giyeceği.

aga. Kazandın ödülü. El elden üstündür arşa varınca. Te kal sağlıcağla! (*Gider.*)

KAVUKLU: İsmail, sayıyor musun? Varan dört. Daha var mı?

PİŞEKÂR: Aşk olsun, be Hamdi! Sen hakikaten pehlivanmışsın. Bir iki kişi daha gelse gerektir. Bekleyelim.

KAVUKLU: Olur. Yüz kişi gelse ben meydandayım.

(*Yerlerine giderler.*)

(*Zurna Denyo havası çalar. Denyo, yarı korku, yarı alay; elinde Karagöz'le Hacıvat; arkasında sürüklediği oyuncak arabasının ipi beline bağlı; meydana gelir, Kavuklu'ya bakarak yürür.*)

KAVUKLU: Bu da nesi? Ulan, yoksa bu da mı pehlivan?

DENYO: (*Kavuklu'nun önünde durarak.*) Vay! Hanım-amca, hoş geldin be!

KAVUKLU: Hah! Tamam! — Hoş bulduk, Efendi-kızım.

DENYO: Aaa! Vallahi iyi! Ben kız mıyım, Hanım-amca?

KAVUKLU: Ulan, ben kadın mıyım, köpoğlu?

DENYO: Ay! Hanım-amca bana “köpoğlu” dedi. Vay köpoğlu vay!

KAVUKLU: Ulan, bana mı bu?

DENYO: Bilmem sana mı o. Hanım-amca, bak, benim Karagöz'üm var, arabam var, (Parmağı ile Kavuklu'yu işaret ederek.) arabamın öküzü var. Seni arabama bindireyim, karagöz oynatayım mı, haa?

KAVUKLU: Şu arabayı anladık — Öküzüm var” derken beni neden gösterdin?

DENYO: (*Kahkaha ile güler.*) Elbette. Sen öküz... arabamı bilir misin?

KAVUKLU: Ben bu oğlanı tepelerim.

— Oğlum, senin başka işin yok mu? Burada ne arıyorsun?

DENYO: Hanım-amca, ben mi?

KAVUKLU: Evet, sen. Burada ne arıyorsun?

DENYO: Öyle ya, ben burada ne arıyorum, Hanım-amca, söylesen e!

KAVUKLU: Aaa! Adam bunun karşısında çıldırır be! — Oğlum, senin başka işin yok mu? Burada ne arıyorsun?

DENYO: İğne iplik.

KAVUKLU: İğne ipliği ne yapacaksın?

DENYO: Torba dikeceğim.

KAVUKLU: Ey, torbayı ne yapacaksın?

DENYO: Taş dolduracağım.

KAVUKLU: Oh, uydurduk! — Taşı ne yapacaksın?

DENYO: Hamam, hamam.

KAVUKLU: Hiç de fena değil. Ecey hamamı ne yapacaksın?

DENYO: (*Kahkaha ile güler.*) Senin kel başını yıkayacağım.

KAVUKLU: Ha s..tir kereta! (*Üstüne yürür.*)

DENYO: Anneee! Beni kaz kovalıyor! İsmail Efendi amca, yetiş!

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Vah evlâdım vah! Ne oldun, yavrum? Bir şeyden mi korktun?

DENYO: Korktum ya! Baksan a, bu Hanım-amca beni kaz gibi kovaladı.

KAVUKLU: Ulan köpoğlu, “kaz kovalar gibi” demiyor da, “kaz gibi” diyor. — İsmail, bu oğlanı buradan def et. Bir tarafını kırarım, başıma belâ olur. Kaş yapalım derken göz çıkarmayalım.

PİŞEKÂR: A birader, bu, zavallı, bîkes⁷² bir çocuktur. Kimseye zararı dokunmaz. Bu mahallede elimize doğdu.

72 Bîkes: kimsesiz.

Onun bir şeye akli ermez. Sen de ona uyarak hiddet mi ediyorsun? Bilâkis, onun gönlünü al ki, sana ma'nen faydaları dokunsun.

KAVUKLU: Faydaları değil, onun kendi dokunuyor. Nasıl akli ermez, anlayamadım.

DENYO: İsmail Efendi amca, bu herif kim? Hanım-amca değil mi? Haa?

KAVUKLU: Görüyor musun, İsmail? Köpoğlu, “Bu adam” demiyor da, “Bu herif” diyor. Neresi abdal bunun.

PİŞEKÂR: Canım, fena bir şey söylemiyor ya! “Herif”, sanatkâr demektir.⁷³

KAVUKLU: Ay! Ben sanatkâr mıyım?

PİŞEKÂR: Elbette. Pehlivan değil misin?

DENYO: Ay! Bu pehlivan mı? Yuuu! Pehlivana bak! Şey, pehlivan hanım-amca, ben de pehlivanım. Ulan, benimle güreşir misin?

KAVUKLU: İsmail, işitiyor musun? “Abdal” dediğin bu oğlan en sabırlı adamı vallahi katil eder.

PİŞEKÂR: Canım, fena bir şey söylemedi ki. “— Ben de pehlivanım, güreşir misin?” diye sordu.

KAVUKLU: Demek, ara yerde bu “ulan” lar filân yoka gitti öyle mi?

PİŞEKÂR: Haydi canım! Sen de çocuk olma, birader. Böyle bî-akl ü iz'ân⁷⁴ meczûba⁷⁵ uyulur mu, canım?

DENYO: (*Koynundan Karagöz'le Hacivat tasvirlerini çıkarak.*) Bak, İsmail Efendi amca, bu pehlivan Karagöz'e benze-miyor mu? Ayyy! Vallahi de Karagöz, billâhi de Karagöz. İsmail Efendi amca, sen de Hacivat ol da, ben sizin arkanıza

değnek sokayım da oynatayım. — Ulan, Hanım-amca, oynar mısın?

KAVUKLU: Buyurun, “abdal” dediğin çocuğu al da rafa koy.

DENYO: Ulan, enayiye bak! Abdal mıyım, hiç rafta adam durur mu?

KAVUKLU: Def ol şuradan, eşek herifin damadı! Başımıza belâ mı geldin?

DENYO: İsmail Efendi amca, bak, pehlivan seni çağırıyor.

KAVUKLU: Al bir daha! İsmail, sen bunu buradan def etmezsen, ikimizin de başı belâya girecek.

DENYO: Yooo! Baktım başınız bir eşek,⁷⁶ hemen koşar, ahırdan dışarı atarım, korkma.

KAVUKLU: İsmail Efendi, artık sabrım tü-kendi, ben bu oğlanı döverim. (*Üzerine yürür.*)

DENYO: Anneee! Hanım-amcam beni dö-vecek.

PİŞEKÂR: (*Aralarına girerek.*) Canım, ne yapıyorsun? Hiç bu abdala uyulur mu? Baksan a, a kuzum, sözlerinde râbita⁷⁷ var mı?

KAVUKLU: Ben artık zâbita mâbita dinle-mem, İsmail. Veyahut bu oğlanı buradan def et.

DENYO: Ben def olurum, sen dümbelek olur musun, pehlivan amca?

KAVUKLU: Artık ne olursa olsun, ben bu-nu buradan def etmek kolayını bilirim. (*Üzerine hücum eder.*)

DENYO: (*Pehlivan vaziyeti alır.*) Haydaaa! Pehlivanım, de bakayım!

KAVUKLU: (*Bu hal karşısında, gayr-i ihtiyârî, pehlivanvarî çırpınarak.*) De baka-

73 **Herif**: “harîf” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; sözlük anlamı: sanat arkadaşı.

74 **Bî-akl ü iz'ân**: akılsız ve anlayışsız.

75 **Meczûb**: deli.

76 **Girecek** sözünü **bir eşek** diye anlıyor (sözcük oyunu).

77 **Râbita**: bağlılık, bağlantı.

yım, pehlivanım! (*Kollarını ileriye doğru uzatarak.*) Hazır ol! (*Denyo, vuracak koç vaziyeti alarak ileri doğru hücum edince, Kavuklu da aynı vaziyeti alır.*) Haydi tos! (*Kafa kafaya vuruşurlar. Denyo gerileyerek horoz vaziyeti alır, Kavuklu'ya doğru gelerek dövüşecek horoz şeklinde başını aşağı yukarı indirir, kaldırır; Kavuklu da aynı vaziyeti alır, aynı hareketleri yapar.*) İsmail, her cins pehlivanlık seyr et! (*Doğrulur, hızla Denyo'nun üzerine yürüyerek.*) Haydi, cehennem ol şuradan, şimdi seni ezerim. Haydi bakayım, çek arabanı!

DENYO: Olur, amca, çekeyim. (*Arkasına bağlı olan arabayı çekerek.*) Bak, arabamı çekiyorum işte!

KAVUKLU: Amma da abdal be! Sahiden arabasını çekmesini söyledim sandı. Dur şuna biraz takılayım. — O çektiğin araba kimin?

DENYO: Benim, amca.

KAVUKLU: Ne arabası?

DENYO: Öküz amca.

KAVUKLU: Yine bize oldu. — Öküz senin babandır.

DENYO: Öyle, amca.

KAVUKLU: İsmail, “— Bunu def et, bu oğlan beni, katil edecek.” diyorum.

PİŞEKÂR: A birader sana evvelce söyledim: hem çocuk, hem de abdal. Hiç ona uyulur mu, canım? Elbette ağzına geleni söyler. Senin ne hakkın kalır hiddet etmeye? — Haydi, oğlum, evde annen bekler, artık eve git.

DENYO: Yaaa! İsmail Efendi amca, bak, burada ödül varmış, ben mahalle kahvesinde duydum, onun için geldim.

PİŞEKÂR: Evlâdım, ödül var ama sana göre değil. Haydi sen evine git!

DENYO: Yaaa! Hiçbir yere gitmem. Ben de güreşeceğim.

KAVUKLU: Ulan, bu da mı pehlivan? İsmail, bu iş buraya kadar dayandı desen e! — Haydi, oğlum, sen evine, öküz arabanı çek!

DENYO: Yaaa! Elbette öküz arabamı çekeirim, ama eve gitmem. Ben de güreşeceğim, ben de ödül alacağım.

PİŞEKÂR: Canım, evlâdım, kiminle güreşeceksin? Bak, burada senin emsâlin⁷⁸ yok. Haydi evine git, annen ekmek bekliyormuş. Dur, ben sana ödül vereyim. Al bakayım şu beş kuruşu. İşte ödül budur. Bak, güreşmeden ödülü aldın. Şimdi bununla helva, peynir, kendine şeker al, haydi evlâdım!

DENYO: İsmail Efendi amca, bu beş kuruş Döldül⁷⁹ mü?

KAVUKLU: Döldül'e bin de, doğruca göklere çık.

PİŞEKÂR: Ne boşboğazsın yahu! Ben onu kandırdım, sen işi bozacaksın.

DENYO: İsmail Efendi amca! Bak, Hanım-amca, pehlivan amca, kırmızı amca “— Göklere çık.” diyor. İşte ben de Döldül'e binip gidiyorum. — Bana bak, pehlivan amca, arabamı sana bırakmam, e mi! (*Sıçrayarak gider.*)

KAVUKLU: Ohhh! İsmail, büyük nefes aldım. Aman birader, az kaldı çıldıracaktım. Ulan, ne belâlı deli imiş o. — Haydi bakalım, kismete ne çıkacak!

(*Birer tarafa çekilirler.*)

Zurna Acem havası çalar. Mersiye okuyan Acem meydana gelir.)

KAVUKLU: Al sana tömbekici pehlivan. — Gel bakalım, dadaş! Hoş geldin!

⁷⁸ Emsâl: eş, denk.

⁷⁹ Döldül: Halife Ali'nin ünlü atı.

ACEM —

⁸⁰ Çün be-devr-i men resed sâkî dü
[sâgar dih merâ
Men peyâm-i an dü çeşm-i mest-i
[şehlâ mîküşed
Hoş bulmuşam, safâ bulmuşam!
[Safânız arta!

KAVUKLU: (*Gizli.*) Anladım sa Arap olayım, hay kerata!

ACEM: Beri bah, dadaş, bu yer ne yerdî bilüsen?

KAVUKLU: Anlamadım.

ACEM: Özün Fârisî mîdânem?⁸¹

KAVUKLU: Bana ne Paris'te ise meyhanen.

ACEM: Sen ne mene kişisen, lisan bilmirsen.

KAVUKLU: Ben öyle kişiyim ki, yazı da bilirim, nisanı da bilirim.

ACEM: Men sana mâhları⁸² sormıram.

KAVUKLU: Ben de sana yamakları söylemirem.

ACEM: Ne dirsene?

KAVUKLU: Sağır mısın?

ACEM: Yoh değılem.

KAVUKLU: Öyleyse ne sen benim dediğimi, ne ben senin dediğini anlamıyorus. Dur, şimdi işi hallederiz.

ACEM: Ne mene hallidecesan?

KAVUKLU: Acele etme. Bu meydanın bir kadısı vardır, onu çağıralım da, o halletsin.

ACEM: Bu yerin gadisi vardı?

KAVUKLU: Evet.

⁸⁰ Ölçek

Fâilâtün fâilâtün failâtün fâilün

— . — — — . — — — . — — — . — —

(Bk. Mandıra, n. 107)

⁸¹ Fârisî mîdânem: (yanlış) “Farsça biliyor musun?” demek istiyor.

⁸² Mâh: ay.

ACEM: Ne mene⁸³ gadidi?

KAVUKLU: Şimdi temennâ memennâ görürsün. — İsmail, buraya gel! İş yine sana düştü.

PİŞEKÂR: (*Gelerek, Acem'i görmez.*) Ne o? Hayr ola! Yine bir müşküle mi saplandın?

KAVUKLU: Öyle oldu, yine bir muşmula saplandı.

PİŞEKÂR: Nereye saplandı?

KAVUKLU: Ben bilir miyim?

PİŞEKÂR: Canım, “— Yine bir müşkülün mü var?” diyorum. (*Dönerken Acem'i görür.*) — Vay! Maşallah! Hoş geldin, safâ geldin. Gaffar Ağa!

ACEM: Safân arta, İsmail Efendi. Hoş bulmuşam, safâ bulmuşam. Keyifleriniz nicedi?

PİŞEKÂR: Hamd olsun, efendim. Sizinkiler de iyidir inşallah?

ACEM: Çok şükür Hudâya, çok yahşidi.⁸⁴

KAVUKLU: İsmail, sen hepsini anlıyorsun, ben hiç anlayamadım. Yalnız, şunu merak ettim: “— Çok yaşlıydı.” diyor. Akrahasından biri ölmüş de, çok mu yaşlıymış?

PİŞEKÂR: Hayır, canım, “çok yaşlı” değil, “çok yahşi” diyor ki, “çok iyi” demektir.

ACEM: İsmail Efendi, bu kişi Fârisî bilmir.

PİŞEKÂR: Bilir, efendim. Biraz lâtifecidir de, zât-i asîlânelerine⁸⁵ öyle gelmiş.

ACEM: Deminden danışmışım,⁸⁶ “— Yoh.” derdi; imdi danışirem, diyersen

⁸³ Ne mene: ne çeşit, ne türlü, nasıl.

⁸⁴ Yahşi: iyi, güzel.

⁸⁵ Zât-i asîlâneleri: asîl olan zatları (Büyültme sözü).

⁸⁶ Danışmak: sormak.

“— Belî.”⁸⁷; anlamamışam, cenabın malûmat apara.⁸⁸

KAVUKLU: İsmail, bu Acem malûmat anbarı arıyor; birader, nerdeyse tarif et de, yolundan kalmasın.

PİŞEKÂR: Dur, be canım! Saçmalayıp durma. Onun aradığı gerçi “malûmat anbarı”na uymaz değil, fakat senin anladığın tarzda değil. Senden bahs ediyor, “— Deminden kendisine sordum, ‘Fârisî bilmem’ dedi, halbuki sen ‘bilir’ diyor-sun, hangisi doğru?” diye soruyor.

KAVUKLU: Sen de, benim söylediğimin doğru olduğunu söyle, herif meraktan kurtulsun.

PİŞEKÂR: Peki ama, birader, o zaman senin cehlîni⁸⁹ meydana koymuş olurum; zîrâ lisanımız Fârisî ve Arabî ile zenginleşmiştir, nasıl “— Bilmiyor.” derim ya?

KAVUKLU: Peki, “— Biliyor.” de.

PİŞEKÂR: Canım, o da olmaz; çünkü kal-kar seninle Fârisî konuşmaya, cevap veremezsin, arada ben yalancı olurum.

KAVUKLU: İsmail, ben bir şeyler uyduru-rum, kardeşim.

PİŞEKÂR: Farz-i muhâl,⁹⁰ karşında Acem’in yerine beni farz edelim; sana ben Fârisî olan bir şey sorayım, cevap verebilir mi-sin?

KAVUKLU: Elbette bir şeyler anlar söy-lerim.

PİŞEKÂR: Neyi anlar söylersin? Hiç olur mu, birader? Fârisî mîdânem?⁹¹

KAVUKLU: Neden olmasın? Mademki Pa-ris’te imâret varmış, bunu bilen çoktur.

PİŞEKÂR: Haydi be canım! Ben de dur-

dum da, abdal gibi hitâb ediyorum. Sen zaten kaabil-i hitâb⁹² değilsin.

KAVUKLU: Orası doğru. Herkes de bilir ki, ben kahvede kitap değilim.

PİŞEKÂR: Al bir daha! Gaffar pehlivanı da bu şeylerle meşgul ediyoruz. Bırak da, şu me-seleyi halledelim, adamcağıza karşı mah-cup olmayalım. — Gaffar Ağa, sebeb-i teşrîfinizi⁹³ sorabilir miyim, iki gözüm?

ACEM: Belî. Menem âmedânem esbâbın⁹⁴ ne sorisen, canım? Mektup yazan özün değilsen?

PİŞEKÂR: Evet, evet. Birdenbire hatırla-yamadım.

KAVUKLU: İsmail, bu “Ahmed Ağa” dedi-ği senin de ahababın filân mı ki, bu herif esvabını soruyor?

PİŞEKÂR: Canım, sen kendi işine bak! Onun sorduğu “Ahmed Ağa” değil be kuzum, “— Geldiğimin sebebini bilmi-yor musun?” diyor. Karşıma, dedim ya!

ACEM: Ne danışır bu pespâye?⁹⁵

PİŞEKÂR: Efendim, o burada ödüle güreş-mek üzere bekliyor. Oldukça kıymetli pehlivandır.

ACEM: Vay, kızıl kaftan! Özün de pehle-vansen?

KAVUKLU: Ben bu meydanın pehlivanı-yım.

ACEM: Özümle güreşirsen?

KAVUKLU: Ben adamla güreşirim, oğlum; özümle güreşilmez, o yenir.

PİŞEKÂR: Canım, ne ters adamsın! Yahu, “özüm” diyor, “özüm” değil, yani “be-nimle” diyor.

87 Belî: evet.

88 Aparamak: vermek.

89 Cehl: cahillik, bilgisizlik.

90 Farz-ı muhâl: olmaz a, olacağı yok ya...

91 Farisî mîdânem: bk. n. 81.

92 Kabil-i hitâb: hitap olunabilir, kendisiyle konuşulabilir.

93 Sebeb-i teşrîf: gelme nedeni.

94 Menem âmedânem esbâbın: benim gelme sebeplerimi.

95 Pespâye [Pes-pâye]: derecesi aşağı; bayağı.

KAVUKLU: Yaa, evet, ben de sizi bekliyorum.

ACEM: Bilürsen ki, özüm yaman bahâdiram.⁹⁶

KAVUKLU: İsmail, ne dedi. “Üzüm pahalı” mı diyor?

PİŞEKÂR: “Ben nâmdar pehlivanım, çok kişiyi yendim, benimle güreşebilir misin?” demek istiyor.

KAVUKLU: Ne olursan ol! Hodri meydan!

ACEM: Menim gücüm çohdi. Men İran’da güreşende, bir pehlevân-i nâmdâra⁹⁷ serçe-parmağım havâle edende,⁹⁸ hasmım meydanda yoh olmuş, iki gün aramışlar, bulunamamışdı. İki gün sonra Bursa’dan bir teğrâf ile haber verdiler ki: “Buraya bir pehlevan havadan düşdi, bu pehlevan Zal-oğlu Rüstem⁹⁹ pehlevandı.”

KAVUKLU: İsmail, bu sene Bursa kaplıcalarına hiç de masraf ederek gitmemeli.

PİŞEKÂR: Bu da neden icap ediyor?

KAVUKLU: Baksan a, senin hal-oğlu bedava yolluyor. Serçe-parmağıyla dokununca, İran’dan Bursa’ya adam yollamış. Burası yakındır, demek ki bir üflemek elverecek. İkimiz birbirimize sarılırız, Acem’e bir nefes ettirince Bursa’dayız. — Gaffar Ağa, o senin dediğin İran’da, burada değil. Burada biz varız, bizim de seyahata niyetimiz yok. Senin güreşmeye niyetin varsa hodri meydan!

ACEM: Meni gorhudirsan? Özüne acıram. Çoluh çocuğun vardı?

KAVUKLU: Var. Ne yapacaksın?

ACEM: Git onlarla helâllaş.

KAVUKLU: Ne o! Tahran’a mı gidiyoruz?

ACEM: Yoh. Onu özün bilürsen. Dimek isterim ki, hasret gitmeyesen.

PİŞEKÂR: Canım, münakaşaya lüzum yok. “İşte meydan, gitmeyelim Şiraz’a;/Halep orda ise burda endâze”.¹⁰⁰ Haydin bakalım, nusret¹⁰¹ kimindir!

KAVUKLU: İsmail, ben bu gürültüye pa-buç bırakırsam hasret kime düşer görürüz. — Haydi, hal-oğlu, soyunacak mısın? (*Binişini çıkarır.*) Ben soyundum. (*Kollarımı sallar, gezinir.*) Haydaaa!

ACEM: Yoh, yoh! Senin nene soyunacağım? Özün özüme sinek gadar ufak görünürsan.

KAVUKLU: Tamam! İşte meydan! (*Kapı-sırlar. Bir ileri, bir geri gidip geldikten sonra, Kavuklu, Acem’i ileri doğru iter.*) Al!

ACEM: (*Beş adım geri geri gittikten sonra sırt-üstü, boylu boyunca yere serilir.*) Başım dönende düşmüşem. (*Kalkar.*) Gerekdi ki, özün yenesen. (*Kavuklu’yu tekrar tutar.*)

PİŞEKÂR: Canım, sırtın yere geldi ya, kâfi!

ACEM: Belî. Fakat gerekdi ki, pehlevan pehlevanın sırtını yere desti¹⁰² ile getire.

KAVUKLU: (*Acem’in belinden tutarak.*) Ben sana şimdi testi ile çeşmeye gitmeyi öğretirim. (*Arkaya doğru eğer, yere yatırır, iki eliyle omuzlarına çullanır.*) Oldu mu?

ACEM: Belî. Pes!

KAVUKLU: Bel pis ise gider temizlersin, olur. (*Kalkar.*) Haydi git de, senden ustası varsa onu yolla. Ödülü belki o kazanır.

ACEM: İmdi men giderem, biraderimi ha-

96 Bahâdir [bahâdır]: bk. n. 12.

97 Pehlevân-i nâmdâr: ünlü pehlivan (Nâmdâr: ünlü).

98 Havâle etmek: (burada) dokunmak.

99 Zal-oğlu Rüstem: Fars şairi Firdevsî’nin Şehnâme adlı destanının kahramanlarından biri.

100 Ölçek: 11 (4 + 4 + 3).

101 Nusret: zafer, yenme, üstünlük.

102 Dest: el.

berdâr iderem ki, gele, intikamım ala.
(Gider.)

KAVUKLU: Uğurlar olsun! Biraderini de-
ğil, silsileni getir de bizi Bursa'ya gön-
dersin. Senin makinan bozuldu, sen
tamire gir.

PİŞEKÂR: Aşk olsun. Hamdi'ciğim! Sen
hakikaten pehlivanmışsın da bizim ha-
berimiz yok.

KAVUKLU: Ey, kuzum, yok mu eceline
susayan?

(Yerlerine gider, otururlar.)

(Zurna Lâz havası çalar. Lâz, şarkı söyle-
yerek ve oynayarak gelir. Kavuklu karşıla-
yarak, beraberce oynamaya başlarlar.)

¹⁰³ Ha puradan aşağı
Pen inemem inemem
Küçüksün sevdiğim
Sözüne inanmam

Konyaluyum Konyalu
Yürütürüm kayuğumu
Ciderum yalu yalu
Hey kız neden sorarsun
(Dururlar.)

LÂZ: (Hayretle Kavuklu'ya bakarak.) Oy,
uşağım, nerelisin? Sorayrum, hemşeri
misun, ti pana.

KAVUKLU: Evet, hemşeriyim.

LÂZ: Nerelisin? Of'lu misun, Ünye'li mi-
sun, Fatsa'li misun? Of'lu isen çöylü
misun, şehirli misun? Çöylü isen çim-
lerdensun? Deyil isen şehrun hanci ma-
hallesindensun?

KAVUKLU: Meydan bulabilirsem, nereli
olduğumu söyleyeceğim.

LÂZ: Meydanda mı tiyeceksun? Toğru ci-

delum o tediğün meydana, orada çıkar-
san penümle hemşeri, soracayum sana
çöyden haber, anam pabam sağ midur,
rahat midur, deyil midur, nenin nesidur,
edepilür misun pana haber, oy cozunü
sevdiyum hemşerisu!

KAVUKLU: Hemşeri, ben...

LÂZ: Pen de oni soracaydum, tavrاندun
penden önce. Ha paktum kafan pü-
yük, tedim vardur içinde akıl, koştum
celdüm sana, tökeceyim terdümi, cöre-
ceksun terdüümün üç beşini tördüni, o
zaman tiyeceksun “— Varmış Hayred-
din'in pin terdü”, sen de şaşakalacak-
sun penüm cibi.

KAVUKLU: Anlamadım ya, ben...

LÂZ: Mademçi anladun, artık söz düşmez
pana. Şimdi sıra senindir, pekleyece-
yüm seni, haçan tükenecek sözün, ce-
lecek sıra pana, işte o zaman paşlayaca-
yum pen de söze.

KAVUKLU: Ben...

LÂZ: Pileyrum, sen tiyeceksun ki “— Ne
işleysun tayı?”...

KAVUKLU: (Eliyle Lâz'ın ağzını tıkayarak.)
İstop! — İsmail, vakit az, gemi hareket
edecek, gideceksen bin, zîrâ kalkıyor.

PİŞEKÂR: (Olduğu yerden.) Efendim, ne
kalkıyor?

KAVUKLU: Vapur, vapur. Boğaz'a gide-
ceksen yetiş.

PİŞEKÂR: Canım, nasıl vapur? Karada va-
pur gider mi, birader?

KAVUKLU: Bu, hamarat cinsinden. Bırakır
bırakmaz başlayacak.

PİŞEKÂR: Dikiş makinesi mi?

KAVUKLU: Hayır, oya gergefi.

PİŞEKÂR: Haydi, canım, saçmalama!

KAVUKLU: Kolum yoruldu, bırakıyo-
rum. Bırakır bırakmaz, saçma mı, ağ mı,

103 Ölçek: 7 (4 + 3 ve 3 + 4).

görürsün. (*Elini Lâz'ın ağzından çeker ve yürüyerek.*) Haydi, tornehet!¹⁰⁴

LÂZ: (*Arkasından koşarak, söze devamla.*) Pırakmadun tiyeceyümi tiyeyüm. Hemşerüm, nedür bu ettiyun? Haçan pir misafir celdi mü celdi, pırakur da kaçulur mu? Oy cözünün pebeyini yiyeyüm, ne kaçaysun pabacıyum? Ne ettim sana? Cördün mü penden bir çötülük, ne tiye kaçaysun?

KAVUKLU: (*Pişekâr'ın önüne gelmişlerdir; Kavuklu, Lâz'ı Pişekâr'la karşılaştırır.*) İskeleye geldik. İsmail, Teslim! (*Der ve Pişekâr'ın arkasından süzülür gider.*) — Oh!

LÂZ: Pabacıyum, pari pırak ta terdümi tökeyim sana. Pak, ha pu paba beni pıraktu kaçtu. Pak sen akli paşunda pirine penzeysun, terdümi tiyeyüm sana, hak veresun pana.

PİŞEKÂR: Canım, hak...

LÂZ: Hak detiyün cün cibi âşikar mıdır? Pu paba çimun pabasıdır?

PİŞEKÂR: O...

LÂZ: Evet, oni sorayrum.

PİŞEKÂR: Efendim, o...

LÂZ: E, teduyüm odur.

PİŞEKÂR: (*Yürüyerek gitmeye başlar.*) İşte onu...

LÂZ: (*Pişekâr'ı takiben.*) Evet, pen de oni arayrum. Bir cöründi, lahurdi timeden pıraktu da savuştu. (*Pişekâr'la beraber, Kavuklu'nun olduğu yere gelmişlerdir; Pişekâr, Lâz'ı Kavuklu'ya teslim edip kaçmak ister; bu defa Kavuklu da onlara katılır; Lâz, ikisinin ortasında, bir sağa, bir sola dönerek.*) Yakişur mu pu sana? (*Kavuklu'ya dönerek.*) —

Pabacıyum, evvelâ sen işledün ha pu işi pana. Pen isteyrum anlamak, ha pu meydan nerededir? (*Pişekâr'a dönerek.*) — Ha pir meydan varmış, celdum sormaya oni. (*Kavuklu'ya dönerek.*) — Sorayrum sana, ha pu meydanı pilir misun?

KAVUKLU: (*Derhal ağzını tutarak.*) Dur! Sıra bizim.

PİŞEKÂR: Birader, ne yapıyorsun? Bizim Hayreddin Ağayı boğacaksın. Bırak şunun ağzını.

KAVUKLU: Bırakayım ama, İsmail, herifin ne istediğini, kimi aradığını anlamak ihtimali kalmaz. Dur öyleyse, hatırıma bir şey geldi. Herifin ağzını açıp açıp kapayım. Ne istediğini, kimi aradığını birer kelimeyle anlat-sın. Hem herif boğulmak tehlikesinden kurtulur, hem de biz ne istediğini anlayabiliriz.

PİŞEKÂR: Canım, öyle çocukça iş mi olur, birader. Dur, ben sorar anlarım. — Hayreddin Ağa, hoş geldin! — Hamdi Efendi, bırak da ağzını söyle-sin

LÂZ: Hoş puldum. Nasılsun, eyi misun, hoş misun, İsmail Efendi amca?

PİŞEKÂR: Çok şükür. Bu taraflara neye geldin?

LÂZ: Ha purada varmış bir pehlivan. İşit-tum, tedüm: Pende cider ederim cüreş.

PİŞEKÂR: Yaa! Demek sen de pehlivan-sın, öyle mi?

LÂZ: Efendum, pu pir meraktur.

PİŞEKÂR: Çoktan beri mi güreşirsin?

LÂZ: Ne söyleysun, İsmail Efendi. Sen hiç işitmemiş misun “Kalaycı Hayreddin Pehlivan?”

PİŞEKÂR: Canım, güzel ama, hem kalaycı,

104 Tornehet: (İngilizce **turn the heat** sözünden bozma) başı çevirmek; (burada) geminin başını çevir, yürüt.

hem de pehlivan. İki bir arada nasıl olur anlayamadım.

LÂZ: Neden olmasun, pabacıyum? Cündüz ideyum kalay, akşama cidüp eylerüm idman, haçan cuma cünleri eyle-rüm pehlivanluk.

PİŞEKÂR: Pekâlâ. Şimdi sen buradaki ödüle mi gireceksin?

LÂZ: Öyle pabacıyum. Nerededir o cüreş?

PİŞEKÂR: Buradadır. Sana pehlivanı da göstereyim. — Hamdi Efendi, birader, gel, gel, işi anladık!

KAVUKLU: (*Gelir.*) Ne imiş?

PİŞEKÂR: Efendim, ödüle girmeye gelmiş. — İşte, Hayreddin Ağa, güreşeceğin pehlivan bu. Eğer bunu yenebilirsen ödül senindir.

LÂZ: Ha, pu mi? Teminden peri konuşan ceveze öyle mi?

KAVUKLU: Oh, maşallah! Görenler Allah için söylesin. Ulan, hangimiz geveze be?

LÂZ: Ne tiyeysun? Pırakmadun soracaktum bir sual, lâf kaldu ağzumda. Purada pehlivan sen misun? Ha penümle cüreşecek misun?

KAVUKLU: Evet, ben güreşeceğim. Ne var, beğenemedin mi?

LÂZ: Peyenilür şey misun çi, peyeneyüm.

KAVUKLU: Ulan, herif bir de beni beğenmiyor. — Neremi beğenmedin?

LÂZ: Nereni peyeneceyum. Taha ne soraysun, ne teysun?

KAVUKLU: İsmail, ben bu herifi tepeleirim. Baksan a, “deyyusun” diyor.

PİŞEKÂR: Hayır, birader, “diyorsun” demek istiyor. Fena bir şey değil, yanlış anlama.

LÂZ: Ulan, ne turaysun, karşımda?

KAVUKLU: Savuşayım mı?

LÂZ: “Hoşt” timedum sana. Cüreşecek misun?

KAVUKLU: Yooo! Yüzüne bakacağım.

LÂZ: Penum mi? Pen puraya yuzumi cöstermeye celmedum.

KAVUKLU: Lâf etmeye mi geldin?

PİŞEKÂR: Haydin, canım, geçmiş şeyleri bırakınız da, iş başına geçiniz. Bak, etraf dolmuş, sizi bekliyor.

LÂZ: Ha pu korktu da istemedi cüreşmek.

KAVUKLU: Vay canına! Ulan, ben mi korktum, sen mi? Haydi soyun! Ne duruyorsun?

LÂZ: Ne ideceyum soyunup?

KAVUKLU: Böyle mi güreşeceksin?

LÂZ: Senün nene soyunacayum? Ha pu pir parmağum yeter sana.

KAVUKLU: Haaa! Sen de Acem gibi küçük parmağına havale, suratına tahtaperde edip beni hemen yere sereceksin galiba.

LÂZ: Ya ne sandun, pabaluk?

KAVUKLU: Soyunacak sandım. Haydi öyleyse! (*Binişini çıkararak, Lâz’a doğru yürür, öksürerek yaklaşır ve sıkıca Lâz’a doğru tükürür.*) Al, düzenbaz herif!

LÂZ: Oy anam! (Arka üstü iki defa taklak attıktan sonra kalkar, seyirciler arasında kaybolur.)

KAVUKLU: Vay gidi pehlivan vay! Eğer hepsi böyleyse, nafile bekliyorum. Ne ise! Bakalım kismete ne çıkacak.

(*Yerlerine giderler.*)

(*Zurna Kayserili havası çalar. Kayserili meydana gelir, elini şakağına koyarak aşağıdaki türküyü hem söyler, hem oynar.*)

KAYSERİLİ:

¹⁰⁵ Hey hey!

Mal değil ki pazarlarda satayım
Gözel değil sarılıp da yatayım
(*Kavuklu'nun yüzüne bakarak.*)
Eşek değil hergeleye katayım
İlgın ilgın eser yeli silanın.
(*Oynar.*)

Gapısı da gapıma bahar
Bahışı da yüreğim yahar
Gayseri'nin kızları
Yumurtaya gulup tahar

Bülbül ne ötersin garip yuvada
Kendim gurbet ilde gönül sılada
Galdı derim gönüm gozü elada
İlgın ilgın eser yeli silanın

Keklik düz ovada oynasır
Al giyinmek gozellere yaraşır
Yârim de hamamda yunmuş
Bağ'a doğru gelir yanaşır

(*Kavuklu'yu görerek.*) Yuuuh! Bu da
ney kim?

KAVUKLU: Adam.

KAYSERİLİ: Heç de benzediğin yoh a!

KAVUKLU: Adama mı?

KAYSERİLİ: He!

KAVUKLU: Çok şey! Demek, ben adama
benzemiyorum. Peki, neye benziyorum?

KAYSERİLİ: Onu ben de bildiğim yoh, a
gardaş. Şekil şekil deel. Neye benze-
dek, ben de şaştım.

KAVUKLU: Demek, hiç haa?

KAYSERİLİ: Canım, heç deel a, neyiki on-
ğu bilemedük.

KAVUKLU: Elbette bir şeyim. Hava deği-
lim ya!

¹⁰⁵ Ölçek: bendler 11 (4 + 4+ 3 ve 6 + 5)

1. bağlama: 8 ve 7

2. bağlama: ölçek bozuk.

KAYSERİLİ: Yoh, hava değelsin. Hava ol-
san gotü gohardın, şükür ki değelsin.

KAVUKLU: Peki, neyim?

KAYSERİLİ: Dur hele, bir düşün ek ağa.

KAVUKLU: Haydi, düşünelim bakalım.

KAYSERİLİ: Domates desem, yuvarlah de-
ğelsin; büber desem, yeşil değelsin; ha-
vuç desem, sivri değelsin.

KAVUKLU: O da değil. Daha?

KAYSERİLİ: Buldum, hey ağa, buldum!

KAVUKLU: Neyim?

KAYSERİLİ: Mezar taşı.

KAVUKLU: Mezar taşı lâf söyler mi?

KAYSERİLİ: Gardaşım, sen geveze soyun-
dansın.

KAVUKLU: Sen benden bir dayak yer misin?

KAYSERİLİ: Kim? Sen mi bağ'a dayak
atacaksun? Şaşarım senin akluna. Te-
kerin ikiye böldüğü¹⁰⁶ sen de!

KAVUKLU: Ulan, o da ne demek?

KAYSERİLİ: Ne olacak, tezek.

KAVUKLU: Ulan, herifte küfüre bak! —
Hemşeri, haydi sen yoluna git, yoksa
burada meşe sopası yersin.

KAYSERİLİ: Kim? Ben mi zopa yiyece-
ğim? Ben adamın gozune şu iki barna-
ğımı sokunca patlatırım.

KAVUKLU: Neni sokunca neni?

KAYSERİLİ: Ha şu iki barnağımı.

KAVUKLU: Çüş, ulan! Ona “barnah” mı
derler?

KAYSERİLİ: Ya ne dirler?

KAVUKLU: Ayı, ona “parmak” derler.

KAYSERİLİ: (*Kahkaha ile güler.*) Amanın
heç değil, ortamdan yarılacağım. Ne
dirler, ne dirler?

KAVUKLU: Parmak, ulan, parmak.

¹⁰⁶ Tekerin ikiye böldüğü: sığır pisliği.

KAYSERİLİ: Çüş! Dilini eşekarısı soha! Bir yerde dime, yüzüne gülerler.

KAVUKLU: Onu birimize yaparlar ama, sana mı, bana mı, bilmem. — Şimdi sen onu bırak da, buraya neye geldin? Onu söyle.

KAYSERİLİ: Sival mi sorun? Nideceksin? Sen buranın kâyası mısın, hey gidi.¹⁰⁷

KAVUKLU: Evet, kâhyasıym.

KAYSERİLİ: “Kel kâya” didikleri sen misin?

KAVUKLU: Kel değilim ama kâhyayım.

KAYSERİLİ: Esnaf kâyası mı? De get işine? Kâya degel, değnekçi bile olaman.

KAVUKLU: Ne olursam olayım. Sen ne arıyorsun?

KAYSERİLİ: İtin tersini. Nideceksin?

KAVUKLU: Buldun mu bari?

KAYSERİLİ: He buldum. Gormiyon mu?

KAVUKLU: Hayır. Nerede? Cebine mi koydun?

KAYSERİLİ: Sen cebe sığan mı, itin ite sürttüğü?

KAVUKLU: Ulan, bunlar nasıl lâkırdı be? — İsmail, Allahı seversen gel! Bu herif beni belâya sokacak.

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Efendim, hayr ola? (*Kayserili’yi görerek.*) — Vay! Safâ geldin, Mayıs-oğlu! Ayol, gözlerimiz yollarda kaldı. Neden böyle geciktin? Ben mektubu yazalı hayli zaman oldu.

KAYSERİLİ: Gözünün bebeyini seveyim, İsmail Efendi; gabahat neğin bizim uşaklarda. Vahtıyla haber virmemişler, gusuruma bahmayasın.

KAVUKLU: Kuzum, İsmail, arada “neğin” diye bir söz geçti; o ne demek? Anlayamadım.

107 Gidi: pezevenk.

PİŞEKÂR: Efendim, bu zat Kayseri’nin nâmdâr pehlivanlarındandır. Adla sanla bunlara “Mayıs-oğulları” derler. Bu sülâle yedi göbekten pehlivan gelmiş, pehlivan gider. Arada geçen “neğin” sözü de, “falan filân” denmez mi, o kelime yerine kaim.¹⁰⁸

KAVUKLU: Demek, Mayıs-oğulları bunlar haa!

PİŞEKÂR: Evet. Bu aileyi bilmeyen yoktur, Hamdi’ciğim.

KAVUKLU: Evet. Ben bile karşılaşır karşılaşmaz tanıdım.

PİŞEKÂR: Demek, evveliyâtından¹⁰⁹ haberin yoktu, öyle mi?

KAVUKLU: “Mayıs-oğlu” diye bazı yerlerde duydum ama, asıl kendini görmemiştim. Bu sefer karşı çıktı, derhal kafasından, mayıs olduğunu anladım.

PİŞEKÂR: Canım, senin bildiğin mayıslardan değil. Bunların nâmi, şöreti Mayıs-oğulları’dır; yoksa kendileri filân mayıs değil, birader. İşte ödüle bu zat ile güreşeceksin. İsabet olmuş tesadüf edisiniz.

KAYSERİLİ: Amanın, ne diyeyim, İsmail Efendi! Bu itle bir harara mı tıhılacağız?

KAVUKLU: Bunu benim için mi söylüyor?

PİŞEKÂR: Efendim, bunlar Anadolu’ludur. Bu gibi misalleri hakaret farz etmezler, ta’bîr-i tabîyyeden¹¹⁰ farz ederler. Bunda kasıt yoktur. Seni göstererek, “— Bununla mı güreşeceğiz?” diyor.

KAVUKLU: Ulan, İsmail, ne ara bulucusun, bilir misin! Ne ise! Şimdi bu Mayıs-oğlu ile güreşecek miyiz? Onu söyle.

108 Kaim: başka bir şeyin yerine geçen.

109 Evveliyât: bir şeyin önceki halleri.

110 Ta’bîr-i tabîyye: doğal deyim..

PİŞEKÂR: Evet, birader, seninle güreşme-
ğe geldi.

KAVUKLU: Öyleyse söyle de soyunsun,
güreşeceğiz. Bu herif burada söylendik-
çe ben çileden çıkacağım, güreş değil
dövüş edeceğiz.

PİŞEKÂR: Mayıs-oğlu Pehlivan, buyuru-
nuz soyununuz da, güreşe başlansın;
zîrâ başka pehlivanlar da gelmesi muh-
temeldir.

KAVUKLU: Aman, İsmail, “Mıh-temeli”
diye bir pehlivan daha mı var? Bu ne
Allahı seversen? Güreşecek miyiz, kalfa
gibi yapı mı yapacağız?

KAYSERİLİ: Canım, şu dabanı yarığın ne-
sine soyunah? Onu da adam yerine
goydun da, “— Soyun.” deyon, İsmail
Efendi.

KAVUKLU: Oğlum Mayıs Ağa, lâfla peynir
gemisi yürümez. İşte er meydanı. Sen
pehlivansan kendini orada göster. Anla-
dın mı, Mayıs-oğlu mayıs!

KAYSERİLİ: Öyledir de, ne durun orada,
eşek gibi yüzüme bahan? Bileğine ne-
yine güvenirsen yürü de boyunu gostert.
(*Kavuklu’ya doğru yürür.*) Vardım aha!

KAVUKLU: (*Derhal cübbeyi sırtından atar,*
Kayserili’nin boynuna sarılır, sağ bacağını
Kayserili’nin arkasına getirerek, sola doğru
*temâyül eder*¹¹¹ *etmez Kayserili sırt-üstü yere*
uzanır.) Buyurun! Mayıs değil mi, burada
da cinsini gösterdi, yayıldı kaldı. Var güb-
reliğe de, arkadaşlarının yanında rahat et.

KAYSERİLİ: Zarar yoh, gardaşlık. Yenilme-
dim a, ayağım neyim irkildi. Bunu senin
yanına bırakacak değelim; şimdi varıp
ağamı neyimi getireceğim, o sanğa goster-
tir, gıl-guyruh herif seni — İsmail Efendi,
gusura galma, birader, bir gazadır oldu.
(*Gider.*)

KAVUKLU: İsmail, mektupla davet ettiğin
pehlivanlar hep böyleyse, nafile bana
zahmet veriyorsun.

PİŞEKÂR: Dur bakalım, birader, bunların
içinde duyup gelenler de var, hepsini
ben davet etmedim. Her ne hal ise!
Biraz daha bekleyeceğiz, çünkü nâm-
dar pehlivanlara da mektup ve haber
yolladım, onlar daha gelmediler. Hele
onları da hakla, ödül senindir, merak
etme.

(*Yerlerine giderler.*)

(*Zurna Matiz havası çalar. Matiz, salla-
narak, şarkı söyleyerek, meydanı ağır ağır*
*dolaşır, Kavuklu’nun karşısına gelince du-
rur, iki elini açarak Fâtîha okur ve ellerini*
yüzüne sürerek geri geri çekilir, yine şarkı-
sını söyleyerek yoluna devam eder, uzakla-
şır.)

KAVUKLU: Herif beni evliyaya benzetti.
Kendinde değil galiba.

MATİZ: (*Yine Kavuklu’nun önüne gelmiş-
tir.*) Vay! Yine oraya geldik. Ulan, ben
yolu şaşırdım galiba. (*Döner, yürür.*)

KAVUKLU: Dur bakalım ne halt edecek.
(*Matiz’in önüne geçer, durur.*)

MATİZ: (*Birdenbire görür, irkilir.*) Ulan, ga-
liba mezarlığa saptım. (*Döner, gider.*)

KAVUKLU: (*Karşılayarak, öksürür.*) Öhö,
öhö!

MATİZ: (*Yine irkilerek.*) Bir de öksürük.
Vay canına! Ölü mü öksürüyor dersin?..
Yok canım!.. Bana öyle geldi. (*Döner.*)

KAVUKLU: (*Karşılar.*) Ey insanoğlu!

MATİZ: (*Baş önünde, yere bakarak.*) Ulan...
Galiba periler arasına düştük... — Peki,
yâ cinli... (*Durur, fakat sallanır.*)

KAVUKLU: Ey insan-oğlu! Sallanmadan
dur da dinle.

111 Temâyül etmek: eğilmek.

MATİZ: (*Cebr-i nefis ederek.*)¹¹² Peki ama... duramıyorum ki... (*Sallanır.*) — Ulan, çarpılacağız be!

KAVUKLU: (*Sesini kabalaştırarak.*) Nedir bu halin? Nereden gelip nereye gidiyorsun?

MATİZ: (*Gözleri yerde olduğu halde, sallanarak.*) Efendim, şey... Şöyle evden çıktım... biraz başım... ağrıyordu da... konyak içtim... “İyi gelir” dediler... Bir iki derken... fazlaca kaçırmışım... Allahla ahdim olsun... bir daha... böyle... şeytana uymam... tövbeler tövbesi!

KAVUKLU: Sallanmadan söyle.

MATİZ: Duramıyorum ki.

KAVUKLU: “— Dur!” diyorum. Yoksa...

MATİZ: Yoksa, çarpacak mısın?

KAVUKLU: Evet. Sana “— Dur!” diyorum.

MATİZ: Duramıyorum be!... Çarpacaksan... Ulan, vay... enayi oğlu... enayisi!... Ulan, deminden beri beni... peniz ediyorsun da...¹¹³ keş¹¹⁴ gibi korktum be!... Ulan, sen misin, cin misin?... Söyle bakayım!...

KAVUKLU: Ne olacak?

MATİZ: Söyle de görürsün... bal-kabağı!

KAVUKLU: Ben cinim, sakız-kabağı!

MATİZ: Yuuu!... Surata bak da saatini ayar et... Ulan, sen cin değil... insan... bile değilsin!... Sen bayağı... kırmızı turp olabilirsin... enayi dümbeleği!... Ulan, karşıdaki... hımbıl mı be?... Kime yutturuyorsun... açık göz?...

KAVUKLU: Sen evvelâ kendine gel de, sonra lâkırdıya başla. Bir kere suratına bak be!

MATİZ: Ulan, dasnik¹¹⁵ oğlu dasniği!... Ben cihanı susta durdurmuş... nâmımı duyunca dünyayı titretmiş... bir yumrukta dokuz kişinin canına kıymış...

KAVUKLU: Külhanbeyi.

MATİZ: Ulan, bana... “bıçkın Yılmaz... kaçıranı vurmaz... Kara Hasan” derler... Sen karşıdakine... bir dikiz et¹¹⁶ de... öyle söz söyle, imanım zostik...¹¹⁷ yuvarlan da gel!...

KAVUKLU: Anladık, Kara Hasan. Sen biraz kendine gelmezsen, kimin yuvarlanacağını görürüz. Durucuk, yavrum, durucuk!

MATİZ: Ulan, sana lâf etmek için... kendime mi geleyim?... Vay enayi vay!... Ulan, kör müsün?... Ben, benim be!... Saloz oğlu saloz!... Ulan, dızgallı¹¹⁸ moruk... Ulan, dalgaya tutulmuş yelkenli gibi... ne öyle iki tarafa... yalpa edip duruyorsun?...

KAVUKLU: Gören Allah için söylesin! Ulan, sallanan kim? — Sen buraya neye geldin? Onu söyle.

MATİZ: Ulan, sana ne be?... Neye geldimse geldim... Keyfimin kâhyası mısın?...

KAVUKLU: Kâhya değilim, neye geldiğini soruyorum.

MATİZ: Anladım... Beni sorguya mı çekiyorsun... imanım mustantik!¹¹⁹

KAVUKLU: Oğlum, sen biraz fazla kaçırmışsın. Haydi git, aklını başına topla da, sonra gel. Zirâ, ne söylediğimi anlıyorsun, ne de söylediğin anlaşılıyor. Haydi, yavrum, haydi harç bitti, yapı paydos!

115 Dasnik: (argo, ermenice) pezevenk.

116 Dikiz etmek: (argo) bakmak.

117 Zostik: (argo) kabadayılının bir hitap sözü, susti olarak da kullanılır.

118 Dızgallı: (argo) sakallı (Dızgal: sakal).

119 Mustantik: sorgu yargıcı.

112 Cebr-i nefis etmek: kendini zorlamak.

113 Peniz etmek: (argo) bir sırrı meydana çıkarmak.

114 Keş: (argo, Ermenice) pezevenk.

MATİZ: İskelesi bozuk, omuzdaş. Sen manişi burada dinle. Bana “Manici Kara Hasan” derler. Söyleyim de gör, böyle mani duydun mu ömründe.

(*Mani okur.*)

¹²⁰ Adam aman gül ellere
Göğsüne hercaşı menekşe yakıştır
[gül ellere
Kendine bir dikiz et sonra da
[gül ellere

Al bir tane daha:

¹²¹ Adam aman karıştır
Boyu uzun kumaşın eni de on
[karıştır
Ne bilmediğ(i)ne karış ne de fesat
[karıştır

KAVUKLU: Tamam! Uyduk. Bir de çığırtma, darbuka, zillimaşa. Bal gibi çalgılı kahve. — Delikanlı, bunlar burada sökmeyiz; sen onları tulumbacı koğuşunda, veya meyhanede dinletirsin; burada anlayan yoktur. Sen burada ne arıyorsun? Onu söyle.

MATİZ:

¹²² Adam aman kesenin
Bilmem içi dolu mu koynundaki
[kesenin]
Şaşarım ben aklına sen gibi yol
[kesenin]

KAVUKLU: Al, şekerli biir, çardak altı! — Oğlum sandalye ver! — Yanık Hasan, müşteriye bak!

MATİZ: Öyleyse yap bir semâî havası... Al, kardeşim bahşişini!... (*Cebinden para çıkarıp Kavuklu'ya atar gibi yapar.*) Al be! Al be!... Haydi, canını sevdiğim, bir semâî yap imanım!... Allah be!... Bu herifi övdün de mi yarattın?... Hey

yaradana kurban... suratına hayran... olayım ulan... bu ne yaradış be!... Hey yumurtaya can veren Allahım!... Neler de yarattırın...

KAVUKLU: Çalgılı kahve. Semâî, destan, mani falan biliyorsan durma. Bahşış de var.

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Hayr ola, birader! Yine müşküle mi rastladın?

KAVUKLU: Ne söylediğini anlayamadım ya, bir belâya daha çattık.

MATİZ: Vay! İsmail Efendi ağabey... Ben de seni arıyordum.

PİŞEKÂR: Hoş geldin, Yılmaz Kara Hasan! Hayr ola! Sen beni pek aramazdın ama, neden böyle aradın?

MATİZ: Nasıl aramam, ağabey? Canını yiyeyim!

KAVUKLU: İsmail, savuş! Canını yiyecek.

PİŞEKÂR: Efendim, senin anladığın gibi değil. Bana şiddetle muhabbeti olduğunu anlatıyor. — Ey, anlat bakayım, niçin görmek istedin?

MATİZ: Anam babam, bir yiğitlik dalaveresi açmışsın... Bir hırbo bana peniz etti... Dedim:... “— Kardeşim... ben şimdi gider... bizim moruğu enseler... dalavereyi anlarım...” Haaa?... Moruk, ne dersin?... Piyastos edebilir¹²³ miyim, imanım?...

PİŞEKÂR: Haa! Pehlivan müsabakasını mı duydun? Evet, bir ödül var; var ama, bilmem senin hesabına uyar mı?

MATİZ: Ne var uymayacak, be moruk?... Eğer işi ergan etmediyse,¹²⁴ piyastos ettim gitti be imanım!... Baksan a!... Tığ gibi delikanlıyım... Benim karşıma çıkacak babayığit... sığır yürekli olmalı... (*Kavuklu'ya hitaben.*) — Haaa?... Ne

120 Ölçek: 14.

121 Ölçek: 14.

122 Ölçek: 14.

123 Piyastos etmek: (argo) yakalamak, ele geçirmek.

124 Ergan etmek: (argo) söylemek, ifşa etmek.

dersin?... Anam babam... biz adamın marizine kayarız...¹²⁵ borcumuzdur... Anladın mı, Hırbo?...

KAVUKLU: Bu da bana. — Uan, deminden beri o kadar isim saydın ki, içinden çıkmanın imkânı yok. — İsmail, sen ne anladın?

PİŞEKÂR: Efendim, ödüle girmek istiyor.

KAVUKLU: Yaaa! Bu suratla mı?

MATİZ: Ulan, şu enayi pilâkisine bak... bizi beğenmedi... — Sen benim ne bıçkın olduğumu... hiç de mi duydun?... Vay enayi vay!... Ulan, ne dikiz ediyorsun?... Beğenmedin mi, baba torik?...

KAVUKLU: Ay! İsmail, bu oğlan zihnime dokunacak. Ne söylediğini anlamıyorum. Allasen bunu buradan def et, zihnime fenalık geliyor.

MATİZ: Ne o?... Beni mi atlatsın?... Bana da mı mandepsi?...¹²⁶ Oğlum... ben böyle numaralara metelik vermem... Biz kaçın kurasıyız... baksan a bir kere, moruk!...

KAVUKLU: Oğlum, sen güreşecek misin, yoksa bize yeniden lâf mı öğreteceksin?

MATİZ: Vay! Hımbıla bak!... Enayi gibi, sana ödülü verir miyim?... Ulan, işte meydan!... *(Çırpınır, Kavuklu'nun üzerine yürür ve birdenbire Kavuklu'nun bacağına sarılmak ister; Kavuklu, önünden atlar; Matiz, altında biri varmış da onu yenmeğe uğraşıyormuş gibi yerde çabalar.)* Al, ulan!... Kıpırdanma... billah boğarım!... Benim şakam yoktur... anladın mı, enayi pilâkisi?...

KAVUKLU: *(Uzaktan seyr ederek.)* İsmail, bu şimdi benimle mi güreşiyor?

PİŞEKÂR: Öyle farz ediyor galiba. Dur bakalım ne yapacak.

KAVUKLU: Ben biliyorum ne yapacağını.

PİŞEKÂR: Ne yapacak?

KAVUKLU: İsmail, o ne yapar be! Şimdi yorulup orada sızacak. Baksan a, ayakta duracak hali yok.

PİŞEKÂR: Hele bırakalım da bakalım. Belki “— Yendim.” diyecek.

MATİZ: Eyvah! Yenildim... *(Sırt-üstü uzanmış ve sızmıştır. Horlayarak uyur.)*

KAVUKLU: İşte dediğim çıktı: At gibi delikanlı eşek gibi sızdı. Hadi, İsmail, baxından sen, ayaklarından da ben, şunu el-birliği ile kaldırıp def edelim.

(Her ikisi, Matiz'in koltuklarından tutarak kaldırırlar.)

PİŞEKÂR: Yahu, kendine gel!

MATİZ: *(Uyanır.)* Af edersiniz, ağabeyciğim... Ben mort oldum...¹²⁷ Mort tezeresini aldım... Eyvallah imanım!... Aşk olsun, moruk!... Usta pehlivanmışsın... Sana pes!... Eyvallah imanım, bana izin!... *(İki tarafa yıkılırcasına, yalpa vurarak gider.)* Eyvallah ağabeyler!... Pes ettik işte!... *(Gider.)*

KAVUKLU: İsmail, senin hep pehlivanların böyleyse, beni ne uğraştırıyorsun, be birader?

PİŞEKÂR: Öyle deme, birader. Bu bir müsabakadır. Her gelen böyle mi olacak? Hele şimdi çekilelim de bekleyelim.

(Yerlerine çekilirler.)

125 Marizine kaymak: (argo) çullanıp dövmek.

126 Mandepsi: (argo) tuzak, oyun, dalavere.

127 Mort olmak: (argo) ölmek.

(Zurna pehlivan havası çalar. Cesîm-ül-cüsse¹²⁸ ve Rumelili gibi mülebbes¹²⁹ bir Pehlivan meydana gelir; yürürken, ağzıyla “Güm! Güm! Güm!” diyerek meydanı döver eder.)

PEHLİVAN: Hey!... Cihanın pehlivanları!... Beni “— Geliyor” dediler mi?... Halbuyse, meydana değil pehlivan, adam bile yok. Kim bilir, her birisi fare deliğine kaçtılar... Çıkınız. Erkeklik şanını lekelemeyiniz. Korkmayın, ayakta peşrev eder, canınızı kurtarırsınız. Yağlanmadan ödülü alır giderim. Çıkın nerde iseniz! (Kavuklu’yu görerek.) Hah! İşte bir kırtıpil! — Hey! Bana bak! Kimsin, nesin, insan mısın, pehlivan mısın? Çabuk söyle, işim var!

KAVUKLU: Ne yapacaksın? Bir yere hediye mi göndereceksin?

PEHLİVAN: Ulan, bana sen nasıl sual sorabilirsin? Sen kim oluyorsun bakayım?

KAVUKLU: Amma da tuhaf! Ben kim olursam olayım, sana ne! Sen de kim oluyorsun?

PEHLİVAN: Vay nâbekâr!¹³⁰ Sen bana böyle söyleyecek adam mısın? Bak bakayım bir yüzüme. Pire kadar göründün sen gözüme. Beni gördün mü haa? İşte o bilmediğin dünya pehlivanı, dağ-deviren, zincir-kıran, dünyayı tiril tiril titreten, sırtını kimse yere getiremeyen Kara Arslan Halil Pehlivan benim.

KAVUKLU: Hani, cihanı susta durduran sen misin?

PEHLİVAN: Kör müsün?

KAVUKLU: Ben görüyorum, sen kör müsün?

PEHLİVAN: Vay!... Sen... sen... sen... sen

bana... (Ağzıyla “Güm! Güm! Güm!” diyerek iri adımlarla dolaşır.) İşte şimdi iş değişti. Ulan, bana “kör” diyecek kadar adam mısın? Benim kim olduğumu, benim ismimi duyanların tiril tiril titrediklerini bilmiyor musun? Görmedinse de, kimseden duymadın mı?

KAVUKLU: Ne duydum, ne de gördüm. Ama şimdi görürüm.

PEHLİVAN: Haydi öyleyse! Hodri meydana!

KAVUKLU: Ne olacak? Bir yere mi gideceğiz?

PEHLİVAN: Ne gitmesi, be herif! — “Haydi!” diyorum sana!

KAVUKLU: Ne yapayım?

PEHLİVAN: Titre.

KAVUKLU: Hava iyi.

PEHLİVAN: Olsun.

KAVUKLU: Mutlaka titreyecek miyiz? O da neden.

PEHLİVAN: Elbette. Daha da soruyorsun. Kimin karşısındasın.

KAVUKLU: Olur, titrerim ama, biraz daha soğukluk edersen.

PEHLİVAN: Ettiğim hezeyânı¹³¹ beğenmedin mi? — “Titre!” diyorum sana.

KAVUKLU: “— Olur.” dedik ya!

PEHLİVAN: Öyleyse ne duruyorsun?

KAVUKLU: Kışı ve kar yağmasını bekliyorum.

PEHLİVAN: Yoksa benimle alaya mı çıktın?

KAVUKLU: Hayır, tek kürekle mehtaba.

PEHLİVAN: Ulan, bunlar benim karşımda söylenmez. Sen ne cesaretle söylüyorsun, haa?

128 Cesîm-ül-cüsse: iri gövdeli, iriyarı.

129 Mulebbes: giyinmiş.

130 Nâbekâr: işe yaramaz, haylaz.

131 Hezeyân etmek: saçmalamak.

KAVUKLU: Cesaretle değil, ben kendi kendime söylüyorum. Sen bana baksan a! Ben öyle, senin zannettiğin gibi, kuru gürültüye pabuç bırakanlardan değilim. Sen buraya güreşmeye mi geldin, mantar atmaya mı? Galiba meydanı boş buldun.

PEHLİVAN: Ağzını topla. Aklını başına al. Yoksa, Amerika'ya gönderdiğim pehlivandan daha fena ederim.

KAVUKLU: Ne o? Sevk memuru musun yoksa?

PEHLİVAN: Öylesi değil. Senin anlayacağın, karşıma çıkan dünya baş-pehlivanı imiş. Herifin benden haberi yok ki, benimle güreşmeye yeltendi.

KAVUKLU: Cihan baş-pehlivanı seninle güreşmeye yeltendi haa! Ey, sonra? Korkarım yendin.

PEHLİVAN: Elbette. Birinci hamlede elim kulağı geçti. Birdenbire öyle savurmuş, fırlatmışım ki, yere düşmek nasîb olmadı.

KAVUKLU: Ne oldu?

PEHLİVAN: İşte o belli olmadı.

KAVUKLU: Kayıp mı oldu?

PEHLİVAN: Meydanda yok. Yok. Bir hafta aradılar taradılar, değil yakınlarda, İstanbul'un her tarafını aradılar, civar yerlere adam gönderdiler, yine yok. İşte o zaman, Türkiye'nin her tarafına telgraflar, mektuplar. İş gazetelere düştü. Velhâsıl, aradan on beş gün geçti, Amerika'dan bir mektup geldi: bir hafta evvel Amerika üzerinden, oldukça yüksekten biri geçmiş. Gidiş o gidiş! Hâlâ da gidiyor.

KAVUKLU: Vay canına! Amerika'nın havasından geçmiş de, oraya düşmemiş, öyle mi? Eey, şimdi biz de öyle mi olacağız dersin? — İsmail, yetiş, helâllaşalım!

PİŞEKÂR: (*Gelir.*) Vay! Maşallah! Safâ gel-

din, Halil Pehlivan! Be iki gözüüm, gözlerimizi yollarda bıraktın. Neye böyle geç kaldın?

KAVUKLU: Amerika'ya posta yolluyormuş da, ondan geç kalmış.

PİŞEKÂR: Ne postası. Yoksa mesleği değiştirdin mi, Pehlivan?

KAVUKLU: Değişmek filân yok. Güreşte tuttuğunu Amerika'ya göndermekten vakti yokmuş da, ondan gecikmişmiş.

PİŞEKÂR: Neler söylüyorsun, Hamdi'ciğim? Ne Amerika'sı? Anlayamadım. — Pehlivan, böyle bir şey mi var? Sen anlat bakayım.

PEHLİVAN: Be canım, nesini anlatayım? Belki sen de duydun: bir pehlivanı şöyle sağ elimin serçe-parmağı ile gelişi-güzel bir savurdum da, bir hafta sonra Amerika'nın havasından geçtiğine dair bir mektup almıştık. Onu anlatmak istiyorum. Bu herif galiba benim nâmımı duymamış olacak ki, karşımda söz söylemeye cesaret ediyor.

PİŞEKÂR: Efendim, şu meydan müsâîd. Bir güreş tutarak imtihana girmiş olacaksınız. Allah iki pehlivandan elbette birine nusret¹³² verecektir. Haydi bakalım!

PEHLİVAN: Ben bu pelte ile mi güreş tutacağım? Uzaktan elimi sallasam el verir. Bu da ne? (*Yine ağzıyla "Güm! Güm! Güm!" diyerek, bir aşağı, bir yukarı dolaşır.*)

KAVUKLU: Ne duruyorsun? — Yallah!" de de, veyahut — Hoy!" diye meydana çık görelim. Öyle lâfla peynir gemisi yürümez, yavrum. Ak mı, kara mı, meydana belli olur. Haydi, soyun bakalım!

PEHLİVAN: Ne? Ne dedin? Sana mı soyunacağım? Şaşarım senin aklına. Sana ben göğsümden bir düğme bile çöz-

132 Nusret: bk. n. 101.

mem, be abdal! Sen kim oluyorsun da, sana soyunayım?

KAVUKLU: Pekâlâ! Buyurun güreşelim. Öyle “Güm güm”le iş bitmez.

PEHLİVAN: Vay! Daha da söylüyorsun ha! Di haydi bakayım! Çabuk ol, işim var. Seninle uğraşacak vaktim yok. Evvelâ haydi git, çoluk-çocuğun varsa, var onlarla helâllaş.

KAVUKLU: O da neden? Hacca mı gidiyoruz?

PEHLİVAN: Ne haccı? Ahrete, ahrete! Belki bir daha görüşmek nasîb olmaz.

KAVUKLU: Dedik ya, “kuru gürültüye pabuç bırakan yok.” Kendine güvenen borazancı-başı olur. Benim canım Amerika’ya kadar seyahat etmek istiyor. Ben senin gibi hazır ekispres nerden bulurum. Hem de bedava. — Haydi, İsmail, tası tarağı topla.

PİŞEKÂR: Ne oluyoruz, birader? Mahalle-den mi taşınıyoruz?

KAVUKLU: Pehlivanın mantarına binince, tâ Amerika’ya kadar bedava gidiyoruz.

PİŞEKÂR: Canım, birader, hiç öyle şey olur mu? Bunlar masaldan ibarettir. Siz er meydanına bir kere girin de, bakalım er olan kimdir. — Haydin, pehlivanlar, başlayalım!

PEHLİVAN: Ulan, bu herif, gözüme sinek kadar bile görünmüyor. Bugün yine talihim kapalı olmalı. Her ne ise! Kısmet senmişsin, pehlivan. Artık hazır ol, geliyorum. (*Yürür.*)

KAVUKLU: (*Karşı gider, yüz yüze gelince sıkı bir öksürük.*) Öhhööö! (*Alt çenesine bir yumruk atar.*)

PEHLİVAN: (*Sırt-üstü yıkılır.*) Ulan, boş bulunduk. Pes be!

KAYARTO: (*Yenidünyadan.*) Amanın, çocuklar, galiba yağmur yağacak.

KAVUKLU: Bacı, galiba sen de özendin.

PEHLİVAN: (*Yerden toplanır, üstünü başını silker.*) Kal sağlıcakla! Bu sefer elimden tez kurtuldun. Ben hele kafamı toplayayım da. (*Gider.*)

KAVUKLU: Amerika’ya mı teşrif? Safâ geldin! İnşallah Amerika havasını aldıktan sonra aklın başına gelir; burada kaç kişi varsa gelip seferber edersin. Haydi, sana da uğurlar olsun, mantar-zâde!

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi’ciğim, inşallah maşallahın var. Sen ne imişsin, ayol! Ben görmeyeli dünyanın kuvvetini iktisâb etmişsin.¹³³

KAVUKLU: Öyle oldu. Baktım, dünyanın kuvveti geçiyor, önünü kestirdim, hemen hesap ettirdim.

PİŞEKÂR: Efendim, öyle “kestirme” değil, “kesb etmişsin” derim; yani “kuvvet bağlamışsın.” Baksanız a, bir yumrukta herifin çenesini menesini allak bullak ettin. Yere yuvarlandı.

KAVUKLU: O ondan değil. Herif püften. Sen, üst tabakadan attığına mı bakıyorsun? Palavra ile bizi korkutup ödülü yutmak fikrinde. Dayağı yiince, “güm güm” diye dolaşması sona erdi. Şimdi ne olacak? Daha pehlivan gelecek mi? Sen onu söyle.

PİŞEKÂR: Efendim, tamam. Artık gelecek pehlivan olmadığı gibi, ödülü sen kazandın, Hamdi’ciğim. Uzun etme, artık bundan böyle koltuğundayım.

KAVUKLU: Köpek-memesi mi oldun?

PİŞEKÂR: Öyle demek değil. Şimdi kız senin. Düğün yapılacak. Tabî, kız zengin, düdüğü çaldın.

KAVUKLU: Ulan, İsmail, bu aralık öyle şakanın sırası değil. Duyarlarsa sahi zanderler de, — Aman, bu herif düdük

133 İktisâb etmek: kazanmak.

müdü çalar hırsızmış.” derler, kızı da vermezler. Deli misin?

PİŞEKÂR: Hay Allah lâıyığını versin! A birader, o bir temsildir.¹³⁴ Kaderi yüz gösterene, “Düdüğü çaldı” derler, yani “kazandın” demek isterim. Dur şimdi, ben gidip de seninkileri haberdâr edeyim.

KAVUKLU: Dur, İsmail, bende ev bark yok ki, kiler olsun. Ayol, boşuna zahmet edip de arama.

PİŞEKÂR: Aman, canım, bugün de senin sersemliğin üstünde. Canım, sana arkadaş olacak kız yok mu? Hani güreştin. Onun anasını...

KAVUKLU: İsmail, o da biraz sakat oldu.

PİŞEKÂR: Efendim, ne gibi?

KAVUKLU: Ulan, nasıl ne gibi? Baksan a, “— Anası...” diye, dişlerini sıkarak hırslı hırslı söylüyorsun.

PİŞEKÂR: Yok, efendim. Yok. Sana öyle gelmiş. Şimdi, senin refikanın¹³⁵ anasını, dadısını, evin içinde kim varsa hepsini...

KAVUKLU: Aman, İsmail dur. Bana fenalık geldi. Acele etme. Hepsini ne yapacaksın.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Efendim, haberdâr edeceğim, müjdeleyeceğim. “Ne yapacağım?” ne demek, a canım! Ben gidiyorum.

(Yenidünyanın önüne gelir.) — Efendim, müjde!

(II. Zenne, I. Zenne, Kayarto hep beraber telâşla çıkarlar.)

II. ZENNE: Ne o, İsmail Efendi? Hayırdır inşallah!

PİŞEKÂR: Efendim, Hamdi Efendi biraderimiz damat oldu.

KAYARTO: Aman, İsmail Afandi, kim o? Bize damat olan kimmiş?

PİŞEKÂR: Canım, haniya evvelâ güreşip de kızınızın kolunu bükten Kavuklu Hamdi Efendi yok mu? Ne kadar pehli-van geldiyse, efendim, siz de gördünüz, hepsini bir pösteki gibi yere serdi.

KAYARTO: Aaa! İsmail Afandi, eyvahlar olsun! Şimdi o kırtıpil herif bize damat mı oldu? Eyvah! Eyvah! Aman, İsmail Afandi, Allasen sahi mi söylüyorsun? Ayol, doğru söyle! Herkesin yüreğini oynatma, ayol!

PİŞEKÂR: Elbette sahi, efendim. Böyle lâtife olmaz ya! Siz de güreşirken gördünüz.

KAYARTO: Evet. Deminden orada iki ayı boğuşuyordu. Kuçuk hanuma da gösterdim.

KAVUKLU: Ulan, marsık, ağzını topla! Yoksa yüzüne...

(Ana kız, Pişekâr ile hafıyyen¹³⁶ görüşürler.)

KAYARTO: *(Koşarak Kavuklu'nun yanına gelir ve dikkatle yüzüne bakar.)* Aaa! İnan olsun, buna öyle piliç gibi kız verilir mi hiç? Ayol, bak başımıza gelenlere! Eyvah! Eyvah! Şimdi ne olacak?

KAVUKLU: Ulan, fellah, yoksa seni mi alacağım zannediyorsun.

KAYARTO: İlâhi, iki gözün kör olsun da, sürün inşallah!

KAVUKLU: Ulan, sen sürün, köpoğlu! Hem, sen burada ne duruyorsun? Haydi, başına bir çatkı, beline bir kuşak, tepene de örme ufak susam helvası sepeti; doğru, nerde hamam var, oraya! *(Aksırır.)*

134 **Temsil:** örnek, söz.

135 **Refika:** nikâhlı karı, eş.

136 **Hafıyyen:** gizli olarak, gizlice (**Hafı:** gizli).

KAYARTO: (*Garip garip sesler çıkarıp Kavuklu'nun üzerine hücum eder.*) Aguhi manuka! Aguhi manuka!

KAVUKLU: (*Pişekâr'a doğru kaçarak.*) Aman, İsmail, bu fellâh babalandı. Şunu durdur, belâyâ gireceğim.

PİŞEKÂR: (*Kayarto'yu önleyerek.*) Bacı, aklını başına al! Ne yapıyorsun, iki gözüm? Ne olsa, bugüne bugün damadınız. Senin de efendin demektir.

KAYARTO: Aman, yerin dibine girsin öyle damat! Olmaz olsun! Ayakları dalansın da, damat olamaz olsun inşallah!

II. ZENNE: Kız, Şetaret, sus! Allah betlerinden saklasın. Ne yapalım, kızımızın kaderi öyleymiş. Allah dirlik düzenlik versin! — İsmail Efendi, şimdi ne yapacağız, iki gözüm? Olacak işlerin hepsi de elinizi öper.

PİŞEKÂR: Efendim, siz hiç merak buyurmayınız. Bendeniz onların hepsini yapar, yerli yerine korum. Evvel emirde,¹³⁷ şimdi mevsim yazdır, malûm, doğruca bağa teşrif buyurulur.

(*Hep beraber giderler. Zurna "Ey gaziler" havası çalmağa başlar. Palanga'da dahi kimseler kalmaz.*)

BİTİŞ

Haftaya cuma günü Kadıköy Yoğurtçu Çayırı'nda mükemmel düğünümüzü icrâ eder, lütfen teşrife rağbet buyuracak zevât-i muhteremeyi¹³⁸ de memnun etmeğe son derece gayret ederim.

— Efendim, her ne kadar suç-i lisân¹³⁹ olduysa af buyurula! Oyunumuz hitâma ermiştir.

137 Evvel-emirde: ilk iş olarak (Emir, Emr: iş).

138 Zevât-i muhtereme: sayın zatlar.

139 Suç-i lisan: dil suçu (Yaygın biçimi: Sürç-i lisan [=dil sürçmesi])

PAZARCILAR

Kaynak:

Kavuklu Hamdi, *Pazarcılar*, yazma; Behzat Butak özel arşivi; Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü arşivi.

KİŞİLER¹

ZURNACI

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

KAVUKLU'NUN OĞLU

I. KÜRT (Pazar-başı. Hasso)

II. KÜRT (Pazar uşağı)

III. KÜRT (Pazar uşağı)

IV. KÜRT (Pazar uşağı)

HIRBO (Memiş Ağa)

ARAP (Hacı Fettah)

RUMELİLİ (Hüsmen Pehlivan)

ACEM (Mirza Dâniş)

CÛD (Azarya)

KAYSERİLİ (Gülşen Mayıs-oğlu)

ARNAVUT (Bayram)

EĞİNLİ (Mehmet Ali)

I. ZENNE (Abla)

II. ZENNE (Kardeş)

III. ZENNE (Anne)

KAYARTO (Arap Bacı)

ÇELEBİ

TULUMBACI

TULUMBACILAR

KARAKOLLUKÇU

KARAKOLLUKÇU'NUN MAİYETİ (Konuşmazlar)

¹ Eldeki metnin başındaki “Eşhâs” başlıklı listede adı olup da metinde bulunmayan kişiler: Lâz, Tatar, Balama, Ermeni.

PAZARCILAR

(Palanga bir pazar yerini musavvirdir.²)

GİRİŞ

(Zurna Kürt havası çalar. Dört Kürt oynayarak meydana gelirler. Burada, “Çırpan” tabir edilen Kürt oyununu şu suretle oynarlar: İkisi, sağ ellerini yukarı kaldırarak oldukları yerde oynamakta, diğer ikisi altı adım nisbetinde fâsıla³ ile karşılarında ve ağır ağır sağa sola yarım yarım çark ederek, bazen de tam bir daire devr ederek oynaya oynaya ilerlerler ve oldukları yerde oynayanların yukarıda tuttukları ellerine bin türlü evzâ⁴ ve harekât⁵ sonra vurduktan sonra yine geldikleri gibi oynaya oynaya yerlerine avdet ederek dururlar ve sağ ellerini yukarı kaldırarak diğerleri gibi oldukları yerde oynarlar; bu defa, evvelce sâbit⁵ duranlar harekete gelerek, evvelkiler gibi oynayarak ilerlerler ve evvelkiler gibi onlar da aynı hareketleri tekrar ederek oyuna nihayet verirler; her biri bir tarafa çekilerek dururlar.)

2 Musavvîr: Tasvir eder, gösterir.

3 Fâsıla: ara, aralık.

4 Evzâ ve harekât: davranış ve hareketler (Her iki sözcük de aynı anlamda).

5 Sâbit: yerinde duran, kımıldamayan.

(Zurna Pişekâr havasını çalar.)

PİŞEKÂR: (İki tarafı iki eliyle selâmlayarak meydana gelir.) Efendim, cümleniz⁶ safâlar geldiniz! Oyunumuz “Pazarcılar”dır (Kürt'lere dönerek.) — Vay! Siz hâlâ hiçbir iş görmemişsiniz. Pazar yeri böyle mi olur? Hepinizi şimdi kovarım ve bir para da vermem. Haydi bakayım, şu tezgâhları düzeltiniz, bir biçimine koyunuz. Şimdi nerede ise esnaf gelirler. Herkes alışverişine bakacak. Durmayınız, tertib ediniz. Ne duruyorsunuz!

(Kürt'ler hep birden tezgâhları tanzime başlarlar.)

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna Kavuklu havası çalar. Kavuklu, arkasında Kavuklu'nun Oğlu (Kavuklu-arkası), tıpkı kendi gibi giyinmiş, fakat başında

6 Cümle: hep birlikte (Cümleniz: hepiniz).

kavuk bir tarafa çarpılmış, belinde olması icap eden şal kuşak hemen hemen memelerinin altından bağlanmış, pek gayr-i muntazam bir surette giyinmiş olduğu halde, elinde bir muşamba fener, bir elinde de sırtındaki zembilin uzun sapı olduğu halde, abdal abdal sırtarak meydanı çark ederken.)

KAVUKLU: (*Arkasına bakmayarak.*) Geliyor musun?

KAVUKLU'NUN OĞLU: Yaa, elbette geliyorum. Bırakır da kaçır mısın? Yağma yok, baba!

KAVUKLU: Ayağının sesini duymadım da onun için sordum.

KAVUKLU'NUN OĞLU: (*Tepinerek.*) Al öyleyse, duy!

KAVUKLU: Ulan, sana “— Hayvan gibi tepin.” demedim.

KAVUKLU'NUN OĞLU: Baba, ne dedin?

KAVUKLU: Bak köpoğluna! “Hayvan” dedim diye “Baba” diyor. Sus, terbiyesiz köpoğlu!

PİŞEKÂR: (*Olduğu yerden, gayet yüksek sedâ ile.*) Vay, efendim, maşallah, maşallah!

(Kavuklu ânî bir irkilmekle geri geri geriler, oğluna çarpar, her ikisi de birdenbire birbirleri üzerine düşerler, başlarından kavuklar her biri bir tarafa tekerlenerek gider, ayaklarından pabuçlar bir tarafa fırlar. Alt alta, üst üste olurlar. Bir müddet Kavuklu, oğluna istinâd ederek,⁷ ayağa kalkmak ister, kayarak tekrar düşer; oğlu, altında kalarak feryat eder, bin müşkülâtla altından kalkar, doğrulamaz, babasının üzerine tekrar düşer; bin müşkülâtla doğrularak pabuçlarını, kavuklarını toplayarak düzeltirler, üstlerinin başlarının toz topraklarını silkerler.)

KAVUKLU: Öyle birdenbire kulağımın dibinde ne bağıırıyorsun? Ben sana kaç de-

fa “— Birdenbire bağırma.” diye tenbih etmedim mi idi ha! (*Kulağından tutarak çeker.*) Seni eşek seni!

KAVUKLU'NUN OĞLU: Amaan!... Baba, valla ben bağırmadım. (*Ağlayarak.*) Görmedin mi, ben de senin gibi korktum.

KAVUKLU: Bak, daha söylüyor, maskara köpek!

KAVUKLU'NUN OĞLU: Baba...

KAVUKLU: Daha “Baba” diye bana sözü mü geri veriyorsun ha! Def ol gözümün önünden, (*İterek kovar.*) çapkın!

PİŞEKÂR: Aman efendim, çocukta kaba-hat yok, nafîle rencide etmeyiniz.⁸

KAVUKLU: (*İrkilerek.*) Bu da kim? (Dikkatle süzer.)

PİŞEKÂR: İki gözüm, af buyurunuz, sizi gözüm ısırdı da, “— Maşallah, uğurlar olsun!” diyecektim, mahal kalmadı.⁹ Galiba pek dalgındınız, zannederseniz ürküttüm.

KAVUKLU: Beygiri mi?

PİŞEKÂR: Ne münasebet, efendim, estağfurullah. Siz beygir misiniz?

KAVUKLU: Ulan, “ürktü, ürküttüm” diye hayvan için söylenir; ben hayvan mıyım, böyle tanımadığın bir adama söylüyorsun, be adam!

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, sizi kasdettim, hayvanı değil. Tekrar rica ederim, bir sürç-i lisandır¹⁰ oldu, birdenbire boş bulundum, ağzımdan kaçtı. Bunun sebebi, sizi gözüm ısırtıyor, işte o oldu.

KAVUKLU: Neyi?

PİŞEKÂR: Efendim, şahsiyetinizi.

KAVUKLU: Ben neye duymadım?

⁸ Rencide etmek: incitmek, kalbini kırmak.

⁹ Mahal kalmamak: (burada) gereği kalmamak. (Mahal: yer).

¹⁰ Sürç-i lisan: dil sürçmesi.

⁷ İstinâd etmek: dayanmak.

PİŞEKÂR: Hissedilecek bir şey yok da ondan.

KAVUKLU: Gözün ısırdı ya.

PİŞEKÂR: Evet.

KAVUKLU: Tamam. İşte “— Benim bir yerim acımadı.” diyorum.

PİŞEKÂR: Efendim, bu bir fiil değildir, bir rumuzdur da ondan.

KAVUKLU: Haydi canım, Allahını seversen! Âlemi yolundan alıkoyma. Saçmasapan söylenip duruyorsun.

PİŞEKÂR: Efendim, sözlerimin hangisi uygunsuz?

KAVUKLU: Denemedim, bilmem hangisi uyar, hangisi uymaz. Ulan, anahtar mı alıyoruz? Haydi, haydi! Çekil de yolu muza gidelim.

PİŞEKÂR: İnan olsun, ben bu âşinâlığımı halletmeden sizi şuradan şuraya salıvermem... İsm-i âlîniz?¹¹

KAVUKLU: Hayır.

PİŞEKÂR: Nasıl hayır? Efendim, ism-i âlînizi soruyorum.

KAVUKLU: Almadım.

PİŞEKÂR: Efendim, bu söz sualimin cevabı değil ki.

KAVUKLU: Ya nedir?

PİŞEKÂR: Efendim, bendeniz ism-i âlînizi soruyorum.

KAVUKLU: İyi ya! İşte ben de “— Almadım.” diyorum.

PİŞEKÂR: Neyi almadınız?

KAVUKLU: İspir.¹²

PİŞEKÂR: Yanlış anladınız, efendim, adınızı sordum.

KAVUKLU: Canım, iyi ya! “İspir aldınız”

diyeceğine “Adın ne?” deseydin de, bu kadar uzamayaydı günaha mı girerdin?

PİŞEKÂR: Af buyurunuz. Nezaketen öyle söylemem icap eder, iki gözüm.

PİŞEKÂR: Efendim, o da hangisi?

KAVUKLU: “Rezalet çıktı da, onu söylüyorum.”

PİŞEKÂR: Haa, anladım. Siz istilahtan¹³ anlamıyorsunuz.

KAVUKLU: Galiba senin işin gücün yok, eğlenecek yer arıyorsun. Haydi çekil de, yolumuza gidelim.

(Yer değiştirirler.)

PİŞEKÂR: Rica ederim, efendim, sizi yolunuzdan alıkoydum. Af ediniz. Fakat ben sizi mutlaka tanıyorum, fakat zihnimde bir türlü bulup çıkaramadım.

KAVUKLU: Bırak, yerinde dursun. Çıkarıp da ne yapacaksın. Belki bozulur, veya hut kırılır.

PİŞEKÂR: Aman, efendim, pek lâtifecisiniz. İşte bu sözlerinizle bana daha ziyade yaklaşıyorsunuz. Rica ederim isminizi bağışlayınız.

KAVUKLU: Sonra ben isimsiz mi kalayım? Evden çıkarken annem tenbih etti, “— Biri ismini isterse verme, sonra isimsiz kalırsın.” dedi, değil bağışlamak.

PİŞEKÂR: Öylesi değil, canım. Adını söyler misin?

KAVUKLU: Ulan, deminden beri böyle söylesen e be mübarek! İsmim Hamdi.

PİŞEKÂR: Ama nasıl Hamdi?

KAVUKLU: Yamyassı.

PİŞEKÂR: Canım, yamyassı Hamdi olmaz. “— Nasıl Hamdi?” dediğim, yani nerelisin, kimin nesisiniz, anan baban kimdir?

11 İsm-i âlîniz: yüce adınız, yüce zatınızın adı (Nezaket sözü).

12 İspir: at ve araba uşağı.

13 İstilah: terim, deyim.

KAVUKLU: Ne olacak? İlmühaber¹⁴ mi, yol tezkeresi¹⁵ mi vereceksin?

PİŞEKÂR: Birader, derdimi anlatamadım. Yani ananın...

KAVUKLU: (*Üzerine yürüyerek*) Şimdi senin babanın...

PİŞEKÂR: Evet, babanın isimleri nedir? Size kimler derler? Meskat-i re'sin¹⁶ ne-residir? Onları soruyorum.

KAVUKLU: Bir kere benim soyumun içinde "Mustafa Reis" isminde hiç kimse yoktur. Bize "Çulha-zâdeler" derler. Dedemin dedesi çulha imiş. Anamın adını ne yapacaksın? Telkin mi vereceksin,¹⁷ be adam?

PİŞEKÂR: Aman birader, (*Üzerine doğru yürüyerek*.) kaldır ayağını üzerine bastın. Tevekkeli değil deminden beri bir türlü bulup çıkaramadım.

KAVUKLU: (*Sür'atle geri kaçarak*.) Aman! Herif galiba coştı, anamın yerine bana telkin verecek. (Kaçar.) — Yürtü, oğlum, galiba bu herif bozdu.

KAVUKLU'NUN OĞLU: (*Takip ederek*.) Aman, baba, kaçalım! Ben korkarım. (*Arkasına, Pişekâr'a bakarak kaçır.*) Koş, baba, koş! Geliyor. Aman, tutacak! (*Baba oğul sür'atle koşarlar, Pişekâr takip eder.*)

PİŞEKÂR: (*Sür'atini arttırarak*.) Aman, birader... Hamdi Efendi... Allasen kaçma da, anlatayım... Galiba beni tanıyamadın.

(*Kavuklu, çocuğun telâş ve sözlerine dalmıştır; Pişekâr'ın sözlerini işitmez.*)

KAVUKLU'NUN OĞLU: Baba, koşalım! (*Sür'atini daha ziyade arttırır.*) Baba, koş, geliyor!

PİŞEKÂR: Birader, ne kaçırıyorsun? (*Takip eder.*) Yahu, boş yere zahmet ediyorsun!

KAVUKLU: (*Fena halde yorulmuştur; pelte gibi, bî-mecâl,¹⁸ bir müddet yürümek isterse de, dizlerinde kuvvet kalmadığı için, olduğu yere yıkılır.*) Oof! Amaan!

PİŞEKÂR: (*Kavuklu'nun elinden tutarak kaldırır.*) Canım, efendim, bu derece koşuşmanın mânâsını keşfedemedim.

KAVUKLU: Aman, birader, gevşemeyecek gibi olmadı ki. Sen de benim yerimde olsaydın benden gevşek olurdun.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. "gevşemek" değil, benden bu derece korkmanın ve kaçmanın esbâbını¹⁹ bulamadım.

KAVUKLU: Senin ne söylediğini hâlâ anlamadım, ben de ona yanıyorum.

PİŞEKÂR: Efendim, "— Sizi gözüm ısırtıyor." demiştim. Ben el'an²⁰ bu sözümün üzerindeyim. Rica ederim, kim olduğunuz söyle misiniz?

KAVUKLU: Canım, söyleyeyim, bir şey değil, fakat sebebi ne?

PİŞEKÂR: Söyledim ya: Sizi gözüm ısırtıyor.

KAVUKLU: Ben bir şey duymuyorum.

PİŞEKÂR: Canım, lâtifeyi ber-taraf edelim²¹ de, kim olduğunuzu, isminizin ne olduğunu lûtf buyurursanız mesele bertaraf edilmiş olur.

KAVUKLU: Siz bilirsiniz.

PİŞEKÂR: Efendim?

KAVUKLU: Size alîm²² derim.

14 İlmühaber: hal kâğıdı.

15 Yol tezkeresi: eskiden, yurt içinde bir yerden başka bir yere giden kimselere verilen resmî yazı, bir çeşit yurt içi pasaportu.

16 Meskat-i re's: doğum yeri.

17 Telkin vermek: ölü gömüldükten sonra mezar başında imamın ölüye seslenişi (Bu sesleniş sırasında ölünün ana adı anılır).

18 Bî-mecâl: güçsüz, kuvvetsiz.

19 Esbâb: sebepler.

20 El'an: hâlâ.

21 Ber-taraf etmek: bir yana bırakmak.

22 Alîm: çok bilen.

PİŞEKÂR: Efendim, bu sözün burada hiç bir münasebeti yok. Sizin adınız nedir? Nasıl anlatayım, bilemiyorum.

KAVUKLU: Hamdi.

PİŞEKÂR: Sade²³ mi?

KAVUKLU: Hayır, peynirli.²³

PİŞEKÂR: Fesühânallah! Canım, peynirli isim nasıl olur?

KAVUKLU: Hiç yemedin mi?

(Yer değiştirirler.)

PİŞEKÂR: Efendim, isim de yenir mi?

KAVUKLU: Pisboğazlığa bağlıdır.

PİŞEKÂR: Rica ederim, birader, siz lâtife ediyorsunuz, anlıyorum; fakat artık lâtifeyi ber-teraf ederek hakikate rücû edelim.²⁴

KAVUKLU: Azizim, ben şimdiye kadar hakikaten oruç tutmadım.

PİŞEKÂR: Peki, ne tuttun?

KAVUKLU: Balık, niyet, pire, atılan topu, kaçan birini, birinin yakasını... tuttum oğlu tuttum.

PİŞEKÂR: Canım, öylesi değil. “Oruç” demedim, “Konuştuğumuz yere gelelim” dedim.

KAVUKLU: Burada konuşmuyor muyduk? Haa, buyurun, (Yerlerini değiştirirler.) buyurun, eski yerimize geldik.

PİŞEKÂR: Canım, siz âdetâ sözümü lâtifeye döküyorsunuz. Rica ederim, artık ciddi konuşalım. Şimdi, efendim, isminiz yalnız Hamdi. Beraberinde bir lâkap filân yok mu?

KAVUKLU: Hayır, yok.

PİŞEKÂR: Demek, sade Hamdi, öyle mi?

KAVUKLU: Evet, sade Hamdi.

PİŞEKÂR: Peki öyleyse, Sade Hamdi Efendi, kimin nesisiniz?

KAVUKLU: Galiba barışmadan bozuşacağız.

PİŞEKÂR: Efendim, neden?

KAVUKLU: Elinin köründen. Ulan, sen “sade”, “peynirli” diye hiç kimsenin adına rasladın mı? Eğleniyor musun? Ben anamdan doğduğum vakit, babam kulağıma “Ahmet Hamdi” diye bağırmış. “Ahmet Hamdi” uzun olduğundan, kolay söylensin diye yalnız “Hamdi”sini kullanmışlar. İşte altmış senedir. Hamdi aşağı, Hamdi yukarı, gidip duruyor. Anladın mı, kalın-kafalı?

PİŞEKÂR: Efendim, deminden beri böyle söylemedinizdi. Pekâlâ. Peder kimdir?

KAVUKLU: Anlamadım, keder nedir?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, “keder” değil, “peder”, yani babanın... (Burada Pişekâr biraz dişlerini sıkarak sertçe söyler.)

KAVUKLU: (Derhal hücum eder vaziyette.) Babanın, silsilenin...

PİŞEKÂR: Aman, birader, ne oluyorsunuz? Daha sözümü tamam etmedim. “Valide, pederiniz kimlerdir?” diyecektim, meydana bırakmadınız. Durunuz, işi uzattık. Ben kısa tarafını takip edeyim. Valideniz Hatice Molla, babanız aktar Cemal Ağa mıdır? Şimdi iş meydana çıkar.

KAVUKLU: Evet.

PİŞEKÂR: Eyüp’te, Vezirçeşmesi’nde, kahvenin karşısında, tahinî²⁵ boyalı büyücek ev sizin midir?

KAVUKLU: Evet.

PİŞEKÂR: Peki, sizin bitişiginizdeki kırmızı boyalı nalbant Hüseyin Ağanın evi. Yani Hamdi Efendinin süt babası. Onun oğlu İsmail, hem de Küçük İsmail. Tanıyamadın mı?

KAVUKLU: Evet, tanırım. Ne olacak?

23 Sade, Peynirli: börek çeşitleri.

24 Rücû etmek: geri dönmek.

25 Tahinî: tahin rengi.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi'ciğim, bunun ne olacağı var mı? Senin çocukluk arkadaşın ve sütkardeşin işte ben değil miyim?

KAVUKLU: Ulan, İsmail! Vallahi tanıyamadım. A gözümlü, seni görmeyeli bir hayli sene oldu. Sen bayağı değişmişsin. Nerede o İsmail, nerde sen!

PİŞEKÂR: Ey, birader, hayat işte böyledir. Uzun seneler insana bir gün kadar bile gelmez. Hamd olsun ki, bu kadar zaman sonra yine birbirimize sıhhatle kavuştuk. Gel, kardeşim, öpüşelim ve bu *(Üzerine doğru, kollarını açarak yürür.)* saatimize hamd edelim! *(Birbirine sarılarak musâfaha ederler.)*²⁶

KAVUKLU: Hey gidi günler! Hey gidi günler! Bak sen! Bu kadar sene sonra yine birleştik.

PİŞEKÂR: Öyledir, azizim. “Dağ dağa kavuşmaz, fakat insan insana kavuşur” derler. Pek doğru imiş. Her ne hal ise! Hamd olsun bu günümüze!... Sahi, onu sormadım: Valide, peder ne âlemdeler? İyidirler...

KAVUKLU: İsmail, sen galiba bunamışsın.

PİŞEKÂR: Efendim, neden anladın?

KAVUKLU: A birader, ben elli beş, sen elli. Ulan, şimdiye kadar valide, peder bizi bekler mi?

PİŞEKÂR: Hayr ola! Bir yere seyahate mi çıktılar.

KAVUKLU: Öyle oldu.

PİŞEKÂR: Acaib. Ne tarafa gittiler?

KAVUKLU: Herkesin gittiği yere.

PİŞEKÂR: Uzak yer mi, birader?

KAVUKLU: Hayır, uzak değil. Buradan Eyüp Gümüşsuyu'na kadar.

PİŞEKÂR: Orada akraba taallûkaat²⁷ var galiba.

26 **Musâfaha etmek:** el sıkışmak, (burada) sarılıp öpüşmek.

27 **Taallûkaat:** hısım ve yakınlar.

KAVUKLU: Hemen hemen tek mil taallûkaat oradalar.

PİŞEKÂR: Âlâ! Toplu bir yerde mi oturuyorlar?

KAVUKLU: Ey, pek de seyrek değil; lâkin oturmuyorlar, yatıyorlar.

PİŞEKÂR: Ne yatması? Hastalar mı?

KAVUKLU: Öldüler. Ulan, eğleniyor musun? Düşünsen e, biz böyle altmış yaşına girmiş adamların ana babası kaç yaşında olması iktizâ eder.²⁸

PİŞEKÂR: Haa, şimdi anladım! Desen e, hepsi de rahmet-i Rahmâna kavuştular.²⁹

KAVUKLU: Evet, hepsi de sütçü Abdürrahim'e kavuştular.

PİŞEKÂR: Vah vah vah! Doğrusu çok acıdım. Allah sizlere uzun ömürler versin! Ne çare, birader, müteessir olma. Hepimizin nihayet gideceğimiz yer orası... Her ne hal ise... Sen şimdi çoluk çocuğa karıştın mı?

KAVUKLU: Öyle ya. Baksan a, bir tanesi peşimde.

PİŞEKÂR: Ay! Bu arkada dolaşan senin mi?

KAVUKLU: Allah bağışlarsa benim.

PİŞEKÂR: Allah bağışlasın. Çok şeytana benziyor. — Köpoğlu seni!

KAVUKLU: *(Çocuğa dönerek.)* Ulan, amcan seni tanıdı. Öp elini, ne duruyorsun?

KAVUKLU'NUN OĞLU: *(Koşarak, Pişekâr'ın elini alarak.)* Amca, öpeyim. *(Öper.)*

PİŞEKÂR: Çok yaşa, var ol, oğlum!

KAVUKLU: Nasıl, İsmail, köpoğlu değil mi?

PİŞEKÂR: Her ne hal ise... Çoktan beri

28 **İktizâ etmek:** gerekmek.

29 **Rahmet-i Rahmâna kavuşmak:** Tanrının rahmetine kavuşmak, ölmek.

birbirimizi kaybettik. Söyle bakalım, bu ayrılık zamanlarımızda ne işlerle meşgul oldun?, nereleri dolaştın?, mahdum³⁰ müteaddit³¹ mi?

KAVUKLU: Evet, mahdum müteahhit.

PİŞEKÂR: Çok şey! Böyle bu yaşta bu gibi büyük işlere girişmek doğrusu şâyân-i hayrettir.³² Maşallah! Ne gibi şeyler müteahhitliği ediyor?

KAVUKLU: Anlayamadım.

PİŞEKÂR: Ne gibi eşya ve hangi müesseselere müteahhitlik ediyor?

KAVUKLU: İsmail, bu kadar sene sonra, henüz birbirimize kavuştuk, doğru dü-rüst konuş da beni çileden çıkarma.

PİŞEKÂR: Birader, bunda darılacak, hid-det edecek bir şey yok. Çocuğun ağır bir iş altına girdiğini söyledin de, onu soruyorum.

KAVUKLU: Ne işi, birader! İş sahibi olacak kadar olmadığı gibi, işi olan adam böyle benim arkam sıra dolaşır mı?

PİŞEKÂR: Ne bileyim, a birader. Sen “mü-teahhit” dedin de, ben de hayrette kaldım, onun için soruyorum. Demek bir işle meşgul değil, öyle mi? Peki, mektebe de mi gitmiyor?

KAVUKLU: Canım, mektebe de gitse, şimdi mektepte bulunması icap etmez mi ya!

PİŞEKÂR: Pekâlâ! Mahdum yalnız mı?

KAVUKLU: Hayır, değil, benimle beraber. Bu da sual mi, İsmail?

PİŞEKÂR: Hayır, azizim, anlatamıyorum. Yani, tek mi, çift mi?

KAVUKLU: Tek mi, çift mi? Çift ola bana gele! Şimdi “Tek mi, çift mi?” mi oynuyoruz?

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi’ciğim, hâlâ lâti-fe-gûluğ³³ bırakmamışsın. Canım, “—Mahdumun tek mi?” diye sordum. Yani, başka çocuk var mı?

KAVUKLU: Ulan ne tuhafsin. Bunu de-minden beri böyle söylesen e! Ne dön-dürüp duruyorsun? Var ya!

PİŞEKÂR: Kaç tane? Allah bağışlasın!

KAVUKLU: Var, İsmail, var.

PİŞEKÂR: Kaç tane?

KAVUKLU: Ne bileyim. Beş altı tane ka-dar var.

PİŞEKÂR: Oh oh! Allah bağışlasın! Efen-dim, kaç erkek, kaç dişi?

KAVUKLU: Üç erkek, üç dişi.

PİŞEKÂR: Oh oh! Bari dişe dokunur gibi mi?

KAVUKLU: Orasını bilemem, çünkü hiç yemedim... İsmail, galiba bozuşacağız. Ulan, çocukları mı soruyorsun, yiyecek mi?

PİŞEKÂR: Hayır, canım. Yani, “Büyücek-ler mi, hizmete yarıyorlar mı?” demek istedim.

KAVUKLU: O kadar büyük değil. İşte en büyüğü bu yanımdaki.

PİŞEKÂR: Allah bağışlasın! Efendim, bu kaç yaşında?

KAVUKLU: Bizim hesapla, on altıyı buldu.

PİŞEKÂR: Oh oh! Allah arttırsın. Peki, bu-nun küçüğü?

KAVUKLU: O da on beş var.

PİŞEKÂR: Şu halde eder otuz bir. Onun küçüğü?

KAVUKLU: Eh, işte o da on iki filân.

PİŞEKÂR: Demek kırk üç. Daha küçüğü?

KAVUKLU: O da on filân.

PİŞEKÂR: Elli üç. Daha küçüğü?

30 Mahdum: erkek evlat.

31 Müteaddit: birkaç tane, çok.

32 Şâyân-i hayret: şaşmağa değer, şaşılması.

33 Lâtife-gû: latifeci, şakacı.

KAVUKLU: Sekiz de o eder.

PİŞEKÂR: Altmış bir.

KAVUKLU: Onda son.

PİŞEKÂR: Ne sonu?

KAVUKLU: Konçına oynamıyor muyuz?...
İsmail, eğleniyor musun?

PİŞEKÂR: Hayır, canım! Çocukların yaşını
hesap ediyorum, a birader!

KAVUKLU: Haydi sen de! Ulan, böyle he-
sap mı olur? Sen bayağı, çocukların ya-
şını bir yere toplayarak mükemmel cem
yapıyorsun.

PİŞEKÂR: Efendim, meramım, azıcık se-
ni söyletmek. Malûm ya, senin mud-
hike-perdâzlığın³⁴ meşhurdur. “Hamdi
Efendi” deyince, insanı bir neş’e istilâ
eder.³⁵

KAVUKLU: Kim?

PİŞEKÂR: Ne kimi?

KAVUKLU: [.....]

PİŞEKÂR: Birader, onu da nereden çıkar-
dın? Ben öyle bir şey söylemedim.

KAVUKLU: İsmail, yirmi sene sonra daha
şimdi birleştik. Eski dövüşleri burada
tekrarlayacak mıyız Allasen? Ulan, şim-
di söyledin.

PİŞEKÂR: Haa! Anladım. Ayol sen yanlış
anladın. Ben, “— Hamdi Efendi deyin-
ce insanı neş’e istilâ eder.” dedim ki...
Yani, “İsmin anılınca insan gayr-i ihti-
yârî³⁶ güler.” demek istedim.

KAVUKLU: Yani, benim ihtiyarlığımı mı
gülerler? demek istedin?

PİŞEKÂR: Anladım, anladım!... Haydi,
şimdi bu bahsi geçelim de, asıl maksa-
da gelelim.

KAVUKLU: Gelelim.

TEKERLEME

PİŞEKÂR: Söyle bakalım, beni görmeyeli
neler yaptın? Ne işler gördün? Bugün
hâlâ ne işle meşgulsün? Nerede oturu-
yorsun? Kayınvalide, kayın...

KAVUKLU: Dur, dur, İsmail! Bunlar benim
hatırımda durmaz. Ben beş dakikaya
kadar gelirim. (*Gider gibi hareket eder.*)

PİŞEKÂR: Birader, nereye? Dur, canım,
yine yanlış anladın galiba. Nereye gi-
diyorsun?

KAVUKLU: (*Durarak.*) Mahalleden bir il-
mühaber çıkarıp getireceğim. Ulan, bu
kadar uzun suale ben bu kafa ile cevap
verebilir miyim be?

PİŞEKÂR: Peki, canım, darılma! Beni
görmeyeli ne işlerle meşgul oldun?
Şimdi ne iş görüyorsun? Bu da sorul-
maz mı?

KAVUKLU: Haa! Bak, onu anladım. Şim-
diye kadar ne işle uğraştım ve şimdi ne
yapıyorum, değil mi? Dinle...

PİŞEKÂR: Söyle.

KAVUKLU: Öyle.

PİŞEKÂR: Evet.

KAVUKLU: Evet.

PİŞEKÂR: Ne?

KAVUKLU: Bilmem.

PİŞEKÂR: Canım, ne anlatacaktın, birader.

KAVUKLU: Meydan vermiyorsun ki.

PİŞEKÂR: Peki, dinliyorum. Buyrun ba-
kalım.

KAVUKLU: Söyleyeceğimi unutturdun, bi-
rader.

PİŞEKÂR: Canım, beni görmeyeli ne işler
işledin? Oradan başlayacak değil miy-
din ya?

KAVUKLU: İşi bana bırakırsan, ben senin

34 Mudhike-perdâz: komik.

35 İstilâ etmek: kaplamak.

36 Gayr-i ihtiyârî: elinde olmadan.

silsilenden başlayacağım. Ulan, bir meydan ver de anlatayım.

PİŞEKÂR: Buyurun, efendim, buyurun! Efendimi bekliyorum. (*Kavuklu iki tarafına ve arkasına bakarak aranır.*) Efendim, ne arıyorsunuz? Sizi bekliyorum.

KAVUKLU: Anladım, sen bana bir şey söylettirmeyeceksin. Nafile. Boş yere vakit geçirmeyelim. İnşallah kismet olur da, bir daha birbirimize rasgelirsek o zaman anlatırım. (*Arkasına bakarak.*) — Haydi, oğlum, bu herifle görüşemeyeceğiz. Biz işimize gidelim. (*Yürürler.*)

PİŞEKÂR: Birader, nereye? Yine harekete geldin. Dur bakalım. Anlatacağını anlat da, eğer gitmek icap ederse gidersin. Ne acele ediyorsun?

KAVUKLU: (*Durur.*) İsmail, ben seni görmeyeli sen hayliden hayli değişmişsin. Ben şimdi gider, seninle nasıl konuşulacağını icap edenlerden öğrenir de gelirim. O zaman konuşuruz. (*Tekrar yürür.*) — Haydi, oğlum, yolumuza!

PİŞEKÂR: (Önleyerek.) Hamdi’ciğim, birader, otuz sene sonra daha henüz birleştik. Ahvâlini³⁷ anlatmayınca şuradan şuraya gidemezsin. Dur bakayım!

KAVUKLU: (Durarak.) Anladım ama, meydan ver de anlatayım.

PİŞEKÂR: Peki, canım, buyurun, sizi bekliyorum.

KAVUKLU: Ne diyecektim? Şimdi de onu unuttum.

PİŞEKÂR: Canım, benden ayrıldıktan sonra geçirdiğin safahât-i hayatı³⁸ anlatıcaktın.

KAVUKLU: İsmail yine saçmalamaya başladı. Ne sapartası,³⁹ be canım? Ben

daha ne olduğunu anlatmadım ki, sapartasını anlayasın.

PİŞEKÂR: Canım, “saparta” değil, geçirdiğin hayatı... Yani benden sonra neler yaptın, nasıl yaşadın?

KAVUKLU: Bu kelime ile anlatılabilir şey için bir saattir bizi burada alıkoydun. Hâlâ da ne ben anlatabildim, ne de sen çenenı tuttun. Dinle. Bir söz daha söylersen, İsmail, gırtlak gırtlığa geliriz. Sade dinle.

PİŞEKÂR: Hay hay, birader! Sade kulak kesildim, seni dinliyorum.

KAVUKLU: Kulak kesileceğine nefesin kesilse daha iyi olacak. Meydan ver de anlatayım.

PİŞEKÂR: Şimdi, birader, evvelâ nereden başlayacaksın?

KAVUKLU: Galiba silsilenden.

PİŞEKÂR: O da ne demek? Benim mi, senin mi? Ben senin silsile-i hayatını⁴⁰ dinlemek istiyorum, birader.

KAVUKLU: Ben de senin silsilenden başlamak istiyorum... Ulan, dur da anlatayım. Çok oldun, İsmail, sıkmağa başladın.

PİŞEKÂR: Birader, bana neden “— Başla.” diyorsun. Ben senin başlamanı bekliyorum. Haydi başla.

KAVUKLU: Silsilenden mi?

PİŞEKÂR: Canım, ne silsilesi? Hayatının maceralarını söyleyecek değil miydin ya?

KAVUKLU: Şimdi, bir de Hayatı’nın muhacir olduğunu mu anlatacağım? O da kim oluyor?

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi’ciğim, öyle değil. Şimdiye kadar başından neler geçti? Onu anlatacaksın.

KAVUKLU: Güzel, ama, meydan ver de an-

37 Ahvâl: haller, durumlar.

38 Safahât-i hayat: hayat safhaları, evreleri.

39 Saparta: azar, tersleme.

40 Silsile-i hayat: hayat zinciri, hayat olaylarının ard arda sıralanışı.

latayım. Çenen durmuyor ki, sıra bana gelsin. Dur da dinle.

PİŞEKÂR: Evet, dinliyorum. O zaman bir-birimizden ayrıldık. İşte oradan başla, ne yaptın?

KAVUKLU: Senden ayrıldığının başlıca sebebi, kendi kendime bir ticaret yapmak istediğimdendi. Düşündüm, taşındım, sana bu fikrimi söylesem, yine bana seksen dereden doksan su getireceksin, zihnimi mihnimi alt üst edeceksin, istediğimi yapamayacağım. Bunun için, sana bir şey söylemeden, usuletle⁴¹ savuştum.

PİŞEKÂR: Öyle oldu. Nereye gittin?

KAVUKLU: Ticaret yapar bir ahababımın yanına.

PİŞEKÂR: İstanbul'da mı?

KAVUKLU: Ulan, burada olsa senin haberin olmaz mı? Beyrut'a kadar uzandım.

PİŞEKÂR: Aman! Demek bilâd-i hârre⁴² kadar uzandın haa?

KAVUKLU: Öyle oldu, İsmail, belâlı hâle uzandım. Neyse, bir işe girdik. Sermaye ondan, çalışmak benden. İşe başladık.

PİŞEKÂR: Ne iş üzerine ticarete giriştiniz?

KAVUKLU: Beygir alıp satıyoruz.

PİŞEKÂR: Aman, efendim, o çok mühim iştir. Bari becerebiliyor musunuz?

KAVUKLU: Evvelâ çok aldandık. Fakat sonraları usta olduk, İsmail.

PİŞEKÂR: Öyledir. Piyasada bir acemi bulurlarsa, derhal onu imhâ etmek⁴³ için ellerinden geleni yaparlar. Bari çok ziyan etmeyediniz.

KAVUKLU: Yok canım! Gözümüzü çabuk açtık. Açtık ama, bizde de sermaye tü-kendi.

PİŞEKÂR: Çok mu ziyan ettiniz?

KAVUKLU: Ne söylüyorsun, İsmail! Elli liraya aldığımız küheylanlar hep burada, mankafa, sakalı çıktı. Ya geberdi, veya on para etmedi. Hülâsa, çok sürmedi, bizim sermaye sahibi ortak bir iki ay kadar dayandı.

PİŞEKÂR: Sana mı?

KAVUKLU: Elbette. Tekmil alışverişe ben bakıyorum. Para onun elinde, fakat ben alıyorum, o parasını veriyor. Tabîî dayanan o.

PİŞEKÂR: Amma da tuhaf. Bir insan zararı görür de kaçmaz mı?

KAVUKLU: Canım, o senin bildiğin gibi, hesabını kitabını bilir bir adam değil ki. Benim yerimde sen olsaydın, İsmail, sana da dayanırdı.⁴⁴

PİŞEKÂR: Her ne hal ise! Netice ne oldu?

KAVUKLU: Ne olacak. O iflâs etti, ben de ayrıldım. Artık ufak-tefek işlere başladım.

PİŞEKÂR: Ne âlâ! Bari sermaye edinebildin mi idi?

KAVUKLU: Canım, ben çırlıçiplak işe girişmedim. Bende de vardı biraz para, fakat onun parasını kullanıyorduk.

PİŞEKÂR: Oh oh! Demek ki ilerisini düşündün, “Ne olur ne olmaz” dedin, beş on kuruş bir tarafa sakladın mı?

KAVUKLU: Elbette. Nitekim de öyle oldu. Baktım, onun gidişi gidiş değil, gözü kapalı, ne mal gelirse hemen “— Al.” diyor. Ben de...

PİŞEKÂR: Sen de temkinli⁴⁵ davrandın. Peki, sonra sen ne mal üzerinde muameleye başladın?

41 Usuletle: usulca.

42 Bilâd-i hârre: sıcak şehirler.

43 İmhâ etmek: yok etmek, ortadan kaldırmak.

44 Dayanmak: 1. mukavemet etmek; 2. cinsel yarınamada bulunmak.

45 Temkinli: davranışlarında ölçülü olan.

KAVUKLU: Anlamadım.

PİŞEKÂR: Canım, “Sen yalnız kalınca ne aldın sattın?” demek isterim.

KAVUKLU: Haaa! Ben gayet tuhaf bir işe başladım.

PİŞEKÂR: Ne gibi?

KAVUKLU: Beygir kuyruğu aldım.

PİŞEKÂR: Nasıl beygir kuyruğu? Olta yapmak için mi, yoksa oltacılar kıl satmak için mi?

KAVUKLU: Yok canım! Ne olta yapmak, ne de oltacılar satmak için.

PİŞEKÂR: Ya niçin?

KAVUKLU: Bir gün kahvede oturdum. Birinin elinde kocaman birer at kuyruğu. Haraç mezat satıyor. “— Bir alan pişman, bir almayan pişman. Haraç mezat, satıyorum!” diye bar bar bağırarak dolaşiyor. Yanımda oturan bir adam, “— Ah, ah! Param olsa da ben alsam. Bunda çok ticaret var.” diyor. Merak ettim de sordum, “— Canım, beygir kuyruğundan ne olur ki, ticareti olsun?” dedim. “— Ah, birader, onu herkes bilmez, onun kıymetini ben bilirim.” dedi. Merak ettim, olsa olsa, senin dediğin gibi, “Bu kuyruktan balık oltası; o da, kimbilir, çürük bir şeyse ona da yaramaz.” dedim kendi kendime.

PİŞEKÂR: Peki. Kuyruktan, başka ne olabilir? birader.

KAVUKLU: Evet, evvelâ ben de öyle düşündüm de, “— Adam sen de! Bundan ne olur?” dedim. Fakat o adam öyle demedi. “— Sen çocuk musun, birader? Ondan o kadar ticaret olur ki, insan bir sene zarfında büyük bir tüccar olur da, artık topla yıkılmaz.” demesi üzerine bende merak bütün bütün arttı. Başladım herifi sıkıştırmağa.

PİŞEKÂR: Bari, genççe bir şey miydi?

KAVUKLU: Kim?

PİŞEKÂR: Canım, o konuştuğun kim ise onu soruyorum. Gerçi senin öyle huyun yok, bilirim ama, belki benden sonra huyunu değiştirmiş olursun da...

KAVUKLU: Ne gibi, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım, “— Sıkıştırmağa başladım.” dedin de, “— Yosma bir şey miydi?” dedim. Olur a!

KAVUKLU: Olmaz a!

PİŞEKÂR: Efendim, neden olmazmış? Güzel bir yosma olursa, neden olmasın?

KAVUKLU: Sen hikâyemi dinleyecek misin, yoksa keseyim mi?

PİŞEKÂR: Canım, şimdi doğru dürüst konuşurken niçin kesecekmişsin? Dinliyorum ya işte!

KAVUKLU: Orası öyle. dinliyorsun ama, ters tarafından... Ulan, ne fesat adamsın be, İsmail!

PİŞEKÂR: Ne bileyim, birader, “— Sıkıştırmağa başladım.” dedin de, ben de öyle bir şey zannettim.

KAVUKLU: Her vakit, “Söyleyenden dinleyen ârif gerek”⁴⁶ diyen sen değil misin, fesat köpoğlu?

PİŞEKÂR: Her ne hal ise, birader, devam, devam... Sonra?

KAVUKLU: Adam dayanamadı, bana kuyruğun büyük bir ticareti olduğunu anlattı.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi’ciğim, şimdi ben de merak ettim. Acaba neymiş?

KAVUKLU: Anlatıyorum.

(Yer değiştirirler.)

PİŞEKÂR: Evet, neymiş?

KAVUKLU: “— Efendim, dedi, bu kuyruk sizin bildiğiniz kuyruklardan değil-

46 Ölçek: Fâilâtün fâilâtün fâilün
— . — — — . — — — . —

dir. Bu kuyruk fevkalâde mahsul verir bir kuyruktur. Bunun esası Caponya'da olur. Bunu nasıl olmuş da ele geçirmişler? Kıymeti çoktur, fakat burada bunun kıymetini kimse bilmez.” Şimdi ben de senin gibi merak ettim. “— Canım, kuyruğun ne mahsulü olabilir?” dedim.

PİŞEKÂR: Öyle değil mi ya!

KAVUKLU: Öyle değilmiş.

PİŞEKÂR: Peki, neymiş?

KAVUKLU: “— Bu kuyruk, Şubat ayında bayağı fidan diker gibi çukur açılır, bir hafta müddetle çukur açık bırakılır, bir hafta sonra da, kuyruğu yirmi dört saat suda bıraktıktan sonra, dip tarafı aşağı gelmek üzere o çukura dikilir, çok değil bir ay sonra filizlenir, altı ay sonra da mahsul alınır.” dedi. Evvelâ ben inanmadım. Fakat herif koynundan bir kitap çıkarak oradan okudu, ben de dinledim.

PİŞEKÂR: Ve inandın mı?

KAVUKLU: Öyle ya!

PİŞEKÂR: Eyvahlar olsun! Korkarım kuyruğu da aldın.

KAVUKLU: Elbette.

PİŞEKÂR: Vah, birader, vah! Yandın öyleyse. Kim bilir kaç lira zarar ettin.

KAVUKLU: Evet, kuyruğu on liraya aldım. Aldım ama, hiç de pişman olmadım, İsmail.

PİŞEKÂR: Nasıl olur, a birader? Kuyruğu öyle ağaç gibi yere gömersin de, o ne mahsul verir? Çürür gider.

KAVUKLU: Evet. Evvelâ ben de öyle zannettim, fakat hiç de öyle olmadı.

PİŞEKÂR: Efendim, ya ne oldu?

KAVUKLU: Ne olacak! Herifin dediği gibi yaptım, yeri kazdım, yani bizim evin bahçesinde hemen şöyle iki arşın derinliğinde bir çukur açtım. Bir hafta öylecene bıraktıktan sonra, yirmi dört saat

de suda duran kuyruğu ağaç diker gibi çukura gömdüm. Ne dersin, İsmail, bir ay kadar geçti geçmedi, bir de bir gün ne göreyim?

PİŞEKÂR: Aman, birader, ne gördün? Bir alay kuyruk mu çıktı?

KAVUKLU: Hayır, bir alay kuyruk değil ama, haniya yüz, iki yüz beygir kılını bir araya getirir de sıkı sıkı bir sicimle nasıl sararsın, öyle bir filiz sürmez mi?

PİŞEKÂR: Kuyruk mu filizlenmiş?

KAVUKLU: Öyle ya.

PİŞEKÂR: Peki, kuyruk olduğunu nasıl anladın?

KAVUKLU: Nasıl anlayacağım; altı ay sürmedi, oldukça büyük bir fidan halini aldı.

PİŞEKÂR: Yaprak filân açtı mı?

KAVUKLU: Açtı ya!

PİŞEKÂR: Çok şey! Bayağı bildiğimiz ağaç yaprağı mı?

KAVUKLU: Öyle olsaydı ben de senin gibi şüphe edecektim. Halbuki birbirinden fırlayarak salıverdiği dalların birçok yerlerinden, tıpkı beygir kuyruğu gibi birçok şeyler sarkmağa başladı.

PİŞEKÂR: Aman, birader, çok tuhaf şey! Demek bayağı ağaç fidanı gibi emâre⁴⁷ gösterdi, desen e!

KAVUKLU: Ambarlar değil, kuyruk gibi kıllar fidanın her dalından fışkırdı ve birkaç günden sonra da bu dallarda çiçek tomurcukları gösterdi.

PİŞEKÂR: Fesühbânallah! Olur şey değil! Derken...

KAVUKLU: Derken, bir hafta sürmedi, İsmail, bu tomurcuklar bayağı gül ağaçları gibi oldu, büyüdükçe büyüdü; ne bileyim, birader, hemen hemen orta bir lâhanaya benzer bir şey oldu.

47 Emâre: işaret, iz.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Tuhaf şey! Rengi nasıl?

KAVUKLU: Rengi karmakarışık. Beyazından funda siyahına kadar. Artık, bunların arasından renk beğen.

PİŞEKÂR: Meselâ, mor, tirşe, yeşil, mavi filân da var mı?

KAVUKLU: Yok, canım, o kadar değil. Meselâ yeşil başlıyor da sonra yavaş yavaş renk değişiyor; meselâ, maviden bakla-kırı oluyor, kırmızıdan koyu doru, yeşilden kır, filân da, yalnız siyahlar değişmiyor, onlar gittikçe güzelleşiyor da mükemmel birer yağız oluyor.

PİŞEKÂR: Ama, birader, bu saydığın renkler beygirler için kullanılır. Anlayamadım, bunlar çiçek değil mi?

KAVUKLU: Söyledik ya, İsmail, evvelâ tomurcuk, daha sonra çiçek, çiçek yapraklarını dökmeğe başlayınca göbeklerinde beygir şekilleri meydana gelmeğe başlıyor. On gün, on beş gün geçer geçmez, ne kadar diyeyim bilemiyorum, birader, evvelâ, haniya çocukların oyuncakları yok mu, dört tekerlek üzerinde, tah-tadan oyulmuş beygir şekilleri, onlar kadar bir büyüklükte, sonraları âdetâ bir büyük keçi, daha daha sonraları da bir sipa kadar olup, eğer yetişemezsen ağacın dibine düşüyorlar.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi'ciğim, bunlar canlı mı?

KAVUKLU: Yeni doğan hayvanlar nasıl olur? Bu da öyle.

PİŞEKÂR: Pekâlâ. Ya o dibine düşenler ne oluyor?

KAVUKLU: Yetişemezsen ölüyor, veyahut da meyva çürüğü gibi ölü olarak dibine düşüyor.

PİŞEKÂR: İyi ama, birader, bu çürükler dört beş tane olsa ne yaparsın? Bunlar leş halinde değil mi?

KAVUKLU: Bak, İsmail, o iyiliği var. Çünkü bunlar da, tıpkı meyva gibi, yerinde ölüyor ve derhal kuruyor. Ondan sonra haydi ağacın dibine!

PİŞEKÂR: Olsun, efendim. Ne kadar olsa yine bir eti filân vardır. O kadar.

KAVUKLU: Kokacak filân yeri kalmıyor, birader. O çürüdü mü, soğan kabuğuna dönüyor. Neresi kokacak?

PİŞEKÂR: Sonra?

KAVUKLU: Sonrası, işte bana hiç yoktan bir sermaye.

PİŞEKÂR: Ne gibi?

KAVUKLU: Ulan, hâlâ “— Ne gibi?” diyor-sun be! Koparıp koparıp haydi at pazarına!

PİŞEKÂR: Tayları mı?

KAVUKLU: Öyle ya!

PİŞEKÂR: Aman, birader, elbette bunların içinde büyücekleri vardır, değil mi?

KAVUKLU: Evet, var.

PİŞEKÂR: Eee, bunlar hergele demektir, zaptı güçtür. Öyle olanlara ne çare buldun?

KAVUKLU: Hiç de öylesine raslamadım, İsmail. Ben satıncaya kadar hiçbir şey yaptıkları olmadı.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Bunlar terbiyeli mi oluyorlar?

KAVUKLU: Hayır, terbiyeli filân değil; büyük bir haşarılık yapmıyorlar.

PİŞEKÂR: Yine olmaz. Hiç mi içinde haşarısı çıkmadı?

KAVUKLU: Yok, canım, hiç çıkmadı değil. Hattâ bir tanesi o kadar azgın çıktı ki, az kaldı beni öldürüyordu.

PİŞEKÂR: Aman, birader, geçmiş olsun! Hayvan bu, elbette bir şey yapacak. Bari zararlı bir şey yapmış olmasaydı.

KAVUKLU: O kadar zararlı değil, değil ama, ne de olsa canımı sıktı.

PİŞEKÂR: Ne gibi zarar îrâs etti,⁴⁸ merak ettim?

KAVUKLU: Ulan, zararın mirası olur mu?

PİŞEKÂR: Hayır, canım, “Ne gibi zarar yaptı?” demek istedim.

KAVUKLU: Ağacı muayene ettim. Aradan beş on gün geçmiş, elimdekileri sata-
madığım için biraz gecikmiştim. Bir de
baktım ki, İsmail, dalın biri kırılacak
gibi eğilmiş, ta ucundan da tamamı-
le canlanmış bir tay, olanca kuvvetiyle
kurtulmak için tepinip duruyor. Hemen
koştum, kucaklayıp daldan kurtardım,
aşağıya aldım; aldım ama, haşarı hay-
van, bıraktığım sırada öyle bir fırlayış
fırladı ki, ben arkaüstü yere serildim ve
derhal fırlayarak tayı tutmak istedim.
Ne mümkün, İsmail, ne mümkün?

PİŞEKÂR: Aman, birader, çaresi var: Der-
hal bir kement alarak ya boynuna, veya
ön, veyahut da ard ayaklarına dolamalı.
Olduğu yerde kalır, veyahut da kapakla-
nınca zabt olunur. Sen ne yaptın?

KAVUKLU: O senin dediğin, vaktiyle ha-
zırlanırsın, elinde öyle bir ip filân bulu-
nur da öyle olur. Bende hiçbir şey yoktu.
Nasıl zabtedebilirim?

PİŞEKÂR: Derken, ne oldu?

KAVUKLU: Ne olacak! Oradan elime biraz
ot alarak, “— Gel, oğlum, gel!” filân di-
ye yavaş yavaş sokuldum; elimdeki ota
uzanarak koklamaya başladı.

PİŞEKÂR: Tamam! Sırası gelmiş! Sarıl
boynuna, bırakma aman!

KAVUKLU: Hah! İşte ben de öyle yapmak
istedim. Tamamdır, elimdeki otu ata-
rak boynuna doğru fırlayacağım sırada,
köpoğlu, benim bakışımdan mı, yoksa
hazırlığımdan mı anladı, ne oldu bile-
miyorum, derhal kulaklarını kısarak,

başını aşağıya eğerek, fırrr diye gayet
çabuk arkasını döner dönmez, İsmail,
göğsüme bir çifte savurmaz mı?

PİŞEKÂR: Eyvah! Kim bilir ne oldun? Vah
vah vah! Sonra?

KAVUKLU: Sırtüstü, iki adım uzağa, yere
yayıldım. Bende nefes mefes kesildi.

PİŞEKÂR: Aman, birader! “— İmdat!” di-
ye bağırmadın mı?

KAVUKLU: Nefes alabilsem bağıracağım.
Çırpınmağa başladım. Bu sıkıntı ile
gözlerimi açtım. Bir de ne göreyim,
birader! Bu oğlanı minder üzerine yatı-
rıyorum, ben de onun önüne, aşağı yatı-
yorum; bilirim, deli yatar, şayet düşerse
benim yanıma düşer, bir yerine bir şey
olmaz diye.

PİŞEKÂR: Peki ama, birader, sözün cere-
yân-i tabîîsini⁴⁹ değiştirdin. Şimdi hay-
vandan bahsederken, şimdi çocuğun ya-
tağından, düşmesinden bahsediyorsun.
Aklım ermedi. Bu ne demek oluyor?

KAVUKLU: İyi işte! Çocuk, uykusu arasın-
da yuvarlanmış, doğru göğsümde almış
soluğu, hem de öyle bir yuvarlanış ki
sorma!

PİŞEKÂR: Ne yuvarlanması, birader? An-
layamıyorum.

KAVUKLU: Anlayamayacak bir şey yok.
Oğlan öyle yuvarlanmış ki, iki dirseğini
göğüs tahtama olanca kuvvetiyle vur-
muş; yorgan da beraber yuvarlanarak
suratımı örtüyor; haddin varsa nefes al.
Can havliyle⁵⁰ öyle fırladım ki, sura-
tımdan yorgani dar attım da rahat nefes
aldım.

PİŞEKÂR: Hayvan, orada havalansın diye
asılı bulunan yorgana çifte atarak, sen
yerde iken suratına mı fırlattı?

48 İrâs etmek: getirmek.

49 Cereyân-i tabîî: tabîî akış.

50 Havl [Hevl]: korku.

KAVUKLU: Ne hayvanı, İsmail? “— Bizim çocuk üzerine yorganıyla düşmüş.” diyorum. Göğsümün acısıyla, uykudan dar fırladım, birader.

PİŞEKÂR: Ne uykusu?

KAVUKLU: Bildiğimiz gece uykusu.

PİŞEKÂR: Hayvan filân ne oldu?

KAVUKLU: Hayvan filân yok ki, bir şey olsun.

PİŞEKÂR: Anlattığın neydi?

KAVUKLU: Ulan, ne sersemsin, İsmail! Ulan, at kuyruğundan ağaç olur da, çiçek açar, tay olur mu? Böyle şeyler ancak rüyada görülebilir.

PİŞEKÂR: Ay! Deminden beri tatlı tatlı anlattığın rüya mı idi?

KAVUKLU: Başka ne olur be?

PİŞEKÂR: *(Kavuklu’ya yaklaşmıştır; elindeki pastav ile kavuğuna vurarak.)* Haydi, hey Allahın sersemi, sen de!

KAVUKLU: *(Yere düşen kavuğunu alarak.)* Biraz lâtife lâzım değil mi?

PİŞEKÂR: O kadar güzel anlattın ki, Hamdi’ciğim, çocukluğumuz devri geldi sandım. Hay Allah iyilik versin!

FASIL

— Her ne halse! Şimdi ne işle meşgulsun bakalım?

KAVUKLU: Orasını ne sen sor, ne de ben söyleyeyim, İsmail. Çoluk çocuk etrafımı aldı. Ne iş var, ne ticaret. Ne müşkül haldeyim.

PİŞEKÂR: Ticaret yapabilir misin, birader?

KAVUKLU: Sermaye ister, İsmail. Biraz ticaret yaptım, şimdi elimde bir sermaye olsa, yine başlayacağım.

PİŞEKÂR: Âlâ! Bak, kısmet olunca, işte böyle, kısmet insanın ayağına gelir.

KAVUKLU: Ne oldu? Ben şimdi kısmetin üzerine mi bastım, dersin?

PİŞEKÂR: Öyle ya! Tamam da üzerine bastın. Bak, ben de emniyetli bir adam arıyordum.

KAVUKLU: Ne yapacaktın?

PİŞEKÂR: Efendim, bu gördüğün pazar yeri baştan başa benim elimde. Ben bu sergileri istediğim gibi, istediğim adama veririm.

KAVUKLU: Farz edelim ki bana bir sergi kiraladın. Sermaye olmadıktan sonra ne işe yarar, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, onun da kolayı var. Meselâ, ben bir mikdar para da yardım ederim ya... Bunca tanıdığım sermayedar tüccarlar var ki, benim sözüm onlar için her kelimesi elli altın kıymetindedir; bir sözle, tekmlil mağazalarındaki malları alabilirim.

KAVUKLU: Peki, bundan bana ne?

PİŞEKÂR: Ne demek, a birader! Ben sana serginin birini kiraya verir, sonra da, burada satılabilecek hangi malda ihtisasin⁵¹ varsa...

KAVUKLU: Yok.

PİŞEKÂR: Ne yok?

KAVUKLU: İnkıbazım.⁵²

PİŞEKÂR: Haydi, hey sersem, sen de! Ben ne söylüyorum, sen ne anlıyorsun. “İhtisas”, yani bilgi. Satıcılığın var mı?

KAVUKLU: Sata sata evde eşya kalmadı, İsmail. Satmanın öyle ustası oldum ki, sorma gitsin!

PİŞEKÂR: Efendim, o satış bura pazarcılığına uymaz; zira, senin evden sattığın

51 İhtisâs: uzmanlık.

52 İnkıbaz: peklilik.

eşya, başın sıkışmış da onun için satıyorsun ki, aldığın fiatın yarısını bile bulduğuna şüpheliyim.

KAVUKLU: Peki, bu nasıl?

PİŞEKÂR: Efendim, asıl ticaret işte buradaki satıştır; çünkü, elli altmış arşın⁵³ gelen bir top patiska veya basma filân, –meselâ bir top patiska farz edelim– üç buçuk veya dört lira verdin değil mi...

KAVUKLU: Evet.

PİŞEKÂR: Sen bu topu birer ikişer arşın satacak ve bu satıştan yüzde yirmi kazanacaksın. Bunu nasıl hesap eder de satarsın?

KAVUKLU: Gayet kolay. Üç buçuk liraya aldığıma dört, dört liraya aldığıma da dört yüz on kuruş verir vermez satarım.

PİŞEKÂR: Yoook! Olmadı. Gördün mü, bilmiyorsun.

KAVUKLU: Neden, ulan? Satmak değil mi?

PİŞEKÂR: Evet ama, öylesi değil. Çünkü sen yüzde otuz kâr koyarsan bir malın üzerine, dünyanın parasını kazanır ve refâhı temin edersin.

KAVUKLU: Neyi Vefa'ya tenbih ederim?

PİŞEKÂR: Canım, “Geçinmeğe başlar, sıkıntıdan kurtulursun” demek istedim.

KAVUKLU: Peki, yüzde otuzu nasıl bulacağız, İsmail?

PİŞEKÂR: Gayet kolay, birader. Bak şimdi, meselâ dört yüz kuruşa aldığın altmış arşınlık bir topun bir arşınını aldığın fiatın yüzde otuz fazlasına satmak için, dört kere otuz eder yüz yirmi, bu yüz yirmiyi sermaye olan dört yüzün üzerine ilâve edersen, eder beş yüz elli.

KAVUKLU: Belli.

PİŞEKÂR: Ne belli?

53 Arşın: eskiden kullanılan bir uzunluk ölçüsü.

KAVUKLU: Benim bir günde top atacağım.

PİŞEKÂR: Ağzını hayıra aç. Öyle mi denir? Sen daha işe başlamadan, başlayacağın işi şerre⁵⁴ yoruyorsun. Olmaz, birader!

KAVUKLU: İsmail, lâfla peynir gemisi yürümez. Birader, çalışmak lâzımdır.

PİŞEKÂR: Elbette. Namusunla, müstakîm-ül-etvâr⁵⁵ işe başlarsan, Allah da rızkını muhakkak esirgemez.

KAVUKLU: Orası öyle. Öyle ya, o “muslukçu Edvar”ın arada ne işi var? Onu anlayamadım.

PİŞEKÂR: Yine saçmalamaya başladın, Hamdi Efendi. Ben böyle bir şey söylemediğim gibi, burada da hiçbir münasebeti yok. Benim anladığım, sözü anlamadan, dan diye söz söylüyorsun. “Müstakîm-ül-etvâr”ın adı “muslukçu Edvar” oluyor. Haydi, bırak da senin menfaatini müstelzim⁵⁶ olan şu tarifleri ezberle.

KAVUKLU: Peki, canım, darılma! Benim cahil ve boşboğaz olduğumu bilmiyor değilsin ya. Kusuruma bakma. Evet, yüz yirmiyi dört yüze ilâve ettik. Sonra?

PİŞEKÂR: Aldığın top patiska kaç arşın? Ne demiştik, altmış arşın mı?

KAVUKLU: Evet.

PİŞEKÂR: Dört yüzün üzerine yüz yirmiyi koy bir kere, bakalım ne ediyor.

KAVUKLU: Ver bakalım.

PİŞEKÂR: Neyi vereyim?

KAVUKLU: Hem dört yüzü, hem de yüz yirmiyi. Birbirinin üzerine koyayım.

PİŞEKÂR: Canım, hesap öyle yapılmaz. Şimdi hesap yapılır da, sonra para meydana çıkar. Şimdi, yüz yirmi, dört yüz daha, efendim, eder beş yüz yirmi. Etti mi?...

54 Şerr: kötülük.

55 Müstakîm-ül-etvâr: doğru davranışlı.

56 Müstelzim: gerektiren.

KAVUKLU: Bilmem. Meydanda bir şey yok.

PİŞEKÂR: Dedik ya, hesâb-i zihnî⁵⁷ yapıyoruz. Dinle, şimdi bu beş yüz yirmiye altmışa taksim et.⁵⁸

KAVUKLU: Evet. (Ağzıyla “pırt” yaparak.) Pırrrt pırrtt... Ettim.

PİŞEKÂR: Ha şöyle! Ne oldu?

KAVUKLU: İsmail, meydanda bir şey yok; boyuna. “— Al.”, “— Ver.” deyip durma.

PİŞEKÂR: Anladım. Sana meram anlatıncaya kadar ben hesabı yaparım. Dinle: Şimdi, efendim, beş yüz yirmi kuruşu altmışa taksim edince... (*Başımı havaya kaldırarak, sîmâsında⁵⁹ birtakım acaip şekiller yaparak, güya hesap ediyormuş gibi, elleriyle birtakım işaretler yaparak.*) Efendim, eder sekiz kuruş yirmi altı para. Bu küsûrludur,⁶⁰ içinden çıkamazsın, o halde bir arşınına tamam sekiz buçuk kuruşa satarsan, o zaman beş on kuruş kazanır, geçinirsin, birader.

KAVUKLU: İyi ama, İsmail, bilirsin ya, benim böyle hesaplara aklım ermez. Sen mademki bana bir iyilik etmek istiyorsun, dükkânı, sermayeyi tedârik etmeyi vaad ettiğin gibi, artık böyle karışık hesapları da sen becerirsin.

PİŞEKÂR: Pekâlâ, birader, bilmediklerini öğreninceye kadar bu hesaplara da ben bakarım. Şimdi sana ne gibi sermaye tehiye edelim.⁶¹

KAVUKLU: Ulan, çok büyük adamsın, be İsmail!

PİŞEKÂR: Estağfurullah, birader. Bir insan

bir ahbabına, bir hem-cinsine,⁶² hülâsa, tanıdığı, tanımadığı her kim olursa olsun, yani insan insana yardım etmek insanlık iktizâsındandır.⁶³ Meselâ, bir sâile⁶⁴ az çok bir sadaka tasadduk etmek⁶⁵ bir misal olabilir.

KAVUKLU: Şimdi ben “— Amin!” mi diyeceğim.

PİŞEKÂR: Ne münasebet?

KAVUKLU: Ne bileyim, arkadaş, dua eder gibi bir şeyler okudun.

PİŞEKÂR: Hayır, canım, okuduğum filân yok. İnsan insana yardım etmeğe borçludur, ve bâ-husûs⁶⁶ iki kardeş gibi olan arkadaşlar arasında.

KAVUKLU: Öyle. Baksan a, sermaye hediye etmeyi düşünüyorsun. Ben sana nasıl dua etmem.

PİŞEKÂR: Haa, anladım. Sen sözü yanlış anladın. “Hediye” değil, “tehiye”, yani “hazır etmek”. Neyse. Artık işe başlayalım.

KAVUKLU: Hemen mi?

PİŞEKÂR: Öyle ya. Vakit nakiddir,⁶⁷ birader. Haydi buyurun, dükkânı gezelim. Dükkânda olan mallardan başka daha çeşit icap ediyorsa, hemen gidip o çeşitleri tedârik eder yollarım.

KAVUKLU: Dükkân uzakta mı?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, hemen şuracıkta. (*Yürürler.*) Bak, birader, dükkâncı dediğin gayet hazımlı olmalıdır.

KAVUKLU: Bu da ne?

PİŞEKÂR: Öyle ya! Eğer satıcı hazımlı olmazsa, daima müşteri kaçır, pek az bir zaman sonra da satıcı iflâs eder.

57 **Hesâb-i zihnî**: zihin hesabı, zihinde yapılan hesap.

58 **Müstelzim**: gerektiren.

59 **Sîmâ**: yüz.

60 **Küsûr**: artan parça, artık.

61 **Tehiye etmek**: hazırlamak.

62 **Hem-cins**: aynı cinsten olan, cinsdaş.

63 **İktizâ**: gerek, gereklilik.

64 **Sâil**: dilenci.

65 **Tasadduk etmek**: sadaka vermek.

66 **Bâ-husûs**: özellikle.

67 **Nakid**: para.

KAVUKLU: İsmail, anlayamıyorum. Şimdi dükkânda ben mi lâzımlı olacağım, yoksa her müşteri için dükkânda bir lâzımlı⁶⁸ mı bulunduracağım? orasını anlayamadım. Yoksa yutturuyor musun?

PİŞEKÂR: Birader, kabahat benim, ne diyeyim! “Lâzımlı” değil, “hazımlı” yani sabırlı olmak lâzımdır. Bazı müşteri aksı söyler, bazısı dükkâncıyı azarlar, kimisi malı beğenmez zemm eder,⁶⁹ hülâsa her biri bir türlü olur. İşte bunlara sabredecaksin.

KAVUKLU: İyi ya, birader, bunu böyle söyleyen de benim zihnimi alt-üst etmesen fena mı olur?

KAVUKLU’NUN OĞLU: Baba, ben yorul-
dum. Daha dükkâna gelmedik mi?

PİŞEKÂR: Oğlum, ekmek çiğnemeyince yutulmaz. Baban sana bunları öğretmedi mi? (*Yürümekte devam.*) Haydi bakalım! Arslanlar gibi delikanlısın. Bu kadar yoldan şikâyet edersen, sonra uzun yolda ne yaparsın? Haydi yürü!

KAVUKLU: Kör müsün, biz yürüyoruz? Haydi bakalım yürü!

KAVUKLU’NUN OĞLU: Yaa! Ben artık yoruldum, şuradan şuraya gitmem!

KAVUKLU: Şimdi beynine bir yumruk (*Yumruğunu kaldırır.*) vurursam! “—Yürü.” diyorum sana! (*Çocukla beraber durmuşlardır.*)

KAVUKLU’NUN OĞLU: Yaa!... Ne yaparsan yap, baba, ben gidemem.

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, birader, bırak çocuk burada otursun. Zaten de dükkâna yaklaştık. Biz dükkâna gider, gelir sonra çocuğu buradan alırsız. Haydi yürü. Vakit nakiddir.

KAVUKLU: İyi ama, İsmail, bir alay yor-

gunluktan sonra bir de tekrar gelip de bunu buradan nasıl alırım, a birader!

PİŞEKÂR: Öyle değil, canım. Şurada birkaç adım kaldı, hemen geldik demektir, haydi yürü! (*Yürürler.*)

KAVUKLU: (*Yürüyerek.*) Ulan, buradan bir yere kımıldanayım deme; ben şimdi dönüp seni alacağım, e mi! (*Yürürler.*)

PİŞEKÂR: Bak, birader, sergi göründü.

KAVUKLU: Hani ya?

PİŞEKÂR: İşte, efendim! (*Durmuşlardır. Eliyle uzak bir yeri tarif ediyormuş gibi.*) Bak, birader, teee, işte uzaktan görünen yer! (*Halbuki dükkânın önünde durmuşlardır.*)

KAVUKLU: Hani yahu, nerede?

PİŞEKÂR: (*Elindeki pastavla serginin tahtasına vurarak.*) Buyurun! Resm-i küşâdını⁷⁰ yaptım.

KAVUKLU: Hani, neresinde?

PİŞEKÂR: Efendim, neyi soruyorsun?

KAVUKLU: Resim kuşağı.

PİŞEKÂR: Hayır, canım, “kuşak” değil, “küşâd”, yani dükkânı açtım. Bak, (*Orada bulunan bazı malzeme eşyayı göstererek.*) İşte, efendim, bu çeşitler el-vermezse, gider onları da gönderirim. Buyurun!

KAVUKLU: Kuzum, İsmail, gidiyor musun? Bak, bizim oğlan oralardaysa yolla gelsin. Çocuktur, buraları bilmez, belki kaybolur.

KAVUKLU’NUN OĞLU: (*Oturduğu yerden.*) Hayır, baba, ben buradayım, görmüyor musun?

KAVUKLU: Bilmem. İsmail Efendi amcana sor. Gel buraya.

KAVUKLU’NUN OĞLU: (*Gelir, tezgâhın üzerine çıkar oturur.*) İşte geldim. — İsmail

68 Lâzımlı: lâzımlık.

69 Zemm etmek: kötölemek, yermek.

70 Resm-i küşâd: açma töreni.

Efendi amca, beni aramağa zahmet etme.

PİŞEKÂR: Pekâlâ. Allah hayırlı müşteriler versin. Ben gidiyorum.

KAVUKLU: Dur, İsmail. Bir kere bunların fiatlarını bilmiyorum. Sonra, ne eksik var, ne yok, ona da bakmadın. Ne acele ediyorsun?

PİŞEKÂR: Allah hayırlı pazar, hayırlı müşteriler versin. Güle güle otur. Şâyet bir şey acele lâzım olursa, bak, şurada bizim pazar bekçileri var, onlara söylersin, derhal beni bulurlar; yok, onların yapabileceği bir işse, istediğin gibi becerirler.

KAVUKLU: Kimi?

PİŞEKÂR: Canım, “kimi”si yok, “istediğini yaparlar” demek isterim. Ben gidiyorum. (*Gider.*)

KAVUKLU: (*Oğluna seslenir.*) Ulan, buraya gel!

KAVUKLU'NUN OĞLU: Baba, işte buradayım ya!

KAVUKLU: Haa, gerçek buradasın. Sen bunları satabilir misin?

KAVUKLU'NUN OĞLU: Bunlar bir şey mi, sen şimdi beni gör, baba, birazdan burada hiçbir şey kalmaz.

KAVUKLU: Ulan, nasıl satarsın bakayım?

KAVUKLU'NUN OĞLU: Bunlardan bir tanesini alır leblebiciye, bir tanesini alır bayram yerinde dönmedolapçıya, bir tanesini alır macuncuya satar dururum. Fena mı olur?

KAVUKLU: Tamam. Hakikaten iki gün sürmez. Ulan, sen beni batıracak mısın, pis abdal? Haydi şuradan! Bir kenarda uslu otur bakayım.

(*Zurna Kürt havası çalar. I. Kürt meydana oynayarak gelir ve Kavuklu'nun dükkânı önünde durur. Ağzıyla bir gazel okur, Kavuklu'nun yüzüne baka baka.*)

I. KÜRT: Voy, babo! Aho bu dükkân benimdi, babo. Sen de nerden çıhdun?

KAVUKLU: Hoppalaa! Ben bu dükkânı, oğlum, İsmail Efendiden tuttum. Sen de kimsin?

I. KÜRT: Ben mi? Ben, aho, buranın pazor-başısiyam. Sen necisin?

KAVUKLU: Ben de bu dükkânın kiracısı?

I. KÜRT: Ağnadum. Babo, sen de esnafsun, öyle değil mi?

KAVUKLU: Ben tüccarım; esnaf⁷¹ sensin, köpoğlu!

I. KÜRT: Yoh, babo, yoh! Ben buranın pazor-başısi.

KAVUKLU: Haydi öyle olsun. Ya İsmail Efendi neci oluyor?

I. KÜRT: İsmail Efendi mal sahibi.

KAVUKLU: Peki, anladım. Şimdi sen ne istiyorsun? Onu söyle.

I. KÜRT: Ben mi? Ben, efendüm, ben kendimi ağnatmak istiyom aga.

KAVUKLU: Onu da anladık. Sen buranın pazar-başısi imişsin.

I. KÜRT: Yoh, babo, yoh! Sade o değil. Şimdi benümkini sen mi tuttun? Oh, haydi babo, gule gule otur; Allah kolayluk versun, babo!

KAVUKLU: Ulan, köpoğlu! Ağzından çıkana kulağın duysun, meşe odunu!

I. KÜRT: Babo, ne darılıysun? Kötü mü söz ettik, aga? Bu dükkânı benim bilurdum; bir de bakdum, sen tutmuşsun, onu söylerum. Mübarek olsun!

KAVUKLU: Haydi, haydi! İşin yok mu, yoluna git, yavrum! Selâmün-aleyküm seninle hırlaşmayalım.

71 Esnaf: 1. el zanaatları ya da küçük ticaretle geçinen kimse; 2. cinsel alanda kötü yola sapmış kimse.

I. KÜRT: Uy, babo, sen hırlamasuni bilir misun?

KAVUKLU: Onu senin baban bilir, çok iyi hırlardı.

I. KÜRT: Bu da mı olmadı, babo? Sen di-medun mi “hırlaşmayalım”. Aho, ben de onu söyledum, aga. Darulma. Sen çırpın bilir misun, aga?

KAVUKLU: O da ne oluyor?

I. KÜRT: Ahan, efendüme deyim, zurna çalar, sen durursan ben oynar da vurunam, ben dururam sen oynar da vurursen.

KAVUKLU: Anladım. Bilirim, ne olacak?

I. KÜRT: Ula, ne durursen?

KAVUKLU: Ne yapayım?

I. KÜRT: Gel ki, oynayak, aga.

KAVUKLU: Ulan, dur bakalım. — Bili-rim.” dedim ama, *(Yerinden kalkarak aşağıya iner.)* bir şeyden haberim yok. *(Ortaya gelirler.)* — Geldik, şimdi ne olacak?

I. KÜRT: Ne olacak, zurna çalacak, biz oynayacağız, babo! *(Zurnacıya.)* — Çal, babo, bir çırpın. *(Zurna Kürt havası çalar. I. Kürt, Kavuklu’ya vâziet vererek, elinin birini havaya kaldırır.)* — Ahan böyle, durdugun yerde oynayacaksın. *(Oyunu tarif eder.)* Ahan böyle. *(Kendi karşıya gider, döne döne, ağır ağır oynayarak Kavuklu’ya yaklaşır; Kavuklu’nun yukarda duran eline olanca hızıyla vuracakmış gibi davranır ve vurmadan döner; bu hal bir iki defa devamdan sonra gayet kuvvetli olarak Kavuklu’nun eline vurunca.)*

KAVUKLU: *(Acıdan müteessir olarak kıvrılır.)* Vay babanın aşığına! Ulan, bu da oyun mu be? *(Kıvrılır. Kürt de oynaya-rak yerine döner.)*

PİŞEKÂR: *(Gelerek)* Aferin, Hamdi Efendi. O ne, birader, çırpın mı oynuyorsun? Doğrusu çok yakışıyor. Birader, böyle

ticaret olur mu? Çocuk yapsa sen darıla-cağına, ondan beter sen ne yapıyorsun.

KAVUKLU: İsmail, bilirsin ya, ben böyle şeyleri bilmem. Şu sizin pazar-başı mı, pazartesi-kuyruğu mu nedir, o yaptı.

PİŞEKÂR: Tuhaf şey! Zorla değil ya, bi-rader, o teklif edebilir; sen niçin kabul ettin? Çocuktan da utanmadın mı, be adam?

KAVUKLU’NUN OĞLU: Amca! Babam ayı gibi oynuyor, ne tuhaf değil mi?

PİŞEKÂR: *(I. Kürt’e.)* Baksan a bana, Hasso Ağa! Sen de mi çocuk oldun? Alim-al-lah seni kovarım. Haydi def ol, git işine bak!

I. KÜRT: Bana ne darulırsan, İsmoil Efen-di? Ahan bu kabuklu herif demiş bana çırpın örkit, ben de örkitmege oğraşır-ken agam geldun. Benüm ne kabaha-tum var agam? *(Gider.)*

PİŞEKÂR: — “Haydi!” diyorum. Ben sana sual sormadım, sersem!

(Kavuklu’ya.) — Hamdi Efendi, birader, sen de aklını başına topla da, çoluk ço-cuğun nafakasını kazanmağa bak; yoksa böyle çocukça harekâtın⁷² fena netice verebilir.

KAVUKLU: *(Sergisine çıkarak, çocuğa.)* Ulan, senin ağzını yırtarım! Kim oynu-yor ayı gibi, eşek herif!

KAVUKLU’NUN OĞLU: Baba, sen.

KAVUKLU: Ulan, köpoğlu, sen de mi yut-turmağa kalktın?

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi Efendi, işine mu-kayyed ol.⁷³ Ben gidiyorum *(Gider.)*

(Zurna Hırbo havası çalar. Hırbo meyda-na gelir, bir devir yaptıktan sonra Kavuk-

⁷² Harekât: hareketler, davranışlar.

⁷³ Mukayyed olmak: 1. kayıtlı, bağlı olmak; 2. işine önem vererek bakmak.

lu'nun önünde durur. Omuzunda kıl heybe, başında leblebi kalburu vardır.)

HIRBO:

⁷⁴Nice oldu çıha geldün gızdun

[ayü garşuma

Gıt getürdün hey uğursuz-yazuh

[oldu çarşuma

Ne baharsun goca hayvan okuz gibi

[yüzüme

Def ol hinci şu doğrumdan gitmiyorsun

[hoşuma

KAVUKLU: Ulan, şu ayıya bak! Yüzüme bakarak galiba bana söylüyor. Vay ayı vay! — Ulan, bana mı bu söylediğin beyit?

HIRBO: Hele şunga! Ulan, burda senden başka kim var, ulan?

KAVUKLU: Ulan, ben burada ticaret mi yapacağım, bunlarla mı uğraşacağım? Vay köpoğlu! — Oğlum, senin başka işin yok mu?

HIRBO: Nolacah?

KAVUKLU: Elinin körü olacak! Ayıya bak.

HIRBO: Bahdum. Nideceksün?

KAVUKLU: Ulan, hangi Çingene'nin elinden kaçtın? Ayı oğlu ayı seni! Hırızmanı⁷⁵ ne yaptın?

HIRBO: Hırızmam babanun evinde galdu. Nideceksün?

KAVUKLU: Ulan, haydi defol şuradan! Yoksa belâya gireceğiz.

HIRBO: Ulan, şu ayuya bi bah! Ulan, ne diyon? Senün belâ dedüğün ne oluyo, eşek? Ben adamun ağzuna barnağu tıhınca carttan yırtar atarun, ayu. Sen banğa bi eyüce bah!

KAVUKLU'NUN OĞLU: Baba, bu adam seni nereden tanıyor?

⁷⁴ Ölçek: 15 (4 + 4 + 4 + 3)

⁷⁵ **Hırızma:** bazı hayvanların burunlarına ya da dudaklarına geçirilen demir halka.

KAVUKLU: Ulan, şimdi ben de senin ağzını yırtacağım galiba. Sus bakayım! Bir de seninle mi uğraşacağız, köpoğlu?

HIRBO: Enük senün mü?

KAVUKLU: Şimdi sıra ona mı geldi? — İsmail Efendi, gel! Nerdesin.

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Hayır ola, birader! Ne oldun?

KAVUKLU: Galiba bu dükkânda ben barınamayacağım, İsmail.

PİŞEKÂR: Canım, öyle sebatsızlık olur mu, birader. Dur bakalım, daha bir gün olmadan ne oluyorsun, a canım!

KAVUKLU: Öyleyse burada dur da, gelene gidene meram anlat, olmaz mı?

PİŞEKÂR: (*Hırbo'yu görerek.*) Vay, Memiş Ağ! Hayr ola! Pazara mal satmağa mı geldin yoksa!

HIRBO: Hey, oyne oldu. Mal satmağa geldük emme, şu herifi görmeyon mu, işi kötü etti, ağzuna geleni banğa dedi. Gayrık nideceğimi bilemiyon, İsmail Efendi.

PİŞEKÂR: Canım, o da yabancı değil. Bu pazarın esnafıdır. Sana lâtife etmiştir. Haydi sen satışına bak. Kendine güzel bir köşe ayır da, otur müşteri bekle.

HIRBO: Yoğ efendüm, bahsan a, daha vakit azdur, ben hele bir mahallayı dolaşam da gelem. (*Gider.*)

KAVUKLU: İsmail, ben burayı lâf atmağa açtım galiba.

PİŞEKÂR: O da ne demek, birader?

KAVUKLU: Ne demek olacak? Baksan a, her gelen bana çatıyor.

PİŞEKÂR: Efendim, esnafılık öyledir. Sen sabırlı ol. Bir kere müşteri tutsun, o zaman da satıştan şikâyet edeceksin. Haydi, birader, Allah hayırlı müşteriler versin. Ben gidip senin eksiklerini ikmal edeyim. (*Gider.*)

KAVUKLU'NUN OĞLU: Baba, İsmail Efendi
amcam nereye gidiyor?

KAVUKLU: Ne yapacaksın? Neye sordun?

KAVUKLU'NUN OĞLU: Mektebe mi gidi-
yor, diye sordum.

KAVUKLU: Mektebe değil, mektebe tale-
be bulmağa gidiyor.

KAVUKLU'NUN OĞLU: Demek, bize tale-
be bulacak ha?

KAVUKLU: Haydi, haydi! Sen de benim
gibi saçmalamağa kalkışma, otur otur-
duğün yerde!

*(Zurna Arap havası çalar. Şamlı bir Arap,
maval okuyarak meydana gelir, bir devr
ederek Kavuklu'nun önünde durur, mava-
la devam eder.)*

Ya lelli ya lelli ya lelli ya lel

ARAP: Bana sana, sana bana es-selâmu-
aleykum!

KAVUKLU: Ötekine berikine, konuya
komşuya, rastgelene aleyküm-selâm!

ARAP: Yâ efendi, ente keyf tayyib?⁷⁶

KAVUKLU: Anlamadım.

ARAP: Keyf tayyib?

KAVUKLU: Köfte Eyüp'te, kim?

ARAP: Lâ köfte Eyyûb, keyfe keyfike,
keyfe hâleke.⁷⁷

KAVUKLU: Hah, şimdi anladım!

ARAP: Anladi, bi'se.⁷⁸

KAVUKLU: Ulan, neler söylüyorsun, be
adam? Hacı baba, birini mi soruyorsun?

ARAP: Lâ birini osormak. Sizin keyf tayyib?

KAVUKLU: Bizim köfte yok ki Eyüp'te
olsun. Bir yanlışlık var ama, anlayama-

dım. Sen onları bırak da, bir şey mi
alacaksın, birini mi arıyorsun, onu söyle.

ARAP: Aywa.⁷⁹

KAVUKLU: Burada bulamazsın. Meyve-
hoş'a veyahut Eminönü'ne git.

ARAP: Lâ⁸⁰ Emin Efendi, İsmail Efendi
bazar baş.

KAVUKLU: Emin Efendi başını mı bozar?
Baksan a bana, işin yok mu senin? Bu-
raya alay etmeğe mi geldin, bir şey mi
alacaksın?

ARAP: Aywa, ister.

KAVUKLU: “— Burada bulunmaz.” dedik
ya.

ARAP: İsmail Efendi burda değil?

KAVUKLU: Evet, değil.

ARAP: Nerde olur?

KAVUKLU: Yerini sever; sen de gübresini,
suyunu bol verirsen her yerde olur.

ARAP: Lâ ben gübre verejek, İsmail Efen-
di görejek.

KAVUKLU: Sen gübreyi o yokken verirsin.
O nereden görecek.

ARAP: Yâ ganim,⁸¹ inti yâ ta'rifi.⁸²

KAVUKLU: Yerde hindi mantarı mı çık-
tı şimdi de? Hacı baba, benim seninle
uğraşacak vaktim yok. Haydi dükkânın
önünden çekil de alışverişe bakalım.
Bak, daha siftahım yok.

PİŞEKÂR: (Gelerek.) Vay, maşallah, Hacı
Fettah Efendi! Safâlar getirdiniz, efen-
dim.

ARAP: Aywallah, İsmail Efendi.

PİŞEKÂR: Efendim, hayr ola! İnşallah bir
hayır bereket getirdiniz.

76 Ente keyf tayyib: (yanlış Arapça) “Keyfin iyi
mi?” demek istiyor.

77 Keyfe keyfike, keyfe hâleke: keyfin nasıl,
hâlin nasıl?

78 bi'se:

79 Aywa: evet.

80 Lâ: sözcüklerin başına eklenen olumsuzluk
edatı, -sız (burada) değil.

81 Ganim: canım.

82 İnti yâ ta'rifi: (yanlış) “tarif et” demek istiyor.

ARAP: Aywa, yâ ganim. Ben bizim Misir-
şarşı dükkân bırakdı, şimdi lâzum bir
sergi. Ene⁸³ bazarcı iş görmek ister.

PİŞEKÂR: Anladım, efendim. Bir sergi fi-
lân mı yapmak istiyorsunuz?

ARAP: Aywa, yâ ganim. Var mı?

KAVUKLU: İsmail, bu herif deminden beri
benden de aywa istedi. Anlamadım, ay-
va budalası mı bu herif?

PİŞEKÂR: Hayır, canım, onun dediği “ay-
va”, bildiğin ayva’dan değil, Arapça
“evet” demektir. Burada bir sergi ye-
ri arıyor. Kendisi kökçüdür, Mısırçarşı-
sı’nda dükkânı vardı; oradan sarf-ı nazar
etmiş,⁸⁴ şimdi burada bir yer arıyor.

KAVUKLU: Şimdi bu herif Sâfinaz’a mı
gitmiş?

PİŞEKÂR: Aman, canım, hem sorarsın,
hem de anlamazsın.

KAVUKLU: Sen de anlatacak gibi söyle, a
canım! Şimdi yanlış mı anladık?

PİŞEKÂR: Elbette. Ben “sarf-ı nazar et-
miş”, yani “oradaki dükkândan vazgeç-
miş” diyorum, sen başka türlü anlıyor-
sun. Şimdi anladın mı?

KAVUKLU: Haa! Öyle söylesen e, birader.
Şimdi bu Arap burada pazarcılık mı
edecek?

PİŞEKÂR: Öyle ya! — Pekâlâ, Hacı Fettah
Efendi, buyurun bakın, şu sergilerden
birini intihâb ediniz de size vereyim.

ARAP: Aywa, yâ sidî!⁸⁵ (*Kavuklu’ya mutta-
sıl⁸⁶ bir sergi intihâb ederek.*) İşte efendi,
hâzâ⁸⁷ kâfi. (*Dükkânı gösterir.*)

KAVUKLU: İsmail, bu herife söyle ağzını
bozmasın, belâya gireriz haa!

PİŞEKÂR: Ne münasebet, efendim. O be-
nimle konuşuyor, sana bir şey söylediği
yok, a canım!

KAVUKLU: Sen duymadın öyleyse.

PİŞEKÂR: Efendim, neyi duymadım?

KAVUKLU: Ulan, herif beni göstererek,
“— Hıncır kâfir.” diyor be!

PİŞEKÂR: Anladım. (*Gülerek.*) Hayır, bira-
der, hayır. O sana değil, bana söyledi.

KAVUKLU: Canım, iyi ya işte. Ha sana söy-
lemiş, ha bana.

PİŞEKÂR: Yok, birader, “hıncır kâfir” de-
ğil “hâzâ kâfi”, yani “bu elverir” dedi.

KAVUKLU: Şimdi burada bana yakın olan
(*Göstererek.*) bu sergiyi mi tutacak bu
herif?

PİŞEKÂR: Öyle ya. Onu beğendi.

KAVUKLU: Hah, tamam! Öyleyse biz tam
alışveriş ettik desen e!

PİŞEKÂR: Neden, a birader? o kendi kök-
çülüğü ile, sen de öteberi satmakla meş-
gul olacaksınız. Ne senden ona bir zarar
var, ne de ondan sana. Sen kendi işine
bak, birader, ben gidiyorum. Allah iki-
nize de hayırlı müşteriler versin.

KAVUKLU: Ne o, İsmail, herife dükkânı
bedava mı verdin?

PİŞEKÂR: Hayır, canım, o sağlamdır; dük-
kân kirasını kendi getirir, merak etme.
Aman, Hamdi Efendi, müşteriye dikkat
et. (*Gider.*)

KAVUKLU: Olur. Haydi sen git.

(Arap’a.) — Hacı baba, merhaba!

ARAP: (*Sergi yerine oturarak.*) Merhabâ, yâ
merhabâ lillâhi meyyitenâ ahhâb minel-
hâzırîn.⁸⁸

KAVUKLU: Amin!

83 Ene: ben.

84 Sarf-ı nazar etmek: vazgeçmek.

85 Sidî: efendim.

86 Muttasıl: bitişik.

87 Hâzâ: bu.

88 Merhabâ lillâhi meyyitenâ ahhâb minel-hâ-
zırîn: (uydurma söz) “buradaki dostlardan ölü-
lerinize selâm” demek istiyor..

ARAP: Lâ âmin!

KAVUKLU: Hayır, bu serginin lağamı yoktur. İcap ederse, burada mahalle mescidine gidersin.

ARAP: Aywa, yâ sîdi.

KAVUKLU: Söyledik ya, ayvaya filâna siymeye mahal yok; hemen şuracıkta, pek yakın.

ARAP: Beki, beki, eywallah! Sen kafa şok kalın.

(Zurna Rumeli havası çalar. Rumelili meydana gelir, bir devir yapar, dükkânın önünde durur, şu şarkıyı okur:)

RUMELİLİ:

Aliş'imın gözleri kare

Sen açtın sîneme yare

Bulamadım derdime çâre

Görmedin mi Aliş'imi

O civan Aliş'imi Tuna boyunda

KAVUKLU: Al bakalım bir müşteri. *(Yerinden kalkar, Rumelili'yi karşılar.)* — Bu yurun ağam! Bir şey mi lâzım?

RUMELİLİ: Te be ahretlik, elbette isterim. Neden sordun, be ahretlik?

KAVUKLU: Neden sorduğumu sonra anlarsın. Şimdi sana ne lâzım?

RUMELİLİ: Beri bak, be ahretlik. Sen buranın pazbandı⁸⁹ mısın?

KAVUKLU: Pazband nedir?

RUMELİLİ: Bak a sen! Ne varmış te onu bilmeyecek, be susak⁹⁰ kafalı.

KAVUKLU: Susak kafalı senin gibi olur, dangalak! Ne ağzını bozup duruyorsun? Doğru dürüst konuşan a!

RUMELİLİ: Ne bileyersin ağzımın bozuk olduğunu, be mankafa?

KAVUKLU: Mankafa senin gibi olur. Bak-san a, kuzum, sen buraya ağız kavgasına mı geldin, yoksa bir şey mi arıyorsun? Onu söyle.

RUMELİLİ: Ne söyleyecekmişim. Söyledim ya: Ararım bir dükkâncağız, sordum sana “— Pazband mısın?”, te sen epden söylemedin doğru dürüst, te bunun burasına kim karıştır, be kızanım?

KAVUKLU: Ben.

RUMELİLİ: Sen mi?

KAVUKLU: Evet, ben karışırim.

RUMELİLİ: *(Yukardan aşağıya süzdükten sonra.)* Bu kılıkla mı?

KAVUKLU: Evet, bu kılıkla. Ne var? Beğenemedin mi yoksa?

RUMELİLİ: Sen bu kılıkla gübrelige bile zor karışırsın, be kızan; nasıl karışacakmışın te buraya.

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Beni gübreye karıştırıyor. Yediği naneye bak!

RUMELİLİ: Ne yanda, te o nane?

KAVUKLU: Ulan, bu ne belâmiş be! Be kuzum, sen ne istiyorsun, doğru dürüst söyleyecek misin, yoksa şuradan def olur gider misin?

RUMELİLİ: Bak a sen şu ninesini kuşaladığının⁹¹ çamçak⁹² ağızlısına! Sen de kim olayersin, be kodoş,⁹³ te beni kovalamağa kalkarsın? Sen de adam mısın?

KAVUKLU: Ben hem adamım, hem de buranın kâhyası be kodoş.

RUMELİLİ: Bak a şu serseme! Ne kâhyası a be?

KAVUKLU: Kör müsün? Pazar kâhyasıyım, sersem!

89 **Pazband [Pazvand]:** “pâsbân” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; bekçi.

90 **Susak:** su-kabağından yapılmış su kabı.

91 **Kuşalamak:** (belki) cinsel yarışmada bulunmak.

92 **Çamçak:** ağaçtan yapılan, kulplu su kabı.

93 **Kodoş:** pezevenk.

RUMELİLİ: Öyleyse bul bana hangi bir dükkâncağız.

KAVUKLU: Ne satacaksın?

RUMELİLİ: Ne satacağım, kave.

KAVUKLU: Kuru mu, dövülmüş mü?

RUMELİLİ: Ne o be karmakarış şeyler? Dübedüz kave be!

KAVUKLU: O dibi düz başka türlü kahve mi?

RUMELİLİ: Düzelsin senin dipcazın. Gidersin bir hangi kaveye, ne zıkkımlanır-sın, te oncağızı.

PİŞEKÂR: *(Gelerek.)* Canım, Hamdi Efendi, sedânız mahalle kahvesinden duyuluyor. Ne oluyorsunuz böyle, canım? *(Bu ara Rumelili'yi görür.)* — Vay, maşallah, Hüsmen Pehlivan! Hoş geldin!

RUMELİLİ: Oş bulduk te ya. Safan arta, İsmail Aga. Sen nerden çıktın, be ahretlik?

PİŞEKÂR: Hayr ola? Böyle birdenbire meydana çıktın, bir hayli zamandır meydana larda görünmez oldundu.

KAVUKLU: *(Yine giderek.)* Galata Kulesi değil ya bu adam, her yerden görünsün.

RUMELİLİ: A be, İsmail Aga, ne yandan buldun te bu çomarı? Sustur şunu. Te beni gördü epden yabancı, başladı ulumağa.

KAVUKLU: Bak, İsmail, senin pehlivan beni babasına benzetti.

RUMELİLİ: Sus be çomar! Ne ürürsün, be ahretlik? Diilim te işte ben yabancı. Gürmez misin, İsmail Aga beni tanır.

KAVUKLU: İsmail, şu herifi sustur; şimdi belâya gireceğiz.

PİŞEKÂR: A birader, sen de her gelene saldırıyorsun, ne bileyim!

KAVUKLU: Canım, bunun bileceği mileceği filânı yok. Herif gelir gelmez bana saldırdı.

RUMELİLİ: Doğru söyle be, saldıran ben mi oldum, sen mi? Havkırup saldırdın. Ben geldim şunun şuracağızına, aradım epden bu İsmail Agayı. Çıkmadın mı, be susak, uğruma?⁹⁴ Doğru sülesen e be!

KAVUKLU: İsmail, şu herifi sustur, yoksa hiç yoktan bir belâ çıkaracağız. Bu herifin ağzı bozuk.

RUMELİLİ: *(İki eliyle avurtlarını iki yana gerip, ağzını da son kerteye kadar açarak, sür'atle Kavuklu'nun önüne gelir.)* Bak a, be sersem, ne yanı bozukmuş te bu ağzımın?

KAVUKLU: Ulan, herifte ağza bak! Beylik fırın gibi. Vay ağzına...

PİŞEKÂR: Bana bak, Hüsmen Pehlivan, bir emriniz mi var?

RUMELİLİ: Te bu kodoştan meydana yok be agam, söyleyeceğimi söyleyem.

PİŞEKÂR: Ne arzunuz var?

RUMELİLİ: Ne olacak, be agam, ararım te büyle bir pazar yerinde dükkâncağız.

PİŞEKÂR: Ne satacaksın?

RUMELİLİ: İsterim yapmaya bir pelivan kavesi, be agam. Kimdir te buraya karışan be İsmail aga, bileyir misin? Te bu kuduz deyir ki, “— Ben kâyayım.” Duğru mu süyler bu?

PİŞEKÂR: Evet, Hüsmen Ağa, ben bulunmadığım vakitler buradan bir sergi tutmak isteyen olursa, Hamdi Efendi bana yardım olsun diye konuşur.

RUMELİLİ: Ülen süylesen e, be agam. Teminden beri dalaşdık te bu kızıl orozla.

94 Uğur: ön.

PİŞEKÂR: Şimdi sen pehlivan kahvesi açmak mı istiyorsun?

RUMELİLİ: Te süyledim ya, üyle olacak, var mı bir hangi dükkân?

PİŞEKÂR: Efendim, dükkânım yok; fakat bu sergilerden birini isticâr edersiniz,⁹⁵ size, mevsim yaz olmak itibariyle pekâlâ olur.

RUMELİLİ: Doğru be agam, doğru söyler-sin emme, kış olucak ne yaparım?

PİŞEKÂR: Efendim, kışa kadar ben buraları müteaddit dükkân haline koymak üzereyim. O zaman da senin olduğun yeri birkaç gün içinde dükkâna ifrâğ ederiz.⁹⁶ Geçer oturursun vesselâm.

RUMELİLİ: Pek ıslah.⁹⁷ Üyle olunca olur be ahretlik. Göster te bana vereceğın o sergiyi.

PİŞEKÂR: (*Kavuklu'nun sergisine yakın bir sergiyi göstererek.*) İşte, efendim, size tam bir kır kahvesi halinde olacak bu sergi.

RUMELİLİ: Çok ıslah, be agam! Yok mu bunun bir hangi kiracazı, be İsmail Aga?

PİŞEKÂR: Var, efendim. Burası da, diğerleri gibi, aylığı kırk kuruştur.

RUMELİLİ: Tuttum hepten. Te ben şimdi sana kaptırayım bir aylıkcağız. (*Keseye davranır ve bir aylık iki mecidiye vererek.*) Te oldu mu, agam?

PİŞEKÂR: Efendim, bereket versin! Şimdi bir ufak seyyar kahve ocağı, birkaç iskemle, oldu bitti.

RUMELİLİ: İslah, be agam! Te ben şimdi gidip getireyim benim takımları, koyayım te şu kodoşun üncazına, bakalım beyenecek mi, gürelim. (*Gider.*)

KAVUKLU: Sen o takımları babanın ölmüş çeğının önüne koy köpoğlu.

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi Efendi, birader, bunların hepsi sana komşu esnaftır. Bunlarla ne kadar iyi geçinirsen, sen kârlı çıkarsın. (*Bu ara, çocuk öteberiyi karıştırmaktadır.*) Baksan a, Hamdi Efendi, çocuk bir şeyler yapıyor; bir ziyan filân vermesin.

KAVUKLU: Ulan, orada ne yapıyorsun?

KAVUKLU'NUN OĞLU: Baba, karıştırmıyorum.

KAVUKLU: Ya ne yapıyorsun?

KAVUKLU'NUN OĞLU: Baba düzüyorum.

PİŞEKÂR: Duydun mu, Hamdi Efendi, birader?

KAVUKLU: Duydum. (*Çocuğa dönerek.*) — Ulan, öyle mi denir, eşek?

KAVUKLU'NUN OĞLU: Ya nasıl denir, baba?

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, şu çocuğun lisasını biraz düzeltirsen fena olmaz.

KAVUKLU: Ne var, İsmail? Bir şey söylemedi ki.

PİŞEKÂR: Birader, nasıl söylemedi. Sen “eşek” dedin ya, o da “baba” diyor. Her ne hal ise, birader, sonra bunun önüne geçemezsin, şimdi onu yola getirmeğe gayret etmelidir. Haydi Allah hayırlı müşteriler versin! (*Gider.*)

(*Zurna Acem havası çalar. Acem meydana gelir, alel-usul⁹⁸ Kavuklu'nun sergisi önünde durur, Farisî bir şiir okur, Kavuklu'nun yüzüne bakar.*)

ACEM: Merhaba, ey bahtı yâver.

KAVUKLU: (*Yerinden fırlayarak Acem'in karşısına dikilir.*) Merhaba, tahta yaver.

ACEM: Ne menedi⁹⁹ “tahta yaver”, ey gurumsah¹⁰⁰ kişi?

95 İsticâr etmek: kira ile tutmak, kiralamak.

96 İfrâğ etmek: bir biçime sokmak.

97 İslah: (burada) âlâ, iyi.

98 Alel-usul: usulîyle, usulüne uygun olarak.

99 Ne mene: ne çeşit, ne türlü, nasıl.

100 Gurumsah: kurumsak, pezevenk.

KAVUKLU: A canım...

ACEM: “Tahta yaver” kime diyersen, baba?

KAVUKLU: Sen kime dediysen “tahta yaver”, ben de onun karşısındakine dedim.

ACEM: Beri bah, gerek ki hûb¹⁰¹ tekellüm edisen.¹⁰²

KAVUKLU: Anlamadım.

ACEM: Gerekdi ki hûb-güftâr¹⁰³ olusan.

KAVUKLU: Hah, şimdi anladım! Hep iftar mı istiyorsun, hal-oğlu?

ACEM: Ne mene iftar? Diyerem ki, lisânın gûşuma¹⁰⁴ hoş gele.

KAVUKLU: Hal-oğlu, ben öyle marttan nisandan bir şey anlamam. Bana kaba Türkçe söylersen ne aradığını anlarım; yoksa öyle akşama kadar söylesen cevap alamazsın, boşuna mı çene yorarsın.

ACEM: Dadaş, özün Farisî nemîdânem.¹⁰⁵

KAVUKLU: O öyle. Fasulyeyi midem almıyor. Fakat bunun şimdi ne münasebeti var, orasını anlayamadım.

ACEM: Agam, “fasulye” değildi, “özün Fârisî bilmirsen.”

KAVUKLU: Hayır, uzun fareyi bilmiyorum. Bu ne be? — İsmail, Allasen buraya gel! Zihnime fenalık gelecek.

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Ne o yine, birader? (*Acem’i görerek.*) — Vay, maşallah, hazret-i Mirza Dâniş! Safâ âmedî,¹⁰⁶ hoş âmedî!

KAVUKLU: Ay! Bu Acem safâ ile hoşaf mı yedi, İsmail?

PİŞEKÂR: Canım, efendim, aklın ermez, her söze karışırsın. Sen git de, serginde

alışverişine bak, birader. Böyle aklının ermediği her söze karışma.

KAVUKLU: Anladım ama, İsmail, bak, sen burada yokken gelen giden oluyor, bunları karşılıyorum; seni arıyorlar, ben de sana haber veriyorum. Fena mı ettik?

PİŞEKÂR: Hayır, birader, fena demedim; gelenleri lâfa tutarak bizi işten alıkoyuyorsun, o fena oluyor. Onun için, beni arayanlara, şuradaki kahvede veyahut hemen şuracıktaki evde olduğumu söyle, kâfi.

KAVUKLU: Dur bakalım, her gelen kâfir mi? (*Yerine gider oturur.*) — Ey canım, yok mu müşteri?

PİŞEKÂR: Haydi oradan sen de! (*Acem’e dönerek.*) — Efendim, hayr ola! Yoksa beni mi aradınız?

ACEM: Belî,¹⁰⁷ İsmail Efendi, cenâbın¹⁰⁸ araram.

PİŞEKÂR: Bir emriniz mi var?

ACEM: Belî, gerekdi bu yerde bir sergi alam, İsfahan, Şîrâz tömbekilerin kâffesin teşhîr edem¹⁰⁹ de ticaret kılam.

PİŞEKÂR: Çok münasip olur, efendim. Bakınız, burada, elimin altında boş yerler var; hangisini arzu buyurursanız, olur biter.

ACEM: Mâhiyesi¹¹⁰ nicedir?

PİŞEKÂR: Size elverişlidir.

ACEM: Bilürem ki öyledir, illâ ve lâkin peşinen anlamak gerekdir.

PİŞEKÂR: Ne olacak, iki gözüm, hepsi hepsi mâhiye otuz kuruştur.

ACEM: Can baş üstüne! Yahşidir.¹¹¹ Kangınsın mene ayırırsın, dadaş?

101 Hûb: güzel.

102 Tekellüm etmek: konuşmak.

103 Hûb-güftâr: güzel konuşan, güzel sözlü.

104 Gûş: kulak.

105 Özün Farisî ne-midânem: (yanlış) “sen Farsça bilmiyorsun” demek istiyor.

106 Safâ âmedî: safâ geldin.

107 Belî: evet.

108 Cenâb: büyütmek ve saygı deyişi.

109 Teşhîr etmek: sergilemek.

110 Mâhiye: aylık (Mâh: ay).

111 Yahşî: iyi, güzel.

PİŞEKÂR: (*Sergiye göstererek.*) İşte şurası muvâfık mı? Eğer sizce hoş değilse, hangisini arzu ederseniz —(*Bir sergiye göstererek.*) yalnız, şu tutulmuştur— alabilirsiniz.

ACEM: Yahşidir gösterdiğin, ağam. (*Gider, gösterilen sergiye oturur.*)

(*Bu arada, Rumelili birkaç iskemle ile gelecek Kavuklu'nun yanına dizer.*)

RUMELİLİ: Yine, İsmail Aga, hepden getirdim te iskemleleri, buracağıza kurdum onları.

PİŞEKÂR: Pekâlâ. Allah hayırlı müşteriler versin. (*Gider.*)

ACEM: Hudâ râzî şüd,¹¹² İsmail aga. (*Meşgul olur, mallarını yayar.*)

(*Kavuklu'ya hitaben.*) — Görürsen, ağa, özüne gomşu gelmişem, yahşidir.

KAVUKLU: Bana ne üzümle yahni pişiriyorsa komşu. — Ulan, bu herif deli mi, divane mi, bir türlü anlayamadım gitti. Artık bununla işimiz var.

(*Zurna Yahudi havası çalar. Cûd, elinde bir kitap okuyarak, sallanarak meydana gelir, aynı vaziyette devr eder, beste ile bir şeyler okur. Kavuklu'nun önünde durur.*)

CÛD: (*Kavuklu'nun yüzüne bakarak.*) Maşalâ, maşalâ! Bahar yeldi de bizim habirimiz yok be!

KAVUKLU: Bana mı söylüyorsun, Yahudi?

CÛD: (*Birdenbire ürker, geri geri çekilerek.*) Aman be, lakirdi soyledi. Ne bu be?

KAVUKLU: Ne korktun, bezirgân?

CÛD: (*Sokularak.*) Af edersin, be kuzum. Bu lâfları sen mi soyledi?

KAVUKLU: Evet, ben söyledim. Ne var? Fena mı?

CÛD: Yok fena. Adam yibi lâkirdi soyledi de, onun için sordum.

KAVUKLU: Yahudi, kendine gel, maraza¹¹³ çıkarırız haa! Anladın mı?

CÛD: Ne var, be kuzum? Fena mi söyledik? Ne dariliyorsun?

KAVUKLU: (*Yerinden fırlayarak.*) Ulan, beni adama benzetmedin. Daha ne olacak, köpoğlu?

CÛD: Yanlış anladın, be kuzum. Ben seni, hani yok mu saksida dikeleler kırmızı çiçek, ona sandım, fena mı?

KAVUKLU: Kime yutturuyorsun, çıftı? Kavuklu, sarıklı çiçek olur mu? Hem, ulan, burası sergi! Neresi bahçeye benziyor? Haydi, beni aldatamazsın. Yürü, işine git, belâya sokma beni.

CÛD: Ne dariliyorsun be? Seni eşyeye benzettim, fena mı?

KAVUKLU: Eşek senin babandır! Bezirgân, ileri gidiyorsun, burada dövüşürüz. Haydi, “— Def ol!” diyorum sana!

CÛD: Darılma, be kuzum! Benim dilisi dönmiyor da, onun için sen fena anlıyorsun. Sen burada necissin?

KAVUKLU: “Necis”¹¹⁴ de senin babandır, Yahudi! “— Def ol şuradan!” diyorum, başımı belâya sokacaksın.

CÛD: Oh babam oh! Ben tef, sen dümbelek, yel keyfim yel! Acele etme, dur bakalım daha ne olacaksın, mamzar¹¹⁵ oğlu mamzari!

KAVUKLU: Ulan, artık fazla geldin! Billâh döverim seni, çıftı! (*Üzerine yürür.*)

CÛD: (*Kaçarak.*) Bu suratla mı?

KAVUKLU: (*Üzerine yürümekte devamla.*)

113 Maraza: “muâraza” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; kavgâ.

114 Necis: pis, kirlî; (burada) pislik, bok.

115 Mamzar: pezevenk.

112 Hudâ râzî şüd: Allah razı olsun.

Yok, evdeki suratımla. Beynine bir inerssem, hangi suratla olduğunu anlarsın.

CÛD: (*Kaçmakta devam.*) Amanın, morsovanlar,¹¹⁶ adam öldürüyorlar! Yok mi bir can kurtaran?

RUMELİLİ: A be ahretlik, ne kovalarsın be çıfıtağızı? Koyver oncazı.

ACEM: Yoh, yoh, bira-hma! Men duymişem, ağzın bozdi. Çekesen altıpatlağı,¹¹⁷ ateş eyleyesen. (*Yerinden fırlar, Cûd'la Kavuklu'yu takibe başlar.*) Bira-hma kuzum!

KAVUKLU'NUN OĞLU: Baba! (*Bağırarak peşlerine takılır.*) — Ulan, Yahudi, dur da babam seni döv-sün!

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Hamdi Efendi, birader, çocuk mu oldun? — Canım, Mirza Ağa, Hüsmen Ağa, ne yapıyorsunuz? Canım, aklınızı başınıza alın, âleme maskara oluyorsunuz. (*Önlerine geçerek.*) — Canım, Azarya Efendi, bari siz bunlara uymayınız!

CÛD: Bakan a, nasıl kovalar.

KAVUKLU: Kova sensin, köpoğlu çıfıt! (*Koşarlar.*)

PİŞEKÂR: (*Bunları takip ederek.*) Yahu, biraz ortalıktan hayâ edinir!¹¹⁸

RUMELİLİ: Baka sen a be, İsmail Aga! Görmez misin te bu çıfıta-cı nasıl kovar te bu kalçın¹¹⁹ ağızlı.

KAVUKLU: Vay! Bana haa! Kalçın ağızlı sensin! (*Döner, Rumelili ile çarpışır-lar, ikisi de sırtüstü düşerler.*)

KAVUKLU'NUN OĞLU: (*Babasını takip ettiği için, düşenler üzerine ayağı takılarak düşer.*) Anneciim!

KAVUKLU: (*Yerden kalkarak, çocuğu tutar kaldırır. Rumelili'ye.*) Beğendin mi şu yaptığını?

RUMELİLİ: Ne varmış beğenmiyecek, a be ahretlik?

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Canım, bu nasıl esnaf-lık? Bari, Hüsmen Ağa, sen olsun bunlara uyma. Ayıptır, haydi bakalım işinin başına! — Hamdi Efendi, birader, sen de dükkânına! (*Çocuğu kulağından tutarak dükkâna götürür.*) — Sen de buradan bir yere ayrılma, kulağını çekerim!

CÛD: Aman aman, be Simoyil Efendi, ne yapıyorsun? (*Eliyle kulağını tutarak.*) Çok çekme acidi.

KAVUKLU: (*Pişekâr'ı takip ederek dükkâna doğru giderlerken dönerek Cûd'a bakar.*) İsmail, buraya bak.

PİŞEKÂR: (*Bakarak.*) Ne var, birader?

KAVUKLU: Bende bir şey yok; sen çocuğun kulağını tutuyorsun, bu köpoğlu kulağı çekilmiş gibi yapıyor.

PİŞEKÂR: Efendim, o lâufe ediyor. — Haydi Mirza Efendi, siz de yerinize! (*Herkes yerli yerine gitmiştir.*)

— Usta Azarya, hayr ola! Bir iş için mi geldiniz?

CÛD: Oyle oldu. Oldu ama, bir köpek çıkmış onüme, ne yapacayımı şaşırtmış bana.

KAVUKLU: İsmail, bu herifin dilini tut, vallahi kanım oynuyor, ben bu çıfıtı kal-kar döverim.

CÛD: Ne o? Kirda hali mi dövüyorsun be!

KAVUKLU: Canım, Azarya Efendi, sen ona bakma, biraz gevezedir. Siz şimdi ne arıyorsunuz?

CÛD: Baksana ne soylüyor.

KAVUKLU: Efendim, siz ona bakmayınız, ne istiyorsanız bana söyleyiniz. Ben bu-ranın sahibiyim.

116 Morsovanlar: "Müslümanlar" demek istiyor.

117 Altıpatlak: altıpatlar, toplu tabanca.

118 Hayâ etmek: utanmak.

119 Kalçın: üstüne başka bir şey giyilmek üzere abadan ya da meşinden yapılan çizme biçimin-de ayak giyeceği.

CÛD: Maşalâ maşalâ! Siz mi, Simoyil Efendi, bu pazarın sayıbi? Aşk olsun be!

PİŞEKÂR: Buyurun. Bir sergi filân mı arzu ediyorsunuz?

CÛD: Yok be, Simoyil Efendi. Duydum burada bir sergi, yeldim haçan birkaç kuruş alışveriş yapalım da bir ekmek parasi olsun; çıkmış karşımdan çoban köpeği, aklım başımdan yitti.

KAVUKLU: İsmail, ya bu herifi buradan def et, veyahut şimdi kalkıp ben bu çıfıtı tepelerim.

PİŞEKÂR: Canım, birader, onun sana bir şey söylediği yok, sen üstüne alınıyorsun. Yolda bir çoban köpeğinden korktuğunu söylüyor. Sana ne? “Kem¹²⁰ söz, kalp akça, sahibinindir”, bilmez misin? — Evet, Azarya Efendi, şimdi meseleyi anladınız, eğer arzu ederseniz şöyle bir sergi de size verelim.

CÛD: Yok be, Simoyil Efendi, bu mahalle-yi dolaşır, bir alışveriş yaparım; yelmez bana burda osurmak.

KAVUKLU: Haydi cehennem ol, köpoğlu! İsabet. Burada olursa, bu herif burasını fesâda verecek, köpoğlu Çingene Yahudi!

CÛD: Ne bariyorsun? İşte ben yidiyorum, Çingenesiz kalınız. (*Der, gider.*)

KAVUKLU: Gördün mü, İsmail, bir kere “osurmak” diyor; sonra da, köpoğlu, “— Ben gidiyorum, Çingene siz kalınız.” dedi. Muttasıl yutturuyor.

PİŞEKÂR: İşte, efendim, o da burada kalmadı ya!... Ben gidiyorum, bir şey icap ederse, biliyorsun, şuracıktayım; bana haber veriniz de böyle maskaralığa meydan kalmasın, birader.

KAVUKLU: Olur, İsmail, ama böyle bir herif gelirse belâ hazırdır.

PİŞEKÂR: Canım, esnaf kısmı sabırlı olmak gerektir, a birader, biraz sabırlı ol! (*Gider.*)

KAVUKLU: İşte artık bilemem. (*Çocuğa.*) — Ulan, sen de her şeye burnunu sokup durma.

(*Zurna Kayserili havası çalar. Kolunda yumurta sepeti, iki elinde bir kaşıkla, çalarak oynayarak meydana gelir, bir devir yapıp, her oyunda söylediği şarkıya başlar.*)

KAYSERİLİ:

¹²¹Hey hey hey

Hey söz olmaz yeşil alan horozuna

Aman aman aman

Gapılma sen düşmanların sözüne

Ne baharsın eşek gibi yüzüme

İlgın ilgın eser yeli silanın

Sılanın heyyy silanın heyyy

[silanın heyy

(*Eğin havası*)

Evlerinin sağlam olur yapısı

İki ganad hem de büyük gapısı

Yârim hamamdan çıkmış da

[geliyor

Yüzüme de geldi güzel gohusu

— Amanın deyim! O da neykim orada?

Aceb insana alışık mı ola? Sakın başıboş

ola da saldırmaya. (*Korkarak sokulur.*)

Vay anam! Ne ola ki aceb?

KAVUKLU: Ulan, herif beni bir şeye benzetemedi. — Ne o, hemşerim, bir şey mi aradın?

KAYSERİLİ: Yoh, ağam, onga değil a, şu senin laf ittiğine şaşıtm da, onun içün bahıyorum. Şu sözleri nittiler de öğrettiler, onğa bahıyorum.

KAVUKLU: Bana mı lâkırdıyı nasıl öğrettiler? (*Yerinden inerek Kayserili'ye yaklaşır.*)

KAYSERİLİ: He sanğa.

120 Kem: kötü.

121 Ölçek: 11 (4 + 4 + 3)

KAVUKLU: Sana nasıl öğrettilerse bana da öyle öğrettiler.

KAYSERİLİ: Banğa bah, dorgu mu didin?

KAVUKLU: Ulan, burada yalanın yeri neresi? Elbette doğru.

KAYSERİLİ: Amanın, ağalar, şuna bah! Lahırdı örgeymiş de, adam gibi gonuşur baha baha.

KAVUKLU: Ay! Lâkırdı ediyorum diye ayı hayret ediyor. Vay hayvan vay!

KAYSERİLİ: Beri bah! Sözün kotüsünü banğa mı diyon? Ben adamın ağzını neyini, şöyle iki barnağımı ağzına neyine tahar da, çürük paçavra gibi yırtıveririn. Eğleniyon mu, gıl-guyruk?

KAVUKLU: Anladım, et-kuyruk. Neyini takıp da ağzımı yırtacaksın?

KAYSERİLİ: Neyimi olacak, iki barnağımı sohar da yırtıveririn, duyduñ a!

KAVUKLU: Ulan, sen evvelâ kendi dilini düzelt de, sonra benim lâf söylediğime hayret et, ayı!

KAYSERİLİ: Di bahalım, dorgusu ne ola kim?

KAVUKLU: “Barnah” değil, meşe odunu, “parmak”, “dorgu” da “doğru”. Evvelâ dilini düzelt.

KAYSERİLİ: Ne dirler, ne dirler?

KAVUKLU: “Parmak” derler, “parmak”; öbürü de “dorgu” değil, “doğru”.

KAYSERİLİ: Aamanın! Heç değel bayılacaam! Dilini eşekarısı soha, hey cahal hey!

KAVUKLU: Vay canına! Bizimki yanlış, öyle mi? Doğrusu “barnah” mı?

KAYSERİLİ: Ne sandın ya, garnımın sapı.

KAVUKLU: Ulan, bu herif bize yutturuyor galiba. — Oğlum, aklını başına al, yoksa ben adama görünürüm, bana bak!

KAYSERİLİ: Amanın, şu düdüğümün di-diğine bah da saatini ayar it.

KAVUKLU: Ne o, beğenemedin mi, Gülşen Ağa?

KAYSERİLİ: Beri bah, banğa köyde “Gülşen Mayıs-oğlu” dirler; sen kim oluyon da banğa cızılbah “Gülşen” diyon, tekerin ikiye böldüğü!¹²²

KAVUKLU: Bu da yeni lûgat galiba.

KAVUKLU'NUN OĞLU: Yuuu! Babama yutturuyor bel!

KAVUKLU: Ulan, sen karışma! Her şeye aklın ermez.

KAVUKLU'NUN OĞLU: Yoo! Babama yutturamazsın, köpoğlu!

KAVUKLU: Ulan, ne yutturdu?

KAVUKLU'NUN OĞLU: Nasıl ne yutturdu? Baksan a, seni tezek etti, baba. “Tekereğin ikiye böldüğü” dedi. Manda pisler, arkasında çektiği arabanın tekerleği üstünden geçince ikiye ayrılmaz mı?

KAYSERİLİ: Goruyon mu it oğlu iti. Nasıl da ağnadı.

KAVUKLU: İt oğlu it senin babandır. Ağzını topla, belâya girmeyelim.

KAYSERİLİ: Banğa bah, ağzımı ben mi yaydım ki toplayam. Sen ne orıyon şunun şurasında, onu di banğa.

KAVUKLU: Anlamadım?

KAYSERİLİ: Bah çömlek gafalıya! Şunda ağnamıyacah ne var ki, gardaş? “— Sen burada nicisin?” diyom.

KAVUKLU: Necis¹²³ sensin, münasebetsiz herif!

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Canım, Hamdi Efendi, yine mi ağız dalaşı? Be canım, sen her gele...

KAVUKLU: Hergele sensin. Kendine gel, İsmail!

PİŞEKÂR: Birader, bırakmadın ki lâfin ar-

¹²² Tekerin ikiye böldüğü: sığır pisliği.

¹²³ Necis: bk. n. 114.

dını söyleyeyim. Yani, efendim, “— Her gelene çatıyorsun.” diyecektim. Bu böyle olmaz, birader! Sen benim de işime ket vuruyorsun.

KAVUKLU: İşe kilit vurulmaz ki vurayım.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, öylesi değil. Sen âdetâ benim müşterileri kaçırıyorsun.

KAVUKLU: Hangi kaçırma, İsmail? Bak-san a, herif kene gibi yapışıyor, sen hâlâ “kaçırıyor” diyorsun.

PİŞEKÂR: Mayıs-oğlu, habahat kimin? Sen doğruyu söylersin.

KAYSERİLİ: Canım, şunun şurasına vardım idi, ağzımı açmağa meydan vermeden, dalaşır gibi üstüme saldırdı.

KAVUKLU: İsmail, şu herifi sustur, billâhi iş fenaya varacak.

PİŞEKÂR: Canım, birader, bunda hiddet edecek bir mesele yok. Teşbihte hatâ olmaz. Senin şahsına bir şey dediği yok.

KAVUKLU: Sen de amma ettin haal! İsmail, dikkat et, herif beni ite benzetiyor da, sen hâlâ “— Ne var?” diyorsun. Aşk olsun sana!

PİŞEKÂR: Artık lâtifeye nihayet verelim de, işe bakalım. (*Kaysirili'ye.*) — Söyle bakayım...

KAVUKLU: İsmail, ya bu herifi susturursun, veyahut ben gırtlığına sarılacağım. Artık sabrım tükendi.

PİŞEKÂR: Haydi, canım, ben onu sustururum. Sen bir kere sergine git bakayım! (*Elinden tutar, sergiye doğru çekerek.*) Haydi yerine!

KAVUKLU: Gidiyorum, ama bu herife bir lâkırdı daha söyletirsene, bu sefer (*Sergiye giderek.*) herifin gırtlığındayım. (*Çıkar, sergiye oturur.*) Buyurun bakalım, geldik!

PİŞEKÂR: Evet, ne diyorduk, Mayıs-oğlu?

Burada sergi filân mı yapmak istiyorsun yoksa?

KAYSERİLİ: He, gozünün bebeğini sevm. Gayseri'den getirdüğümü şurada bir sergide satah.

PİŞEKÂR: Hay hay! İstedğin sergi olsun. Buyur, bir bak da, boş olan sergilerden her hangisini beğenirsen, onu sana ucuza kiralayalım.

(*Kavuklu'nun yanındaki bir sergiyi göstererek*) Şurası nasıl?

KAYSERİLİ: Sen ne diyon, İsmail Ağa gardaşlıh. Ben orada nideceem? İt ile harara girilir mi dersin, gozünün bebeğini sevm.

KAVUKLU: İştittin ya, İsmail. — Ulan, hazır ol! Bir lâkırdı daha söylersen gırtlığındayım.

KAYSERİLİ: Sen orada ne ürün?

PİŞEKÂR: Canım, şimdi bunları ber-taraf edelim de, işimize bakalım. Şu öbür taraftaki fena değildir zannederim.

KAYSERİLİ: He, ora kötü değildir. Ağnadık a, şuraya ne vereceğüz? Aylık mu, yıllık mu, gündelik mü?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, ne aylık, ne de yıllık. Her pazar günü, yalnız o güne mahsus olmak üzere, on kuruş vereceksiniz, o kadar.

KAYSERİLİ: Amanın, para ile değil. Geldim getdi. Şimdi şura benim mi ola?

PİŞEKÂR: Elbette. Buyurun. Dükkânı tanzim eder, alışverişe başlarsınız, efendim.

KAYSERİLİ: O guzel, a, şu gılguyruh da kim ola? Bununla nideceez, gozünün bebeğini sevm, İsmail Efendi?

PİŞEKÂR: Efendim, o zat sizin bildiğiniz gibi değildir. Size lâtife etmiş olacak. Gayet mûnistir.¹²⁴

124 Mûnis: insana alışık, adamcıl.

KAYSERİLİ: Banga bah, müflisdir¹²⁵ de, burada ne işi var.

KAVUKLU: Ulan, bu herifi billâh döverim, İsmail.

PİŞEKÂR: (*Kavuklu'ya hitâben.*) Dur canım, birader, adamcağız yanlış anladı, ne telâş ediyorsun. (*Kayserili'ye hitâben.*) — Hayır, efendim, yanlış anladınız. “Müflis” değil, “mûnis”, yani insancıldır.

KAVUKLU: İsmail, galiba sen de kaşınıyorsun.

PİŞEKÂR: Birader, ne olsun?

KAVUKLU: Elinin körü oldum. Ulan, ben hayvan mıyım, “insancıl” diyorsun.

PİŞEKÂR: Değil, birader, bundan kasıt, “insana kendini sevdendir” demek istedim... Haydi, efendim, işinizin başına! Bunlar karın doyurmaz. (*Gider.*)

(Bu ara, zurna Arnavut havası çalmağa başlar. Meydanda bulunanlar hepsi yerli yerine çekilir, oldukları yerden işaretlerle Kavuklu'ya hücum etmektedirler. Arnavut meydana gelir, bir devir yaparak Kavuklu'nun sergisi önünde durur. Arnavutça memleket havası söyler, bu da Kavuklu'ya bakarak düşmanca işaretler yapar. Kavuklu, olduğu yerde taaccübler,¹²⁶ korkular emâreleri¹²⁷ gösterir, hayretle oğluna bakarak oğlundan şüphelenir, yine Arnavut'a bakarak hayret eder. Arnavut yine Kavuklu'ya diş sıkarak, baş sallayarak düşmanlık alâmetleri gösterir ve şarkısına devam eder. Kavuklu, olduğu yerden fırlayarak Arnavut'u karşılar ve Arnavut'un taklidini yaparak beraberce şarkıya devam ederler. Nihayet “sırto” havası başlar. Omuz omuza vererek Arnavut'la Kavuklu sırto'ya başlar; bu aralık esnaf da birer ikişer iştirak ederek umumî sırto devam eder.)

PİŞEKÂR: (*Ânî zuhûr eder.*) Amanın, ağalar, bu ne hal? Yahu, burası pazar mahal-li mi, eğlence yeri mi? Hamdi Efendi, birader, bunların içinde en akıllı uslu senin bulunman icap ederken sen de mi bunlara uydun?

(Tabii olarak zurna sükût etmiş, fakat oynayanlar dalgın ve coşkun bulunduklarından, kendilerini zabt edemeyerek, hem şarkı söyleyerek, hem de sirtoya devam etmekte iken.)

ARNAVUT: (*Oynayarak.*) Vallayı, efendüm, kabayet hep bu yok mi koca kafa, işte o.

KAVUKLU: (*Oyunu bırakarak.*) İsmail, sen söyle bari, ben oyun bilir miyim?

PİŞEKÂR: Öyle ama, birader, sen de oynuyorsun. Kabahatin kimde olduğu belli değil. Her ne hal ise. Herkes sergisine. Yahu, iş güç sahibisiniz. Böyle alâ-mele-in-nâs,¹²⁸ çarşı ortasında, ne münasebet. Vallahi size bir müşteri bile gelmez, sergileri kaparsınız.

(Esnaf birer birer sergilerine çekilir.)

ARNAVUT: Bre İsmail Efendi, istiyorum bir serci yapmak, hillâ velâkin bırakmamış şu herif. (*Kavuklu'yu gösterir.*)

KAVUKLU: Vay köpoğlu be! Ulan, ben mi seni buldum, sen mi beni?

ARNAVUT: Yok efendüm, diil öyle. Ho bre, çalmadın mı sen bir zurna, baarmadın mı eşşek cibi? Ne yalan söylüyorsun bre!

KAVUKLU: İsmail, Allah aşkına şu herifi def et, beni belâya sokacak.

(Bu sıra, sergiden Kavuklu'nun Oğlu'nun sesi duyulur.)

KAVUKLU'NUN OĞLU: (*Bağırır.*) Ulan, ba-ba, koş!

KAVUKLU: (*Sür'atle koşarak.*) Ulan, yine ne yaptın, eşşoğlu?

125 Müflis: iflâs etmiş.

126 Taaccüb: şaşma.

127 Emâre: bk. n. 47.

128 Alâ-mele-in-nâs: halk arasında, açıkça.

KAVUKLU'NUN OĞLU: Şuradan bir fare çıktı, korktum be!

KAVUKLU: Hay Allah müstahakını versin! Ödümü kopardın. *(Sergiye çıkar, oturur.)* Bak, şuralarda bir alay süprüntü var; eşek gibi oturup fareleri seyredeceğine, şuraları temizlesen fena mı olur?

KAVUKLU'NUN OĞLU: Temiz ya işte.

ARNAVUT: Ho bre İsmail Efendi, yok mu bir hanci serci vermeye bana?

PİŞEKÂR: Efendim, siz sergi isteyiniz, en âlâsı var. Fakat ne yapacaksınız? Bir şey mi satacaksınız, yoksa bir karargâh mı olarak kullanacaksınız?

ARNAVUT: Yok efendim karakol. Yok mu bizim çiftlik, haçan gelecek ordan davar, yün, deri. Bunları lâzım satmak. İşte efendum bu. Aynadın mı sen?

KAVUKLU: İsmail, herif seni oynatacak.

PİŞEKÂR: Canım, onu da nerden çıkardın, a birader?

KAVUKLU: Bir yerden çıkarmadım. Bak-san a, herif, “— Oynar mısın sen?” diyor.

PİŞEKÂR: Aman, birader, öyle demedi, “Anladın mı?” demek istiyor.

ARNAVUT: Efendim, nerde var bir çöpek, hemen baarıyor böyle?

KAVUKLU: O bağırın senin babandır, köpoğlu!

ARNAVUT: Ho bre İsmail Efendi, durdur Allayı seversen bu köpek.

KAVUKLU: İsmail, şu herifi def et, belâya sokacak. — Vay köpoğlu! Beni çoban köpeğine benzetiyor.

PİŞEKÂR: Canım, efendim, sen oradan her şeyi görür, karışırsan elbette öyle olur.

ARNAVUT: Söyle bre İsmail Efendi, var mı böyle bir yer?

PİŞEKÂR: Tabii, efendim, istediğinizden

âlâsı var. Buyurun görelim. *(Yürürler.)* Efendim, biraz sür'atlice yürüyelim ki vakit kazanalım. *(Sür'ati arttırmalar.)* Efendim, biraz yorulacaksınız, fakat çok memnun olursunuz *(Süratini arttırarak.)* Efendim, acele ettiğime sebep, bu saatte beni arayacaklardır. Şimdi size istediğiniz yeri gösterip hemen yerime avdet etmek isterim.

ARNAVUT: Uzak mı daha?

PİŞEKÂR: *(Sür'atini arttırarak.)* Yok, efendim, o kadar uzak değil. Ama, söylediğim gibi, benim işim var. *(Koşmaya başlarlar.)*

KAVUKLU: *(Yürüyüşe iştirak ederek.)* Efendim, uğurlar olsun! Böyle acele nereye?

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi Efendi, herkesin müsta'cel¹²⁹ işi var; sen de bizi meşgul etme, birader.

KAVUKLU: Hayır, onu anladım ya, merak ettim: Bu kadar acele ne tarafa teşrif?

PİŞEKÂR: *(Sür'ati daha ziyade arttırarak.)* Canım, birader, bizi lâfa tutup da yolumuzdan alıkoyma. Söyledik ya, müsta'cel işimiz var.

ARNAVUT: Ho bre İsmail Afendi, yok mu bir sokak sapalum?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, doğrudan doğruya serginin önüne.

KAVUKLU: Haa, anladım. Hangi sergiye gidiliyor, İsmail?

PİŞEKÂR: Birader, sen kendi işine gitsen e! Bizi lâfa tutup da yolumuzdan alıkoyma, a canım! Şurada beş adımlık yol kaldı.

KAVUKLU'NUN OĞLU: *(Olduğu yerden fırlayarak, koşanlara iştirak ederek.)* Baba, baba! Dükkânın önüne bir sürü müşteri toplandı, ben şaşırdım; sen gelmeyecek misin?

129 Müsta'cel: çabuk yapılması gereken, aceleli.

PİŞEKÂR: Oğlum, sen ne geldin? Dükkânında otursana!

KAVUKLU'NUN OĞLU: İsmail Efendi ama, sen benim babamı görüyor musun?

(Bu alaya, meydanda mevcut taklitler de birer birer iştirak ederek, alay koşmakta devam eder.)

KAVUKLU: (Nâra atarak.) Haydaa! Yaman gider Açıkürbeli!... Var mı bana yan bakan!...

PİŞEKÂR: Birader, ne yapıyorsun? Bizi göremeyenler duyar da yangın var zanneder, telâşa düşerler. Ne bağırıyorsun?

KAVUKLU: Ulan, kör müsün? Yangına tulumba kaldırır gibi alabildiğine koşuyoruz. Sen de hâlâ “— Ne var?” diyorsun.

PİŞEKÂR: Canım, efendim, biz dükkân görmeğe gidiyoruz acele işimiz olduğundan bir an evvel mahall-i maksûda¹³⁰ vâsıl olabilmek¹³¹ için sür'atı arttırdık. Size ne oluyor? Bize neden iştirak ediyorsunuz?

(Koşmakta devam edilir.)

ARNAVUT: Ho bre İsmail Efendi, celmedi mi daha bu dükkân?

KAVUKLU: O bize gelmez, biz ona gideceğiz.

ARNAVUT: Sen sus bre! Ne karışyorsun!

RUMELİLİ: Söyletme be kızanım şu kodusu. Ne oluyor, bilmeyirem be!

ACEM: İmdi mene bah, dadaş, ne mene goşiriz? Ne var ki, danış¹³² görem?

KAVUKLU: Bir şey yok. İhtisap Ağası¹³³ Hüseyin Bey geliyormuş da, kaçıyoruz.

HEPSİ: Amanın, kaçalım, hapı yuttuk!

(Dağlırlar. Herkes sergilerine gider otururlar.)

PİŞEKÂR: Hah, işte, efendim, dediğim dükkâna geldik. Buyurun (Sergiye gösterir.)

ARNAVUT: Ho bre İsmail Efendi, biz buradan çok ceçdik, ne münasebet çi öyle koşduk?

PİŞEKÂR: Efendim, o sizin gördükleriniz başka yerler, başka dükkânlardı. Buraya henüz gilmiş bulunuyoruz. Nasıl, efendim, beğendiniz mi?

ARNAVUT: Anladım. Fakat ne çira var bu?

PİŞEKÂR: Efendim, kirası bir şey değil, haftada on kuruştur.

ARNAVUT: Tamam. Şimdi lâzım mı çira verelim?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, işledikten sonra verirsiniz. Allah hayırlı müşteriler versin. Güle güle oturunuz. (Gider.)

ARNAVUT: Eyvallah! Safâ celdin, hoş celdin!

KAVUKLU: (Olduğu yerden.) Safâ bulduk, hoş bulduk!

ARNAVUT: Ho bre, ne hırlıyorsun oradan?

KAVUKLU: Yanlış anladın, o hırlayan bandır, ben değilim.

(Zurna Eğin havası çalar. Eğinli şarkı söyleyerek meydana gelir, bir devirden sonra Kavuklu'nun önünde durur.)

EĞİNLİ: Ahan, efendime diyem, orada ne oturun da yüzüme bahan? Şu yirin sahibi sen misin, ahan gardaşlıh?

KAVUKLU: Ne yapacaksın?

EĞİNLİ: Ahan efendim, görmisin ki burası pazar yeridir.

KAVUKLU: Peki ama sana ne?

EĞİNLİ: Ne diye bana ne? Ben de ahan şurada bir sergi alıp dükkân edeceğim.

130 Mahall-i mahsûd: istenilen yer.

131 Vâsıl olmak: ulaşmak, varmak.

132 Danışmak: (burada) söylemek.

133 İhtisap Ağası: belediye başkanı.

KAVUKLU: Ne satacaksın?

EĞİNLİ: Nideceksin?

KAVUKLU: Sana müşteri olacağım.

EĞİNLİ: Ahan, efendime diyem, biz ne alışveriş ideriz ki.

KAVUKLU: Ulan, senin ne satacağın suratında yazılı değil ya!

EĞİNLİ: Nidecekdin, satacağım şeyleri suratıma mı yazacaktım? Senin ağnaya-
cağın, oğul, Eğin'den ne esnaf çıkar ki.
Gassap, oğul, gassap.

KAVUKLU: Haa, anladım. Şu, keçiyi kıvrıcık diye satanlar, değil mi?

EĞİNLİ: A babam, nirde şinci o gozü kapalı müşteri? O senin didiğin eskidenmiş. Onlar geçdi. Ağnadık a, sen bunları ne deyi sorup durursun? Sen de gasap mı olmah isten? De haydi işine git?

PİŞEKÂR: (*Giderek.*) Maşallah, efendim, safâlar geldiniz!

EĞİNLİ: Safân arta, İsmail Efendi. O de-
ğel a, şu iti buraya ne diye saldın?

KAVUKLU: İt senin babandır, köpoğlu!

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi Efendi, sen böyle her gelene karşı çıkıyorsun, müşterilerimi gücendiriyorsun. Rica ederim, git de serginde kendi işine bak.

KAVUKLU: Ulan, ben onlara değil, onlar bana çatıyor. Ben yerimde otururken gelip evvelâ bana çatıyorlar. Kabahat bende mi? (*Sergisine gider oturur. Oraları karıştıran oğluna.*) — Ulan, orada ne yapıyorsun?

KAVUKLU'NUN OĞLU: Baba, bak, buraları karmakarışık, onları düzüyorum.

PİŞEKÂR: Mehmet Ali Ağa, bir emriniz mi var?

EĞİNLİ: Öyle, ahan, efendime diyem, şöyle bir yer ararım.

PİŞEKÂR: Efendim, şurada bir yerimiz

kaldı. Bak, işinize gelirse, bir kere görün de, orasını da size verelim. Oldukça yerindedir. Ne sergisi yapacaksınız?

EĞİNLİ: Ahan, İsmail Efendi, biz ne yaparız ki, gassaplıhdan başka.

PİŞEKÂR: Pekâlâ. Orası da sizin için biçilmiş kaftan. Buyurun, bir kere görelim de, beğenirseniz orasını da size kiralayım. (*Yürürler, serginin önünde dururlar.*) İşte, efendim, her şeyleri tamamdır. Yalnız, sizin için bir iki çengel lâzımdır, onu da kendiniz arzu ettiğiniz şekilde yaparsınız, olmaz mı efendim?

EĞİNLİ: Hay hay! Sen merak etme, artık ben onu istediğim kimin yaparım. Onu bana bırak. Bu güzel ya, bunun kirası ne ola, İsmail Efendi?

PİŞEKÂR: Canım, efendim, onun da ehemmiyeti yoktur. Siz bir kere yerleşin de, orası kolay. Kavga etmeyiz.

EĞİNLİ: Yoh yoh! “Dostluk kantarla*, alışveriş miskalla”** derler. Bir kere anlayalım.

PİŞEKÂR: Canım, sen haftada on kuruş ver, elverir.

EĞİNLİ: Pekâlâ. Peşin mi olacak?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, haftadan haftaya. Haydi, efendim, güle güle otur. Allah iyi pazar versin! (*Gider.*)

EĞİNLİ: (*Sergiye bakar, orasını burasını tanzim ederek.*) Acep komşularım kim ola? (*Etrafa bakarak.*) Hiç de kötü değil a... (*Kavuklu'yu görerek.*) Vay anam! Bu iti kim bağladı ki?

KAVUKLU: Ulan, herif bana söylüyor. — Baban değilim, yanlış görüyorsun, gözünün çapağını sil de bak, dangalak!

EĞİNLİ: Ürüme, ürüme!

* **Kantar**: 56 kiloluk eski bir ağırlık ölçüsü.

** **Miskal**: 4.80 gramlık, değerli madenleri ve taşları tartmakta kullanılan ağırlık ölçüsü.

(Zurna Zenne havası çalar. Önde III. Zenne, arkada I. ve II. Zenneler, sonra Kayarto meydana gelir, kırıtarak dolaşırlar, bir kenarda dururlar. Kayarto'nun gözüne Kavuklu ilişmiştir.)

KAYARTO: A, a, a! Kuçuk hanım, gördün mü? Bak, bak, karşıda bir şey oynıyo, ayo!

KAVUKLU: Ay! Oradan görünüyor mu?

I. ZENNE: Aman, Bacı, sen de! Olmadık şeyleri görürsün. Nemize lâzım, kim bilir kimindir. Oraya bağlamışlar, duruyor.

KAVUKLU: Vay köpoğulları, beni neye benzetiyorlar. (Yerinden fırlar.) — Bakın bakalım, ben neye benziyorum?

II. ZENNE: (Korkarak.) Ay abla, sen de! Yılanın kuyruğuna bastın. Nene lâzım. Ne olursa olsun. Bak, şimdi üstümüze geliyor. Ne olacak şimdi?

III. ZENNE: Çocuklar, ne oluyorsunuz, ayol? Elin itiyle dalaşmayın pek. Başımıza bir belâ çıkar. Siz pazara bunun için mi geldiniz?

KAVUKLU: Vay canına! Bunların hepsi de birbirine uygun. Dalaşmaya gelmeyecek. Haydi bunlar neyse, ya o ocak kurumuna batıp çıkmışa ne diyelim?

KAYARTO: Ocak anası senin başını yesin inşallah! Kör olası seni!

KAVUKLU: (Aksırarak.) Sen kör olursun inşallah, marsık oğlu.

KAYARTO: Allah bu herifin canını alsın da, dünya bir uğursuzdan kurtulsun!

I. ZENNE: Aman, Bacı sen de! Durdun da elin itiyle dalaşıyorsun.

KAYARTO: Baksan a, ayo. Oradan hırılıyor, ben onu çağırmadım, bir şey yapmadım.

KAVUKLU: Vay köpoğlu vay! — Ulan, bu dediğiniz ben miyim? (Sergiden fırlayarak Zennelere yaklaşır.) Vay anam, sen misin, Bacıya: “—Bırak şu iti” diyen be?

KAYARTO: (Kaçarak.) Aman, saldıracak! Kaçın, çocuklar!

ZENNELER: (Hep birden kaçarlar.) Amanın, saldırıyor!

KAVUKLU: (Takip ederek.) Ne sandınız? Hem saldırırım, hem de daldırırım. (Aksırarak koşar.)

KAYARTO: Vay! Bana mı eğleniyorsun? (Geri dönerek, acııp sesler çıkararak Kavuklu'nun üzerine hücumla başlar.) Seni kopek seni! Ben senden mi korkacam? (Birtakım hırıltılar çıkarır.)

KAVUKLU: (Kaçarak.) Vay! Yine Arap'ın babaları tuttu. Amanın! (Koşar, Kayarto kovalar.)

ZENNELER: (Hep beraber.) Amanın, Bacı'nın babaları tuttu! Şimdi ne yapalım, çocuklar? (Koşanları takip ederler.) İmdat! İmdat! Yetişin, dostlar!

(Tekmil taklitler oldukları yerden meydana gelerek devre başlarlar. Taklitlerin her biri ayrı ayrı söylenerek sür'atle meydanı devr ederler.)

KAVUKLU: Amanın, can kurtaran yok mu?

PİŞEKÂR: (Zuhûr ederek.) Amanın, ne oluyor, esnaf? Bu ne herc ü merc?¹³⁴ Ne oluyorsunuz? Hanımlar, bari siz olsun durunuz! Bakalım ne oluyorsunuz! Yahı, konu komşudan da mı sıkılmıyorsunuz? Hamdi Efendi, birader, sen bari yaşından, başından, ak saçından utan! (Hepsini önler.) Durun bakayım! Derdiniz nedir?

KAVUKLU: İsmail, görmüyor musun Arap'ı. Hepimizi önüne kattı, kovalıyor.

PİŞEKÂR: Canım, efendim, haydi bakayım, yerli yerinize çekilin, alışverişinize bakın! Esnaf kısmına bu hal yakışır mı? (Taklitler her biri sergilerine giderler.)

134 Herc ü merc: kargaşalık, karışıklık.

RUMELİLİ: Beri bak, te ahretlik; ben te şunun şuracazında işçezime bakarım. Te bunlar koşducan, ortalıkta yangın var sandım be yahu!

PİŞEKÂR: Anladık, anladık! Haydi sen de sergine yürü bakalım. — Kızım, sizlere ne olup da böyle pazarın orta yerinde koşuyorsunuz? Sıkılmıyor musunuz?

III. ZENNE: Ah, İsmail Efendi! Şöyle pazara çıkalım da, ufak tefek alalım dedim. Çocuklar da sıkılmıştır, biraz hava alsınlar diyerek çıktık. Buraya gelir gelmez bir herc ü mercedir başladı. Ne olduğumuzu anlayamadım, herkesle beraber ben de koşmaya başladım. Ah, İsmail Efendi, hiç de halim yoktu.

PİŞEKÂR: Peki, o halde sizin bu gençleri durdurmanız icap ederdi. Her ne hal ise. Olan oldu! — Hamdi Efendi, birader, sen olsun bunlara uymamalı idin.

KAVUKLU: İsmail, ben onlara uymadım valahi. Hep onlar yaptı ne yaptılarsa.

PİŞEKÂR: Haa, anladım! Sen onlara uymadın, onlar seni uydurdular, öyle mi?

KAVUKLU: İsmail, kendine gel! Belki seni uydurmuşlardır. Haydi, haydi. Allahını seversen! Kendine belâ mı arıyorsun?

PİŞEKÂR: Canım, birader, ne oldu? Zülf-i yâra¹³⁵ mı dokunduk?

KAVUKLU: Üsküdar'a dokunduk... Sen gitsen e işine. İsmail. Beni belâya mı sokmağa geldin Allahını seversen? (*Gider, sergiye oturur.*)

(*Pişekâr gider.*)

I. ZENNE: Amanın, çocuklar! Bakınız, maymun yine sergisinin üstüne çıktı. Durun bakalım yine ne oyunlar yapacak. Amanın seyr edelim.

135 Zülf-i yâr: sevgilinin saç (Zülf-i yâra dokunmak: hatırlı bir kimseyi, söz, yazı, v.b. ile incitmek).

(*Herkes yerli yerine gitmiştir. Zenneler sergilerden birinin önünde durmuş, mal bakmaktadırlar.*)

(*Zurna Çelebi havası çalar. Çelebi meydana gelir, bir devir yaparak Kavuklu'nun sergisi önünde durur. Yüzü Kavuklu'ya karşı olmakla beraber, nazarı¹³⁶ hizasına Zenneleri almıştır. Kavuklu'nun arkasına tesadüf eden Zenneler birbirini dürterek Çelebi'ye cıvkeler, işmarlar etmektedirler. Çelebi şu beyti okur.*)

ÇELEBİ:

¹³⁷Koklarım zülfünü kesmem elimi
[bağlayanın
Kıramam şişe-i kalbin ciğerim
[dağlayanın
Şahs-i mihnet-zedeyim
Şaşarım aklına taklîd ederek
[ağlayanın

(*Elleriyle işaretler ederek Zennelere kur yapar.*)

KAVUKLU: (*Bu işaretleri kendine zannederek vaziyetler almaktadır.*) Oğlum, neler oluyoruz? (*Sergiden inerek Çelebi'nin karşısına dikilir.*) — Yoksa bana mı sulanıyor dersin? — Haydi, oğlum, yanlış kapı çalıyorsun.

ÇELEBİ: Aman, efendim, af buyurunuz, zehâbınız¹³⁸ yanlışdır.

KAVUKLU: Değiştiririm, oğlum.

ÇELEBİ: Efendim, neyi değiştireceksiniz?

KAVUKLU: Kasabı.

ÇELEBİ: (Zennelere bakarak söyler.)

136 Nazar: bakış.

137 Ölçek:

Feilâtün (fâilâtün) feilâtün feilâtün feilün
.. — — (— — —) .. — — .. — — .. —
Elimi bağlayanın saçını kesmem, koklarım; ciğerimi bağlayanın kalbinin sırcasını kıramam; sıkıntı çeken kişiyim, [.....], (beni) taklit ederek ağlayanın aklına şaşarım.

138 Zehâb: sani.

Efendim, iki gözüm, hayatımın hayatı... — “Kasap” değil, “zehâb”, yani istima'da¹³⁹ sehviniz¹⁴⁰ var.

(I., II. Zenneler birbirine sokulmuş, gizli gizli bir şeyler söyleyerek, kırılmalar, oynamaşmalar, hafif hafif gülüşmeler; Kayarto ise bir onlara, bir Çelebi'ye bakarak sevinçli vaziyetler almakta; III. Zenne ise sergide malları muayene ile meşgul. Meydanda olanlar kendi işleriyle meşgul; arasıra, geçgen ahvâlî¹⁴¹ tedkik etmektedirler.)

KAVUKLU: Oğlum, neler söylüyorsun, anlamıyorum.

ÇELEBİ: (Zennelere bakarak.) Efendim, canım, bunun neresini anlamadınız? Pek sarih-ül-ma'nâ¹⁴² sözlerle kalbimi arz ediyorum.

KAVUKLU: Tamam! İşte bunları anladım. Gördün mü sözü? Aferim, oğlum! — Sen bana baksan a, ben böyle ne Rüstem Ağa bilirim, ne de sehîm¹⁴³ var. Sen benden bir dayak yemeden buradan çekilip gider misin?

ÇELEBİ: (Zennelere bakarak.) Aman arslanım, bendeniz bilhassa zât-ı kerîmânelerî¹⁴⁴ için geldim.

(I., II. Zenneler yavaş yavaş Kavuklu'nun arkasına yaklaşmaktadırlar. Esnaf, etraftan onları seyretmekte ve birbirlerine işaretle, ortada geçen kur vakasını göstererek gülüşmektedirler; Kayarto, III. Zenne ile konuşmakta ve kızlara bakmaktadır; meydanda bulunanlar hep ortada geçen muhâvereyi¹⁴⁵ ve hali seyretmektedirler. Kavuklu'nun Oğlu, elindeki kibritleri birer birer yakarak otları yakar.)

139 İstimâ': işitme, duyma.

140 Sehîv [Sehiv]: yanlış.

141 Ahvâl: bk. n. 37.

142 Sarih-ül-ma'nâ: anlamı açık.

143 Sehîm: 1. pay; 2. tahvil senedi.

144 Zât-ı kerîmânelerî: lütfedici zatları (Nezakat sözü).

145 Muhâvere: konuşma.

ÇELEBİ: (Zennelere bakarak). Bu âciz bendenizi mahrum bırakmayınız, civanım! (Zenneler sarılırmış gibi Kavuklu'ya hücum eder.)

KAVUKLU: (Şaşıarak.) Amanın, ne oluyor. Oğlum, çıldırdın mı yoksa? (Geri sıçrar. Zenneleri görmüştür.) Haaa!... Vay köpoğlu! Deminden beri ben de şaşırdım. Haydi bakayım, çek şuradan arabanı! Yoksa iş dayağa biner.

(Bu ara, Kavuklu'nun Oğlu dükkânı tuşturmuştur; söndürmeğe uğraşır, fakat ateş ziyadeleşmektedir. Etraf el'an ortada cereyan eden ahvâl dalmıştır; kimi güler, kimi söylenerek hiddet eseri gösterir.)

PİŞEKÂR: (Pür-telâş¹⁴⁶ zuhûr eder. Bağırarak.) Yahu, nedir bu dalgınlık ve maskaralık? Bir kere de etrafınıza baksanız a!

KAVUKLU: Etrafa bakacağına buradaki hale bak be! Bu ne rezalet!

PİŞEKÂR: Canım, şimdi onun sırası mı? Baksanız a, sergi yanıyor. Onu görtün.

KAVUKLU: Amanın! Hem de benim sergiden. (Koşarak sergiye çıkar, iki ellerini göğsüne kavuşturur, sâbit¹⁴⁷ bir halde durur.)

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi Efendi, ne yapıyorsun, birader? Durmanın sırası mı? Ne duruyorsun öyle? Ateşe saldırsan a!

KAVUKLU: O işi oğlan yapıyor.

PİŞEKÂR: Peki, ne duruyorsun?

KAVUKLU: Ulan, ne eşeksin, İsmail. Şimdi beni kuleden görürler, — “Tek işaret var, hem de kırmızı,” derler, yangının nerede olduğunu anlarlar, tulumbalara haber verirler, onlar da hemen buraya koşarlar.

PİŞEKÂR: Haydi, behey sersem, sen de! (Yanmakta olan yere hücum eder.)

KAVUKLU: Canım, sen ne uğraşıyorsun? Bizim oğlan söndürür.

146 Pür-telâş: çok telaşlı (Pür: dolu, çok).

147 Sâbit: bk. n. 5.

PİŞEKÂR: Sizin oğlan nerde ki, yangını söndürsün. Kaçmış. Bir kere ardına bak-san a, birader!

(Bu ara meydan karışmıştır. Herkes mal-larını kurtarmağa çalışmakta, Zenneler vesâire birbirine çarparak ne tarafa gideceklerini şaşırmış bir halde oraya buraya koşmaktadır.)

(Nâra sedâları duyulur.)

TULUMBACI: *(Dışardan.)* Haaaaayt! Anam babam! Var mı bize yan bakan? Düşma-nına kan kusturan Yeniçeşmeli!

(Tulumba, tulumbacılarla meydana gelir. Tertibat alınır. Esnaf, ellerinde kovalarla su taşırlar ve yangın tulumbasına dökerler. Tulumbacılar nâralarına devamla tulum-bayı işletirler.)

TULUMBACI: Haaaaayt! Yan gider, yaman gider! Yeniçeşmeli bu, haaaaayt!

(Bu aralık, Çelebi, Zenneler meydandan savuşmuşlardır. Taklitler, pür-telâş, eşya-larını taşımakta, su getirmektedir.)

(Karakollukçu, maiyeti ile meydana gelir.)

KARAKOLLUKÇU: Ulan nâbekârlar!¹⁴⁸ Orada ne eylersiniz? Nedir bu ateş, bu kargaşalık? *(Bu ara, yangın sönmüştür. Taklitlerin kâffesi Karakollukçu'nun etra-fını almışlar, ihtiramkârâne¹⁴⁹ dururlar.)* Bre saygısız nâbekârlar! Ne bu ettiğiniz? Nedir bu ateş? Der-aliye'yi¹⁵⁰ ateşe mi vereceksiniz? Kimdir bu yangını yapan? Çabuk meydana koyun. Yoksa cümlenizi tomruğa¹⁵¹ vurarak hapsederim.

148 Nâbekâr: işe yaramaz, haylaz.

149 İhtiramkârâne: saygı göstererek.

150 Der-aliye: İstanbul.

151 Tomruk: 1. eskiden, suçluların ayaklarına geçirilip bağlanmak için iki deliği olan işkence kütüğü; 2. cezaevi, zindan. (Tomruğa vur-mak: 1. işkence kütüğüne bağlamak; 2. ceza-evine atmak).

PİŞEKÂR: Efendim, bu serginin sahibi ol-duğumu siz de bilirsiniz. Her nasılsa, bir kazâ neticesi zuhûr etmiş olsa gerek.

RUMELİLİ: İsmail Aga, sen ne süylersin, be ahretlik! Te bu koca Kavuklu'nun kızanı çıkardı epten te bu ateşi.

KAVUKLU: Hayır, efendim. Ne münase-bet. Kim bilir nerden çıktı.

ACEM: Beri bah! Mene danış kim anla-yasız.

KARAKOLLUKÇU: Pekâlâ, sen söyle baka-lım, îkaa-i harîkin¹⁵² müsebbibi¹⁵³ kim-dir? Yani, harîk-i hânuman-sûzun¹⁵⁴ es-bâb-i zuhûruna¹⁵⁵ kim meydan verdi?

KAVUKLU: Durun da ben anlatayım.

KARAKOLLUKÇU: Söyle, seni dinliyorum.

KAVUKLU: Efendim, herifin arkası zorlu, esbabı¹⁵⁶ da Zuzurî Kolu'nda kalmış.

KARAKOLLUKÇU: Be herif, ne saçmalar söyleyip durursun! — Sen söyle baka-lım, Acem-oğlu!

ACEM: Men diyeceğim yahşidi.¹⁵⁷ Bu ken-ger-pûş¹⁵⁸ kimesnenin bir püseri¹⁵⁹ vardı, çoh haşari idi, sergide ateşle oynardı...

KARAKOLLUKÇU: Anlaşıldı. İsmail Efen-di, sahip çıktığın bu herifin haşarı oğlu yangın îka etmiş.¹⁶⁰

PİŞEKÂR: Efendim, çocuk zaten ebâdil-dendir.¹⁶¹

152 İkaa-i harîk: yangın çıkarma (İka: yapma; Harîk: yangın).

153 Müsebbib: sebep olan, yapan.

154 Harîk-i hânuman-sûz: ev-bark yakan yangın.

155 Esbâb-i zuhûr: çıkma sebepleri.

156 Esbab: "esvab" sözünün halk ağzında bozul-muş biçimi; elbise, giysi.

157 Yahşi: bk. n. 111.

158 Lenger-pûş: lenger giyinmiş (Lenger: bakır-dan yapılmış büyük yemek kabı); (Kavuk-lu'nun kavuğu lengere benzetiliyor).

159 Püser: oğul, erkek çocuk.

160 İkaa etmek: yapmak (bk. n. 152).

161 Ebâdil: abdallar, budalalar.

BİTİŞ

KARAKOLLUKÇU: Daha âlâ meth ettin ya, İsmail Efendi. Bu herif evlâdının terbiyesine dikkat etmediği için ceza görecektir.

PİŞEKÂR: Efendim, bu, zavallının biridir. İyiyi kötüyü pek tefrik edemediğinden,¹⁶² çocuğun terbiyesi yerinde değildir. Af buyurunuz.

KARAKOLLUKÇU: Hayır, İsmail Efendi, kendi terbiye edemezse, bu kadar medreseler var, oraya gönderip insanlık öğretiydi. Demek ki, evlâdının talim ve terbiyesinden¹⁶³ baba mes'uldür vesse-lâm! (*Maiyetine.*) Alın şu herifi kapıaltı'na!¹⁶⁴

(*Etrafındakiler, Kavuklu'yu yakalayarak sürüklerler.*)

KAVUKLU: Aman, İsmail, ocağına düştüm! Sen bilirsin! (*Gider.*)

PİŞEKÂR: Efendim, af daima büyüklerin şanındandır.

KARAKOLLUKÇU: Öyledir ama, İsmail Efendi, af ede af ede, İstanbul'u haşerâtla¹⁶⁵ ve aklını başına almağa lüzum görmeyen böyle yolsuz kimselerle mülkü¹⁶⁶ perişan ederiz. Yapılacak bir şey varsa, o da senin iltimasın ve kefaletin altında, cezasını biraz daha hafifletirim. O kadar!

PİŞEKÂR: Efendim, inşallah haftaya pazar günü Kadıköy Yoğurtçu Çayırı'nda vereceğimiz gayet eğlenceli, gülmekten bayıltan oyunumuzda efendimizi, efendilerle beraber memnun eder de affınızı kazanırız.

KARAKOLLUKÇU: Pekâlâ, İsmail Efendi. Haftaya pazara, bana vaad ettiğin gibi, beylerle, efendilerle beraber beni de memnun ederseniz, ben de o abdal herifi af ederim.

(*Umum yerlerle beraber dört tarafa temennâ ederek oyuna nihayet verilir. Zurna "Cezayir havası" çalarak, oyun yerini terk etmekte olan halkı teşyi eder.*¹⁶⁷)

162 Tefrik etmek: ayırt etmek.

163 Talim ve terbiye: öğretim ve eğitim.

164 Kapıaltı: Nezarethane, gözaltı yeri.

165 Haşerât: 1. böcek v.b. gibi zararlı hayvanlar; 2. (burada) değersiz ve zararlı kimseler, it kopuk takımı.

166 Mülk: memleket.

167 Teşyi etmek: uğurlamak.

SANDIKLI

Kaynak:

Mehmet Safer, *Sandıklı*, yazma; Raif Ogan özel arşivi.

Çeşitleme:

Ignác Kúnoz, *Das Türkische Volksschauspiele –Orta Ojnu–, Sandıklı Baskın yahut Sarhoşa Hiyle* (özet, Latin harfleriyle, s. 93; Almanca çev., s. 94), Leipzig 1908.

KİŞİLER

BİRİSİ (içerden sesi gelir.)

PİŞEKÂR (Tosun Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

I. KAMBUR (Kavuklu'nun oğlu)

II. KAMBUR (Kavuklu'nun oğlu)

I. ZENNE (Salkım-İnci. Kırk beşlik)

II. ZENNE (I. Zenne'nin büyük kızı)

III. ZENNE (I. Zenne'nin küçük kızı)

KAYARTO (Şetâret. Zenci halayık)

MATİZ (II. Zenne'nin kocası)

ÇELEBİ (Yağlıkçı)

ACEM (Ali Ekber. Şalcı)

MUHACİR [= RUMELİLİ] (Mestan Pehlivan. Hindici)

KAYSERİLİ (Mayıs-oğlu Mustafa. Kavaf)

LÂZ (Hayreddin. Trabzonlu. Kalaycı)

ARNAVUT (Arslan. Koyuncu)

HIRBO [= TÜRK] (Himmet. Kastamonulu. Mahalle bekçisi)

SANDIKLI

(Oyun başlamadan evvel orta yere yenedünya denilen dört kanatlı paravana kurulur; karşı köşeye de dükkân kurulur, üzerine birkaç parça eşya asılıp koltukçu dükkânına benzetilir.)

GİRİŞ

(Papara, aheste aheste taksim eder, bülbül peşrevi çalar: Düm-tek-tek düm-tek | Düm-tek-tek düm-tek..." Pişekâr elinde pastav, âheste, meydanı dolaşır. Zurna durur.)

PİŞEKÂR: (İçeriye.) Ammâ benim pehli-vanım!

BİRİSİ: (İçeriden.) Buyur benim üstadım!

PİŞEKÂR: Bu da hesap değil.

BİRİSİ: (İçeriden.) Nedir hesabın?

PİŞEKÂR: "Sandıklı" oyununun taklidini aldım; çalsın çalgıcı ağalar usûl ü âheng¹ ile, velî-nimet² efendilerime temâşâ ettireyim. (Bir kenara durur.)

1 Usûl ü âheng: usul ve ahenk.

2 Velî-nimet: nimet sahibi, besleyen, doyuran, yedirip içiren.

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna, gelin havası çalar. Kavuklu, iki kambur çömezi arkasında, çıkarlar. Zurna, keser.)

KAVUKLU: (Kambur'un birine dönerek) Sakın anahtarı kaybetme, sonra sokakta kalırız.

I. KAMBUR: Kaybeder miyim. Kapıyı kapadım, üstünde bıraktım.

KAVUKLU: Neye öyle? Bu da akıl mı?

I. KAMBUR: Akıl ya! Hırsız girmesin diye.

PİŞEKÂR: Üç acayip seyyahlar.

KAVUKLU: (II. Kambur'a.) Ne söylüyorsunuz?

II. KAMBUR: Ben bir şey söylemiyorum.

KAVUKLU: Bir yerden ses geliyor.

II. KAMBUR: Ses arkamdan çıkıyor.

KAVUKLU: Bin defa tenbih ettim: Kalabalık caddede yapma.

II. KAMBUR: Ses açıktan geliyor, canım!

KAVUKLU: Acaba kahvenin lâkırdıları zembile dökülmesin. (*Pişekâr'ı görür.*) Adam varmış.

PİŞEKÂR: Güzel gezinti yapıyorsunuz da, hoşuma gitti. Çocukları havalandırıyor-sunuz galiba.

KAVUKLU: Evet, biri uçurtma, biri balon.

PİŞEKÂR: Yavrularınız mı?

KAVUKLU: Evet, bu senenin. Daha süttten kesmedik. (*I. Kambur'a.*) — Bu da kim? Sen tanıdın mı?

I. KAMBUR: Hiçbir yerde görmedim.

KAVUKLU: Af edersiniz, sizi tanıyamadım. Yolumuzdan alıkoyma.

PİŞEKÂR: Bendeniz bu meydanın bülbü-lüyüm.

KAVUKLU: İyi ya, ötsen e!

PİŞEKÂR: Yani bu meydanın dîde-bânı-yım.³

KAVUKLU: Halinden belli bu mahallenin düztabanı olduğun.

PİŞEKÂR: Efendim, yanlış telâkkî⁴ buyu-ruyorsunuz.

KAVUKLU: Çocukları gördün de, canbaz mı sandın? Yanlış takla atan kim?

PİŞEKÂR: Bu meydandan her kimler ge-çerse, kim olduğunu, ne işle meşgul, nereli, nereden geliyor, nereye gidiyor bilmeliyim.

KAVUKLU: Eğer sizin sual edeceğinizi bi-leydim, imamdan künyemi çıkartırdım.

PİŞEKÂR: Kuzum efendim, ikisi de mah-dum⁵ mu?

KAVUKLU: Mahdum.

PİŞEKÂR: Kaçlık?

KAVUKLU: Biri doksanlık; biri tatlısert, üç buçukluk; şu öndeki Yenice, öbürü Samsun.⁶ Ne söylüyorsun? Bırak, yolu-muza gidelim.

PİŞEKÂR: Ben, birbirimizin kim olduğ-u anlamayınca sizi koyvermem.

KAVUKLU: Zorla burada mı kalacağız?

PİŞEKÂR: Dikkatle bakıyorum da, sizi çı-karacağım gibi.

KAVUKLU: Afyon kullanıyorsan zahmet çekersin.

PİŞEKÂR: Evvelce bir arada tuz, ekmek yemiş gibiyiz.

KAVUKLU: İmâret kapısında çorbaya gi-derdik.

PİŞEKÂR: Semtinizi söyler misiniz?

KAVUKLU: Eyüp ama, şimdilik Aksaray tarafında, Aksaray'ı bilir misiniz?

PİŞEKÂR: Ben İstanbul'luyum, bilmez olur muyum? Af edersiniz, Aksaray'a nerden gidilir?

KAVUKLU: (*I. Kambur'a.*) Bu herif deliye benziyor. Kendimizi tetik alalım. (*Pişe-kâr'a.*) — Eminönü'nü bilir misiniz?

PİŞEKÂR: Köprü-başı değil mi?

KAVUKLU: Orada atlı tramvay var.

PİŞEKÂR: Var.

KAVUKLU: Tut tramvay yolunu.

PİŞEKÂR: Tuttum.

KAVUKLU: Tramvay da geçsin, elin kop-sun. Tramvay yolunu takip et.

PİŞEKÂR: Takip ede ede çıktık Beyazıt'a. Oradan aşağı dikileceğiz mi?

KAVUKLU: Dikil. Belediye de birkaç kova su döker, dallanırsın.

PİŞEKÂR: Oradan aşağı Lâleli. Yeşiltulum-ba. Demek oralısınız. Yeşiltulumba'nın neresinde? Atlayacağız mı?

6 Tütün çeşitleri ve fiatları.

3 **Dîde bân:** bekçi, kolcu, gözcü; (burada) mahalle muhtarı.

4 **Telâkkî:** anlama.

5 **Mahdum:** erkek evlat.

KAVUKLU: Atla da, kazığı bir tarafına bat-sın. Daha aşağıda.

PİŞEKÂR: Daha aşağıda Valide var.

KAVUKLU: Hah! Valide, kayınpeder, damat hep orada... Valide camii be!

PİŞEKÂR: Valide camiinin neresinde?

KAVUKLU: Kademhânelerinde...⁷ Ulan, ne muzip herifsin be!

PİŞEKÂR: Canım, herhalde oralarda bir evde.

KAVUKLU: Alt tarafta şekerçi var.

PİŞEKÂR: Aman, şimdi anladım! Şekerçi-nin neresinde?

KAVUKLU: Lâtilokum kavanozunun için-de... Şekerçi sokağında vesselâm!

PİŞEKÂR: Numaranız?

KAVUKLU: Bana kalırsa, hepimiz de nu-marasız. Hattâ sen de... Pembe boyalı, cumbalı ev.

PİŞEKÂR: Şimdi anladım: Pembe boyalı, cübbeli ev.

KAVUKLU: Yanı-başında da çakşırılı ev.

PİŞEKÂR: Kimin nesisiniz? Pedere kim derler?

KAVUKLU: Süpürgeci Salih Ağa... Süpür-geci Salih Ağa... Sakallı gibi de, bıyıklı; şişman gibi de, zayıfça... Sizin isminiz?

KAVUKLU: Onun oğlu Hamdi.

PİŞEKÂR: Evvelce de mi hamdı?

KAVUKLU: Yeni mahsul. Şimdi oldu. Yer misin?

PİŞEKÂR: Hamdi... Hamdi... Yahu, onun oğlunu hatırlamıyorum. Onun ufak bir sıpası vardı.

KAVUKLU: Hah, işte o! Büyüdü, ben insan oldum.

PİŞEKÂR: Tanımadın mı, Hamdi'ciğim, beni? Çok seneler ayrı düştük.

⁷ Kademhane (Kadem-hâne): ayakyolu, aptesane.

KAVUKLU: Af edersin, sen kimsin?

PİŞEKÂR: Mektep arkadaşın Tosun.

KAVUKLU: (*Dalgın dalgın bakarak.*) Yanlış.

PİŞEKÂR: Neden?

KAVUKLU: Senin boynuzların olacak.

PİŞEKÂR: Latife ediyorsun, Hamdi'ciğim! Gel konuşalım.

KAVUKLU: Ahıra kadar gitmek lâzım. (*Sarmaş dolaş olurlar. Ağzını silerek.*) Amma da nezlen varmış!

PİŞEKÂR: (*Yalanarak.*) Hamdi'ciğim, hiç eski tadın kalmamış.

KAVUKLU: Aşı vurdular da, lezzet başka tarafa geçti.

PİŞEKÂR: Eee, Hamdi'ciğim, çoktan beri birbirimizi görmedik. Şimdi ne işde-sin?

KAVUKLU: Şu çocukları savalım da, öy-le görüştürüz. (*Kambur'lara.*) — Gelin bakalım, öpün Tosun amcanızın elini! (*Öperler. Pişekâr, ikisine de para verir.*) — Ne zahmet! Paraya alışırlar... (*Kam-bur'lara.*) — Gelin bakayım! Ne verdi?

I. KAMBUR: İkişer çeyrek.

KAVUKLU: Verin bana.

PİŞEKÂR: Sen verme, ben verdim.

KAVUKLU: Ben de vermesem olmaz. (*Kambur'lara.*) — Haydi, bir yere takıl-madan gidin.

(*Kambur'lar gider.*)

PİŞEKÂR: Ne haldesin bakalım? Peder nerelerde?

KAVUKLU: Peder göçtü.

PİŞEKÂR: Tamir ettireydin.

KAVUKLU: İki payanda vurdurduk, kâr et-medi. Peder yürüdü.

PİŞEKÂR: Sılaya mı salladınız?

KAVUKLU: Helvacıdede'ye götürdük... Pe-der merhum oldu.

PİŞEKÂR: A birader, doktora götüreydin, burnunu açardı.⁸

KAVUKLU: Geçen yağmurda oluklar tıkanmış, tenekeciye zor açtırabildik... Sen dayak yer misin?... Babam öldü.

PİŞEKÂR: Anladım: Pederiniz ölmüş.

KAVUKLU: Hele çok şükür anlayabildi!

PİŞEKÂR: Ne hastalığından?

KAVUKLU: Havâle...⁹ Paket postahanesinde takıldı kaldı.

PİŞEKÂR: Başın sağ olsun, birader. Ölenle ölünmez. Allah bâkîde¹⁰ kalanlara uzun ömürler ihsan eylesin... Bütün bütün mü öldü?

KAVUKLU: Yok, yarısı evde kaldı... Kaşınıyorsun galiba.

PİŞEKÂR: Lâtime ediyorum... Epey bir şey bıraktı mı?

KAVUKLU: Bir kuru evden başka bir şey yok. Onun da iki direği validede.

PİŞEKÂR: Yarısı senin, yarısı validenin üstünde mi?

KAVUKLU: Ağır geldi, birazını komşuya yükledik.

PİŞEKÂR: Kaç odalı?

KAVUKLU: Dört.

PİŞEKÂR: Kifâyet ediyor¹¹ mu?

KAVUKLU: Etmez olur mu? Dört yüz arşın da bahçesi var.

PİŞEKÂR: Allah âfiyet versin!

TEKERLEME

KAVUKLU: Bir geçit geçirdik, Tosun'cuğum, sormal!

PİŞEKÂR: Ne o? Valideye bir şey mi oldu?

KAVUKLU: Valide malûm: sarsak. Komşu Adapazar'lı çiftçi İbrahim Ağa var.

PİŞEKÂR: İşidirim.

KAVUKLU: Komşuluk hatırı, valideye beş tane kabak çekirdeği vermiş. “— Şunu bahçeye dik.” deyî başımın etini yer. Dikmeğe mecbur oldum. Mutfak kapısının arkasında, pencerenin üstüne diktim.

PİŞEKÂR: Gördün mü ya! Validenin hayır duasını almışsın.

KAVUKLU: Peder vefat ettikten sonra pek titiz oldu. Her neye hiddetlenirse, hep beni azarlar.

PİŞEKÂR: Kusura bakılmaz. İhtiyarlık seyyiesi.¹² Ne gibi şeylere titizleniyorsa ona dikkat et.

KAVUKLU: Meselâ geçende kar yağdı. Ev altındaki küp çatlamış. Aman, Tosun'cuğum, açtı ağzını, yumdu gözünü. O babanın evlâdı değilmişim, babam sağ olaymış, küpe bir şey sokarmış.¹³

PİŞEKÂR: Sen de soksan¹³ a!

KAVUKLU: Nasıl olur? Rahmetli babamın işi... Her ne hal ise. Bir sabah yatıyorum, kocakarı ayak ucumda iki-telli¹⁴ oynuyor. Deli oldu zannettim. Meğer, diktiğim kabaklar baş göstermiş.

PİŞEKÂR: Gördün mü, Hamdi'm, kocakarı şimdi sana ısırır.

KAVUKLU: Kaynadık bile... Haddin varsa,

8 Pişekâr, **merhum oldu** sözünü **hımhum** oldu diye anlamış görünüyor.

9 **Havâle**: 1. çoklukla çocuklarda ve gebe kadınlarda görülen bir çeşit çırpınmalı hastalık; 2. banka ya da postahane aracılığıyla gönderilen para.

10 **Bâkî**: kalan, artık; kalımlı, durucu.

11 **Kifâyet etmek**: yetmek.

12 **Seyyie**: kötülük, suç, günah.

13 **Sokmak**: ? (Bu söz, burada, “sıvamak” v.b. gibi özel bir anlamda kullanılmış olsa gerek.)

14 **İki-telli**: çiftetelli.

kocakarıyı bahçeden içeri al. Sabah-tan akşama kadar kabakların etrafında. Gece bile rüyasında sayıklıyor.

PİŞEKÂR: Kocakarının keyfine deme git-sin!

KAVUKLU: Onun keyfi bir şey değil; gün-de yüz dirhem kahve, bir okka şeker; misafirin üçü geliyor, beşi gidiyor. He-le sabah kahvesi modası da çıktı.

PİŞEKÂR: Vah, Hamdi'ciğim, vah! Bu da fazlası.

KAVUKLU: Onun da kolayını buldum: Ha-mam sileceğiyle nalınları yatağın yanına getirdim, sabahleyin erken kahve içme-ğe gelenlere ben kapı açıyorum; beni o halde gören: “— Aaa, daha erkenmiş!” diye geri dönüyorlar.

PİŞEKÂR: Çok güzel akıl etmişsin.

KAVUKLU: Mübarek kabaklar da üç tane ayva kadar olmuş. Ben bile meraka düş-tüm. Her sabah bakıyorum, biraz fark görüyorum.

PİŞEKÂR: Beni bile merak sardı.

KAVUKLU: Nasıl sarmaz? Acayip mahsul. Bir tanesi azıverdi, hemen on okkalık karpuz kadar oldu.

PİŞEKÂR: Yerini sevmiş. Yastıklayaydınız bari.

KAVUKLU: Yastıkladık. Yorgan, yatak, şimdi rahatta. Ah Tosun'cuğum, on beş gün sonra başımıza gelen. Küp ka-dar büyümüş, mutfak kapısına dayan-mış. Haddin varsa bahçeye çık.

PİŞEKÂR: Vah vah! Kapıyı tutmuş ha?

KAVUKLU: Hem kapıyı tutmuş, hem de mutfaka karanlık veriyor. Lâmbasız iş gö-rülüyor. Pencerenin birinin çerçevesini çıkardık da bahçeye oradan işliyoruz.

PİŞEKÂR: Beni de merak aldı. Kabak ne hallerde?

KAVUKLU: Geçen sabah telâşe ile kal-

dırdılar. Bir de ne göreyim? Bahçenin yarısı kabak. Arka sokağın duvarına da-yanmış. Kabak değil, medrese kubbesi. Bir haftaya kalmadı, geceyarısı bir güm-bürtüdür koptu. Sabahleyin ne görelim: Duvarı yıkılmış, sokağa karnını vermiş.

PİŞEKÂR: Harikulâde şey! Yahu, hiç böyle şey işitmedim.

KAVUKLU: Arası dört gün geçti geçmedi. Tosun'cuğum, akşam yemeğinde bek-çi kapıya geldi. “— İmamla muhtarlar yatsıdan sonra seni kahveye istiyorlar.” dedi. Gittik. Kahvedeki ahalinin hep-sinde bir surat. Biribirlerine beni göste-rip söyleniyorlar.

PİŞEKÂR: Ne imiş mesele?

KAVUKLU: Ne olacak: Kabak, sokağı kes-miş; işine gücüne gidenler dört sokak öteden dolaşıyormuş; bakkala, kahveye gidip gelinmiyormuş. Bütün mahalleli şikâyetçi.

PİŞEKÂR: Vah vah! Başına masraf da açtın.

KAVUKLU: Açmaz olur muyum? İmamla muhtarlar, acele bu kabağı yok etmemi tenbih ettiler. Nereye müracaat edece-ğimi şaşırdım kaldım.

PİŞEKÂR: Bir büyük bıçak alıp parçala.

KAVUKLU: Ne bıçak para ediyor, ne teste-re. Son derece sert kabuklu. Her neyse! Komşu Hasibe Hanımın oğlu imdadı-mıza yetişti.

PİŞEKÂR: Güçlü kuvvetli bir şey mi?

KAVUKLU: Hayır, Mühendis Mektebi'ne gidiyor.

PİŞEKÂR: Şimdi aklım erdi. O çaresini bulur.

KAVUKLU: Çocuğun üç ayaklı bir şeysi var.

PİŞEKÂR: Paraçol.

KAVUKLU: Çil para, mil para, her neyse, onu getirdi, yola kurdu, yarım saat kadar

bir gözlükten baktı, “— On tane iskele yarıcısı lâzım.” dedi.

PİŞEKÂR: Ne olacaktı?

KAVUKLU: Kabaktan tünel açılmadan başka çaresi yokmuş. Baltacılar işe başladı. Çok açgözlü mahalleli varmış yahu! Evlerine omuz omuz kabak taşıyorlar. Hele beş ev üst tarafımızda kurşuncu çolak Ayşe Kadın’ın evi yokuş başına tesadüf ediyor. Kabağın suyu, çekirdekleriyle beraber sel yapmış, akıyor. Kuyu ipine delik kovayı bağlamış, suyun içinden çekirdek alacak. Onun haline daldım kaldım, ben de tehlikeye düştüm.

PİŞEKÂR: Düştün, bir yerin mi incindi?

KAVUKLU: Öyle olsa ne âlâ! Kabaktan su şiddetli fırlamış. Sel büyüdü, ben sele kapıldım. Eyvah! Ana lağamının bacasına kadar gideceğim. Nasılsa, şalvarın parçası Ayşe Kadın’ın kovasına takıldı... “— Kalama, Ayşe Hanım, kalama!”¹⁵ Vira, vira!”¹⁶

PİŞEKÂR: Senin verdiğin kumandayı anlıyor mu?

KAVUKLU: Nasıl anlamaz? Kocası, İdâre-i Mahsûsa’nın¹⁷ 4 numarasında çarkçıbaşı idi. Çekti ama, tam pencereye yakın, ip kopmasın mı? Pat aşağıya! Bir de gözü mü açayım: Minder üstünde yatmışım; bizim evin ortasındayım; fazla olarak, minderden de yuvarlanmışım... Ne buyursun bu rüyaya?

PİŞEKÂR: Vay! Şimdiye kadar anlattığın rüya mı idi?

15 **Kalama** (belki de **Kaloma**): 1. **Kalama**: olta-yı gergin tutmaktan vazgeçmek. 2. **Kaloma**: demir atmış bir geminin zincirinin deniz içinde kalan kısmı. (**Kaloma vermek**: çapa demirlendiği zaman zinciri salıvermek.).

16 **Vira**: maçuna ve başka makinelerin çevrilmesi için verilen komut.

17 **İdâre-i Mahsusa**: devlet vapur işletme idaresi. (İlk adı: **İdâre-i Aziziyye**; sonraki adı: **Seyri Sefâin**).

KAVUKLU: Eski tabiatın: Hep veresi dillersin. Ben sana “— Hayırdır inşallah!” demedim mi.... Unutmuşum yahu, hiç kabak bu kadar büyük olur mu? En büyüğü on beş okka olabilir.

PİŞEKÂR: Bunu birine tabir ettireydin.

FASIL

KAVUKLU: Nafile! tamir götürmüyor. Hep işsizlik, yoksuzluk seyyiesi.¹⁸ Boş gezenin boş kalfası.

PİŞEKÂR: Elinde bir sanatın yok mu?

KAVUKLU: Ne gezer! Vaktiyle ne okuduk, ne sanata heves ettik.

PİŞEKÂR: Demek elinde beş on kuruş sermayen de yok ha?

KAVUKLU: Ne gezer. On paraya kurşun atıyorum.¹⁹

PİŞEKÂR: Vah vah vah! Bin liran da mı yok?

KAVUKLU: Eğleniyor musun? Fülûsa²⁰ muhtacım.

PİŞEKÂR: Dur, birader. Sen benim baba dostumsun. Sana yardımda bulunmayım da kime bulunayım? Ben bu mahallenin muhtarıyım, her bir umûr ü husûsâtına²¹ ben karışırım. Birkaç hâne ile birkaç da dükkân kiraya veririm. Bir

18 **Seyyie**: bk. n. 12.

19 **On paraya kurşun atmak**: (yaygın biçimi) meteliğe kurşun atmak.

20 **Fülûs**: bakır para. (**Fülûs-i ahmere muhtaç olmak**: meteliğe kurşun atmak). [Eserin aslında **Flora muhtacım** diye yazılmış. **Flor** sözü, **flori** anlamında kullanılmış olsa gerek (**Flori**: altın para). **Flori** değerli bir para olduğu için, yoksulluğu anlatmak için, onun yerine, değersiz bir para olan **fülûs** sözü yeğlenmiştir.]

21 **Umûr ü husûsât**: işler. (**Umûr**: işler, **husûsât**: işler).

sanat var, bilmem becerebilir misin? Senin için biçilmiş kaftan. Hem de bir baltaya sap olursun.

KAVUKLU: Sana adam lâzım değil, sen kendine balta sapı arıyorsun.

PİŞEKÂR: Koltukçuluk yapabilir misin?

KAVUKLU: Ne o? Birinin koltuğuna mı gireceğiz?

PİŞEKÂR: Yok, yavrum. Beşe alıp ona satacaksın. Hem, ben sana tarif ederim. Ortak da oluruz. Sermaye de benden. Olur biter.

KAVUKLU: Nerede bu iş?

PİŞEKÂR: Şurada, yakında, demirbaş eşyasıyla dükkân. Haydi gidelim, sana dükkânı teslim edeyim. Ah, birader, bu kadar zamandır neye gelip beni bulamazsın? Küçük yaşta kardeş gibi beraber büyüdük. (*Meydanı beş on defa dolaşırlar.*) Hiç ben senden vazgeçer miyim? Ne çare, başa gelen çekilir.

KAVUKLU: (*Durarak.*) Daha dükkâna gelmedik mi?

PİŞEKÂR: Beş on dakikaya kadar.

KAVUKLU: Yeter. Havuz doldu, taşacak.

PİŞEKÂR: Ne havuzu?

KAVUKLU: Dükkâna eremiyoruz, bostan dolabı çeviriyoruz.

PİŞEKÂR: İşte geldik. (*Pastavla vurarak.*) Burası.

KAVUKLU: Yahu, biz bunun önünden yirmi defa geçtik.

PİŞEKÂR: Dükkân dükkâna benzemez mi? Bak, dört kepenkli. Dur, açayım.

KAVUKLU: Açma, vazgeçtim.

PİŞEKÂR: Neden?

KAVUKLU: Neden olacak: Dört köpek olursa, gelene hırlar; kimse gelmez.

PİŞEKÂR: Tuhafsın, Hamdi. “Köpek” değil, “kepenk”. Açayım da bak. (*Ağzıyla.*) — Gırrrt... Gırrrt...

KAVUKLU: Her zaman açıp kapamak için seni mi arayacağız?

PİŞEKÂR: Niçin?

KAVUKLU: Dükkânın kilidi senin ağzında... Hem bu eşyalar ne?

PİŞEKÂR: Demirbaş. Meselâ, bak: Cepken, entari, ceket, şalvar. Hepsini ayrı ayrı fiatla satılacak.

KAVUKLU: Ne yolda? Fiatını bilmezsem?

PİŞEKÂR: Şu cepkeni satıyorum. Ben de tellâl. Ben ufaktan fiat açarım, sen arttırırsın, başkası arttırır, son pey kimde kalırsa...

KAVUKLU: Sat bakayım. (*Dükkâna oturur.*)

PİŞEKÂR: Evvelâ, mezat, bir cepken satıyorum. (*Ortaya çıkar.*) — Bire, beşe, ona, kırk beşe, seksene!... Var mı tâliplisi?...²² Seksen beş!... (*Kavuklu hem güler, hem kafasını sallar.*) Dükkâna, yüze, yüz beşe!... Haraç! Satıyorum!... Yüz on beşe!... (*Kavuklu gülüp kafa salladıkça.*) Yüz yirmi, yüz otuz!... (*Diğer tarafa bakarak. Yüz kırk!... Kavuklu'ya bakar.*) Yüz elli!... Haraç, mezat!... — Ver parasını, birader! Sende kaldı.

KAVUKLU: Ne bende kaldı?

PİŞEKÂR: Kafanı sallayıp arttırmadın mı?

KAVUKLU: Ay! Gülüp kafa sallamak, arttırmak mı? Yok! Benim öyle yapışım, sen meydanda deli gibi kendi kendine bağırıyorsun da, onun için. Amma tuhaf haa!... Başka türlü var mı?

PİŞEKÂR: Bak, bir de dışardan müşteri gelir.

KAVUKLU: Nasıl gelir?

PİŞEKÂR: (*Cepkeni alır, devşirir, kürkün altına sokar, sağa sola ürkerek bakar; dükkânın önüne gelir.*) Baba, koltukçu musun?

KAVUKLU: Af edersin ama, hırsızlık mı

22 Tâlib: talep eden, isteyen, istekli.

II. ZENNE: Nafile, Tosun Efendi, böyle sözlerle kabahatinizi bastıramazsınız. Peder sağken gelir giderdiniz, vefatından sonra kapımızın tokmağını tutmaz oldunuz.

PİŞEKÂR: Efendim, bu mahallenin işleri pek çok. Ayrılmağa gelmiyor. Onun için, kusuruma bakmayın.

KAVUKLU: Burada düztabandır.³⁵

I. ZENNE: Biz de sizin muhtâr-ı evvel³⁶ olduğunuzu işittik, ziyaretinize geldik.

PİŞEKÂR: Teşekkür ederim. Bari kerîme hanımları başgöz edebildiniz mi.

I. ZENNE: Büyüğüne bir kısmet çıktı, veriverdik.

PİŞEKÂR: Hali vakti yerinde mi?

I. ZENNE: Ne gezer! Götürüp getirmesi varsa bile, yirmi dört saat sarhoşluktan baş kaldırmaz.

PİŞEKÂR: Sarhoşluğuna hiçbir çare bulamadınız mı?

I. ZENNE: Ayrılmadan başka çare yok.

II. ZENNE: Anne, ayrılmak da kolay mı?

PİŞEKÂR: Haklısın, kızım. İlk gözünün ağrısı olduğu için ayrılık zor olur.

KAVUKLU: Tosun, küçük-hanım göz ağrısı mı çekiyormuş? Onun için gözlük kullanıyor.

PİŞEKÂR: Sen her kaba burnunu sokma.

KAVUKLU: İştahım çok da, ondan.

PİŞEKÂR: (*I. Zenne'ye*) Küçüğe daha kısmet çıkmadı mı?

KAVUKLU: (*Sokulur.*) Vah vah! Pek çıtkırlıdım. — Kızım, senin kısmetin çıkmadı mı?

III. ZENNE: Kuruyası kısmet çıkmadı gitti.

KAVUKLU: Bazı, kısmet insanın etrafında dolaşır da, görmez.

III. ZENNE: Sen de bekâr mısın?

KAVUKLU: Öyle ya! Sabrediyoruz, bakalım bir kısmet çıkar mı?

III. ZENNE: Çıkamaz olur mu?... Benim kısmetim kapalı.

KAVUKLU: Çabuk açılır ama, sen bilmiyorsun.

III. ZENNE: Tarif et bakayım.

KAVUKLU: Geceyarısından sonra yangın yerini dolaş. Gırla kısmet. Sağdan, soldan gelir.

III. ZENNE: Aaa! Edepsize bak!

(*Hepsi Kavuklu'yu kovalar. Kavuklu, dükkânına oturur.*)

PİŞEKÂR: Şimdi bu taraflarda bir misafirliğe mi gidiyorsunuz?

I. ZENNE: Hayır, Tosun Efendiciğim, bizsiz sizleri görmeğe geldik.

PİŞEKÂR: Ne gibi? Bir siparişiniz mi var?

I. ZENNE: Sizler baba dostusunuz. Şu kerîmelerimi evlât gibi seversiniz. Maksudumuz, sarhoştan kaçınmak. Bizlere buralarda bir münasip eviniz varsa...

PİŞEKÂR: Olmaz olur mu! Fakat buralarda evler nohut oda, bakla sofa.

KAVUKLU: Fena mı? Pişirir pişirir yerler.

PİŞEKÂR: Tahminen³⁷ beş altı oda kadar olsa.

III. ZENNE: Aaa! Doğrusu az gelir.

II. ZENNE: Yaşmağıma bir, iskarpinime bir, feraceme bir, şemsiyeme bir...

KAVUKLU: Bunlara altmış odalı bir şey bul.

PİŞEKÂR: Şurada nezâreti³⁸ güzel, sekiz odalı bir konak yavrusu bir şey var.

35 **Düztabandır:** "Arzbâr" sahnesinde geçen dîde-bân sözüne işaret ediyor (bk. n. 3).

36 **Muhtâr-ı evvel:** birinci muhtar.

37 **Tahminen:** tahmince, aşağı yukarı.

38 **Nezâret:** 1. bakma, bakış, görüş; 2. (burada) manzara, görüş alanı.

KAVUKLU: Yeni mi doğdu?

I. ZENNE: Yakında mı? Şunu bir görebilir miyiz?

PİŞEKÂR: Buyurun! (*Pişekâr önde, Zenne'ler sıra ile arkada, dolaşarak yenedün-yanın önüne gelirler. Pişekâr, elindeki pas-tavla "tırrrt" diye parmaklıklara çeker. Zenne'ler hepsi birden korkarak "Aaaa!" diye bağırşırlar.*) Efendim, kilit paslı. Anahtar çatırdadı.

II. ZENNE: Keşki yağlıyaydınız.

PİŞEKÂR: Buyurun! İsterseniz bahçe kapısından giriniz.

KAVUKLU: Sirkeci'den³⁹ dolaşsanız da olur.

PİŞEKÂR: İşte ev. Altı, mükemmel sarnıç. Durun, bir ufak taş atalım. Gümbür gümbür su. (*Sahte tavırla sarnıç kapağını açar, bir ufak taş atar.*) — Cicili cim bum!... (*Sarnıcı kapar.*) Gümmm!

KAYARTO: Maşallah, gumbur gumbur suyu var.

PİŞEKÂR: Efendim, bahçesi çiçekli, kameryeli. Üç kat üstüne yapılmış. Cihan-nümâsı⁴⁰ var. Nezâret fevkalâde. Buradan Bandırma'ya, hattâ Trabzon'a kadar görür.

KAVUKLU: Oha! Amma attın, Tosun!

I. ZENNE: Pek güzel. Beğendik. Ücretini görüselim. Ne vereceğiz?

PİŞEKÂR: Siz yabancı değilsiniz, on beş lira verin.

II. ZENNE: Ay! On beş lira kaç kuruş eder?

PİŞEKÂR: Bin beş yüz kuruş.

III. ZENNE: Durun, kızlar, hesap edelim: Kuruş kuruş bir kuruş; bir daha, bir bir kuruş; bir daha, bir bir bir kuruş...

PİŞEKÂR: Böyle, hesabın içinden çıkamayız.

I. ZENNE: Kese hesabı yapalım: Bir kese beş yüz...

II. ZENNE: Cüz kesesi, tütün kesesi, hamam kesesi...

PİŞEKÂR: Siz âfiyetle oturun da, benim sizden alacağım olsun. Daha bir şey noksanınız varsa söyleyin.

I. ZENNE: Teşekkür ederiz. (*Pişekâr, yerine döner.*)

II. ZENNE: Anneciğim, şu karşıdaki koltukçuda bize yarar şeyler vardır.

III. ZENNE: Abla, iyi aklına geldi. (*Dördü de dükkâna gelirler.*)

KAVUKLU: Buyurun! Bir şey mi lâzım?

I. ZENNE: Bize göre bir binişin⁴¹ var mı?

KAVUKLU: Şu Arap'tan başka, hepinize göre var.

II. ZENNE: Erkek için bir geceliğin var mı?

KAVUKLU: Sizin için kaç tane istersen.

III. ZENNE: Eski makadın⁴² var mı?

KAVUKLU: Yırtık olmayaydı satardım.

KAYARTO: Banı içü kara mandalar sinkonpin var mı?

KAVUKLU: "Sinkonpin" ne?

II. ZENNE: İskarpın arıyor.

KAVUKLU: Hay dilini sevsinler! Ona "kremandalon iskarpın"⁴³ derler.

KAYARTO: Amanin! Lâf soylamasini de bilmiyo.

39 **Sirkeci:** İstanbul'da bir semt (Kavuklu, Pişekâr'ın bahçe kapısı sözünü, Sirkeci yöresindeki bir semt olan Bahçekapısı anlamında alarak küçük oyunu yapıyor).

40 **Cihan-nümâ:** eskiden, her yanı görebilmek için, bazı ev çatılarının üstüne yapılan oda ya da taraça.

41 **Biniş:** 1. cübbe; 2. cinsel yavaşmada bulunma.

42 **Makad:** 1. minder yüzü; 2. minderli alçak sedir; 3. kıç.

43 **Kremandalon iskarpın:** eskiden kullanılan bir çeşit iskarpın.

II. ZENNE: (Pişekâr'a.) Tosun Efendi, biraz buraya gelir misiniz?

PIŞEKÂR: Buyurun, efendim!

II. ZENNE: Sizler bulunmadığınız zaman, bir işimiz zuhûr ederse,⁴⁴ kime müracaat edelim?

PIŞEKÂR: Zaten bendeniz de sizlere haber verecektim: Birkaç gün için uzak bir yere gideceğim, ben gelinceye kadar lüzum oldukça bu efendiye müracaat edersiniz. Aşağı, yukarı her işinizi görür. Her hizmette de kullanırsınız.

KAVUKLU: Yokuşa da gelir, düze de, — Ulan, ben hayvan mıyım?

PIŞEKÂR: Öyle söylemek icap eder. Hem beş on kuruş istifade edersin. İşte ben gidiyorum, gözüm arkada kalsın. (*Gider.*)

III. ZENNE: Ayol, bizim erkeğimiz yok. Biz yalnız korkuyoruz. Eve gel de, bekçilik edersin.

KAVUKLU: Dükkânı ne yaparız?

III. ZENNE: Biz pencereden gözetleriz. (*Kayarto, koltuğa girer, eve götürür.*)

(*Zurna, Matiz havası çalar. Matiz, türkü söyleyerek gelir.*)

MATİZ:

⁴⁵Bir gemim var salıverdim engine
Bezirgânlar damga vurmuş dengine
Şimdi rağbet güzel ile zengine
Şakı bülbül var uyandır yârimi
Ben kıyamam sen uyandır yârimi

Bir gemim var Ada'lara yaslanır
Yağmur yağar küpeştesi ıslanır
Bir gün olur deli gönül uslanır
Şakı bülbül var uyandır yârimi
Ben kıyamam sen uyandır yârimi

44 **Zuhûr etmek:** meydana çıkmak, görünmek.

45 **Ölçek:** 11 (4 + 4 + 3)

(*Bir büyük nâra atar. Kavuklu, saklanacak yer arar, Kayarto'nun feracesine saklanır. Zenne'ler karşılar.*) — Vay, saçlı buçuk mekkâreler!⁴⁶ Benden kaçtınız da kurtuldunuz mu sandınız? Gene sizi bulabildim.

I. ZENNE: Oğlum, orada evimiz dar geliyordu.

MATİZ: Burası da bana uzak gelir.

II. ZENNE: Aa, sevgilim, senin için meyhaneden burası beş dakika.

MATİZ: Ya Zindankapısı'na gidersem?

III. ZENNE: Enişteciğim, tıpış tıpış gelirsin.

MATİZ: Başıma bir de masârif⁴⁷ açtınız: Küfe parası lâzım... Ne zaman buraya taşındınız? Eşyalar geldi mi?

I. ZENNE: Daha bir tek eşya getirmedik. Sen bir arabaya yükle de gönder.

MATİZ: Bende rakı parası bile kalmadı. Hem de, hafif eşyaları ben de taşıyım.

I. ZENNE: Pekâlâ olur.

MATİZ: Biraz para verin.

II. ZENNE: Al, ben sana otuz kuruş vereyim.

MATİZ: Bu para ancak iki okka rakı içirir. Ben gidiyorum. (*Gider.*)

KAVUKLU: (*Saklandığı yerden çıkar.*) Gitti mi? Belâ şey be! Hem de beli bıçaklı.

KAYARTO: San korkma. Ban sani sakların.

KAVUKLU: Râyihali⁴⁸ yerde mi? (*Gider, dükkânında oturur.*)

(*Zurna, Çelebi havası çalar. Çelebi, şarkı söyleyerek gelir.*)

46 **Mekkâre:** kadın hiyleci, düzensi, dekçi. (**Mekkâr:** erkek hiyleci).

47 **Masârif:** masraflar.

48 **Râyihâ:** koku.

ÇELEBİ:

⁴⁹Gelince bezme mestâne
Döner meclis gülîstâna
Salınup nâz-ı reftâra
Bana bir bâde vermez mi
Aceb dilber sevilmez mi

— Galiba şu civarlara bir yere taşınmış-
lar. Acaba bulabilir miyim dersin? (*Ka-
vuklu'yu görerek.*) Şuna sorayım — Siz
bu mahalleli misiniz?

KAVUKLU: Evet, birader.

ÇELEBİ: Zât-ı âlînize⁵⁰ bir şey sormak ar-
zusundayım. Acaba bilir misiniz?

KAVUKLU: Bildiğim bir şeyse.

ÇELEBİ: Buraya Salkım-İnci Hanım ta-
şınmış. Hangi evde olduklarını görmek
vâki oldu⁵¹ mu?

KAVUKLU: Böyle kalabalık lâftan bir şey
anlamam da.

ÇELEBİ: Siz burada ne iş görürsünüz?

KAVUKLU: Koltukçu.

ÇELEBİ: Ne gibi metâlarınız⁵² var.

KAVUKLU: Burada seninle ben; karşıda
birkaç tane var; arkasından sarhoş nâ-
rası da var.

ÇELEBİ: Bu elbiseler içinde ne gibi akme-
şeler⁵³ var?

KAVUKLU: Gürgen var, kestane var, sizin
gibi yarma var.

ÇELEBİ: Size birkaç para bahşiş verirdim;
şu Salkım-İnci'yi bana buluverin.

49 Ölçek: Mefâîlün mefâîlün
. — — — . — — —

(O dilber), içki meclisine, sarhoş gibi gelince,
meclis gül bahçesine döner; nazla salına salına
yürüyünce, bana bir şarap vermez mi, acaba (o)
dilber sevilmez mi?

50 Zât-ı âli: yüce zat (Nezaket sözü).

51 Vâki olmak: vukua gelmek, olmak.

52 Metâ: mal.

53 Akmeşe (doğrusu: Akmişe): kumaşlar. (Zaten
çoğul olan bu sözcüğü -ler çoğul ekiyle ikinci
kez çoğul yapmak yanlışır.)

KAVUKLU: Ne yapacaksın?

ÇELEBİ: Ben yağlıkcıyım. Biraz alacağım
var.

KAVUKLU: Dediklerinin yanında arap Şe-
târet var mı?

ÇELEBİ: (*Hızla alnından öperek.*) Ta ken-
disi! Ta kendisi!

KAVUKLU: Yavaş be! — Oğlan tepeme çı-
kacak. — Dur, gideyim, haber vereyim.
(*Gider.*)

— Birisi Salkım-İnci Hanımı soruyor.

I. ZENNE: Şetâret, git bak, şunu gör.

III. ZENNE: Anneciğim, ben bakayım. (*Çe-
lebi'yi karşılar.*) — Maşallah, Beyim! Hele
gelebildiniz. Gözlerim yollarda kaldı.

KAVUKLU: Arkada kayınıoor, sâlep!

II. ZENNE: Kız, Beyin hesabını gördünüz
mü? Kundak aldık, başörtü aldık.

III. ZENNE: Hesap pek karışık. Birkaç saat
devam eder.

I. ZENNE: Şetâret, küçük-beyi bahçeye,
kameriyenin altına götür; komşu amca
ile otursunlar.

(*Zenne'ler yenedünyaya çekilirler.*)

KAVUKLU: Siz de burada misafir misiniz?

ÇELEBİ: Birkaç saat oturmaklığım icap
ediyor. Neden sordun?

KAVUKLU: Burada yarım saatte bir bora
eser de. Rahatsız olursunuz derim.

ÇELEBİ: Nasıl bora imiş o?

KAVUKLU: Beli bıçaklı sarhoş borası.

ÇELEBİ: Adam sen de, baba! Sarhoştan da
korkulur mu?

KAVUKLU: Demek, sarhoştan korkmazsın
haa?

ÇELEBİ: Burnuna bir fiske vursam arka-
üstü düşer.

KAVUKLU: Sonra aramız açılmasın, kana-
penin altı benim.

ÇELEBİ: Senin olsun. Amma da korkak
şeymişsin haa!

KAVUKLU: Olur a! Kebeinin altından ne
erler çıkar.

(Zurna, "Bir gemim var" türküsünü çalar. Matiz, sâbıkah misillü,⁵⁴ şişe elinde; boş, yumurta şeklinde büyük sepet-sandık arkasında, gelir. Kuşvetli nâra ile sandığı yere atar, eve doğru yürür. Çelebi ile Kavuklu, sandığı çekiştirirler. Çelebi, içine girer saklanır; Kavuklu da yenedünyanın arkasına saklanır.)

MATİZ: Sepet-sandığı getirebildim. Biraz
rakı parası verin de, başka şeyler getireyim.

III. ZENNE: Al, enişteciğim, kırk kuruş da
ben vereyim. *(Verir.)*

MATİZ: Ben gidiyorum. *(Yola düzelir.⁵⁵)*

KAVUKLU: Çık, Beyim! Hani bir fiske
atıyordun?

ÇELEBİ: Aceleye geldi. Yoksa...

(Bu ara Matiz uzaktan nâra atar, Çelebi saklanır.)

KAVUKLU: Çık. Sana da sinir yaptı.

(Çelebi çıkar. Otururlar.)

(Zurna, Acem taksimi çıkarır. Acem, meydana gelir.)

ACEM: Aman aman, viy dile can!

KAVUKLU: Bu herifin bir yeri ağrıyor galiba.

ACEM:

⁵⁶Hanım senin cilt başmağın⁵⁷
Hoşuma gelir danışmağın⁵⁸
Gerdana döküp yaşmağın

54 Sâbıkah misillü: eskisi gibi.

55 Yola düzelmek: yola düzülmek, yola koyulmak.

56 Ölçek: 1., 3. dizeler: 8.
(Öteki dizelerde ölçek bozuk).

57 Cilt başmak: deri ayakkabı.

58 Danışmak: (burada) konuşmak.

Viy merâlim viy celâlim esmer
[yârim]

Gün batandan sonra gel
Eller yatandan sonra gel

Beline bağlar Kerman şalı
Altına serdim Horasan halı
Mene derler ki Acem Ali

Viy merâlim viy celâlim esmer
[yârim]

Gün batandan sonra gel
Eller yatandan sonra gel

— Mene bah, hemşeri! İndi⁵⁹ men ün-
leyerem,⁶⁰ gelmişsen garşımda bön bön
bahirsens. Sen de Acem'sen?

KAVUKLU: Acem'im.

ACEM: Haranın⁶¹ Acem'isen? İsfahan'lı?

KAVUKLU: İspanaklı idim, yoğurtla karış-
tırdılar.

ACEM: Hamedan'lısen?

KAVUKLU: Ahmet Ağa ile beraberdik, ay-
rıldık.

ACEM: Keşan'lısen?

KAVUKLU: Keş⁶² oğlu keş sensin.

ACEM — Haranın mahsulüsen?

KAVUKLU: Kartal'ın.

ACEM — Kartal'da Acem çihir?

KAVUKLU: Çıkar ya! Acem'ler memleketi-
ne gidiyorlardı, eşekleri tersledi, senesi-
ne ben çıktım.

ACEM: Farisî midânî?⁶³

KAVUKLU: Cinci meydanı, Beyazıt mey-
danı, Ok meydanı.

ACEM: Hah hah hah! Mizah kişisen.

59 İndi: imdi, şimdi.

60 Ünlemek: seslenmek, bağırarak; (burada) şarkı söylemek.

61 Hara: nere.

62 Keş: aptal, budala, sersem, ahmak.

63 Fârisî midânî: Farsça bilir misin?

KAVUKLU: Elbette mezatçıyım. Şurada dükkân da var.

ACEM: Özüne bir şey danışirem. Bilüpsen, sana pul aparerem.

KAVUKLU: “Pul” ne? Para mı vereceksin? Nedir bakalım söyle.

ACEM: Özün peşin salırem. Al sana on dînâr.⁶⁴ (*Verir.*) Bu mekânda⁶⁵ bir gadın kişi olupdı, “Salkım-İnci” diyeller.

KAVUKLU: (*Hiddetle.*) Al şu paranı. Dük-kânı gördün de, beni köşe kâhyası mı sandın?

ACEM: Darılma gardaş. Galbimde köttü-lük yohdı.

KAVUKLU: Dur, gideyim sorayım. (*Gider.*) — Bir Acem gelmiş, salkım soruyor.

I. ZENNE: Aaa, ayol, bizim şalcı Ali Ekber gelmiş. — Kız Şetâret, “— Bahçeye bu-yurun!” de.

ACEM: (*Gelir. Çelebi ile Kavuklu’ya.*) Hoş âmedî,⁶⁶ bey kişi! Hoş âmedî, cenan⁶⁷ kişi!

KAVUKLU: Hoşafı filân bırak. Bu sepet-sandık bizim. Sonra kavga çıkmasın.

ACEM: Bırak kinen. Böyle sepet-sandık benim mağazada çoh olupdı.

KAVUKLU: Dediğin doğru ama, bunun değeri çok.

ACEM: Kaç pul edüpdü?

KAVUKLU: Fırtına çıkarsa çok pul eder.

ACEM: Ne mene furtuna deyüpsen?

KAVUKLU: Sarhoş fırtınası. Beli bıçaklı sarhoş.

ACEM: “Sarhoş” dediğin ne menedir? On-da ki bıçah vardı, men ki gammanı çe-kende hırtı pırtın dökerem.

KAVUKLU: “Hırtı pırtı” ne? Barsakları mı? Fırtına çıkarsa, o zaman görürüz.

(*Zurna, “Bir gemim var” türküsünü çalar. Kuvvetli bir nâra. Acem’le Kavuklu ve Çelebi, sandığı çekiştirmeye başlarlar. Çelebi ile Acem Sandığa girer.*)

MATİZ: (*Sırtında büyük bir fasulye çuvalhyle gelir, yere atar.*) Evde bunu bulabildim.

II. ZENNE: Kocacığım, kendini yoruyor-sun.

KAVUKLU: (*Matiz görmeden çuvala girerek.*) Yorulmuyor, bizi helecana sokuyor.

MATİZ: Rakı param kalmadı, biraz harçlık verin.

III. ZENNE: Al, eniştעיğım, otuz kuruş olsun vereyim.

MATİZ: Ben gidiyorum.

(*Biraz, yola sallanarak açılır. Saklanan-lar çıkarken, bir nâra daha atar. Hepsi yeniden telâşeye düşer, saklanmak isterler.*)

KAVUKLU: Korkmayın; gitti gitti! (*Hepsi çıkarlar.*) — Haniya, Acem baba, hırtı pırtı, kerti perti dökecektin? — Fiske-ne ne oldu, küçük-bey? — Her neyse! Oturun bakalım.

(*Zurna, Rumelili havası çalar. Muhacir, türkü söyleyerek gelir.*)

MUHACİR:

⁶⁸Aliş’imin kaşları kare/aman

Sen açtın sîneme yâre

Bulamadım derdine çâre / aman

Görmedin mi o civan Aliş’imi

[Tuna boyunda

KAVUKLU: (*Karşılar.*) Bu da kim acaba?

MUHACİR: Silâmün aleyküm, be agam. Ne geziyirsin buncazda böyle?

64 Dînâr: altın para.

65 Mekân: yer.

66 Hoş âmedî: (burada) merhaba.

67 Cenân: kalb, yürek, gönül.

68 Ölçek: 8

(1., 3. dizelerde ölçek bozuk).

KAVUKLU: Sen ne taraftan geliyorsun?

MUHACİR: Kasabaya vardım, yoğurtçu dükkânında yoğurt yiyiyordum, Mimed pilvan geçiyordu, oncazla biraz kaynaştık. Biraz baba aldım, patikayı tutturdum, yamaçta “Çubuk çekeyim” dedim, babalar kayboluverdi. Buralardan geçti mi acaba?

KAVUKLU: “Babalar” ne? Öyle şey görmedim.

MUHACİR: Baba bilmiyor misin be? Hiç ömründe baba görmedin mi?

KAVUKLU: Her gün görüyorum ama, senin dediğin babayı bilmem.

MUHACİR: Ne kaz kafalı şeymişsin be! Haniya “gulu gulu” eder.

KAVUKLU: Hindi mi?

MUHACİR: Üyle, be susak⁶⁹ ağızlı?

KAVUKLU: Herif sertlenmeye başladı. — Babalara ne olmuş?

MUHACİR: Hepden de anlamadın, be kalçın⁷⁰ ağızlı cenabet!

KAVUKLU: Af edersin ama, sen necisin?

MUHACİR: Hah böyle yola gel! Ben burada bir koca kancık arıyerim. Acaba biliyor misin?

KAVUKLU: Kimi arıyorsun?

MUHACİR: “Salkım-İnci” diyerler.

KAVUKLU: Sen de Salkım-İnci. Senin adın ne?

MUHACİR: Mestan Pilvan.

KAVUKLU: Kedi cinsi olacak. Vay, sen de pehlivan mısın?

MUHACİR: Hepden de zorlu pilvan. Şinciye kadan hiç sırtım yere gelmedi be.

KAVUKLU: Bu meydan öyle değil. Küfeler,

sandıklar bile yere gelir... Sen onlardan ne istiyorsun?

MUHACİR: Onlara beş tane baba bıraktımdı.

KAVUKLU: Haaa! Demek onlar da baba almışlar. (*Gider.*)

— “Mestan Pilvan” isminde biri gelmiş, sizi soruyor.

I. ZENNE: Aaa, ayol, bizim Mestan Dayı gelmiş. Boş göndermek olmaz. Bahçeye, kameriyenin altına alın da otursun.

KAVUKLU: Gel bakalım, Mestan Dayı! Bu sandığı gördün ya...

ÇELEBİ: Siz misafir olduğunuz için hürmet-i mahsûsam⁷¹ var. Lütfen şu sandığa ilişmemenizi istirhâm ederim.

KAVUKLU: Küçük-bey, sandığın emekdardır.

ACEM: Mene bahın, sandıhta benim alacağım çohdu.

KAVUKLU: Gördün ya, Mestan Dayı, sakın şu büyük küfe için kavga etmeye lim.

MUHACİR: Bak a bi! Manda malağı gibi ne homurdanırsınız? Hepçiği sizin olsun. Nideceğim ben onları?

KAVUKLU: Burada bir fırtına eser de, ondan.

MUHACİR: O “furtuna” dediğin nesne ne oliyeri?

KAVUKLU: Beli bıçaklı, eli şişli, arkası küfeli, karayel gibi bir sarhoş.

MUHACİR: Sen beni biliyor misin agam? Bana “Mestan pilvan” diyerler. Ben adamın sıfatına bir şaplak atarsam, kakarım ninesinin bakracına bi.

KAVUKLU: Biraz sabret de görürsün. (*Otururlar.*)

69 **Susak:** su-kabağından yapılmış su kabı.

70 **Kalçım:** üstüne başka bir şey giymek üzere abadan ya da meşinden yapılan çizme biçiminin de ayak giyeceği.

71 **Hürmet-i mahsûsa:** özel saygı.

(Zurna, “Bir gemim var” türküsünü çalar.
Matiz, bir küfe omzunda, çıkar; kuvvet-
li bir nâra atar. Meydanda bulunanla-
rın cümlesi⁷² çekişir, itişir, saklanacak yer
ararlar.)

MATİZ: (Küfeyi yere atar.) Çok yorul-
dum be! Olacak ya! Şarap içmeden de yola
çıktım.

I. ZENNE: A oğlum, kendini ne kadar da
yoruyorsun! Yazık değil mi gençliğine?
Biraz da rahat et. Otur şu kanapeye de,
bir kahve olsun iç.

MATİZ: Ne yapayım kahveyi? Rakı içtim,
doymadım.

KAYARTO: Ayo, yazık sana beni oğlu! Dur,
sana on baş kuruş al.

MATİZ: Ben gidiyorum. (Yola açılır.)
(Saklananların hepsi çıkarlar.)

MUHACİR: Nerde o budak herif? Kırayım
kafacığını.

KAVUKLU: Vazgeç. Dizini kır da, bir yere
saklan.

MUHACİR — Hepden de haber vereydi-
niz, kaburgalarını kırardım.

(Bu ara Matiz nâra atar. Hepsî saklanır.)

KAVUKLU: Gitti, gitti. Çıkın! (Hepsî çı-
karlar. Kavuklu nâra atar, saklanırlar.)
— Sokaktan satıcı geçse saklanacaklar
be! Bu gidişle, kameriye yükünü alacak.

(Zurna, Kayserili havası çalar. Kayserili,
türkü söyleyerek gelir.)

KAYSERİLİ:

⁷³ Oynar oynar gelir bağa dayanır
Sabah olur gun doğmadan uyanır
Aman dostlar bunğa can mı dayanır
İlgit ılgıt eser yeli silanın
Sılanın silanın silanın ey

Eşek değel hergeleye gataayım
Keçi değel boğazlayım satayım
Kezban ile sarılayım yatayım
İlgit ılgıt eser yeli silanın
Sılanın silanın silanın ey

⁷⁴ Galeden üç kız bahar
Sırmalı uçhur yapar
İkisi şöyle dursun
Vah biri beni yahar

Gınalı barnahların
Gumuşdur dırnahların
Geliver yanıma keklik
Gasdın canıma keklik.

O kız bağa yan bahar
Bahışı beni yahar
Gayseri'nin gızları
Yumurtaya gulp tahar

Gınalı barnahların
Gumuşdur dırnahların
Geliver yanıma keklik
Gasdın canıma keklik

(Bu havayı Kavuklu ile karşılıklı oynar-
lar.) Af idersiniz, size gozel bir ayı oy-
nattım.

KAVUKLU: Aşk olsun, usta Çingene!

KAYSERİLİ: Bön bön ne bahıyon garşum-
da? Başından yularını mı, sırtından se-
merini mi aldım sanki?

KAVUKLU: Doğru konuş, hemşerim!

KAYSERİLİ: Hemşerin niden oluyon? Bir
memleketli min? Yoksa bizim memle-
ketin çürüğü müsün, gof herif?

KAVUKLU: Zannedersem kavga çıkacak.

KAYSERİLİ: Senin gibi gıl-guyruh herifin
gavgasından ne olur ki? Ben adama kı-
zarsam, bir yurmuhda deviririm.

72 Cümle: hep, hepsi.

73 Ölçek: 11 (4 + 4 + 3)

74 Ölçek: 7

KAVUKLU: Evvelâ lisanını düzelt. “Yurmuh” demezler.

KAYSERİLİ: Ya ne dirler ki?

KAVUKLU: “Yumruk” derler.

KAYSERİLİ: (*Katılır derecesinde güler.*) Amannin, a dostlar! Nekteb de mi gormedin? A galın-gafa, onğa “yurmuh” dirler.

KAVUKLU: Haydi “yurmuh” olsun. Koca “mekteb”in ismi “nekteb” mi?

KAYSERİLİ: Nekteb.

KAVUKLU: Mekteb.

KAYSERİLİ: Nekteb. Barnahlarımı gozüne soharsam gorursün.

KAVUKLU: Ay, o da yanlış. “Barnah” değil, “parmak”.

KAYSERİLİ: Ohuman da mı yoh, be adam? Heceleyim bari.

KAVUKLU: Hecele bakalım.

KAYSERİLİ: Bar üsü bar, nah üsü nah, barnah.

KAVUKLU: İyi. Bu hece ile her şeyi okursun... Sen birini mi arıyorsun?

KAYSERİLİ: Burada bir Salkım-İnci Hanım var. Biliyon mu?

KAVUKLU: Ne yapacaksın?

KAYSERİLİ: Ben gavafım. Onun kızlarına, kendine fortin virdim, hesabını görme-yegeldim.

KAVUKLU: Dur, haber vereyim. (*Eve gider.*)

— Bir kavaf gelmiş, sizi görmek istiyor.

I. ZENNE: Hangi kavaf? İsmi sor.

KAVUKLU: Bunlar da hakkıyla dolandırıcı. (*Kayserili'ye.*) — İsmi ne bakalım?

KAYSERİLİ: Mayıs-oğlu Mıstava.

KAVUKLU: Onun için pis pis kokuyorsun. — Mayıs-oğlu imiş.

II. ZENNE: Bahçeye, kameriye'nin altına buyursun, sonra hesap görürüz.

KAVUKLU: Haydi, bu da desteye. — Buyurun bahçeye.

(*Giderler.*)

HEPSİ: Hoş geldin, kavaf dayı!

KAYSERİLİ: Hoş bulduh.

ÇELEBİ: Birader, şimdiden söyleyelim, bu sandık benim.

ACEM: Bir kısmı da bana râci'di.⁷⁵

MUHACİR: Bak a, dayı, şu küfecağza ilişeyim deme, hepden de kavga çıkar.

KAYSERİLİ: Gardaş, hepsi sizin ola. Ben nidem bunları?

KAVUKLU: Doğru ama, birazdan fırtına çıkarsa burası bocalar, o zaman saklanacak yer ararsın.

KAYSERİLİ: Ne fırtınasıdır o baham?

KAVUKLU: Sarhoş fırtınası, hem de bıçaklısı.

KAYSERİLİ: Yazıh sizin yiğitliğinize! Bu gadar kişi bir sarhoşa garşı gelemiyon mu?

KAVUKLU: O da doğru ya! Ama sen ne yapabilirsin ki?

KAYSERİLİ: Hele gelsin de gor. Bir yurmuh-da govdesini gum gum ötdürürüm.

KAVUKLU: O vakit geldiği zaman görürüz.

KAYSERİLİ: Görün bahın, analar niler doğuruyor.

(*Otururlar.*)

(*Zurna, “Bir gemim var” türküsünü çalar. Matiz, kuvvetli bir nâra atar. Taklitlerin hepsi saklanacak yer arar. İkinci nârada saklanırlar.*)

MATİZ: (*Diğer bir sandığı yere atar, eve girer.*) Ne bitmez eşyanız varmış be! Taşımakla bitmiyor. Anneciğim, bu san-

75 Râci': 1. geri dönen; 2. (burada) ilgisi bulunan, ilgili, ait.

dık beni yordu, dört okka şarap içersen
ancak dinlenirim.

I. ZENNE: Aferin, oğlum! Sen durma taş.
— Kızlar, onar kuruş verin de, kırk ku-
ruş olsun verelim.

(Verirler.)

MATİZ: Ben gidiyorum. Ne bulursam ge-
tiririm. (Gider.)

KAVUKLU: Haydi çıkın bakalım! — Vay,
Mayıs-oğlu! Seni kim doğurdu bakalım?

KAYSERİLİ: Haber virmediniz. Yohsa ben
onğa nâra atmayı göstürürdüm. Hele bu
sefer gelsin de bah.

KAVUKLU: (Matiz'in geldiği tarafa gider,
bir nâra atar; hepsi yeniden saklanırlar.
Kavuklu, gülmeden bayılır.) Çıkın, çıkın.
Bir daha gelmez. — Bu sefer neye atıl-
madın, Mayıs-oğlu?

KAYSERİLİ: Vazgeç, gardaş. Üzerime bı-
çah almadım, yohsa...

KAVUKLU: Sen bıçak çekme değil, pabu-
cunu çekemezsin.

(Zurna Lâz havası çalar. Lâz türküsü söyle-
yerek gelir.)

LÂZ:

⁷⁶Tenüzün kenarunda
Kalaylarum kazanu
Tombullarun terdünden
Tutmaduk Ramazanu

Pir ok atdum tenüze
Vardu çıkdu yüzüne
Selâm söyle reize
Yollasun kızı bize

İndüm derelerüne
Pilmem nerelerüne
Elmas yüzük yapdurdum
O tumbul ellerüne

76 Ölçek: 7

(Kavuklu ile Lâz oynarlar. Lâz bir tırpan
atar, Kavuklu düşer, kalır. Topallayarak
gider.)

KAVUKLU: Kabahat bende ya! Böyle zırzop
herifle ne oynarsın? — Hoş geldin!

LÂZ: (Sükût.)

KAVUKLU: Ne olacak?... Bu herif dilsiz
galiba. (Ensesine yavaşça tokat vurarak.)
— Hoş geldin?

LÂZ: Haçan hoş pulduk, safa pulduk. Na-
sulsun, eyi misun? Pir çare temezsün
nerden celüp nereye citdigimü. Celdün
karşıma, pana selâm edeysün. Peni ta-
nıyır misun? Evvelce pir yerde peni cör-
müşlüğü var midur? Evvelce penüm
ile bir yerde “— Merhaba!” tedün mü
çi, pana lâf edeysün?

KAVUKLU: Ben...

LÂZ: Pen sana pir şey tedüm mü çi, pana
karşı kafa edeysün.

KAVUKLU: Ben sana...

LÂZ: Evvelce penümle pir ahbablığın var
midur çi lâf edeydün. Yoksa hemşerim
missün? Nerede coruştük?

KAVUKLU: (Ağzını tutarak.) İspoter!⁷⁷ Ulan,
arada bir “Ben” diyemedim. Yokuştan
fiçi yuvarlar gibi paldır küldür konuşı-
yor be! (Lâz'ın ağzını açar.)

LÂZ: Haçan lâf edeceğim, sen peni tinle-
meyisin.

KAVUKLU: (Kavuklu ağzını kapar.) Dur
be! (Etrafa.) — Biraz da siz gelin, yahu!
Bu, kuyu makarası gibi bir herif. (Lâz'ın
ağzını açar.) — Nerden geliyorsun?

LÂZ: Pizüm tükkândan.

KAVUKLU: (Gene kapar.) Nerelisin? (Açar.)

LÂZ: Trapizon'lu.

KAVUKLU: (Gene kapar.) Adın? (Açar.)

77 İstoper': (İngilizce stoper [= durduran]
sözünden bozma) stop, dur.

LÂZ: Hayreddün.

KAVUKLU: (*Kapar.*) Sen kimseye hayr etmedin. Ne istiyorsun? (*Açar.*)

LÂZ: Haçan çözüm, purada Salkum-İnci Hanum varmış.

KAVUKLU: Sen de mi bizim moloza karışıyorsun? (*Gider.*)

— Hayreddin isminde bir Lâz gelmiş.

II. ZENNE: Haa, kalaycı Hayreddin. Biraz hesabı var. Bak, soruver kaç kuruş istiyor.

KAVUKLU: (*Lâz'a.*) Kaç kuruş alacağın var?

LÂZ: Üç yüz otuz kuruş.

KAVUKLU: (*İçeriye seslenir.*) Üç yüz otuz kuruşmuş.

II. ZENNE: Aliver kameriye.

KAVUKLU: (*Lâz'a.*) Bakır mı verdin?

LÂZ: İprük, kazan, kırk parça da pahur kalayladum. İstersen senü de kalaylayum.

KAVUKLU: Evvelâ kendini bir kalayla.

ÇELEBİ: Madem ki müsâfereten⁷⁸ siz de bulunuyorsunuz, şu sandığa el sürmemizi rica ederim.

ACEM: Mene bahın, o ki sandukda benim de hissem vardı.

MUHACİR: Çok istemem, fasulye çuvalı benim mekânım.

KAYSERİLİ: Gardaş, bu ufak küfeye kim ki barnah uzadırsa gözünü çıkarırın.

LÂZ: Penüm çözüm, penüm canum! Pöyle penüm tükânâda çok küfe vardır. İstersenüz size birkaç tane hediye edeyim.

KAVUKLU: Mesele öyle değil. Şu karşı taraftan bir bora eser, şiddetli fırtına. O zaman hepimiz bocalar, baştan kara...

LÂZ: Sen Lâz'ların ne olduğunu piley mi-

sün? Tenüzden korkmaz. Seni pizüm takaya pindireyim de, pupasunu cöresün.

KAVUKLU: Bu öyle bora değil. Adamakıllı karayelle karışık, beli bıçaklı sarhoş fırtınası. Buraya kasırğa iner gibi iniyor.

LÂZ: Sarhoştan mı korkuyorsunuz, hemşerü?

KAVUKLU: Öyle ya!

LÂZ: Geleceği zaman teyin pana. Çekiyüm Lâz piçağunu, kıyayum canına.

KAVUKLU: Anlaşıldı. Sen de Kıymacı-Zâdeler'den. Otur bakalım.

(*Zurna, "Bir gemim var" havasını çalar. Matiz bir nâra atar, sırtında boş bir sandıkla meydana sallanarak çıkar. Ne kadar taklit varsa, sandık sepet çekiştirerek saklanacak yer ararlar. Zenne'ler, Matiz görmesin diye, etraflarını alırlar.*)

I. ZENNE: Maşallah, yığidim! İyi yük taşıyorsun.

MATİZ: Rakı olmasa bir dirhem bile taşıyamam.

KAVUKLU: Herifin islimi rakı.

MATİZ: Biraz para verin de, daha çok eşya getireyim.

III. ZENNE: Al, enişteciğim, kırk kuruş vereyim.

MATİZ: Bu sefer gidersem çok eşya getiririm.

KAYARTO: Goreyim seni, beni yataklarını unutma!

(*Matiz gider.*)

KAVUKLU: (*Küfeden çıkar, bir nâra atar. Cümlesi yeniden saklanır.*) Çıkın bakalım, dayılar! Hepiniz de korkaksınız bel!

ÇELEBİ: Ben o herifi tepeleyeceğim ama, üzerimde silâhım yok.

KAVUKLU: Olsa da, senin bir şey yapacağın yok.

78 *Müsâfereten*: misafir olarak.

MUHACİR: Ben o herifi hepden de bir künde ye vuracağım, boyundurukla işini bitireceğim be!

KAVUKLU: Sen boyunduruğu babana vur.

ACEM: Men onun kellesin gıraram.

KAVUKLU: Sen dizlerini kır da otur.

LÂZ: Haçan ne timedün pana “— Sarhoş celdi.”

KAVUKLU: Vay, küfe kaçkını! Sen de mi lâfa karıştın?

(Zurna, Arnavut havası çalar. Arnavut, türkü söyleyerek gelir.)

ARNAVUT:

⁷⁹Tuna’da çırpaz bezini

Kim sarmaz (haydi mori) Bulgar
[kızını]

Öpeyim elâ gözünü

Kim sarmaz (haydi mori) Bulgar
[kızını]

(Kavuklu karşılar.)

ARNAVUT: Maşallah, hemşeri, âdemîsin?⁸⁰

KAVUKLU: Sana kalırsa, adamım.

ARNAVUT: Ben âdem cördüm, ama sana cibi cörmedim.

KAVUKLU: Neden böyle?

ARNAVUT: Benim ortak kavga yapdı, canım sıkıdı.

KAVUKLU: Ne kavgası yaptınız?

ARNAVUT: Ben İşkodra’da cetirdim yüz yirmi baş kıvırcık, o söyler “— Yüz otuz baş olacak.” Yolda kurt kaptı, koyun kaçtı, on tane eksik. Neme lâzum bana.

KAVUKLU: Öyle ya! Neme lâzum sana.

ARNAVUT: Elbet neme lâzum bana. Çün-

kü çoban cetirmiş. Ne ne ne neme lâzum bana.

KAVUKLU: Herif küçük dilini yutacak. Ne ne ne neme lâzum sana. Bu da hoş! — Bu tarafta nereye gidiyorsun?

ARNAVUT: Burada var, nasıl derler, Sal-kım-İnci Hanım.

KAVUKLU: Vay! Bu da bizim postadan. — Burada ne yapacaksın?

ARNAVUT: Bayram için kurbanlık dört baş kıvırcık verdim. Parası lâzum.

KAVUKLU: Sen de kameriyenin altına. *(Gider.)*

— Koyuncu bir Arnavut gelmiş.

I. ZENNE: Hangisi? İsmi ne?

KAVUKLU: Kaç tane var be? — Hemşeri, senin ismin nedir?

ARNAVUT: Bana ismi “Arslan”.

KAVUKLU: Sen kedi yavrusu bile değilsin. — Arslan’mış.

I. ZENNE: Kameriyenin altına al da otur-sun; sonra hesap görürüz.

KAVUKLU: *(Arnavut’a.)* Buyurun kameri-yenin altına. Sonra hesabı alırsın.

ÇELEBİ: Sandık benim.

ACEM: Sanduk benimdi.

KAYSERİLİ: Küfe benimdir, gardaş.

MUHACİR: Çuval hepden de benim olacak.

LÂZ: Sanduğun pirişi penümdür haa!

ARNAVUT: More, kardeş, ben sizden bir şey istemem. Hepsi size olsun. Neme lâzum bana!

KAVUKLU: Neme lâzum sana. Fırtına çı-karsa sokulma bana.

ARNAVUT: Ne furtuna var kim? Neme lâzum bana!

KAVUKLU: Sarhoş fırtınası çıkarsa sokul-ma bana.

ARNAVUT: Ne sarhoş furtuna varmış?

79 Ölçek: 8

(Türkünün bütünü için bk. Cevdet Kurdet, *Karagöz*, c. II, İstanbul, 2004, s. 753 ve 835).

80 Âdemî: insan soyu, insanoğlu, insan.

KAVUKLU: Bu taraftan sert, beli bıçaklı
bir fırtına eser; rasgeleni biçer.

ARNAVUT: Bende var tapanca. Ne zaman
bir kurşun... te böyle... çıkartırım canı.

KAVUKLU: Boşa da sıksan yetişir. Otur
bakalım.

(Zurna, “Bir gemim var” havasını çalar. Matiz, bir eski kilim omuzunda, çıkar; sert bir nâra atar. Taklitler saklanmak için birbirleriyle itişirken, Arnavut saklanamaz; tabanca çeker; dizleri, her tarafı titrer.)

KAVUKLU: Aşk olsun! Gördün mü Arnavut'u. Neme lâzım!

MATİZ: (Kilimi yere atar.) Anne, yorulдум. Bana biraz para verin, dinleneyim de, şarap içeyim.

I. ZENNE: Al bari, bozuğum yok, yirmi beş kuruş olsun vereyim. (Verir. Matiz yola düzeler,⁸¹ gider.)

KAVUKLU: (Kalanları korkutmak için bir nâra atar, cümlesi yeniden saklanırlar.) Çıkmın, sarhoş gitti!

HEPSİ: Biz ondan korkmayız ama... (Kavuklu, bir nâra atar; hepsi saklanmaya şitâb⁸² ederler.) — Bana kalırsa, yola bir nöbetçi koyalım da... — Bize haber versin... — Sarhoş gelmeden saklanalım.

(Zurna, Hırbo havası çalar. Hırbo, türkü söyleyerek gelir.)

HIRBO:

⁸³ Çubuğumu yol üstüne uzatdım
Yar gelecek diye yolun gozetdüm
Ak çevremi Keziban'a iletdüm
Yar gelecek diye yolun gozetdüm

Honguldu honguldu honguldu

[hongul

(Kavuklu da beraber oynar.)

Halıma arhadası olsa da biraz

[mezelensek,⁸⁴

Yohsa harmanlıkta Keziban'la

[eşek gibü debelensek.

KAVUKLU: Merhaba, baba Himmet!

HIRBO: Ülen, çergesini gaybetmiş buçuk millet!⁸⁵

KAVUKLU: Hoş geldin, gözüm!

HIRBO: Gözün çıksun.

KAVUKLU: Hoş geldin, canım!

HIRBO: Canun çıksun.

KAVUKLU: Hoş geldin, ciğerim!

HIRBO: Ciğerinü kopekler yisün.

KAVUKLU: Ne diyeceğiz? — Hoş geldin, ayı!

HIRBO: (Gülerek.) Eyvallah, dayı!

KAVUKLU: Çüş, ayı oğlu ayı!

HIRBO: Ülen, dayı dedüğün benim yandumda ufak galur.

KAVUKLU: Nereden böyle?

HIRBO: Ben bu mahallenün bekçisi. Buracukda yeni kiracı onarmuş, Salkum-İnci, inehter parası isterün. Hangi damda bu?

KAVUKLU: Dur, gideyim, haber vereyim. (Gider.)

— Hanımlar,

[.....]⁸⁶

HIRBO: Ben ırakı onardu mu zonpa ile gırarun gafasunu.

84 **Mezelenmek** (başka biçimi: **Mezeleşmek**): konuşmak.

85 **Çergesini kaybetmiş buçuk millet**: Çingene.

86 İki sayfa eksik. Söz konusu sayfaları içine alan yaprağın koparılmış olduğu anlaşılıyor. Aşağıdaki konuşmalardan sezildiğine göre, bekçinin katılmasıyla yüreklerine biraz güven gelen ve içki içip daha da yüreklerek Matiz'e hep birlikte karşı koymayı düşünen misafirler, içki sofrası kurup eğlenmeğe karar verirler.

81 **Yola düzelmek**: bk. n. 55.

82 **Şitâb**: acele, çabukluk, seğırtme.

83 **Ölçek**: 11 (4 + 4 + 3)

KAVUKLU: Mademki böyledir, biraz para toplayın, birkaç şişe alalım.

(Meydana masa kurulur. Mezeler. Dört şişe rakı. Hepsi içerler, biraz çakır olurlar.)

ARNAVUT: Ne duruyoruz mori. Biraz Kasap Havası oynayalım.

(Hepsi Kasap Havası'na kalkar. Zurna, Kasap Havası çalar. Cümlesi oyuna dalar.)

(Matiz gelir, Arnavut'la Kavuklu'nun ara yerine girer, o da bir fâsıla⁸⁷ oynar. En şiddetli bir nâra. Hepsi saklanır. Kavuklu, yalnız bir sandığa girer, kapanır. Matiz yalnız kalır.)

MATİZ: *(Sandığı açar, Kavuklu çıkar.)* Vay! Sen benim evimde ne arıyorsun?

KAVUKLU: Sade ben değil, beş on kişi var.

MATİZ: Al, getir bakayım!

KAVUKLU: *(Çelebi'yi getirir.)* İşte!

MATİZ: Seni bu eve kim getirdi?

ÇELEBİ: Benim kabahatim yok. “— İki meci diye ver de, eğlenelim.” dedi, *(Kavuklu'yu gösterir.)* bu getirdi.

MATİZ: *(Bir tokat.)* Def ol!

(Çelebi kaçır.)

KAVUKLU: *(Acem'i getirir.)* Al, bir tane daha!

MATİZ: Vay! Ali Ekber. Senin burada işin ne?

ACEM: *(Kavuklu'yu gösterir.)* Meni bu getirdi.

(Tokat. Acem de kaçır.)

KAVUKLU: *(Muhacir'i getirir.)* Al sana babacı!

MATİZ: Sen, babaların parasını öbür haftaya al.

(Muhacir gider.)

KAVUKLU: *(Kayserili'yi getirir.)* Al bunu da!

MATİZ: Bu kim?

KAVUKLU: Fortin, barnah, yurmuh.

MATİZ: Hesabını ben getiririm. Def ol!

(Kayserili gider.)

LÂZ: *(Gelir.)* Haçan penüm kabahatim yokdur. Peni puraya pu goca gafa cettürdi.

MATİZ: Def ol!

(Lâz kaçır.)

ARNAVUT: *(Titreyerek gelir.)* Ha mori, ben de kusur yok.

KAVUKLU: Bu, sıtmal cinsi. — Hani tabanca?

MATİZ: Boyundan utan. Gözüm görme-sin!

(Arnavut kaçır.)

HIRBO: *(Gelir.)* Bende gabahat yoh. Beni bu dama bu goca gafa yobaz tıhadi.

KAVUKLU: Sen mantar mısın be?

MATİZ: Haydi, mahalleyi gez, başka işe karışma.

(Hırbo gider.)

BİTİŞ

MATİZ: *(Kavuklu'ya.)* Eee! Gelelim sana... Bu kadar kabahatin hepsi sana yükleniyor. Senin terbiyeni burada verirdim ama, velf-nimetlerin⁸⁸ hatırı var. Şimdilik kusurumuzu af ederler. İnşallah gelecek bir oyunda terbiyeni veririm.

87 Fâsıla: 1. ara, aralık; 2. (burada) süre, zaman.

88 Velf-nimet: bk. n. 2.

N o t:

Eserin başında şöyle bir not var:

Ortaoyununun lâ'biyyât yeri daima ortada olmalıdır. Gerçi tiyatro sahnelerinde oynanırsa da, hiç lezzet hâsıl etmez; tecrübe ile sâbit.

SÜNNET

Kaynak:

Kavuklu Hamdi, *Büyük Sannet Düğünü*, yazma; Behzat Butak özel arşivi; Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü arşivi.

KİŞİLER

ZURNACI

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

KAMBUR

I. ZENNE (Kavuklu'nun karısı)

HIRBO (Himmat Dayı. Sünnetçi)

II. ZENNE (Anne)

III. ZENNE (II. Zenne'nin büyük kızı)

IV. ZENNE (II. Zenne'nin küçük kızı)

KAYARTO (Zarafet)

ZENCİ KÖLE (Mercan)

ÇELEBİ (Rezaki-zâde Narçin Bey)

ARNAVUT (Bayram)

CÛD (Azarya Efendi)

BALAMA (Hristaki Efendi)

DENYO

I. KÜLHANBEYİ

II. KÜLHANBEYİ

USTA

I. YARDAK } (Hokkabazlar)

II. YARDAK }

I. PEHLİVAN

II. PEHLİVAN

ÇALGICILAR

ÇENGİLER

KÖÇEKLER

MATİZ

I. YAMAK (Konuşmaz)

II. YAMAK (Konuşmaz)

SÜNNET

(Palanga tertîbâtı: Palanga, yani açık hava tiyatrosunun sahnesi demek olan oyun yeri, bir sünnet düğün yeri olarak hazırlanmıştır. Sol tarafta yenedünya, sağ tarafta tanzîm ve tezyîn edilmiş¹ bir sünnet çocuğuna mahsus karyola; ortada bir masa; etrafta davetlilere mahsus sandalye, koltuk, kanepeler dizilmiş; bayraklar; renkli uçurtma kâğıdından yapılmış ulama zincir şeklinde, ağaçtan ağaca, binadan binaya havayî gerilmiş, süslenmiş. İki zurna, çifte-nâra, bir de davulcu yenedünyanın arka tarafında yerleşmişlerdir.)

GİRİŞ

(Zurna Pişekâr havası çalar. Pişekâr meydana gelir. Başında sıvri ve dilimli yeniğeri küllâhı, üzerine beyaz sarık sarılmış; belinde şal taklidi kuşak; üzerinde iplik alacası² entari, önünden yırtmaçlı, ön eteklerin uçları kuşağa sokularak yürüyüşü kolaylaştırmış; onun altında kahverengi elifi şalvar;³ sırtında yine kahverengi, cübbenin daha geniş biniş; ayağında çedik ve mest; omuzuna atılmış büyük bir kefiye; sağ elinde büyük bir pastav, yani şakşak. İki eliyle dört taraftaki seyircileri selâmlayarak, Zurnacı'ya hitâben.)

PİŞEKÂR: Ammâ benim pehlivanım!

ZURNACI: Buyur, benim pehlivanım!

1 Tezyîn edilmek: süslenmek.

2 İplik alacası: Anadolu'nun çeşitli yerlerinde, birkaç renkte iplikten yapılan bir dokuma.

3 Elif şalvar: II. Mahmut devrinde kılık devrimi yapıldığı sırada ortaya çıkan, ağ kısmı daraltılarak pantolona benzetilen şalvar.

PİŞEKÂR: Bu da bir iş değil.

ZURNACI: Nedir o iş?

PİŞEKÂR: Hadi ordan be ibiş! — “Büyük Sünnet Düğünü”nün taklidini aldım, çal da oyunumuz başlasın; teşrife rağbet buyuran zevât-i muhtereme⁴ zevk-yâb olsunlar.⁵

ARA FASIL

(Zurnalar Zenne havası çalar. I. Zenne kırtarak meydana gelir.)

PİŞEKÂR: (Karşılayarak.) Efendim, safâlar geldiniz. Hayr ola! Böyle yapayalnız, dostu düşmana rağmen, edâ-yi mahsûs⁶

4 Zevât-i muhtereme: sayın zatlar.

5 Zevk-yâb olmak: zevk almak, tad almak.

6 Edâ-yi mahsûs: özel eda, kendine özgü eda.

ile buraları şereflendirdiniz. Buyurun efendim.

I. ZENNE: Öyle oldu, İsmail Efendi. Ne çare! Her türlü meşakkate sabr edeceğiz.

PİŞEKÂR: Hayr ola, iki gözüm! Yoksa yine aranız açıldı mı?

I. ZENNE: Hayır, İsmail Efendi. Bu sefer aramızda bir iddiadır başladı. Ben “— Olmaz!” diyorum, o “— Benim dediğim olacak!” diye inat ediyor, işte kıyametler kopuyor.

PİŞEKÂR: Nedir bu olacak, olmayacak iddiası?

I. ZENNE: Efendim, olacak, bizim küçüğün sünneti meselesi. Biliyorsunuz ya, ben “— Bu sene dursun.” diyorum. Ne de olsa analık, İsmail Efendi, kıyamıyorum. O da “— Olmaz, kartlaşacak; bütün bütün kötü olur.” diyor da bir daha demiyor.

PİŞEKÂR: İki gözüm, bir dereceye kadar birader haklıdır ve fikri doğrudur. Hakikaten, geciktikçe zorluklar fazlalaşır, onun için haklıdır, Malûm ya, her şey vaktinde gerek.

I. ZENNE: İsmail Efendi, siz de hiç toz konduramazsınız. Ne diyeyim!

PİŞEKÂR: Efendim, toz kondurmamak değıl de, işin icabı böyledir. Şimdi teşrifinizin sebebi, bu husûsu şikâyet mi, yoksa bir başka maksat mı var?

I. ZENNE: Efendim, artık düğünün yapılmasına karar verdikten sonra, ne yapılabilir? Şimdi, bizim evde bu iş hiçbir vakit olamaz. Siz de bilirsiniz ki, şimdiki evimizde böyle bir düğün yapmanın imkânı yoktur. Zirâ ne evin içi, ne de bahçe, davetlileri alacak gibi değildir. İşte bu sebeple sizi rahatsız etmek icap etti. Zaten kendi de öyle dedi; “— Git, İsmail’e bu kararımızı söyle, o bize dü-

ğünü de, yerini de, her şeyi de bulur hazırlar.” dedi. Bilmem siz ne dersiniz?

PİŞEKÂR: Elbette. Pek doğru söylemiş. Öyle de bir güzel tesadüf ki, tarif edemem. İşte şu karşıda eviniz; işte karşısında düğün yapılacak bahçe; işte sünnet düğününe mahsus hazırlanmış meydan. Efendim, ne bileyim. Allahtan başka bir şey istemeliydiniz. O kadar güzel bir tesadüf ki, değme keyfine! Ben de zaten vakit geciktikçe bayağı merak ediyordum. Öyle ya! Sizin evlâdınız bizim demektir.

I. ZENNE: Aman, İsmail Efendi, bir başkasının kendi hesabına hazırladığı bir düğün yerine biz nasıl sahip oluruz, efendim? Buna imkân var mı?

PİŞEKÂR: Elbette var. Eğer imkân olmasa, size burayı nasıl peşkeş çekerim.

I. ZENNE: Çok güzel! Var olun! Ama böyle durup dururken, meydanda hiçbir hazırlık yokken, birdenbire hop diye bilmem nasıl olur?

PİŞEKÂR: Evet, haklısınız. Öyleyse meseleyi açıklayayım. Efendim, buranın sahibi benim pek eski ve samimî ahbabımdır ki, ancak yediğimiz içtiğimiz ayrı gider; aramızdan su sızmaz.

I. ZENNE: Olsun, a iki gözüm! Bundan ne çıkar!

PİŞEKÂR: Dinleyin, efendim. (*Yer değiştirirler.*) Küçük oğlunu sünnet ettirmeyi murad ederek burayı hazırladı; fakat bu sabah büyük oğlundan bir telgraf alıyor, “— Hemen düğünü olduğu gibi bırakarak, bir dakika kaybetmeden, ilk vasıta ile hareket edin.” diye. Şimdi düşünün, oğlundan aldığı bu telgraf bir baba ve anaya nasıl tesir yapar. Bunların gözüne sünnet düğünü mü gözükür. Derhal bana bir uşak gönderiyor, meseleyi anlatıyor ve bir iki fakir çocukları

MUHÂVERE

ARZBAR

bularak onları kendi hesabına sünnet ettirmek için masârif⁷ nâmına bol bol para veriyor. Umûr ü husûsun⁸ hepsini bana havale ederek bu sabah şafakla beraber yola çıktılar. İşte size hazır bir sünnet düğünü meydanı ki, hokkabazı, hayali, çengisi, çalgısı çanağı, pehlivanları, eğlencelerin envâ⁹ hazırlanmıştır. Şimdi anladınız ya! Buyurun, şimdi evi de size teslim edeyim. Öteki evinizden çocuktan başka gelecek hiçbir şey yoktur. Haydi efendim!

- I. ZENNE: Çok âlâ, efendim. Siz önde ol-
duktan sonra, İsmail Efendi, ben hiçbir
şeyi ne düşünür, ne de karışırım. Bu-
yurun!

(Yürürler.)

PİŞEKÂR: (Yenidünyanın kapısını açmış ol-
mak için, pastavla parmaklığa hızlıca
sürer.) Buyurun, efendim! Alt kat, üst
kat, orta kat kâffesi¹⁰ istediğinizden âlâ
döşeli dayalı. Bir süpürge kâfi. Buyu-
run! Güle güle oturunuz!

- I. ZENNE: (İskemleye çıkarak.) Aman efen-
dim, hakikaten, dediğinizden bin kat
kıymeti var. Şuraya bakınız. Cihan âlem
ayağınızın altında. Bir dürbün olsa, Hudâ
alîm,¹¹ Çanakkale'yi görecektir. Fevkalâde.
Eksik olmayın, İsmail Efendi. Artık, be-
nim öteki eve gitmeme hâcet kalmadı
değil mi, efendim?

PİŞEKÂR: Elbette. Hamdi Efendi gön-
dermedi mi sizi? Evde bulamayınca,
çocuğu alarak buraya gelecektir. Allah
rahatlık versin, efendim! (Meydana gelir,
bir kenarda durur.)

7 Masârif: masraflar.

8 Umûr ü husûs: işler (Her iki sözcük de aynı
anlamda).

9 Envâ: nevilere, çeşitler.

10 Kâffesi: hepsi (Kâffe: hep, bütün).

11 Hudâ alîm: Tanrı daha çok bilir (Alîm: çok
bilen).

(Zurna Kavuklu havası çalar. Kavuklu,
arkasında Kambur çocukla, iki tarafa edâ
ile sallanarak ve cübbesini âdâb ü erkân
ile¹² kavuşturarak meydana girer, ufak bir
devirden sonra.)

KAVUKLU: (Ardına dönerek.) Ulan, bak dü-
ğün yerine geldik, gördün mü? Ah böyle
bir düğün yeri bize de kısmet olsaydı!
Hele İsmail'i bir görelim de, belki bizim
oğlanı da buraya sokuşturarak, beni çok
büyük dertten kurtarır. (Yürürler.) Hay-
di yürü bakalım!

KAMBUR: (Pişekâr'ı görür, birdenbire bağ-
tarak.) Aman, yahu! Galiba çimendifer
yoluna saptık. Dönelim. Ya çimendifer
çarparsa! Aman, dönelim, aman! (Döner,
koşar.)

KAVUKLU: Ulan, ne oluyorsun? Buraya
gel! (Arkasını Pişekâr'a dönmüş olduğun-
dan, tabii göremez.) Hay Allah müstaha-
kını versin! Gel ulan, şimendifer filân
yok. Onu da nerden çıkardın? (Yüzünü
döner dönmeyiz.) — Aman, İsmail, sen
de tuhafsin! Bari sesini çıkar da, bu
musibet korkmasın. Ulan, hakikaten
birdenbire yolun açık işareti direğine
benziyorsun, a birader!

PİŞEKÂR: Efendim, sizin teşrifinizi göre-
rek, memnun ve hayran hayran, gelişi-
nize daldım da.

KAVUKLU: İsmail, alay mı ediyorsun?... Ben
de sana geliyordum. İyi rasladım.

PİŞEKÂR: Efendim, asıl zevk orada ya!

12 Âdâb ü erkân ile: yolu yordamıyla, gelenek ve
göreneğe uygun olarak.

Bak, efendim, kavuk, sarık şöyle bir yana; yalnız biniş, şalvar, kuşak seni öyle açmış ki, sormal!

KAVUKLU: İsmail, sahi mi söylüyorsun? Nasıl olduysa, terzi özendi de mi oldu, yoksa rasgele mi oldu, bilemem; kim gördüyse çok beğendi.

PİŞEKÂR: Efendim, mahallemizde bu mesele herkesin ağzında. — Ne yakışmış! Hele şalvar, entari, kuşak, bunların üzerine o biniş o kadar uygun düşmüş ki, sormal!” diyorlar.

KAVUKLU: Sade onlar mı ya! İsmail, ya komşular? Hele annenin bile, benim binişime ağzının suları akar. — Neyse, şimdi bunu ber-taraf edelim¹³ de, asıl meseleye gelelim.

PİŞEKÂR: Efendim, hangi mesele?

(*Yer değiştirirler.*)

KAVUKLU: Dur, şu kamburu savayım da, öyle konuşalım. (*Kambur'un yanına gider.*) — Ulan, ne kaçtın? Senin korktuğun, bizim İsmail Efendi. Korkacak ne var?

KAMBUR: Yaaa! Beyefendi, sen olsaydın ödün kopar da, yere serilirdin. Öyle İsmail Efendi mi olur be! Çimendifer işareti gibi. Sen kimi aldatıyorsun!

KAVUKLU: Hadi def ol şuradan! Çimendifer işareti öyle mi olur? Kör müsün, ulan? Adam, adam!

KAMBUR: Yaaa! Sen beni aldatamazsın. Öyle adam mı olur?

KAVUKLU: Hay terbiyesiz hay! (*Para verecek.*) Hadi, şu on kuruşu al da, sen eve dön artık. Ben burada İsmail Efendiyle konuşacağım. Sen git.

KAMBUR: Olur. Ben zaten o sivri külâhlıdan çok korktum. (*Gider.*)

TEKERLEME

KAVUKLU: (*Dönüp gelerek.*) İsmail, geldim.

PİŞEKÂR: Hoş geldin, safâlar geldin! Bunu anladık ya; iki aydır gözden nihân¹⁴ öldün; neredeydin?, neden bizi haberdâr etmedin, a birader?

KAVUKLU: Canım, orasını açma da, derdimi depreştirme. Asıl benim telâşım başka.

PİŞEKÂR: Hayr ola? Canım, sünnet meselesi ise, bu düşünülecek bir şey değil. Allah kerimdir. Sen neredeydin, onu anlat. Ben sünneti hazırladım.

KAVUKLU: Canım, İsmail, geçmiş bir iş için yeniden beni deprendirme.

PİŞEKÂR: Anlıyorum, külhani. Galiba köroğlundan¹⁵ gizli, ikinci bir tuğ taktın. Hele hele! Saklama, canım!

KAVUKLU: Tam adamını buldun, İsmail. Ulan, kendi elindekini idareden âciz bir adam ikinciye almak için çıldırmış olmalı, veyahut sen çıldırdın.

(*Yer değiştirirler.*)

PİŞEKÂR: Peki, iki aydan fazla bir zamandır neredeydin?

KAVUKLU: Ufak bir hastalık geçirdim.

PİŞEKÂR: Hadi canım! Öyle olsa, behemehal¹⁶ benim malûmatım olur.

KAVUKLU: Evde olaydım, haberin olurdu.

PİŞEKÂR: Peki, hastalandın da, haberim olmadan hastahaneye mi gittin?

KAVUKLU: Canım, ne hastahanesi?

PİŞEKÂR: Meselâ, Gurebâ-yi Müslimîn, Yenibahçe, veyahut Cerrahpaşa, veyahut Haseki. Bunların birinde filân mı, yoksa hususî hastahanelerin birinde mi idin?

14 Nihân: gizli, saklı, görünmez.

15 Köroğlu: (burada) nikâhlı karı, eş.

16 Behemehal: herhalde, mutlaka, ne olursa olsun.

13 Ber-taraf etmek: bir yana bırakmak.

KAVUKLU: Ha babam ha! Daha yok mu, saysan a, İsmail?

PİŞEKÂR: Peki, canım, merak ettim. Ne ise anlatsan a!

KAVUKLU: Tımarhânede, oğlum, tımarhânede. İşte onun için söylemek istemedim.

PİŞEKÂR: Efendim, o da bir hastalık. Orası da bir şifâhânedir.¹⁷ Gizlenecek ne yeri var, a birader!

KAVUKLU: Öyle deme, İsmail. “Delidir” diye insana chemmiyet vermiyorlar. Bu hastalık diğer hastalıklara benzemiyor. Onun için söylemek istemedim.

PİŞEKÂR: Bak, efendim, şu düşünceyi ve şu hakikî meseleyi, bi-şuûr¹⁸ kimse söyleyebilir mi, a birader?

KAVUKLU: Şimdi onun adı “beş uğursuz” mu oldu? İyi ama, İsmail, bir kere “Tımarhâneye girmiş” dendi mi, tamam! Artık sen ağzınla kuş tutsan on para etmez. Kimse sözüne inanmaz, kimse yanına gelmez, gelse de seninle eğlenmeye gelir. Hülâsa, diğer hastalıklara benzer mi? — Ben deli değilim.” dedikçe, — İşte her deli böyle söyler.” derler.

PİŞEKÂR: Öyle ama, birader, şu yürüttüğün felsefe her âkilin¹⁹ becereceği felsefe değildir.

KAVUKLU: “— Anlatamazsın.” dedik ya. İsmail, uzatma, vesvese²⁰ mesvese lâzım değil.

PİŞEKÂR: Peki, böyle durup dururken mi oraya götürdüler? Nasıl oldu?

KAVUKLU: Durup dururken de götürmezler ya. Bak nasıl oldu.

PİŞEKÂR: Evet, seni dinliyorum.

(Yer değiştirirler.)

KAVUKLU: Bizim halanın kocası bir enişte vardır ya.

PİŞEKÂR: Evet. Hayvan meraklısı, bahçe meraklısı. Peki, ne olmuş?

KAVUKLU: Bir gün bana bir adam yollayarak çağırıyorlar. Ben de apar topar koştum gittim.

PİŞEKÂR: Aman Hamdi’ciğim, sende topallık yoktu. Bir de o mu çıktı?

KAVUKLU: Nasıl topallık?

PİŞEKÂR: Bilmem. Şimdi sen, “— Topal topal gittim.” dedin ya. Ne çabuk unuttun.

KAVUKLU: Ulan, “apar topar” derler. Yani, ne olduğunu, neye gittiğini bilmeyerek, koşarak gitmeye, Türk’lerde bir “apar topar” tabiri vardır ya. — Ulan, İsmail, arada bir münasebetsizlik yapmasan olmaz. Dinleyecek misin? Onu söyle.

PİŞEKÂR: Aman, efendim, tepeden tırnağa kadar kulak kesildim. Sade seni dinliyorum, efendim. Buyurun, Allasen, buyurun!

KAVUKLU: Anlamadım.

PİŞEKÂR: Vallahi, birader, sofradan şimdi kalktım. Teklif yok. Hele siz buyurunuz da, ben başlarım.

PİŞEKÂR: Neye?

KAVUKLU: Silsilene.

PİŞEKÂR: Ne oluyoruz, rica ederim?

KAVUKLU: İsmail, saçmalamaya başladın. ulan, evvelâ sen ne yaptın. “— Buyurun, efendim, buyurun, Allasen buyurun!” demedin mi?

PİŞEKÂR: Canım, “Söze devam ediniz” demek istedim. — Evet, koşa koşa enişteye yetişiniz.

KAVUKLU: Öyle oldu. Yetiştik. Fakat az kaldı, İsmail, çatlayacaktım.

17 Şifâhâne: 1. hastahane; 2. tımarhane.

18 Bî-şuûr: bilinçsiz, bilincini kaybetmiş, deli.

19 Âkil: akıllı, aklı çok olan.

20 Vesvese: kuruntu.

PİŞEKÂR: Neden, efendim? Çok mu yediniz?

KAVUKLU: Evet. Telâşla çok yemişiz. Sen de benden bir dayak yer misin?

PİŞEKÂR: Canım, ne oldu?

KAVUKLU: Ananın örekesi oldu. Yine başladın. Ulan, hem soruyorsun, hem de lâkırdının önüne geçip sözü başka yere çeviriyorsun. Ya dur da anlatayım, veya hut ben durayım da sen anlat.

PİŞEKÂR: Canım, dedim ya, arada bir sapıttırıyorsun. — Devam, devam!

KAVUKLU: Merak etmedim dersem yalan olur. Soluk soluğa biz halaya koştuk.

PİŞEKÂR: Yalnız halanı mı? Enişteni de beraber mi koştun? Koşumlar sağlam mı idi?

KAVUKLU: Yoook! Neme lâzım, fevkalâde idi... Ulan, kaşınıyorsun galiba. — Koş-tum, elini öptüm, “— Hayr ola, enişte-ciğim, halacığım!” dedim; “Acele beni istemişsiniz.”

PİŞEKÂR: “— Geldim.” dedin mi?

KAVUKLU: (*İsmail'in sözüne kulak ver-meyerek, yer değiştirerek, yere bakarak ko-nuşmaya başlar.*) “— Evet, oğlum, seni çağırdık; aşağıdaki yağızı gördün mü?”

PİŞEKÂR: “— Evet.” dedin mi?

KAVUKLU: (*Yine aldırmayarak, başka biri-ne anlatır gibi yaparak.*) Elbette dedim. “— Ne var?” diye sordum. “— Aman evlâdım. Ben bu hayvandan korkuyorum. O kadar ki, gözüüm görmek istemiyor. Senin olsun, al götür, ne yaparsan yap.” dedi.

PİŞEKÂR: Pastırma, sucuk... Aman, birader, hayvandan ne yapılmaz acaba!

KAVUKLU: (*Yüzünü Pişekâr'a döndürerek.*) Cübbe, şalvar, biniş, kavuk, sarık... Ne olmaz, değil mi? — Ulan, duracak mısın, yoksa bırakıp savuşayım mı?

PİŞEKÂR: Fena mı, a birader! Arada bir seni eğlendiriyorum da, beğenmiyorsun. Amma da tuhaf! Evet. Devam, devam!

KAVUKLU: Devam, ama meydan veriyor musun? İsmail'ciğim, sözümü lüzumsuz yere karıştırırsan vallahi bırakır savuşurum. İşte sana son sözüm!

PİŞEKÂR: Demek, karıştırmak istemiyorsun, öyle mi? Ben artık şaka etmeyeceğim. Hadi bakalım.

KAVUKLU: Nerde kaldık?... Haaa!... (*Yer değiştirirler.*) Ben hemen ahıra indim. Hayvan beni görünce, kulaklarını öne doğru dikerek bir iki höngürdedi; fakat ben dinler miyim! Derhal ağzına kantarmayı vurdum, derhal eyeri sırtına vurdum.

PİŞEKÂR: Derhal üzerine atla. Korkma, ağzında kantarma var ya!

KAVUKLU: Ben de öyle yaptım.

PİŞEKÂR: Hadi bakalım, uğurlar olsun! Şimdi doğru nereye?

KAVUKLU: Atpazarına.

PİŞEKÂR: Satacak mısın, birader? O güzel hayvan atpazarında satılır mı?

KAVUKLU: Neden?

PİŞEKÂR: Efendim, orda fiyat vermezler. Zirâ atpazarında bahçivanların, sürücülerin hayvanları, buna mümâsil²¹ hayvanlar alınır satılır. Senin dediğine bakılırsa, o cânım yağız orada satılmaz. Döndür! Döndür! Geri döndür! Çabuk!

KAVUKLU: (*Ağzıyla “Pırrrt!” yaparak.*) Çevirdim. Şimdi ne olacak?

PİŞEKÂR: Efendim, onun satıcısı vardır, hayvan tellâlidir. Ona vereceksin.

KAVUKLU: Ne zaman?

PİŞEKÂR: Daha henüz satmadınsa.

KAVUKLU: İsmail, sen kendini benimle

21 Mümâsil: benzer, andıran.

beraber atpazarında mı sanıyorsun? Zih-
ninde fenalık mı var? Ulan, ben beygiri
satalı üç ay oldu. Göya şimdi pazarday-
mışız gibi konuşuyorsun da, beni de şaş-
kına döndürüyorsun.

PİŞEKÂR: Dalgınlık, birader, kusura bak-
ma. Peki, netice? Yani hayvan seni çıldı-
rttı da tımarhâneyi mi boyladın? Yok-
sa...

KAVUKLU: Biraz sabr et, sıra oraya geliyor.
Ben korkumdan derhal tellâla verdim.
Yaşı bir adam musallat oldu. O da böyle
azgın yağızlara meraklı imiş.

PİŞEKÂR: Çok şey! Hiç de böylesini gör-
memiş ve duymamıştım. Sonra?

KAVUKLU: Yaa, İsmail, ben de şaştım.
Ben yüz elli lira istedim. O, bu fiatı
az bile gördü. Fakat zavallının parası
azmış.

PİŞEKÂR: Aman, birader, bir kombinezon
bulun da bu iş bitsin.

KAVUKLU: İsmail, “kombinezon” diye
böyle bir ilâç mı var?

PİŞEKÂR: Efendim, ilâç değil, çâre-i hal²²
bulmak.

KAVUKLU: Biraz patlamaz da sabr eder-
sen, ona da sıra gelecek.

PİŞEKÂR: Dedim ya, ben böyle şeylere
pek acûlumdur.²³

KAVUKLU: Bilirim, her zaman macunsun
ve bulaşırsın. Fakat bu öyle bulaşacak
gibi sulu iş değil.

PİŞEKÂR: Peki, ne oldu?

KAVUKLU: Bırak da, sırasıyle hikâye ede-
yim yahu!

PİŞEKÂR: Devam, devam! Ben mâni ol-
muyorum.

KAVUKLU: Ulan, bir de yüzüme karşı,

“— Ben mavi olmuyorum.” diye yalan
da söylüyorsun. Sen benim yerimde
olup da, sen yalan söylerken bir görsen,
ne mavisî, ne kırmızısı, ne moru kalı-
yor. Galiba bu gidişle ben kıpkırmızı
tavlanmış demir gibi olacağım da, sen o
zaman ne olduğunu anlayacaksın.

PİŞEKÂR: Her ne ise! — Derken, efen-
dim... Şu yağızı sat, meraktan çıldıra-
cağım.

KAVUKLU: Böyle devam edersen, sen-
den evvel ben çıldıracağım. — İhtiyar,
elime ayağıma düştü, o kadar yalvardı
ki, İsmail, herifin yalvarmasına daya-
namadım.

PİŞEKÂR: Efendim, ne teklif etti? Onu
söylemediniz.

KAVUKLU: Elli liradan başka parası yok-
muş. Yüz lira yerine de halis Mısır eşeği
verecek.

PİŞEKÂR: Aman birader, çok güzel! Bu
Mısır eşekleri o kadar kıymetlidir ki,
aman fırsatı kaçıрма!

KAVUKLU: Evet, ben de öyle yaptım. El-
li lira ile, katır kadar büyük olan Mısır
merkebini aldım. Aman, İsmail, görüle-
cek hayvandı. O kadar sevdim ki. Kera-
ta, insana o kadar da alışıktı ki, sevmemek
kabil değil. Hemen üzerine atladım,
sevine sevine doğru bizim halaya.

PİŞEKÂR: Öyle ya! Enişte de bir kere gör-
meli değil mi?

KAVUKLU: Halbuki, ben onların görmele-
ri için değil de, bizim evde yer yok, bir
katır kadar koca merkebi nereye sığdıra-
bilirim? Hem bu, hem de onları saymış
olmak, eşeğe yer bulmak için. Görür gör-
mez, onlar da merkebe bayıldı. Hemen
bahçeye çıktık, havuzun başına bağladık.
Hala, enişte, ben, uzaktan seyr ediyo-
ruz. Biraz sonra, hala, enişte içeri gitti-
ler. Bana gül şurubu göndermişler. Aman,

22 Çâre-i hal: hal çaresi.

23 Acûl: aceleci.

İsmail, buz gibi de soğuk. Bizim merkebin karşısında şurubu bir gönderdim...

PİŞEKÂR: Oh, efendim, âfiyetler olsun! Aman bir daha.

(Yer değiştirirler.)

KAVUKLU: İsmail, hakikaten öyle oldu. Onu da gönderdik. Fakat, bardağın dibinden merkebi ufak gördüm. Bardağı indirdim, ama eşek büyümedi. “Acaba bardaktan mı öyle görünüyor?” dedim. Bardağı ağzımdan indirdim. Yook! Eşek, boyuna küçülüyor, birader.

PİŞEKÂR: Canım, eşek küçülür mü? Sen yine onu bardağın dibinden öyle görmüşsündür.

KAVUKLU: Değil be! Eşek küçüldükçe küçülüyor. Etraftan bana gülüşüyorlar. “Acaba yanlış mı görüyorum?” diyerek, on iki bardak şerbet içmişim.

PİŞEKÂR: Sonra ne oldu? Çatlamadın mı?

KAVUKLU: Ne olacak, İsmail? Çatlama-dım. Eşek de boyuna küçülüyor. Hemen üzerine koştum. Eşek bana bir baktı; öne doğru kulaklarını uzatarak, ben yanına gidinceye kadar “hop” diye, havuza daima su akıtan arslan-ağzından içeri kaçmasın mı?

PİŞEKÂR: Aman, birader, arslan-ağzı mı büyüdü, eşek mi küçüldü?

KAVUKLU: Vallahi, İsmail, ben de şaşırdım. Biri küçüldü, biri büyüdü ama hangisiydi bilemiyorum. Bizim eşek arslan-ağzından içeri gitti. Ben arslan-ağzından içeriye dikkatlice baktıkça, köpoğlu, iki kulağını çıkararak sallıyor.

PİŞEKÂR: Sonra, birader, sonra? Aman, çare!

KAVUKLU: Çaresini tımarhanede aramaya başladım.

PİŞEKÂR: Aman! Deme, birader! Nasıl oldu?

KAVUKLU: Nasıl mı oldu? Beni görmediğin günler ben delikte boyuna eşeğin kulaklarıyla meşguldum.

PİŞEKÂR: Sonra iyileştin demek.

KAVUKLU: Ne gezer, birader! Aklım fikrim eşekte ve arslan-ağzında. Kim sor-sa, ben, “— Eşek arslan-ağzına kaçtı.” diyorum. Allah razı olsun, bizi sevenlerden biri geldi de, “— Ne yapıyorsun, birader? Sen böyle boyuna söylersen, buradan hiçbir vakit çıkamazsın.” dedi; “— Ne yapayım?” dedim; “— Canım, ne yapayımı yok. Sana ne zaman ‘Eşek arslan-ağzına kaçtı mı?’ diye sorarlarsa, ‘Hayır, canım, eşek arslan-ağzına kaçır mı? Pek pek kaçsa, kıra, bahçeye’ filân dersin.”; “— Yahu, kaçtı!” dedim; elle-riyle ağzımı tıkadı; “— Sus!” Bir daha bu kelimeyi söyleme.” dedi. Birkaç gün sonra tımarhaneden çıktım.

PİŞEKÂR: Oradan doğru havuzun başına mı?

KAVUKLU: Elbette. Doğru halama, bahçeye, havuzun başına.

PİŞEKÂR: Peki, yine öyle kulaklarını sallıyor mu gördün?

KAVUKLU: Aman, İsmail, orasını hiç sorma. Arslan-ağzına bakar bakmaz, yine kulaklarını çıkartmaz mı! Gel de sabret! “— Amanın! Kulaklarını çıkardı, sallıyor.” derken, suratıma bir Hudâî şamar²⁴ indi, İsmail’ciğim, ne olduğumu şaşırdım. Bizim köroğlu rüya görmüş, üzerine eşkıyalar hücum etmiş, o da onların üzerine koşarak, sergerdenin²⁵ suratı budur! deyip Hudâî bir sille aşk ediyor. Birdenbire öyle bir sıçrayış sıçradım ki, o da, ben de ne olduğumuzu şaşırdık.

24 Hudâî şamar: çok kuvvetli tokat (Hudâî: Tanrısal)

25 Sergerde: (haydutlukta) baş, elebaşı.

PİŞEKÂR: Anlayamadım. Biraz vaka karışır gibi oldu.

KAVUKLU: Ne karıştı, İsmail?

PİŞEKÂR: Doğru anlat, birader. Şimdi arslan-ağzından çıkan merkebin kulaklarından bahsederken birdenbire sille tokada döndü ve karıştı. Anlayamadım. Yine mi çıldırdın da tokatladılar?

KAVUKLU: Hayır, birader, hayır. “— Uykumdan dar sıçradım.” diyorum.

PİŞEKÂR: Ben de onu anlayamadım.

KAVUKLU: Anlamayacak bir şey yok. Karı rüya görmüş, suratımı tokatladı, ben de uykumdan uyandım.

PİŞEKÂR: Eyvah! Anlattıkların rüya mıydı?

KAVUKLU: Dedim ya, sen ya bunamışsın, veyahut abdallaşmışsın. Be yahu, katır kadar merkep küçücük arslan-ağzından içeri kaçır mı? İnsan bunu hakikaten görse, rüya gördüğüne hükmeder, yahut “hayâlât”²⁶ der.

PİŞEKÂR: (*Pastavla kavuğuna vurarak.*) Hay Allah iyiliğini versin! Şu rüyayı sahi gibi dinledim. Efendim, ifadende başka bir halâvet²⁷ var.

FASIL

— Her ne hal ise! Şimdi gelelim senin hesabına.

KAVUKLU: Canım, İsmail, ben bizim oğlanı...

PİŞEKÂR: Efendim, malûmatım var. Sizin refika²⁸ geldi, meseleyi konuştuk.

KAVUKLU: Peki, ne oldu? Ne yapacağız? Ne konuştunuz?

26 Hayâlât: hayaller.

27 Halâvet: tatlılık.

28 Refika: nikâhlı karı, eş.

PİŞEKÂR: Canım, birader, sen merak etme. Ben refika hanıma her şeyi anlattım ve icap eden şeyleri söyledim.

KAVUKLU: İyi ama, İsmail, o bir kadındır; ne aklı erer, ne de becerebilir. Bu iş ancak erkeklerin işidir. Meselâ, ben sünnete karar verdikten sonra sana haber yolladım, ben de geldim. Bize düğün için sen yardım edeceksin.

PİŞEKÂR: Canım, birader, ben her şeyi hazırladım ve refika hanıma da anlattım. Hadi kalbin rahat etsin.

KAVUKLU: Aman, İsmail, ağzını seveyim. Nasıl oldu, bugün ağzından hayırlı sözler işitiyorum. Anlat bakayım ne konuştunuz?

PİŞEKÂR: Hah, sana da anlatayım. (*Tertip edilmiş meydana göstererek.*) Şu gördüğün düğün yeri tamamen senin, yani bizimdir.

KAVUKLU: Aman, İsmail, nasıl olur? Anlat Allasen!

PİŞEKÂR: Dedim ya, birader, evde uzun uzadıya seninki anlatacak. Şimdilik, şu gördüğün düğün yeri, hokkabazı, moka-bazı, curcunabazı, pehlivanı, çalgısı, çengisi, köçeği, davulu, zurnası, yiyecek içecek ne düşünebilirsen hepsi hazırdır. Hemen çocuğu gönder de, entarisini filânını giydirelim. Sünnetçi de hazır. Haydî, ben de biraz dolaşıp etrafı tedkik edeyim. Hemen sen çocuğu al da gel, birader. Ben refikayı burada yerleştirdim. (*Gider.*)

KAVUKLU: Ulan, bu öyle bir piyango ki, herkese raslamaz. Evvelâ bizim karıyı görüp de oğlanı hazırlamalı. (*Yenidünyaya gelir.*) — Huu! Yahu!

I. ZENNE: (*Makam ile.*) Kimdir, kimdir, kimdir ooo?

KAVUKLU: Hoppalaaa! Aç be yahu!

I. ZENNE: (*Makam ile.*) Kimdir, kimdir, kimdir ooo?

KAVUKLU: (*Makam ile.*) Bendir, bendir, bendir ooo!

I. ZENNE: Öyleyse, açıl kapım açıl!

KAVUKLU: Açılmaz.

I. ZENNE: Anahtarı nerde?

KAVUKLU: Suya düştü.

I. ZENNE: Amanın! Su nerde?

KAVUKLU: İnek içti.

I. ZENNE: İnek nerde?

KAVUKLU: Dağa kaçtı.

I. ZENNE: Dağ nerde?

KAVUKLU: Hah! Tamam! Bir bu eksikti. Ulan, oynucağın sırası değil, dışarı çık.

I. ZENNE: (*Çıkarak.*) Ah, benim şanlı şöretli kocacığım! Adamlar, şöyle bir bakınız! Anı da var, şanı da var. Oh, benim şanlı şerefli kocacığım! Emr et bakayım, ne istiyorsun?

KAVUKLU: Canım, bunun sırası mı yahu? İsmail biraz anlattı, şimdi sen git çocuğu hazırla.

I. ZENNE: Ayol, iş senin bildiğin gibi değil. Bu yerin sahibi gelinceye kadar biz buradayız. Ev de burada, bark da burada. İsmail Efendi sana anlatmadı mı?

KAVUKLU: İyi ama, çocuk nerde? Ben oraya buraya baktım göremedim.

I. ZENNE: Canım, pekâlâ, dur bakalım, neredyse elbette gelecek. Bir yere kaçmadı ya! “— Anne, biraz cami avlusunda ceviz oynayayım da geleyim.” dedi.

KAVUKLU: Sen de bıraktın, öyle mi?

I. ZENNE: Öyle ya! Yavrucak kim bilir kaç gün evde hapsolacak. Onun için, ben de izin verdim.

KAVUKLU: Peki, şimdi sünnetçi gelecek. Oğlan da meydanda yok. Ne olacak?

I. ZENNE: Hiç öyle şey mi olur ayol! Oğlan nereye gider? Sünnetin ne olduğunu ne bilir ki kaçsın? Nerdeyse gelir. Hele sabırlı ol.

KAVUKLU: Ulan, öyle deme. Onlar ne köpoğludurlar; birbirine sünnetin ne olduğunu mutlaka söylemişlerdir. (*Yenidünyaya girer otururlar.*) Ya gelmezse ne olacak?

(*Zurna Hirbo havası çalar. Sırtında kocaman bir odun baltası olduğu halde, iki tarafa sallanarak, Hirbo meydana girer. Meydanı bir çark ederek Kavuklu'nun tam karşısında durur.*)

HIRBO:

²⁹Hele varduk şol alana çok güler olduk
Hele geldükçe yanına gör neler olduk
Gelsün görelüm sünnet olacak hangi

[terestir

Araduk taraduk sünnet damını güç

[bela bulduk

— Of, ulan, of! Biz de o düğün sahibini görelüm.

KAVUKLU: (*Karşılayarak.*) Hoş geldin, safâ geldin, iki gözüm!

HIRBO: İki gozün birden patlasun?

KAVUKLU: Fena mı dedik, kuzum?

HIRBO: Gozün de patlasun, sen de!

KAVUKLU: “— Safâ geldin!” dedik, a gözüm.

HIRBO: İki gozün birden fırlasun da kor ol.

KAVUKLU: Vay eşşoğlu eşşek vay!

HIRBO: Merhaba, iki gozümün bebeyi!

KAVUKLU: Vay canına! Bunu da yeni duyduk. Demek böyle haa! — Vay hayvan herif vay! Ulan, bunu daha evvel söyle-sen de, sana ağız dolusu küfür etsem olmaz mı, a meşşe odunu?

HIRBO: Hah şöyne! Gordün mü yarenliği.
Nasulsun? Eyi mistün?

KAVUKLU: Seni de böyle hayvan gibi gör-
dükten sonra, daha iyiyim, meşe büken,
ayı oğlu ayı!

HIRBO: Hoş bulduk, hemşerim. Hoş bul-
duk, sağ ol!

KAVUKLU: Hayvan oğlu hayvan, buraya
odun yarmağa geldinse...

HIRBO: Banğa bak. Burada sunnet olacak-
larmış. İsmail Efendi beni çağurtdu.

KAVUKLU: Eyvah! Sen de sünnetçi olduk-
tan sonra, vay halimize!

HIRBO: Ulan, eşşek, kör müsün? Elbette
sünnetçiyün.

KAVUKLU: Eyvah! Ulan çocuklar seni gö-
rünce kaçır be! Sen böyle dağdan odun
kesecekmiş gibi, balta, nacak, nasıl olur,
oğlum?

HIRBO: Orasuna senün aklun irmez. Her
yiğidün bir yoğurt yimesü vardır. Ulan,
sen ne ağnarsun sunnetden!

KAVUKLU: Oğlum, ben sünnetten de,
farzdan da senden âlâ anlarım ya... Sen
bir Odunkapısı'na kadar zahmet etsen
de, iş arasan. Burada sana iş yok.

HIRBO: Ulan, eşşek! Ben Odunkapısı'na
varacak sunnetçi miyün?

KAVUKLU: Oğlum, senin omuzundaki
balta sana orayı tarif ettirir. Ne darılı-
yorsun, oduncu.

HIRBO: Oğlum, senün aklun erik değil.

KAVUKLU: Orası öyle. Benim aklım erik
değil, şeftali. — Hâlâ herif dediğini di-
yor be! — Oğlum, onu anladık. Evet,
insanın alacası içindedir; fakat seninki
meydanda.

HIRBO: Elbette meydanda. Ben öyne sun-
netsize irasladam ki, omuzumdaki balta
bile az gelür. Sen kimin evini soruyon,
ağam!

KAVUKLU: Ulan, sahiyse, vay canına! Olur
a! — Peki, sen şimdi neye geldin? Onu
söyle.

HIRBO: Ulan, bura nere?

KAVUKLU: Bizim mahalle.

HIRBO: Yoh, ulan, mahalleyi sormadum.
Bura nere? Ne yerdür?

KAVUKLU: Sünnet düğünü yeri. Neden
sordun?

HIRBO: Ulan, öynedür de ne diye soru-
yon? Ben sanğa bir saattir “— Ben sun-
netçiyim.” diyom da, sen hâlâ “— Neye
geldün?” diye soruyon ha! Tuh senün
cılbah kellene!

PİŞEKÂR: (*Zuhûr ederek.*) Vay, maşallah,
Himmet Dayı! Efendim, hoş geldiniz,
safâ geldiniz!

HIRBO: Safada var olun, İsmail Efendi.
Banğa haber itmişsün, haman seğırt-
düm geldüm.

PİŞEKÂR: Evet, öyle oldu. Hoş geldiniz.
Gözlerimiz aydın!

KAVUKLU: İsmail, bu herifi sen mi çağır-
dın sünnetçi diye?

PİŞEKÂR: Elbette efendim. Biz düğüne
hazırladığımız vakit, sünnete tâlib
olanları³⁰ göreydin, bunu bile az bulur-
dun, birader.

KAVUKLU: Pekâlâ. Ya sünneti onlar nere-
den haber alıp da geldiler?

PİŞEKÂR: Efendim, bu düğünü kuran zat
esasen taşralıdır. Gerçi tahsil ve terbiyesi
buradadır, fakat baba tarafından pek çok
akrabası var. Bunların içinde sünneti ih-
mal edilmiş belki altı yedi kişi vardır. Bu
bile belki az gelecek.

KAVUKLU: İyi ama, İsmail, bu bizim ço-
cukları sünnete kalkarsa dümdüz çıkı-
rır be! Herifteki hale bak. Herif sünnet-
çi değil, oduncu.

30 Tâlib olmak: istemek, istekli olmak.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, o gördüğü gibi değildir. Hele biz bir sünnete başlayalım da gör. Şimdi sohbeti bir tarafa bırakalım da, birader, çocuğu getir. İçerde her şeyler hazırlanmıştır.

KAVUKLU: Hangi içerde? İsmail, bu bize verdiğin evden başka bir yer daha mı var?

PİŞEKÂR: Efendim, bu bahçenin başka bir dairesi yok mu sanıyorsun? Şimdi tahkikatı³¹ bırak da, sen git çocuğu bul getir; ben de buradaki noksanları ikmal edeyim.³²

(Kavuklu sür'atle gider.)

HIRBO: İsmail Efendi, benüm gidecek yerlerim çoh. Bekleyemem. Biraz tez olun, gozüm.

PİŞEKÂR: Tabî, efendim. Onu biz senden ziyade düşünüyoruz. Malûm ya, davetlilere giden tezkere, hemen bu saatten iki saat sonradır. Elbette acele ediyorum. Hele sen şöyle bir kenara otur da, çocukları getirsinler.

(Hirbo bir kenara oturur.)

KAVUKLU: *(Meydana telâşla gelir, evvelâ yendiünyaya uğrar.)* Huu! Bana bak.

I. ZENNE: *(İçeriden.)* Ne var? Hani oğlan?

KAVUKLU: Ben de sana onu sormağa geldim.

I. ZENNE: Aaa! Ayol, benden yirmi para aldı, “— Cami avlusunda biraz ceviz oynayayım.” dedi, gitti. Oraya baktın mı?

KAVUKLU: Baktım. Değil bizimki, başka çocuklar da yok. Orada total bir çocuk var.

I. ZENNE: Hah! İşte bizim oğlanın arkadaşı. Ondan ayrılmaz. Ona sordun mu?

KAVUKLU: Hani, bizim arka tarafta oturur

Duvarcı Hüseyin Ağanın oğlu vardır; o mu?

I. ZENNE: Elbette o ya! Ne oldu, o bilir. Nereye gittiğini söylemedi mi?

KAVUKLU: Ben sormadan o söyledi.

I. ZENNE: Ne dedi?

KAVUKLU: “— Sünnet olacakmış, entarisini filânını giymeğe eve gitti.” dedi.

I. ZENNE: Eee! Eve gittin baktın mı?

KAVUKLU: Baktım yahu! Evde bulamadığım için, belki buraya gelmiştir diye buraya koştum. Ulan, oğlan kaçmasın.

I. ZENNE: Ben sana, “— Oğlanın kulağına koyma.” dedim. Nasıl! “Kırk yılda bir kadın sözü dinle” derler. Hadi bakalım!

KAVUKLU: Dur, ulan! Ortalığı telâşa verme *(Koşarak Pişekâr'ın yanına gelir.)* — Aman İsmail, bizim oğlan meydanda yok. Ne yapalım?

PİŞEKÂR: Efendim, her tarafı etraflica aradın mı?

KAVUKLU: Her yerlere baktım; hattâ cami avlusunda, bizim komşulardan bir total çocuk var ki, bizim oğlanın pek sevdiği arkadaşdır.

PİŞEKÂR: Aman, sor. Hemen ona sor.

KAVUKLU: Durulur mu? Hemen sordum.

PİŞEKÂR: Hemen ne dedi?

KAVUKLU: Hemen, “— Sünnet olacakmış, entarisini filânını giymeğe eve gitti.” dedi.

PİŞEKÂR: Aman, birader, durma, koş eve! Hemen ara.

KAVUKLU: Hemen şimdi mi?

PİŞEKÂR: Elbette hemen.

KAVUKLU: Ulan, hemen evden geliyorum.

PİŞEKÂR: Hemen yok mu?

KAVUKLU: Hemen ne gezer! Sünnet olacağını söyledik. Onlara haber verilmez;

31 Tahkikat: soruşturma.

32 İkmâl etmek tamamlamak.

biz orasını yanlış yaptık, İsmail. Bu oğlan mutlaka kağıt.

PİŞEKÂR: Eyvah! Şimdi ne olacak? Demek vaktinden evvel söyledin.

KAVUKLU: Söyledim ama, İsmail, onu sevindirecek şeyler de söyledim.

PİŞEKÂR: Olur mu, a birader! Şimdi ne olacak? Öyleyse, mahallede sünnet olacak çocuklar varsa, onları sünnet ederiz. Ne çare! Her şeyler hazırlanmış. Böyle bir zamanda nasıl olur? Ne kadar pişmiş pilâv, zerde varsa hepsi bozuktur. Davetliler gelir de, geri dönmeleri nasıl olur? Hadi sen etrafı bir dolaş bakalım. Bir iki fakir çocukları olsun bulmak lâzımdır.

KAVUKLU: Sen merak etme. Bizim oğlan yalnız kalmasın diye, oraya buraya sordum, hattâ öteki mahalleye bile adamlar yolladım. Hay Allah cezasını versin! Bak keratanın ettiği işe! Şimdi ne olacak? Sünnet olacak başka çocuk yok.

PİŞEKÂR: Ne yapalım, birader, düşünürüz. Dur, evvelâ sünnetçiye savalım. (*Hirbo'nun yanına gider.*) — Efendim, Himmet Ağa, bugünlük size zahmet oldu. (*Kesesinden para çıkararak*) Buyurun. Bugünkü zahmetinize mukabil değilse de, bir iki gün sonra çağırılacaksınız. O zaman telâfi ederiz.³³ Buyurun! (*Uzattır.*)

HIRBO: Ne o, ulan İsmail Efendi, ne o?

PİŞEKÂR: Efendim, düğünümüz bugünlük geri kaldı. Birkaç gün sonra sizi yine davet edeceğiz.

HIRBO: Sen ne diyon, İsmail Efendi. Ben sunnet için bir yere vardım mı, mümkünü yoh bir sunnet itmeden ayrılmam.

PİŞEKÂR: İyi ama, a birader, etrafı arattırdım, sünnet olacak çocuk bulamadım.

Ne yapalım! Bir iki gün sonra size muhakkak haber göndereceğiz.

HIRBO: Ne diyon, İsmail Efendi, sen? Sünnet olacak çocuk ne olmuş?

PİŞEKÂR: Efendim, vaktinden evvel söylemişler. Çocuktur, korkmuş, kaçmış.

HIRBO: Onu çocuğa habar viren kim? Hangi terestir o?

PİŞEKÂR: Abdal babası.

HIRBO: Tamam! Ben de çocuğun yerine mümkünü yoh onu sunnet iderün.

PİŞEKÂR: Aman, birader, nasıl olur? Koca adam iki defa sünnet olur mu?

I. ZENNE: (*Yenidünyadan çıkarak Pişekâr'a yaklaşıp.*) Baksanız a, İsmail Efendi! Azıcık buraya gelir misiniz?

PİŞEKÂR: (Sokularak.) Buyurun, efendim. Yoksa çocuğu mu buldunuz?

I. ZENNE: Hayır, efendim; ne çocuk, ne bir şey. (*Pişekâr'ın yakasından tutarak çeker, kulağına bir şeyler fısıldar.*) Tamam sırasıdır, efendim. Bu fırsatı kaçırmayınız, günahı vebâlî³⁴ sizin boynunuza olur.

PİŞEKÂR: Ne diyorsunuz, kızım! Sahi mi söylüyorsunuz?

I. ZENNE: Elbette, efendim! Neden yalan söyleyeyim?

PİŞEKÂR: Aman, deme! Yüreğime inecek. Vah vah vah! Pekâlâ, bu zamana kadar nasıl olmuş da kalmış?

I. ZENNE: Efendim, şimdiye kadar utanarak bu meseleyi kimseye açamadım. İşte şimdi fırsat geldi, size söylemeğe mecbur oldum. Hazır, sünnetçi de ısrar ediyor. Ne yapalım, oğlunun yerine babasını sünnet etmiş oluruz, öylecene bu sır da kapanır gider.

PİŞEKÂR: Hay Allah iyilik versin! Demek

33 **Telâfi etmek:** elden çıkan bir şeyin yerini aynı değerde başka bir şeyle doldurmak.

34 **Vebâl:** günah.

sünneti ihmal edilmiş haa! Vah vah vah!
Aman, koş, siz onu bana yollayınız, kı-
zım.

I. ZENNE: Baş üstüne, efendim. (*Yenidün-
yaya girer.*) — Huu! Bak, seni İsmail
Efendi çağırıyor.

KAVUKLU: (*Koşarak gelir.*) İsmail, beni ça-
ğırdın mı?

PİŞEKÂR: Evet, birader, sen azıcık bana
gel bakayım! (*Koluna girerek içeriye gi-
rerler.*)

KAVUKLU: (*İçeriden.*) Aman, yahu nasıl
olur? Alimallah olmaz! İsmail, şaka mı
ediyorsun?

PİŞEKÂR: Ne şakası, a canım! Sünnet-i se-
niye³⁵ bu. Elbette olacak.

(*Gürültü büyür. Kavuklu beyaz tekke ve
nazarlıklar, arkasında sünnet çocukları-
na giydirilen beyaz entari, ayaklarında
pabuç olduğu halde, içeriden fırlar, ka-
çar. Pişekâr, Hırbo, hokkabazlar, bir alay
müstahdem, arkasından koşarak meydana
çıkaraklar.*)

KAVUKLU: Olmaz, yahu, olmaz!

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi Efendi, birader,
ne yapıyorsun? Âleme rezil oluyoruz.

KAVUKLU: (*Koşarak.*) Alimallah olmaz!
İsmail, sen çocuk mu oldun, birader!
Neyse ne! Şimdiye kadar olmuş...

[.....]³⁶

35 Sünnet-i seniye: yüce sünnet. (Sünnet:
Muhammed peygamberin İslâmlarca uyulması
gereken söz ve davranışları.)

36 Eldeki metinde bir sayfa (s. 27) eksik. Olayın
yürüyüşünden anlaşıldığına göre, Kavuklu yaka-
lanıp zorla içeriye götürülmüş, sünnet edilmiş,
sonra getirilip meydanadaki karyolaya yatırılmıştır.
Sünnet sırasında Kavuklu'nun bağırdığı; bu arada
geleneğe uyularak, Hokkabaz'ın tef çaldığı ve
Bileydim kestirmezdim, kara kediye

[kaptırmazdım.

Oldu da bitti maşallah! Oldu da bitti maşallah!
diye bağırarak maskaralık ettiği düşünülebilir.

(*Zurna Zenne havası çalar. En önde, kır-
mızı fesli, eli fenerli Zenci Köle, arkada II.
Zenne, onun arkasında III. ve IV. Zenne-
ler, en arkada Kayarto meydana gelirler,
ağır ağır bir devir yaparlar. Zurna du-
rur.*)

(*Pişekâr'la I. Zenne gelenleri karşılar.*)

PİŞEKÂR: Buyurun, efendim! Buyurun,
iki gözüm! Safâlar geldiniz!

II. ZENNE: Efendim, safâda dâim olunuz.
Sünnet çocuğunu ziyarete geldik.

I. ZENNE: Buyurun, efendim! Safâlar gel-
diniz! Buyurunuz!

(*Hepsi beraber karyolanın önüne gelirler.*)

KAVUKLU: (*Evvêlâ yorganı başına çekerek
saklanır.*) Ulaaan!

I. ZENNE: Ayol, seni ziyarete gelmişler.
Ne saklanıyorsun? Başını çıkar da gör-
sünler.

II. ZENNE: Ay! İnan olsun utandı, ayol!
Utanacak ne var. Aç da, yüzünü göre-
lim. Bak, sana hediyeler getirdik. (*Arka-
sına dönerek.*) — Ver, Zerafet, ver şunu!
(*Kayarto hediyeyi uzatır. Hepsi bir ipe
bağlanmış olan sovan, sarmısak, bir eski
pabuç, bir alay mavi katır-boncuğunu alır,
başını yorganın altından çıkarmış olan
Kavuklu'nun omuzuna asar.*) — Tuh!
tuh!... Maşallah! Maşallah!... Hak na-
zardan saklasın! Amanın, haspaya ne de
yakışmış!

III. ZENNE: Aman da maşallah! Hay has-
pam hay! Hakikaten yakışmış. (*Sür'atli-
ce.*) Tuh, maskara! Al bakayım hediyeni.
(*Tahtadan yapılmış Eyüp oyuncağı koca bir
çekirgeyi yere yapıştırır, bırakır; çekirge sıç-
rar.*) Ay! Korktum. Al bakayım! (*Verir.*)

IV. ZENNE: Aman da aman! Hay çapkın
hay! Ayol, hiç de yadırgamamış! (*Elini
uzatarak.*) Öp bakayım da vergini ve-
reyim.

KAVUKLU: (*Doğrularak.*) Biz boyuna böyle el mi öpeceğiz? (*Uzanır.*) Ver bakalım! (*El öper.*) Ooo! Ulan, mis gibi kokuyor. Ne âlâ! Ötekini de ver öpeyim. Allasen ver! (*Uzanır, derhal şiddetli bir acı hissi göstererek.*) — Vayyy! Onu unuttuk be! (*Tekrar yerine çekilerek ovunur?*) Vay anasını! (*Suratını ekşiterek.*) Vayyy!... Neyse, atlattık.

IV. ZENNE: Ayol, vergimi veremedim. Al bakayım! (*Eyüp oyuncaklarından, ufak, aynalı, kulplu, emzikli bir testi uzatır.*) Al bakalım! İyi ol da, inşallah, bununla evine çamaşır suyu taşırsın. (*Verir.*)

KAVUKLU: Oh ne âlâ! Bu böyle devam ederse, ben de Eyüp'te bir oyuncakçı dükkânı açarım. Gelsin, efendim gelsin! Oldu olacak, kırıldı nacak.

KAYARTO: Aaa! Ayol, durun bakayım, ben de göreyim, ben de hatır soracağım. Dur bakalım, küçük hanım! (*Ötekileri aralayarak ilerler.*) — Al bakalım şu vergini. (*Ufak bir toprak tencere, bir de kepçe uzatır.*) Buyurun! Geçmiş olsun. Allah şifalar versin!

KAVUKLU: Eyvallah, bacı! (*Şiddetle aksırır.*) Ver bakalım.

KAYARTO: Hay Allah cezanı versin! Şimdi benim babalarımı başım toplayacak. Gidi seni kor olası seni! Sana hatır sorduk, fena mı yaptık, ayol? Bu ne terbiyesiz herif bu böyle. Saçından sakalından utanmadan bir de sünnet olmuş. Tuhhh!

IV. ZENNE: Aman, bacı, sen de! O zavallı çocuk, ayol! Baksan a, üşümüş, nezle olmuş, ondan aksırıyor. Sen de üstüne aldın. Hadi gidelim. (*Zenneler yürürler.*)

KAVUKLU: Hani, önde fener çeken gelmedi ya.

II. ZENNE: Haaa! Sahi. — Mercan, oğlum,

seni “— Niçin hatır sormadı?” diyor. Sen de hatır sor da, gidelim.

ZENCİ KÖLE: Peki, efendim. (*Elinde tuttuğu, kâğıttan yapılmış ufak bir vapuru verir.*) — Buyurun hediyenizi. Geçmiş olsun!

(*Hep beraber yürürler*)

I. ZENNE: (*Karşılayarak.*) Efendim, teşekkürler ederiz. (*Önlerine düşerek.*) Buyurunuz, efendim, sizi köşke yerleştiriyim de, düğünü oradan seyr edersiniz. Buyurunuz! (*Yenidünyanın önüne gelir, dururlar. Dönerek Pişekâr'a seslenir.*) — İsmail Efendi, af edersin, ben telâşla anahtarları içeride bırakmışım. Sizde anahtar vardır. Hanımlar kapıda kaldı, lütfen açar mısınız?

PİŞEKÂR: Peki, efendim, geliyorum. (*Yürür.*)

KAVUKLU: Vay köpoğlu vay! Ulan, bizim karı da bunlara uygun. Hangi kapı kilitli kaldı be? Ne uyduruyor köpoğlu!

PİŞEKÂR: (*Yenidünyanın önüne gelerek, elindeki pastavla yenidünyanın parmaklığına sürterek.*) Buyurun, efendim!

ZENNELER: (*Hepsi birden sıçrayarak.*) Ay! Korktuk. (*İçeri girerler.*)

I. ZENNE: Vah vah! Buyurunuz! İsterseniz yukarıki odalardan düğün pek güzel seyr edilir; buyurun, efendim, Allasen! (*III. ve IV. Zenne, sandalyenin üzerine çıkarak.*)

III. ZENNE: Amanın, anne, siz de bir çıkmın da görünüz! Sade düğün yeri değil, tekmil dünya ayak altında. Vallahi çok memnun olursunuz.

IV. ZENNE: Amanın, çocuklar, olur şey değil! Efendim, bu ne manzara bu!

KAVUKLU: Vay köpoğulları vay! Ulan, ne uyduruyorlar.

II. ZENNE: Amanın, çocuklar, benim bu

merdiveni çıkacak hiç halim yok. Siz oradan her tarafı seyr ediniz, ben burada rahatım.

KAVUKLU: Ulan, ihtiyar da onlara uygun.

(*Zenneler otururlar; zenci Köle, Kayarto arkada, ayakta dururlar.*)

I. ZENNE: Efendim, nasıl, rahat mısınız? Ben de şöyle yanınıza oturayım.

(*Bir sandalye alarak yanlarına oturur.*)

ZENNELER: (*Hep beraber.*) Aaa! Elbette. Bundan daha rahat yer olmaz, efendim. Üzülmeğiniz, çok rahatız.

(*Zurna, Çelebi havası çalar. Çelebi, elinde, kâğıda sarılmış bir demet çiçekle gelir. Bir devir yapararak durur.*)

KAVUKLU: Al bir müşteri daha! Ulan, bunlar birer birer gelecekler galiba. Zararı yok. Ancak, bir işe yarar vergi getir-seler bari. Dur bakalım, bu züppe neci. — İsmail, bu da neci?

PİŞEKÂR: Efendim, buna adla sanla, “Rezaki-zâde Narçin Bey” derler. Gayet asîl, necib,³⁷ vergili bir beydir.

KAVUKLU: Ulan, yoksa bunları da sen mi davet ettin?

PİŞEKÂR: Elbette, efendim. Bunlar burada komşudurlar. Davete ne hacet! Du-yan gelir elbette. Fakat bunları bilhassa ben davet ettim.

KAVUKLU: Desen e, biz burada âleme rezil olacağız.

PİŞEKÂR: (*Çelebi’yi karşılayarak.*) Maşallah, efendim! Safâlar geldiniz, Narçin Bey oğlumuz. Düşünümüze tenezzülen³⁸ teşrif buyuruldu, öyle mi?

ÇELEBİ: Hem öyle, hem de bir bakıma

davetli bulunmaktayım. Değil mi, efendim?

PİŞEKÂR: Aman ne âlâ! Efendim, bu haber-i beşâreti³⁹ verdiniz, beni ihyâ⁴⁰ buyurdunuz.

ÇELEBİ: Efendim, hal ü tavrından⁴¹ çok zeki olduğu anlaşılan bir komşu çocuğu vasıtasıyla davetnâmenizi aldım. Tabîî, memnuniyetle hemen geldim.

PİŞEKÂR: Efendim, safâlar geldiniz. Kısarak boylu, esmer yağız bir çocuk muydu?

ÇELEBİ: Evet, efendim.

PİŞEKÂR: Buyurunuz, efendim! Sünnet çocuğunu ziyaret etmeyecek misiniz, efendim? Buyurun! (*Kavuklu’nun yanına gelirler.*) Sünnetlimiz Hamdi Efendi.

ÇELEBİ: Tamam, efendim! Beni davet eden çocuk bu zata o kadar benziyordu ki, tarif edemem. Fe-sübhân-allah! Yoksa, çocuğu kaçtı da, onun yerine babası mı dersiniz? (*Elindeki ambalaj olmuş çiçeği Kavuklu’ya verir.*) — Buyurun, efendim!

KAVUKLU: Eyvallah, evlâdım! İşte o çocuk değil mi ki, şimdi bu felâketi bu yaştan sonra başıma getiren.

ÇELEBİ: Her ne hal ise, efendim. Geçmiş olsun, efendim. Bu da bir hayırdır, fena bir şey değil ya!

KAVUKLU: Orasını bana sorun siz.

PİŞEKÂR: Buyurun, Çelebim! (*Giderler. Pişekâr, Çelebi’yi oradaki sandalyelerden birine oturtur ve döner, Kavuklu’nun kar-yolasına gelir.*) — Nasıl! Gördün mü, külhani. Bir de beni beğenmezsin. Hiç yoktan sana bir iş. Daha ne istiyorsun?

37 Necîb: soylu.

38 Tenezzülen: alçakgönüllülük gösterilerek (Nezaket sözü).

39 Haber-i beşâret müjde haberi.

40 İhyâ: 1. yeniden canlandırma, diriltme; 2. çok iyi bir duruma kavuşturma.

41 Hâl ü tavr: davranış.

Aç bakalım hediyeni. Ne getirmiş, görelim.

KAVUKLU: Canım nesini açayım? Bu da öbür gelen hediyeler gibi bir şeydir.

PİŞEKÂR: Aç, canım, ben de göreyim!

KAVUKLU: Al, ulan! *(Ambalajın üstündeki kâğıdı yırtar, bir demet pırasa çıkar.)* Buyurun! Götür, aşçıbaşıya ver de, davetlilere ziyafet çeksin. Görüyor musun şu gelen hediyeleri. Bu da senin düğününe benziyor.

PİŞEKÂR: Hele dur bakalım, daha birçok davetliler var. Onlar da gelsinler, artık gelen hediyeler seni ihyâ edecektir.⁴²

KAVUKLU: Belli.

PİŞEKÂR: Allasen, davetliler seni ziyarete geleceklerdir, münasebetsizlikte bulunup da beni mahcup etme, birader.

KAVUKLU: Ulan, şunun tenbihine bak be! Bu yaştan sonra beni âleme rezil et; bir de, geleceklere karşı efendiye mahcup etmemeliymişim. Ulan, herifleri üzerine hücum ettirip seni dövdürmediğime şükür etmiyor da, bir de mahcup olmasınmış. Haydi, haydi! Ağzımı açtırma, def ol şuradan! İsmail, canımın acısına bakmaz, alimallah yataktan fırlar, gırtlığın budur der, sarılıırım.

PİŞEKÂR: Canım, sana da iyilik etmeğe gelmez, a birader! Seni iki taraftan kazandırdım. Daha ne darılmaya hakkın var? Nankörsün vesselâm! *(Gider, bir kenara oturur.)*

(Zurna Arnavut havası çalar. Arnavut meydana gelir, durur, Arnavutça şarkı okur.)

PİŞEKÂR: *(Karşılıyarak.)* Maşallah! Buyurun, efendim, buyurun! Safâlar geldiniz!

42 İhyâ etmek: bk. n. 40/2.

ARNAVUT: Ho bre İsmail Efendi! Cönderdin sen mi bir hancı adam, “— Celsin bre Bayram, bizim düğün var sünnet.”

PİŞEKÂR: Elbette ben haber gönderdim. Buyurun, efendim! Bizi ihyâ buyurdunuz.

ARNAVUT: Lâzum şimdi bir hancı çocuk, olmuş sünnet, cörmek lâzum.

KAVUKLU: Al bir müşteri daha! Kim bilir bu da ne halt getirecek. — İsmail, anlat, bu herif gelir, burada bir çocuk yerine kart bir adam bulur, beni nöbetçi zanneder, aldanmasın.

PİŞEKÂR: Merak etme, onlar müdekkik⁴³ adamlardır.

KAVUKLU: Artık davet edecek kimse kalmadı da, muvakkitleri⁴⁴ mi davet ettin, ne yaptın?

PİŞEKÂR: Yanlış anladın. “Etrafı iyi anlayan” adamdır. Neyse, yine sana bir hisse çıkacaktır. Aman dikkat et! — Buyurun, efendim, buyurun!

ARNAVUT: *(Gelerek.)* Var mı bir hancı çocuk, olmuş sünnet?

PİŞEKÂR: Efendim, burada yatıyor, buyurun.

ARNAVUT: *(Sokularak tedkik eder.)* Ho bre, İsmail Efendi, var burda bir sünnet çocuk nöbetçi.

KAVUKLU: Hah! Ben demedim mi?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, sünnetli olan odur; yalnız, çocuk değil.

KAVUKLU: Kartlaşmış biridir. Korkma, söyle, İsmail.

PİŞEKÂR: Efendim, sizden meydan yok ki.

43 Müdekkik: tedkik eden, inceden inceye araştıran.

44 Muvakkit: eskiden, güneşe göre namaz vakitlerini ayarlayan kimse.

45 Vech: yol, tarz.

ARNAVUT: Çok âlâ! Ama lâzum cörmek şimdi çim yapıdı bu sünnet?

KAVUKLU: Allahtan.

PİŞEKÂR: O kolay, efendim. Ne sormak istiyorsunuz?

ARNAVUT: Çok meraklı oldum. Lâzumdur anlamak, bu kart adam nasıl yaptı sünnet?

PİŞEKÂR: Efendim, nasıl olacak! Bildiğiniz vech⁴⁵ ile.

ARNAVUT: İnanmam bre İsmail Efendi. Zira bu o kadar kartlaşmıştır çi, bre kuzum, çesmez ustura, lâzum balta.

KAVUKLU: Gördün mü, İsmail! Ya bu herif sünnetçi olaydı, ne olurdu benim halim?

ARNAVUT: *(Elinde bulunan bir ipte bağlı iki dana parçasını uzatarak.)* Buyurun! Sana lâyük diil, biliyorum; fakat bundan daha kart bir şey bulamadım. Bakma kusura. İnşallah bir daha kökünden olacaksın sünnet, o zaman olacak yirmi tane çeçi paça.

KAVUKLU: Onları da, bunları da evlendigin vakit paça gününde kullanırsın.

ARNAVUT: Bu içi hediye az mı celdi?

KAVUKLU: Ben ayakta olsaydım, az mı geldi, çok mu geldi anladın. Dua et ki yataktayım. — İsmail, Allah aşkına bu herifi götür, bir daha da böyle ziyaretçi getirme. Ulan, bu ne rezalet be!

PİŞEKÂR: Efendim, onların memleketlerinde âdetleri böyle olsa gerek. Kusura bakma. Ses çıkarma da, ben düzeltirim. — Bayram Efendi, buyurun! *(Birlikte yürürler. Münasip bir yere otururlar.)* Şurada istirahat buyurunuz, efendim. *(Bir tarafa çekilir.)*

(Zurna Cûd havası çalar, Cûd meydana gelir, korkulu bir vaziyette etrafa bakar ve bir kenarda durur.)

PİŞEKÂR: *(Karşılayarak.)* Buyurun, Azarya Efendi! Safâlar geldiniz! Çok merak ediyordum. Hamd olsun teşrif buyurdunuz.

CÛD: Sağ ol, Simoyil Efendi. Ne var? Bu duyun mu?

PİŞEKÂR: Evet, efendim, düğün.

CÛD: Ne duyunu bu?

PİŞEKÂR: Efendim, sünnet düğünü.

CÛD: Ne demek, aynamadım. Şimdi burada bir çocuk var sünnetli, yanısında da nobetçi var, kaçmasın çocuk, bekliyor mu?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, o da sünnetli.

CÛD: Aferum aferum be! Siz sünneti altmışından sonra mi yaparsınız? Ha, anladım anladım! Bir körpe çocuk, bir kart. Tamam. Denk yelsin, deyiş mi oy-le. Aferum, aferum be! Bu hesabi kimse düşünmedi.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. Öyle, düşünülerek tertip edilmiş bir şey değildir; ancak tesadüftür; o kadar.

KAVUKLU: İsmail, ziyaretçi seni biraz tıraşa tuttu galiba. İşitemiyorum, ne diyor?

PİŞEKÂR: Canım, bizim Azarya Efendiyi sen de tanırsın. Düğünümüzü haber almış, eksik olmasın, hatır sormaya gelmiş.

KAVUKLU: Bana kalırsa, sade öyle değil, buraya alaya gelmiş olacak.

CÛD: *(Sokularak, koynundan çıkardığı kâğıttan yelpazeyi vererek.)* Buyurun, yellenirsin.

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Sen yellen.

CÛD: Ne darılıyorsun? Fena mi be, yellenirsin! — Haydi, Simoyil Efendi,

45 Vech: yol, tarz.

bunun yanında çok durulmaz, kaçalum.

PİŞEKÂR: Buyurun, efendim, sizi güzel bir yere oturtayım da seyr ediniz.

CÛD: Haydi buyurun.

(*Giderler. Pişekâr, Cûd'u bir iskemleye oturtur.*)

KAVUKLU: Uç, kerata! Def ol!

PİŞEKÂR: (*Dönüp Kavuklu'nun yanına gelir.*) Canım, birader, sen ziyaretçileri neden beğenmiyorsun?

KAVUKLU: İsmail, sade söylüyorsun. Bir de bana sor bakalım. Sen böyle ellisinden sonra sünnet oldun mu?

PİŞEKÂR: Ben misafirleri karşılamağa gidiyorum. Yaramazlık etme, e mi!

KAVUKLU: Ulan, İsmail, ben de başladım kendimin küçük bir çocuk olduğuma inanmağa. Vay anasını be!

HIRBO: (*Sür'atle gelerek.*) Ne var, İsmail Efendi? Acap bizüm sünnetlü ne oldu? Ağrısı mağrusu var mu dersün? Hemen hinci onaralum. Varayum mu yanuna? (*Karyolaya yürür.*) Ha bir görelüm.

KAVUKLU: (*Yorganın içine girerek.*) Aman, İsmail, davetlilere beni rezil edecek. Şu ayıyı buradan def et Allasen, birader!

PİŞEKÂR: Yok canım, birader, bu kadar davetli düğün halkına karşı öyle şey mi olur? Bizim sünnetçimiz kaba görünür, fakat ince adamdır. — Değil mi, sünnetçibaşısı?

HIRBO: Elbette öyne. Ulan, ben öyne olmasam, banğa sunnet mi bırağurlar? (*Kavuklu'ya.*) — Sen banğa habar it, ağrusu sizi falan var mu? Onu di.

KAVUKLU: Hayır, efendim, ne münasebet! Sizin gibi odun yarıcısından sünnetçi olur da adamda ağrı sızı mı kalır? Haydi, iki gözüm, sen şimdilik git de

rahatına bak. Sen, yalnız, gözüme görünme, o kadarı elverir, ayı dayı.

HIRBO: İsmail Efendi, şahüt ol. Ağru mağru oluncu, banğa haber ideceksün.

PİŞEKÂR: Peki. Hadi buyurun yerinize, icap ederse haberdâr ederim.⁴⁶

(*Hirbo gider.*)

KAVUKLU: Yahu, İsmail, hani hokkabazlar? Ne biçim sünnet düğünü bu? Benim artık canım sıkılmağa başladı.

PİŞEKÂR: Efendim, her şeyin sırası var. Ne acele ediyorsun? Bak, bi taraftan davetliler, misafirler akın akın geliyor. Hele biraz daha sabırlı ol, birader.

KAVUKLU: Ulan, eğlenceler bize mi, misafirler mi, köpoğlu?

PİŞEKÂR: Efendim, sen üzülme. Şu misafirlerin arkasını alalım şimdi. Sen sıkılma, sonra kan boşanır.

KAVUKLU: İsmail, öyle olursa ne olur?

PİŞEKÂR: Mevt⁴⁷ olur, mevt.

KAVUKLU: Efendim?

PİŞEKÂR: Mevt olur, birader, mevt.

KAVUKLU: Korkulacak bir şey mi o dediğin meret?

PİŞEKÂR: Yok, canım, o kadar korkulu değil. Hele kısa sürerse bütün bütün tehlikesi yoktur. Hemen bir uyku gelir; uyursun, o kadar!

KAVUKLU: Ulan, ağzının içinde bir şeyler geveliyorsun. Bunda da bir köpoğluluk var. Doğru söyle, o “meret” dediğin ne demek?

PİŞEKÂR: Dedim ya, birader, merak edilecek bir şey değil. Haydi rahat it.

KAVUKLU: Ulan, köpoğlu, yutturuyor musun? İt senin babandır. Hay köpoğlu hay!

46 **Haberdâr etmek:** haber vermek (**Haberdâr:** haberi olan, haberli).

47 **Mevt:** ölüm.

PİŞEKÂR: Artık çok oldun! Ben gidiyorum. Bak, misafirler geliyor. (*Gider.*)

(*Zurna Balama için bir polka çalar. Balama, diğer oyunlarda tarif edildiği vech ile melbûs⁴⁸ olarak, oynaya oynaya meydana gelir; bir döner, bir daha döner, sünnet döseği yanına gelir; hayretler içinde Kavuklu'ya bakar; süzer, şüphelenir, döner, düşünür; bir türlü karar veremez, yan cebinden bir gözlük çıkarır, burnunun üzerine takar, kemâl-i dikkatle⁴⁹ Kavuklu'ya bakar; müteaccibâne⁵⁰ döner, düşünür, karar veremez; bir defa daha döner, Zurnacı'ya çalmasını işaret eder, zurna bir polka havası çalar; oynayarak karyoladan uzaklaşır, nazarıyla⁵¹ karyoladan ayrılamaz, döner döner döner; karyolaya yaklaşır; hayretle bakar, yine oynayarak ortaya çıkar, hayretle tedkikatına⁵² devam ederek.*)

BALAMA: Bravo bravo bravo! (*Pişekâr'a dönerek.*) — Af edersiniz, İsmail Efendi, bu ne burda? Var nöbettsi?⁵³ Yoksam daskalos⁵⁴ var burda yatmak.

KAVUKLU: İsmail, sen bu herifi de aşır. Çünkü sabrım azaldı, elimden bir kazâ çıkacak.

PİŞEKÂR: Efendim, öyle şey mi olur? Bir sünnet çocuğuna yakışmayacak şeyler. Bir sünnetliye yakışan, istirahat ile sükkûnet gerektir. Sen huşûnet⁵⁵ göstermeğe başladın.

KAVUKLU: İsmail, sünnetli miyim, aşçı mı?

PİŞEKÂR: O ne demek, efendim?

KAVUKLU: “— Hoşaf, et” diyorsun da.

BALAMA: Ha, evet evet evet, var bir partsa kreas.⁵⁶

KAVUKLU: İsmail, herif bir şey yumurtladı yine.

PİŞEKÂR: Efendim, ben anladım. “Hoşaf, et” dedim ya, o da etin Rumcasını söylüyor.

KAVUKLU: Peki, bu herif buraya sünnet düğünü için mi, yoksa yemek tarifine mi geldi? Haydi, Allahını seversen, İsmail, şu herifi buradan götür, sinirleniyorum.

PİŞEKÂR: Canım, fena bir şey söylemiyor.

BALAMA: Yok vre kaymene,⁵⁷ karnaval var ne zaman, o zaman bu; şimdi yok bu.

KAVUKLU: Baksan a, palikarya! Sen buraya sünnet düğünü için mi, yoksa her lâfa karışmağa mı geldin?

PİŞEKÂR: Hristaki Efendi, bu bizim sünnetli biraz gevezedir, kusura bakma.

BALAMA: Yok vre İsmail Efendimu.⁵⁸ Bu sünnet poli⁵⁹ maskara, ben şimdi verdsek⁶⁰ bir... pos to lene...⁶¹ afto...⁶² ne zaman duyün, veriyor bir şey.

PİŞEKÂR: Efendim, buna “dügün saçısı” derler.

BALAMA: Tamam. Bu. (*Cebinden bir kutu çıkararak Kavuklu'ya uzatır.*) — Buyurun, efendim, siz bu.

48 Melbûs: giyinmiş.

49 Kemâl-i dikkatle: çok dikkatli olarak.

50 Müteaccibâne: şaşırmışçasına.

51 Nazar: bakış.

52 Tedkikat: incelemeler, inceden inceye gözden geçirmeler.

53 Nöbettsi: nöbetçi. (Balama'nın konuşmalarında ç sesi ts harfleriyle gösterilmiştir.)

54 Daskalos: (Rumca) öğretmen.

55 Huşûnet: sertlik, kabalık.

56 Kreas: et.

57 Vre kaymene: be efendim, be yahu, be canım.

58 Efendimu: efendim.

59 Poli: çok.

60 Veredsek: verecek, vereceğim. (Balama'nın konuşmalarında c sesi ds harfleriyle gösterilmiştir.)

61 Pos to lene: nasıl denir.

62 Afto: şu.

KAVUKLU: Ulan, ben çocuk muyum be!
Şunun vergisine bak.

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, teşekkür etmedin, a birader.

KAVUKLU: Ne olduğunu anlayamadım ki.

PİŞEKÂR: Efendim, böyle hediyeler alınır ve ne olduğunu tedkik etmeden teşekkür edilir. Ne olursa olsun.

KAVUKLU: Peki, peki, anladık! Dur, şu kutuyu merak ettim. (*Açmak ister, açılmaz, uğraşır.*)

PİŞEKÂR: Birader, herkes sana bakıyor. Bırak şunu bir tarafa.

KAVUKLU: Merak ettim, İsmail, ben bunu açacağım. Ne olursa olsun.

BALAMA: Vre İsmail Efendimu, var merak, atsadsak, bırak.

KAVUKLU: (*Uğraşmakta devamla.*) Açıl, ulan! Hah, buldum, şurada bir tel var. (*Uğraşır. Birdenbire kutu açılır, tuhaf bir şey dışarıya fırlar, Kavuklu'nun suratına olanca kuvvetiyle çarpar. Kavuklu, derhal suratından alarak olanca kuvvetiyle Balama'nın suratına çarpar.*) — Al da bunu sen anana götür, köpoğlu!

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi Efendi, birader, ne yapıyorsun?

BALAMA: (*Şiddetle kaçarak, sandalyelerin birine oturur ve iki eliyle suratını kapayarak sallanır.*) Bravo! Bravo!

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Ulan, böyle hediye mi olur? Suratımı patlatacaktı az kaldı. — İsmail, böyle herifleri başıma dert çıkarma. Ulan, hani hokkabaz mokkabaz?

PİŞEKÂR: Efendim, şimdi sıra ona geldi. Bir dakika sonra o da olacak.

(*Zurna Denyo havası çalar. Denyo gelir. Birkaç renkli, gayet büyük donu boğazından bağlanmış; beline ipe bağlı Eyüp oyuncakla-*

rından ufak bir araba, arkasında sürünür; başında, önü yırtık, kulaklarına kadar geçmiş soluk fes vardır; ayağının birinde nalın, birinde arkası basık kundura eskisi; bir elinde Karagöz sureti, diğer elinde dahi Hacivat sureti, oynatarak gelir. Zurna durur.)

KAVUKLU: Al bir ziyaretçi daha! Dur bakalım, bu da ne hediye getirdi?

DENYO: (*Karyolanın önüne gelir, durur; Karagöz ve Hacivat'ı göstererek.*) Bak, sünnet-amca, nasıl oynuyorlar. (*Oynatarak.*) Bak, sünnet-amca. — Ulan, Hacivat baba! — Ne var, ulan, Karagöz?

KAVUKLU: Olmadı.

DENYO: Ulan, Kırmızıgöz.

KAVUKLU: Olmadı.

DENYO: Morgöz, Beyazgöz, Sarıgöz. Anladın mı? Anladın mı, Karagöz?

KAVUKLU: Ulan, kime söylüyorsun?

DENYO: Sana söylüyorum, sünnet-amca. Bak, Karagöz amca, bu da Hacivat.

KAVUKLU: Ulan, vay köpoğlu! Yine yutturdu.

PİŞEKÂR: Sen neye geldin bakayım?

DENYO: Hacivat amca, ben sünneti görmeğe geldim. Nerde o sünnet?

PİŞEKÂR: Evlâdım, “sünnet” değil, “sünnet düğünü”. Onu mu görmeğe geldin?

DENYO: Hah! İşte onu görmeğe geldim.

PİŞEKÂR: Efendim, o işte böyle gördüğün gibi bir şeydir. İstersen seni de sünnet edelim. Sana güzel esvaplar, entariler, oyuncaklar.

DENYO: Kim oynayacak?

KAVUKLU: Senin gibi Karagözler oynayacak.

DENYO: Yaaa! Beni aldatıyorsun. — İsmail Efendi amca, bak buna, bana ne diyor. — Pış! Duvara yapış!... Bak, Karagöz sana darıldı.

KAVUKLU: Hacivat'a söyle de, barıştırsın.

DENYO: Yağma yok! Hacivat'a söyleyim de, o da bana darılsın. — Bak, Karagöz amca, bunlar bizim aramızı bozacak. Darıl şunlara, korksunlar.

PİŞEKÂR: Hadi bakayım, benimle beraber gel de, şurada seni oturtayım. Şimdi hokkabazlar başlayacak, seyr edersin. *(Kolundan tutarak götürür, bir yere oturur.)* Otur bakayım burada. Sakın haa, ben gelinceye kadar buradan kımıldama.

DENYO: Olur, Hacivat amca, otururum.

(Zurna Külhanbeyi için bir hava çalar. İki külhanbeyi, külhanvari yürüyüşle meydana gelir. Sırtlarında ceketleri; feslerinin kenarında birer ipek yemeni, bıçkınvari sarılmış; yarım Fransız pantolon; fortları basık ve yumurta ökçeli iskarpinler; bellerinde Trablus ipek kuşak, kasıklarının üzerine dökme şekilde sarılmış; yakası iliklenmemiş mavi renkte ipekli frenkgömleği; boyunlarında birer ufak muska görünür; gömlek kolları dirsekle bilek arasında içeri kıvrılmış; ellerinde otuz üçlü birer beyaz tespih.)

KAVUKLU: Al sana iki davetli ki, dokunma keyfine. Oh, maşallah! Buyurun bakalım! Vay gidi düğün davetlileri vay! Önlerinde birer latarna eksik.

I. KÜLHANBEYİ: Vay! Ulan, düğün evine geldik haa! *(Zurnacı'ya.)* — Ulan, bir semâî havası yap bakayım.

ZURNACI: Baş üstüne, beyim. *(Semâî aranağmesi çalar.)*

II. KÜLHANBEYİ: *(Beste ile.)* Meded Top-haneli, top top kıvrıcık sırma perçemli.

I. KÜLHANBEYİ: Vay anam babam sünnetliler vay! Ulan, bu nasıl sünnet çocuğu? Bu nasıl düğün?

II. KÜLHANBEYİ: Oğlum, sünnet çocuğu değil bu, âdeta kart sünnetli.

KAVUKLU: Ulan, bunlar buraya düğüne değil, etrafı teftişe gelmişler.

I. KÜLHANBEYİ: Ulan, sünnetçi başı, sünnet mi oldun, farz mı oldun? Oğlum, senin farz olman bile kartlaşmış, anam babam!

KAVUKLU: Ulan, siz buraya düğüne mi geldiniz?, sünnet midir, farz mıdır, seçmeye mi geldiniz?

II. KÜLHANBEYİ: Vay anam babam! Ulan, beybaba, ne vardı acele edecek? Biraz daha bekleseydin de, rûz-i mahşerde⁶³ sünnet değil farz olurdun. Vay imanım sostik!⁶⁴

I. KÜLHANBEYİ: Ulan, moruk, bana bak, düğün hediyesi getirdik. *(Bir çift pek küçük takke uzatır.)* Al da bayramda giyersin.

KAVUKLU: Oğlum, sen onları götür de anana ver. Babasız doğuracağı çocuğa giydirim, elinden tutar gezmeğe götürür, köpoğlu!

PİŞEKÂR: Efendim, buyurun oturun da, hokkabaz başlayacak, seyr edersiniz. *(Takkeleri ellerinden alarak önlerine düşer, götürür, boş sandalyelerden ikisini göstererek.)* Buyurun, efendim!

(Ortaya bir masa getirilir, üzerine bir örtü örtülür, üç sandalye dizilir. Üç hokkabaz meydana ve doğruca masanın başına gelirler; iki Yardak arasında Usta, yani "pehlivan" unvânını alan hokka ustası dururlar. Biri (Usta) sivil giyimlidir, omuzunda takım ciltbendi,⁶⁵ bir elinde pastav vardır; biri kova şakvarlı, beli kuşaklı, başındaki fesin üzerine siyah hafif bir sargı sarılmış-

63 Rûz-i mahşer: mahşer günü.

64 Sostik: (argo) külhanbeylerinin kullandığı bir hitap sözü. Sustı, zostik olarak da kullanılmıştır.

65 Ciltbend: 1. içine kâğıt konacak kab, dosya, klasör, sıralağ; 2. (burada) içine takım konacak deri kab, çanta.

tır; üçüncünün “kaveza” dedikleri, aşağısı dar, yukarısı geniş, bezden yapılmış, tepesi kırmızı toplu bir külâh, sırtında acîb-üş-şekil,⁶⁶ beş on parçadan yapılmış mintan, altında ona uygun şalvar gibi koca bir don. Usta, “şeytanminaresi” tabir olunan büyük bir düdüğü teneke tepsinin içine kor; bir elinde pastav, iki ellerini kaldırarak hep birden dua eder gibi yaparlar, ellerini yüzlerine sürerek şarkıya başlarlar.)

I. YARDAK: Ammâ benim pehlivanım!

USTA: Buyur, benim pehlivanım!

YARDAK: Usul benden, marifet senden, dahi başlayalım.

(Eviç beste ile makama başlarlar.)

[Bu hokkabazlık ayrıca kitap halinde yazılmış olduğundan, burada tekrar edilmemiştir. Marifetlerini yaptıktan sonra oyunlara nihayet verilir.]⁶⁷

I. YARDAK: Hoş olsun, pehlivanım!

USTA: Bu fasılda tez kurtuldun elimden. Bundan sonraki fasıllarda elbette elime geçeceksin, o zaman kozumuzu pay ederiz.

(Dört tarafı temennalar ile selâmlayarak, cılbendi omuzlayıp, geldikleri gibi meydana çıkarlar.)

PİŞEKÂR: (Meydana çıkarak.) Hamdi Efendi, birader, nasıl, eğlendin değil mi?

KAVUKLU: İsmail, eğleniyor musun, birader? Bunları çocukluğumuzda gördük, bildik. Bunun nesiyle eğlenilir, a birader!

PİŞEKÂR: Efendim, pehlivanlarımız güreşe başlayacak. Hiç olmazsa o seni eğ-

lendirir. (Zurnacı'ya hitâben) — Oğlum, pehlivan havasına başla.

(Zurna pehlivan havası çalmağa başlar. Kispetli iki pehlivan, iki tarafa selâm vererek, meydana gelirler.)

I. ve II. PEHLİVÂN: Haydaaa! (Sedâlarıyla çırpınmaya başlarlar; peşrevden sonra tutuşurlar.)

PİŞEKÂR: Bak, efendim, bunlar hep senin için. Hamdi Efendi, birader, sen bu düğünü kendin yapmış olsaydın böyle mi yapabilirdin? Bir de beğenmiyorsun.

KAVUKLU: Eyvallah, ama, konu-komşuya maskara olduk. Onu ne yapalım?... Aman, İsmail, şöyle bir tarafa dur. Şu güreşe benim de merakım olduğunu bilirsin. Otakçılar'da seninle az mı güreşirdik. Ulan, o zaman ben neye sünnet olmadım da bu vakte kaldım. Tuuu! Bin kere tuuu! (Bu ara güreş bitmiştir.) İşte bak, İsmail, merak başka şeydir.

PİŞEKÂR: Vay! Demek hâlâ güreşiyor musun?

KAVUKLU: Dur bakalım yahu! Daha henüz sünnet olduk. Eğlenir gibi söz söylüyorsun. Bu yaştan sonra bu rezaleti de başıma sen getirdin de, bir de pehlivanlık soruyorsun. Hadi hadi, git de misafirlerine bak!

PİŞEKÂR: Bunda da sen haklısın. (Gider. Etrafa.) — Efendim, güreşlerimize nihayet verilmiştir.

(Pehlivanlar diz çökerek dört tarafı selâmlar, dönüp giderler.)

PİŞEKÂR: Efendim, bundan sonra köçek ve çengilerimiz başlıyor. (Zurnacı'ya hitâben.) — Oğlum, köçeklere başlayınız.

(Uzaktan incesaz, köçekleri çala çala yaklaşırlar. Çengi ve köçekler beraber oyna-

66 Acib-üş-şekil: acayip biçimli.

67 Sözü edilen “kitap” bulunamamıştır. hokkabazların giriş konuşmaları için bk. Cevdet Kudret, Karagöz, c. III, İstanbul, 2004, Sünnet, s. 927-932; Metin And, Geleneksel Türk Tiyatrosu, Ankara, 1969, s. 57-59.

yarak, çalarak meydana gelirler; seyircilerden bazılarının önünde diz çökerek, gerdan kırarak oynarlar; çengilerin ikisi Kavuklu'nun karyolasına sokularak, gerdan kırarak, titremek suretiyle sırt-üstüne dönerek, türlü türlü vaziyetler alarak bahşiş beklerler; Kavuklu bunlara para yapıştırarak karyoladan uzaklaştırır.)

KAVUKLU: (Karyoladan derhal atlayarak, çengi ve köçekler arasına oynayarak karışır. Etraftan, — Bravo!, — Yaşa" sedâları ayyûka⁶⁸ çıkmaktadır.) Çal, ulan, çal! Benim bir daha sünnet olacağım yok. Ne böyle bir düğün, ne de bu davetlileri bulabileceğim var. Onun için, çal, oğlum çal! (Göbek ata ata, sıçraya sıçraya dört tarafı dolaşır.)

PİŞEKÂR: (Koşarak gelir.) Aman, birader, ne yapıyorsun? Mazallah bir kan boşanırsa o zaman halin harap olur. Dur da bir kere sünnetçi görsün bakalım.

KAVUKLU: (Oynayarak.) Aman, İsmail, mâni olma. Kırk yılda bir rasladığım bu fırsattan beni ayırma. Bırak, birader, bırak! (Oynar.)

PİŞEKÂR: (Takip ederek.) Aman, Hamdi'ciğim, âleme karşı rezil oluyoruz. (Bu aralık, birer birer taklitler oyuna işti-
rak eder ve oynamadık kimse kalmaz.)

(Matiz, nâra atarak, arkasında iki de Yamak'ı olduğu halde, meydana girer. Derhal ortalık sükûta varır. Herkes bir suçlu vaziyetinde dururlar.)

MATİZ: Ulan, bu nedir bu? Bu ne rezalet?

PİŞEKÂR: (Önleyerek.) Efendim, hayır sahibi bir zat tarafından tertip edilmiş sünnet düğünü.

MATİZ: Karyolaya filân bakılırsa o öyle. Bu rezalet nedir? Çengiler neyse. Hadi

davetliler de şöyle gitsin. Ya bu herif? Bunların hepsi de köçek, çengi mi?

PİŞEKÂR: Efendim, bunlar düğün davetlileri olup, neşelerinden oynamaya kalkmışlardır.

MATİZ: Pekâlâ. Lâkin davetliler köçek mi de oynuyorlar? Mahalle arasında bu hal ne rezalet! Düğünse düğün. Bu maskaralık ne oluyor?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, içlerinde oyun-
cu, çalgıcı, köçek var, çengi var.

MATİZ: Pekâlâ. Anladım. — Davetliler şöyle bir tarafa ayrılсын bakalım.

(Davetliler birer ikişer ayrılırlar; ortada Denyo Kavuklu, çalgıcılar, köçekler, çengiler kalır.) — Bunlar ne, İsmail Efendi?

PİŞEKÂR: Efendim, bunların bir kısmı düğün evi davetlilerini neşelendirmek için çalgıcı ve oyunculardır.

MATİZ: O da âlâ. Şimdi onlar da ayrılсын. (Çengiler, köçekler, çalgıcılar bir kenara çekilirler.) — Haaa! Şimdi haydin bakalım davetliler birer birer çıksınlar. Düğün sona ermiştir. (Davetliler sırayla giderler. Denyo kalır.) — Bu da kim?

PİŞEKÂR: Efendim, o...

MATİZ: (Sözünü keserek.) — Yoksa şu maskaraya benzeyen sünnet çocuğu taklidi herifin oğlu mu?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, mahallemiz sekeneşinden⁶⁹ ve ebâdilden⁷⁰ bir zavalıdır.

MATİZ: O da âlâ. (I. Yamak'a para vererek.) — Şunu götür, o abdal çocuğa ver, yola koy. (Yamak gider. Denyo'ya parayı verir, arkasından iterek meydandan çıkarır.) — Bunların hepsi de uygun diyelim. Bu sünnet çocuğu taklidi yapmağa kalkan herif ne oluyor haaa?

69 Sekene: bir yerde yerleşip oturanlar.

70 Ebâdil: abdallar, budalalar.

68 Ayyûk: 1. Keçiyladı; 2. göğün en yüksek yeri.

PİŞEKÂR: Efendim, o da tesadüfün yaptığı bir cilve ve ihmal.

MATİZ: Ne cilvesi? Ne ihmali?

PİŞEKÂR: (*Eğilerek Matiz'in kulağına fısıldar.*) Efendim, ihmal.

MATİZ: Haaa! Öyleyse o başka. — Ulan yaşından da mı utanmadın? Köçek gibi meydana çıkıp da oynayarak âleme rezil oldun? Haydi bakayım, şimdi seni tomruğa⁷¹ vuralım da aklın başına gelsin, herif. Düş önüme! (*Hiddet gösterir.*)

PİŞEKÂR: Aman, efendim, kerem buyurunuz. Onda ne kabahat var? Başta kabahat ebeveyninde.⁷² Vaktinden evvel evlendirdiler, bu da bu meseleyi meydana koymaya utandı, iş de bu merkeze geldi. Artık siz ihmalden mütevellid⁷³ bu kusuru ebeveynine atf ederek⁷⁴ af buyurursunuz.

KAVUKLU: Evet, efendim, bu kusur mütevellide⁷⁵ olmasından bu düğün meydana geldi. Kusuruma bakmayınız, cahilliğime veriniz, af ediniz. Ne bir daha sünnet olurum, ne de böyle oynarım.

MATİZ: Nasıl mütevellî bu dediğin?

PİŞEKÂR: Efendim, “mütevellid” dedim ya, onu söylüyor. Cahildir, uyduruyor.

KAVUKLU: Evet, cahilim, efendim; uydurmasını pek iyi bilirim.

PİŞEKÂR: İşte, efendim, bu böyle bir mudhike-perdâzdır.⁷⁶ Af buyurunuz.

KAVUKLU: Evet, efendim, hastalıkta kurbağayım.

MATİZ: Ulan, nasıl kurbağa? Öt bakayım.

KAVUKLU: Bendeniz kurbağaların sükûtî cinsindenim, ötemem.

PİŞEKÂR: Efendim, müsaade buyurunuz, zaten yarası da iyileşmiştir; şimdi hep beraber gider, bende-hânede⁷⁷ bir yorgunluk kahvesi almak tenezzülünde bulunurlar; bu zavallı da gider, evinde istirahat eder.

BİTİŞ

Bunun bir oğlu vardır ki, onun yerine babası sünnet olmuştur. Onu bulur, inşallah haftaya da onun düğününü yaparız. Teşrife rağbet buyuracak zevâta⁷⁸ imdiden teşekkür ederiz.

(*Hep birden giderler.*)

71 **Tomruk:** 1. eskiden, suçluların ayaklarına geçirilip bağlamak için iki deliği olan işkence kütüğü; 2. cezaevi, zindan. (**Tomruğa vurmak:** 1. işkence kütüğüne bağlamak; 2. cezaevine atmak).

73 **İhmalden mütevellid:** ihmalden doğan (**Mütevellid:** doğmuş). Eldeki metinde bu iki sözcük yok; Kavuklu'nun aşağıdaki cevabı gözönünde bulundurularak tarafımızdan eklendi.

74 **Atf etmek:** -e yüklemek.

75 **Mütevellî:** bir vakfın yönetimine bakan kimse.

76 **Mudhike-perdâz:** komik.

77 **Bende-hâne:** kul evi, kulunuzun evi (Nezakat sözü).

78 **Zevât:** zatlar. (bk. n.4)

TAHİR İLE ZÜHRE

Kaynak:

Kavuklu Hamdi, *Tahir ile Zühre*, yazma; Behzat Butak özel arşivi;
Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro
Bölümü arşivi.

KİŞİLER

ZURNACI

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

CÜCE

ZÜHRE (I. Zenne)

ZÜHRE’NİN ANNESİ (II. Zenne)

KAYARTO (Bacı Kalfa)

KARA VEZİR (Zühre’nin babası)

TAHİR

I. SEYMEN (Selim)

II. SEYMEN (Bayram Ağa. Arnavut)

III. SEYMEN

IV. SEYMEN

TAHİR İLE ZÜHRE

(Palanga: Biribirine oldukça uzak iki yenedünya; biri açıktır, biri dört tarafı büyük çarşaf veya hut basma nevinden bir bezle örtülüdür; bir büyücek koltuk açık olan yenedünyaya konmuştur.)

GİRİŞ

(Alel-usul¹ zurna Pişekâr havası çalar. Pişekâr meydana gelir, iki eliyle dört ciheti selâmladıktan sonra.)

PİŞEKÂR: Efendim, cümleten safâlar gel-
diniz. Oyunumuz “Tahir ile Zühre”dir.
(Zurnacı’ya hitâben.) — Ammâ benim
pehlivanım! “Tahir ile Zühre” oyunu-
nun taklidini aldım, çal usul ve ahenk
ile, oyun başlasın. (Bir kenara çekilir,
ayakta durur.)

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna Kavuklu havası çalar. Kavuklu,
arkasında pek fena, fersûde² giyinmiş Cüce
olduğu halde, meydana gelir.)

KAVUKLU: (Biraz yürüdükten sonra ardına
dönerek Cüce’ye.) Fener nerede?

CÜCE: Fener mi? Balat’tan önce.

KAVUKLU: Hay Allah müstahakını versin!
O Fener değil, oğlum; haniya, önünü
görmek için, camlı, içi mumlu cam fener
yok mu...

CÜCE: Haa, o mu? Yok.

KAVUKLU: Ulan, nasıl yok? (Yürür.) Ha-
niya her vakit gece komşuya giderken
içindeki mumu yakarak elimize aldığı-
mız fener.

CÜCE: Öyle söylesen e, a canım! (Fene-
ri kaldırarak.) İşte, elimde. Bana bak,
amca, bu feneri neye aldık? Şimdi gece
değil ya!

KAVUKLU: Haa! Belki akşama eve geç dö-
neriz diye aldım.

PİŞEKÂR: Galiba hava lodostu. Tekmil
şamandıra Marmara’dan limana geliyor.

KAVUKLU: (Ardına dönerek.) Ne dedin.

CÜCE: Haa? Ben mi? Hiç!

KAVUKLU: Ben mi söyledim de farkında
değilim dersin. Nereden geliyor bu ses?

CÜCE: Bilmem.

KAVUKLU: Zâhir bana öyle geldi. Yürü.

1 Alel-usûl: usulüne uygun olarak.

2 Fersûde: eskimiş, yıpranmış.

(Yürürler. Pişekâr'a yaklaşıncâ.)

PİŞEKÂR: Maşallah, efendim! Böyle selâmsız sabahsız... Takmış takıştırmış, çekmiş çekiştirmiş; başta kavuk, maşallah peh peh! Sırtta biniş, maşallah peh peh! Belde lâhurî şal, maşallah peh peh! Doğrusu ağzımın suyu aktı. Salına salına ne tarafa teşrif böyle?

KAVUKLU: (Birdenbire irkilerek.) İsmail, ödümü kopardın, birader. Ben dalgın dalgın yoluma giderken böyle birdenbire âşinalık etmek doğru mu sanki?

PİŞEKÂR: Efendim, sizi îkaz³ için evvelâ bir harf-endâzlıkta⁴ bulundum; baktım, ya duymadınız, yahut da aldırmadınız. Tabîî, kılık-kıyafet yolunda. Hele o biniş. Ağzımın suları aktı, birader. Yeni mi, yeni mi?

KAVUKLU: Şimdi mi ya! Çocukluktan beri benim binişime senin ağzının suları akar. Malûm ya, evcimend⁵ kadınlar ev eşyalarından fazla bu gibi giyecek şeylere biraz daha fazla dikkatli olurlar. Yaptırılı epeyce oldu, fakat pek az giydim. Sandık bekliyormuş. Bugün, eskisini “— Pek kirlenmiş, çıkar da yıkansın.” dediler de, bunu giymeğe mecbur oldum.

PİŞEKÂR: Yoksa, efendime söyleyeyim, yine bir yere davetli filân mısın? Doğrusu, birader, en büyük saygıdeğer yerlere bu binişle gidilir.

KAVUKLU: Sen ne söylüyorsun, birader. Ben de onları düşündüm. Bu binişi herkes beğeniyor.

PİŞEKÂR: Pekâlâ. Güle güle kullan. Sırtında paralansın.

3 İkaz: uyarma.

4 Harf-endâzlık: Lâf atarak sataşma (Harf-endâz: laf atan).

5 Evcimend [Evcimen]: evine çok bağlı, evini iyi geviren.

KAVUKLU: Buyur?

PİŞEKÂR: “— Sırtında paralansın.” derim.

KAVUKLU: Demek, her tarafımdan sonra sırtım da paralanacak, öyle mi?

PİŞEKÂR: Ne münasebet, canım. Ben öyle mi dedim? Yani, “Arkanızda eskisin” demek istedim.

KAVUKLU: Ulan, ne fitne fücür herifsin, İsmail!

PİŞEKÂR: Efendim, ne cânibe⁶ azîmet?⁷

KAVUKLU: Bilmem.

PİŞEKÂR: Nasıl olur, birader? Bir insan evden çıkarken elbette gideceği yeri tasarlarmıştır da öyle çıkmıştır.

KAVUKLU: İsmail, deminden ne dedin, şimdi ne diyorsun? Nedir böyle sabahleyin saçma-sapan sözler?

PİŞEKÂR: Neden saçma-sapan, a birader? “— Ne cânibe azîmet?” dedim.

KAVUKLU: Ulan, şimdi kimin canına eziyet ettin?

PİŞEKÂR: Galiba kahvaltı etmeden acele çıktınız evden. Sözlerimi ters tûrs anlıyorsun. Canım, “— Süslenmişsin, ne tarafa gidiyorsun?” diye sordum.

CÜCE: Amca, ben söyleyeyim mi? Nalbanda gidiyorduk.

PİŞEKÂR: Çok şey! Ne münasebet? Hayvanınız mı var yoksa?

CÜCE: Ayağının nalları düşmüş, onu yerine mıhlatacakmış.

KAVUKLU: Ulan, tepelerim, eşek herif! Doğrusunu söyle söyleyeceksen.

PİŞEKÂR: O da ne oluyor, Hamdi Efendi? Söylediği doğru değil mi?

KAVUKLU: Doğru ama, yanlış anlattı. Geçen gün babasını nallattım da, onun

6 Cânib: (burada) taraf, yön..

7 Azîmet: gidiş.

parasını vermeye gidiyorduk... Canım, işin doğrusu, benim sarı çizmeler var ya. Onların ökçelerinde hakikaten ufak nal şeklinde demirler vardır. Mâlum ya, dağa bayıra giderken onlar giyilir. İşte onları söylemek istiyor. “— Demirler düşmüş, nallatalım.” dedim, hatırında kalmış, nalbanda gidiyoruz zannetmiş.

PİŞEKÂR: Kim bu, böyle ardına takmış götürüyorsun?

KAVUKLU: Tanımadın mı? Haniya bize bitişik imâmecinin Hürmüz Molla yok mu?

PİŞEKÂR: Haa, şu! Nasıl tanımam, birader! Validenin sağlığında her gün sabah kahvesini bizde içerdi. Ay! O hatun el-an⁸ ber-hayat⁹ mı?

CÜCE: Evet, bir haftadan beri berbat.

PİŞEKÂR: O da ne demek? Anlayamadım yani. “— Berbat.” diyorsun, altını mı kirletiyor?

CÜCE: Ne bileyim ben? Sen “— Hâlâ berbat mı?” dedin de, ben de cevap verdim.

KAVUKLU: Canım, sen onun her sözüne kulak verirsen akşama kadar bitmez, buradan da bir yere gidemeyiz. Sen beni dinlersen, şunun eline birkaç kuruş ver de sav, eve gitsin.

PİŞEKÂR: Peki. — Gel buraya bakayım, molla!

CÜCE: (*Gelerek.*) Ver elini öpeyim. (*Uzanır.*)

PİŞEKÂR: Peki, (*Elini uzatarak.*) buyur öp bakalım. Sen amcanla neye yola çıktın?

CÜCE: Ablam tembih etti, “— Yanından ayrılma, bir yere saldırmazın.” dedi de, ondan beraber geliyorum.

KAVUKLU: Ulan, köpoğlu, beni baban mı sandın?

PİŞEKÂR: Efendim, yalan değil, yanlış

söyledi çocuk; sizin evden, “— Bir yere takılmasın.” dedilerse, odur. Her ne ise! — Al bakayım şu beş kuruşu. Ne yapacaksın şimdi? Ne alacaksın bu para ile?

CÜCE: Kavuklu amcama yem.

KAVUKLU: (*Üzerine hücum ederek.*) Def ol şuradan, çapkın kerata! Yemi sen babana al.

CÜCE: (*Kaçarak.*) Şimdi kâr ettiğimiz yok.

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Acıdım da beraberime aldım. Pişman oldum. Vay terbiyesiz vay!

PİŞEKÂR: Efendim, tâm-üş-şuûr¹⁰ değil galiba. Ondan olacak.

KAVUKLU: Evet, ben de öyle zannediyorum, İsmail: Tamam çukur değil, biraz çökkün.

PİŞEKÂR: Nasıl biraz çökkün? O da ne demek, birader?

KAVUKLU: Bilmem ne demek olduğunu. Sen bilirsin, tamam çukur mu, az çukur mu?

PİŞEKÂR: Hayır, iki gözüm, “tâm-üş-şuûr”, yani “aklı tamam değil” demek istedim.

KAVUKLU: Canım, allasen, sen söyle, bilirsin ki ben böyle lâkırdıları bilmem. Haksız mıyım yanlış anlamakta?

PİŞEKÂR: Haklısın, birader, kusura bakma. Ağzım alışmış, birdenbire senin anlayacağın gibi söyleyemiyorum.

(*Yer değiştirirler.*)

TEKERLEME

— Her ne hal ise!... Bir hayli zamandır göründüğün yok.

8 El-an: hâlâ.

9 Ber-hayat: hayatta, yaşamakta.

10 Tâ-m-üş-şuûr: bilinci tam, aklı tam.

“— Acaba yeni bir iş sahibi mi oldu da görünmüyor?” dedim. İnşallah öyledir.

KAVUKLU: Evet, İsmail, iş sahibi olacaktım, fakat felek onu da çok gördü.

PİŞEKÂR: Hayr ola! Ne gibi iş? Dişe dokunur bir şey miydi bari?

KAVUKLU: Eğer olsaydı hiç de fena olmayacaktı.

PİŞEKÂR: Nasıl işti bakayım?

KAVUKLU: Canım, sana söylemiştim ya; belki hatırlındadır şu bize komşu gelen bir Hind’li vardı ya.

PİŞEKÂR: Haa! Aklıma geldi. İki üç sene evvel öyle bir komşu geldiğini söylemiştin. O Hind’li mi?

KAVUKLU: Evet, işte o herif.

PİŞEKÂR: Peki, ne oldu? Hind’de bir iş mi teklif ettiydi yoksa?

KAVUKLU: Yok, canım. Öyle de olsa, ben bu kafa ile Hind’e gider de ne yapabilirim, a birader? Öyle değil. Bu adam yeni geldiği vakit, komşu değil mi, bilirsin bizim evin bahçesi de bostan kadar vardır...

PİŞEKÂR: Evet, arz-ullahi vâsia.¹¹

KAVUKLU: Erzurum’lu Vasil değil. O da kim öyle? “— Hind’li” diyorum.

PİŞEKÂR: Canım, ne Erzurum’lu Vasil’i? Öyle bir şey söylemedim. Haa, anladım, “— Arz-ullahi vâsia” dedim de, öyle anladın. Canım, “çok büyük yer” demek istedim. Bilirim, sizin bahçede çocukken az mı oynadık, birader. Eeey, sonra?

KAVUKLU: Bana bir kabak tohumu verdi. Taş-kabağı imiş. Taş-kabağı ama, Hind taş-kabağı imiş. Gayet büyük olurmuş. Eh! Ben de düşündüm, “hakikaten öyle

büyücek bir şey olursa, okka ile satarım” dedim de aldım: ama herif dedi ki: “— Bu kabak çok büyük olur, âdeta bir veya iki tanesini bir deve ancak taşıyabilir.”

PİŞEKÂR: Öyledir, azizim. Orası münbit¹² ve mahsuldar¹³ olmakla beraber, sıcak ve çok sulak yerdir. Orada mahsul bizdeki gibi değildir; hattâ derler ki, buğday tarlasında bir süvari görünmezmiş hasat zamanı.

KAVUKLU: Çoğunu anlamadım ya, fakat oranın tarlasında mektep mi var allasen?

PİŞEKÂR: “Mektep” değil, “münbit, münbit”.

KAVUKLU: Her neyse! Orada her şey çok ve büyük olurmuş. Herif meth etti durdu. Bende artık mâlihulyâyı¹⁴ görsen, İsmail. Bereket versin, herif iki çekirdek verdi.

PİŞEKÂR: O da neden? Birader, bir avuç verse neresi eksilirdi?

KAVUKLU: Öyle deme, İsmail, sonradan herife hak verdim. İki taneyi ihtiyat olarak vermişti, “— Şayet biri bir kazâya uğrarsa öbürünü dikersin.” demişti. Ne ise! Ben aldım, hattâ zamanını filân bilmeden bir kenara sokuşturdum ve unuttum gitti.

PİŞEKÂR: Öyledir, birader, bir tarla marla olursa, ona itina edilir ve daima insanın eli, içinden çıkmaz.

KAVUKLU: Gel zaman git zaman, bir gün baktım filizlenmiş. “Ulan, bizim kabak!” diye sevindim.

PİŞEKÂR: O olduğunu nasıl anlayabildin? Olur ya, orada başka bir yabancı ot da kabarabilir.

11 Arz-ullahi vâsia: Tanrının toprağı geniştir; çok geniş arazi. (Vâsi, Vâsia: geniş).

12 Münbit: bitek, verimli.

13 Mahsuldar: ürün veren, verimli, bereketli.

14 Mâlihulyâ: kuruntu; (burada) hayal.

KAVUKLU: Yooo! Bu öyle değil, İsmail. Bu fırladığı vakit, bir beyaz sapçık, iki tane badem gibi yeşil yaprak, fakat bu yapraklar birbirine yapışık gibi de, ikisinin tepesinde o dediğim çekirdek, külâh gibi duruyordu. Ondan, bizim kabak olduğunu anladım.

PİŞEKÂR: Haa! Gerçek. Ekseri öyledir, hattâ çok defa fasulye tohumları bile, dediğin gibi, topraktan çıkarlar. Evet?

KAVUKLU: Eh, artık bende heves uyandı, hemen etrafını kabarttım, biraz suladım. Üç beş gün sonra âdeta yapraklandı, İsmail.

PİŞEKÂR: Öyledir, birader, insan mahsulünü görünce hevесе gelir. Sen de öyle olmuşsundur ve bâ-husûs¹⁵ mu'tenâ...¹⁶

KAVUKLU: Basurlu Muhtar Ağa kim?

PİŞEKÂR: Aman, birader, ne ters anlıyorsun? “— Ve bâ-husûs mu'tenâ” dedim, yani “ehemmiyet verilmiş, itina edilmiş”. Evet?

KAVUKLU: Orası öyle. Artık ben onu iş güç edindim. Hele “Hind’in taş-kabağı nasıl olacak?” diye bendeki merakı sorma. Ne kadar komşu bostan varsa artık ben her gün birinde. Kabak nasıl dikilir, nasıl bakılır? Birer birer dolaşıp hep kabağın nasıl yetiştirileceğini öğrenmeye uğraşıyorum. Ne dedilerse yaptım.

PİŞEKÂR: Sana “— Gübre” demediler mi?

KAVUKLU: Amma da tuhaf! Ulan, benim nerem gübreye benzer be?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, yani “— Gübre ister, gübrele.” demediler mi? Onu soruyorum.

KAVUKLU: Nasıl demediler. Ben boyuna sepet sepet gübre taşıyordum. Ben öyle

evlât gibi üstüne düştükçe o kabardı. Nasıl anlatayım, İsmail, yaprakları hemen hemen yatak çarşafı kadar büyümesin mi?

PİŞEKÂR: Deme, birader! Demek ki o gayet büyük kabak verecek. Kol saldı mı?

KAVUKLU: Kol değil ama, arada bir bana başını sallıyordu.

PİŞEKÂR: Kim?

(Yer değiştirirler.)

KAVUKLU: Kabak.

PİŞEKÂR: Canım, o da ne demek? kabak meydana geldi mi ki?

KAVUKLU: Ulan, kabak kol sallarmı?

PİŞEKÂR: Canım, “— Kol salladı mı?” demedim. Kol saldı mı, yani başka bir kol ayrıldı mı, yoksa bir uzun kol üzerinde mi devam edip gidiyor?

KAVUKLU: Birkaç kola ayrıldı. Sen ne söylüyorsun, İsmail? O yapraklar o kadar yukarı doğru uzadılar ki, artık biz ev halkı, akşam yemeklerini, çardak gibi yapraklar altında yemeğe başladık. Öyle ya. Bilirsin ki, akşamları güzel bir serinlik gündüzün sıcaklığını unutturur. İşte biz de ondan istifade ediyorduk.

PİŞEKÂR: Demek çok büyük?

KAVUKLU: Ne diyorsun, birader. Bir ay sürmedi, bizim bahçe her akşam komşu ile bir seyir yerine¹⁷ döndü.

PİŞEKÂR: Çok şey! O da neden öyle? Misafir mi geliyorlar?

KAVUKLU: Yok canım. Her akşam tekmiil mahalleli misafir olur mu ya?

PİŞEKÂR: Eeey, peki nasıl geliyorlar?

KAVUKLU: Söyledim ya: Bizim kabak iki üç hafta içinde bahçenin yarısını kapladı; her bir yaprak âdeta bir salkım ağacı kadar yükseldi ve genişledi. Her

15 Bâ-husûs: özellikle.

16 Mu'tenâ: itinâ edilmiş, dikkatle bakılmış, özenilmiş.

17 Seyir yeri: gezme yeri, kır gezmesi yeri.

yaprağın altında bir aile gayet rahat ve geniş geniş yemek yer, oturur, yayılır. Dahası var: birbirine yakın iki yaprağın saplarına çocuklara salıncak kurmaya başladılar.

PİŞEKÂR: Aman, birader, o nasıl şey öyle? Desen e, ağaç kökü gibi bir şey olmuş.

KAVUKLU: Eee, hemen hemen öyle. Ne diyorum sana, küçük çocuklara salıncak kuruyorlardı.

PİŞEKÂR: Sonra, birader? Desen e, mefret¹⁸ bir şey oldu. Peki, henüz daha çiçek filân başgöstermedi mi?

KAVUKLU: Onlar var, hem de çok. Çok ama, İsmail, her kabakta olduğu gibi, bunda da sade çiçek uzayıp gidiyor, altında bir tomurcuk filân yok.

PİŞEKÂR: Güzel. Onların cesâmeti¹⁹ ne kadar var?

KAVUKLU: Cesareti filân yok, canım. kabağın cesareti olur mu?

PİŞEKÂR: Hayır, canım, “— Cesameti.” dedim, yani büyüklüğünü sordum.

KAVUKLU: Eee... Onu bilmem ki nasıl tarif edeyim? Büyük, birader, büyük. Dur, sana şöyle anlatayım: Mahallenin on, on bir yaşlarındaki çocukları çiçeklerin içine girip kâh saklambaç oynuyorlar, kâh servi tepesindeki aylak gibi iki tarafa sallanıyorlar.

PİŞEKÂR: Ne dersin, birader, kırılmıyor mu?

KAVUKLU: İçinde körpeleri olursa, onlar biraz dayanamıyorlar; fakat azıcık kartlaştı mı, çelik gibi oluyor, yerlere kadar eğilip yine doğruluyor. Ne diyorum sa-

na, birader, görülmemiş bir şey oldu, herkes şaştı.

PİŞEKÂR: Mahsul, mahsul?

KAVUKLU: O da çok sürmedi. Bu çiçeklerin bazılarında, yani kısa boylu birkaç tanesinde öyle yumruk kadar yumruk kadar, yeşil bir şeyler göründü; fakat bunlar bir hafta, on gün kadar yaşadılar, sonra sararıp sararıp kurudular, çürüdüler, hâsılı büyüyemediler.

PİŞEKÂR: Hepsi de mi çürüdü?

KAVUKLU: Yok canım. İçinde büyüyenler var. Biz onları daha körpe iken kopardık yemek yaptık.

PİŞEKÂR: Demek, taş-kabağından da yemek oluyor, öyle mi?

KAVUKLU: Kim bilir. Biz bildiğimizden değil. Bildiğimiz taş-kabakları yok mu? Onlar kadar oldukları halde yemyeşil, süt gibi körpe, çekirdek namına içinden hiçbir şey çıkmıyor, gayet körpe ve lezzetli.

PİŞEKÂR: Hepsini topladınız mı? Hiçbir tohumluk filân bırakmadınız mı?

KAVUKLU: Yooo! Bıraktım. Hepsini toplar mıyım? Uzatmayalım, artık kabak vakti geçmişti, o körpe kabaklardan kalmadı, yalnız o tohumluk diye bıraktığımız kabak kaldı. Ne de çabuk büyüyor, birader, görme. Az zamanda hemen hemen yuvarlak bir on kişilik yemek sofrası kadar büyüdü. Çocuklar alışıktı ya, bir uzun kalas bulmuşlar, bir de bir gün baktım ki, tahtaravallı oynamıyorlar mı?

PİŞEKÂR: Kabağın üzerine mi koymuşlar kalası?

KAVUKLU: Öyle ya. Darıldım filân, bıraktılar. Birader, ben suladım, o büyüdü; ben suladım, o kabardı. Yaz sona erdi, bizim kabak hâlâ büyümekte. Bahçenin dörtte birini kapladı. Artık İrim'dan

18 Mefret: aşırı büyük. (“Müfrit” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi olsa gerek). Otolobil [= otomobil], o koca mefret, ayı gibi homur homur homurdandı. (Hüseyin Rahmi Gürpınar, *Hakka Sığındık*, III)

19 Cesâmet: irilik, büyüklük.

Kırım'dan bizim kabağın büyüklüğünü seyre gelmeye başladılar.

PİŞEKÂR: Aman, birader, Hak nazardan saklasın! Sonra?

KAVUKLU: Herkesin parmağı ağzında kalıyor. Derken, komşunun duvarına dayandı, başladı kiremitleri kaldırmaya. Tabîî, komşu da şikâyetle başladı.

PİŞEKÂR: Aman, birader, o ne cesâmet öyle.

KAVUKLU: Yaa! O ne cenabet şey o! Sorma, İsmail, başıma neler gelmedi.

PİŞEKÂR: Peki, a canım, o kadar cesîm²⁰ şeyi ne yapacaksın? Nasıl koparacaksınız?

KAVUKLU: Yaa! Hep o düşüncede idik.

PİŞEKÂR: Ne yaptınız?

KAVUKLU: İşte onu anlatacağım. Biri dedi ki: “— Bunun kökünü keserseniz bu artık büyümaz.” Doğru, fakat kökü nasıl keselim? Haniya ormanlarda çok kalın ağaçları kesmeye kullanılır testere vardır ya, onu getirdiler; olmadı, birader. Nihayet, şu bıçkıcılar vardır ya, biri aşağıda, biri yukarıda durur da çok kalın ağaçlardan kereste çıkarırlar; işte onlardan dört kişi geldi, iki taraftan ikişer kişi kesmeye başladı, tamam üç günde kesebildiler.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi'ciğim, çok meraklı bir şey olmuş. Demek ki Hindistan'da böyle olurmuş, öyle mi?

KAVUKLU: Orasını bilmiyorum. Bizde öyle oldu.

PİŞEKÂR: Derken efendim...

KAVUKLU: Derken efendim, kabağın büyümesi durdu. Durdu ama, şimdi bu kabağın ne olacak? Hem de nasıl keseceğiz? Aldı beni bir düşünce. Uzatmayalım,

birkaç eş dost bir araya geldik, düşündük taşındık; nihayet biri dedi ki: “— Bu kabağın içi eğer körpe olup ve tahta gibi değilse, içini parça parça fırında pişirmeli; kabuğundan da mükemmel bir pazar kayığı²¹ olur.” Ulan, düşündük, hakikaten, İsmail, akla yakın. “Acaba olur mu, olmaz mı?” derken, denemeye karar verdik. Neyse, merdivenlerle, iskelelerle filân, bin türlü eziyetle kabağı yarıdık; bir de baktık ki, tamam bir karış kalınlığında kabuk; demir mi demir; ne çivi geçiyor, ne de balta, keser kâr ediyor. “— Hah! Ulan, tamam da pazar kayığı olur.” dedik.

PİŞEKÂR: Efendim, kabağın içi de yenmeyecek gibi sert mi?

KAVUKLU: Hayır, ne gezer, İsmail, süt gibi, süt. Hem öyle güzel lezzeti var ki tarif edemem. Fırına verdik, evde tatlısını, reçelini yaptık, konu-komşuyu doyurduk, yine bitiremedik.

PİŞEKÂR: Sonra?

(Yer değiştirirler)

KAVUKLU: Sonrası... Kabuklarından bir pazar kayığı meydana geldi.

PİŞEKÂR: Aman, deme! Siz mi yaptınız, birader?

KAVUKLU: Ne münasebet! Ben kayık nasıl yapabilirim, birader? Onun erbâbını Ayvansaray'dan buldular, getirdiler. Herif iki gün içinde kayığı bize teslim etti. Haydi biz Eyüp iskelesine! Denize indirdik.

PİŞEKÂR: Kayığı bahçede mi yaptırdın?

KAVUKLU: Yok canım! Sonra nasıl götürürdük? Eyüp kayık iskelesinin orada bir meydan var ya, herif tezgâhı oraya kurdu.

20 Cesîm: iri, büyük.

21 Pazar kayığı: İstanbul'da, eşya taşıyan büyük kayık.

PİŞEKÂR: Peki, koca kabuğu Otakçılardan oraya kadar nasıl indirdiniz?

KAVUKLU: Haa! Bak, kabuk, kayık haline gelmeden o kadar ağır değildi. Bunu kayıkçı ustası biliyor. “— Sonradan ona birçok şeyler ilâve edilecek, iskeleye gitmez.” dedi. Hafifken, beş on kişi ile oraya indirdik. Dedim ya, birkaç gün içinde kayık tamam oldu. Kayık bitinceye kadar da kürekleri filân kürekçilere ısmarlamıştık.

PİŞEKÂR: Peki ama, birader, sende bu kadar para yok. Bunları nasıl yaptırdın, şaşıyorum.

KAVUKLU: Ulan, İsmail, çok abdalsın be yahu! Ulan, bende kayık bir tane mi? Bir kere düşünsen e, o kabaktan kaç tane kayık olur. Yapılmadan, kabuk halinde satsam dünyanın parasını alırım. O bir sermayedir, kim para vermez? “— Ne kadar para lâzım? Aman ben vereyim!” diyenin haddi hesabı yoktu be!

PİŞEKÂR: Peki. Derken, efendim...

KAVUKLU: Derken, efendim, artık vapuru filânı kim bekler ya? Kayıkçılardan, “— Aman Hamdi Efendi, beni kürekçi al.” diyen diyene. Ne ise, gözümüze kestirdiğimizi hamlacı,²² vardacı,²³ on altı kişi kayıkçı tedarik ettik. Eh, İsmail, sen bendekeyi keyfi görmeliydin!

PİŞEKÂR: Reis kim?

KAVUKLU: Yooo! O da var. Hem de, İstanbul’un, Boğaziçi’nin en ustalarındanmış. “Salih Reis” diyorlar, arslanlar gibi bir adam, onu da aldık.

PİŞEKÂR: Güzel ya, sana bir iş kalmadı, birader.

22 **Hamlacı:** büyük sandal ve kayıklarda kıçtan birinci oturakta kürek çeken kürekçi (**Hamla:** küreklerin denize daldırılıp çıkarılması).

23 **Vardacı:** Sandalın denizdeki seyri sırasında yakındaki başka tekneleri “varda” diye seslenerek uyarın görevli.

KAVUKLU: Ulan, bana ne iş kalacak? Ben mal sahibi değil miyim? Lord gibi, kayığın kıçına kuruldum. Artık, gelen eşyaları, adamları görme, İsmail. “— Yer kalmadı.” diyoruz, kim dinler. Baktık olacak gibi değil, açıldık, onlara da: “— Gidip geleceğiz, merak etmeyin.” dedik. Onları ikinci sefere bıraktıktan sonra uşaklar küreklere asılmaya başladılar. İsmail, görme, yılan gibi gidiyoruz; âdeta martılar bizimle yarışacaktı, birader. Ne keyif, ne keyif!

PİŞEKÂR: Demek, sür’atı²⁴ fazla.

KAVUKLU: Bilmem neye kızdı kayık, suratı fazla asıktı.

PİŞEKÂR: Canım, kayığın suratı mı var ki asılsın? Ne söylüyorsun?

KAVUKLU: Ulan, sen söyledin; bana ne soruyorsun be?

PİŞEKÂR: Canım, ben ne dedim?

KAVUKLU: “— Suratı fazla.”, demedin mi?

PİŞEKÂR: Canım, “suratı” değil, “sür’atı”, yani “gidişi fazla mı?” demek istedim. Kaç mil saldırıyor?

KAVUKLU: Nereye?

PİŞEKÂR: Ne nereye olur, canım! Denize.

KAVUKLU: Denize mil salan filân yok. Yıldırım gibi gidiyoruz. Sen ne söylüyorsun, birader? Beş dakika sonra Unkapanı Köprüsü’nün altından geçiyorduk.

PİŞEKÂR: Deme, birader! Eyüp’ten oraya beş dakikada mı geldiniz?

KAVUKLU: Ne diyorum, azizim, yıldırım, yıldırım! Âdeta ayağa kalkamıyorduk.

PİŞEKÂR: Vay canına! Bu ne sür’at bu böyle, Hamdi’ciğim! İyi ki yolculardan biri denize uçmadı.

KAVUKLU: Nasıl uçar. O gidişi gören,

24 **Sür’at:** hız.

tutunacak bir yer buldu, kendini zabt etti.²⁵

PİŞEKÂR: Tutunacak yer bulamayanlar ne yaptı?

KAVUKLU: Onlar da birbirine sarıldılar. Öyle gidiyoruz. Tamamdır köprüyü geçtik... Ama, ben bakıyorum, bizim kayık bu kadar geniş değildi, hem de sudan bir hayli yüksekti. Hem biraz yatmış, hem de biraz genişlemiş gibi görüyordum. Kendi kendime, “— Zâhir bana öyle geliyor.” diyordum. Köprü’yü ne kadar geçtik, farkında değilim, bir feryattır koptu.

PİŞEKÂR: Aman bir yere mi çarptınız? Eyvah! Aman, çabuk anlat, batıyor musunuz? Aman, birader, hakkını helâl et!

KAVUKLU: Ulan, şimdi ölüyorum zannettin. Ne oluyorsun? Patlama da anlatabıyım.

PİŞEKÂR: Yooo! Öyle deme, birader, ben acele ederim. Helâllaşmadan ölüverirsen.

KAVUKLU: Çenen tutulsun! Şom²⁶ ağızlı herif. Ulan, sen geber!

PİŞEKÂR: Aman, anlat! Öldün mü, boğuldun mu, ne oldun?

KAVUKLU: Kör müsün, ulan, karşında lâf söylüyorum. Patladın mı?

PİŞEKÂR: Bir ses duydun mu, birader?

KAVUKLU: Ne sesi?

PİŞEKÂR: “Güm!” diye filân?

KAVUKLU: Yoook!

PİŞEKÂR: Öyleyse patlayan filân yok.

KAVUKLU: Ulan, ben de bir şey söyleyecek diye dinliyorum. Hay sersem hay!

PİŞEKÂR: Derken, efendim...

KAVUKLU: “— Amanın, yetişin! Batıyoruz!” diye herkes ayağa kalkmış, bağılıyor, etraftan imdat istiyorlar. Hepimiz şaşırdık, “— Ne oluyor?” diye hamlacıya sordum, “— Bilmem, efendi, kayık gevşedi, yayılıyor.” dedi. Hakikaten, baktık ki, İsmail, ne de olsa kabuk, hem de taş-kabağı kabuğu; suyu görünce seninki yumuşamamış mı? Yumuşayınca, tabîî, kendini koyvermiş. Haydi, suyun üzerine yayıldık!

PİŞEKÂR: Aman, siz...

KAVUKLU: Biz can kaygusuna düştük. Bağıra bağıra, etraftan yetişenler, sandallar, kayıklar herkesi kurtarıyorlar.

PİŞEKÂR: Seni bıraktılar mı?

KAVUKLU: Görseler beni de toplayacaklar; fakat ben küreğin birini elime geçirmiş, ha babam yüzüyorum. Fakat, İsmail, vücuduma hiç de su geçmiyor. Tuhaf değil mi, boyuna yüzüyorum. Hattâ hoşuma bile gidiyor da, içimden: “— Ulan, beni de görüp kurtarmaya gelmeseler” diyorum, ve boyuna yüzüyorum. Ellerimle koca küreği yakaladım, ayaklarım boşta, içeriye de hiç su geçmiyor. Oh! yüz babam yüz! Bir de baktım, bana benzer biri daha. Bir kürek de o yakalamış, benimle âdeta yarış ediyor.

PİŞEKÂR: Demek siz artık boğulmayacağınızı anladınız, şimdi de yarışa başladınız, öyle mi?

KAVUKLU: Öyle oldu. Ulan, herif yanıma sokuluyor, beni geride bırakmak için şaşırtma veriyor. Derken, kavgaya başladık. Suratı budur dedim, bir şamar attım, İsmail, o da beğendi. “— Vay!” diye o da bana olanca kuvvetiyle, suratım budur deyip, Hudâyî bir şamar²⁷ aşk etmez mi? Gözümden ateş çıktı zan-

25 **Zabt etmek:** tutmak.

26 **Şom:** (“şüm” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi) uğursuz, kutsuz.

27 **Hudâyî şamar:** çok şiddetli tokat (Hudâyî: Tanrısız).

FASIL

nettim. Derhal gözümü açtım, baktım bizim teyze-zâde Mustafa. “— Birader, ne oluyorsun? Ne var?” dedim, “— Ben, canım, mışıl mışıl uyurken ne vurdun?” dedi, “— Ulan, yoksa suratıma vuran sen miydin?” dedim, “— Ne zannettin ya? Sen bana uyurken neden şamar attın? Ben de uyandım, kızdım, sana vurdum.” dedi.

PİŞEKÂR: Ay! Seninle yarışa çıkan sizin teyze-zâde Mustafa mıymış?

KAVUKLU: Ne yarışı, birader? Bizim Mustafa ile yan yana yatarız. Ben uyku haliyle oğlana vermişim şamarı; tabîî, acı ile uyanmış, o da hiddetle beni şamarlamış.

PİŞEKÂR: Anlayamadım. Denizde mi yatıyorsunuz?

KAVUKLU: Ne denizi, canım? Evde, odamızda yatıyoruz.

PİŞEKÂR: Şimdi denizdeydiniz ya?

KAVUKLU: Evet, şimdi denizdeydim; tokadı yiyince, gözümü açtım ki, denizde değil, evde, odamda, Mustafa ile yan yana yatıyorum.

PİŞEKÂR: Anlayamadım. Canım, rüya mı görüyorsun?

KAVUKLU: Ay! Sen hakikat diye mi dinledin?

PİŞEKÂR: *(Elindeki pastavla Kavuklu'nun kavuğuna vurarak.)* Haydi, Allah müstahakını versin! Bir saattir sahi diye dinledim.

KAVUKLU: Ulan, ne sersemsin, İsmail! Taş-kabağından kayık olur mu be?

PİŞEKÂR: Ne bileyim birader, o kadar muntazam anlatıyorsun ki, aldanmamak kabil değil.

— Şimdi ne istesin?

KAVUKLU: Hiç sorma. Ben de sana bir iş bulmak için yalvarmaya geldim.

PİŞEKÂR: Vah Hamdi'ciğim vah! Demek imdi hiçbir işle meşgul değilsin.

KAVUKLU: Öyle ya! Bu yüzden de çekmediğim meşakkat kalmadı. Cebimde on para yok ki, iki ahababı olsun görmek için bir kahveye oturayım. Sorma.

PİŞEKÂR: Vallahi, birader, ha deyince insan bir şey yapamıyor ki. Zaman acaip. Herkes kendi derdine düşmüş, birader. Binaenaleyh, senin için söylemiyorum ya, dur bakalım, Allah kerim! Uğraşırız, elbette bir iş zuhûr eder.²⁸ Hele sen şimdilik şöyle mahalle kahvesinde bir kahve içedur, biraz istirahat et de, bakalım Allah ne gösterir.

(Çekilirler, birer kenara otururlar.)

(Zurna Arnavut havası çalar. II. Seymen meydana gelir, bir devir yapar, durur.)

PİŞEKÂR: *(Karşılıyarak.)* Maşallah, Bayram Ağa! Efendim, hoş geldiniz, safâlar geldiniz!

II. SEYMEN: Hoş bulduk, safâlar bulduk, bre İsmail Efendi! Nasılsınız bakalım?

PİŞEKÂR: Çok şükür, efendim. Sizler nasılsınız? Hayr ola? Böyle birdenbire nasıl buraları teşrif buyurdunuz?

KAVUKLU: Çok sulamışlar, köküne gübre koymuşlardır. İki günde serpmiştir.

II. SEYMEN: Ho bre, İsmail Efendi, ne terbiyesiz köpekleriniz var, efendim. Yerli yabancı, kim olursa olsun hemen havlamaya başlar.

PİŞEKÂR: Efendim, biraz boşboğaz bir

²⁸ Zuhûr etmek: meydana çıkmak, görünmek.

arkadaştır; böyle her söze karışır, aklı-na geleni söyler; terbiyesi kıttır, kusura bakmayınız. Hayr ola! Bir vazife ile fi-lân teşrif?

II. SEYMEN: Evet, efendim. Bizim Vezir hazretleri geliyorlar. Beni size gönderdi kim, şöyle bizim sığacağımız gibi, en aşağı iki daireli bir konak yavrusu bula-sın, paşa gelince doğru oraya insin.

PİŞEKÂR: Tamam da tesadüf etti. Paşaya elverişli, çok güzel, elimin altında iki daireli bir bina var. Hemen gidin, haber veriniz, teşrif buyursunlar.

II. SEYMEN: Efendim, “— Bir de akıllı uslu, her türlü hizmete yarar, namuslu adam bulsun.” dediler.

PİŞEKÂR: Buyurun, kendilerine söyleyi-niz, her şey istediklerinden âlâsı hazır-dır. Şimdi kendileri neredeler?

II. SEYMEN: Efendim, buraya iki konak ilerde güzel bir çeşme başına kondular; şimdi sizden haber bekliyorlar.

KAVUKLU: İsmail, kim bu konan? Büyü-cek bir kuş mu?

PİŞEKÂR: Haydi canım, gevezeliğe lüzum yok. — Haydi, siz gidip haber veriniz, onları bekletmeyiniz.

II. SEYMEN: Pekâlâ. Ben gidiyorum. (*Gi-der.*)

KAVUKLU: İsmail, bu da kim oluyor böy-le?

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi Efendi, bira-der, çok tuhafsin. “— Her kuşun eti yenmez” derler, herkese ne saraka²⁹ ediyorsun, a birader? Bu gördüğün, Ka-ra Vezir’in seymenidir. Bak, paşa haber yollamış, hem bir konak gibi bir şey istemiş, hem de yanına akı-başında, doğru bir adam istemiş ki hem harem

dairelerine, hem de kendine hususî hiz-metlerini gördürecektir. Bak, işsizlikten dem vuruyordun.³⁰ İşte sana mükem-mel bir kapı: hem karnın doyar, hem de cebin para görür. Sense öyle şeyler ya-pıyorsun ki, birader, âdeta düşündüğüm işi bozuyorsun.

KAVUKLU: Canım, bu da herifin uşakla-rından biri değil mi? Ne olur? Baksan a, o da bana ağzını bozdu durdu.

PİŞEKÂR: Birader, bir kenara çekil de inti-zârda³¹ bulun.

KAVUKLU: İsmail, ulan, durup dururken adamı çileden çıkarırsın.

PİŞEKÂR: Ne oldu, birader? Yine neye canın sıkıldı?

KAVUKLU: Mezarda sen bulun. Daha ne diyeceksin?

PİŞEKÂR: Haydi, hey sersem, sen de!
(*Bir kenara çekilirler.*)

(*Zurna Zenne havası çalar. Zühre, Züh-re'nin Annesi, Kayarto beraber meydana gelirler, ufak bir çark yaparak dururlar.*)

ZÜHRE: Aman, anne! Siz de hiç etrafı-nıza bakmadan yürürsünüz. Az kaldı görmeyecektik, hiç olmazsa bir Fâtiha³² okumadan geçecektik. Kim bilir, çarpı-lır mıydık ne olurduk?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: (*Gayet yaşlı ve çir-kin.*) Kızım, yine ne oldun? Üstüme iyi-lik sağlık! İşte sen böylesin.

KAYARTO: Aman, büyük hanum! Kuçuk hanum doğru söyledi.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Sen de mi bir şeyler gördün, kız?

30 -den dem vurmak: bir şeyin sözünü etmek.

31 İntizâr: gözleme, bekleme.

32 Fâtiha: Kuran'ın birinci suresi, “Elham suresi” diye de anılır; ölümlere Tanrının rahmetini çekmek ve onlara manevî yardım dilemek için okunur.

29 Saraka: (argo) alay (Saraka etmek, Sarakaya almak: alay etmek).

ZÜHRE: Aaa! Anne, etrafınıza baksanız a! Koca bir evliyanın önünde duruyorsunuz da görmüyor musunuz?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! İnan olsun, çocuklar, görmedim. İyi ki söylediniz. Amanın, dediğin gibi, kim bilir neler olurduk.

ZÜHRE: Haydi, anne, okuyalım.

(Kavuklu'nun önüne gelir, dua okurlar, ellerini yüzlerine sürerler.)

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Haydi, çocuklar! Bu da kim bilir nasıl büyük bir erenlerden ki, böyle yol üzerine yatırmışlar.

(Biraz gerilerler.)

KAVUKLU: *(Olduğu yerde kılmıdamadan durmuş, onları seyr eder.)* Tamam! Bir eren buldunuz ki dokunma keyfine! *(Arkalarından bakar ve başını sallar.)*

ZÜHRE: Aaa! Anne, evliyaya bir şey oldu. Alimallah başını salladı.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Çocuklar, hayret etmeyiniz. Bu evliyaı tâ çocukluğumda duymuştum; annem, Allah rahmet etsin, “— Sallabaş hazretleri varmış, çocuklar, üç Kulhüvallahı³³ bir Elham³⁴ adak edenlerin her hâcetini,³⁵ her dileğini yerine getiriyormuş.” derdi. Galiba işte bu evliya olacak.

ZÜHRE: Anne, öyleyse biz de adak adayalım da, bizim de istediğimizi versin. Olmaz mı?

KAYARTO: Aaa! Madem oyledir, ne duruyorsunuz ayol? Haydi kuçuk hanum!

KAVUKLU: *(Mütebessim.³⁶)* Ulan, evliya da olduk. Şimdi ayağa kalkarsam bunların

ödü patlar. Ses çıkarmayayım da, bakalım ne adak adayacaklar.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Çocuklar, adak dediğiniz her yerden olur, türbeye gitmeğe hâcet yok, adağınızı buradan da adayabilirsiniz. Haydi, herkes okusun ve içinden muradını, adağını söylesin.

(Ellerini kaldırarak bir şeyler okurlar.)

KAVUKLU: Tamam! Ulan, sabr edebilsem de beklesem. Belki dilekleri olur da, yağ, mum filân akın eder; fakat ya istedikleri aksine çıkarsa... İşte o zaman dananın kuyruğu kopar. Ben, adam olduğumu göstermekten başka çare yok.

(Ayağa kalkar, Zennelere doğru yürür.)

— Baksanız a!

(Zenneler, feryat ederek, büyük bir korku alâmeti ile kaçmağa başlar.)

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Ah, iz'ansız³⁷ çocuklar! Kim bilir içinizden ne geçirdiniz. Mübarek, öyle münasebetsiz şeyleri istemez. Gördünüz mü şimdi?

ZÜHRE: *(Koşarak.)* Aman, anne, geliyor! Koşunuz!

(Hep beraber koşarlar.)

KAVUKLU: *(Onları takip ederek.)* Durun yahu! Durun da anlatayım! Ne kaçırıyorsunuz? Size zararım dokunmaz.

ZÜHRE: *(Koşmayı şiddetlendirerek.)* Aman, Bacı! Anneciğim! Alimallah geliyor. Şimdi düşüp bayılacağım. Koşunuz!

(Koşarlar.)

KAVUKLU: *(Muttasıl takipte devam ederek.)* Yahu, siz Türkçe de mi bilmezsiniz? “— Durunuz!” diyorum.

KAYARTO: Amanın, çocuklar, sakın inanmayınız! Bizi tutacak.

(Koşarlar.)

37 İz'an: anlayış.

33 Kulhüvallahı: Kuran'ın 112. suresi olan “İhlâs suresi”nin ilk sözleri.

34 Elham: Kuran'ın birinci suresi (bk. n. 32).

35 Hâcet: 1. gerek, gereklilik; 2. kutsal tanınmış ölü ve dirilerden (evliya, tarikat pîri, v.b.) yerine getirilmesi istenen dilek.

36 Mütebessim: gülümseyen.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Amanın, kaçın, çocuklar! Alimallah geliyor.

(Koşarlar.)

KAVUKLU: Tuuu! Demek biz böyle akşama kadar kovalamaca oynayacağız. — Yahu, bir kere dinleyin de, sonra yine koşarsınız! — Ne gezer! Hâlâ koşuyorlar.

PİŞEKÂR: (Gelerek bunları önler.) Aman, efendim, ne oluyorsunuz? Hayır ola! Neden korktunuz?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aman, İsmail Efendi, bir evliyaya rasladık, duayı ters mi ettik ne oldu, bilemedik, bir yerinden fırladı, bizi kovalıyor. Ondan kaçıyoruz.

PİŞEKÂR: Aman, Hanımefendi hazretleri, korkmayınız! O evliya filân değildir, bildiğiniz gibi benî-âdemdir.³⁸ (Kavuklu'ya dönerek.) — Hamdi Efendi, bunları böyle korkutacak kadar ne yaptın, be canım?

KAVUKLU: Ben onları değil, İsmail, onlar beni korkuttu. Ben oturuyordum, geldiler, bana okudular, adaklar adadılar, bilmem neler söylediler, ben ayağa kalkınca kaçmağa başladılar. Hele şu marsık yok mu...

KAYARTO: Aaa! İki gozu kor olası seni! Biz de evliya diye okuduk. İlâhi, bir şeycikler demem, herif, iki gozun dönsün.

KAVUKLU: Çenen tutulsun! Dönsün de başına gelsin, kör fellâh!

KAYARTO: İlâhi, elin ayağın büzülsün! — Amanın, dostlar, fena oluyorum! Bu herifi buradan alın, Cehenneme götürün tâ dibine atın. Allah derim, bir şeycikler demem!

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi Efendi, sen de bu zavallıya mı uydun? Birader, o cahilin biridir, neden üzerine varıyorsun?

KAVUKLU: (Şiddetli aksırarak.) Bırak şu marsıği allasen!

KAYARTO: (Olduğu yerde büyük bir sarsıntı ile garip haller takınarak, birtakım hırıltılı sedâlarla Kavuklu'nun üzerine yürüyerek.) Neredesin Rüküş Hanım abla? Gel, şu herifi yamru-yumru edelim! (Bu ara bir aksırık daha. Kayarto, garip sesler çıkararak Kavuklu'ya hücum eder.) — Seni melûn herif seni!

KAVUKLU: (Kaçarak.) Bacı aldı fitili.

KAYARTO: Seni iskele-babası herif seni! Sen aldın fitili, pis herif!

PİŞEKÂR: (Kayarto'yu önleyerek.) Bacı kalfa, biraz metîn³⁹ olun. Siz onun kusuruna bakmayınız.

ZÜHRE: İsmail Efendi, sade Bacıma kabahat bulacağınıza biraz heyulâya söylemeniz e!

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Öyle ya! İsmail Efendi, bu Bacı benim bunca yıllık emekdarım. Onun üzerine varılır mı? Rica ederim, şu biçimsiz herifin ağzını tutunuz da, işimize bakalım. Tövbe estağfurullah! Bir de evliya diyerek Fatihalar mı okumadık, adaklar mı adamadık! Vah vah vah! Boyumuzca günaha girdik. Kim bilir çarpılmaya çağımızı?

PİŞEKÂR: Efendim, hiç telâş etmeyiniz, zîrâ o da ebâdildendir.⁴⁰ Kusura bakmayınız. — Hamdi Efendi, birader, şöyle bir tarafa çekil de, konuşmamıza meydan kalsın.

KAYARTO: İnşallah kaskatı kalırsın!

KAVUKLU: Sen de çorba gibi sulanırsın inşallah, marsık oğlu marsık! (Çekilir.)

KAYARTO: Gidişin olsun da inşallah gelişin olmasın e mi!

38 Benî-âdem: insanoğlu.

39 Metîn: sağlam, dayanıklı.

40 Ebâdil: abdallar, budalalar.

PİŞEKÂR: Efendim, hayr ola? Böyle birdenbire teşriflerine sebep ne ola?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! İsmail Efendi, size evvelce Paşa bir seymen yollayacaktı. Göndermedi mi?

PİŞEKÂR: Haa! Gerçek. Bakınız, efendim, birdenbire dalgınlıkla unuttum. Evet evet. Buyurunuz, efendim, Vezir hazretlerinin emirleri mûcibince⁴¹ iki dairesi koca bir kâşâne⁴² hazırladım. Buyurun, efendim, sizi götürüyüm.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Çok uzak mı buraya, İsmail Efendi? Yani çok uzaksa şuradan bir araba filân tedarik edelim, zîrâ çok yorgunuz.

KAYARTO: Hele benim hiç de halisi yok.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, şuracıkta. Üzülmeyiniz. Buyurunuz!

(Yürürler.)

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Döşemesi filân vardır inşallah.

PİŞEKÂR: Efendim, pek mükemmel değilse de şimdilik sizleri idare edecek kadar levâzımâtı⁴³ bendeniz hazırladım. *(Bu arada yenedünyanın önüne gelmişlerdir; Pişekâr, elindeki şakşağı serî⁴⁴ bir surette parmaklığa sürter)*

ZENNELER: *(Hepsi birden, oldukları yerde sıçrayarak.)* Ayyy! Ödüm koptu! *(Diyecek geri çekilirler.)*

PİŞEKÂR: İşte efendim, size dokuz odalı bir dâire-i mahsûsa.⁴⁵ Güle güle oturunuz! Allah safâ-yi hâtır⁴⁶ versin!

KAVUKLU: *(Uzaktan.)* Vay köpoğlu! Dokuz odalı konağa bak! Ulan, bu herif olur şey değildir.

KAYARTO: İsmail Efendi, bahçesi, kuyusu, mutfağı, kileri filân var mı?

PİŞEKÂR: Aman, Bacı, ne söylüyorsun! Böyle koca bir evin mutfağı, bahçesi olmaz olur mu? Ondan başka, iki mahalleyi bütün yaz idare edecek kadar suyu olan gayet büyük bir de sarnıcı var. Ben sizlere ufak yerleri nasıl lâyük görürüm? Sonra Vezir hazretlerinin yüzüne nasıl bakarım?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: İsmail Efendi, Paşanın söylediğine göre, bu evin bir de ayrı harem kısmı, taş odaları varmış. O da bu daire içinde mi?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, ne münasebet! O daire tamamıyla ayrıdır. Buyurun, isterseniz orasını da bir gzelim.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Elbette. Görmek ve yerleşmek lâzımdır. Haydi gidelim!

(Yürürler.)

PİŞEKÂR: *(Kapalı yenedünyanın bir tarafını açarak.)* Buyurun, efendim, burası da harem dairesi. Taş odaları, ufak-tefek teferruâtı⁴⁷ hep mevcuttur.

ZÜHRE: *(İçeri girerek, bir sandalyenin üzerine çıkarak.)* Amanın, ne güzel, ne güzel! Dünya ayağının altında. — Bacı, Bacı! Sen de yukarı kata çık da bak. Ne kadar güzel, ne kadar havadar. Amanın, bayıldım, bayıldım!

KAVUKLU: Vay köpoğulları vay! Ulan, bunlar da İsmail'e uygun. Uzaktan biri duysa, vallahi inanacak be!

PİŞEKÂR: Efendim, Allah safâ-yi hâtır versin! *(Gider.)*

(Zurna marş çalar. Önde Kara Vezir, ardından dört seymen, beraberinde Tahir, tavr-ı mahsûs⁴⁸ ile meydana gelir, dururlar.)

41 Mûcibince: gereğince.

42 Kâşâne: görkemli ev.

43 Levâzımât: gerekli şeyler.

44 Serî: hızlı.

45 Dâire-i mahsûsa: özel daire.

46 Safâ-yi hâtır: gönül safası.

47 Teferruât: ayrıntılar.

48 Tavr-ı mahsûs: özel tavr, kendine özgü tavr.

PİŞEKÂR: (*Derhal karşılayarak.*) Maşallah, tebârekallah!⁴⁹ Efendim, safâlar geldiniz, kademler⁵⁰ getirdiniz! İki gözümüz yollardaydı. Hamd olsun, gözümüz aydın?

KARA VEZİR: Safânız artsın, İsmail Efendi. Nasılsınız bakalım? Emirlerimi icrâ ettirdiniz mi?

PİŞEKÂR: Tabî, efendim, derhal emirleriniz icrâ edildi; hattâ Hanımefendiler bile harem dairesine yerleştirilmiştir.

KARA VEZİR: Eksik olma, İsmail Efendi. “— Bana bir de sadık adam bulsun.” diye haber yollamıştım, onu da hazırladın inşallah?

PİŞEKÂR: Elbette, efendim. Sizin emirleriniz geri kalır mı hiç? Başka bir emir buyurulursa derhal yerine getireyim.

KARA VEZİR: Hayır, İsmail Efendi, evvel-emirde⁵¹ bir kere evimize yerleşelim, ondan sonra o işe bakarız.

PİŞEKÂR: O halde, buyurunuz efendim! (*Yenidünyanın önüne gelirler.*) Buyurunuz, efendim! (*Al-el-usul,*⁵² *parmaklığa şakşığı sürter.*) Buyurunuz! (*İçeri girerler.*)

KARA VEZİR: Çok güzel. Hem havadâr,⁵³ hem de etrafında açıklığı kapatacak bir hâil⁵⁴ yok. Çok beğendim. Şimdi seymenlerim için de ayrıca bir daire tedârik edip onları da yerleştirirsin. Öyle değil mi?

PİŞEKÂR: Hay hay, efendim! Onları da evvelce düşündüm. (*Seymenlere dönerek.*) — Haydi, ağalar, buyurunuz, sizlerin yerlerini de göstereyim! (*Hepsini alır, dt-*

şarı çıkarır, gelir.) Onlar da oldu, efendim. Şimdi, emir buyurulursa, size hizmet edecek sadık bir bendeyi getireyim.

(*Gider, Kavuklu’yu alır, gelirken yolda tenbîhât*⁵⁵ *yapar; yenidünyanın önünden birkaç defa geçtikleri halde durmazlar.*)

KAVUKLU: İsmail, nereye gidiyoruz?

PİŞEKÂR: Allah Allah! Canım, evvelce de söyledim ya, Kara Vezir’e seni kapıldıracağım. Görmüyor musun, sana âdâb ve erkân⁵⁶ öğretiyorum. Meselâ Kara Vezir’in her sözü derhal icrâ edilir. İtiraz istemez. Onun lâkırdılarına çok dikkat edilecek, her çağırdıkça hemen gidilip karşısında elpençe divan durulacak. Hâsılı,⁵⁷ her türlü emirlere itaat edeceksin.

KAVUKLU: O kolay, yaparım, ama biz konağa ne zaman varacağız?

PİŞEKÂR: Efendim, yaklaştık.

KAVUKLU: Yooo! yaklaşmadık, sekiz keredir önünden geçtik.

PİŞEKÂR: Öyle şeylere karışma.

KAVUKLU: Anladım ama, İsmail, taban tepen sade sen olsaydın umurumda bile değildi. Ulan, “— Tabanı yanmış it gibi ne dolaşıyorsun?” derler, sen onu da mı bilmiyorsun?

PİŞEKÂR: Yürü, canım, aldırma! İtin ayağını taştan mı esirgiyorsun? Bak, şimdi seni Vezir hazretlerine takdim edeceğim. Senin hakkında medh ü senâda⁵⁸ bulundum. Dikkat et.

KAVUKLU: Ay! Sen beni Bit Hasan Ağada mı buldun?

PİŞEKÂR: Canım, “Bit Hasan Ağâ” da ne

49 Tebârekallah: Tanrı mübarek etsin.

50 Kadem: uğur.

51 Evvel-emirde: ilk iş olarak (Emir, Emr: iş).

52 Al-el-usûl: bk. n. 1.

53 Havadâr: havah.

54 Hâil: engel.

55 Tenbîhât: 1. tenbihler, uyarılar; 2. emirler.

56 Âdâb ve erkân: yol yordam.

57 Hâsılı: sözün kıyası.

58 Medh ü senâ: övme (her iki sözcük de aynı anlamda).

oluyor? “Medh ü senâ” dedim, yani “seni hadd-i zâtında⁵⁹ fazla yüksek bildirdim” derim.

KAVUKLU: O da olmadı, İsmail.

PİŞEKÂR: Fena mı yani?

KAVUKLU: Ulan, elbette fena.

PİŞEKÂR: Efendim, neden fena?

KAVUKLU: Ulan, haciz altında adamdan kâhya olur mu be?

PİŞEKÂR: Haydi, hey geveze; “Haciz altında” mı dedim? “Kendisi iyi adamdır diye medh ettim” diyorum.

KAVUKLU: Bunun böylesi dururken, sağ elinle ensenden sol kulağını gösterir gibi ne uğraşıp da beni şaşırtıyorsun? Ne ise! Daha gelmedik mi?

PİŞEKÂR: Az kaldı. Biraz daha dişini sık.

KAVUKLU: Deminden beri dişimi sıkma-
tan diş etlerime kan oturdu. Şimdi ben de buracıkta hacı gemisi şapa oturur gibi yere oturacağım. (*Vezir’in karşı tarafında, biraz yenedünyadan uzaklık olarak oturur.*) Ooof! bittim!

KARA VEZİR: (*Telâşla ayağa kalkar, sandalyenin üzerine çıkarak elini alınına koyar, uzaktan bir şey keşfetmek ister vaziyette bakarak.*) İsmail Efendi, ne oluyor? O nedir o, yere düşen?

PİŞEKÂR: Efendim, bir şey değildir, merak etmeyiniz.

KARA VEZİR: Nasıl merak etmem. Galata tarafında yangın olduğunu anlatıcı tek sepet Beyazıt kulesinden yere mi düştü diye merak ettim.

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, size öyle gelmiş. — Hamdi Efendi, gördün mü, birader, başımıza geleni? İyi mi yaptın sanki? Şimdi ne cevap verelim? Durma, kalk, birader! Paşa bizi kabul salonunda

penceresinden seyr ediyor. Burada yaptığın gibi, sakın bir yanlışlık yapayım deme, Hamdi Efendi, sonra ikimiz de mahv oluruz. Haydi, çabuk kalk da hemen git, etekle.

KAVUKLU: Ay! Onun eteği filân yok mu? Olur ama, İsmail, ben yalnız gidersem bir pot kırarım.

PİŞEKÂR: “Etekle” demek, “eteğini öp” demektir. Anladın ya! Öyleyse haydi ben götürüyüm, seni takdim edeyim. Sen git de, ötesini bana bırak.

KAVUKLU: Hah! Şimdi oldu. Haydi yürü bakalım!

(*Zurna garip sedâlar çıkarır. Çifte-nâra tiryal yapar.*)

PİŞEKÂR: (*Geri durarak.*) Haydi, yürü, çabuk! Hemen iki büküm ol da etekle.

KAVUKLU: Sen ol iki büküm. Ulan, yuturuyor musun nedir?

PİŞEKÂR: Hayır, canım. Eteklerken de kazık gibi ayakta durulmaz ya! (*Girerler.*)

KARA VEZİR: Ne oldu, İsmail Efendi, geldin mi? Ben tenbîhât⁶⁰ vermiştim, düğün için Zühre’ye lâzım olan şeyleri aldırдың mı? Hazırlanıyor mu?

PİŞEKÂR: Evet. Merak buyurmayınız, bir taraftan hazırlık görülüyor.

KARA VEZİR: İsmail Efendi, tenbîhâtımın hepsi icrâ edildi mi?

PİŞEKÂR: Evet, efendim, hepsi de yerli yerine, icap edenler yapılmıştır, her şey hazırdır.

KARA VEZİR: Pekâlâ. Artık sizin de bugünlük işiniz tamamdır, İsmail Efendi. İcap ederse, ben yine sizi çağırırım. Haa, bak, unutacaktım: Düğünün gayet mutantan⁶¹ olmasını, yani bizim şânı-

59 Hadd-i zâtında: aslında.

60 Tenbîh: bk. n. 55.

61 Mutantan: tantanalı, gösterişli, görkemli.

mıza lâıyk bir sûrette icrâ edilmesini istediğimden, ona göre hareket etmeniz gerekir. Bizi tanıyanlara okuyucu⁶²  ı-kardınız mı? Meydanda olacak düğün i  in a  cı, işçi ve icap eden çadırlar,   al-gı   ağnak; bunların hepsinden maadâ, davetlilere et’ime-i nefise⁶³ ikr  m i  in harç, mas  rif⁶⁴ hazırlandı mı?

P   EK  R: Efendim, siz onları merak bu-yurmayınız. Bu emr-i hayra⁶⁵ siz ba  -ladığınız dakikadan itibaren bu abd-i   ciz⁶⁶ hepsini düşünerek tedârik etim. Sizi düşündürecek, açıkta hiçbir şey kalmamıştır. Hattâ davul zurna ve m  -teaddid⁶⁷ köçekler bile tehyie edilmiş-tir,⁶⁸ efendim.

KARA VEZ  R: Aferin,   smail Efendi. Çok memnun oldum. Şimdi bana bu ettiğin mas  rifin tamam bir pusulasını getirin de hesabı görelim.

P   EK  R: Aman, efendim, acelesi var mı? Hem de daha da hatıra gelmedik bir şeyler zuhûr edebilir,⁶⁹ hepsi de tamam olsun da pusula takdimi kolaydır. Ben-deniz şimdi gidip, daha görülecek hiz-metler var, onları tertib edeceğim. M  -saade buyurunuz da, arz edeceklerim var efendim: Evvelâ,   u bizim Hamdi Efendi hizmetinize can ba   ile çalışacak bir adamdır; onu getirdim.

KARA VEZ  R: Pekâlâ,   smail Efendi. Bu mu o dediğin adam?

P   EK  R: Evet, efendim.

KARA VEZ  R: (*Kavuklu’ya hitâben.*) Sen o musun?

62 Okuyucu: davetçi.

63 Et’ime-i nefise: güzel yemekler.

64 Masârif: masraflar.

65 Emr-i hayr: hayırlı i   (Emr: i  ).

66 Abd-i âciz: Âciz kul, âciz kulunuz (Nezakat sözü).

67 Müteaddid: Çeşitli.

68 Tehyie etmek: hazırlamak.

69 Zuhûr etmek: bk. n. 28.

KAVUKLU: (*P   ek  r’ın kulağına.*)   smail, bu herif böyle yaparsa, tamam! Bel  mı buldum demektir. Baksan a, alır almaz, “ — Sen o⁷⁰ musun?” diyor.

P   EK  R: Canım, böyle şeylere mâna ve-rirsen vay haline! Sen idare et. (*Gider.*)

(*Zühre’nin annesi kapalı daireden çıkarak Kara Vezir’in yanına gelir.*)

ZÜHRE’N  N ANNES  : (*Vezir’i etekleyerek.*) Paşam, safâlar geldiniz! (*Kavuklu’yu g  -rerek   rker.*) — Aman! Allah iyilik ver-sin, birdenbire korktum.

KARA VEZ  R: Neden korktunuz, Hanım?

ZÜHRE’N  N ANNES  : Ne bileyim, Paşam.    te   yle oldu. Efendim, maiyetinize mi aldınız?

KAVUKLU: Evet, mahyayı bize aldı.

KARA VEZ  R: O da ne demek?

KAVUKLU: Bilmem. Hanımınıza sorunuz.

ZÜHRE’N  N ANNES  : Haydi haydi! Ser-sem herif, ben   yle mi dedim? “ — Seni bize sadık hizmet  r olarak yanımıza mı aldınız?” dedim. Sen bana gelsen e bakayım! (*Yakasından tutarak, Paşaya hitâben.*) — Paşam, müsaade buyuru-nuz, düğün i  in harem dairesine icap eden bâzı şeyleri Hamdi Efendiye sipa-ri   edeceğim.

KARA VEZ  R: Pekâlâ. Beni rahatsız etme-yiniz de, ben şöyle bir yol yorgunluğu alayım.

ZÜHRE’N  N ANNES  : Ba   üstüne ef-en-dim. (*Kavuklu’yu çekerek, Kara Vezir’den biraz uzakta, kulağına söyler gibi eğilerek.*) — Bak, Hamdi Efendi, sana ümidinden çok bah     var. Şimdi buradan doğru-ca hoca Allame Efendiye gidersen, ben ona bir muska rica etmiştim, yazmışsa

70 O: (herhalde) cinsel sapık.

hemen alır gelirsin. (*Koynundan bir avuç para çıkararak verir.*) Bunları da Hocaya verir, koşarak hemen buraya gelirsin. Haydi seni göreyim!

KAVUKLU: Anladım ya, bu ne muskası bu?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım, senin nene lâzım! Ne diyorsam onu yap da gel.

KAVUKLU: Yooo! Ben anlamadıkça şuradan şuraya gitmem.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Peki öyleyse. (*Elini koynuna sokarak bir avuç para çıkarır, vererek.*) Al bakayım, şunlar da senin ayak terin. Git getir, bunun beş mislini daha alacaksın. E mi, çabuk gel!

KAVUKLU: Haa! Bana bak, böyle olur. (*Paraları alarak.*) Nerede dedin? Bir daha söyle bakayım. Sonra, bu muska ne muskası?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aman canım, Hamdi Efendi, senin sene lâzım! Sen ne kadar beni dinlersen o kadar para bol. Böyle şeylere karışma.

KAVUKLU: Olmaz. Ben anlamayınca ne gider, ne alırım. Ben korkak bir adamım.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aman, canım, sen de pek uzatıyorsun! Bari söyleyeyim: Paşa, Zühre'yi Tahir'e verecek; baksan a, düğün hazırlığı dünyayı tutuyor.

KAVUKLU: Fena mı? Hem bu işin muska ile ne münasebeti var?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım. “ — Senin böyle şeylere aklın ermez.” dedim ya! Haydi, ben ne diyorsam onu yap. Böyle şeyler senin nene lâzım.

KAVUKLU: Yağma yok. Neme lâzım ama, alt ucunda muska var. “ — Ben korkarım.” dedim ya. Olamaz. Anlamalıyım.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Peki, söyleyeceğim. Mademki korkarmışsın, dinle: Pa-

şa, Zühre'yi Tahir'e verecek, ben buna razı gelmiyorum. İşte bu muska onun için. Anladın mı? Korkulacak ne var bunda?

KAVUKLU: Haa, anladım. Peki, sen neden razı değilsin? Tahir çok mu fena?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Hayır, canım, fena değil. Bunlar ikisi bir arada büyüdüler, birbirleriyle kardeş gibidirler, nasıl olur?

KAVUKLU: Daha âlâ ya. Pek güzel olur. Bunların bu işten haberleri yok mu?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Nasıl yok? Pekâlâ da hem biliyorlar, hem de birbirlerini seviyorlar.

KAVUKLU: Pekâlâ. Seviyorsa, bu muska neci oluyor?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aman, çok uzattın, Hamdi! Beni istintak mı ediyorsun?⁷¹ Canım, neyse ne; “ — Sen dediğimi yap, ötesine karışma.” dedim ya.

KAVUKLU: Yağma yok! Anlamalıyım. Yoksa gitmem de, yapmam da.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aman, Hamdi, beni çok üzdün! Canım, geçinemez, birbirinden çabuk bıkarlar da, onun için istemiyorum.

KARA VEZİR: Ne o yahu? Ne bitmez si-pariş bu!

ZÜHRE'NİN ANNESİ: İlâhi Paşam! Malûm ya, düğün hazırlığı bu. Zühre'nin, benim eksiklerimiz biter mi hiç?

KARA VEZİR: Peki. Aman dikkat et, Hanım, eksik bir şey kalmasın.

KAVUKLU: Efendim, bir eksik kaldı, onu tamamlıyoruz.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım, ne yapıyorsun? İş berbat edeceksin. Bu iş Paşadan gizli, ayol!

71 İstintâk etmek: sorguya çekmek.

KAVUKLU: Evet, öyle. Bunları birbirine kavuşturmamak için uğraşıyorsun.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım, elbette. Dedim ya, geçinemezler. Paşa da illâ bunları birbirine vermeye karar vermiş.

KAVUKLU: Onu da anladım. Bu muska ne olacak? Ezilip birine yutturulacak mı?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Hayır, canım. Bu muska soğukluk muskası imiş.

KAVUKLU: Ne o? Dondurma mı yapacağız yoksa?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aman, Hamdi, uzatma! Git de getir. Ne yapılacaksa yapılacak.

KAVUKLU: Olmaz. Anlamalıyım.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım, Paşa uyurken başına sokulacak. O kadar.

KAVUKLU: Demek yutturmak filân yok, öyle mi? Peki ama, bundan sana ne?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aman, canım, uza-tıyorsun! Tahir'i ben seviyorum, kıza nasıl veririm?

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Tevekkeli değil. (*Âşikâne.*) — Anladım. Gidiyorum. (*Gider.*)

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Çok şükür gitti. (*Koşarak gider, Paşa'nın yanına gelir.*) — Paşam, şöyle biraz uyusan hiç de fena olmaz. Yol yorgunusunuz, vücudunuz dinlenir. Haydi, Paşam! Ben de burada sizi beklerim.

KARA VEZİR: Evet, hiç de fena olmaz, Hanım. Çok münasip düşündünüz. (*Koltuğuna yaslanarak uyur.*)

(*Kavuklu koşarak gelir.*)

KAVUKLU: (*Muskayı arkasından Zühre'nin Annesi'ne göstererek.*) İşte! Dediğinizi yaptır-dım.

KARA VEZİR: (*Uyanarak.*) Ne o? Ben sen-den bir şey istememiştim.

KAVUKLU: Evet ama, hanımın verdiği si-parişler vardı, onları diyorum. (*Elindeki muskayı sallar.*) — Alsan a! Haydi.

KARA VEZİR: (*Hayretle.*) Bana mı söylü-yorsun, Hamdi Efendi?

KAVUKLU: Tabîî sana söylüyorum. (*Elini sallar, Zühre'nin Annesi farkında değil-dir.*)

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! Hamdi Efen-di, Paşanın bir şeyden haberi yok, ayol. Ne alsın?

KARA VEZİR: (*Hayretle Kavuklu'nun yü-züne bakar.*) Ne alayım, Hamdi Efendi? Kendine gel.

KAVUKLU: (*Yine elini sallayarak.*) Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla. (*Eli-ni arkadan sallar.*)

ZÜHRE'NİN ANNESİ: (*Usuletle Kavuklu'ya sokulur, Paşanın yüzüne bakarak Kavuk-lu'dan kâğıdı alır.*) İlâhi, Paşam! Hamdi Efendi size hesap...

KAVUKLU: (*Zühre'nin Annesi'nin ağzından kaparak.*) "...pusulası ister misiniz?" diye soruyorum, " — Alsan a!" demedim. Ne var ne yok, ne olup bitiyor, hepsinin he-sabı da, pusulası da (*Zühre'nin Annesi'nin yüzüne bakarak.*) Hanımdadır. Malûm ya, onlar ne istedilerse...

KARA VEZİR: Pekâlâ. Öyleyse ben hesabı Hanımla görürüm. Şimdi sen buralar-dan ayrılma. " — Pek yorgunum, biraz istirahatı ihtiyacım var." demiştim. siz buradan bir yere gitmeyiniz de, arayan soran olursa cevap verirsiniz. Beni ra-hatsız etmesinler. Bir saat kadar olsun uyursam yorgunluğumu alırım, ondan sonra düğün işlerini aklım başımda olarak tedkik eder, noksanlar varsa ona göre hareket ederiz. Gürültü etmey-i-niz de rahatsız olmayayım. (*Koltuğun dayanacak yerine dirseğini dayar, başını da eline dayayarak uykuya dalar.*)

ZÜHRE'NİN ANNESİ: (*Yavaş sesle, muskayı uzatarak.*) Hamdi Efendi! Hadi, sırası.

KAVUKLU: Neyin sırası?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: (*Elindeki muskayı göstererek.*) Bunu, Paşanın başındaki agelin* arasına usûletle⁷² sokacaksın.

KAVUKLU: Vayyy! Ne olacak?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım, senin nene lâzım! Büyük bir iş değil ya.

KAVUKLU: Peki, kolaydır da, sen neye yapmıyorsun? Anlayalım.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Bu işin bir erkek eliyle olması lâzımmış da onun için.

KAVUKLU: Ben korkarım.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Ne var korkacak? Şu kâğıdı agelin bir tarafına sokacaksın.

KAVUKLU: Yağma yok! Ben kâğıdı sokarken herif uyansın, benden şüphelensin. Haydi bana uğurlar ola! Hayır hayır. Ben bu işe gelemem.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım, sen çıldırdın mı? Allah esirgesin, bir şeycikler bile olmaz. Şayet uyansa bile, ben ne güne duruyorum? Her ne olursa olsun, ben senin ardında bir kale gibiyim.

KAVUKLU: Bana, ne olacağını anlat da, ben ona göre kabul edeyim.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Allah Allah! Sen düşünsen e, bir kâğıt parçası bir adama ne yapabilir? Halbuki bu kâğıttan bir fenalık gelseydi sana gelirdi: Bu kâğıdı sen getirmedin mi?

KAVUKLU: O da doğru be! Pekâlâ! Sökül öyleyse.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! Ben dikiş miyim, ayol? Ne sökülmesi o?

KAVUKLU: Söyledim ya! Bana bir şeyler

söyler söylemez derhal söküleceksin. Haydi, durma, vaktim yok, işim var. Para, para.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Hay Allah iyiliğini versin! (*Koynundan çıkararak kırmızı bir kese altın verir.*) Tamam yüz tanedir. Al bakalım!

KAVUKLU: Vallahi sayarım, doksan dokuz çıkarsa iki mislini alırım bak. Sana emniyetim olduğu için, işte saymadan indiriyorum. (*Koynuna sokar.*) Şimdi ne olacak?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım, söyledim ya! Ne çabuk unuttun: Başının bir tarafına sokuluverecek. (*Kara Vezir uyanma alâmeti gösterir.*) Aman şu iş bitsin de, ben de kurtulsam. (*Vererek.*) Al bakalım. Haydi, durma!

KAVUKLU: (*Yavaş yavaş yürüyerek, Kara Vezir'in başındaki agelin arasına muskayı sokar ve geri kaçar.*) Sektum. Şimdi ne olacak?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Hiç! Ne olacak. O uyku muskası idi, rahat rahat uyusun diye saktuk.

KAVUKLU: Anladım ya, bunu uyanıkken kendine verseydin de, o kendi başına soksaydı olmaz mıydı?

(*Bu ara, Kara Vezir'de hareketler olur.*)

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Onun haberi olmayacak ki muska tesirini yapsın. Bak, başladı.

KAVUKLU: Ne başladı? (*Bu ara, Kara Vezir'de hiddet alâmetleri görülür.*) — Ulan, herife bir şeyler oluyor!

KARA VEZİR: (*Uyku halinde şiddetli sayıklamalar, hiddetler, hareketler olur.*) Hayır hayır, mümkün değil... Evet, ben hatâ ettim...⁷³ Olmaz, vermeyeceğim...

* **Agel:** Arapların kullandığı kefiye denilen başlığın üstüne konulan sırma boğumlu sargı.

72 **Usûletle:** usulca, usulcacık.

73 **hatâ etmek:** yanlış hareket etmek (**Hatâ:** yanlış, yanlışlık).

“ — Olmaz!” diyorum... Pişman oldum... *(Horlar.)* Üstüme... varmayın... berbat ederim... “ — Olmaz!” diyorum... Öyleydi ama... pişman oldum... Yanıyorum... başım... ateşler içinde... “ — Çekilin!” diyorum... *(Olduğu yerde şiddetli hareketler, sıçrayışlar.)* Olmaz... Bu ateş nedir?... “ — Vermeyeceğim.” diyorum...

KAVUKLU: *(Korku ile uzaktan seyr ederek, Zühre'nin Annesi'ne.)* Ne oluyor herife?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım, işte muskânın tesiri. Rüya görüyor galiba.

KAVUKLU: Ben de öyle anlıyorum. Ya haniya uyku muskasıydı? Bana kalırsa, bu, uyandır muskası olmalı. Herif olduğu yerde lâstik top gibi zıp zıp sıçırıyor. Ulan, nasıl uyku bu?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Senin aklın ermez. Bu böyle başlar da, sonra...

KAVUKLU: ...mı uyur? Bana bak, şu işte bir orostopoğluluk var ya, dur bakalım, şimdi meydana çıkar.

KARA VEZİR: *(Yerinden fırlayarak.)* Kim var orada? Bana bakın! Hanım, şimdi çabuk Zühre'yi bana çağır, buraya gelsin.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Peki, efendim. *(Gider.)*

KAVUKLU: Ulan, bunda bir iş var ya, dur bakalım!

KARA VEZİR: Kime bakacaksın?

KAVUKLU: Fala bakacağım, efendim.

KARA VEZİR: Ne falı o?

KAVUKLU: Ben biliyor muyum ya! Siz sorunuz, ben de söyledim.

KARA VEZİR: Haydi, bir kenara çekil, yoksa tek mil hiddetimi senden alırım haa!

KAVUKLU: Bende hiddet yok ki alacaksın. *(Bir kenara çekilir.)*

(Zühre'nin Annesi ile Zühre gelirler.)

ZÜHRE: Paşa babacığım, bendenizi çağır mıışsınız, geldim. *(Sevinçle güler.)* Emirlerinizin hepsini hazırladım. Artık düğün için çeyize lüzum yok gibidir. Eğer hatırlayamadığım veyahut bilmediğim bir noksanım olursa sonra söylerim. Fakat, zannetmem. Başka bir emriniz varsa söyleyin, babacığım.

KARA VEZİR: *(Hiddetlidir.)* Hayır, kızım. Şimdilik hiçbir şeye lüzum kalmadı. Her şeyi sandıklarına yerleştir de dur sun.

ZÜHRE: Aman, babacığım, neden? Düğüne lâzım değil mi?

KARA VEZİR: “ — Hayır” dedim ya! Şimdilik sizin nikâhınız olmayacak. Seni Tahir'e vermeyeceğim. Çok fena bir rüya gördüm ve bu işten vazgeçtim. Haydi git de istirahat et. Allah sana başka bir kısmet verirse o zaman çeyizini kullanırsın.

ZÜHRE: Aman, babacığım, böyle birdenbire ne oldunuz? *(Ağlar.)*

KARA VEZİR: Orası senin bileceğin iş değildir. Çekil bakalım oradan! Benim dediğim olacaktır vesselâm! Anladın mı? *(Zühre, Kavuklu'nun yanına gider.)* — Hamdi Efendi, Tahir'i bana çağır; çabuk buraya gelsin.

KAVUKLU: Baş üstüne! *(Gider.)*

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım, Paşam, böyle birdenbire kararınızı neden bozdunuz, iki gözüm?

KARA VEZİR: Senin aklın ermez. Karışma.

(Kavuklu ile Tahir gelirler.)

KAVUKLU: Buyurun, getirdim, al!

TAHİR: (*Beşûş⁷⁴ bir halde, Kara Vezir'in eteğini öperek.*) Efendim, bendenizi emir buyurmuşsunuz. Bir emriniz mi var? Cemiyetimiz⁷⁵ için verdiğiniz emirlerin hepsi de hazır edilmiştir. Başka ne emriniz var, efendim?

KARA VEZİR: Başka emrim, evvelce verdiğim kararımı geri alıyorum. Bu düğün işini yapmayacağız oğlum. Çok fena bir rüya gördüm, bunun için Zühre'yi sana vermekten sarf-ı nazar etmeğe⁷⁶ mecburum. Allah sana da başka bir hayırlı kız nasip etsin.

TAHİR: (*Fena halde bozularak.*) Aman efendim! Bu iş duyulmuştur, memleketin içinde duymadık hiçbir kimse kalmadı. Nasıl olur?

KARA VEZİR: Orasını ben düşüneceğim. Sana ne diyorum: Sana Zühre'yi tenkîh etmeyeceğim.⁷⁷ Anladın mı? Allah sana başka birini nasîb etsin.

TAHİR: (*Boynunu bükerek Kavuklu'nun ve Zühre'nin yanına gelir.*) Hamdi Efendi, başımıza geleni gördün mü? Haydi sen de bir rica et, belki gönlünü yaparsın.

ZÜHRE: Haydi, Hamdi Efendiciğim, ben de yalvarırım; ne olur, bize merhamet et; belki babam seni dinler.

KAVUKLU: Baban pek yumuşayacağına benzemiyor ama, hatırlınız için bir kere giderim.

(*Gider Kara Vezir'in yanına, etekler.*) — Efendim, ben de yalvarmağa geldim.

KARA VEZİR: Neye yalvaracaksın, Hamdi Efendi?

KAVUKLU: Efendim, bu iki toy çocuklara evvelce vaad buyurdunuz, birdenbire de vazgeçtiniz. Bu çocuklar şimdi çok fena oldular, halbuki bunlar birbirini sevmişler ve benimsemişlerdi. Şimdi nasıl ayrılırlar? Lûtfedin de, nikâhlarını yapalım.

KARA VEZİR: O senin bileceğin iş değildir. Sen böyle şeylere burnunu sokma. Haydi vazifenin başına git. Bir daha böyle bir söz ağzından duyarsam sana da yapmayacağım kalmaz. Haydi çekil!

KAVUKLU: (*Ânî⁷⁸ bir dönüşle, "İzmir marşı"nı terennüm ederek,⁷⁹ çocukların yanına gelir.*) Oldu.

TAHİR, ZÜHRE: (*İkisi birden.*) Ne oldu? Razı ettin mi?

KAVUKLU: Evet, razı oldu. Nikâhınızı emr edecek.

ZÜHRE: (*Sevinerek.*) Aman ne âlâ, ne âlâ! — Haydi, Tahir, babamıza gidelim de teşekkür edelim.

(*El ele tutuşarak Kara Vezir'in önüne gelir ve ikisi de etekler.*) — Eksik olmayınız, babacığım. Çok teşekkür ederiz. Emirleriniz başımızla beraber. Her emrinize hazırız.

KARA VEZİR: Aferin, çocuklar! İşte böyle olmalı. Bir babanın emirleri her cihetle yüksek emirdir. İşte böyle, derhal, bilâ-me'yûsiyet⁸⁰ kabul etmeli. Tahir için bir kız, kızım için de Tahir'den daha güzel bir eş her vakit için hazırdır. Haydi, Allah her ikinizin de kısmetini hayırlı etsin. Artık birbirinize yabancı oldunuz. Kızım, sen hareme; sen de, oğlum, selâmlık dairesine giderek kısmetlerinize muntazır olunuz.⁸¹

74 Beşûş: güler yüzlü.

75 Cemiyet: (burada) düğün.

76 Sarf-ı nazar etmek: vazgeçmek.

77 Tenkîh etmek: nikâhlamak.

78 Ânî: birdenbire.

79 Terennüm etmek: şakımak.

80 Bilâ-me'yûsiyet: ye'se kapılmadan.

81 Muntazır olmak: gözlemek, beklemek.

(Çocukların her ikisi de me'yûsen⁸² Kavuklu'nun yanına gelirler.)

ZÜHRE: Aferin, Hamdi Efendi! Bizi böyle (Ağlayarak.) aldatmak olur mu?

KAVUKLU: Durun bakayım. Ne oluyorsunuz, canım? Ne oldu?

TAHİR: (Ağlayarak.) Ne olacak. “ — Allah her ikinizin de kısmetini ayrı ayrı versin.” diyor.

KAVUKLU: Vay! Bana “ — Peki.” dedi. Demek caymış haa! Ben şimdi gider, işi yoluna korum.

(Bir vaz'-ı mahsûs⁸³ ile Kara Vezir'in huzuruna girer ve gayet sert bir surette kaba-rarak.) — Ulaan! Bana bak! (Deyince, Vezir gayet sert bir surette yüzüne bakınca son derece yumuşayarak, eteğini öperek.) Efendim, bu çocuklara merhamet.

KARA VEZİR: (Gayet sert bir surette) Def ol oradan!

KAVUKLU: (Şiddetle.) Hastir!

(Döner gelir, çocuklara.) — Vermiyor. Başınızın selâmetine⁸⁴ bakınız.

TAHİR, ZÜHRE: Biz şimdi gider, kendi işimizi kendimiz hallederiz.

(İkisi Kara Vezir'in yanına gelirler.)

ZÜHRE: Babacığım beni Tahir'e veremeyecek olursanız size karşı isyan ederek buradan firâr ederim.⁸⁵ Ben Tahir'den başka bir erkekle katiyen evlenmem.

KARA VEZİR: Def ol, mel'un evlât! — Hamdi Efendi! Çabuk gel! Anasıyla beraber bunu alın, derhal haremdeki

taş odaya hapis edin. Benim emrim olmayınca katiyen dışarı çıkmayacaktır. Marş! Çabuk!

KAVUKLU: Baş üstüne, efendim! (Zühre'nin koluna girerek.) — Haydi, kızım, biraz sabırlı ol. Bakalım ne olur.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Haydi, kızım, Ne de olsa babandır, hürmet lâzımdır üzülme. Biraz babanın hiddeti geçsin de, belki yola gelir. Haydi şimdi yürü gidelim.

KARA VEZİR: Daha buradasınız. “ — Gö-türün!” diyorum. Mel'un âsi kaltağı gö-züm görmesin. (Tahir'e.) — Haydi sen de odana!

(Zühre'nin Annesi ile Kavuklu, Zühre'yi kapalı yenedünyaya götürmüşlerdir.)

TAHİR: Efendim, Zühre bir yana, dünya bir tarafa. Zühre'siz bana dünyayı ver-seniz makbul olamaz.

KARA VEZİR: Oğlum, ben sana Zühre'den daha güzel bir kız bulacağım ve illâ ve lâkin Zühre'yi veremem. Haydi, sözü-mü dinle, git istirahat et.

TAHİR: Ben Zühre'yi almadan şuradan şuraya gitmem. Bunu siz vaad etmişsiniz, neden vazgeçtiniz. El-va'dü ked-deyn.⁸⁶ Zühre'yi bana verdiniz, o benimdir, o olmayınca bir parmak bir yere ayrıla-mam.

KARA VEZİR: Demek isyan ediyor, bana karşı geliyorsun, öyle mi? Ben de seni hapis ettireyim de gör. — Baksanız a! Kim var orada? Selim!...

I. SEYMEN: (Koşarak gelir.) Emriniz, efendim?

KARA VEZİR: Şimdi çabuk, hayvanları hazzırlayarak, bu çapkını elleri bağlı olarak doğruca Mardin kalesine götürüp hapis edeceksiniz ve benim emrim olmadıkça

86 El-va'dü ked-deyn: vaat, borç gibidir.

82 Me'yûsen: yeisli olarak.

83 Vaz'-i mahsûs: özel davranış.

84 Selâmet: 1. kurtuluş; 2. esenlik.

85 Firâr etmek: kaçmak.

hiçbir yere bırakmayacaksınız. Anladınız mı? Hapistir.

I. SEYMEN: Baş üstüne, efendim! (*Tahir'in koltuğundan sıkı sıkı tutmuştur.*) — Kim var orada? Seymenler, buraya gelin!

(*Üç tane Seymen koşarak gelirler.*)

II. SEYMEN: Emr ediniz, efendim!

KARA VEZİR: Alınız şu çapkını. Şimdi Mardin'e götürülüp hapis edilecek. Haydi, çabuk!

I. SEYMEN: Baş üstüne, efendim! (*Hem de Tahir'i sürüyerek götürürler.*) — Gidip hayvanları hazır ediniz. (*II. Seymen koşarak gider.*) — Haydi, yürü!

(*Hep beraber giderler.*)

(*Zühre'nin Annesi ile Kavuklu gelirler.*)

KARA VEZİR: Ne yaptınız? O şıllığı hapis ettiniz mi?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Emriniz gibi, taş odaya hapis ettik.

KARA VEZİR: Hamdi Efendi, o terbiyesizi sana teslim ediyorum; o senin nezâretin⁸⁷ altında olacak. Bir yere çıktığını görürsem ötesini sen düşün. Anladın mı?

KAVUKLU: Peki, efendim. Anladım. Hapishane müdürü olduk, deseniz e! (*Gider.*)

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Efendim, emirleriniz tamamıyla icrâ edilmiş, yalnız davetiye-lerin kimlere olduğu yazılamamıştır; zirâ zât-ı âlîlerinin⁸⁸ kimleri emir buyuracakları bilinmediği cihetle teahhur etmiştir.⁸⁹ Şimdi, davet olunacak zevâtın kim

olduğu emir buyurulursa onlar da hemen yerlerine gönderilecektir.

KARA VEZİR: Teşekkür ederim, İsmail Efendi. Size çok zahmet verdim. Bunun altından nasıl kalkacağımı henüz bilemiyorum; binâenaleyh, boş yere sizi yorduğumdan ayrıca bir teessür...

PİŞEKÂR: Anlayamadım, efendim. “Boş yere” mi buyurdunuz?

KARA VEZİR: Evet, maalesef öyle oldu. Zirâ, hiç de hatırımdan bile geçirmediğim çok korkulu bir rüya her şeyi zîr ü zeber⁹⁰ etmiştir.

PİŞEKÂR: Nasıl, efendim? Şimdi düğünümüz teahhur mu etti?

KARA VEZİR: Evet. Bu kadar masârif berhavâ oldu.⁹¹ Zarar yok. Fakat eş dost arasında bir sû-i şöhret⁹² almıştır, o çok canımı sıkıyor. Fakat, söylediğim gibi, korkulu bir rüya işi berbat etti.

PİŞEKÂR: Demek, efendim, her şey akamete⁹³ uğradı, öyle mi?

KARA VEZİR: Maalesef öyle oldu, İsmail Efendi.

PİŞEKÂR: Vah vah vah! Çok müteessir oldum. Tahir ne oldu? Af buyurunuz, bunu sormaktan maksadım da, bu hayırlı niyetin böyle birdenbire ber-akis⁹⁴ olması tabiidir ki o zavallı iki genci de son derece rencîde etmiş⁹⁵ olacak. Efendim, bu işte mutlaka bir düşman parmağı var.

KARA VEZİR: Her ne ise! İsmail Efendi, beni kararımdan öyle nükûl ettirdiler⁹⁶

90 Zîr ü zeber: altüst.

91 Ber-havâ olmak: havaya gitmek, boşa gitmek.

92 Sû-i şöhret: kötü ün (Sû': kötü).

93 Akamet: 1. kısrılık, verimsizlik; 2. başarısızlık, sonuçsuzluk.

94 Ber-akis: aksine, tersine.

95 Rencîde etmek: incitmek, kalbini kırmak.

96 Nükûl ettirmek: vazgeçirmek, caydırmak.

87 Nezâret: bakma, gözetme.

88 Zât-i âlî: yüce zat (Nezakat sözü).

89 Teahhur etmek: gecikmek.

ki, tarif edemem; hattâ öyle oldum ki, bu cemiyetten⁹⁷ bahs etmek bile bana ağır geliyor. Bilmem neden öyle oldu.

PİŞEKÂR: Efendim, “ah” yerde kalmaz; bu iki bî-günâh⁹⁸ gencin âhı, elbette bir saat, bir gün gelecek ki hepsi meydana çıkacaktır. Allah vere de, bu iki gence bir keder⁹⁹ erişmeden meydana çıksa. Şu halde, bendeniz şimdilik hiçbir teşebbüste bulunmam, revîş-i hâl¹⁰⁰ intizâr ederim.¹⁰¹ İnşallah bu felâket kötü bir neticeye resîde olmadan¹⁰² meydana çıkar. Efendim, bir emriniz olursa, malûm-i âlîleri,¹⁰³ bendeniz bizim mahalle kahvesindeyim. Müsaadenizle. (*Gider.*)

KARA VEZİR: Uğurlar olsun! — Ben de hem bu kederli saatleri def eder, hem de yeni bir teftiş edeyim. Sen, gelene öyle söylersin. Bir de, Hanım, çok dikkat lâzımdır, kız bir yere çıkmasın.

ZÜHRE’NİN ANNESİ: A iki gözüm, sizden ziyade ben meraktayım. Ben gidip harem dairesinde oturacağım. Şayet öyle bir şey olursa Hamdi Efendi hemen haber verir. Oda, üzerinde sımsıkı kilitlidir; nasıl açar da kaçar? Mümkün mü? Hem gidemez, zirâ bilirsin ki pek kapalı büyüdü. Siz merak buyurmayınız, arslanım.

KARA VEZİR: İşte bilmem artık! Ben gidiyorum, gözüm arkada kalmasın.

ZÜHRE’NİN ANNESİ: Siz merak buyurmayınız.

KARA VEZİR: Allaha ısmarladım sizi. (*Gider.*)

97 Cemiyet: bk. n. 75.

98 Bî-günâh: günahsız.

99 Keder: 1. gam, tasa; 2. (burada) zarar, felâket.

100 Revîş-i hâl: halin gidişi.

101 İntizâr etmek: bk. n. 31.

102 Resîde olmak: yetişmek, erişmek.

103 Malûm-i âlîleri: yüce zatlarının bildiği üzere (Nezaket sözü).

ZÜHRE’NİN ANNESİ: Güle güle! Safâlar geldiniz, iki gözüm!

— Dur bakalım, şimdi nöbet bize geldi.
— Hamdi Efendi!

KAVUKLU: (*Gelerek.*) Buyurun, efendim, geldik. Ne o? Yine Hoca Allâme’ye mi gidilecek?

ZÜHRE’NİN ANNESİ: Yok, canım, ne Hoca Allâme, ne bir şey! Sen şu hoca kuvvetini gördün mü?

KAVUKLU: Ne bileyim? Onun güreştiğini hiç görmedim. Öyle pehlivanlığı da mı var?

ZÜHRE’NİN ANNESİ: Öylesi değil, canım. Bir satırlık muskası, gördün mü, her şeyi altüst etti. Ne kuvvet, ne kuvvet! Ben sana demedim mi, “— Ben bu işi tâ temelinden bozarım.” Nasıl? Dedigimi yaptım mı?

KAVUKLU: Ay! Bu işin bozulması senin başının altından mı?

ZÜHRE’NİN ANNESİ: Ya ne zannettin? Şimdi onu bırak da, şu Tahir’i Mardin kalesinden nasıl kurtaralım?

KAVUKLU: Haa, bak, aklıma geldi: Şimdi sen bu pişmiş aş nasıl oldu da soğuk su kattın? bir; bir de, Tahir buraya yine neden gelsin?

ZÜHRE’NİN ANNESİ: Canım, söylemiştim ya: Ben Tahir’i seviyorum.

KAVUKLU: Nasıl? Torunun gibi mi?

ZÜHRE’NİN ANNESİ: Aman canım sen de, Hamdi Efendi! Sen hiç ömründe âşık olmadın mı?

KAVUKLU: Nasıl olmadım? Bir defa öyle bir şey olayım dedim, oldum.

ZÜHRE’NİN ANNESİ: Eeey, sonra ne oldu?

KAVUKLU: Ne olacak? Beyit uyduramadım, nereye gittimse kovdular.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Ne kovması, ayol? Âşık değil miydin?

KAVUKLU: Canım, âşık mı idim, değil mi idim, orasını bilemiyorum. Âşıkları gördüm, kucaklarında kocaman kocaman sazlar... İmrendim, ben de bir saz uydurdum, onlar gibi başladım kahvelerde dolaşmağa.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Sonra?

KAVUKLU: Dedim ya, beyit uydurmak lâzımmış; hangi kahveye gittimse kovdular, ben de vazgeçtim.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aman, canım, sen de! Amma da hissizmişsin, be kuzum! Öyle saz âşığı değil, bir kimseye gönül vermedin mi?

KAVUKLU: Hayır.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! Ayol, sen nasıl erkek oldun öyle? Sen gençliğini nasıl geçirdin, ayol?

KAVUKLU: Elimdeki iğnenin gözü büyük-tü, kendi kendine geçti.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Saçmalama, canım! Sen genç olmadın mı?

KAVUKLU: Hayır.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Peki, annenden böyle kır bıyıklı mı doğdun?

KAVUKLU: Canım, adam kır bıyıklı doğar mı ya? Elbette çocuk, sonra delikanlı...

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Hah! Orada dur.

KAVUKLU: Ben de bir yere gitmiyorum ya. Söyle bakalım.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: İşte, ben Tahir'e âşık oldum.

KAVUKLU: Ne?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Tahir'e âşık oldum.

KAVUKLU: Eyvah! Yeni mi bu?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım, delikanlı olduktan sonra.

KAVUKLU: Bu suratla mı? Yakışır ya! Demek senin böyle avuç avuç her tarafa paralar serptiğinin sebebi bu, öyle mi? Peki ama, bunu nasıl yaptın da, işi bozdun?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Nasıl olacak! Hani-ya sen hocadan muska getirdin ya.

KAVUKLU: Eeey?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: O muskayı sen Vezir'in başına sokmadın mı?

KAVUKLU: Eeey?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: O muska sihirli idi, Vezir'e korkunç rüyalar peydâ etti, o da korkudan bu işi bozdu. Bozdu ama, Tahir de Mardin'e gitti. Şimdi benim bu kadar sa'y ü gayretim¹⁰⁴ de boşa gidiyor. Ne yapalım?

KAVUKLU: Doğrusu ya, ne büyük sa'y ü gayret! Merak etme, Allah indinde¹⁰⁵ zâyi' olmaz.¹⁰⁶ Sen geberir gebermez esfel-üs-sâfilîn'e.¹⁰⁷ — Vay köpoğlu! Büyük bir fedakârlık yapmış gibi övünüyor be!

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Söyle, canım, şimdi Tahir'i yine buraya nasıl getirebiliriz?

KAVUKLU: Bozmacılar işini sana ben mi öğrettim? Onu kime yaptırdınsa bunu da ona havâle et, yapsın.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! Ayol, nasıl olur?

KAVUKLU: Gayet kolay. Vezir'in kafasına bir kâğıt daha... İş derhal yoluna girer. Öyle ya! Bu herif istediği adamın rüyasına girebildikten sonra, korkacak, düşünecek ne kalır, ayol? Fakat bu sefer ben bu işte yokum.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! Niçin, ayol?

104 Sa'y ü gayret: çalışma ve çaba.

105 İnd: yan.

106 Zâyi olmak: kaybolmak.

107 Esfel-üs-sâfilîn: cehennemin yedinci ve en alt katı.

Ben seninle sonuna kadar pazarlık ettim.

KAVUKLU: Sen bana bunları evvelâ söyleseydin, ben bu işe baştan girmezdim.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Söyledimdi ya. Ben sana, “— Tahir'i seviyorum. demedim mi?

KAVUKLU: Dedin ama, kurulmuş, düzelmiş, yoluna girmiş her şeyin, iki gencin hayatta en büyük arzu ve ümitlerinin içine bilmem ne edeceğini söylemedin. Eğer söyleyeydin, hocadan aldığım muskayı yolda değiştirir, bizim vâridâtın¹⁰⁸ ardını kesmemek için seni aldatır, sen “olacak” diye beklerken beriki olurdu, sen de hacı gemisi gibi şapa otururdun.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aman, canım, şimdi olan oldu bitti. Bundan sonrasını düşünelim.

KAVUKLU: Olan oldu ama, iyi değil, berbat oldu. Bundan sonrasını da yine sen uydur.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Ben sana dünyalar kadar para verdim, ancak böyle bir zamanda bana yardım olsun diye. Demek karışmıyorsun?

KAVUKLU: Hem de nasıl? Böyle söz bile istemem. Şimdi ben, bilmeyerek yaptığım bu fena işi nasıl temizlemeli diye düşünüyorum.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Öyleyse bundan sonra sana on para bile vermem.

KAVUKLU: İstemem ya; hele isteyeyim de, haddin varsa sen de verme, bak neler olur? Bereket versin, böyle musîbetten¹⁰⁹ gelecek paranın Allah cezasını versin! Benim kâhyalığımın verdiği bana kâfi. Haydi sen şimdi taş oda nöbe-

tine git de, ben de pazara kadar gidip öte-beri alacağım, ben gelinceye kadar benim yerime sen bekle.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! Benim ne umurum? Kaçarsa daha iyi. Tahir'in bütün bütün ümidi kesilir de bana kalır. İnşallah Zühregeberir.

KAVUKLU: Ulan, vay gidi ana vay! — Bak-san a bana, sen Vezir'le evlenmeden evvel hiç hamamda çalıştın mı?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! Üstüme iyilik sağlık! Hiç duymadığım sözler. Bunları nereden çıkarıyorsun, ayol?

KAVUKLU: Ben çıkarmıyorum, sen söyledin be!

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Nasıl?

KAVUKLU: Sen Zühre'nin anası değil, hamam anasısin. Ulan, insan, doğurduğu evlâdına “— Gebersin.” demeye ağzı varır mı be?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! Üstüme iyilik sağlık! Kör olası sen de! Nerden başıma musallat oldun? Musîbet herif, def ol oradan!

KAVUKLU: Sen de dümbelek ol! Bak, artık ikimiz birden seslenmeğe başlarsak, hangimizin sesini beğenirler görürüz. Ben çarşıya gidiyorum, sen ister bekle, ister bekleme, bana vız gelirsin.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! Hınzır herife bak! Ben bu konağın hanımefendisi olayım da, bir uşak parçası bana böyle sözler söylesin. Ben bunu senin yanına bırakır mıyım? Götersün sen! Hele dur, Paşa nerdeyse gelir.

KAVUKLU: Evet ama, bana vız gelir. Sen düşün.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Bana bak, Hamdi Efendi, sen beni kızdırıyorsun da, ağzıma geleni söyledim. Malûm ya, darılıp da sakın ağzından baklayı çıkarayım

108 Vâridât: gelirler.

109 Musîbet: belâ, felâket.

deme, ikimiz de mahv olduğumuz gündür.

KAVUKLU: Bana nasihat edeceğine sen kendine söyle, ayol! Haydi, şimdi bunları bir tarafa bırak da, bana izin ver, hemen gidip geleceğim.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Canım, ben sana şaka ettim. Haydi, sen git de, Paşa gelmeden yetiş. Ben hareme gidiyorum. (Gider.)

KAVUKLU: Sen Harem'e, ben Salacak'a. — Bakalım Allah ne sûret gösterir! (Gider.)

(Çifte-nâra tımbırtılar yapar. Bu ara, Tahir, pek perişan bir halde, saçlar târumâr,¹¹⁰ arkasındaki entari parça parça, sakal uzamış, yüz göz belirsiz, ayaklarında yarım pabuç, elinde hançer, ağlaya ağlaya meydana gelir ve mütehâşiyâne¹¹¹ etrafına bakınır; harem dairesi, taş odalar farz edilen kapalı yenedünyanın önüne giderek durur, binaya bakar, âh eder, ağlar.)

TAHİR: (Yüksek sesle.) Âh! Âh! Âaah! (Ve şu beyti okur, hazin bir şekilde:)

¹¹² Aşkınla sefil uryan seni görmeye

[geldim

Ben seni görmek için Zühre'm

[ölmeye geldim

Felek kahr etti bana ne gam

[keder-zedeyim¹¹³

Buna rağmen Zühre'mi alıp

[dönmeye geldim

Âaah! Âah, Zühre'm!

ZÜHRE: (İçeriden okur.)

¹¹⁴ Aman yarabbi bu ses odur kalbim

[titredi

110 Târumâr: darmadağın.

111 Mütehâşiyâne: korkarcasına, korkulu korkulu.

112 Ölçek: 14 (7 + 7)

113 Keder-zede: kedere yakalanmış.

114 Ölçek: 14 (7 + 7)

(3. dizede ölçek bozuk)

Elbet gitmeliyim ben zirâ beni istedi Hâtiften¹¹⁵ bir ses bana şöyle diyor:

“Aşk ile cennet sizin haydi

[bikesler”¹¹⁶ dedi

(Zühre, olduğu yerden fırlar, Tahir'in boyuna sarılır.) Aman, Tahir'ciğim, bu ne hal? Böyle nasıl kimse görmeden Mardin'den buraya kadar gelebildin? Vah Tahir'ciğim vah! (Ağlar.)

TAHİR: (Ağlayarak.) Zühre'ciğim, değil böyle, vücudum parça parça olsaydı, canım tenimde oldukça senelerle dağlardan, derelerden geçerek, aşılmaz sarp dağları tırmanarak, yolsuz ormanlarda daldan dala sıçrayarak, vücudum lime lime olarak yine gelirdim.

ZÜHRE: Âh benim sevgili Tahir'im! Burada bizi düşmanlarımız görür, haydi benim hapisaneme gidelim! (Elinden tutarak içeri girerler.)

(Çifte-nâra tımbırtı yapar.)

KARA VEZİR: (Meydana gelerek.) Evet, bu iç sıkıntısı bir türlü mündefî olmuyor.¹¹⁷ Yarab, ne yapmalı bilmem ki! — Hamdi Efendi! Hamdi Efendi!

KAVUKLU: (Meydana acele ile gelir.) Efendim.

KARA VEZİR: Nerdesin, be canım? Bir saatır çağırıyorum.

KAVUKLU: Buradaydım.

KARA VEZİR: Zühre odasında mı?

KAVUKLU: Evet.

KARA VEZİR: Emin¹¹⁸ misin?

KAVUKLU: Hayır, Hamdi'yim.

KARA VEZİR: Canım, onu ben de biliyorum. Adını sormadım. Yani, şimdi odada mıdır?

KAVUKLU: Evet, odada idi.

115 Hâtif: 1. seslenen, görünmeden seslenen melek; 2. gaptten gelen ses.

116 Bikes: kimsesiz.

117 Mündefî olmak: savuşup gitmek.

118 Emin: 1. inanılır, güvenilir; 2. inanmış, kanmış; 3. kişi adı.

KARA VEZİR: Ne demek? Ben sana: “— Odada mı?” diye soruyorum, sen bana: “— Odada idi.” diyorsun. Demek ki şüphelisin.

KAVUKLU: Hayır, efendim, neden şüpheli olayım. Odada idi. İçeri girip bakmadım ya!

KARA VEZİR: Peki, ne yapıyor?

KAVUKLU: İğne ile bir şeyler yapıyordu ama, ne yaptığını bilmiyorum.

KARA VEZİR: Haydi, öyleyse git dikkat et ne yapıyor; gel de bana söyle.

KAVUKLU: Peki, efendim.

(Gider, dairenin önünde durur, Tahir’le Zühre’nin sesini duyar.) — Ulan! Galiba Tahir içeride. (Biraz daha dinler.) Eyvahlar olsun! Oğlan gelmiş, hem de Zühre’nin yanında. Şimdi ne olacak? Söylesem bir belâ, (Düşünerek, Kara Vezir’e doğru yürür.) söylemesem iki belâ. Ne yapmalı? Hay canına! Bu cadı neye bakmadı acaba? Ben de tuhafım, onun canına minnet. (Gelmiştir.)

KARA VEZİR: Baktın mı?

KAVUKLU: Şey, efendim, dikkat etmedim. Dur, bir daha bakayım da geleyim. *(Gider, bakar, dinler.) — Ta kendisi! Şimdi ne halt edeceğiz?*

(Kara Vezir’in önüne gelmiştir.)

KARA VEZİR: Ne haber?

KAVUKLU: Durun da sorayım. *(Tekrar gider, döner.)* Şey efendim...

KARA VEZİR: Hamdi Efendi, dilinin altında bir şeyler var, geveleyip duruyorsun. Söylesen e, kız Zühre odasında mahbes¹¹⁹ mi?

KAVUKLU: Evet, efendim, kızınız odasında abdestli.

KARA VEZİR: Ne abdesti, be canım? Lâfi nasıl anlıyorsun? Yani “— Hapis etmiştim, el’an öyle mi?” diyorum, yani taş odada mevkuf¹²⁰ mu duruyor?

KAVUKLU: Evet, efendim.

KARA VEZİR: Ne?

KAVUKLU: Merhum.¹²¹

KARA VEZİR: Canım, ne merkumu? “— Mahfuz¹²² mu?” diyorum.

KAVUKLU: Evet, efendim, “— Mahmuz.” diyorum.

KARA VEZİR: Canım, insandan mahmuz olur mu? Hamdi Efendi, kendine gel! “— Koyun, dediğim taş oda mazbut¹²³ mudur?” demek istedim.

KAVUKLU: Efendim, ben de “— Evet.” diyorum, siz anlamıyorsunuz. Mazrutfur.¹²⁴

KARA VEZİR: Canım, insan zarfa girer mi? Mektup sormuyorum. Anladım, sen bana Hanımı çağır.

KAVUKLU: Peki.

(Gider, bağırarak.) — Gel bakalım, Hanımefendi, Vezir çağırıyor.

ZÜHRE’NİN ANNESİ: Yaa! Geldi mi?

KAVUKLU: Evet, geldi. Sade o değil, öteki de geldi.

ZÜHRE’NİN ANNESİ: Aaa! Öteki de kim oluyor?

KAVUKLU: Seninki.

ZÜHRE’NİN ANNESİ: Benimki mi?

KAVUKLU: Evet, efendim, seninki; yani yavuklun.

120 Mevkuf: tutuklu.

121 Merhum: adı anılan.

122 Mahfuz [Mahfûz]: saklanılmış, korunmuş.

123 Mazbut [Mazbût]: (burada) sağlam.

124 Mazruf [Mazrûf]: zarf içinde bulunan.

119 Mahbes: hapis yeri; (burada) mahbûs, hapsedilmiş.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Tahir mi?

KAVUKLU: Ay! Haberin yok mu?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aman! Sahi mi?

Nerede, nerede?

KAVUKLU: Kızının yanında.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Ne söylüyorsun?

Sahi mi? Eyvah! Kızımın yanında haa?

Şimdi ne yapacağız?

KAVUKLU: Sen düşün.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Paşaya söyledin mi?

KAVUKLU: Tamam! Söyleyim de, Tahir'in yerine haydi biz Martin'e.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Ne Martin'i, canım, Mardin.

KAVUKLU: Martin, Nisanın, nenin olursa olsun ben karışmam. Gel de Vezir'e meram anlat.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Ay! Ben nasıl söyleyim, ayol? Sana emanet ettiydi, onu sen muhâfaza edecektin.

KAVUKLU: Öyle ama, sen de bıraktın da gittin. Desen e, “— Tahir'in geldiğini göreydim hiç kızın odasına mı bırakırdım, bizim oda dururken.” Her neyse, gel de Paşaya meram anlat.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Hay Allah müstahakkını versin! Şimdi ne diyeceğiz?

(Gelirler.)

— Efendim, safâlar geldiniz!

KARA VEZİR: Safânız artsın! Hanım, bu Hamdi Efendi ağzının içinde bir şeyler geveleyip duruyor; bir şey anlayamadım; Zührem odasında mevkuf¹²⁵ mu?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Evet, Paşam, mevkufur.

KARA VEZİR: “— Yalnız olarak ne yapıyor?” dedim, “— İğne ile bir şeyler

yapıyor.” dedi. — Dikiş mi, nakış mı? Yoksa şiir mi okuyor? Söylesen e, Hamdi Efendi.

KAVUKLU: Efendim, Hanıma sorunuz. Ben çarşıya kadar gitmiştim. Hanım nöbete girdiydi.

KARA VEZİR: Eeey! Demek sen yoktun, Zühre'nin ne yaptığına vâkıf¹²⁶ değilsin, öyle mi?

KAVUKLU: Hayır, efendim; babam meraklıydı, ben doğduğum vakit mülk yaptırmış, onun için vakıf¹²⁷ değilim.

KARA VEZİR: Canım, sen ebniye¹²⁸ misin? İnsandan vakıf, mülk olur mu?

KAVUKLU: Nasıl olmaz? İşte sizin Hanımefendi, sapına kadar vakıftır.

KARA VEZİR: Hamdi Efendi, gevezeliği bırak da, haydi bakayım kızı bana çağır. Bir kere sorayım, Tahir'den vazgeçtiyse, derhal onu istediğim biriyle baş göz edeyim de Tahir'i unutsun.

KAVUKLU: Olur, efendim; ama Zühre Hanım, Tahir'i unutamaz.

KARA VEZİR: Neden unutamazmış? Söyle bakayım.

KAVUKLU: “— Unutamaz.” dedim ya!

KARA VEZİR: Unutması lâzım gelir. Sen de biliyorsun ki, Tahir isyan etti, ben de onu Mardin kalesine, pranga-bend¹²⁹ olarak yolladım. Artık o buralara gelemez.

KAVUKLU: Evet, efendim, size öyle gelir.

KARA VEZİR: Ne demek, bana öyle gelir? Tahir şimdi Mardin'de değil mi? Yoksa seymenlerim emirlerime itaat etmediler de aksini mi yaptılar?

126 Vâkıf: bilen.

127 Vakıf [Vakf]: satılmamak şartıyla bir hayır işine bağlanan mal ya da mülk.

128 Ebniye: binalar, yapılar.

129 Pranga-bend: prangaya bağlı, prangaya vurulmuş.

125 Mevkuf: bk. n. 120.

KAVUKLU: Zannetmem. Onlar Tahir'i Mardin'e, karlı dağlar ardına götürdüler; fakat karlar eriyince, sellere karışarak Tahir de aktı galiba.

KARA VEZİR: Neler söylüyorsun, Hamdi Efendi? Bir şey anlamıyorum. Tahir mi aktı?

KAVUKLU: Hayır, tahin aktı; biraz pekmez ilâve et, bal gibi yemeye başla.

KARA VEZİR: Hanım, söylemeniz e, ne oldu? Canım, bir karışık şeyler söylüyorsunuz. Şimdi kızım taş odada yalnız değil mi?

KAVUKLU: Hayır.

KARA VEZİR: Ya ne var?

KAVUKLU: Efendim, Ta, ta ta ta, ta ta... Ta, ta ta ta, ta ta...

KARA VEZİR: O ne demek, Hamdi Efendi? Benimle eğleniyor musun? Söylesen e, “— Ne yapıyor kızım?” diyorum.

KAVUKLU: Efendim, Tahi...

KARA VEZİR: Canı tahin mi istemiş?

KAVUKLU: Evvelâ öyle, canı tahin istemiş; sonra...

KARA VEZİR: Verdiniz, yedi mi?

KAVUKLU: Hayır, validesiz yiyememiş, zîrâ onsuz boğazından geçmemiş.

KARA VEZİR: Boğazında mı kalmış?

KAVUKLU: Öyle ya. “— Annem yemeyince benim boğazımdan geçmez.” dedi; ben de yanında bıraktım, geldim haber verdim.

KARA VEZİR: Neyi haber verdin?

KAVUKLU: Tahir'i.

KARA VEZİR: Ne dedin? (*Hiddetle.*) “— Tahir.” mi dedin?

KAVUKLU: Evet, ama, caydım; bu kadar hiddet edeceğinizi ummadım.

KARA VEZİR: (*Ayağa kalkarak, pür-hid-*

*det.*¹³⁰) Ne söylüyorsun? Tahir burada mı? Mardin'e götürmemişler mi? Nasıl olur? Sen beni hiddetlendirmek için söylüyorsun.

KAVUKLU: İnanmazsanız gelin bakın.

KARA VEZİR: Aman yarabbi! Yahu, Mardin'den nasıl gelir buraya? Hem de kalede pranga-bend olduğu halde? Doğru söyle, Hamdi Efendi, sahi mi?

KAVUKLU: Efendim, neye yalan söyleyeyim? İsterseniz alıp getireyim de, görün yalan mı, sahi mi?

KARA VEZİR: Hanım, doğru mu söylüyor Hamdi Efendi? Çabuk söyleyin!

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Vallahi bilmem ki, Paşam, bana da öyle dedi.

KARA VEZİR: (*Tekrar pür-hiddet.*) Demek beni aldattılar haa? Getir göreyim de, onun da, seymenlerin de vay haline! Haydi durma, “— Git getir!” diyorum.

KAVUKLU: Telâş etme, gelecek; hem de siz onları af edeceksiniz.

KARA VEZİR: Sen benim keyfimin kâhyası değilsin. Nerden biliyorsun bakayım? Bu sefer huduttan dışarı nefy edeceğim.¹³¹ Bakalım o alçak çapkın... Dur, o seymenlerle de hesap göreceğiz.

KAVUKLU: Telâş etmeyiniz, efendim; onlar Tahir'i görünce hesabı, pusulayı kendileri de benim gibi şaşıracaklar. Hesabı siz Hanımdan sorun, o iyi hesap verecektir. (*Gider.*)

— Haydin bakalım, çifte hırsızlar! Yasak edilen gül bahçesine girip de gül koparmayı şimdi görürsünüz. Haydi buyurun, Paşa sizi çağırıyor.

ZÜHRE: Aman, Hamdi Efendi, sana yalvarırım, (*Dışarı çıkarlar.*) bize yardım et de, Paşa babam bizi af etsin.

130 **Pür-hiddet:** çok öfkeli (**Pür:** dolu, çok).

131 **Nefy etmek:** sürmek, sürgüne göndermek.

KAVUKLU: Çocuklar, şimdi size bir şey öğreteceğim. Eğer onu yapabilirseniz, her şey suya düşecektir. Ve yoluna girer sanırım.

ZÜHRE: Aman, Hamdi Efendi, sana yok yok.

TAHİR: Ben de istersen canımı vereyim. Aman, Hamdi Efendi pederim, sen bilirsin!

KAVUKLU: Dur, acele etme, öğreteceğim. Fakat ben işaret etmedikçe, sakın haa, hiçbir hareket yok!

TAHİR: Hep senin gözünün içine bakacağım, emrinden dışarı hiç harekette bulunmayacağım. İsterse Paşa beni tekrar Mardin'e göndermeğe emir versin.

KAVUKLU: Evet, tamamıyla sükût. Yalnız, “— emr edersiniz, efendim.” den başka bir şey yok haa! Ta ki, ben size tarif ederek “— Haydi!” diyeceğim.

TAHİR, ZÜHRE: Çok teşekkürler ederiz. Biz de size elimizden geleni yapacağız, merak etmeyiniz, Hamdi Efendi.

(Huzûra gelirler, dururlar.)

KARA VEZİR: *(Hiddetle.)* Vay! Âsi evlât! Ben seni Mardin'e def edeyim de, sen kaç gel, öyle mi?

TAHİR: Paşam, hiddet buyurmayınız. Beni buraya kader sevk etti. Halimi görüyorsunuz. On sekiz yirmi gündür yol teptim. Merhamet buyurunuz. Ben de sizin bir evlâdınızım, acıma mısınız?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Öyle ama, asıl evlâdımız değilsin ki, Tahir, yavrum.

KARA VEZİR: Dur, Hanım, sen sus! — Hamdi Efendi, bana seymenleri çağır. — Tahir, sen de şöyle bir kenara gizlen.

TAHİR: Peki efendim. *(Gizlenir.)*

KARA VEZİR: Sen de git, evvelâ İsmail

Efendiyi çağır, sonra da gelirken seymenlerime söyle, buraya gelsinler.

KAVUKLU: Peki, efendim. *(Gider.)*

PİŞEKÂR: *(Gelerek.)* Efendim, Paşam, beni emir buyurmuşsunuz. Bir emriniz mi var?

KARA VEZİR: Hayır, İsmail Efendi, verdiğim emri sû-i istimal etmişler,¹³² onları cezalandıracağım ve sonra da sizlerle edeceğim mühim müzâkereler var, onun için çağırttım... Hah! Seymenler de geldi.

I. SEYMEN: Efendim, bizi emir buyurmuşsunuz. Emrinizi bekleriz.

KARA VEZİR: Evvelki verdiğim emirlerimi tamamıyla icrâ ettiniz mi?

KAVUKLU: *(Gelerek.)* Evet, efendim.

KARA VEZİR: Sana mı sordum, Hamdi Efendi? Sizinle ayrıca görüşeceğiz.

KAVUKLU: Vayyy! Yandık öyleyse. Nöbet meselesi, değil mi?

KARA VEZİR: “— Görüşeceğiz” dedim ya, Sonra anlarsın. — Baksan a bana, Selim!

I. SEYMEN: Efendim, emirleriniz?

KARA VEZİR: Size teslim ederek, “— Mardin kalesine pranga-bend ediniz.” dediğim Tahir'i götürüp zincire vurdunuz mu?

I. SEYMEN: Derhal yola çıktık ve emirlerinizi tamamen yerine getirdik.

KARA VEZİR: Şimdi Tahir Mardin'de pranga-bend midir? Orada mı şimdi?

I. SEYMEN: Aman efendim, tabî orada. Hem de öyle pranga vurduk ki, yerinden kımıldanamaz bir halde bıraktık. Kale bekçi ve nöbetçilerine de teslim ettik. Onlar da şahittir.

132 Sû-i istimal etmek: kötüye kullanmak.

KARA VEZİR: (*İşaret ederek Tahir'i meydana çıkarır.*) Peki, bu ne?

SEYMENLER: (*Hepsi birden, parmaklarını ağızlarına götürerek.*) — Vayyy! — Ayyy! — Amanın, nasıl gelmiş?

I. SEYMEN: Tutun şu kaçağı! Tekrar götürelim!

(*Seymenler hücum gösterirler.*)

KAVUKLU: (*Onları önleyerek.*) Dur! Artık nöbet benim! — Paşam, müsaade ederseniz bildiklerimi söyleyeyim.

(*Kara Vezir seymenlere işaret eder, seymenler geri çekilirler.*)

KARA VEZİR: Buyurun, Hamdi Efendi, şimdi sizi dinliyorum. Fakat bir şartla: Tahir ile Zühre'nin affı için ise nafile zahmet etme, boşa çıkarsın. Başka ne istersen olur.

KAVUKLU: Müsaade buyurunuz.

PİŞEKÂR: Efendim, Hamdi Efendiyi pek yabana atmayınız; öyle deli-dolu söyler ama, çok doğru ve ekmek yediği yere bir köpek gibi sadıkane¹³³ bağlı olur.

KAVUKLU: Hah, efendim, işin doğrusunu bizim birader İsmail Efendiden anlarsınız. Zira köpoğlu köpektir, bilmediği yoktur.

KARA VEZİR: Peki, seni dinliyorum, Hamdi Efendi. Söyle bakalım, senin de derdini dinleyelim.

KAVUKLU: Efendim, evvelâ bir ricam var.

KARA VEZİR: Söyle. Dediğim gibi, Tahir'in affı ise, imkânı yok, sakın söyleme; kezâ,¹³⁴ kızım da isyan etmiştir, mümkün değil onu da af edemem. Hatâtâ...

PİŞEKÂR: Paşam, müsaade buyurunuz, acele etmeyiniz. Ağzınızdan ağır bir söz çı-

karmadan Hamdi Efendiyi lütfen bir kere istimâ¹³⁵ buyurunuz da, sonra...

KAVUKLU: Evet, Paşam, bir kere beni istihmâm¹³⁶ buyurunuz da...

KARA VEZİR: Hamdi Efendi, sen hamam mısın?

KAVUKLU: Bilmem. İsmail Efendiye sorunuz. Şimdi, Paşam, evvel-emirde¹³⁷ şu başınızdaki...

PİŞEKÂR: Agel.

KAVUKLU: Başınızı eğmeyin.

PİŞEKÂR: Canım, birader, “— Başınızı eğin.” demedim, Paşanın başındaki kefiyenin üzerinde gördüğün sırma boğumlu sargıya “agel” denir; ben sana onu söyledim.

KAVUKLU: Her ne ise! İster eğilsin, ister dik dursun; işte o yaldızlı, kara, boğumlu sarık bir tarafa, yani sağ tarafı biraz aşağıya çarpılmış; evvelâ onu düzeltiniz bir kere, sonra söyleyeceğim.

KARA VEZİR: Peki, ne olacak?

KAVUKLU: Allah Allah! Siz bir kere onu düzeltin.

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Amanın! Bana bir baş dönmesi geldi. Ben hareme gideyim. (*Kalkar.*)

KAVUKLU: Yooo! Asıl sen otur da, hikâyeyi dinle bakalım. (*Oturur.*) — Haydi, Paşam.

KARA VEZİR: Peki. (*Eliyle ageli düzeltirken, tabîî, muska eline dokunur, çıkarak.*) Bu da ne? Nerden gelmiş? (*Esner.*) Allah!... (*Esner.*) Allah!... Bu da nesi?... Ne oluyor?... (*Esner.*) Durun... Bana bir ağırlık bastı... Çocuklar, kusuruma bakmayınız... Üzerimde bir fenalık var... O da değil, belki hiddetle yorgunluk

133 **Sadıkane**: sadık olarak, sadakatle.

134 **Kezâ**: böyle, böylece.

135 **İstimâ**: dinleme, kulak verme.

136 **İstihmâm**: hamamda yıkanma.

137 **Evvel-emirde**: bk. n. 51.

birleşti de böyle oluyorum... Bir dakika sükût edin de uyuyayım. (*Koluna dayanır, uyur. Etraf sükûta. Zühre'nin Annesi savuşmak ister, Kavuğu tutar. Seymenler gitmişlerdir.*)

(*Kara Vezir horlar, uyanır.*) O ne? (*Etrafa bakarak.*) Amanın, çocuklarım nerede?

KAVUKLU: Buyurun, ikisi de burada. (*Kollarından tutar ve Kara Vezir'in önüne iter.*) Buyurun, buradalar. Tahir'i seymenler götürsünler mi Mantin'e?

KARA VEZİR: (*Birini bir yanına, diğerini bir tarafına alarak ağlar.*) Çocuklarım! Bana ne oldu? Ben ne yaptım? Evet, size çok ezâ cefâ¹³⁸ ettim. Beni af edin. Ben bir aralık galiba çıldırdım, fakat şimdi aklım başına geldi. — Haydi, İsmail Efendi, çabuk, birader, düğün tedârîki¹³⁹ yeniden, hem de pek mutantan¹⁴⁰ olmak üzere başlasın. — Haydi, çocuklarım, siz de yeniden düğün tedârîki için gidin, büyük bir gayretle işe başlayınız.

(*Tahir ile Zühre gider.*)

— Peki ama, ne oldu, Hamdi Efendi? Anlat.

KAVUKLU: Anlatmağa hâcet yok, efendim. Bilmeyerek beni tongaya bastıran Hanıma sorunuz, o benden daha iyisini biliyor.

KARA VEZİR: Hanım, söyle, bana olan bu hal nedir?

ZÜHRE'NİN ANNESİ: Aaa! Üstüme iyilik sağlık! Ne anlatacakmışım? Tahir'im elimden gittikten sonra dünya bana

zindan olur. Paşam, emr et, beni kurşuna dizesinler, çünkü ben gayr-i ihtiyârî¹⁴¹ bir kazâya uğradım: Tahir'i sevdim, Zühre'mden kıskandım, size bir muska yazdırarak başınıza soktum, Zühre'den Tahir'i ayırttım. Fakat bugün her şey meydana çıkmıştır. Bana da hayat haram olsun. Ne isterseniz onu yapınız. (*Ağlayarak kaçar.*)

KARA VEZİR: Yaa! Öyle mi? Hain seni! Bir nefesine uyararak bana iki evlâdı nâhak¹⁴² yere kaybettirecektin. — Seymenler! Buraya gelin!

(*I. Seymen önde olmak üzere, dördü de gelirler.*)

I. SEYMEN: Buyurun, emredin, Paşam!

KARA VEZİR: Bizim Hanım şimdi buradan fırladı, sizin tarafa doğru gitti. Hemen gidin, bu hıznızı bağlayarak doğruca Mardin'e götürün, Tahir'immin yerine prangaya vurunuz ve geliniz, bana haber veriniz. Çabuk!

PİŞEKÂR: Durunuz, ağalar! — Paşam, müsaade buyururlarsa, bir iki söz de bendeniz söyleyeyim.

KARA VEZİR: Buyurunuz, İsmail Efendi, sizi dinliyoruz.

PİŞEKÂR: Paşam, size evvelce arz etmiştim ki, bu işte bir şeytan parmağı var. Nasıl, efendim, dediğim geldi çıktı. Hamd olsun ki, bir fenalık meydana gelmeden, Hamdi Efendi biraderimiz işi meydana koydu da, mesele tam zamanında hall ü fasl edildi.¹⁴³

138 Ezâ cefâ: eziyet (Her iki sözcük de aynı anlamda).

139 Tedârîk: 1. araştırıp bulma; 2. (burada) hazırlık.

140 Mutantan: bk. n. 61.

141 Gayr-i ihtiyârî: elde olmadan, istek dışında.

142 Nâ-hak: haksız.

143 Hall ü fasl edilmek: çözümlenip sona erdirilmek.

BİTİŞ

— Şimdi, efendim, önümüzdeki haftaya Sarıyer’de, Fındıksuyu’ndaki meydanımızda bu düğünümüzü mutantan¹⁴⁴ bir sûrette mevki-i icrâya koyacağımızı¹⁴⁵ lütfen bir kere daha emir buyurunuz bakayım!

KARA VEZİR: İsmail Efendi, bu işi zaten hüsn-i sadâkatinize¹⁴⁶ borçlu olduğum için, belki kendimi de bizi temâşâ buyuran zevâta¹⁴⁷ af ettirmek üzere, istediğiniz şekilde ve istediğiniz saatte bu düğünü kendi evlâtlarınızın düğünü diye mevki-i icrâya koyunuz. Masârif¹⁴⁸ katiyen acımayınız, elverir ki bizi temâşâyâ tenezzül buyuracak zevât-i muhtereme¹⁴⁹ memnun kalsınlar. Bize de lâzım olan bu zevâtın affıdır.

PİŞEKÂR: Hay hay, efendim! Ben de Hamdi Efendi ile olanca kuvvetimizle, gelecek haftaya Fındıksuyu’nda emirlerinizi istediğinizden fazla yapmağa söz veriyoruz. — Efendim, her ne kadar suç-i lisan¹⁵⁰ ettikse af buyurulsun!

(Zurna “İzmir Marşı”nı çalar.)

144 Mutantan: bk. n. 61.

145 Mevki-i icrâya koymak: yapmak.

146 Hüsn-i sadâkat: güzel sadakat.

147 Zevât: zatlar.

148 Masârif: bk. n. 64.

149 Zevât-i muhtereme: sayın zatlar.

150 Suç-i lisan: dil suçu (Yaygın biçimi: Sürç-i lisan [= dil sürçmesi]).

TELGRAFCI

Kaynak:

Kavuklu Hamdi, *Telgrafçı*, yazma; Behzat Butak özel arşivi; Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Tiyatro Bölümü arşivi.

KİŞİLER

ZURNACI

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

KAMBUR

I. ZENNE (Rabia)

II. ZENNE (Gülter)

ÇELEBİ (Rezaki-zâde Fûruzan)

KÛLHANBEYİ (Yanbastı Ali)

ACEM (Gaffar Ağa)

HIRBO (Veli Dayı)

CÛD (Azarya Efendi)

DENYO (Asım)

MATİZ (Tuzsuz Bekir)

TELGRAFÇI

GİRİŞ

(Zurna Pişekâr havası çalar. Pişekâr meydana gelir.)

PİŞEKÂR: *(Dört tarafı selâmlayarak.)* Efendim, cümleten¹ safâlar geldiniz. *(Zurnacıya dönerek.)* — Ammâ benim pehlivanım!

ZURNACI: Buyur benim pehlivanım.

PİŞEKÂR: Bu da hesap değil.

ZURNACI: Nedir hesabın?

PİŞEKÂR: Burnunu ye kasabın. “Telgrafçı” oyununun taklidini aldım. Çal da oyunumuz başlasın, temâşâgerân² da zevk-yâb olsunlar.³

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna Kavuklu havasına başlar. Kavuklu, iki tarafa meyilli meyilli, arkasında

cüce Kambur olduğu halde, âheste âheste⁴ yürüyerek meydana gelir. Pişekâr, bir kenarda mevki almış ve Kavuklu’yu seyrediyor. Biraz yürüdükten sonra.)

KAVUKLU: *(Arkasına dönerek Kambur’a hitâben.)* Kapıyı iyi kapadın mı?

KAMBUR: Elbette.

KAVUKLU: Kilitledin mi?

KAMBUR: Elbette.

KAVUKLU: Anahtarı ne yaptın?

KAMBUR: Orada?

KAVUKLU: Nerede?

KAMBUR: Canım, nerede olur? Üstünde.

KAVUKLU: Neyin üstünde?

KAMBUR: Kapının üstünde.

KAVUKLU: Hay Allah müstahakını versin!

Ulan, kapının üstünde anahtar bırakılır mı?

KAMBUR: Teyzem gelirse kapının önünde kalır diye bıraktım.

KAVUKLU: Hay kör olası hay! Ulan, mademki kapıyı kitledin, anahtarı üzerin-

1 Cümleten: hepiniz (Cümle: hep, bütün).

2 Temâşâgerân: seyirciler.

3 Zevk-yâb olmak: zevk almak, tad almak.

4 Âheste âheste: yavaş yavaş.

de bırakılır mı? Hay Allah cezası versin!
(*Dönerek.*) Hadi yürü!

KAMBUR: Nereye?

KAVUKLU: Cehennem dibine.

KAMBUR: Yaaa! Ben oraya gidemem. Babam gitmiş de, orada yanmış. Annem söyledi.

KAVUKLU: Kabahat bende ki, senin gibi sersemle yola çıktım. (*Yürüyerek.*) Hadi önüme düş de yürü!

(*Yürürler. Pişekâr'ın önüne geldikleri halde, Pişekâr'ı görmezler; dalgın dalgın yürürler.*)

PİŞEKÂR: (*Yüksek sesle.*) Vaaay efendim, maşallah, uğurlar olsun!

KAVUKLU: (*Fena halde sırayarak ayakları tökezlenir, düşer. Kavuk bir yana, çedik pabuç öbür yana fırlar. Kambur, olduğu yerden, uzaktan, Kavuklu'ya kahkaha ile güler. Kavuklu yine bin türlü evzâ ve harekât⁵ ile hem Pişekâr'a bakar, hem de geri geri çekilir. Döner. Kambur'a hücum eder.*) Ulan, ben sana — Bu yoldan gitmeye-
lim, orası tekin değildir.” demedim mi? Hayın yumurcak! Allem ettin kallem ettin, beni bu yola sürükledin; bir de durmuş gülüyorsun haa!

KAMBUR: A babam, ne kızırıyorsun? Ben getirdim ama, ben düşürmedim ya!

PİŞEKÂR: Aman, efendim, ne oluyor? Neden hiddet buyuruldu? Çocuğun hiç kabahati yok.

KAVUKLU: Öyle ya. Sende kabahat yok, onda kabahat yok. Kabahat bende, değil mi?

PİŞEKÂR: Elbette öyle, efendim. Hiç çocuk sözüne uyulur mu? Binâenaleyh, böyle hiddet ü şiddet⁶ hâcet yok. Sen ürktün, yavrunuz güldü. O kadar! Bunda mûcib-i igbirâr⁷ yok.

5 Evzâ ve harekât: vaziyetler ve hareketler.

6 Hiddet ü şiddet: öfke ve şiddet.

7 Mûcib-i igbirâr: gücenmeyi gerektiren.

KAVUKLU: (*Abdal abdal Pişekâr'ın yüzüne bakarak.*) Allah Allah! Bu da başka tür-lüsü.

PİŞEKÂR: İki gözüm, âşinâlık ettim. Fena bir şey mi yaptım?

KAVUKLU: (*Kambur'a dönerek.*) Yoksa senin ahbabın mı?

KAMBUR: Evet, benim kebabım. Çok lezzetlidir.

KAVUKLU: Tamam! Ben de sual soracak adam buldum.

PİŞEKÂR: Efendim, iltifat buyurdunuz.

KAVUKLU: İtikadım sağlamdır. Neyse! Sen beni tanıyor musun?

PİŞEKÂR: Tanımaya ne hâcet, efendim. Ben bu mahallenin dîdebânıyım.⁸ Kim olursa olsun, mutlaka âşinâlık etmek vazifemdir.

KAVUKLU: Anladım ya, böyle birdenbire top patlar gibi, kulağımın dibinde mi?

PİŞEKÂR: Ne münasebet, efendim. Siz dalgın olduğunuz için, birdenbire ürktünüz.

KAVUKLU: Evvelâ ağzını topla.

PİŞEKÂR: Neden, efendim? Bir kötü söz sarf etmedim.

KAVUKLU: Öyle ya! — Ürktünüz” dedin. Ben hayvan mıyım? Sonra, benim sarraf olduğumu nereden anladın?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, “sarraf” demedim; “sarf etmedim”, yani size kötü bir söz söylemedim, dedim. Her neyse! Şimdi anlaşırız da, bunların hepsi ber-
taraf olur.⁹ Efendim, iki dirhem bir çekirdek, ne tarafa teşrif buyuruluyor?

KAVUKLU: Ne sordun?

PİŞEKÂR: Efendim, sebebi: bir müşkülünüz varsa halletmek, çaresini bulmak için.

8 Dîdebân: bekçi; (burada) muhtar.

9 Ber-taraf olmak: bir yana bırakılmak (Bertaraf etmek: bir yana bırakmak).

KAVUKLU: Kâhyam mısın? Nereye gidersem giderim. Sana ne?

PİŞEKÂR: Evvelce arz etmiştim. Efendim, bu mahallenin dîdebânı değil miyim ya!

KAVUKLU: Yani kâhyasısın öyle mi?

PİŞEKÂR: Evet.

KAVUKLU: Demek, gelen gidene karışır-sın?

PİŞEKÂR: Hayır, canım, karışmak değil, ihtiyacı varsa yardım etmek. Meselâ, yolunu şaşırmış, veya bir ahababını, birini arıyor. Hâsılı, ne gibi müşkülü varsa, çaresini bulmak için.

KAVUKLU: Bari bulabiliyor musun?

PİŞEKÂR: Efendim, imkân dâhilinde¹⁰ olanları.

KAVUKLU: Peki, dükkân dâhilinde olamazsa?

PİŞEKÂR: Lâtife diyorsunuz. “Dükkân” değil, “imkân”.

KAVUKLU: Birader, nene lâzım? Herkes yoluna gidiyor. Bizi lâfa tutup durma.

PİŞEKÂR: Af edersiniz, efendim, isminizi bağışlar mısınız?

KAVUKLU: Hayır.

PİŞEKÂR: Efendim, neden? Lûtf ediniz.

KAVUKLU: Hayır, değil.

PİŞEKÂR: Ne değil.

KAVUKLU: Lûtfü değil.

PİŞEKÂR: O halde nedir?

KAVUKLU: Bilmem.

PİŞEKÂR: Aman, birader, nasıl olur?

KAVUKLU: Nasıl olsa olur.

PİŞEKÂR: Lâtifeyi ber-araf ediniz de, rica ederim beni meraktan kurtarınız; isminizi söyleyiniz.

KAVUKLU: Merak mı?

PİŞEKÂR: Elbette. Zira sizin gibi hoş-sohbet bir zatı kim merak etmez, birader? Adın ne?

KAVUKLU: Hamdi.

PİŞEKÂR: Kaç adın var?

KAVUKLU: Hoppalaaa! Canım, bir adamın kaç adı olur?

PİŞEKÂR: O belli olmaz. Birader, bazı adam sizin gibi meraklı olur a birkaç isim kullanır. Siz şimdi bir tanesini söyleyin, elverir.

KAVUKLU: Söyledim ya.

PİŞEKÂR: Yoo, efendim, ben sordum, siz “— Hangi?” demediniz mi?

KAVUKLU: Yooo! “Hamdi”yi “hangi” anlamadın demek.

PİŞEKÂR: Her ne hal ise! Kusura bakma, birader, dalgınlık. Demek isminiz safi Hamdi?

KAVUKLU: Evet, mavi Hamdi.

PİŞEKÂR: Canım, ismin rengi olur mu?

KAVUKLU: Onu da sen yaptın. Bana ne soruyorsun?

PİŞEKÂR: Canım, efendim, öylesi değil. Yani, sade Hamdi mi demek istedim.

KAVUKLU: Hayır, sade Hamdi değil, kıymalı Hamdi.

PİŞEKÂR: Canım, efendim, öyle börek gibi, peynirli, kıymalı isim olmaz. Şunun doğrusu neyse onu söyle.

KAVUKLU: Birader, doğrusu Hamdi.

PİŞEKÂR: Demek, “— Doğrusu Hamdi.” diye hitâb edeceğiz, öyle mi?

KAVUKLU: Efendi, eğleniyor musun?

PİŞEKÂR: Estağfurullah, efendim. Siz öyle söylemediniz mi?

KAVUKLU: Söyledim ama, senin anladığın gibi değil. “Doğrusu Hamdi” hiç isim olur mu?

10 Dâhil: iç.

PİŞEKÂR: O halde, yalnız mı?

KAVUKLU: Hayır, beraber Hamdi. Ulan, ne kalın-kafalı imişsin! Basbayağı Hamdi, be yahu!

PİŞEKÂR: Haa! Şimdi anladım. A birader, öyle söylesen e! Şimdi size “— Basbayağı Hamdi Efendi.” mi diyeceğiz?

KAVUKLU: Ulan, ne adamsın! Sen adamı çatlatırsın.

PİŞEKÂR: Efendim, ne oldunuz? Bendeniz kötü kelâm¹¹ etmedim.

KAVUKLU: Bunun kötüsü de can sağlığı, arslanım! Beni çağırırlarken, “— Hamdi Efendi.” diye çağırırlar. Bir saattir isminin “Hamdi” olduğunu anlatamadık.

PİŞEKÂR: Aman, birader, pek memnun oldum. İnşallah benim bildiğim Hamdi Efendisiniz.

KAVUKLU: İnşallah öyledir. Fakat şurasını unutma ki, isim isme benzer.

PİŞEKÂR: Evet, evet. Dur, birader, bakayım! (*Kavuklu vaziyet alır.*) Aman, aman, ta kendisi! Dur, söyle bakayım: Eyüp’lü müsün?

KAVUKLU: Evet.

PİŞEKÂR: Meşhur nalbant Süleyman Ağanın oğlu?

KAVUKLU: Evet.

PİŞEKÂR: Yunus mahallesi, Asmalı sokak?

KAVUKLU: Numara 55.

PİŞEKÂR: Ta kendisi! Birader, beni tanımadın mı?

KAVUKLU: Yoo!

PİŞEKÂR: Aman, efendim, bir insanının çocukluktaki hatıraları hiçbir vakit zihninden silinmez. Nasıl olur? Sen şimdi beni hatırlayamadın mı?

KAVUKLU: “— Hayır.” dedik ya!

PİŞEKÂR: Sizin mahalle aktarı Hacı Cermal Efendi?

KAVUKLU: Evet.

PİŞEKÂR: Tabîî hatırladın.

KAVUKLU: Evet, kapıyı hatırlıyorum. Dükkânın, değil mi?

PİŞEKÂR: Canım, ne kapısını söylüyorsun?

KAVUKLU: Dükkân.

PİŞEKÂR: Allah Allah! “Kapıyı” demedim, “tabîî,” dedim.

KAVUKLU: Canım, bana tabîî, mabiî diyeceğine, doğru söz söylesen e! Evet, ne olmuş?

PİŞEKÂR: Hacı Efendiyi hatırladın?

KAVUKLU: Evet.

PİŞEKÂR: Peki, onun bir oğlu yok muydu, canım?

KAVUKLU: Evet.

PİŞEKÂR: Yine hatırlayamadın mı?

KAVUKLU: Vallahi, birader, kafam o kadar sersem ki, “— Şu anda kendimi unuttum.” desem inanmazsın.

PİŞEKÂR: Canım, uzağa ne gidiyorsun? Cemalettin Efendinin bir oğlu vardı.

KAVUKLU: Canım, anladım. Benim candan arkadaşımdı. Şimdi aklıma geldi. Ne olmuş? Ondan ne bahsediyorsun, onu anlayamadım.

PİŞEKÂR: Çok şey! Bunda anlamayacak bir şey yok, birader. Senin samimî mektep arkadaşın.

KAVUKLU: Evet, söyledin. Hâlâ lâkırdıyı uzatıyorsun. “— İşim var, gideceğim.” diyorum. Ya lâfı, ya yakamı bırak, be adam!

PİŞEKÂR: Yüzüme dikkatlice bakarsan, ne istediğimi anlarsın.

11 Kelâm: söz.

KAVUKLU: Hâlâ sağlamıyorsun. Sözünden anlamayan bir adam yüzünden nasıl anlar be? Canın kötü söz mü istiyor?

PİŞEKÂR: Be birader, İsmail'i tanıyamadın mı hâlâ?

KAVUKLU: Tanıdım, tanıdım! Sen o musun?

PİŞEKÂR: Değil mi, canım? Ben seni gökte ararken yerde buldum. Gel bakayım! (*Kollarını açarak, sarılmak üzere Kavuklu'ya doğru yürür ve sarılarak.*) Gel benim iki gözüm Hamdi'ciğim! El-hamdülillâh, dünya gözüyle seni tekrar gördüm haa?

KAVUKLU: (*O da sarılarak.*) Ah benim sevgili eski arkadaşım İsmail'ciğim! Vallahi dünyalar benim oldu.

(*Birkaç defa birbirine sarılıp ayrılırlar.*)

PİŞEKÂR: Be birader, seni götür görmez tanıdım. Fakat çok değişmişsin. Şüphe ettim. Seni biraz kolaçan edeyim, dedim.

(*Ayrılırlar.*)

KAVUKLU: İsmail, hâlâ muziplikten vazgeçmemişsin.

PİŞEKÂR: Ne gibi?

KAVUKLU: “— Seni koçana çeviririm.” nedir?

PİŞEKÂR: Hay külhani hay! Seni şöyle tartmak, yoklamak arzu ettim, demek isterim. Her ne hal ise! Söyle bakalım: Beni görmeyeli ne haller geçirdin? Helbette evlenmiş barklanmış, çoluk çocuğa karışmış olacaksın.

KAVUKLU: Orasını hiç sorma, İsmail. O yüzden çekmediğim dert kalmadı.

PİŞEKÂR: Hayr ola? Teehhül¹² hayırsız mı çıktı yoksa?

KAVUKLU: “— Sorma.” dedim ya o kadar.

12 Teehhül: evlenme.

Benim gibi fakir adam, “— Adam sen de!” deyip de evlenenler ne hayır görmişler ki ben göreyim.

PİŞEKÂR: Öyle, Hamdi'ciğim. Doğru söyledin. Evlenmek için insan evvel-emirde,¹³ ileride olacağı melhûz¹⁴ olan çocukların ve umûr-i idâre-i beytiyyenin¹⁵ lâıykı vech ile tedvîri¹⁶ için hazır olmak lâzımdır.

KAVUKLU: Siz bilirsiniz.

PİŞEKÂR: Neyi?

KAVUKLU: Bilmem.

PİŞEKÂR: Canım, saçmalamaya başladın.

KAVUKLU: Ben mi, sen mi?

PİŞEKÂR: Canım, şunu “— Anlayamadım.” desen e!

KAVUKLU: Öyle olduğunu biliyorsun da, ne halt etmeğe karmakarışık lâkırdı söylüyorsun?

PİŞEKÂR: Hakkın var, birader. Canım, evlenmek arzu edenler herhalde paralı olması icap eder. Demek, çoluk çocuğa karıştın, desen e!

KAVUKLU: “— Sorma.” dedim ya!

PİŞEKÂR: Peki, çoluk çocuk nerelerde? Nerede oturuyorsun? Bu tarafta ne işin var? Nereye gidiyordun? Yine dönecek misin, yoksa gittiğin yerde kaskatı kalacak mısın? Yani gece yatısına bir yere mi gidiyorsun, yoksa bir iş zımnında¹⁷ birini mi göreceksin? (*Kavuklu muttasıl sallanmaktadır.*) Ne iyi ettin, birader, bu taraftan geçtin. Eğer böyle olmayaydı, kim bilir birbirimizi artık görmeyecek miydik neydi?

13 Evvel-emirde: ilk iş olarak (Emir [Emr]: iş).

14 Melhûz: umulur, beklenir, olabilir.

15 Umûr-i idâre-i beytiyye: ev idaresi işleri (Umûr: işler; Beyt: ev).

16 Tedvîr: çekip çevirme.

17 Zımnında: dolayısıyla, için.

KAVUKLU: Daha var mı, İsmail? Ulan, ne uzun sual be!

PİŞEKÂR: Canım, sen kısa cevap ver; benim uzunuma bakma.

KAVUKLU: Olur. Dinle: Olduğum yerde rahatsızım, başka bir ev arıyorum; sonra boştayım, bir iş aramak için eski tanıdıklardan birini görmeğe gidiyorum.

PİŞEKÂR: Ne âlâ! Ne âlâ! Demek, bir iş, bir de süknâ¹⁸ arıyorsun, öyle mi?

KAVUKLU: Sade sütne* değil, bir de orta hizmetçisi lâzım.

PİŞEKÂR: O halde, bir de aşçı bulsak olur mu?

KAVUKLU: Hepsinden evvel bana bir iş bul da, karnımız doysun. Yoksa sütne de, hizmetçi de billâhi aklıktan bir saat bile duramazlar.

PİŞEKÂR: Desen e, yanlış anladık. Ben “sütne” demedim, “süknâ” dedim. Barınılacak bir evcik arıyorsun yani. Canım, üzülme, bir çare bulunur elbette. Sen şimdi hiçbir işle meşgul değil misin, bakayım?

KAVUKLU: Öyle ya. Hiç mi hiç, İsmail.

PİŞEKÂR: Canım, Allah kerimdir. Ona da elbet bir çare düşünürüz.

TEKERLEME

— Sen şimdi, beni görmeyeli nerelerde idin? Neler yaptın? Onları anlat. Hay Allah iyilik versin! Ne kadar sevindim bilsen, Hamdi’ciğim!

KAVUKLU: Yaa, İsmail, ben de öyle oldum! Hey gidi eski zamanlar hey! Birader, seni görmeyeli başımdan çok şeyler geçti. Ah, İsmail’ciğim, ah! Bu okuma

yazma bilmemek yok mu, canıma işledi. Eğer okuyaydım böyle sürünür müydüm!

PİŞEKÂR: Elbette. Dünyada cehâletten fena ne olabilir? Ben sana, daha mektepte iken, “— Aman, birader, okuyalım!” demez miydim?

KAVUKLU: Evet ya! Şimdi mektepten kaçtığıma o kadar pişmanım ki, sorma gitsin! Eğer mümkün olsa, tekrar çocuk olup gözümü dört açarak geceyi gündüze katıp derslere çalışacağım.

PİŞEKÂR: Öyle ama, Hamdi’ciğim, atı alan Üsküdar’ı geçti. Ne faydası var?

KAVUKLU: Önüne geçmemişler mi?

PİŞEKÂR: Neyin önüne?

KAVUKLU: Atı alanın. Ulan, doğru dürüst konuşurken bunun ne münasebeti var? Biri at çalmış ve kaçmış, Üsküdar’ı da geçmiş. Bana ne? Ben derdimi dökerken bunun ne münasebeti var?

PİŞEKÂR: Canım, o bir misaldir. Yani, “— Her şey zamanında gerektir, iş işten geçtikten sonra âh ü figan¹⁹ ne kâr eder?”²⁰ demek istedim.

KAVUKLU: Peki, bunu böyle söylesen ne olur?

PİŞEKÂR: “— Ne sen sor, ne ben anlatacım.” dedim ya. Çekmediğim meşakkat kalmadı. Şimdi, geçmiş olan şeylerden bahs etmek yeri değil.

PİŞEKÂR: Evet, birader, geçmişleri tezekkür²¹ çi faide²²

KAVUKLU: İsmail, geçmişleri tezekkür faidenin pişmişi de var mı?

PİŞEKÂR: Canım, “— Faydasızdır.” dedim. Şimdi sen, geçirdiğin hayatın gü-

19 Âh ü figan: inleyip sızlama.

20 Ne kâr eder: ne işe yarar (Kâr: iş).

21 Tezekkür: anma, hatıra getirme.

22 Çi faide: ne fayda (Çi: ne).

18 Süknâ: oturan yer.

* Sütne: Sütne sözcüğünün halk ağzında aldığı biçim.

zerânından²³ bahs et de müstefîd olalım.²⁴

KAVUKLU: Olur, anlatayım da, sen ister üste kayd ol, ister alta.

PİŞEKÂR: Anlıyorum, benimle alay ediyorsun. Fakat zararı yok. Anlat sen.

KAVUKLU: Bizim köroğlunun²⁵ Bursa'da amcası var ya. O bizi ziyarete gelmişti. Halimizden şikâyet ettik. O da bize akıl öğretti. Öğrettiği akıl da hem masrafsız, hem de çok kârlı bir iş.

PİŞEKÂR: Aman, hayr ola! Evet? Nasıl iş? Hayırlı mı, hayırsız mı? Aman çabuk ol, birader! Adam zengin mi, zengin mi oluyorsun?

KAVUKLU: Ulan, dur! Daha bir şey anlatmadan ne bu telâş?

PİŞEKÂR: Ne tuhafsin, birader. Bir insan sevdiği bir arkadaşının müsterîh olduğunu²⁶ istemez mi?

KAVUKLU: İster ya, ne olduğunu ister, onu anlayamadım.

PİŞEKÂR: Efendim, müzâyakadan²⁷ tahlis-i girîbân ettiğini.²⁸ Efendim, nasıl anlayamadın? Türkçesi şu: Bir insan, arkadaşlardan birinin müzâyakadan, yani darlıktan kurtulduğunu görürse hakikaten sevinir.

KAVUKLU: Be canım, bunu vaktiyle böyle söylesen de lâkırdı uzamasa fena mı olur, a mübarek?

PİŞEKÂR: Canım, bir insan herhangi bir sebeple sıkılmaz mı?

KAVUKLU: Sıkılmaz.

PİŞEKÂR: Sıkılır ya. İşte o sıkıntıdan

kurtulmayı anlatır bir lûgattir, anladın mı?

KAVUKLU: Evet, anlamasına anladım ya; sen hâlâ benim bu gibi sözleri anlayamadığımı anlamadın. Ben de ona hayret ediyorum, birader.

PİŞEKÂR: Efendim, anlamaz, bilmez olur muyum? Fakat bende bir alışıklık var. Senin cehlîni²⁹ unutarak, aklıma gelen bu gibi Arabî, Fârisî kelimeleri savuru savuruveriyorum. Canım, birader, kusura bakma. Evet, geçirdiğin hâleti³⁰ anlatıyordun. Masrafsız ve çok kârlı işi anlat bakalım, ne imiş.

KAVUKLU: Bursa'da en ziyade ne olur?

PİŞEKÂR: Efendim, çooook! Meselâ, Bursa münbit³¹ arazi olduğu için, mükemmel meyvaların envâi.³² Kezâ,³³ zerzevâtı; sonra maden sularından istifade için hamamcılık, vesâre vesâire. Birdenbire hatıra gelmiyor. Haa, bir tane daha: meselâ dokumacılık. Malûm ya, Bursa'nın hamam takımları, peşkirleri, çarşafı pek meşhur ve makbuldür.

KAVUKLU: Evet. Bir de kozacılık varmış.

PİŞEKÂR: Evet, evet. Bak, o hatırıma gelmemişti. Bursa'da dutluk çok vâsi³⁴ mikyasta yetiştirilmiştir. Zannedirim bu da arazinin münbit olmasından. Bol dutluk yetiştirilmiş, bu sebeple de kozacılık, yani ipekböcekçiliği ileri gitmiştir. Hattâ bu sebeple dokumacılık da revâc bulmuştu,³⁵ evet.

KAVUKLU: İsmail, sorduğuma pişman oldum.

23 Güzerân: geçme.

24 Müstefîd olmak: istifade etmek, yararlanmak.

25 Köroğlu: (burada) nikâhlı karı, eş.

26 Müsterîh olmak: rahat etmek, rahatlamak.

27 Müzâyeka: geçim darlığı.

28 Tahlis-i girîbân etmek: yakasını kurtarmak.

29 Cehl: cahillik, bilgisizlik.

30 Hâlet: hal.

31 Münbit: biter, verimli.

32 Envâ: neyler, çeşitler.

33 Kezâ: böyle, böylece, yine öyle, onun gibi.

34 Vâsi': geniş.

35 Revâc bulmak: sürümü çok olmak, herkesçe aranılmak.

PİŞEKÂR: Efendim, neden pişman oldunuz? Fena bir şey mi söyledim?

KAVUKLU: Yok, öyle değil. Biraz daha Bursa'yı medh etseydin, ben söyleyeceğimi unutacaktım. Ulan, ne gevezesin be!

PİŞEKÂR: Efendim, fena mı? Belki bilmediğin Bursa şehrinin ahvâl-i dâhiliyesini³⁶ öğretmiş oldum.

KAVUKLU: Güzel, İsmail, güzel ama, birader, bir de karşıdakini düşün. Bir de, benim Bursa'yı bilmediğimi ne biliyorsun?

PİŞEKÂR: Efendim, istifade edemediniz mi?

KAVUKLU: Eh, az kaldı o da olacaktı.

PİŞEKÂR: Efendim, ne olacaktı?

KAVUKLU: "İstifrâğ"³⁷ demedin mi?

PİŞEKÂR: Yok, canım! Böyle çirkin sözler söyleyeceğimi ümit eder misin, birader? — Ne diyordun? Kayınpeder³⁸ size gelmiş...

KAVUKLU: Haa! Bir hafta kadar misafir oldu. Tabîî halimizi gördü.

PİŞEKÂR: Müteessir olmuştur.

KAVUKLU: Elbette. O benden ziyade kızını düşündü, bana kozacılık tasviye etti. Tabîî, ben de bunun ne olduğunu bilmediğim için, "— Yok." dedim. Tarif etti. Hakikaten, baktım, biraz acemilik çekilecek, fakat herhalde kârlı bir iş. Tabîî biraz olsun sermaye lâzım, değil mi?

PİŞEKÂR: Onun da kolayı var. Zira bu gibi müteşebbislere ufak faizle ikrâz eden³⁹ bankalar vardır.

36 Ahvâl-i dâhiliye: iç haller.

37 İstifrâğ: kusma.

38 Kayınpeder: yukarda, Bursa'dan gelenin "amca" olduğu söylenmişti.

39 İkrâz etmek: faizle borç para vermek.

KAVUKLU: Öyleymiş.

PİŞEKÂR: Demek, onlardan istikrâz ederek⁴⁰ işe giriştin inşallah?

KAVUKLU: Bunun burada olmayacağını düşündük, kalkıp hep beraber kayınpederin evine gittik. Bir hafta, on gün...

PİŞEKÂR: On beş, yirmi, otuz, kırk, elli...

KAVUKLU: Altmış... — Yetmiş var... — Yetmiş... "Yetmiş bir" diyenin üzerinde kalacak... Yetmiş, yetmiş!...

PİŞEKÂR: Birader, çıldırdın mı? Şimdi vakayı anlatırken, hiç yoktan, haraç mezat ne satıyorsun?

KAVUKLU: Ulan, onu sana ben soracağım! Açıkgozlülük edip de sen bana mı soruyorsun? Ne açıkgoz herifsin! Sesimi çıkarmasam kabahati bana yükleyeceksin.

PİŞEKÂR: Evet. Gelelim meseleye. Bursa'ya vardınız ve kayınpedere yamandınız. Güzel... Sonra?

KAVUKLU: İşte, ne nasıl yapılacağını kayınpeder tarif ediyor, ben de koşup icabına bakıyorum.

PİŞEKÂR: Pekâlâ. Görebiliyor musun bari?

KAVUKLU: Neyi?

PİŞEKÂR: Canım, icabını.

KAVUKLU: Ne icabı, İsmail? Saçmalamaya başladın.

PİŞEKÂR: Canım, birader, "— İcabına baktım." demedin mi? Ben de "— Görebildin mi?" dedim. Yanlış mı, a birader?

KAVUKLU: Alay mı ediyorsun, İsmail? Ulan şunu ben yapsam acaba neler söylemezsiniz? Sen zaten çocukluğundan beri böyle muzip biri idin. Neyse, dinle, muzipliği bırak.

PİŞEKÂR: Ne demek, efendim. Kulağım

40 İstikrâz etmek: faizle borç para almak.

tamamıyla sende. Buyurun, buyurun!
KAVUKLU: Vallahi, birader, hemen on dakika evvel karnımı doyurdum. Siz buyurun.

PİŞEKÂR: Saçmalamaya başladın, birader.

KAVUKLU: Ne anladın, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, ortada hiçbir şey yokken, “— Karnım tok.” diyorsun. Saçma değil de nedir ya?

KAVUKLU: Ulan, sen ortada hiçbir şey yokken “— Buyurun.” diyorsun ya! O saçma olmuyor da, ben “— Karnım tok.” deyince kabahat mi oluyor?

PİŞEKÂR: Efendim, benimki muhâtaba⁴¹ karşı bir nezaket, bir tekliftir.

KAVUKLU: Benimki de, o teklifi kabul etmemektir. Ne buyurulur beyim?... Sen bana rahat verip vak’ayı dinleyecek misin, yoksa buradan ayrılıp işimize gidelim mi? Bak, hangisi uygunsa onu yapalım.

PİŞEKÂR: Canım, birader, arada bir lâtife etmeyince olmuyor işte. Ne yapalım!

KAVUKLU: Nasıl ne yapalım? Sus da, söylenilen sözü dinleyelim.

PİŞEKÂR: Peki, canım, darılma, anlat... Kayınbabanın...

KAVUKLU: Ben de senin kaynananın...

PİŞEKÂR: O da ne demek? Kayınbabanın tariflerini beceriyorsun ya... Nereden başladın?

KAVUKLU: Canım, sözü boş yere uzatıp duruyoruz. Böcek tohumunu filân, hattâ onların yetiştirilmesi filân, yani koza yapacakları yeri dahi hazırladık.

PİŞEKÂR: Kayınpederle beraber mi ha... zırladınız?

KAVUKLU: Evet, o zırladı, ben zırladım, boyuna zırladık durduk. Elbette o da

yardım ediyor. Onun da işi ayrı. Kendi işinden vakit bulursa yardım ediyor da zırlıyoruz.

PİŞEKÂR: Demek, beraber mi zırladınız?

KAVUKLU: Evet, beraber zırladık.

PİŞEKÂR: “— Kayınpeder yardım etti.” dedin ya. “— O da beraber mi ha...zırladı?” demek istedim.

KAVUKLU: Öyle oldu. Sizin çoluk çocuklar da orada idiler, bize imrenip onlar da zırlamaya başladılar.

PİŞEKÂR: Canım, sen sözü yanlış anlıyorsun.

KAVUKLU: Ulan, bunun neresi yanlış? Bayağı, bizi zırlatıp duruyorsun.

PİŞEKÂR: Size öyle geliyor, birader. Şimdi iddianın sırası değil, vak’ayı anlat da me-raktan kurtulayım.

KAVUKLU: Ya sen rahat veriyor musun? En ufak bir fırsatı kaçırmak yok. Yuttur da nasıl yutturursan yuttur.

PİŞEKÂR: Canım, şimdi bunların sırası değil. Sen bu Bursa vak’a-i dil-hırâşını⁴² anlat.

KAVUKLU: Ne dedin?

PİŞEKÂR: A canım, “— Bursa vak’a-i dil-hırâşını anlat.” dedim.

KAVUKLU: İsmail, kendine gel! Bursa’yı anladık, o “bakkalda faraş” ne demek? Onu anlayamadım.

PİŞEKÂR: Efendim, bakkalı, faraşı filân değil, Bursa’da geçirdiğin acıklı vak’ayı, dedim... Evet, seni dinliyorum. (*Yer değiştirirler.*) Evet, birader.

KAVUKLU: Eveti meveti, başladık.

PİŞEKÂR: Nasıl başladınız?

KAVUKLU: Şimdi silsilenen başlarsam. Patlama da nasıl başladığımızı anlata-

41 Muhâtab: kendisine söz söylenilen.

42 Vak’a-i dil-hırâş: çok acıklı vaka (Dil-hırâş: yürek tırmalayan, çok acıklı).

yım. Evde bana bir oda ayırdılar, fare deliği filân mümkün mertebe kapatıldı, “— Buyurun!” dediler.

PİŞEKÂR: Yemeğe mi?

KAVUKLU: İsmail, ne boşboğazsın! Ulan, şimi burada yemeğin sırası mı? “— Odaya buyurun.” dediler... Her neyse! Tohumları dut yaprağı üzerinde canlandırdık. Aman, İsmail, görülecek şey! Ufak ufak kurtlar az zamanda meydana çıktılar ve derhal de yaprakları kemirmeğe başladılar.

PİŞEKÂR: Fare gibi mi?

KAVUKLU: Hayır, eşek gibi.

PİŞEKÂR: Canım, sen de amma da büyüttün! Küçük kurtlar eşek gibi nasıl yerler?

KAVUKLU: Ulan, burada eşekle farenin ne farkı var?

PİŞEKÂR: Aman, birader, (*Eliyle Kavuklu’yu göstererek.*) eşek nerde, fare nerde! Arada dağlar kadar fark var, a gözüm!

KAVUKLU: (*Eliyle Pişekâr’ı göstererek.*) Ben eşeğin yemesini kasd ettim... Oğlum, sen beni adam gibi dinleyecek misin, yoksa hırlaşacak mıyız?

PİŞEKÂR: Aman, efendim, bizi mahzun mu etmek istiyorsun? Lûtfedin, efendim, kerem edin, bizleri huzûr-i hürmetkârınızdan⁴³ mahrum etmeyiniz.

KAVUKLU: Siz bilirsiniz, efendim.

PİŞEKÂR: O da ne demek oluyor?

KAVUKLU: Seninki ne demek oluyorsa benimki de o demek oluyor... Sen çene-ni tutacak mısın, yoksa bırakıp gideyim mi?

PİŞEKÂR: Aman, birader, ta’ciz ettimse⁴⁴

affımı rica ederim! Buyurun, kulak kesildim.

KAVUKLU: Kulak kesileceğine odun kesileydin de, sözümü bitireydim.

PİŞEKÂR: Aman, birader, sizin hikâyenize mâni olmadım. Devamınızı rica ederim.

KAVUKLU: İsmail, anlamadım ya, anlamayı da istemem. Başlıyorum. Allah aşkına kesme, vak’anın arkasını unutuyorum.

PİŞEKÂR: Aman, birader, mâni olmak şöyle dursun, yukardan aşağı kulak kesildim. Tatlı sohbetlerinizden istifade etmek isterim.

KAVUKLU: Amin, efendim, amin! Allah kabul eylesin!

PİŞEKÂR: Bu ne, birader, dua mı ettin?

KAVUKLU: Onu sen kendine sor, birader. Ben başka bir şey anlamadım... Sen susacak mısın, yoksa...

PİŞEKÂR: Hayır, hayır, birader, el-habt!⁴⁵

KAVUKLU: Bu “elhap” nefesin tutulduğuna işaret midir? İnşallah öyledir.

PİŞEKÂR: Hımmm!

KAVUKLU: Ulan, İsmail, öyle boşboğaz olmuşsun ki, hiçbir söz söyleyemediğin için “—Hımmm” diye söze karışıyor-sun. Vay köpoğlu vay!

PİŞEKÂR: (*Eliyle, söylemesini işaret ederek.*) Hımm, hımm, hımmm!

KAVUKLU: Başlıyorum. Hazır ol. Hazır mısın?

PİŞEKÂR: Birader, sen insanı patlatırsın! Bırak şimdi bu gibi şeyleri de, şu koza meselesini merak ettim, aman onu anlat! İnşallah istifade ettiniz.

KAVUKLU: Evet, istifa ettik.

PİŞEKÂR: Ne istifası? Nereden istifa? İşinden mi?

43 Huzûr-ı hürmetkâr: saygılı huzur; (“saygıdeğer huzur” demek istiyor).

44 Ta’ciz etmek: rahatsız etmek, tedirgin etmek.

45 El-habt: susma, ağzı kapama.

KAVUKLU: Bilmem.

PİŞEKÂR: Nasıl, bilmem? Canım, yine saçmalamaya başladın.

KAVUKLU: Ben mi, sen mi? Hadi, canım, hadi! İsmail, bari lâtifeye son verelim de, başıma geleni anlatayım, yahut yakamı bırak.

PİŞEKÂR: Hah! Bak burada hak kazandın. Hakikaten öyle oldu. Hadi, birader, vak'ayı anlat.

KAVUKLU: Odaya artık sık sık girerek böcekleri kolaçan ediyorum. İsmail, insanın o kadar hoşuna gidiyor ki, sorma. Yavaş yavaş böcekler büyüdükçe de artık o yaprak yiyeşleri insana bayağı zevk veriyor. Artık biz boyuna dutluğa devam. Birader, doymak bilmez oldular.

PİŞEKÂR: Aman, birader, hâşâ huzurdan, merkepler kadar yerler. Öyledir, evet, fakat çok çabuk büyürler.

KAVUKLU: Yaa! Aman, İsmail'ciğim, aşağı yukarı her gün bir iki parmak, hem şişmanlıyor, hem de uzuyor.

PİŞEKÂR: Ne güzel tesadüf. Sen de her şeyin uzununu seversin. Aman, birader, aramakla bulunmaz bir tesadüf. Uzat, birader, uzat!

KAVUKLU: İsmail, ben uzattım ama, bakalım senin hoşuna gider mi? Sevmezsin diye daha ziyade uzatmayacağım.

PİŞEKÂR: Efendim, bir hatâda⁴⁶ mı bulundum? Meselâ ipin uzununu, sütlü taze mısırın uzununu sevilmez mi? Meselâ bir ödenecek borcun müddeti, —Allah cümleye nasib eylesin— ömrün uzununu, güzel sesin uzununu, —hatırıma gelmiyor—, insana zevk verecek daha bin türlü uzunluklar vardır. Birader, her sözü neden ters anlıyorsun, a canım?

KAVUKLU: Ulan, İsmail, bu yutulmaz; fa-

kat öyle bir kulp uydurdun ki, değme keyfine! Evet... Nerede kaldıktı?... Hah! Boyların uzamasında... Aman, birader, bu tohumlar Hint tohumu imiş, bunu pek makbul saymıyorlarmış, bilmem ne imiş, herkes bir şey söylüyor.

PİŞEKÂR: Aman, birader, sen herkese gösteriyor musun?

KAVUKLU: Erbâb-i merâka⁴⁷ gösteriyorum.

PİŞEKÂR: Bu hayvanlar hiç nazar götürmez. Bir nazar değerse, derhal olduğu yerde kendi kendine su kesilirmiş. Çok naziktir, derler. Bilmem sen nasıl cesaret ettin? Evet, sonra?

KAVUKLU: Sonrası, ne olacak! Biz geceyi gündüze kattık, uykuyu durağı eksilttik, artık böceklerle uğraşmağa başladık.

PİŞEKÂR: Bu sa'y ü gayrete⁴⁸ karşı iş güzel gidiyor mu bari?

KAVUKLU: Ne söylüyorsun, birader! Dedim ya, artık günde bir karış büyümeğe başladılar.

PİŞEKÂR: Aman, birader, öyleyse bir hafta sonra her biri beş altı arşın büyüyecek. Onları nereye sığdıracaksın?

KAVUKLU: Orasını hiç sorma, İsmail. Dedğin gibi oldu. Artık biz odaya sığmaz bir hale geldik.

PİŞEKÂR: Bulunduğunuz oda o kadar küçük mü?

KAVUKLU: Hayır, birader, değil; ama pek büyük de değil, şöyle orta bir halde. Ne bileyim, altı yedi arşın kadar eni, bir o kadar da boyu var. Küçük mü?

PİŞEKÂR: İki gözüm, öyleyse koskoca bir hane desen e! Peki ama, burası nasıl olur da dar gelir?

47 Erbâb-i merâk: merak sahipleri, meraklı kimse-ler.

48 Sa'y ü gayret: çalışma ve çaba, çalışıp çabalama.

46 Hatâ: 1. yanlış. 2. kusur.

KAVUKLU: İsmail, iş senin bildiğin gibi kalmadı. Ne diyorum sana, her gün dört parmak büyümeğe başladılar. Hiç de-
ğilse, altı yedi yüz kadar da böcek var.
Düşünsen e, iki gözüm.

PİŞEKÂR: Canım, ne olursa olsun, yine dar gelmez.

KAVUKLU: Sözüm sana, İsmail, bir sığır kadar yemeğe başladılar. Öyle ki, âdetâ bir hayvanın yem kestirmesi gibi sedâ-
ları duyuluyordu.

PİŞEKÂR: O halde siz bir katar hayvan te-
darik etmelisiniz. Öyle ya! Onlara yem
yetıştirmek ancak öyle olur.

KAVUKLU: Elbette öyle oldu, birader. Bir-
kaç merkep tedarik ederek işe koyul-
dum. Demeğe kalmadı, İsmail, bir de
baktım ki bizim böceklerin her birisi bir
bacak kadar büyüdü.

PİŞEKÂR: Allah Allah! Demek o kadar
büyüdü?

KAVUKLU: Evet ama, iş bu kadarla da kal-
madı. Aradan ne kadar geçti farkında
değilim, her birerleri iyi su fiçisi kadar
kalın, iki kulaç boyunda oldular.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi'ciğim, birader, bu
kadar cesâmette⁴⁹ ipekböceği görülmüş
şey değildir! Ne tuhaf! Peki, sonra?

KAVUKLU: Oğlum, dedik ya, elbette bir
zorluğu, uygunsuzluğu var ki makbul
tutmuyorlar. Çünkü, Hint tohumunu
bunun için makbul saymıyorlar.

PİŞEKÂR: Vah vah vah! Demek seni ka-
zıklamışlar, birader.

KAVUKLU: Ne o, İsmail, imrendin mi?

PİŞEKÂR: Canım, bunun nesine imrenirim?

KAVUKLU: Kulaç kulaç, tombul tombul
görür de imrenmez olur musun sen?
Her neyse! Görseydin, İsmail, öyle ol-

dular ki, artık odaya sığmamaya baş-
ladılar. Biz de bir kısmını başka odaya
nakletmeğe mecbur olduk.

PİŞEKÂR: Aman, birader, hayret!

KAVUKLU: Elbette hayret... İlk devirlerde
yarısından fazlası öldü. Eğer ölmeseler-
miş, halimiz yaman olacaktı. Aşağı
yukarı evin yarısından fazlasını kapla-
dık.

PİŞEKÂR: Demek ki, ev halkı çok rahatsız
oldular, haa?

KAVUKLU: Ne demek, birader, rahatsız-
lık da söz mü? İlerde edilecek kârdan
kayınpeder de istifade edecekleri için,
bu rahatsızlığa tahammül ediyorlar; hat-
tâ, benim sıkıldığımı görerek özür bile
diliyorlar.

PİŞEKÂR: Canım, elbette insanlık onu ik-
tizâ eder,⁵⁰ ve bâ-husus⁵¹ kayınpeder.

KAVUKLU: Evet, derken, efendim, bö-
cekler büyüdü büyüdü, artık odalara
sığmaz bir hale geldi.

PİŞEKÂR: Peki ama, bunlar askıya çıkma-
dılar mı hâlâ?

KAVUKLU: Yoo, çıktılar.

PİŞEKÂR: Peki ama, birader, bu cesâmette
bunlara öyle çalı-çırpıdan askı da olmaz.
Ne yaptınız?

KAVUKLU: Ne yapacağız, birader! Dağ-
lardan, pırnal ağaçlarının iri dallarından
askılar tertibine mecbur olduk. O bir
şey değil, aman bunları yalnız bırakmak
olmaz. Ez-kazârâ⁵² bir fare dadanırsa,
bunların kökünü kurutur. Onun için,
herhalde odalarında bir adam bulunmak
lâzımmış. Tabîî, kim gelir orada yatar?
“Mal canın yongası” derler, biz yatmağa
mecbur olduk.

50 İktizâ etmek: gerekmek, gerektirmek.

51 Bâ-husûs: özellikle.

52 Ez-kazârâ: kaza olarak.

49 Cesâmet: irilik, büyüklük.

PİŞEKÂR: Ne çare, birader! Dedğin gibi, “Mal canın yongasıdır.” Pekâlâ. Sonra?

KAVUKLU: Asıl felâket bundan sonra başlıyor, birader.

PİŞEKÂR: Aman, hayırdır inşallah!

KAVUKLU: Yaa, birader! Bir sabah uykudan uyandığım vakit ne göreyim, İsmail?

PİŞEKÂR: Aman! Hayr ola?

KAVUKLU: Hayır mayırı, ben de kozanın içindeyim.

PİŞEKÂR: Aman, deme! Kozalar o kadar büyük mü, birader?

KAVUKLU: Benim, koza içinde böceklerle beraber rahat rahat oturduğumu gözönüne alırsan, kozanın büyüklüğünü tahmin edersin.

PİŞEKÂR: Peki, sonra?

KAVUKLU: Benim o gün öğleye kadar meydana çıkmadığımı gören ev halkı, aramışlar taramışlar, sokağa bir yere çıktığıma hükmetmişler.

PİŞEKÂR: Sen seslenmiyor musun?

KAVUKLU: Bir müddet, bir aralık bulup veyahut bir delik açar da çıkarım diye uğraştım. Birader, öyle elle, tırnakla filân değil bir delik açmak, bir ipek ucu çıkarmak bile mümkün değil.

PİŞEKÂR: O halde, yaptın? Tabîî feryat.

KAVUKLU: Yok, canım! Sabır, sabır.

PİŞEKÂR: Aman, canım, nasıl olur?

KAVUKLU: Bayağı oldu. Zira yavaş yavaş zorlukla nefes almağa başladım.

PİŞEKÂR: Demek koza o kadar sıkı işlenmiş.

KAVUKLU: Ne söylüyorsun, birader! Ne dedim sana: “— Zorlukla nefes alabiliyorum.”

PİŞEKÂR: Gördün mü bir kere, birader! Vah vah! Ne yaptın? Bağırıp çağırdın elbet.

KAVUKLU: Öyle şeylerle kendimi yormadım, İsmail. Zira baktım ki böyle şeyler boş yere yorgunluk olacak. Biz işi mukadderâta⁵³ bıraktık. Vücutça rahatsız değilim. Malûm ya, kozanın içinde bizim ev sahibi böceklerle beraberiz. Kerata, pamuk gibi yumuşak. Hayvanda kemik olmadığı için, pamuk şiltede yatar gibiyim. Ben rahatı buldum ya, verdim kendimi. Öyle uyumuşum ki, dünyadan haberim yok. Ne kadar vakit geçti bilemiyorum. Âdetâ hamam halvetinde gibi başlamışım terlemeğe. O sıcaklığın tesiriyle uyandım. Bir de baktım, şakır şakır terlemişim. Aman, birader, gittikçe hararet artıyor, nefes alamıyorum.

PİŞEKÂR: Aman, birader, havasızlıktan olmasın?

KAVUKLU: Hayır, ondan değil. Gerçi onun da tesiri varsa da, en ziyade hararetin gittikçe fazlaşmasından. Bir de, arada bir bizim kozanın dışından çat! çat! bir şeyle vuruluyor. Bir de, fıldır fıldır dönmeğe başladık.

PİŞEKÂR: Mevleviler gibi mi?

KAVUKLU: Mevleviler gibi değil, böcekler gibi, her tarafa doğru: sağa, sola, aşağıya, yukarıya doğru, çok muhtelif şekilde dönmeğe başladık.

PİŞEKÂR: Peki, ya böcek ne halde? O ne yapıyor?

KAVUKLU: O, puf! diye söndü, ufaldı, ufaldı, ufaldı.

PİŞEKÂR: Yani?

KAVUKLU: Kurudu, öldü, canım! Artık bende nefes tamamıyla kesildi. Bir taraftan da şadırvanlar gibi şakır şakır terlemek beni yerimden fırlattı... Bir de ne bakayım! Ben o akşam biraz fazlaca kaçırmışım. Bir eski ahaba rasladık, “—

53 Mukadderât: alınyazısı.

Bir senden.”, “— Bir benden.” derken, işi azıtmıştık. Fazlacana kaçtı. Sarhoşluk bu, lâf değil, birader! Nasıl olmuşsa, yorgana öyle bir biçimsiz sarılmışım. Bir de bunun üzerine, dönmüş, ağzımı burnumu tamamıyla tıkamışım. Dar fırladım ve büyük bir nefes aldım. Tekrar yatmadım. Zira, sabah, şafak başlamıştı. Hemen tütün kutusuna sarıldım, iri bir sigara sararak büyük bir nefes aldım. Sabah güzelliğinden istifade, sigaramı tellendirdim. Artık ne korku, ne de ter kaldı.

PİŞEKÂR: Neler söylüyorsun, birader? Saçmalamaya başladın. Bir türlü işin içinden çıkamadım. İpek kozası nerde, sabahın şafağı nerde? Şunu doğru dürüst anlat, merak oldu. Şafak da kozanın içinde mi atıyor?

KAVUKLU: Ne kozası, İsmail? Kendine gel! Sen sözü nerenden dinliyorsun? Dikkat etsen e, birader! Allah hayırlara tebdîl etsin, çok korktum, İsmail!

PİŞEKÂR: “— Rabbim hayıra tebdîl etsin!” dediğine göre, rüyaya benziyor. Vaka değil galiba.

KAVUKLU: Ulan, çok kalın-kafalı olmuşsun, İsmail! Sen evvelleri hiç de böyle değildin.

PİŞEKÂR: Efendim, yine ne oldu?

KAVUKLU: Ulan, daha ne olsun? “—Rabbim hayırlar versin!” diyorum da, hâlâ rüyayı sahi gibi dinliyorsun.

PİŞEKÂR: Ay! Bu anlattığın rüya mı idi?

KAVUKLU: Ulan, eşek kadar ipekböceği olur mu? Sonra, ben kozaya nasıl girerim? Vay kalın-kafalı vay!

PİŞEKÂR: *(Elindeki şakşakla Kavuklu'nun kavuğuna vurarak.)* Hadi yıkıl şuradan! Hay Allah müstahakını versin! Dalgınlıkla bana boyuna dinlettin durdun,

musibet külhanı! Ben de bayağı inandım da, fena halde müteessir oldum.

FASIL

KAVUKLU: İsmail, şimdi onları ber-taraf et⁵⁴ de, benim derdime çare bul.

PİŞEKÂR: Gerçek, öyle demiştim. Sana iş... Sana iş... Dur bakalım! Benden ayrıldıktan sonra hiçbir işle meşgul olmadın mı?

KAVUKLU: Oldum, oldum ama, İsmail, ancak her günün ihtiyacını kapatacak işlerle uğraştım.

PİŞEKÂR: Vah vah! Hamdi'ciğim, demek bellibaşlı ne bir ticaret, ne de bir vazife ile meşgul olmadın, öyle mi?

KAVUKLU: Evet, öyle oldu. Hep bunların sebebi, okumamak olmuştur. Şimdi bin pişmanım, fakat ne faydası var? İş işten geçmiştir.

PİŞEKÂR: Hamdi'ciğim, bir sanat filân bir şey bilmiyor musun? Olur ya, benden ayrılalı bu kadar zaman oldu. Belki bir sanat öğrendin.

KAVUKLU: Hayır, İsmail'ciğim, bir şey bile öğrenemedim. Senden sonra ömrümü hep serserilikle geçirdim. Kazandığımı yedim. Hâsılı, çok fena bir halde kaldım.

PİŞEKÂR: Sana iş... İş... Hiçbir şey de bilmiyorsun. Nasıl edelim? Dur, birader, aklıma bir şey geldi. Sana bir sanat öğretsek kavrayabilir misin?

KAVUKLU: Meselâ ne gibi?

PİŞEKÂR: Ne gibi olacak! En kolayı, sepet örmek.⁵⁵ Olmaz mı?

54 Ber-taraf etmek: bk. n. 9.

55 Eskiden, sepet örme, ızgara, maşa yapma işleriyle yalnız Çingene'ler uğraşırdı.

KAVUKLU: Ulan, o senin babanın sanatı idi. Bana mı devr etmek istiyorsun?

PİŞEKÂR: Canım, lâtifeyi ber-taraf edelim de, sana bir iş bulalım. Dur, birader, aklıma bir şey daha geldi!

KAVUKLU: O da sepet örmek gibi mi?

PİŞEKÂR: Yok, canım! — Sepet” dedik, beğenmedin. Halbuki sepeti sade Kıbtîler⁵⁶ yapmazlar. Onlar mağrur sanat-kârlardır. Haa! aklıma kolay bir iş geldi.

KAVUKLU: Onu da söyle bakalım.

PİŞEKÂR: Malûm ya, debbağlar⁵⁷ derileri köpek tersi ile terbiye ederler. Bunun için, debbağhane,⁵⁸ küfesini yirmi kuruşa mübâyaa ediyor.⁵⁹ İşte mükemmel bir sermayesiz iş. Bende var, sana bir ufak arka küfesi veririm. Onun içine, iki gaz tenekesi birbiri üzerine konabilir. Bir de büyük ocak maşası. Sermaye bu! Sokakları dolaşarak, her türlü köpek tersini bu tenekelere biriktirdikten sonra, debbağhaneye götürüp beher⁶⁰ teneke hesabı ile satmak. Yevmiye dört teneke devşirsen, sana seksen kuruş getirir. Fena para değil, değil mi? Ne dersin, Hamdi’ciğim?

KAVUKLU: Ulan, âhir⁶¹ zamanımda bana lââyık gördüğün işe bak! Bir kere, bir ah-baba tesadüf etsem, yüreğime iner. Sen deli misin? O mundarlığa⁶² ben nasıl tahammül ederim? Ulan, o mundar kokuya nasıl alışılır? Bu işi ancak Çingene’ler yapabilir, zira onların böyle mundar kokulara burunları alışıktır.

PİŞEKÂR: Peki, o halde sana nasıl iş bula-

lım? Canım, hiçbir iş bilmiyor musun? Hiçbir sanata merak edip de tedkik etmedin mi?

KAVUKLU: Ettim ama, sade merak ettim.

PİŞEKÂR: Meselâ ne gibi sanata merak ettin?

KAVUKLU: Telgrafa merak ettim. Fakat gidip de görmedim bile. Sadece söylediler. Sözden ibaret kaldı.

PİŞEKÂR: Nesini merak ettin bakayım?

KAVUKLU: Canım, buradan, meselâ, makineye elini koyuyor, elini oynatıyor. Bir tıkırtıdan başka bir şey yok. Karşı-sındaki adam tıkırtıdan ne dediğini anlıyormuş. Nasıl olur da merak edilmez, a birader?

PİŞEKÂR: Merakın burda mı kaldı?

KAVUKLU: Öyle ya.

PİŞEKÂR: Peki, ben sana tarif edeyim. Malûm ya, mektebi bitirdikten sonra babam beni bir telgrafhaneye çırak verdi. Ben orada uzun seneler kaldım ve telgrafçılığı mükemmel öğrendim.

KAVUKLU: Aman, İsmail, onu bana da öğret.

PİŞEKÂR: Peki, ama, yaşlısın; kavrayıp alabilir misin?

KAVUKLU: İsmail, babanın şarap çanağın-dan başlatırsın. Doğru konuş! Merakın elinden ne kurtulur? Malûm ya, insan bir şeyi yapmak isterse yapar. O iş ka-tiye kurtulmaz. Öğrenir de, yapar da.

PİŞEKÂR: Bu, güzel. Eğer öğrenebilirsen, yani gösterilen şeyleri tamamen alabilirsen, bu iş de oldu demektir. Nasıl? Kendine güvenebiliyor musun? Söyle bakayım!

KAVUKLU: İsmail, arada yutturmaya kalkma, tepelerim!

PİŞEKÂR: Canım, ciddî ciddî konuşurken

56 Kıbtî: Çingene.

57 Debbağ: tabak, sepi.

58 Debbağhane: tabakane.

59 Mübâyaa etmek: satın almak.

60 Beher: her bir.

61 Âhir: son.

62 Mundar: “murdar” sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; pis.

ne sapıtıyorsun? “— Sanatı kavrayabilir misin?” dedim. Burada rumuz var mı, canım?

KAVUKLU: Onun en büyüğü sensin.

PİŞEKÂR: Neyin?

KAVUKLU: Domuzun.

PİŞEKÂR: Canım, ben “domuz” demedim, “rumuz” dedim. Lâtifeyi bırak. Sana manipleyi, hurûfâtı⁶³ öğreteceğim.

KAVUKLU: Nasıl? Telgrafhaneye mi gidip geleceğiz?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim. Evvelâ talim etmek gerek. Sana bir dükkân tedârik ederiz, bir de maniple getiririz. Bende yalancı makine de var, şurada oturur, talim edersin.

KAVUKLU: Talim etmek karnımızı doyurur mu?

PİŞEKÂR: Canım, onun da çaresi var.

KAVUKLU: Meselâ ne gibi?

PİŞEKÂR: Ne gibi olacak? Bu iş resmî bir iştir, bunu ancak hükûmet yapabilir, hususî yapılamaz. Şayet bir müşteri gelir de bir telgraf çekirtmek isterse, sen kabul edersin, parasını kelime hesabıyla hesap eder, müşteriden alır, telgrafhaneye gider, resmen çektirirsin.

KAVUKLU: Telgrafhane bedava mı çeker?

PİŞEKÂR: Yok canım! Müşteriye fazla söylersin. Meselâ, kelimesi bir kuruşsa, sen altmış paraya pazarlık edersin ve her kelime sana yirmi para kalır ki, bazı günler yüz, yüz elli müşteri gelmek ihtimali yok değil. Yüz müşteri gelse, sana havadan elli kuruş kalır ki, bu yevmiyeden para dahi arttırılabilir. Sizin ev yevmiye sekiz on kuruşla mükemmel idare olunur.

KAVUKLU: İsmail, bu işe aklım yattı. İyi bir işe benziyor. Hadi bunu yapalım.

PİŞEKÂR: O halde evvelâ dükkân tedârik edelim. Hattâ şuracıkta, bize yakın, sana göre, kutu gibi bir dükkân var. Kirası da yüksek değil. Hadi, buyurun, gidip görelim ve sana konturat edelim.

KAVUKLU: Bedava mı?

PİŞEKÂR: Canım, bedava olur mu? Mâhiye⁶⁴ elbet beş on kuruş vereceksin.

KAVUKLU: Orada beş on kuruşa mahya mı kuracağız?

PİŞEKÂR: Canım, ne mahyası? “— Mahiye.” dedim ki, dükkân aylığı.

KAVUKLU: Pekâlâ, be musibet, bunu böyle söylesen de beni yormasan olmaz mı? Pekâlâ, canım! Para kazandıktan sonra elbette dükkân kirası verilir. Ama, İsmail, pahalıca olmasın. Verilmesi zor olur. Rica ederim, ehven⁶⁵ olsun.

PİŞEKÂR: Canım, sen merak etme. Arada ben'im. Elbette orasını düşünürüm. Haydi, buyurun gidelim!

KAVUKLU: Dur, şu oğlanı savayım. Anası merak eder. — Bana bak, oğlum, hadi şu... (*Kuşağının arasından keseyi ve keseden parayı çıkarır gibi taklit yapar.*) Al bakayım. (*Elini uzatır.*)

PİŞEKÂR: Yoo, birader, işte o olmadı! Mademki bana misafir geldiniz, para vermek vazifesi de bana düşer. (*Diyerek, çabuk çıkardığı parayı, koşar gider, Kambur'a verir.*) Al evlâdım, şeker alırsın. Sakın haa, eve gidinceye kadar sokaklarda oynama, sonra annen merak eder. Hadi bakayım!

KAMBUR: Olur, amca, doğru evimize giderim. (*Gider.*)

PİŞEKÂR: Hadi buyurun, birader, gidelim!

KAVUKLU: İsmail, çok uzak mı?

PİŞEKÂR: Yok, canım! Şu sokağın içinde.

64 Mâhiye: aylık (Mâh: ay).

65 Ehven: 1. daha hafif, daha zararsız; 2. ucuz.

63 Hurûfât: harfler.

Burnumuzun ucunda demektir. Hadi buyurun! (*Beraberce yürürler.*) Eğer, birader, doğru dürüst iş görür de, bir kere adını çıkardın mı, vay efendim vay! Sen kazancı o zaman gör.

(*Muttasıl⁶⁶ palangayı dolaşmaktadırlar.*)

KAVUKLU: İsmail, daha ne kadar gideceğiz?

PİŞEKÂR: Canım, efendim, merak buyurmayınız. Karşımızdaki sokağı sapar sapmaz tamamıyla alnımıza çarpar.

KAVUKLU: Eyvah! Desen e, hapı yuttuk.

PİŞEKÂR: Neden, efendim?

KAVUKLU: Bir kere dükkân bizim alnımıza çarparsa, bizde ne surat kalır, ne burun.

PİŞEKÂR: Efendim, ne olur?

KAVUKLU: Paramparça.

PİŞEKÂR: Efendim, dükkân hiç yerinden kalkıp da suratımıza çarpar mı?

KAVUKLU: Ne bileyim? Sen öyle söylemedin mi?

PİŞEKÂR: Canım, sen de tuhafsin! Söz temsili öyle denir.

KAVUKLU: Onu anladık ya, daha ne kadar gidilecek?

PİŞEKÂR: Efendim, ekmek bile çiğneme-yince yutulmaz. Az kaldı, birader, biraz daha gayret.

KAVUKLU: (*Pişekâr'ı durdurur.*) Bana bak, biz bu meydanı akşama kadar dolap beygiri gibi dolaşsak, ne dükkân bulunur, ne sokak. Haydi alayı bırak da...

(*Dükkânın önünde dururlar.*)

PİŞEKÂR: İşte, efendim, dükkân! (*Elindeki pastavla vurarak.*) İşte, efendim, besmeleyle kapısını da açtım. Buyurun! Bak, sana söylediğim (*Orada hazır olan, ma-*

kineye benzeyen bir âleti göstererek.) âlet de burada. Şimdi sen âletin başına oturdun mu, iş de olmuş bitmiş demektir.

KAVUKLU: Peki ama, bir saattir biz bu dükkânın önünden elli defa geçtik; ikincisi de, bana yutturdum deme, o âletin başına sen de oturup bana göstereceksin.

PİŞEKÂR: Sana öyle gelmiş, a canım? Ben sana iş târif ediyorum. Abdallığın lüzumu yok. Hadi bakayım, şu makinenin başına otur!

KAVUKLU: Her ne hal ise! Şimdi ne olacak?

PİŞEKÂR: Efendim, şimdi sana hutûtu⁶⁷ tarif edeceğim.

KAVUKLU: O dut ne oluyor?

PİŞEKÂR: Canım, “dut” değil, hutûtu, yani hatları. Bundan başka bir de nukat⁶⁸ vardır ki, bunlar da ezberlenecek,

KAVUKLU: Peki, anlat bakalım!

PİŞEKÂR: Dinle. Meselâ, bir hat bir nokta “elif” işaretidir. İki hat bir nokta “be”, üç hat bir nokta “pe”, bir nokta bir hat görünce, bu da “te” işaretidir. Hamdi’ciğim, ben de arada yoklama ederim, olur.

KAVUKLU: Bu güzel. Bunları nasıl vereceğiz?

PİŞEKÂR: Haaa! Gerçek. Onu da tarif edeyim. (*Maniple gibi âleti oynatarak.*) Bak. İşte buraya basıp da biraz durursan, derhal karşıdaki makine bir hat resm eder. Bir de, vurup da durmazsan, derhal bir nokta yazar. Hülâsa, bu suretle istediğini yazabilirsin. Sen şimdi bunları ezberlemekle meşgul ol, ben gidip diğer levâzımâtı⁶⁹ tedârikle uğraşayım. Bir müşteri filân gelirse, sakın ha bir

67 Hutût: hatlar, çizgiler.

68 Nukat: noktalar.

69 Levâzımât: gerekli şeyler.

66 Muttasıl: 1. bitişik; 2. (burada) aralık vermeden, biteviye, habire.

münasebetsizlik edip de kaçırayım deme. Ben de tesadüf edersem yollarım. Dikkat et.

KAVUKLU: Pek iyi ama, herifin söyleyeceklerini nasıl hatırımda tutarım ya?

PİŞEKÂR: Canım, onların söyleyeceklerini zabt edemeyecek⁷⁰ kadar da yazı bilmiyor değilsin ya! Bir kâğıdın üstüne yazarsın, sonra da, dediğim gibi, telgrafhaneden çekersin.

KAVUKLU: Olur, İsmail, sen hemen müşteri göndermeye bak. Ben ötesini idare ederim.

PİŞEKÂR: Ben gidiyorum. Aman kelimelere dikkat et, Hamdi'ciğim.

KAVUKLU: Sen merak etme. Hemen müşteri yolla.

(Pişekâr gider. Kavuklu, dükkânda talimle meşguldür.)

(Zurna Zenne havası çalar. İki zenne, kırıtta kırıtta gelir, meydanı yaim daire yürürler, dükkânın karşısında dururlar.)

I. ZENNE: Gülter, a kız, bak burada bir türbe varmış da, kimseler bize söylemediler. Hay Alllah cezalarını versin!

II. ZENNE: Rabia, acaba ne babadır dersin?

I. ZENNE: Aman, üstümüze iyilik sağlık! İyi saatte olsunlar! Himmeti⁷¹ hazır olsun! Kim bilir.

II. ZENNE: Dur öyleyse, üç İhlâs,⁷² bir Fâtiha⁷³ okuyayım. Belki muradımız olur.

70 **Zabt etmek:** (burada) yazıya geçirmek.

71 **Himmet:** 1. emek, çaba; 2. (burada) ermişlerin manevî yardımı.

72 **İhlâs:** Kuran'ın 112. suresi. "Kul hüvallahî ehadd..." âyetiyle başlar.

73 **Fâtiha:** Kuran'ın 1. suresi. "El-ham suresi" diye de anılır. "El-hamdü lillâhi Rabb-il-âlemîn..." âyetiyle başlar. Ölülere Tanrının rahmetini çekmek ve onlara manevî yardım dilemek için okunur.

I. ZENNE: Öyle ama, nasıl bir zât-i muhterem⁷⁴ olduğunu kimden öğrenelim?

KAVUKLU: *(Başını kaldırarak.)* Ooo! Müşteriler başladı.

II. ZENNE: Aaa! Abla, sanduka zannettiğimiz kımıldadı. Ben korkuyorum. Hadi kaçalım.

I. ZENNE: Dur kız! Birdenbire beni de korkutuyorsun. Türbedar olmasın? Ay, inan olsun türbedar. Kız, bak, bize bakıyor. Hadi gidip soralım.

(Yürürler, dükkânın önüne gelirler.)

— Huu! baksanız a, türbedar baba! Burası türbe değil mi?

KAVUKLU: Evet, türbe.

II. ZENNE: Pek âlâ! Burada kim yatar?

KAVUKLU: Ben buraya yeni geldim, kim yattığını pek iyi bilmiyorum.

I. ZENNE: Aaa! Canım, türbedar olur da, burada kim medfûn⁷⁵ olduğunu bilmez mi? Sen ne tuhaf türbedarsın? Ne biçim insansın, ayol?

KAVUKLU: Kim dedi?

II. ZENNE: Ay, abla! Bu, adam değilmiş.

I. ZENNE: Ne imiş acaba?

KAVUKLU: Haydin bakayım, ben neyim biliniz!

II. ZENNE: Ayol, senin ne olduğunu biz ne bilelim?

KAVUKLU: Peki, beni insana benzetmiyorsunuz. Bulunuz, ben neye benzerim.

I. ZENNE: Kız, ben bildim. Alimallah ta kendisi!

II. ZENNE: Ne imiş?

I. ZENNE: Baba hindi.

KAVUKLU: Hah, tamam, buldunuz! Kaldırın ayağınızı, üstüne bastınız.

74 **Zât-ı muhterem:** sayın zat.

75 **Medfûn:** gömülmüş, gömülü.

II. ZENNE: Abla, sahiden hindi. Haydi kabartalım!

I. ZENNE, II. ZENNE: (*İkisi birden.*) Kabaramazsın kel Fatma, annen güzel sen çirkin! (*Devam ederler.*)

(*Kavuklu, olduğu yerde, yavaş yavaş kabartır.*)

I. ZENNE, II. ZENNE: (*El çırparak.*) Kabaramazsın kel Fatma, annen güzel sen çirkin! (*Kavuklu kabarak ayağa kalkar, dükkândan dışarı çıkar, hindivârî göğsünü yükselterek Zennelerin üstüne hücum eder. Zenneler kaçar. Palangayı bu şekilde döndükten sonra.*)

PİŞEKÂR: (*Görünür.*) Aman, Hamdi'ciğim, sana ne oldu böyle?

KAVUKLU: Sen onu nâzenîn⁷⁶ hanımlara sor. Çünkü beni onlar kabarttı.

PİŞEKÂR: Hadi bakayım dükkânına, işinin başına! Böyle esnaflık mı olurmuş?

KAVUKLU: Esnaf⁷⁷ senin babandır. İsmail, aklını başına al, söylediğin sözü kulağın duysun. Yoksa bozuşacağız haa!

PİŞEKÂR: “— Hadi işinin başına!” diyorum. Gevezeliğin lüzumu yok.

(*Kavuklu dükkâna girer. Pişekâr, Zennelere.*)

⁷⁸ Maşâallah safâ geldin şu meydân-i [suhandâne

⁷⁶ Nâzenîn: nazlı, oynak, cilveli.

⁷⁷ Esnaf: 1. el zanaatları ve küçük ticaretle geçinen kimse; 2. cinsel alanda kötü yola sapmış olan kimse.

⁷⁸ Ölçek:

Mefâilün mefâilün mefâilün mefâilün

. --- . --- . --- . ---

(2., 3., 4., 5., 6. dizelerde ölçek bozuk).

Maşallah, şu söz meydanına safâ geldin; nazlım, nazlı tavırların ve yürüyüşün meydana; sana yalnız insanlar değil, (senin) çevrende pervaneler gibi dönmeği iş edinen melekler bile hep imrenmektedir. – Huzurun safâ vericidir, davranışların ve yaptıkların pek hoştur; her gören hayranın oluyor, bu çekici davranışların nedir? Seni bir an gören insan elbette hayranın olur, cami harap olmuşsa da mihrabın elbette hâlâ yerindedir.

Etvâr-i nâz ü reftârın şivekârım

[hüveydâne

Değil insan sana sâde, gıpta-keş

[olmaktadır hep

Tavâfın kâr eylemişler melekler

[sanki pervâne

I. ZENNE, II. ZENNE:

Huzûrun safâ-bahşâdır pek hoştur

[etvâr ü kârın

Her gören hayrânın olur nedir bu

[câzib etvârın

Seni bir an gören insan olur elbette

[hayrânın

Harâb olmuşsa da câmi yerinde

[hâlâ mihrâbın

PİŞEKÂR: Efendim, sizleri buralara böyle hangi rüzgâr attı?

I. ZENNE: Ah, İsmail Efendi, rüzgâr değil, kader attı.

PİŞEKÂR: Hayr ola, efendim? Yoksa bir müşküle mi tesadüf olundu? Aman, merak ettim.

I. ZENNE: Hayır, efendim, merak edecek kadar müşkülâtta değiliz. Biraz üzüntü, o kadar!

PİŞEKÂR: Efendim, üzüntü az kederden olmaz. Söyleyiniz bakayım derdiniz nedir?

I. ZENNE: Aaah, İsmail Efendiciğim, ne siz sorunuz, ne de ben söyleyeyim! Validenin ebediyen⁷⁹ aramızdan gaybûbeti⁸⁰ bizi perişan etti.

PİŞEKÂR: Aman! Valide irtihâl⁸¹ mi etti?

I. ZENNE: Evet, sizlere ömür. Onu bir ay evvel uçurduk.

KAVUKLU: (*Dükkândan bağırarak.*) Galiba Yenicami'ye, kuş almaya, kuşbazlara

⁷⁹ Ebediyen: ebedî olarak.

⁸⁰ Gaybûbet: kaybolma, meydana bulunmama, görünmez olma; (burada) ölme.

⁸¹ İrtihâl: öbür dünyaya geçme, ölme.

gidiyorlarken yolları buraya uğradı. Kafesleri boş mu kalmış? İsmail, eğer kuş lâzımsa bende var, oraya kadar zahmet etmesinler.

PİŞEKÂR: Birader, gevezeliğin lüzumu yok. Sana, “— İşine bak!” diyorum, anlıyor musun?

I. ZENNE: Aman, İsmail Efendi, ben çok korkarım. Yakın bir yerde çoban köpeği mi var acaba? Öyle bir ses geldi kulağıma.

PİŞEKÂR: Hayır, kızım, öyle bir şey yok. Merak etme, size öyle gelmiştir... Evet, ne buyuruyordunuz? Demek valideyi ebediyen kaybettiniz öyle mi? Vah vah! Ne çare, kızım, sabır lâzım. Hepimizin neticesi o değil mi? Allah bâkîde⁸² kalanlara uzun ömürler versin. Başınız sağ olsun, evlâdım!

KAVUKLU: Ayakları sol olsun!

I. ZENNE: Ay, İsmail Efendi, işte yine onun sesi! Ay, vallahi aldanmıyorum! Öyle ise biz kaçalım.

PİŞEKÂR: Yok, efendim, yok! Size öyle geliyor... Şimdi bu taraflara teşrifinizin sebebini anlayabilir miyim, yavrum?

I. ZENNE: Aaa, elbette, efendim! Siz bizim büyüğümüzsünüz. Biz derdimizi size söylemeyip de kime söyleyeceğiz? Hattâ, diyebiliriz ki, tesadüf olunmaysaydı biz sizi arayacaktık.

PİŞEKÂR: Hayr ola, yavrum! Derdiniz nedir bakalım?

I. ZENNE: Ne olacak, efendim, malûm. Validenin vefatından sonra bizim ev gözüümüze zindan kesildi.

PİŞEKÂR: Evet, yavrum, hakkın var. İnsan bir müddet için öyle olur ve sonra yavaş yavaş alışır.

82 **Bâkî**: 1. kalan, artık; 2. sürüp giden, ölümsüz. (**Bâkîde kalanlar**: ölünün ardında kalan kimseler, geride kalanlar.)

I. ZENNE: Sade öyle mi ya, efendim. Ne tarafa baksam gözümün önüne geliyor, nereye el atsam hep onun tertibini buluyorum. Her dakika bize seslenecekmiş gibi daima intizardayız.⁸³ Gece ağla, gündüz ağla, artık tâb ü tüvânımız⁸⁴ kesildi. Bir türlü alışamadık.

PİŞEKÂR: O halde ne yapmak arzu ediyorsunuz? Eğer evi satılığa çıkaracak iseniz, bu doğru bir şey olmaz; çünkü o evi rahmetli babacığınız, “çocuklarım kira köşelerinde sürünmesin” diye yaptırdı. Bunu da valideniz hanım çok iyi bilirler; zira peder merhum pek sıkı olarak tenbih etmiştir. Zinhâr⁸⁵ o baba ocağını söndürmeğe kalkışmayınız. Baba vasiyetini bozmayınız, âkıbeti⁸⁶ çok fecî olur korkarım. Sonra ikiniz de cahil çocuklarsınız, sonunu göremezsiniz. Sade baba vasiyetini muhafaza ediniz, o kâfi, onun ruhu şâd⁸⁷ olur.

I. ZENNE:Evet. İsmail Efendi, hakikaten son kararımız hemşire ile öyleydi; fakat mademki siz muvâfık⁸⁸ görmüyorsunuz, sizin nasihatleriniz bizim için birer emir demektir. O halde, bizim eve bir kiracı bulup o kira parası ile bir ev kiralamak icap ediyor; zira bizim için baba yurdunda oturmak imkânı kalmadı.

PİŞEKÂR: Bak, bu fikriniz çok güzel. Hem siz üzüntüden kurtulmuş, hem de baba ocağını söndürmemiş olursunuz. Şimdi söyleyin bakayım, ne taraflarda oturmak niyetindesiniz?

I. ZENNE:Efendim, sizin bildiğiniz bir yer olsun da, neresi olursa olsun. Bir vazı-

83 **İntizâr**: gözleme, bekleme.

84 **Tâb ü tüvân**: güç, kuvvet (Her iki sözcük de aynı anlamda).

85 **Zinhâr**: sakın, olmaya ki.

86 **Âkıbet**: son, sonuç.

87 **Şâd**: sevinçli.

88 **Muvâfık**: uygun.

feye gidip gelecek değiliz ya. Bâzı bâzı sizi ziyarete gelmek lâzımdır. Lâkin bunun ehemmiyeti yok, zira âşığa Bağdat yakındır. Artık, siz bizim babamızsınız.

PİŞEKÂR: Tamam. O halde iş kolaylaştı. Hazır şuracıkta, âdetâ burnumun dibinde, elimin altında, size göre, dört odalı, bir dudukuşu gibi kullanışlı bir evcik var. Şu evi size uyduruverelim, pek güzel olur.

KAVUKLU: (*Dükkânda.*) İsmail, kendine gel. Ne yapıyorsun?

PİŞEKÂR: Haydi ordan, müfsid⁸⁹ herif! Sen zaten her sözden bir mânâ çıkarırsın.

KAVUKLU: Ulan, söylediğin kapalı bir söz mü?

PİŞEKÂR: Sen etliye sütlüye karışma, önünde işine bak. Boşboğazlık lâzım değil. — Haydi, evlâdım, buyurun da size evi gezdireyim. Görün bakın, pek beğeneceksiniz. (*Hem de yürürler.*) İsteddiğinizden de âlâ, pek de uygundur.

I. ZENNE: (*Yürüyerek.*) Aman ne âlâ! Mademki siz evi tamamıyla biliyorsunuz, hattâ bizim görmemize bile hâcet yok.

(*Yenidünya'nın önüne gelmişlerdir.*)

PİŞEKÂR: (*Al-el-usûl,*⁹⁰ *elindeki pastavla yenidünya'nın parmaklıklarına sürerek.*) Buyurun, efendim, kapıyı açtık.

I. ZENNE, II. ZENNE: (*Birdenbire korku alâmeti göstererek.*) Hay! Korktuk!

PİŞEKÂR: Buyurun, efendim, evvelâ bir üst katı görün de, sonra aşağı iner gezersiniz.

I. ZENNE, II. ZENNE: Hay hay, efendim! Sizleri yâ hûl!⁹¹

PİŞEKÂR: Yâ men hûl!⁹¹

(*Zenneler iskemleler üzerine çıkar.*)

I. ZENNE: Aman, kız, şu manzaraya bak! Ne açıklık, ne ferahlık! İnsan şöyle bir etrafına bakınca vallahi gamı kederi dağılıyor da içi açılıyor.

II. ZENNE: Aman, abla, hava bozuk galiba.

I. ZENNE: Kız, nereden anladın?

II. ZENNE: Aaa, baksanız a ayol, şamandıralar açığa vurmuş!

KAVUKLU: Bu da bize galiba. Bunlar pek sağlam ayakkabıya benzemiyorlar ya, dur bakalım, elbette kokusu çıkar. E canım, telgrafçı verelim! Yok mu müşteri?

(*Zenneler dışarı çıkar.*)

I. ZENNE: İsmail Efendi, pek beğendik. Bunun kirası ne kadar?

PİŞEKÂR: Siz artık orasını bana bırakın. Sizin evi güzel bir kiracıya verir, onun kirası ile bunun kirasını takas ettiririm. Merak etmeyiniz, buyurun siz rahatınıza bakınız.

I. ZENNE: Aman, İsmail Efendi, öbür evdeki eşyalar ne olacak?

PİŞEKÂR: Efendim, o da kolay. “— Siz bana bırakın.” dedim ya!

I. ZENNE: Peki ama, İsmail Efendi, bize her vakit lâzım olan eşyaların hemen gelmesi icap etmez mi? Onları da siz mi zahmet edeceksiniz? Pek ayıp olacak. Vah vah!

PİŞEKÂR: Canım, merak etmeyiniz. Size pek lâzım olanları buraya nakl eder, diğer ağır eşyaları da sizin cihan-nümâya⁹² yığarım; evin diğer tarafını kiraya veririm, olur biter. Binâenaleyh, icap ederse, anahtar sizde değil mi, gider hem bir kolaçan eder, hem de istediğinizi alır getiririm. Veyahut siz kendiniz

89 Müfsid: fesatçı, ara bozucu.

90 Al-el-usûl: usulüne uygun olarak.

91 – Sizleri yâ hûl!, – Yâ men hûl!: eskiden kullanılan derviş selâmı.

92 Cihan-nümâ: eskiden, bazı evlerin çatılarında, her yeri seyredebilmek için yapılan oda ya da taraça.

gider, alır gelirsiniz; anahtar sizde ya, aynı zamanda eşyaları fare ve güvelerden muhâfaza için tedbir alırsınız. Fena mı olur?

I. ZENNE: Eksik olmayınız, İsmail Efendi, çok güzel düşündünüz. Biraz buralarını silip süpürdükten sonra hemen hemşire ile gider, bu dediklerinizi hazırlarız, efendim.

PİŞEKÂR: Hadi allahâısmarladık! Allah rahatlık versin, güle güle oturun, kızım! *(Gider.)*

(Zenneler iskemleler üzerine çıkıp etrafı seyredeler.)

I. ZENNE: Oooh! Ne güzel, ne âlâ! Kız, bak, şu etrafın açıklığına, hele manzarasına doyum olmaz.

II. ZENNE: Aaa! Abla, bak, deminden türbe zannettiğimiz şu karşıkı yer kümesmiş.

I. ZENNE: Aman, kız, sen de! Ben şimdi başka şeyler düşünüyorum. Nasıl etsek de benimkine evi değiştirdiğimizi haber versek. Konu komşunun kümesine kim bakar.

II. ZENNE: Aaa! Sahi, abla! Bak, benim hatırıma hiç de gelmedi. Hadi, şu karşıda kümeste oturan kırmızı horoza benzeyen şey mutlaka adamdır, gidip ondan soralım. Belki yakın bir yerde postahane vardır da, haber yollarız.

I. ZENNE: Postahaneyi ne yapacaksın? Şimdi böyle şeylerin sırası değil. Otur oturduğun yerde.

II. ZENNE: Aman, abla, sana da hiçbir iyilik yaramaz!

I. ZENNE: Bu da neden icap etti şimdi?

II. ZENNE: Öyle ya! Ben senin için söyledim. Bir mektupla, evi buraya getirdiğimizi anlatırız, olur biter.

I. ZENNE: Aaa! Kız, sahiden öyle. Hadi gidelim!

(Zenneler Kavuklu'nun dükkânına gelirler.)

II. ZENNE: Baksan a bana, huuu, horoz efendi! Orada kendi kendine ne yapıyorsun?

KAVUKLU: Neden sordun, civanım? Hem benim adım “horoz” filân değil, bana adla sanla “telgrafçı” derler, adım “Hamdi”dir.

I. ZENNE: Ay, sen telgrafçı mısın?

KAVUKLU: Elbette.

II. ZENNE: Ayol, sen nasıl teller örersin?

KAVUKLU: “Sepetçi” demedim, “tel örgüsü” demedim.

I. ZENNE: Ya ne dedin?

KAVUKLU: Söyledik ya, telgrafçıyım.

II. ZENNE: Nasıl telgrafçı?

KAVUKLU: Mavi.

I. ZENNE: Aaa! Ayol, sanatın rengi olur mu? Bizimle eğleniyor musun?

KAVUKLU: Aman, güzelim, benim sizinle eğlenmek ne haddime? Ben telgrafçı parçasıyım. Bir yere telgrafla bir şey söyleyecekseniz yanıma geliniz.

II. ZENNE: Aaa! Abla, baksanız a, bu adam telgrafçı. Telgraf çektiirelim de, bakalım nasıl çekiyor, görelim.

I. ZENNE: Olur, kız, çekelim. Ne diyelim ve kime çekelim?

II. ZENNE: Bu da düşünülecek bir şey mi, abla? Seninkine mektup yazacak değil miydik? Daha çabuk, daha iyi olmaz mı?

I. ZENNE: Aaa! Sahi, aklıma getirdin. Ne kadar yolunda! — Baksan a bana, telgrafçı baba! Sen sahiden telgrafçı mısın?

KAVUKLU: Hayır, yalandan telgrafçıyım. Uydurma.

I. ZENNE: Aman yalandan telgrafçı, kuzum yalandan telgrafçı! Senin gözlerine kurban olayım. Sana ne istersen yok yok. Bana bir telgraf uydurur musun?

KAVUKLU: Aman, iki gözüm! Yalandan olduktan sonra, bir değil, yüz tane uydurur çekerim.

II. ZENNE: Allah esirgesin! Sen niye çekememişsin? Düşmanların çeksin. Yazık değil mi senin gibi civan merde? — Aman, abla, şu endamı güzel, sevimli adamın oturuşuna bak!

I. ZENNE: Vallahi cihan değer! Hakikaten insan güzeli.

II. ZENNE: Hele şu bakışa bak! O ne câzibe,⁹³ o ne sehîr⁹⁴ bakış!

KAVUKLU: Haraaa! Haraaa! Yok mu iş-tahlısı? Para alıyorum, haraa! Haraaa!

II. ZENNE: Ay, vallahi hoş! Alimallah hoşuma gitti! Bak, bak, abla! Şöyle bir alıcı gözüyle bak da ne görürsün.

KAVUKLU: (*Kendi kendine vaziyet alarak, vakur⁹⁵ bir tavırla dükkândan çıkarak.*) Bir kere de şöyle endâmımı görün, bakalım ne kıymet verirsiniz.

I. ZENNE: Maşallah! Elemtere fiş, kem göz-lere çüş! Amanın, vallahi bayılacağım!

KAVUKLU: İsmail, yetiş! Ben çileden çıkıyorum.

II. ZENNE: Amanın, iki gözüm, ne oluyorsunuz öyle? Sana yazık değil mi? Düşmanların üzülsün. Şöyle karşımıza gel de, o güzel gözlerinizden istifade edelim.

KAVUKLU: Vayyy! İşte bu olmadı.

I. ZENNE: Aman, arslanım! Bunda olmayacak ne var ki itiraz ediyorsun? hem-şire öyle arzu etti. Şöyle yürü bakayım!

KAVUKLU: (*Yürüyerek.*) Artık benden bir şey yapamazsınız değil mi, civanım?

II. ZENNE: Ne gibi, meleşim?

KAVUKLU: Gözlerinden istifade, ciğerinden kebab gibi şeyler.

II. ZENNE: Aman, estağfurullah, civanım! O senin gözlerin bir bakışta insanı tes-hîre⁹⁶ kâfi.

KAVUKLU: Amanın, siz beni bütün bütün berbat edeceksiniz! Haydin, ne istiyorsanız söyleyin de yakamı bırakınız.

I. ZENNE: Ah, iki gözüm! Senden bir dakika bile ayrılmak imkânı var mı acaba?

KAVUKLU: Soralım. Soralım ama, kim-den? Onu kim satar?

II. ZENNE: Aman da maşallah! Lâtifesi de güzel, a dostlar!

KAVUKLU: (*Haykırarak.*) Ayağınızı öpeyim yapmayınız. Beni, evden, karıdan edeceksiniz. Elverir yahu!

I. ZENNE: Aman, nazlım, sizi rahatsız mı ediyoruz? Bizim bildiğimiz, insan sevil-dikçe zevk duyar. Siz ne vahşet gösteriyorsunuz?

KAVUKLU: Amanın, elverir yahu! Siz benimle eğleniyorsunuz. Bu âşikâre. Benim gönlümü alarak bir iş söyleyecekse-niz böyle yapmayınız; zira ağır ağır ben kendimi dediğiniz gibi zannediyorum da içimde bir tuhafliklar olmaya başladı. Sonu pek iyi olmayacak.

II. ZENNE: Bana bak, güzelim! Bize bir telgraf çek de görelim.

KAVUKLU: Olur. Bak, bu ne iyi. Deminden beri ben içimi çektim, şimdi de telgraf çekeceğim. Haydi buyurun dükkâna!

II. ZENNE: Haydi buyurunuz! (*Dükkâna birlikte girerler.*) Haydi çek bakayım!

93 Câzibe: çekicilik, albeni.

94 Sehîr: büyüleyici.

95 Vakur: ağırbaşlı.

96 Teshîr: büyüleme.

KAVUKLU: Telgraf dediğiniz iç çeker gibi çekilmez.

II. ZENNE: Ya nasıl çekilir?

KAVUKLU: Siz ne söylerseniz ben yazarım, ondan sonra çekerim.

II. ZENNE: Yazıyı mı çekeceksin? Aaa! Yazı ip gibi çekilir mi ayol? Sen deli mi oldun?

KAVUKLU: Öyleyse siz karşımda durun, ben boyuna içimi çekeyim.

I. ZENNE: Şimdi anladım. Sen içinden çekeceksin demek. Öyleyse söyleyeyim: Bizim bir ahabamız var. Rezaki-zâde Füzûzan Bey.

KAVUKLU: Evet, onu ben de tanırım. O silsileye “Kınalıyapıncak ailesi” derler.

II. ZENNE: O da nesi oluyor, ayol? Dur öyleyse. Nerede bulunur bu aile?

KAVUKLU: Mevsiminde manavlarda tazesî; kurusu da Yemiş’te Meyvehoş’ta bulunur.

I. ZENNE: Aman, sen de işimizi uzatıyorsun! Şimdi onlarla uğraşıp da işimizi geri bırakma. Haydi, telgrafçı baba, yaz bakalım!

KAVUKLU: Haydi, fındıkçı hanım, söyle bakalım!

I. ZENNE: “İki gözümün bebeği.”

KAVUKLU: Ah canımın içi.

I. ZENNE: Aaa! Ayol kime söylüyorsun?

KAVUKLU: Sen kime söylüyorsun?

I. ZENNE: Canım, tabî ben sana söylüyorum.

KAVUKLU: Tabî ben de sana söylüyorum.

I. ZENNE: Çok şakacısın, telgrafçı.

KAVUKLU: Elbette. Senin karşında insan her şey olur, civanım. Ve bâ-husus⁹⁷ sizin gibi kıvrak, oynak, cilveli olunca.

I. ZENNE: Sahi mi söylüyorsun? Hadi bakalım yaz.

KAVUKLU: Olur. Söyle.

I. ZENNE: “İki gözüm beyim.”

KAVUKLU: Bu bana mı, yoksa bu telgraf mı?

I. ZENNE: Elbette telgraf.

KAVUKLU: Peki. “İki gözüm beyim.”

I. ZENNE: “Bu akşam sizi dört gözle beklerim.”

KAVUKLU: “Bu akşam sizi sekiz gözle beklerim.”

II. ZENNE: Aaa! Abla, “sekiz gözle” diyor.

I. ZENNE: Sahi öyle mi yazdın? O da nesi, canım? Sekiz göz olur mu?

KAVUKLU: Siz hesabı eksik yazdırdınız, onu tamamladım.

II. ZENNE: Sen telgrafı tartarak mı yazıyorsun?

KAVUKLU: Yoo, ölçerek yazıyorum.

I. ZENNE: Hiç de duymadım. Hesaplı ölçülü yazı mı olurmuş? Hesap da ne imiş?

KAVUKLU: Nasıl, hesap da ne imiş? Senin gözün iki olduğu halde “dört” diyorsun. Dört de hemşirenin, eder sekiz. Ben de “sekiz yazdım.”

I. ZENNE: Ay, aman, sen de! Yaz bakayım!

KAVUKLU: Ne yazacağız?

I. ZENNE: Canım, “Dört gözle beklerim.” dedin mi?

KAVUKLU: Dedim ya.

I. ZENNE: Peki, şimdi bunu çekecek misin?

KAVUKLU: Evet, ama, lüzumu yok.

I. ZENNE: Neden?

KAVUKLU: Kendi kendime telgraf çekilir mi? Anladım, bekletmem, gelirim, iki gözüm.

97 Bâ-husûs: bk. n. 51.

II. ZENNE: Aaa! Bu, telgrafı kendine zannetti. Budala mıdır nedir?

KAVUKLU: Ay! Bu teklif bana değil miydi?

I. ZENNE: Hay abdal hay! Aç tavuk kendini arpa anbarında zannedermiş. Üzerine alındı. Sana değil ayol!

KAVUKLU: Ya kime?

I. ZENNE: Deminden söyledim ya: Reza-ki-zâde Fûruzan.

KAVUKLU: Haa, anladım! Ben de abdal gibi kendime sandım. Peki. Rezaki-zâde Fûruzan'a. İyi ama, kuruyemişçilere mi çekelim?

I. ZENNE: Allah Allah! Orada olduğunu ne biliyorsun?

KAVUKLU: Rezaki-zâde ancak orada bulunur.

I. ZENNE: Bâbiâlf'de Hariciye Kalemî'nde.

KAVUKLU: Onu da yazdık.

I. ZENNE: Pekâlâ! Şimdi telgrafı çekersin. Buraya gelsin. Gelince, bizim evi tarif edersin, o da gelir.

KAVUKLU: Ben de evi gösteririm, öyle mi?

II. ZENNE: Elbette. Senin burada işin ne? Hem sade o değil. Sonra bizi arayanlara hep sen tarif edeceksin.

KAVUKLU: Hah, şimdi oldu! Demek biz buraya telgrafçı dükkânı değil, âdetâ şey dükkânı açtık, deseniz e! — Aferin, İsmail! Ulan, ne namuslu adammışın da haberim yok. — Hadi yavrum, hadi yavrum! Belâya mı sokacaksınız? Ben mahalle bekçisi değilim, pezevenk hiç.

I. ZENNE: Aman, canım, sen de! Yol göstermek sevaplı iştir. Ne olur, ayol, sevap kazanırsın!

KAVUKLU: Böyle sevapları sen İsmail'e kazandır. O sevabı sever. Siz şimdi şu telgrafın parasını verin de, ötesini İsmail'e havale edersiniz.

I. ZENNE: Ay, canım, sen şakayı bırak da, hadi bakayım söz ver!

KAVUKLU: Sen evvelâ parayı ver. Ötesini düşünürüz.

II. ZENNE: Abla, işi ne uzatıyorsun, canım? Rezaki-zâde gelirse, bizim evi gösterir; ağyârdan⁹⁸ hâli⁹⁹ bir zamanda da kendi buyurur, eğlencemize o da karışır, canım.

I. ZENNE: Aaa, Gülter, iyi aklıma getirdin! Sahi, öyle ya, kız! Hiç de fena olmaz. — Huu! Bana bak! Olmaz mı? Rezaki-zâde geldikten sonra bir aralık sen de gelirsin, güzel, eğlenceli bir vakit geçiririz. Ne dersin?

KAVUKLU: Elbette olur. Öyle olunca iş değişir.

I. ZENNE: Öyle hesabımıza uygun düşünüyor. Biz gidiyoruz.

KAVUKLU: Güle güle! Safâ geldiniz!

I. ZENNE: Sakın telgrafı çekmememizlik etme, ha!

KAVUKLU: Yok, canım! Mademki ben de geleceğim, şimdi derhal çekerim.

II. ZENNE: Sonradan gelenlere de evi tarif edeceksin ha! (*Yürürler.*) Aman da oturuşa, duruşa bak! Hay hasba hay!

(*Zenneler gider, Yenidünya'ya girerler.*)

KAVUKLU: Bu da fena değil. Ben içeri girdikten sonra, neme lâzım, ne olursa olsun!

PİŞEKÂR: (*Gelir.*) Hamdi'ciğim, yüzde on komisyonumu isterim. Hadi bakayım!

KAVUKLU: Ne komisyonu bu?

PİŞEKÂR: Şimdi, karşığı hanımlardan para almadın mı?

KAVUKLU: Yooo!

98 Ağyâr: başkaları, yabancılar, rakipler.

99 Hâli: boş (*Ağyârdan hâli zaman*: yabancıların bulunmadığı zaman).

PİŞEKÂR: Bedava mı telgraf çekeceksin?

KAVUKLU: Bedava değil ama, İsmail, “— Yabancı değiliz.” dediler de, veresiye bağladılar.

PİŞEKÂR: Öyleyse, birader, tahsîlâtta¹⁰⁰ sonra alırım hakkımı.

KAVUKLU: Hangi Tahsin Ağadan alacaksın?

PİŞEKÂR: Canım, “tahsîlât”, yani, sen paraları aldıktan sonra, ben payımı alırım.

KAVUKLU: Peki, üste verirsem, sen de yüzde on verecek misin?

PİŞEKÂR: Haydi, hey sersem, sen de! Öyle iş mi olur? Sonra top atarsın, karışmam. Aklını başına al! (*Gider.*)

KAVUKLU: Haydi, budala, sen de! Sen ağzının tadını ne bilirsin? (*Talime başlar.*)

(*Zurna, Çelebi havası çalar. Çelebi şöyle meydana döndükten sonra dükkânın önünde durur, Kavuklu’yu tedkike başlar. Kavuklu’nun dalgın dalgın çalıştığını görerek, gayet pes¹⁰¹ bir sedâ ile.*)

ÇELEBİ: Beyefendi!... Efendi!... Efendi!... Beyefendi!... (*Kavuklu duymaz.*) Baksanız a, efendim!... Zât-ı âlîlerine¹⁰² hitâb ediyorum, Beyefendi!... Efendim, lûtf ediniz!... (*Yavaş yavaş sedâyı yükseltmektedir.*) Efendim hazretleri!... Teveccüh¹⁰³ buyurulmaz mı, efendim?...

KAVUKLU: (*Abdal abdal Çelebi’yi süzdükten sonra.*) Haa?.. Bana mı bu sözler?

ÇELEBİ: Tabîî, efendim. Hâk-i pâyinizden¹⁰⁴ maada muhâtabım¹⁰⁵ var mı?

KAVUKLU: Hayır, yok. Bu isimde ne bir adam, ne de bu civarda böyle bir mahalle yok.

100 **Tahsîlât**: gelirin toplanması.

101 **Pes**: (ses hakkında) hafif, çok hafif.

102 **Zât-ı âlî**: yüce zat (Nezaket sözü).

103 **Teveccüh**: 1. yönelme; 2. iyi gözle bakma.

104 **Hâk-i pây**: ayak toprağı (Nezaket sözü).

105 **Muhâtab**: kendisine söz söylenen kimse.

ÇELEBİ: Hayır, efendim, ne mahalle, ne de bir adam aramıyorum. Hâk-i pâyinize arz etmek istediğim, bambaşka bir meseledir. Müsaade buyursanız arz edeyim.

KAVUKLU: Veleddâllîn!¹⁰⁶

ÇELEBİ: Efendim, aşır¹⁰⁷ okumuyorum.

KAVUKLU: Nedir o söylediklerin öyleyse?

ÇELEBİ: Zât-i âlînizden bazı malûmat ricasında bulunmak arzusundayım da.

KAVUKLU: Boğaziçi’nde mantar mı toplayacaksın? Anlaşılamadı.

ÇELEBİ: Hayır, beyim! Zât-i âlîleri buranın yerlisi misiniz?

KAVUKLU: Daha, yerli ne gezer? Ben iskele malıyım.¹⁰⁸

ÇELEBİ: Yine olmadı, efendim. Yani bu mahalle sekenesinden¹⁰⁹ misiniz? Anlamak arzu ediyorum da.

KAVUKLU: Evet bu mahallenin sekenlerindenim. Ne var sanki? Sekenleri görmek mi istiyorsunuz?

ÇELEBİ: Hayır, efendim, “sekenler” değil. Mahalleli misiniz?

KAVUKLU: Evet.

ÇELEBİ: Bu yakında bu tarafa iki hemşire nakil buyurmuşlar. Biliyor musunuz?

KAVUKLU: Oğlum, buraya öyle senin dediğin gibi, iki hemşire ile akıl uçuran kimse gelmedi. Yoksa lâf söylemesini mi bilmiyorsun? Bu kadar saçma sözler olur mu?

ÇELEBİ: Canım, efendim, ya bendeniz arz-i merâm edemiyorum,¹¹⁰ veya zât-i âlîniz ters idrâk¹¹¹ buyuruyorsunuz.

106 **Veleddâllîn**: Kur’an 1. sûresi olan “Fâtiha” sûresinin son sözcüğü.

107 **Aşır** [**Aşır**]: din törenlerinde Kuran’dan on âyet okuma.

108 **İskele malı**: İstanbul’a deniz yoluyla getirilen sebze ve meyva.

109 **Sekene**: bir yerde yerleşip oturanlar.

110 **Arz-i merâm etmek**: meramını anlatmak.

111 **İdrâk**: anlama.

KAVUKLU: Evet, ters ördek buyuruyorum, siz doğru kaz mı soruyorsunuz? Haydi, oğlum, sen istediğini başka kapıda ara!

ÇELEBİ: Doğrusu çok müteessifim.¹¹²

KAVUKLU: Doktora git.

ÇELEBİ: Nasıl doktor, Beyefendi?

KAVUKLU: Her doktor tıknefesten anlar. Ben tıknefesten ne anlarım? Hadi oğlum, hadi git de işine bak, yoksa akşama kadar anlaşılamayacağız. Ben anladım, sen daha hâlâ anlayacaksın.

ÇELEBİ: Efendim hazretleri benimle istihzâ buyuruyorlar. Efendim, lûtf buyurunuz da, bu civara nakl ettiklerini haber aldığım iki nâzenînin¹¹³ hangi hâneyi isticâr ettiklerini¹¹⁴ ve o hânenin sahih¹¹⁵ numarasını inâyet¹¹⁶ buyurunuz, çok rica ederim.

KAVUKLU: Evlâdım, ne dediğini anlayamadım ki, “— İnâyet ola!”¹¹⁷ diyeyim. Halinden, dilenci olmadığın anlaşılıyor.

ÇELEBİ: Pekâlâ. Siz burada ne ile meşgulsünüz?

KAVUKLU: Anlamadım.

ÇELEBİ: Bu dükkân ne dükkânıdır?

KAVUKLU: Hah, şöyle doğru dürüst lâf et! Dükkânı sordun değil mi?

ÇELEBİ: Siz bu dükkânda ne alıp satıyorsunuz?

KAVUKLU: Ben bu dükkânda haber alırım, telgraf satarım.

ÇELEBİ: Ne haberi?

KAVUKLU: Ne haberi verirlerse.

ÇELEBİ: Meselâ?

II. ZENNE: Aaa! Abla, Rezaki-zâde, telgrafçının önünde.

I. ZENNE: Aman, dur, âşinâlık edelim!

(*Zenneler temannâ ederler.*)

ÇELEBİ: Allah ömürler versin! (*Selâm alır.*)

KAVUKLU: (*Kendine zannederek*) Eyvallah! (*Selâmı alır.*) Bu da nesi? Geldiğin vakit selâmı unuttun da şimdi mi hatırına geldi, evlât?

ÇELEBİ: (*Zennelerin “Nerde kaldın?” işareti-
tine cevâben.*¹¹⁸) Öyle, efendim. Bil-âhîre¹¹⁹ anladım, efendim.

KAVUKLU: Evlât, bana ahırda söyleyeceğini burada söyleyen olmaz mı?

ÇELEBİ: (*Zennelerin, “Buyurun, sizi bekliyoruz.” tarzındaki işareti üzerine.*) Hayır, efendim, olmaz.

KAVUKLU: Çok şey! Siz ahır meraklısı mısınız?

ÇELEBİ: (*Yine Zennelerin “Sonra mı geleceksin?” işareti-
tine cevâben.*) Evet, efendim.

KAVUKLU: Evlâdım, “— Gir ahıra, anlatayım.” dediğin şey nedir ki, ahırda söyleyeceksin?

ÇELEBİ: (*Zennelere hitâben.*) Efendim, arz edeceğim çok sözlerim var.

KAVUKLU: Bu “Arz edecek” demek, “söyleyecek” demek midir?

ÇELEBİ: (*Kezâ,*¹²⁰ *yine Zennelere hitâben.*) Evet, efendim.

KAVUKLU: Allah Allah! Yoksa tanıdığın hayvan var da, ahıra ona mı telgraf çekeceksin?

ÇELEBİ: (*Zennelerin “Bizi aldatma.” işareti-
tine cevâben.*) Ne münasebet? Hiç öyle şey mi olur?

118 Cevâben: cevap olarak.

119 Bil-âhire: sonra, sonradan, sonunda.

120 Kezâ: bk. n. 33.

112 Müteessif: eseflenen, acıklanan.

113 Nâzenîn: bk. n. 76.

114 İsticâr etmek: kiralamak.

115 Sahih: sahi, doğru.

116 İnâyet: lûtf, iyilik.

117 İnâyet ola: eskiden, dilencileri savmak için, “Allah versin” anlamında kullanılan deyim.

KAVUKLU: Öyledir de, ahıra neye gidiyoruz?

ÇELEBİ: (*Kavuklu'ya hitâben.*) Efendim, siz öyle anlamışsınız. (*Zennelere hitâben.*) — Ben hiçbir vakitte size yalan söylemedim ki. Sizi aldatmadım.

KAVUKLU: Anlamadım. Sen bana yalan mı söyledin? Ulan, bunlar ne biçim lâkırdı? Yoksa senin aklında bozukluk mu var?

ÇELEBİ: (*Kavuklu'ya hitâben.*) Hayır, efendim. Neden olsun? Sizinle musâhabet ediyorum.¹²¹

KAVUKLU: Ne gibi?

ÇELEBİ: Ne gibi olacak, efendim. Tahkîk etmek¹²² istediğim şeyleri soruyorum.

KAVUKLU: Hadi, oğlum, şuradan çekil! Zira sen beni belâya sokacaksın.

ÇELEBİ: Efendim, bu da neden icab ediyor?

KAVUKLU: Neden icab edecek. Şimdi, “— Sana nasihat edelim.” diyorsun; şimdi, lâkırdıyı çevirip, “— Ben öyle demedim.” diyorsun. Sen onu bunu bırak da, sabahdan beri siftahım yok, telgraf çek de beş on kuruşunu alalım.

ÇELEBİ: Vay! Maşallah! Zât-i âliniz telgrafçı mısınız?

KAVUKLU: Elbette. Önümdeki makineyi görmüyor musun?

ÇELEBİ: Af edersiniz. Dalgınlıkla birdenbire tefrîk edememişim.¹²³

KAVUKLU: Tevfik Mevîk, her neyse, sen bir siftah et bakalım! Çok çene yorduk.

ÇELEBİ: Fe-ni'mel-matlûb!¹²⁴ Emir buyu-

121 **Musâhabet etmek:** sohbet etmek, hoşbeş etmek.

122 **Tahkîk etmek:** gerçek olup olmadığını araştırmak.

123 **Tefrîk etmek:** ayırt etmek; (burada) farkına varmak.

124 **Fe-ni'mel-matlûb:** tam istediğimiz.

rursunuz, efendim! Ne suretle keşîde¹²⁵ buyurulacak, izah buyurulur mu?

KAVUKLU: Oğlum, bunların hepsi yazılacak. Birdenbire söylersen benim aklımda durmaz. Birer birer söyle de yazalım.

ÇELEBİ: Tabîî öyle olacak, efendim. İşte başlıyorum. Efendim, ifademe neresinden başlayayım?

KAVUKLU: Ay! Daha başlamadın mı?

ÇELEBİ: Hayır, efendim, daha başlamadım.

KAVUKLU: Peki, deminden beri söylediklerin neydi?

ÇELEBİ: Aman, iki gözüm, onlar matlûbunuzun¹²⁶ is'âf edilmek¹²⁷ olduğunu arz etmekte.

KAVUKLU: Şimdi, bunları mı yazacağım?

ÇELEBİ: Allah Allah! Efendim, daha başlamadım.

KAVUKLU: Anladım. Galiba senden evvel ben başlayacağım.

ÇELEBİ: Nereden başlayacağınızı biliyor musunuz?

KAVUKLU: Elbette.

ÇELEBİ: Buyurun bakayım, nereden başlayacaksınız?

KAVUKLU: Silsilenden.

ÇELEBİ: Efendim, silsileyi bilmezsiniz. Nasıl olur?

KAVUKLU: Oğlum, ben toptan pazarlık giderim.

ÇELEBİ: Topluca pazara mı gidersiniz?

KAVUKLU: Hayır (*Dışarı fırlayarak.*) Açık-saçık, ırzına geçerim! Sen buradan def olur musun? (*Hücum eder.*)

(*Çelebi kaçarken Pişekâr'la karşılaşır.*)

125 **Keşîde:** çekme.

126 **Matlûb:** istenilen.

127 **İs'âf etmek:** isteneni yerine getirmek.

PİŞEKÂR: Vay, efendim, Rezaki-zâde'm!
Hayr ola! Buraları teşrif acaba neden
icab ediyor?

ÇELEBİ: Vay, efendim, İsmail Efendi pe-
derim! Zât-i âlînize buralarda tesadüf
edeceğim aklımdan dahi geçmezdi. Ne
garip tesadüf.

PİŞEKÂR: Efendim, bu bir tesadüf değil
de, benim için bir nimettir. Hâk-i pâ-
ye¹²⁸ yüz sürmek vazifemi icrâ edemi-
yordum. Zira, kaç defa konağa berây-i
ziyâret¹²⁹ geldimse de, sizi bulamadım.
Aman ne âlâ oldu! Bir emriniz var mı,
efendim?

ÇELEBİ: Estağfurullah, İsmail Efendi pe-
derim! Efendim, âşinâlardan birinin bu
tarafa nakl etmiş olduğunu haber aldım.
Bulmak ümidiyle bu taraflara geldim.

PİŞEKÂR: Efendim, acaba kimler olsa ge-
rektir?

ÇELEBİ: Rabia ile hemşiresi Gülter hanım-
lar. Bilmem malûmunuz mudur? Bizlere
şöyle uzaktan akraba olurlar. Valideleri
vefat etmiş, bu tarafa nakl-i hâne etmiş-
ler.¹³⁰

KAVUKLU: (*Dikkatle dinledikten sonra dükkândan fırlayarak yanlarına gelir.*) Ulan,
şimdi anlıyorum! Galiba bu köpoğlu,
karşıkı fıkırdakları arıyor gibi görün-
mek istiyor. — İsmail, inanma! De-
minden beri benimle konuşuyor gibi
yapıyor da, kızlarla konuşuyordu. Ben
de abdal gibi bana zannediyordum.

PİŞEKÂR: Canım, sen her şeye karışma. Ha-
di bakayım dükkânına ve işinin başına!

KAVUKLU: Sana teklif ettiği şeyin ne ol-
duğunu anladın mı?

PİŞEKÂR: “— Karışma!” dedik ya!

128 Hâk-i pâye: bk. n. 104.

129 Berây-i ziyâret: ziyaret için.

130 Nakl-i hâne etmek: evi taşımak, bir evden
başka bir eve taşınmak.

KAVUKLU: Haa! Senin boynuzla meraklı
olduğunu bilmiyordum. (*Gider.*)

PİŞEKÂR: Evet, buraya nakl ettiler. Şu
karşıkı evdeler.

ÇELEBİ: Çok teşekkür ederim, İsmail
Efendi. Size zahmet ettik, af edersiniz!
(*Kavuklu'yu göstererek.*) Şu budala ne
oluyor?

PİŞEKÂR: Efendim, bu, bizim mahallenin
telgrafçısıdır. Her yere telgraf kabul eder.
Bir emriniz varsa derhal yaptırırım.

KAVUKLU: (*Gelerek.*) Anlayamadım.

PİŞEKÂR: Anlayamayacak ne var? Sana
müşteri. Daha ne istiyorsun?

KAVUKLU: Pekâlâ! Ama parayı peşin alı-
rım, söyledin mi?

PİŞEKÂR: Canım, gevezeliğin lüzumu yok.
Kaç kuruşsa elbette öder. Sen işine dik-
kat et, o kadar. Ben gidiyorum. Sakın bir
münasebetsizlik edeyim deme.

KAVUKLU: Merak etme.

PİŞEKÂR: (*Çelebi'ye.*) Efendim, siz ne emr
ederseniz uyar. Her işde mâhir olduğu
gibi, bu gibi işlerde, yani söz götürüp
cevap getirmekte üzerine uyar bulun-
maz. Ne emriniz varsa hemen söyleyi-
niz. Allahaismarladık! (*Gider.*)

ÇELEBİ: Çok şey! Deminden beri böyle
bir sanatınız olduğunu neden söyleme-
diniz? Sizin dükkânın karşısında bulu-
nan evdeki oturanlara şöyle bir telgraf
çekmek istiyorum.

KAVUKLU: Nasıl telgraf?

ÇELEBİ: Efendim, uzun değil. Şöyle bir
telgraf: “Randevu saatinin tayinini rica
ederim.” İmza: “Rezaki-zâde”.

KAVUKLU: Anlamadım.

ÇELEBİ: “Randevu saatinin tayinini rica
ederim.”

KAVUKLU: Ulan, o nasıl söz? Ben neye

anlamadım? O rendeci Tahir'in saatine tahin yedirecekler.

ÇELEBİ: Belki de öyle. Sizi alâkadar etmez. Siz hemen söyledigimi yazınız.

KAVUKLU: Olur. Yazarım ama, bu telgraf biraz karışık olduğu için pahalıca olur.

ÇELEBİ: Efendim, bendeniz paradan kaç kimse değilim. Emir buyurursunuz, bedeli her ne ediyorsa, derhal takdim ederim.

KAVUKLU: Eh, bin kuruş kadar tutuyor.

ÇELEBİ: Pekâlâ. (*Vererek.*) Buyurunuz!

KAVUKLU: Dur. Şurasını unuttum: Cevaplı mı olacak?

ÇELEBİ: Elbette.

KAVUKLU: Haa! Şimdi fiat değişti.

ÇELEBİ: Efendim, ne oldu?

KAVUKLU: Eh, bir o kadar da cevap için ister.

ÇELEBİ: Pek güzel. Buyurunuz! (*Verir.*)

KAVUKLU: Tamam. Ne diyecektim?

ÇELEBİ: "Randevu saatinin tayinini rica ederim."

KAVUKLU: Bu, Türkçe mi?

ÇELEBİ: Efendim, bir kelimesi Fransızca.

KAVUKLU: O halde, tercüme ücreti lâzımdır.

(*Bu ara Zenneler işarete başlamışlardır. "Gece"yi anlatmak için, siyah bez gösterirler.*)

ÇELEBİ: (*Zennelere hitâben.*¹³¹) Haa, evet, anladık. Fakat kaçta?

KAVUKLU: Anladınsa, kaçta nedir?

ÇELEBİ: (*Kavuklu'ya hitâben.*) "— Kaçta?" dediğim, yani kaç kuruş? (*Zenneler "bir buçuk" işareti yaparlar.*) Yani bir buçuk mu? (*Zenneler "evet" işareti verirler.*)

131 **Hitâben:** hitap ederek.

KAVUKLU: Ver de, bir buçuk olsun!

ÇELEBİ: (*Zennelere hitâben.*) Peki. (*Kavuklu'ya para vererek.*) — Buyurun!

KAVUKLU: (*Alarak.*) Bereket versin! Bu telgrafı ben şimdi çekerim, cevabını yarın alırsın, oğlum.

ÇELEBİ: O halde, allahaismarladık!

KAVUKLU: Büyük safâ geldiniz!

(*Çelebi gider.*)

PİŞEKÂR: (*Gelir.*) Hamdi Efendi, birader, yüzde on benim hakkımdır. Kaç aldınsa hesap et de hakkımı ver.

KAVUKLU: Canım, nekesin¹³² biri! Vere vere bir buçuk mecidiye verdi. İstersen, yüzde onunu hesap et de vereyim.

PİŞEKÂR: Amma da ettin a birader! O Çelebi hem zengindir, hem de cömerttir. Sen yalan söylüyorsun. Ben de sana müşteri yollamam. Bak ne halin varsa gör. (*Gider.*)

(*Zurna Külhanbeyi havası çalar. Külhanbeyi, iki tarafa yalpa vurarak, nâra atarak meydana gelir. Başındaki fes arkaya ve yan tarafa çarpık olarak, gayr-i muntazamdır. Ceket giyilmemiş, bir omuzuna gayr-i muntazam ilâşirilerek sallanmaktadır.*)

KAVUKLU: Eyvah! Galiba yangın var. Aca-ba nerede? (*Külhanbeyi'nin önüne çıkarak.*) — Ulan, nerede, nerede?

KÜLHANBEYİ: (*Yıkılarak, nâra atarak.*) "Ulan" da kim? Burada baba var, evlât yok, moruk!

KAVUKLU: Koruk ben miyim, çavuşüzümü?

KÜLHANBEYİ: Yuuu! Enayiye bak, "moruk"u "koruk" anladı! Vay enayi vay!

132 **Nekes:** "nâkes" sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; hasis, cimri.

Oğlum, aç başı kır kirişi! Baba torik, uç bakalım!

KAVUKLU: Ulan, bu da nenin nesi?

KÜLHANBEYİ: Nedircik yavrusu. Surata bak da süngüye davran. Hadi, oğlum, uç bakalım!

KAVUKLU: Ulan, ben mi uçayım, sen mi uçacaksın? Benim suratıma bakacağına, kendi haline bak.

KÜLHANBEYİ: Oğlum, bize “matiz” derler... Kimin kedisine “pist” dedik?... Kimin tavuğuna “kış” dedik?... Biz ar namus adamıyız... Hadi, babalık, git işine!... Bize “dağlı” derler... Bize yan bakanın vay haline, ulan!... Ne karşıma yalı kazığı gibi dikilmiş de... hırbo gibi yüzüme dikiz ediyorsun?... Yoksa... anafor mu aranıyorsun?...

KAVUKLU: Ulan, şunların bir tanesini anladım sa Arap olayım. Oğlum, hakikaten sen malmışsın.

PİŞEKÂR: (*Gelir.*) Vay! Maşallah, iki gözüm, evlâdım, Yanbastı Ali! Safâlar geldin!

KAVUKLU: Hakikaten de safâlar geldi, ama ne safâlar!

PİŞEKÂR: Canım, sen her şeyin içinden kiraz çekirdeği gibi çıkmasan olmaz mı, a birader? Dükkânına git de, kendi işinle meşgul ol. Herkesin etlisine süt-lüsüne karışma.

KAVUKLU: Sahi öyle, İsmail, bende de kabahat az değil. (*Gider.*)

KÜLHANBEYİ: Vay, İsmail Efendi baba!... Ulan, sen de burada haaa!... Eee, aşk olsun, moruk!... (*Uzanarak.*) Öpeyim, ver elini... (*Yıkılır vaziyette elini arar, bulur, öper.*) Eyvallah, babacığım!... Malûm ya, biz namuslu delikanlılardanız... Bize kimse “kaşının üstünde gözün var” dememeli... Eyvallah imanım!... Kimsenin

ırzında, namusunda gözü olanın gözü çıksın... Var mı bize yan bakan, kardaşım?... (*Nâra atar.*) Hey hey hey hey!...

PİŞEKÂR: Hayr ola, evlâdım, bu vakit bularlarda?

KÜLHANBEYİ: Ben mi?

PİŞEKÂR: Evet. senin bu taraflara geldiğin yoktur. Bir işin mi düştü de geldin?

KÜLHANBEYİ: Canım, bizim tanıdıklar-dan biri... bu tarafa gelmiş diye duydum da... onları arıyorum.

PİŞEKÂR: Peki, acaba o tanıdığın kim?

KÜLHANBEYİ: İki gözüm efendim... Bizim kimimiz olur?... Garip adamlarız... Çocukluktan beraber büyüdüğümüz iki hemşire... Anladın mı, iki gözümün bebeği?...

PİŞEKÂR: Dur bakalım! Şurada bir telgrafçımız var, belki o bilir. Bir kere de ondan sor.

KÜLHANBEYİ: Telgrafçı mı dedin?... Tamam da benim aradığım... Nerde o?...

PİŞEKÂR: (*Dükkânı göstererek.*) İşte orada oturan zat. (*Gider.*)

KÜLHANBEYİ: Peki... Eyvallah, ahbap... Eksik olma...

(*Dükkânın önüne sallanarak gelir.*) — Vay!... Bu enayi pilâkisi mi telgrafçı?... Vay!... Gözünün bebeğini yiyeyim, telgrafçı!... Ulan, telgrafçıya bak da saatını ayar et... Hoş geldin, telgrafçı... Yarradana kurrrban olayım... Rrrenge bak, kılığa bak da Allaha yalvar... Ulan, selâm be!... Hey Kazdağlı!... Selâm be!...

KAVUKLU: Bana mı söylüyorsun?

KÜLHANBEYİ: Yok, başkasına... Selâm, dedim... Selâm be!...

KAVUKLU: Aleyküm-selâm!

KÜLHANBEYİ: Hah, şöyle adama yaklaş...

Beri bak, sakallı... Burada... yani buralara...
iki hemşire taşınmış... Biliyor musun?...

KAVUKLU: Ne olacak?

KÜLHANBEYİ: Ne olacağı varrr mı be
imanım?... Biliyorsan peniz edersin...¹³³
Ben de sana mangiz uçlanırım...¹³⁴ Ola-
cağı bu, kardeşim...

KAVUKLU: Bir kere o söylediğini anlama-
dım ki, cevap vereyim. Oğlum, senin
dilin dolaşüyor, söylediğin anlaşılıyor.
Ağzını burnunu topla da, benim anlaya-
bileceğim gibi söyle.

KÜLHANBEYİ: Dinle öyleyse... (Makamla.)

¹³⁵ Adam aman burada
Burda iki hemşire
Gelip eve konmuşlar
Aman aman burada
İkimizden başka yok
Yapalınız burada
Dertlim aman aman

Anladın mı, zostik?...¹³⁶

(Zenneler, yenedünya'nın üzerinden mendil
sallamaktadırlar.)

KAVUKLU: Oğlum, burada anlaşılmayacak
bir şey yok. Sen, mis gibi mani söyledin.

KÜLHANBEYİ: Vay hımbıl vay!... Ulan, o
mani ama, meramını anlatır manidir,
Kazdağlı... Gözünü dört aç da, imanım,
candan dinle, anlarsın...

¹³⁷ Adam aman çakmışım
Dün yârin meclisinde
Hadden efzûn¹³⁸ çakmışım
Aman aman çakmışım

133 Peniz etmek: (argo) haber vermek.

134 Mangiz uçlanmak: (argo) para vermek.

135 Ölçek: 7

136 Zostik: (argo) külhanbeylerinin bir hitap sözü.
Sostik, susti biçimlerinde de kullanılır.

137 Ölçek: 7

138 Efzûn: çok.

Üzülme canım canı
İşareti çakmışım

Dertlim aman aman

KAVUKLU: Oğlum, bu da mani. (Yenedün-
ya'dan işaretler devam eder. Kavuklu'nun
arkası yenedünya'ya karşı olduğu için, edi-
len ne işaretleri, ne de Zennelerden birini
göremez.) Canım, sen ne istiyorsun? Onu
söyle. Senin çekilecek telgrafın filân
yok mu, oğlum?

KÜLHANBEYİ: Nasıl yok! Telgrafım da,
her şeyim de var. (Yenedünya'dan "gel"
işareti verilmektedir.) Şimdi sen telgrafi
çekeceksin. Yaz öyleyse.

KAVUKLU: Söyle bakalım! (Kâğıt kalemi
hazırlar.)

KÜLHANBEYİ: (Beste ile okur.)

¹³⁹ Adam aman meleşim
Saat kaçta geleyim

KAVUKLU: Oğlum, nota mı yazacağım?
(Yenedünya'dan "gel" işareti verilir.)

KÜLHANBEYİ: Canım, ne bilersen onu yaz.

KAVUKLU: Söyle bakalım! Şarkılı olursa,
ben sade sözlerini yazarım; makamını
da yazarsam çok pahalı olur.

KÜLHANBEYİ: Nasıl istersen öyle yaz...
Biz paradan kaçanlardan değiliz... ima-
nım... Dinle...

¹⁴⁰ Adam aman düzü mü
İçtiğimiz bu rakı
Mürefte'nin düzü¹⁴¹ mü
Aman aman düzü mü
Verdiğin işareti
Gecenin gündüzü mü
Dertlim aman aman

KAVUKLU: Aynen yazdım. Besteyi de ya-
zayım mı?

139 Ölçek: 7

140 Ölçek: 7

141 Düz: içinde anason, sakız gibi kokulu nesneler
bulunmayan üzüm rakısı.

(İşaret devam eder. Siyah bezle, “gece”yi işaret ederler.)

KÜLHANBEYİ: Evet, ulan, evet be!...

KAVUKLU: Bak sonra “parası çok” filân deme.

KÜLHANBEYİ: (Yenidünya’ya bakarak.) Anladım, anam babam, anladım... O kadar enayi değiliz...

KAVUKLU: Anladınsa, çık paraları öyleyse bakalım!

KÜLHANBEYİ: Vay canına!... Demek mangizleri bayılacağız...¹⁴² Kaç kuruş bayılacağım?...

KAVUKLU: Yüz yirmi telgraf için, yüz otuz da makamı için. Ne ederse ver bakalım!

KÜLHANBEYİ: Vay imanım!... O ne o?... İki yüz elli mi ediyor?... Ulan, bu para ile Edirnekapısı’nda bir ev alırım be!... Babalık, sen adam soymaya mı bu dükkânı açtın?... Senin insafına turp sıkayım...

KAVUKLU: Turp sık, şalgam sık, limon sık, ne sıkarsan sık.

KÜLHANBEYİ: Dişini sık da mangizleri bayıl, öyle mi?...

KAVUKLU: Elbette öyle. Hadi, oğlum, başka telgraflar var çekilecek. Vaktim yok. Bayılacak mısın, ayılacak mısın, ne halt edeceksen durma!

KÜLHANBEYİ: Vay canına!... Dur öyleyse mangizleri çıkaralım. (Elini koynuna derince sokar, bir iki karıştırır ve zorlukla bir şey çıkarır gibi yüzünü ekşiterek birdenbire çeker.) Al öyleyse!... (Koca bir saldırmayı havaya kaldırır.)

KAVUKLU: Ulan!... — Aman, İsmail, yetiş!... (Birdenbire fırlar ve kaçmağa başlar.)

KÜLHANBEYİ: (Olduğu yerden.) Ulan, fena

mı, bununla her ihtiyacın def olur... Gel hadi, beni yorma... Yoksa vazgeçerim, pişman olursun... Yoksa istemiyor musun?...

KAVUKLU: (Uzaktan.) Hadi, oğlum, güle güle! Allah senden razı olsun!

KÜLHANBEYİ: Yoksa telgrafı çekmeyecek misin, söyle bakayım?

KAVUKLU: Sen merak etme. Sen saldırıyı çekersen de, ben telgrafı çekmez miyim? Hadi yiğidim, yavrum! Safâ geldin, hoş geldin! İnşallah yine buyursunuz.

KÜLHANBEYİ: Demek varlıklı olmak istemiyorsun... Sen bilirsin... İşte ben gidiyorum... Bir iki saat sonra buradayım... Anladın mı, daldalı?...¹⁴³

KAVUKLU: Daldalı maldalı. Şimdi sen buradan def ol da, ötesini düşünme. Daldalı da senin babandır. Anladın mı, çatlak zurna?

KÜLHANBEYİ: Vay!... Ulan, bana mı?... (Hiddetle Kavuklu’nun üzerine yürür.)

KAVUKLU: (Kaçarak.) İsmail, yetiş!

KÜLHANBEYİ: (Uzaktan.) Al öyleyse!... (Elindeki saldırıyı diğer eline alarak, sağ eliyle belinden büyük bir kapı anahtarı çıkarır, Kavuklu’ya nişan alarak.) Hazır ol!... Tövbe istiğfâr et!...¹⁴⁴ Çoluk çocuğunla da helâllaşmışındır... Al, ulan... Dan... dan... dan... (Kaçar.)

KAVUKLU: (Fena halde korkmuştur. Titrer.) Yoksa bir yerimden vuruldum da farkında değil miyim? (Aranır.) Hamd olsun yok. (Dükkâna giderken.) Galiba ben bu işten vazgeçeceğim. Böyle topla, tüfekle ticaret mi olur? (Dükkâna girer.)

PİŞEKÂR: (Gelir.) Hamdi Efendi, birader, artık buna da bir diyeceğin yok ya!

¹⁴³ Daldalı: (argo)?

¹⁴⁴ İstiğfâr etmek: Tanrıdan, günahlarının bağışlanmasını istemek.

¹⁴² Mangizleri bayılmak: (argo) paraları vermek.

KAVUKLU: Elbette yok. Doğrusu, Allah böyle müşteriye her kuluna nasip etmesin.

PİŞEKÂR: Tabîî, birader. Ben, bilirsin ki, hayır-hâh¹⁴⁵ adamım; daima iyilikler yapmaya çalışırım. Gördün ya. Hadi bakalım, bizim yüzde onu!

KAVUKLU: İsmail, bu hesapta sana bir şey düşmeyecek sanırım.

PİŞEKÂR: Neden, efendim?

KAVUKLU: Herifin tabancası suratıma patlayacaktı. Onu senin hissene ayırdım. Üç defa “Dan, dan, dan!” dedi.

PİŞEKÂR: O halde hisseme ne düşer?

KAVUKLU: Ne düşecek. Üçün biri... Ulan ben: “— Herif tabanca ile üzerime yürüdü.” diyorum, bu hâlâ benden komisyon istiyor. Ben sana bir şey söyleyeyim mi, İsmail? Bir daha böyle toplu, tüfekli müşteri gönderirsen beni burada arama.

PİŞEKÂR: Aman, birader, ne oldu?

KAVUKLU: Anlatamadık mı, birader? Herif hâlâ “— Ne oldu?” diye soruyor. Para yerine kocaman bir saldırma ile bir tabanca gösterdi.

PİŞEKÂR: Nasıldı? Smitveson mu idi?

KAVUKLU: Hadi şuradan def ol, İsmail! Bu korku ile şimdi elimden bir kazâ çıkaracaksın.

PİŞEKÂR: “İyilik etme kele, seni duyurur ele”. Ben de sana müşteri gönderirsem ne olayım! (Gider.)

(Zurna Acem havası çalar. Acem meydana gelir, ufak bir devir yapar, dükkânın önünde durur. Elini şakağına koyarak, Fârisî olarak bir gazel okur.)

145 **Hayır-hâh**: herkesin iyiliğini isteyen, iyiliksever.

ACEM:

¹⁴⁶ Çün be-devr-i men reserd sâkî dü
[sâgar dih merâ
Men peyâm-i an dü çeşm-i mest-i
[şehlâ mîküşed

KAVUKLU: (Hayran hayran dinledikten sonra.) Amanın, bu da mı müşteri?

ACEM: Belî,¹⁴⁷ müşteri.

KAVUKLU: Nerden belli, hal-oğlu?

ACEM: Yoh belli. “— Belî.” diyerem.

KAVUKLU: Haa! Öyle söylesen e! Belî burada değil, Yemiş’te, Babacafer’de bulabilirsin.

ACEM: Ne mene Babacafer! Özün sağır-san?

KAVUKLU: Yoo!

ACEM: “Belî”, evet makamına kaimdir,¹⁴⁸ bilemirsen?

KAVUKLU: Canım, şunu doğrudan doğruya “Evet” desen de, lâfı bu kadar uzatmasan olmaz mı, be adam? Yeni müşteri olduğunu anladık, lâkin neye müşterisin?

ACEM: Özün necissan?

KAVUKLU: Necis¹⁴⁹ senin babandır.

ACEM: Ne iş yaparsan? Onu soriram.

KAVUKLU: Ben telgrafçıyım, Acem baba.

ACEM: Çoh yahşı.¹⁵⁰ Men de özün kimin birini arirem.

KAVUKLU: Ben üzüm gibi değilim, ben kart pancarım.

ACEM: (Kahkaha ile gülerek.) Özünü çoh sevmişem, gurumsah¹⁵¹ kişisen.

146 Ölçek:

Fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün
- . - - - . - - - . - -
(bk. Mandıra, n. 107)

147 **Belî**: evet.

148 **Kaaım**: bir şeyin yerini tutan.

149 **Necis**: pis, kirli; (burada) pislik, bok.

150 **Yahşı** [**Yahşî**]: iyi, güzel.

151 **Gurumsah**: kurumsak, deyyus, pezevenk.

KAVUKLU: Hal-oğlu, lâfların biraz karışık geliyor. Yoksa bana yutturuyor musun?

ACEM: Yoh yoh! Mende özünün yutacağı hiçbir nesne yohdi.

KAVUKLU: (*Bağırarak.*) İsmail Efendi, yetiş! Birader, bu herifin sözlerini anlayamıyorum, başım derde girecek.

PİŞEKÂR: (*Görünür.*) Hayr ola, birader! Ödüm koptu. Birdenbire can-hırâşâne¹⁵² feryadını duydum, yangın çıktı zannıyla aklım başımdan gitti. Hamd olsun bir şey yok. Hayr ola! Ne oldu bakayım?

KAVUKLU: Daha ne olsun be birader! Arkanda duran hal-oğluna baksan a!

PİŞEKÂR: (*Ardına dönerek.*) Vay! Maşallah, Gaffar Ağa! Hoş geldin, safâ geldin! Nereden gelip ne tarafa gidiyorsunuz?

ACEM: Hoş bulmuşam, safânız arta! Efendim, men Horasan'dan gelürem, Diyâr-i Hind'e¹⁵³ varmak arzû edirem.

KAVUKLU: İsmail, bu herif galiba tüccar.

PİŞEKÂR: Şüphesiz, efendim. Bu zata adla sanla, "Îrânî Gaffar Ağa" derler. Nâm-dârdır.¹⁵⁴

KAVUKLU: Ne ambarı? Horasanı¹⁵⁵ ambarla mı alır satar?

PİŞEKÂR: Canım, saçmalayıp durma. Diyâr-i Horasan'dan¹⁵⁶ geliyormuş. (*Acem'e dönerek.*) — Çok güzel, efendim. Yine halı ticareti ile mi?

ACEM: Belî, İsmail Efendi gardaşım. Her vakit olduğu gibi.

PİŞEKÂR: Oh, ne âlâ! Hayırlı müşteriler dilerim.

ACEM: Belî, İsmail Efendi, öyle arzû edirem. Fakat men gitmezden evvel birâdere haber etmek gerekdi. Buradan bir telgraf vermek arzû edirem. Özünün bildiği yakın bir telgrafhâne vardı?

KAVUKLU: Vay! Herif telgrafçı arıyor. Hemen dükkâna gideyim de, (*Yürür gider.*) herif beni orada görsün.

PİŞEKÂR: Aman, efendim, ne güzel tesadüf! Hemen şuracıkta bir telgrafçınız var. Hiç zahmet çekmeden bu işi görebilirsiniz. Buyurun, efendim, gidelim! (*Yürürler.*)

ACEM: Belî, İsmail Efendi, çok yahşi olur. Buyurun!

(*Dükkâna gelmişlerdir.*)

PİŞEKÂR: İşte, efendim, size gayet üstad bir telgrafçı.

ACEM: Ne diyersen, İsmail Efendi. Bu kim mesne telgrafçı mıdır?

KAVUKLU: İsmail, bu herifle galiba belâya gireceğiz.

PİŞEKÂR: Efendim, bu bir müşteridir; onu güzel karşılamak iktizâ eder.¹⁵⁷ Ne diye belâya giriyormuşsunuz?

KAVUKLU: Dükkânı kümese benzetti. Sen olsan kızmaz mısın, be birader?

PİŞEKÂR: Canım, "kümes" demedi, "kim mesne" dedi ki, "bir kimse" demektir. (*Acem'e dönerek.*) — Evet, Gaffar Ağa, gayet ustadır. Cihanın her tarafıyla münasebeti vardır. Buyurun, siz işe başlayınız; bendenizin biraz işim var, icap ederse gelirim. (*Gider.*)

KAVUKLU: Söyle bakalım, hal-oğlu. Telgraf mı çekeceksin?

ACEM: Belî.

KAVUKLU: Ne beli? Hırdavatçı mağazası değil, hal-oğlu, burası telgrafçı dükkânı.

157 İktizâ etmek: gerekmek.

152 Can-hırâşâne: can tırmalarcasına (*Can-hırâş:* can tırmalayan, çok acı).

153 Diyâr-i Hind: Hind ülkesi.

154 Nâm-dâr: namlı, ünlü.

155 Horasan: tuğla tozuyla kireçten yapılan harç.

156 Diyâr-i Horasan: Horasan ülkesi.

ACEM: Bilürem ki telgrafcıdır. Men de dilerem ki birâdere bir telgraf keşîde edem.¹⁵⁸

KAVUKLU: Keşişe meşişe, nereye çekecek ve ne söyleyeceksen söyle de yazayım.

ACEM: Can baş üstüne. Söylirem, danış görem.

KAVUKLU: Danıştık ya. Bir daha mı danışalım? Söyle bakalım, nereye çekilecek? Danıştık.

ACEM: Menim birâderim vardı.

KAVUKLU: Öldü mü?

ACEM: Yok, ber-hayatdı. Ticaret şerikimdir.¹⁵⁹ İmdi yazacahsın ki, emtiayı¹⁶⁰ irsâl kılmaşam,¹⁶¹ vusûlünde¹⁶² telgraf ile malûmât vermesini dilerem. Tafsîlât¹⁶³ postadadır.

KAVUKLU: (*Acem söylerken o deftere zabt etmekte.*) Evet, söylediğin gibi yazdım. Ne olduğunu anlayamadım, o da başka. Şimdi, nereye çekilecek bu telgraf?

ACEM: Kevâkib-i cesîmeden¹⁶⁴ Merih'e.

KAVUKLU: Vayyyh!

ACEM: Ne olmuşsan? Neden “— Vayh” diyersen?

KAVUKLU: Ben böyle bir memleket duymadım, bilmiyorum. Bu memleket Anadolu'da mı, Rumeli'de mi, yoksa Çin-i mâçin'de mi?

ACEM: Gökdeki kevâkib-i muazzamadan¹⁶⁵ Merih yıldızıdır.

KAVUKLU: Ay, bu yıldız mı?

ACEM: Belî, yıldızdır.

KAVUKLU: Ee! Telgrafı oraya mı çekeceğiz?

ACEM: Belî. Benim birâderim oradadır.

KAVUKLU: Demek sen yıldızlısın? Ben de seni Îrânî sanıyordum.

ACEM: Yoh yoh, men yine Îrânîyem.

KAVUKLU: Biraderin mi oralı?

ACEM: Yoh yoh, o da Îrânîdir. İllâ velâkin, berây-i ticâret¹⁶⁶ oraya gitmiştir. İmdi oranın emtiasın¹⁶⁷ buraya mene gönderir, men de buranın emtiasından oraya yollaram.

KAVUKLU: Eee! Orada telgrafhane var mı?

ACEM: Belî, burası kimindir.¹⁶⁸

KAVUKLU: Burası benim ya, şimdi bu sualin mânasını anlayamadım.

ACEM: Men buranın kimin malıdır deyu sormamışam. “Merih de burası gibidir” demek isterem.

KAVUKLU: Anladım. Şimdi telgrafı oraya mı çekeceğiz?

ACEM: Belî.

KAVUKLU: Canım, ikide bir “belî” deyip duruyorsun. Burada bel mel yoktur.

ACEM: “Belî”, “evet” demekdi, aham.

KAVUKLU: Yaaa!... Demek sen boyuna “Evet” diyorsun da, ben anlamıyorum.

ACEM: Belî. İmdi bu sözleri bırak da, icab eden telgrafı yaz, görem.

KAVUKLU: O kolay. Ancak, bunun parasını konuşmak lâzımdır. Malûm ya, buraya telgraf çok pahalıya mal olur.

ACEM: Zarar nîst.¹⁶⁹ Men ücreti öderem.

KAVUKLU: Öde bakalım.

ACEM: Kaç kelimesi bedeli ne tutar, danış görem.

166 Berây-i ticâret: ticaret için.

167 Emtia: bk. n. 160.

168 Kimindir: gibidir.

169 Nîst: yok.

158 Keşîde etmek: bk. n. 125.

159 Şerik: ortak.

160 Emtia: mallar.

161 İrsâl kılmak (etmek): göndermek.

162 Vusûl: ulaşma.

163 Tafsîlât: ayrıntılı bilgi.

164 Kevâkib-i cesîme: büyük yıldızlar.

165 Kevâkib-i muazzama: büyük yıldızlar.

KAVUKLU: Bu telgrafın her kelimesi bir liraya olur.

ACEM: Ne diyersen ağa, çoh fiatlıdır.

KAVUKLU: İnanırsan sana sermayesini söyleyim. Yoksa bu fiat idare etmez.

ACEM: Ne mene sermayesidir? Ne sermayesi vardı?

KAVUKLU: Çok. Bunun bir parçasını İsmail, bir parçasını dükkân sahibi, bir parçasını çoluk çocuk, bir kısmı kâğıt kalem, bir kısmı da bana kalacak.

ACEM: Bunların hemmisi sermayedi?

KAVUKLU: Öyle ya! Yalnız sormaya unuttum: Bu telgraf sade Türkçe mi olacak?

ACEM: Ticârî şifredi.

KAVUKLU: Haa! Bak, o zaman iş değişir.

ACEM: Fiatı iner mi?

KAVUKLU: Hayır, inmez, biner.

ACEM: Nice telgrafdı ki, ine bine gidecekti?

KAVUKLU: İşte, pahalı olmasına sebep de bu iniş biniş değil mi ya!

ACEM: Belî. İmdi masârîf¹⁷⁰ yekûnu¹⁷¹ kaç mal olubdu?

KAVUKLU: Aşağıyukarı üç lirayı geçmektedir.

ACEM: Vay gardaşım, çoh pahalıdı.

KAVUKLU: Ey, babam, gideceği yeri de düşün. Bu dünyaya değil de öbür dünyaya.

ACEM: Ne diyersen, babam. Dünya değil di gideceği yer.

KAVUKLU: Ahret mi yoksa? Eğer ahretse, bu fiatın üç misli olur.

ACEM: Danış görem, ne diyersen? Ahrete telgraf vardı? Menimle eğlenirsen? Meni mezaha alırsen?¹⁷²

KAVUKLU: Yooo! Neden eğleneyim? Sen “— Dünyaya değil.” demedin mi?

ACEM: Belî. Fahat birahtmamışsan ki sözü-mü ikmal kılam. “Merih” demişem ki, ecsâm-i semâviyenin¹⁷³ en büyüğüdür. Buna “Merih” diyerler.

KAVUKLU: Anlamadım. O “Ecsâm-ı semâmiye” ne demektir? Yenecek bir şey var da, onun için anlamak istiyorum. Yoksa...

ACEM: Yoh yoh!... *(Zennelerin yenidünya'dan işaret etmekte olduklarını görerek.)* Vay, dadaşım! Özünüz burada sâkin-siz?¹⁷⁴

KAVUKLU: *(Önündeki kâğıtları hazırlayarak.)* Buna yazacağız. *(Karşıdan “evet” işareti verilmekle beraber siyah bez gösterilir.)*

ACEM: Belî. Gecedi, kaçda?

KAVUKLU: Peki. Karışık telgraflar üç liraya olur. Bastır paraları. Hem bana bak, ne yazdıracağını bilmeden “— Üç lira.” dedim. Bir kere, söyleceğinin eni boyu ne? Onu söyle.

(Karşıdan “iki”¹⁷⁵ işareti verilir.)

ACEM: Belî, anlamamışam, ikidir değil mi?

KAVUKLU: İki mi, üç mü, ben ne bileyim, hal-oğlu! Kaç satır ve kaç sahife olduğunu sen bilirsin. Söyle de ona göre fiat vereyim.

(Karşıdan siyah bez tutulur, eller şakaklara konarak ezan okuma işareti verilir.)

ACEM: Yatsıdan sonra tamam iki değil mi?

KAVUKLU: *(Başını kaldırarak.)* Herif hâlâ “Tamam iki” diyor. Ulan, kaç olduğunu sen... *(Acem’in nereye bakarak söylediğini)*

173 Ecsâm-i semâviye: göksel cisimler.

174 Sâkin: bir yerde yerleşip oturan.

175 İki: alaturka saat iki. (“Ezânî saat” adı da verilen alaturka saate göre, güneş batımında saat 12 sayılır.)

170 Masârîf: masraflar.

171 Yekûn: toplam.

172 Mezâha almak: mizaha almak, eğlenmek.

*görünce, yenedünyaya atf-ı nazar ederek.*¹⁷⁶)

— Vay köpoğlu! Ben de enayi gibi, bana söylüyor diye hâlâ Acem'in telgrafını bekleyip duruyorum. (*Dükkândan fırlayınca, Zenneler içeri çekilirler.*)

— Ulan, hal-oğlu! Sen buraya telgraf çekmeye mi, içini çekmeye mi geldin?

ACEM: Belî, telgraf keşide etmeye gelmişem.

KAVUKLU: Sen telgraf değil, buradan karşıya işaret etmeye gelmişsin.

ACEM: Kim diyerdi? Men gardaşıma Merih'e telgraf çekmek dilerem. Haydi gardaşım, de haydi. İmdi men diyeceğim, özün yazacahsen.

KAVUKLU: Sonra da, dünyaya değil de yıldıza çekeceğim, değil mi?

ACEM: Belî. Merih'e çekeceksen.

KAVUKLU: Ben sana telgraf değil, bir dayak çekerim, aklın başına gelir. Köpoğlu, dünya bitti de şimdi yıldızlara mı kaldı? (*Şakşakla Acem'in kafasına vurarak*) Senin telgrafın yıldıza değil, karşıki aşiftelere. Biz de burada dasnik¹⁷⁷ başı haa? (*Vurur.*) Hadi bakayım, namusunla şuradan def ol!

ACEM: (*Başından düşen papağını* toplayarak.*) Şimdi gedirem, saat ikide âmedî.¹⁷⁸

KAVUKLU: (*Vurarak.*) Sen ikide Ahmed'i, üçte Mehmed'i gör. Şimdi buradan def ol!

ACEM: Muhakkak âmedî. (*Giderken ardına bakarak.*) Âmedî, âmedî. (*Gider.*)

KAVUKLU: Sen artık Ahmed'i, Mehmed'i diye sayıkla dur.

176 -e atf-ı nazar etmek: bakışını çevirmek, bakmak.

177 Dasnik: (argo, Ermenice) pezevenk.

* Türkistan, Kafkasya ve İran'da yaygın koyun ya da kuzu postundan yapılmış erkek başlığı, bir tür kalpak.

178 Âmedî: gelirim.

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Artık, efendim, buna da bir diyeceğin yok ya! Hadi bakalım hesap başına!

KAVUKLU: Şu Ferit yıldızı hesabı mı?

PİŞEKÂR: Aman, birader, nasıl Ferit yıldızıymış o?

KAVUKLU: Bilmem. Senin Gaffar Ağaya sor.

PİŞEKÂR: Aman, Hamdi'ciğim, anlat; nasıl Ferit yıldızıdır o? Sakın Merih yıldızı olmasın?

KAVUKLU: Pek iyi hatırımda kalmadı ama, galiba öyle.

PİŞEKÂR: Eey, Merih yıldızına ne olmuş?

KAVUKLU: Canım, orada bir biraderi mi varmış, ticaret mi yapıyorlarmış neymiş, telgraf vermek istiyordu.

PİŞEKÂR: Aman, birader, bu basbayağı saçma!

KAVUKLU: Saçma, kurşun, her ne ise, benim anladığım bir şey olmadığı gibi, böyle ne bir memleket, ne de bir mahalle bilmiyorum. Hattâ hiç de duymadım.

PİŞEKÂR: Canım, öyle bir memleket yok. Bu isim, gökteki büyük yıldızlardan biridir.

KAVUKLU: Vay canına! Biz telgrafı yıldıza mı çekecektik?

PİŞEKÂR: Yok, canım! Öyle şey olur mu? Buna Acem mübalâğası derler. Hiç yıldızda ticaret olur mu? Daha yıldızlarda insan olup olmadığı tamamıyla malûm değil. Nasıl olur?

KAVUKLU: Ben bilmem. Herif öyle söyledi; ben de, galiba bilmediğim bir memleket olacak, diye dinledim durdum; boyuna da pazarlık ettim.

PİŞEKÂR: Sonra ne oldu?

KAVUKLU: Ne olacak! Ne telgraf var, ne

bir şey. Onun meramı, senin meth ettiğin kızlar var ya, yumurtada leke var, onlarda leke yok...

PİŞEKÂR: Evet?

KAVUKLU: Evet, mevet, telgrafi onlara çekiyormuş.

PİŞEKÂR: Birader, nasıl telgraf?

KAVUKLU: Telsiz. O telgrafi çekedursun, ben de bana söylüyor diye muttasıl dikkat edip duruyordum. Bir aralık lâflar karıştı, bir de baktım, telgraf kendi kendine çekiliyor.

PİŞEKÂR: Efendim, parasını verdi mi bari?

KAVUKLU: Ne parası, İsmail? Herif, karşıdaki kızlara aşk işareti yapıyor.

PİŞEKÂR: Aman! Sonra ne oldu? Sen gördün, demek?

KAVUKLU: Elbette! Gözümden kaçır mı?

PİŞEKÂR: Peki. Daha sonra?

KAVUKLU: Dayak.

PİŞEKÂR: Birader, ne dayağı?

KAVUKLU: Eşek dayağı.

PİŞEKÂR: Sen mi attın?

KAVUKLU: Yok, canım, ne münasebet! O kendi kendini dövdü.

PİŞEKÂR: Canım, doğru söyle. İnsan kendi kendini döver mi hiç?

KAVUKLU: İsmail, uzatıyorsun. Ben dövdüm Acem'i. Eşek sudan gelinceye kadar dövdüm, o da cehennem oldu gitti.

PİŞEKÂR: Demek, telgraf ücreti filân vermeden savuştı, öyle mi?

KAVUKLU: Vallahi sen budalasın, İsmail! Herif hem dayak yedi, hem de üstelik para verir mi?

PİŞEKÂR: Eyvahlar olsun! Bu sefer de boşa mı çıktık? Haydi hayırlısı olsun!

KAVUKLU: Hayırlı, hayırsız, böyle oldu.

PİŞEKÂR: Neyse, birader, o öyle adam

değildir ama, kim bilir ne oldu? Şimdi gidip ben müşteri yollayım. Fakat bulduklarımı idare edemiyorsun, hepsine bir başka bahane buluyorsun. Hadi sen de dükkânına gir de, müşteri bekle.

KAVUKLU: Benim için mi, lekesiz kızlar için mi?

PİŞEKÂR: Hadi, hadi, saçmalama! Dükkânına git, ben de işime gideyim. (Gider.)

KAVUKLU: Hadi, bu da böyle gitti. Yenisi-ne bakalım. (Dükkâna girer.)

(Zurna Anadolu havası çalar. Hırbo meydana gelir, bir devir yapar ve dükkânın önünde durur. Galip Paşa divanından¹⁷⁹ şu iki beyti taksim eder tarzında okur.)

HIRBO:

¹⁸⁰ Anuş vardum yanuna
Eylüğün eyle bana
Yavlarurum çoh sana
Datlu gadın mehraba

KAVUKLU: Bu da mı müşteri? Oh baba oh! (Karşılayarak.) — Merhaba, dayı!

HIRBO: Geç şurdan be ayu!

KAVUKLU: Herif “dayı”yı beğenmedi. — Merhaba, gözüm!

HIRBO: Gözün çıhsun!

KAVUKLU: Vay canına! Bu da olmadı. — Merhaba, ruhum!

HIRBO: Ruhun da burnundan çıhsun!

KAVUKLU: Ulan, bu da olmadı! — Merhaba, ciğerim!

HIRBO: Ciğerini itler yisün!

KAVUKLU: Ha babam ha! Ulan, ne ayı imişsin!

¹⁷⁹ Galip Paşa divanı: “Mutayyebât-i Türkiyye”.

¹⁸⁰ Ölçek: 7

HIRBO: Merhaba, gözüm! (*Boynuna sarılır, öperek.*) Mehraba, gözümün bebeyi! Mehraba!

KAVUKLU: Gördün mü dirâyeti!¹⁸¹ İnsanlık da bu kadar olur.

HIRBO: Ulan, ne de güzel annadun! İşte ben oyum.

KAVUKLU: Ne gibi?

HIRBO: Ulan eşek, “zerayetçi” dimedün mi?

KAVUKLU: Vay gibi anlayış vay! Ulan, ben “ziraatçi” mi dedim?

HIRBO: Ya ne didün?

KAVUKLU: “Dirâyet” dedim.

HIRBO: O ne demek oluyor?

KAVUKLU: Şimdi sana onu mu anlatacağız? Neyse ne! Sana ne lâzım! Sen ne arıyorsun? Onu söyle elverir.

HIRBO: O da senin nene lâzım. Ne ararsam ararım. Sen kâhya mısın?

KAVUKLU: Evet, kâhyayım.

HIRBO: Ulan, ağzını yırtarım. Sen onu nasıl ağzına alıyon?

KAVUKLU: Vay! Kâhyalık da küfür gibi günah mı?

HIRBO: Ulan, öküz! Kâhya benim, sana ne oluyor?

KAVUKLU: Haaa! Kâhya sen olduğun için ağzımıza alamayacağız, öyle mi?

HIRBO: Helbette öyne ya!

KAVUKLU: Pekâlâ! Sen kâhyasın, anladık. Ne kâhyasısın?

HIRBO: Ulan, senin nene gerek?

KAVUKLU: Nasıl “nene gerek”? Ben de buranın kâhyasıyım.

HIRBO: Ben köy kâhyasıyım. Sen kefinin kâhyası mısın?

KAVUKLU: Hayır. Ben de senin gibi eşeklerin kâhyasıyım.

HIRBO: Ayılara da karışın mı?

KAVUKLU: Hayvanların hepsine karışı-
rım.

HIRBO: Şimdi iş annaşıldı. Disen e, itlerin kâhyasıdır. Gözel emme, itlerin köşe ustası da var mı?

KAVUKLU: Var. O da burada. Şimdi neredeyse gelir. Görmek istiyor musun?

HIRBO: Öyne ya! Bir de onu görelim.

(*Pişekâr görünmüştür.*)

KAVUKLU: Nah, işte geliyor, gör!

HIRBO: Ulan, o benim emmim gibidir. Ben onu ezeli¹⁸² tanırın. (*Pişekâr’a doğru yürür.*) — Ulan, İsmail Efendi, sen burada mıydın? (*Ellerini uzatır.*)

PİŞEKÂR: Maşallah, Veli Dayı! Hoş geldin, safâ geldin! Nasılsın, iyisin inşallah?

HIRBO: Evsük olma, İsmail Efendi. Bahlum sen nasılsun? Enüklerin nicedür? Eyidürler inşallah?

PİŞEKÂR: Ellerinden öperler, hamd olsun hepsi iyidir.

KAVUKLU: Kuzum, İsmail, hepsini anladım, güzel. Şu, ineklerin keyfini sordu. Sende inek de mi var allasen?

PİŞEKÂR: Yok, canım! “İnek” değil, “enik” diyor, yani çocukların hatırını sordu. Bizim eski dostlardandır.

HIRBO: Ulan, sen oradan ne hırlayon?

KAVUKLU: O senin babandır.

HIRBO: Aman, İsmail Efendi, gözünün bebeyini yiyim, şu herif benim bubamı nirden tanıyor? Şaşdum da galdum. — Ulan, rammal¹⁸³ misun nesün.

KAVUKLU: Hammal sensin. — İsmail, bu herif ağzını bozuyor, belâya gireceğiz galiba.

182 Ezeli: ezeli, tâ ezelden.

183 Rammal: remmâl, falcı.

181 Dirâyet: 1. akıl, zekâ; 2. kavrayış.

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi'ciğim, hiç böyle esnaflık mı olur? Birader, esnaf dediğin çok sabırlı olmalıdır. Öyle her sözden bir mâna çıkararak müşteriyi darıltırsan, dükkânı kapa, git otur. Binaenaleyh, şu adam sana fena bir şey söylemedi, “rem-mâl” diyor ki, “remile bakıcı” demektir.

KAVUKLU: İsmail, bu da mı müşteri?

PİŞEKÂR: Canım, orasını bilemeyiz. Sen yumuşak davran, belki müşteridir.

KAVUKLU: Hakkın var, İsmail, kusuruma bakma. Bazen dalıp böyle münasebet-sizlikler yapıyorum.

PİŞEKÂR: Hayr ola, Veli Dayı, nerden bu geliş?

HIRBO: Canım, İsmail Efendi, melme-kete bir telfurah göndermek ilâzım. Şuralarda bir telfurahçu bulabilir miyik diye aranırken şu gızıl ayuya irasladum. Onunla yarenlik ediyorduh, sen çıhageldün. İşte bu!

PİŞEKÂR: Hamdi Efendi, gördün mü? Ben sana demedim mi? Ummadığın taş baş yarar. — Demek, Veli Ağa, bir telgraf-hane arıyordun, öyle mi?

HIRBO: Öyne.

PİŞEKÂR: Ne güzel tesadüf! Artık işin rasgidecek.

HIRBO: Neden bildün?

PİŞEKÂR: Baksan a, iki gözüüm, işte tel-grafhane karşında durup duruyor. (*Kavuklu'yu göstererek.*) Al işte!

HIRBO: Vay anasunu! Dimek bu herif telfurahcu he?

KAVUKLU: Hemşeri, telfurah değil.

HIRBO: Ya nedür, ulan?

KAVUKLU: Telgraf.

HIRBO: (*Gülerek.*) Ni didün, ni didün?

KAVUKLU: Ay! Herifin tuhafına gitti galiba. — Telgraf, yanlış mı?

HIRBO: Amanın, şo gubat¹⁸⁴ herife bah! Ulan, ni, ni, ni?

KAVUKLU: Telgraf.

HIRBO: Çüş, ayu! Ona “telfurah” dirler.

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi'ciğim, şimdi ne söylemiştin? Ne çabuk unuttun. Sen onun diline, anlayışına ne bakıyorsun? O birkaç köyün âyânı ve zenginidir. İstifade edileceği zaman, böyle damdan düşer gibi, herifin önüne çıkma da, beş on kuruşun yoluna bak, birader.

KAVUKLU: İsmail, adam sabredemiyor. Herif “telfurah” diyor be!

PİŞEKÂR: Canım, ne derse desin. Senin ne umurun? Sen kazancın yoluna bak.

HIRBO: İsmail Efendi, bu ayu ni diyo?

PİŞEKÂR: Veli Dayı, size göre değil. Sen şimdi dükkâna git de, nereye telgraf vereceksen ver de, işini gör.

HIRBO: Doğru diyon. — Hadi, ulan, telfurahcu, yürü!

KAVUKLU: Buyurun, Ayı Dayı! (*Dükkâna girerek.*) Söyle bakalım!

HIRBO: Ulan, ayuya bah! Ulan, ben ni diyecem. Sen çekeceksün.

KAVUKLU: Ayı Dayı, evet ben çekeceğim; ama sen bir şey söylemezsen ben ne çekeyim?

HIRBO: Ulaaan! Ben onu heç de düşünemedüm. Öyne yaaa, ben mırlayacağım, sen çekeceksün.

KAVUKLU: Öyleyse mır-la.

HIRBO: Ne mırlayım?

KAVUKLU: Mır-la da, ne mırlarsan mır-la.

HIRBO: (*Elini şakağına koyarak, Galip Paşa divanından şu beyti okur:*)

184 Gubat: kubat, kaba, biçimsiz.

185 Hak hak deyü erden çağırın bak
[ala gazdu
Heyvan kümesünde bulamam
[böylesün azdu
Vız vuz ötüşü gönlümü
[eğlendürüğünden
Yaz gunleri de sıvrüsinек teyfe¹⁸⁶
[bi sazdu

KAVUKLU: Ooo! Bu böyle mi yazılacak?
HIRBO: Helbetde, ayu! Aynı olacah.
KAVUKLU: İyi ama, böyle telgraflar biraz
fiatlı olur.
HIRBO: Olsun, ulan!
KAVUKLU: Bastır paraları.

*(Bu arada, yenedünyadan işaretler başlar.
Zenneler, her taklide yaptıkları gibi, buna
da siyah bez gösterir, geceyi işaret ederler.)*

HIRBO: *(Kızlara doğru.)* Annaduh, anna-
duk. Gaçda?
KAVUKLU: İki lirayı geçse geçse, pek pek,
üç olur. *(Bu ara kızlar “üç” işareti veririr-
ler.)* Çok mu?

HIRBO: Yoh yoh! Çoh değül, eyidür.

KAVUKLU: Öyleyse bayıl.

HIRBO: Bayılayım mı? Ulan eşek, ben ni-
ye bayılıyormuşum? Ben bayılacağıma
sen zıbar.

KAVUKLU: Ayı Dayı. “— Paraları ver.” de-
mek istedim.

HIRBO: Ayuya bah! Öyne desen e, hayvan!
(Dal kese eder, paraları verir.) Al. Sen ar-
tuk yazarsun. Ben varıyon. *(Yürür. Zen-
nelere, “merak etmeyin, ben gelirim” işareti
vererek, meydandan çıkar.)*

185 Ölçek: Mefûlü mefâilü mefâilü feûlün

Metin: Galip Paşa, Mutayyebât-i Türkiyye, s.
51-52 (Şiirin bütünü 5 beyittir).

186 Teyfe: tuhaf.

KAVUKLU: Ulan, bu nasıl telgraf? Vay ca-
nına! Sen yine gel, zarar yok. “— Bozuk
oldu.” der, beş on kuruş daha sızdırırım.
Safâ geldin, hoş geldin.

PİŞEKÂR: *(Gelir. Cübbesinin altında bir ku-
tu vardır.)* Hadi bakalım, Hamdi’ciğim,
buna da diyeceğin yok ya! Yüzde yirmi,
altmış kuruş eder. Bu benim hakkımdır.
Hem sen dükkân kirası da vereceksin.

KAVUKLU: Ne aldım ki sana altmış kuruş
vereyim?

PİŞEKÂR: Canım, uzun etme, ben hepsini
dinledim. Ve Veli Dayı giderken beni
gördü, üç lira verdiğini söyledi. Eziyete
lüzum yok. Hem bana bak, bu âletten
çok istifade edersin.

KAVUKLU: Ne o, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, işte bak. *(Koltuğundan
çıkartır, gösterir.)* Bu...

KAVUKLU: Dikiş kutusu mu? Ulan, ben
terzi miyim?

PİŞEKÂR: Hayır, efendim, dikiş kutusu
filân değil. Bak, şu sapından çevirince
elektrik husûle gelir.¹⁸⁷

KAVUKLU: Hepsi bitti de, bir de elektrikli
fasulye mi satacağız? Hem de o ne kadar
fasulye alır?

PİŞEKÂR: Canım, efendim, ne fasulyesi?
Sözümü ters anlıyorsun, birader. “— Bu
bir telgraf âletidir ki, sapını çevirince
elektrik meydana gelir.” dedim. Bir fa-
sulyedir tutturdun. Hadi, ne seni, ne de
kendimi boş yere meşgul etmeyim. Ben
gidiyorum. Dikkat et, müşteriye ne ka-
çır, ne darılt. Nazik olmaya çalış. *(Gider.)*

*(Zurna Cûd havası çalar. Cûd, elinde bir
kitap okuyarak meydana gelir, Kavuk-
lu’nun dükkânına ardını dönerek durur ve
muttasıl sallanarak elindeki kitabı kemâl-i*

187 Husûle gelmek: olmak, meydana gelmek.

*dikkat ve ehemmiyetle*¹⁸⁸ okur. Kavuklu'nun şiddetle öksürmesinden fena halde korkarak sıçrar ve karşı tarafa fırlar. Korkarak Kavuklu'yu tedkik etmektedir.)

KAVUKLU: Ulan, ne bakıyorsun? Birini mi arıyorsun?

CÛD: (Olduğu yerde korkuyla bakarak.) Aman be! Lâkirdiyi sen mi söylüyorsun be kuzum?

KAVUKLU: Ulan, burada başka kimse var mı? Elbette ben söylüyorum. Ne o, beğenemedin mi?

CÛD: Yok, be kuzum! Ne tuhaf! Tıpkı adam yibi lakirdi söylüyorsun da, şaşırdım.

KAVUKLU: Vay köpoğlu! Ulan, ben adam değil miyim?

CÛD: Belki ama, ben senin yibi adam sıftah yoruyorum da, ondan korktum. Doru soyle, adam misin Allâyi seversen?

KAVUKLU: Ulan, sabah sabah sıftah etmeden başımı belâya sokacaksın.

CÛD: Ne üzülüyorsun? Kendini siki tutarsın, belâya girmezsin.

KAVUKLU: Hay cenabet kerata hay! Ulan, böyle sual olur mu, kerata?

CÛD: Ne kâri be? Sabah sabah senin yibi öğursuzu yordüm, oyle sıftah mi olur be!

KAVUKLU: Anladım, sen kaşınıyorsun. Dur öyleyse! (Dükkândan fırlayarak Yahudi'ye hücum eder gibi yürür.)

CÛD: (Derhal yere yatarak feryada başlar.) Amanın! Can kurtaran yok mu? Aman başım, vay kolum! Ne vuruyorsun be! (Olduğu yerde tepinir, dayak yiyormuş gibi hareketler ve feryatlar yapar.)

KAVUKLU: (Bu hali görünce durur; olduğu yerden, güya birini dövüyormuş gibi hareke-

te başlar.) Al, ulan, öyleyse! Seni musibet seni! Ulan, (Vurma taklidi yaparak.) ben senin ağzının kaşığı mıyım? Musibet herif seni! (Vurma taklidi yapar.) Al öyleyse! (Tekme, sille tokat vurur gibi hareketler yapar.) Sen zaten buna kaşındın. Al öyleyse! (Yumruk vurma taklidi yapar.)

PİŞEKÂR: (Birdenbire meydana çıkarak.) Durun bakayım! Ne yapıyorsunuz? — Hamdi Efendi, birader, kendine gel! Ortada fol yok, yumurta yok, bir gürültüdür gidiyor. Ne olmuş, bana da anlatın bakayım!

KAVUKLU: Canım, ne...

CÛD: Sen dur. Ben anlattıracağım.

KAVUKLU: Ulan, ben başladım.

CÛD: Oyle ama, evelâ dayayı ben yedim.

KAVUKLU: (Hücum ederek.) Amanın, bu çıftı beni bugün katil edecek!

CÛD: Ne katiri? Acele etme. Ne korkuyorsun. Eşekten katir olur mu be!

KAVUKLU: (Hücum ederek.) Allasen, İsmail, bırak, şu kerataya eşeği, katırı göstereyim.

CÛD: (Korkarak.) Vurmasan a be!

PİŞEKÂR: Dur, birader, yanlışlık var!

KAVUKLU: (Zorlayarak Pişekâr'ın elinden kurtulmak ister.) Bırak, birader, şu çıftının haddini bildireyim.

CÛD: (Bağırarak.) Aman, Simoyil Efendi, sakın bırakma, saldıracak.

PİŞEKÂR: Canım, aranızda halledilecek hiçbir mesele yok. Niçin hiddet ediyorsunuz? Hele siz, Azarya Efendi.

KAVUKLU: Gördün mü, ulan! İsmail bile "azar ya!" diyor. Seni azdıracak ben ne yaptım? Söylesen e!

PİŞEKÂR: Hadi bakayım, Hamdi'ciğim, sen şöyle ar ve namusunla dükkânına çekil de işine bak.

188 Kemâl-i dikkat ve ehemmiyetle: son derece dikkat ve önemle.

KAVUKLU: Ee, ne olacak, İsmail? Ben bu Yahudi'den hıncımı almadan mı gideceğim?

PİŞEKÂR: Canım, birader, daha deminden buna dair birçok sözler söylememiş miydim? Ne çabuk unuttun, a birader! Hadi!...

KAVUKLU: Ulan, Yahudi! Elbette elime geçersin. Sana ben havadan yediğin dayağın on mislini atmazsam bana da Hamdi demesinler. İşte gidiyorum. *(Yürür.)*

CÛD: Yidişin olsun da dönüşün olmaz inşâlah! Anladın mı sen!

KAVUKLU: *(Geri dönerek.)* Görüyorsun ya, İsmail. Sen ol da sabr et.

CÛD: Yörüyorsun ya, Simoyil Efendi, bana "sabırlı it" dedi. Şimdi benim kabaatim var mı?

(Kavuklu gitmiş, dükkânına girmiştir.)

PİŞEKÂR: Canım, Azarya Efendi, o biraz ne söylediğini bilmezlerdendir. Kusura bakma. Zararı yok!... Şimdi, efendim, zât-ı âlfnizi buralarda görüyorum. Acaba bir müşkülünüz mü var?

CÛD: Yok be canım! Aşa çarşıya, postane-de yideceydım, yolum bu tarafa düşdü, karşıma bir köpolusu çıktı, üzerime saldırdı, ben de şaşdım.

PİŞEKÂR: Demek postahaneye gidiyordunuz, öyle mi? Ne iş için? Mektup filân mı verecektiniz?

CÛD: Hayır. Marsilya'da benim bir ortak var. Ona piyasayı telgraf ile soracaktım. Bu herif karşıma çıktı, ne akıl kaldı ne postane!

PİŞEKÂR: Zarar yok, efendim. Ben size kolayını gösterebilirim.

CÛD: Ne yibi kolaylık?

PİŞEKÂR: Canım, sizi postahaneye kadar yorulmak zahmetinden kurtarırım.

CÛD: Nasıl, Simoyil Efendi, sayı mı?

PİŞEKÂR: Nasıl olacak, efendim. Şurada, burnumuzun dibinde bir telgrafçımız var. Her ne arzu buyurulursa müşkülâtınızı halleder.

CÛD: Sayı mı be kuzum? Aman ne yuzell! Nerede bu telgrafane?

PİŞEKÂR: Efendim, bir telgrafçımız var.

CÛD: Nerde bu telgrafci? Dükkânda mı?

PİŞEKÂR: Evet. Siz istediğinizi yazdırır, ücretini de öder, gidersiniz. O, istediğinizden âlâ işinizi görür. Hem siz zahmet etmezsiniz, hem işiniz görülmüş olur.

CÛD: Haydi oyleysem yidelim!

PİŞEKÂR: Buyurun, efendim!

(Yürürler.)

CÛD: Hemen burada mı?

PİŞEKÂR: Şüphesiz, efendim. Şu karşıkı sokağı sapınca, hemen orada. Buyurunuz!... İşte iki adımda geldik.

(Bu arada meydana bir kere devr etmiş bulunurlar.)

KAVUKLU: Ulan, şu çıfıtı beş on kere daha dolaştırıydın o kadar hoşuma gidecekti ki, sorma gitsin!

PİŞEKÂR: *(Dükkânın önünde durarak.)* İşte, efendim, burası.

CÛD: *(Kavuklu'yu görünce bir adım geri fırlayarak.)* Aman aman! Telgrafci bu mu be?

PİŞEKÂR: Korkma, Azarya Efendi, ben varken etrafa saldırmaz.

KAVUKLU: İsmail, sen de mi bu herife uydun?

PİŞEKÂR: Efendim, ne oldu?

KAVUKLU: Ulan, daha ne olsun be? Bende zerre kadar haysiyet mi bıraktın?

PİŞEKÂR: Canım, efendim, sen gelincik

macunu musun? Hâsiyet¹⁸⁹ gelincikte olur.

KAVUKLU: Haydi şuradan! Beni çileden çıkaracaksın.

CÛD: Vay! Bu, çile tire de mi satar? Aşk olsun be!

KAVUKLU: Hadi, İsmail, ne halt edeceksen yapalım! Zira belâ başımda dolaşıyor.

PİŞEKÂR: Canım, Hamdi'ciğim, ben seninle lâtife ediyorum. Darılacak bir mesele yok. Neden hiddet ediyorsun, birader? İşte ben gidiyorum. Siz Azarya Efendiyi memnun edecek vaziyette bulununuz. (*Giderken.*) Ondalığımı unutma, e mi! (*Gider.*)

KAVUKLU: Sen ne ondalık, ne de fundalık zor bulursun. Ulan, karşısındaki Yahudi. Bu, adama on para verir mi be!

(*Kavuklu ile Cûd konuşması esnasında, Çelebi'yi takip eden davetliler, birer birer, Zennelerin evine girerler.*)

CÛD: (*Sokularak.*) Çok şey! Sen sayiden tefracı misin, be kuzum?

KAVUKLU: Ulan, bir kere dükkâna bak da ondan sonra sor.

CÛD: Darılma, be kuzum! Sana osurdum. Fena mi yaptık?

KAVUKLU: Ağzını topla, sonra ben daha fenasını yaparım, Yahudi, ağzın açık kalır... Şimdi sen ne istiyorsan, onu söyle. Benim işim çoktur. Seninle oylanamam.

CÛD: Vay! Sen oya da mi satarsın be?

KAVUKLU: Şimdi suratına inersen, oyayı da, boyayı da görürsün.

CÛD: Birak şakayı. Doru soyle: satar misin?

KAVUKLU: (*Kendi kendine.*) Dur, ulan, şu

189 Hâsiyet: fayda, etki.

Yahudi ne diyecek bakayım! (*Âşikâr.*) — Evet, satarım. Ne olacak?

CÛD: Demek sen her şey satarsın haa? Çok iyi be! Oyleysem sen esnafsin.¹⁹⁰

KAVUKLU: Ulan, çok oluyorsun!

CÛD: Ne var be? “Esnaf” dedim. Yalan mı? Bu sözü beyenmedin mi?

KAVUKLU: Yoo! Niçin beğenmeyim? Pekalâ isim... Canım, uzatma! Telgraf mı çekeceksin, ne halt edeceksin? Onu söyle.

CÛD: Peki, be esnafım! Soyleyeceyim.

KAVUKLU: Öyle ama, hâlâ söyleyeceksin.

CÛD: Dur, dur! Acele etme. Şimdi başlayacağım.

KAVUKLU: Galiba bu gidişle ben başlayacağım.

CÛD: Bana bir şey mi başışlayacaksın?

KAVUKLU: Ulan, ne istiyorsun, onu söyle!... Şimdi “— Yangın var!” diye bağıracağım!

CÛD: Bar, bar. Zarar yok. Etfayı yelir, barlar bir şey yok, alırlar senden ceza. Ne yuzel olur. Barsan a be!

KAVUKLU: Hay Allah cezanı versin, be çıfıt! Ulan, sen başıma belâ mı geldin? Senin telgraf vereceğin yok, bari beni işimden alakoyma be!

CÛD: Dur be! Ne darılıyorsun? Fena mi soyledim? Hadi, başlıyorum.

KAVUKLU: Ha babam ha! Yaklaştı. Biraz daha gayret!

CÛD: Ne oluyor?

KAVUKLU: Ne olacak! Şimdi ben başlayacağım.

CÛD: Neye?

KAVUKLU: Stüpürge sapını yersen, neye başlayacağımı ossaat anlarsın.

190 Esnaf: bk. n. 77.

CÛD: Hadi kuzum, artık şaka elverdi. İşe bakalım. Al kalemi eline.

KAVUKLU: (*Kalemi eline alır.*) Aldık. Bu-yurun bakalım!

CÛD: (*Makam ile.*)

Aaah!

¹⁹¹ Kiminin elinde yazı yazarlar/

[Aman aman

Kiminin elinde yazı bozarlar

KAVUKLU: (*Hemen dükkândan fırlayarak köçekler gibi oynamağa başlar.*) Oh! Oh! Yâ hey!

CÛD:

Zamane dilberleri çift çift

[yezerler/Yezerler

Salınır dilberi Yuzelhisar'ın/Aman

(*Zurna iştirak etmiştir.*)

Oh!... Yaşa be telgrafci!... Baban da köçek miydi?... Yaşa!... Oh!... Oh!...

(*Zurna durmuştur. Kavuklu kendi kendine biraz daha oynadıktan sonra, zurnanın kesilmiş olduğunun farkına vararak durur; fakat kendini alamaz, birkaç kere daha sallanır.*)

Daha oynayacak misin be? Maşalâ, maşalâ, ayi yibi oynyorsun!

KAVUKLU: (*Hiddetle üzerine yürüyerek.*)

Evet, ayı gibi oynarım çifit kerata!

(*Cûd gülererek kaçır. Kavuklu, yorgun bir halde dükkâna girer, sandalyanın üzerine baygın bir halde düşer.*)

(*Zurna Denyo havası çalar. Abdal, elinde bulunan ipi çekerek, ki ucunda tahta parçası bağlıdır, meydana gelir. Zurna durur.*)

DENYO: Vay!... Öteden bir hırıltı geliyor.

(*Bu ara, Kavuklu, dükkânda uyurken hor-*

lamaktadır.) Vay!... Annee!... Korkarım...

(*Bağırarak.*) Annee!... (Ağlar.)

KAVUKLU: (*Birdenbire fırlayarak.*) Bu da ne?... — Oğlum, sen kimin nesisin?

DENYO: Ben mi?

KAVUKLU: Evet, sen.

DENYO: Ben neyim, Hanım-amca?

KAVUKLU: Ben buna ne soruyorum, o bana ne soruyor. Ne âlâ! — Evet, sen nesin?

DENYO: Aa! Bilmeyecek ne var, Hanım-amca! Ben ben ben ben ben ben neyim?

KAVUKLU: Nesin?

DENYO: Ben benim.

KAVUKLU: Haa, anladım. “Ben” dediğin birkaç türlü olur. Sen hangisindensin bakayım? Meselâ, yüzde olursa “yüz benî”, ette ve taneli olursa “et benî” derler. Hangisi?

DENYO: Olur, ederim, amca.

KAVUKLU: Ulan, köpoğlu, yutturuyor musun? Döverim haa! Ne arıyorsun burda?

DENYO: Şey... annem bana dedi ki... şey dedi...

KAVUKLU: Ney dedi?

DENYO: Yok, canım, “ney” demedi, “zur-na” dedi... Canım, şey dedi... git de, dedi... bakkaldan şey al, dedi...

KAVUKLU: Bakkaldan ne al, dedi?

DENYO: Bilmem... Ne al dedi, ne mor dedi... Arabanı al da koş, dedi... ya!...

KAVUKLU: Nerede? Araban mı var?

DENYO: Var ya!

KAVUKLU: Ulan, araba nerede?

DENYO: İşte, bak! (*Yürüyerek tahta parçasını sürükler.*) Yaa! İşte, bak, araba, Hanım-amca, araba!

KAVUKLU: Oğlum, o nasıl araba? O, tahta parçası. Araba filân değil. Seni aldatmışlar.

DENYO: *(Koşarak, arabasına bakarak, arkasından sürükler.)* Bak! Vallahi araba, Hanım-amca bee!

KAVUKLU: Hay abdal hay! Öyle araba olmaz. Arabanın tekerleği olur. Onda hiçbir şey yok. Ne arabası o?

DENYO: Öküz amca.

KAVUKLU: Öküz senin babandır, oğlum.

DENYO: Öyle diyorlar, amca.

KAVUKLU: Ulan, yine yutturdu. Vay köpoğlu! Ulan, döverim seni, öyle lâflar söyleme.

DENYO: O zaman ben de, “— Annee! Bak, beni dövüyor amcaa!” diye bağırırım. Yaa!

KAVUKLU: Ne olur bağıırırsan? Ben seni yine döverim.

DENYO: O zaman, benim arkadaşlarım var evde, onlar da gelir seni döverler.

KAVUKLU: Beni dövecek arkadaşların kimmiş bakayım?

DENYO: Kim olacak! Kedi amca, köpek amca, kaz amca, hindi amca, eşek amca. Yaa!

KAVUKLU: Ulan, bunun neresi abdal? — Oğlum, onların hepsi senin babandır.

DENYO: Bak, sen ne iyi biliyorsun, amca.

(Bu ara Zenneler yenedünyadan görünürler.)

I. ZENNE: Aaa! Ayol, bizim Abdal Âsım!

II. ZENNE: Hadi onu da çağıralım, eğleniriz. Deli-dolu söyler.

I. ZENNE, II. ZENNE: Âsım! Âsım! Bura-ya gel!

(Saz, şarkı sedâları gelir.)

DENYO: Aaa! Bak, çalgı var. Ben de giderim. Bak, ablalar beni çağırıyorlar, amca! *(Koşarak gider, hemen içeri girer.)*

(Saz, çalgılar, ziller falan, nâralar, “ya hey!”ler duyulur.)

KAVUKLU: Ulan, galiba bu deminki müşteriler. Birer birer içeri girdiler. Vay köpoğlu! Şimdi anlıyorum. Bana söyledikleri lâkırdılar hepsi uygunsuzdu. Şimdi anlıyorum, işaretler filân onlara imiş. Hepsi bu lekesiz yumurtalara haa!... Ben de giderim. *(Yenedünya'nın önüne gelir, kaptıyı çalar. İçerden derhal sesler kesilir.)*

I. ZENNE, II. ZENNE: *(Beste ile.)* Kimdir, kimdir, kimdir o?

KAVUKLU: *(Aynı beste ile.)* Bendir, bendir, bendir o!

I. ZENNE, II. ZENNE: *(Beste ile.)* Kimsin, söyle bakalım!

KAVUKLU: *(Beste ile.)* Kör müsün, açın bakalım!

I. ZENNE, II. ZENNE: *(Beste ile.)* Kimsin, söyle de öyle!

KAVUKLU: *(Beste ile.)* Sen durma şarkı söyle! *(Bağırarak.)* Açın, ulan, ben de geleceğim!

(Zenneler yenedünya'nın üzerinden bakarlalr.)

I. ZENNE: Aaa! Deli mi oldun ayol? Biz burada yapayalnız iki hemşire. Nasıl olur? Erkek olduğun için içeri giremezsin.

KAVUKLU: Hangi yalnız? Vay gidi yalnız vay!

II. ZENNE: Elbette yalnız. Bizde bizden başka kimsecikler yok ayol! Sen deli mi oldun ayol?

KAVUKLU: Deminden beri birer birer girenler ne oldu?

I. ZENNE: Hadi hadi! Sen kendini Pabucubüyük'e okut ayol! Sen hayalet görmüşsün ayol!

KAVUKLU: Ee, peki, girenleri saymayalım; –gördüm ya, neyse!– şarkılar, çengiler, feryâd ü figanlar¹⁹² ne olacak?

II. ZENNE: Aaa! Şu iki gözü kör olasıya bakın ayol! Şarkılar, bağırımlar bizde mi bakalım!

I. ZENNE: Ayol, sen deli olmuşsun. Hadi git de kulaklarını bir çilingire deldir. Şarkılar bizde mi, ayol kör olası! Şarkılar arkadaki komşuda. İftiracı herif! Hadi def ol şuradan!

(*Zenneler içeri çekilir. Şarkılar başlar, “hey hey!ler devam eder.”*)

KAVUKLU: Ay, şimdi çıldıracağım! — Ulan, açın kapıyı, kıracağım vallahi!

(*Sesler kesilir.*)

I. ZENNE: (*İçeriden.*) Aaa! Deli herifin zoruna bak! Hâlâ “— Açın kapıyı!” diyor. — Ayol sen adama göz göre göre iftira mı etmek istiyorsun? “— Haydi def ol!” diyoruz!

(*Saz, ahenk yine başlar.*)

KAVUKLU: Amanın! Bu, din gibi meydana olan şeyi inkâr ediyorlar. Alimallah, kapıyı kıracağım geliyor.

I. ZENNE: (*İçeriden.*) Kızlar, şu su güğümünü verin, şu abdal herifin kafasına dökeyim. Ama adamakıllı kaynamış olsun. Bu herif başka türlü def olmayacak. — Seni edepsiz herif seni!

KAVUKLU: Ulan aman! (*Kaçarak.*) Yaparlar mı yaparlar. — Açmayacaksınız, öyle mi? Bak ben de ne yapacağım şimdi size!

II. ZENNE: Ah, güleyim bari! Elinden geleni ardına koyma. Reçel kavanozu suratlı iftiracı herif!

KAVUKLU: Ulan, bunlar amma da inatçı be! (*Saz devam eder.*) İşte bunlar, bu

sesler hangi komşudan geliyor. Bal gibi içeriden.

KÜLHANBEYİ: (*İçeriden.*) Ah anam, yandım be! Yandım o gözlere be! Allah canımı dodoşumun kucağında alsın. Hey, cansız yumurtaya can veren Allahım! Şu boya bosa bak be! Övmüş de yaratmış. Yaradana kurban olayım be! — Ulan, yap bir mani havası! (*Zurna, içeriden, mani havası yapar.*)

¹⁹³ Adam aman kuleden
Ses geliyor kuleden
O kaş o göz değil mi
Beni sana kul eden

Aman aman kul eden

KAVUKLU: Peki, bizim Külhanbeyi komşuyla mı işaret etti? İçerde mani söylüyor. (*Kapıya yaklaşarak kapıyı çalar.*) — Ulan, açın be! Ne olur, ben de biraz aranızda bulunayım!

I. ZENNE: Hay, bu abdal kırmızı domates kılıklı herif hâlâ kapının önünde duruyor! — Kız, şuna bir parça ekmek doğra. Yesin de sesi kısılsın, belki çenesi durur.

KAVUKLU: Tuuu! Ulan, durun, ben de size bir iş edeyim de görün! (*Seslenir.*) — İsmail! İsmail! (*İçerde ahenk durur.*) Allasen buraya gel, senin lekesiz yumurtaların rezaletini gör!

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Hayr ola! Yine ne müşkülâta tesadüf ettin bakayım?

KAVUKLU: Ben bir şey olmadım. Eğer olduksa beraber olduk.

PİŞEKÂR: Efendim, ne oldu? Benim bir şeyden haberim yok.

KAVUKLU: Gel buraya da, ne olduğumuzu kulağınla işit. (*Yenidünya'ya doğru sürükler. Ahenk devam etmektedir. Her ikisi de yaklaşınca, ahenk durur.*) Vay kö-

192 Feryâd ü figan: bağırıp çağırma.

193 Ölçek: 7

poğulları vay! Yine kestiler. — Duydun mu, İsmail?

PİŞEKÂR: Efendim, neyi duyayım?

KAVUKLU: Ulan, ne kalın-kafalısın be! İçerde kıyamet kopuyor da hâlâ “— Neyi duyayım?” diyor. Sağır mısın, be adam?

PİŞEKÂR: Hayır.

KAVUKLU: Öyleyse, hiçbir şey duymadın mı?

PİŞEKÂR: Canım, ne işittiğini açıkça söyle-sen e, a birader! Dolaştırıp duruyorsun.

KAVUKLU: İsmail, buraya geldiğimiz za-man hiç ses duymadın mı?

PİŞEKÂR: Ne gibi?

KAVUKLU: Meselâ, nâra, çalgı, adam sesi filân.

PİŞEKÂR: Evet, kulağıma uzaktan böyle bir sesler geldi. Bundan ne çıkar? Ma-hallede bir ahenk var ya, nerede?

KAVUKLU: Hah! Ben de sana onu anlat-mak istiyordum.

PİŞEKÂR: Ne münasebet?

KAVUKLU: Nasıl ne münasebet? Ulan, o ahenk burada, içerde oluyor. İçerisi dolu.

PİŞEKÂR: Yaa! Demek bu bizim...

KAVUKLU: O sizin lekesiz yumurtalarda.

PİŞEKÂR: Dur bakalım! Şimdi anlaşılır. Ben ummam ama, insan bu. Malûm ya, insanların alacası içindedir. (*Kapıyı çalar ve seslenir.*)

I. ZENNE: (*İçeriden.*) Aaa! İsmail Efendi pederimiz gelmiş. Kızlar, kapıları açın-ız!

PİŞEKÂR: Hayır, kızım, içeri girecek de-ğilim. Bir çalgı sesleri duydum da, “— Misafiriniz mi var?” diye soracaktım.

I. ZENNE: Hayır, efendim, bizden başka kimsecikler yok. Şu arkadaki komşuda

doğum mu var, neyin nesi bilemem, ak-şamdan beri biz de çalgı sesleri dinliyoruz.

PİŞEKÂR: Demek sizde kimseler, saz ve söz yok, öyle mi?

I. ZENNE: Aaa! Ne münasebet! İlâhi, İs-mail Efendi, bizde kim olur? Galiba sizi o teneşir horozu herif teşvik ediyor. Yarından tezi yok, ondan namus dâvası edeceğim. Durun siz, görsün bakalım âlemin namus-i mücessem¹⁹⁴ kimseleri-ne iftira etmek ne demekmiş! Eğer ben de onun sarığını boğazına geçirmezsem, bana da ne desinler bakalım!...

PİŞEKÂR: Af edersiniz, kızım, sizi rahatsız ettik! Şeytana uydum da, ondan öyle ol-du. Hadi, rahatınıza bakınız, güle güle oturunuz, evlâdım!

(*Kavuklu'ya dönerek.*) — Gördün mü bir kere! Çocukların yanında beni de rezil ettin. Ben sana her vakit demez miyim ki, “— Yumurtada leke var, bu çocuk-larda leke yok.”

KAVUKLU: Seni de kandırdılar değil mi? Ne oldu ise ikimize birden oldu. İsmail, sana da yutturdular; fakat ben yutma-dım, ve yutmam da!

PİŞEKÂR: Neyi yutmadın, birader?

KAVUKLU: Acele etme. Neyi yutmadığımı anlarsın. Hadi şimdi git de boynuzlarını yaldızlattır.

PİŞEKÂR: Hay budala hay! Ortada öyle bir şey yok. Münasebetsizlik edip durma. Ben gidiyorum. (*Gider.*)

KAVUKLU: Uğurlar olsun, dasnik¹⁹⁵ başı! — Ulan, ben de sizin yanınıza bırakır-sam iki olsun! Bekleyeceğim, elbette bir ipucu elime geçecektir. (*Dükkâna girer.*)

194 Namus-i mücessem: çok namuslu; cisimleşmiş namus.

195 Dasnik: bk. n. 177.

(Zurna Matiz havası çalar. Matiz, sallanarak meydanı bir döndükten sonra durur.)

MATİZ: Ulan, ben mi sallanıyorum, yer mi sallanıyor?

KAVUKLU: (Dükkândan fırlayarak karşılar.) Ben de onu merak ettim de geldim.

MATİZ: Vay! Senin de insan gibi merakın var haa?

KAVUKLU: Ay! Beni insana benzetemedi mi?

MATİZ: Tevekkeli değil, burnuma insan eti kokusu geliyor. Ulan, o senden mi?

KAVUKLU: Vay canına! Bu da başka türlü-sü. Acaba yamyam mı?

MATİZ: Ne dedin, ne dedin? Yayvan mı?

KAVUKLU: Hayır, yuvarlak.

MATİZ: Ulan, aman ne güzel tesadüf. İşte böylesine ağzımın suları akar. Şöyle yakın gel bakayım!

KAVUKLU: Ne olacak?

MATİZ: Ulan uzaktan muhabbet olmaz. Yiğitsen geç karşıma.

KAVUKLU: Anladım ya, ne olacak? Onu da söyle.

MATİZ: Söz bir Allah bir, babalık.

KAVUKLU: Onu ben de bilirim, korkuluk.

MATİZ: Haydi! Çok lâf dinleyecek vaktim yok. Şöyle huzuruma gel de, hesabına bakıvereyim.

KAVUKLU: (Gelerek.) Buyurun, geldim. Sor bakalım.

MATİZ: Ne sorayım? Hesabına bakacağım. Şöyle sokul!

KAVUKLU: Ne olacak? Yüzüme bakarak mı hesap göreceksin?

MATİZ: (Bağırarak.) Geel, diyorum, geel! Ne duruyorsun?

KAVUKLU: (Korkarak yaklaşır.) Buyurun, geldik!

MATİZ: Hah! Geldin mi? Çevren var mı? Varsa, çıkar da önüne ser.

KAVUKLU: Ne o? Dilenecek miyiz?

MATİZ: Ne dilenmesi, be herif!

KAVUKLU: Peki ama, çevre ne olacak? Neye serdik bunu yere?

MATİZ: Ulan, anlayamadın mı? Pek acemi imişsin. Kelleni alacağım. İşte bu çevre yerleri kan etmez; bir de, kellen yere düşüp de toz-toprak olmaz. Sen hiç kelleni aldırmadın mı?

KAVUKLU: Anlamadım. Kafamı hiç kestirmedim.

MATİZ: Öyle olduğun, acemiliğinden belli.

KAVUKLU: Evet, bir iki kere kellemi aldır saydım... Fakat böyle senin gibi ustasına raslamadımdı. Eğer elin de çabuksa, hiç söz olamaz.

MATİZ: Onu sen de anladın ya! Benim ustalığıma hiç diyecek yoktur. Tecrübe edince göreceksin, şu palanın boynundan geçtiğini hiç duymayacaksın.

KAVUKLU: Neme lâzım, Allah için, şöyle bakınca besbelli. Doğrusu bu baha-dırlığa ve el çabukluğuna hiç diyecek yok.

MATİZ: Öyle. Eğil bakalım! Kellen çatlak filân olmasın. (Başı yoklayarak.) A-ah! Çekil, çekil! Nafile! (Göğsünden iter.)

KAVUKLU: Ne o? Olmadı mı?

MATİZ: Yaramaz.Çatlak, imanım, çatlak.

KAVUKLU: Demek, almayacaksın?

MATİZ: Yavrum, kol sallamak zahmetine değmez. Benim alacağım kelle insan kellesi, hem de sağlam olmalı. Hadi çekil!

KAVUKLU: Aman, efendim, bu kadarcık

kusur, kusur değildir. Mahzâ,¹⁹⁶ buraya kadar zahmet buyurulmuş, hiç de boş dönmek iyi olmaz.

MATİZ: Ne dersin? Alı mı vereyim, kardeşim? Hadi hatırın kırılmasın, alayım ama, eziyetine değmez, imanım.

KAVUKLU: Evet, size zahmet olacak ama kusura bakma. Hazır buraya kadar gelmişken bizi mahzun bırakıp gitme. Sevaptır yahu!

MATİZ: İşte böyle yalvaranlara hiç dayanamam. Hadi, gönlüm oldu, gel bakayım! Eğil de, etrafa kan man sıçramasın.

KAVUKLU: Ulan, herif inandı mı dersin?

MATİZ: Ne duruyorsun ya?

KAVUKLU: Senin zihninde fenalık mı var, birader? Ulan, bu rümman¹⁹⁷ narı olsa yine öyle kolayca koparılmaz. Haydi, sarhoş dayı, sen kendine kafası kopacak bir adam ara. Burada öyle canından bezmiş abdal yok.

MATİZ: Ulan, demek caydın! Bırakır giderim, sonra pişman olursun. Abdallığı bırak da, fırsatı kaçırma. Her vakit bulamazsın. Ben sana baba nasihati ediyorum. Haydi, çocukluğu bırak da, gel şuraya!

KAVUKLU: Ulan, herif sahiden inandı. — Yahu, sen deli misin? Kelleyle oyun oynanır mı? Hadi, kardeşim, sen kısmetini başka bir yerde ara.

MATİZ: Demek, beni bir de kovuyorsun haa?

KAVUKLU: Allahın sokağında kim kimi kovabilir? Bak, sokak geniş. İstedığın gibi oynar durursun. Fakat sana kimse kellesini vermez.

MATİZ: Ulan, senin darılmağa ne hakkın var? Bir saattir seninle vakit geçirdim.

Şimdiye kadar yetmiş kafa kesmiş olacaktım, sersem herif! Ulan, bu kafa ile insanlar arasında gezmeğe utanmıyor musun? Def ol karşımdan!

KAVUKLU: Oh! Kafayı kurtardık. — Peki ağam! (*Gider gibi, beş on adım geriler.*)

MATİZ: Ulan, buraya gel!

KAVUKLU: (*Döner.*) Eyvah! Biz boyuna seninle mi uğraşacağız, sarhoş ağa? Herkesin işi gücü var.

MATİZ: Ulan, bozuk herif! Senin gibi sersem, çürük kafalı herifin işi gücü olur muymuş?

KAVUKLU: Ay! Sade sağlam kafalıların mı işi gücü olur? Çürük kafalılar aklıktan mı ölür?

MATİZ: Ulan, söyle bakalım, senin ne işin var? Ne iş yapabilirsin?

KAVUKLU: Ben mi?

MATİZ: Yok, ben.

KAVUKLU: Olsa olsa, salhanede baş-kasap olursun.

MATİZ: Ulan, beni sormadım. Sen ne iş yaparsın? Onu söyle.

KAVUKLU: Ben bu mahallenin telgrafçısıyım.

MATİZ: Vay... sen... ha?... Ulan, sahiden telgrafçı mısın?

KAVUKLU: Neye yalan söyleyeyim? Yalan borcum mu var?

MATİZ: Hah! Tamam! Öyleyse hapı yuttun.

KAVUKLU: Eyvah! Ne oldu? Neden hapı yuttun? Sanki telgrafçı olmak kabahat mi?

MATİZ: Öylesi değil. Tamam. Gökte ararken yerde buldum.

KAVUKLU: Şimdi ben yerde miyim, gökte miyim? Sersem sen misin, ben miyim?

MATİZ: Ulan, benim sözüme karışma.

196 Mahzâ: ancak.

197 Rümman: nar.

Ben nasıl istersem öyle söylerim. Şimdi sen telgrafçı mısın? Onu söyle.

KAVUKLU: Yaa! Telgrafçıyım. Hem de senin bildiklerinden değil.

MATİZ: Demek sen osun haa?

KAVUKLU: O¹⁹⁸ senin babandır.

MATİZ: Hadi bakayım, yuvanı göster!

KAVUKLU: Şurada, cumbanın altında yapmıştım. Çocuklar sırkla, taşla bozdular.

MATİZ: Ulan, benimle eğleniyor musun? Sokağın ortasında, yazıcı gibi telgrafçı olmaz.

KAVUKLU: Kardeşim, “yuva” diyeceğine “dükkân” desen e! Evet, şuracıkta. Ne var? Bir telgraf mı vereceksin?

MATİZ: Elbette. Hadi, düş önüme bakayım!

KAVUKLU: Ne olacak?

MATİZ: Dükkâna yakın, buralara yeni nakl eden iki yavuklum var. Onlara geldiğimi bildireceksin.

KAVUKLU: Hah! Tamam! Buldun telgraf okuyacak yavukluyu.

(Bu ara, yenedünya’da ahenk devam eder.)

MATİZ: Sen ne biliyorsun, ulan? Hele okumasınlar, vay hallerine!

KAVUKLU: Ne yaparsın?

MATİZ: Ne yapmam be! Benim kim olduğumu galiba bilmiyorsun. Ulan, bana adla sanla “Demirkıran Bekri” derler. Ben kızarsam, bir hamlede insanı hap gibi yutarım.

KAVUKLU: Hasta mısın?

MATİZ: Ulan, bir kere yüzüme bak be! Hasta adam böyle mi olur?

KAVUKLU: Ne bileyim, birader. — Hap gibi yutarım.” diyorsun.

MATİZ: Hadi, gevezeliği bırak da, dediğimi yap!

198 O: (herhalde) cinsel sapık.

KAVUKLU: Bu telgraf senin yavuklularına mı çekilecek?

MATİZ: Evet, ulan!

KAVUKLU: Nerde olduklarını biliyor musun?

MATİZ: Evet, ulan!

KAVUKLU: Telgraf çekeceğine kendin git sen e!

MATİZ: Yolsuz olur. Evvelâ geldiğimi haber almalılar ki, hazırlık görsünler.

KAVUKLU: Haa, anladım! — Tamam, fırsattır. Şu herifi musallat eder, şu karıları karmakarışık ederim. — Evet, şurada, şu evde oturuyorlar. Ama onlar bozuk düzendir, yavrum.

MATİZ: Ne demek “bozuk düzen”?

KAVUKLU: Sağlam ayakkabı değil.

MATİZ: Sen de alırken dikkat edeydin. Öyle çürük şey alınır mı, be herif!

KAVUKLU: Hoppalaa! Ayol, “ayakkabı” dedimse, benim ayağıma alınmış kundura değil.

MATİZ: Ya ne?

KAVUKLU: Senin aradığın kadınlar bozuk.

MATİZ: Ne dedin?

KAVUKLU: Senin aradığın kadınlar bozuk.

MATİZ: Vay, ulan! Kim etti ona cesaret? Çabuk! Bozan kimse hemen buraya gelsin!

KAVUKLU: Ne yapacaksın?

MATİZ: Nasıl ne yapacağım? Bozduğunu düzeltmeye mecbur edeceğim.

KAVUKLU: İyi ama, bunlar kadın mı, saat mı? Ulan, ne anlaması kartlaşmış adamsın be! “Bozuk” dediğim, kişneye kişneye kendilerini meydana koydular.

MATİZ: Öyleyse meydana bırakma, hemen içeri al, yemini suyunu ver. Çabuk!

KAVUKLU: Hah! Tamam! Anladım! Olur,

şimdi öyle yaparım. — Ne söylüyorsun, baba! Onlar zaten içerde. Yemi de, suyu da onlar aygırlara veriyorlar. Sen daha uyu burada. (*Kulağına eğilerek bir şeyler söyler.*) Anladın mı, yiğidim?

MATİZ: Yaaa! Vay canına! Demek öyle ha- a? Şimdi bu söylediğin sahi mi?

KAVUKLU: Canım, böyle de yalan olmaz ya! İşte sana başka bir şahit. (*Eliyle evi göstererek.*) Allah aşkına dinle!

MATİZ: Haa! Ahenk var. Nerde bu?

KAVUKLU: (*Kolundan tutarak çeker, yenedünya'ya götürür.*) Gel de kulağınla dinle. Elinle de tutarsın.

(*Evin önüne gelmişlerdir. Dinlerler.*)

MATİZ: Vay canına! Öyle mi? (*Bir nâra atar.*) Ulaaan! Çabuk kapıyı açın, yoksa hepinizi şişe dizerim, alimallah!

KAVUKLU: Acele etme. Evvelâ şişle ateşi hazırlayalım. Vallahi şişten korkarlar.

MATİZ: Ulaaan! Hâlâ duruyor musunuz? (*Zenneler derhal ahengi kesmişlerdir.*)

I. ZENNE: Amanın, çocuklar, Tuzsuz Bekir geldi! Eyvahlar olsun, hepimizi paladan geçirir! Haydin, çabuk, hepiniz birer yere gizlenin! (*Zenneler dışarı fırlayarak.*) — Maşallah, yiğidim, şahbazım!¹⁹⁹ Safâlar geldin. Gözlerimiz yollarda kalmıştı. Çok şükür gelebildin.

MATİZ: Ben çene yemem. Söyle bakayım, içerde kimler vardı?

I. ZENNE: Ay, iki gözüm, bize senden baş- ka kim gelebilir?

MATİZ: Beni mantara mı bastırmak istiyorsun?

KAVUKLU: Hayır, tuzlayıp fıçıya bastır- caklar.

DENYO: (*Yenidünya'dan fırlayarak.*) Sarhoş Hanım-amca, bak Hanım-teyz- amcam

bana da sarhoşluk içirdi... Yaaa... (*Sal- lanır.*) Ağzım yandı... Ama zararı yok... Bak, ben de senin gibi oldum, değil mi, sarhoş Hanım-amca?

MATİZ: Ulan, bu ne? Söyle bakayım!

II. ZENNE: Aaa! Arslanım, o abdal bir çocuk. Onun sözüne inanılır mı?

MATİZ: Pekâlâ. Hadi saçma söyledi. Bu sarhoşluğu ne oluyor? Bu da mı saçma?

I. ZENNE: Ay, vallahi tuhaf! Biz onu, biraz süprüntü var, onu şuracıkta bir yere döküversin diye içeri aldık. Ne rakı verdik, ne de bizde var. O nerde içmiş- se içmiş, a iki gözüm. Burada bizim ne cürmümüz var?

KAVUKLU: İnanma. Sen bir içeriye gir de bak. Kaç tane abdal, süprüntü çıkarma- ya nöbet bekliyorlar.

MATİZ: (*Denyo'ya.*) Ulan, gel buraya! Nerde içtin, doğru söyle. Sana istediğin ka- dar para vereceğim. Hadi bakalım!

DENYO: İki gözüm önüme aksın ki, Ha- nım-abla-amcam bana zorla içirdi. Hattâ Hanım-amcam da yüzünü yalıyordu, bana ne güzel mamalar veriyordu. (*II. Zenneye.*) — Öyle değil mi, Küçük-ha- nım-amca? Söylesen e!

KAVUKLU: Gördün mü, Bekri Dayı! Bak, şu abdal bile içerde başkaları olduğunu söylüyor. Sen burada duruyorsun. Biraz daha beklersen, hepsi de birer birer art kapıdan zamkinos.²⁰⁰

MATİZ: (*Zennelere.*) Vay, saçı buçuk mek- kâre vay! Ulan, bana da mı?

II. ZENNE: Ay, vallahi bir şey yok, yiği- dim! Bunların hepsi de iftira. İsterseniz İsmail Efendi pederimizden sorunuz. Yumurtada leke var...

KAVUKLU: Sizde kocaman siyah bir damga. (*Matiz'e.*) — Haydi, yiğidim, gidiyorsunuz!

199 Şahbaz: doğan kuşu.

200 Zamkinos: kaçma, sıvışma.

I. ZENNE: (*Kavuklu'ya.*) İlâhi, herif, çenen tutulsun! Bir şeycikler demem, iftiracı köpek!

MATİZ: Dur, öyleyse iş imdi anlaşılır. Çekil bakayım! (*Eve dalar.*)

I. ZENNE: Kızıl şeytan! Fitneledin de eline ne geçti bakayım? Hem de şimdi kimseyi bulamayınca elbette sana dönecek. Sen o zaman görürsün bak sana neler olacak.

(*İçerden dayak sesleri duyulur.*)

MATİZ: (*İçeriden.*) Çık oradan bakayım!... Ulan, bu ne hal? Orada ne arıyorsun?

ÇELEBİ: (*İçeriden.*) Aman, ağam! Ocağına düştüm. Sen bilirsin. Beni af et!

MATİZ: (*Çelebi'yi kapıdan çıkararak.*) Al, telgrafçı, şunu ipe vur. Ben gelinceye kadar kaçırma.

(*Kavuklu, kapıdan Çelebi'yi alarak elini ayağını bağlar.*)

ÇELEBİ: Aman, telgrafçı! Ocağına düştüm. Beni af et. Sana elli tane altın var. Beni bırak!

KAVUKLU: Nasıl, beni aldatır mısın, köpoğlu?

ÇELEBİ: Haydi, babalık, bu fırsatı kaçırma!

KAVUKLU: Fırsattan ziyade seni kaçırma malıyım. (*Bir ipe bağlamağa uğraştır.*) Dur, dahası var.

MATİZ: (*İçeriden.*) Varan üç. (*Acem'i kapıdan çıkararak.*) Al bakalım şunu da! Kaçırma haa! Sonra ucu sana dokunur.

(*Zenneler içeriye girerler.*)

I. ZENNE: (*İçeriden.*) A iki gözüm, alimalah başka kimsecikler yok! Bunlar da fena fikirle gelmiş değildir. Pek, yorgun oldukları için, yabancı da değildir,

birer kahve içtiler. Tam gidecekleri esnada siz şahbazım geldiniz.

MATİZ: (*İçeriden.*) Ulan, senin burda ne işin var? (*Zennelere.*) — Bana baksanız a! Bu da mı kahve içmeye geldi? Aman ne kahve! Ağzı burnu belli değil bel! (*Külhanbeyi'ne.*) — Yürü bakayım dışarı! (*Külhanbeyi'ni kapıdan çıkararak.*) — Al bunu da, telgrafçı. Al bunu da telgrafa vur! Ben geliyorum.

(*Zenneler koşarak gelir.*)

I. ZENNE: Aman telgrafçı, canım telgrafçı! Sana çok yalvarırım. (*Çelebi'yi göstererek.*) Bu delikanlı benim yavuklumdur. Sana yok yok. Bunu bana bağışla.

PİŞEKÂR: (*Meydana çıkarak.*) Aman, birader, ne yapıyorsun? Bu genci ben çok temiz olarak tanırım. bu çocuk bana hiç de yabancı değildir. Bırak.

KAVUKLU: İsmail, benim elimde olsa hemen bırakacağım. Sahibi “Deli Bekir” mi diyorlar, ne diyorlar. Onun için ben bir şey yapamam.

PİŞEKÂR: Aman, birader, o burada mı?

KAVUKLU: Hem burada, hem de yumurtanın lekelerini temizliyor.

MATİZ: (*Gelerek, kahkaha ile güler.*) Hadin öyleyse, düşün önüme de gidelim! Bu herif pek hoşuma gitti. Ben de ona istediği gibi girecek yer bulurum.

KAVUKLU: Hay Allah razı olsun! Gördün mü efendiyi. Ağalık da böyle olur.

MATİZ: Hadin buyurun! — İsmail Efendi, sen de bizi takip et. (*Yürürler.*)

BİTİŞ

PİŞEKÂR: Efendim, oyunumuz tamam oldu. Her ne kadar sürç-i lisan²⁰¹ ettikse af ola. İnşallah önümüzdeki pazara mutantan²⁰² oyunumuza teşrif buyururlar, bizleri ihyâ ederler.²⁰³ (*Dört tarafa temenna ederek geri geri meydandan çıkar.*)
(Zurna “Ey gaziler” havası çalarak palanga boşalır.)

201 **Sürç-i lisan:** dil sürçmesi.

202 **Mutantın:** tantanalı, gösterişli, görkemli.

203 **İhyâ etmek:** 1. yeniden canlandırmak, diriltmek; 2. mutluluğa kavuşturmak.

TİRELİ

Kaynak:

Mehmet Safer, *Tireli*, yazma; Raif Ogan özel arşivi.

KİŞİLER

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

KAMBUR

ARSLAN BEY (Tire hânedânından)

I. ZENNE (Elmas. Kimsesiz bir kız [Arslan Beyin kaybolmuş kızı])

II. ZENNE (Arslan Beyin zevcesi)

KAYARTO (Şetâret. Arap halayık)

DENYO (II. Zenne'nin uşağı)

TİRYAKİ (Ev sahibi)

KÜRT (Manav)

MUHACİR [= RUMELİLİ] (Koca Mestan. Pehlivan. Arabacı)

KAYSERİLİ (Mayıs-oğlu Mustafa. Kavaf)

ACEM (Zenneci)

HIRBO [= TÜRK] (Sinanoğlu. Ahçıbaşı)

KOKOROZ

MAHALLELİ

SAHTE GELİN

TİRELİ

(Karşılıklı iki yenedünya meydana kurulur. Köşk olan yenedünyada malakoflu¹ bir eteklik, bir ceket, bir hotoz, bir de başörtü asılı bulunacak.)

GİRİŞ

(Oyun başlarken zurna Bülbül peşrevi çalar. Pişekâr, âheste-kadem çıkar, zurnaya yakın bir yerde durur, ahaliye iki el ile temennâ eder.)

PİŞEKÂR: Oyunumuz “Tireli”.

MUHÂVERE

ARZBÂR

(Zurna, Rumeli gelin havası çalar. Kavuklu, arkasında Kambur çömezi, gayet vekarla çıkar, meydanı dolaşır. Kambur’un elinde, açık, büyük bir şemsiye, omuzunda bir zembil vardır.)

KAVUKLU: (Orta yere geldikte, Kambur’a hitâben.) Sana: “— Lokantanın penceresinin önünde elinle sümkür.” dedim.

KAMBUR: Ne yapayım, burnum akıyor.

KAVUKLU: Çaresini bulaydın. Bak, aç kalacağız.

KAMBUR: Neden aç kalalım? İmârete gitmiyor muyuz?

KAVUKLU: İmâret kapandı. Sen sümkürmüş olaydın, Bey iğrenir, bütün yemekleri bize verirdi.

PİŞEKÂR: (Gayet hızlı sesle.) Vay, efendim, uğurlar olsun, uğurlar olsun!

KAVUKLU: (Korkar, damağını kaldırır.) Hay hepinizi şişe dizerim, alim allah!

Allah müstahakını versin! Haber ver bari.

PİŞEKÂR: Sizi gördüm, coştum.

KAVUKLU: Ana lağamı mısın be, coşuyorsun?

PİŞEKÂR: Efendime iltifât ettim.

KAVUKLU: Böyle iltifât mı olur. Köpek kaptı sandım. Hem çocuk korktu.

PİŞEKÂR: Bu sizin çocuk mu?

KAVUKLU: Hayır, kayın-peder.

PİŞEKÂR: Fakat pek ufak-tefek.

KAVUKLU: Sana öyle gözüküyor. Bu, evveli benim dördüm kadar vardı.

PİŞEKÂR: Neye böyle ufak kalmış.

1 Malakof: beli dar, eteği çok kabarık eteklik, ya da fistan.

KAVUKLU: Bu, minare tamir ederdi. Süleymaniye minaresinden düşmüş. Doktora, operatöre götürdüm, çare bulmadılar. Bereket versin, Zindankapı'da usta bir tenekeci çare buldu.

PİŞEKÂR: İlaçı mı yaptı?

KAVUKLU: Hayır, Kalayla ötesini berisini ekledi, böyle büzük kaldı... Af edersin, bizi neye yolumuzdan alakoyuyorsunuz?

PİŞEKÂR: Efendim, şöyle uzaktan koptunuz da.

KAVUKLU: Şurdan, bostandan koptum... Armut mu sandın?

PİŞEKÂR: Yokuştan aşağı yuvarlanarak geliyordunuz da.

KAVUKLU: Evet, bir tekme ile yuvarlandık... Fıçı mı sandın?

PİŞEKÂR: Nasıl anlatayım? Dört kolla geliyordunuz.

KAVUKLU: Yanlış görmüşsün, beş. Orta kolu görmedin mi?... Bırak, Allahı seversen, yolumuza gidelim.

PİŞEKÂR: Gidersiniz, efendim. Biraz ötüşelim.

KAVUKLU: Karga cinsi misin?

PİŞEKÂR: Efendim, bendeniz bu meydanın bülbülü.

KAVUKLU: Eğer her bülbül senin gibiyse ormanda yer kalmaz.

PİŞEKÂR: Bu meydandan geçenlerin gelmişini, geçmişini...

KAVUKLU: Ben de senin silsileni...² Ne o. Küfür mü ediyorsun?

PİŞEKÂR: Haddim mi, efendim, Maksat, sizin kim olduğunuzu anlamak.

KAVUKLU: Zorlan mı?

PİŞEKÂR: Elbet.

KAVUKLU: (*Kambur'a*) Kavga çıkacak, kaçalım. — Efendim, bizim buraya gelişimizi anlamak isterseniz, bir baba dostu arıyoruz.

PİŞEKÂR: Baba, dostu... Siz kim oluyorsunuz?

KAVUKLU: Siz kim oluyorsunuz? — Ay, kavga patlayacak.

PİŞEKÂR: İsminizi verir misiniz?

KAVUKLU: Ben isimsiz mi kalayım?

PİŞEKÂR: Yani isminizi öğrenebilir miyim?

KAVUKLU: Hamdi.

PİŞEKÂR: Sade mi?

KAVUKLU: Yok, kıymalı... Börek değil, Hamdi.

PİŞEKÂR: Yalnız mı?

KAVUKLU: İkisi bir arada. Adım Hamdi.

PİŞEKÂR: Anladım, efendim, adınız Hamdi. İsminiz?

KAVUKLU: İsmim Hamdi.

PİŞEKÂR: Adınız?

KAVUKLU: İsmim de, adım da... Sen dayak yer misin?

PİŞEKÂR: Canım, kuzum, isminizin yanında hiçbir şey yok mu?

KAVUKLU: Var.

PİŞEKÂR: Ne var?

KAVUKLU: Ben.

PİŞEKÂR: Bir mahlasınız, bir lâğabınız yok mu?

KAVUKLU: Lâğamımız vardı, ayıklattık.

PİŞEKÂR: Meselâ, Kel Hamdi, Kör Hamdi, Topal Hamdi.

KAVUKLU: Ne dayak yoksulu herifsin! Senin ismin ne?

PİŞEKÂR: Benimki pek ufak bir şey.

KAVUKLU: Vah vah! Seninkini çabuk unuturlar. Nedir bakayım?

2 **Sinsile:** "silsile" sözünün halk ağzında bozulmuş biçimi; soyzinciri.

PİŞEKÂR: “Fenn-i lû’biyyâtın³ mûcib-i yektâsı,⁴ meydân-ı sühanın merd-i dâ-nâsı,⁵ İstanbul’lu Küçük İsmail” demekle meşhûr-i âfâkım.⁶

KAVUKLU: Yahu, senin mühürün tabla kadar vardır.

PİŞEKÂR: Sizinki “Hamdi” demek. Ben sizi tanıyacağım. Siz şeyin şeysi idiniz. Ne idi? Dilimin ucunda. Hay kör olasın!

KAVUKLU: Sen kör olasın.

PİŞEKÂR: Dur, dur. Şimdi aklıma geldi... Gene unuttum yahu! Hay canın çıksın!

KAVUKLU: Senin canın çıksın.

PİŞEKÂR: Semtiniz?

KAVUKLU: Eyüp. Eyüp’te, Çömlekçiler’de, Börekçi Girmezi.

PİŞEKÂR: “— Börekçi Girmezi” ne demek?

KAVUKLU: Çocuklar yağma ederler de, onun için hiçbir satıcı girmez.

PİŞEKÂR: Af edersiniz, siz orada şeyin şeysi değil misiniz?

KAVUKLU: Şeyin şeysi ne oluyor?

PİŞEKÂR: Sizin peder neci idi?

KAVUKLU: Çömlekçi Süleyman Ağa.

PİŞEKÂR: Hoşundu!..⁷ Hamdi’ciğim, beni tanıyamadınız mı? Ben de oralı.

KAVUKLU: Kimin nesi?

PİŞEKÂR: Aktar Mestan’ın oğlu İsmail.

KAVUKLU: Haa, şimdi aklıma geldi! Hani şu hacamatçı Nefise’nin oğlu.

PİŞEKÂR: Kaldır ayağını, üstüne bastın.

KAVUKLU: Valide burda mı yatıyor?

PİŞEKÂR: Valide gideli çok oldu.

KAVUKLU: Uzak mı gitti?

PİŞEKÂR: Dâr-i fenâdan⁸ dâr-i bekaya⁹ gitti.

KAVUKLU: İyi etmiş. Dar fenderde sıkılır, geniş bakkalda rahat eder.

PİŞEKÂR: Ah, birader, bizim büyük valide için söylüyorum: Vefat etti.

KAVUKLU: Öyle söylesen e! Asıl valide ne halde?

PİŞEKÂR: Afiyettedir, efendim. Seninki ne halde?

KAVUKLU: Ne halde olacak. İhtiyarladı, çenesi hiç durmuyor.

PİŞEKÂR: İnsan ihtiyarladıkça fazla konuşur. Kusuruna bakılmaz. Fakat, Hamdi’ciğim, çok iyi kadıncağızdır; hattâ bütün mahalle taaccüb ederlerdi.¹⁰

KAVUKLU: Neyine?

PİŞEKÂR: Neyine olacak! Kadın kadıncık, temiz pak. Bütün mahalle komşularına hatırını saydırır, seni bile tertemiz gezdirirdi. Bazı mahalle kahvesinde otururken, sen uzaktan görünürdün. Bakardık ki, arkada sakız gibi entari, üstünde şam hırkası, örme kuşak, ayağında temiz çoraplar, parlak rugan terlik. Mahallenin en temiz delikanlısı sendin. Seni uzaktan görenler, “— Hanım evlâdı geliyor.” derlerdi. Hakikaten de hanım evlâdı idin.

KAVUKLU: Öyle söyleme, bana dokunuyor.

PİŞEKÂR: Dokunacak bir şey söylemedim.

KAVUKLU: Bazı lâf, mideye de dokunur.

PİŞEKÂR: A Hamdi’ciğim, şimdi nerelerdesin? Çoktandır da göremiyorum.

8 Dâr-i fenâ: yok olma yeri; dünya.

9 Dâr-i beka: kalıcılık yeri; âhiret.

10 Taaccüb etmek: şaşmak.

3 Fenn-i lû’biyyât: oyunlar fenni (Lû’b; oyun).

4 Mûcib-i yektâ: biricik sebep, vesile (Yekta: tek, eşsiz, benzersiz).

5 Meydân-ı sühanın merd-i dâ-nâsı: söz meydanının bilgili kişisi.

6 Meşhûr-i âfâk: ünü dünyayı tutmuş (âfâk: ufuklar).

7 Hoşundu: ha şunu de, ha şöyle.

KAVUKLU: Sorma, İsmail. Nerde akşam, orda sabah.

PİŞEKÂR: A birader, bu kadar zamandır müzâyaka¹¹ çekeceğine, gelsen e bana da, bir çaresini bulayım.

KAVUKLU: Senin bu mahallede muhtar olduğunu daha bir hafta evvel haber alabildim.

PİŞEKÂR: Bu zamana kadar gelmiş olaydın, sana adamakıllı bir iş bulurdum.

KAVUKLU: Bana adamakıllı bir iş¹² bul da, beş altı ay mahpus yatayım.

PİŞEKÂR: Allah göstermesin. Ben seni öyle şeylere lâıyk görür müyüm?

KAVUKLU: Şu oğlanı savalım da, öyle görüşelim. — Git, amcanın elini öp. (*Kambur, Pişekâr'ın elini öper.*) — Bende bozuk yok, iki çeyrek ver de, ben sana sonra veririm.

PİŞEKÂR: Dur bakayım, var mı? — Al, yavrum! (*Verir.*)

KAVUKLU: (*Kambur'a*) Gel bana. (*Gizli.*) Ne verdi bakayım? (*Elinden alır.*)

PİŞEKÂR: Sen verme, ben verdim.

KAVUKLU: Ben de vermezsem olmaz. — Haydi, doğru eve git. (*Kambur gider.*)

PİŞEKÂR: Vah vah, Hamdi'ciğim, çok ke-derlendim. O mahallede ne yapıyorsun, ne iş tutuyorsun, ne ile geçiniyorsun?

KAVUKLU: Bazı, onun bunun eşyasını taşımak, odun yarmak, su taşımak gibi şeyler. O da insanı korumuyor.

PİŞEKÂR: Doğrudur, birader; öyle işler insanı doyurmaz.

TEKERLEME

KAVUKLU: Ah, İsmail'ciğim, geçende bir kelepirci kaçırdım. Çok meyûs oldum.¹³

PİŞEKÂR: İyi bir hizmete mi tayin olundun?

KAVUKLU: Yok, yahu! Bir cuma günü, “başkaları gibi ben de gezmeğe gideyim” dedim, Edirnekapısı'na doğru fakirâne¹⁴ yürüdüm. Ahali pek kalabalık. Herkes zevkinde, safâsında. Ben de bir zevk yaparım” dedim, yarım okka ekmek, yarım okka taze üzüm, biraz peynir, biraz zeytin. Kale bedenlerinden birinin kumkumasına¹⁵ çıktım, şöyle bir kenara oturdum. Çok hoş bir yer. Tabakayı çıkardım, “Bir sigara yapayım” dedim. Biraz ötede, duvar dibinde beş harâbâtî, tabakaya yan gözle baktılar.

PİŞEKÂR: Zavallılar. Paraları yok da, tütün alamamışlar. Birer sigara olsun vereydin.

KAVUKLU: Öyle yaptım. Ama gene iz'anlı¹⁶ adamlarmış: iki kâğıt, bolca tütün, bir tek sigara yaptılar, beşi birden içmeğe başladılar. Onların o hali benim hoşuma gitti; seyrederken, benim verdiğim sigarayla bana ikram etmesinler mi? Aldım, iki defa çektim. Sen misin içen? Bir öksürüktür aldı, gözlerim sulandı, kendimden geçmişim. Biraz oturdum, getirdiğim nevaleyi yedim; bereket versin ona arsızlanmadılar. Derken, İsmail'ciğim, yola düzeldim¹⁷ Tuhafı neresi bilsen: Ben kale kapısına doğru yürüdükçe, kapı ufalıyor. Nasılsa girebildim. Doğru Tomruk hamamına. Soyundum. tellâk, çıkma¹⁸

13 **Meyûs olmak:** umutsuzluğa kapılmak, üzülmek (*Meyûs:* umutsuz, karamsar, üzüntülü).

14 **Fakirâne:** fakircesine (Nezakat sözü).

15 **Kumkuma:** (herhalde) kale burcu.

16 **İz'an:** anlayış.

17 **Yola düzelmek:** yola düzülmek, yola koyulmak.

18 **Çıkma:** hamamda kullanılan peştemal, havlu takımı.

11 **Müzâyaka:** sıkıntı, darlık.

12 **İş:** (burada) dalavere.

verdi. Hamama girdim, göbekaşına uzandım. Vücudum çoktan beri hamam görmemiş. Gevşeyekalıp uyumuşum. Bir de gözümü açayım: iki tellâk, iki hizmet-kâr, etrafımı almışlar, “—Beyi incitmeyin.” diye, beni halvete soktular.

PİŞEKÂR: Acaba kime benzetmişler.

KAVUKLU: Ben de farkına varamadım. Tencere kadar bir tasın içinde yumurtalı işkembe çorbası getirdiler. Herif bıraktı gitti. Etrafa baktım, kaşık yok. Elimi daldırdım, kocaman bir at kuyruğu çıktı.

PİŞEKÂR: A birader, işkembe çorbası değil. Kabarmış sabun, içinden çıkan da bildiğimiz lif.

KAVUKLU: Öyle imiş. Beni adamakıllı sabunlayıp yıkadılar, sileceklere sardılar; iki kişi koltuğuma girdi, soğuklukta camekânlı bir odaya götürdüler.

PİŞEKÂR: Seni kafese koymuşlar.

KAVUKLU: Ben saka kuşu muyum?

PİŞEKÂR: Hamamlarda kibar ricâl¹⁹ mahsus hususî yerler vardır.

KAVUKLU: İki uşak, karşımda el-pençe divan duruyor. Yanımda üstü çilekli bir bohça. Çileğin birini koparayım, yiye-yim dedim, kopmadı.

PİŞEKÂR: Kanaviçe işlenmiş.

KAVUKLU: Öyle imiş. Ne bileyim. Uşakların yanında ayıp oldu. İkisi de gülüştüler.

PİŞEKÂR: Fakat sana bu kadar itina ile ikramın sebebini anlayamıyorum.

KAVUKLU: Ben de sonradan anladım: bana hizmet edenlerin beyi yanlış hamama gitmiş, uşaklar da beni burada görmüşler, beye müşâbehetim²⁰ varmış, yanlışlıkla beni bey diye taltîf edip²¹ duruyorlar.

19 Ricâl: ileri gelen kimseler (sözlük anlamı: erkekler)

20 Müşâbehet: benzerlik.

21 Taltîf etmek: lûtufta bulunmak, gönül almak, gönlü hoş etmek.

PİŞEKÂR: Tam işin kelepirine çatmışsın.

KAVUKLU: Ah, İsmail’ciğim, işin üst tarafı daha parlak! Limonatalar, kahveler. Bohçayı açtım: Envâ-i türlü²² çamaşır. Giyindim, kuşandım. Kaskatı, güllâçtan yapılmış gömlek.

PİŞEKÂR: Kolalı gömlek olacak.

KAVUKLU: Ne Ödemiş’li, ne Manisa’lı.²³

Kaskatı bir şey. Giydim ama, katılık yakamı doldurdu, bostan korkuluğu gibi dik kaldım. Arkasından, dar bir pantolon; üstüne yelek, onun üstüne kuyruklu bir palto.

PİŞEKÂR: Redingot.

KAVUKLU: Boğazıma ipekli bir tasma bağladılar.

PİŞEKÂR: Kravat, kravat.

KAVUKLU: Kerevet boğaza bağlanır mı hiç?... Uşaklar koluma girdi, hamamın kapısına yürüdüm. Hamamcı, elinde bir gümüş ayna, önüme durdu. “— Ne istiyorsun?” diye sormayım mı? Herif kahkahayla güldü, ne dersin?

PİŞEKÂR: Ayıp etmişsin. Hamam parası ve bahşiş verilecek.

KAVUKLU: Öyle imiş. Elimi cebime daldırdım, bir avuç lira çıktı. Beş tane attım. Attığıma da pişman oldum. Hamamcı beş defa yerle beraber perende attı.

PİŞEKÂR: Teşekkür etmiş.

KAVUKLU: Birer lira da diğer uşaklara verdim. Herifler karşımda göbek atıyorlar.

PİŞEKÂR: Her zaman hamama böyle müşteri düşmez de ondan.

22 Envâ-i türlü: türlü türlü (Envâ: neveler, çeşitler. Arapça bir sözcükle Türkçe bir sözcük arasında Fars dili kuralıyla tamlama yapılması yanlış; fakat bu örnek halk arasında uzun süre yaşamıştır.)

23 Kavuklu, Pişekâr’ın kolalı sözünü Kula’lı diye anlıyor, o yöredeki başka yer adlarını sayıyor (Kula: Manisa iline bağlı bir ilçe).

KAVUKLU: Bir de hamamın kapısına çıkayım. Ne görsem beğenirsin?

PİŞEKÂR: Ne gördün?

KAVUKLU: Kulakları kukuletalı, kaputlu iki beygir koşulmuş bir araba. İki arabacı, parlak düğmeli.

PİŞEKÂR: Hususî, konak arabası. Birader, sen servete konmuşsun.

KAVUKLU: Kondum ama, dal kırıldı... Uşaklar, karşımda el-pençe oturdular. Yarım saat sonra araba bir büyük konağın kapısında durdu. İçerden uşaklar koşuştular, kapıları açtılar, araba içeri girdi. Benim koluma girip, “— Beyi harem!”²⁴ diye bağırışmaya başladılar... Yanlış, ben Üsküdar’a bilet aldım.

PİŞEKÂR: “—Harem” dedikleri, kadınlar cihetine gideceksin.

KAVUKLU: Ah, İsmail’ciğim! Yıldızlı bir kapıdan girdim, dönemeçli merdivende iki tane melâike gibi kız koluma girdiler, “— Hanımefendi sizi bekliyor.” diye, yukarı, uzun, büyük bir sofaya çıktık.

PİŞEKÂR: Salona çıkmışsınız.

KAVUKLU: Salamon’a çıktık, ikişer şişe içtik... Ne tuhaf adamsın. Salamon nerede?

PİŞEKÂR: “Sofa”nın ismi “salon”dur. Eee, sonra Hamdi’ciğim? Tam işin koyu tarafındasın.

KAVUKLU: Sofada, elmasiye²⁵ gibi titrek gerdanlı bir hanım. Amanın, İsmail, güzelli bu kadar olur.

PİŞEKÂR: (*Mendili ile ağzını silerek.*) Çabuk söyle, üst tarafı ne oldu?

KAVUKLU: Hangi üst tarafı? Hanımı görsen, bir içim su. Bir gözler var. Bakışı şahin, kendi atmaca.

PİŞEKÂR: (*Yerlere yuvarlanarak.*) Aman,

²⁴ **Harem:** 1. eski saray ve konaklarda kadınlar dairesi; 2. İstanbul’un Anadolu yakasında, Marmara kıyısında, Haydarpaşa ile Üsküdar arasında bir semt.

²⁵ **Elmasiye:** bir çeşit pelte.

çabuk ol, söyle üst tarafını. Dayanamayacağım.

KAVUKLU: Ne oluyorsun, be herif? Deli mi oldun be?

PİŞEKÂR: Hanım ne dedi, hanım ne dedi?

KAVUKLU: Ne diyecek? “— Hamam yorunusunuz, a beyim! Sizi soyup yatırıyorum.” diye yatak odasına götürdü.

PİŞEKÂR: Hımmm! Hımmm!... Hamdi, ne duruyorsun?

KAVUKLU: Sen mutlaka çıldırdın. “— Hımmm! Hımmm!” ne?

PİŞEKÂR: Tam işin kıvamını buldurmuşsun.

KAVUKLU: Beni soydu, karyolaya yatırdı. Uyuyakalmışım.

PİŞEKÂR: Çok ahmak şeymişsin. İnsan yalnız yatar mı hiç?

KAVUKLU: Sen, benim gibi, ömründe hamam görmemiş ol da bak. Ben ömrümde hamama gitmemişim. Annem beni doğurur doğrumaz, bulaşık çukurunda yıkamış, “— Oğlum ömründe hamam görmesin.” diye vasiyet etmiş... Epey uyumuşum. Biraz uyanır gibi oldum, hanım baş-ucumda beklemiyor mu?

PİŞEKÂR: Gördün mü? Helvanın meyanesi gelmiş. Hadi, ne duruyorsun?

KAVUKLU: Sen çok kaba adammışsın. Hiç birdenbire öyle kabalık olur mu? Biraz da naz lâzım. Hanım, “— Beyin uyanaacağı yok, şunu lâtife ile uyandırayım.” diye konsolun üstünden lâstikli bir şişe aldı, lâstiği sıktıkça, suratıma sıcak sıcak bir su geliyor.

PİŞEKÂR: O şişe kolonya şişesi. Sıktığı lâstik de sifon. Kolonya sıcak olmayacak, serin olacak. Güneşte kalmış olmalı.

KAVUKLU: İşin tuhafı, o hanımın sıcak sıcak sıktığı kolonya ne imiş biliyor musun?

PİŞEKÂR: Hayır.

KAVUKLU: Ben o iki kâğıtlı sigarayı içmişim, öksürerek kumkumada uyuyakalmışım. Hep bu gördüklerim uykuda cereyan etmiş.²⁶

PİŞEKÂR: Eee?

KAVUKLU: Suratıma kolonya diye sıkılan sıcak şey de, orada bir alacalı köpek, suratıma işemiyor mu? Gözümlü açtım, kendime kaleye yaslanmış buldum. O herifler de oradan gitmiş.

PİŞEKÂR: Ben bundan bir şey anlamadım. Hep gördüklerin rüya imiş demek?

KAVUKLU: Herifler bana esrar içirmişler. Ben dalga geçiriyordum.

PİŞEKÂR: Vah vah! Ben de olmuş bir vaka diye seni dinledim.

KAVUKLU: Yoksuzluktan her zaman böyle acayip rüyalar görüyorum.

FASIL

PİŞEKÂR: Merak etme, Hamdi'ciğim. Benim burada yetişemediğim işleri sana tevdi ederim,²⁷ geçinir gidersin. İleride de elbet daimî bir iş bulunur. Sen şurada bir köşede otur, seni daima orada bulayım.

(*Kavuklu oturur.*)

(*Zurna, Zenne havası çalar. I. Zenne çıkar.*)

PİŞEKÂR: (*Karşılar.*) Breh, breh! Sizin etvârınız²⁸ ne güzel, ne güzel yakışmış sîmânıza²⁹ yaşmağınız! Ayakta başmak,³⁰ başınızda gaz yaşmak, sırtınızda fera-

ceniz; böyle takmış takıştırmış, çekmiş çekiştirmiş, iki dirhem bir çekirdek, göz süzerek, gerdan kırarak ne cânibe,³¹ kızım?

KAVUKLU: Amma ballandırdın haa! Ne sulu herifsin be!

I. ZENNE: Ah, İsmail Efendiciğim! Felâket felâket üstüne.

PİŞEKÂR: A kızım, size, “— Bu mahalle-yi bırakmayın.” dedim.

I. ZENNE: Ne bileyim. Başka mahallelerde daha ziyade ticaret ederim zannettim.

PİŞEKÂR: A yavrum, siz burada iken, komşuların daima muâvenetini³² görüyordunuz.

KAVUKLU: (*Sokularak.*) İsmail, bu kim? Akrabalardan mı?

I. ZENNE: (*Ürkerek.*) Ay! Cin geldi. — Sen cin misin?

KAVUKLU: Cinim ya!

I. ZENNE: Cin ne yapar?

KAVUKLU: Çarparım haa! (*Çarpılarak, I. Zenne'nin üstüne yürür.*)

I. ZENNE: Aman, cin! Kuzum, cin! Beni çarpma.

KAVUKLU: Ben seni çarpmazsam, öbür cinler nizamsız eder.

PİŞEKÂR: Hayır, kızım, korkma. O da senin gibi benî-âdem.³³

KAVUKLU: Evet, ben de senin gibi ceviz içi badem.

I. ZENNE: Af edersiniz, İsmail efendi, bu kim oluyor?

PİŞEKÂR: Refik-i sâdıkım.³⁴

I. ZENNE: Hoş-hoş biraderim.

26 Cereyan etmek: geçmek, olmak, yapılmak.

27 Tevdi etmek: (birine) vermek, bırakmak, emanet etmek.

28 Etvâr: tavırlar, davranışlar.

29 Sîmâ: yüz.

30 Başmak: ayakkabı.

31 Cânib: yan, taraf, yön.

32 Muâvenet: yardım.

33 Benî-âdem: insan-oğlu.

34 Refik-i sâdık: sadık arkadaş (*Refik-i sâdıkım, hoş hoş biraderim: şakalı söz.*)

KAVUKLU: Siz de kuğu-kuğu.

I. ZENNE: Pek hoşuma gitti. Hakikat, kanı sıcak bir adam.

KAVUKLU: Şimdi ısındı.

PİŞEKÂR: O da sizin gibi bî-kes.³⁵ bî-vâye.³⁶

KAVUKLU: Evet, bi³⁷ keş³⁸ bi³⁷ enayiyim.

I. ZENNE: Senin kimin kimsen yok mu?

KAVUKLU: Yok ya.

I. ZENNE: Vah vah! Ben de öyle. Anan baban da yok mu?

KAVUKLU: Yok ya.

I. ZENNE: Sen piç misin?

KAVUKLU: Sen ne piç-kurususun!

PİŞEKÂR: Hamdi'ciğim, bu biçare kızcağız bî-kes olduğu için iffetini³⁹ de muhâfaza etmektedir ve hem de elinde bir çok hüneri vardır. Dikiş, biçki, nakış, gergef. Bunların hepsine vâkıf.⁴⁰ Biçare ne yapsın. Bizim gibi fedakâr adamların himâyesine⁴¹ muhtaç. Gel, şunu seninle müştereken⁴² himâyemize alalım.

KAVUKLU: Alalım, yahu!

PİŞEKÂR: Meselâ, ekmeğini ben getirirsem; etini, yağını, pirincini sen getirirsin.

KAVUKLU: Zahmet etme, ben onları getirdikten sonra ekmeği de alırım ve hem sen mesârif⁴³ girmemiş olursun.

PİŞEKÂR: Lâtfete söylüyorum. Şurada üç odalı bir şey var, onu da kiralarız. Üç yüz kuruş ama, iki buçuğunu sen, yarımını da ben... olur biter.

35 **Bî-kes:** kimsesiz (**Kes:** kimse).

36 **Bî-vâye:** nasipsiz, kısimsiz (**Vâye:** nasip, kısım).

37 **Bi:** "bir" sözcüğünün halk ağzında kısaltılmış biçimi.

38 **Keş:** aptal, budala, sersem, ahmak.

39 **İffet:** namus.

40 **Vâkıf:** bilen.

41 **Himâye:** koruma.

42 **Müştereken:** ortaklaşa.

43 **Masârif:** masraflar.

KAVUKLU: Sen paradan çıkma, be yahu!

PİŞEKÂR: Doğrusunu istersen, ben babası olurum, sen anası. Şu kıza bakar gideriz.

KAVUKLU: Nikâhsız olmaz.

PİŞEKÂR: (*Bağırarak.*) Oldu bitti!

KAVUKLU: Ne o? Saklambaç mı oynuyoruz.

I. ZENNE: Şu lûtfunuza teşekkürler ederim. Şu evin anahtarını verin de temizleyeyim.

KAVUKLU: Ev nerede?

PİŞEKÂR: Gel, sen de gör. (*Evi gezmeğe giderler. Ağzıyla.*) — Çatır çatır çatır!

KAVUKLU: İsmail, ne bu çatır çatır.

PİŞEKÂR: Kapının kilidini açtım.

KAVUKLU: Kapıyı açmak için her zaman seni mi arayacağız?

PİŞEKÂR: Neye beni arayacaksın. Anahtar işte!

KAVUKLU: Çatırtısı ağzında da.. Hani bunun merdiveni?

PİŞEKÂR: Yahu, iki katlı ev.

KAVUKLU: Kadayıf cinsi olacak.

PİŞEKÂR: Dur, ben çıkayım da gör. (*Ağzıyla.*) — Pat pat pat. (*Sandalyenin üstüne çıkar, aşağıya bağırır.*) — Hamdi Efendi!... Yukarıya gel!...

KAVUKLU: Ağzından merdiveni çıkar da, basayım.

PİŞEKÂR: (*Ağzıyla.*) Pat pat pat. (*Sandalyeden iner.*) — Yukarda çok rüzgâr var. Âdeta üşüdüm.

KAVUKLU: Biz de üşüdük. Şu pencereyi kapa.

PİŞEKÂR: (*Ağzıyla.*) Gırrt. — Kapadım işte.

KAVUKLU: Kaç para bunun aylığı?

PİŞEKÂR: — Üç yüz." dedik a!

I. ZENNE: Rahat edeyim de, yüz kuruş fazla olsun.

KAVUKLU: İsmail, yabancı değiliz. Bu kız da malûm. Şunun aylığını ben vereceğim, biraz şunu indir.

PİŞEKÂR: Haydi, yarım lirasını bağışlatayım.

KAVUKLU: Kalbine bir şey gelmesin. Aylıktan vazgeç de, şuna götürü pazar iki çeyrek vereyim mi?

PİŞEKÂR: Eğleniyor musun?

KAVUKLU: Ne eğleneceğim? İki defa olsun çamaşır yıkardık.⁴⁴

PİŞEKÂR: Sen otur da, kızımıza iyi bak. Ev sahibine bir meram anlatırız.

(Kavuklu ile I. Zenne'yi eve iskân eder.⁴⁵)

(Zurna, âheste bir şarkı çalar. Arslan Bey yalnız çıkar. Kavuklu karşılar. Arslan Bey kılıca asılır, Kavuklu kaçar.)

PİŞEKÂR: Vay, Beyim, hiddet buyurdu-nuz! Bir şey mi gördünüz?

ARSLAN BEY: Evet, İsmail Efendi, buralarda ormanda ayı azmanları varmış da, bir şey gördüm, ondan ürktüm.

KAVUKLU: Bu herif usta Çingene'ye⁴⁶ benziyor.

PİŞEKÂR: Efendim, korkulacak bir şey yok. Buraları emin.⁴⁷

ARSLAN BEY: İsmail Efendi, size bir şukka⁴⁸ gönderdim, geldi mi?

PİŞEKÂR: Geldi, Beyim. Emriniz üzere, köşkü tamir ettirdim, güzel döşettim, bahçesini de çiçeklerle tanzîm ettirdim.⁴⁹

ARSLAN BEY: Teşekkür ederim, İsmail Efendi.

44 Çamaşır yıkamanın bu pazarlıkla ilişkisi anlaşılamamıştır.

45 İskân etmek: bir yere oturtmak, yerleştirmek.

46 Çingene'lerin ayı oynatmasına işaret ediliyor.

47 Emin: emniyetli, inanılır, güvenilir, tehlikesiz.

48 Şukka: küçük tezkere.

49 Tanzîm ettirmek: düzenletmek, düzene koymak.

PİŞEKÂR: Vazifemiz, efendim. Fakat, Beyim, sizleri çok meyûs⁵⁰ görüyorum.

ARSLAN BEY: Hakkın var, İsmail Efendi. Bu bendeki keder, meyûsiyet⁵¹ on sekiz senedenberi devam ediyor.

PİŞEKÂR: Aman, Beyim, sizin gibi sâhib-i servet⁵² bir beyin kederli bulunması görülmüş bir şey değil zannederim.

ARSLAN BEY: Ah, İsmail Efendi, on sekiz sene oluyor, yavrumu kaybettim.

KAVUKLU: Her sene doğurur mu bu arslan?

PİŞEKÂR: Evlâdını kaybetmiş olacak. — Efendim, evlâdınız vefat mı etti?

ARSLAN BEY: Hayır, İsmail Efendi, vefat etse ümidi keserdim.

PİŞEKÂR: Bir kazâya mı kurban gitti?

ARSLAN BEY: Bundan on sekiz sene akdem⁵³ Tire'deki çiftliğime ma'-aile⁵⁴ teferrüce⁵⁵ gitmiştik. Orada dere kenarında meserretle⁵⁶ yiyip içip zevk ediyorduk. Yedi yaşlarında, "Elmas"⁵⁷ isminde bir kerîmem⁵⁸ vardı, çiçek toplayarak dere kenarında oynuyordu. Ah, İsmail Efendi, bir saat mürûrunda⁵⁹ ne kendisinden bir haber ve ne de oralarda ormanda adamlarla arattırıp bulabildim. Derenin her bir köşesini tarattım, civar ormanları arattım, hattâ o tarafta olan köylerin hepsinde arttırdım, bula-

50 Meyûs: bk. n. 13.

51 Meyûsiyet: meysuluk, umutsuzluk, karamsarlık, üzüntü.

52 Sâhib-i servet: servet sahibi.

53 Akdem: önce.

54 Ma'-aile: aile ile, ailecek (Ma': ile, birlikte).

55 Teferrüce: kır gezmesi.

56 Meserret: sevinç.

57 Elmas: eserin aslında: Fitnat. (Bütün oyunda kızın adı hep Elmas diye anıldığı; oyunun sonlarında ana ile kızın tanışması sahnesinde de kız, adının Elmas olduğunu söylediği için, burada da o ad yeğlendi.)

58 Kerîme: kız evlât.

59 Mürûr: geçme.

madım vesselâm!⁶⁰ On sekiz seneden beri validesiyle hiçbir yerde ârâm edemiyoruz.⁶¹ Çok memleketler gezdik, fakat biçare kızcağızımızın hayali gözümlün önünden gitmiyor. Bunun için, bu yazı da buradaki köşkümüzde geçireceğiz. Fakat çi⁶² fâide! Gene kederden kurtulamayacağız.

PİŞEKÂR: Buranın havasıyla hem imtizâc etmiş⁶³ olursunuz, ve hem de inşallah kederleriniz burada zâil olur.⁶⁴

ARSLAN BEY: Bir sandalye verin de, köşkün bahçesinde oturayım. Ailem de, gelmek üzere yola çıkmışlardır.

PİŞEKÂR: Buyurun, Beyim!

KAVUKLU: (*Pişekâr'a.*) Döner kebab mı satıyorsun?⁶⁵

ARSLAN BEY: İsmail Efendi, benim yanımda arabacı ve ahçıdan başka, bir budala uşak var, o da Hanıma hizmet eder. Bu civarda, bildiğin, eli ayağına düzgün bir uşak bulabilir misiniz?

PİŞEKÂR: Efendim, bendenizin bildği birisi var. Tam zâtınıza yarayacak hizmetkârdır. Müsaade buyurursanız göndereyim.

ARSLAN BEY: Eğer matluba⁶⁶ muvâfık bir adamsa memnun olurum.

PİŞEKÂR: (*Gelerek, Kavuklu'nun kafasına pastavla vurarak.*) Hamdi Efendi! Hamdi Efendi!

60 Vesselâm: “işte bu kadar, artık bitti” anlamlandırında, sözü kısa kesmek için kullanılan Arapça bir deyim.

61 Ârâm etmek: dinlenmek, rahat etmek.

62 Çi: ne (Çi fâide: ne fayda)

63 İmtizâc etmek: uyuşmak, bağdaşmak, kaynaşmak.

64 Zâil olmak: yok olmak, ortadan kalkmak, savulmak.

65 Kebabçıların “Buyurun beyiiiiim!” diye bağırmaalarına işaret.

66 Matlûb: talep edilen, istenen.

KAVUKLU: Yahu, sende hiç iz'an⁶⁷ yok mu? Kapıyı o derece şiddetli çalışıyorsun ki, sedâsı beynimde ötüyor.

PİŞEKÂR: Sevincimden ileri geliyor.

KAVUKLU: Ne istiyorsun bakalım?

PİŞEKÂR: Gel dışarı da, anlatayım.

KAVUKLU: (*Dışarı çıkar.*) Ne var bakalım?

PİŞEKÂR: Arkama bak.

KAVUKLU: (*Sırtına bakarak.*) Kamburun çıkıyor galiba.

PİŞEKÂR: Yorduğun şeye bak! Arka tarafında oturan adama bak. Görüyor musun?

KAVUKLU: Deminki kuyruksuz arslan, değil mi?

PİŞEKÂR: İşte o sana yağlı bir kuyruk.

KAVUKLU: Nafile beni yorma, o herifin yağı çıkmaz.

PİŞEKÂR: Senin bildiğin gibi değil. O benden bir etbâ⁶⁸ istedi.

KAVUKLU: Kurban mı kestirecek?

PİŞEKÂR: Ne kurbanı?

KAVUKLU: “— Et payı.” diyorsun da.

PİŞEKÂR: Benden bir hizmetçi istedi, seni münâsip gördüm.

KAVUKLU: Ne hizmetçisi?

PİŞEKÂR: Her bir umûr ü husûsuna⁶⁹ bakacaksın. Daima beraber bulunacaksınız, âdeta bir arkadaş gibi beraber yaşayacaksınız.

KAVUKLU: Paraca istifade edebilir miyim?

PİŞEKÂR: Ne demek! Merhametli, eli açık, ehl-i sehâ⁷⁰ bir Beydir.

67 İz'an: bk. n. 16.

68 Etbâ': birine tâbi olanlar, uşaklar, hizmetçiler; (burada) hizmetçi.

69 Umûr ü husûs: işler (Umûr: işler, Husûs: işler).

70 Ehl-i sehâ: cömertlik sahibi, cömert (Sehâ: cömertlik).

KAVUKLU: Şimdi ne yolda gideyim?

PİŞEKÂR: Evvelâ git, bir patı çat.⁷¹

KAVUKLU: Sonra kavga çıkarsa karışmam.

PİŞEKÂR: Sen çekinme, hemen patı çat.

(*Kavuklu, Beye doğru gider, ensesine bir tokat vurur.*)

ARSLAN BEY: (*Kılıca sarılarak.*) Vay! Beni darba⁷² cesaret. Sen kim oluyorsun?

KAVUKLU: Sen kim oluyorsun? (*Kendi kendine*) — Vay! kavga büyüyecek. (*Açık.*) — İsmail Efendi: “— Git, sinek konmuş, kov.” dedi.

ARSLAN BEY: Sinek böyle mi kovulur?

KAVUKLU: Efendim, ensenize çok irisi oturmuş da.

ARSLAN BEY: Peki, ne istiyorsun? Necisin? Sen kimsin?

KAVUKLU: Dur sorayım. (*Gider.*)

— İsmail, ben kimim?

PİŞEKÂR: “— İsmail Efendinin gönderdiği adam benim.” de.

KAVUKLU: (*Giderek.*) İsmail Efendinin gündeliklerini verin.

ARSLAN BEY: Onun bende alacağı yoktur.

KAVUKLU: Ulan, senin alacağın yokmuş da, beni ne diye gönderiyorsun?

PİŞEKÂR: Ne yaptın, yahu?... “— İsmail Efendinin tarif ettiği adam benim.” de. İşte bu kadar.

KAVUKLU: İsmail Efendinin teraviye* git-tiği feneri verin.

ARSLAN BEY: Ne teravi? Ne fener?

71 **Patı çatmak:** selâm vermek, selâm çakmak.

72 **Darb:** vurma, dövme.

* **Teravi:** Teravih, Ramazan ayına özgü yatsıdan sonra kılınan yirmi rekâtlık namaz.

KAVUKLU: Ulan be herif! Sen Bayram namazına gündelikle adam tutarsın, sende teravi feneri nerede.

PİŞEKÂR: Canım, “— İsmail Efendinin tarif ettiği adam.” diyemedin mi?

KAVUKLU: Derim.

— İsmail Efendinin tarife defterini verin.

ARSLAN BEY: O da yok burada.

KAVUKLU: Ulan, beni mekik gibi boşuna işletiyorsun.

PİŞEKÂR: Git, “— Ben geldim.” de.

KAVUKLU: Efendim, ben geldim.

ARSLAN BEY: Neye geldin?

KAVUKLU: Ne bileyim ben.

— Ulan, hiçbir doğru lâkırdı söyletmezsin.

PİŞEKÂR: “— İsmail Efendi gönderdi, ben uşağım.” de.

KAVUKLU: Beni İsmail Efendi gönderdi, ben uşağım.

ARSLAN BEY: Uşşak⁷³ mısın sen?

KAVUKLU: Hayır, dört Buselik bayatı.⁷⁴

ARSLAN BEY: Buraya mı yanaşacaksın?⁷⁵

KAVUKLU: İskele çıma almazsa, Çengelköyü'ne kadar gideceğim.

ARSLAN BEY: Yani buraya mı kaplanacaksın?⁷⁶

73 **Uşşak:** 1. “uşak” sözcüğünün, hakaret etmek maksadıyla, şiddetlendirilmiş biçimi; 1. âşıklar; 3. klasik Türk musikisinde bir makam.

74 **Bayatı:** klasik Türk musikisinde bir makam. Uşşak dörtlüsüne Buselik beşlisi katılarak meydana getirilir.

75 **Yanaşmak:** (burada) bir yere uşak olarak girmek (**Yanaşma:** çırak, uşak).

76 **Kaplanmak:** (burada) kapılanmak, bir iş kapısı bulmak, bir işe yerleşmek.

KAVUKLU: Beyefendi, ben yorgan çarşafı değilim, insanım.

ARSLAN BEY: Adam⁷⁷ mısın sen?

KAVUKLU: Kör müsün sen?

ARSLAN BEY: Yani, benim yanımda hizmette mi bulunacaksın?

KAVUKLU: Kısmet olursa.

ARSLAN BEY: Seni İsmail Efendi mi saldı?

KAVUKLU: Sizi bağlı diye beni boş koyverdi.

ARSLAN BEY: Evvelce başka beyler yanında hizmet ettin mi?

KAVUKLU: Çok yerlerde bulundum.

ARSLAN BEY: Oralardan ne diye çıktın?

KAVUKLU: Bazı kıymetli şeyler benim cebimde bulundu da, ondan.

ARSLAN BEY: Sen sârik⁷⁸ misin?

KAVUKLU: Sarığım.

ARSLAN BEY: Çoluk çocuğun?

KAVUKLU: Onlar da sarık.

ARSLAN BEY: Sen hırsızısın, demek?

KAVUKLU: Hâşâ!

ARSLAN BEY: Çok lâtif bir adamsın.

KAVUKLU: Evveli ismim Lâtîf'ti, sonra değiştirdiler.

ARSLAN BEY: “— Evvelce başka yerlerde bulundum.” diyorsun, oradan hüsn-i hâl varakası⁷⁹ aldın mı?

KAVUKLU: Onu anlayamadım.

ARSLAN BEY: Yani, iyi adam olduğuna dair vesika var mı.

KAVUKLU: Vesika alacağım ama, daha ev tutmadık.

ARSLAN BEY: Çok hoşuma gittin. Mâhiye⁸⁰ ne istersin?

77 **Adam**: 1. insan; 2. birinin yanında ve hizmetinde bulunan kimse.

78 **Sârik**: hırsız.

79 **Hüsn-i hâl varakası**: iyi hal kâğıdı.

80 **Mâhiye**: aylık (Mâh: ay).

KAVUKLU: Kırk kandil, on okka yağ.⁸¹

ARSLAN BEY: Şehriye⁸² ne istersin?

KAVUKLU: Ya tel, ya arpa. Çorba mı yapacağız?

ARSLAN BEY: Aylığına ne istersin?

KAVUKLU: Sizin Çingene'liğinize kalmış bir şey.⁸³

ARSLAN BEY: Aydan aya ne istersin?

KAVUKLU: Ayda on beş, on beş günde on, haftada beş lira veriniz.

ARSLAN BEY: Pek çok. Haydi “— Verdik.” diyelim. Gırtlığın da burada mı çıkacak?

KAVUKLU: Senin gırtlığın çıksın!

*[ARSLAN BEY: Merak etme, istediğin aylığı vereceğim. Hizmetlerin de bir şey değil. Daima kekâh,⁸⁴ rahatına bakarsın.

KAVUKLU: Ne gibi hizmetler göreceğiz?

ARSLAN BEY: Hiçbir şey değil. Sabahleyin kalktın mı, kahvaltıyı hazırlarsın, biz kahvaltı edinceye kadar sen odaları temizlersin, kekâh!... Yemek odasını topladıktan sonra ahıra gider, hayvanların tımarını eder, yemini verirsin, kekâh!... Ahçı pazardan bir şey isterse alır getirirsin, kekâh!... Çocuğu midilliye⁸⁵ bindirip mektebe götürür, bırakır, gelirsin, kekâh!...

KAVUKLU: (*Suratını ekşiterek.*) Kekâh!

ARSLAN BEY: Ba'dehû⁸⁶ gelir, bahçeyi sularsın, kekâh!

81 Kavuklu, **mâhiye** sözünü mahya diye anlıyor. (**Mahya**: Ramazanlarda, cami minareleri arasında kandillerle meydana getirilen yazı ya da resim).

82 **Şehriye**: aylık (**Şehr**: ay).

83 **Sizin Çingene'liğinize kalmış bir şey**: “Sizin mürüvvetinize kalmış bir şey” sözünün çarpıtılmış biçimi. Bu anlamdaki atasözü: “Mürvete endâze olmaz.” “**Mürüvvet**: cömertlik, iyilikseverlik).

* Köşeli ayrıçlar içindeki parçayı karşılaştırınız: Ferâizci-zâde Mehmet Şakir, Evhâmî, İstanbul, 1974, s. 21-22.

84 **Kekâh**: Kekâh: kekâ.

85 **Midilli**: eşek büyüklüğünde bir cins bodur at.

86 **Ba'dehû**: ondan sonra.

KAVUKLU: Kekâh!

ARSLAN BEY: Ondan sonra, Hanım çarşıdan bir şey isterse gider, alır gelirsin, kekâh!... akşama yemek sofrasını hazırlar, herkes yemeğini yer, sen beklersin, kekâh!... Ev halkı yatar, sen sabaha kadar beklersin, kekâh!... İşte bu kadar.

KAVUKLU: Nafile, Beyim, ben bu evde hizmet edemem.

ARSLAN BEY: Sebep?

KAVUKLU: Böyle “kekâh”la rahat edersem, tembel alışımdır.]

ARSLAN BEY: Seni tuhafça⁸⁷ gördüm de, lâtife ediyorum. Sen benim işimden gayrı hiçbir işe karışmayacaksın; hattâ Hanım tarafından bir hizmet söylenirse sakın yapmayacaksın, zîrâ onun kendine mahsus hizmetçisi vardır. Bir de sana bir siparişim var.

KAVUKLU: Ne gibi, efendim?

ARSLAN BEY: Bu civarları sen iyi bilirsin. Burada yetim, öksüz çocuklar, bîkes⁸⁸ kadınlar varsa müzâyakalarını⁸⁹ anlayıp bana haber vermelisin.

KAVUKLU: Birkaç tane biliyorum, Beyim.

ARSLAN BEY: Aklından çıkarma, derakab⁹⁰ bana haber ver.
(Otururlar.)

(Zurna, âheste bir şarkı çalar. II. Zenne, Kayarto, Denyo koltuğunda bohça ile meydana çıkarlar. Kavuklu, arkalarını takip ederken, cümlesi⁹¹ Kavuklu'dan korkarlar.)

KAYARTO: İşşş!. Cin çıktı!... Ayo, Büyükhanım, ben korkuyo!...

DENYO: Aman, aman!... Gulyabani!...

87 Tuhaf: 1. garip, alışılmamış; 2. (burada) güldürücü, komik.

88 Bî-kes: bk. n. 35.

89 Müzâyaka: sıkıntı, darlık.

90 Der-akab: hemen arkadan, hemencecik...

91 Cümle: hep, hepsi.

II. ZENNE: Korkmayın. Görmüyor musunuz?

DENYO: Ayı yavrusu galiba.

II. ZENNE: Ayol, koca baba-hindiyi anlamadınız mı?

KAYARTO: Ayo, ayo!... Sahiden de babanın hindi.

DENYO: Hadi şunu kabartalım.

KAYARTO: Beni de hoşuna gitdi, kabartalım.

HEPSİ: (Bir ağzıdan.) Kabaramazsın, kel Fatma; annen güzel, sen çirkin!

KAYARTO: Kavaramı⁹² yersin, kal Fatma! Anan güzel, sen çirkin!

HEPSİ: Kabaramazsın kel Fatma! Annen güzel, sen çirkin!

KAVUKLU: (Pişekâr'a) Kabaracağım, ne dersin?

PİŞEKÂR: Kabariver. Ne olur?

KAVUKLU: (Hindi şekli alarak kabarıp, “gulu gulu” diye üzerlerine atılır, cümlesi kaçarlar.) Anlaşıldı, folluğa oturacağız. Bunlar deli be! Hiç insandan hindi olur mu?

KAYARTO: Ayo, bu insana benziyo.

DENYO: Daha yeni insan olmuş.

II. ZENNE: Ayol, tanıyamadınız mı? Bostan korkuluğu. Buraya yuvarlanmış.

KAVUKLU: Hanımda da ne gözler var.

II. ZENNE: Sen burada ne geziyorsun?

KAVUKLU: Burası benim de, ondan.

II. ZENNE: Sen buranın sahibi misin?

KAVUKLU: Evet ya.

DENYO: Yanlış. Bunun da sahibi var. İpini boş koyvermiş.

KAYARTO: Sahi yi. Bostanın kopeğine benziyo.

KAVUKLU: Çok söylemeyin. Ben Arslan Beyin uşağıyım.

92 Kavara: balı alınmış petek.

HEPSİ: Aaa!

DENYO: Aptala bak! Senin gibi uşak olur mu?

KAVUKLU: Aptal kim, ulan?

DENYO: Bana “Aptal” deme, kızarım haa! “Budala” dersen ne ise!

II. ZENNE: Doğru söyle, Arslan beyin uşağı mısın?

KAVUKLU: Yalan mı? Hem de vekilharcı.

II. ZENNE: Beni tanıyamadın mı?

KAVUKLU: Hayır.

II. ZENNE: Ben, Arslan Beyin haremiyim.⁹³

KAVUKLU: Öyleyse gidip haber vereyim. (*Gider.*)

— Beyefendi, Hanım gelmiş.

ARSLAN BEY: Bahçe kapısında mı?

KAVUKLU: Balıkpazarı'nda,⁹⁴ meyhanede.

ARSLAN BEY: Doğru söyle, nerede?

KAVUKLU: Kapı önündeler.

ARSLAN BEY: Dur, karşılayalım.

(*Karşılarlar.*) — Sevgilim, yolda yoruldunuz mu?

II. ZENNE: Hayır, efendim. Geze geze geldik.

KAYARTO: Öpeyim, Beyim.

ARSLAN BEY: Çok yaşa!

KAVUKLU: Öp Hanımın elini.

(*Kayarto öper.*)

II. ZENNE: Çok yaşa, kızım.

KAVUKLU: (*Denyo'ya*) Ne duruyorsun, budala? Öp Beyin eteğini.

DENYO: (*Korkarak.*) Öpeyim. (*Öper.*)

KAVUKLU: Öp benim elimi.

(*Denyo öper.*)

KAVUKLU: Öp Hanımın elini.

(*Denyo öper.*)

KAVUKLU: Öp Beyin eteğini.

(*Denyo öper.*)

ARSLAN BEY: Artık yeter. Biraz da görüşelim. — Hanımcığım, bu köşk müferrih,⁹⁵ hem de havadar.⁹⁶

II. ZENNE: Nerede olsak dünya bize zindan. Yavrumun hayali daima gözümün önünde.

ARSLAN BEY: (*Ağlayarak.*) Gene aklıma getirdin.

II. ZENNE: (*Ağlayarak.*) Ne yapayım, aklımdan çıkmıyor.

(*Denyo ağlar, Kayarto kedi gibi miyavlayarak ağlar, Kavuklu da kedi gibi bunlara iştirhak eder.*⁹⁷ *Hepsi birden ağlarlarken, “Miyav, pıh!” diye hâtime*⁹⁸ *verirler.*)

KAVUKLU: Bu gidişle dama çıkacağız.

II. ZENNE: Beyim, bu uşağı yeni mi aldınız?

ARSLAN BEY: Evet. Yalnız kendi hizmetime mahsus.

II. ZENNE: Pekâlâ.

DENYO: İyi adam ama, çok ahmak bir şey.

KAVUKLU: Sus, ulan! Şimdi haa!

DENYO: Ben senden korkmam. Ne yaparsın ki?

KAVUKLU: Seni döverim.

DENYO: Ben dayaktan korkar mıyım sanki?

93 **Harem:** nikâhlı karı, zevce.

94 **Balıkpazarı:** Haliç'in İstanbul yakasında. Eminönü yöresinde bir yer. Eskiden meyhaneleriyle ünlüydü. (Kavuklu, Arslan Beyin **bahçe kapısı** sözünü, Eminönü yöresindeki bir semt olan **Bahçekapısı** anlamında alarak sözcük oyunu yapıyor).

95 **Müferrih:** ferahlık veren, iç açan.

96 **Havadar:** havalı, havası güzel.

97 **İştirâk etmek:** katılmak.

98 **Hâtime:** son.

ARSLAN BEY: Haydi, odalarınıza gidin de, istirahat edin.

(Hepsi gider, ayrı otururlar. Bey de, yeni-dünyadan uzak bir yerde Kavuklu ile oturur.)

(Zurna, Tiryaki havası çalar. Tiryaki, türkü söyleyerek gelir.)

TİRYAKİ:

*⁹⁹ Fesleğen ekim gül bitti
Dalında bülbüller öttü (aman aman)
Ötme bülbül yârım gitti

(Ben dertliyim aman aman)
Ben dertliyim kan ağlarım
Kara bağlarım yanar ağlarım

Fesleğenim ocak ocak
Ne kaçarsın köşe bucak (aman aman)
Vuracaksan işte bıçak

(Ben dertliyim aman aman)
Ben dertliyim kan ağlarım
Kara bağlarım yanar ağlarım

Yorganın ucuna bastım
Koynuna girmektir kasdım
A benim cilveli dostum

(Ben dertliyim aman aman)
Ben dertliyim kan ağlarım
Kara bağlarım yanar ağlarım

(Kavuklu karşılar.)

TİRYAKİ: Selâmün-aleyküm! — Maşallah, çok şükür görüştüğümüze! — Nasılsın, iyi misin? — İyiyim çok şükür! Sen nasılsın.

KAVUKLU: Ne tuhaf be! Kendi söylüyor, kendi cevap veriyor.

* Bestecisi bilinmeyen, İsfahan makamında şarkı
99 Ölçek: 8

TİRYAKİ: Ne geziyorsun burada? Uğru¹⁰⁰ musun?

KAVUKLU: Uğursuz sensin.

TİRYAKİ: Çalı-koparan¹⁰¹ mısın?

KAVUKLU: Yaprak-toplayan... Ne biçim lâflar bunlar?

TİRYAKİ: Sana birini soracağım, tanıyor musun?

KAVUKLU: Kim o soracağın?

TİRYAKİ: Kimdi o soracağımı sen bilirsin.

KAVUKLU: Ben ne bileyim kimi soruyorsun.

TİRYAKİ: Amma da ahmak şeymişin haa! Bilsen e!

KAVUKLU: Çattık be!

TİRYAKİ: İyi kaptan olaydın da, çatmayaydın.

KAVUKLU: Ne saçma ihtiyar.

TİRYAKİ: Saçma ama barut yok.

KAVUKLU: ...

TİRYAKİ: Sorduğumu bilmedikten sonra ne duruyorsun karşımda?

KAVUKLU: Kimi istiyorsun, be yahu?

TİRYAKİ: Hah! Aklıma geldi gibi... Şey, şey, şey...

KAVUKLU: “Şey”den başka bir şey yok mu?

TİRYAKİ: Buldum.

KAVUKLU: Cebinde mi?

TİRYAKİ: Buraya “Elmas” isminde bir kız taşınmış.

KAVUKLU: Elmas mı?

TİRYAKİ: Elmas yaa! Bir kız. Bu mahalle-ye taşınmış.

KAVUKLU: *(I. Zenne’ye gider, kapıyı çalar.)*
Kızım, seni arıyorlar.

100 Uğru: hırsız.

101 Çalı-koparan: sağlam kumaş, dürüst, güvenilir kişi.

I. ZENNE: Kim o arayan?

KAVUKLU: Bir ihtiyar.

I. ZENNE: Eyvah! Şimdi tedârikim¹⁰² yok.

KAVUKLU: Borcun mu var?

I. ZENNE: Var ya! Öbür mahallede benim ev sahibimdi. Beş aylık ister.

KAVUKLU: (*Tiryaki'ye*) Şimdi kusura bakma, birkaç gün sonra gel.

TİRYAKİ: Ben tanımam. Beş aylığı birden isterim.

KAVUKLU: Şimdi parası yokmuş. Birkaç gün sonra gel.

TİRYAKİ: Ben tanımam. Para almadan şurdan şuraya gitmem.

KAVUKLU: Para olmazsa ne alabilirsin?

ARSLAN BEY: (*Sert sesle.*) Hamdi Ağa!

KAVUKLU: Buyur, beyim!

ARSLAN BEY: Nedir sokakta o patırtı?

KAVUKLU: (*Gelerek.*) Efendim, şurada bî-kes¹⁰³ bir komşu var. Zavallı, borçlusu gelmiş. Parası da yok.

ARSLAN BEY: Çok fakir mi?

KAVUKLU: Aman, efendim! Hem yetim, hem öksüz. Merhamete şâyan¹⁰⁴ bir şey.

ARSLAN BEY: Kaç kuruş borcu varmış?

KAVUKLU: Otuz lira kadar.

ARSLAN BEY: (*Vererek.*) Al götür çabuk, patırdı kesilsin.

KAVUKLU: (*Meydana gelir.*) İsmail, buraya gel!

PİŞEKÂR: (*Gelir.*) Ne var, Hamdi'ciğim?

KAVUKLU: Şu kızcağızın bu ihtiyara beş aylık ev kirası borcu varmış. Gelecek hafta Arslan Bey verecek. Sen Arslan Beye kefil misin?

PİŞEKÂR: Kefil demek söz mü?

KAVUKLU: Ben de sana kefil olurum.

TİRYAKİ: Sana kim kefil olacak?

KAVUKLU: Sen de bana kefil olursun, ben de sana kefil olurum. Ne alacak, ne verecek...

TİRYAKİ: Ben bu hesaptan bir şey anlamadım.

KAVUKLU: Buna “kefâlet-i müteselsile”¹⁰⁵ derler. Hiç kimse alacaklı kalmaz.

TİRYAKİ: Öyleyse ben gidiyorum. (*Gider.*) (*Pişekâr da gider.*)

KAVUKLU: Bunu da savdık.

(*Beye.*) — Bi-tamâmen¹⁰⁶ parayı verdim.

ARSLAN BEY: Mahallede böyle şeyler zuhûrunda der-akab haber ver.

KAVUKLU: Baş üstüne! (*Oturur.*)

DENYO: Hanım, görüyor musun?

II. ZENNE: Neyi, bakayım?

DENYO: Bizim Beyin yeni aldığı uşağı.

II. ZENNE: Ne yapıyor? Öteberi mi çalışıyor.

DENYO: Çalsa daha iyi. Beye pişkinlik¹⁰⁷ ediyor.

II. ZENNE: Nasıl pişkinlik?

DENYO: Âdeta komşuların genç kadınlarını Beye peşkeş çekiyor.

II. ZENNE: Budalalık etme. Gözünle görmeyince inanma. Benim Beyim öyle

102 Tedârik: araştırıp bulma, hazırlama, hazırlık; (burada) para.

103 Bî-kes: bk. n. 35.

104 Şâyan: yaraşır, değer.

105 Kefâlet-i müteselsile: zincirleme kefâlet.

106 Bi-tamâmen: tamamıyla, tam olarak bütün.

107 Pişkinlik: (burada) pişiricilik, aracılık.

şeyler bilmez. Haydi, işine bak bakayım!

(Zurna, Kürt havası çalar. Kürt, türkü söyleyerek ve oynayarak gelir. Kavuklu da oyuna iştirâk eder.¹⁰⁸)

KÜRT:

¹⁰⁹ Hoy mandil mandil mandil
Kaldır kolların endir
Üç gündür içmemişem
Kaldır kadehin endir

Aya bah yıldıza bah
Damda duran kıza bah
Kız açmış gerdanını
Gerdanda yıldıza bah

— Ülen, gelmişsen koltuğuma, zıpır zıpır hoplayısen. Sen de Kurd misen?

KAVUKLU: Kürt ya!

KÜRT: Naranin Kurd'isen?

KAVUKLU: Sen nerenin Kurd'üsün?

KÜRT: Diyar-ı bakır.¹¹⁰ Sen nerelisen?

KAVUKLU: Ben de Diyar-ı teneke.

KÜRT: Kurdistan'da teneke yoh.

KAVUKLU: Gaz tenekesiyle gitti... Sen nereden geliyorsun?

KÜRT: Sorma hamşarı başıma gelanları.

KAVUKLU: Başına ne geldi?

KÜRT: Edirnekapi'dan yola çıldım, Topkapı, Silivrikapı, Mevlanekapı, Belgratkapı, Yengikapı,¹¹¹ Kumkapı, Ahırkapı...

KAVUKLU: Oradan gireydin, yemini keserdin.¹¹²

KÜRT: Aradım taradım, bulamadım. Kula-

ğıma çalındı, bu mahulle gelmiş, halkı tanırsın, uzun boylu, "Elmas" adında bir kız. Bengi dolandırdı.

KAVUKLU: Sen elden para mı verdin?

KÜRT: Yoh canım! Ben manavlıh iderem. Kavun verdim ona, karpuz verdim ona, üzüm verdim ona.

[.....]¹¹³

MUHACİR: Sen buncazda ne pıtırıyer-sin?¹¹⁴ Yoksa benim gibi pilvan mısın?

KAVUKLU: Pehlivanım.

MUHACİR: Her pilvanı bir isimle yad ederler. Sana ne nam taktılar?

KAVUKLU: Somun pehlivanı. Mutlak, sana da "Halka pehlivanı"¹¹⁵ dediler.

MUHACİR: Sen biliye misin, bana "Koca Mestan" derler. Çokça oyun biliye misin?

KAVUKLU: Bilirim ya.

MUHACİR: Sende ne oyunlar var bakayım?

KAVUKLU: Zeybek, ikitelli, kasap, sirto.

MUHACİR: Bunlar pilvan işi mi be?

KAVUKLU: Bunlarla beraber iki şişe iç de bak, dünyayı devirirsin.

MUHACİR: Boyunduruk'tan¹¹⁶ kaçabilir misin?

KAVUKLU: Geçende babanı gördüm, dar kaçtı.

MUHACİR: Daldırma¹¹⁶ yapabiliye misin?

KAVUKLU: Sana bir daldırma yapayım, gelecek sene hiç aş istemez.

¹¹³ Dört sayfa eksik. Söz konusu sayfaları içine alan ve defterin tam ortasına raslayan iki yaprağın koparılmış olduğu anlaşılıyor. Oyunun gidişinden sezildiğine göre, Kavuklu, I. Zenne'nin borcu için Arslan Beyden para alır, Kürt'ü savar; daha sonra, türkü söyleyerek Muhacir gelir, Kavuklu onu karşılar.

¹¹⁴ Pıtmak: (belki) oturmak.

¹¹⁵ Halka pehlivanı: ?

¹¹⁶ Yağlı güreşte uygulanan oyunlar.

¹⁰⁸ İştirâk etmek: bk. n. 97.

¹⁰⁹ Ölçek: 7

¹¹⁰ Diyar-ı bakır: Diyâr-ı Bekir (Bugünkü adı: Diyarbakır).

¹¹¹ Yengikapı: Yenikapı.

¹¹² Yem kesmek: yem yemek.

MUHACİR: Çapraz'la¹¹⁶ künde¹¹⁶ atar mısın?

KAVUKLU: Çapariye¹¹⁷ gelirse, ya uskumru, ya kefal, kandil kandil çıkar.

MUHACİR: Nirelerde tutuşdun bakayım?

KAVUKLU: Geçen yangında tutuştum, dar söndürdüler.

MUHACİR: Has pilvanmışın. İşcağazım olmasa, seninle bir el tutardım.

KAVUKLU: Ne işin var bakalım?

MUHACİR: Sorma başımda eseni. Bir kaynanam var, hastalandı. Beni de merak tuttu. Hekime, hocaya derken, doktorun biri “— Bu kadına katran içirin.” dedi.

KAVUKLU: Sen de içireydin.

MUHACİR: İçirmez olur miyim? İki okka birden araba katranı içirdim. Az kalsın kocakarı zıbarıyirdi. Kaskatı kesilmesin mi? Meğer yanlış ise koyulmuşuz. Ecza-nede ayrıca Hakkı'nın Katranı¹¹⁸ varmış.

KAVUKLU: Vay! Sen Katran hakkı¹¹⁸ içir-medin mi?

MUHACİR: Yalansız içirdim. Arpacının da adı Hakkı, yidi.

KAVUKLU: Eee, sonra? Kocakarı ne oldu?

MUHACİR: Zeytinyağı fiçisine bastırdık da, dar yumuşadı. Şimdi kendine geldi, katır gibi koşup oyniyeri.

KAVUKLU: Geçmiş olsun! Bu taraflarda işin ne?

MUHACİR: Ben bir taze kadın arıyerim. Sende var mı?

KAVUKLU: Daha kadın satışına başlamadım.

MUHACİR: Yok canım. Bu mahalleye pı-tırmış.

117 Çapari: çok iğneli olta.

118 Hakkı'nın katranı, Katran Hakkı: Hekimlikte kullanılan “katranlı su”yun Hakkı adlı bir eczacı tarafından hazırlanıp piyasaya sürülmüş biçimi olsa gerek.

KAVUKLU: “Pıtırmış” ne?

MUHACİR: Buncaza göç eylemiş. Kulağı-ma vızladılar da geldim. Adını aklıma koydumdu. Sana bir çıkarayım. “Elmas Hanım” diyerler.

KAVUKLU: Sen de mi kuyumculardan ge-liyorsun? Buraya taşındı.

MUHACİR: Hay ömrüne bereket! Nerdey-se bana mekânı göster.

KAVUKLU: Senin onunla ne alâkan var?

MUHACİR: Ona alâka etmedim. Alacağım biraz paracagız var.

KAVUKLU: Ne sattın?

MUHACİR: Altı gün köyden köye, kasaba-dan kasabaya arabamla taşıdım. Sekiz tane altın verecek.

KAVUKLU: Dur, bir gidip göreyim. (*Gider.*)

— Elmas, kızım, bir arabacı gelmiş, se-kiz lira istiyor. Ne dersin?

I. ZENNE: Eyvah! Hep de param olmadığı zaman geliyorlar.

KAVUKLU: (*Beye gider.*) Efendim, şurada kimsesiz kıza bir alacaklı gelmiş, araba kirası istiyor.

ARSLAN BEY: Ne kadar para?

KAVUKLU: On lira kadar bir şey.

ARSLAN BEY: (*Vererek.*) Al, götür.

KAVUKLU: (*Muhacir'e.*) Şimdilik dört lira-sı varmış. Al şunu; beş, on, yirmi hafta sonra gene gel.

(*Muhacir gider. Kavuklu, Beyin yanına oturur.*)

DENYO: A Hanımcığım, siz vurdum-duy-maz, kör ayvaz gibi iş görüyorsunuz. Sonra Beyi elimizden kaçıracağız.

II. ZENNE: Gene ne oldu, budala?

DENYO: Ne olacak? Gene avuçla paralar
Beyden o tazeye gidiyor. Doğrusu, bu
yeni gelen uşak adamakıllı pişkinmiş.

II. ZENNE: Hadi hadi! Evin içine dirsizlik
verme. Ben öyle münasebetsiz şeyler-
den hoşlanmam.

DENYO: Hanım, sonunda çok pişman ola-
caksınız.

II. ZENNE: Senin aklın o kadar erer. Bey,
yaptığını bilir insanlardandır.

(Zurna, Kayserili havası çalar. Kayserili,
türkü söyleyerek gelir.)

KAYSERİLİ:

¹¹⁹ Gozeller oturmuş yola bîhınır
Âşık dediğin ma'sûkun¹²⁰ sahinır
Eser bâd-ı sabâ¹²¹ bağa dohundur
İlgıt ılgıt eser bûyu¹²² silanın
Silanın silanın ey

Çıhabilsem şu derenin düzüne
Gatlanırım yârimin her sözüne
Mâil oldum sevdiğimin gozüne
İlgıt ılgıt eser bûyu silanın
Silanın silanın ey
(Oyun)

¹²³ Kekliği düz ovada avladım
Yar guldu ben ağladım
Sevdiğüm yarıvucuğum
Senin çün çoh çağladım
Gınalı barnahların
Gumuşdur dırnahların
Geliver yanıma keklik
Gasdın canıma keklik

(Oynar. Kavuklu da birlikte oynar.)

KAYSERİLİ: Çoh şükür bir ayı oynadabil-
dim.

119 Ölçek: 11 (genellikle 4 + 4 + 3)

120 Ma'sûk: sevgili.

121 Bâd-ı sabâ: tan yeli.

122 Bû, Bûy: güzel koku

123 Ölçek: 7

(1., 3., 7. dizelerde ölçek bozuk)

KAVUKLU: Aferin, usta Çingene!

KAYSERİLİ: Ne gızıyon? Banğa gafa tutma.

KAVUKLU: Amma sırnaşık şeymişsin! Sa-
na bir şey dedik mi?

KAYSERİLİ: Bir de disen ne olur ki? Sanki
ne oldu? Öngünden yemini mi galdır-
dış? Başından torbanı mı çıhardış?

KAVUKLU: Amma kalabalık ağızlısın. Bi-
raz sus.

KAYSERİLİ: Şunun şurasına geldim, kay-
fim oynamak istedi. Garşıma geçdin ne
zıplıyon? Guyruğuna sinek mi gundu?
Nalına çahıl mı geçdi?

KAVUKLU: Hemşerim...

KAYSERİLİ: Nirden hemşerin oluyom?
Beni tanı mın? Bir yerde gordü mün?
Gaba herif!

KAVUKLU: Kabalık hangimizde?

KAYSERİLİ: Hele şunga bah! İfran ol if-
ran!

KAVUKLU: Ne, ne? "İfran" ne? Ona "ir-
fan" derler. Dilini düzelt de öyle söyle.

KAYSERİLİ: Ne dirler, ne dirler?

KAVUKLU: İrfan.

KAYSERİLİ: (Gülerek.) Hay, dilini arı soh-
sun! Sen heç nektep gormedin mi?

KAVUKLU: Ona da "mektep" derler.

KAYSERİLİ: Anlaşıldı, senin ohuman yoh;
boş gafalı, cahilin birisisin.

KAVUKLU: Senin okuman var mı sanki?

KAYSERİLİ: Ben her gun gıravataneye gi-
derin.

KAVUKLU: "Gıravatane" ne?

KAYSERİLİ: Gıravataneyi bilmen mi? Ora-
da gazemetin neyin neği ohunur.

KAVUKLU: Orası "kıraathane"dir; "gaze-
metin" değil, "gazete" derler.

KAYSERİLİ: Lan, hırlamasını da bilmen.
Haydi get, gızdırma beni!!

KAVUKLU: Af edersin ama, sen buraya neye geldin? Yoksa bana dalaşmaya mı geldin?

KAYSERİLİ: Gusura bahma, gozüm. Başım da dert çoh da ne söylediğimi bilmiyom. Çoh dertliyim.

KAVUKLU: Ciğercide kabahat. Derdin ne tarafında?

KAYSERİLİ: Sorma. İçim yanıyor.

KAVUKLU: Bir kova su iç.

KAYSERİLİ: Öyle değel. Bir yere biraz para gapdırdım.

KAVUKLU: Çok mu?

KAYSERİLİ: Otuz lira gadar bir şey.

KAVUKLU: Kime kaptırdın?

KAYSERİLİ: Bir yalabuh¹²⁴ taze gıza.

KAVUKLU: O kızın adı ne?

KAYSERİLİ: Emlas Hanım.

KAVUKLU: Senin ismin?

KAYSERİLİ: Mayıs-oğlu Mıstıva.

KAVUKLU: Onun için sende bir tuhaf kokusu var. Sen necisin?

KAYSERİLİ: Çarşıgapusu'nda gavaf. O kız buraya taşınmış. Biliyo mun?

KAVUKLU: Dur bakayım, bir kere sorayım. Eğer o ise...

— Kızım, Elmas! Senin Mayıs-oğlu isminde bir kavafa borcun var mı?

I. ZENNE: Üç senedir ayakkabı aldım, hiç para veremedim. Rica ederim, çok sırtıştı, sav gitsin!

KAVUKLU: Sen merak etme. Şimdi ben ona bir kurtyeniği okurum.

— Mayıs-oğlu, yahu, sende hiç iz'an¹²⁵ yok mu?

124 Yalabuh: Yalabuk, güzel.

125 İz'an: bk. n. 16.

KAYSERİLİ: Ne oldu, gozüm?

KAVUKLU: O biçarenin daha memleketten parası gelmemiş; gelirse, bilâ-noksan¹²⁶ verecek.

KAYSERİLİ: Ben Gayseriliyim, böyle dolma yutmam.

KAVUKLU: Sen bilirsin. Başka yemek yok. Aç kalırsın.

KAYSERİLİ: Sen beni görüyon mu? Banğa Mayıs-oğlu dirler. Paramı almadan hiçbir yere gitmem.

ARSLAN BEY: Hamdi Ağa, buraya gel! Ne o patırtı yine?

KAVUKLU: Şu komşu fukaranın bir kavafa kırk lira kadar borcu varmış. Zavallıda para da yok.

ARSLAN BEY: Ben sana tembih etmedim mi, böyle patırtılara meydan verme. Şu elli liralığı al götür de, işini görsün. (*Verrir*.)

KAVUKLU: İsmail, buraya gel!

(*Pişekâr gelir*.)

KAYSERİLİ: Vay, İsmail Efendi, sen burada mın?

PİŞEKÂR: Elbette ya! Bu mahallenin muhtarıyım. Sen nerelerdesin? Gene dükkânın Çarşıkapı'da mı?

KAYSERİLİ: Nirde olacak? Biz oranın yerlisi sayılırız.

PİŞEKÂR: Sen buralarda ne arıyorsun?

KAYSERİLİ: Şurada bir gızda alacağım var. Bu gılguyruh herif mâni oluyor.

KAVUKLU: Parayı verdik yahu!

KAYSERİLİ: Nirede? Daha elime on para almadım.

KAVUKLU: Sen İsmail Efendiyi nasıl bilirsin?

126 Bilâ-noksan: eksiksiz.

KAYSERİLİ: Turp gibi sağlam.

KAVUKLU: O da seni şalgam gibi sağlam bilir. Şimdi otuz liranı vereceğime İsmail Efendiyi kefil kabul edersin a?

KAYSERİLİ: Elbet. İsmail Efendiye canım gurban.

KAVUKLU: Sen de İsmail Efendiye kefil olursun ya?

KAYSERİLİ: Hay hay!

KAVUKLU: Ben de sana kefil olurum, çünkü sen hepimizden sağlamsın. Şimdi ben parayı vermezsem İsmail Efendiden alacaksın, o vermezse benden alacaksın, eğer benden de alamazsanız bu parayı senden alırım, Mayıs-oğlu.

KAYSERİLİ: Bu hesap doğru mu?

KAVUKLU: Koşu yolu gibi dosdoğru hesap.

KAYSERİLİ: Öyleyse ben ne duruyom? Sımarladık. (*Gider.*)
(*Pişekâr da gider.*)

KAVUKLU: Gördün mü hesabı? Kimsenin kimseden alacağı kalmadı. (*Gider, Beyin yanına oturur.*)

ARSLAN BEY: Nasıl oldu? Alacaklı gitti mi?

KAVUKLU: Gitti, efendim.

DENYO: Hanımcığım, bu seferki olan işleri ne gördün, ne işittin. Yazık, yazık!

II. ZENNE: Yahu, budala mısın nesin? Olur olmaz şeylerle sayıklıyorsun.

DENYO: İş olup bittikten sonra görürsün. Pek çok kederleneceksiniz.

II. ZENNE: Otur oturduğün yerde. Her işe parmağını sokma.

(*Zurna, Acem havası çalar. Acem, türkü söyleyerek gelir.*)

ACEM:

¹²⁷ Ağallığın¹²⁸ haradan¹²⁹ (*de gülüm de*)
Sesin gelir aradan (*ölem ölem*)
Seni menne verübdü (*de gülüm de*)
Yeri gökkü yaradan (*ölem ölem*)
Nanay nannay nay hani de
(*de gülüm de*)

Bu dünyada gadir bilen yâr hani

KAVUKLU: (*Aynı ahenkle.*) Aman aman aman! Sancım var aman!

ACEM: Mene bah, hemşeri. Pes¹³⁰ ki âvâz¹³¹ idersen. Âvâzın yahşidi¹³² haa!

KAVUKLU: “Avazım ekşi” ne?

ACEM: O senin âvâzın meni dil-hûn¹³³ edir. Âvâz eyle görem.

KAVUKLU: Anlamıyorum ya. (*Ahenkle.*) Ahi aman aman!

ACEM: Al sana pul verirem. Âvâz eyle görem.

KAVUKLU: (*Ahenkle.*) Ay, para verdi aman aman!

ACEM: (*Ağlayarak.*) Ahi ahi ahi!

KAVUKLU: Ne ağlıyorsun?

ACEM: Emmimin bir dâbbesi¹³⁴ vardı, böyle ki bağıra çağıra canı çıkmışdı haa.

KAVUKLU: Senin de niyetin öyle galiba.

ACEM: Özün yahşi zata benzirsen. İşiderem, senin kimi¹³⁵ zât kişiler tahlid yapır, mizanlık edirler. Sen ki tahlid bilübsen?

KAVUKLU: Bilirim.

ACEM: Özün ki tahlid yapanda, tümen¹³⁶ pul apararem.¹³⁷

127 Ölçek: 7

128 Ağallık: Ağalık?

129 Hara: nere?

130 Pes: imdi, şimdi.

131 Âvâz: yüksek ses, bağır; (burada) nağme, ezgi.

132 Yahşi: güzel.

133 Dil-hûn: yüreği kanlı, içi kan ağlayan.

134 Dâbbe: binek hayvanı.

135 Kimi: gibi.

136 Tümen: (burada) çok; (belki Tûmân: 10 riyal değerinde İran parası).

137 Aparmak: vermek.

KAVUKLU: “Pul” nedir yahu?

ACEM: “Pul” dedigin, “dînâr”¹³⁸ di, “pâ-re”di.

KAVUKLU: İşin içinde para varsa her şey yaparım.

ACEM: Hayvan tahlidi bilübsen?

KAVUKLU: Bilirim.

ACEM: Ökküz kimin çağır baham.

KAVUKLU: Bööö, bööö, bööö.

ACEM: Hah hah hay! Ökküz olmuş. İnek de olasen?

KAVUKLU: Onu baban olsun.

ACEM: Para verirem. (*Verir.*)

KAVUKLU: Mööö, mööö, mööö.

ACEM: Keçi kimin çağır baham. Al pul sana. (*Verir.*)

KAVUKLU: Beee, beee, beee.

ACEM: Hah hah hah! Hoşuma getdi. Al dînâr sana. Özün ki ökküz kimin ünle-din,¹³⁹ inek kimin çağırdın, keçi kimin çağırdın, goyunca çağırupsen.

KAVUKLU: Onu babana çağırt.

ACEM: Mene bah, hemşeri, mekânın¹⁴⁰ mundadi?

KAVUKLU: “Mekiğin bundadı” ne?

ACEM: “Süknân¹⁴¹ mundadi” deyirem.

KAVUKLU: Sütünnemi ne yapacaksın? Sen fikri değiştirdin.

ACEM: Yoh, bu mahallede iskân idesen?

KAVUKLU: Haa, evet, bu mahallede otu-ruyorum.

ACEM: Burada bir zenan¹⁴² kişi olupdi. “Elmas Hanım” diyeller.

KAVUKLU: Ne yapacaksın?

ACEM: Biraz mene borcu olupdi. Onu al-maya gelmişem.

138 *Dînâr*: bir çeşit altın para.

139 *Ünlemek*: seslenmek, bağırarak (Ün: ses).

140 *Mekân*: yer, (burada) oturlan yer.

141 *Süknâ*: oturlan yer.

142 *Zenan*: kadın.

KAVUKLU: Borcu çok mu?

ACEM: Çoh bir şey değildi. Men ki zen-neciyem,¹⁴³ biraz mal almışdı. Elli beş liradi.

KAVUKLU: Elli beş lira mı? amma ettin haa! Dur, bir sorayım.

— Elmas Hanım, senin bir Acem’e bor-cun var mı?

I. ZENNE: Çarşıda zenneci olacak. Ferace al-dım, şal aldım, elli beş lira kadar bir şey.

KAVUKLU: (*Beye gider.*) Beyim, kusura bakma. Bu son olsun. Biçare genç taze-nin bir borcu daha varmış. Ferace almış, parasını verememiş.

ARSLAN BEY: Kaç lira ise götür ver. (*Pa-rayı verir.*)

KAVUKLU: Acemî baba, şimdilik yarısını al da, birkaç gün sonra gene gel. (*Verir.*)

ACEM: Özün ki yahşi zât olduğun bellidi haa! Şimdilik ısmarladık. (*Gider.*)

KAYARTO: (*Kavuklu’yu karşılar.*) Bana bak, cingoz herif! Beni gormiyo mu sandın? Beyefendiyi kandırıp karşıki taze kadınla aştoni piştöni yapıyosun. Utanmiyo musun sen? Ben şimdi Hanı-ma söylerin.

(*Kayarto, Hanımın; Kavuklu, Beyin yanı-na gider.*)

— Büyük-hanum, ayo gormiyo musun koşkun içinde olanları?

II. ZENNE: Gene ne oldu? Kız, sen de ak-lını mı şaşırdın?

DENYO: Ben demedim mi, Hanımefendi? En sonunda Şetâret de olan biteni gördü.

143 *Zenneci*: kadın giyim eşyası satan.

II. ZENNE: Rica ederim, dilinizin altından baklayı çıkarın da, şunu bana âşikâr söyleyin.

DENYO: Âşikârı ne olacak: O yeni gelen uşak, köşkün karşısındaki küçük evde taze bir kadın var, Beyden ona para götürüyor, birtakım cilveli haberler getiriyor.

KAYARTO: Pek doğru, Hanum. Bir haf-tadır ben görüyorsunuz, size söylemedim, aptalın dedikleri doğru.

II. ZENNE: Sen ne yolda gördün, Şetâret?

KAYARTO: Bizim Bey para veriyö, gotürüp ona veriyö. Ham da ne kadar bil-sen. Sabahtan akşama kadar beyi kan-dırıp para taşıyo. O tazedende bilmam ne lâkırdılar getiriyö.

II. ZENNE: Bu da ehemmiyetsiz bir şey. Ben şimdi gider, o münasebetsiz herifi buradan kovdururum. (*Hanım, Arslan Beyin yanına gider.*)

— Beyefendi.

ARSLAN BEY: Ne istiyorsunuz? Burada da mı canınız sıkıldı?

II. ZENNE: Size bir şey söyleyeceğim. Ka-bul ederseniz memnun olurum.

ARSLAN BEY: Ne gibi bir şeymiş o?

II. ZENNE: Ne olacak, şu yeni kapılanan uşağa hemen şimdi yol veriniz.

ARSLAN BEY: Sebep? Size münasebetsiz bir halde mi bulundu?

II. ZENNE: Ben o kadar söylüyorum. Eğer yol vermeyip de buradan uzaklaştırmazsanız ben de bu evden giderim.

ARSLAN BEY: Bu kadar hiddetlenmenizden bir şey anlamıyorum.

II. ZENNE: Doğrusu, bu burada oldukça evimiz yıkılacak, hânedânımız¹⁴⁴ mahv olacak.

144 Hânedân: kökten büyük aile, ocak.

ARSLAN BEY: Hânedânımıza nakîsa¹⁴⁵ getirecek ne halde bulunuyor?

II*587. ZENNE: Beni görmüyor mu zannettiniz? Âdeta, size benim üstüme pişiricilik yapıyor.

KAVUKLU: Namustur bu. Ben bunu kabul etmem ve bu hânedede de durmam.

ARSLAN BEY: Dur, be adam! Senin bî-günah¹⁴⁶ olduğun belli. — Hanım, hanım! Bu adama iftira ediyorsunuz.

II. ZENNE: İftiraya ne hâcet? Şahitlerim var.

ARSLAN BEY: Kimmiş onlar?

II. ZENNE: İşte Şetâret'le Aptal.

ARSLAN BEY: O budalalar ne anlar ve ne görmüşler?

II. ZENNE: Çok söze hâcet yok, Beyim. Bu hânedenden ya ben giderim, ya bu uşak.

KAVUKLU: Aman, Beyim, ben gideyim. Bunca senelik ailenizle kötü olmayınız. Ben bir hizmetçiyim, her nerede olsa barınırım.

ARSLAN BEY: (*Hiddetle.*) Hayır, olamaz! Sen bir yere gidemezsin, çünkü hiçbir kabahatin yok. Benim gibi merhamet-i kalbin¹⁴⁷ var. Ne halleri varsa görsünler.

II. ZENNE: Demek ki bizim gitmemiz lâzım geliyor. — Aptal, Şetâret, haydi yürüyün gidelim! (*Giderler.*)

KAVUKLU: Oldu mu yaa! Şimdi benim gibi bir uşak parçası için koca bir evin hanımı babasının hânesine gitsin...

ARSLAN BEY: Sen merak etme. İleride onlar nedâmet¹⁴⁸ getirirler. Zîrâ senin hiçbir şeyden haberin olmadığı gibi, se-

145 Nakîsa: eksiklik, kusur ayıp.

146 Bî-günâh: günahsız.

147 Merhamet-i kalb: kalbin merhameti, yufka yüreklilik.

148 Nedâmet: pişmanlık.

ni ithâm ediyorlar.¹⁴⁹ Birkaç güne kadar sana tarziye vereceklerine¹⁵⁰ emin ol. Senistirâhatine bak.

(*Arslan Bey, yenedünyada kendi kendine düşünmeye koyulur. Kavuklu, onun haline taaccüb eder;*¹⁵¹ *bir şey de söyleyemez. Bey, zenne elbiselerine âşkaane bakarak kendi kendine mırıldanır. Kavuklu, gene taaccüble seyreder.*)

ARSLAN BEY: (*Kendi kendine.*) Ah! Bir hiddetle ne yaptığımı bilemedim. Yirmi beş senelik ailemin kalbini kırdım. Fakat bu uşak da bî-günah. (*Urubaları koklayarak.*) Sevgili zevcem kokuyor. Hayali, gözümün önünde dolaşmağa başladı. Ne olursa olsun, gene inadımda ısrar edeceğim. — Hamdi Ağa!

KAVUKLU: Ne istiyorsunuz?

ARSLAN BEY: Ben senin için bu kadar senelik zevcemi feda ettim. Sen de bana bir ufak hizmette bulun.

KAVUKLU: Emredersiniz. Ne gibi hizmet?

ARSLAN BEY: Şimdi onlar buradan def olup gittiler. Elbet gene gelecekler. Her ne kadar olsa zevcemi severim, fakat inadımda da ısrar ederim. Mademki o buradan gitti, şurada ona müşâbih¹⁵² birinin gezindiğini istiyorum.

KAVUKLU: Gene kendisini çağırmak lâzım.

ARSLAN BEY: Ne lüzumu var? Sen bana bir fedakârlık et: Şu elbiseleri giyip biraz gözümün önünde dolaş.

KAVUKLU: (*Düşünerek.*) İş fenalaşıyor. — Nasıl olur ya?

ARSLAN BEY: Adam sen de! Sen erkeksin yahu! Benim hatırım için bir kere giyip

dolaşacaksın. Sonra gene çıkarırsın.

KAVUKLU: (*Aptallaştır. Korka korka.*) Hadi hatırınızı kırmayıp giyineyim. (*Giyinir, nâme yaparak*¹⁵³ *dolaşmağa başlar.*)

ARSLAN BEY: (*Rol yaparak.*) Ah, ne de güzel zevcem varmış! Ben çok hatâ¹⁵⁴ etmişim.

KAVUKLU: (*Kendi kendine.*) Eyvah! İş fenalaşıyor.

(*Bu arada, II. Zenne, Kayarto, Denyo, cümlesi usuletle*¹⁵⁵ *gelirler.*)

II. ZENNE: (*Kavuklu'nun kulağından tutarak.*) Kocamda gözün mü vardı?

KAVUKLU: Hakkın yok, Hanımefendi! Ben buraya duvağımı sürüyererek geldim.

II. ZENNE: (*Arslan Beye.*) Beyefendi, bu ne rezalet?

ARSLAN BEY: Af edersiniz. Siz gittiniz, canım sıkıldı. Bu adam da sâf olduğu için, böyle bir eğlence ile vakit geçiriyorum.

II. ZENNE: Ya karşı evdeki aşna pişneyi¹⁵⁶ ne yapalım?

ARSLAN BEY: Nasıl aşna pişne? Benim öyle şeylerden haberim yok. Sen pek âlâ bilirsin ki benim vicdanımda hiçbir leke yoktur.

II. ZENNE: Mademki “— Bu adam sâf ve bî-günahdır.” diyorsunuz, karşıdaki genç tazeyi bu adama nikâhla alırsınız.

KAVUKLU: Gördün mü? Şimdi iş doğruldu.

ARSLAN BEY: Bakalım, o taze kız bâkir miş, bunu kabul eder mi?

II. ZENNE: Biz bir kere Şetâret'le görücü gider, tâlib¹⁵⁷ oluruz.

153 Nâme: (doğrusu: Nağme) yapmak: cilve yapmak, kırtmak.

154 Hatâ: yanlış, yanlışlık.

155 Usuletle: usulca, gürlütle etmeden.

156 Aşna pişne (doğrusu: Aşna fişne): (argo) gizli dost.

157 Tâlib: talep eden, isteyen.

149 İthâm etmek: suçlamak.

150 Tarziye vermek: özür dilemek.

151 Taaccüb etmek: şaşmak.

152 Müşâbih: benzer.

ARSLAN BEY: Haydi gidin. Eğer razı olursa, her bir düğün masârifi¹⁵⁸ benden.

(II. Zenne ile Kayarto beraber giderler.)

II. ZENNE: Baksanız a, kızım! Biraz kapıyı açar mısınız?

I. ZENNE: Buyurun, buyurun, Büyük-hanım! Ben sizleri rahatsız edecektim, siz buraya zahmet buyurdunuz.

II. ZENNE: Çoktan beri karşı karşıya oturuyoruz da, bir kere olsun gelmiyorsunuz.

I. ZENNE: Ne yapayım, Hanımcığım, geçinme dünyası. İştten güçten vakit kalmıyor. Kusura bakmayın.

II. ZENNE: Kızcağızım, kimin kimsen yok mu?

I. ZENNE: Kendimi bileli kimsem olduğunı bilmiyorum.

II. ZENNE: Seni kim büyüttü.

I. ZENNE: On iki yaşına kadar, köylü, ihtiyar bir çoban karısı.

II. ZENNE: Ebeveynini ondan sormadın mı?

I. ZENNE: O kadından bazı şeyler işitirdim, çocuklukla gene unutturdum.

II. ZENNE: Hiç senin anandan, babandan bahsetmedi mi?

I. ZENNE: Ederdi. Göya Tire tarafında bir zengin babam varmış, o da kaybolmuş, ben böyle yalnız kalmışım.

II. ZENNE: Babanın isminden hiç bahsetmez miydi?

I. ZENNE: Babamın ismi Arslan'mış.

II. ZENNE: Öyleyse valideni daha iyi hatırlarsın.

I. ZENNE: Yedi yaşında kaybolduğum için validemin gerdanında bir iri kara

ben olduğunu bilirim. Çünkü onunla çok oynardım.

II. ZENNE: Ne tarafında olduğunu biliyor musun?

I. ZENNE: Dur bakayım... Hah! Sol tarafında.

II. ZENNE: Senin ismin?

I. ZENNE: İsmim değişmedi. kaybolduğum zaman o kocakarıya ben söyledim: İsmim "Elmas".

II. ZENNE: Bakayım gözlerine. (*Bakar.*) Evet, ta kendisi. Evlâdım, gel âğuşuma!¹⁵⁹ Ah, ciğer-pâre¹⁶⁰ Elmas'çığım! Ne kadar da hasretini çekti. (*Kavuşurlar.*) — Kız Şetâret, git, Beye müjde ver.

KAYARTO: Vaya yo! Vaya yo!...Bagefendi, mujda, mujda, mujda da mujda!...

ARSLAN BEY: Kız, ne oluyorsun? Deli mi oldun?

KAYARTO: Kuçuk hanum bulundu?

ARSLAN BEY: Hangi küçük-hanım.

(II. Zenne ile I. Zenne, beraber, Arslan Beyin yanına gelirler.)

II. ZENNE: İşte, sevgili kızımız bulundu.

(*Baba, kız kavuşurlar. Ağlama başlar.*)

KAVUKLU: Gene kediler azdı. — Miyav, miyav, miyav, pıh!

ARSLAN BEY: Mademki kızımızı bulduk, düğüne derneğe hâcet kalmadı. Sana başka bir kız buluruz.

KAVUKLU: Sözüünüzde sebât etmiyorsunuz.¹⁶¹

ARSLAN BEY: Benim gibi hânedândan bir adam, uşağına kızını vermez ya!

¹⁵⁹ Âğuş: kucak.

¹⁶⁰ Ciğer-pâre: ciğer parçası, çok sevgili.

¹⁶¹ Sebât etmek: direnmek.

¹⁵⁸ Masârif: bk. n. 43.

KAVUKLU: Eğer ben bu vukuâta¹⁶² sebebiyet vermeseydim siz de kızınızı zor bulurdunuz.

II. ZENNE: O da doğru. Şimdi ben de bu adama hak veririm. Gel, Beyefendi, sözünüzden dönmeyin, şunu kendimize damat edelim.

ARSLAN BEY: Pekâlâ. Ben de sizin sözünüze iştirâk ederim.¹⁶³ Bundan böyle hem evlâdım, hem de damadım. Hem men düğün tedârikine¹⁶⁴ başlayalım. Şu ahçıbaşıya haber gönderin gelsin.

(Zurna, Hirbo havası çalar. Hirbo, türkü söyleyerek gelir.)

HIRBO:

¹⁶⁵ Fadime'nin aya garşu bacası
Irgalarken zıp çıhageldi gocası

(Oyun)

Honguldu hongul hongul
Honguldu hongul hongul

¹⁶⁶ Gene gordum boyu uzun
[serv-i bulendum

Afatu gorduğum yirde daşa
[vurdum nacağı

(Oyun)

Honguldu hongul hongul
Honguldu hongul hongul

(Kavuklu, karşılar.)

¹⁶⁷ Zerefet bilmiyosun boş yere
[hongurma ayu

¹⁶² Vukuat: olaylar.

¹⁶³ İştirâk etmek: bk. n. 97.

¹⁶⁴ Tedârik: hazırlık (bk. n. 102).

¹⁶⁵ Ölçek: 11 (4 + 4 + 3)

¹⁶⁶ Ölçek: 15 (4 + 4 + 4 + 3)

Türkünün bütünü ve doğru biçimi için bk.
Cevdet Kudret, Karagöz, c. I, İstanbul, 2004,
s. 127)

¹⁶⁷ Ölçek:

Feilâtün (fâilâtün) feilâtün feilâtün feilün
..-- [-.-] ..-- ..-- ..-

Sana eşşek diyolar ben nideyim
[emmi dayu

Salınıp da goca Çingen ne durun
[garşumda

Sıçrayup olsan a sen kısmetini
[funda payu

Dokuz on dil bilirim zarifim elbette
[eşek

Ermenice ur gestas¹⁶⁸ urumca
[pu payı¹⁶⁹

Bana açmaz edemezsin ben anın
[ustasıyım

Sana kürk giymek yakışır mu
[be ayu

KAVUKLU: Merhaba, gözüm!

HIRBO: Gozün çıhsun!

KAVUKLU: Merhaba, ciğerim!

HIRBO: Ciğerini kopekler yisün.

KAVUKLU: Hoş geldin, ayı!

HIRBO: Eyvallah, dayı!

KAVUKLU: Ahçısın galiba.

HIRBO: Yimek onarurun. Beyefendi ünle-
di,¹⁷⁰ gele-goydum.

KAVUKLU: Beyefendi, ahçı geldi.

ARSLAN BEY: Çağır buraya, konuşalım.

KAVUKLU: Gel bakalım, ayı dayı!

ARSLAN BEY: “Ayı” dimeyomun, goltu-
ğum gabariye.

KAVUKLU: Senin kıyafetinden belli.

ARSLAN BEY: Ahşıbaşı, bizim cemiyeti-
miz¹⁷¹ var. Yüz sofralık yemek masârifi-
ni¹⁷² söyle, zîrâ davetlim çok.

¹⁶⁸ Ur gestas: nereye gidiyorsun?

¹⁶⁹ Pu payı: nereye gidiyorsun?

¹⁷⁰ Ünlemek: (burada) çağırmaq (bk. n. 139).

¹⁷¹ Cemiyet: (burada) düğün.

¹⁷² Masârif: bk. n. 43.

KAVUKLU: Evvelâ, ne kadar et gider?

HIRBO: Gırk goyun.

KAVUKLU: Bir de çoban. Mer'âya¹⁷³ koy-ver.

HIRBO: Altı çuval pirünç.

KAVUKLU: Yüz de kazan, elli imâret,¹⁷⁴ tamam!

HIRBO: Altı okka zafran.¹⁷⁵

HIRBO: İki bin yumurta.

KAVUKLU: Yüz tavuk, yüz de folluk.

HIRBO: Bin ilimon... İnce yimek var mı?

ARSLAN BEY: Elbette olacak. Tatlıların hepsini isterim.

KAVUKLU: Tulumba tatlısı yapar mısın?

HIRBO: Âlâsını.

KAVUKLU: Nasıl yapılır bakayım?

HIRBO: Bir ovka una yirmü yumurta gı-rarsun, hıkmuklarsun, hıkmuklarsun, o garışur; üzerine bir çaput örtersün, hamur orada uyur.

KAVUKLU: Ninni filân söylenecek mi?

HIRBO: Datluyu gaynadursun, yağı tavaya gorsun, erür. Erüdükden kellim, galup vardur, hamuru galuba goyup carkadak basarsun. O yağda gabarur, kevgirle alur, datluya atarsun, datluyu içer. Ağ-zına aldun mu “cark” ider, datlusu da “cirk” ider.

KAVUKLU: Efendim, her bir şeyi ahçıya bırakalım. Hepsini biliyor.

ARSLAN BEY: Haydi, öyleyse, Sinanoğlu, istediğin gibi yap, kotar.

(*Hirbo gider.*)

(*Pişekâr gelir, Mahallelinin gelini getirdiklerini haber verir.*)

(*Zurna, ilâhî usulü türkü havası çalar.*)

173 Mer'â: otlak.

174 İmâret: yoksullara ekmek ve yemek dağıtılan yer.

175 Zafran: safran.

Başta Kokoroz,¹⁷⁶ alel-acâyîp¹⁷⁷ kıyafette; arkada Mahalleli ve Sahte Gelin.)

HEPSİ:

¹⁷⁸ Bir beşik yaptırdım hurma dalından
Bardağın işlettim sırma telinden
Ne çabuk usandın yeni gelinden
Söyle sandalcı oğlu yâr beni alsın
Eee eee eee çocuk ninni
Çocuk uyanırsa babası belli

PİŞEKÂR: Kokoroz Efendi, gelini oturtun da duaya başlayın.

KOKOROZ: Saat beşte çıktık yola, biraz edelim şurada mola!

KAVUKLU: (*İçeriden.*) Hepinize uğurlar ola!

KOKOROZ: Haydi gidelim, güveyi getirelim! (*Giderler.*)

(*Kavuklu, redingot giymiş; gözlük takmış; ufak, püskülsüz fesle, baston elinde; Mahalleli ile beraber gelir. Gelinin yanına oturturlar.*)¹⁷⁹

KOKOROZ: (Duaya başlar.) Cümleten¹⁸⁰ deye: “—Hay hay hay! Güm!”

KAVUKLU: İskeleye kazık kakıyorlar.

KOKOROZ: Üzerimize ehem,¹⁸¹ elzem¹⁸² olan lâklâkıyyât,¹⁸³ Rabbim şu âdemle şu kadının hüsn-i imtizâclarını¹⁸⁴ maymun mundar¹⁸⁵ eyleye!...

176 Kokoroz: oyuna İmam çıkarılamadığı için, onun parodisi olarak böyle bir tip uydurulmuş. Karagöz oyunlarında ise perdeye İmam çıkarılmıştır (bk. Cevdet Kudret, *Karagöz*, c. II, s. 560-561; c. III, s. 299-301).

177 Alel-acâyîp: pek acayip.

178 Ölçek: 11

179 Aşağıdaki dua sahnesini karşılaştırınız; bk. Cevdet Kudret, *Karagöz*, c. II, İstanbul, 2004, s. 797; c. III, s. 1083.

180 Cümleten: hep birlikte (Cümle: hep, hepsi).

181 Ehem: çok önemli.

182 Elzem: çok gerekli.

183 Lâklâkıyyât: boş lâflar, çeneçalma.

184 Hüsn-i imtizâc: güzel uyuşma, iyi anlaşma.

185 Maymun mundar: “Meymûn ü berhudâr” [= uğurlu ve mutlu] sözünün çarpıtılmış biçimi.

MAHALLELİ: Hay hay!
KOKOROZ: Çürük gemilere sandaal eyleye!

MAHALLELİ: Hay hay!
KOKOROZ: An-karîb-üz-zâman¹⁸⁶ helâ kaplarına mandaaal eyleye!

MAHALLELİ: Hay hay!
KOKOROZ: İkisini birden sebzevatçı dükkânına kınalı şalgaam eyleye!

MAHALLELİ: Hay hay!
KOKOROZ: Etrâfa eknâfa¹⁸⁷ medyûn¹⁸⁸ olup çoluğa çocuğa rezîl ü rüsvây¹⁸⁹ eyleye!

MAHALLELİ: Hay hay!
KOKOROZ: Koltuk altında köpekmemesi nasîb ü takdîr¹⁹⁰ eyleye!

MAHALLELİ: Hay hay!
KOKOROZ: Vücûd-i nâ-pâkini¹⁹¹ keçi uyu-
zu ile müzeyyen¹⁹² eyleye!

MAHALLELİ: Hay hay!
CÜMLEŞİ:
— Yumurtalı tavuk
Yumurtası nerede?
— Folluktadır follukta!

*(Kavuklu, Pişekârın elinden pastayı alır,
cümlesini döver, kovar.)*

ARSLAN BEY: Gelin bakayım elimi öpün!
(Öperler.) Berhurdâr¹⁹³ olun! (Gider.)

(Gelin, güvey yalnız.)

KAVUKLU: Yüzünüzü açar mısınız, Elmas'ım?

SAHTE GELİN: Yüzgörümlüğü.

KAVUKLU: Yüzgörümlüğü ne oluyor?

SAHTE GELİN: Kadınların yüzünü görmek için kıymetli bir hediye vermek lâzım.

KAVUKLU: Erkeklerin yüzü hayrat mı?
(Gelinin yüzünü zorla açar. Korkar, kaçar.) Bu ne?... Yanlış!... Benim zevcem bu değil!

BİTİŞ

ARSLAN BEY: (Gelir.) Oğlum, bunu sana bir lâtife olsun diye yaptırdım. Gelinin içeride hazırdır... Velî-nimetler¹⁹⁴ kusurumuzu af ederler. İnşallah, gelecek oyunda güldürüp eğlendirmeye daha ziyade gayret olunur.

(Etrafı selâmlarlar, giderler.)

186 An-karîb-üz-zaman: yakın zamanda.

187 Eknâf: taraflar, yanlar, yönler.

188 Medyûn: borçlu.

189 Rezil ü rüsvây: rezil, maskara (Her iki sözcük de aynı anlamda).

190 Nasîb ü takdîr: Tanrıca verilen kısmet.

191 Vücûd-i nâ-pâk: kirli vücut.

192 Müzeyyen: süslü.

193 Berhurdâr: berhudar, mutlu.

194 Velî-nimet: nimet sahibi, doyuran, besleyen.

EK I

ESKİCİ KASIM

Kaynak:

A. Cemil, *Eskici Kasım*, (komedyâ 1 perde), Mekteb-i Sanâyi matbaası, İstanbul 1303 (1886)

KİŞİLER

TEVFİK AĞA (Eskici ustası)

KASIM (Eskici çırağı)

TAHİR (Komşu)

ÂKİLE HANIM (Tahir Ağanın¹ büyük kerimesi²)

ZARİFE HANIM (Küçük kerimesi)

ARİF BEY (Âkile Hanımın sevgilisi ve Tahir'in kardeşi oğlu)

BİR HIRSIZ

1 **Ağa:** metin içinde "Efendi" diye anılmaktadır.

2 **Kerime:** kız evlât.

ESKİCİ KASIM

(Perde açıldıkta eskici dükkânı gösterilip karşısında bir hânenin kapı ve penceresi müşâhede olunur.³)

BİRİNCİ FIKRA⁴ TEVFİK USTA, KASIM

TEVFİK: Anladın ya. Ben gelenecek bu kunduraların pençelerini vurmali. Hem etraflarını da yamayip bitirmeli.

KASIM: Pençeleri vurulup etrafları yamandıktan sonra daha neresi kalacak?

TEVFİK: İşte iyi ya. Biter gider, hem de sahibi akşama gelecek, hazır bitmiş bulur.

KASIM: İyi, ustacığım ama, pençe vurmağa kösele yok.

TEVFİK: Eski köseleler vardı, nereye gitti?

KASIM: Duruyor ama, o köseleler bu eski kunduralardan söktüğümüz köselelerden daha fena.

TEVFİK: Nene lâzım. Sen işi uyarına yap, gitsin!

KASIM: Peki, usta, peki. Öyleyse ben akşamacak yapar, hazır ederim.

TEVFİK: Göreyim seni, güzel yap.

KASIM: Elbette. Eski köselelerle yapılan iş şüphesiz güzel olacaktır.

TEVFİK: Sakın işi bırakıp da çocuklarla oynama, gözünü patlatırım haa!

KASIM: Neme lâzım benim.

3 Müşâhede olunmak: görünmek.

4 Fıkra: sahne.

TEVFİK: Geçende etmediğin rezalet kalmamış. Koca bıyıklarından utan. Utan da, bacağın kadar çocuklarla oynama. Adım atlamak, ceviz oynamak, koşmak, sıçramak senin nene yakışmış.

KASIM: Ben ne zaman oynadım?

TEVFİK: Sus, sus! Oynamadan başka, gelip geçenlere de sataşmışsın. Bana hepsini söylediler.

KASIM: Şu köşe başındaki bakkal mı söyledi?

TEVFİK: Bak ne güzel bilirsin.

KASIM: Hakkımda ne iftira etmiş, çünkü onun bana garezi var.

TEVFİK: Hakkında ne iftira edecek? Hem ne garezi olacak?

KASIM: Çünkü benim ona borcum vardı. İnkâr ettim, vermedim de onunçün.

TEVFİK: Tuu, utanmaz! Ettiğin kabahatleri iftihar ederek söylüyorsun.

KASIM: Ama, ustacığım, bilsen bana ne dedi. Namusum varken “— Namusuz.” demesin mi! Artık onun üzerine sen de olsan para verir misin?

TEVFİK: Sus, sus! İki kuruş borcun varmış, verdim, ödedim. Hiç alacaklı alacağından geçer mi? İşte ben gidiyorum. Yerinden kimıldamayacaksın.

KASIM: Susarsam, ya acıkırsam.

TEVFİK: O başka.

KASIM: Şayet bir müşteri gelir de, “— Gel, şu kunduralarımı al, şurasını yamayiver...” Gidip almayayım mı? Yerimden kımıldamayayım mı?

TEVFİK: Bak kalın-kafalı öküzün sorduğu şeye! Elbette müşteriye bakacak ve iş bulursan yapacaksın. İşte ben gidiyorum. Tenbihlerimi anladın ya. Sonra karışmam!

KASIM: Peki, usta, peki. Akşama kadar elimdeki işi bitirmeğe gayret ederim.

(*Tevfik Usta gider.*)

KASIM: (*Meydana hitâben.*⁵) Ne tuhaf adam be! Bana sade “— İş gör.” der. İşi ne ile görmeli? Dükkânı kösele yok, keçi derisi yok, müşteri de gelse yamayacak bir parça yok. Tuhafı neresi, geçen günü bir müşteri geldi, “— Şu çizmenin koncunu yama.” dedi. Ben de almış bulundum. Dükkânın her köşesini aradım, el kadar parça yok ki, yırtık yerini yamayım. Şimdi adam da gelip benimle kavga edecek. Hele hatırıma geldi, acele bakkala koştum. Çünkü ekmek aldığım zamanlar gördümdü, yıllanmış erik pestili vardı, âdeta küflenmiş, paslanmış, keçi derisi hükmüne girmişti. Ondan on paralık alarak belirsizce yamadım. Adamcağız: “— Pek kalın parça koymuşsun.” dedi ise de, “— Kavice olsun diyerek keçi derisi komadım da, vidala koydum.” cevabını verdim; hem de içimden diyordum ki: “Ben sana incecik kayısı pestilini nerede bulayım? Hazırda işte bu bulundu.” diye yavaş yavaş bıyık altından ne kadar gülüyorsam da, o kadar yüreğim oynuyordu ki, “Şimdi burada ayağına gicecek ve pestil de paralanacak olursa,

al sana telli pullu kavgayı!” derken, bereket versin adamcağız giymeden gitti, bir daha da bu dükkânın semtinden geçmedi. Hem de bana “— Çocuklarla oynuyorsun.” diyor. Ben çocuklarla oynamıyorum. Benim oynadığım çocukları görse, ak sakalına, buruşuk suratına, ihtiyar haline bakmaz da zıp zıp sıçrar. Ah, ah, ah! Ben de kendimi zabt edemiyorum. Ne kadar çalışıyorsam da, gözümü karşıki evin penceresinden ayıramıyorum. İçerimde bir ateş hâsıl oldu. Yanıyor, yandıkça her bir damarlarım hararet ve kanıma kuvvet veriyor. Otursam duramıyorum, iş görsem göremiyorum, çıldırıyorum, deli divane oluyorum, yanıyorum, yanıyorum veselâm! Şimdi pencereye gelirler, bana türlü türlü sözler atmağa başlarlar. İllâ o kahkahalarla gülmeleri... Of, of! Gene tavrıma şaşkınlık, zihnime perişanlık gelmeğe başladı... Bugün hiç görünmediler. Acaba ustamın gittiğini mi görmediler? (*Usul usul türkü söylemeğe ve iş görmeğe başlar.*)

İKİNCİ FIKRA

KASIM, ÂKİLE HANIM,
ZARİFE HANIM

ÂKİLE: (*Pencereyi açarak.*) Bak bak, Kasım’a. Ne kadar dalmış, dikiş dikiyor.

ZARİFE: Ha ha ha!.. Türkü söylüyor, öyle mi?

ÂKİLE: Kasım! Kasım! Kasım!

KASIM: (*Pencereye bakıp kızları görerek.*) Vay! Sabahtan beri nerde idiniz?

ZARİFE: Ustan yok mu?

KASIM: Çoktan gitti. Siz neye görünmediniz?

ÂKİLE: Bizim de babamız evde de.

5 *Hitâben*: hitap ederek.

KASIM: Ey, şimdi gitti mi?

ZARİFE: Hayır, uyuyor.

ÂKİLE: Kasım, gel seninle şurada top oynayalım. *(Elindeki topu gösterir.)*

KASIM: İyi ama, benim işim var. Usta tenbih eti, akşamacak bitecek.

ZARİFE: Kuzum Kasım, canım Kasım! Ne olur, bir parça oynarız. Gene dikişi dikersin.

KASIM: Hoppala! Gene bugün biz iş gördük. Usta akşama gene haykırıp bağıracak.

ÂKİLE: Haydi, gelecek misin? Bekliyoruz.

KASIM: Geldim, geldim! Hiç ben sizin hatırınızı kırar mıyım? Ey, siz yukarda, ben aşağıda, nasıl oynayacağız?

ZARİFE: Biz yukardan atarız, sen tutarsın; sen aşağıdan atarsın, biz tutarız.

KASIM: Tamam, tamam! Haydi bakalım!

ÂKİLE: Al işte!... Oh! Tutamadın ya! Tutamadın ya!

KASIM: Ama sen de aksi atıyorsun. Bu yana atar gibi yapıp öbür tarafa atıyorsun. *(O dahi atar.)*

ZARİFE: *(Tutar.)* Bak, biz nasıl tutuyoruz.. Al bakayım! *(Atar.)* Bak, işte gene tutamadın gördün mü?

KASIM: Ben sizin gibi mızıkçılık etmiyorum, doğru oynuyorum. *(Tekrar atar.)*

ÂKİLE: *(Tutar.)* Sen hiç top oynamasını bilmiyorsun.

ZARİFE: *(Telâşla.)* Aman, kardeşim, çabuk at da kaçalım! Babam uyanmış, geliyor.

ÂKİLE: Dur öyleyse kafasına doğru atayım. *(Atar.)*

KASIM: *(Suratına şiddetli çarparak, hiddetle.)* Vay suratım! *(İki eliyle suratını tutarak.)* Ama böyle şaka olmaz... Bu oyun değil, âdeta hıyanetlik. Oynamaktan murat, gülmek; can yakmak mıdır?...
Hele siz durun, ben de size bir atayım ki, bak can yakması nasıl olurmuş... *(Topu yerden alarak başını yukarı kaldırıp bakar ki pencere kapalı.)* Neye kaçtınız ya? “Oyundan kaçanın, oyunda ağlayanın başı kel olur” derler.. Dur, siz şimdi pencereyi açarsınız, bak ben de size nasıl atacağım! *(Pencere açılmasını bekler, o aralık dahi ustası gelip Kasım’ın hâlini arkasında durarak seyr eder.)*

ÜÇÜNCÜ FIKRA

KASIM, TEVFİK USTA,

TAHİR EFENDİ

TAHİR: *(Pencereyi açarak.)* Bugün hava ne sıcak!

KASIM: *(Tahir’i, kerîmeleri Âkile ve Zarife’yi zannederek, elindeki topu şiddetle atar.)* Vay! Yanlış. Tahir Efendi imiş.

TAHİR: *(Suratına çarparak.)* Vay suratım! Bunu hangi çapkın attı?

KASIM: Dükkâna kaçayım. *(Telâşla dönüp dükkâna kaçarken, arkasında bulunan ustasıyla surat suratı çarparak ikisi de düşerler.)*

TEVFİK: *(Yerden kalkarak.)* Seni gidi alçak çapkın seni! *(Elleriyle belini ovarak.)* Vay, vay vay belim! Aman dizlerim!... Dur bak ben sana ne yapacağım!

KASIM: *(Dükkânına koşarak işiyle meşgul olup, kendi kendine.)* Usta da gelmiş be! Hiç haberim yok, arkamda dururmuş. Şimdi ne yapmalı?

TAHİR: *(Hânesinin kapısından dışarı çıkıp ve eliyle yüzünü tutarak.)* Bak, Tevfik Usta. Artık hatırsa, o da elverir. Bu senin çırağına terbiye ver. Elindeki toplu kafamı yaralayacaktı.

TEVFİK: Hakkınız var, efendim. Söylemeğe hâcet yok, bendeniz gözümle gördüm.

KASIM: *(Kendi kendine.)* Vay! İş gittik-

çe alevleniyor. Kaçmadan gayrı yakayı kurtarmanın çaresi yok.

TAHİR: Efendim, elindeki topu benim pencereye atmakta münasebet var mı?.. Ne oldunuz? Siz de topallıyorsunuz.

TEVFİK: Bendeniz de o çapkının şerrine⁶ uğradım. Size top atıp kaçarken ben de geliyordum. Nasıl sür'atle çarptıysa, teker meker ikimiz yuvarlandık. Şimdi göreceksiniz, o çapkına bir temiz dayak attıktan sonra da kovacağım.

TAHİR: Rica ederim, kuzum Tefik Usta, sebep ben olup da fakire mâni-i rızk⁷ ben olmayayım. Hem benim işime yarar, bazı su filân taşır, kendi hâlinde çocuktu.

TEVFİK: Efendim, sabahleyin tenbih ettim ki, “— Elindeki işi bitir.” diyerek. Bu bilâkis oyun oynamağa kalkmış.

TAHİR: Bu seferlik bana bağışla. Bir daha yapmaz. Ben kefilim.

TEVFİK: Peki. Hatırınız için bu sefer de böyle geçsin. (*Kasım'a hitâben.*) — İştıyorsun ya, çapkın!

(*Kasım sükût eder.*)

TAHİR: Nereye teşrif edecektiniz?

TEVFİK: Biraz kösele alacaktım. Telâşla ölçüyü burada bıraktığımdan geri avdet eyledim.⁸

TAHİR: Gene gidecekseniz birlikte gidelim. Ben de o tarafa gideceğim.

TEVFİK: Pekâlâ olur. Durun, ölçüyü alayım. (*Ölçüyü alarak.*) Buyurun efendim. (*İkisi de giderler.*)

KASIM: (*Kendi kendine.*) Yakamızı ucuz kurtardık. Bereket versin Tahir Efendiyeye. Zâhir⁹ suratının acısı geçti de, bana merhamet etti.

6 Şerr: kötülük:

7 Mâni-i rızk: rızka engel olan.

8 Avdet eylemek: geri dönmek (Geri avdet eyledim sözü yanlışır).

9 Zâhir: (burada) görünüşe göre, herhalde.

DÖRDÜNCÜ FIKRA KASIM, ÂKİLE- ZARİFE

ÂKİLE: (*İkisi beraber sokağa çıkarak Kasım'ın dükkânının önüne gelip.*) Ne yapıyorsunuz? Fotin mi dikiyorsunuz?

KASIM: (*Kızları görerek.*) Demincek olanları gördünüz mü?

ZARİFE: Sen de niçin bakmadan atıyorsun?

KASIM: Ya o kadar da suratıma topu atacak ne vardı?

ÂKİLE: Kazâ oldu, kazâ.

KASIM: Öyle ya, kazâ... Mahsus yap da.

ZARİFE: (*Elinde bir deste iskambil kâğıdı olarak.*) Haydi, Kasım, iskambil oynayalım.

KASIM: Benim işim var işim!

ÂKİLE: Kuzum, Kasım, çabucak üç oyun, üç.

KASIM: Of, of, of!... Haydi bakalım. Ama çabuk oynamalı. Hem de nesine?

ZARİFE: Sen bilirsin.

[KASIM: Öpücüğüne.]¹⁰

ÂKİLE: Peki, razıyız. Haydi! (*Kâğıtları karıştırarak üçer kâğıt taksim eder.*) At bakalım.

KASIM: Maça koz, öyle mi? Buyurun.

ZARİFE: Oo! İlk elden koz atmağa başladın. İşte, maçanın kızına iki sayı vereyim.

ÂKİLE: Niçin sayı vereyim? Ben de boş veririm.

KASIM: Üç, iki daha beş... Kâğıt çekin, kâğıt çekin. Sizde koz olmadığını anladım. Size bir iskambil atayım: al kupanın beyini.

10 Bu sözler asıl metinde yok; olayın aşağıdaki gelişmesi gözönünde bulundurularak, tarafımızdan eklendi.

ZARİFE: Vay vay vay! Ben sıkıştım.

KASIM: Yok, yok! Elinizi birbirinize göstermeyin.

ZARİFE: Ne yapayım? İskambil vereceğim... Al sana ispatinin ikilisini.

ÂKİLE: Ben de sana dört sayı vereyim.

KASIM: On bir, on daha yirmi bir, dört daha yirmi beş, beş daha otuz... Mars, mars... Al bakayım sana ikiliği.

ZARİFE: Al benden de iki sayı.

KASIM: Otuz, on bir de daha kırk bir on daha elli bir, iki daha elli üç... *(Kasım sayı sayarken kızlar kaçır, ustası Tevfik gelir ve hiç aldırılmayarak karşısına geçip iskambil oynar. Kasım, ustasının geldiğini görmeyerek kızlarla oynuyorum zannıyla oynar.)* At bakalım, at.

TEVFİK: *(İspatinin papazını atar.)*

KASIM: *(Kahkahalarla gülerek.)* Oyun bitti, oyun bitti!... *(İspatinin beyiyle alarak.)* Elli, elli dört, altmış dört, dört daha altmış sekiz... Yenildin. Gel öpeyim!... *(Diyerek ustasını kızlar zannederek öper ve ustasını görünce şaşırarak yerine oturur.)*

TEVFİK: Ulan, ben sana ne tenbih eyledim?

KASIM: *(Ustasının elini eteğini öperek.)* Aman, ustacığım, aman! Bir daha etmem. Eğer edersem beni döv, öldür, kov, ne yaparsan yap.

TEVFİK: Doğru söyle, bir daha etmeyecek misin?

KASIM: Etmem, ustacığım, etmem.

TEVFİK: Senin şerrinden şaşkına döndüm. Bu defa da yanıma para almağa unuttuğum. *(Çekmeceden para alarak.)* Bu sefer de bakalım ne hünerler icrâ edecek-sin,¹¹ ne marifetler göstereceksin.

KASIM: Bir şey yapmam. Uslu uslu otururum.

(Tevfik gider.)

KASIM: Bak şu hain kızlara! Ustamın geldiğini görmüşler de, bana haber vermediler. Ben de bir daha oynamam.

BEŞİNCİ FIKRA

KASIM, ÂKİLE, ZARİFE

ÂKİLE: Kasım, bak seni ne kadar seviyoruz ki, her saat geliyoruz.

KASIM: Bana lüzumu yok. Sizin için ustadan tekdir¹² işidelim, öyle mi?

ZARİFE: Yaa! Bizi istemiyorsun. Zarar yok... Biz de bir daha gelirsek...

ÂKİLE: Peki. Sen, Kasım, bizi istemiyorsun öyle mi?... İşte gidiyoruz...

KASIM: *(Ayağa kalkarak.)* Değil, canım, istememek değil... Ayağını öpeyim, buraya gelin. Nereye gidiyorsunuz?

ZARİFE: İstemez, istemez. Gelmeyiz artık.

KASIM: “— Ayağınızı öpeyim.” diyorum, yalvarıyorum.

ÂKİLE: Öyleyse körebe oynar mısın?

KASIM: Amma yaptın ha! Elimde işim var.

ZARİFE: Öyleyse gideriz.

KASIM: Gelin, gelin! Ama çabuk oynayalım.

ÂKİLE: Haydi, kardeşim, taş tut.

ZARİFE: İşte tuttum. Vur bakalım... *(Âkile vurur.)* Tamam, tamam! Kurtuldun.

ÂKİLE: Getir, ben de sana tutayım... *(Tutar. Zarife de vurur.)* İşte kurtuldun... — Haydi, Kasım... *(Kasım da vurur.)* Ebe-sin, ebe.

KASIM: Ne ise. Zarar yok. Ben şimdi tutarım sizi.

11 İcrâ etmek: yapmak.

12 Tekdir: azarlama, paylama.

ZARİFE: Gel gözünü bağlayım. (*Gözlerini bağlar.*) Şimdi yerden bir şeyler ara.

KASIM: Ey, gözlerimi aç.

ÂKİLE: Niçin?

KASIM: Ey, gözü bağlı nasıl arayayım.

ZARİFE: Canım, öyle değil... biz sana: “— Ebe, ne arıyorsun.” deriz, sen: “— İğne iplik.” de.

KASIM: Anladım, anladım, şimdi anladım. Siz söyleyin.

(*O aralık Kasım'ın ustası Tevfik gelir. Kızlar kaçarlar ve Kasım'ın gözü bağlı iken sevgilisi Arif beyi içeri alırlar. Kasım gözü bağlı, yeri arar.*)

TEVFİK: (*Kendi kendine.*) Bu gene ne yapıyor?... Ne söylemekten anlıyor, ne dövmekten korkuyor. Ne şey bilmem ki... — Ulan, ne arıyorsun?

KASIM: (*Kızlar söylüyor zannıyla.*) İğne iplik.

TEVFİK: İğne ipliği ne yapacaksın?

KASIM: Torba dikeceğim.

TEVFİK: Ulan, torbayı ne yapacaksın.

KASIM: Taş taşıyacağım.

TEVFİK: Taşı ne yapacaksın?

KASIM: Hamam, hamam.

TEVFİK: (*Kendi kendine.*) Acaba bu oğlan çıldırdı mı? (*Kasım'a hitâben.*) — Hamamı ne yapacaksın?

KASIM: Senin kel başını yıkayacağım.

TEVFİK: (*O aralık eline bir sopa alarak.*) Al, sana taş! Al, sana hamam!

KASIM: Aman! Aman! Aman! (*Gözünden mendili çözüp ustasını gördükte.*) — Ustacığım, bir daha etmem!

TEVFİK: Al, sana bir daha edip etmemek!

KASIM: Usta... Usta... Dur, sana bir şey söyleyim.. Bu sefer de af eyle... Ben bunu kendiliğimden.. Sebebini sana akşam uzun uzun anlatırım. Sen de şüphesiz hak vereceksin.

TEVFİK: Eğer haksız bir şeyse, mutlak kovarım.

KASIM: Ne istersen yap.

TEVFİK: Peki... Şimdi hamal geldi, kösele getirdi mi?

KASIM: Hayır, görmedim.

TEVFİK: Gözü bağlı nerden göreceksin. Hamal da geldiyse, seni o halde görünce deli zannedip kaçmıştır. Varayım gideyim, hamalı arayım. (*Gider.*)

KASIM: (*Kendi kendine.*) Bir de dayak yedik ha?... Şu yaramaz kızlarla bir daha oynamam, hem de görüşmem.

ÂKİLE: (*İkisi beraber kapıdan çıkarak.*) Ah, çuvalı Kasım'a yükletip viraneye bıraktırsak.

ZARİFE: Dur, ben söylerim.

ÂKİLE: Arif Beyi içeri aldım ama, şimdi nerdeyse babam gelir.

ZARİFE: Ey, nasıl çıkarayım? Kasım burada oturuyor. Bir daha gözünü bağlatır mı?

ÂKİLE: Ben Arif Beyi çuvalın içine koydum. Şimdi Kasım'a yükletip, “— Çuvalıyla beraber viraneye at.” der, o da atar, bey de kaçar.

ZARİFE: Dur, ben Kasım'a söylerim. (*Kasım'ın yanına gider.*) — Kasım'cığım!

KASIM: Haydi haydi, işine! Artık yetişir. Bir de dayak yedik.

ZARİFE: Yaa! Öyle mi?

KASIM: Siz bana dost değilsiniz. Düşman düşman.

ZARİFE: Ayağını öpeyim, Kasım, sana bir ricam var.

KASIM: Nedir, söyle. Oyunsan, oynamam.

ZARİFE: Yok, oyun değil... Babam bize para verdi. “— Bir çuval süprüntü var, çuvalıyla beraber attırın.” dedi. Biz parayı yedik. Şimdi babam gelip görürse, ikimize de darılacak. Ne olur, şu viraneliğe çuvalıyla bareber götür, atsan a.¹³ Kuzum Kasım, canım Kasım!

13 **Atsan a:** asıl metinde: attırsan a.

KASIM: Bu ise, bir şey değil.

ÂKİLE: Evet, işte bu kadar. Haydi, gel, al.

(Kasım ve kızlar evden içeri girerler. Meydan boş kaldıkta, Hırsız gelip dükkânda olan eşya ve âletleri alarak gider. Biraz sonra, Kasım, çuval arkasında, inleye inleye dışarı çıkar. O aralık Tevfik ve Tahir birlikte gelirler.)

ALTINCI FIKRA

KASIM, ARİF BEY, TEVFİK USTA,
TAHİR EFENDİ

TEVFİK: Ulan, bu arkandaki yük nedir?

KASIM: *(Şaşırarak.)* Şey...

TEVFİK: Çabuk. Nedir?

KASIM: *(İnkâra mecâli kalmayarak.)* Süprüntü.

TEVFİK: İşini bırakıp da süprüntücülük mü ediyorsun?

KASIM: Tahir Efendinin kızları yalvardı da, “— Şu süprüntüyü dök.” diyerek.

TAHİR: Ne demek? Bizim evde süprüntü yoktur.

KASIM: İşte, efendim, çuval burada. *(Çuvalı boşaltınca, içinden Arif Bey çıkar.)* — Vay! Bu ne?

(Cümlesi taaccübde¹⁴ kalarak.)

TAHİR: Arif, senin burada işin ne?

ARİF: Evet, amcacığım... Siz, bendenize¹⁵ Âkile hanımı vermediniz, ben de onun sevdasına tahammül edemeyerek bu denâette¹⁶ bulundum.

TAHİR: Böyle mi yapmalıydın?

ARİF: Irzına hâlel getirmedim..¹⁷ Dâmen-i pâkini¹⁸ lekedâr etmedim..¹⁹ Ancak

kendisini görmek için bu kadar kabahat ettim.

TAHİR: Eğer öyleyse, ben de sana kızımı verdim.

TEVFİK: *(Telâşla.)* Aman! Bizim dükkân soyulmuş... — Ah, alçak çapkın! *(Kasım’ı dövmeğe yürür.)*

ARİF: Tevfik Usta, dükkânının soyulmasına sebep ben oldum. Mademki ben Âkile’yi alarak murâda eriyorum, tamamıyla zararını tediye ederim.²⁰

TEVFİK: Peki, beyim.

TAHİR: Haydi, eve giderek düğün tedarikine²¹ bakalım! — Tevfik Usta, siz de buyurun.

KASIM: *(Tahir’in elini öperek.)* Ne olur, Zarife’yi de bana veriver.

TAHİR: Sen adam olursan, haydi onu da sana veririm.

TEVFİK: Ben de, beyin vereceği ziyanla sana sermaye düzüp şu dükkânda seni kalfa çıkarırım.

KASIM: Ben de bundan sonra adam olacağımı ve her sözünüze itâat edeceğimi, ne yolda isterseniz sizi temin ederim.

TAHİR: Pekâlâ. Buyurun gidelim!

TEVFİK: Buyurun!

(Cümleten²² giderler.)

KASIM: Oh! Zarife de bana kaldı. *(Diyecek, sevinerek, gülerek, oynayarak gider, perde dahi kapanır.)*

İNTİHÂ²³

14 Taaccüb: şaşma.

15 Bendeniz: kulanuz (Nezakat sözü).

16 Denâet: alçaklık.

17 Halel getirmek: bozmak (Halel: bozukluk)

18 Dâmen-i pâk: temiz etek.

19 Lekedâr etmek: lekelemek (Lekedâr: lekeli).

20 Tediye etmek: ödemek.

21 Tedârik: 1. araştırıp bulma; 2. (burada) hazırlık.

22 Cümleten: hep birden, hepsi (Cümle: hep, bütün).

23 İntihâ: son.

N o t:

Eskici Kasım oyunu, ortaoyununun Batı tiyatrosu yolunda yazılmış biçimidir. Adı *Eskici Abdi* oyunundan, konusu ve olay örgüsü (eskici ırağı Kasım'ın işi gücü bırakıp komşu kızlarla ikide bir iskambil, körebe v.b. gibi oyunlar oynaması, her seferinde ustası tarafından yakalanıp paylanması, sonunda kızlardan biriyle evlenmesi) *Gözlemeci* oyunundan alınmıştır.

Cevdet Kudret'in *Ortaoyunu* çalışmasının ikinci ve son cildinin yayımlandığı 1975'ten bu yana ortaoyunu repertuarına yeni bir katkıda bulunulduğuna tanık olmadık. Eserin yeni basımının yapılacağını öğrenen bir dostumuz elinde yayımlanmamış bir ortaoyunu metni olduğunu haber verdi ve *Meyhane Âlemi* adını taşıyan bu oyunu M. Rauf Ogan'ın (öl. 1978 ?) terekesinden satın aldığını söyledi. Cevdet Kudret eserini hazırlarken M. Raif Ogan'la ilişki kurmuş ve ondaki üç metni (*Mahalle Baskını*, *Sandıklı*, *Tireli*) kitabına katmıştı. Aynı kalemden (Mehmet Safer Efendi) çıktığı açıkça belli olan *Meyhane Âlemi*'nin her nasılsa gözden kaçtığı anlaşılıyor. Yazmayı yayınlamamıza izin veren ve adının açıklanmasını istemeyen dostumuza teşekkür ediyoruz. Metni yeni yazıya aktaran Sayın Meral Bayülgen ile Rumca ibârelerin çevirisinde yardımcı olan Sayın Fedon Kaftoğlu'na da çok teşekkür borçluyuz, sağ olsunlar.

Editör

EK II

MEYHANE ÂLEMİ

Kaynak:

Mehmet Safer, *Meyhâne Âlemi*, yazma; özel arşiv

KİŞİLER

PİŞEKÂR (Küçük İsmail Efendi)

KAVUKLU (Hamdi Efendi)

45'LİK ZENNE (I. ZENNE) (Tesbihçi Ahmed)

II. ZENNE (Şair Ömer)

III. ZENNE (Kız Tevfik)

MEYHANECİ RUM (Garbis)

TEZGÂHDAR

GARSON

GARSON

LAZ

ACEM

KAYSERİLİ

YERLİ ERMENİ

MUHACİR

ARNAVUT

KÜRT

AK ARAP

TÜRK

YAHUDİ

ÇELEBİ (Mirasyedi)

ŞIK (Dalkavuk)

HARABÂT (Dalkavuk)

— Meyhanelerden ücretle getirilir

— Müşteri

Ücretle getirilen, kahveleri dolaşan üç tane çocuk çalgıcı. Üstbaşı pejmürde küplü meyhanesi ayyaşlarından harabât bir sarhoş: Bu rolü aynen icrâ eden Kavuklu Karagöz Mehmed. Camadanlı,¹ Fransız pantolonlu oyuncuların dört tulumacı. Zurna, klarnet, çifte na'ra.² Mun-tazam çıtalarla yapılmış meyhane tezgâhı ve kâğıda sarılı şişelerle donatılmış... Karafalar³... ka-dehler, meze tabakları kira ile getirilir.

İşbu oyunda ciğer tavası, fasulye pilâkisi ve piyazı, sakız leblebisi aynen tedarik edilecek.

1 **Camadan:** (Farsça *câmedân*'den bozma) çapraz iliklenen kısa yelek.

2 **Çift na'ra:** (çifte nakkâre'den bozma) kucakta ya da yerde çalınan vurmalı ritm çalgısı, küçük kudüm.

3 **Karafa:** (Fransızca *carafe* ya da İtalyanca *caraffa*'dan) kulpsuz küçük sürahi.

MEYHANE ÂLEMİ

GİRİŞ

*(Zurna Bülbül peşrevi çalar. Pişekâr mey-
dana çıkar dolaşır, ortaya gelir, huzzârî⁴
iki eliyle selâmlar.)*

PİŞEKÂR: Meyhane oyununun taklidini al-
dım. Çalsın çalgıcı ağalar usul (ü) ahenk
ile velînimetlere⁵ temâşâ ettireyim.

(Zurna şarkı havası çalar. Zenneler çıkar.)

I. ZENNE, II. ZENNE, III. ZENNE (KA-
VUKLU'nun ailesi)

I. ZENNE: Kızlar acaba gelebildik mi?

II. ZENNE: A anne sen de yol bilmiyor-
sun. Tariflerine bakılırsa bu cadde(de)
bulunurmuş.

III. ZENNE: Mama caddesinden Sahrayı-
cedid'e⁶ çıkan dediler burası olacak.

II. ZENNE: Ne biliyorsun kardeşim her
yerde bilgiçlik taslarsın.

III. ZENNE: A abla ben(im) sizin gibi göz-
lerim etrafta değil ki yolun tarafinde.

4 **Huzzâr:** hazır bulunanlar, seyirciler.

5 **Velînimet:** nimet sahibi, besleyen, doyuran.

6 **Sahrayıcedid:** Yenisahra, yeni düzlük. İstan-
bul'un Anadolu yakasında Göztepe ile Eren-
köy'ün arka kesiminde, eskiden bağları ve
mezarlığıyla tanınan semt.

II. ZENNE: Gözlerimiz etrafta oldu da ne
oldu ki sanki.

III. ZENNE: Ne olacak senin bir göz aşina-
lığın Tıbbiyeliyi⁷ yarım saat peşimizde
gezdirdi.

II. ZENNE: Onu da nereden gördün. O se-
nin hüsn-i kuruntun. Çocukcağızı tanı-
sam bari.

III. ZENNE: Abla sen daha çok saman al-
tından su yürütürsün.

II. ZENNE: Ağzımı açtırma, sokaktayız
yoksa bunu iyi bil.

III. ZENNE: Sokakta olmasak ne olurdu ki.

I. ZENNE: Evde kavlimiz⁸ böyle miydi ya.
Hani ya biri birinize kinaye söylemeye-
cektiniz... Bir az da eve bırakın.

III. ZENNE: Bırakıyor mu ya ununu ele-
miş eleğini asmış⁹ hâlâ benimle uğraşı-
yor.

II. ZENNE: Onda dahi gözü kaldı. Allah
senin de kısmetini verir.

III. ZENNE: Ben senin gibi koca canlısı
değilim. Kısmetime küserim.

7 **Tıbbiyeli:** Mekteb-i Tıbbiye (= Tıp Fakültesi)
öğrencisi.

8 **Kavl:** kavlî; söz, sözleşme, anlaşma.

9 **Ununu elemiş eleğini asmış:** yaşı geçmiş, artık
kendisinden bir iş beklenmeyen.

I. ZENNE: A kızlarım ayıptır sokak ortasında bırakın bu lakırdıları gelen geçen var işiten ne demez.

II. ZENNE: Bir daha sizinle sokağa mı çıkarım. Allah göstermesin.

I. ZENNE: E, e yetişir artık. Bak şurada birisi var.

PİŞEKÂR:

Bu ne işve aman cânâ bilemem
[gül müsünüz.
Bahçelerden kat' olunmuş lâle vü
[sümbül müsünüz.
Naz (ü) naim ile geldiniz şu sahn-ı
[meydane
Yoksa kafesten firar etmiş şakıyan
[bülbul müsünüz.

III. ZENNE:

Şiveme cilmeme reftârıma ah
Yanılıp da kapılıp da bana dil verme
[sakın
Sen gibi nice üftadeleri yaktım ben
Ben gibi bir afet-i dil-sûza sakın olma
[yakın.

PİŞEKÂR: Maşallah çifte kumrularım. Birbirlerinizle bülbul gibi konuşuyordunuz. Valide hanımın hiddetini celb ettiniz.¹⁰

I. ZENNE: Doğru söylüyorsunuz İsmail Efendi cahil ile çıkınca yola başına gelir bin türlü belâ.

PİŞEKÂR: Evet efendim pek doğru söylediniz ama siz de genç olmadınız mı? Kim bilir siz mini mini iken ne haşarlıklar yapardınız.

I. ZENNE: Öyle ama sokak ortasında olur mu ya!

PİŞEKÂR: Haklısınız her görüşmenin bir yeri vardır.

II. ZENNE: Anne her rast gelenle görüşürsün. Bu da kim?

10 Celb etmek: üzerine çekmek.

I. ZENNE: A kızım İsmail Efendi'yi tanımadın mı?

II. ZENNE: Yeni Cami'de¹¹ hilal¹² satardı o değil mi?

PİŞEKÂR: Teessüf ederim hanım kızım benzettiğin şeye bak.

III. ZENNE: Abla sen de çok çabuk unuttuyorsun. Bizim eski mahallede aktar¹³ değil miydi.

II. ZENNE: Allah layığını versin şimdi tanıdım. Af edersiniz. İsmail Efendi öpeyim. (El öper.)

PİŞEKÂR: Berhudar ol kızım.

III. ZENNE: Öpeyim efendim. (El öper.)

PİŞEKÂR: Çok yaşa hanım kızım. Maşallah beni hiç unutmamışsınız.

III. ZENNE: Hiç unutmur muyum efendim. Çok iyiliklerinizi gördüm.

II. ZENNE: A kız sen de kimi görsen onu methedersin. Sana ettiği iyiliği görmüyor muydum zannediyorsun. Güya ben görmeden senin eline bebek sıkıstırırdı.

III. ZENNE: Senin gözlerin her yerde velfecr okuyor.^{13a}

PİŞEKÂR: Büyükhanım sizleri çoktandır kaybettik.

I. ZENNE: Sizlere iyi gün dostu desem gücünüze gider. Efendinin sağlığında gelir giderdiniz... Sonraları kapımızın tokmağını elinize almaz oldunuz.

PİŞEKÂR: Efendim sayfiyeye gittiler diye bir daha geledim. İyi biliyorsunuz ki sizlere her zaman gider gelirdim.

11 Yeni Cami: İstanbul'da Eminönü'nde yer alan Yeni Valide Camii.

12 Hilal: bir ucu sivri, öbür ucu kaşık biçiminde, diş ve kulak karıştırmaya yarayan bir tür kürdan.

13 Aktar: (Arapça attâr'dan bozma) baharat ve itriyat (güzel kokular) da satan eski zaman tuhaftıyıcısı.

13a Gözleri velfecr okumak: kurnazca bakmak; kurnazlığı gözünden anlaşılmak.

II. ZENNE: O kadar gizli gelirdiniz ki bey-babamla görüşür annem bile gidip gelişinizi zor duyardı.

PİŞEKÂR: Efendim tabii gittiğim yere rahatsızlık vermek istemem de.

II. ZENNE: Ne demek. Peder sizi severdi, annem desen çıldırırdı. Bizim bile size hürmet-i mahsusamız¹⁴ vardı.

PİŞEKÂR: Teveccühünüz^{14a} kızım. Ne yalpalım valideniz sağ olsun sizi hor hakîr¹⁵ etmez.

III. ZENNE: Evet İsmail Efendi validemden çok memnunum. Her bir arzuma göz yumar, her neye heves etsem dera-kab^{15a} razı olur.

II. ZENNE: Bakma sözüne efendim validem çok şımarık büyütüyor. Beni onun kadar sevmez, küçük kızım diye üstüne titrer.

PİŞEKÂR: Haksızlık etme kızım bak seni ondan evvel başgöz etmiş.

III. ZENNE: Hem de pek münasebeti de yoktu.

II. ZENNE: Hele bak eğleniyorsun galiba. Şurada varalı üç sene oldu. Öyle bir koca ki dünyamı zindan etti.

I. ZENNE: Evet İsmail Efendi kızımı nâ-ra¹⁶ yaktım. Bîçare pek kederlidir. Öyle bir damat ki Allah düşmanıma nasip etmesin. Ne getirmesi var, ne götürmesi. Akşamları rakı şişesi cebinde kollarını sallaya sallaya gelir.

PİŞEKÂR: Bazı insan mağrur olur. Eline bir şey alıp da taşıyamaz. Belki sebze-yi, eti, bakkaliyeyi hamalla gönderir.

14 Hürmet-i mahsusa: özel, farklı saygı.

14a Teveccüh: yüzünü bir yöne çevirme, yönelme; yakınlık gösterme.

15 Hor hakîr etmez: değerini düşürmez, itibarını alçaltmaz.

15a Derakab: (Farsça+Arapça der-akab'dan) hemencecik, ardisıra.

16 Nâr: ateş.

II. ZENNE: Nerede efendim. Eti kasapta, sâirini¹⁷ de sergilerde görür geçer. Şimdiye kadar akşam ezanından evvel eve geldiğini bilmiyorum.

PİŞEKÂR: Belki meşguliyeti çoktur.

II. ZENNE: Nerede efendim nerede! Mezesi bol meyhane işitti mi oraya kapağı atar. Adam akıllı akşamcılardan. Hem evde yemek yemez ve meyhanede meze ile karın doyurur.

PİŞEKÂR: Her insanda bir heves vardır.

I. ZENNE: Öyle ama! Kızıma da yazık. Hiçbir yerde kocam var diyemiyor. Hem başka damatları görüyorum da ağzımın suyu akıyor. Başları önünde evlerine gelirler, güler oynarlar. Böylelerine insan denir... Bizim damat ise laf söylemesini bile bilmez. Her sözü sallapata¹⁸ atar... Doğrusu hiç memnun değilim.

PİŞEKÂR: Efendim sabır lazım. İnsanlarda ahlâk bir seviyede kalmaz. O da bir gün olur ıslah-ı nefis eder¹⁹ siz bile taaccüb edersiniz.²⁰

III. ZENNE: Bakma bey bunların sözlerine! Eniştem pek âlâ adamcağız. Bunlar tabiatına hizmet edemiyorlar. Her erkekte bir tabiat vardır. Suyunca gitseler pek şeker bal olurlar.

PİŞEKÂR: Aferin kızım validenle ablandan ziyade hassassın.

I. ZENNE: Yok İsmail Efendi! Çok kişiler kızım kadar zekâyâ malik değildir. Onun için yavrumu serbest bıraktım. Maşallah cin fikirlidir.

PİŞEKÂR: Hanım kızımı çok yerde hem

17 Sâir: öbür, diğer.

18 Sallapata: önünü ardını düşünmeden, aklına geldiği gibi.

19 Islah-ı nefis etmek: kötü alışkanlıkları bırakmak, kendini düzeltmek.

20 Taaccüb etmek: şaşmak, hayret etmek, şaşakalmak.

görüyorum hem de hal (ü) etvârını²¹ işi-
tiorum... Her bir şeye aşına olduğunu
çok kişiler methediyorlar. Birkaç lisan, el
hünerleri... Kitap bile telif ediyormuş.

I. ZENNE: Evet efendim. Tahsil-i âli²²
gördü. Hususi hocalar bile tuttum.

PİŞEKÂR: Hatta geçen hıdrellezde²³ Ka-
ğıthane'ye²⁴ gitmiş idik. Çoluk çocuk
da öyle arzuladıydı. Etrafı seyrederken
sizin de top ağaçların altında olduğunu-
zu gördüm... Kızım orada oyunlar oynu-
yor, zıplıyordu. Bir an kayboldu, hiç ya-
nınızda göremedim.

I. ZENNE: Haspa²⁵ bize ne halecanlar²⁶
çektirdi. O günkü seyrinde²⁷ bize kan
kusturdu.

PİŞEKÂR: Kalabalıkta kayıp mı ettiniz?

II. ZENNE: Koca insan kayıp olur mu hiç...
Haspa piyade kayığına²⁸ atladı, kayık-
çıyı müşteri yerine oturttu ve kendi
kürekleri eline aldı başladı kürek çek-
meğe. Karaağaç'a²⁹ doğru açıldılar bir
daha dönmediler... Anneciğimi aldı bir
merak. Ezanlar oluyor gelen giden yok.
Biz de yeniden bir kayık tuttuk. Eve
geldik. Bir de ne görelim. Hanım kar-
yolasında. Başına bir çatma bağlamış
yatmıyor mu. Annemde ağlama, bende
gülme.

21 Hal ü etvâr: duruş ve davranışlar.

22 Tahsil-i âli: yüksek öğrenim.

23 Hıdrellez: yazın başlangıcı sayılan ve çeşitli
ritüellerle kutlanan 5 mayıs günü.

24 Kağıthane: İstanbul'da Haliç'in sonunda yer
alan geniş çayırılık, eskiden İstanbul'un en ünlü
mesiresi.

25 Haspa: (Arapça *hasbe*'den: çakıltaşı) boz-
ma. Eskiden kadınlar için söylenen, hafifseme,
küçümseme anlamı taşıyan söz.

26 Halecan: yürek çarpıntısı.

27 Seyir: gezinti, gezip dolaşma.

28 Piyade kayığı: tek çifte kürekli, ince yapılı,
hafif kayık.

29 Karaağaç: Haliç'in kuzey kıyısında Kağıthane
deresine yakın semt.

I. ZENNE: O gün öyle bir halecan geçir-
dik.

PİŞEKÂR: Doğru eve mi geldin kızım?

II. ZENNE: Ne gezer. Onlardan ziyade ha-
lecanı ben geçirdim.

PİŞEKÂR: Ne o kayıkta bir tehlike mi ge-
çirdin? Maşallah kürek çekmesini de
biliyormuşsun.

III. ZENNE: Mektep refikalarım Kağıt-
hane'ye geleceklerdi. Anneleri karar
değiştirmiş, Fenerbahçe'ye³⁰ gitmiş-
ler. Ben de onlara bir emrivaki³¹ ya-
pıp kendimi göstereyim diye anneme,
hemşireme söylemeden biraz dola-
şayım diye kayığa atladım... Kayıkçı
da uysal bir delikanlı imiş. Karaağaç'ı
geçtik. Sütlice'den³² Halıcıoğlu'na³³
dönerken, kayıkçı boynunu bükerek
sordu: Küçük hanım nereye gidece-
ğiz dedi... Baş ağrıtıyoruz ama İsmail
Efendi.

PİŞEKÂR: Yok yok! Söyle. Ben böyle şey-
lere meraklıyım.

III. ZENNE: Fenerbahçe'ye der demez
yalvarmaya başladı.

PİŞEKÂR: Neden yalvarıyor, parasıyla de-
ğil mi?

III. ZENNE: Hayır efendim! Sulardan an-
lamazmış. Hem onun kayığı içerde iş-
lermiş.

PİŞEKÂR: Doğru söylemiş. İçeride işleyen
dış denizde zor işler.

III. ZENNE: Suları nasıl olsa öğrenir geçe-
riz dedim. Biçare pek cana yakın bir şey
hemen razı oldu... Köprülerden çıktık.

30 Fenerbahçe: İstanbul'un Anadolu yakasında
Kalamış koyunun doğusunda, adını burun kıs-
mındaki deniz fenerinden alan mesire ve semt.

31 Emrivaki: emr-i vâki', beklenmedik iş, oldubitti.

32 Sütlice: Haliç'in kuzey kıyısında, Eyüp'ün kar-
şısında bulunan semt.

33 Halıcıoğlu: Haliç'in kuzey kıyısında, Sütlice'ye
komşu semt.

Sirkeci'yi³⁴ geçtik. Sarayburnu'nu³⁵ dol-
laşırken Yedi kardeşler diyorlar. Akın-
tılı anaforu bir yer. Kayıkçı kürekleri
ben alayım dedi. Olmaz diye inat ettim.
Ona da razı oldu. Boyun büktü.

III. ZENNE: Aksi olacak anaforu yerde
kuvvetli akıntı da var. Küreği taktıkları
bir ağaç çivi var.

PİŞEKÂR: Iskarmoz.

III. ZENNE: O yerinden çıkıp denize git-
mez mi.

PİŞEKÂR: Eyvah! Felaket!!

III. ZENNE: Açık göz delikanlı imiş. He-
men küreği denizden kaptı. Gelelim o
çivi yok ki küreği yerine koyalım.

PİŞEKÂR: Kayıkta yedek vardır.

III. ZENNE: Kayıkçı iskarmoz ararken bir
de etrafıma baktım Sarayburnu'ndan
üç dört mil açılmışız. Hayırsızada'ya³⁶
doğru kayık uçar gibi gidiyor.

PİŞEKÂR: Akıntıya kapılmışsınız. Kayıkçı
ne halde?

III. ZENNE: Ne halde olacak! Küçük ha-
nım kayık batarsa sizi kurtaramayaca-
ğım dedi.

PİŞEKÂR: Neden? Size kızdı da ondan
mı?

III. ZENNE: Yüzme bilmiyormuş. Hemen
cevap verdim. Biraz ferahladı.

PİŞEKÂR: Ne dedin de ferahladı?

III. ZENNE: Sen yüzme bilmezsen ben
bilirim. Denize düşersen sen bana sıkı
sarıl, ben seni kurtarırım dedim. Bütün

34 **Sirkeci:** İstanbul yarımadasının Marmara Deni-
zi'ne açıldığı uca yakın semt. Tren ganyla tanı-
nır.

35 **Sarayburnu:** İstanbul yarımadasının Marmara
Denizi'ne açıldığı uç. Topkapı Sarayı ile bağlan-
tısından dolayı bu adı almıştır.

36 **Hayırsızada:** İstanbul'un Anadolu yakası açık-
larında adalar grubu içinde yer alan, insan yerleş-
mesine elverişsiz küçük ada. Sivriada da denir.

bütün hoşuna gitti. Biz de Hayırsıza-
da'nın yanını bulduk... Nasılsa bir ıskar-
moz bulmuş. Başka kayığınmış. Deli-
ğe uyuyor. İkimiz bir olduk iskarmozu
yerine koyduk. Küreği bağladı. Kendi
küreğe geçti. Adalara doğru baş ver-
dik gidiyoruz... Ne kadar olsa kuvvet-
li delikanlı imiş. Her kürek çekişte beş
metre yol alıyoruz. Kör olası iskarmoz
durmuyor, çıkı çıkı veriyor. Her seferin-
de de beraber takmamız lazım geliyor.
Ah efendiciğim. O günkü kadar hiçbir
gün yorulmamıştım. Moda'dan³⁷ dar va-
pura bindim. Üç gün kendimi toplaya-
madım. Kemiklerim birbirine geçmiş.
Vücudum düzeldikçe kalbime bir ferah-
lık geliyor... Alıştım da bir daha kayıkçı
olmak istiyorum.

PİŞEKÂR: Büyük geçit geçirmişsin kızım.

II. ZENNE: Bu nâzenininim³⁸ de hali böy-
le efendim. Kızımı serbest büyütece-
ğim diye bir felakete uğratacak.

I. ZENNE: Yok benim yavrumu öyle fena
şeylere yorma.

PİŞEKÂR: Onu unuttum sormaya. Damat
beyin vazifesi.

I. ZENNE: Vazife ne gezer. Boş gezenler-
den.

PİŞEKÂR: Kimlerdendir acaba tanıyabilir
miyim?

I. ZENNE: Belki tanırırsınız. Hamdi Efendi
diyorlar etine dolgun bir adam. Pek çok
da ahabası var. Hazır cevap bir şey.

II. ZENNE: Tabiatça şen şatır.³⁹ Ne bile-
yim evde bırakmıyorlar ki ihvanları⁴⁰
gelir hemen alır götürürler.

I. ZENNE: Eğer kızımın göz bebeği olma-

37 **Moda:** İstanbul'un Anadolu yakasında Kadı-
köy'e komşu kıyı semti.

38 **Nâzenin:** Nazlı yetiştirilmiş, şımartılmış.

39 **Şatır:** neşeli.

40 **İhvan:** Arkadaşlar, dostlar.

sa şimdiye kadar def etmenin çaresini bulurdum.

PİŞEKÂR: Kayinvalideler damadı bu kadar hor görmezler ama bilmem siz çok bugz ediyorsunuz.⁴¹

I. ZENNE: Nasıl aleyhinde bulunmayım a İsmail Efendi! Geçen gece saat beşte kör kütük sarhoş kapıya geldi. Kızlar uyanmasın diye ben kapıyı açayım dedim. Kapıyı açtım. Nasılsa bir yerden tedarik etmiş, iki elinde de mendiller dolu yemiş... Elinden alayım dedim. Bana vermedikten başka homurdanarak odasına gitti. Bütün ev halkını topladı. Güldüler, oynadılar, yediler, içtiler. Bana bir tek elma olsun göndermedi... Artık nefret ettim. İstemem. Kızım isterse gitsin onunla otursun.

PİŞEKÂR: Yapmamalısınız. Ne kadar olsa ciğerpare⁴² evladınızın kocasıdır.

I. ZENNE: Hayır hayır! İstemem! İşte kızım da burada... Buraya gelişimin sebebi sizden bir boş ev icar etmektir.⁴³

PİŞEKÂR: Efendim bilmem ama burada elimde kiralık evler var, fakat size münasip gelir mi.

III. ZENNE: Pek ufak mı?

PİŞEKÂR: Ah ne olacak! Nohut oda bakla sofa üç dört odalı şeyler.

II. ZENNE: Olmadı anne. Kardeşime dar gelir. Bize mutlak sekiz on oda olmalı. Ancak dört odasına kardeşim sahip çıkar.

III. ZENNE: Öyle ya! Bir oda istirahat odam. Biri yatak odam. Bir de kadın misafirine.⁴⁴ Bir de erkek misafirine.

PİŞEKÂR: Üç katlı sekiz odalı bir şey var ama biraz pahalıcadır.

41 Bugz etmek: kin tutmak, nefret etmek.

42 Ciğerpare: ciğerinin parçası; mecâzen çok sevilen kişi.

43 İcar etmek: kiralamak.

44 Misafirîn: misafirler, konuklar.

I. ZENNE: Fiyatı için uyuşulur. Bir kere görebilsek.

PİŞEKÂR: Buyurun iki dakikalık bir yer.

PİŞEKÂR: (*Zennelerin önüne düşer. Meydan-da dolaştırarak Yenidünya'nın önüne gelirler. Pastavla parmaklıkları çatırdatarak:*) Buyurun kapıyı açtım.

I. ZENNE: Ayol kilit ne kadar çatırdadı.

PİŞEKÂR: Çoktan beri açılmadı da kilit paslanmış.

II. ZENNE: İçim gıcıklandı.

PİŞEKÂR: Bileydim anahtarını yağlardım.

I. ZENNE: Ayol içerisini örümcek bağlamış.

PİŞEKÂR: Çoktandır boş da ondan. Hele şu merdivenden yukarı bir çıkın da bak pek güzel nezareti vardır.

II. ZENNE: (*Sandalyeye basar çıkar:*) Burası orta kat mı?

III. ZENNE: Dur ben de çıkayım. (*Çıkar:*) Eğer orta kat burası ise çok oturaklı. Hem her tarafı görüyor. (*Aşağı inerler:*)

PİŞEKÂR: Su parası da vermezsiniz. Bakın bakır kapaklı sarnıcı var. Dur bir açayım da görün. (*Açar. Yerden bir tas alır atar:*) (*Cimbili bimbom:*) Gördünüz mü lebalep⁴⁵ dolu.

I. ZENNE: Nasıl kızlar beğendiniz mi?

III. ZENNE: Anneciğim pek hoşuma gitti.

II. ZENNE: Ben de beğendim. Doğrusu çok güzel evmiş.

I. ZENNE: Benim görüşüme bakarsanız kullanışlı... İsmail Efendi aylığı nerelerde dersin.

PİŞEKÂR: Sahibi on altın istiyor ama siz yabancı değilsiniz. Bir iki altın indirebiliriz.

45 Lebalep: ağızına kadar.

I. ZENNE: Artık siz ne münasip görürseniz onu veririz. Şimdilik temizleyip eşyalarımızı getirteceğiz... Bir de sizden bir şey rica edeceğim.

PİŞEKÂR: Ne gibi efendim.

I. ZENNE: O damat olacak gelirse bizim burada iskân⁴⁶ ettiğimizi söylemeyin.

II. ZENNE: Anneciğim mutlak gelecektir. Kapıdan kovulmaz ya!!!

III. ZENNE: Abla sen anneme bakma. Ben eniştemi bizden ayırdığına razı değilim.

II. ZENNE: Eksik olmayın kardeşim.

I. ZENNE: Ben o sarhoş herifi istemem de istemem.

II. ZENNE: Anneciğim bu seferlik de affet.

III. ZENNE: Annem benim sözümü kırmaz.

PİŞEKÂR: Afiyetle oturun. Bana da müsaade.

I. ZENNE: Müsaade sizin. *(Pişekâr zurnanın yanına gelir durur. Zurna Rumeli usulü gelin havası çalar. Kavuklu çıkar dolaşır, kendi kendine konuşur.)*

KAVUKLU: Bereket versin köşedeki çilingire. Bu taraflarda bir mahalleye taşındıklarını haber verdi. *(Pişekâr pastav elinde heykel gibi yol üstünde durur.)* Buralarda da ne kadar çok mezarlık var... Mübarek de yol üstüne yatmış. Şuna bir okuyayım. *(Okur gibi yapar yüzünü sıvazlar.)* Tarihi de okunmuyor, çok eski bir zat olacak. *(Kavuklu geçer.)*

PİŞEKÂR: Vay efendim! Uğurlar olsun, uğurlar olsun!

KAVUKLU: *(Korkarak.)* Hay Allah müstahakını versin. Ödüm koptu.

PİŞEKÂR: Ürktünüz.

46 İskân: oturma, yerleşme.

KAVUKLU: Evet önümde yalak vardı. Merkep⁴⁷ miyim ben ulan.

PİŞEKÂR: Bu kadar daldığınızı bileydim bağırımdım.

KAVUKLU: Ne yapalım serde dalgıçlık var.

PİŞEKÂR: Fıkren meşgûlsünüz demek.

KAVUKLU: Evet Fikri ile meşgulüz. Ne biçim laflar bunlar!

PİŞEKÂR: Efendim. Siz burada ama aklınız başka yerde yani ayrılmış.

KAVUKLU: Akıl insandan ayrılırsa darüşşifaya⁴⁸ gider. Çok şükür benimki hepsi bir arada.

PİŞEKÂR: Nereden böyle teşrif?

KAVUKLU: Sormak ayıp olmasın ama siz kimsiniz ve neden soruyorsunuz?

PİŞEKÂR: Buradan geçenlere sormak mecburiyetindeyim.

KAVUKLU: Zorla mı?

PİŞEKÂR: Elbet.

KAVUKLU: Siz zorbasınız demek.

PİŞEKÂR: Canım efendim meraklıyım da. Her şeyi anlamak arzusundayım.

KAVUKLU: Sizin meraklı olduğunuzu şimdi anlayabildim.

PİŞEKÂR: Zekânıza diyecek yok. Bunu nereden anlayabildiniz.

KAVUKLU: Evvelce sizi tanıyorum. Siz Topkapı⁴⁹ dışarısında bulunursunuz. Gene her gün oralarda mısınız?

PİŞEKÂR: Maşallah bildiniz. Zaten bendeniz Topkapılıyım.

KAVUKLU: Hah şimdi doğru söylediniz. Bir gün kalabalık cenaze ile gelmiştim. Sizi orada gördüm. Fukaralara para dağıtırken size de beş kuruş verdim...

47 Merkep: binek hayvanı, eşek.

48 Darüşşifa: Şifa evi, hastahane.

49 Topkapı: İstanbul yarımadasının kara surları tarafında iki ana kapıdan (öbürü Edirnekapı) biri.

Hakkımı helal etmem beş kuruş daha ver dedinizdi.

PİŞEKÂR: Hata ediyorsunuz. Ben ne dilenciyim ne ıskatçı.⁵⁰

KAVUKLU: Kıyafetiniz öyle gösteriyor.

PİŞEKÂR: Benim kıyafetimde ne noksanlık var.

KAVUKLU: Bir kere başınızda külah ahır seyisi⁵¹ olduğunuzu söylüyor.

PİŞEKÂR: Serpuşumun⁵² dilimi azdır da ondan. Sizininki elli dilim var.

KAVUKLU: Yafa portakalı mı bu elli dilim.

PİŞEKÂR: Arkanızda cüppe luvi^{52a} mı luvi mi?

KAVUKLU: Benimkinin çuhası iyidir. Fakat sizin cüppe bir şeye benzemiyor. Sansar gibi tüylü.

PİŞEKÂR: O benim nadide kürküm.

KAVUKLU: Kürk olduğuna şahit ister kenarı var içi yok.

PİŞEKÂR: Yazlıktır da ondan.

KAVUKLU: Ben senin yerinde olsam cüppenin uçlarına kurşun bağlardım. İçerisinin boşluğunu göstermezdi.

PİŞEKÂR: Nev usul yani moda moda!

KAVUKLU: Demek Moda⁵³ da buldunuz. İyi rast getirmişsiniz.

PİŞEKÂR: O arkanızdaki entari Şam şitarisi⁵⁴ mi.

KAVUKLU: Şam şeftalisi ne oluyor.

PİŞEKÂR: Yoksa altıparmak⁵⁵ mı?

KAVUKLU: Evet altıparmaktı büyüdü sivri oldu.

PİŞEKÂR: Aman... Belinizdeki şal çok hoşuma gitti. Valide⁵⁶ mi.

KAVUKLU: Hayır kayınpeder... Ulan valide bele bağlanır mı?

PİŞEKÂR: Yoksa Kirman⁵⁷ mı, Tebriz⁵⁸ mi, Hemedan⁵⁹ mı?

KAVUKLU: Hepsi Ahmed Ağa'nın.

PİŞEKÂR: İlle şu ayağınızdaki çakşırırır.⁶⁰

KAVUKLU: Şırırır deme kaçır... O değil ama beni bu kadar yolumdan alıkoymanın esbabı.⁶¹

PİŞEKÂR: Konuşmanız çok hoşuma gitti de.

KAVUKLU: Ha... Demek siz kendinize eğlence arıyorsunuz.

PİŞEKÂR: Estağfurullah hoş hoş⁶² adamsınız?

KAVUKLU: Siz de kuçu kuçusunuz⁶³ galiba.

PİŞEKÂR: Yani size doyum olmaz.

KAVUKLU: Amasya armudu diye beni mi yiyeceksin.

PİŞEKÂR: Sizinle on gün çene çalsam bıkmam.

KAVUKLU: Ne demek istiyorsunuz sanki.

PİŞEKÂR: Senelerce baş başa versek lezzet alırdık.

KAVUKLU: Canın baş suyuna çorba istiyor

56 **Valide**: ana; burada kastedilen İstanbul'da Eminönü'nde İran kökenli esnafın toplandığı Valide Hanı dokumasıdır.

57 **Kirman**: Güneydoğu İran'da bölge ve kent.

58 **Tebriz**: Batı İran'da İran Azerbaycanının merkezi olan kent.

59 **Hemedan**: Orta İran'da bir kent.

60 **Çakşır**: erkeklerin giydiği bir tür şalvar pantolon.

61 **Esbab**: sebepler, nedenler.

62 **Hoş hoş**: insanların köpekleri kovma sözleri; mecazen köpek.

63 **Kuçu kuçu**: insanların köpekleri çağırma sözleri; mecazen köpek.

50 **Iskatçı**: mezarlık dilencisi, ölünün arkasından verilen sadakayı toplayan kimse.

51 **Seyis**: binek hayvanlarının bakımıyla görevli kimse.

52 **Serpuş**: başlık.

52a **Luvi**: ?

53 **Moda**: bk. n. 37

54 **Şitari**: çitari de denir; ipek ve pamuk karışımı eski bir kumaş türü.

55 **Altıparmak**: küçük bir biber türü.

galiba. Yoksa sığırtmaç elinden kaçmış boğa mısın... Artık bırakın da gideyim.

PİŞEKÂR: Yok efendim. Sizi boş koyuveremem.

KAVUKLU: Ne o tarlanızı mı bozarım.

PİŞEKÂR: Öyle değil. Sizlerin kim olduğunu anlamayınca bırakmam Hem kimsiniz, kimlerdensiniz. Anlayım.

KAVUKLU: Kim olacağım. Sizin gibi insan.

PİŞEKÂR: Ne taraflısınız demek isterim.

KAVUKLU: İstanbullu.

PİŞEKÂR: Yerlisiniz demek.

KAVUKLU: Kendimiz yerli ama tohumumuz Maltepe,⁶⁴ Havuç mu soruyorsun.

PİŞEKÂR: İstanbul'un ne tarafından?

KAVUKLU: Kıyı mahallelerinden.

PİŞEKÂR: Ne tarafından.

KAVUKLU: Aksaray'ın⁶⁵ yukarı tarafından.

PİŞEKÂR: Taşkasap'ta⁶⁶ mısınız?

KAVUKLU: Hayır, Toprak kasap'ta. Daha yukarı.

PİŞEKÂR: Yüksekaldırım,⁶⁷ Çapa.⁶⁸

KAVUKLU: Tamam işte orada.

PİŞEKÂR: Çapa'nın neresinde?

KAVUKLU: Kazma ile küreğin arasında.

PİŞEKÂR: Odabaşı'da⁶⁹ mısınız. Macuncu'da⁷⁰ mı?

64 **Maltepe:** İstanbul'un Anadolu yakasında Kartal'a komşu köy. Bugün ilçedir. Eskiden geniş ölçüde sebze-meyve tanımı yapılan yerlerdendi.

65 **Aksaray:** Suriçi İstanbul'un Sultanahmet-Topkapı ana yolu üzerinde yer alan semt.

66 **Taşkasap:** Aksaray-Topkapı arasında Haseki dolayında eski bir semt.

67 **Yüksekkaldırım:** Aksaray-Topkapı arasında bugünkü Fındıkzade dolayında eski bir semt.

68 **Çapa:** Aksaray-Topkapı arasında Fındıkzade'ye komşu semt.

69 **Odabaşı:** Aksaray-Topkapı arasında Şehremini'de adını Odabaşı Bihruz Ağa Camii'nden alan semt.

70 **Macuncu:** Aksaray-Topkapı arasında Şehremini'nde eski bir mahalle.

KAVUKLU: Şimdi bildin işte. Macuncu'da.

PİŞEKÂR: Macuncu'nun neresinde?

KAVUKLU: Fırıldağın üstünde.

PİŞEKÂR: Beni tanımadınız mı?

KAVUKLU: Tanıyacağım ama simanız değişmiş ayırt edemiyorum.

PİŞEKÂR: Çapa'da nalbant Rüstem Ağa'nın oğlu.

KAVUKLU: İsmail.

PİŞEKÂR: Kaldır ayağını üstüne bastın.

KAVUKLU: Sen küçükten beri ayak altında gezersin.

PİŞEKÂR: Gel yahu gel sarmaşalım. (*Biri birilerine sarılır.*) Yahu Hamdi eski taddın kalmamış.

KAVUKLU: Senin de nezlen eksik olmaz, suratımı ıslattın.

PİŞEKÂR: A birader nerelerdesin? Seni çoktan beri kaybettim.

KAVUKLU: Sorma İsmail pederin vefatından sonra hiç yüzüm gülmedi. Kalan bir az kırıntıyı da har vurup harman savurup bitirdim. Yüzüme gülenlerin hepsi benden yüz çevirdi. Fül-i ahmere⁷¹ muhtaç oldum.

PİŞEKÂR: Paran varsa iyi gün dostu olan çok olur. Hiçbir işe baş vurmadın mı?

KAVUKLU: Çok işlere baş vurdum. Elde sanat olmadığı için hiç birine almadılar. Hem de etrafın olmadı mı boş.

PİŞEKÂR: Hiç olmazsa bana geleydin. Şimdiye kadar bir baltaya sap olurdun.

KAVUKLU: Odun yarıcıya satardın değil mi? Gurbeti ihtiyar etmeden⁷² başka çare bulamadım.

PİŞEKÂR: Hangi diyara gittin bakayım... Gurbet meşakkatli olur.

71 **Fül-i ahmer:** kızıl akçe, bakır para; mecazen en düşük değerli para.

72 **İhtiyar etme:** seçme.

KAVUKLU: Hakikat gurbet zor oluyor. Öyle memleketlere gittim ki oranın âdâtını⁷³ öğreninceye kadar pek çok sefalet çektim.

PİŞEKÂR: Doğrudur birader.

KAVUKLU: Hele bir memlekete gittim. Orada sakız kabağını körpe olarak ekl edersen⁷⁴... Adamı öldürüyorlar.

PİŞEKÂR: Acayip bir sakız kabağı için adam öldürülür mü?

KAVUKLU: Körpe kabak yemek günâh-mış. Kartlanacak, tohuma kaçacak, hamam odunu kadar oldu mu omuzlayıp evine götürceksin. Balta ile yarıp, parçalayıp pişireceksin.

PİŞEKÂR: Gittiğin diyarın ismini anlayabilir miyim.

KAVUKLU: Acemistan, Arabistan, Hindistan

PİŞEKÂR: Çok uzamışsın.

KAVUKLU: Evet kendimi ölçtürdüm. On arşın⁷⁵ kadar uzamışım. Kavak ağacı mı sandın!

PİŞEKÂR: Çok açılmışsın demek istedim.

KAVUKLU: Bereket versin ıhlamura. Nezlem de geçti. Ulan ne muzip adamsın. Açılmışı kapanmışı var mı.

PİŞEKÂR: Çok uzaklara gitmişsin... Şirin memleketler mi?

KAVUKLU: Biri birinden güzel... Hem Hindiya'da çok sanatlar gördüm. Yaptıkları meta hiçbir diyarda yok.

PİŞEKÂR: Öyledir birader. O diyarın her bir şeyi antikadır. Çok gezdin mi bari. Her bir şeyi öğrenirdin.

KAVUKLU: Öğrendim. Hem orada her bir işi öğrenmek pek kolay. Sokaklarda bakıcılar var her ne sorarsan derakab⁷⁶ olacağı söylüyor.

73 Âdât: âdetler, gelenekler.

74 Ekl etmek: yemek.

75 Arşın: 75.8 cm'lik eski bir uzunluk ölçüsü.

76 Derakab: bk. n. 15a

PİŞEKÂR: Onlara remmal⁷⁷ derler.

KAVUKLU: Hammal değil. Kuma, baklaya, kitaba bakıyorlar.

PİŞEKÂR: İşte iyi ya bakıcı derim.

KAVUKLU: Şunların birine kismetimi baktırayım dedim. Torba sakallı, sivri külahlı bir tanesine sokuldum sordum.

PİŞEKÂR: Neyi sordun?

KAVUKLU: Tecelli-i istihrac-ı kismetim⁷⁸ hangi diyarda olduğunu bakar mısın dedim... Hemen koynundan on beş arşın⁷⁹ bir tespih çıkardı. Bir şeyler okudu. Beni üç defa tesbihten geçirdi. Buldum diye bağırды.

PİŞEKÂR: Ne bulmuş acaba öğrenebildin mi?

KAVUKLU: Öğrenmez olur muyum. İki saatlik yol gidecekmişim. Önüme bir mağara çıkacakmış. İçeri girer girmez milyonlarca kandil görecekmışim... Üç defa kendi ismimi çağırıp kandil yerinden oynayarak bana gelecekmiş. İçinde yağ azsa kismetim az. Çoksa kismetim açılacağına delaletmiş... Orada durur muyum ya yolu öğrendim tabana kuvvet mağarayı buldum. İçeri girdim. Ne göreyim. Hesapsız kandil. Kimi çok yanıyor, kimi sönmek üzere. Üç defa ismimi çağırdım. Milyonlarca kandilin içinden bir kandil bana doğru geliyor... Havadan yürüyüşüne baktım. Beni korku aldı. Yanıma geldi. İçerisine baktım. Yağ pek az kalmış. Fitol de kendi kendine yanıyor.

PİŞEKÂR: Vah vah demek kismetin sönmek üzere.

KAVUKLU: Ben budala mıyım. Oraya kadar zahmet edip geldim. Kismetim olan kan-

77 Remmal: falcı, özel olarak kum falına bakan.

78 Tecelli-i istihrac-ı kismet: gelecekte neler olacağını çıkarsama.

79 Arşın: bk. n. 75

dili elime geçirdim bırakır mıyım... Akıl ederek başka yağ dolu kandili aldım. Kendi kandilime boşaltayım dedim.

PİŞEKÂR: Ben senin yerinde olsam öbür kandilde ne kadar yağ varsa hepsini..

KAVUKLU: Ne mümkün hepsini değil bir dirhemini⁸⁰ bizim kandile devredemedim.

PİŞEKÂR: Yağ donmuş mu?

KAVUKLU: O kandili benim kandile çeviriyorum. Su yukarı gelip yağ aşağıya kaçıyor.

PİŞEKÂR: Kandili çevirince su aşağı doğru yağ yukarı çıkmak ister.

KAVUKLU: Ne kadar uğraştımsa çare yok... Nasılsa aklıma geldi kararı verdim. Yağı da benim kandile akıtmağa başladım.

PİŞEKÂR: Nasıl yaptın bakayım.

KAVUKLU: İki parmağımı yağ dolu kandile soktum. Yağ da taşmağa başladı. Şıpır şıpır benim kandil doluyor. O doldukça ben seviniyorum... Ah İsmailciğim ben bu ameliyatla meşgulken suratıma kuvvetli bir tokat. Gözümü açtım. Sarhoşlukla dayımın yatağına yatmışım. Kandil yağına parmaklarımı sokayım diye dayımın burnuna sokarmışım. O da ne vazilli.⁸¹ Pür hiddet bana çıkışmasın mı?

PİŞEKÂR: Hani ya kismete bakıyordun.

KAVUKLU: Bundan iyi kismet mi olur. Şiddetli tokat darbesiyle uyandım.

PİŞEKÂR: Ay bu anlattıkların rüya mı idi!

KAVUKLU: Vay sen olmuş diye mi dinliyorsun. Kabahat bende sana hayırdır inşallah dememişim... Ah bu yoksuzluğun gözü kör olsun. Her zaman böyle rüyalar görürüm.

80 **Dirhem**: 3.1 gr'lık eski bir ağırlık ölçüsü.

81 **Nevazil**: burun akması demek olan nezlenin Arapça dilbilgisine göre çoğulu, nezleler. Tekil gibi de kullanılmıştır.

PİŞEKÂR: Ey şimdi bu taraflara gelişinin sebebi

KAVUKLU: Sorma birader bu yoksuzluk zamanımda bir işe sahip olmadığım halde üste de ev bark sahibi olduk.

PİŞEKÂR: Demek işin de var.

KAVUKLU: Arabaya koştular ama taka çekmedi beygir almadım.

PİŞEKÂR: Biliyorum. Yek⁸² idin, dü⁸³ oldun.

KAVUKLU: Bereket versin dört cihar⁸⁴ karpısına, az kaldı mars oluyordum.⁸⁵

PİŞEKÂR: Aldığın helal süt emmiş bir şey mi?

KAVUKLU: Vallahi otuz senelik süt borcu varmış veremiyorlar.

PİŞEKÂR: Kimlerden. Tanıyabilir miyim?

KAVUKLU: Kılavuza sordum. Saraylı dedi. Ayvansaray'lı⁸⁶ çıktı. Ben de pek tanımıyorum.

PİŞEKÂR: Ne kadar zamandır evlisiniz?

KAVUKLU: Üç sene kadar oluyor.

PİŞEKÂR: Üç senede kimin nesi olduğu anlaşılmaz mı?

KAVUKLU: Onu geçinmeğe gönlü olan anlar... Lafı uzatmayalım. Kayınvalide ile yıldızımız barışmadı. Geçende de biraz atıştık... Bana inat a! Evi değiştirmişler. İşitmişim buraya gelmişler, bu civarda ev tutmuşlar.

PİŞEKÂR: Ne kıyafette şeyler.

KAVUKLU: Elli yaşında bir cadalo. İki taze gayrı feraceli.⁸⁷

82 **Yek**: Farsça bir.

83 **Dü**: Farsça iki.

84 **Cihar**: Farsça dört.

85 **Mars olmak**: tavlada bir pul bile almadan yenilmek.

86 **Ayvansaray**: İstanbul'da kara surlarının Haliç surlarıyla birleştiği kesimde yer alan semt.

87 **Gayrı feraceli**: feracesiz. **Ferace**: kadınların giydikleri bir tür üstlük, manto.

PİŞEKÂR: Senin ailen büyük kız olacak.
KAVUKLU: Nasıl da bildin. Baldızımın hatırı olmasa yüzlerine bile bakmam. İlle o kaynanam olacak cadının..
PİŞEKÂR: A birader kaynanalar tatlı olur. Sen ise acılığından dem vuruyorsun.
KAVUKLU: Hem öyle acı ki, kırmızı biberle kaynamış kapuska gibi.
PİŞEKÂR: Dargınım diyorsun nasıl olur.
KAVUKLU: Dargınsam, kaynanamla dargınım. Karımla baldızım beni severler.
PİŞEKÂR: Öyle ise bir kere gidip iskandil edeyim.⁸⁸
KAVUKLU: Pek sığa sokulma oturursun. (*Pişekâr eve gider.*)
PİŞEKÂR: (*Kapı çalar.*) Baksanıza hanım kızlarım.
II. ZENNE: (*Kapıya çıkar.*) Ne istiyorsunuz İsmail Efendi?
PİŞEKÂR: Efendim yolcunuz geldi.
II. ZENNE: Kim imiş o?
PİŞEKÂR: Kim olacak. Zevciniz.
II. ZENNE: A kız buraya gel bak enişten gelmiş.
III. ZENNE: Ay vallahi burayı nasıl da bulmuş?
II. ZENNE: Kocamı beğenmedin mi. Cin fikirlidir maşallah.
III. ZENNE: Ablacığım onun için bir şey söylemedim ama ... Annem somurtacak. Onu nasıl teskin etmeli.
II. ZENNE: Onu dinler miyim ben. Beni kocaya kendi verdi çilesini o çeksin... İsmail Efendi gönder de gelsin buyursun.
PİŞEKÂR: (*Koşarak gelir*) Hamdi'm gözün aydın.
KAVUKLU: Hayırlı haber mi getirdin.

88 **İskandil etmek:** suyun derinliğini ölçmek; mecazen işin aslını araştırmak, bilgilenmek.

PİŞEKÂR: Şu karşı ki kahverengi kapıyı gördün mü?
KAVUKLU: Eey gördüm. Orası mı?
PİŞEKÂR: Doğru gir kapıyı çal.
KAVUKLU: Ya kocakarı çıkarsa... Suratıma kapıyı kapatıverir.
PİŞEKÂR: Seni isteyen, özleyen iki kişi var. Karın ile baldızın. Her ikisi de kapının arkasında bekliyor.
KAVUKLU: Öyle ise giderim. (*Gider. Pastavla kapıyı çalar. İçeriden makara boşanır gibi.*) Kimdir o! (*Koşa koşa gelerek.*) Ben kapıyı çaldım. Kuyunun makarası boşaldı.
PİŞEKÂR: Orada makaralı kuyu yok.
KAVUKLU: Öyle ise kurbağalar ötüyor... Dur bir daha gideyim. (*Gider çalar, içeriden*) Kimdir, kimdir, kimdir o! Kimdir, kimdir, kimdir o? (*Çocuk oyalar gibi gülererek*) Bizim evde çocuk yok. Sen beni çocuklu eve gönderdin.
PİŞEKÂR: Sol taraftaki eve gitmişsin. Sağa yaslan.
KAVUKLU: (*Gider kapı çalar.*) Kim o, kim o, kim
KAVUKLU: Benim, benim, benim ben!
PİŞEKÂR: Gene ne oldu?
KAVUKLU: Adamla eğleniyorlar. Kim o, kim o, kim o?
PİŞEKÂR: Sen erkek değil misin. Çal kapıyı benim deyiver.
KAVUKLU: (*Çalar.*) (*İçeriden.*) Kim o? (*Kavuklu:*) Ben.
II. ZENNE: Sen kim
KAVUKLU: Farkında değilim. İsmail ben kimim?
PİŞEKÂR: Kocan de.
KAVUKLU: Kocan.
III. ZENNE: Sütçü Ayşe hanımın evi üç kapı yukarıda.

KAVUKLU: Kocan dedim koçan sandılar.
PİŞEKÂR: Zevciniz⁸⁹ de.

KAVUKLU: Zevciniz.

II. ZENNE: Hangi zevcim.

KAVUKLU: Kaç kocası var. Hamdi bende-
niz.

III. ZENNE: Ham istemeyiz. Olmuş olmalı.

KAVUKLU: Muşmulaya⁹⁰ çevirdiler.

PİŞEKÂR: Canım evin ekmeğini, somu-
nunu, yağını etini getiren geldi de!

KAVUKLU: Evin ekmeğini, somununu, ya-
ğını, etini getiren geldi.

III. ZENNE: Bakkal Yuva'nın چراğı sen mi
geldin?

KAVUKLU: Ulan rezil ettin beni.

PİŞEKÂR: Ah beceriksiz ah! Dur ben gi-
deyim. (*Gider kapıyı çalar, kızlar çıkar.*)

ZENNELER: Nedir İsmail Efendi?

PİŞEKÂR: Ne olacak. Haydi validenizle
dargın, sizinle de dargın mı ya?

II. ZENNE: Doğrusu ben ondan geçmem

PİŞEKÂR: Öyle ise dinleyin. Siz tebdil-i
mekân^{90a} eder etmez o da bir hizmet
bulmuş, külliyetli para kazanmış. Be-
linde çifte kemer. Sucuk gibi lira dolu.

KAVUKLU: Yalancı herife bak! Nerede su-
cuk gibi lira. Terledim de kokuyor.

PİŞEKÂR: Zorla alıkoyabildim. Kaynanası-
na çok küsmüş.

III. ZENNE: Onların hali öyle. Buyursun
gelsin başımızla beraber enişteme hür-
metim vardır.

PİŞEKÂR: (*Gelerek.*) Haydi işin oldu. Bera-
ber gideceğiz. Seni onlara yapıştıracağım.

KAVUKLU: Biraz tutkal, çiriş⁹¹ filan alaydın.

89 Zevc: eş, koca.

90 Muşmula: yalnızca olgunları yenebilen bir
meyve.

90a Tebdil-i mekân: yer değiştirme, taşınma.

91 Çiriş: çiriş otu kökünden elde edilen bir yapış-
tırıcı.

PİŞEKÂR: Maksadım sizi barıştırmak. Sa-
kın kaynanana bir şey söyleme.

KAVUKLU: Neme lazım! Şeytan görsün
yüzünü! (*Giderler. Zenneler karşılar.*)

III. ZENNE: A Eniştecğim! Gözlerim yol-
larda kaldı!

II. ZENNE: Ah benim hakikatli zevcim.
Hele çok şükür gelebildin.

PİŞEKÂR: Göreyim sizi afiyetle geçinin.
Allahaismarladık. (*Gider.*)

II. ZENNE: Kahve mi içersin şurup mu?

KAVUKLU: Yorgunluk çıksın da ne olursa
olsun. (*Otururlar.*) Muhavereler tamam.

FASIL

(*Zurna alafranga çalar. Balama yani
Rum Çelebi çıkar.*)

ÇELEBİ: Terala ralaro terala ralaro ra ra ra ro

KAVUKLU: (*Karşılar.*) Çok bağırma Çelebi
mahallede hasta var.

ÇELEBİ: Pasta var. Bravo posa kilo?⁹²

KAVUKLU: A herif pasta anladı. Hasta!
Hasta!

ÇELEBİ: E se na e dusine kara kulak!⁹³

KAVUKLU: Köpek yavrusu muyum ben?

ÇELEBİ: Denine, köpek.⁹⁴ E se na bekçisi
elbette.

KAVUKLU: Ben bekçi değilim ama burayı
bilirim.

ÇELEBİ: Edo e ki ena⁹⁵ Kimsayıl Efendi.

KAVUKLU: İsmail efendiyi mi arıyorsun?

ÇELEBİ: Ve ve vresi, ego ister bu.

92 Posa kilo: kaç kilo.

93 E se na e dusine karakulak!: sen karakulak
mısın?

94 Denine köpek: köpek değil.

95 Edo e ki ena: Nerdesin, burada mısın?

KAVUKLU: İsmail bak. Seni bir Çelebi arıyor. Lisanından anlamıyorum.

PİŞEKÂR: Ne lisanı konuşuyor?

KAVUKLU: Rumca konuşuyor.

PİŞEKÂR: Dur geleyim de görüşeyim.

KAVUKLU: Sen Rumca bilir misin?

PİŞEKÂR: Alâsını. (*Gelere.*) Rumca hoş geldiniz. Rumca ne istiyorsunuz. Beni mi aradınız.

KAVUKLU: Sen dayak yer misin. Bu nasıl Rumca be.

ÇELEBİ: Tokseris Elenika.⁹⁷

KAVUKLU: Al bundan da bir türlü.

PİŞEKÂR: Ne dedi anladın mı?

KAVUKLU: Yumruğunu gösterdi. .. Al bunu burnuna tıka dedi.

PİŞEKÂR: Hoş geldiniz sinyor Bosko.

ÇELEBİ: Hoşaf hoşaf buldu.

KAVUKLU: Haydi kaşıkları getir.

PİŞEKÂR: Hoş bulduk diyecek... Sinyör Bosko ben size bir mektup gönderdim.

KAVUKLU: Ne biçim isim... Vavdan sonra kaf okumaya gelmez.⁹⁸

ÇELEBİ: Ve ve ena harfi kopzis ego⁹⁹ kostum kostum geldim.

KAVUKLU: Herifin midesi bulanmış kustum da geldim diyor.

PİŞEKÂR: Mektubu alır almaz koş koş gelmiş... Evet ben de sizi kaç gündür bekliyordum. Malum buradaki meyhaneci Vasil memleketine gitti. Şimdiki halde meyhane boştur. İsterseniz icar edebilirsiniz.¹⁰⁰

96 *Ve ve vresi, ego ister bu*: Be adam ben onu isterim.

97 *Tokseris Elenika*: Yunanca biliyor musun?

98 *Vavdan sonra kaf okumaya gelmez*: Bosko adını Bokso biçiminde okumayın demek istiyor.

99 *Ve ve ena harfi kopzis ego*: tabii bir harfi keseceksin.

100 *İcar etmek*: bk. n. 43

ÇELEBİ: Bravo. Ben yok gazino. Ne ne zaman iş yapazağım sok emin olazak tokseris.¹⁰¹

KAVUKLU: Toksunuz diyor.

PİŞEKÂR: Anlıyor musunuz diyor... Hem de sizin için çok iyi olacak. Burası mesire sayılır.

ÇELEBİ: Ne mobilya var. Hepsim tamam.

PİŞEKÂR: On sekiz fiçı, büyük tezgâh, kırk masa.

ÇELEBİ: Deko okto varilya.¹⁰²

KAVUKLU: Hangi aktarı soruyor.

ÇELEBİ: Megalo trapa.¹⁰³

KAVUKLU: Neyi trampa^{103a} edecek.

ÇELEBİ: Sarantaki masadis.¹⁰⁴

KAVUKLU: Ne sardalya masası o.

PİŞEKÂR: Efendim eşyayı tâdât ediyor¹⁰⁵ Çelebi... İki yüz sandalye, dört yüz muhtelif şişe.

KAVUKLU: Şaştım bu işe.

ÇELEBİ: Posa potiri.¹⁰⁶

KAVUKLU: Kısa potur da istiyor.

PİŞEKÂR: Altı yüz tane.

ÇELEBİ: Bu gazino ay basıma ne verecek.

KAVUKLU: Kim vurdu buna a başıma diyor.

PİŞEKÂR: Efendim aydan aya elli altın.

ÇELEBİ: Pola, pola, pola.¹⁰⁷

KAVUKLU: Haydi uğurlar ola.

PİŞEKÂR: Çoktur diyor... Size beş lira bırakabilirim.

ÇELEBİ: Nirbanda lira desi kalo.¹⁰⁸

101 *Tokseris*: biliyor musun?

102 *Deko okto varilya*: on sekiz fiçı.

103 *Megalo trapa*: büyük tezgâh.

103a *Trampa*: takas, değiş tokuş.

104 *Sarantaki masadis*: kırk masa.

105 *Tâdât etmek*: saymak, sayısını belirlemek.

106 *Posa potiri*: kaç bardak.

107 *Pola*: çok.

108 *Tiryanda lira desi kalo*: Otuz lira iyidir.

PİŞEKÂR: Pekalâ sizin dediğinize razı olurum fakat kaç sene kontrat yapacaksınız.

ÇELEBİ: Uç.

KAVUKLU: Hadi İsmail aç kanatlarını herif uç diyor.

PİŞEKÂR: Çok güzel. Hem dediğinize razı oldum, malum ya ben de akşamcılardanım. Daima buraya gelirim. Beni istisna etmeli.

ÇELEBİ: Ve ve ben biliyor ne zaman Balıkpazar¹⁰⁹ geliyordu size sok keras¹¹⁰ yapıyordu.

KAVUKLU: Ne kurnazsın İsmail. Evvela kendini kurtarırsın. Hiç beni düşünmezsin.

PİŞEKÂR: Bak Çelebi bu benim kardaş. Bu da her zaman buraya gelecek.

ÇELEBİ: Aftos andrapos bravo kalo palikarya.¹¹¹

KAVUKLU: Herif benim için ağzını bozuyor galiba.

ÇELEBİ: Ego birer keras yapazak.¹¹² (*Tezgâh başına giderler.*)

PİŞEKÂR: Bugün bendesin Hamdi.

ÇELEBİ: Ne ister mastika¹¹³. Yok düziko.¹¹⁴

PİŞEKÂR: Birer düz ikram edin de doğru gidelim.

ÇELEBİ: (*Doldurur. Kendi de beraber.*) Haydi yasu¹¹⁵!!

PİŞEKÂR: Uğurlu kademli olsun. (*İçer.*)

109 **Balıkpazar:** İstanbul'da Eminönü'nde ve Beyoğlu'ndaki iki Balıkpazarı da çevresindeki meyhanelerle ünlüydü.

110 **Keras:** ikram.

111 **Aftos andrapos bravo kalo palikarya:** Bu adam bravo iyi delikanlı.

112 **Ego birer keras yapazak:** Ben birer ikramda bulunacağım.

113 **Mastika:** Sakız rakısı.

114 **Düziko:** raki.

115 **Yasu:** merhaba.

ÇELEBİ: Efharisto!¹¹⁶

KAVUKLU: Kirya Bosko uğurlu olsun.

ÇELEBİ: Efharisto kiri.¹¹⁷

KAVUKLU: Şu herifle kavga etmesek.

PİŞEKÂR: Neden?

KAVUKLU: Arada lakırdı sokuşturuyor. Kirli dedi.

PİŞEKÂR: Kiri demek dostum demek.

ÇELEBİ: Bir de ben ayrı keras edeceğim. (*Doldurur*) (*İçerler*)

Bu ara hakiki meyhane garsonu kıyafetinde önleri prostelalı¹¹⁸ iki Rum çıkar. Bunlar artist olmayıp ücretle meyhanelerden getirilir... Veyahut meşhur pandomimacılardan üç artist bulunur. Diğer üçüncü Rum ise tezgâhtar vazifesini görür. Bunlar da gelince birer keras da onlar için Çelebi verir. Altı kişi içerler. Garsonlar masaları meydana dizerler. Sandalyeleri düzeltirler. Hepsine bir şişe su korlar.

PİŞEKÂR: Kirya Bosko birer de tezgâhtar-dan içelim. Üst tarafı bizden olsun.

ÇELEBİ: (*Tezgâhtara.*) Dostu viresi.¹¹⁹

TEZGÂHTAR: (*Doldurur.*) Oriste.¹²⁰

KAVUKLU: Herif ağzını bozdu.

PİŞEKÂR: Ne dedi?

KAVUKLU: Orospu dedi.

PİŞEKÂR: Buyurun demek... Senin ismin ne kirya?

TEZGÂHTAR: Pavli.

PİŞEKÂR: Aferin Pavlaki bizi daima hoş tutmalı.

TEZGÂHTAR: Ben biliyor siz her akşam burada... Oriste bu da benden.

116 **Efharisto:** teşekkür.

117 **Efharisto kiri:** teşekkür beyim.

118 **Prostela:** (Yunanca **brostela**'dan) önlük.

119 **Dostu vresi:** ver gitsin.

120 **Oriste:** buyurun.

KAVUKLU: İsmail suratın imaret duvarı gibi.

PİŞEKÂR: Ne yapalım geçinme dünyası
(İçerler.)

KAVUKLU: Ayıp olur yahu sekiz tek içtik. Bir buçuk şişe eder. Palavracı mısın Pavlaki misin... Benden de ver bakalım.

TEZGÂHTAR: Oriste. (Doldurur.) (İçerler.)

PİŞEKÂR: Mezeler nasıl?

KAVUKLU: Böyle devam ederse burası çok işler.

TEZGÂHTAR: Bizim mastori¹²¹ çok iş biliyor.

PİŞEKÂR: Hamdi'ciğim öyle de oldu böyle de. Ben burada ayrıca bir şişe içeceğim, istersen sen de gel.

KAVUKLU: Ne lüzumu var oturup içmek. Tezgâh başı daha âlâ. Sen burada içe dur ben bir kere evi yoklayım. (Gider.)
(Kapıyı çalar. Kayınvalide açar.)

I. ZENNE: A kör olası aklım. Seslenmeden kapı açtım.

KAVUKLU: Gördün mü başıma gelenleri. Seni gördüm işim rast gitmez.

I. ZENNE: Ağzın kurusun sarhoş herif.

KAVUKLU: Herif deme cırlak cadı sonra fena oluruz.

III. ZENNE: Anne sen de kavga edecek vakit buldun.

KAVUKLU: Bırak şunu bu mahallede de ipliğimiz pazara çıksın.

I. ZENNE: E hem! E hem! Benim ne olduğumu her yerde biliyorlar.

KAVUKLU: Seni kim bilmez ki a çağanoz.¹²²

I. ZENNE: Hadi oradan maymun suratlı.

121 Mastori: usta.

122 Çağanoz: bir yengeç türü, mecâzen sarhoş, yan yan yürüyen, düzgün adım atamayan.

KAVUKLU: Def edin şunu gözümün önünden. Şimdi fena muamele ederim.

II. ZENNE: Anne sen de sesini kes. Ne kadar olsa o erkek.

I. ZENNE: Öyle erkekler yerin dibine geçsin.

PİŞEKÂR: (Gelerek.) Ayıptır burası cadde üstü. Gelen geçen var.

KAVUKLU: Bırak şu cadıyı. Sözüünü bilmezin biri. Zorlan dayağımı celb ediyor.

I. ZENNE: Hele elini kaldır mahalleyi başına toplarım.

KAVUKLU: Haydi oradan sürtük.

(Baş başa saç saça muaraza¹²³ başlar. Pişekârla Kavuklu arada dayak yerler. Ayrırlar.)

I. ZENNE: Ben bu evde de durmam. Kızlar hadi toplanın gidelim.

(Giderler. Kavuklu yeni dünyayı yıkar.)

KAVUKLU: Ev yıkanın evi olmaz. Şu koca karı evimi yıktı. Allah da onu yıksın.

PİŞEKÂR: Gel birader gel. Bugün senin şansın yok. Bari dem ile def-i gam¹²⁴ et. (Tezgâh başına gelirler.) Ver benden birer tane.

TEZGÂHTAR: Oriste. (Doldurur.)

KAVUKLU: Çok mağdurum birader şu ailemin halini gözünle gördün.

PİŞEKÂR: (İçerek.) Gördüm ne demek. O senin kaynanan olacak çok edepsiz şeymiş. Fakat ben ondan senin intikamını alacağım. Sen meysus olma.

KAVUKLU: Ver bakalım Pavlaki birer tane daha.

TEZGÂHTAR: Oriste pasam.¹²⁵ (Doldurur.)

123 Muaraza: kavga, çekişme.

124 Dem ile def-i gam etmek: içkiyle gamı atmak, dağıtmak.

125 Oriste pasam: buyrun paşam.

PİŞEKÂR: Çok olmuyor mu ya! Fazla gidiyoruz. Sarhoş oluruz.

KAVUKLU: Adam sende. Böyle kederli zamanda rakı tutmaz ki.

(*Ver ver birer daha.*) (*Tezgâhtar doldurur.*)

PİŞEKÂR: (*İçerek sarhoş olur.*) Hamdi be düşünüyorum da şu kaynanan varken sana evlilik zindan olacak.

KAVUKLU: Karıyı alıp ayrı çıkmadan başka çare yok.

PİŞEKÂR: Ver benden de birer tane (*Tezgâhtar verir. Pişekâr da sallanmaya başlar...*) Benim de fikrim öyle birader. Hem sana evimde ayrıca bir daire vereceğim. Kayınvaliden olacak kocakarıyı da evime sokmak değil kapısından geçirmem.

KAVUKLU: Ver ya birer tane daha. (*Tezgâhtar verir.*) Sen olmasan benim halim harap.

PİŞEKÂR: (*İçerek.*) Ey Hamdiciğim ben oldum, bana izin.

KAVUKLU: Ben daha içerim, sen git fakat beni unutma.

PİŞEKÂR: (*Tezgâhtara.*) Borcumuz.

KAVUKLU: Borcun verilmiştir.

PİŞEKÂR: Ayıptır. Benim de çorbada pıncım olsun.

KAVUKLU: Adam ayrı gayrı mı var. Sonra hesaplaşırız.

PİŞEKÂR: Mahcup ediyorsun. Şimdi ben para vermeden nasıl giderim.

KAVUKLU: Öyle ise birer tane daha ısmarla da yarın hesap görürsün.

PİŞEKÂR: (*Ver bakalım birer daha.*) (*İçerler.*) Hamdi gözüme iyi bak. Bana İsmail derler. Eğer ben de senin kaynanana bir iş yapmazsam (*Ellerini bıyıklarına tutarak.*) bunlar şöyle böyle olsun. Allahaısmarladık. (*Gider.*)

KAVUKLU: Şu zembili bir yere koy. İçinde fenerle kibrit vardır. Ne zaman feneri yak dersem hazır olmalı. Ben şurada bir masada oturacağım. Garsonlardan birini bana tahsis et. (*Gider oturur.*)

TEZGÂHTAR: Miço endeka numero terapezakya.¹²⁶

MİÇO: Ne içersiniz?

KAVUKLU: Düz bir şişe, bolca meze.

MİÇO: Hiç merak yok ben sizi tanıyor ahabap... Mastori Pavli miyakarafa lambeko.¹²⁷ Sotiri senapiyato mezedesi.¹²⁸ (*Rakı ve mezeler gelir.*)

LAZ:

Türkü

Kemençemun demuri nalparedir nalpare
Ben kızlarla oynarım derler bana zampare
Diğer

Derede gürgen dalı yüklen de gel yukarı
Senin gibi çapkına kim verir iki karı
Diğer

İndim dere beklerim zeytin dalı eklerim
Yedi yıldır çalıştım vah benim emeklerim
Kendi kendine türkü söyleyerek gelir selâm verir. Kavukludan bir masa aşırı oturur...
Meyhaneci gel bakayım bana bir şişe
mastika getiresin. Mezeyi sakınmayasın göreyim seni.

(*İşbu fasılda taklitler türkülerini söyleyerek gelirler. Oynamazlar.*)

GARSON: Simdi gelezek... Mastor Pavli ena karafa mastika,^{128a} sotiri kutu(?) mezedesi. Enya numero.¹²⁹

126 Endeka numero terapezakya: onbir numaralı masa.

127 Miyakarafa lambeko: bir sürahi lambeko.

128 Senapiyato mezedesi: bir küçük tepside mezeler.

128a Ene karafa mastika: bir sürahi sakız rakısı.

129 Enya numero: Dokuz numara.

ACEM:

Zurna ile türkü

Göz yaşlarım döküldü ol nev-nihale karşı
Şebnemler oldu reyhan-bâlâ bir verd-i âle

[karşı

Canan güler demadem men ağlaram

[kederden

Zevk(u) sefanı seyret balam hüzn ü melâle

[karşı

Canan henüz uyanmış mahmur-ı hab-ı işve
Sisler içinde kalmış balam seher-i hilâle

[karşı

Tanzir şîr-i ismet âsân değil celâle

Elbet naziri olmaz balam nur-ı hilâle karşı

Merhaba zat kişiler. (*Kavuklunun yanında-
ki masaya.*)

KAVUKLU: Merhaba.

LAZ: Merhaba gözüm.

ACEM: Mene bağ meyhaneci gel bura gö-
rem.

GARSON: Oristi ne emrediyor.

ACEM: Demin yahşidi¹³⁰ ha.

GARSON: Sok güzel raki var. Yapıyor ke-
yif sok.

ACEM: Men bir billur dolu düz rakı ve
ndan aparasın¹³¹ mezeni çoğ isterem.
Çabuğ olasin.

GARSON: Sotiri ligoraferto mezedi¹³² ...
Mastor Pavli ena karafa düziko... nume-
ro dudeka¹³³ (*Getirirler.*)

KAYSERİLİ: Zurna ile türkü

Keçi değil boğazlayım satayım

Eşek değil hergeleye katayım

Yarım ile sarılayım yatayım

Nakarat

İlgıt ılgıt eser yeli sılanın sılanın sılanın

Kekliği düz ovada avladım

130 **Yahşi:** (Azerî Türkçesi) güzel, iyi.

131 **Aparmak:** (Azerî Türkçesi) götürmek=getir-
mek.

132 **Ligoraferto mezedi:** mezeleri çabuk getir.

133 **Numero dudeka:** on iki numara.

Yar güldü ben ağladım

Sevdiğim yavrucuğum

Senin çün çok çok çağladım

Kınalı parmakların

Gümüştür tırnakların

Geliver yanıma keklik

Kasdın canıma keklik

KAYSERİLİ: Meyhaneci burağa gel ba-
ham... Ben şuracağa oturah sen de be-
nim ırakı getiregor... Göreyim mezeler
düzgünce ola.

GARSON: Ena karafa lamiko. Sotiri kani-
to mezedesi.^{133a} Numero okto.¹³⁴ (*Getirir
korlar.*)

KAVUKLU: Hoş geldiniz

KAYSERİLİ: Hoş bulmuşağ!

LAZ: Merhaba gözüm!

KAYSERİLİ: Merhaba ciğar köşem. İndik
baham görükmüyon.

LAZ: Dükkândan bir yere açılduğum yok-
tur.

KAYSERİLİ: Gene galaycılık mı edin gar-
deş?

LAZ: Sanatımız pahurculuk. Onun yanın-
da galaylamak da olur.

KAYSERİLİ: (*Aceme.*) Merhaba gulüm.

ACEM: Hoşâmedi¹³⁵... O ki her demki bu-
ra gelipsen.

KAYSERİLİ: Eskiden geri burağa devam
ederin. Seni çohtan beri gormuyom.
Yohsa dükkânı kapattın mı?

ACEM: Yoğ dükkân ki duruptu. Emmimin
çocuğu bahir. Men ki salma gezerem.

KAYSERİLİ: Ticaret dediğin belli olmaz.
Bendeniz de ufaktan başladım. Çok şü-
kür büyütebildim.

KAVUKLU: Ne ticarettesiniz?

133a **Kanito mezedesi:** meze hazırla.

134 **Numero okto:** sekiz numara.

135 **Hoşâmedi:** hoş geldin.

KAYSERİLİ: Niden sordun bağım. Ticaretimde gozünüz mü var sankilim?

KAVUKLU: (*Tezgâhtara.*) Mastori Bosko.

TEZGÂHTAR: Oristi beyim.

KAVUKLU: Zembil kolayda mı?

TEZGÂHTAR: Merak etme pasam hepsi edo.¹³⁶

KAYSERİLİ: Cevap virmedin bir lafcık olsun disene baham.

KAVUKLU: Sanatınızı sorduk.

KAYSERİLİ: Derdin ağnamahsa. Ayazmakapısı'nda^{136a} eşekçi. Dört gatırım var biliyon mu?

KAVUKLU: Memnun oldum gördün mü şimdi ahbap olduk. Allah seni eşeklerine bağışlasın.

KAYSERİLİ: Eskik olma! Bundan kelim¹³⁷ görüselim.

ACEM: Mene bağ mayısoğlu sen ki bu zatla çatışmağ arzuladım. Yanlış kapı çalır-san. Bu zat-ı muhterem uzzattı ha!

KAYSERİLİ: Sufatını^{137a} görünce ağladım. Bir de kalbini yohlayım dedim.

KAVUKLU: Senin bildiğin gibi değil ben kalbi temiz âdemim.

KAYSERİLİ: Ne dedin, ne dedin?

KAVUKLU: Kalbi temiz.

KAYSERİLİ: (*Gülerek.*) Darılma amma dilini düzelt.

KAVUKLU: Ne o yanlış bir şey mi söyledik.

KAYSERİLİ: Senin ohuman yok galiba ona gablim derler.

KAVUKLU: (*Gülerek.*) Nasıl değiştiririm. Kalbim gablim olur mu?

KAYSERİLİ: Zarar yoğ hemşehrim. Bundan gabakın¹³⁸ cahillik sende kalak.

(*Hepsi içmede devam eder.*)

ERMENİ: Zurna ile türkü

¹³⁹Şebabet gitti de elden başımdan

[gitmiyor sevda

Tükendi takat u tâbım muhabbet

[bitmiyor asla

Terakki etmede sinnim tedernî

[etmiyor hala

Tükendi takat u tâbım muhabbet

[bitmiyor asla

ERMENİ: Aşkamlar haryola Mastor Bosko! Uğurlu kademli olsun diye hıp deyi eyi tesadüftür ne.

BOSKO: Oristi Haçator ağa!

ERMENİ: (*Kavukluya doğru giderek.*) O eski ahbap bundasın.

KAVUKLU: Ne yapalım postu buraya serdik.

ERMENİ: (*Kavuklunun masasına oturarak.*) Af edersin sana olan muhabbetimden- dir ki buraa oturmuş ettim. Zırya bile- orsun ki bakşa adam ile zevk çıkmaz.

KAVUKLU: Ne zararı. Masada boş yer çok.

ERMENİ: Her şey mihenik taşıdır ne. Seni gördüm ise hıp deyi üstüne gönderdim. Benim dengim sen isen senin de dengin ben olmuş ederim. Meyhaneci bunda gelmiş et. Rakının ne olduğunu biloorum, mezelerden haber et, piyaz ile plaki vardır.

MİÇO: Hepsi var rigani ipsarya.¹⁴⁰

KAVUKLU: Bu rugancı İpsara kim oluyor.

ERMENİ: Ka o bu kadar zamandır aşkamlılık edeorsun bilmiş etmeorsun.

¹³⁸ **Bundan gabakın:** bundan böyle, bundan sonra.

¹³⁹ Şekerci Cemil Bey'in (1867-1928) rast makamındaki şarkısı.

¹⁴⁰ **Rigani ipsarya:** yaprağa sarılı balık. (rigani =yaprak; psarya=balık).

¹³⁶ Edo: tamam.

^{136a} **Ayazmakapısı:** Suriçi İstanbul'da Haliç kıyısında Unkapı yöresinde bir kapı ve semt.

¹³⁷ **Bundan kelim:** bundan sonra, bundan böyle.

^{137a} **Sufat:** sıfat; yüz, çehre.

KAVUKLU: Hiçbir yerde işitmedim.

ERMENİ: Sayemde onu da görmüş edeceksin (*Mezeler gelir.*) Gördün rigani bu yarpaklar ipsarya da balıktır. Dur ki benim şişe gelmiş etsin. Birer tane çekelim. Benim mezelerden yemiş edelim. (*Rakı da gelir birer tane içerler.*) Eh muhabbete. (*İçerler.*)

KAVUKLU: (*Muhabbete.*) (*İçerler.*) Sen gelmesen ben iki türlü ile vakit geçirecek idim... Gelsene buraya miço.

MİÇO: Oristi pasam.

KAVUKLU: Söyle mezeciye bana da balık göndersin.

MİÇO: Simdi pasam geliyor. (*Getirir*)

ERMENİ: O senin meze ciğer tavasıda aksi olacak ben de çok sevmiş eder bayılırim. Bilirsin bunların tavası çeşni verirse

KAVUKLU: Sana da getirtelim.

ERMENİ: Bunca mezenin üstüne istemiş edersen küçük düşmüş olurum. Seninkinden yemiş ederim. İkinci şişe de ben de söylemiş ederim. (*Birer tane içerler. Ermeni çatala ciğeri batırır.*) Göreorsunuz dediğim çıkmıştır ne bak pam-buk gibidir.

ACEM: Dorgu danışupsun¹⁴¹? Men ki bizim dükkânda en güzel yağı salmışem toğlaşımın^{141a} ganı olupdu.

LAZ: Bizum çarşuda haçan bir piyazcı Arnavut var, pişürdiği zaman pamuğa benziyor.

KAYSERİLİ: Nahadar olsa bizim Kayserilinin bastırmasına ayar olamaz. Mezenin iyisi pasdırımadır.

KAVUKLU: Her ikisinde de lezzet başkadır. Ciğer başka, pastırma başka.

KAYSERİLİ: Affedin kardaşım sen lahır-

dıya karışma. Çünkülüm gonuşmasını bilmiyon.

KAVUKLU: Gene bir pot mu kırdık?

KAYSERİLİ: Lezzet diyeceğine dilini düzelt de zellet di.

KAVUKLU: Anlaşıldı kirya Bosko zembil orada mı?

TEZGÂHTAR: Edosia pasam.¹⁴²

KAVUKLU: Fener de içinde ya.

ERMENİ: Telaşa nedir ki gideorsun daha erkendir ne.

KAVUKLU: Ne olur ne olmaz hazır bulunalım.

ERMENİ: Agnamış efendim. Hırdan korkaorsun?

KAVUKLU: Hır iyi şeydir.

ERMENİ: Ne korkaorsun. Benim kim olduğumu bileorsun. On kişiye meydan okurum sen oturmuş et yerinde.

Zurna ile türkü

MUHACİR:

¹⁴³ Alishimin kaşları kare aman
Sen açtın sineme yare aman
Bulamadım derdime çare aman

Nakarat

Görmedin mi ol civan Alishimi şimdi
[Tuna boyunda

Mükerrer

Evleri var hane hane aman
Benleri var dane dane aman
Bulamadım derdime çare aman

Nakarat

Görmedin mi ol civan Alishimi şimdi
[Tuna boyunda

Mükerrer

MUHACİR: Yavuzca kademli olsun miyaneci.

TEZGÂHTAR: Eksik olma palikaryamu.¹⁴⁴

141 **Danışmak:** Azeri Türkçesinde konuşmak, söylemek

141a**Toğlak:** toklu, bir yaşındaki kuzu.

142 **Edosa pasam:** verdim paşam.

143 **Isfahan makamında Rumeli türküsü.**

144 **Palikaryamu:** delikanlılarım.

MUHACİR: Dorusu şenlikli miyanedir
vesselam. Buncaza yetirmeye can ata-
rım be. (*Kavukludan bir masa aşırı otu-
rur, Miço*ya): Gel bakalım Balkan şarabı
va mı?

MİÇO: (*Tezgâhtara.*) Krası Balkanakis.¹⁴⁵

TEZGÂHTAR: Posa oka desî.¹⁴⁶

MİÇO: Var sok ne kadar ister.

MUHACİR: Bir okkalık getir bakayım. Te
o Balkan kaşarından da.

MİÇO: Sabuk sabuk... Miya oka desî kra-
sı¹⁴⁷... Sotiri tiri kasar tu balkaniko (*Ge-
tirirler masa donanır.*) Ekta numero.¹⁴⁸

ERMENİ: Aşkam hayır pehlivan.

MUHACİR: Aşşamlar hayır olsun.

KAVUKLU: Merhaba pehlivan.

MUHACİR: Merhaba ahabap.

ACEM: Hoş gelmişsin pehlivan kişi.

MUHACİR: O tömbekici çok şükür seni
gördüğüm. İyi ki hepten de aklıma es-
dirdik birer nargile içelim be.

ACEM: Men de arzu eylemişem. Burada
galyon çoh oluptu... Miço munda gel
görem.

MİÇO: Nileyi kalyon.

ACEM: Galyon ne menedi bilmiyipsen.

KAVUKLU: Nargile istiyorlar.

MİÇO: Posa nargile.

ACEM: İki olacagdı.

MİÇO: Bir var. Bir de kafa alazayız. To iki.

ACEM: (*Avuçla tömbeki verir.*) Al baham iki
galyon aparasın¹⁴⁹... Ateşin küllü sallasan.
(*Acem ile muhacire nargileler gelir.*)

KAYSERİLİ: Gordün mü keyif dediğin
böyle olur gardaş.

145 Krası Balkanakis: Balkan şarabı.

146 Posa oka desî: kaç okka istiyorsun.

147 Miya oka desî krasî: bir okka şarap istiyorum.

148 Ekta numero: altı numara.

149 Aparamak: bk. n.131

LAZ: Haçan penum da tombakum olaydı
ben de keyuf ederdim.

KAVUKLU: Miço şu benim şişeyi tazele.

MİÇO: Oristi ... Mastor Bosko ena karafa
duziko.¹⁵⁰

ERMENİ: Palikaryam. Biraz mezelere yar-
dım etmezsin sankim, seni boş bırak-
mayık. (*Miço hepsini getirir.*)

KAVUKLU: Bu taze mezelere doğrusu bi-
rer tane içilir.

ERMENİ: Bu seferkim içtim ise soğanlı ci-
ğerin aşkınadır.

KAVUKLU: Piyaz filan yemedin.

ERMENİ: Yok ahbar ben piyaza gelemem
hep deli, asabi olurum. Pılaki olur ise
can kubrandır.

ACEM: Bu fasulyanın dane ufahdı. Lezzeti
çoğ değildi. Bizim İran'da Tebrizi tarlası
diydordular? Onunki bağbanı torpaha fa-
sulye salır... O günkü salanda yirmi dört
saat geçende fasulyanın kellesi torpah-
tan çıhr. Bir hafta geçende çiçek salır.
Her bir fasulyenin danesi gavun gadar
olur. Bir dane bir okka gelir.

KAVUKLU: Acaipdir. Ben de gördüm de.

ERMENİ: Hiç ömrümde işitmiş etmedim
böyle şey olur.

KAVUKLU: (*Bıyık altından gülerek.*) Neden
olmasın kırparlar da mercimek, börölce
yaparlar.

ERMENİ: Buna inanayım dersin.

KAVUKLU: Şu rakı çarpsın ki doğrudur.

ERMENİ: Bu rüyada görsem inanış etme-
dim. Her ne ise zevke bakalım.

Zurna ile türkü

ARNAVUT:

¹⁵¹Tuna da çarpar bezini (2 defa)

Kim sarmaz haydi more more Bulgar

[kızını]

150 Ena karafa duziko: bir sürahi rakı.

151 Gerdaniye makamında köçekçe.

Öpeydim ela gözünü (2 defa)
Demyalo haydi more more Bulgar
[kızını]
Duvara vurdum kazmayı (2 defa)
Başını bağlar yazmayı
Kim sevmez böyle yosmayı (2 defa)
Demyalo haydi more more Bulgar
[kızını]

Maşallah maşallah tamam zevk
[çıkarakacak]

Bağçeli meyane merhaba ahabplar. (*Muhacirin üst tarafına oturur.*)

ACEM: Merhaba hamşari.

KAYSERİLİ: Hoş geldin celepbaşı, görükmeyiz oldun, nirelerde galdın baham.

ARNAVUT: Hoj bulduk. Dayı bende sana curmez oldum.

KAYSERİLİ: İskeledeyik, eşekcilik sağolsun.

KAVUKLU: Bosko zembil orada ise feneri hazır tut.

ERMENİ: Ginem ne oluyorsun, daha ırakını yarı etmedin. Erkendir ne.

KAVUKLU: Sinirlendim.

ERMENİ: Kime?

KAVUKLU: Herif hem eşekcilik diyor. Yan gözle de yüzüme bakıyor.

ERMENİ: Ben demedim sana. Ben var iken çekinmeyesin. Bir şey olur ise hıp deyi gırtlığındayım ... Aşkam hayır celepbaşı.

ARNAVUT: Akşam hayır olsun cozum ne yaptın bakalım. Sen çok candan adamsın. Bana yaptın bir kundura uç sene var ayakta... Hele çizmeler iç su yapmaz. Her cun salhane su içinde.

ERMENİ: Biz ahababa can komuşuktur. Bir mal yapmış edersin köküne kadar iyi olur... Nasıl bugünlerde kuzu keseorsunuz.

ARNAVUT: Az mal celiyor.

MİÇO: Oristi. Ne ister?

ARNAVUT: Bir şişe düz. Biraz kıvırcık salata yaptır. Ciger var mı?

MİÇO: Ekis.¹⁵²

ERMENİ: Cigerin âlâsı vardır ne.

ARNAVUT: Cetir ondan da (*Miço getirir. Masayı donatır.*)

ERMENİ: Biz de celeb aşının şerefine duralım. Birer tane içelim.

ARNAVUT: (*Doldurur.*) Muhabbet uğruna!

ERMENİ: (*Kadeh kaldırır.*) Cümle ihvan ahabpların şerefine.

ARNAVUT: Cel burda more garson.

MİÇO: Ne ister bakalum.

ARNAVUT: Bak Acem baba ne istiyordur, benden ikram

MİÇO: (*Aceme gider.*) Bir kirasi ne ister.

ACEM: İçtiğim araktan. Bir duble sunasan (*Arnavuta.*) Teşekkür olunuptu.

ARNAVUT: Mori garson söyle biraz balık cöndersin.

MİÇO: Sotiri ipsarya meze desi to numero eksi.¹⁵³

ACEM:

Aman aman vey dile cân ez dile cân.

Gazel

¹⁵⁴ Çün be-devr-i men resed sâkî dü
[sagar dih mera]
Men peyâm-ı ân dü çeşm-i mest-i
[şehlâ miküşed]

ERMENİ: Ses işittik dokunaklıdır. Hele Fârisi olur ise.

KAVUKLU: Zararsız bir türkü okuyan olsa da eğlensek.

¹⁵² Ekis: var mı?

¹⁵³ Sotiri ipsarya meze desi to numero eksi: Sotiri altı numaraya balık ve meze.

¹⁵⁴ Farsça beyit, anlamı: mademki devir bana erişti, sâki bana da iki kadeh sun; ben o iki şehlâ gözün haberini alıyorum.

LAZ:

Denuzun kenarında galaylaruk gazani.
Tombulların derdinden tutmadık
[remazani
Bir ok zeytuna zeytunun irusune.
Mevlam gavuştı güzelun iyisune.
Sandalumu boyattım gezerum yalu yalu
Ben buralı değilem Rizeliyum Rizelu

ERMENİ: Kulak attın bu da sestir yoksam
gıcırı bükmedir.

KAVUKLU: Aman sus iştirlerse kavga çıkar.

ERMENİ: Ne kadar evham¹⁵⁵ vardır... Hıp
diye zembil ile fenere koşarsın.. Meyha-
nedir bu herkeş eğlenecektir ne.

KAVUKLU: Doğru söylüyorsun ahbar ama
maksat hır çıkmasın da eğlenelim.

KÜRT:

Zurna ile türkü
Armut dalda sallanır balam yere düşer
[ballanır vıy neriye
Ağam neriye paşam neriye nereye
[gidersin hanım kız vıy neriye
Evim yıktın indirdin vıy dereye
Dere boyu düz gider balam bir kınalı
[kız gider vıy neriye
Ağam neriye paşam neriye neriye
[gidersin hanım kız vıy neriye
Kız yolunu şaşırmış balam inşallah
[bize gider vıy neriye
Evim yıktın indirdin vıy dereye
[vıy neriye

KÜRT: Ulan meyhaneci bir boş yerin yok
mu?

MİÇO: Buyursunlar paşam. Bir sok burda
tezgâh yakın bes numero.

KÜRT: Ben de bu ahbapların yanına otu-
ram ki eyi ola. Getir bakalım bir şişe
mastika, mezesi ekmeği bol ola.

ERMENİ: Mezesi ne isem ekmeği bol
ayıp değil?

155 Evham: kuruntu, kuşku, boş zan.

KAVUKLU: Bazı adam meyhanede karın
doyurur.

ERMENİ: Hele bunları çok denemişimdir.
Koca çanağa bir okka ekmek dorgar
kırk paralık işkembe çorbasıyla miyde-
ye indirir.

KAYSERİLİ: (Gazel söyler.)

Yar yar aman aman medet
¹⁵⁶Hey... Hey... merdüm-i dideme
[bilmem ne füzun etti felek
Beni bir gözleri ahuya sabun etti felek
Aman aman ey
Şîrler pençe-i gahrından olurken
[lerzan
Didemi etti füzun eşkleri zebun etti
[felek

ERMENİ: İşittik bir gazel ki tahrana çobra-
sına benzer.

KAVUKLU: Aman sus alınır da kavga çı-
kar. (*Kaysiriliye.*) Teşekkür ederiz.

ACEM: Bu senin gazelin yahşiydi hoşuma
gitti.

LAZ: Gazel dediğün böyle olmalıdır.

ARNAVUT: More vallahi ihya ettin bize.

KAYSERİLİ: Bu bir şey dağıl. Daha ne ga-
zellerim var. Birkaç tane ohusam aşğı-
nız gabarakor.

ERMENİ: Hakkınız var. İşittim ise sizde
musiki olduğunu ağnamış idim.

KAYSERİLİ: Musikinin ağlası bendenizde-
dir. Senelerce ohurum hem ses de bo-
zulmaz.

ERMENİ: Sesinize diycek yoktur. Uzak-
tan bile dokanmış edeor.

ACEM: Yohkinen. Bu seste bir letafet gör-
mirsenez.

LAZ: Gel gözüm şu mezeleri tazeleyesun.
Bir şişe de getiresun.

156 ash Yavuz Sultan Selim'in gazelidir. Hafız Meh-
med Eşref Efendi (?-1930) tarafından hicazkâr
makamında beste formunda beslenmiştir.

MİÇO: Simdi geliyor pasam.

AK ARAP:

Zurna ile türkü

¹⁵⁷Befta hindî befta hindî, şaş harîr

[ya benât

Veftehû lî, ya sabâyâ, li-ecli abât

ARAP: Esselamün aleyküm.

KAVUKLU: Kumcu da geldi.

ACEM: O benim gomşu. Sen ki bura gelir misin?

ARAP: Sen nerede ben orada. Her gun bula, her gun bula.

KAVUKLU: Bu makamlı herif.

ERMENİ: Ne laf edeorsa makama uyduruyor.

ARAP: Meyhaneci gel bura var bana mekân-ı latif?

ACEM: Özünün sorfasına gelupsen yahşi oluptu.

ARAP: Bu akşam de bula olsun bakalım. (Oturur.)

ACEM: Ne arzu edipsen.

ARAP: Lâ her adam kendi maliyesinden.

ACEM: Özünki sorfama gelupsen birinci ikram menden olup, sonrasın kendin salisen... Miço munda gel görüm.

MİÇO: Ne ister.

ARAP: Bana afandim bir şişe mastika mâ meze küllüsüm galabalık.

ERMENİ: Hoş gelmişsin hacı efendi.

ARAP: Hoş buldu safa buldu! Hoş buldu safa buldu!

KAVUKLU: İyi bu böyle makamla konuşursa bize göbek attırır.

ERMENİ: Az kalsın ben de onu demiş edecektim.

¹⁵⁷ Arapça beyit, anlamı: yünlü kumaşlar, ipek örtüler getiriyorum size, ey kızlar! / bana kapıyı açın, ey çocuklar, beni bu gece içeriye alın.

MİÇO: (Şişe, mezeleri getirir.) Buyursunlar.

ACEM: Billurun dolduram ki beraber şerefe birer tane yuvarlayağ.

ERMENİ: Siz yalnız giderseniz olur, hacı babanın şerefine biz de.

KAYSERİLİ: Bendeniz de yolculuğu severim.

ARNAVUT: Madamki içiyorsunuz bana haber yok mu?

ERMENİ: Sen de buyur, celeb kısmı önden gider.

KÜRT: Ahbaplıkta ben ki açışda mı bıraktınız ben de şerefi bilirem.

LAZ: Penu unutayosiniz.

ERMENİ: Sen de be kardeş içimizde en oynak sayılırsın. Çok sükût¹⁵⁸ oturaorsun.

KAVUKLU: Hakikat öyle. Lazlar biraz şakrak olurlar.

LAZ: Ben burada laz olarak bir kişiyim. Eğer bir tane daha olsa meyhaneyi gırarık.

KAVUKLU: Olmadığı daha iyi. Verilmiş sadakamız varmış.

ERMENİ: (Kavukluya) Tehlike gelecek yer böyle meydana çıkmış eder. Seni haklı görmüş edeorum. Sakın zembil ile fenarı istemeyesin. O ki ben buradayım korkmak hiç.

KÜRT:

Karşıda Kürt evleri ahile vay vay vay

Asılsın perdeleri dilo dilo dilo

[vay vay delyo dilo vay

Oturmuş koyun sağar ahile leylim

[vay vay vay

Terlemiş memeleri dilo dilo dilo

[vay vay dilo dilo vay.

ERMENİ: Bu ne bir şey demek ahmaklıktır bileorsun gördün mü havayı. Hem ses hem usul yanbeyan koşar.

¹⁵⁸ Sükût: sessiz.

KÜRT:

Karşuda ayvalıklar ahile leylim
[vay vay vay]

Suda oynar balıklar dilo dilo dilo
[vay vay dilo dilo vay]

Hasret çeken aşıklar dilo dilo dilo
[vay vay dilo dilo vay]

Çohtur yürek yanıklar dilo dilo dilo
[vay avay dilo dilo vay]

ERMENİ: Ömrüne bereket. Dorgusu bizi
ihya ettin.

ACEM: Teşekkür olunur. Meni dilhûn¹⁵⁹
eyledin. Miço munda gel gittiğinen bu
Kürt ağana menden keras¹⁶⁰ eyle.

TÜRK: Zurna ile türkü
Çubuğumu yol üstüne uzatam.
Yar gelecek diye yolun gözetem
Hongur da hongur hongurda hongur
Ak çevremi yol üstüne uzattım
Yar gelecek diye yolun gözettim
Nakarat
Ulan meyaneci bir oturak gotu.

ERMENİ: Burayı kenef sandı dersin.

KAVUKLU: Sandalye istiyor.

TÜRK: Hangi yemliğine dineleceğim ba-
ham.

ERMENİ: Bu kere de ahır ediyor.

KAVUKLU: Masa soruyor. Yemlik dediği o.

ERMENİ: Sen bunun lisanını hıp deyi ağ-
nayorsun.

TÜRK: Bağa ıraku gotu. Tıkanacak aş onar.

MİÇO: Bir şişe ister.

TÜRK: Yok yarım okkalık.

MİÇO: Kirya Bosko miso okas mastika soti-
rı pola mezedes numero dekapendis¹⁶¹

(*Mezelerle rakı. Masa donandır.*)

159 Dilhûn: içi kan ağlayan, kederli.

160 Keras: ikram.

161 Miso okas mastika: yarım okka sakız rakısı;
Pola mezedes numero dekapendis: On beş
numaraya bol meze.

MUHACİR:

Bubeğin beşiği çamdan
Körolası babası bakmıyo maldan
Nenni nenni nenni nenni

KAYSERİLİ: Yaşa gozüm bir gelenin hava-
sına mutabakat ediyor.

ERMENİ: Bu Türküye dinecek yok. Hem
oynak hem de cırlak.

ACEM: Ozün ki böyle oynayan havani hoş
görmedim.

KÜRT: Hırvo hırvo hırpani
Beyoğlu yeniki cami
Dümbile kadı nos mandel
Yadkaraki(?)meyhaneye gel

ACEM: Vey dil-i can canan-ı can
Ahuzet amud bihengâm de diden

ERMENİ: Sesin sağ ola.

ACEM: Nevazil oluptu eski keçin çıhmiyir.

ERMENİ: Ol ki usul kaybolmuyor sesin
yardımına hacet kalmaz.

YAHUDİ: Zurna ile türkü
Balat kapusunda ben yordum onu
Mavidir şalvarı, beyazdır donu
Ande ande ande an balada
Ande ande ande an balada
Merdivan başında bir koca karı
Aldı paraları çıktı yukarı
Nakarat
Nunaki alışveriş yok bizde eğleniş
Tamam üç kuruş verdim Balat'a
[iyidiş yeliş]

YAHUDİ: Maşala maşala hep zevkini bi-
lenler burada. Nasıl buldunuz burayı
bakalım rakı ucuz mu?

ERMENİ: Vay Mişonaçi sen de buralara
gelir misin?

YAHUDİ: Nerde kalabalık ben orada hem
burada ağır kafalı adamlar var... Meyha-
neci be Bobokso.

MİÇO: Oristi var yer sok (*Yahudi oturur,
Laza yakın olur.*) Ne ister?

YAHUDİ: Bana bak kuzum kimse istemesin karafa posa.¹⁶²

MİÇO: Eksinda.¹⁶³

YAHUDİ: Ben her akşan yeleceğin saranda pendî¹⁶⁴ verirun.

MİÇO: Mastori bırakmaz ne ise eksinda pendî^{164a} virezek

YAHUDİ: Haydi yetir bakalım bir şişe rakı biraz sert olsun.

MİÇO: Ver bir deka ohto grat¹⁶⁵ sok birinci.

YAHUDİ: Yetir bakalım mezeler pola olsun. (*Miço getirir masayı donatır.*) Sotiri ipsarya numero deka.¹⁶⁶

ERMENİ: Nasılsın bakalım hiç gözükmüyorsun.

YAHUDİ: Mal çıkmıyor ne yapalım, mal ne zamankim olacak ben seni bulurun.

LAZ: (*Kendi kendine.*) Ha şimdi açılacağım. (*Yahudi hoplatır.*)

KAYSERİLİ: Bundan kelim bizim iskeleye de gelmiyon.

YAHUDİ: Vay eşekcibaşı sen de burdasın. Bir bok olur sana da yiderun.

TÜRK: Hele şu çıfta bak kibar olmuş beni tanımiyo... Ulan Mişon beni görmedin mi sankilum... Yoksağa.

YAHUDİ: Afedersin. Bilir bilmez seni osuracaktım kunduracı başı aklımı kaçırdı.

TÜRK: Her ne ise bu seferlik afediyon. Ulan gamson hu yahudiye benden bir rakı gotu. Gavuklu buba sen ağır davranıyon. Bir tek de sağa göndereyon... Hele dalgın durma.. Ulan gamson her masaya da iki dane gotü.

162 Karafa posa: sürahi ne.

163 Eksinda: altmış.

164 Saranda pendî: kırkbeş.

164a Eksinda pendî: altmışbeş.

165 Dek a ohto grat: onsekiz kırat.

166 İpsarya numero deka: on numaraya balık.

ERMENİ: Kim deorki bu kaba adamdır. Şehirliden ince fikir almıştır.

TÜRK: Ne dedün ki bağa gaba diyon be -imuğuna gaharun¹⁶⁷.

KAVUKLU: İş çıkarma başımıza herif kızarsa meyhane karışır.

ERMENİ: Yağnış ağnamış ettin senin kibar tarafını söylemiş ettim.

TÜRK: Sen beni biliyon. Ben seni biliyon. Bağa garşu kim çıkasa ense köküne bir şaplak sırtı gum gum öter.

KAVUKLU: Benim niyetim gitmek, artık vakit geldi.

ERMENİ: Buranın zevki bundan sornam gelir. Daha gelecek ne komik müşteriler görecekisin.

KAVUKLU: Hayrın büyüğü de bundan sonradır.

ERMENİ: Çok evham edeorsun. İçtiğin şeyin zevkini bozma.

LAZ: Ha şimdi açılacağım. (*Yahudi gene alınır.*)

ERMENİ: Göz koydun Yahudiye.

KAVUKLU: Farkındayım.

ERMENİ: Sornam görürsün muhabbeti.

KAVUKLU: Ben de onun için kaldım ya.

TÜRK: Zurna ile türkü

Fadime'nin aya garşı bacası

Öper iken zıp çıkageldi gocası bubam

[gocası]

Keziban'la dalaşırken ele aldık bıçağı

Öper iken zıp çıkageldi gocası bubam

[gocası]

ERMENİ: Dorgusu bu kaba başına diyecek yok.

TÜRK: Mırlayınca böyle mırlamalı

ERMENİ: (*Kavukluya.*) Gördün eğlenecek vakti ne çıkarsam sornam çıkar.

167 İmuğuna gaharun: boğazını sıkırım.

ACEM: Aşk ola sana goca dayı!

KAYSERİLİ: Ben de çoğ hoşlandım.. Adem gardeş bizim havaların hali bakşadır. İnsana dohanagor.

LAZ: (*Yahudi kadehi ağzında iken*) Ha şimdi çekeceğim bıçağı! (*Yahudi sıçrar*)

ERMENİ: Görmüş ettin Yahudi ispazmoz¹⁶⁸ tutaor.

KAVUKLU: Biçimsiz yere oturdu da ondan.

KÜRT: (*Kalkıp oynayarak*)
Hay berdo berdo berdo
Laho desti kum serdo
Kıro sevdigim nerdo
Laho desti kum serdo

KÜRT: Aya bah yıldıza bah
Damda duran kıza bah
Kız açmış gerdanını
Gerdanda yıldıza bah

ACEM: Bizim diyarda böyle dem çalır böyleki oynanır.

ERMENİ: Kürtler kadar dayanıklı olamaz.

ACEM: Kaç saat zıplayo pedolar.¹⁶⁹

ERMENİ: Ben bir kez merak ettim ise Unkapanı'na¹⁷⁰ sekiz saat oynak ettiler.

ACEM: Bizim Tahran'da sarayın oyuncularını ne yemek yediler, ne su içtiler. Bir buçuk mâhtır¹⁷¹ zıplırlar.

ERMENİ: Sizde ramazan o kadar uzun eder

KAVUKLU: Doğrudur görmedim ama gidenlerden işittim. Zilli köçekler bir sen ne hiç durmadan oynarlarmış.

ACEM: Dorgu diyorsun baba men çocukluğumda görmüşem güççük kişiler ken-

168 **Ispazmoz**: spazm, kasların istem dışı kasılması, gerginlik, titreme.

169 **Pedo**:?

170 **Unkapanı**: Suriçi İstanbul'un Haliç kıyısında ticaret bölgesinde semt. Kürtlerin çoğu burada hamallık yapardı.

171 **mâh**: ay.

dilerin oyuna saldırlar. Üç günde yol aldılar.

ERMENİ: (*Kavukluya gizli.*) Gördün zevki hani gideordun.

KAVUKLU: Sen olmasan hiç bir dakika durmam

Zurna ile türkü
(Çelebi Mirasyedi – Çelebi Şık Dalkavuk – Çelebi Harabat Dalkavuk)

¹⁷²Elvermedi mi gayri dil ateşlere yansın
Vur hançeri cellad-ı gazel kalbe dayansın
Mağdure gibi bağrımı al kane boyansın
Vur hançeri cellad-ı gazel kalbe dayansın
Cevr etmeğe ahu misal kana boyanmaz
Aba susamış gamzelerim kan ile kanmaz
Bedri kulunun aşkına sağlıkta inanmaz
Tabutumu al kan ile görsün de inansın

MİÇO: (*Karşılar.*) Buyurun beyler.

BOSKO: Buyurun pasam.

ÇELEBİ: Bize şöyle genişçe bir yer

BOSKO: Miço vire deka eksi.¹⁷³

MİÇO: Buyurunuz geliniz pasam. (*On altı, on yedi numara.*)

BOSKO: Haydi vire Miço grigora.^{173a}

MİÇO: Ne içersiniz beyim.

ÇELEBİ: Mezelerden ne var.

MİÇO: Fasulye pilaki, piyaz, ciğer kızartma, balık, salata, rigani.¹⁷⁴

ÇELEBİ: Dışardan iki kutu sardalya biraz da turşu.

ŞİK: Dolmacı gelirse buraya gönder.

HARABAT: Cevizci ile fıstıkçıyı unutma.

ÇELEBİ: Ha aklıma geldi. İki paket gayri maktu sigara.¹⁷⁵

172 Civan Ağa'nın (?-1910?) karcıgar makamındaki şarkısı.

173 **Miço vire deka eksi**: Miço onaltıya getir.

173a **Grigora**: çabuk.

174 **Rigani**: yaprak, rigani ipsarya, yaprağa sarılı balık.

175 **Gayri maktu sigara**: paket tütün ve sigara kağıdı; elle sarılan, sarma sigara.

MİÇO: (*Garson derakab masayı mezelerle donatır.*) Ne istersiniz baska?

ÇELEBİ: Hepimize bir şişe düz. Şu sürahi-yi değiştir. Bu su?

(*Garson mütebaki mezelerle beraber rakı-ları da getirir.*)

ERMENİ: Göreorsun müşterinin kibarı sornadan geleor.

ACEM: Safâ âmedi beyler.

ÇELEBİ: Safa bulduk ağa.

KAYSERİLİ: Merhaba gözüm nurları.

ŞIK: Merhaba gözüm merhaba.

ÇELEBİ: Merhaba canlar.

ERMENİ: Merhaba ahbar.

KAVUKLU: Hoş geldiniz.

HARABAT: Hoş bulduk.

YAHUDİ: Hoş geldiniz, yüçük beyler.

ÇELEBİ: Hoş bulduk bezirgan dayı.

LAZ: Ha şimdi Laz bıçağına asılacağum ha.

ÇELEBİ: Biriniz saki olun da birer tane içelim.

HARABAT: (*Doldurur.*) Elim hafiftir buyurun bakalım cümleten şerefe, bey hazretlerinin sayesinde bu akşam bir papaz uçuralım.

ÇELEBİ: Estağfurullah elbet bir gün de siz bana ikram edersiniz.

ŞIK: Ona şüphe mi var hatta bendeniz bir gün böylece kudretim yettiği kadar sizleri kibar bir mesireye götürmek istiyorum.

ÇELEBİ: Birer de benden için bakalım. Şu ciğer kızartması iyi bir şeye benzemiyor. (*Doldurur.*) Haydi buyrun. (*İçerler.*) Durun birer daha içelim. (*Doldurur.*)

HARABAT: Hızlı gidiyorsunuz beyim.

ÇELEBİ: Geç kaldık. Meyhanelerin kapanmasına iki saat var.

ŞIK: Haydi yürütelim (*İçerler.*) Şerefinize arkadaşlar!

ÇELEBİ: (*Şıka*) Birer desen doldur (*Hara-bata*) Sen de gazel himmet buyur.

ŞIK: (*Doldurur*) Buyurun bakalım. Bunları da biraz ağır oturalım. Sürgit dememişler. (*İçerler*)

KAVUKLU: Amma da hızlı içiyorlar. Çabuk olacaklar.

ERMENİ: Korkma onlar rakıcıdır. Her aşkam içerler, ne hır çıkarırlar ne bir şey. Son kertesine kadar zevk alırlar.

HARABAT: Yar yar medet ey aman aman aman

Gazel :

Arza gitmiştim o yare hal-i mâ-fi'l-bâlimi

Aman ey yar ey ey

Meyl edip va'd-i visal etti görünce halimi

Medet ey aman aman aman

Yokladım burc-ı emelde ahter-i ikbalimi

Aman ey

Mihr-i âlemden hayali gördüm

[istikbalimi

Medet aman aman aman ey

(*Üçü de bir ağızdan şarkı... Ellerle düm-tek usul vurarak.*)

¹⁷⁶Nihansın dideden ey mest-i nâzım

Bana sensiz cihanda can ne lâzım

Beni sensiz felek her yana saldı

Bana sensiz cihanda can ne lâzım

Revadır matemim tutsa felekler

Bana insan diye ağlar melekler

Havaya gitti hep bunca emekler

Bana sensiz cihanda can ne lâzım

ÇELEBİ: E bu ahenge birer tane ister. Buyurun çekelim.

KAVUKLU: Biz ne duruyoruz. Birer tane de biz atalım.

ERMENİ: Her şey vaktinde gerektir ne.

176 Hacı Faik Bey'in (1831-1891) rast makamında-ki şarkısı.

KAVUKLU: Vaktinde gerek diyorsun da
birşey okumuyorsun.

ERMENİ: Onlara karşı yakışık alır sanki.

KAVUKLU: Adam sende her masa kendi
zevkinde serbest.

ERMENİ: Dur öyle ise

Şarkı

¹⁷⁷Nice bir hasretle ruz(u) şeb efgan
[edeyim
Nice bin derdim ile cismimi püryan
[edeyim
Gün ne gün hasretinle çeşmimi giryan
[edeyim
Sana o tatlı olan canımı kurban edeyim
Kerem eyle de şu benim gözlerimin
[cevrine bak
Çekeyim cevri ü cefanı güzel sen
[zevkine bak
Öleyim hâsıl uğruna ben sen seyrine
[bak
Sana o tatlı olan canımı kurban edeyim

ÇELEBİ: Teşekkür ederiz ahbar.

ERMENİ: Teveccühünüz beyim.

ŞİK: Hakikat güzel söylüyorsunuz.

HARABAT: Ben ahbarı tanırım. Onda çok
şeyler vardır.

ACEM: Ahbap sendeki böyle şakrılar vardı
iki saattir ne mene ötemirsen.

ERMENİ: Efendim her şey vaktinde ge-
rek.

(Zurna şarkı çalar, Çocuk çalgıcılar çıkar.)

KEMANCI: (Çelebiye.) Bir fasıl yapalım.

ÇELEBİ: Yapsınlar mı ne dersiniz?

HARABAT: Bunların faslından ne olur ki.

ŞİK: Eğlenmiş oluruz.

ERMENİ: Bura kadar gelmişler. Hatırları
kalmak olur.

ÇELEBİ: Pek doğru söylüyorsunuz. Haydi

¹⁷⁷ Hafız Yusuf Efendi'nin (1857-1925) hüzzam
makamındaki şarkısı.

birer çekin bakalım. Çok ağır gidiyorusu-
nuz... Garson.

MİÇO: Buyurun.

ÇELEBİ: Evvela şu çocuklara birer sandal-
ye ver. Karşıya da ne içerlerse ver. (Hep-
sini yapar.)

KAVUKLU: Teşekkür.

ERMENİ: Kulunuza lütfedeorsun.

ÇELEBİ: Ehemmiyeti yok. Zevk ü sefa
suyu bu.

ERMENİ: Çok kibarsınız beyim.

ÇELEBİ: Haydi buyurun bakalım. Karşı-
lıklı şerefeler. (Hepsi karşılıklı şerefinize
sözüyle içerler.)

(Saz akord eder.) (Bir taksim, şarkı baş-
lar.)

¹⁷⁸Bana n'oldu da ben bilemem
Eski halimi hiç göremem
Firkatine sabredemem anacığım
Bana n'oldu ben bilemem
Diğer
Bahçelerde filbahri
Var git ellerin yarı
Sen bana yar olmazsın
Yüzüme gülme bari
Nakarat
Sabah oldu da ben bilemem
Eski halimi hiç göremem
Firkatine sabredemem anacığım
Bana n'oldu ben bilemem

ERMENİ: Havayı bulduk. Çalgıcı dediğin
böyle olmalı.

ÇELEBİ: Bunlar da terakki eder.

ERMENİ: Üç beş sene sornam bizim gibi-
leri hiç ederler ne.

(Saz iki telliye başlar. Küplü meyhanesin-
den kurtulmuş Harabat matiz de meyha-
neye dalar.)

KAVUKLU: Bu gelen tam eğlence.

¹⁷⁸ Şakir Ağa'nın (1779-1840) sūznâk makamındaki
şarkısı.

ERMENİ: Hele her müşteride alacağı var da ona gelmiştir.

KÜPLÜ: *(İki telli oynayarak her masayı dolaşır. Birer kadeh verirler.)*

KÜRT: Ulan nerdeki gitsem gelisin. Al baham bir tek iç.

ACEM: Senin de geçinmen arakçılar¹⁷⁹ oluptu.

TÜRK: Hele bak şu rakıyı onar görüm.¹⁸⁰

KAVUKLU: Al benden de bir kadeh.

ERMENİ: Böyle giderse meyhanenin rakısı kalmayacak. Hepsini dağarcığına tıkaor. Gel benden de içmiş et. Dur gitme meze vardır.

KÜPLÜ: *(Elindeki domatesi gösterir.)*

ERMENİ: Gördün kimsenin mezesine el koymaz. İz'anlıdır.¹⁸¹ Fakat beylere misafir gidersen.. Oynayarak gideceksin..

(Küplü oynayarak Çelebinin masasına giderken.)

LAZ: Ha şimdi asılacağım. *(Kamasının sapını Yahudiye gösterir.)*

YAHUDİ: Acun(?) adiyö.¹⁸² Oynama be. Ne adamsın. *(Kovalar. Çıkar.)*

KAYSERİLİ: Ne bağrıyon Mişon?

YAHUDİ: Buçak çekiyor. Var mı benle bir alışveriş.

ACEM: Gahmatı çekende sana mı saluptu.

YAHUDİ: Bana buçak gösteriyor.

KAVUKLU: Çekmekle hemen vurması lazım gelmez.

ERMENİ: Korkma gösteriş edeor.

YAHUDİ: Sen ne söylersin. Herif saylama yidiyor.

HARABAT: Beyim ne merak ediyorsun. Yahudi kısmı ufak bir şeydir. Huylanır belki. Laz cebini karıştırdı.

ÇELEBİ: Yahudiyi bizim masaya alalım.

ERMENİ: Çok iyi edersiniz. Geldiğinden beri rahat edemedi.

ÇELEBİ: Garson buraya gel. Git şu Yahudinin masasındakileri buraya taşı. Bir şişe de rakı ver... Bizim şişeleri de tazele.

HARABAT: Oyna bakalım da rakıyı hak et.

ÇELEBİ: *(Saza para atar.) (Sazın tefçisi meyhaneyi dolaşır parsa toplar.) (Küplü oynar.)* Al bakalım. Şu büyük bardakla iç. *(Küplü içer. Domatesi ısıtır. Oynar.)*

ERMENİ: Hepçilim size oynasın. Böyle güzel oyuncuyu bize vermezsiniz?

ŞİK: Acele etmeyin size de gelir.

ERMENİ: Vay Mişonaçi nasılsın?

YAHUDİ: Beyler olmasa belalar büyük.

ÇELEBİ: Sahiden bıçağı var mı?

YAHUDİ: İki tane birden.

ŞİK: Kınından çıkardı mı?

YAHUDİ: Çıkartıyor.Yine yeri yeri sokuyor.

ERMENİ: Yapacağı iş odur sanki cakadır.

YAHUDİ: Ya bozuttur da bana sokarsan yoldum bıyıkları.

(Hepsi gülüşürler. Küplü Kavuklunun masasına gelir.)

KAVUKLU: Miço benden bir duble ver. *(Getirir küplü içer.)*

ERMENİ: Ben de kendi ırakımdan bir kadeh vereyim. *(İçirir.)*

YAHUDİ: Mademki bana şeref verdiniz. Ben de ahbabları boş bırakmam.

ÇELEBİ: Yok biz ısmarlama içmeyiz.

YAHUDİ: İsmarlama değil be kuzum... Şu küplüye karşı ben de varım.

ERMENİ: Ha sahi. Az kalsın ki unudaordum. Bizim Mişon çok güzel oynar.

179 Arakçılar: rakıcılar.

180 Onar görüm: hazırla bakayım.

181 İz'an: anlayış, kavrayış.

182 Adiyö: (Fransızca:à Dieu'den) elveda, allahaismarladık.

ÇELEBİ: Haydi öyle ise kalk bakalım.

YAHUDİ: Emredersiniz. (*Kalkar. Perukalı kel kafayı açar. Oynar.*) (*Her taraftan el çırparak usul vururlar. Oyun biter Yahu-diye alkışlarlar.*)

ÇELEBİ: Ahbar uyanınız da ihvan hiçbir şey arzu etmiyor mu?

ERMENİ: (*Kavukluya*) Sende bir durgunluk göreorum.

KAVUKLU: Ev tatsızlığı var da aklıma geldi.

ERMENİ: Adam sende. Mademkile dargın olmuşun.

KAVUKLU: Yok canım. Kaynanam çok fena. Aramız açık. İyi aklıma getirdin (*Çalgıcılara.*) Şu kaynanayı çal.

KEMAN: (*Akört.*)

Edirne'den gelir kayık. İçi dolu sarhoş,
[ayık.

Kaynanamın aklı yanık. Kaynana
[kaynana

Kalk gelin oyna. Oynaması senden,
[çalgısı benden.

SAZ:

Kaynanalar kişniş yemez... Eşeğe biner
[de çüş demez.

Kız oğlana bir şey demez. Kaynana
[kaynana

Kalk gelin oyna. Oynaması senden,
[çalması benden.

(*Tezgâhtarın garson nidaları. Her masadan bir türlü şarkı, türkü. Çocuk sazının nağmeleri, gazeller, şarkılar, türküler.*)

(*Böyle bir hay huy esnasında dört tulum-bacı önde, klarnet nara atarak meyhane kapısından girerler.*)

Türkü

Galata'da yanar gazlar.

Sıra sıradır balozlar

İçinde oynar kızlar

Aman Sofi hanım al içeriye

Aman aman yalel

Aman aman yalel

Al içeriye

Sofi Hanımın meyhanesi

Üstündedir demhanesi

Anasının bir tanesi

Aman Sofi Hanım al içeriye

Aman aman yalel

Aman aman yalel

Al içeriye

REİS: (*İki masa işgal ederler. Kapı ağzına yakın.*)

Miço çabuk bir okka rakı bol meze, göreyim seni. Sen eski ahbapsın.

MİÇO: Simdi hazır yapazayım. (*Masayı donatır.*)

REİS: Haydi bakayım. Bir, iki, üç. Çalgıyı kesme.

ÇALGICI: Olur ağa.

REİS: Haydi bakalım birer tek atalım. (*Hepsi içer. Mintana ağız siler.*)

KAVUKLU: Kirya Bosko. Şu bizim zembili feneri hazır et.

ERMENİ: Ne o genem pirenlenmiş ettin.

KAVUKLU: Birazdan tadı kaçacak gibi.

ERMENİ: Çok ürkmüşlük edeorsun.

KAVUKLU: Ben hazır olayım da. Ne olur ne olmaz.

KLARNET:

Ufak ufak ufak gel yanıma yavrum

[aman

Dayanamıyorum sana samur saçlım

[aman

Al yanakta çifte de çifte benleri var

Ne de güzel güzel pamuk gibi elleri var

Dayanamıyorum sana samur saçlım

[aman

REİS: (*Uzaktan Çelebiye selam verir.*) Vay siz de buraya devam eder misiniz?

ÇELEBİ: Ne demek ihvan nerede biz de orada.

REİS: Eksik olmayın beyim.

ÇELEBİ: Arkadaşlardan kimler var.

REİS: Manici Çakır'la Kumbaracı'dan¹⁸³ iki misafir.

ÇELEBİ: Vay Çakır burda mı? Bizim Harabat da burda tam sırası.

REİS: Ooo Harabat seni de çoktan kaybettik.

HARABAT: Ne yapalım bey yanından ayırmıyor. Böyle can da bırakılır mı?

REİS: Ben sana bir şey diyim mi? Bu beye yaslanan daima kazanır kardaş.

ÇELEBİ: Lafı keselim de karşılıklı biraz semaî manî.

REİS: Emredersin.. Ulan Çakır bir tane çek de bir semaî.

ÇAKIR: Olur reis. Ben seni hiçbir yerde utandırmam. Takım kovarken bile yıldıırım gibiyim.

REİS: Haydi Şaban semaî.

ŞABAN: Klarnetle aranağme.

Traylay liri liri lay teray lay lay lam
Teraylalay laylam merilalariliri lam
Lam lam

ÇAKIR:

¹⁸⁴Efendim hu nasibim bu tecelli
[taksiratım şu
Yürek yandı harareten yetiştir dost
[bana bir su!!

KLARNET: Aranağme

Sabah yare selam söyle uyansın,
[ağlasın, yansın.
Ki kanlı tabutum görsün uyansun,
[ağlasın, yansın.

¹⁸³ **Kumbaracı:** İstanbul'da Beyoğlu'nda külhanbeyleriyle ünlü Tophane'ye inen yokuş.

¹⁸⁴ Dönemin ünlü semailerinden biri. Bk. Osman Cemal Kaygılı, İstanbul'da *Semai Kâhveleri ve Meydan Şairleri*, İstanbul, 2007, s. 83.

Aranağme.

REİS: Haydi Harabat semaî

HARABAT:

Serapadır her müstağrak edip mah-ı
[münevversin.

Nazirin görmedim asla bütün dürr-i
[gühersin

Ne türlü vasfın etsem gerek gayetle
[dilbersin

Velâkin meyl eder rahm eylemez bir
[kalb-i mermersin

Nakarat

Serapa öpmedik bir yer komayam ey
[gül-ı ahmer

Tenin gülizâra dönsün gül gül olsun
[öptüğüm yerler

Aranağme çalar.

Diğer:

Kız velinin sözün dinle güzel pek tut
kulağında

Tamam kırk elli bûsem var senin şeker
dudağında

Topuğundan başlayam ta kim tamam
olsun yanağında

Nakarat

ÇELEBİ: Reis be müsaade edersen ihvanca eğlenelim.

REİS: İhvanlara can feda. Ne emrederse-niz boynumuz eğri.

ÇELEBİ: Estağfurullah maksat şurada arkadaşça eğlenelim.

REİS: Bizim omuzdaşlardan hiç çingar çıkmaz. Nerde peçiz etseler¹⁸⁵ her şeye eyvallah ederler.

ŞİK: İhvanlık ahabplık öyle belli olur.

HARABAT: Maksat her şeyin ehlini bulmak.

REİS: Eyvallah imanım ehil olana can kurban.

¹⁸⁵ **Peçiz etme:** oturma.

ÇELEBİ: Öyle ise şurada her şeyin ehli
bizim ahbar. Birkaç koşma, manî olsun
söyletelim.

REİS: Eyvallah imanım.

ÇELEBİ: Ahbar beni kırmazsan bir koşma
... Garson.

MİÇÖ: Oristi pasam.

ÇELEBİ: Şu karşığı ahbara benden iki tek.
Tulumbacı ağalara da bir büyük şişe ra-
kısı.

MİÇÖ: Mastor Bosko miso putir duziko
diyo karafa mastika.¹⁸⁶

ERMENİ: Mahçup edeorsunuz. Çok olma-
dı sanki.

ŞIK: Adam sende. Çoban armağanı afiyet
olsun.

*(Tulumbacılar, Kavuklu, Ermeni, Yahudi,
Çelebi, Çalgıcı, Şık, Harabat cümle ayağa
kalkarlar. Kadehler tokuşur, içerler. Hepsi
beyimizin şerefine içerler.)*

Klarnet divan koşma çalar.

Aranağme

Nay ra ra ray ram Na ra ra ray ram

Nay ra ra ray ram Na ra ra ray ram

ERMENİ:

Sazımı aldım elime yari eğlendirmeğe

Nazeninin yandı tutuştu telleri kan

[ağladı leyli

TULUMBACI: *(Kuvvetli bir nara basar.)*

KAVUKLU: Mastor Bosko zembili hazırla
geliyorum.

ERMENİ: Başıma bela getirme. Hep senin
için söylemiş edeorum. Bir yere kıpır-
damayasın.

Aranağme çalar.

ERMENİ:

Hokkamı aldım önüme yare nâme

[yazmaya

186 Miso putir duziko diyo karafa mastika:
yarım bardak rakı, iki sürahi sakız rakısı.

Gâhadım yandı tutuştu kalemim

[kan ağladı leyli

Aranağme

ERMENİ:

Bahçeden güller kopardım yare

[göndermeğe

Yaprağı soldurdu gülüm goncası kan

[ağladı leyli

Aranağme

Mani

ERMENİ: Adam aman

De gelmez = Ben o yare gel derim

[gelirim der = de gelmez

De gelmez = Beni derde düşürür

[kendisi der = de gelmez

TULUMBACILAR: Yaşa ahbar yaşa!

Aranağme

ERMENİ: Adam aman

Karaya = Akdeniz'de kaptan idim

[gemim düştü = karaya

Karaya = Küçükükten mail oldum

[kaşı gözü = karaya

Aranağme

ÇAKIR: Adam aman

Kapudan = Köşklü attı narayı çıktı

[kola = kapudan

Kapudan = Biz de ihvan arzuladık

[geldik kola= kapudan

Aranağme

HARABAT: Adam aman

Yara sar = Hekim isen nabzıma bak

[cerrah isen = yara sar

Yara sar = Değme insan asamaz asar

[ise = yar asar

Ara nağme

ERMENİ: Adam aman

Yakamaz = Terzi elin kırılıns bedenim

[bol = yakam az

Yakamaz = Ermeni de güzel çoktur ama

[Urum kadar = yakamaz

Aranağme

ÇAKIR: Adam aman

Yara bir = Vurma tabip neşterini fitil
[üç beş = yara bin

Yara bir = Koç kurban keseyim
[kavuşursam = yara bin

Aranağme

HARABAT: Adam aman

Gelene = Buna hovarda meclisi derler
[merhaba her = gelene

Gelene = Çünkü cambaz değildik
[yanında her = gelene

Aranağme

ERMENİ: Adam aman

Yakandan = Bunca mahpus yatar
[yakınmadan = yakandan

Yakandan = Değme insan kurtaramaz
[yapışırsam = yakandan

KAVUKLU: Tezgâhtar şu feneri yak çabuk
getir.

MİÇO: *(Fenerle zembili getirir, masa altına
kor.)*

ÇAKIR: Adam aman

Zarına = Hep yek atdın düşüş düştü
[= zarına

Zarına = Bana kafa kesme kusarım me
[= zarına

HARABAT: Adam aman

Cısını = İçeriz dud-ı siyahı çekeriz a =
[cısını

Cısını = Bize yan bakanın kovarız ba =
[cısını

*(Sandalyeler kalkar. Masalar karışır. Bı-
çaklar çekilir. Ne kadar taklit varsa birbi-
rine girer. Kavuklu fener elinde bir köşeye
çömelir. Yahudi, Laz, Kayserili masala-
rın altına saklanır. Tabakçıdan ucuzca
alınan çatlak tabaklar kırılır.)*

*Pişekâr maiyetinde dört kolluk adamı ile
gelir.*

KOLLUKBAŞI: Durun ne oluyorsunuz?

ERMENİ: Mani edeorduk hır çıktı.

REİS: Hepimiz kafaları çekerken çingar
çıktı, morto sirkafı çekildi.¹⁸⁷ Bere-
ket versin siz uçlandınız.

KAVUKLU: *(Zembil omzunda elinde fener
meydana gelir.)*

PİŞEKÂR: Hah bu hepsini anlatır.

KOLLUKBAŞI: Ben bunların sözlerini an-
lamadım.

KAVUKLU: Buradakilerin hepsi yerli Fran-
sızcası konuşur. Bu işi şu masanın altın-
daki Yahudi...

KOLLUKBAŞI: Ulan bezirgan kavga senin
başından mı?

YAHUDİ: Allah göstermesin cümlemize
yeçmiş olsun. Hepsi rakıdan.

KOLLUKBAŞI: Rakıyı muayene eder...
Şimdi anlaşıldı. Rakının gradı¹⁸⁸ fazla.
Ceza meyhaneciye düşer. Haydi dağı-
lın.

(Cümlesi dağılır.)

KAVUKLU: Faslımız burada hitam buldu.
Kusurumuzun affı.

*(Pişekar, Kavuklu, taklitler temenna eder-
ler. Zurna çalar. Müşterileri selametler...)*

187 **Morto sirkafı çekildi:** öldürme, tehdit yollu
kinayeli sözler söylendi.

188 **Grad:** kırat, derece.

Sonsöz

Böylesine cümbüşlü, çalgılı çağanaklı bir oyun dizisine yazılacak sonsözün de, o hava içinde, eğlenceli, neşeli, gamsız kasâvetsiz bir yazı olması gerekirdi. Fakat bu güzel halk sanatının ölmesi; ona hayatlarını adanmış olan halk sanatçılarımızın hemen hepsinin –hattâ bunlar arasında durumu en elverişli sanılan Naşit’in dahi– son yıllarının sıkıntı, darlık, yoksulluk, hattâ sefalet içinde geçmiş bulunması; beni, yayınladığım oyunlara yaraşan eğlenceli bir sonsöz yazmaktan alakoyuyordu. Nitekim yazmamıştım da... Ama, kitap tamamlandıktan epey sonra elde ettiğim dört oyundan bir tanesinin sonundaki bir tezkere, beni bu satırları yazmaya zorladı.

Uzun ömrü boyunca geleneksel tiyatromuza gönül veren bu tiyatronun ürünlerinin kaybolmasını önlemek amacıyla, onları, söz konusu sanatın hayatta kalan temsilcilerine para verip yazdırarak, öpülesi elleriyle koruyan ustamız sayın Raif Ogan, bendeki bir oyunun çeşitlemesi (*Çifte Hamamlar*) ile, bende bulunmayan üç oyunun (*Mahalle Baskını*, *Sandıklı*, *Tireli*) defterlerini, kopyaları alındıktan sonra yine kendisine geri verilmek üzere, güven gösterip bana emanet etmişti. Bunlar, 15.5x22.5 boyunda, 48 yapraklı, çizgili, basit okul defterleriydi. *Çifte Hamamlar* oyununu, Pişekâr Asım, kurşunkalemle, epey işlek ve oldukça düzgün bir yazıyla yazmış; öteki oyunları, Mehmet Safer, yeşile çalan bir mürekkeple, yine işlek sayılabilecek, fakat pek çok imlâ yanlışıyla dolu bir yazıyla kaleme almış. Bu oyunların birer sayfasının fotokopilerini kitabın sonuna ekledim. *Sandıklı* oyununun bulunduğu defterin son sayfasında, Mehmet Safer’in sayın Raif Ogan’a yazdığı üç buçuk satırlık bir tezkere, beni birdenbire sarstı. Göğüs boşluklarında yürek taşıyan insanlara duyurmak ve devletle sanatçı arasındaki ilişkileri düzenlemesi gereken kişilerin gözleri önüne sermek için, bu yazının fotokopisini ve Lâtin alfabesine çevrilmiş biçimini veriyorum:

Beyim

Kâtip Salih’in üç hayal piyesi var. Hastalık sebebine
hafızamı toplayıp yazamıyorum. Şifa bulursam yazarım
Pek ziyade müzâyakadayım. Lûtfunuzun minnetdâriyim.

Mehmet Safer

بكم
كاتب صالح اودع حبال بيبي وارسته لوه
سینه ما فظ من طویلایوبه یازده صیور عم شفا
بولورسم یازارم یازده مضایقه دهیم
لطفاً منتظر بمانید

Beyim

Kâtip Salih'in üç hayal piyesi var. Hastalık sebebine
hafızamı toplayıp yazamıyorum. Şifa bulursam yazarım.
Pek ziyade müzâyakadayım. Lûtfunuzun minnetdârıyım.
Mehmet Safer

Toplumumuzun yaratıcı dehâsını yüzyıllar boyunca sürdürüp gelen sanatçılarımızın acıklı sonunu, hiçbir söz, bu üç buçuk satırlık belge kadar kuvvetle dile getiremez. Kafasındaki eşsiz hazinayı verirken bile kendini eziklik duygusundan kurtaramayan, ve yaptığı paha biçilmez hizmetin farkında bile olmayan büyük bir ustanın bu hali...

Cümlemı nasıl bitirmem gerektiğini kestiremiyorum ve şu satırları yazarken boğazıma yeniden bir şey tıkanıyor.

Söylediklerine göre, ben nesnel bir incelemeci imişim; duygularıma kapılmazmı-şım. Üzerimde böyle bir yargı bulunduğu için, kendimi tutmam gerekiyor. Ama sizler, benim okurlarım, nesnel olmak ve kendinizi tutmak zorunda değilsiniz; eğer içinizden geliyor da, gözyaşlarınızı bırakmak istiyorsanız, bırakın, bırakın, bırakın!...

Ankara, 22.11.1973

Cevdet Kudret

DİZİNLER

I

Özel Adlar

Oyun kişileri siyah; öbür adlar düz harflerle; eser, gazete, dergi ve her çeşit yazı adları “tırnak” içinde düz harflerle yazılmıştır.

Oyunların iki baş kişisi “Kavuklu” ile “Pişekâr”, sürekli olarak palangada bulundukları için, dizin dışında bırakılmıştır.

Abbas Ağa, Hacı I. 164, 177

Abbas Ağa II. 70

Abdi Ağa, Eskici I. 289, 291, 311, 312, 319, 327, 331

“*Abdal Bekçi*” I. 288

Abdürrahim II. 477

Acem I. 164, 176-178, 180, 181, 183, 184, 350, 366, 367, 390, 429-435, 492-495, II-20, 51-53, 64, 65, 70, 146, 194-200, 246, 265-267, 269, 270, 273, 276, 305-309, 351-354, 357, 370, 396-399, 405, 410, 414, 428-430, 432, 434, 435, 437, 506, 540-545, 564, 585, 586

I. Acem I. 110, 144-147

II. Acem 110

Acemî II. 266, 586

A. Cemil II. 593

Acem-oğlu II. 410

Açıl kilit açıl, [çocuk oyunu] I. 491

Ada I. 330

Adalar I. 150, 330 – II. 131, 251

Adapazar II. 418

Âdem I. 260

Adım atlama, [çocuk oyunu] I. 219, 516

Ahmet II. 544

Ahmet Ağa II. 353

Ahmet Ağa, kahveci II. 230

Ahmet Ağa, kunduracı II. 428

Ahmet Hamdi II. 375

Ahmet, Tırtıl II. 139

Ahırkapı II. 141, 152, 581

Ak Arap II. 606, 630

Ak Arap II. 33

Âkile Hanım II. 594, 596-601

Akıntıburnu II. 272

Akif 207

Akif, Toz I. 411

Akdeniz I. 128 – II. 153, 181, 194, 197

Aksaray I. 261, 263, 265, 358 – II. 32, 179, 226, 241, 312, 313, 325, 328, 329, 416

Ali I. 332 – II. 24

Ali Ağa, bakırcı I. 64, 180

Ali Efendi I. 240, 242, 243, 246, 252, 253 – II.

Ali Efendi, Kel I. 238, 244 – II. 126,

Ali Ekber II. 411, 428, 429, 437

Ali Ekber Ağa II. 390, 431-435

Ali Gülbaz, Alişan-oğullarından I. 390, 450-453

Ali halife I. 429 (n. 93)

Ali, Hoca II. 39 (n. 98)

Ali Kettan I. 390, 426-428

Ali Köse I. 142

Ali Mirza Tebrizî II. 146, 194, 196, 198, 199

Ali Rıza II. 146, 201

- Ali Rıza Bey II. 62, 67
Ali, Yanbastı II. 511, 537
Aliş I. 157, 219, 276, 340, 368, 440, 498 – II. 53, 346, 394, 429
Aliş Ağa II. 137
Alişan-oğullarından Ali Gülbaz bk. Ali Gülbaz
Allâme Efendi Hoca II. 485, 493
Alo I. 332
“Amme” (cüzü) II. 170
“Amelî ve Nazarî Türk Musikisi” I. 233
Amerika II. 89, 90, 365, 366
Anadolu I. 184, 224, 276, 277 – II. 97, 104, 3061, 359, 542, 545
Ana-kadın II 20, 38, 39, 51, 58, 61, 62, 65
And, Metin I. 44, 60, 83, 105, 163, 187, 289, 389 – II. 463 (n. 67)
Angele II. 31
Ankara Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi I. 109, 163, 187, 255, 289, 349 – II. 19, 79, 145, 275, 319, 369, 439, 467, 505
Anuş I. 468 – II. 545
Arabistan I. 283 – II. 27
Arakel, kitapçı I. 166 (n.3)
Arap I. 23, 26, 47, 62, 81-84, 103, 104, 153, 155, 156, 170, 171, 173, 175, 183, 184, 209, 230, 249, 250, 272, 303, 314, 350, 363, 412, 449, 473, 478 – II. 33, 34, 38, 39, 50, 61, 63, 64, 70, 105-107, 126, 137, 139, 163-168, 182, 186, 190, 192, 206, 210, 216-218, 222, 223, 227, 284, 301, 320, 331, 332, 336, 338, 339, 352, 392, 393, 407, 423, 425, 537, 564
Arap I. 110, 154-156, 164, 183, 184, 249, 250 – II. 80, 105-107, 392-394, 630
Arap Bacı I. 82 – II. 50, 370
Arap Bacı II 146
Arap Cariye I. 164, 170, 173, 175
Arif Bey II. 594, 601
Arif, Kel I. 124
Aristophanes I. 236
Armutlu I. 150
Arnavudistan II. 344
Arnavut I. 23, 46, 62, 75, 81-84, 132, 134, 181, 182, 184, 228-230, 282, 283, 327-329, 331, 364, 425-426, 428, 480, 482 – II. 108, 109, 124, 202, 206, 207, 234, 297, 301, 342-344, 403, 435-437, 457, 478, 626, 628
Arnavut I. 110, 132-135, 164, 181, 182, 188, 228- 230, 256, 280, 282, 290, 328-331, 350, 364, 365, 390, 425-428, 456, 480-484 – II. 65, 66, 80, 108-110, 112, 146, 202-207, 276, 297-301, 342-344, 370, 403-405, 414, 435-437, 440, 457, 458, 606, 627-630
Arnavutlar II. 124
Arnavutluk I. 428
Arslan II. 388, 414, 435, 448, 559, 589
Arslan Bey II. 564, 573-580, 582, 584, 586-592
Arş I. 429 (n. 93), 492 (n 77)
Âsım II. 509, 553
Âsım, Pişekâr II. 69, 70, 75, 641
Âsım, şeritçi II. 195
Asmalı sokak II. 510
Atâ, Aksi II. 196
“*A varázsló*” I. 163
Avrupa I. 405 – II. 8, 9, 46, 202, 222
Ayakapı (Ayakapısı) II. 74, 141
Ayasofya II. 32
Ayasofya camisi I. 402
Ayastafanos I. 398, 399
Ayşe Kadın I: 473, II. 420
Ayvalık I. 202

Ayvansaray I. 231 – II. 34 (n. 98), 141, 475, 617
Azarya I. 326 – II. 345, 370
Azarya Efendi I. 82, 188, 222, 223, 256, 278, 290, 323-326 – II. 99, 117, 346, 399, 400, 440, 458, 506, 549-551
Azarya, Usta I. 323, 456, 513-515 – II. 20, 40, 47, 80, 99, 320, 340, 345, 346, 399
Azapkapı II. 141

Babacafer II. 540
Bâbiâli II. 7, 332, 531
Bâbiâli Sadâret Müsteşarı 332
Bacı I. 191, 211, 269, 270, 314-316, 391-394, 404, 412-414, 427, 439, 442, 443, 449, 471-475, 478, 479, 484, 485, 491, 496, 509, 511, 516, 524, 529 – II. 41, 62, 158-160, 162, 323, 324, 338, 366, 368, 407, 480-482
Bacı Kalfa I. 453 – II. 142, 468
Bademlik I. 118
Bağdat I. 209
Bağlarbaşı I. 357
Bağrıyanık I. 142
“Bahçe” [oyun] I. 109-162
“Bahçe oyunu” I. 105, 109
Bahçekapı II. 141,
Bahçekapısı II. 425(n. 39)

- Bakırcı Hoca I. 197
 Bakırköy II. 131
 Baki I. 260 – II. 26
 Balaban II. 328
Balama I. 82, 110, 135-140, 256, 278, 279 – II. 80, 114-116, 146, 186-194, 276, 290-293, 440, 460, 461
 Balat I. 184, 231, 371 – II. 141, 189, 192, 242, 277, 469, 631
 “Balık” [tekerleme] II.149-157
 Balık kaçtı kovuklardan kovuğa, [çocuk oyunu] I. 484
 Balık kaçtı kovuklardan guk dedi, [çocuk oyunu] I. 516
 Bandırma II. 425
Bayram I. 182, 183, 328, 329 – II. 108, 299, 300, 320, 343, 370, 440, 457, 458
Bayram Ağa I. 82, 110, 133-135, 164, 182, 188, 228, 229, 256, 282, 290, 328, 330, 331, 350, 365, 456, 482-484 – II. 20, 80, 108, 110, 146, 203, 204, 208, 221, 468, 478
 Bayrampaşa I. 242, 294 – II. 279
 Bebek II. 130
 Behlûl-i Dâna II. 282
 Bekçi I. 56, 82, 221, 275, 284, 286, 287, 288, 416, 428, 429, 464, 467, 468, 477, 483, 484, 493 – II. 34, 50, 140-142, 163, 229, 246, 254, 256, 258, 262, 264, 305, 311, 389, 404, 419, 436, 500, 531, 619
 Bekir II. 223
Bekir, sarhoş II. 246, 268, 269
Bekir, Tuzsuz II. 506, 559, 560
Bekri, Demirkıran II. 558, 559
Bekri Mustafa, Tuzsuz II. 241
 Belgratkapı II. 141, 581
 Bentler I. 124
Beşir Ağa I.164, 183
Bey II. 226, 235, 237-239, 241
 Beyazıt I. 241, 446 – II. 94, 416
 Beyazıt kulesi II. 484
 Beyazıt meydanı II. 272, 428
 “Beygir Kuyruğu” [tekerleme] II. 378-385
 Beykoz çayırı I. 124
 Beyoğlu II. 260, 261, 631
 Beyrut II. 380
 Bilâl oğlan II. 262
 “Binbir Gece” I. 307
Binnaz II. 70
 Birdirbir, [çocuk oyunu] I.516
Bir Hırsız II. 594, 601
Birisi I. 164, 165 – II. 226, 227, 414, 415
 Bitpazarı II. 188
 Bodos II. 27, 28
 Boğaz I. 291, 457 – II. 153, 154, 355
 Boğaziçi I. 192, 271, 394 – II. 29, 251, 289, 338, 476, 532
 Bohor, şarapçı II. 307
 Bolu I. 469
 Bostancı I. 124, 294
 I. Bostancı II. 222, 223
 Bostancılar II. 223
 Bozburun I. 271
 Börekçi Girmeci II. 567
 Budapeşt I. 105, 163, 187
 Budapeşte I. 168 (n. 7)
 Buhuracı I. 390, 445-448
 Bulgar I. 181 – II. 435, 627, 628
 Bulgaristan I. 384 (n. 115)
 “Bulutlar” I. 236
 Bursa I. 392, 394, 395, 417 – II. 288, 354, 355, 513-515
 Buselik Bayatı II. 575
 Butak, Behzat I. 103, 109 , 163 , 187, 255, 289, 349, 389, 455 – II. 19, 79, 145, 275, 319, 369, 439, 467, 505
 Bülbül peşrevi II. 565, 607
 “Büyücü” [oyun] I. 51, 60, 64, 105, 163-186, 187
Büyücü I. 164, 173-176, 184
 “Büyücü Hoca” I. 60, 105, 163, 187-236
Büyücü Hoca I. 188, 189, 211-217, 232, 233
 “Büyücü / Büyücü Hoca” II. 274
 Büyük Çamlıca II. 289
 Cebeli-Tarık I. 306
 Cemal I.332 – II. 32
 Cemal Ağa, aktar II. 375
 Cemal Efendi, hacı II. 510
 Cemalettin Efendi II. 510
 Cemile I. 139
 Cemo I. 332
Cenan II. 246, 259
 Cengiz II. 281
 Cerrahpaşa (hastahanesi) II. 444
Cafer Ağa II. 146, 173
 Caponya II. 382
Câzû I. 350, 386, 387
Cebbar Ağa II. 20, 53
 “Cezayir havası” [marş] I. 347 – II. 121, 411
 Cibali II. 141

- Cinci meydanı II. 428
 Cingöz II. 258
Cûd I. 62, 82, 188, 220-223, 233, 256, 277, 278, 290, 322-327, 350, 370, 371, 390, 444-449, 456, 511-515 – II. 80, 98-100, 102, 117, 146, 171-176, 276, 310, 311, 320, 344-346, 370, 398-400, 440, 458, 459, 506, 548-552, 592
Cüce I. 59, 80, 111-113, 138, 164, 165, 188, 193, 194, 238-241, 456, 457 – II. 126-128, 468-471, 507
 Cürmü Nine I. 504

Çalgıcılar I. 28, 55, 202 – II. 80, 117, 146, 223, 247, 415, 440, 464, 606, 607, 635, 637, 639
 Çamlıca II. 289
 Çanakkale I. 361, 465 – II. 185, 313, 443
 Çapa II. 249, 615
 Çapanoğlu I. 498
 Çarşıkapı II. 584
 Çatalca I. 441
Çelebi I. 110, 126-131, 137, 251-253, 256, 275, 278, 283-286, 288, 290, 317-319, 343-347, 350, 373, 390, 415-418, 456, 476-478, 493 – II. 20-22, 70, 80, 92, 93, 100, 109-111, 126, 132-138, 140, 142, 146, 169-171, 226, 243, 246, 261, 265, 266, 269, 271, 273, 276, 284, 285, 370, 408-410, 414, 426-429, 432, 434, 435, 437, 440, 456, 506, 532-536, 551, 560, 606, 619-621, 633-639
I. Çelebi I. 38, 251, 252
II. Çelebi I. 38, 252
 Çengelköy II. 575
Çengi I. 285 – II. 39, 463
Çengiler I. 50, 161, 203, 285 – II. 67, 464
 Çerkes I. 14, 82 – II. 146, 158, 159
 “Çeşme”, [oyun] I. 237-254, 288
 Çift I. 221-223, 233, 325, 370, 371, 445, 446, 512, 513 – II. 46, 99, 100, 102, 172, 175, 176, 311, 345, 398, 399, 549-552, 632
 Çınarcık II. 150
 Çırpıcı I. 34, 124, 150
 Çarpıcı çayırı I. 271, 394
 “Çifte Hamamlar”, [oyun] II. 69-78
 Çin II. 86
 Çingen I. 368 – II. 590
Çingene I. 27, 52, 83, 131, 158, 170, 190, 205, 219, 266, 268, 282, 299, 368 – II. 20, 55-57, 70, 96, 116, 254, 391, 400, 431, 521, 573, 576, 583

Çingene’ler II. 80
 Çin-i mâçin II. 542
 “Çivi Baskını”, [oyun] I. 56, 64, 91, 255-288
 Çobançeşme I. 150
I. Çocuk II. 20, 58, 62
II. Çocuk II. 20
Çömez I. 188, 211, 212, 216, 217, 487 – II. 415, 565
Çömezler II. 246, 272,
 Çömlekçiler II. 567
 Çulha-zâdeler II. 374

 “Dalgıç” [tekerleme] I. 297-307
 Daniş, üzümcü II. 306
Denyo I. 42, 59, 62, 80, 188, 230, 231, 256, 279, 280, 290, 342-344, 390, 395, 396, 403, 456, 506-508 – II. 70, 80, 119-121, 146-148, 246, 271-273, 276, 313-315, 320, 349-351, 440, 461, 462, 464, 506, 552, 553, 559, 564, 577, 578, 580, 582, 583, 585-588
 “Dede Korkut” I. 235
 Demirkapı II. 141, 270
 Dıral Dede I. 503
 “Dilenci Vapuru” [tekerleme] I. 166-169 – II. 128-129, 252-253
 Dimitri II. 33
 Divanyolu II. 250
 Diyarbakır II. 581 (n. 110)
 Diyar-ı bakır [= Diyar-ı Bekir] II. 581
 Diyar-ı Bekir II. 581 (n. 110)
 Doğruyol I. 430
 Dökmeciler I. 265
Durmuş Ağa I. 350, 373
Durmuş, Dübür-oğlu I. 372
Dursun Ağa II. 146, 177-179, 221
 Döldül II. 351

 Ebe ne arıyorsun, [çocuk oyunu] I. 491, 497
Ebülhasan I. 82, 110, 156
 Edirne I. 28, 384 (n. 115) – II. 73, 637
 Edirnekapı (Edirnekapısı) I. 87, 241, 296 – II. 29, 141, 270, 279, 280, 329, 335, 539, 568, 581
 Edvar II. 386
Efe I. 290, 320-322
 Eğin II. 400, 405, 406
 Eğinli I. 81, 82, 84 – II. 405
 Eğrikapı II. 141, 270
 El el üstünde kimin eli var, [çocuk oyunu] I. 517

- “Elham” II. 480
 Elma-dağı I. 57, 362, 382, 384, 386,
Elmas II. 564, 573, 579, 581, 582, 584, 586,
 589, 592
 EminI: 264, 265, 297 – II. 283
 Emin Ağa I. 264
 Emin Efendi II. 392
 Eminönü I. 209 – II. 32, 392, 416
 Emirgân korusu I. 124
 Ermeni I. 23, 49, 62, 81-84, 141, 250, 504 – II.
 213, 284, 639
Ermeni I. 238, 250 – II. 70, 146, 212-216, 218-
 221, 625-637, 639, 640
 Erzincan I. 477, 526
 Erzurum I. 452 – II. 472
 “Eskici Abdi”, [oyun] I. 61, 62, 64, 91, 105,
 289-348
 “Eskici Kasım”, [oyun] I. 96 – II. 593-604
 Eskişehir I. 15, 51, 236
 Esmâ I. 188, 215
 “Esrar/Hamam”, [tekerleme] II. 327- 335, 568-
 571
 Eşek-adası II. 154
 Etmeydanı II. 325
 Etyemez I. 241
 “Ey Gazılar” havası [marşı] I. 234, 266, 287,
 453 – II. 66, 224, 318, 368, 561
 Eyüp I. 75, 81, 122, 136, 142, 152, 184, 208,
 231, 259, 263-265, 268, 294, 357, 458, 472
 – II. 30, 251, 328, 329, 375, 392, 416, 454,
 455, 461, 475, 476, 510, 567
 Eyüp camii (Eyüp camisi) I. 296 – II. 107
 Eyüp Gümüşsuyu II. 376
 Eyüp, hacı I. 476
 Eyüpsultan I. 336
 Eyyûbi I. 259 – II. 223
 Ezgi, Dr. Suphi I. 234

 Fadime II. 590, 632
Fağfurî-zâde II. 126, 133, 136
 Fahime Molla II. 229
 Faik Ağa, muamelecî II. 184
 Faruk, cebeci I. 306
 Fatih I. 241 – II. 27, 84, 85, 329
 “Fâtiha” II. 360, 479, 481, 524
 Fatih camii I. 422 – II. 28, 29, 88, 89
Fatin Çelebi, Üsküdarî Gelenbevi-zâde II.
 276, 284
 Fatma, Altı I. 458
 Fatma Çelebi II. 284

 Fatma, kel II. 525, 577
 Fehmi I. 430
 Fellâh I. 184, 190, 193, 231, 270, 284, 345, 363,
 403, 412, 414, 479, 480, 507 – II. 62, 223,
 368, 481
 Fener I. 170, 184 – II. 277, 469
 Fenerbahçe I. 124 – II. 251, 610
Ferhad I. 350, 373-377, 379-381, 383-387
 Ferhad II. 30
 “Ferhad ile Şirin”, [oyun] I. 349-388
 Ferhat Emin I. 297
 Ferit, II. 544
 Ferit, deli II. 91, 92
 Fettah hacı II. 370, 392, 393
 Feyyûmî Bey II. 146, 170, 171
 Fındıksuyu II. 131, 503
Fidan Bey, Rezaki-zâde II. 70
 Fikirtepesi I. 371
 Firuz Bey I. 161
 Fransız I. 28, 29, 79, 95, 281, 299 – II. 290,
 462, 606
 Frenk II. 213, 290, 330, 462
 “Fotoğrafçı”, [oyun] I. 389-454
Fürüzan Bey, Rezaki-zâde II. 506, 530,
 531, 533, 535

Gaffar I. 144, 146
Gaffar Ağa I. 82, 110, 146 – II. 320, 352-354,
 506, 541, 544
Gaffar Ağa, hacı I. 456, 493- 495
 Galip Paşa I. 435 (n. 122), 468 (n. 34) – II. 545,
 547
 Galip, Türk I. 435 (n. 122), 468 (n. 34)
 Galata I. 392 – II. 84, 484
 Galata Kulesi I. 259 – II. 395, 637
 Gayseri (Kayseri) I. 217, 372, 373, 419, 519, 520
 – II. 44, 96, 265, 286, 288, 358, 402, 431,
 584
 “Geleneksel Türk Tiyatrosu” II. 463
 “Gel-geç Muhâveresi” I. 358
 “Gelincik” [tekerleme] I. 241-241, 261-269
 Gemlik II. 150
 Gerçek, Selim Nüzhet I. 17, 62-64, 70, 71, 82,
 101, 105, 237 – II. 125
 Gevherî I. 244 (n. 18)
 Göksu deresi II. 235
 “Gözlemeci”, [oyun] I. 455-533 – II. 602
 Göztepe I. 124
 Gurebâ-yi Müslimîn hastahanesi II. 186, 444
 Güllü II. 20, 38

“Gülme Komşuna Gelir Başına” II. 66

“Gülme Komşuna (Kütahya)” I. 105

Gülşen Mayıs-oğlu II. 372

Gülter II. 506, 524, 531, 535

Gümüşhane I. 227

Gümüşsuyu I. 296 – II. 376

Güney, Eflâtun Cem I. 386 (n. 122)

Gürdî (Kürdî) II. 340

Güzelhisar II. 552

Habibe Molla I. 294 – II. 25

Hacı Fıfış I. 154 – II. 106, 107

Hacivat I. 42, 44, 66, 81, 83, 90, 358 – II. 35, 313, 315, 349, 350, 461, 462

Haççe Molla II. 229

Hakkı, Katran II. 582

Haliç I. 118, 122, 150, 360 – II. 74

Halil Ağa, aktar I. 260

Halil, çolak II. 139,

Halil Efendi, aktar I. 458

Halil Pehlivan, Kara Arslan II. 320, 364, 365

Halit Rıza I. 398

“**Halk Türküleri**” I. 386 (n. 122)

“Hamam”, [oyun] I. 47, 56, 60, 62, 64, 91 – II. 19-68

Hamam kızdı, [çocuk oyunu] I. 517

Hamdi Efendi I. 15, 16, 42, 51-54, 61, 63, 71, 73, 75, 90, 92, 103, 105, 109, 110, 117, 122, 132, 134, 136, 139, 142, 143, 147, 149, 153, 156, 157, 160, 163, 164, 167-172, 174-176, 178-180, 182, 183, 187, 188, 192, 193, 196, 197, 204, 205, 207, 210-212, 215-219, 221, 223, 224, 226, 227, 229, 230, 233, 234, 256, 257, 260-263, 265, 268, 270, 273, 275, 284, 290, 291, 295, 296, 299, 302, 305, 306, 309, 315, 316, 321, 322, 324, 325, 328, 332, 333, 335, 340, 345, 347, 348, 351, 352, 356-359, 364, 365, 368, 375, 386-389, 391, 392, 398, 410, 411, 413, 417, 421, 424-426, 434, 441-445, 447, 455, 458, 459, 461, 463-466, 468-470, 473-475, 482, 492, 493, 498, 501, 505, 508, 511, 512, 517, 519, 522, 525, 530, 535-537 – II. 12, 13, 19, 20, 24-27, 30, 35, 38-42, 56, 57, 59, 64, 70, 79, 80, 85, 91, 95, 100-102, 104-106, 110-112, 114-116, 119, 120, 145, 146, 149, 150, 153, 155, 157, 158, 161-163, 168, 169, 172, 175-178, 182-186, 190-192, 194, 198, 199, 202, 203, 206-213, 216, 222, 223, 225, 227, 231-236, 242, 243, 247, 252, 253, 255, 257, 258, 261, 262, 264,

274, 276, 277, 284, 291, 295, 305, 307, 311, 316-318, 320-322, 327-331, 337-339, 341, 342, 344, 346-348, 351, 357-359, 361, 367-369, 371, 372, 375-382, 384, 385, 387, 388, 390, 392, 393, 396-399, 401, 404, 405, 407, 408, 410, 412, 416, 420, 421, 424, 441, 442, 446, 448, 457, 459, 463, 464, 466, 467, 470, 471, 473, 478, 479, 481, 482, 484, 487-496, 499-506, 508, 509, 512-516, 521, 524, 527, 528, 532, 535, 540, 543, 548, 550-554, 568, 570-572, 574-576, 578, 584, 588, 592, 610, 615, 619, 622, 625-627

Hamdi, Kavuklu I. 15, 16, 42, 51-54, 61, 63, 71, 73, 75, 90, 92, 103, 105, 109, 132, 136, 139, 142, 163, 187, 225, 289, 349, 389, 455 – II. 12, 13, 19, 59, 79, 109, 145, 223, 240, 242, 275, 305, 319, 367, 369, 439, 467, 505,

Hamdi, kel II. 566

Hamdi, kör II. 566

Hamdi, topal II. 566

Hamza Efendi I. 294

Harem II. 496, 570

Harem iskelesi II. 188

Hariciye Kalemî II. 531

Harput I. 227

Hasan I. 332 – II. 31

Hasan, eskici I. 310

Hasan, ince I. 145

Hasan, kısa I. 146

Hasan, molla II. 107

Hasan, paçavracı I. 310

Hasan, Tıgh II. 126, 139-141

Hasan, tomruk II. 32

Hasan Usta II. 325

Hasan, Kara Yavuz II. 320, 361, 362

Hasan, Yürük II. 139

Hasan Ağa I. 164, 178, 362

Hasan Ağa, balıkçıların köşe ustası I. 459

Hasan Ağa, bit II. 483

Hasan Bey II. 258

Hasan Efendi I. 397

Haseki (hastahanesi) II. 444

Hasırcılar II. 48

Hasibe Hanım II. 419

Hasköy I. 152, 278, 332 – II. 341

Hasso I. 82, 152, 290, 332, 334, 390, 450, 453 – II. 320, 341, 342, 370, 390

Hatice Molla II. 375

“Havalanan Hamam”, [tekerleme] I. 196-208

Havva Hanım II. 28

- Hayal oyunu I. 358
Hayati II. 379
Haydar I. 429
Haydarpaşa II. 570 (n. 24)
Haydarpaşa çayırı I. 87, 124
Hayırsızadalar I.392 – II. 611
Hayreddin I. 81, 188, 290, 337, 338, 456, 487, 489 – II. 70, 80, 113, 146, 276, 313, 320, 355-357, 414, 434
Helvacıdede II. 417
Hemedan II. 428, 614
Hemşin I. 81 – II. 276, 312, 313
Hereke I. 418
Hırbo I. 110, 147-149, 188, 223-226, 256, 276, 277, 335, 390, 435-439, 456, 468-471, 475, 476, 480, 485, 492, 497, 498, 503-506, 511, 517, 518, 524-526, 531, 533 – II. 60, 70, 126, 146, 176-179, 246, 255, 260-274, 276, 293, 301-304, 362, 363, 370, 390, 391, 414, 436, 437, 440, 450-454, 459, 506, 537, 545-548, 564, 590, 591
Hızır İlyas I. 478
Himmet I. 435, 490 – II. 70, 261, 262, 414, 436
Himmet Dayı I. 456, 469 – II. 246, 255, 259-265, 267, 268, 270, 272, 440, 451, 453
Himmet Usta I. 188, 224, 225, 468, 470, 489, 492, 498, 504-506, 508, 517, 518, 526, 531, 532
Hind (Hint) II. 472, 473, 541
Hindistan II. 475, 616
Hind'li II. 472,
Hisar I. 333
Hokkabazlar II. 440, 454, 459, 462
Hopa I. 227, 338 – II.263, 312,
Horasan II. 86, 541
Horasancı I. 279
Horasancıyan, Mikail I. 279 (n. 103)
Horasan halı II 428
Hoşkadem Kalfa II. 20, 39, 40, 50
Hristaki Efendi II. 440, 460
Hürmüz Molla, imâmecinin II. 471
Hüseyin II. 32, 58, 294
Hüseyin, kâğıtçı II. 170
Hüseyin, kâhya II. 171
Hüseyin Ağa, duvarcı II. 452
Hüseyin Ağa, nalbant II. 375
Hüseyin Ağa, Otuzbirin II. 70
Hüseyin Bey, İhtisap ağası II. 405
Hüseyin Efendi II. 226-228, 237, 239, 240
Hüseyin Efendi, aktar I. 195,
Hüseyin Mirza Tebrizî II. 276, 306, 308
Hüseyin Şakir Ahmet I. 406
Hüsmen I. 158, 456, 501
Hüsmen Ağa I. 188, 219, 220, 501 – II. 54, 55, 209, 399
Hüsmen Pehlivan I. 110, 157-159, 290, 340, 341, 350, 369, 370 – II. 20, 126, 137, 138, 141, 146, 208, 209, 210, 276, 294, 296, 370, 395
Hüsmen Pehlivan, Yedidağdeviren Gül-süzdereli II. 320, 347, 348
Hüsni, Gebeş II. 139
Hütdağı II. 223
Hüveydâ II. 320, 322

İbrahim, Bıdık II. 139
İbrahim Ağa I. 350, 366,
İbrahim Ağa, Adapazarlı çiftçi II. 418
İcadiye II.103
İç-Erenköyü I. 450
İdâre-i Mahsûsa II. 420
İğneada I. 118, 120-122
“İhlâs” II. 524
İhsan, sucu, II 153
İhsan, uzun şekerçi I. 145
İmrallı adası I. 271,
İngiliz I. 464
“İpekböceği”, [tekerleme] II. 512-520
İran I. 431, 432, 525 – II. 533
İrânî I.144 – II. 533
İsfahânî makamı I. 429, 432 – II. 194, 305
İskambil, [kâğıt oyunu] I. 529, 530, 531
İsmail Efendi, Küçük I. 52, 71, 110, 129, 133, 136, 138, 140, 142-144, 146, 149, 153, 155-157, 161, 162, 188, 191-193, 209, 211-215, 218, 225, 233, 234, 238, 241, 242, 245, 248-253, 257, 271, 272, 274, 275, 287, 288, 291, 296, 312-314, 317, 318, 330, 331, 334-336, 347, 351, 357, 365-367, 369, 375, 376, 380-387, 392, 394-396, 405, 406, 417, 423, 424, 431, 434, 437, 440, 442-444, 447, 452, 454-456, 458, 471-477, 486, 487, 492, 493, 495-498, 501, 507-509, 511, 513, 521, 525, 534, 535 – II. 20-22, 37-39, 43-45, 50, 53, 55, 57, 64, 80, 93, 98, 100, 102, 106, 107, 109-111, 117, 120, 126, 129-134, 136-138, 141, 142, 144, 147, 149, 162, 163, 165, 166, 168, 169, 175-180, 184, 188, 190, 191, 193-198, 200, 201, 203, 205, 206, 208, 209, 215, 223-225, 247, 258, 260, 274, 277, 284, 293,

- 316, 318, 319, 320, 322-325, 339, 341, 345, 346, 350-354, 358, 359, 361, 362, 364, 369, 370, 372, 391, 392, 394, 395, 400, 405-410, 413, 414, 442, 444-447, 453-458, 460-463, 465, 467, 471, 482, 484-488, 496, 504-506, 509, 529-531, 538, 539, 541, 545, 550, 551, 559, 563, 564, 568, 577-580, 588, 610, 612-614, 616, 622, 623
- İspanya I. 45, 68, 307
- İstanbul I. 13, 15, 19, 22, 24, 29, 34, 42, 43, 46, 51, 56, 72, 81, 83-85, 100, 105, 157, 169, 196-199, 238, 255, 289, 338, 452, 470, 476 – II. 12, 28, 67, 90, 95, 110, 117, 214, 255, 292, 315, 367, 382, 413, 419, 479, 570, 597, 619
- İşkodra II. 438
- İyon I. 306
- İzmir II. 51, 255
- “İzmir marşı” II. 494, 506
- “Kabak”, [tekerleme] II. 421- 423
- Kara-kulak II. 259
- Kâbe II. 310
- Kadıköy I. 87 – II. 66, 370, 414
- Kâğıthane I. 87, 124, 150, 170 II. 12, 93, 97, 104, 124
- “Kâğıthane Safâsı”, [oyun] I. 57, 62, 64 II. 79-122
- “Kahve Kutusu”, [tekerleme] II. 231-234
- “Kale”, [oyun] II. 123-124
- Kale ojunu II. 123
- “Kalyoncu” II. 67
- Kambur** I. 257-259, 351-357, 367 – II. 20, 22, 23, 25, 70, 80-83, 87, 246, 247, 249, 250, 276-278, 440, 443, 444, 506-508, 522, 564, 565, 568, 574
- I. Kambur** II. 414-417
- II. Kambur** II. 414, 415
- Kamburlar** II. 249, 417
- Kan Çeşmesi II. 266
- Kandilli I. 76, 463 – II. 130
- Kanlıca I. 166 – II. 129
- “Kanlı Nigâr”, [oyun] II. 125-144
- Kapalı çarşı II. 66
- Kapıdağı I. 271
- Karabacak** II. 170
- Karabacak II. 139
- Karabet I. 406 – II. 249
- Karaburun I. 393
- Karadeniz I. 121, 128 – II. 194, 312
- Karagöz I. 358, 506-508 – II. 313, 315, 349, 350, 461, 462, 606
- “Karagöz” I. 16, 40-44, 46, 51, 52, 61, 62, 64, 66, 69, 74, 75, 78, 81, 83, 85-87, 90, 92, 94, 96-99, 103, 104, 151, 254, 288 – II. 10, 67
- Karakollukçu I. 110 – II. 158, 370, 410, 411
- Karakollukçu’nun Maiyeti II. 370, 410
- Karaköy II. 251 (n. 15)
- Karaköy köprüsü II. 251 (n. 15)
- Karaman II. 224
- Karamanlı** II.27
- Karamürsel I. 221
- Kara Vezir** II. 468, 479, 482-493, 496-503
- Karı** I. 164, 170-173, 175, 182
- Kartal I. 124 – II. 428
- Kasap havası II. 437
- Kasım** II. 593-602
- Kasımpaşa I. 152 – II. 75
- Kastamonu II. 70, 246, 254, 414
- Kaş Ağa I. 308
- Kavaklar I. 271
- Kavasin-bağı II. 279
- “Kavuklu Hamdi’den Üç Ortaoyunu” I. 105, 163, 187, 289, 389
- Kavuklu’nun Oğlu** II. 20, 70, 370-372, 374, 376, 388-392, 396, 399, 401, 403-406, 409, 414
- Kayarto** I. 164, 188-193, 208, 209, 211, 16, 231-233, 269-271, 290, 313-317, 344, 345, 347, 350, 362-364, 379, 380, 390-394, 403, 404, 412-414, 427, 439, 440, 442, 444, 447, 449, 453, 456, 471-475, 478-480, 484, 485, 490-492, 496, 502, 507, 509-511, 516, 517, 523, 524, 529, 532 – II. 20, 38-41, 62, 70, 84, 126, 130, 131, 135, 137, 138, 142, 146, 158-160, 187, 193, 320-324, 338, 366-368, 370, 407, 409, 414, 422, 423, 425, 426, 431, 434, 440, 454-456, 468, 479-482, 564, 577, 578, 586-589
- Kayseri I. 217, 248, 249, 423 – II. 264, 359
- Kayserili** I. 178-181, 183, 184, 217, 220, 248, 249, 372, 419, 518, 519, 522 – II. 44, 45, 96, 100, 101, 107, 264, 265, 286, 288, 289, 357, 359, 360, 400, 402, 403, 431, 432, 437, 583, 626, 629, 640
- Kazdağı II. 103, 537, 538
- Kazıklı II. 279
- Kazıklıbağ I. 299
- Keçeciler mahallesi I. 224

- Kemah I. 526
 Kerman I. 428
 Keseyan I. 504
Kestaneci II. 80, 104, 109
 Keşan II. 428
 Kezban (Keziban) II. 431, 436, 632
 Kıbtî I. 205, 268 – II. 116, 521
 Kinnap-zâde Bey II. 226, 235, 237-242
 Kırım II. 475
 “Kismet Çeşmesi”, [tekerleme] II. 72-74
 “Kızak”, [tekerleme] I. 115-122
 “Kızlar Ağası”, [oyun] II.145-224
Kızlar Ağası II. 146, 163-165, 167, 168, 170, 171, 174-176, 178, 179, 182-186, 189-194, 198-202, 206-208, 210-212, 215-223
Kilci II. 67
 Kırkor II. 249
 Kiryakidis, Dr. II. 146, 187, 189, 276, 290, 291
 Kiryako, Dr. I. 135, 140
Kokoroz II. 591
 Kostantiniyye I. 105, 154, 163
Köçekler II. 440, 463, 464, 485, 552, 633,
 Köprü II. 76, 215, 251, 309, 477, 610
 Köprü-başı II. 416
 Köprülü Fuat I.11, 12, 25, 46
 Körebe, [çocuk oyunu] I. 478, 491 – II. 167, 339, 599, 602
 Köşe kâhyası II. 302, 429
Köy Ağası II. 124
 Kulaksız I. 152
 “Kulhüvallahî” II. 480
 Kumkapı II. 139, 141, 581
 “Kunduracı”, [oyun] II. 225-243
 “Kundurazi ojunu” II. 225
 Kunos, Ignacz I.187 II
 Kurubalık (hamamı) II. 60
 Kuşdili II. 66
 “Kuyu”, [tekerleme] II. 83-90
 Küçük-Çamlıca II. 289
 Küçük-Çekmece I. 208
 Küçük Karaman hamamı II. 335, 336
Külhanbeyi I. 78, 79, 83, 84, 110, 140-144, 206, 252, 256, 281, 282 – II. 43, 80, 102-104, 107, 108, 112, 116-118, 126, 139, 140, 142, 143, 361, 462, 506, 536-539, 554, 560
I. Külhanbeyi II. 440, 462
II. Külhanbeyi II. 440, 462
Külhancı II.20, 42-44, 48, 53, 64-66, 70, 146, 201, 331,
 Kürdistan I. 451 – II. 581
Kürt I. 47, 62, 82-84, 110, 151-153, 290, 332-335, 449, 452, 526-529 – II. 80, 94, 95, 100, 103, 126, 146, 200, 201, 213, 246, 270, 271, 273, 320, 340-342, 371, 581, 606, 629-631, 633, 636
I. Kürt I. 390, 449, 450, 451, 453 – II. 370, 389, 390
II. Kürt I. 390, 450, 451, 453 – II. 370
III. Kürt II. 370
IV. Kürt II. 370
 Kütahya I. 105, 237, 251
 “Kütahya” I. 254
 “Kütahya Çeşmesi” I. 254
 “Kütahya Safâsı” I. 254
 Lâleli II. 416
 Lâpscki II. 229
 Lâtif II. 576
 Lâtif Ağa I. 397
 Lâz 46, 47, 52, 62, 65, 71, 81-84, 180,
Lâz 164, 180, 181, 188, 226-228, 290, 335-339, 456, 485-490 – II. 70, 80, 112-114, 118, 146, 179-184, 198, 246, 263-265, 268, 270-273, 276, 311-313, 350, 355-357, 414, 433-435, 437, 606, 623, 624, 626, 627, 629, 630, 632-634, 636
 Lâzistan I. 336
 Leipzig I. 105, 109, 163, 187 – II. 123, 225, 413
 Leylâ I. 247
 Lütfü II. 509
 Macuncu I. 242 – II. 249, 389
 Macuncu mahallesi I. 241, 242 – II. 249, 250, 615
 Macide I. 325
Madam II. 80, 114-116,
 “Mahalle Baskını”, [oyun] II. 244-274, 591 (n. 178), 641
 “Mahalle Baskını yahut Şalgam Hoca” II. 244, 247
Mahalleli II. 226, 272, 532, 564, 591, 592
 Mahmut I. 306, 332
 Mahmut, mezarıcı I. 296
 Mahmutpaşa I. 168 – II. 252
 Maksut, Zilli II. 166
 Maltepe I. 124
 “Mandır”, [oyun] I. 64, 75 – II. 275-318
 Manisa II. 569
 Mardin II. 492, 494, 496, 498-500, 502

- Mardin kalesi II. 491, 493, 498, 500
Marmara I. 271, 392, 465 – II. 150, 151, 469
Marsilya II. 550
Martinovitch, Nicholas I. 43, 44, 105, 163, 187,
Matiz I. 44, 78, 80, 110, 161, 250, 272-274,
285-287 – II. 20, 59-62, 64, 65, 121, 276,
315-318, 320, 360-363, 414, 426, 428, 429,
431-434, 436, 437, 440, 464, 465, 506,
556-560
Mayıs-oğlu I. 81, 188, 217-219, 390, 419, 421-
425, 456, 520, 522 – II. 70, 80, 97, 246,
264, 265, 276, 287-289, 320, 359, 360, 370,
401, 402
Mayıs-oğlu Musatfa II 414, 432, 433, 564, 584,
585
Mecnun II. 257, 423
Mefret, mezarıcı II. 196
Mehmet II. 544
Mehmet, Garip I. 142
Mehmet, Helvacı II. 142, 143
Mehmet, saka II. 153
Mehmet Ağa II. 193
Mehmet Ağa, hamamcı
Mehmet Ali II. 370, 406
Mehmet Hilmi I. 165 (n. 3)
Mehmet Pehlivan, 430
Mehmet Safer II. 244, 413, 563, 605, 641
Mehmet Usta I. 110, 148 – II. 143, 144
Mekke I.156 – II. 160
Memduh I. 397, 399-401, 403
Memiş I.188, 193, 439
Memiş Ağa I. 390, 438 – II. 370, 391
Memo I. 110, 332, 526
Memo Ağa I. 153
Mercan II. 440, 455
Merih II.542-544
Mestan, aktar II. 567
Mestan, Koca II. 581
Mestan Ağa II. 80, 101, 102
Mestan Pehlivan II. 414, 430, 564
Mesud Çorum I. 504
Meşrutiyet II. 224
Mevlânekapı II. 141, 270, 581
Mevlevi I. 328
Meyvahoş II. 392, 530
Mısır II. 467
Mısırcarşısı I. 156 – II . 61, 393
“Mısır Eşeği”, [tekerleme] II. 444-449
Minas I. 406
Mirza I. 350, 367 – II. 197-199
Mirza Dâniş II. 370, 397, 399
Misafirlik, [çocuk oyunu] I. 523, 524
Mişon Usta II. 276, 310, 311, 631, 632, 636
Mora I. 469, 519 – II. 51
Mudanya I. 392, 473 – II. 150
Muhacir I. 157 – II. 379, 414, 429-432, 434,
435, 437, 564, 581, 582, 626-628, 631
Muhtar Ağa, basurlu II.473
Murtaza I. 145
Mustafa I. 115 – II. 31, 478
Mustafa, Mayıs-oğlu II. 414, 564
Mustafa, Tuzsuz II. 240-243
Mustafa Ağa II. 149,
Mustafa Efendi II. 331, 332
Mustafa Reis II.374
Mustafa Usta I. 294
Mustafa Usta, mutaf I. 225
“Mutayyebât-ı Türkiye” I. 435 (n. 122), 468
(n. 34) – II. 545 (n. 179), 548 (n. 185)
Mühendis Mektebi II. 419
Münzile II. 38
Mürefti II. 150, 538

Nadide II. 334
Naile I. 282
Naile II. 70
Nalıncı yokuşu I. 152
Nallıhoroz II. 250
Narçın Bey, Rezaki-zâde II. 440, 456
Narçın Çelebi, Rezaki-zâde I. 456, 476
Narlıkapı II. 270
Natır II. 20, 22, 36-39, 41, 42, 51, 55, 57, 70,
148, 276, 284, 287-289, 292, 308
Nazima Bey II. 331, 332
Necmi, Tatar II. 246, 267
Nef’î I.429 (n. 93), 492 (n. 77)
Nefise, hacamatçı II. 567
Nehâvend I. 307
New York I. 105, 163, 187
Nezaret Usta II.185, 186, 207
“Nigâr Fash” II. 262
Nigâr, Kanlı II.126, 127
Nikola I. 256, 279 – II. 116
Nikolaki II. 80, 115

Odunkapısı II. 451
“Odysseia” I. 236
Of I. 227 – II. 246, 263, 312, 355
Ogan, Raif II.69, 244, 413, 563, 641
Okmeydanı I. 87, 152 – II. 428

- On Üçüncü Asr-ı Hicrîde İstanbul Hayatı II. 39 (n. 98), 67
- Onnik Efendi, Sarı** II. 146, 212-215, 217, 218, 220, 221
- Ortaçeşme II. 325, 328
- “Orta-ojounou, Théâtre populaire turc, Büjü-zü ojunu” I. 163, 187
- “Ortaoyunu” 53 (n. 151), 274, 423 (n. 29), 423 (n. 32), 591 (n. 78)
- “Ortaoyunu, Büyücü Oyunu” I. 105, 163, 187
- Osmanlı İmparatorluğu I. 384 (n. 115)
- “Osmanlı Tarih ve Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü” I. 384 (n. 115)
- Otakçılar I. 118, 208, 422, 458 – II. 328, 463, 476
- Otakçılar çayırı I. 259, 336
- Oyuncakçı** II. 80, 107-109
- Ödemiş II. 569
- “Ödüllü”, [oyun] II. 319-368
- Paça pişti, [çocuk oyunu] I. 478, 484, 517
- Pakalın, Mehmet Zeki I. 384 (n. 115)
- Pâlûzetin** I. 390, 391, 394, 414, 423, 438, 452
- Pangaltı II. 260
- Paris I. 95, 131, 250 – II. 290, 352, 353
- Payazlı II. 150
- “Pazarcılar” [oyun] II. 369-412
- Pehlivan** II. 20, 54, 55, 81, 126, 137-139, 141, 146, 147, 208-211, 227, 276, 277, 296, 320, 321, 323, 324, 336-351, 353-357, 359, 360, 362, 364-367, 370, 395, 396, 414, 415, 564, 581, 627
- I. Pehlivan** II. 440, 463
- II. Pehlivan** II. 440, 463
- Perapalas I. 199
- “Peyâm-ı Sabah” gazetesi II. 39 (n. 98), 67
- Râbia** II. 292, 297, 299, 307, 316, 317
- Râbia Natır Kızı (Natır kızı Seniye’nin)** II. 276, 284, 287, 288, 299, 308
- Ragıp Bey II. 329
- Ramazan I. 134, 182, 183, 229, 330, 505 – II. 13, 31, 108, 254, 343, 423, 433, 633
- Reuf Yekta I. 237
- Recep I. 134 – II. 343
- Rezaki-zâdeler I. 131
- Rıza, İstekli II. 169
- Rize I. 227, 338 – II. 263, 629
- Rum I. 504 – II. 146, 619, 621
- Rumeli I. 121, 157, 158, 219, 276, 340, 368, 440 – II. 53, 55, 100, 137, 247, 338, 346, 394, 542, 565, 613
- Rumelili I. 75, 81, 84, 157, 219, 220, 276, 340, 342, 368, 440, 442-444, 498, 502, 504 – II. 20, 53, 100, 137, 208-211, 276, 293-296, 338, 346-348, 364, 370, 394-396, 398, 399, 414, 429, 564
- Rumyos II. 290
- Rus II. 86
- Rüküş Hanım I. 270 – II. 481
- Rüstem Ağa II. 149, 409, 615
- Rüstem Efendi, aktar I. 196
- Rüstem Pehlivan I. 390, 441-444 – II. 354
- Rüstem, Zal-oğlu I. 443 – II. 354
- Saadet Hanım I. 298
- Sadık, Arnavut II. 234
- Sadi** II. 70
- Sâfinaz II. 393
- Safiye I. 358 – II. 214
- “Sahne-i Meddâh” I. 166 (n. 3)
- Sahte Gelin** II. 591, 592
- Saim Bey I. 407
- Saklanbaç, [çocuk oyunu] I. 478, 503, 505, 529
- Salacak II. 496
- Salacak iskelesi II. 188
- Salamon II. 570
- Salih II. 151
- Salih, Abdal** II. 70
- Salih, Çağanoz I. 110, 142
- Salih, şerbetçi II. 110
- Salih Ağa I. 259 – II. 417
- Salih Reis** I. 142, 143
- Salih Reis II. 476
- Salkım-İnci I. 390, 390, 432, 446, 452 – II. 20, 22, 37-42, 414, 427, 429, 430, 432, 435
- Salkım-İnci Hanım, Aksaraylı Çilho-roz’un kızı** II. 226, 241, 242
- Salkımsöğüt çeşmesi I. 359
- Sallabaş II. 480
- Samakol I. 384, 385
- Samakov I. 384 (n. 115)
- Samakovcuk I. 384 (n. 115)
- Samakov nâzırı I. 384 (n. 115)
- Samakovcuk nâzırı I. 384 (n. 115)
- Samatya II. 141
- Samuel Efendi** II. 146, 168, 173-175
- Sandal-bedesteni II. 309
- “Sandıklı”, [oyun] II. 413-438

“Sandıklı Baskın yahut Sarhoşa Hiyle” II. 413
“Sandıklı Oyunu” II. 242, 641
Sarhoş I. 250, 251 – II. 121, 268, 269, 307, 429, 434-436, 559
Sarıyer I. 124 – II. 503
Sâzendeler I. 203, 256, 283, 285,
Saz Heyeti I. 161, 266
“Das Schuhmacher-Spiel” II. 225
Segâh makamı I. 432
Selâmsız II. 324
Selânîk I. 307
Selim II. 468, 491, 500
Selvinaz I. 164, 179
Serez I. 307
Serkiz II. 20, 43, 44, 65
I. Seymen II. 468, 491, 492, 500-502
II. Seymen II. 468, 478, 479, 492
III. Seymen II. 468
IV. Seymen II. 468
Seymenler II. 482, 483, 492, 498-502
Sicilya I. 306
Silivri I. 198
Silivrikapı (Silivrikapısı) I. 209, 210 – II. 141, 270, 581
Simitçi II. 75, 80, 111, 112, 119
Sinan-oğlu II. 564, 591
Sirkeci II. 425, 611
Sofya I. 384 (n. 115)
Soğukçeşme I. 467
Sokrates I. 236
“The Sorcery” I. 163
Sovanağa mahallesi I. 446
Suadiye I. 124
Sudi I. 483
Sultantepeci I. 371
Sulukule II. 39
“Sûrnâme-i Lebîb” I. 17, 19, 20, 236 – II. 124, 274
Süleyman Ağa, çömlekçi II. 510, 567
Süleymaniye camisi (camii) I. 192 – II. 566
Sülüklü mahallesi II. 312, 313
“Sünnet”, [oyun] II. 439-466
Süreyya I. 429 (n. 93), 492 (n. 77)
Sürmene I. 338 – II. 312
Sütlüce I. 118, 122 – II. 610

Şaban II. 315, 343, 638
Şalgam Hoca II. 244, 246, 247, 258, 272, 273
Şallı-Natır II. 20, 22, 36-39, 41-43, 70,
Şam II. 333, 392, 614

Şarköy II. 150
Şehremîni I. 210
Şehzadebaşı I. 243
Şekerci sokağı II. 417
Şekerpâre II. 246, 260, 273,
Şengül (hamamı) II. 60
Şeref Efendi I. 112
Şetâret II. 70, 126, 131, 135-138, 140, 142, 414, 427, 429, 564, 586-589
Şeyhülislâm kapısı I. 226
Şifa II. 279
Şiraz I. 504 – II. 354
Şirin I. 350 362-364, 378-380, 382-384, 386, 387
Şirin'in Anası I. 350, 362-364, 378-383
Şirin'in köşkü I. 362

Tahir II. 192, 332
Tahir II. 468, 469, 482, 486, 487, 489-502, 594
Tahir, rendeci II. 536
Tahir, Yanbastı II. 139
Tahir Ağa II. 124, 594
Tahir [Efendi] II. 597, 598, 601
“Tahir ile Zühre”, [oyun] II. 467-504
Tahrân II. 354, 633
Tahsin, kafesçi II. 139
Tahsin, Uzun I. 146, 308
Tahsin Ağa II. 532
Tahtakale II. 422
Tanaş, Uzun II. 306
Tanya II. 180
Tarçın Çelebi, Rezâki-zâde I. 110, 131, 390, 417,
Tarabya II. 193
Tarık I. 195
“Taş-kabağı”, [tekerleme] II. 471-478
Tatar I. 125, 350, 365, 366, 373 – II. 246, 267, 268, 273
Tatlısu Frengi II.
“Tayyare”, [tekerleme] I. 188, 292
Tekirdağı I. 197, 199, 205, 208,
“Telgraf”, [tekerleme] I. 460-468 – II. 72-73
“Telgrafçı”, [oyun] II. 505-562
Temel II. 246, 268, 271,
Tevekkül hamamı II. 28
Tevfik II. 534
Tevfik Ağa II. 594-601
Tire II. 564, 573, 589
“Tireli”, [oyun] II. 563-592

Tiryaki I. 238, 247, 248, 466 – II. 564, 579, 580
Tiryaki Pepeme II. 226, 242
Todi I. 141, 281 – II. 38, 39, 61
Tokmaktepe II. 279
Tomruk hamamı II 568
Topçular II. 280
Tophane II. 462
Top-İnci II. 70
Topkapı I. 242 – II. 38, 39, 141, 249, 329, 581, 613,
Toptaşı I. 150
Tosun Efendi I. 164-183 – II. 348, 414, 417-419, 423-426
Trablus II. 462
Trabzon I.180, 227, 290, 338 – II. 70, 312, 414, 425, 433
Tulumbacı II. 65, 126, 139, 257, 362, 370, 410, 639
Tulumbacılar II. 20, 32, 65, 70, 251, 370, 410, 606, 637, 639
Tuna I. 157, 181, 219, 276, 340, 368, 440, 498 – II. 53, 346, 394, 429, 435, 626, 627
“The Turkish Theatre” I. 105, 163, 187
Tuzsuz II. 70, 226, 240-242, 506, 559
Türk II. 246, 414, 564, 606, 631, 632, 636
“Das Türkische Volksschauspiel –Orta Ojnu” I. 105, 109, 163, 187 – II. 123, 225, 413
Türkiye II. 8, 15, 365
“Türk Saz Şairleri” I.244 (n. 18)
“Uçmak”, [tekerleme] II. 25-34
Uma uma da kapamazsın, [çocuk oyunu] I. 484, 485
Unkapanı II. 155, 633
Unkapanı köprüsü II 359, 476
Urumeli I. 219 – II. 269
Usta II. 20, 38, 51, 55, 58, 440, 463,
Uzunköprü I. 442
Ülker yıldızı I.429 (n. 93), 492 (n. 77)
Ümmügülüm Hanım I. 203
Üsküdar I. 150, 192, 210, 357 – II. 284, 324, 328, 408, 512, 570
Üsküdarî II. 276, 284
Valde [valide] köprüsü II. 309
Valide camii II. 417
Vaniköy I. 461
Van II. 20, 42, 43, 70

Varbet I. 238, 250
Vasfiye II.214
Vasil, Erzurumlu II. 472, 620
Vefa I. 196 – II. 326, 386
Veli Dayı II. 506, 546-548
Veliefendi I. 124, 150, 271, 394
Vezirçeşmesi II. 375,
Vezir-hanı II. 185
Vurdumduymaz I.142
Yağcı-oğulları I. 336
Yahudi I. 222, 323-325, 327, 370, 371, 406, 445-449, 512, 514, 515 – II. 46, 99, 100, 154, 156, 157, 172, 174, 176, 202, 221, 222, 311, 345, 346, 398-400, 549-551
Yahudi II. 46-48, 64, 226, 242, 606, 631-634, 636, 637, 639, 640
Yakup Efendi, Hoca I. 164, 174
I. Yamak II. 440, 464
II. Yamak II. 440
Yanbastı I. 142 – II. 139, 506, 537
“Yangın”, [tekerleme] I. 356-361
Yanık Efe I. 290, 321
Yanya I. 299
I. Yardak II. 440, 462, 463
II. Yardak II. 440, 462
Yaver, Parlak I. 200
Yedikule I. 249 – II. 141
Yemen II. 27, 306
Yemiş II. 74-76, 423, 530, 540
Yenibahçe II. 29, 30
Yenibahçe (hastahanesi) II. 186, 444
Yenicami I. 209 – II. 525
Yeniçeri II. 441
Yeniçeri Ağası II.70, 146, 222-224
Yeniçeriler 70,
Yeniçeşme I. 505
Yeniçeşmeli II. 410
Yenikapı I. 240 – II. 141
“Yeni Sabah” gazetesi I.105, 237 – II. 125
Yeşiltulumba II. 416
Yoğurtçu çayırı II. 368, 411
Yorgi II. 31, 32
(kadîm) **Yunaniler** I. 305
Yunus mahallesi II. 510
Yusuf I. 460
Yusuf, Hacı oğlu I. 336
Yusuf, Koca II. 139
Yuşa I. 124
Yüksekkaldırım II. 249, 615

“Yüzen Yalı”, [tekerleme] I. 460-468
Yüzük, [kadın ve çocuk oyunu] I. 209, 516, 517
Zal-oğlu I. 443
Zarâfet (Zarâfet Bacı, Zarâfet Kalfa)
I. 189, 256, 290, 314, 315, 350, 363, 390,
392, 403, 404, 456, 474, 531 – II. 331, 440,
454
Zarife Hanım II. 594, 596-601
“Zauberspiel/Büjüzü oğnu” I. 163
Zehra Molla Hanım I. 225
Zenci II. 146, 163, 414
Zenci köle II. 440, 454-456
Zenne I. 149 – II. 124, 226-229, 235-239, 241,
242, 276, 281-286, 288, 292, 295, 296, 299,
300, 304, 307, 308, 310, 313, 317, 318,
I. Zenne I. 110, 149-151, 153, 155, 157, 188-
193, 208, 212, 213, 216, 223, 229, 232, 233,
238, 243-245, 247, 251, 252, 256, 269-271,
273, 275, 276, 283-286, 290, 313, 315-317,
344, 350, 390-395, 404, 412-414, 417, 418,
421-423, 427, 428, 433, 438, 439, 447-449,
452, 453, 456, 471-476, 478-480, 485, 490,
491, 496, 497, 502, 503, 509-511, 516, 517,
522-524, 529-531, 532 – II. 20, 70, 126,
130-138, 140, 142, 143, 146, 158-162, 165,
167, 193, 194, 206, 207, 215, 246, 255-257,
259-261, 320-324, 338-340, 367, 370, 407-
409, 414, 422, 424-427, 429, 430-436, 440-
443, 449, 450, 452-456, 468, 506, 524-531,
533, 553-555, 559, 560, 564, 571-573, 579,
580, 582, 584, 589, 606-613, 622
II. Zenne I. 110, 149-151, 188-193, 211-213,
216, 232, 238, 245, 247, 252, 256, 269-271,
273, 283-285, 290, 313, 315-317, 344, 347,
350, 390-394, 412-414, 417, 423, 427, 433,
438, 439, 456, 471, 472, 474, 475, 478-480,
490, 491, 496, 497, 502, 503, 509-511, 516,
517, 522-524, 529-531, 532 – II. 20, 70,
126, 134-136, 138, 143, 146, 158, 159, 207,
246, 257-261, 263, 265, 266, 268, 269, 271,
273, 320-323, 337-340, 367, 370, 407, 409,
414, 422-427, 429, 432, 434, 440, 454, 455,
468, 506, 524, 525, 527-531, 533, 553, 554,
559, 564, 577, 578, 580, 582, 583, 585-590,
606-613, 618, 619, 622
III. Zenne I. 290, 313, 315, 317, 344, 347 – II.
20, 70, 146, 158, 159, 167, 370, 407-409,
414, 422-429, 434, 440, 454, 455, 606-613,
618, 619, 622
IV. Zenne II. 20, 440, 454, 455

V. Zenne II. 20
VI. Zenne II. 20, 48
VII. Zenne II. 20, 48, 50, 51
VIII. Zenne II. 20, 48, 50,
IX. Zenne II. 20, 55-57
Zenneler I. 193, 211-213, 216, 217, 223, 232,
271, 273, 274, 286, 288, 318, 319, 344, 347,
364, 381, 390, 394, 412, 417, 423, 424, 428,
434, 471-479, 485, 503, 529-531 – II. 40,
42, 160-162, 165, 167, 183, 186, 193, 198,
204, 206, 222, 223, 243, 338, 407-410, 422,
423, 427, 434, 455, 456, 480, 482, 534,
536, 538, 543, 544, 548, 551, 553, 555, 559,
560, 564
Zincirlikuyu I. 340
Zindankapısı (Zindankapı) II. 48, 426, 566
Ziya I. 409
Ziya Paşa I. 395 – II. 7-13
Zobu-oğulları I. 336
Zuhurî Kolu II. 410
Zurnacı I. 110, 111, 140, 143, 151, 159-161,
188, 189, 256, 257, 278, 281, 290, 291,
350, 351, 390, 391, 450, 456, 457 – II. 20,
21, 80, 81, 94, 146, 147, 184, 193, 201, 276,
277, 320, 321, 370, 390, 440, 441, 462, 463,
468, 469, 506, 507,
Zühre II. 468, 469, 479-482, 484-502
Zülfikar II. 25, 26, 308

II

Atasözleri ve Deyimler

Oyunlar üzerinde çalışırken, birtakım atasözü ve deyimlerin şimdiye kadar yayınlanmış atasözü ve deyim kitaplarında bulunmadığını gördüm. Halkın söyleyiş ve söz dağarcığı zenginliğini göstermesi bakımından bunları ayrı bir dizin içinde toplamının yararlı olacağı kanısına vardım.

Tarama sırasında birtakım deyimler gözden kaçmış olabilir.

Deyim olup olmadıkları konusunda kesin yargıya varamadığım sözleri (*Allahaismarladık, alimallah, a canım, be kuzum, def ol, geçmiş olsun, hayr ola, hoş geldin, köpoğlu*, v.b.) almadım.

- (değnekle) Abanın piresini ayıklamak II. 255
Abayı yakmak II. 236
Abdallığı bırakmak II. 557
Aceleye gelmek II. 428
Acı çekmek II. 186
Acı haber I. 297
Acısını çıkarmak I. 232, 381
Acısı tepesinden çıkmak II. 260
Acısı yüreğine çökmek I. 243
Aç ayı oynamaz I. 272
Aç bî-ilâç I. 261 – II. 32
Aç gözlü I. 479 – II. 420
Açıkgöz I. 274 – II. 233, 250, 361, 514, 611,
Açıkgözlülük II. 251, 514
Açıklar livâsı I. 502
Açlığa idmanı olmak I. 214
Açlıktan içi içine geçmek I. 167
Aç tavuk kendini arpa anbarında zanneder II. 531
Açtı ağzını, yumdu gözünü II. 418
Adamakıllı I. 263, 384, 458, 459, 502, 510, 512 – II. 61, 72, 192, 235, 288, 434, 554, 568, 569, 583
Adama görünmek II. 401
Adam avlamak I. 396
Adama yaklaşmak II. 537
Adam eskisi I. 330
Adam gibi I. 126, 194, 263, 322, 324, 353, 363, 372, 424, 493 – II. 40, 82, 286, 288, 334, 347, 401, 516
Adamı tuz komadan yutmak II. 54
Adamlıktan çıkmak II. 137
Adam olmaya niyeti olmamak I. 511
Adam olmağa yüz tutmak I. 398
Adam olmak I. 133, 183, 240, 274, 321, 326, 330, 356, 363, 368, 445, 480, 481, 517 - II. 24, 99, 343, 347, 480, 576, 601,
Adam sanmak (zannetmek) I. 217, 249, 322 – II. 203
Adam sen de I. 371, 412, 445 – II. 92, 231, 259, 262, 381, 427, 511, 588
Adam yerine koymak II. 360
Adam zannetmek (bk. adam sanmak)
Adım attırmamak II. 208
Adını çıkarmak II. 523
Adını salavatla ağza almak II. 347

- Afyonu cilâ vermek I. 248
Ağdalı lâkırdı II. 212
Ağır gelmek II. 248, 418, 493,
Ağırlık basmak II. 501
Ağız alışmak I. 262 – II. 471
Ağız dalaşı I. 271, 522 – II. 156, 401
Ağızdan kapma I. 446
Ağız dolusu küfür etmek II. 450
Ağız kavgası II. 394
Ağız tadıyla II. 94
(söz) ağza almak (almamak) II. 546
Ağzı açık kalmak I. 202 – II. 551
Ağzı açılmamak I. 201
Ağzı bozuk II. 288, 395
Ağzı burnu köpürmek. I. 315
Ağzı burnu yerinde I. 500
Ağzı kilitlenmek I. 201
Ağzım torba mı II. 104, 288
(birinin) ağzına bakmak II. 448
Ağzına bal çalmak II. 259
Ağzına geleni demek (söylemek) I. 421, 490,
495, 511, 522 – II. 161, 165, 351
Ağzına geleni savurmak I. 369 – II. 348
Ağzına geleni söylemek (bk. Ağzına geleni
demek)
Ağzından baklayı çıkarmak II. 495
Ağzından çıkanı kulağı (kulakları) duymamak
I. 521 – II. 194, 389
Ağzından girip burnundan çıkmak I. 273
Ağzından kaçmak II. 372
Ağzını açıp gözünü yummak I. 347
Ağzını açmak I. 337, 527 – II. 155, 433
Ağzını açmamak I. 144, 304, 357
Ağzını açtırmak II. 155
Ağzını bozmak I. 155, 216, 222, 274, 340, 368,
373, 420 – II. 47, 54, 187, 195, 293, 294,
306, 347, 393, 394, 479, 546, 621
Ağzını burnunu çarşamba pazarına çevirmek
II. 288
Ağzını burnunu toplamak II. 538
Ağzını hayra açmak II. 338, 386
Ağzını kapamak II. 102, 433
Ağzının içinde bir şeyler gevelemek (gevele-
yip durmak) II. 497, 498
Ağzının içinde bir şeyler yuvarlamak II. 278
Ağzının kaşığı olmamak I. 138 – II. 549
Ağzının patavâtı olmamak I. 297
Ağzının payını vermek I. 343, 412, 439, 500,
514 – II. 304
Ağzının suyu (suları) akmak I. 266, 312, 378,
507 – II. 82, 91, 117, 137, 181, 278, 444,
470, 556, 609
Ağzının tadını bilmek (bilmemek) II. 252, 532
Ağzının tadını bozmak I. 520
Ağzını paçavra gibi yırtmak II. 44, 401
Ağzını tıkamak I. 201, 293, 338, 486, 497
Ağzını toplamak I. 138, 174, 184, 195, 218, 219,
221, 247, 250, 334, 341, 370, 407, 412, 473,
487, 488, 493, 500, 511, 512, 515, 520, 527
– II. 46, 47, 97, 104, 139, 172, 173, 288,
302, 345, 347, 365, 367, 401, 508, 551
Ağzını tutmak I. 336, 486, 509, 522 – II. 62,
64, 99, 111, 165, 239, 356, 433, 481
Ağzıyla kuş tutsa II. 445
Ağzı süt kokmak I. 245, 497, 518
Ağzı var, dili yok I. 322
(söylemeğe) Ağzı varmamak I. 191, 383
Ağzı yanmak I. 196
Ahenge dalmak I. 205
Âhım-şâhım II. 236,
Âhirete gitmek I. 428
Âhirete göçmek I. 297, 323 – II. 326
Âhireti boylamak I. 324
Âhirette yatacak yeri olmamak I. 509
Ak akça kara gün içindir I. 114
Akan çaya götürüp susuz getirmek II. 314
Akari kokarı yok I. 124
Akar sular durur II. 259
(adamda) Akıl bırakmamak I. 202
Akıl çileden çıkmak II. 331
Akıldan çıkmamak II. 44, 578
Akıl erdirmek (erdirememek) I. 483
Akıl ermek (ermemek) I. 213, 232 – II. 252,
350, 384, 387
Akıl etmek (edememek) I. 402 – II. 142, 216,
419, 617,
(insanda) Akıl fikir kalmamak I. 459, 466
Akıllı uslu II. 403, 479
Akıl öğretmek I. 441 – II. 164, 513
Akîdesi bozulmak I. 248
Akîdeyi bozmak I. 145
Akla gelmek I. 189, 260, 272, 305, 329, 357,
398, 405, 463, 478, 491, 494, 497, 499, 515,
523 – II. 119, 157, 170, 189, 212, 250, 252,
253, 259, 308, 332, 334, 335, 425, 472, 479,
510, 513, 567, 617, 633, 637
Aklına getirmek I. 270 – II. 221, 279, 528, 531,
578, 637
Akla kararı seçmek I. 119, 224
Akla yakın II. 475

- Aklı almamak II. 38
- Aklı başa toplamak I. 138, 250, 269, 314, 401, 423, 425, 461, 473 – II. 44, 46, 60, 102, 106, 311, 329, 331, 361, 365, 390, 401, 411, 525, 532
- Aklı başına gelmek I. 116, 120, 212, 303, 324, 325, 345, 397, 402, 412, 501 II. 61, 83, 89, 137, 366, 465, 544
- Aklı başında I. 532 – II. 487
- Aklı başında kalmamak I. 480
- Aklı başından çıkmak I. 396, 402, 467 – II. 28, 148, 278, 316,
- Aklı başından gitmek I. 209, 265, 361, 399 – II. 29, 34, 400, 541
- Aklı başında olmamak I. 508
- Aklı bir incir çekirdeği değil II. 164
- Aklı ermek (ermemek) I. 174, 213, 228, 232, 532 – II. 90, 326, 350, 401, 449, 486, 489,
- Aklı fikri (bir yerde, bir şeyde, bir kimsede) olmak I. 364, 446, 478 – II. 448
- Aklı fikri karmakarışık olmak I. 458
- Aklı kısa I. 532
- Aklına şaşmak I. 219 – II. 358, 362, 365, 408
- Aklında (bir şey) bırakmamak II. 280
- Aklında bozukluk var II. 534
- Aklında durmamak II. 534
- Aklında kalmamak I. 271, 387
- Aklından çıkarmamak II. 577
- Aklından çıkmak I. 422
- Aklından geçmek (geçmemek) II. 535
- Aklından gitmek I. 225
- Aklından zoru olmak I. 477
- Aklını başına almak I. 269, 314, 423, 425, 473 – II. 46, 106, 329, 365, 368, 401, 411, 525, 532
- Aklını başına getirmek II. 137
- Aklını başına koymak I. 250
- Aklını başına toplamak I. 138, 461, 473 – II. 44, 60, 102, 311, 361, 390
- Aklını başından almak I. 355, 488, 507
- Aklını kaybetmek I. 156
- Aklını şaşırmak I. 514, 516 – II. 586
- (hay) Aklınla yaşa II. 140
- Aklı yatmak I. 207 – II. 522
- Aklı zıvanadan çıkmak I. 361 – II. 23
- Aklı zıvanadan fırlamak I. 225
- Ak mı, kara mı belli olmak II. 217, 337, 365
- Akşamı etmek I. 430 – II. 114
- Alabandayı yemek I. 491
- Alacağın olsun I. 211
- Alayı bırakmak I. 315, 323
- Al bundan da beş (on) paralık I. 154, 344, 493 – II. 159, 163, 198, 202, 236
- Al da rafa koy II. 350
- Aldı beni bir düşünce II. 475
- Aldı bir (bora, fırtına, v.b.) I. 180
- Âleme maskara olmak II. 144, 399
- Âleme rezil olmak II. 339, 454, 456, 457, 465
- Al gözüm sana I. 408
- Alış verişi kesmek II. 31
- (birisiyle) Alışverişi olmamak II. 270
- Alıcı gözüyle bakmak I. 314, 413 – II. 60, 324, 529
- (-de) alırım soluğu II. 242
- Alicengiz oyunu II. 281
- Allahın abdalı II. 120
- Allahın delileri I. 192
- Allahın kaderi II. 327
- Allahın sersemi II. 90, 149, 385
- Allah için I. 202, 407, 433, 509, 514 – II. 357, 361, 556
- Allah kerim (kerimdir) I. 148, 170, 229, 395, 468 – II. 36, 58, 90, 91, 281, 444, 478, 512
- Allah kuru iftiradan saklasın (esirgesin) I. 150, 523 – II. 143
- Allahla ahdim olsun II. 361
- Allah vere de I. 376 – II. 230, 493
- Allah versin I. 383 – II. 53
- Allak-bullak etmek I. 384 – II. 166, 366
- Allasen I. 113, 115, 116, 126, 129, 131, 304, 307, 311, 314, 317, 325, 330, 352, 410, 425, 435, 438, 451, 458, 472, 502, 504 – II. 24, 26, 49, 120, 149, 151, 157-159, 165, 198, 296, 298, 307, 314, 317, 318, 324, 363, 367, 374, 378, 397, 445, 449, 455, 457, 459, 471, 472, 481, 546, 549, 554
- Allem etmek, kallem etmek I. 401 – II. 508
- Alna çarpmak II. 523
- Al on paralık daha II. 301
- Al takke ver külâh I. 518
- Altından çapanoğlu çıkmak I. 498
- (bir işin) Altından kalkmak II. 492
- (bir yerin) Altını üstüne getirmek I. 505
- Alt tarafı bok çıkmak I. 196
- Alt ucunda II. 486
- Alt-üst etmek I. 116, 265 – II. 143, 269, 388,
- Alt-üst olmak I. 194
- Aman dedim, zaman dedim II. 317
- Amanı zamanı bu I. 122

- Amanı zamanı yok II. 28
 Anadan doğma (çıplak) I. 427
 Analar neler doğuruyor II. 264, 432
 Anamdan doğduğum gibiyim II. 61
 Ananın örekesi I. 152, 357 – II. 281, 446
 Anasının emdiği sütü burnundan getirmek II. 54
 Anasını satayım I. 498
 Apar topar gitmek II. 445
 Apukurya maskarasına dönmek II. 144
 Ara açılmak I. 406 – II. 22, 37, 256, 427, 442
 Ara (aralarını, arasını) bulmak I. 173, 245, 489 – II. 22, 41, 42
 Ara bozmak II. 42, 462
 Arabanı çek (çek arabanı) I. 229, 266, 267, 282, 319, 417, 419, 421, 500, 502, 507, 520 – II. 45, 103, 112, 184, 298, 351, 409
 Arada dağlar kadar fark var II. 516
 Arada dünya kadar fark var I. 324
 Aradan kara kedi geçmek I. 299, 308
 (senin) Aradığın kantar Bursa'da kestane tartar I. 417
 Aralarına fitil sokmak II. 42
 Aralarından (aramızdan) su sızmamak I. 308 – II. 442
 Aramak taramak II. 519, 573
 (-sa) Arap olayım I. 272 – II. 61, 139, 167, 280, 352, 537
 Arasına girmek II. 38, 131, 136, 201, 334, (senin vaka ile bu sözün) Arasında dağlar var I. 307
 Araya girmek I. 504
 Ardı arası kesilmemek I. 120
 Arı kovarı gibi işlemek II. 57
 (birine) Arka çıkmak II. 100
 Arkası kesilmemek II. 90
 Arkasına takılmak I. 193
 (misafirlerin) Arkasını almak II. 459
 (işin) Arkasını bırakmak I. 282
 Arkası püf çıkmak II. 83
 Arkası (arkam) sıra I. 178, 257 – II. 164, 167, 256, 377
 (sözün) Arkası yürümek II. 27
 (senin) Arşınına göre bez vermezler II. 138
 Aslı astarı olmamak I. 124
 Aşağı yukarı I. 119 – II. 30, 327, 351, 517, 518
 Âşığa Bağdat yakındır II. 527
 Aşk ateşine yanmak I. 244 (n. 18)
 Aşk olsun I. 133, 149, 158, 284, 325, 383, 444, 445, 449, 465, 515 – II. 74, 99, 117, 211, 217, 231, 266, 268, 283, 294, 298, 349, 355, 363, 400, 402, 431, 436, 537, 551
 Aşkın dolusunu içmek II. 268
 Aşna fişne yapmak I. 433, 478
 Aşna pişne (Aşna fişne) II. 588
 Ateş olmayan yerde duman olmaz I. 247
 Ateş saçağı sarmak II. 240
 Atı alan Üsküdar'ı geçti II. 512
 Atıp tutmak II. 140
 Atma, camları kırarsın I. 250
 Avucunu yalamak I. 496
 Avuçla para (harcamak) II. 583
 Avuçları (elleri) açık I. 272
 Ayağı bağlı esir II. 296
 Ayağına (bir iş, doktor, kısmet, v.b.) gelmek II. 168, 190, 385
 Ayağına uygun biri I. 273, 373
 Ayağının altına almak I. 112, 343, 506, 513
 Ayağını tetik almak I. 293, 512
 Ayağınıza sıcak su mu, soğuk su mu dökelim I. 447 – II. 58
 (her yer, cihân âlem, deniz, derya, dünya v.b.) Ayak (ayaklar, ayağının) altında I. 124, 150, 192, 271 – II. 131, 181, 324, 455, 482
 Ayak altında gezmek II. 615
 Ayak uydurmak II. 111
 Ayakları Kâbe'ye varmak II. 308
 Ayakları yerden kesilmek I. 302, 386 – II. 28
 Ayakteri II. 41, 205, 303, 486
 Ayaza idmanı olmak II. 139
 Ayazı çekmek I. 240
 Ayı dayı I. 224, 469, 470 – II. 459, 547, 548, 590
 (sedâlar) Ayyûka çıkmak II. 61, 222, 464
 Azizlik etmek II. 149
 Az kalsın I. 325, 361, 396, 476 – II. 233, 235, 582, 630, 636
 Babaları başına toplanmak (Babalarını başına toplamak) I. 209, 502 – II. 166, 455
 Babaları başına üşmek I. 472
 Babaları (babası) tutmak I. 315, 403, 413, 473 – II. 39, 40, 183, 338, 407
 (yüz) Babam (yüz) II. 477
 Babamı (bile) tanımam I. 498
 (vay) Babanın aşığına II. 390
 Babanın ölmüş eşeklerine (göster, aldın, v.b.) I. 293, 407, 427 – II. 47, 396
 Baban yerinde I. 343
 Baba ocağını söndürmemek II. 526
 Babasının şarap çanağından başlatmak II. 521

- Baba yarısı I. 129, 273, 532
 Babayı ağzına almak II. 46
 Bacak kadar (çocuk) II. 518
 Bağırıtı kopmak II. 152
 Bağrına basmak II. 328
 Bağrı yanmak I. 244 (n. 18)
 Bağrı yufka I. 505
 Bakalım âyine-i devran ne sûret gösterecek (gösterir) I. 151
 (-a) Bak da saatini ayar et II. 103, 361, 401
 (-a) Bak da süngüye davran II. 187, 537
 Bakılmazsa dağ olur, bakılırsa bağ olur I. 129
 Baklayı ağzından çıkarmak I. 128 – II. 41, 495, 587
 Bal gibi (eğlenmek, çalgılı kahve, v.b.) II. 61, 177, 362, 499, 554
 Baltayı asmak I. 383
 Baltayı taşa vurmak II. 160
 Bana (bize) da mı lololo II. 60
 Bastırmayı [pastırmayı] çamanla alan da kaçan mı I. 373
 Bastır paraları II. 543, 548
 Başa belâ çıkmak II. 407
 Başa belâ etmek I. 442 – II. 303, 305
 Başa belâ gelmek (getirmek) I. 230, 360, 371, 484 – II. 24, 108, 263, 287, 350, 551, 639
 Başa belâ olmak I. 222, 229, 230 – II. 91, 345, 349
 (biriyle) Başa çıkmak (çıkamamak) I. 150, 184, 300 – II. 105, 142, 210, 269
 Başa felâket (felâketler) gelmek (getirmek) I. 171, 216 – II. 26, 280
 Başa gelen (gelenler) I. 120, 166, 171, 175, 191, 197, 206, 212, 244, 247, 269, 358, 400, 502 – II. 26, 40, 66, 134, 138, 141, 177, 232, 280, 323, 333, 367, 419, 484, 490, 517, 622
 Başa gelen çekilir II. 421
 Başa gelmedik kalmamak I. 113, 316
 Başa kakınç olmak I. 532
 (işten, müşteriden, v.b.) Baş alamamak I. 418, 488
 Başa masraf (masârif) açmak II. 419, 426
 Baş başa (kalmak, konuşmak, vermek) I. 128, 383 – II. 42, 56, 142, 164, 169, 190, 232, 614, 622
 Baş dinlemek II. 324
 Baş edememek (edilmez olmak) I. 434 – II. 42, 178
 Baş-geri etmek I. 249
 (müşteriler, bitki, v.b.) Baş göstermek II. 418, 474
 Başgöz etmek I. 532 – II. 322, 424, 609
 Baş ateşler içinde olmak II. 489
 Baş belâda (olmak) II. 148
 Baş belâdan kurtulmak I. 445, 507 – II. 288, 309
 Baş belâya girmek I. 158, 223, 322, 371, 483 – II. 97, 112, 120, 144, 191, 297, 350
 Baş belâya kalmak II. 45
 Baş belâya sokmak (sokmamak) I. 194, 242, 292, 324, 345, 353, 373, 418, 502, 513 – II. 45, 47, 102, 120, 165, 296, 310, 398, 549
 Baş belâya uğratmak I. 176
 Baş boş (bırakmak, durmak, v.b.) I. 338 – II. 178, 400
 Baş dara gelmek I. 224
 Baş derde girmek I. 155
 Baş derde uğratmak I. 169, 376
 (emriniz) Başım (başımızla) beraber I. 129, 286, 382 – II. 259, 490,
 (emriniz) Başım üzerine I. 395
 Başına belâ I. 222, 229 – II. 345, 349
 Başına belâ çıkarmak I. 484
 Başına belâ etmek II. 287, 305
 Başına belâ gelmek I. 230, 360, 371 – II. 24, 551
 Başına birikmek I. 400, 505
 Başına çare aramak I. 190
 Başına çıkmak II. 347
 Başına derdi satın almak I. 173
 Başına dert çıkarmak II. 461
 Başına dolamak II. 135
 Başına gelmek I. 175, 231
 (rezaleti) Başına getirmek II. 463
 Başına iş açmak II. 165
 Başına iş gelmek I. 244 (n. 18)
 Başına iş çıkarmak I. 112 – II. 190
 Başına musallat (gelmek, olmak) I. 169, 171, 174, 177, 178, 180 – II. 495
 Başına saldırmak I. 173, 179
 Başına sevdâyı salmak I. 244 (n. 18)
 (insanları) Başına toplanmak I. 314, 502
 (kulübeyi) Başına (başlarına) yıkmak II. 135, 138
 Başında ateş tütmek I. 502
 Başında çoluk çocuk olmak (olmama) II. 335
 (birini) Başından almak I. 508
 Başından atmak I. 228, 229
 Başından büyük halt etmek (karıştırmak) I. 173, 448 – II. 144

Başından geçmek I. 196, 198, 452 – II. 253
Başından nikâh geçmek I. 452
Başını bağlamak II. 165, 628
Başını belâdan kurtarmak I. 445, 507 – II. 288, 309
Başını çoluk çocuk bürümek I. 361
Başını kurtarmak (kurtaramamak) II. 143, 183
Başının altından (çıkma) II. 493
Başının çaresine bakmak I. 280 – II. 66
Başının etini yemek I. 364 – II. 418,
Başının selâmetine bakmak II. 491
Başını yaşını (yaşını başını) almak I. 470
Başını yemek II. 407
Başın için II. 271
Başın (başınız) sağolsun II. 418, 526
Başı sıkışmak II. 386
Başı tutmak I. 151
Başı yastığa gelmek I. 113, 114
Başka kapı ara I. 418
Başka kapıda ara I. 127 – II. 533
Başka kapıya I. 476
Başka kulunu çırak çıkar I. 408
(sarhoşluktan) Baş kaldırmamak II. 424
Baş tacı (etmek) I. 510, 516
Başta esen II. 582
Baştan çıkmak (çıkarmak) I. 205, 249, 505, 507 – II. 130
Baştan geçen (geçenler) I. 196, 198, 201, 204, 264, 299, 452 – II. 253, 280
Baştan kara I. 205 – II. 434
Baş üstünde yeri olmak I. 509 – II. 100, 259
Baş üstüne I. 169, 211, 215, 435 – II. 22, 33, 39, 62, 109, 110, 116, 135, 168, 170, 171, 176, 179, 194, 195, 201, 207, 208, 212, 221, 223, 235, 323, 397, 454, 462, 485, 489, 491, 492, 542, 580
Başvurmak I. 118, 461, 468,
Baygınlıklar geçirmek I. 393
Belâ (belâsını) aramak I. 219, 229 – II. 342, 408
Belâ başında dolaşmak II. 551
Belâ çıkmak (çıkarmak) I. 155, 229, 484, 500, 522 – II. 64, 98, 120, 395, 407
Belâdan kurtarmak II. 288, 309,
Belâ gelmek I. 212, 219, 522
Belâları başa getirmek II. 293
Belâsını istemek I. 179
Belâ vermek I. 219
Belâya çanak tutmak I. 292
Belâya çatmak I. 194 – II. 63, 288, 301

Belâya girmek I. 194, 195, 274, 322, 324, 326, 329, 330, 335, 341, 370, 373, 473, 488, 496, 527 – II. 54, 64, 95, 115, 116, 216, 293, 298, 302, 341, 345, 368, 391, 393, 395, 401, 541, 546, 549
Belâya sokmak I. 113, 135, 194, 195, 221, 294, 319, 353, 371, 403, 435, 446, 493, 512, 520 – II. 47, 187, 191, 302, 345, 359, 398, 403, 404, 534,
Belâyı başına sarmak I. 337 – II. 309
Belâyı başından almak II. 305, 317
Belâyı başından def etmek I. 178
Belâyı bulmak I. 178, 369
Belâ-yi berzah I. 112
Bel bağlamak I. 510
Bellibaşlı II. 84, 520
Benden bulma I. 182, 229, 328
Ber-havâ olmak II. 165, 317, 492
Bereket versin [= neyse ki] I. 167, 168, 208, 241, 268, 359, 360, 361, 370, 420, 444, 462 – II. 53, 88, 118, 129, 156, 231, 232, 242, 249, 330, 332, 335, 396, 472, 495, 536
Beş on kuruş yapmak I. 219
Beyhude (boş) yere I. 447
Beyni karmakarışık olmak I. 499
Beyninde ötmek II. 256, 574
Beynine inmek II. 399
Beynini alt-üst etmek I. 116, 265
Beyni patlamak I. 221, 277, 401, 513
Biçilmiş kaftan (hırka) I. 192, 272, 469, 474 – II. 254, 336, 406, 421
Biçimine getirmek II. 163
Bilmezlikten (bilmemezlikten) gelmek I. 377 (n. 80) – II. 302
Binecek hayvan buldun da, semere, palana bakıyorsun I. 312
Bin pişman II. 327, 520
Biraz fazla kaçırmak II. 361
Bir baltaya sap olmak (olamamak) I. 261, 281 – II. 157, 421, 615
Birbirinden ayrı düşmek I. 295, 355, 357 (sarayı v.b.) Birbirine katmak II. 222
Birbirini yemek I. 242, 502
Birbirine girmek I. 340
Bir çiçekle yaz olmaz II. 133
(evde) Bir çöp bile bırakmamak I. 193
Bir daha ...-sam iki olsun I. 485
Bir dudak yerde, bir dudak gökte II. 253
(birini) Bir düşünce almak II. 330, 331
Bir de (baktım ki ne bakayım, ne göreyim,

- v.b.) I. 122, 125, 166-168, 202, 208, 301, 302, 304, 306, 397, 357, 359, 425, 428, 463, 466 – II. 27, 28, 30, 72, 73, 85, 88, 128, 154, 330, 332, 334, 384, 388, 419, 475, 518, 519, 545, 610
- Bir gözünü kör, bir kulağını sağır edeceksin II. 112
- Bir gürültü, bir kıyamet II. 232
- Bir gürültüdür gitmek II. 549
- Bir içim su II. 570
- Biri iki görmek I. 423
- Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar II. 57
- Bir koşu I. 166
- (birine) Bir koz oynamak II. 260
- (korkuta korkuta) Bir olmak II.161
- Bir parmak bir yere ayrılmamak II.491
- Bir solukta (gelmek) I. 242
- Bir şeydir olmak I. 173, 498
- Bir telâştır gitmek I. 358
- Bir temiz (dayak atmak, dövmek, kavga etmek, v.b.) I. 169, 508 – II. 135, 141, 235, 598
- (Zühre) Bir yana, dünya bir tarafa II. 491
- Bir yere sığmaz olmak I. 198
- Biz de bu denizin balığıyız II. 117
- Bize de mi lo-lo-lo I. 141
- Biz kırk kişiyiz, birbirimizi biliriz I. 260
- Bıyık altından gülmek II. 596, 627
- Bok yemek I. 178 – II. 234, 235
- Boğazına kadar borca dalmak I. 236
- Boğazından geçmemek II. 499
- Borca batmak I. 191
- Borca girmek I. 236
- Borç gırtlığa çıkmak I. 404
- Borç harç II. 36
- Borçlu çıkmak I. 441
- Borçtan korkmak I. 448
- Boşa gitmek I.376 – II. 492 (n. 91)
- Boşboğaz I. 201 – II. 45, 351, 386, 478, 516
- Boşboğazlık 175, 193, 197, 214, 339, 358 – II. 23, 26, 99, 178, 184, 196, 527
- Boş bulunmak I. 300, 396 – II. 366, 372
- Boş dönmek I. 376
- Boş duran kulunu Allah da sevmez I. 320
- Boş gezenin boş kalfası II. 420
- Boş gezenler kâhyası II. 256
- Boş kafa I. 139
- Boş lâkırdı I. 123
- Boşta olmak I. 305 – II. 84
- Boş yere I.286, 322, 368, 383, 410 – II. 25, 192, 374, 379, 492, 515, 519, 548, 590
- Boy (boyunu) göstermek I. 516, 529 – II. 45, 360
- (Aksaray'ı) Boylamak II. 313
- (her tarafa) Boynu eğri olmak I. 530
- Boynunu bükmek II. 60, 610, 611
- Boynuzlarını yaldızlatmak II. 555
- Boyuna [= sürekli olarak] (gitmek, öksürmek, yürümek, yüzmek v.b.) I.122, 126, 143, 207, 222, 260, 277, 302, 332, 359, 360, 373, 375, 407, 431, 445, 462, 466, 485, 504, 514 – II. 34, 102, 168, 193, 204, 266, 280, 302, 347, 348, 387, 448, 455, 473, 477, 515, 517, 520, 530, 542, 544, 557
- Boyunca günaha girmek II. 481
- Boyunca kefil olmak II. 261
- Boyun kırmak I. 245, 303
- Bugüne bugün II. 368
- Buluta dönmek II. 97
- Burnu kulağı kesik, eli ayağı uygun I. 469
- Burnundan getirmek (gelmek) II. 97
- Burnun dibinde II. 527, 550
- Burnun ucunda (olmak) I. 357, 358 – II. 523
- Burnunu sokmak I. 213, 317, 377 – II. 400, 424, 490
- Burun çekmek I. 311, 397
- Büyükliğini göstermek I. 498
- Cami harap olmuşsa da (olsa da) mihrabı (mihrap) yerinde II. 36, 282, 525
- Cana can katmak I. 192
- Can acıtmak I. 473
- Cana kıymak II. 361
- Can alacak yerini bilmek I. 312
- Cana safâ vermek I. 192
- Cana yakın I. 165
- Can baş ile çalışmak II. 485
- Can baş üstüne I. 435 –II. 117, 195, 201, 323, 397, 542
- Can cana baş başa II. 232
- Candan (ahbap, dinlemek, v.b.) II. 90, 149, 250, 280, 510, 530, 628
- Can (canlar) dayanmamak I. 318, 504 – II. 278, 286, 431
- Canevi II. 267 (n. 113)
- Can havliyle I. 466 – II. 33, 34, 50, 51, 88, 384
- (yorgunluktan, v.b.) Canı çıkmak I. 222, 296, 297 – II. 567
- Canı (dayak, dövüş, v.b.) istemek I. 204 – II. 60, 108, 151, 298
- Canımın canı II. 317

Canımın içi II. 534
Canına ateş düşmek I. 244 (n. 18)
Canına geçmek II. 172
Canına işlemek II. 512
Canına kasdetmek II. 624
Canına kıymak II. 434
Canına mevlût okumak II. 292, 300
Canına minnet II. 497
Canına tak demek I. 525
Canından bezmek I. 216, 307 – II. 557
(bir yere) Canını atmak I. 395
Canını çıkarmak II. 436
Canını kurtarmak I. 213, 466
Can kaygusuna düşmek II. 477
Canını yemek II. 61, 102, 362
Canın isterse I. 371, 497 – II. 298
Can korkusu I. 428, 466 – II. 154
Can kulağı ile dinlemek (takip etmek) I. 201, 296 – II. 233
Can (canım) kurban I. 176, 275, 333, 334, 502 – II. 201, 635, 638
Can kurtaran yok mu? I. 221, 270, 323, 324, 370, 371, 512, 513 – II. 34, 38, 46, 172, 399, 407, 549
(bundan iyisi) Can sağlığı II. 510
Can sıkıntısı I. 310
Can sıkmak I. 222, 265, 351, 408, 445 – II. 141, 208, 234, 281, 307, 383, 492,
Can yakmak II. 597
Canı sıkılmak I. 168, 271, 418, 446, 518, 525 – II. 74, 295, 459, 588
Cart kaba kâğıt II. 139
Cavlağı çekmek I. 197, 323, 332
Cebine atmak I. 168
Cebi para görmek II. 479
Cehenneme kadar gitmek I. 266 – II. 209, 344
Cehennem dibi II. 481, 508
Cehennem ol I. 171, 512 – II. 118, 159, 313, 351, 400
Cehennem olup gitmek I. 178, 218, 439, 493 – II. 332, 545
Cehennem Zebanisi II. 43
Cenâb-ı Hakka (Allaha) havâle etmek I. 387, 495
Cızlam etmek I. 62 – II. 142
Cızlamı (cızdamı) kırmak I. 139 – II. 103
Ciğerimin köşesi I. 433
Ciğerini yakmak I. 217, 372 – II. 286
Ciğeri yanmak I. 372, 419
Cihan benim oldu II. 169

Cihanın kaç bucağı olduğunu göstermek II. 65
(şöhreti) Cihanı tutmak I. 493
Cin atına binmek (bindirmek) I. 508 – II. 149
Cin ifrit olmak I. 516
Cumalık surat I. 373
Çakı gibi I. 336
Çakır olmak II. 437
Çala kürek I. 122
Çalgı çağanak I. 265 – II. 641
Çalışmadan ekmeğin lezzeti anlaşılmaz II. 74 (mahallede) Çalkanan sözler I. 246
Çalyaka sürüklemek II. 223
Çam kırmak (devirmek) I. 142
Çanak tutmak II. 103, 185
Çanına ot tıkamak I. 105, 133
Çaresine bakmak I. 178, 280, 324, 362, 463 – II. 41, 66, 207, 237
Çattık belâya II. 288, 301, 362
Çek arabanı I. 229, 266, 267, 282, 319, 419, 421, 500, 502, 507 – II. 45, 103, 112, 351
Çene açık kalmak I. 239 – II. 127
Çene açılmak I. 248
Çene çalmak II. 49, 614
Çene kavafı I. 246, 410
Çene kavaflığı I. 488 – II. 181
Çenen pırtı I. 233, 399 – II. 45, 152
Çenene bereket I. 399
Çene patlatmak I. 335
Çenesi durmak (durmamak) I. 197, 198, 200, 201, 264, 394, 407 – II. 27, 49, 151, 183, 256, 380, 554, 567
Çenesi düşük I. 181
Çenesi kalabalık I. 180
Çenesi kapanmak I. 300
Çenesi kısılmak I. 201, 345 – II. 47
Çenesine tel çekmek I. 265
Çenesine tükürmek I. 201
Çene tutulmak I. 113, 117, 150, 193, 298, 357, 399, 480 – II. 180, 279, 477, 481, 560
Çene yememek II. 559
Çeneyi tutmak I. 138, 150, 300, 392, 399, 480 – II. 111, 162, 379, 516
Çene yormak I. 490 – II. 397, 534
Çengi çağanak I. 286 – II. 56, 61
Çergesini kaybetmiş buçuk millet II. 436
Çıkmaza dalmak II. 107
Çıldıracağı gelmek II. 134
Çıldırarak hiçten bile değil I. 310

- Çıngar başlamak II. 139
 Çıngar çıkmak II. 638, 640
 Çıt-kırıldım II. 424
 Çift ola bana gele II. 377
 (birini) Çiğ çiğ yemek II. 124
 Çile çekmek I. 397 – II. 618
 Çileden çıkmak (çıkarmak) I. 127, 258, 324, 407, 516 – II. 99, 210, 331, 339, 347, 360, 377, 479, 529, 551
 Çilingir sofrası II. 256
 Çingene evinde musandıra I. 219
 Çinko kırığı II. 120
 Çirkefe taş atmak I. 472
 (iyice tanımadan) Çizme ile yürümek I. 458
 Çocuğun adını komak II. 77
 Çocukluğu bırakmak (ber-taraf etmek) I. 406, 452 – II. 201, 557
 Çok görmek II. 256, 472
 Çok olmak I. 145, 200, 231, 293 – II. 47, 379, 460, 551
 Çok şey! II. 297, 339, 358, 377, 382, 447, 470, 473, 510, 533, 535, 551
 Çoluk (çoluğa) çocuğa karışmak I. 298 – II. 26, 376, 511
 Çoluk çocuk eğlencesi II. 592
 Çoluk çocuk etrafını almak II. 385
- Dağ başından duman, insan başından dert (keder) eksik olmaz I. 270, 397, 472,
 Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur II. 316, 376
 Dağdan gelip bağdakini kovmak I. 341
 Dağlara taşlara I. 315
 (buna) Dağlar dayanmaz I. 382
 Dalga geçmek II. 571
 Dalgınlığına getirmek II. 149
 Damağını kaldırmak II. 40, 565
 Damdan düşer gibi I. 382 – II. 288, 547
 (Çerkes) Damarlarını ayaklandırmak II. 159
 Damını başına geçirmek II. 143
 Dananın kuyruğu kopmak I. 322, 334 – II. 480
 Dan diye söz söylemek II. 386
 Dardar etmek I. 511
 Darısı (senin) başına I. 181
 Dar zaman I. 405
 Dayağa kaşınmak II. 288
 Dayağın meyanesi gelmek I. 293
 Dayak atmak I. 138, 168, 250, 440, 512 – II. 47, 135, 142, 358, 598
- Dayak cennetten çıkmış II. 136
 Dayak çekmek II. 544
 Dayak faslı I. 137, 138, 520
 Dayak yemek I. 137, 138, 168, 221, 222, 266, 324, 325, 372, 490, 508, 521 – II. 47, 58, 59, 111, 135, 137, 142, 248, 252, 308, 311, 326, 358, 409, 418, 446, 545, 566, 620, 622
 Dayak yoksulu II. 566
 Dayalı döşeli II. 130
 Dediği çıkmak II. 252, 363, 626
 Dediğini demek II. 189, 214, 451
 Def'-i hâcet sıkıştırmak II. 117
 Değme gitsin II. 60
 Değme keyfine II. 442, 517
 Deli divane olmak II. 596
 Deli-dolu I. 495 – II. 165
 Deli-dolu söylemek I. 339 – II. 501, 553
 Deme gitsin I. 251, 396
 Demeye kalmadı I. 121, 202, 208, 300, 301, 401, 466 – II. 29, 88
 Demir almak I. 464
 Demir tavında dövülür I. 149
 (-den) Dem vurmak II. 155, 479, 618
 Denize uçmak II. 476
 Deniz tutmak II. 153
 Deniz var II. 153
 Derde derman olmak I. 420 – II. 63, 142, 143, 316, 322, 335
 Derdi başından artmak I. 383
 Derdine yanmak I. 309, 404, 521
 Derdini depreştirmek II. 444
 Derdini dökmek I. 509 – II. 512
 Derdini söylemeyen (demeyen) derman bulamaz I. 270, 383 – II. 256, 322
 Derdiyle baş başa bırakmak I. 383
 Ders-i ibret vermek I. 371
 Ders (dersini) vermek I. 247, 371
 Dert (birine) düşmek II. 64
 Dert yanmak II. 329
 Destûr almak I. 386
 Dımdızlak kalmak II. 348
 Dıral Dede'nin düdüğü gibi ortada bırakmak I. 503
 Dırılı çıkarmak (çıkarmamak) I. 438
 Dışarı (dışarıya) fırlamak I. 126, 285, 314, 425, 439, 440, 471, 478, 496 – II. 60, 62, 65, 88, 284, 310, 461, 534, 559
 Dikili ağacı (bile) olmamak I. 532 – II. 250
 Dikiz etmek II. 103, 361-363, 537
 Dikizleri aynalı II. 61

Dikkafalılık I. 460
Dilenci vapuru I. 166, 169, 171 – II. 129, 251
Dilhûn etmek II. 631
Dili çalmak II. 45
Dili döndüğü kadar anlatmak I. 223 – II.
Dili dönmek (dönmemek) I. 222, 325, 445 – II. 138, 173
Dili dolaşmak II. 538
Dili kaymak I. 222
Dilin altındaki baklayı çıkarmak II. 41, 495, 587
Dili tutulmak II. 112
Diline vird edilmek (etmek) II. 166
Dilini düzeltmek I. 521 – II. 298, 301, 401, 583, 625, 626
Dilini pek tutmak II. 264
Dilini tutmak I. 116, 191, 407 – II. 162, 399
Dilimin ucunda II. 567
Dilinin altında bir şeyler var II. 497
Dinim imanım hakkı için II. 60
Dininden döner, sözünden dönmez I. 496
Diş bilemek I. 522
Dişe dokunur (bir şey) II. 377, 472
Diş ehleti [= dişi ehli] I. 379
Diş ehli I. 149
Dişini sıkamak I. 210, 293, 300 – II. 72, 166, 484, 539
Diş kirası I. 169
Divâneliği bırakmak I. 322
Dobra dobra söylemek II. 278
Doğru yoldan ayrılmamak I. 247
Doğru yolu göstermek I. 309
Dokunma keyfine I. 142, 200, 281, 312, 316, 374, 405, 412, 462 – II. 462, 480
Dolap beygiri gibi dolaşmak (dolanıp durmak) I. 323 – II. 523
Dolap kurmak I. 129 – II. 85
Dolaplara girmemek II. 308
Dolma yememek II. 60
Dolma yutmamak II. 60, 143, 314, 584, 603
Domuzluk etmek I. 226
Domuzun büyüğünü bilmek I. 324
Dona kalmak I. 268
Dosta düşmana karşı I. 386, 387
Dostlar alışverişte görsün I. 251
Dostluk kantarla, alışveriş miskalla II. 406
(manzaraya) Doyum olmamak I. 121, 406 – II. 528, 614
Döl döş sahibi olmak II. 327
Dönsün de başına gelsin II. 481

(bir yeri) Dört dönmek I. 211
Dört gözle (bakmak, beklemek) I. 268, 465 – II. 530
Dört nala I. 268, 396
Döşeyip dayamak II. 130, 441
Duasını almak I. 391, 498 – II. 418
Dudak bükmek II. 202
Dudukuşu gibi (ev) I. 316, 394, 404 – II. 527
Dur bakalım I. 128, 133, 134, 143, 144, 149, 161, 177, 204, 219, 220, 223, 224, 272, 274-277, 279, 280, 311, 328, 340, 342, 373, 374, 377, 407, 410, 412, 413, 422, 423, 429, 139, 447, 449, 452, 470, 491, 498, 504, 517, 519, 528 – II. 33, 39, 41, 42, 48, 56, 163, 164, 169, 171, 179, 182, 195, 205, 282, 284, 293, 297, 299, 300, 303, 306, 307, 310, 318, 341, 342, 360, 363, 39, 390, 391, 397, 398, 450, 455-457, 461, 463, 478, 489, 493, 520, 527, 537, 555
Dur bakayım I. 134, 153, 263, 404, 423, 428, 497, 505, 506, 511 – II. 49, 120, 124, 139, 169, 171, 183, 262, 278, 283, 307, 313, 337, 379, 568, 584, 589
Durmuş-oturmuş I. 453, 532
Dut yemiş bülbül gibi sükût etmek (susmak) I. 441
Duvağını sürüyerek gelmek II. 558
Duymamazlıktan gelmek I. 421
Düdüğü çalmak II. 108 , 366, 367
Dükkân kapısı hak kapısı (kapısıdır) I. 415, 490
Dümdüz çıkarmak II. 451
Dümen (dümeni) kırmak II. 29, 103, 108
(mahalleye) Dümpe düdük etmek I. 192
Dünyada yatacak yeri olmamak I. 470
Dünyadan âhirete göç etmek II. 273
Dünyadan el (el etek) çekmek I. 297 – II. 161
Dünyadan haberi olmamak II. 519
Dünya gözüyle görmek II. 511
Dünya haram olmak I. 286
Dünyalar benim (bizim) oldu I. 529 – II. 30, 169, 511
Dünyalar kadar (para vermek) II. 195
Dünyanın bahşişi [= pek çok bahşiş] I. 344
Dünyanın kaç bucak olduğunu göstermek I. 217
Dünyanın lâkırdısını söylemek I. 431
Dünyanın öbür ucu II. 323
Dünyanın parası I. 442 – II. 211, 386, 476
Dünya onların (bizim) oldu I. 120, 529
Dünyasını şaşırtmak II. 54
Dünyayı başına zindan etmek I. 216

- Dünyayı çerçevirmek II. 59
 Dünyayı değiştirmek II. 326
 Dünyayı dolandırmak II. 307
 Dünyayı görmek II. 324
 Dünyayı gözü görmemek I. 222 – II. 59
 (nâralar) Dünyayı kaplamak I. 207
 Dünyayı parmağında döndürmek II. 341
 Dünyayı şaşırmak I. 194
 Dünyayı titretmek II. 361, 364
 (-i) Dünyayı tutmak II. 486
 Dünyayı yenmek II. 340
 Dünya yüzüne hasret (olmak, kalmak) I. 252
 (birine) Dünya zindan olmak II. 356, 502, 526, 578, 609
 (işde bir) Düşman parmağı olmak I. 492
 Düşünüp taşınmak II. 283, 380, 475
 Düş (düşün) önüme I. 112, 160, 161, 209, 368, 516, 525 – II. 59, 60, 121, 165, 332, 343, 465, 558, 560
 Düttürü Leylâ I. 247
- Eblem çüş ağa I. 372
 Eceli (birinin) elinde olmak I. 155
 Eceli gelen köpek camî duvarına siyer I. 328
 Ecinniler basmak II. 34, 46
 Eğlence çıkarmak I. 502
 Eğlenceye bakmak I. 286, 478
 Eğretiye almak I. 295, 459, 460
 Ekmeğini elinden atmak I. 307
 Ekmek çiğnemeyince yutulmaz I. 421 – II. 166, 388
 Ekmek parası I. 216, 334, 405, 407, 429 – II. 39, 302
 Eksik olma (olmayın, olmayınız, olmasın, olmasınlar) I. 142, 175, 191, 197, 224, 225, 243, 247, 248, 270, 273, 317, 331, 358, 373, 394, 395, 397, 401, 421, 472, 474, 484, 505, 506, 529 II. 27, 50, 102, 144, 162, 164, 173, 260, 279, 310, 316, 443, 458, 483, 490, 528, 237, 613, 615, 626, 638
 Ekşi surat I. 138
 Eski dost düşman olmaz I. 458
 El (ele) âleme (karşı) maskara olmak I. 151, 161 – II. 144
 El atmak II. 526
 El ayak çekilmek I. 275
 El (elimin, elinin) altında I. 123, 169, 192, 243, 271, 310, 316, 373, 394, 405, 447, 451, 469, 473, 483, 522 – II. 35, 90, 129, 130, 157, 229, 233, 323, 397, 527
- Elden çıkarmak II. 328
 Elden gel II. 103
 Elden geldiği kadar I. 173, II. 109
 Elden (iş, bir şey, her şey v.b.) gelmek (gelmek) I. 177 295, 309, 310, 404, 421, 461, 524 – II. 53, 109, 315, 500
 Elden çıkarmak II. 130, 582
 elden (bir) kazâ çıkmak I.155, 157, 329 – II. 297, 460, 540
 Elde sanat olmak II. 420
 Ele fırsat geçmek II. 59, 87, 330
 Ele geçmek (geçirmek) I. 114, 363, 379, 463 – II. 60, 242, 311, 327, 382, 463, 477, 555, 617,
 El elden üstündür arşa varınca II. 349
 El ele vermek II. 135
 El emeği vermek I. 134, 344
 Elemtere fiş, kem gözlere şiş (çüş) II. 292, 529
 El etmek II. 231
 Ele vermek I. 496
 Eli açık II. 574
 Eli armut devşirmemek II. 156
 Eli ayağı (ayağına) uygun (düzgün) I. 373, 469
 Eli çabuk II. 317, 556
 (bir işi yapmağa) Eli değmemek I. 447
 Eli hafif I. 322
 Eli içinden çıkmamak II. 472
 Eli kulağında I. 501
 Elimi sallasam ellisi, başımı sallasam sırma tellisi I. 383
 Elin adamı I. 135
 Elin ağzı torba değil ki çekip büzesin I. 526
 Elinde büyümek I. 161, 297, 404, 418, 532 – II. 50, 259
 Elinde işi olmamak I. 272
 Elinde marifeti olmak II. 25
 Elinden almak II. 134, 612
 Elinden çekmek II. 47
 Elinden geleni ardına (arkasına) koymamak I. 174, 212 – II. 554
 Elinden geleni yapmak II. 500
 Elinden kaçan (uçan kaçan) kurtulmamak I. 326, 334
 Elinden kurtulmak (kurtulamamak) I. 305, 419 – II. 59, 172
 Elinden rahat yok I. 172, 478
 Elinden tutmak I. 419
 Elinde olmak (olmamak) I. 407, 462 – II. 560
 Eline ayağına düşmek II. 447
 Eline bir şey geçmemek II. 346

Eline doğmak I. 377 – II. 349
Eline dűşmek I. 171 – II. 96
Eline fırsat geçmek II. 87, 330
Elin herifi I 171
Elini cebine atmak II. 330
Elinin hamuruyla erkek (erkeğin) işine karış-
mak I. 212 – II. 188
Elinin körtü I. 194, 200, 299, 399 – II. 375, 391,
403
(işler) Elini öpmek II. 368
Elini vermek I. 378
Eli vicdanın üstüne koymak I. 383
El - mâzî lâ-yűzker I. 461
El-pençe (oturmak) II. 570
El-pençe divan durmak II. 483, 569
El sürdűrmemek I. 285
El sürűlmemiş I. 285
El-va'dű ked-deyn II. 491
El yordamı I. 409
Emekler havaya gitmek II. 261
(birinin) Emeklerinin altında kalmamak II.
284
Emek vermek I. 381
Enayi pilâkisi I. 112, 141 – II. 54, 65, 363, 537
Enayi yerine koymak II. 172
Erkek olmak II.139
Er meydanı I. 141 – II. 360, 366
Esmâyı üzerine sıratmak I. 214
Esnaflığa sığmamak II. 38
Eşek herifin damadı II. 350
Eşekliği bırakmak I. 437
Eşekliğine vermek II. 264
Eşek sudan gelinceye kadar dövme (tepele-
mek) I. 137 – II. 304, 545
Eşekten semer alır gibi almak I. 383
Eteğinin ucunu gören yok (göstermemek) I.
429
Etliye sütlűye karışmamak I. 419, 482 – II.
527, 537
Etrafını almak I. 232
Etrafında fırıl fırıl dönmek I. 115, 301, 462
Etrafında pervane olmak I. 114
Evi barkı olmak (olmamak) I. 452, 460, 509
Evi başına yıkmak II. 135, 138
Evin erkeği I. 149, 510
Evinin hanımı olmak I. 150,
Evinin kadını I. 150
Evin kapıları (birine) açık olmak I. 509
Evin şenliği gelmek I. 157
Ev yapmak [= evlendirmek] I. 531

Evi yıkılmak II. 620
Evli evine, köylű köylűne I. 502
Ey (hey) gidi dünya I. 250, 370
Eyvallahımız var I. 144
Ezberle iş II. 215
Faka basmak (basmamak) II. 59
Fare sığamadığı deliğe bir de peşine kabak ta-
karmış II 148
Farkına varmak I. 131, 172, 205-207, 359, 445
– II. 569
(artık) Fazla gelmek (gelmeye başlamak) I.
373 – II. 47, 184, 186, 398
(içkiyi) Fazla kaçırmak II. 361
(artık) Fazla olmak II. 326, 420, 572
Felâkete dűşmek II. 256
Feleğin sillesi I. 217
Felek çok görmek II. 472
Fenalık gelmek I. 158, 245, 296, 483 – II. 50,
280, 363, 367, 397, 498
Fena olmak I. 249, 258, 309, 314, 327, 393, 435,
472, 473, 484, 493, 495, 509-511 – II. 24,
37, 42, 49, 99, 100, 110, 172, 190, 201, 263,
268, 286, 296, 396, 397, 472, 481, 487, 490,
531, 622
Feryat kopmak II. 477
Fıldır fıldır bakmak I. 406
Fırıldak çevirmek II. 109, 249
Fırsat bulmak I. 203
Fırsatı kaçırmak (kaçırmamak) I. 120, 121,
137, 502 – II. 447, 453, 515, 557, 560
Fikri bozuk I. 383
Fişek vermek II. 107
Fitili almak II. 481
Fitne fűcür I. 196, 199, 263, 407 – II. 184,
470
Fitne sokmak I. 204, 298
Foya meydana çıkmak II. 332, 342
Fűlűsa muhtaç (Fűlűs-i ahmere muhtaç ol-
mak) II. 420, 615
Gadanı (gadanızı) alayım I. 422, 423, 519
Gafil avlamak (avlanmak) II. 137, 342
Galata kulesi gibi meydana olmak I. 259
Gargara etmek I. 141, 370
Gazetelere dűşmek II. 365
Geceyi gündűze katmak II. 512, 517
Geceyi yapmak II. 153
Geç bulup tez ayrılmak I. 286
Geçimi düzeltmek I. 122

- Geçinip gitmek I. 261, 509 – II. 129, 254
Geçinme derdi I. 261
Geçinme dünyası II. 589, 622
Geçit geçirmek II. 418, 611
Geçmiş mazi derler II. 41
Geçmiş mazi, yenmiş kuzu derler I. 220
Geçmiş kandilli II. 140
Geçmiş tenekeli II. 140
Geldi kafiye, gitti safiye I. 358
(-den) gelecek belâya göğsü açık (boyunu eğri) olmak I. 522 – II. 64
Gel zaman git zaman II. 472
Gemi azıya almak I. 314, 399, 504
Gerdan kırmak II. 55, 256, 464, 571
Geri yanı kibar yapısı gibi paydos çağırarak I. 249
Gezmek tozmak II. 262
Gıcırı bozuk II. 49
Gırtlak gırtlığa gelmek I. 123, 200, 260, 338, 525 – II. 379
Gidip gelmemek, gelip bulmamak var I. 370
Gidi seni (seni gidi) II. 62, 136, 215, 304, 455, 597
Gidişi gidiş değil II. 380
Gidişin olsun da gelişin (dönüşün) olmasın I. 370 – II. 481, 550
Gidiş o gidiş I. 459 – II. 365
Girdisi çıktısı I. 462
Git işine II. 60, 241, 390, 537
Gitmediği yer kalmamak II. 329
Göbek atmak I. 203, 205, 427 – II. 62, 116, 117, 263, 464, 569, 630
Göğsü imanlı I. 280
Göğüs gere gere I. 510
Göğüs tahtası II. 384
Gökte ararken yerde bulmak II. 25, 129, 511, 557,
Gönlü açılmak I. 509
Gönlüne düşmek I. 244
Gönlünü hoş etmek I. 252, 335
Gönlünün istediğini yapmak I. 309
Gönlünü razı etmek I. 442
Gönlünü yapmak I. 505 – II. 41, 237, 490
Gönlü olmak I. 213, 245, 277 – II. 41, 193, 211, 557, 617,
Gönlü yatmak I. 438
Gönlün yok I. 510 – II. 41
Gönül alıcı I. 376
Gönül almak II. 143, 350, 529
Gönül eğlemek I. 144
Gönül (gönlünü) eğlendirmek I. 179, 468 – II. 107
Gönül vermek II. 494
Göreceği gelmek I. 36, 286 – II. 138
Göreym seni (sizi) I. 173, 344, 386 – II. 28, 75, 168, 239, 595, 619, 623, 637
Görünen köy kılavuz istemez I. 406
Göz açıp kapayınca kadar I. 210, 301, 312, 437,
Göz âşinalığı I. 258
Gözden geçirmek I. 462
Gözden ırak olan gönlünden de ırak olur I. 332 – II. 322
Gözden nihân olmak II. 82, 444
(bir şeye) Göz dikmek I. 322
Göze girmek II. 162
Göze kestirmek II. 476
Göz göre I. 445
Göz göre göre I. 514 – II. 120, 554
Göz gözü görmemek (görmez hale gelmek) I. 358 – II. 28, 232
Gök kırpacak kadar oldu olmadı I. 467
Göz-kulak olmak I. 272, 274 – II. 36, 168, 176
Gözleri evinden uğramak I. 302
Gözleri faltaşı gibi açılmak I. 403
Gözleri kararmak I. 300 – II. 47
Gözleri kararmış I. 465
Gözlerine inanamayacağı gelmek II. 134
Gözlerinin yaşları yerleri yıkamak I. 505
Gözleri nurlanmak I. 112, 146
Gözleri parlamak II. 261
Gözleri velfecri okumak II. 258, 608
Gözleri yerinden oynamak II. 60
Gözleri (gözü) yollarda (yolda) kalmak I. 417 – II. 40, 187, 285, 359, 427, 559, 619
Göz nereyi görürse oraya gitmek II. 329
Gözönüne almak II. 519
Göz süzmek II. 256, 571
Gözü açık II. 84
Gözü açılmak I. 208
Gözü arkada kalmamak I. 129, 364 – II. 426, 493
(birinin) Gözü bende II. 247
Gözü dünyayı görmemek II. 59
Gözü gibi muhafaza etmek II. 318
Gözü gönlü ferahlamak I. 159
Gözü görmek istememek II. 446
Gözü ısırmak I. 172, 422 – II. 372, 373, 374
Gözü kalmak II. 249, 607

Gözü kapalı II. 278, 339, 380
 Gözü kararmak II. 131
 Gözüm (gözümüz) yok I. 383 – II. 237, 279
 (-de) Gözü olmak II. 537
 Gözü aydın I. 242 – II. 21, 483, 618
 Gözünden anlamak I. 142
 Gözünden ateş çıktı zannetmek II. 477
 Gözünden ateş fışkırmak II. 156
 Gözünden kaçmamak II. 545
 Gözüne girmek II. 223
 Gözüne (çöp kadar, sinek kadar, sivrisinek ka-
 dar) görünmemek I. 498 – II. 54, 354, 366
 Gözüne (hiçbir şey) gözükmek II. 442
 Gözüne ilişmek I. 272 – II. 30
 Gözüne uyku girmemek I. 462
 (ev) Gözüne zindan kesilmek II. 526
 Gözünü açmak II. 30, 84, 90, 141, 253, 255,
 329, 420, 478, 569, 571, 671
 Gözünü dikip bakmak II. 45
 Gözünü (gözlerini) dört açmak I. 373, 496 – II.
 512, 538
 Gözünü sevdiğim II. 55, 61, 402
 Gözünü s.kmek I. 176
 Gözünü uydurmak II. 30, 32
 Gözünün önüne gelmek II. 526
 Gözünün üstü kaşınmak I. 293
 Göz yummak (yummamak) I. 421, 480 – II.
 58, 135, 296, 609
 Güç halle (hal ile) I. 175 – II. 229
 Güle güle (git, otur, kullan, v.b.) I. 144, 150,
 193, 251, 266, 271, 287, 317, 364, 379, 395,
 449, 480, 496, 515 – II. 22, 42, 51, 61, 200,
 324, 389, 405, 406, 443, 470, 482, 493,
 528, 531, 539, 555
 Güler yüz göstermek II. 331
 Güleyim bari II. 554
 Gülmeden bayılmak II. 433
 Güllüşüp oynaşmak II. 232
 Günaha girmek II. 481
 Günaha sokmak I. 292 – II. 144
 Günah benden gitti (gitsin) I. 212
 (birinin) Günahını almak II. 62
 Günahi vebali boynuna (boynunuza) I. 487 –
 II. 453
 Gündelik doğrulmak I. 335
 Gün gibi meydanda II. 303
 Güreş tutmak I. 276, 441, 443 – II. 323, 365
 Gürültüye gitmek II. 159
 Güzellikle gitmek I. 178, 182

Ha babam (yürütmek, vurmak, v.b.) II. 477
 Ha babam ha I. 133, 152, 314, 316, 333, 462,
 521, 531 – II. 177, 205, 445, 545, 551
 Haber uçurmak I. 160, 161 – II. 22
 Hacı gemisi gibi şapa oturmak II. 495
 Haddim değil I. 174
 Haddini bilmek (bildirmek) I. 174, 212, 232,
 440, 472 – II. 136, 549
 Haddini öğretmek I. 174
 Haddini tecâvüz etmek I. 346
 Haddin varsa II. 285, 384, 418, 419, 495
 Ha deyince I. 269 – II. 478
 Hafakanlar boğmak I. 529
 Hâk-i pâye yüz sürmek II. 169, 535
 Hakkından ancak sopa gelmek I. 137
 Hakkından gelmek II. 240
 Hakkuran kafesi I. 525
 Hak nazardan saklasın II. 82, 344, 454, 475
 Hak vermek II. 37, 259, 356, 472, 590, 600
 Hal dili ile anlatmak I. 339
 Hal hatır etmek I. 316
 Hâlâ koyduğu yerde otlamak I. 495 – II. 198,
 222
 (araya araya) Hal olmak I. 417
 Hali harap olmak II. 26, 464
 Hali vakti yerinde olmak II. 258, 424
 Halka pehlivanı II. 581
 Haller geçirmek II. 331, 511
 Halt etmek I. 125, 173, 198, 202, 204, 298,
 320, 333, 375, 405, 448, 451, 452, 505, 506,
 529 – II. 85, 92, 204, 277, 278, 511
 Hamam görmemek II. 569, 570
 Hamam yorgunu II. 333, 570
 Hamhum şaralop I. 129 – II. 129
 Hangi rüzgâr (rüzgârlar) I. 128, 157, 321, 332,
 447, 451 – II. 105, 194, 241, 525,
 Hanım evlâdı II. 567
 Hanım kadınlık I. 149, 150
 Hani Serez, kande Selânik I. 307
 (birini) Hap gibi yutmak I. 363 II. 172, 558
 Hapı yutmak I. 180, 275, 295, 370, 401, 476,
 522, 531 – II. 62, 153, 317, 332, 405, 523,
 557
 (mahalle) Haram olmak I. 192
 Harâretle anlatmak I. 250
 Harç bitti, yapı paydos II. 361
 Harman beygiri gibi dönüp, durmak I. 210,
 406
 Har vurup harman savurmak I. 377 – II. 615
 Hasbi geçmek I. 141, 142

- Hasret çekmek II. 589, 631
 Hasret gidermek I. 308
 Hâşâ huzurdan II. 335, 517
 Hatıra (hatırına) gelmek I. 116, 119, 172, 181, 203, 300, 301, 358, 404, 405, 463, 464, 466 – II. 150, 326, 328, 329, 485, 513, 517, 533, 596
 Hatırda kalmamak I. 84, 544
 Hatır gönül dinlememek I. 498
 Hatırı kalmak I. 475
 Hatırı kırılmak II. 557
 Hatırım yok mu II. 257
 (birinin) Hatırından çıkmak (çıkılmamak) I. 115, 523 – II. 25, 142
 Hatırından geçirmek II. 492
 Hatırında olmak I. 459
 Hatırını kırmak (kırmamak) I. 244, 476
 Hatırını saymak I. 246
 Hatırı sayılır (şeyler) I. 461 – II. 61,
 Hatırı sayılmak II. 348
 Hatır sormak II. 230, 455, 458
 Hattini [= haddini] belli etmek II. 241
 Hava almak II. 118, 130, 137, 142, 228, 408
 Havadan gelmek I. 198
 Hava değişmek II. 62
 Havayı bulmak II. 264, 635
 Hayalâta dalmak I. 490
 Hayali gözünün önünde (dolaşmak) (gözünün önünden gitmemek) II. 574, 578, 588
 Hayata atılmak I. 259
 Hayat haram olmak II. 502
 Hayrını görmek (görmemek) I. 243, 526
 Hayvanın alacası dışında, insanın içindedir II. 190
 Hazımlı olmak II. 97, 387
 Hazırlık görmek II. 484, 558
 Hem suçlu, hem güçlü II. 156
 Hem ziyaret, hem ticaret (hem ticaret, hem ziyaret) I. 128 – II. 36, 195, 199
 Her derdin olur çaresi, her emelin olmaz I. 395, 472
 Her gördüğün sakallıyı baban sanma (baban mı sandın) I. 352, 370
 Her işe parmağını sokmak II. 585
 Her kaba burnunu sokmak II. 424
 Herkesin derdine derman olmak I. 420
 Herkesin harcı değil II. 176
 Herkes kendi derdine düşmek II. 478
 Her kuşun eti yenmez I. 373 – II. 94, 479
 Her şeye burnunu sokmak I. 213, 317, 377 – II. 400, 490
 Her şeye “eyvallah” demek II. 115, 638
 Her şeyin içinden kiraz çekirdeği gibi çıkmak II. 537
 Her taşın altından çıkmak I. 391
 Her yiğidin bir yoğurt yemesi vardır II. 451
 Hesaba bakmak I. 218
 Hesabı kesmek I. 225
 Hesabına bakmak II. 556
 Hesabı temizlemek II. 311
 (birinin) Hesabını görmek I. 335 – II. 427, 432
 Hesabını tertemiz etmek II. 288
 Hesabın içinden çıkmak (çıkılmamak) II. 425
 Hesap görmek I. 226, 446, 449 – II. 299, 311, 432, 435, 499, 556, 623
 Hesap meydana I. 193, 263, 305
 Hesap vermek I. 130, 149, 448
 Hevese gelmek II. 473
 Heves uyanmak II. 473
 Hey gidi (dünya, günler, eski amanlar) hey! I. 250, 260 – II. 31, 127, 376, 512
 Hıfzını dinletmek II. 196
 Hınc almak II. 550
 Hırs (hırsını) almak I. 194, 216, 325
 Hırsız yatağı I. 283
 Hıyar ağa II. 45
 Hiçe saymak I. 339, 428
 Hiddet göstermek I. 342 – II. 465
 Hiddetini (birinden) almak II. 483
 Hiddeti sabun köpüğü gibi sönmek II. 138
 Hiddeti tepesine çıkmak I. 472
 Hiddetle kalkan zararlar oturur I. 222
 Hin oğlu hin II. 60
 Hodri meydan I. 141, 195 – II. 211, 340, 342, 348, 354, 364
 Hoşafın yağı kesilmek I. 492, 502
 Hoşbeşe girişmek II. 27
 Hoşbeş etmek I. 197
 Hoşa gitmek (gitmemek) I. 145, 156, 265, 271, 274, 284, 300, 301, 326, 438, 444, 461 – II. 49, 50, 106, 165, 252, 416, 477, 517, 529, 568, 577, 611, 614, 629
 Horoz ölmüş, gözü çöplükte kalmış I. 383
 Hovardalığı tutmak II. 140
 Hudâyî sille (şamar) I. 307 – II. 156, 176, 448
 Huyunu değiştirmek II. 381
 İrim'dan Kırım'dan (bizim kabağın büyüklüğü) seyre gelmeye başladılar II. 475
 İrzına geçmek II. 534

İbadet de, kabahat de gizli I. 341
İbret almak II. 328
İcabına bakmak I. 130, 461, 501 – II. 317, 514
İçe baygınlıklar vermek II. 330
İçi açılmak II. 527
İçi kan ağlamak II. 267
İçinden geçirmek I. 404 – II. 480
İçinden okumak II. 74
(-in) İçine bilmem ne etmek II. 495
İçine ferahlık gelmek I. 192
İçine korku yürütmek I. 401
İçini boşaltmak I. 330, II. 23
İçini çekmek II. 529, 530, 554
İçi rahat etmek II. 345
İçi sıkılmak I. 524
İçi yanmak II. 584
İçli-dışlı II. 134
İçtikleri su ayrı gitmemek II. 260
İç sıkıntısı II. 496
İçyüzü I. 277, 278, 398
İçyüzünü göstermek II. 23
İdare etmemek I. 243, 452
İğneden ipliğe kadar I. 395
İğnenin gözünden deve geçmemek I. 467
İki cihanda aziz olmak I. 266, 386
İkide birde I. 402, 525
İki dirhem bir çekirdek I. 364, 396 – II. 23, 278, 321, 508, 571
İki gözü iki çeşme (ağlamak) I. 505 – II. 186
İki gözüm [= ermiş, evliya] II. 48
İki keçeli dizilmek II. 331
İki kelime konuşmak II. 113
İki lâkırdı etmek II. 258
İkinci bir tuğ takmak II. 444
(-sem) İki olsun II. 555
İki satır sohbet etmek II. 196
İkisi bir kapıya çıkmak II. 142
İki tarafa kıvıra kıvıra gelmek (yürümek) I. 140
İleri geri söylemek II. 339
İleri gitmek II. 219, 398, 513
(kardeşten daha) İleri olmak I. 404
İlerisini gerisini ölçmek I. 369
İleri varmak I. 412 – II. 136
İleriyi geriye hesap etmek II. 161
İlk göz ağrısı I. 244 – II. 257, 424
İllet sahibi etmek I. 270
İmam feneri gibi hep dönmek I. 481
İmana gelmek I. 151
İnanacağı gelmemek I. 401

İnan olsun I. 223, 246, 252, 270, 315, 427, 474, 503, 524 – II. 48, 50, 56, 137, 159, 194, 234, 241, 258, 267, 273, 338, 367, 373, 454, 480, 524
İnâyet Allahtan I. 386
İnayet ola I. 352, 476 – II. 533
İncir pazarlığı etmek II. 38
İnkâr (inkârdan) gelmek I. 177, 220, 434
İnkisâr-ı hayale uğramak I. 199
İn misin, cin misin I. 272 – II. 159, 361
İnsafına turp sıkamak I. 406 – II. 539
İnsanın (insanların) alacası içindedir (içerdedir) I. 322 – II. 451, 555
(baktıkça) İnsanın ömrü artmak I. 124
İnsan sarrafı I. 240 – II. 128, 194
İnşallahı maşallahı olmak II. 366
İpin ucunu kaçırmak I. 375 – II. 156
İpin ucunu yakalamak I. 262
İpsiz sapsız I. 249 – II. 32
İpucu ele geçmek (geçirmek) II. 555
İsim isme benzer II. 510
İskele malı I. 126, 148, 354, 374, 486, 519, 520 – II. 532
İsmi cismi olmak I. 225
İsmi bağışlamak II. 373, 509
İsmi vermek II. 566
İsmi okunmamak I. 327
İsmi var, cismi yok II. 75
İstirahatine (istirahate) bakmak II. 136, 257, 261, 588
İş alevlenmek I. 462 – II. 598
İş azmak I. 203 – II. 220
İş bize (bana, sana, v.b.) düştü II. 278
İş çatallaşmak II. 262
İş dayağa binmek II. 409
İş dayağa kadar varmak I. 504
İş değişmek I. 159, 298
İşde şeytan parmağı var II. 502
(birine) İş düşmek II. 352
İşe bakmak I. 522 – II. 104, 116, 402
(ben bu) İşe gelemem I. 311 – II. 488
İşe girişmek I. 199, 401, 405, 416, 443
İş ekleme olmak II. 60
İşe koyulmak II. 518
İşe sarılmak I. 404
İş fenaya varmak I. 159 – II. 308, 402
İş görmek (gördürmek, görülmek) I. 132, 146, 199, 273, 306, 356, 377, 450, 499 – II. 52, 201, 249, 335, 371, 378, 393, 419, 427, 523, 582, 596, 597

- İş güc II. 256, 403, 473
 İş havaya düşmek I. 495
 İş azıtmak II. 520
 İş becermek II. 41, 92, 336
 İş iddiaya binmek II. 291
 İş düşmek I.142 – II. 537
 İş gücü olmamak II. 373, 557
 İş karıştırmak I. 445
 İş meydana getirmek I. 312
 İşimiz baktır I. 136
 İş mukadderata bırakmak II. 519
 İş inada binmek I. 132, 260
 İşin alayında olmak I. 401
 İşinden gücünden alıkoymak I. 120
 İşine bakmak I. 313, 327, 421, 438, 476, 520
 – II. 58, 99, 104, 106, 339, 353, 371, 390,
 393, 397, 406, 526, 527, 533, 549, 581
 İşine gelmek (gelmemek) I. 170, 407 – II. 235
 İşine git I. 129, 151, 153, 194, 220, 223, 258,
 293, 315, 352, 420, 524, 528 – II. 241, 398,
 404, 406
 İşine gücüne bakmak I. 265
 İşini bitirmek I. 178, 306 – II. 318, 435
 İşin içinden çıkmak (çıkamamak) I. 408, 501,
 503 – II. 164, 520
 İşin içinden sıyrılmak II. 144
 (ben bu) İşin içinde yokum II. 105
 İşinin başına gitmek I. 340, 366, 449, 473, 485,
 526 – II. 11, 168, 399, 525, 535
 İşin koyu tarafı II. 570
 İşin mi yok I. 329
 İş oluruna bağlamak II. 209
 İş pişirmek I.128, 380
 İş rasgitmek II. 622
 İş işten geçmek II. 512, 520
 İş temelinden bozmak II. 493
 İş temizlemek II. 495
 İş uzatmak II. 375
 İş (işleri) yoluna koymak I. 394, 510 – II. 491
 İş kızışmak I. 152 – II. 111
 İş koşmak II. 327
 İş kötüye varmak I.159
 İşleri tezgâhlamak I. 311
 İşler yolunda gitmek (gitmemek) I. 275, 342
 İşmar etmek II. 60, 408
 İş meydana çıkmak I. 330, 446 – II. 375
 İş oraya dayandı II. 330
 İş sarpa sarmak I. 154, 475 – II. 316
 İş sille tokada binmek II. 156, 449
 İşsiz güçsüz I. 269
 İştahını o vakte sakla I. 441
 İş tutmak I. 198, 436, 461, 464, 510 – II. 34,
 128, 250, 568
 İş yoluna girmek II. 53, 257, 494
 İş yolunda gitmek I. 275, 342
 İş yürümemek I. 446
 İt gibi sürünmek I. 505
 İtle harara girmek II. 44, 359
 İti an, çomağı hazırla I.128
 İtikadı sağlam olmak II. 508
 İtin ayağını taştan mı esirgiyorsun II. 483
 İtin ite dürttüğü, itin duvara sürttüğü I. 218,
 372, 373, 520 – II. 287, 359
 İt sürmek I. 372, 520
 İyi kötü (barınmak, ekmek parası kazanmak,
 v.b.) I. 125, 199, 274, 405, 470
 İyiliğe kemlik I. 216
 İyilik etme kele, seni duyurur ele II. 540
 İyilik görmek I. 498
 İyilik yaramamak II. 528
 İyi saatte olsunlar I. 269 – II. 524
 Kaba cahilliğe boğmak I. 278
 Kabadayılık satmak I. 167
 Kabahati gelin etmişler, kimse üzerine alma-
 mış I. 326
 Kabahat yüklemek I. 326 – II. 437, 514
 Kabak kafalı I. 157
 Kaba-saba I. 359
 Kaba sakallı I. 179
 Kabuğundan çıkmış sümüklüböceğe dönmek
 II. 137, 138
 Kaçamak göstermek (yapmak) I. 458
 Kaçamaklı cevap II. 130
 Kaçın kurası II. 363
 (-e) Kadar uzanmak I. 219 --II. 380
 (-e) Kadar yolu var I. 185
 Kaderi yüz göstermek II. 367
 Kadın kadıncık II. 567
 Kadın kısmının saçı uzun, aklı kısadır I. 532
 (dayanacak) Kafa bırakmamak I. 197
 Kafa çekmek II. 119, 640
 Kafada hal bırakmamak I. 298
 Kafa dumanlayıcı II. 221
 Kafa kızmak I. 194, 219, 222, 493, 506, 515 -
 287
 Kafalar dumanlanmak II. 101
 Kafalar tütsülenmek I. 204
 Kafasının dikine gitmek I. 339
 Kafa patlatmak I. 208

- Kafası çatlak II. 295
 Kafası dönmek I. 342, 403, 418
 Kafası kalın II. 291
 Kafasına sokmak II. 260
 Kafasına üşüştürmek (üşüşmek) I. 502
 Kafasını dinlemek I. 338
 Kafasını kırmak II. 267, 273, 436
 Kafasını toplamak II. 366
 Kafa şişirmek I. 145, 148, 368, 487
 Kafa tutmak I. 138 – II. 209, 583
 Kafa tütsülemek II. 103
 Kafaya çalmak I. 140
 Kafaya girmemek I. 436
 (herifte) Kafa yok I. 133
 Kafa yormak I. 529
 Kahr çekmek II. 302
 Kalabalık ağızlı II. 583
 Kalbi ağlamak II. 293
 Kalbinde ne varsa bilmek I. 252
 (birinin) Kalbinde olmak I. 497
 Kalbine bir şey gelmemek II. 573
 Kalbini kırmak II. 558
 Kalbi rahat etmek II. 449
 Kalbi temiz I. 214 – II. 625
 Kalbi titremek II. 496
 Kaldır ayağını, üstüne bastın I. 153, 158, 333 –
 I. 173, 177, 250, 374, 567
 Kalın-kafa (Kalın-kafalı, Kalın-kafalılık) I.
 133, 136, 145, 158, 198, 203, 264, 273, 276,
 293-296, 328, 331, 333, 339, 354, 370, 409,
 420, 426, 436, 450, 451, 462, 473, 477, 482,
 500, 513; 521 II. 85, 90, 112, 118, 156, 157,
 177, 199, 263, 271, 289, 293-295, 301, 306,
 375, 432, 510, 520, 555, 596
 Kan ağlamak II. 579
 Kanbersiz düğün olmaz II. 286, 516, 523 – II. 221
 Kan beynine çıkmak I. 294
 Kanına girmek I. 244, 383
 Kanına susamak II. 315
 Kanı sıcak II. 572
 Kan kusturmak II. 610
 Kan oturtmak II. 484
 Kan-ter içinde (kalmak) I. 361 – II. 34
 Kapalı büyümek II. 493
 Kapıdan ekmek yemek II. 197
 Kapıdan kovulduğu eve bacadan girmek II.
 144
 Kapı dışarı etmek II. 496, 498, 505, 510, 511
 Kapının kol demirini vurmak II. 135, 137, 138,
 140, 142
 Kapıp koyvermek II. 133
 Kapıya dayanmak I. 399
 (bir) Kapıya kapılanmak I. 470
 Kapı yapmak I. 246
 Kara (karalar) bağlamak II. 579
 Kara cahil I. 377
 Kara diken gibi aradan fırlamak I. 134
 (bir yerde) Kara gözlüler beklememek I. 379
 Kara gün dostu I. 405
 Kara haber I. 267 – II. 297
 Kara koncolos I. 286, 347, 413, 414, 449, 480
 Karara bağlamak I. 198
 Kara sarıya karışmak II. 117
 Karaya vurmak I. 154, 155
 (nasihat, dayak, v.b.) Kâr etmemek I. 397 – II.
 417, 475
 Karga-tulumba II. 253
 Karı koca arasına girmemek I. 136
 (bunlar, böyle şeyler) Karın doyurmaz I. 404
 – II. 403
 Karış karış yerin dibine gir I. 507
 Karman-karış kafalı II. 264
 (bir yere) Karnını vermek II. 419
 Karşısına dikilmek II. 376, 396, 408
 Karşı gelmek II. 338, 491
 Kaşık düşmanı I. 250
 Kaşının üstünde gözün ver dememek II. 537
 Kaş yapayım (yapalım) derken göz çıkarmak I.
 129 – I. 160, 349
 Kavanoz dipli dünya II. 316
 Kavga çıkmak I. 475 --II. 112, 192, 265, 429,
 431, 432, 566, 575, 629
 Kavga patlamak II. 566
 Kavilsiz giren haksız çıkar I. 470 – II. 131
 Kavuk sallamak I. 431 --II. 150
 Kayıplara karışmak I. 468
 Kazâ çıkmak I. 155, 157, 229, 404, 459 – II.
 297, 460, 540
 Kazâya kurban gitmek II. 573
 Kazâya rıza I. 138
 Kazdağlı I. 112 – II. 103, 537, 538
 Kazık gibi (herif, durmak, v.b.) I. 117 – II. 138,
 166, 214, 484
 Kazık kesilmek I. 268
 Kazın ayağı öyle değil I. 510
 Kebenin altından ne erler çıkar II. 428
 Kederi küllemek I. 392
 Kel kâhya I. 133
 Kelle almak II. 556
 Kelleyi koltuğa almak I. 285

- Kem nazar I. 266
 Kem söz, kalp akça, sahibinindir II. 400
 Kendi düşen ağlamaz I. 444
 Kendi gözündeki çöpü görmek (görmemek) I. 247
 Kendi hâlinde I. 505 --II. 598
 Kendi hâline bırakmak I. 128, 194, 245, 343, 464, 500
 Kendi havasına bırakmak II. 265
 Kendinde değil II. 360
 Kendinden geçmek I. 393, 401, 403, 518 – II. 37, 568
 Kendine çeki-düzen vermek I. 314, 520 – II. 132
 Kendine gelmek I. 122, 203, 221, 293, , 297, 401, 423, 458, 462, 473, 512, 520 –II. 168, 250, 283, 286, 289, 290, 293, 347, 361, 363, 398, 401, 408, 487, 497, 515, 520, 527, 549, 582
 Kendini adam hesabına koymak I. 472
 (-den) Kendini alamamak II. 256, 552
 Kendini bilmek I. 334, 509 – II. 589
 Kendini çekip çevirmek II. 167
 Kendini göstermek I. 125, 379, 405 – II. 610
 Kendini güç zabt etmek I. 247
 Kendini kapıp koyvermek II. 133
 Kendini kaptırmak I. 309, 484
 Kendini kaybetmek I. 315 – II. 89
 Kendini Papucu-büyük'e okutma I. 425 – II. 309, 553
 Kendini sıkı tutmak II. 549
 Kendini sıkılamak II. 270
 Kendini sıkmak II. 34
 Kendini terazilemek I. 117
 Kendini tutmak II. 549
 Kendini (bir işe) vermek II. 336
 Kepazelik çıkarmak I. 218
 Keseye davranmak I. 385
 Kestiği kestik, biçtiği biçtik II. 240
 Keyfe gelmek II. 101
 Keyfine bakmak I. 161, 170, 173, 470 – II. 102, 310, 330,
 Keyfine deme gitsin II. 419
 Keyfine doyum olmamak I. 121
 (birinin) Keyfinin kâhyası I. 194, 195 – II. 98, 361, 499, 546
 Keyif bizim, köy Mehmet Ağanın II. 193
 Kılı kırka (kırk) yarmak I. 530
 Kıl-kuyruk I. 173, 337, 499, 516 – II. 97, 360, 401, 402, 431
 Kır boynunu I. 141 - II. 103
 Kırıp sarmak II. 36
 Kırk Arap'ın aklı bir incir çekirdeğindeymiş, onu da kuş kapmış II. 164
 Kırk bir buçuk maşallah I. 157, 314
 Kırk yılda bir I. 174, 379 – II. 300, 452, 464
 Kırk yılda bir fare tutmak I. 452
 Kısa kesmek I. 26, 91
 Kısılası çene I. 138, 197
 Kismet beklemek I. 157, 313, 508 – II. 315
 Kismet (kısmeti) çıkmak (çıkılmamak) I. 153 – II. 236, 237, 239, 344, 424,
 Kismet insanın ayağına gelir II. 314,
 Kismet insanın etrafında dolaşır da görmez 424
 Kismete (bir şey) çıkmak II. 351, 357
 Kısmeti kapalı II. 73, 424
 Kısmetinde olanın kaşağında çıkar I. 516
 Kısmetinde (birkaç sopa) olmak I. 138, 513
 Kısmetine mani olmak II. 108
 Kısmetini başka yerde aramak II. 132, 557
 Kısmeti tepmek II. 168
 Kıssadan hisse almak II. 151
 Kıvamını bulmak II. 570
 Kıyamet (kıyametler) kopmak I. 316 – II. 37, 41, 62, 317, 442, 555
 Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla II. 487
 Kibar gözü perdeli olur II. 278
 Kimin haddi I. 251
 Kimin tavuğuna "kış" dedik II. 537
 Kira köşelerinde sürünmek II. 526
 Kirişi kırmak II. 537
 Kişiyi nasıl bilirsin, kendin gibi I. 333
 Kitaba uydurmak II. 139
 Koçan olası koca I. 173
 Koku almak II. 38
 Kokusu çıkmak I. 272 – II. 527
 Kolaçan etmek II. 511, 517, 527
 Kolayını bilmek I. 179
 Kolayını bulmak I. 268
 Kolları sıvamak I. 403
 Kolsalmak II. 473
 (birinin) Koltuğuna sığınmak II. 201
 (birinin) Koltuğunda olmak II. 366
 Koltukları (koltuğu) kabarmak I. 201 – II. 590
 Komşuda pişer, bize de düşer II. 278
 Konak yavrusu I. 243, 273 – II. 130, 250, 424, 479
 Konu komşuya maskara olmak II. 392

Konuşmaya meydan kalmak (kalmamak) II. 481
Korkudan bitmek II. 154
Korku göstermek I. 391
Korkulu rüya görmek II. 34
Korku vermek I. 363
Koz kırmak I. 149
Kozu (kozunu) pay etmek (paylaşmak) I. 225, 324 – II. 42, 463
Köftehor I. 162, 172 – II. 234
Kökünü kurutmak II. 518
Köpek ağzına kemik atar gibi II. 256
Köpek sürüsü kadar II. 326
Köpoğluluğa başlamak I. 512
Köpoğluluğu bırakmak I. 324
Köpoğluluk etmek I. 137
Kör boğaz I. 218
Koroğlu I. 149, 169 – II. 234, 255, 448, 513
Körü körüne I. 122
Kös dinlemek I. 494
Köşe bucak kaçmak II. 579
Kötü gözle bakmak I. 525
(birinden) Kötülük görmek I. 502, 509 – II. 256
Kulağa çalınmak II. 581
Kulağı delik I. 142
Kulağım sende II. 514
Kulağına dürttüğüm I. 366, 372
Kulağına gitmek I. 131
Kulağına kurşun aksın (akası) I. 134, 521
Kulağını ağzına tıkamak (vermek) II. 260
Kulağını gezdirmek II. 193
Kulağının dibinde I. 160, 361, 476 – II. 34, 59, 372, 508
Kulak ardı yapmak II. 205
Kulak asmak (asmamak) I. 141, 205, 184, 209, 344, 401
Kulak kesilmek I. 303, 477 – II. 379, 445, 516
Kulakları çınlamak I. 142
Kulak misafiri olmak I. 514
Kulak vermek (vermemek) I. 275, 317 – II. 114, 266, 312, 446, 471
Kulp bulmak II. 178, 217
Kulp takmak I. 363 – II. 193
Kulp uydurmak I. 411 – II. 517
Kulu kurbanı (kul kurban) olmak II. 134
(-e) Kurban olmak I. 245, 334, 339, 478, 487, 488 – II. 32, 112-114, 118, 180, 182, 266, 529, 554
Kurda: “Boynun neden kalın?” demişler,

“Kendi işimi kendim görürüm de ondan” demiş I. 282
Kurna hakkı II. 56
Kurşun yemek I. 428
Kurtuluş kapısı II. 31
Kurtyeniği okumak II. 584
Kuru boğazına geçirmek I. 218
Kuru gürlütye pabuç bırakmamak II. 354, 365, 366
Kuru iftira I. 150, 523 – II. 143
Kurum satmak I. 150
Kuru-sıkı II. 174
Kuru yorgunluk I. 326
Kusura bakmak (bakmamak) I. 139, 173, 175, 177, 178, 201, 213-215, 232, 308, 346, 381, 421, 492, 495, 509, 515 – II. 61, 95, 97, 99, 133, 418, 447, 458, 460, 471, 479, 481, 509, 513, 557, 580, 586, 589
Kusuruna kalmamak I. 422 – II. 173
Kuş akıllı I. 529
Kuş gibi hafiflemek II. 330
Kuş gibi kaldırmak II. 33
(-e) Kuş sütünden başkasını taşımak II. 318
Kuşu kafesten kaçırmak (kaçırmamak) II. 135
Kuyruğu elimde II. 222
Kuzgun leşe konmak II. 195
Kuzular gibi dinlemek I. 202
Küçük dilini yutmak II. 334
Külâhları değişmek (değiştirmek) I. 135, 138, 140, 155, 420 – II. 46
Kül olmak I. 29
Küplere binmek II. 403, 445
Lâf ağzında kalmak II. 351
Lâf atmak II. 391
Lâfın belini bükmek I. 138
Lâf değil I. 466 – II. 154, 520
Lâf dinlemek II. 556
Lâfi ağzına tıkamak I. 336
Lâfa bak I. 528 – II. 313
Lâfa boğmak 425
Lâfa çanak tutmak II. 103
Lâfa dalmak II. 27
Lâfa gümrük alınmaz I. 148
Lâfa karışmak I. 189, 195, 215, 441, 494, 504, 515, 521 – II. 138, 175, 405, 453
Lâfa kulak vermek II. 114
Lâfa kuvvet vermek II. 93
Lâfa tutmak I. 195, 325, 339, 352, 425, 458, 478, 515 – II. 94, 278, 387, 404, 509

- Lâfa tutuşmak II. 98
 Lâfı nereden dinliyorsun (anlıyorsun) I. 203, 408
 Lâfın arkası II. 26
 Lâfını bilmek I. 499
 Lâfla peynir gemisi yürümez II. 342, 360, 365, 386,
 Lâf sepetine girmek II. 114
 Lâf söylemek I. 445, 481, 488 – II. 202
 Lâkırdı atmak I. 171
 Lâkırdı kavafı I. 240 – II. 128
 Lâkırdının önüne geçmek II. 446
 Lâkırdının vardıcısı I. 259
 Lâkırdıya gümrük almak I. 180
 Lâkırdıya tutmak I. 166 – II. 129
 Lâkırdıyı ağzında bırakmak I. 199
 Lâkırdıyı çevirmek I. 299 – II. 534
 Lâkırdıyı değiştirmek I. 264
 Lâkırdıyı kesmek I. 267
 Lâmi cimi yok I. 142
 Lâtifeye getirmek I. 138
 Lâtifeye dökmek II. 375
 “Leb” demeden “leblebi”yi anlamak I. 494
 Leylek yavrusu gibi yuvadan atmak II.40
 Lisanını düzeltmek II. 396, 432
 Lofça çivisiyle mıhlamak I. 386
 Loğusa hamamı II. 57
 Lo-loya gelmemek I. 129
 (bize) Lo-lo olmaz I. 141
 Lo-lo-lo yutmamak I. 137
 Lord gibi II. 476
 Lûgat paralamak II. 149, 326
 (-e) Madik oynamak II. 138
 Mahallebici konuşmaları II. 303
 Mahalle karısı I. 150
 Mahalleyi ayağa kaldırmak II. 262
 Mahalleyi başına toplamak II. 120, 622
 Mahşere dönmek I. 266
 Mal bulmuş Mağribî’ye dönmek I. 478
 Mal canın yongasıdır II. 518
 Mâlihulyaya dalmak II. 120
 Mal kendini göstermek I. 125
 Mal meydanda I. 192
 Mandepsiye gelmemek II. 59
 Manevraya gelmemek I. 137
 Mangizleri bayılmak II. 539
 Mangiz uçlanmak II. 538
 Mani havası yapmak I. 140, 143, 281 – II. 554
 Manitaya basmamak II. 60
 Mantara basmak (bastırmak) I. 212 – II. 559
 Mantar atmak II. 365
 Mantar gibi yerden bitmek I. 293
 Mantar yememek II. 140
 Maraza çıkmak I. 145, 222, 327 – II. 398
 Marizine kaymak II. 363
 Marizine uçlanmak II. 140
 Mariz yemek I. 281, 371
 Masârife girmek II. 273
 Masrafa dayanmak I. 129
 Maşa dururken ateş elle tutulmaz II. 240
 Maşallahı olmak II. 292, 366
 Maval okumak I. 225 – II. 392
 Maytaba almak I. 424 – II. 287
 Medyûn-i şükran I. 129
 Mektep görmek I. 210 – II. 432
 Meraka düşmek (düşürmek) I. 472 – II. 82, 86, 419
 Merak sarmak II. 419
 Meraktan çatlamak I. 207, 251
 Meraktan çıldırmak I. 191, 273, 295
 Meraktan kurtarmak I. 191, 295
 (birine) Meram anlatmak, deveye hendek atlatmak I. 315
 Meramın clinden ne kurtulur (bir şey kurtulmamak) II. 521
 Mercimeği fırına vermek I. 417
 Merhametten maraz hâsıl olmak II. 121
 Mest etmek I. 201
 Meşe-büken II. 45, 104, 302, 451
 Meşakkat çekmek I. 115, 298 II. 327, 442, 478, 512
 Meteliğe kurşun atmak II. 420 (n. 19)
 Metelik vermemek II. 363
 Meydana koymak II. 353
 Meydan bulmak (bulamamak) I. 126 – II. 93, 152, 355
 Meydanı boş bulmak II. 347, 465
 Meydan kalmamak I. 306, 361, 461 – II. 400, 481
 Meydan kendilerine (kendine) kalmak I. 359
 Meydan okumak II. 337, 626
 (-e) Meydan vermek (vermemek) I. 125, 265, 274, 299, 338, 399 – II. 27, 167, 312, 332, 347, 378, 379, 402, 410, 446, 584
 Mezar kaçkını I. 496
 Mide fesadına uğramak I. 202
 Minareyi çalacak (çalın) kılıfını hazırlar I. 260
 Mis gibi I. 138, 209, 495, 519, 524 – II. 64, 87, 315, 455

Morto sirkafı çekilmek II. 640
Mortoyu çekmek I. 323, 447
Muhabbet tellâli II. 286, 288, 313
Murâda ermek II. 601
Müflûze çıkmak II. 233
Mürüvete endaze olmaz I. 272, 416
Mürüvvetini görmek I. 241
Müslümana eziyet haramdır I. 406

Namusa dokunmak II. 308
Namusuyla çekilip def olmak (namusuyla çekilip gitmek) I. 219, 319, 341, 417 – II. 296, 544
Nâra atmak I. 161, 250, 266, 272, 285, 361 – II. 59, 102, 117, 143, 222, 240, 269, 315, 405, 426, 428, 431-434, 436, 464, 536, 559
Nârına yanmak II. 142
Nato kafa nato mermer I. 482
Nazar değmek I. 502 – II. 249, 517
Nazar götürmemek II. 517
Nazı geçmek I. 129, 509
Ne aldın da veremiyorsun I. 475
Ne âlemde (âlemdesin, âlemdesiniz) I. 240, 241, 261, 297, 459, 468 – II. 34, 128, 233, 249, 326, 327, 376
Ne baş kaldı, ne akıl kaldı I. 251
Ne cehenneme gitmek I. 218, 224, 439
Ne çıkar I. 324, 477, 494 – II. 65 105, 222, 305, 336, 337, 344, 442, 555, 632
Nefes ettirmek II. 48, 354
Nefesi kesilmek II. 379, 384
Nefesi tutulmak I. 335 – II. 516
Nefsine uymak II. 502
Ne gezer I. 118, 202, 203, 224, 246, 251, 267, 285, 360, 402, 458, 464, 466, 476, 480, 485, 492 – II. 29, 86, 154, 179, 250, 290, 336, 420, 424, 448, 452, 475, 481, 532, 610, 611
Ne görsem beğenersin II. 253, 570
(ben, sen, o, biz, siz, onlar) Ne güne durmak I. 502, 510, 523 – II. 488
Ne haddine (hadlerine) I. 205, 211, 212, 392, 532 – II. 222, 528
Ne hâli (halleri) varsa görmek I. 155, 174, 215, 216, 223, 271, 341, 518, 525 – II. 135, 536, 587
Ne kafa kalmak ne kol (ne surat) I. 148 – II. 326
Ne mal olduğunu anlatmak I. 60
Nerde akşam, orda sabah II. 568
Nerde bu bolluk I. 221, 229, 324, 370, 445, 512

Ne s.ktirir onda kıyafet I. 180
(bir aylığı) Ne sulara II. 131
Ne tarafa çeksen o tarafa gitmek I. 505
Ne var ne yok I. 150, 359, 396, 403 – II. 178, 190, 215, 487
(senin) Ne umurun II. 495, 547
Neye uğradığını anlamamak (bilmemek) I. 396 – II. 157
Nimeti tepmek I. 408
Ninesini koşalamak II. 54
Niyet tutmak I. 476
(birini) Nizamsız etmek II. 571
(ev) Nohut oda, bakla sofa II. 424, 612
Nuh demek, peygamber dememek I. 384
Nûr-i aynım II. 295
Nusuf husuf tövbesi I. 233

Ocağına düşmek I. 218 – II. 411, 560
Ocak anası II. 407
Olan biten II. 586
Oldu olacak, kırıldı nacak II. 455
Olmaz olsun II. 368
Omuz omuz taşımak II. 420
Omuz vermek II. 33
On bir buçuk mangalı gibi çökmek II. 251
Onluk [metelik] kalmamak II. 58
on paraya [meteliğe] kurşun atmak
On para etmemek II. 380, 445
(işin) Orostoppoluğu olmak I. 398
Ortada fol yok, yumurta yok I. 129, 134, 139 – II. 549
Ortada kırılan dökülen bir şey olmamak I. 504
Ortadan kaldırmak II. 59
Oruç yemek I. 505
(birinin) Oyuncığı olmak II. 134
Oyun çıkarmak I. 484, 490, 502, 511
Oyundan kaçanın, oyunda ağlayanın başı kel olur
Oyun etmek I. 149, 363 – II. 262
(birine) Oyun oynamak II. 144

Ödü kopmak I. 316, 394, 506 – II. 29, 203, 278, 324, 404, 444, 470, 482, 541, 613
Ödü patlamak II. 46, 98, 131, 142, 480
Ölenle (beraber) ölünmez I. 472 – II. 418
Ölümlerden ölüm beğen II. 241, 317
Ömrü günü kararmak I. 490
Ömrüne (ömrünüze) bereket II. 258, 582, 631
Önayak olmak I. 161, 444
Önüne ardına bakınadan savurmak

Önüne düşmek I. 209, 284 – II. 60, 121, 165, 332, 612
 Önüne katmak II. 29, 169, 407
 Önünü ardını düşünmemek I. 191 – II. 209
 Önü sıra I. 116
 (birine) Öyle gelmek I. 159, 300, 326, 330, 340, 489, 494 II. 36, 62, 190, 221, 338, 352, 360, 367, 469, 477, 484, 498, 515, 523, 526
 Pabuç pahalı II. 31
 Paçaları sıvamak I. 380, 464
 Palas pandıras I. 199
 (iş) Pamukipliğine bağlamak I. 141
 Papazlar (papaz) uçurmak II. 248, 634
 Para bayılmak I. 427
 Paradan çıkmak II. 572
 Paradan kaçmamak II. 536, 538
 (bıçak, testere) Para etmemek I. 174 – II. 419
 Para kaptırmak I. 180
 Paraları bastırmak II. 543
 Paraları sökülme I. 424
 Para tutmamak II. 132
 Paraya dayanmak I. 385
 Parmağı ağzında kalmak II. 475
 Parmağım içinde I. 128-130, 171, 422, 435 – II. 206, 208, 212
 (birinin) Pastırmasını çıkarmak I. 112, 258, 343, 513
 Pata çakmak II. 330, 575
 Patırtı kesilmek II. 580
 Pazarlığın arasına girmek II. 131
 Pazarlıksız giren haksız çıkar I. 317
 Pazar ola II. 306
 Pervane olmak I. 114
 Peşi sıra (peşine) düşmek I. 219
 Peşine takılmak (takmak) I. 112, 355, 452 – II. 83, 148
 Peşkeş çekmek I. 149 – II. 442, 580
 Pış, duvara yapış II. 461
 Pırtılası çene [= çenen pırtı] II. 152
 Piç gibi (ortada) bırakmak II. 162
 Piç-kurusu II. 236, 572
 Pisboğazlık II. 375
 pişiricilik etmek (yapmak) II. 580 (n. 107), 587
 Pişmiş aşı soğuk su katmak I. 214, 233 – II. 281, 493
 Pot etmek I. 293
 Pot kırmak II. 206, 484
 Pusulayı şaşırmak 72, 499

Put gibi durmak II. 23
 Püsküllü belâ I. 442 – II. 60, 112, 127
 (al da) Rafa koy I. 139, 144, 429
 rahatı bulmak II. 519
 Rahatına bakmak I. 114, 157, 193, 394 – II. 293, 459, 555, 576
 Rahatını bozmak II. 204, 255
 Rahat vermek (vermemek) I. 132, 147, 157, 216, 264, 267, 298, 366, 379 – II. 214, 242, 515
 Rahmet okumak I. 447
 (kapının önünde) Rezaleti tütütmek I. 179
 Rızık kapısı açmak (açılmak) 468
 Rızkını itin dibinden çıkarmak II. 302
 Ruhuna okumak II. 72
 Ruhü şâd olmak II. 526
 Rüyasına girmek II. 494
 Saat geceyarısını bulmak I. 462
 Saatler [= sıhhatler] olsun II. 330
 Sabahı bulmak II. 131
 Sabah keyfi II. 231
 Sabrı azalmak II. 460
 Sabrın sonu selâmet I. 429
 Sabrı tükenmek I. 267, 324, 418, 498, 522 – II. 47, 350, 402
 Saçı buçuk mekkâre II. 426, 559
 Saçından sakalından utanmamak II. 62, 455
 Saçma-sapan I. 123, 135, 159, 308, 430, 460 – II. 26, 34, 115, 204, 279, 373, 470, 494
 Saçma savurmak II. 280
 Saç saça, baş başa II. 56
 Sadâkat göstermek I. 274
 Safâya (safâsına) bakmak I. 161, 170, 242
 Sağ eliyle enseden sol kulağını göstermek II. 484
 Sağır işitmez (işitmezse) uydurur I. 136 – II. 26, 105
 Sağı solu yok II. 216
 Sağlam ayakkabı değil I. 274 – II. 289, 527, 558
 Sahibinden evvel ahıra girmek I. 120
 (birini) Sahip çıkarmak I. 371 – II. 410, 612
 Sakız gibi I. 296 – II. 567
 (eşya) Sandık beklemek II. 470
 Sap derken saman demek II. 196
 Sapına kadar II. 498
 Saraka etmek II. 479

Sarmaş-dolaş I. 122, 459
 Satayım (sat) anasını II. 348
 (seni bana) Sayıyla vermediler (sayıyla mı ver-
 diler) I. 322, 335
 Sedâya çıkmak I. 200
 Seksen dereden su getirmek II. 380
 Seksen lâkırının belini bükme I. 123
 Selâmete ermek II. 232
 (-den başka) Selâmet yakası yok I. 181
 Selâmı sabahı kesmek I. 246
 Selâm kelâmdan sonra II. 230
 Selâmsız sabahsız II. 470
 Senetli sepetli I. 510
 Seni gidi I. 173, 247 – II. 62, 215, 304, 597
 Seni (sizi) göreyim [= göreyim seni] I. 173,
 304, 376, 386, 422, 452, 462 – II. 28, 75,
 168, 239, 595, 619, 623, 637
 Senin aradığın kantar Bursa'da kestane tartar
 I. 417 – II. 288
 Senin üzerine gül koklayanın gül kadar ömrü
 olsun II. 241
 Sen kimin evini soruyon [soruyorsun] II. 451
 Sen ona bakma I. 210, 413, 489, 501, 511 – II.
 108, 399
 Sen sen ol da I. 496
 Serçeden korkan darı ekmez I. 521
 Serez mandası gibi bağlanmak II. 72
 Seril sefil bırakmak I. 173
 Sermayeyi kediye yüklemek I. 272 – II. 57
 Servete konmak II. 570
 Sesini kesmek I. 300, 513
 Sevaba girmek I. 531 – II. 161, 283
 Sevap kazanmak I. 531
 (bu) Sevdadan vazgeçmek I. 383
 Sevincinden çıldırmak I. 172
 Seyrine para yok II. 32
 Sıfata (surata) bak da saatini ayar et I. 329 –
 II. 45
 Sığır yürekli II. 303
 Sıkı durmak I. 443, 529 II. 342, 344
 Sıkıntı basmak II. 106
 Sıkıntı çekmek I. 356 – II. 34, 128, 335
 (kendini) Sıkı tutmak II. 549
 (-in) Sırası değil I. 144 – II. 49, 139, 213, 366,
 450, 515, 528
 Sırası düşmek I. 359
 Sırtı kaşınmak I. 309 – II. 64, 345
 Sırtında paralansın II. 470
 Sırtını okşamak [= dövmek] II. 289
 Sırtını vermek I. 199

Sırtı yere gelmemek II. 340
 Siftahı uğurlu II. 92, 169
 Silâha davranmak I. 428
 Sille aşk etmek II. 448
 Sille çakmak I. 199, 372
 Silsileden başlamak I. 116, 195, 292, 299, 300
 – II. 180, 214, 237, 378, 379, 515
 Sîneye çekmek II. 290, 297
 Sinirine dokunmak I. 328 – II. 99
 Sinirleri gevşemek I. 300 – II. 269
 Site mlere kalkmak II. 231
 Sizden meydan yok ki II. 457
 Sizi (sizleri) yâ hû I. 275
 – Sizi (sizleri) yâ hû! – Yâ menhû! II. 527
 (anam, babam, v.b.) Sizler bâkî II. 258
 Sizlere ömür I. 295, 472 – II. 21, 322, 326, 327,
 525
 Soğukluk muskası II. 487
 Sohbetin tatlı yeri II. 37
 Sokağı kesmek II. 419
 Sokak ortasında kalmak II. 258
 (birinin göğsünde) Soluğu almak II. 384
 Soluktan kesilmek I. 281
 Somun pehlivanı II. 581
 Son postayı yapmak [= ölmek] I. 323
 Sonu pot gelmek I. 435
 Sopa çalmak II. 267
 Sopa çekmek I. 325, 297
 Sopa yemek I. 501 – II. 289, 304, 308, 358
 Sopyayı basmak I. 156
 (...ki) Sorma gitsin I. 161, 303 – II. 23, 330,
 285, 512, 550
 Soyulup sovana dönmek (Soyup sovana çevir-
 me) II. 135, 137, 143
 Sökün etmek II. 109, 116
 Söylediği sözü kulağı duymamak II. 525
 Söylemediğini bırakmamak II. 150
 Söylemeğe ağzı varmamak I. 191, 383
 Söylenip durmak I. 178
 Söz atmak II. 106, 596
 Söz bir Allah bir II. 506
 Söz dinlemek I. 248, 314, 336, 489
 (-e) Söz düşmemek II. 355
 Söze karışmak II. 397, 476, 516
 Söz geçmek (geçmemek) I. 223, 306 – II. 174,
 359
 Söz kesilmek I. 341
 Söz kesimi I. 451
 Sözler kavafı II. 194
 Söz misali, (temsili) I. 113, 116, 197, 264 – II.
 152, 248, 523

- Sözü ağzında bırakmak I. 114
 Sözü (sözünü) kesmek I. 315, 486 – II. 151
 Sözün arasına girmek I. 446
 (birinin) Sözünden çıkmamak I. 453 – II. 495
 Sözü nerenden dinliyorsun II. 520
 (birinin) Sözüne uymak I. 189, 247 – II. 508
 (birinin) Sözünü kırmamak I. 213, 214 – II. 121
 Sözünün üzerinde olmak II. 374
 Sözünü sohbetini bilmemek I. 495
 Söz vermek I. 129, 241, 244, 304, 413 – II. 503, 531
 Suç-i lisan I. 127, 319 – II. 153, 169, 242, 273, 503
 Sudan geçirmek I. 252
 Su hakkı II. 56
 Sular kararmak II. 29
 Surata (suratına) bak da saati ayar et I. 329 – II. 103, 361
 Surata bak da süngüye davran II. 537
 Surat asmak II. 476
 Suratı muşmulaya dönmek I. 437
 Suratına inmek II. 551
 Suratına (bir tane) konmak I. 204
 Suratında meymenet olmamak I. 182
 Suratı ekşitmek II. 455
 Suratsız oğlu suratsız II. 515
 (bende kusur edecek) Surat var mı II. 230
 Su salıvermek II. 103, 108, 111
 (cihanı) Susta durdurmak II. 361, 364
 Suyu düşmek II. 117, 500
 Sürç-i lisan II. 66, 153 (n. 30), 372, 503 (n. 150), 561
 Sürmüş sürüştürmüş II. 23, 282, 321
 Süt dediği keçi olmak II. 318
 Sütü bozuk II. 136
- Şaka bir tarafa II. 157
 Şaka etmeğe gelmemek I. 174, 176
 Şakam yok II. 44, 363
 Şakanın ilerisine varmak I. 138
 Şakaya gelmemek I. 475 – II. 196
 Şakayı bırakmak I. 176, 315 – II. 296, 298, 531
 Şallak mallak I. 122
 Şamar aşk etmek II. 156, 477
 Şamar atmak II. 478
 Şamar inmek II. 418
 Şapa oturmak II. 484, 495
 Şaplak atmak I. 436 – II. 430, 632
 Şaşırtma vermek II. 477
 Şaşkına dönmek (döndürmek) II. 330, 559
- Şekerleme yapmak I. 240
 Şeşi beş görmek I. 423
 Şeytana uymak II. 361, 555
 (birkaç) Şişe yuvarlamak II. 316
 Şom ağızlı II. 477
- Tabanı yanmış it gibi dolaşmak II. 483
 Taban tepmek II. 483
 (-i) Tabak gibi görmek I. 150
 (sensiz, onsuz, v.b.) Tadı çıkmamak I. 503
 Tadına tuzuna bakmak I. 137
 Tadı tuzu yerinde olmak I. 137
 (birine, bir yere) Takılıp kalmak II. 192
 Takmış takışmış II. 227
 Takmış takıştırmış, yapmış yakıştırmış (sürmüş sürüştürmüş, ya da: çekmiş çekiştirmiş, ya da: Çakmış çakıştırmış) I. 171, 244, 396 – II. 23, 130, 282, 321, 470, 571
 Talihi kapalı olmak II. 366
 Tam-takır, kuru bakır II. 523
 (bir çift) Tanrı kelâmı ettirmemek I. 487
 Tanrı misafiri II. 283, 296, 305, 308
 Tanrıya havâle kılmak I. 495
 Tanyerleri atmak I. 386
 Tasası sana (bana, bize, v.b.) mı düştü II. 278
 Tası tarağı toplamak I. 319 – II. 366
 Taşı sıkça suyunu çıkarır II. 302
 Tatlı can II. 201, 635
 Tatlı dil, güler yüz yılanı deliğinden çıkarır I. 422
 Tatlılıkla savmak I. 173
 Tatlı sohbet I. 298 – II. 516
 Tatlı tatlı anlatmak (konuşma) I. 114, 307, 358 – II. 151, 385
 Tecâhülден gelmek I. 377
 Tecrübe tahtası I. 414
 Tefe koymak (komak) I. 216, 529
 Tekerin ikiye böldüğü I. 218, 372, 520 – II. 287, 358
 Teker meker yuvarlanmak II. 598
 Tekin değil II. 508
 Tek kürekle mehtaba çıkmak II. 364
 Teklif yok I. 260, 317 – II. 445
 Tellipullu kavgâ II. 596
 Temiz bir dayak (atmak, yemek, çekmek) I. 324, 510 – II. 135, 598
 Teneşir horozu II. 40, 49, 555
 Tepesi atmak I. 240 – II. 120
 Terbiye almak I. 395
 Terbiye vermek II. 437, 597

Ter paçalarından akmak II. 166
Tersini yemiş ispinoz gibi düşünmek II. 165
“Ters”i “teres” anlamak I. 197
Teşbihte hatâ olmaz I. 117
Tevekkeli değil I. 419, 478 – II. 24, 60, 164, 345, 374, 487, 556
(yarından, şimdiden) Tezi yok I. 532 – II. 555
Tıraşa başlamak (tutmak) I. 339 – II. 458
Tıraş etmek I. 339 – II. 140
Tırıs git I. 141
Tokat indirmek I. 178
Tokat yemek II. 156, 470
Tomruğa vurmak II. 410, 465
Tongaya bastırmak II. 502
Top atmak (attırmak) I. 476 – II. 57, 386, 532, 598
Topla yıkılmamak II. 381
Toptan pazarlık gitmek II. 534
Tarife sığmamak II. 256
Toz kondurmamak II. 442
Tövbeler olsun (gördüm) 224, 228
Tuhafına gitmek II. 547
Tuhafliğa bozmak I. 136
Tuttuğu elinde kalmamak I. 461
Tut (tramvay) yolunu II. 416
Tuz ekmek yediği (kimseyi, yeri, v.b.) unutmamak II. 248
(bir arada) Tuz, ekmek yemek II. 416
Tükürdüğünü yalamamak II. 42, 107
Türkü tutturmak I. 200
Tüyü bozuk II. 97

Ucu (birine) dokunmak II. 560
Ucuz kurtulmak I. 476 – II. 119, 242
Uçan kuşa borcu olmak I. 173
Uçan kuş, kaçan balık bir dahi ele geçmez II. 327
Uç baba torik II. 537
Ufacık-tefecik gördün de Karamürsel sepeti mi andın I. 221
Uğurlar ola (olsun) I. 117, 121, 208, 217, 285, 287, 291, 449, 457 – II. 55, 57, 98, 113, 118, 119, 152, 194, 324, 342, 355, 366, 372, 404, 476, 488, 493, 508, 555, 565, 591, 613, 620
Uğuru dokunmak I. 312
Ukalâ dümbeleşti I. 194
Ulu-orta (lâf etmek, yürümek, v.b.) I. 205 – II. 161, 347
Ummadığın taş baş yarar II. 547
Umrunda değil I. 206 – II. 483,

Un-ufak etmek II. 337
Urgan etmek I. 141, 142
(musikide) Usul tutmak I. 427
Uykudan fırlamak I. 307, 468
Uyku sersemliği II. 34, 156, 157
Uyuya kalmak II. 335, 570
Uykuyu durağı eksiltmek II. 517
Uzun etme I. 430 – II. 53, 60, 91, 117, 366, 548, 633
Uzun kulaktan haber almak II. 278
Uzun uzadıya II. 233, 449

Ümidi kesmek (kesilmek) I. 196 – II. 495, 573
Ürkütme tavşanı arslan olur I. 525
Üryan püryan I. 136
Üstesinden gelmek II. 22, 140
Üst tabakadan atmak II. 366
Üstüme (üstümüze) iyilik sağlık I. 150, 270, 315, 363, 448, 474 – II. 38, 48, 134, 148, 158, 284, 292, 304, 339, 479, 495, 502, 524
Üstüne (üzerine) almak I. 193, 384 – II. 103, 149
Üstüne (üzerine) alınmak I. 132, 326 – II. 400, 455, 531
Üstüne basmak I. 153, 158, 333 – II. 173, 177, 250, 252, 524, 576, 615
Üstüne başına yapmak I. 274 – II. 194, 318
Üstüne düşmek II. 473
Üstüne fenalık gelmek II. 50
(paranın) Üstüne yatmak I. 424
(birinin) Üzerinde hakkı olmak I. 284
Üzerine baskı olmak II. 130
Üzerine uyar bulunmamak II. 535
Üzerine varmak II. 481
Üzerine yürümek I. 219, 220, 249, 260, 278, 342 – II. 38, 39, 46, 160, 292, 314, 162, 481, 552
Üzümünü ye de bağını sorma II. 101

Vakit kaybetmek I. 159, 209, 335, 371
Vakit nakiddir II. 387, 388
Vakti hali yerinde I. 384 – II. 56, 322
Var mı bana (bize) yan bakan II. 268, 315, 405, 410, 537
Ver elini (Silivri, Sirkeci, Tekirdağ, v.b.) I. 198, 199, 399
Veresi dinlemek II. 420
Veresiye bağlamak II. 532
Verilmiş sadakası varmış I. 361
(oğlana) Vermişim şamarı II. 478

- Vızgelmek I. 464, 494 – II. 495
 Vur patlasın, çal oynasın I. 205, 206, 286 – II. 62, 118
 Vur patlasın yâ hey! I. 205
 Vücudu hamam görmemek II. 569
- Yabana atmamak II. 501
 (birinde) Yahudi damarı olmak I. 445
 Yahudi'den pehlivan olmaz II. 346
 Yağlayıp ballamak I. 321
 Yağlı kuyruk I. 149 - II. 574
 Yağlı müşteri I. 335, 521 – II. 107
 Yağma vardı I. 194
 Yağma yok I. 128, 230, 343, 384, 502, 506 – II. 56, 57, 120, 148, 205, 314, 372, 462, 486, 488
 (birini) Yakadan atmak I. 40
 Yakası ele geçmek II. 242
 Yakasına yapışmak I. 424
 Yakasını bırakmak (bırakmamak) I. 116, 334, 358, 424, 447 – II. 510, 517, 529
 Yakayı (ucuz) kurtarmak (kurtaramamak) I. 166, 338, 424, 428, 438, 511 – II. 59, 154, 289, 598
 Yak çubuğunu bak safâna II. 135
 Yakışık almamak II. 259, 635
 Yalan borcu olmamak II. 557
 Yalı kazığı gibi dikilmek II. 537
 Yallah demek I. 496
 Yallah etmek II. 154
 Yalpa vurmak II. 31, 361, 363, 536
 Yan bakmak I. 250 – II. 107, 268, 315, 405, 410, 537, 640
 (birine) Yan çıkmak II. 159
 Yan çizmek II. 278
 Yan gözle bakmak II. 253, 568, 628
 Yanık yanık okumak II. 67
 Yanına bırakmamak (komamak) I. 114, 181, 211 – II. 303, 305, 360, 495, 555
 Yanına salavatla gelmek II. 142
 Yanına yamamak II. 84
 Yanıp yakılmak II. 135, 272
 Yanlış kapı çalmak (kakalamak) I. 179, 340 – II. 408, 625
 Yapmadığını bırakmamak I. 244
 Yaradana kurban olayım I. 245, 478 – II. 32, 59, 362, 554
 Yaraya merhem olmak (bulmak) II. 282, 322
 Yaşından başından (ak saçından, ya da: saçından sakalından) utanmak (utanmamak, utanıp arlanmamak) I. 485– II. 64, 407, 455
 (bir yerde) Yatıp kalkmak I. 392
 (o) Yattıkça, Allah geride kalanlara uzun ömür versin, II. 330
 (Oraya gelir, gelince) Yaya kalırsın tatar ağası I. 125
 Yaya kalmak I. 386
 Yediği dayak yanına kâr kalmak I. 346
 Yediği halta bak I. 436 – II. 105
 Yediği naneye bak I. 240, 406, 421 – II. 192, 394
 Yedikleri içtikleri ayrı gitmemek (ayrı gitmek) I. 259 – II. 442
 Yediklerini içtiklerini unutmak I. 459
 Yelkenleri suya indirmek II. 143
 Yenir yutulur şeyler değil I. 224,
 Yere (yerin dibine) girmek (geçmek) I: 126, 376, 507 – II. 85, 86, 368, 622
 Yerin kulağı vardır II. 278
 Yerle beraber temennâ etmek (savurmak) II. 330, 332, 339
 Yerlere geçmek I. 210 - II. 167, 216
 Yerlere serilmek I. 37
 Yerli yerine çekilmek I. 233 – II. 403, 407
 Yerli yerini bulmak I. 120
 Yetmiş lûğatin belini bükme II. 150
 Yevmiyeyi doğrultmak I. 335
 Yılanı deliğinden çıkarmak I. 523
 Yılanın kuyruğuna basmak II. 407
 Yıldırım gibi (gitmek) I. 118, 300, 467 – II. 476, 638
 Yiğit lâkabı ile anılır I. 127
 (mirası) Yiyip içmek II. 230
 Yok canım I. 121, 168, 307, 340, 361, 367, 375, 437, 511 – II. 26, 34, 85, 89, 110, 149, 190, 201, 289, 316, 360, 380, 381, 459, 473-475, 522, 582, 637
 Yoksulluk çekmek II. 230
 (-sen sana) Yok yok I. 420, 437 – II. 211, 529
 Yola düşmek II. 213, 313
 Yola düzölmek (düzelmek) I. 267, 286, 399 – II. 72, 428, 436, 568
 Yola gelmek (getirmek) I. 153, 341, 405, 408 – II. 120, 213, 288, 396, 430, 491
 Yola (yoluna) koymak I. 131, 135, 394, 510 – II. 464
 Yolcu yolunda gerektir I. 380
 Yol geçen hanı II. 300
 Yol görünmek I. 396 – II. 177, 201

- Yol kesici (yol kesen) I. 195, 233, 352 – II. 23, 24
- Yol (yolunu) kesmek I. 292, 352
- Yol tepmek II. 500
- Yolu düşmek II. 550
- (beş on kuruşun) Yoluna bakmak II. 547
- (iş) Yola girmek II. 53, 257, 494, 495, 500
- (birinin) Yoluna gitmek I. 387
- (kılık kıyafet) Yolunda II. 470
- Yolu tutmak [= gitmek] II. 528
- Yolu uğramak II. 525
- Yol vermek I. 195 – II. 23, 137, 587
- Yol yakinken II. 240
- Yol yorgunu II. 487
- Yorgunluğa gelememek I. 335
- Yorgunluk almak I. 147, 159, 325, 385, 394, 406 – II. 308, 485, 487
- Yorgunluk kahvesi I. 385 – II. 104, 300, 465
- Yuh benim ervâhıma I. 132, 147 – II. 198
- Yuları çözmek I. 324
- (suratına) Yumruk inmek I. 303
- (suratına burnuna, v.b.) Yumruk konmak (kondurmak, koymak) I. 155, 221, 296, 307, 332, 371
- Yumruk mezesi II. 74, 104
- Yumruk yemek I. 308, 370, 512, 513
- Yumurtada leke var, onda (benim kızımda) leke yok I. 247 – II. 289
- Yumurtaya can veren Allah II. 59, 362, 554
- Yumurtaya kulp takmak I. 217, 372, 519 – II. 44, 265, 286, 358, 431
- Yumuşak tarafına gelmek I. 370
- Yumuşak yüz II. 189
- Yüreğine inmek II. 453, 521
- Yutturmaktan geri durmamak II. 344
- Yutturmaya kalkmak I. 131, 137, 142, 148, 260, 278, 371, 445, 461 – II. 521
- Yuvarlanıp gitmek II. 249
- Yuva yıkmak II. 289
- Yük boynuna binmek I. 299
- (birine) Yük olmak II. 329
- Yükte hafif, pahada ağır II. 156
- (kameriye) Yükünü almak II. 431
- Yüreği ferahlamak I. 242
- Yüreğine inmek (indirmek) I. 270, 402, 479 – II. 453, 521
- Yüreği oynamak II. 367, 596
- Yüreğinin yağı erimek II. 135
- Yüreği söylemek II. 315, 348
- Yürekler acısı I. 267
- Yürek yakmak I. 217, 519
- Yüz akı I. 253, 386 – II. 144
- Yüz bulmak II. 309
- Yüz çevirmek I. 113 – II. 615
- Yüze gülmek I. 377
- Yüzler karası I. 190
- Yüzü değiştirmek I. 528
- Yüzü gülmek I. 100, 208, 293, 615
- Yüz vermemek I. 115
- Yüz yüze gelmemek I. 37
- (birinin) Yüzüne bakacak sıfatı (suratı) kalmamak I. 531
- Yüzüne bakılacak kadar (güzel) I. 242
- Yüzüne bakmağa utanmak I. 383
- Yüzüne bakmamak (bakamamak) I. 357, 490 – II. 482
- Yüzüne gülmek II. 250, 300, 359, 615, 635
- Yüzüne (yumruk, tokat) inmek II. 86
- Yüzünü ak etmek I. 386
- Yüzünü ekşitmek I. 194
- Yüzünü görememek I. 252
- Yüzünü karartmak II. 144
- Yüzüste bırakmak I. 211 – II. 22, 282
- Zahmet çekmek I. 112, 215, 239, 298, 334, 356, 468 – II. 166, 212, 341, 416, 541
- Zahmete sokmak I. 376
- Zahmet vermek II. 176, 360, 492
- Zararı dokunmak I. 156, 342, 386, 471, 509 – II. 63, 349, 158, 349, 480
- Zarar yok I. 129, 131, 143, 226, 233, 296, 344, 355, 402, 453, 511, 515, 528 – II. 158, 163, 209, 217, 219, 316, 317, 339, 456, 513, 550, 559
- Zar zor (çalışmak) I. 405
- Zenginin gözü perdeli olur II. 258
- Zevk çıkarmak (zevki çıkmamak) II. 221, 266, 625, 628
- Zevke (zevkine, zevk ü safâya) bakmak I. 170, 286, 510 – II. 222, 265, 627
- Zevke dalmak I. 206
- Zevkine doymak I. 120
- Zeytinyağı gibi suyun üstüne çıkmak I. 244
- Zıbarıp kalmak II. 272
- Zıkkımın kökü I. 217
- Zıkkımın kökünü yemek (sevmek) I. 505 – II. 208
- Zıkkım yemek II. 342
- Zırnık koklatmamak I. 129
- Zırnık vermemek II. 200

(sonunda) Zırvası çıkmak II. 261
Zırva te'vil götürmez I. 404
Ziftin pekini yemek I. 62
Zihinden geçirmek I. 130 – II. 325
Zihin karmakarışık olmak I. 353
Zihne dokunmak I. 302, 452 – II. 325, 363
Zihne fenalık gelmek I. 465, 483 – II. 279,
363, 398
Zihni alt-üst etmek II. 380, 388
Zihni çelmek I. 498
Zihninde bulup çıkarmak II. 373
Zihninde fenalık olmak II. 447, 557
(birinin) Zihnine girmek I. 503
(birine bir yeri) Zindan etmek I. 150 – II. 609
Ziyafet çekmek II. 135, 295, 457
(birine) Zıyanı dokunmak II. 241
(delinin terbiyesizin, v.b.) Zoruna bak I. 247,
474, 475, 479, 507 – II. 159, 554

Zula etmek II. 139
Zülf-i yâra dokunmak II. 24, 26, 408

III

Şarkılar, Türküler, Maniler, Ninniler ve Başka Şiirler

Adama aman bol yakar II. 639
Adam aman burada... II. 538
Adam aman cin eler... I. 143
Adam aman çakmış... II. 538
Adam aman der de gelmez... II. 139
Adam aman düzü mü... II. 538
Adam aman gül ellere... II. 362
Adam aman güle naz... I. 140, 141
Adam aman karıştır... II. 362
Adam aman kesenin... II. 362
Adam aman kuleden... II. 554
Adam aman meleğim... II. 538
Adam aman ne dersin... I. 281
Adam aman nem alır... I. 141, 281
Adam aman sorsan a... I. 281
Adam aman yara sara... II. 639
Âferin ey rüzgârın... I. 429 (n. 93)
Ağallığın haradan... II. 585
Ahıska'dan daş gelir... II. 266
Aksaray'da yangın olmuş... I. 358
Akşam oldu... II. 268
Al da gel... II. 199
Aliş'imın gözleri... I. 157, 219, 276, 340, 368, 440, 498 – II. 53, 346, 394, 626
Aman aman meleğim... I. 424
Aman yarabbi... II. 496
Ande ande... I. 371
Anlamışam anlamışam... I. 433
Anlamırsan dediğim... I. 366
Anuş vardım yanına... I. 468 – II. 545
Armut dalda... II. 629

Arza gitmiştim II. 634
Aşkınla sefil... II. 496
Aşşaları geze geldik... I. 144
Aya bah yıldıza bah II. 633

Bahar irdi... I. 147
Bahçelerde çiçeksin... II. 285
Balat kapusunda... II. 631
Bana n'oldu... II. 635
Befta hindî... II. 630
Bekledim râhın... II. 92
Belî cânân... I. 433
Ben çıkarsam aradan... I. 282
Benim derdim... I. 292
Bileydim kestirmezdim... II. 454 (n. 36)
Bir ayağında... I. 151, 332, 450, 527 – II. 43, 94, 140
Bir beşik yaptırdım... I. 272, 591
Bir gemim var... I. 426
Bir hocalım var... II. 39 (n. 98)
Bu iltifât ü teveccüh... I. 190
Bubeğin beşiği... II. 631
Bu ne azab-i elim... I. 387
Bu ne işve... II. 423, 608
Bülbül ne şakırsın... I. 528

Cânıma cevri eyledikçe... II. 423
Cefâyı çekmemiş âşık I. 211
Cefâyı çekmeyen I. 406
Cihanın kıymetli varı... II. 40

- Çekilmez âlâm ü derdi... I. 373
 Çubuğumu yol üstüne II: 631
 Çün be-devr-i... I. 366, 429, 492 – II. 305, 352, 540, 628
- Dağlar dağlar... II. 100, 208, 293,
 Dayanamayacam... II. 40
 Denuzun kenarında II. 629
 Dere boyu düz gider II. 271
 Derede gürgen dalı II. 623
 Dilerem cânânı bulmam... I. 432
 Dün gece yâr hânesinde I. 246/247
- Edirne'de gelir kayak II. 637
 Eee eee eee... II. 204
 Efendim hu nasibim... II. 638
 Eğer uyuyorsa... II. 215
 El için yanma... II. 139
 El vermedi mi gayri... II. 633
 Emine'm Emine'm... II. 255
 Erzincan'dan Kemah'tan... I. 526
 Evvel benim nazlı yârim... I. 244
 Ey benim nazlı cânanım... I. 244 (n. 18)
 Ey gaziler... I. 234 (n. 239)
- Fadime'nin aya garşu... II. 590, 632
 Fatu'm camdan bahiyor... I. 170
 Fesleğen ektim... II. 579
 Fistanakisi... II. 271
- Galata'da yanar gazlar II. 637
 Gapısı da... I. 217, 372, 419, 519 – II. 286, 358
 Garip bülbül... II. 286
 Garip kuş... I. 217, 372
 Gayseri, Gayseri... II. 96
 Geçmiş zaman olur ki... I. 260, 298 – II. 25
 Gel be ağam... I. 419
 Gelince bezme... I. 245 – II. 427
 Gelip reftâr-i nâz ile... I. 392
 Gelse o şûh... II. 422
 Goncadan ruhler... I. 190
 Gönül bağında... II. 282
 Görünüp reftâr-ı nâz ile... I. 364
 Göz yaşlarım döküldü... II. 624
 Gülşende seni... II. 423
 Gülü tarife ne hâcet... I. 142 – II. 301
 Gün doğmadan... II. 315
 Gündüz gelme... I. 433
 Güzeller oturmuş... II. 264, 583
- Hak hak deyü... I. 223, 468 – II. 548
 Halayıklar halayıklar... II. 254
 Hamsü koydum... I. 18
 Ha puradan aşâğu... I. 226, 335, 485 – II. 112, 179, 311, 355
 Hay berdo berdo... II. 633
 Hayriye camdan bahıyor... II. 265
 Hele varduk... II. 450
 Her derdin olur çâresi... I. 395
 Heybetle görünür... I. 277
 Hey söz olmaz... II. 400
 Hiç aklımdan çıkmaz... II. 44
 Hokkamı aldım... II. 639
 Hoy mandil... II. 581
- İkimizi bir odaya... II. 39
 İnan ağam... I. 372
 İndim dere beklerim... II. 623
 İndüm derelerine... II. 263
 İster isen... I. 142
 İşkiptari işkiptari... I. 475 – II. 297
 İşte biz de... I. 387
 İşte meydan... II. 354
- Kabaramazsın kel Fatma... I. 471
 Kadeh kırmak... II. 103/104
 Kaleden üç kız... II. 265
 Kara eşek suya... II. 238
 Karanfil suya düştü... II. 238
 Karanfilin karârın yok... II. 238
 Karşıda Kürt evleri... II. 270, 630/631
 Kayseri'nin kızları... I. 248
 Keçi eğil boğazlayım... II. 624
 Keklik düz ovada II. 44, 96
 Kekliği düz ovada... II. 583, 624
 Kemençemun demuri... II. 623
 Kız velinin sözün... II. 638
 Kiminin elinde... II. 552
 Kimseler görmüş değildir... I. 380
 Koklarım zülfünü... II. 408
- Mal değer ki... II. 358
 Mân-ı rızık olanın... II. 112
 Mariz yedik... I. 281
 Maşâallah safâ geldin... II. 36, 525
 Mencilse gelüb... I. 435
 Men severem bir puser... I. 176
 Merhabâ ey çemberâne... I. 430
 Merhabâ ey meclisin... I. 144
 Merhabâ ey şuarânın... I. 429

Merhabâ ey rüzgârın... I. 492
Mini mini yavrum... I. 344

Nedir bu câzip etvârın... I. 392
Ne için geçmez... II. 255
Nice oldu... II. 391
Nice bir hasretle... II. 635
Nice sevmeyeyim... I. 250 – II. 268
Niçin nâlendesin... II. 257
Nigâh-i mestine... I. 318
Nihansın dîdeden... II. 261, 634

Oyna oynar... II. 431

Öbür ayağunda da... I. 152, 332, 451, 527 – II.
43, 94

Pamuklar saçak saçak... II. 313
Pencere açıldı Bilâl oğlan... II. 217

Sabah oldu... I. 386
Safâ buldum be şebbâzım... II. 40
Sana ne oldu da... I. 369
Sandalumu boyatdum... II. 263
Sarı Zeybek... I. 320
Sazımı aldım elime... II. 639
Selânîk kahbe Selânîk... II. 269
Seni bir çarmıha gersem... I. 521
Sen serv-i nâzım... II. 220
Serapadır her müstağrak... II. 638
Simitim suya düştü... II. 285
Söyleyenden dinleyen... I. 200, 463, 468 – II.
216, 285, 381
Sürü sürü cezveler II. 62

Şebabet gitti de... II. 625
Şirin asla olmaz sensiz... I. 387
Şîveme cîlveme... II. 257, 423, 608

Tahtadan fener yaparım... II. 254
Tarara cîf tara... II. 139
Tenüzün kenarunda... II. 433
Tulumbalar hayr etmedi... I. 358
Tuna'da çırpır bezini... I. 181 – II. 435, 627

Ufak ufak ufak gel... II. 637

Var mıdır gayrı güzellerde... II. 257, 423
Vasfiye'm Safiye'm... II. 214

Yâ lelli yâ lelli... I. 183 – II. 392
Yar yar aman medet II. 629
Yârim hamamdan gelmiş... I. 519
Yatsıdan sonra efendim... I. 424
Yasemin suya düştü... II. 285
Yiğit değil... II. 286
Yüzdürdün kayugumi... II. 312

Zerafet bilmiyosun... II. 590